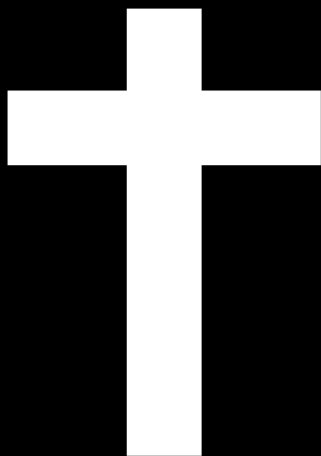

Se-nānā Diosē nanā
sā' me rá catūū
nimán ní a

New Testament in Triqui, Copala (MX:trc:Triqui, Copala)

Se-nānā Diosē nanā sã' me rá catũũ nimán ní' a New Testament in Triqui, Copala (MX:trc:Triqui, Copala)

copyright © 1987 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Triqui, Copala

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Triqui, Copala [trc], Mexico

Copyright Information

© 1987, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Triqui, Copala

© 1987, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
3a8f2838-fe9f-5490-8d78-a7bbfddab871

Contents

San Mateo	1
San Marcos	56
San Lucas	89
San Juan	145
Hechos	185
Romanos	234
I Corintios	256
II Corintios	278
Gálatas	291
Efesios	300
Filipenses	308
Colosenses	313
1 Tesalonicenses	318
2 Tesalonicenses	323
1 Timoteo	326
2 Timoteo	332
Tito	336
Filemón	339
Hebreos	341
Santiago	357
1 Pedro	362
2 Pedro	368
1 Juan	372
2 Juan	377
3 Juan	378
Judas	379
Apocalipsis	381

Nihánj me se-nana Jesucristó nana sa' cachrón síi cu'naj Mateo rihaan yanj a

Nana nihánj taj xna'anj che'é nij xii Jesucristó nij síi man gaa naá a

¹ Yanj nihánj me taj xna'anj che'é nij xii Jesucristó a. Veé xii Jesucristó me síi cu'naj David síi cane gaa naá, ne xii David me síi cu'naj Abraham síi cane gaa naá adonj.

² Dan me se síi cu'naj Abraham me rej síi cu'naj Isaac, ne Isaac me rej síi cu'naj Jacob, ne Jacob me rej nij tinuj síi cu'naj Judá, ³ ne Judá me rej síi cu'naj Fares ga síi cu'naj Zara, ne chana cu'naj Tamar me nii roj so' a. Ne Fares me rej síi cu'naj Esrom, ne Esrom me rej síi cu'naj Aram, ⁴ ne Aram me rej síi cu'naj Aminadab, ne Aminadab me rej síi cu'naj Naasón, ne Naasón me rej síi cu'naj Salmón, ⁵ ne Salmón me rej síi cu'naj Booz, ne nii Booz me chana cu'naj Rahab a. Ne Booz me rej síi cu'naj Obed, ne nii Obed me chana cu'naj Rut a. Ne Obed me rej síi cu'naj Isai, ⁶ ne Isai me rej síi cu'naj David, ne síi cu'naj David ro', me síi nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvij israelitá gaa cane so' adonj.

Ne David me rej síi cu'naj Salomón, ne nii Salomón me nicá síi cu'naj Urías a. ⁷ Ne Salomón me rej síi cu'naj Roboam, ne Roboam me rej síi cu'naj Abías, ne Abías me rej síi cu'naj Asa a. ⁸ Ne Asa me rej síi cu'naj Josafat, ne Josafat me rej síi cu'naj Joram, ne Joram me rej síi cu'naj Uzías a. ⁹ Ne Uzías me rej síi cu'naj Jotam, ne Jotam me rej síi cu'naj Acáz, ne Acáz me rej síi cu'naj Ezequías a. ¹⁰ Ne Ezequías me rej síi cu'naj Manasés, ne Manasés me rej síi cu'naj Amón, ne Amón me rej síi cu'naj Josías a. ¹¹ Ne Josías me rej nij tinuj síi cu'naj Jeconías, ne cayáan nij so' yo' qui'yaj canaán nij síi man Babilonia rihaan nij yuvij israelitá, ne ca'anj nicaj nij so' man nij yuvij israelitá chiháán nij so' guun nij yuvij israelitá mozó rihaan nij so' adonj.

¹² Guun naá doj, ne guun Jeconías rej síi cu'naj Salatiel, ne Salatiel me rej síi cu'naj Zorobabel, ¹³ ne Zorobabel me rej síi cu'naj Abiud, ne Abiud me rej síi cu'naj Eliaquim, ne Eliaquim me rej síi cu'naj Azor, ¹⁴ ne Azor me rej síi cu'naj Sadoc, ne Sadoc me rej síi cu'naj Aquim, ne Aquim me rej síi cu'naj Eliud, ¹⁵ ne Eliud me rej síi cu'naj Eleazar, ne Eleazar me rej síi cu'naj Matán, ne Matán me rej síi cu'naj Jacob, ¹⁶ ne Jacob me rej síi cu'naj José, ne José me síi xcaj man chana cu'naj Mariá, ne no' me nii síi cu'naj

Jesús, ne síi ca'née Diose tinanii man yuvij man rihaan chumij nihánj rihaan sayuun me Jesús adonj.

¹⁷ Dan me se asij síi cu'naj Abraham ndaa síi cu'naj David síj xca'anj xii síi cu'naj Jesucristó a. Ne asij síi cu'naj David ndaa ca'anj nicaj nij síi man Babilonia man nij yuvij israelitá chiháán nij so' síj yo'ó xca'anj xii síi cu'naj Jesucristó a. Ne asij ca'anj nicaj nij síi man Babilonia man nij yuvij israelitá chiháán nij so' ndaa ca'ngaa síi cu'naj Jesucristó, ne síj yo'ó xca'anj nij xii Jesucristó uún adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa ca'ngaa Jesucristó rihaan chumij nihánj a

¹⁸ Ne nihánj me se vaa guun asij rque gaa ataa ca'ngaa Jesucristó a. Dan me se nii Jesucristó me chana cu'naj Mariá a. Gaa asino yaan guun ya rá no' ga síi cu'naj José se vaa xcaj tuvi' roj so' a. Tzaj ne ataa cunu ruca'agan roj so' a. Tzaj ne xcaj no' cuentá se vaa aj nari' no' ne'ej qui'yaj Nimán Diose a. ¹⁹ Dan me se síi cu'naj José me síi xcaj man chana cu'naj Mariá, ne xcaj so' cuentá se vaa aj nuú rque no' ne'ej a. Che'é dan nuchruj raá so', ne guun rá so' se vaa tanáj yuve so' man no' adonj. Dan me se sij vaa nicá nimán me so', ne guun rá so' cataj xna'anj so' rihaan nij síi nicaj suun, tzaj ne guun vj rá so', ne ne ca'vej rá so' cataj so' cacun' xráa chana cu'naj Mariá rihaan nij síi nicaj suun a. ²⁰ Dan me se nuchruj raá so' daj qui'yaj so', gaa ne rej nij ca'mii nej rihaan so' a. Dan me se cotoj so', ne naqui'yaa rihaan so' se vaa ca'na' yo'ó se-mozó síi 'nj ra'a man ní, ne cataj se-mozó síi 'nj ra'a man ní' rihaan so' a:

—Cunó so' ca'mii 'unj, José. 'O se ta'nij si'no' síi cu'naj David síi cane gaa naá mé so' adonj. Se cuchu'ví' so' xcaj so' man chana cu'naj Mariá ma'. Ne tumé no' cacun' ma'. Maan se nayón ne'ej rque no' qui'yaj Nimán Diose adonj. ²¹ Dan me se cuchruj no' ne'ej snó'o cunii, ne asa' cuchruj no' ne'ej, ne Jesús tucu'náj so' man ne'ej yo' á. Danj tucu'náj soj man so', che'é se guun so' síi tinanii man nij tuvi' so' rihaan chrej chí'ij uun chij nimán nij so' adonj. —Danj ca'mii se-mozó síi 'nj ra'a man ní' rihaan síi cu'naj José a.

²² Nu' nihánj me se vaa qui'yaj síi 'nj ra'a man ní' a. Qui'yaj gueç so' nu' nana cataj xna'anj so' gaa naá rihaan 'o síi nata' se-nana Diose rihaan yuvij, ne nihánj me nana ca'mii so' rihaan síi nata' se-nana Diose yo' a: ²³ “Quene'en soj se vaa quinari' 'o chana yaan ne'ej, ne cuchruj no' ne'ej snó'o cunii, ne Emanuel cu'naj ne'ej adonj”. Danj ca'mii síi 'nj ra'a man ní' gaa naá rihaan síi nata' se-nana Diose, ne nana

“Emanuel” taj se vaa canē ma'an Diosē ga ni' adonj.

²⁴ Veé dan, ne quinanuú rá síi cu'naj José, ne qui'yaj so' nu' ndaa vaa cataj xna'anj se-mozó síi 'nij ra'a man ni' rihaan so', ne xcaj so' man chana cu'naj Mariá a. ²⁵ Tzaj ne ne cotoj so' ga no' ndaa se quisij cuchruj no' ne'ej sno' cunii a. Ne tucu'náj José Jesús man ne'ej adonj.

2

Nana nihánj taj xna'anj che'é nij síi tucu'yón ndo'o che'é yati' a

¹ Dan me se ca'ngaa Jesucristó chuman' Belén chuman' naj estadó Judea, ne síi cu'naj Herodes me síi nicaj suun rey uun chij rihaan chuman' rej ca'ngaa Jesucristó a. Quisij ca'ngaa Jesucristó, gaa ne ca'na' nij síi tucu'yón ndo'o che'é yati' chuman' cu'naj Jerusalén, ne nij síi cavii rej síj güii me nij so' a. ² Ne xna'anj nij so' man nij síi man Jerusalén, cataj nij so':

—Ne'ej guun síi nicaj suun rey guun chij rihaan nij yuvi israelitá ro', me rej ca'ngaa so' ga. Quene'en níj yati' taj xna'anj yo' se vaa ca'ngaa so' nanj á. Cavii yati' yo' xta' rej síj güii, ne che'é dan ca'na' níj quina'vij níj rihaan so' adonj —taj nij síi tucu'yón ndo'o che'é yati' a.

³ Gaa ne cuchí nana rihaan síi nicaj suun rey cu'naj Herodes se vaa xna'anj ndo'o nij síi tucu'yón ndo'o che'é yati' me rej ca'ngaa ne'ej yo', gaa ne cucu'vi' ndo'o so' se vaa cachij ne'ej yo', ne ca'ne' ne'ej yo' se-sun so' ra'a so' vaa güii, rá so' a. Ne cucu'vi' ndo'o nij síi man chuman' Jerusalén se vaa caxrij yuvaá Herodes man ma'an nij so' a. ⁴ Veé dan, ne cunuú chre' taran' nij xrej ata suun nocoo doj cunuú chre' nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan nij yuvi cunuú chre' rihaan so', qui'yaj so', ne xna'anj Herodes man nij so' me rej ca'ngaa síi ca'nej Diosē tinanii man yuvi man rihaan chumij rihaan sayuun a. ⁵ Gaa ne cataj nij so' rihaan Herodes a:

—Ca'ngaa so' chuman' Belén chuman' naj estadó Judea a —taj nij so' rihaan síi nicaj suun rey cu'naj Herodes a.

Danj ca'mii nij so' che'é nana nihánj nana cachrón síi nata' se-nana Diosē rihaan yanj a: ⁶ “Ne ma'an so', chuman' Belén chuman' naj estadó Judea ro', chuman' sa' ndo'o 'nij ra'a man tuvi' chuman' naj estadó Judea mé so' á. Dan me se vaa síi guun chihanj man so', ne guun chij uxrá so', ne uxrá cutumé so' man nij yuvi israelitá yuvi cuné 'unj canoco' manj a”. Nihánj me nana cachrón síi nata' se-nana Diosē rihaan yanj gaa naá a.

⁷ Cuno síi nicaj suun Herodes nana ca'mii nij so', gaa ne ca'neé yuve so' nana rihaan nij síi tucu'yón ndo'o che'é yati' se vaa ca'na' nij so' rihaan Herodes a. Gaa ne xna'anj Herodes man nij so' me yavii curuvi' naca yati' taj xna'anj che'é ne'ej yo', taj Herodes a. Gaa ne cataj xna'anj nij so' rihaan Herodes a. ⁸ Gaa ne ca'neé Herodes man nij so' ca'anj nij so' chuman' Belén, ne ca'ne' Herodes suun rihaan nij so', ne cataj Herodes:

—Nano' uxrá soj man ne'ej yo', ne asa' nari' soj man ne'ej, ne cataj xna'anj soj rihaan me rej ne ne'ej yo', gaa ne ca'anj ma'anj quina'vij ma'anj rihaan ne'ej yo' adonj —taj Herodes rihaan nij síi tucu'yón ndo'o che'é yati', ca'mii ne so' rihaan nij síi tucu'yón ndo'o che'é yati' a.

⁹ Quisij cuno nij so' nana cataj xna'anj síi nicaj suun rey rihaan nij so', gaa ne curihanj nij so', ca'anj nij so', gaa ne quene'en uun nij so' man yati' yo' a. Yati' aj quene'en nij so' rej síj güii me yati' yo', ne dan me se vaj yati' yo', ne yo'o canoco' nij so' man yati' yo', ndaa se canicun' yati' yo' rej xta' rej yanj ne'ej yo' a. ¹⁰ Gaa quene'en nij so' man yati' yo', gaa ne uxrá suun niha' rá nij so', ¹¹ gaa ne catúj nij so' rá ve' rej canicun' yati' xta', gaa ne nari' nij so' man ne'ej ga nii ne'ej chana cu'naj Mariá, gaa ne canicun' ruj nij so', ne quina'vij nij so' rihaan ne'ej yo' a. Veé dan, gaa ne nuxra' nij so' se-chrunj nij so', gaa ne rqué ndo'o nij so' rasuun sa' rihaan ne'ej yo' a. Dan me se aga' oró míi do', squí cu'naj incienso do', squí cu'naj mirra do', rqué uun nij so' rihaan ne'ej yo' a. ¹² Ne rej nij ca'mii nej rihaan nij so', ne cataj xna'anj Diosē rihaan nij so' se vaa se canicaj uun nij so' ca'anj nij so' rihaan síi nicaj suun rey cu'naj Herodes, taj nej rihaan nij so' a. Che'é dan yo' chrej canicaj nij so' quinán' nij so' chiháan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj nicaj José ga Mariá man Jesucristó rej cu'naj Egiptó a

¹³ Quisij quinán' nij síi tucu'yón ndo'o che'é yati', gaa ne rej nij ca'mii nej rihaan síi cu'naj José a. Dan me se naqui'yaa yo'o se-mozó síi 'nij ra'a man ni' rihaan so', ne cataj se-mozó síi 'nij ra'a man ni' rihaan so' a:

—Naxagaa so', ne nicaj so' man roj nij ne'ej, ne cunanj so' ca'anj so' rej cu'naj Egiptó, ne cayáan so' Egiptó ndaa güii ca'mii uun 'unj rihaan so' á. 'Q se nana' ndo'o síi nicaj suun rey cu'naj Herodes man ne'ej, ne ticaví' so' man ne'ej yo' vaa taj so' adonj —taj se-mozó síi 'nij ra'a man ni' rihaan síi cu'naj José a.

¹⁴ Gaa ne naxagaa sí cu'naj José, ne nicaj so' man roj nii ne'ej, ne rej nii cavii nij so' ca'anj nij rej so' Egipto, ¹⁵ ne cane nij so' Egipto yo' ndaa se cavi' sí nicaj suun rey cu'naj Herodes a.

Dan me se quisij ya nu' nana ndaa vaa cataj xna'anj sí 'njj ra'a man ní' rihaan 'o sí nata' se-nana Diose gaa naá, se vaa cataj so': "Canacúun 'unj man ta'nij se vaa cavii so' Egipto ca'na' so' adonj". Danj taj Diose gaa naá che'é ta'nii so' Jesucristó adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cavi' ndo'o ne'ej man chuman' Belén, qui'yaj sí nicaj suun cu'naj Herodes a

¹⁶ Quisij ca'anj nij rej Jesucristó rej cu'naj Egipto, gaa ne xcaj sí nicaj suun rey cu'naj Herodes cuentá se vaa aj tiha' yu'unj nij sí tucu'yón che'é yati' man so', gaa ne ca'maan ndo'o rá so', ne che'é dan ca'ne' so' suun rihaan tanuu se vaa ticavi' tanuu man nu' ne'ej sno'o cunii yanj nu' anicaj chuman' Belén a. Ne'ej vaj vij yo' rej rque ro', cavi', taj so' a. Danj qui'yaj so', gaa ne cavi' ne'ej ca'mii yati' che'é taj nij sí tucu'yón che'é yati' rihaan so', rá so' a.

¹⁷ Danj qui'yaj so', ne quisij ya nu' nana cataj xna'anj sí nata' se-nana Diose gaa naá sí cu'naj Jeremías, se vaa cataj so': ¹⁸ "Cunoj nii ta'vee ndo'o chana man chuman' cu'naj Ramá a. Ase vaa chana cu'naj Raquel chana cane gaa naá gaa nij chana, ta'vee ndo'o nij no' che'é ta'nii nij no' a. Ne se ca'vej uxrá rá nij chana naqui'yaj nihá' no' nimán no', che'é se navij ta'nii nij no' cavi' nanj adonj". Danj ca'mii sí cu'naj Jeremías gaa naá a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa curihanj uún nij rej Jesucristó rej cu'naj Egipto, ca'anj nij so' chuman' Nazaret a

¹⁹ Gaa quisij cavi' sí nicaj suun rey cu'naj Herodes, gaa ne naqui'yaa uún yo' se-mozó sí 'njj ra'a man ní' rihaan sí cu'naj José gaa yáan so' Egipto gaa otoj so' rej nij a. ²⁰ Ne cataj xna'anj se-mozó sí 'njj ra'a man ní' rihaan José a:

—Naxagaa so', ne nicaj so' roj nii ne'ej, ne ca'anj so' rej cu'naj Israel á. 'O se yaj me se cavi' nij sí me rá ticavi' man ne'ej yaj nanj adonj —taj se-mozó sí 'njj ra'a man ní' rihaan sí cu'naj José a.

²¹ Gaa ne naxagaa sí cu'naj José, ne nicaj uún so' roj nii ne'ej ca'anj so' rej cu'naj Israel a. ²² Ne cuchi' nana rihaan so' se vaa sí cu'naj Arquelao guun sí nicaj suun rey uun chij rihaan estadó Judea a. Dan me se nayón sí cu'naj Arquelao rihaan rej so' sí cu'naj Herodes a. Che'é dan cuhu'vi' ndo'o sí cu'naj José ca'anj so' estadó Judea, gaa ne ca'mii nej rihaan uún so' se vaa se ca'anj so' estadó Judea ma'. Che'é dan ca'anj so' estadó Galilea, ²³ ne cuchi' so' chuman' Nazaret, ne cayáan so' chuman' yo' a. Dan

me se cayáan nij so' chuman' Nazaret, ne quisij ya nu' nana cataj nij sí nata' se-nana Diose gaa naá, se vaa sí cavii Nazaret me sí ca'nej Diose tinanii man yuvii rihaan sayuun adonj. Inanj danj ca'mii nij sí nata' se-nana Diose gaa naá yo' a.

3

Nana nihánj taj xna'anj daj vaa ca'mii natáj sí cu'naj Juan sí cuta' ne yuvii a

¹ Dan me se yo' yáan Jesucristó chuman' Nazaret, ne cavii sí cu'naj Juan tacaan estadó Judea, ne ca'mii natáj ndo'o so', ² cataj so':

—Nuchran' nimán soj, ne tanáj soj chrej chi'ii ei. 'O se nichrun' guun chij Diose rihaan chumii nihánj nanj adonj —taj so', a'mii natáj so' a.

³ Sí nata' se-nana Diose rihaan yuvii gaa naá sí cu'naj Isaías ro', cataj xna'anj che'é sí cu'naj Juan, cataj so': "Nucua'j ndo'o ca'mii natáj 'o so' rej tacaan, ne cataj so' se vaa nuchran' nimán yuvii, ne ve'é ca'mii nij yuvii ga sí 'njj ra'a man ní' asa' ca'na' so' a", taj sí cu'naj Isaías gaa naá a.

⁴ Dan me se sí cu'naj Juan me se nuu so' yatzij nuj xcuu camello ne 'nij catuun so' merque nuj, ne chá so' inanj rquii, ne catzi' xtaan man quij co'o so' adonj. ⁵ Ne curihanj ndo'o yuvii man chuman' Jerusalén do', yuvii man nu' estadó Judea do', yuvii man nij chuman' naj tu'va chráa cu'naj Jordán do', ca'na' rihaan sí cu'naj Juan, ⁶ gaa ne cata' ne nij yuvii rá chráa cu'naj Jordán, qui'yaj Juan a. Dan me se nata' ya nij yuvii che'é nu' cacun' tumé nij yuvii, gaa ne cata' ne nij yuvii adonj.

⁷ Gaa ne quene'en sí cu'naj Juan se vaa ca'na' ndo'o nij sí fariseo do', nij sí saduceo do', me rá nij so' cuta' ne Juan man nij so' a. Gaa ne ca'mii natáj so' rihaan nij so', cataj so':

—Ase vaa xcuáa yuvaa vaa soj á. Me sí cataj xna'anj rihaan soj cunanj soj, ne quinanii soj rihaan sayuun qui'yaj Diose ga. Asa' ca'vee quinanii soj rihaan sayuun, qui'yaj inanj na cata' ne soj ga. ⁸ Sese ya cunu' sa' nimán soj, ne ca'anj soj qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj yuvii cunu' sa' nimán á. ⁹ Ne tadó soj sese quisij rá soj cataj soj se vaa ta'nii ta'nij si'no sí cu'naj Abraham sí cane gaa naá me soj, ne ne tumé soj cacun', cataj soj á. Se ca'mii soj daj chihaa mij danj ma'. Maan se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nuveé se ya'anj tiha' ta'nii ta'nij si'no sí cu'naj Abraham me soj a ma'. Maan se sese Diose rá, ne ca'vee nicaj Diose naá guun yahij naj rihaan yo'óo nihánj, ne qui'yaj Diose man 'o ta'nii ta'nij si'no sí cu'naj Abraham adonj. Che'é dan canoco' ya soj man Diose á.

¹⁰ "O se nichrun' qui'yaj Diose sayuun man nij síi na'vej rá cunõ rihaan so' nanj á. Ase vaa síi oro' aga' a'ne' chruun, ne oro' so' aga' ca'ne' so' chruun ro', danj vaa Diose cuano ei. Che'é dan ase vaa 'yaj nii man chruun ro', ta'nga' danj qui'yaj Diose man nij síi ne uno rihaan so' a. Dan me se a'ne' nii chruun nuvi' chruj sa' raq, ne araa nii man chruun yo' rihaan ya'an a. Ta'nga' danj qui'yaj Diose man nij síi na'vej rá canoco' chrej sa' adõnj.

¹¹ "Unj nihánj me síi cuta' ne un man soj sij nuchran' nimán canoco' chrej sa' a. Tzaj ne vaa yo'ó síi ca'na', ne sij sca' doj guun so' rihanj a. Che'é dan me aj ne nó xcúnj nachej nuj correá 'nij tacanj so' ma'. Ne ca'na' so', ne ca'na' Nimán Diose ga so', ne caxrii ya'an so' man soj sij na'vej rá cunõ rihaan Diose, ne cacaa soj adõnj. ¹² Dan me se ase vaa síi oro' chruun palá vaa so' cuano adõnj. Dan me se síi nicaj chruun palá ro', rii nu' 'núú trigó naj rihaan yo'óó, ne naqui'yaj chre' so' man 'núú trigó sa', ne araa so' man 'núú trigó sa' rá ve', ne anicaj so' araa so' squij ni'ya xraá trigó rihaan ya'an a. Ne ase vaa síi nicaj palá man cuano ro', danj qui'yaj síi ca'na', ne naqui'yaj chre' so' man cunudanj nij síi cunuu sa' nimán, ne caraa so' man nij síi chi'ii rihaan ya'an, ne cacaa nij so' nu' cavii nu' ca'anj, ne daj chihaa mij se quina'áj ya'an yo' a man adõnj. —Danj ca'mii síi cu'naj Juan rihaan nij yuvii yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cata' ne Jesucristó a

¹³ Gaa ne curihanj Jesucristó estadó Galilea ca'anj so' chraá cu'naj Jordán rihaan síi cu'naj Juan, ne cuta' ne Juan man Jesucristó, rá so' a. Dan me se auchi' Jesucristó rihaan síi cu'naj Juan, ¹⁴ tzaj ne veé dan me se ne ca'vej rá síi cu'naj Juan cuta' ne so' man Jesucristó ma'. Maan se cataj síi cu'naj Juan rihaan Jesucristó a:

—Me che'é 'ná' so' cuta' ne 'unj mán so' ga. Tananj ma'an so' me síi vaa che'é cuta' ne man ma'anj nanj á. Tzaj ne xa' 'unj me se ne nó xcúún 'unj cuta' nej mán so' ma' —taj síi cu'naj Juan rihaan Jesucristó a.

¹⁵ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ca'vej so' cuta' ne so' manj ei. Danj qui'yaj ní', che'é se nõ xcúún ní' qui'yaj ní' nu' se vaa me rá Diose qui'yaj ní' adõnj —taj Jesucristó rihaan síi cu'naj Juan, gaa ne ca'vej rá so', gaa ne cuta' ne so' man Jesucristó a.

¹⁶ Quisij cata' ne Jesucristó, gaa ne curihanj so' rá na, gaa ne taj ni'yón naxra' rej xta', ne quene'en so' se vaa nanj Nimán Diose rej xta', ne ase vaa cha'aan ro', vaa Nimán Diose, curuvi' yo' rej xta' nanj yo' raq Jesucristó a. ¹⁷ Gaa ne rej xta' ca'mii Diose rihaan Jesucristó, ne cuno nij síi

nicun' ga Jesucristó nana ca'mii Diose, ne dan me se cataj Diose a:

—Ta'núú 'unj síi 'ee ndo'o raj man mé so', ne niha' ndo'o raj ni'yaj 'unj mán so' adõnj —taj nana cavii rej xta' ca'mii Diose rihaan Jesucristó a.

4

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun ndo'o rá síi chree tiha' yu'unj síi chree man Jesucristó a

¹ Gaa ne ca'anj Jesucristó rej tacaan, qui'yaj Nimán Diose, che'é rej ca'vee guun rá síi chree tiha' yu'unj síi chree man Jesucristó a. ² Ne vij chihaa ya güii quisij Jesucristó toco' Jesucristó x'naa man ma'an so' che'é se aráj guee so' rihaan Diose, gaa ne quina'aan ndo'o rque Jesucristó a. ³ Dan me se auchi' síi chree rihaan Jesucristó, gaa ne guun rá so' tiha' yu'unj so' man Jesucristó, che'é se guun rá so' canoco' Jesucristó man so' adõnj. Che'é dan cataj so' rihaan Jesucristó, ne:

—Sese ya ya ta'nij Diose mé so', ne cataj so' rihaan yahij nihánj se vaa guun yo' rachrúún cha so' á —taj síi chree rihaan Jesucristó a.

⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan síi chree a:

—Tzaj ne danj Diose taj: “Nuveé inanj se chá me se achiin rihaan yuvi, ne ca'vee cayáán sa' yuvi ma'. Tananj achiin cunudanj se-nana Diose cunõ yuvi, ne ve'é cayáán yuvi ei”. Inanj danj taj danj Diose —taj Jesucristó rihaan síi chree yo' a.

⁵ Gaa ne ca'anj nicaj síi chree man Jesucristó chuman' guee chuman' Jerusalén, ne tacavii so' man Jesucristó raq nuvi nocoo, ⁶ ne cataj so' rihaan so' a:

—Sese ya ta'nij Diose mé so', ne güej so', ne nanj guee so' rihaan yo'óó á. 'O se danj Diose taj: “Yo'õ a'ne' Diose suun rihaan nij se-mozó so' se vaa cutumé nij so' mán so', ne caráán ra'a nij so' mán so', se gaa nanj caco' che'é so' yahij a”. Inanj danj a'mii danj Diose —taj síi chree rihaan Jesucristó adõnj.

⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Tzaj ne ne nó xcúnj qui'yaj danj ma'. 'O se taj uún danj Diose: “Se guun qiri'yunj so' man Diose síi 'nij ra'a man ní' ne tihá' so' man so' ma'”. Inanj danj a'mii danj Diose rihaan ní' adõnj —taj Jesucristó rihaan síi chree a.

⁸ Gaa ne nicaj síi chree man Jesucristó ca'anj so' raq 'õ qui xcaan ndo'o uún a. Ne tihaan so' man nu' chuman' man rihaan cunü' chumij rihaan Jesucristó, ne tihaan so' rihaan Jesucristó se vaa ve'é ndo'o vaa nu' chuman' yo' adõnj. ⁹ Dan me se cataj uún síi chree rihaan Jesucristó a:

—Guun chij so' rihaan cunudanj chuman' naj rihaan chumi, qui'yáá 'unj, sese canicun' ruj so' quina'v'ij so' rihaan 'unj á —taj síi chree yo' rihaan Jesucristó a.

¹⁰ Gaa ne cataj xna'anj Jesucristó rihaan síi chree a:

—Naxuun yanij so' mán so', Satanás. 'O se danj Diöse taj: “Rihaan orún' Diöse síi 'nij ra'a man ní' canicun' ruj so', ne a 'ó rihaan tuví' so' se ca'vee na'v'ij so' ma’”. Danj taj danj Diöse adonj —taj Jesucristó rihaan síi chree yo' a.

¹¹ Gaa ne tanáj síi chree man so', ca'anj síi chree yo', gaa ne cuchí' nij se-mozó Diöse rihaan Jesucristó, rque nij so' me ma'an se cachiin rihaan Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj Jesucristó estadó cu'naj Galilea a

¹² Cuchi' nana rihaan Jesucristó se vaa quita'aa nij tanuu man síi cu'naj Juan, caxríj tanuu taga' man so', ne che'é dan ca'anj Jesucristó estadó Galilea, ¹³ tzaj ne ne cayáán so' chuman' Nazaret ma'. Cavii so' chuman' Nazaret yo', ne ca'anj so' cayáán so' chuman' Capernaum chuman' naj tu'va na lacuaná a. Chuman' yo' naj rihaan to'óó nij ta'níi ta'nij si'no síi cu'naj Zabulón do', síi cu'naj Neftalí do', síi man gaa naá yo' a.

¹⁴ Dan me se danj qui'yaj Jesucristó ca'anj so' rej yo', gaa ne guun ya nu' ndaa vaa cataj síi cu'naj Isaías síi nata' se-nana Diöse gaa naá se vaa cataj so': ¹⁵ “To'óó nij ta'níi ta'nij si'no Zabulón do', to'óó nij ta'níi ta'nij si'no Neftalí do', me yo'óó naj tu'va na lacuaná rej rnej tu'va chráá cu'naj Jordán, ne estadó Galilea estadó yanj nij síi yanij me uún yo' a. ¹⁶ Ne nij síi man rej yo' ro', guun que'ee yo' ne quene'en uxrá nij so' rasuun che'é Diöse ma'. Maan se ase vaa yuvií ne rej rmi' ro', danj vaa nij so' ne nij so' nanj adonj. 'O se vaa güii, ne caví' uun nij so', ne danj uun ma'an, rá nij so' adonj. Tzaj ne ca'na' 'o ya'an, ne cuchuguun rej yanj nij so', qui'yaj ya'an yo', ne ve'é ndo'o xcax nij so' cuentá adonj”. Yo' me se vaa cataj síi cu'naj Isaías gaa naá a.

¹⁷ Gaa ne guun che'e Jesucristó ca'mii natáj so' rihaan yuvií, ne cataj so':

—Nuchran' nimán soj ei. 'O se nichrun' quisij güii ca'na' Diöse guun chij Diöse rihaan chumií nihánj nanj adonj. —Inanj danj ca'mii natáj Jesucristó rihaan nij yuvií a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan ca'anj síi rii xcuaj se vaa canoco' nij so' man Jesucristó a

¹⁸ 'O güii cachén Jesucristó tu'va na lacuaná cu'naj na Galilea, ne quene'en so' man roj tinuj roj so' a. Yo'q so' me síi cu'naj Simón, ne Pedró cu'naj yo'ó se-chuvií síi cu'naj Simón yo' a. Ne tinúú so' me síi

cu'naj Andrés a. Dan me se gaa quene'en Jesucristó man roj so', ne nicun' roj so' tu'va na lacuaná, ne tiguíj roj so' nanj rque na, ne dan me se síi rii xcuaj me roj so' a. ¹⁹ Ne cataj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Canoco' roj soj manj á. 'O se síi naqui'yaj chre' xcuaj me roj soj, tzaj ne rej rihaan ní' me se guun roj soj síi naqui'yaj chre' yuvií, qui'yá, ne canoco' nij yuvií manj a —taj Jesucristó rihaan roj tinuj roj so' a.

²⁰ Ne nu' canicaj roj so' tanáj roj so' xnanj roj so', ne canoco' roj so' man Jesucristó ca'anj roj so' nanj adonj.

²¹ Veé dan, ne cachée nij so' doj, ne quene'en Jesucristó man yavíj roj tinuj roj so' a. Yo'q so' me síi cu'naj Jacobo, ne tinúú so' me síi cu'naj Juan, ne ta'níi síi cu'naj Zebedeo me roj tinuj roj so' a. Dan me se nuu roj so' rque rihoo chée rihaan na ga rej roj so' síi cu'naj Zebedeo, ne naqui'yaj sa' nij so' nanj rii xcuaj, ne canacuún Jesucristó man roj tinuj roj so' canoco' roj so' man Jesucristó a. ²² Veé dan, ne canicaj roj so' tanáj roj so' rihoo do', rej roj so' do', ne canoco' roj so' man Jesucristó ca'anj roj so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun ndo'o yuvií, qui'yaj Jesucristó a

²³ Veé dan, ne cachée Jesucristó nu' estadó Galilea, ne tucu'yón so' se-nana Diöse man nij yuvií nuu chre' rá ve' tucu'yón nij yuvií israelitá se-tucuaj Moisés, ne ca'mii natáj so' nana sa' rihaan nij yuvií che'é yan guun chij Diöse rihaan chumií nihánj me nana sa' ca'mii natáj so' a. Ne nahuun cunudanj nij yuvií ran' do', cunudanj nij yuvií ninaj do', qui'yaj so' a. ²⁴ Ne cuchí' nana che'é so' nu' estadó Siria, gaa ne nicaj ndo'o nij yuvií tuví' nij yuvií síi ran' ndo'o, ca'anj nij yuvií rej vaj Jesucristó a. Dan me se nij yuvií ran' ndo'o qui'yaj chí'íi do', nij yuvií a'ngaj ndo'o cúú man do', nij yuvií nuu nana chree nimán do', nij yuvií snúú qui'yaj yavii do', nij yuvií na'vee cachee do', cuchí' rihaan Jesucristó, qui'yaj tuví' nij yuvií, ne nahuun cunudanj nij so', qui'yaj Jesucristó nanj adonj. ²⁵ Veé dan, ne canoco' que'ee ndo'o yuvií man so', ne dan me se yuvií man estadó Galilea do', yuvií man rej cu'naj Chí' Chuman' do', yuvií man chuman' Jerusalén do', yuvií man estadó Judea do', yuvií man ndaa rnej tu'va chráá cu'naj Jordán do', canoco' man so' nanj adonj.

5

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cavii Jesucristó raq quij ga nij yuvií, ne nago' so' chrej man nij yuvií a

¹ Quene'en Jesucristó man ndo'o yuvií nu' anicaj x'núú so', ne che'é dan cavii so' ca'anj

so' raq 'o quij, ne ndaa dan ca'anj cayáán so', gaa ne cuchí' nij síi tucu'yón se-nana so' rihaan so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me yuvij cavij sa' doja

² Gaa ne guun che'e Jesucristó tucu'yón Jesucristó rihaan nij so', cataj so':

³ —Cavij sa' taran' nij síi vaa nica' nimán adonj. 'O se nij so' me síi cayáán ga Diose güii guun chij Diose rihaan chumij nihánj adonj.

⁴ "Cavij sa' taran' nij síi nanó ndo'o rá adonj. 'O se guun niha' nimán ma'an nij so', qui'yaj Diose vaa güii adonj.

⁵ "Cavij sa' taran' nij síi ni'yaj a'mii adonj. 'O se guun to'óo ma'an nij so' man nu' chumij vaa güii adonj.

⁶ "Cavij sa' taran' nij síi me ndo'o rá cunu sa' nimán adonj. 'O se cunu sa' ma'an nij so' vaa güii, qui'yaj Diose adonj.

⁷ "Cavij sa' taran' nij síi 'ee rá man tuvi' adonj. 'O se cunu 'ee rá Diose man ma'an nij so', ne taj sayuun quirán' nij so', qui'yaj Diose a man adonj.

⁸ "Cavij sa' taran' nij síi vaa sa' nimán adonj. 'O se quene'en ma'an nij so' man Diose vaa güii adonj.

⁹ "Cavij sa' taran' nij síi nacaj man síi me rá cunu' adonj. 'O se ase vaa Diose ro', danj gaa ma'an nij so' vaa güii adonj.

¹⁰ "Cavij sa' taran' nij síi ran' sayuun 'yaj tuvi' che'é se ve'é 'yaj sa' nij so' adonj. 'O se cayáán ma'an nij so' ga Diose güii guun chij Diose rihaan chumij nihánj adonj.

¹¹ "Ne cavij sa' ndo'o soj sese ca'mij yuvij nana nij rihaan soj do', sese qui'yaj yuvij sayuun man soj do', sese ca'mij ne yuvij cataj yuvij se vaa tumé ndo'o soj cacun' do', che'é se me soj síi noco' mán 'unj adonj. Ne quene'en soj se vaa ya cavij sa' soj adonj.

¹² Gaa ne no xcúun soj guun niha' uxrá rá soj, che'é se uxrá naru'vee Diose rihaan soj asa' nucu' soj rej xta' adonj. 'O se ase vaa 'yaj nii sayuun man soj ro', ta'nga' danj qui'yaj nii sayuun man nij síi nata' se-nana Diose rihaan yuvij gaa naá uún adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa yaan do', ase vaa ya'an chuguun do', danj vaa ní' a

¹³ "Ase vaa yaan ga chraa ro', danj vaa soj ga chumij nihánj ei. Dan me se sese ne 'ne' chá yaan yo', gaa ne taj se qui'yá' cunu sa' yaan gaa a ma'. Taj se gún' man yaan yo' gaa ma'. Maan se quiri'ij nii man yaan yo' xe', ne cachee uun yuvij xráá yaan yo' nanj ei. Ne danj vaa uún soj ei. Sese taj se gún' man soj rihaan chumij nihánj, ne daj chihaa mij se cavij sa' soj a man adonj.

¹⁴ "Ne ase vaa ya'an vaa soj chuguun soj rihaan chumij nihánj a. Ne'en soj se vaa sese naj 'o chuman' raq tacaan, ne quene'en

cunudanj yuvij naj chuman' yo' raq tacaan ei. ¹⁵ Ne gaa rmi', ne a 'o yuvij uta' ya'an raq aga' ya'an ne axrj yuve nij so' rque 'o chrúun ma'. Sese rmi', ne achrón nii ya'an raq aga' ya'an ne uta' nii aga' yo' rej xta', ne daj a nij yuvij atú' rá ve' ro', chuguun ni'yaj nij so' adonj. ¹⁶ Ne veé danj vaa guce soj, ne ase vaa aga' ya'an ro', vaa soj rihaan chumij nihánj, ne sese sa' qui'yaj soj, ne sa' doj xcaj yuvij cuentá, qui'yaj soj ei. Che'é dan se guun na'aj soj quene'en yuvij daj vaa 'yaj soj ma'. Tananj guun niha' rá soj quene'en yuvij se vaa ve'é 'yaj soj, ne che'é dan danj nanj ve'é ca'mij nij yuvij che'é Rej ní' Diose, qui'yaj soj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcúun ndo'o ní' cunó ní' se-nana Jesucristó a

¹⁷ "Se guun rá soj se vaa ca'ná' 'unj tirí' 'unj se-tucuanj Moisés tucuaán cuchruj so' gaa naá ma'. Se guun rá soj se vaa ca'ná' 'unj tirí' 'unj nana ca'mii natá' nij síi nata' se-nana Diose gaa naá ma'. Nuveé che'e yo' ca'naj ma'. Tananj ca'naj che'é rej quina'vij quisij nu' tucuaán yo', gaa ne narí' nu' soj daj me rá Diose qui'yaj soj adonj. ¹⁸ Ya uxrá cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa gaa ataa navj chumij nihánj do', gaa ataa navj xta' nihánj do', ne qui'yaj Diose nu' se vaa me rá Diose qui'yaj Diose rihaan chumij nihánj, ne che'é dan se taná' xco ní' a 'o nana rque Diose rihaan ní' canoco' ní' ma'. ¹⁹ Dan me se me ma'an 'o síi tirí' 'o nana le'ej a'mij nihánj ne ino vaa nana tihaa so' man nij tuvi' so', ne asa' guun chij Diose, ne guun so' síi le'ej uxrá rihaan Diose nanj adonj. Tzaj ne sese me ma'an 'o síi 'yaj ya ndaa vaa taj 'unj nihánj ne tihaa ya so' man tuvi' so' ndaa vaa taj 'unj nihánj, ne síi nihánj ro', me síi guun síi chij rej guun chij Diose vaa güii adonj.

²⁰ "O se cataj xna'anj 'unj rihaan soj, ne sese nij síi naqui'yaj cu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij ga nij síi fariseo me se 'yaj sa' nij so' rihaan yuvij, rá nij so', tzaj ne sese se qui'yaj sa' soj doj rihaan nij yuvij ndaa vaa 'yaj nij síi naqui'yaj cu se-tucuanj Moisés ga nij síi fariseo, gaa ne daj chihaa mij se cayáán soj ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj a man adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sese axrj yuvaq ní' man tuvi' ní', ne tumé ní' cacun' a

²¹ "Aj ne'en soj nana nihánj nana ca'na' rihaan nij síi man gaa naá ei: "Se ticavi' soj man yuvij ma'. Dan me se qui'yaj Diose sayuun man cunudanj yuvij ticavi' tuvi' adonj", me nana ca'na' rihaan nij so' a. ²² Tzaj ne 'unj nihánj me se cataj xna'anj 'unj, ne a me ma'an 'o síi ca'maan rá ni'yaj man tinúu, ne aj tumé so' cacun' rihaan Diose, ne veé danj qui'yaj Diose sayuun man so' uún adonj. Ne a me ma'an síi cataj

rihaan tuvi: “Sís snúú rma'an mé so' ei”, cataj so' rihaan tinúú so', ne aj tumé ndo'o so' cacun' rihaan Diose nanj adonj. Ne a me ma'an 'o síí cataj rihaan tuvi' se vaa mayán tuvi' so' me se vaa che'é ca'anj ma'an so' rihaan ya'an cacaa so' nanj adonj.

²³ “Che'é dan me sese ca'anj nıcaj so' rasuun rihaan chraan altar, rque so' rasuun guęę rihaan Diose, rá so', ne sese ninuj rá so' se vaa qui'yáá so' cacun' man tinúú so', ²⁴ ne se guun go' so' rasuun yo' rihaan Diose ma'. Maan se cuchruj so' rasuun yo' rihaan yo'óo, ne ca'anj so' rej yanj tinúú so', gaa ne na'mıı sa' so' ga so', gaa ne canicaj so' rej naj si'yáá so', gaa ne rque so' si'yáá so' rihaan Diose adonj.

²⁵ “Ne so' me se sese vaa síí taj se vaa nij qui'yáá so' rihaan so', ne gaa tıhaj vaj so' chrej ga so', ne ve'é ca'mıı so' ga so', cataj so' rihaan so' se vaa: “Ca'ne! rá so', ne se cutá' so' cacun' xráj ma'”, cataj so', ne ve'é ca'mıı so' ga so' á. Ne sese se qui'yáá so' danj ve'é ca'mıı so' ga so' gaa tıhaj vaj roj soj chrej rihaan chumıı nihánj, ne nıcaj so' mán so' ca'anj so' rihaan cuese, ne cuese yo' ro', taçuachén mán so' ra'a síí tumé taga', ne so' me síí caxrıı taga' mán so', ²⁶ ne yo' me se guun raan ndo'o so', ne ndaa navıj naru'vee so' nu' cacun' qui'yáá so', gaa ne curıhanj so' taga' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa tumé ní man ní se qui'yaj ní cacun' ga yo'ó chana a

²⁷ “Aj ne'en soj nana nihánj a: “Orún' nıca soj cotoj ga so' á”, me nana ca'na' rihaan soj gaa naá a. ²⁸ Ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa naj guun síı ni'yaj ni'yaj man yo'ó chana, ne che'é rej guun ndo'o rá so' cotoj so' ga no' ro', ase vaa nimán síı otoj ga yo'ó chana ro', ta'nga' danj vaa nimán síı ni'yaj ndo'o man yo'ó chana yo' nanj adonj. Ne tumé ya so' cacun' adonj. ²⁹ Danj nanj uún, ne sese 'o rlıj rihaan so' rej nuva' so' me rá qui'yaj cacun', ne táá a se quirıı so' man yo', ne taj se 'yaj ma'. Ca'vee a doj quirıı' orún' yo' ne se cacaa nu' neę mán so' ma'. ³⁰ Danj nanj uún, ne sese 'o ra'á so' rej nuva' so' me rá qui'yaj cacun', ne táá a se ca'ne' so' man yo', ne taj se 'yaj ma'. Ca'vee a doj ca'anj ni'ya orún' yo' ne se ca'anj ni'ya cunudanj neę man ma'an so' ma'.

Nana nihánj taj xna'anj che'é síı me rá quirııj nıca a

³¹ “Ne gaa naá me se ca'na' nana nihánj a: “Sese me rá yo'ó so' quirııj so' nıca so', ne naxcaj so' 'o yanj cataj xna'anj se vaa ya quirııj so' nıca so' á”. Danj vaa nana ca'na' rihaan nij yuvıı ei. ³² Ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sese quirııj yo'ó so' man nıca so', ne sese nuvi' cacun' tumé no' se vaa cotoj no' ga yo'ó chíı, ne ma'an síı ri'ıj man no' qui'yaj tumé no' cacun' gaa ei. Ne

che'é se quirııj nıca chana man no', che'é dan xcaj no' yo'ó snó'o, ne ase vaa chana otoj ga naj guun snó'o ro', danj gaa ma'an no', qui'yaj síı quirııj man no' adonj. Ne síı xcaj man chana quirııj nıca me se ase vaa síı otoj ga nıca yo'ó snó'o ro', vaa uún so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'mıı ya ní a

³³ “Ne aj ne'en soj nana nihánj nana ca'na' rihaan nij síı man gaa naá adonj: “Sese cata' tu'vá so' rihaan síı 'nij ra'a man ní se vaa qui'yáá so', ne se ca'ne' rá so' qui'yáá so' danj ma'. Maan se ya qui'yáá so' nu' se vaa cataj xna'anj so' rihaan so', gaa ne ca'vee nanj adonj”. ³⁴ Ne cuano nihánj ro', cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa asa' ca'mıı soj 'o nana guun ya ya rá soj, ne daj chıhaa mıj se cuta' soj raá xta' ma'. 'O se xta' ro', nıcun' ma'an Diose ya ya nanj adonj. ³⁵ Ne raá chumıı se cuta' soj ma'. 'O se chumıı nihánj me rej taj tacóo Diose nanj adonj. Ne raá chuman' Jerusalén se cuta' soj ma'. Ése chuman' yo' ne ma'an Diose síı nıcaj yu'unj man ní nanj adonj. ³⁶ Ne raá ma'an soj se cuta' soj ma'. 'O se se guun nucuaj soj naqui'yaj catzıı soj yo'ó yuvé raá soj, ne se guun nucuaj soj naqui'yaj maruı soj yo'ó yuvé raá soj ma'. ³⁷ Veé dan, ne sese ya a'mıı soj, rá soj, ne cataj soj: “Ya ei”. Ne sese ne ya vaa 'o nana, rá soj, ne cataj soj: “Ne ya ma'”, cataj soj á. Inanj danj ca'mıı soj ei. Sese nana' soj yo'ó nana, ne chíıı vaa nimán soj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní rihaan yuvıı yaj chíıı rihaan ní a

³⁸ “Aj ne'en soj nana nihánj nana ca'na' gaa naá a: “Sese curıhanj rlıj rihaan so' qui'yaj tuvi' so', ne ca'vee quirıı so' rlıj rihaan tuvi' so' á. Ne sese curıhanj cúú yán' so', qui'yaj tuvi' so', ne ca'vee quirıı so' cúú yan' tuvi' so' á”. Danj vaa nana ca'na' rihaan yuvıı nanj adonj. ³⁹ Tzaj ne cuano nihánj ro', cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa se qui'yaj soj sayuun man síı yaj sayuun man soj ma'. Tananj sese vaa síı coxro nıchrej xruı so', gaa ne ca'ne' rá so' coxro so' nıchrej xruı so' uún ei. ⁴⁰ Ne sese me rá yo'ó so' cuta' so' cacun' xráá so' rihaan cuese ca'neę so' cotoo nuı so', ne go' uun so' cotoo yo' do', ndaa se-roto so' do', go' so' man so' ei. ⁴¹ Ne sese ca'ne' yo'ó so' suun rihaan so' ca'anj tanáj so' si'yaj so' yo'ó kilómetro, ne ca'vej so' ca'anj tanáj so' si'yaj so' ndaa vıj kilómetro ei. ⁴² Sese achıın yo'ó so' rıcaşun mán so', ne go' so' se achıın man so' ei. Ne sese me rá yo'ó so' raçuıj so' sa'anj man so', ne se cataj so' se vaa taj vaj sa'anj ma'. Raçuıj so' man so' ei.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ni' gaa 'ee rá ní' man nij síi taj ri'yunj man ní' a

⁴³ "Aj ne'en soj nana nihánj nana ca'na' gaa naá a: "Gaa 'ee rá so' man tuvi' so', tzaj ne se guun gaa 'ee rá so' man nij síi taj ri'yunj man so' ma'". Daj vaa nana ca'na' gaa naá nanj adonj. ⁴⁴ Tzaj ne cuano nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa no xcúun soj cunu' 'ee rá soj ni'yaj soj man nij síi taj ri'yunj man soj, ne cachinj ni'yaj soj rihaan Diose che'é nij síi 'yaj sayuun man soj á. ⁴⁵ Gaa ne guun soj ta'níi Rej soj Diose síi nicun' xta' ei. 'O se Diose 'yaj síj güii, ne o' naán rihaan to'óo nij síi chí'ii do', rihaan to'óo nij síi sa' do', 'yaj Diose, ne aman' rihaan to'óo nij síi 'yaj sa' do', rihaan to'óo nij síi 'yaj chí'ii do', 'yaj uún Diose adonj. ⁴⁶ 'O se sese 'ee rá soj man inanj nij síi 'ee rá man soj, gaa ne me che'é naru'vee Diose rihaan soj, rá soj ga. 'O se ne'en soj se vaa ndaa nij síi tihá' yu'unj man soj che'é puextó ro', 'ee rá nij so' man tuvi' ma'an nij so' adonj. ⁴⁷ Che'é dan, sese ve'é a'mii soj ga inanj tinúu soj, ne sa' doj vaa soj rihaan yo'óo nij yuvií, rá soj na'. Taj ma'. Ne ndaa nij síi ne ne'en daj vaa Diose ro', ne'en soj se vaa 'ee rá nij so' man tuvi' ma'an nij so' nanj á. ⁴⁸ Che'é dan sese nuvé se s'ij tihá' yu'unj do', s'ij yaníj do', me soj, ne no xcúun soj guun soj síi vaa sa' inanj nimán adonj. Ne ase vaa síi sa' inanj me Diose ro', danj gaa ma'an soj, síi sa' inanj guun soj adonj.

6

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ni' gaa rque ní' sa'anj man nij síi nique a

¹ "Ne cutumé soj man soj gaa 'yaj soj se sa' do', se luj do' á. Se guun rá soj quene'en yuvií man soj ne cataj nij yuvií che'é soj se vaa síi sa' inanj me soj ma'. Sese danj qui'yaj soj, ne daj chí'aa mij se rqué Rej soj síi nicun' xta' a doj rasuun sa' man soj a man adonj. ² Che'é dan sese me rá so' rque so' sa'anj man nij síi nique, ne se guun rá so' ca'yaj nij chruun a'yanj qui'yáa so', ne ni'yaj yuvií go' so' sa'anj man síi nique, ne cataj nij yuvií se vaa ve'é qui'yáa so' ma'. 'O se inanj danj 'yaj nij síi nucui' rá gaa vaj nij so' rá ve' tucu'yón ní' se-tucuanj Moisés do', rihaan nij callé do', ne uno cunudanj yuvií, 'yaj nij so' adonj. Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa aj ve'é ca'mii yuvií che'é nij so', tzaj ne a 'ó rasuun se quiri' uún nij so' a ma'. A 'ó xco' se naru'vee Diose rihaan nij so' man adonj. ³ Tzaj ne so' ro', sese me rá so' rque so' sa'anj man nij síi nique, ne se natá so' rihaan yuvií daj 'yáa so' ma'. Dan me se daj chí'aa mij se cataj xna'anj so' rihaan ra'á so' rej nichruún so' se vaa rqué ra'á so' rej nuva' so' ma'. ⁴ Asa' quisij rqué yuve so' sa'anj yo', gaa ne orún' Réé so' Diose me síi

quene'en daj qui'yaj yuve so', gaa ne so' me síi naru'vee rihaan so' quene'en cunudanj yuvií nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ni' gaa achíin ni'yaj ni' rihaan Diose a

⁵ "Ne gaa achíin ni'yaj soj rihaan Diose, ne se qui'yaj soj se vaa 'yaj nij síi nucui' rá ma'. 'O se niha' rá nij so' canicun' nij so' rá ve' tucu'yón yuvií se-tucuanj Moisés, ne niha' rá nij so' canicun' nij so' rej nuná tuvi' chrej ca'aan nocoo, ne achíin ni'yaj nij so' rihaan Diose, tzaj ne inanj me rá nij so' quene'en yuvií man nij so', ne ve'é ca'mii yuvií che'é nij so', rá nij so' adonj. Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa aj ve'é ca'mii yuvií che'é nij so', ne aj navij quiri' nij so' tu'vee nij so' vaa, ne a 'ó xco' se naru'vee uún Diose rihaan nij so' a ma'. ⁶ Tzaj ne so' ro', gaa me rá so' cachinj ni'yáa so' rihaan Diose, ne asino catu' so' rá ve', gaa ne caráan so' ta'yaa, gaa ne cachinj ni'yaj yuve so' rihaan Rej ní' Diose á. Ne Rej ní' Diose me síi ne'en se vaa achíin ni'yaj niganj so' rihaan so', ne naru'vee so' rihaan so' adonj. ⁷ Ne gaa achíin ni'yaj soj rihaan Diose, ne se qui'yaj soj se vaa 'yaj nij síi ne ne'en daj vaa Diose ma'. Dan me se a'mii rma'an ndo'o nij so' nana, tzaj ne ne ne'en nij so' me taj nana yo' ma'. Maan che'é se a'mii a'mii nij so', che'é dan guun niha' rá Diose ne cunó Diose nu' nana a'mii nij so', rá nij so' nanj adonj. ⁸ Che'é dan se qui'yaj soj danj ma'. 'O se asij ataa cachinj ni'yaj soj rihaan Rej soj Diose, ne aj ne'en so' nu' se vaa achíin man soj nanj adonj.

⁹ "Che'é dan asa' achíin ni'yaj soj, ne nihánj cataj soj á: "Ataj Chij síi nicun' xta', me rá núj xcaj yuvií cuentá se vaa inanj sa' 'yáa so' a. ¹⁰ Ne me rá núj quisij güii guun chij so' rihaan chumij nihánj, ne me rá núj qui'yaj yuvií nu' se vaa me rá so' qui'yaj yuvií a. Dan me se ase vaa 'yaj nij síi man xta' nu' se vaa me rá so' qui'yaj nij so' ro', danj gaa qui'yaj núj s'ij man rihaan chumij nihánj nu' se vaa me rá so' qui'yaj núj, rá núj a. ¹¹ Ne rque so' nu' rasuun achíin rihaan núj cha núj cuan' á. ¹² Ne caraá x'naa so' che'é xcúun taj xráa núj rihaan so' á. Dan me se ase vaa qui'yaj núj caráa x'naa núj che'é cacun' qui'yaj tuvi' núj rihaan núj ro', ta'nga' danj qui'yáa so' che'é ma'an núj caraá x'naa so' rihaan núj a. ¹³ Dan me se caráan ra'á so' xráa núj rihaan chrej chí'ii á. Ne tinanii so' man núj se guun qui'yaj núj cacun' a". Inanj danj ca'mii soj cachinj ni'yaj soj rihaan Diose adonj. ¹⁴ 'O se sese caraá x'naa soj che'é cacun' qui'yaj tuvi' soj rihaan soj, ne danj qui'yaj uún Rej soj síi nicun' xta', ne caraá x'naa so' rihaan soj uún adonj. ¹⁵ Tzaj ne sese se ca'vej rá soj caraá x'naa soj che'é cacun' qui'yaj tuvi'

soj rihaan soj, ne daj chihaa mįj se tinavij Rej soj Diose cacun' tumé ma'an soj a man adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' gaa caraa guee ní' rihaan Diose a

¹⁶ "Ne gaa toco' soj x'naa man soj che'é se aráj guee soj rihaan Diose, ne se qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj nij sí' nucui' rá ma'. Dan me se gaa aráj guee nij so', ne ase vaa rihaan sí' nanó ndo'o rá ro', vaa rihaan nij so', 'yaj nij so', ne anó ndo'o nacaj rihaan nij so', 'yaj uún nij so', ne me inañj rá nij so' quene'en yuvij man nij so' daj 'yaj nij so' gaa ne xcaj nij yuvij cuentá se vaa aráj guee nij so' rihaan Diose, rá nij so' nanj adonj. Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa aj quiri' nij so' tu'vee nij so' vaa, ése aj ve'é ca'mii yuvij che'é nij so' nanj adonj. Ne a 'ó rasuun se quiri' nij so' rihaan Diose a ma'.
¹⁷ Tzaj ne soj ro', ino qui'yaj soj á. Gaa toco' soj x'naa man ma'an soj che'é se aráj guee soj rihaan Diose, ne canaan soj rihaan soj ne caxrii soj casté raá soj á. ¹⁸ Dan me se se guun rá soj quene'en yuvij se vaa aráj guee soj a ma'. Ne ca'vee se taj vaj yuvij quene'en man soj aráj guee soj, tzaj ne quene'en Rej soj Diose daj 'yaj soj, ne so' me sí' naru'vee rihaan soj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa qui'yaj suun ní' che'é yan cumán si'yaj ní' rej xta' a

¹⁹ "Se qui'yaj suun soj cumán ndo'o si'yaj soj rihaan chumij nihánj ma'. 'Q se rihaan chumij nihánj mán ndo'o xcuu xluú xij rasuun do', tacunj yoo do', chá si'yaj yuvij nihánj a. Ne vaa sí' ituu atúj rá ve' ne 'yaj ituu si'yaj tuvi' uún a. ²⁰ 'Q se taj che'é naqui'yaj ru'vee soj man soj nihánj ma'. Tananj qui'yaj suun ndo'o soj che'é yan cumán si'yaj soj rej xta' á. Dan me se xta' ro', taj se chá si'yaj soj ma'. Ne taj sí' qui'yaj ituu si'yaj soj man adonj. ²¹ Ne sese inañj che'é rasuun man rihaan chumij nihánj qui'yaj suun soj, gaa ne veé maan rihaan chumij nihánj quinaj nimán soj gaa nanj adonj. Ne sese inañj che'é rasuun man xta' ro', qui'yaj suun soj, gaa ne veé rej xta' ro', ca'anj nimán soj nanj adonj. Me rej ma'an araa sa' soj rasuun, ne veé rej danj vaj nimán soj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xciúun ní' xcax ní' cuentá daj qui'yaj ní' a

²² "Rlij rihaan ní' me ya'an nicaj yu'unj man ní' ei. Dan me se sese rlij rihaan ní' ro', ni'yaj yo' ne nuu sa' rá yo', gaa ne nu' nee man ní' ro', sa' vaa, ne adj' se chuguun aga' ya'an ro', danj chuguun man ní' gaa sa' rihaan ní' adonj. ²³ Tzaj ne sese rlij rihaan ní' ro', ni'yaj yo' ne inañj uun chi'ii rá yo', gaa ne nu' nee man ní' ro', uun chi'ii rá, gaa ne adj' sí' nicun' yan rmi' ne cunudanj man

so' ro', rmi', ne danj vaa sí' uun chi'ii rá, ne rmi' uxrá nu' man so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se guun nucuaq ní' ca'nej nucuaq ní' nimán ní' qui'yaj suun ní' se-suun Diose, sese me rá ní' qui'yaj suun ní' che'é sa'anj a

²⁴ "Taj vaj sí' guun nucuaq qui'yaj suun sa' rihaan vij ru'vee ma'. Sese qui'yaj suun 'o so' rihaan vij ru'vee, ne nachri' so' ni'yaj so' man 'o ru'vee yo', ne caran' rá so' ni'yaj so' man yo' ru'vee yo' a. Se guun nucuaq so' caran' rá so' ni'yaj so' man vij ru'vee ma'. Ne xa' soj, tzaj ne se ca'vee qui'yaj suun soj che'é Diose ne qui'yaj suun soj che'é nij rasuun man rihaan chumij nihánj a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne nó xciúun ní' nano ndo'o rá ní' che'é se chá ní' do', che'é yatzi'j cunuú ní' do' a

²⁵ "Che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa taj che'é nanó ndo'o rá soj che'é soj ma'. Ne che'é dan se nanó rá soj che'é se chá soj do', che'é yan quiri' soj se caráan xráá soj do', se nanó rá soj ma'. Dan me se aj ne'en soj vaa i'na' soj, qui'yaj Diose, ne se guun nucuaq Diose rque Diose se chá soj, rá soj gaa a na'. Daj chihaa mįj se guun danj rá soj ma'. Ne Diose me sí' ca'vee rque se chá soj ei. Ne Diose me sí' qui'yaj nee man soj, ne se guun nucuaq Diose rque Diose yatzi'j caráan xráá soj, rá soj gaa a na'. Daj chihaa mįj se guun danj rá soj ma'. Ne Diose me sí' ca'vee rque se caráan xráá soj ei.

²⁶ "Xcaj soj cuentá daj 'yaj nij xtâj vaj xta', ne ne unó nij xo' 'núú, ne ne rii nij xo' naa, ne ne araa nij xo' tan' rá cuchruu, tzaj ne Rej soj sí' nicun' xta' ro', a'vee rque se chá nij xo' ei. Ne táá a soj, ne sa' doj vaa soj rihaan xtâj ne'en Diose a adonj. Ya sa' doj vaa soj chuguanj. ²⁷ Ne nda' se nanó ndo'o rá soj che'é yan chre' vaa soj, tzaj ne a 'ó xco' se guun nucuaq soj cachij xcaan soj doj qui'yaj ma'an soj ma'. Maan Diose ro', me sí' ne'en daj gaa cachij soj, ne che'é dan taj che'é nanó rá soj a ma'.

²⁸ "Ne me che'é nanó rá soj che'é yatzi'j caráan xráá soj ga. 'Q se xcaj soj cuentá ni'yaj soj nij yâj man tacaan se vaa ve'é ndo'o vaa nij yâj man tacaan ei. Ne 'yaj suun nij yâj, tzaj ne ma'an Diose ro', me sí' sa' ndo'o vaa qui'yaj man nij yâj adonj. Ne ne rii nij yâj yu'vej ma'. ²⁹ Tzaj ne adj' se vaa sí' ru'vee ne sa' uxrá vaa sagan' so' ro', vaa nij yatzi'j nuu nij yâj adonj. Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sí' cu'naj Salomón sí' cane gaa naá, ne ve'é uxrá vaa yatzi'j nuu so', qui'yaj cunudanj sa'anj vaa rihaan so', tzaj ne nij doj vaa yatzi'j nuu so' rihaan nij yâj man tacaan yo', qui'yaj Diose adonj. ³⁰ Dan me se danj nanj nij yâj man tacaan yo', tzaj ne sa' uxrá vaa nij yatzi'j nuu nij yâj yo', 'yaj Diose, ne cuan' ro', mán nij

yâj tacaan, tzaj ne a'yuj ne ca'ne' nii man nu' coj do', yâj do', man tacaan, ne caraãa nii man yo' rihaan ya'an, ne cacãa nu' nij yâj yo' nanj adonj. Ne a doj yu'vee taj nô yâj yo' a ma'. Táã a soj yuvij, ne se nanó rá soj ma'. Diose me sí rque sagan' soj adonj. Tzaj ne ne guun ya sa' rá soj se vaa Diose me sí racuj ya man soj man adonj.

³¹ "Dan me se se nanó ndo'o rá soj cataj soj: "Me se cha ní' ga. Me se co'o ní' ga. Me se caráán xráá ní' ga". Se guun rá soj danj ma'. ³² 'O se nij sí ne ne'en daj vaa Diose ro', inanj 'yaj suun ndo'o nij so' che'é rasuun man rihaan chumij nihánj adonj. Tzaj ne nu' rasuun achiin man soj ro', aj ne'en Rej soj sí nicun' xtã' se vaa achiin nu' rasuun yo' man soj adonj. ³³ Che'é dan nanó' soj rej daj qui'yaj soj ne guun chij Diose nimán soj ne cunuy sa' nimán soj, gaa ne rque Diose nu' rasuun yo' man soj ei. ³⁴ Che'é dan se nanó rá soj che'é se vaa cachijn rihaan soj a'yuj ma'. 'O se vaa sayuun 'na' daj a 'o 'o güii adonj. Che'é dan xcaj soj cuentá daj qui'yaj soj güii cuan', ne se nanó rá soj che'é se vaa qui'yaj soj güii a'yuj ma'.

7

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' gaa ca'müi ní' ga tinúú ní' che'é cacun' tumé tinúú ní' a

¹ "Se guun niha' rá soj cuta' soj cacun' xráá tinúú soj, gaa ne taj cacun' cuta' Diose xráá ma'an soj man adonj. ² Dan me se sese guun niha' rá soj cuta' soj cacun' xráá tinúú soj, ne cuta' Diose cacun' yo' xráá ma'an soj ei. Ne sese se cuta' soj cacun' xráá tinúú soj, ne cunuy 'eë rá Diose man ma'an soj uún nanj adonj. ³ Me che'é guun chree rá so' ni'yaj so' ni'ya nuu rihaan tinúú so' ga. Ne ne ni'yaj so' chruun manj nuu rihaan ma'an so' a. ⁴ Asa' ca'vee cataj so' rihaan tinúú so', "rque so' rihaan so' quirij 'unj ni'ya á". Se guun a doj cataj so' danj tãhá' so' man tinúú so' ma'. 'O se ni'yaj so', ne chruun manj vaa guee nuu rihaan so' ei. ⁵ Sí nucui' rá mé so' ei. Asino quirij so' chruun manj nuu rihaan so', gaa ne ca'vee quirij so' ni'ya nuu rihaan tinúú so' adonj. Dan me se ase vaa aráán ni'ya rihaan yuvij ro', danj vaa aráán rihaan yuvij 'yaj cacun' atã yuvij adonj.

⁶ "Tzaj ne ne'en soj se vaa ne nó xcúún soj go' soj rasuun guee man chuvee ma'. Ne se caraã soj chruj perlã tu'vee ndo'o rihaan xcáá ma'. 'O se chuvee yo' ro', canicaj ne cha man soj, ne xcáá yo' ro', tuguáj che'é xcáá man se sa' yo', ne quinavij nu' yo' xtun', qui'yaj xcáá nanj adonj. Ne se sa' yo' me chrej noco' ní' adonj. Che'é dan sese na'vej uxrã rá yuvij cunq yuvij chrej nago' soj rihaan nij yuvij, ne ase vaa xcáá do', ase vaa chuvee do', danj vaa nij yuvij ei. Ne se

nago' soj doj chrej sa' man nij yuvij 'yaj danj a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nõ xcúún ní' cachijn ni'yaj ní' rihaan Diose che'é rasuun achiin man ní' ei

⁷ "Cachijn soj se vaa achiin man soj rihaan Diose, ne so' me sí rque man soj, ne nanó' soj rasuun achiin man soj, ne nari' soj rasuun yo', ne ase vaa 'yaj sí tica'müi ta'yaa tucua' tuvi' ro', danj qui'yaj soj ga Diose, ne ca'nuu Diose ta'yaa yo', ne rque Diose rasuun achiin man soj adonj. ⁸ 'O se sí achiin rasuun rihaan Diose ro', quirij' so' rasuun achiin man so', ne sí nano' rasuun achiin man ro', quirij' so' rasuun yo', ne sí tica'müi ta'yaa rej yanj Diose ro', ca'nuu Diose ta'yaa, ne quirij' sí tica'müi ta'yaa rasuun achiin man so' adonj. ⁹ Xcaj soj cuentá se vaa ma'an soj, nanj yuvij me soj, tzaj ne sese achiin ta'nüi yo' soj chraa cha yo' man soj, ne se ca'vee nano' soj yahij ne caxrij' soj ston yo' ma'. ¹⁰ Ne sese achiin ta'nüi soj nee xcuaj cha yo' man soj, ne se ca'vee nano' soj xcuaá ne caxrij' soj ston so' ma'. ¹¹ Dan me se danj nanj soj, ne sí chí'ij nimán me soj, tzaj ne ne'en soj rque soj se sa' cha ta'nüi soj ei. Che'é dan táã a Rej soj sí nicun' xtã', ne sij sa' inanj me so', ne so' me sí rque ya rasuun sa' man nij sí achiin rasuun man so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' rihaan tuvi' ní' a

¹² "Dan me se daj se uun rá soj qui'yaj sa' yuvij rihaan soj ro', ta'nga' danj qui'yaj sa' soj rihaan tuvi' soj á. Sese danj qui'yaj soj rihaan tuvi' soj, ne sí uno nu' se-tucuanj Moisés me soj, ne sí uno nu' se-nana nij sí nata' se-nana Diose gaa naá me uún soj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é vij chrej a

¹³ "Ase vaa vij chrej vaa rej vaa rihaan soj, ne dan me se chrej ca'aan me yo'o chrej yo', ne caxra' ndo'o vaa rej nayón yuvij, ne rihaan ya'an ro', vaj chrej yo' nanj adonj. Ne man uxrã yuvij vaj chrej yo' ei. Se ca'anj soj chrej yo' ma'. Nanj vaa chrej ca'anj soj ei. Chrej catuun me chrej ca'anj soj, ¹⁴ ne chruj vaa rej nayón yuvij a. Sayuun ndo'o vaa vaj yuvij chrej yo', tzaj ne vaj chrej yo' rej gaa i'na' yuvij cayáan yuvij ga Diose nu' cavii nu' ca'anj adonj. Tzaj ne doj nij yuvij nari' chrej catuun nanj ei.

Nana nihánj taj xna'anj daj gaa qui'yaj ní' quene'en ní' daj vaa nimán yuvij a

¹⁵ "Vaa yuvij taj se vaa me nij so' sí nata' se-nana Diose, tzaj ne ne ya a'müi nij so' ma'. Cütumé soj man soj, se gaa nanj qui'yaj nij so' sayuun man soj á. Dan me se vaa güii cuchij' nij so' rihaan soj, ne ase vaa matzinj ro', danj gaa nij so' cuchij' nij so' rihaan soj,

ne ni'yanj ndo'o ca'miij nij so' rihaan soj, tzaj ne nimán nij so' ro', ase vaa nimán xca'yanj ca'nu' ro', gaa nimán nij so', guun rá nij so' qui'yaj nij so' sayuun man soj nanj adonj. ¹⁶ Che'é dan xcaj soj cuentá ni'yaj soj man nij so' daj qui'yaj nij so', gaa ne quene'en nij soj daj vaa nimán nij so' ei. Uta nii chruj chá raq chruun tanj, rá soj na'. Taj ma'. Ne uta nii chruj chá raq coj yâj ya'aa, rá soj na'. Taj ma'. ¹⁷ Dan me se chruun sa' ro', mán chruj chá raq a. Ne chruun tanj ro', man chruj xnaj raq uún a. Sese cuchruu chruun, ne se cumán chruj sa' raq chruun yo' a ma'. ¹⁸ Chruun sa' ro', se guun cumán chruj nij raq ma'. Ne chruun nij ro', se guun cumán chruj sa' raq ma'. Ase vaa chruun yo' ro', danj vaa nimán yuviij, ne ase vaa chruj yo' ro', danj vaa rasuun 'yaj yuviij adonj. ¹⁹ Ne sese nuvi' chruj sa' raq 'o chruun, ne a'ne' nii man chruun yo', ne axrij ya'an nii man chruun yo' nanj adonj. Ne ase vaa ran' chruun yo' ro', ta'nga' danj quiran' uún nij yuviij 'yaj se chi'ij nanj adonj. ²⁰ Dan me se sese xcaj soj cuentá ni'yaj soj man yuviij, gaa ne quene'en soj daj vaa nimán nij yuviij, gaa ne quene'en soj daj yuviij me nij so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj me síi cayáan ga Diöse asa' guun chij Diöse rihaan chumiij nihánj a

²¹ "Ne'en soj se vaa man ndo'o yuviij taj rihanj se vaa uno nij so' rihanj, tzaj ne tu'va rma'an ta'aj nij so' nanj á. Nuveé cunudanj nij síi taj ne'en manj ca'anj cayáan ga Diöse asa' guun chij Diöse rihaan chumiij nihánj ma'. Tananj orún' me se inanj nij síi uno rihaan Réé 'unj síi nicun' xta' me síi cayáan ga so' nanj adonj. ²² Ne güii ca'ne' 'unj cacun' che'é yuviij me se cumán ndo'o yuviij cataj rihaan 'unj: "Síi uno rihaan so' me núj, Señor. Aj nata' núj nana rque' so' man núj rihaan yuviij á. Ne cata' tu'va núj se-chuvií so', ne quirii núj nana chree nimán yuviij á. Ne qui'yaj suun ndo'o núj suun sa' che'é so' adonj". Danj ca'miij nij yuviij yo' rihaan 'unj vaa güii nanj adonj. ²³ Gaa ne cataj yá 'unj rihaan nij yuviij a: "A 'o güii ne ne'én 'unj man soj ma'. Maan síi 'yaj inanj cacun' me soj nanj adonj. Naxuun soj man soj rihanj á". Danj cataj 'unj rihaan nij síi 'yaj cacun' vaa güii nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj quiran' nij síi uno rihaan Jesucristó do', nij síi ne uno rihaan Jesucristó do' a

²⁴ "Dan me se a me ma'an síi uno sa' nana nihánj nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj ne 'yaj so' ndaa vaa taj 'unj, ne ase vaa 'o síi cune' ve' tucua rihaan yuvej vaa so' ei. Síi cune' ve' yo' me se síi acay ndo'o cuentá me so', ne cune' so' ve' yo' rihaan 'o yuvej adonj. ²⁵ Gaa ne ca'na' maan, ne go' ndo'o maan raq ve', ne cavii ni'yoj chraá, ne ca'na' go'

tacóo ve', ne ca'na' uxrá nana yuvaa, ne go' rihaan ve' yo' a. Tzaj ne ne canee ve' yo' a ma'. 'O se raan inanj ne ve' yo' rihaan yuvej nanj adonj. ²⁶ Tzaj ne síi na'vej rá cunó nana nihánj nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj me se ase vaa síi cune' ve' rihaan yo'óo vaa so' adonj. Ne síi ni'yon rmiij me so', ne cune' so' ve' rihaan yo'óo chruu, ²⁷ ne veé dan, gaa ca'na' uxrá maan yuvaa go' yo' xraá ve', ne cavii ni'yoj chraá, ne ca'na' na xee go' na xee tacóo ve', ne ca'na' uxrá nana yuvaa ne go' xraá ve' yo' a. Veé dan, ne canee nu' ve' tucua síi ni'yon yo' nanj adonj. Che'é dan xcaj soj cuentá, ne ve'é cunó soj nana nihánj, ne se quiran' soj sayuun ma'. —Inanj nana nihánj ca'miij Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

²⁸ Veé dan, ne quisiij tucu'yón Jesucristó nu' nana nihánj rihaan nij yuviij, gaa ne caraya'anj ndo'o nij yuviij noco' man so' che'é nana nihánj, nana cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so' a. ²⁹ 'O se xcaj nij yuviij cuentá se vaa ase vaa a'miij 'o síi nicaj suun avii tu'va ro', vaa a'miij Jesucristó, rá nij so' a. Ne cuu doj vaa se-nana so' ga se-nana nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés, rá nij so' a.

8

Nana nihánj taj xna'anj daj vaa nahuun sa' 'o síi ran' luj ri'yuj, qui'yaj Jesucristó a

¹ Gaa ne nanij Jesucristó quij yo', ne cachée ndo'o yuviij ga so' a.

² Dan me se cuchii' yo' síi ran' luj ri'yuj rihaan Jesucristó, ne canicun' ruj so' rihaan Jesucristó, ne cataj so':

—Sese me rá so', ne ca'vee ca'ne' so' chi'ij xraj, Señor —taj so' rihaan Jesucristó a.

³ Gaa ne cata' Jesucristó ra'a Jesucristó raq síi ran', ne cataj Jesucristó:

—Me raj qui'yáj danj ei. Nahuún so', qui'yáj adonj —taj Jesucristó rihaan so' a.

Nu' danj cataj Jesucristó, ne nu' quinavij luj xraá síi ran' a. ⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Cutumé so' mán so' se cataj xna'anj so' rihaan yuviij che'é se qui'yáa 'unj che'é so' ma'. Maan se cuchii' so' rihaan xrej, ne tijaán so' mán so' rihaan xrej se vaa nahuún so', ne rque' so' rihaan Diöse se vaa cataj síi cu'naj Moisés gaa naá ndaa vaa no' xcúún so' rque' so' rihaan Diöse á. Gaa ne xcaj nij xrej cuentá se vaa nahuún so' qui'yáj adonj —taj Jesucristó rihaan síi nahuun yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun se-mozó yo' o tanuu capitán, qui'yaj Jesucristó a

⁵ Dan me se cuchii' Jesucristó chuman' Capernaum, ne catúj so' chuman' yo', ne cuchii' yo' o tanuu capitán rihaan so' a. Ne so' ro', me síi ri ta'nga' rihaan 'o cientó tanuu

adonj. Dan me se cachín ni'yaj so' rihaan Jesucristó, ⁶ cataj so':

—Canó chí'ij man se-mozó 'unj, Señor. Ne ne nasqui' so' ma'. 'Q se yo'q naj so' rá ve', ne ran' uxrá so' sayuun, 'yaj chí'ij nanj á —taj tanuu capitán yo' rihaan Jesucristó a.

⁷ Ne cataj Jesucristó rihaan so':

—Ca'anj ní, gaa ne nahuun so', qui'yáj á —taj Jesucristó a.

⁸ Gaa ne cataj uún tanuu capitán yo':

—'Q se nuveé sij sa' mé 'unj ma'. Ne nó xcúun 'unj catuu so' rá ve' tucuaq qui'yáj a ma'. Maan se ca'ne' uun so' suun se vaa nahuun se-mozó 'unj, gaa ne nahuun ma'an so' adonj. ⁹ 'Q se vaa síi rii ta'nga' rihaan 'unj, ne rii ta'ngá' 'unj rihaan tanuu, ne taj xna'anj 'unj rihaan tanuu se vaa ca'anj nij so', ne 'anj nij so', ne taj xna'anj 'unj rihaan nij so' se vaa ca'na' nij so', ne 'na' nij so' rihaan 'unj, ne taj xna'anj 'unj daj qui'yaj nij so', ne veé danj 'yaj tanuu adonj. Ne ne'én 'unj se vaa ase vaa rii ta'ngá' 'unj rihaan nij tanuu nocó' manj ro', danj rii ta'nga' guee so' rihaan chí'ij anó man yuvij nanj á —taj tanuu capitán yo' rihaan Jesucristó a.

¹⁰ Dan me se, gaa cuno Jesucristó nana ca'mii tanuu capitán yo', ne ca'anj rá Jesucristó, ne cataj so' rihaan nij síi nocó' rej xco so' a:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa taj vaj á 'ó rej ne narj man yo'q síi israelitá síi cuchumán ndo'o rá nana a'mii 'unj ndaa vaa amán rá tanuu capitán nihánj á ma'.

¹¹ Ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa güi guun chij Diose rihaan chumii nihánj ro', ca'na' ndo'o yuvij man cunu' chumii, ne cayáan nij so' rihaan se-mesa Diose, ne cha nij so' chraa ga síi cu'naj Abraham do', ga síi cu'naj Isaac do', ga síi cu'naj Jacob do', adonj. ¹² Ne nij síi israelitá ro', no xcúun nij so' cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' manj, ne sese cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' manj, ne ca'vee cane nij so' uún ga Diose nanj á. Tzaj ne na'vej rá nij so' a man adonj. Che'é se na'vej rá nij so' qui'yaj nij so' danj, che'é dan quiril'ij gan' ndo'o nii man nij so' rej rmi', ne ta'vee uxrá nij so', ne ndaa cha ruj ma'an nij so' cúu yan' nij so' nanj adonj. Danj quiran' nij so' che'é se na'vej rá nij so' cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' manj nanj á —taj Jesucristó rihaan nij yuvij canoco' man so' a.

¹³ Canicaj uún Jesucristó cataj Jesucristó rihaan tanuu capitán:

—Ca'vee ca'anj so' yaj a. Ya cuchumán rá so' se vaa nahuun se-mozó so' qui'yáj a. Ne nahuun so' ei —taj Jesucristó rihaan so' a.

Ne veé maan orá yo' ro', nahuun se-mozó tanuu capitán yo', qui'yaj Jesucristó adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Jesucristó, nahuun ni chej Pedró do', que'ee uxrá yo'ó yuvij do', qui'yaj Jesucristó a

¹⁴ Gaa ne ca'anj Jesucristó tucua síi cu'naj Pedró, ne quene'en so' se vaa naj nii chej Pedró ran' no', ne caxrij uxrá cachí' man no' a. ¹⁵ Ne quita'aa Jesucristó ra'a no', gaa ne veé maan orá dan nahuun no', qui'yaj Jesucristó, ne naxagaa no', ne qui'yaj chuvij no' cha nij so' nanj adonj.

¹⁶ Rej ca'anj güií cuchí' yuvij rihaan Jesucristó a. Dan me se nicaj nij yuvij man que'ee uxrá síi nuu nana chree nimán, cuchí' nij yuvij rihaan Jesucristó, ne cataj xna'anj uun Jesucristó rihaan nij nana chree se vaa naxuun nij so' man nij so', gaa ne, veé dan, ne curihanj nij nana chree nimán nij yuvij, gaa ne cunuú sa' nimán nij yuvij yo' cuaj nanj adonj. Ne quinahuun sa' cunudanj nij síi ran', qui'yaj uún Jesucristó a.

¹⁷ Dan me se quisij ya nu' nana nihánj nana ca'mii síi cu'naj Isaias síi nata' se-nana Diose gaa naá, se vaa cataj so': “Ninaj ní, ne canó chí'ij man ní, tzaj ne nahuun ní, qui'yaj síi ca'na' vaa güií nanj adonj”, taj síi cu'naj Isaias gaa nata' so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Jesucristó rihaan vij síi tihaj guun rá canoco' man so' a

¹⁸ Quene'en Jesucristó se vaa man ndo'o yuvij anicaj rej nicun' so' ni'yaj man so' a. Che'é dan ca'ne' so' suun rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' se vaa ca'anj nij so' ga so' ndaa rnej na lacuaná cu'naj Galilea a.

¹⁹ Gaa ne cuchí' yo'q so' rihaan Jesucristó a. So' ro', me síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij adonj. Ne cataj so' rihaan Jesucristó a:

—Canocó' 'unj man so' daj rej ma'an vaj so', maestro —cataj so' rihaan Jesucristó a.

²⁰ Gaa ne cataj ya Jesucristó se vaa ran' so' chéé so' a:

—'Q se nij chunee ro', otoj sa' nij xo' rá yu'uj taj rque yo'óo, ne nij xtá chéé xta' ro', vaa saca' nij xo' a. Ne xa' 'unj sij ca'neé Diose nicaj yu'unj man yuvij, tzaj ne taj á 'ó rej quinaá 'unj cotoj 'unj a ma' —taj Jesucristó rihaan so' a.

²¹ Ne vaa yo'ó síi tucu'yón se-nana Jesucristó cuchí' rihaan so', ne cataj so':

—Ca'vej so' nanj tucuaq, ne ndaa cavi' réj, gaa ne cachin' 'unj man réj, gaa ne canocó' 'unj man so', Señor —taj yo'ó so' a.

²² Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ca'ne' rá so' cachin' ma'an nij síi cavi' nimán man tuvi' so' xnganá á. Tzaj ne cuano nihánj ro', no xcúun so' yo'q canocó' so' manj adonj —taj Jesucristó rihaan yo'ó so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'ne' Jesucristó suun rihaan na do', rihaan nana do', se vaa canicun' yo' a

²³ Gaa ne catúj Jesucristó rque rihoo chéé rihaan na, gaa ne catúj nij sí tucu'yón se-nana so' rque rihoo ga so' a. ²⁴ Veé dan, ne nasqui' nucuaj ndo'o rihaan na lacuaná, ne me ndo'o rá na yo' guun nucuaj yo' caráan yo' xráá rihoo a. Ne veé dan vaj Jesucristó, ne cotoj so' adonj. ²⁵ Gaa ne ca'anj nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó rej naj so' cotoj so', ne narii nij so' nej rihaan so', ne cataj nij so':

—Tinanii so' man ní se cavi' nu' ní, man Señor —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

²⁶ Dan me se ma'an Jesucristó cataj, ne:

—Me che'é chu'vi' ndo'o nimán soj ga. Yo' me rej ataa cuchuman sa' rá soj ni'yaj soj manj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Gaa ne canicun' caya so', ne caxríj yuvaa so' man na do', man nana do' a. Gaa ne canicun' dínj uxrá rihaan na lacuaná yo', qui'yaj Jesucristó nanj adonj.

²⁷ Ne cuhu'vi' nij snó'o yo' ni'yaj nij so' man Jesucristó, cataj nij so':

—Daj sij me sí nihánj ga. 'O se ndaa nana ndaa na uno a'mii so' ason —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quirii Jesucristó man nij nana chree nimán vij snó'o a

²⁸ Gaa ne cuchi' Jesucristó ndaa rnej na lacuaná yo' rej ne nij sí man chuman' cu'naj Gadara a. Ne vaa yu'uj yuvej, rej cachin' nij yuvij xngá a. Dan me se cavii vij snó'o yu'uj yuvej yo', ne cuchi' roj so' rihaan Jesucristó a. Roj so' me sí nuu nana chree nimán, ne yuvaa ndo'o roj so' adonj. Che'é roj so' na'vee cachin yuvij rej yo' a ma'. ²⁹ Dan me se caguá roj so' rihaan Jesucristó, cataj roj so':

—Veé ne'en núj se vaa ta'nij Diose mé so' á. Me che'é ca'ná' so' rej ne núj ga. Ca'ná' so' qui'yáá so' sayuun man núj na'. 'O se ataa doj quisij güii qui'yáá so' sayuun man núj adonj —taj roj so' rihaan Jesucristó a.

³⁰ Dan me se rej xco roj so' ro', vaj que'ee xcáá chá coj man tacaan a. ³¹ Ne nij nana chree nuu nimán roj snó'o yo' ro', cachín ni'yaj nij so' rihaan Jesucristó, cataj nij so':

—Sese quirii so' man núj nimán roj snó'o nihánj, ne qui'yáá so' se ndo'o ca'nej so' man núj, catuu núj nimán xcáá yo' ruguanj —taj nij nana chree yo' rihaan Jesucristó a.

³² —Ca'anj soj cuaj á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Gaa ne ca'anj nij so' catúj nij so' nimán xcáá yo', ne dan me se ruvaa uxrá tacaan nicun' tu'va na lacuaná rej vaj nij xcáá yo', ne gaa catúj nij nana chree nimán nij xcáá yo' me se cunánj ndo'o nij xo' ca'anj xo', ne veé danj vaj nij xo', ne quini cunudanj nij

xo' rque na, ne canó xráá nij xo', qui'yaj na nanj adonj. ³³ Ne nij sí tumé xcáá yo' ro', cunánj nij so' ca'anj nij so' ndaa chuman', ne catúj nij so' chuman', ne cataj xna'anj nij so' rihaan nij sí man chuman' yo' nu' se vaa curihan' roj snó'o do', nij xcáá do' a. ³⁴ Gaa ne curihanj cunudanj nij sí man chuman' yo', guun rá nij so' narij' nij so' man Jesucristó a. Dan me se quene'en nij so' man so', ne cachín ni'yaj nij so' rihaan so' se vaa curihanj so' rej yanj nij so' ca'anj so' rej yanj a.

9

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'o sí na'vee cachee, qui'yaj Jesucristó a

¹ Gaa ne cavii Jesucristó rihoo chéé rihaan na, ne ca'anj so' chuman' cayáan so', ne catúj so' chuman' yo' a. ² Ne veé nicaj nii man 'o sí na'vee cachee táá rihaan yuvéé, ne ca'na' nii rihaan Jesucristó a. Ne quene'en Jesucristó se vaa cuchuman' uxrá rá nij yuvij se vaa nahuun sa' sí na'vee cachee yo' qui'yaj so' a. Che'é dan cataj so' rihaan sí ran' yo' a:

—No xcúun so' guun niha' rá so' che'é se navij cacun' xráá so', nanj tinuj —taj Jesucristó rihaan sí na'vee cachee yo' a.

³ Dan me se cane doj sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij rá ve' ga Jesucristó, ne cataj nij so' rihaan tuvi' nij so' a:

—Nij vaa nana ca'mii sí nihánj rihaan Diose á. 'O se grún' Diose no xcúun cataj se vaa navij cacun' xráá yuvij á —taj nij sí tucu'yón se-tucuanj Moisés ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

⁴ Ne quene'en Jesucristó me nana guun rá nij so' ca'mii nij so', ne che'é dan cataj so':

—Me che'é avii ndo'o nana chi'ij raá soj ga. ⁵ Tu'va ruma'an 'unj se vaa navij cacun' xráá sí nihánj, rá soj a na'. Ca'vee cataj un' ní navij cacun' xráá sí nihánj na'. Ase ca'vee doj cataj ní naxagaa so', ne cachee so' cuaj, cataj ní xa'. ⁶ Dan me se me rá 'unj xcaj soj cuentá se vaa sí ca'néé Diose njcaj yu'unj man yuvij mej ne no xcúun 'unj tinavii 'unj cacun' xráá nij yuvij man rihaan chumii nihánj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Dan me se cataj Jesucristó rihaan sí na'vee cachee a:

—Nacue so' tuvée so', ne nan' so' tucua so' á —taj Jesucristó rihaan sí naj rihaan yuvéé yo' a.

⁷ Gaa ne naxagaa so', ne cavii so', ne quinan' so' tucua so' adonj. ⁸ Ne quene'en nij yuvij se vaa nahuun sa' so', qui'yaj Jesucristó, ne che'é dan cuhu'vi' nimán nij so', quene'en nij so' Jesucristó, ne ve'é ndo'o

ca'mii nij so' che'é Diose, se vaa guun nucaj Jesucristó racuíj ndo'o Jesucristó man yuvi, quí'yaj Diose adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan sí cu'naj Mateo se vaa canoco' so' man Jesucristó a

⁹ Gaa ne cavii Jesucristó rej yo', ne quene'en so' man yo'ó sí yanj 'o ve' a'néj nii puextó man yuvi a. Mateo cu'naj sí ne rej yo' a.

Dan me se cataj Jesucristó rihaan so', ne: —Canoco' so' manj, ca'anj ní' á —taj Jesucristó rihaan so' a.

Gaa ne naxumaan so', ne canoco' so' man Jesucristó, ca'anj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me rá Jesucristó racuíj so' man nij sí tumé cacun' a

¹⁰ Dan me se 'o güii cayáan Jesucristó rá ve', ne ca'na' ndo'o tuvi' so' sí a'néj puextó do', yo'ó nij sí tumé ndo'o cacun' do', ne catúj nij so' rá ve', ne ca'anj cayáan nij so' ga Jesucristó, ne dan me se man rcua'aan nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó do', ne chá cunudanj nij so' chraa a. ¹¹ Ne quene'en nij sí fariseo se vaa chá Jesucristó chraa ga nij sí a'néj puextó do', ga yo'ó nij sí tumé ndo'o cacun' do', ne xná'anj nij so' man nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó, cataj nij so':

—Sí tucu'yón nana rihaan soj ro', me che'é chá so' chraa ga nij sí a'néj puextó do', ga yo'ó nij sí tumé ndo'o cacun' do', rá nuj a —taj nij sí fariseo rihaan nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó a.

¹² Ne cuno Jesucristó nana ca'mii nij so', ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Sí vaa nucaj ro', ne nano' nij so' man doctor ma'. Maan sí ran' ro', me sí nano' man doctor adonj. Gaa ne ase vaa sí ran' ro', danj vaa nij sí nihánj adonj. ¹³ 'O se vaa che'é ca'anj soj tucu'yón soj daj taj nana nihánj nana no rihaan danj Diose á: “Ne uun niha' rá 'unj ni'yaj 'unj yuvi nago' xcuu rihaan 'unj ma'. Tananj uun niha' rá 'unj ni'yaj 'unj yuvi 'ee rá man tuvi' adonj”. Inanj danj me se-nana Diose nana tucu'yón soj á. Dan me se xcaj soj cuentá se vaa ne ca'na' 'unj canacunj 'unj man sí sa' ma'. Che'é nij sí tumé cacun' ca'naj se vaa canoco' nij so' se-nana adonj. Tzaj ne sese sí sa' me soj, rá soj, ne nuveé sij canacunj 'unj man me soj ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é ne toco' nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó x'naa man ma'an nij so' a

¹⁴ Gaa ne nij sí tucu'yón se-nana sí cu'naj Juan cuchí' rihaan Jesucristó, ne xná'anj nij so' man so', cataj nij so':

—Me che'é, ne toco' nuj x'naa man ma'an nuj che'é se aráj guēē nuj rihaan Diose, ne

toco' nij sí fariseo x'naa man ma'an nij so' uún, tzaj ne nij sí tucu'yón se-nana so' me se ne toco' nij so' x'naa man ma'an nij so' ga —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹⁵ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ase vaa sí cuchruj sa'anj vaa 'unj, ne asa' ca'vee toco' nij sí man gaj x'naa man ma'an nij so', rá soj ga. Ase vaa sí cataj xcaj man chana ne man tuvi' so' do', danj vaa nij sí man nihánj cuano, ne anuú ndo'o cha'anj man nij so', ne se ca'vee toco' nij so' x'naa man ma'an nij so' ma'. Tzaj ne vaa güii, ne guun yanj 'unj rihaan nij so' quí'yaj yuvi, gaa ne nana rá nij sí nihánj, gaa ne toco' nij so' x'naa man ma'an nij so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nij sí noco' tucuáan nga ro', se guun nucaj nij so' cuno nij so' se-nana Jesucristó ma'

¹⁶ “Tzaj ne ase vaa yatjí sin' vaa tucuáan nga noco' soj, ne se guun na'nej ní' mantá naca man yatjí nga yo' ma'. 'O se sese quí'yaj ní' danj, ne güii quinanj yuvi yatjí yo', gaa ne nagüej mantá naca yo', ne sese cuxuun yuvi man yatjí yo', ne quisin' yo', gaa ne cunuu xij doj yu'uj aj taj man yatjí nga yo' nanj adonj. ¹⁷ Ne dan me se ase vaa nuj nga nuj araa nii na vinó vaa uún soj a. Ne se ca'vee tucu'yón 'unj se-tucuanj 'unj rihaan soj ma'. 'O se ase vaa na vinó naca vaa nana tucu'yón 'unj, ne se guun caraa yuvi na vinó naca rque nuj nga ma'. Sese danj quí'yaj yuvi, ne cuyan na vinó cunuu xēe na vinó, ne se cacua' nuj nga ma'. Che'é dan canuu yo', ne cayanj na vinó rihaan yo'óo a. Che'é dan araa nii na vinó naca rque nuj naca, ne 'o man sa' na vinó rque nuj yo' a. Che'é dan inanj rihaan sí naca sí ne noco' tucuáan nga tucu'yón 'unj se-nana nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana sí cu'naj Juan yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é chala cunii do', che'é chana chij do', nahuun sa', quí'yaj Jesucristó a

¹⁸ Asjij ca'mii Jesucristó nana yo' rihaan nij sí tucu'yón se-nana sí cu'naj Juan, ne cuchí' 'o sí nicaj suun rihaan Jesucristó, ne canicun' ruj so', cachín ni'yaj so' rihaan Jesucristó, cataj so':

—Cuaño cavi' ta'nij chala cunii a. Tzaj ne quí'yáa so' se ndo'o, ca'anj ní', ne cuta' so' ra'á so' xraá no', ne cunuu i'na' uún no' nanj ruguanj —taj so', cachín ni'yaj so' rihaan Jesucristó a.

¹⁹ Gaa ne naxumaan Jesucristó, ne canoco' so' do', nij sí tucu'yón se-nana so' do', man sí nicaj suun yo' a.

²⁰ Gaa ne ca'na' 'o chana rej xco Jesucristó, ne quisíj 'o chuvij yo' xra' ton man chana yo', ne canó ra'a no' doj tu'va sagan' Jesucristó a. ²¹ 'O se: “Sese cano' ra'aj sagan'

Jesucristó, ne nahuun sa' 'unj nanj adonj', guun rá no' a.

²² Gaa ne canicaj Jesucristó quene'en Jesucristó man no', ne cataj so':

—No xcúun sq' guun niha' rá sq', nocoj. 'Q se che'é se amán rá sq' ni'yaj so' manj ro', che'é dan nahuun sa' so' á —taj Jesucristó rihaan chana' yo' a.

Ne veé maan orá dan nahuun sa' chana' yo' adonj.

²³ Gaa ne ca'anj Jesucristó ve' tucua' sí nicaj suun yo', ne catúj so' rá ve', ne quene'en so' se vaa man sí' o' chra' man rihuun flauta, ne quene'en so' se vaa man ndo'o yuvij rá ve', ne nanó ndo'o rá nij yuvij che'é se cavi' chala' cunii yo' adonj. ²⁴ Gaa ne cataj so':

—Curihanj soj xe' á. 'Q se ne cavi' chala' cunii nihánj ma'. Maan se otoj uun no' nanj á —taj Jesucristó rihaan nij yuvij man rá ve' yo' a.

Gaa ne ca'nga' nacoj nij yuvij ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

²⁵ Gaa quisij quirii Jesucristó man cunudanj nij yuvij xe', ne catúj Jesucristó rej táa chala' cunii yo', ne quita'aa so' ra'a no', ne cunuu i'na' uún chala' cunii, ne naxagaa no' adonj. ²⁶ Ne cuchi' nana' rihaan cunudanj nij yuvij man rej yo' che'é se vaa qui'yaj Jesucristó, se vaa cunuu i'na' chala' cunii yo' qui'yaj so' adonj.

Nana' nihánj taj xna'anj se vaa naxra' rihaan vij sí tuchrii, qui'yaj Jesucristó a

²⁷ Dan me se gaa cavii Jesucristó tucua' sí nicaj suun yo', ne canoco' vij sí tuchrii man so' a. Ne caguáj roj so', cataj roj so':

—Ne'en rój se vaa tuvi' sí' cu'na' David sí' cane gaa naá mé sq' á. Che'é dan cunuu 'ee rá sq' man rój ruguanj —taj roj so', caguáj roj so' a.

²⁸ Dan me se catúj Jesucristó rá ve', ne cuchi' roj sí' tuchrii yo' rihaan so' a. Gaa ne cataj Jesucristó rihaan roj so':

—Amán rá roj soj se vaa guun nu'cuaj naxra' rihaan roj soj qui'yaj na' —taj Jesucristó, xna'anj Jesucristó man roj so' a.

—Amán rá rój, Señor —taj roj so' rihaan Jesucristó a.

²⁹ Gaa ne cuta' ra'a Jesucristó rihaan roj so', ne cataj Jesucristó:

—Che'é se amán rá roj soj, ne che'é dan naxra' rihaan roj soj adonj —taj Jesucristó a.

³⁰ Veé dan, ne naxra' rihaan roj so' nanj adonj.

Gaa ne caxrj' yuvaa Jesucristó rihaan roj so', ne cataj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Cutumé uxrá roj soj man roj soj, ne a 'ó yuvij se cuno se vaa qui'yáa' 'unj che'é roj soj á. —Dan me se nucuaj ndo'o ca'mii Jesucristó nana' yo' rihaan roj so' a.

³¹ Tzaj ne curihanj roj so' ca'anj roj so', ne uxrá nata' roj so' rihaan cunudanj nij yuvij man rej yo' che'é yan qui'yaj sa' Jesucristó che'é roj so' nanj adonj.

Nana' nihánj taj xna'anj se vaa ca'vee ca'mii 'o' sí' ya'mii, qui'yaj Jesucristó a

³² Dan me se tanáj roj so' man Jesucristó, gaa ne ca'anj Jesucristó, gaa ne cuchi' yuvij rihaan so' a. Dan me se nicaj nij yuvij man 'o' sí' ya'mii cuchi' nij yuvij rihaan Jesucristó a. Sí' ya'mii yo' me se nana' chree nuú nimán so', ne che'é dan ne ca'mii so', qui'yaj nana' chree yo' a. ³³ Dan me se quirii Jesucristó man nana' chree yo' nimán so', gaa ne guun che'e sí' ya'mii ca'mii so' nanj adonj. Veé dan quene'en nij yuvij, ne caráya'anj uxrá nij yuvij, ne cataj nij so':

—Xa' ní' s'ij israelitá, tzaj ne a 'ó sí' 'yaj danj ne quene'en ní' ma' —taj nij yuvij che'é Jesucristó a.

³⁴ Tzaj ne nij sí' fariseo cataj me se:

—Guun nucuaj so' quirii so' man nana' chree, che'é se a'mii so' ga ma'an sí' chree uun chij adonj —taj nij sí' fariseo, ca'mii ne nij so' che'é Jesucristó a.

Nana' nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Jesucristó gaa cunuu 'ee ndo'o rá so' man nij yuvij a

³⁵ Gaa ne ca'anj Jesucristó nu' nij chuman' nocoj nu' nij chuman' cunii nu', ne tucu'yón so' rihaan nij yuvij man rá ve' tucu'yón nij yuvij israelitá se-tucuanj Moisés, ne ca'mii natáj so' nana' sa' che'é güii guun chij Diose rihaan chumij nihánj, ne nahuun sa' taran' nij sí' ran' do', nij sí' ninaj do', qui'yaj uún so' adonj. ³⁶ Ne quene'en so' man cunudanj nij yuvij, ne cunuu 'ee rá so' man nij yuvij yo' a. 'Q se quene'en so' se vaa ase vaa matz'ij vaj ma'an vaa nij yuvij, nuvi' sí' tumé man nij so', ne aj quiran' ndo'o nij so' sayuun, ne ninaj ndo'o nij so' adonj. ³⁷ Gaa ne cataj so' rihaan nij sí' tucu'yón se-nana' so' a:

—Ya uxrá, ne vaa ndo'o suun rihaan ní', ne nij sí' 'yaj suun me se doj nij so' nanj adonj. ³⁸ Ne cach'ij ni'yaj ní' doj nij sí' qui'yaj suun rihaan Diose sí' uun chij 'nij ra'a suun, gaa ne ca'nej so' doj yuvij qui'yaj suun se-suun so' adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí' tucu'yón se-nana' so' a.

10

Nana' nihánj taj xna'anj se vaa ca'neé Jesucristó man chuvij nij sí' tucu'yón se-nana' so' ca'anj ca'mii natáj nij so' a

¹ Gaa ne canacuún Jesucristó man chuvij nij sí' tucu'yón se-nana' so', ne cuchi' nij so' rihaan so', ne go' so' rej nucuaj man nij so', gaa ne ca'vee qui'yaj canaán nij so' rihaan nij nana' chree a. Dan me se guun nucuaj nij so' quirii nij so' man nij nana' chree nimán yuvij, ne guun nucuaj nij so' nahuun sa'

yuvij ran' do', yuvij ninaj do', qui'yaj uún nij so' a.

² Ne nihánj me se-chuvij chuvij nij apóstol cune' Jesucristó man nata' rihaan yuvij che'é so' a. Yo'ó so' me sí cu'naj Simón, ne Pedró cu'naj yo'ó se-chuvij sí cu'naj Simón a. Ne yo'ó so' me tinúu Simón, sí cu'naj Andrés a. Ne yo'ó so' me tinúu Simón, sí cu'naj Jacobo, ne ta'nú sí cu'naj Zebedeo me so' a. Ne yo'ó so' me tinúu Jacobo, sí cu'naj Juan a. ³ Ne vaa sí cu'naj Felipé vaa sí cu'naj Bartolomé vaa sí cu'naj Tomás vaa a. Ne yo'ó so' me sí cu'naj Mateo sí ca'néj puextó man yuvij a. Ne yo'ó so' me sí cu'naj Jacobo uún, ne ta'nú sí cu'naj Alfeo me so' a. Ne yo'ó so' me sí cu'naj Lebeo, ne Tadeo cu'naj yo'ó se-chuvij sí cu'naj Lebeo a. ⁴ Ne yo'ó so' me sí cu'naj Simón uún, ne so' me tuvi' nij sí me rá cunuj ga gobiernó man Romá a. Ne yo'ó so' me sí cu'naj Judas Iscariote, ne so' me sí tacuachén man Jesucristó rihaan nij sí taj ri'yunj man Jesucristó a.

⁵ Dan me se ca'néé Jesucristó man chuvij nij snó'o yo', ne cataj xna'anj so' rihaan nij so' daj qui'yaj nij so' a:

— Se ca'anj nij soj rej man nij sí yanj ma'. Se ca'anj soj chiháan nij yuvij samaritana ma'. ⁶ Rihaan orún' nij yuvij israelitá ca'anj soj á. 'Q se ase vaa daán Diose matzinj vaa nij so', tzaj ne ca'anj ni'ya nij so', ne ne noco' sa' nij so' man Diose ma'. ⁷ Dan me se ca'anj soj, ne ca'mij natáj soj rihaan nij so', cataj soj: “Nichrun' quisij güi guun chij Diose rihaan chumij nihánj adonj”. Daj cataj soj á. ⁸ Nahun sa' nij sí ran', qui'yaj soj, ne cunuj i'na' uún nij sí cavi', qui'yaj soj, ne nahun sa' nij sí ran' luj ri'yuj, qui'yaj uún soj, ne qui'ri soj man nij nana chree nimán nij yuvij á. Cuaño nihánj me rquej rej nucuj man soj qui'yaj soj daj a. Che'é dan nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj se ca'néj soj sa'anj man nij yuvij ma'.

⁹ “Se nano' soj aga' oró mí do', aga' platá catzij do', naj guun sa'anj do', caraa soj rque se-caxran' soj a ma'. ¹⁰ Se nicaj soj xnánj soj ma'. Se ca'anj vij cotoó ga soj ma'. Se qui'nij tacó soj canj ma'. Ne chruun garroté se coró soj cachee soj ma'. Maan se gaá un soj ca'anj soj á. 'Q se no xcúun yuvij rque yuvij chraa chá soj che'é suun sa' 'yaj suun soj nanj adonj. ¹¹ Asa' catúj soj chuman' nocó do', chuman' ra'a do', ne xna'anj soj man nij yuvij me sí ne chuman' yo' me sí sa', gaa ne cuchí' soj tucúa sí sa' yo', ne cayaán soj tucúa so' ndaa se cavij uún soj ca'anj soj á. ¹² Asa' cuchí' soj tucúa sí sa' yo', ne ve'é ca'mij soj nana sa' rihaan nij sí tucúa yo', cataj soj se vaa dínj gaa cuman nij so' á. ¹³ Ne sese ya sí sa' me nij sí tucúa yo', ne ya dínj gaa cuman nij so', qui'yaj a. Tzaj ne sese nuveé sji sa' me nij so', ne canicaj uún nana sa' ca'mii soj rihaan ma'an soj,

qui'yaj, tzaj ne se cavii sa' nij sí tucúa yo' a ma'. ¹⁴ Ne naj guun yuvij se ca'mii sa' ga soj do', naj guun yuvij se ca'vej rá cunó nana a'mii soj do', cavij soj ve' tucúa so' cavij soj chiháan so' cavij soj, ne nacunan' soj tacó soj tucuaayu soj yo'ó tachruu avii chuman' yo' rihaan yo'ó, ne ndaa dan, gaa ne quene'en yuvij se vaa sí man chuman' yo' tumé cacun' se vaa ne uno nij so' rihaan Diose ma'. ¹⁵ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa güi ca'ne' 'unj cacun' che'é nij yuvij, gaa ne quiran' yuvij man chuman' yo' doj sayuun rihaan nij sí chi'ij man chuman' Sodoma do', rihaan yuvij man chuman' Gomorra do' adonj.

Nana nihánj me taj xna'anj Jesucristó rihaan nij sí tucuyón se-nana so' daj gaá sayuun quiran' nij so' a

¹⁶ “Dan me se ca'ne' 'unj man soj rej man sí me rá qui'yaj sayuun man soj a. Ase vaa matzinj vaj rej man xca'yanj ca'nu' ro', daj gaá soj adonj. Che'é dan gaá cuu raá soj á. Ase cacuj raá xtaa ro', daj cacuj gaá raá soj á. Tzaj ne ase vaa taj vaj cacun' tumé cha'aan ro', daj gaa soj, se cutumé soj cacun' ma'. ¹⁷ Cutumé ndo'o soj man soj se qui'yaj yuvij sayuun man soj ma'. Dan me se ca'anj nicaj nij yuvij man soj rihaan cuese, ne go' ndo'o nij so' vará xráá soj rá ve' tucuyón nij so' se-tucuanj Moisés a. ¹⁸ Ne ca'anj nicaj nij yuvij man soj rihaan sí nicaj suun do', rihaan sí nicaj suun rey do', che'é se me soj sí noco' manj a. Ne cataj xna'anj soj rihaan nij sí nicaj suun do', rihaan nij sí yanj do', che'é a. ¹⁹ Asa' tacuachén nij so' man soj rihaan nij sí nicaj suun, ne se nanó rá soj daj ca'mij soj rihaan nij so' ma'. Maan Nimán Diose rque nu' nana ca'mij soj maan orá yo' nanj adonj. ²⁰ 'Q se nuveé ma'an soj me nij sí ca'mii rihaan nij so' ma'. 'Q se Nimán Rej ní' me sí rque nana ca'mii soj nanj adonj.

²¹ “Dan me se ca'anj nicaj snó'o man tinúu snó'o rihaan yuvij, ne ticavi' nii man tinúu snó'o yo', qui'yaj ma'an so' nanj adonj. Ne ca'anj nicaj snó'o man ta'nú snó'o rihaan yuvij, ne ticavi' nii man ta'nú snó'o yo', qui'yaj so' ei. Ne cunuj xnii ga rej xnii, ne ca'anj nicaj xnii man rej xnii rihaan yuvij, ne ticavi' nii man rej xnii yo', qui'yaj xnii ei. ²² Ne quitaj ri'yunj cunudanj yuvij man soj che'é se me soj sí noco' manj a. Tzaj ne sí yo' canoco' manj ndaa se quisij nu' sayuun yo' ro', ve'é cavij sa' so' rihaan Diose adonj. ²³ Ne sese qui'yaj nij sí man yo'ó chuman' sayuun man soj, ne cunanj soj ca'anj soj yo'ó chuman' á. Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa se canó cunudanj nij chuman' man nij yuvij israelitá ca'anj soj, ne ca'na' uún 'unj sji ca'néé Diose nicaj yu'unj man yuvij rihaan chumij nihánj adonj.

²⁴ "Dan me se tucu'yón 'un̄j se-n̄an̄aj rihaan soj, ne noco' soj se-n̄an̄aj a. Ne ase vaa uno mozó rihaan se-ru'vee mozó ro', danj vaa uno soj rihan̄j nan̄j á. Ne ne'en soj se vaa ase vaa 'yaj yuvij man sí tucu'yón nana rihaan tuvi' ro', danj qui'yaj uún nij yuvij man sí noco' nana yo' a. Ne ase vaa 'yaj yuvij man nij ru'vee ro', danj qui'yaj uún nij yuvij man se-mozó ru'vee yo' a. ²⁵ Dan me se ne'en sí noco' nana ne'en mozó ne'en daj qui'yaj yuvij man ma'an so', tzaj ne me in̄anj rá so' guun so' ndaa vaa sí tucu'yón nana man so' do', ndaa vaa se-ru'vee so' do' a. Dan me se tucu'n̄aj nij yuvij Beelzebú manj, cataj nij yuvij se vaa sí chree mej a. Ne ase vaa rej soj vaa 'un̄j a. Che'é dan danj ca'mij̄ nij yuvij nana vaa danj che'é ma'an soj nan̄j adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se cuchu'vi' ní quene'en ní yuvij ma'

²⁶ "Che'é dan se cuchu'vi' soj n̄iyaj soj yuvij me rá qui'yaj sayuun man soj ma'. 'Q se nu' nana ca'mī yuvē nij yuvij do', nu' se vaa qui'yaj yuvē nij yuvij do', nu' yo' ro', nurihan̄j quene'en cunudan̄j yuvij vaa güii adonj. ²⁷ Nana a'mī yuvē 'un̄j rihaan soj cuano ro', ca'mī ranga' soj á. Ne nu' se vaa a'mī 'un̄j xreé soj ro', cavī soj rej quene'en yuvij man soj, ne ca'mī natá soj nana yo' á.

²⁸ "Ne se cuchu'vi' soj quene'en soj nij sí guun nucuaj ticavi' man in̄anj nee man soj ma'. 'Q se se guun nucuaj nij so' ticavi' nij so' man nimán soj a ma'. Tzaj ne vaa che'é cuchu'vi' soj n̄iyaj soj Diose nan̄j á. 'Q se so' me sí guun nucuaj qui'yaj cacaa nimán soj cacaa nee man soj cacaa rihaan ya'an adonj.

²⁹ "Ne'en soj daj vaa nij xtâj chr̄in' se vaa vij un' yo' nó yo'o sa'an̄j nii cuartó a. Tzaj ne se guun cavi' yo'o xo' quinī xo' rihaan yo'óó, sese na'vej Rej soj sí nicun' xtâ' cavi' yo'o xo' ma'. ³⁰ Ne Diose me se vaa cuentá yuvé raá soj 'yaj so', ne ne'en so' me daj yuvé raá soj, ³¹ ne che'é dan se cuchu'vi' soj che'é sayuun qui'yaj yuvij man soj ma'. 'Q se uxrá vaa yu'vee doj nó soj rihaan xtâj chr̄in' yo', 'yaj Diose adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcúún ní' cataj xna'anj ní' rihaan yuvij che'é Jesucristó a

³² "Che'é se tumé Diose man soj, che'é dan no xcúún soj nata' ya soj rihaan yuvij se vaa me soj sí noco' manj, ne nu' sí 'yaj danj ro', vaa güii, ne nata' 'un̄j rihaan Réé 'un̄j sí nicun' xtâ' se vaa s̄ij noco' manj me so' a. ³³ Ne sí taj xna'anj rihaan yuvij se vaa ne noco' so' manj ro', vaa güii, ne cataj xna'anj 'un̄j rihaan Réé 'un̄j sí nicun' xtâ' se vaa nuvé s̄ij noco' manj me so' a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunu' ndo'o yuvij ga tuvi' yuvij che'é Jesucristó a

³⁴ "Se guun rá soj se vaa ca'ná' 'un̄j rihaan chumī nihánj che'é rej d̄inj doj cayáán nij yuvij man rihaan chumī nihánj ga tuvi' yuvij ma'. Ne qui'yaj danj ma'. 'Q se che'é se ca'ná' 'un̄j rihaan chumī nihánj, che'é dan cunu' ndo'o yuvij ga tuvi' yuvij adonj. ³⁵ 'Q se ca'ná' 'un̄j che'é rej nata' 'un̄j se-n̄an̄aj rihaan yuvij, tzaj ne se cuno cunudan̄j nij yuvij rihan̄j ma'. Che'é dan cunu' snó'o ga rej ma'an so', ne xa' chana, tzaj ne cunu' no' ga nii no' do', ga nii chej no' do', che'ej a. ³⁶ Ne nij tuvi' yuvij sí man rá ve' tucua yuvij cunu' ga yuvij nan̄j á. ³⁷ Sese guun rá yo'o so' se vaa sa' doj vaa rej so' do', nii so' do', rihan̄j, ne taj che'é cataj so' se vaa s̄ij noco' manj me so' ma'. Ne sese guun rá yo'o so' se vaa sa' doj vaa ta'ní so' rihan̄j, ne taj che'é cataj so' se vaa s̄ij noco' manj me so' ma'. ³⁸ Ne sí na'vej rá quiran' sayuun che'é se me so' sí noco' manj ro', taj che'é cataj so' se vaa me so' sí noco' manj ma'. ³⁹ Sí cavī sa' nimán rihaan chumī nihánj ro', cavi' nu' so' a. Ne sí cavi' che'é se noco' so' manj ro', so' me sí gaá i'na' nimán nu' cavi' nu' ca'an̄j adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj quiran' nij yuvij racu'j man nij sí 'yaj suun rihaan Diose a

⁴⁰ "Sese a'mī sa' yo'o so' ga soj, ne s̄ij a'mī sa' gaj me so' adonj. Ne sese a'mī sa' so' gaj, ne s̄ij a'mī sa' ga sí ca'néé manj rihaan chumī nihánj me uún so' adonj. ⁴¹ Sese a'mī sa' yo'o so' ga' lo' sí nata' se-nana Diose, che'é se ve'é 'yaj so' nata' so' se-nana Diose, ne rá se vaa ma'an sí nata' se-nana Diose vaa so' uún adonj. Dan me se 'o cuyaan naru'vee Diose rihaan so' ga ma'an sí nata' se-nana Diose ei. Ne sese a'mī sa' yo'o so' ga yo'o sí sa' 'yaj, ne naru'vee Diose rihaan so' uún adonj. 'Q cuyaan naru'vee Diose rihaan so' ga ma'an sí sa' 'yaj ei. ⁴² Dan me se a me ma'an yo'o sí rqué doj na acoj co'o yo'o nij sí noco' uun nihánj che'é se-chuvi' 'un̄j, ne ya ya cataj xna'anj 'un̄j rihaan soj se vaa daj chihaa mij se quina'vij se sa' naru'vee Diose rihaan sí rqué doj na yo' ma'.

11

¹ Dan me se quis̄j nana yo' nana cataj xna'anj Jesucristó rihaan chuvij nij sí tucu'yón se-nana so', ne curihan̄j Jesucristó rej yo', ne ca'an̄j so' chiháán nij yuvij israelitá tucu'yón so' rihaan nij so' ne ca'mī natá so' rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nana ca'mī Jesucristó che'é sí cu'naj Juan sí cuta' ne manyuvij a

² Dan me se 'n̄ij sí cu'naj Juan sí cuta' ne man yuvij taga', ne cuchi' nana rihaan so' che'é nu' se vaa qui'yaj Jesucristó a. Che'é dan ca'néé so' vij tuvi' nij sí tucu'yón

se-nana so' rihaan Jesucristó a. ³ Ne nana nihánj ro', xna'anj roj so' man Jesucristó, qui'yaj síf cu'naj Juan a:

—So' me síf ca'na' tñanii man yuvij rihaan sayuun na'. Ase na'v'ij ní' ca'na' yo'ó so' xa'. —Dan me nana me rá síf cu'naj Juan xna'anj roj so' man Jesucristó a.

⁴ Gaa ne cataj xna'anj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Cavij roj soj cuchí' uún roj soj rihaan síf cu'naj Juan, ne cataj xna'anj roj soj rihaan so' nu' nana cuno roj soj do', nu' se vaa quene'en roj soj do' á. ⁵ Dan me se nij síf tuchri' ro', naxra' rihaan, ne nij síf na'vaj cachee ro', chéé nij so', ne nij síf ran' luj ri'yuj ro', nahuun sa', ne nij síf so'ó ro', nachuguun xréé nij so', ne nij síf cavi' ro', cunuú i'na' uún, ne nij síf nique ro', uno nij so' nana sa' a. Nu' nihánj cataj xna'anj roj soj rihaan síf cu'naj Juan yo' á. ⁶ Ne cataj uún roj soj rihaan síf cu'naj Juan se vaa cavij sa' so' qui'yaj Diose, sese se guun na'aj so' ni'yaj so' manj a. Danj ca'mii roj soj rihaan síf cu'naj Juan yo' á —taj Jesucristó rihaan roj síf tucu'yón se-nana Juan yo' a.

⁷ Dan me se ca'anj roj so', gaa ne guun che'e Jesucristó ca'mii so' rihaan cunudanj nij yuvij che'é síf cu'naj Juan síf cuta' ne man yuvij a:

—Asij ca'anj soj rej tacaan quene'en soj man síf cu'naj Juan ro', ne daj gaa so' quene'en soj, rá soj ga. Ase vaa yo'ó rcoo naan ndo'o 'yaj nana vaa so', rá soj na'. Guun vij nimán so' che'é tucuáan noco' so', rá soj na'. Taj ma'. ⁸ Maan se daj gaa so' rá soj, asij ca'anj soj quene'en soj man so' ga. Sij nuu yatzi laruu ndo'o me so', rá soj na'. Taj ma'. ⁹ Q se nij síf nuu yatzi laruu ro', yanj rá ve' tucuá síf nicaj suun rey adonj. ⁹ Maan se daj gaa síf cu'naj Juan rá soj, asij ca'anj soj quene'en soj man so' ga. Sij nata' se-nana Diose me so', rá soj na'. Ya uxrá ei. Ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sa' doj vaa so' rihaan cunudanj nij síf nata' se-nana Diose adonj.

¹⁰ "Q se nana nihánj nana no rihaan danj Diose ro', taj xna'anj che'é síf cu'naj Juan a: "Vaa síf ca'anj suun che'é 'unj, ne ca'nej 'unj man so' quitaj yaan so' rihaan so', ne nuchran' nimán yuvij ve'é ca'mii nij yuvij ga so', qui'yaj so' a". Danj taj danj Diose che'é síf cu'naj Juan se vaa nuchran' nimán yuvij ve'é ca'mii nij yuvij ga síf ca'na' tñanii man nij yuvij rihaan sayuun, qui'yaj síf cu'naj Juan, taj danj Diose, ne danj qui'yaj so' adonj.

¹¹ "Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa sij sa' doj rihaan cunudanj nij yuvij man rihaan chumij me síf cu'naj Juan síf cuta' ne man yuvij a. A 'ó yuvij ne vaa sa' doj rihaan so' ma'. Tzaj ne cuano ro', uun chij Diose nimán yuvij man rihaan

chumij nihánj, ne naj guun yuvij uun chij Diose nimán ro', me síf sa' doj rihaan síf cu'naj Juan a. ¹² Dan me se asij tucu'yón síf cu'naj Juan rihaan yuvij nda cuano me se naqui'yaj ino' ndo'o yuvij se-nana Diose se vaa guun chij so' rihaan chumij nihánj, ne vaa síf sca' ndo'o síf me inanj rá cataj daj qui'yaj Diose asa' guun chij Diose adonj. ¹³ "Q se nij síf nata' se-nana Diose rihaan yuvij gaa naá do', nu' se-tucuanj Moisés do', ndaa ma'an síf cu'naj Juan do', cataj xna'anj ndo'o nij so' che'é güii guun chij Diose nimán yuvij man rihaan chumij nihánj nanj á. ¹⁴ Dan me se aj ne'en soj se vaa síf cu'naj Elías síf nata' se-nana Diose rihaan yuvij gaa naá ro', ca'na' uún so' rihaan chumij nihánj, taj danj Diose a. Dan me se sese me rá soj guun ya rá soj cuno soj nana nihánj, ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa síf cu'naj Juan me síf ata se-suun síf cu'naj Elías síf cane gaa naá yo' á. ¹⁵ Sese taj yu'uj xréé soj, ne cuno soj nana nihánj ei.

¹⁶ "Ne daj vaa yuvij man rihaan chumij nihánj cuano, rá soj ga. Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj á. Ase vaa xnii ca'anj rihaan yu'ee ne tico ga tuvi' ro', vaa nij yuvij man rihaan chumij nihánj adonj. Dan me se yáan nij xnii yo' rihaan yo'ó, ¹⁷ ne aguáj nij xnii rihaan tuvi' xnii, taj nij xnii: "Nicaj núj ta'ánj núj, go' núj chra' choco', tzaj ne me che'é ne ra'anj soj ga. Ne go' núj chra' xngá, tzaj ne me che'é ne ta'vee soj ga. Me che'é ne 'yaj soj ndaa vaa me rá núj ga", taj nij xnii rihaan tuvi' nij so' a. ¹⁸ Q se ca'na' síf cu'naj Juan síf cuta' ne man yuvij, gaa ne ne cha' so' do', ne co'ó so' do', ma'. Ne che'é dan taj nij yuvij se vaa nuu nana chree nimán so', taj nij yuvij a. ¹⁹ Ne ca'na' 'unj sij ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvij, gaa ne niha' rá 'unj chá 'unj do', co'o 'unj do', gaa ne che'é dan taj uún nij yuvij se vaa síf cachén chá do', síf cachén co'o do', mé 'unj, taj uún nij yuvij a. Ne taj uún nij so' se vaa tuvi' 'unj me síf a'néj puextó man yuvij do', yo'ó nij síf tumé cacun' do', taj nii a. Danj tu'va nij so', tzaj ne ne ne'en uxrá nij so' ma'. Sese xcay yuvij cuentá daj vaa 'yaj rój, ne guun ya rá nij yuvij se vaa sij cuu ra me rój ga síf cu'naj Juan yo' adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvij a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó che'é sayuun quiran' yuvij man va'nuj chuman' yuvij ne ca'vej rá cuno se-nana Jesucristó a

²⁰ Sij, gaa ne guun che'e Jesucristó cuta' Jesucristó cacun' xráá nij yuvij man va'nuj chuman' a. Dan me se cuta' so' cacun' xráá nij so' se vaa guun nichraj nimán nij so' a. Dan me se nda' se doj a vaa suun sa' qui'yaj suun so' chiháan nij so' quene'en nij so' rihaan suun sa' qui'yaj suun so' yo'ó chuman',

tzaj ne ne canicaj nimán nij so' a ma', taj Jesucristó a. ²¹ Ne nihánj me nana ca'mii Jesucristó che'é nij yuvij man nij chuman' yo' a:

—Nique soj sji man chuman' Corazín a. Nique soj sji man chuman' Betsaida a. 'Q se quirán' uxrá soj sayuun nanj á. Dan me se nij síi man chuman' Tiro do', nij síi man chuman' Sidón do', me síi chí'ijí nimán nanj á. Tzaj ne sese ca'anj 'unj chiháán nij so' ne sese qui'yáj suun sa' nocqo ni'yaj nij so', gaa ne cuno nij so' se-nanaj, ne guun ya rá nij so' se vaa tumé nij so' cacun', ne canicaj nimán nij so', ne quinano ndo'o rá nij so' che'é cacun' tumé nij so', ne ndaa yatzij ya' cunuú nij so', ne ndaa yaj chruun acaa ruvaj caraa nij so' raaj nij so', che'é se quinano rá nij so' che'é cacun' tumé nij so' asuun saj adonj. Nihánj, ne ne ca'anj 'unj ma'. Maan inanj chiháán soj 'naj, ne qui'yáj suun sa' nocqo quene'en ma'an soj, tzaj ne ne canicaj nimán nij soj a ma'. ²² Dan me se yaj cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa güii ca'ne' 'unj cacun' che'é nij yuvij ro', doj a gaa sayuun quirán' soj rihaan sayuun quirán' nij síi chí'ijí man chuman' Tiro do', man chuman' Sidón do' adonj.

²³ "Ne vaa soj sji man chuman' Capernaum uún á. Ne síi sa' inanj me ma'an soj, rá soj na'. Nuveé sji sa' me soj ma'. Síi ca'anj rihaan ya'an guun soj á. Dan me se nij síi man chuman' Sodoma ro', me síi chí'ijí nimán a. Tzaj ne sese ca'anj 'unj chiháán nij so' ne sese qui'yáj suun sa' nocqo ni'yaj nij so', ne cuno nij so' se-nanaj, ne guun ya rá nij so' se vaa tumé nij so' cacun', ne canicaj nimán nij so', ne ne cacaa chiháán nij so' ma'. Ne naj chiháán nij so' ndaa cuano asuun saj a. Tzaj ne ne ca'anj 'unj ma'. Maan se inanj chiháán soj 'naj, ne qui'yáj suun sa' nocqo yo' quene'en ma'an soj, tzaj ne ne canicaj nimán nij soj a ma'. ²⁴ Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa güii ca'ne' 'unj cacun' che'é nij yuvij ro', doj a gaa sayuun quirán' soj rihaan sayuun quirán' nij síi chí'ijí man chuman' Sodoma yo' adonj —taj Jesucristó che'é nij yuvij ne ca'vej rá cuno se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me síi nari' sa' se-nana Jesucristó a

²⁵ Dan me se güii yo' cachíin ni'yaj Jesucristó rihaan Diose, cataj so':

—Síi 'nij ra'a xta' do', síi 'nij ra'a chumij do', mé so', Ataj Chij. Ne sa' uxrá qui'yáá so' caráán so' rihaan nij síi avii raa do', rihaan nij síi acaj cuentá do', se vaa se cuno nij so' se-nanaj ma'. Maan nij síi vaa nica' nimán ro', ve'é cuno nij so', qui'yáá so' á. ²⁶ Danj inanj qui'yáá so', che'é yan danj me rá so' qui'yáá so', Ataj —taj Jesucristó rihaan Rej so' Diose a.

²⁷ Canicaj Jesucristó ca'mii so' rihaan nij yuvij, cataj so' a:

—Aj rque Réé 'unj Diose cunudanj rasuun rihaan á. Ne a 'ó síi ne ne'en daj vaa 'unj; maan orún' Réj ne'en a. 'Q se ta'níi so' mej adonj. Ne a 'ó yuvij ne ne'en daj vaa Réj ma'. Maan orún' 'unj ne'en daj vaa so' adonj. Ne sese me rá 'unj cataj xna'anj 'unj rihaan yo' ó nij yuvij daj vaa Réj, ne quene'en yo' ó nij so' uún adonj. ²⁸ Ne sese vaa síi navij ndo'o rá che'é yan nano' uxrá so' tucuáán sa' do', sese vaa síi nanó ndo'o rá che'é yan ne guun nucuj so' qui'yaj so' nu' tucuáán sa' tucuáán nocqo so' do', ne ca'na' nij síi vaa danj rihaan á. 'Q se naraan rá nij síi vaa danj, qui'yáj nanj á. ²⁹ Dan me se canoco' soj manj, ne qui'yaj soj tucuáán tucu'yón 'unj man soj á. 'Q se síi vaa nica' nimán mej, ne quinari' soj chrej quinaaraan rá soj adonj. ³⁰ 'Q se ne sayuun vaa tucuáán cuchruj 'unj canoco' soj ma'. 'Q se guun nucuj soj qui'yaj soj cunudanj adonj —taj Jesucristó a.

12

Nana nihánj taj xna'anj che'é güii naránj rá ní a

¹ Dan me se naca' ca'mii Jesucristó nana yo', ne 'o güii naránj rá nij yuvij israelitá me yo', ne vaj Jesucristó rque 'o naa 'núú trigó a. Vaj nij síi tucu'yón se-nana so' ga so' a. Veé dan vaj nij so', ne na'aan rque nij so' a. Che'é dan me guun che'é nij so' cuta nij so' doj 'núú trigó chá nij so' a. ² Tzaj ne quene'en nij síi fariseo se vaa cuta nij so' doj 'núú trigó, ne cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Ni'yaj so' ei. Güii naránj rá yuvij me güii cuan' a. Ne nó xcúun nij síi tucu'yón se-nana so' cuta nij so' 'núú trigó cuan' a ma' —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Me che'é, ne ne nayaaj soj rihaan danj Diose daj qui'yaj síi cu'naj David gaa naá a. Gaa quina'aan rque nij tuvij' nij so', ⁴ gaa ne catúj nij tuvij' nij so' rá nuvíi, ne chá nij so' rachrúun taj rihaan se-mesa Diose a. Ne ne nó xcúun nij so' chá nij so' rachrúun yo'; maan se orún' nij xrej nó xcúun chá rachrúun yo' a. Tzaj ne maan che'é se rque nij so' na'aan uxrá, gaa ne chá nij so' rachrúun yo' nanj adonj. Tzaj ne ne cataj Diose se vaa tumé síi cu'naj David cacun' ma'.

⁵ "Ne ne nayaaj soj me taj se-tucuanj Moisés che'é nij xrej 'yaj suun nuvíi na'. 'Q se che'é se-suun nij so', 'yaj nij so' se vaa ne nó xcúun yuvij qui'yaj yuvij güii naránj rá ní sji israelitá ma'. Tzaj ne ne tumé nij so' cacun' che'é se vaa 'yaj nij so' ma'. ⁶ Ne cuano nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa vaa síi nicun' rihaan soj cuano, ne sa' doj vaa so' rihaan nuvíi yo' adonj. ⁷ Ne

vaa yo'ó nanaŋ nŋ rihaan danj Dioŋe taj: “Ne uun niha' rá 'unŋ ni'yaj 'unŋ síí rqué xcuu rihaan 'unŋ ma'. 'O se uun niha' rá 'unŋ ni'yaj 'unŋ yuvii 'eé rá man tuvi' adonj”. Yo' me se-naŋa Dioŋe nanaŋ nŋ rihaan yanj yo' a. Sese cuno soj me taj nana yo', ne ne cuta' soj cacun' xráá nij síí nihánj saŋ ma'. Ne ne tumé nij síí nihánj cacun' ma'. ⁸ 'O se síí ca'neé Dioŋe niŋcaj yu'unŋ man yuvii mej, ne nŋ xcúŋŋ quiri' ta'ngaj daj qui'yaj yuvii güii naránj rá yuvii adonj —taj Jesucristó rihaan nij síí fariseo yo' a.

Nanaŋ nihánj taj xna'anŋ se vaa nahuun sa' 'o síí nacoŋ ra'a, qui'yaj Jesucristó a

⁹ Gaa ne curihaŋŋ Jesucristó rej naj naa yo', ne catúŋ so' rá ve' tucu'yón nij síí maŋ chuman' yo' se-tucaŋŋ Moisés a. ¹⁰ Dan me se yaán 'o síí nacoŋ ra'a rá ve' yo' a. Ne xná'anŋ nij síí fariseo man Jesucristó sese nŋ xcúŋŋ yuvii qui'yaj cono'ó yuvii man tuvi' yuvii güii naránj rá yuvii a. Danj tu'va nij so' rihaan Jesucristó, che'é yan me rá nij so' cuta' nij so' cacun' xráá Jesucristó che'é nana ca'mii Jesucristó adonj. ¹¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Sese vaa daán yo'ŋ soj matzinj, ne sese quinj xŋ' rá yu'uj güii naránj rá yuvii, ne cuxuun síí daan man xŋ' quiri' so' man xŋ' rque yu'uj yo', raj a. ¹² Ne sa' uxrá doj vaa yuvii rihaan matzinj yo' adonj. Che'é dan nŋ xcúŋŋ yuvii raŋuj yuvii man tuvi' yuvii güii naránj rá yuvii á —taj Jesucristó rihaan nij síí fariseo yo' a.

¹³ Canicaj Jesucristó cataj Jesucristó rihaan síí nacoŋ ra'a yo':

—Tuŋuá so' ra'á so' á —taj Jesucristó rihaan so' a.

Gaa ne tucua' so' ra'a so', ne cunuun sa' ra'a so', ne ase vaa guee niŋchrej ra'a so' rej vaa sa' ro', danj vaa guee niŋchrej ra'a so' uun a.

¹⁴ Dan me se curihaŋŋ nij síí fariseo rá ve' yo', ne ca'anŋ nij so' rej yanij, ne guun rá taran' nij so' daj gaa qui'yaj nij so' ne cavi' Jesucristó a.

Nanaŋ nihánj taj xna'anŋ se vaa ca'ne' Jesucristó suun rihaan yuvii se vaa se nata' nij yuvii rihaan tuvi' yuvii che'é so' a

¹⁵ Tzaj ne quene'en Jesucristó daj me rá nij síí fariseo qui'yaj nij so' man Jesucristó a. Che'é dan cavi' so' rej yo', ne ca'anŋ ndo'o yuvii ga so', ne nahuun cunudanj nij síí ran' vaj ga nij yuvii, qui'yaj Jesucristó a. ¹⁶ Ne ca'ne' so' suun rihaan nij yuvii se vaa se nata' nij yuvii rihaan tuvi' yuvii che'é yan vaa 'yaj so' a.

¹⁷ Danj ca'mii Jesucristó, gaa ne quisij ya nu' nanaŋ nihánj nanaŋ cataj xna'anŋ Dioŋe rihaan yuvii gaa naá a. Dan me se ca'mii Dioŋe nanaŋ nihánj cuno síí cu'naj Isaías síí nata' se-naŋa Dioŋe gaa naá, ne nata' síí cu'naj Isaías nanaŋ nihánj rihaan yuvii

che'é Dioŋe a. Nanaŋ ca'mii ma'an Dioŋe, cataj xna'anŋ Dioŋe che'é Jesucristó me nanaŋ nihánj a: ¹⁸ “Xcaj soj cuentá se vaa síí nihánj me síí 'yaj suun rihanŋ a. Narii 'unŋ man so' cunu' so' rihanŋ, ne 'eé rá 'unŋ man so', ne aran' raj ni'yaj 'unŋ man so' a. Ca'nej 'unŋ Nimanŋ nimán so', ne nata' so' rihaan nij síí yanij se vaa ve'é ca'ne' 'unŋ cacun' che'é nij so' a. ¹⁹ Se cunu' so' ga yuvii ma'. Se caguáŋ so' rihaan yuvii ma'. Se canicun' so' chrej ca'gan ca'mii natáj so' rihaan yuvii ma'. ²⁰ Ne sese nari' so' man yo'ŋ síí quiri' rá síí ne uun nucuaj noco' chrej sa', ne se tiri' nu' so' man síí quiri' rá yo' ma'. 'O se raŋuj so' man so' adonj. Dan me se ca'vee se ase vaa rcoŋ xtun' do', ca'vee se ase vaa aga' ya'an navij na acaa rque do', vaa síí quiri' rá yo', tzaj ne raŋuj so' man so', yan cunu sa' so' adonj. Dan me se qui'yaj canaán nanaŋ ya ca'mii síí 'yaj suun rihanŋ gaa ve'é ca'ne' so' cacun' che'é yuvii nanŋ adonj. ²¹ Ne gaa nucuaj rá nij síí yanij man so' se vaa raŋuj so' man nij síí yanij adonj”, taj Dioŋe gaa naá a.

Nanaŋ nihánj taj xna'anŋ se vaa cuta' nij síí fariseo cacun' rmi' xráá Jesucristó se vaa ca'mii Jesucristó ga síí chree a

²² Guun naá doj, gaa ne ca'na' yuvii rihaan Jesucristó, ne niŋcaj nij yuvii man 'o síí ya'mii aráán rihaan nuu nanaŋ chree nimán a. Xa' síí nuu nanaŋ chree nimán, tzaj ne caráán rihaan so', ne ya'mii so' a. Ne nahuun nu' so', qui'yaj Jesucristó, ne naxra' rihaan so', ne ca'mii so' adonj. ²³ Dan me se quene'en nij yuvii se vaa nahuun sa' so' qui'yaj Jesucristó, ne guun niha' rá nij yuvii, ne cataj nij yuvii:

—Síí nihánj me tuvi' síí cu'naj David gaa naá, rá soj na'. Síí tñanii man ní' rihaan sayuun me síí nihánj, rá soj na' —taj nij yuvii, xná'anŋ nij yuvii man tuvi' yuvii me síí me Jesucristó a.

²⁴ Tzaj ne cuno nij síí fariseo daj ca'mii nij yuvii che'é Jesucristó, ne cataj nij so':

—Nuveé ma'an síí nihánj ri nanaŋ chree ma'. Maan se a'mii so' ga síí chree uun chij síí cu'naj Beelzebú, ne che'é dan ri so' nij nanaŋ chree nimán yuvii adonj —taj nij síí fariseo che'é Jesucristó, ca'mii ne nij so' a.

²⁵ Dan me se quene'en Jesucristó daj vaa nimán nij síí fariseo yo', gaa ne ca'mii so' rihaan nij síí fariseo a:

—Ne'en soj se vaa sese vaa 'o nación, ne sese xra' ta'aj nij síí uun chij rihaan nación yo' ne cunu' nij ma'an nij so' ga tuvi' nij so', ne vaa güii, ne nu' nación yo' quiri' nu' nanj adonj. Ne sese cunu' ta'aj nij yuvii man ma'an chuman' ga tuvi' yuvii, ne vaa güii quiri' nu' chiháán nij so', qui'yaj nij so' nanj adonj. Ne sese cunu' ta'aj nij yuvii man 'o barrió ga ma'an tuvi' yuvii síí man ma'an

barrió yo', ne vaa güii quiri' nu' barrió yo', qui'yaj nij so' nanj adonj. ²⁶ Che'é dan me sese racují sí chree sí cu'naj Satanás manj rii 'unj tuvi' so' nana chree nimán nij yuvi, gaa ne asa' ca'vee guun chij ndo'o so' rihaan nij yuvi man rihaan chumij nihánj, rá soj ga. ²⁷ Dan me se sese rii 'unj nana chree nimán nij yuvi, 'yaj sí chree cu'naj Beelzebú, che'é se a'mii 'unj ga so', rá soj a. Tzaj ne nij sí tucu'yón se-nana soj me se veé danj rii uún nij so' nij nana chree nimán yuvi uún á. Ne asa' a'vee 'yaj nij so' danj, rá soj ga. Ne vaa nij so' vaa, veé danj a'mii nij so' ga sí chree, rá soj gaa na'. Che'é nana ca'mii soj me se ma'an nij sí tucu'yón se-nana soj cuta' cacun' xráá soj se vaa ca'mii ne soj adonj. ²⁸ Tzaj ne 'unj me se ya Nimán Diose me sí racují manj rii 'unj nana chree nimán yuvi adonj. Che'é dan xcaj soj cuentá se vaa aj guun che'e Diose uun chij Diose rihaan chumij nihánj adonj.

²⁹ "Ne sese me rá yo'o so' catju so' rá ve' tucua' sí ru'vee qui'yaj ituu so' si'yaj sí ru'vee yo', ne asino numj so' man sí ru'vee yo', gaa ne canicaj so' catzj so' tucua' sí ru'vee yo' ei. Ne ase vaa 'yaj sí atúj tucua' sí ru'vee ro', danj 'yaj man sí chree yo' chuguanj. Dan me se numj 'unj man so', ne cuano nihánj a'né 'unj man nu' nij sí 'nj ra'a so' adonj.

³⁰ "Naj guun sí na'vej rá qui'yaj suun ga 'unj ro', sí taj ri'yun man me so' a. Ne naj guun sí ne racují manj naqui'yaj chre' 'unj man yuvi canoco' man Diose ro', so' me sí ticha'nuu man nij yuvi, ne aráan so' rihaan nij yuvi se canoco' nij yuvi man Diose ei. ³¹ Che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nu' cacun' tumé yuvi do', nu' nana chi'ij ca'mii yuvi do', ca'vee tinavj Diose cacun' yo' che'é nij yuvi a. Tzaj ne sese nachrj' yo'o so' ni'yaj so' man Nimán Diose, ne daj chihaa mij se quinavj cacun' yo' xráá so' a ma'. ³² Dan me se 'unj sji ca'néé Diose njcaj yu'unj man yuvi ro', ca'vee se ca'mii yo'o so' nana chi'ij che'ej, tzaj ne ca'vee navj cacun' yo' xráá so' qui'yaj Diose ei. Tzaj ne sese ca'mii chi'ij yo'o so' che'é Nimán Diose, ne daj chihaa mij se tinavj Diose cacun' yo' xráá so' a ma'. Dan me se ca'vee se rihaan chumij nihánj do', ca'vee se ndaa cavj' so' do', tzaj ne se quinavj cacun' yo' nu' cavii nu' ca'anj xráá so' a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa nimán yuvi ro', danj vaa nana a'mii yuvi a

³³ "Sese sa' vaa 'o chruun ne sa' vaa chruj man raá chruun yo' a. Sese chi'ij vaa 'o chruun ne chi'ij vaa chruj man raá chruun yo' a. Dan me se sese ne'en yuvi se vaa vaa sa' chruj man raá chruun, ne ne'en yuvi se vaa chruun sa' me yo' a. Ne sese ne'en yuvi se vaa vaa chi'ij chruj man raá chruun, ne

ne'en uún yuvi se vaa chruun chi'ij me yo' adonj. ³⁴ 'O se ase vaa xcuáá yuvaá vaa soj ei. Chi'ij vaa nimán soj, ne chi'ij vaa nana a'mii soj ei. 'O se ase vaa se man nimán yuvi ro', danj vaa nana avii tu'va yuvi adonj. ³⁵ Dan me se sí sa' ro', man ndo'o se sa' nimán so', ne inanj nana sa' a'mii so' adonj. Sí chi'ij ro', man ndo'o se chi'ij nimán so', ne inanj nana chi'ij a'mii so' adonj. ³⁶ Ne cuano nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nu' nana a'mii ne nij yuvi ro', cataj xna'anj nij yuvi rihaan Diose me che'é ca'mii nij yuvi nana vaa danj asa' quisj güii ca'ne' Diose cacun' che'é cunudanj nij yuvi man rihaan chumij nihánj adonj. ³⁷ 'O se sese sa' vaa nana ca'mii so', ne cataj Diose se vaa ne tumé so' cacun' ma'. Ne sese chi'ij vaa nana ca'mii so', ne cuta' Diose cacun' xráá so' adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí fariseo yo' a.

Nana nihánj me taj xna'anj Jesucristó me suun sa' nocoo me qui'yaj Jesucristó, gaa ne guun ya rá yuvi se vaa ya vaa nana a'mii so' a

³⁸ Cachén doj, gaa ne ca'na' uún doj sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés ga doj sí fariseo rihaan Jesucristó, ne cataj nij so':

—Qui'yáá so' 'o suun sa' nocoo quene'en núj, maestro. Gaa ne guun ya rá núj se vaa ya a'mii so' a —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Xa' soj sji 'na' inanj rej chi'ij do', rej cacun' do', me se me rá gaa soj qui'yaj suun sa' nocoo ni'yaj soj, tzaj ne daj chihaa mij se qui'yaj ndaa vaa me rá soj ma'. Maan se quene'en soj se vaa ase vaa quiran' sí cu'naj Jonás sí nata' se-nana Diose gaa naá ro', danj quirán' 'unj, vaa güii, ni'yaj soj adonj.

⁴⁰ 'O se ase vaa cunuú sí cu'naj Jonás va'nuj ya güii rque xcuu xij vaj rque na ya'anj ro', ta'nga' danj gaa va'nuj ya güii nuvj nigan' quináá 'unj rque yo'oo quene'en soj adonj.

⁴¹ Nij sí man chuman' cu'naj Nínive ro', canicun' ní so' ga ma'an soj sji vaa i'na' rihaan chumij nihánj cuano asa' quisj güii ca'ne' Diose cacun' che'é yuvi, ne cuta' nij sí man chuman' Nínive yo' cacun' xráá soj adonj. Cuno nij so' nana ca'mii natáj sí cu'naj Jonás, ne nuchran' nimán nij so', ne canoco' nij so' man Diose adonj. Ne xa' 'unj sji nicun' rihaan soj cuano, tzaj ne sa' doj vaa 'unj rihaan sí cu'naj Jonás yo', tzaj ne taj se qui'yá' nuchran' nimán soj ma'.

⁴² Ne güii ca'ne' Diose cacun' che'é yuvi ro', cuchj' chana' nicaj suun reiná guun chij rihaan chuman' naj gan' ndo'o rej sur, ne canicun' no' rihaan soj, qui'yaj Diose, ne cuta' no' cacun' xráá soj adonj. 'O se gan' ndo'o cachéé no' cuchj' no' rihaan sí cu'naj Salomón, ne cuno no' nana cuu tucu'yón Salomón man no' adonj. Ne xa' 'unj sji

nicun' rihaan soj cuano, tzaj ne sa' doj vaa 'unj rihaan sí cu'naj Salomón yo' a adonj. Tzaj ne na'vej rá soj cunq soj nana a'mii 'unj rihaan soj a man adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj 'yaj nana chree gaa anicaj uún nana chree nimán yuvij a

⁴³⁻⁴⁴ "Ne gaa tihaj yuun avii yo'q nana chree nimán snó'o, ne chéé rma'an nana chree yo' nano' so' rej cayáán so', tzaj ne taj se qui'yá' quirí' nana chree yo' rej cayáán so', gaa ne me rá uún nana chree yo' canicaj so' rej cavii so' gaa naá a. Dan me se taj nana chree yo': "Canicaj uún 'unj nan' 'unj rej cavii 'unj a. Ve'é nanj vaa tucua, ne naruvii rá ve' tucua cuano, ne uun yaj yanj rá ve' tucua cuano adonj", taj nana chree yo' a. ⁴⁵ Gaa ne dan me se anicaj uún nana chree yo' nimán snó'o yo', ne nano' nana chree yo' yo'ó chij tuvi' nana chree yo' sí chí'ij doj, ne 'na' nique uún so' nimán snó'o yo', gaa ne cayáán taran' nij nana chree yo' a. Dan me se gaa naá gaa cayáán orún' nana chree yo', ne maan ta'nga' quij vaa nimán snó'o yo', tzaj gaa namán yo'ó chij nana chree yo', gaa ne doj a tico nana chree man so', ne doj a quij vaa nimán snó'o yo', 'yaj nana chree yo' a adonj.

"Ne ase vaa ran' snó'o yo' ro', ta'nga' danj quirán' soj sij israelitá sij na'vej rá cunq se-nana 'unj ei. 'Q se che'é se natá' 'unj se-nanaj rihaan soj ro', che'é dan doj a gaa sayuun quirán' soj rihaan sayuun quirán' nij sí ataa cunq se-nanaj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí naqui'yaj cun se-tucuanj Moisés do', rihaan nij sí fariseo do' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa nii Jesucristó do', ase vaa tinúu Jesucristó do', ase vaa ra'vij Jesucristó do', vaa nij sí uno rihaan Diose a

⁴⁶ Ataa quisij ca'mii Jesucristó rihaan nij yuvij, ne cuchí' nii Jesucristó do', tinúu Jesucristó do', rihaan ve' a. Nanó rá nij so' daj qui'yaj nij so' ca'mii nij so' ga Jesucristó a. ⁴⁷ Ne cataj yo'q so' rihaan Jesucristó a:

—Xe' ro', nicun' ní so' nicun' tinúu so' nicun', ne me ndo'o rá nij so' ca'mii nij so' ga so' á —taj so' rihaan Jesucristó a.

⁴⁸ Ne cataj uún Jesucristó rihaan sí cataj xna'anj rihaan Jesucristó a:

—Me chana me ní 'unj rihaan 'unj, rá so' ga. Me sí me tinúu 'unj rihaan 'unj, rá so' ga —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁴⁹ Ne ticun' so' ra'a so' rihaan nij sí tucu'yón se-nana so', ne cataj so':

—Ní'yaj so' ei. Ase vaa ní 'unj do', ase vaa tinúu 'unj do', vaa nij sí nihánj adonj. ⁵⁰ 'Q se yuvij uno rihaan Réé 'unj sí nicun' xtá' ro', ase vaa tinúu 'unj do', ase vaa ra'vij 'unj do', ase vaa ní 'unj do', vaa nij so' rihanj adonj —taj Jesucristó a.

13

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é 'núu trigó tix'nuu yo'q so' a

¹ Dan me se guun naá doj, ne curihanj Jesucristó rá ve', ne cane so' tu'va na lacuaná, ² ne ca'na' ndo'o yuvij rihaan so', ne che'é dan cavii so' rque 'q rihoo chéé rihaan na, ne ca'anj cane so' rque rihoo yo', ne canicun' nij yuvij tu'va na lacuaná yo' a. ³ Ne nanó ndo'o Jesucristó cuentó rihaan nij yuvij, cataj so':

—Dan me se curihanj 'o sí me rá cuchruj naa 'núu trigó, ne tix'nuu so' 'núu trigó yo' rihaan yo'ó, ⁴ ne cayuu doj 'núu trigó yo' rá chre chéé yuvij, ne ca'na' xtáj chá xtáj man 'núu trigó naj rá chrej yo', ne dan me se navij nu' 'núu trigó yo', qui'yaj nij xtáj nanj adonj. ⁵ Ne yo'ó ta'aj 'núu trigó yo' ro', cayuu rihaan yuvej rej taj catun' yo'ó a. Che'é dan cuaj xra' stanj le'ej a. ⁶ Veé dan, ne quisij güii, ne cuchrii naa le'ej, qui'yaj naán, che'é se ne ca'vee ca'anj nij yáa naa le'ej yo' a man adonj. ⁷ Ne yo'ó ta'aj 'núu trigó yo' ro', cayuu sca'núj coj tanj, ne dan me se yo'q doj cachij coj tanj yo' rihaan naa le'ej, ne quinavij nu' naa le'ej, qui'yaj coj tanj yo' nanj adonj. ⁸ Ne yo'ó ta'aj 'núu trigó yo' ro', cayuu rihaan yo'ó sa', ne naa yo' ro', cachij sa' a. Dan me se rihaan ta'aj yo'ó sa' yo' cientó ya 'núu cavii, qui'yaj 'o 'o 'núu le'ej ní quini' rihaan yo'ó sa' yo', ne rihaan yo'ó ta'aj yo'ó sa' yo' va'núj chihaa ya 'núu cavii, qui'yaj 'o 'o 'núu le'ej ní quini' rihaan yo'ó sa' yo', ne rihaan yo'ó ta'aj yo'ó sa' yo' íco chí' ya 'núu trigó cavii, qui'yaj 'o 'o 'núu le'ej ní quini' rihaan yo'ó sa' yo' nanj adonj.

⁹ "Sese taj yu'uj xréé soj, ne cunq soj nana nihánj ei. —Veé dan quisij cuentó yo' cuentó nanó Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é nanó ndo'o Jesucristó cuentó che'é nij rasuun rihaan nij yuvij a

¹⁰ Gaa ne quinichrun' nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan so', ne xná'anj nij so' man Jesucristó a:

—Me che'é nanó so' cuentó che'é nij rasuun rihaan nij yuvij ga —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

¹¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Xa' soj, tzaj ne tihaan Diose nana rihaan soj daj qui'yaj Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj adonj. Dan me se nana ne ne'en cunudanj yuvij me nana tihaan Diose rihaan soj adonj. Ne ne ra'cuíj Diose man yo'ó ta'aj nij yuvij quene'en nij yuvij daj qui'yaj Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj ma'. ¹² 'Q se sí aj nari' nana ro', doj a nari' uún so', ne uxrá quene'en ndo'o so', qui'yaj Diose nanj adonj. Ne sí na'vej rá nari' sa' nana ro', tananj ca'neé Diose doj nij nana nari' so' man so', ne

quinaj uun so' nanj adonj. ¹³ Che'é dan nanoj cuentó che'é nij rasuun rihaan nij yuviij yo', che'é se ni'yaj nij so' do', nanó xrej nij so' do', tzaj ne ne ne'en nij so' do', ne acaj nij so' cuentá do', ma'. ¹⁴ Ne ase vaa nana nihánj nana nata' síi cu'naj Isaías che'é Diose gaa naá ro', veé danj vaa nij yuviij ne veé danj 'yaj nij yuviij cuano ei: "Catuu uxrá nana xréé soj, tzaj ne se xcaj soj cuentá ma'. Ne ni'yaj uxrá soj, tzaj ne se quene'en soj ma'. ¹⁵ 'O se caráán ma'an nij yuviij nihánj rihaan nij so', che'é rej na'vej rá nij so' quene'en ma'an nij so', ne caráán nij so' xréé nij so', che'é rej na'vej rá nij so' cunq nij so' uún a. Ne ne atúj nana nimán nij so', 'yaj nij so', che'é yan na'vej rá nij so' xcaj nij so' cuentá ne canicaj nimán nij so' a ma'. 'O se na'vej uxrá rá nij so' quinahuun sa' nimán nij so' qui'yáá 'unj a man adonj". Yo' me se-nana Diose nana nata' síi cu'naj Isaías che'é ma'an Diose gaa naá a.

¹⁶ "Tzaj ne vaa che'é gaa niha' rá soj che'é rihaan soj do', che'é xréé soj do' ei. 'O se aj quene'en soj se vaa qui'yáj, ne aj cuno soj nana ca'mij á. ¹⁷ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa man ndo'os síi man gaa naá síi nata' se-nana Diose do', síi sa' do', guun rá quene'en se vaa quene'en nij soj, tzaj ne ne quene'en nij so' ma'. Ne guun rá nij so' cunq nij so' se vaa uno soj, tzaj ne ne cunq nij so' man adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me taj cuentó che'é núu trigó yo' a

¹⁸ Gaa ne cataj uún Jesucristó:

—Che'é dan cunq ma'an soj, cataj xna'anj 'unj rihaan soj me taj cuentó che'é núu trigó tix'nuu síi cuchruj naa yo' á. ¹⁹ Cunudanj yuviij uno nana che'é daj qui'yaj Diose asa' guun chij Diose rihaan chumiij ro', sese ne acaj sa' nij so' cuentá, ne 'na' síi chree, ne a'néj síi chree nana yo' nimán yuviij yo' a. Dan me se ase vaa 'núu trigó cayuu rá chrej chéé yuviij vaa yuviij yo' a. ²⁰ Ne 'núu trigó cayuu rihaan yo'óó taj rihaan yuvej ro', ase vaa síi uno se-nana Diose vaa yo', ne cuaj uun niha' rá so' canoco' so' nana yo', ²¹ tzaj ne ataa xcaj sa' so' cuentá, ne gaa uun che'é yuviij 'yaj yuviij sayuun man so' che'é nana nocq' so', ne cuaj nu' uun na'aj so', ne tanáj so' nana yo' cuaj nanj adonj. ²² Ne 'núu trigó cayuu sca'núj coj tanj ro', ase vaa síi uno se-nana Diose vaa yo', tzaj ne nanó ndo'o rá so' che'é rasuun man rihaan chumiij nihánj, ne me ndo'o rá so' qui'yaj canaán so' sa'anj, ne che'é dan tiha' yu'unj so' man ma'an so' che'é sa'anj a. Che'é dan me taj se 'yá' canoco' sa' so' nana nari' so', ne ne nuu sa' nimán so' rihaan Diose ma'. ²³ Ne 'núu trigó cayuu rihaan yo'óó sa' ro', ase vaa síi uno se-nana Diose vaa yo', ne xcaj sa' so' cuentá,

ne nuu sa' nimán so' rihaan Diose a. Ne sa' uxrá 'yaj ta'aj nij so', ne sa' doj 'yaj yo'ó ta'aj nij so', ne sa' doj tzin' 'yaj yo'ó ta'aj nij so' nanj adonj. —Veé danj quisij nana ca'mii Jesucristó che'é cuentó yo' a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é coj cachij sca'núj 'núu trigó a

²⁴ Ne nanó so' yo'ó cuentó nii rihaan nij so', cataj so':

—Ase vaa qui'yaj 'o síi tix'nuu 'núu trigó sa' to'óó so' ro', danj gaa qui'yaj Diose asa' guun chij Diose rihaan chumiij nihánj adonj. ²⁵ Dan me se quisij tix'nuu so' 'núu trigó yo', ne rej ni' orá otoj yuviij catúj 'o síi taj ri'yunj man so' to'óó so', ne tix'nuu síi chi'ij yo' caán coj chi'ij rihaan yo'óó naj 'núu trigó yo', ne veé dan me se ca'anj uún so', ²⁶ ne dan me se xra' 'núu trigó xra' coj xra', gaa ne quichihón caa raá 'núu trigó do', raá coj do', ne xcaj nij se-mozó síi to'oj yo' cuentá se vaa nuveé 'núj trigó me nu' naa a. Maan se man uxrá coj rque naa yo' nanj adonj. ²⁷ Che'é dan cuchi' nij se-mozó síi to'oj yo' rihaan síi to'oj, ne cataj xna'anj nij so' rihaan so', cataj nij so': "Síi inanj 'núu trigó sa' tix'nuu so' na'. Me rej cavii coj chi'ij nihánj ga, señor", taj nij mozó rihaan síi to'oj yo' a. ²⁸ Gaa ne cataj so' rihaan nij se-mozó so' a: "Síi taj ri'yunj man me síi tix'nuu caán coj chi'ij rihaan to'ój ei", taj so' rihaan nij se-mozó so' a. "Ne me rá so' quirihaa núj coj ne naqui'yaj chre' núj coj na'", taj nij mozó rihaan ru'vee yo' a. ²⁹ "Taj che'é qui'yaj soj danj ma'. Sese quirihaa soj man coj yo', gaa ne quirihaa uún soj man ta'aj 'núu trigó yo' gaa nanj adonj. ³⁰ Maan se ca'ne' rá soj cachij rcaua'an coj yo' ga 'núu trigó yo', gaa ne yavii quirij ní' naa trigó, gaa ne cataj xna'anj 'unj rihaan nij síi quirij naa se vaa asino naqui'yaj chre' nij so' coj yo', gaa ne numjij nij so' coj yo', gaa ne cacaa coj yo' adonj. Gaa ne naqui'yaj chre' nij so' 'núu trigó sa', gaa ne caraa sa' nij so' man yo' rá cuchruu adonj", cataj síi to'oj rihaan se-mozó so' a —cataj Jesucristó rihaan nij yuviij a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é caán cuéj mostazá xlá a

³¹ Ne nihánj me yo'ó cuentó nanó Jesucristó rihaan nij yuviij a:

—Ase vaa achij caán cuéj mostazá xlá ro', danj gaa guun chij Diose rihaan chumiij nihánj adonj. Dan me se nicaj yo'ó so' man caán cuéj mostazá xlá, ne axrij so' caán yo' rihaan to'óó so' a. ³² Dan me se le'ej doj vaa caán cuéj mostazá xlá rihaan cunudanj nij caán, tzaj ne asa' cachij yo', ne xij doj vaa yo' rihaan nu' coj man tacaan, ne ase vaa chruun vaa yo' a. Dan me se ayuu nij xtáj vaj rej xtá' raá cuéj yo', ne 'yaj nij xo' se-sca'

nij xo' raá cuêj yo' adonj. —Danj ca'mií Jesucristó rihaan nij so' a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é levadura se 'yaj naraa nana rque rachruún a

³³ Ne nihánj me yo'ó cuentó nanó Jesucristó rihaan nij yuvií a:

—Dan me se naqui'yaj ni' 'o chana caxríj yo'ó levadura rque cunj hariná gaa 'yaj no' rachruún a. Dan me se ase vaa 'o chana, ne cuxra' ta'aj no' 'o va'núj ya aga' yo'ó hariná, ne caxríj ndo'o no' yo'ó levadura, ne caxríj yuve no' man yo' ndaa navij naraa ndo'o nana rque yo' a. Ase vaa uun chij yo'ó levadura rihaan cunj hariná ro', danj gaa guun chij Diose rihaan chumií nihánj adonj. —Danj ca'mií Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa inanj cuentó nanó Jesucristó rihaan nij yuvií a

³⁴ Inanj cuentó che'é nij rasuun nanó Jesucristó rihaan nij yuvií, gaa ne a'vee nata' so' rihaan nij yuvií a. ³⁵ Danj qui'yaj so', che'é yan me rá so' qui'yaj so' nu' se vaa cataj 'o sí nata' se-nana Diose gaa naá, cataj so': "Inanj cuentó che'é nij rasuun nana 'unj rihaan yuvií, ne dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan nij so' che'é se vaa qui'yaj Diose asij qui'yaj Diose man nu' chumií nihánj adonj". Danj ca'mií sí nata' se-nana Diose gaa naá a.

Nana nihánj taj xna'anj me taj cuentó che'é coj cachij sca'núj 'núu trigó yo' a

³⁶ Gaa ne na'née Jesucristó chrej man nij yuvií, ne catúj so' rá ve', gaa ne cuchi' nij sí tucu'yón se-nana so' rihaan so' a. Ne xna'anj nij so' man so', cataj nij so':

—Cataj xna'anj so' rihaan núj me taj cuentó che'é coj cachij sca'núj 'núu trigó yo' á —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³⁷ Gaa ne cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so', cataj so':

—Sí tix'nuu 'núu trigó sa' rihaan yo'ó ro', ase vaa 'unj sij ca'née Diose nıcaj yu'unj man yuvií vaa so', ³⁸ ne ase vaa chumií nihánj vaa yo'ó yo', ne 'núu trigó sa' ro', ase vaa nij sí cayáan ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumií vaa yo', ne ase vaa coj chi'ij yo' ro', vaa nij sí noco' man sí chree, ³⁹ ne ase vaa sí tix'nuu caân coj chi'ij rihaan yo'ó yo' ro', vaa ma'an sí chree yo', ne ase vaa güii ca'ne' Diose cacun' che'é yuvií man rihaan chumií nihánj ro', danj vaa güii quirij nii naa yo', ne ase vaa nij se-mozó Diose vaa nij sí quirij naa yo' á. ⁴⁰ Dan me se ase vaa naqui'yaj chre' nii man coj yo' ne caça yo' rihaan ya'an ro', danj gaa quiran' nij sí noco' man sí chree güii ca'ne' Diose cacun' che'é yuvií man rihaan chumií nihánj adonj. ⁴¹ Dan me se sí ca'née Diose nıcaj yu'unj man yuvií mej, ne güii

dan ca'nej 'unj man nij se-mozó 'unj, ne narií nij so' man nij sí chi'ii 'nij sca'núj nij yuvií guun chij 'unj rihaan a. Dan me se nu' sí tumé cacun' do', nu' sí na'vej rá cunó rihaan Diose qı, quirij nij se-mozó 'unj man nij so' rihaan chumií nihánj, ⁴² ne ca'nej nij so' man nij sí chi'ii rque chrúun acaa ndo'o nanj adonj. Ne yuvií cumañ rej yo' me se ta'vee ndo'o nij so', ne ndaa ça ruj ma'an nij so' cúu yan' nij so' nanj adonj. ⁴³ Gaa ne cuchuguun nij sí sa' yo' adonj. Dan me se ase vaa chuguun güii ro', danj gaa cuchuguun nij so', ne guun chij Rej nij so' sí nicun' xtá' rihaan nij so' ei.

"Dan me se sese taj yu'uj xréé soj, ne cunó soj nana nihánj ei.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é chrúun sa'anj nari' yo' o so' a

⁴⁴ "Ase vaa 'o chrúun sa'anj 'nij yuve rque yo'ó vaa rej rihaan soj se vaa cayáan soj ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumií nihánj adonj. Dan me se nari' 'o snó'o man chrúun sa'anj yo', gaa ne naraán uún so' yo'ó xráá yo', ne guun niha' uxrá rá so' che'é chrúun sa'anj nari' so', ne ca'anj so' cutu'vej so' nu' si'yaj so', ne nicaj so' sa'anj, ca'anj so', quiránj so' nu' yo'ó 'nij chrúun sa'anj yo' nanj adonj.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é chruj perlá tu'vee ndo' o a

⁴⁵ "Ne ase vaa sí ne tiendá ne nano' chruj perlá tu'vee ndo'o quiraan ro', danj vaa sí cayáan ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumií nihánj adonj. ⁴⁶ Dan me se nari' sí ne tiendá yo' 'o chruj perlá sa' uxrá doj rihaan yo'ó perlá, gaa ne ca'anj so' cutu'vej so' cunudanj si'yaj so', ne nicaj so' sa'anj, quiránj so' man chruj perlá sa' doj yo' nanj adonj.

Nana nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é xcuaj atúj rque nanj tiguíj nii rá na a

⁴⁷ "Ne ase vaa quiran' xcuaj catúj rque nanj tiguíj nii rá na ro', danj gaa quiraan' yuvií asa' guun chij Diose rihaan chumií nihánj ei. Dan me se tiguíj yuvií man nanj yo' rque na, ne dan me se me ma'an xcuaj catúj rque nanj yo' a. ⁴⁸ Ndaa síj gaa caraa nanj yo', gaa ne cuxuun nij yuvií man nanj yo' ndaa tu'va na yo', gaa ne ca'anj cayáan nij so' rihaan yo'ó, gaa ne narií nij so' man xcuaj sa', ne narií nij so' man xcuaj nij uún a. Gaa ne xcuaj sa' yo' me se caraa nij so' man xcuaj sa' yo' rá scaa a. Tzaj ne xcuaj nij me se quiri'ij uun nij so' man yo' nanj ei. ⁴⁹ Ne ase vaa quiran' nij xcuaj yo' ro', danj quiran' yuvií asa' ca'ne' Diose cacun' che'é yuvií, ne cavij nij se-mozó Diose ne cuxra' ta'aj nij so' man nij sí chi'ii ga nij sí vaa sa', ⁵⁰ ne quiri'ij nij so' man nij sí chi'ii yo' rque chrúun ya'aan ndo'o, gaa ne dan

me se ta'vee uxrá nij so', ne ndaa chá ruj ma'an nij so' cúu yan' nij so' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é sí ne'en curudanj se-nana Diose a

⁵¹ Ne xná'anj Jesucristó man nij sí tucu'yón se-nana so', cataj so':

—Cuno soj nu' cuentó nanó 'unj cuang na' —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij sí tucu'yón se-nana so' a.

—Cuno núj nu' cuentó yo' á —taj nij so' a.

⁵² Ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nij sí naquiyaj cuu se-tucañj Moisés me se sese nari' uún nij so' nana che'é güii guun hij Diose rihaan chumij nihánj, ne sí ne'en nu' nana me nij so', ne sí cuu raá guun nij so', quiyaj nu' nana nari' nij so' adonj. Dan me se ase vaa sí ru'vee ne man rasuun nga do', rasuun naca do', rihaan ro', danj gaa nij so', ne cavij sa' uxrá nij so' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne ca'vej rá nij sí man chiháán Jesucristó chuman' cu'naj Nazaret cunó nij so' nana ca'mii Jesucristó ma'

⁵³ Dan me se quisij nanó Jesucristó nu' cuentó nihánj rihaan yuvij, ne curihanj so' rej yo', ne ca'anj so' a. ⁵⁴ Gaa ne nucui' so' rej chiháán so', ne ca'anj so' ve' tucu'yón nij sí man chiháán so' se-tucañj Moisés, ne tucu'yón so' man nij sí man rá ve' yo' a. Dan me se caraya'anj nij so', ne cataj nij so':

—Me rej nari' sí nihánj nana cuu avii raá sí nihánj ga. Me rej nari' so' suun sa' 'yaj suun so' ga. ⁵⁵ Nuveé ta'nij sí acój chruun sí ne chiháán ní me so' na'. Ne nii so' me chana cu'naj Mariá á. Ne tinúu so' me sí cu'naj Jacobo do', sí cu'naj José do', sí cu'naj Simón do', sí cu'naj Judas do' á. ⁵⁶ Ne nij ra'vij so' me chana ne chiháán ní á. Tzaj ne ne ne'enj me rej me nari' so' suun nihánj quiyaj suun so' ma' —taj nij sí man chiháán Jesucristó rihaan tuvi' nij so' a.

⁵⁷ Ne guun nacoó rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a. Ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Me rej ma'an vaj 'o sí nata' se-nana Diose, ne aráj cochroj nij yuvij rihaan so', tzaj ne nij yuvij man chiháán so' do', nij tuvi' so' sí yanj tucua' so' do', na'vej rá caraa cochroj rihaan so' ma' —taj Jesucristó rihaan nij sí man chiháán so' chuman' cu'naj Nazaret yo' a.

⁵⁸ Ne doj vaa suun sa' quiyaj suun Jesucristó chiháán so', che'é se ne cuchuman' rá nij sí man chiháán so' ni'yaj nij so' man so' a.

14

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cavi' Juan sí cuta' ne man yuvij, quiyaj sí nicaj suun cu'naj Herodes a

¹ Dan me se cachén doj güii, gaa ne cuchi' nana rihaan sí nicaj suun cu'naj Herodes che'é nu' se vaa quiyaj Jesucristó a. ² Gaa ne cataj so' rihaan nij se-mozó so' a:

—Sí cu'naj Jesucristó ro', ya sí cu'naj Juan sí cuta' ne man yuvij me so' á. Dan me se cunuu i'na' ya uún sí cu'naj Juan, raj á. Ése sí cu'naj Juan me sí guun nucujaj quiyaj nij suun sa' nocoó yo' nanj adonj —taj Herodes rihaan nij se-mozó so' a.

³ Danj ca'mii sí cu'naj Herodes, che'é se gaa rque doj, ne so' me sí quiyaj quita'aa nij tanuu man sí cu'naj Juan, ne numj nij tanuu man sí cu'naj Juan, ne caxrij sí cu'naj Herodes taga' man sí cu'naj Juan gaa rque doj a. Danj quiyaj so' che'é chana cu'naj Herodías nica tinúu Herodes sí cu'naj Felipe a. ⁴ Dan me se xcax sí cu'naj Herodes man no', ne cataj xna'anj sí cu'naj Juan rihaan so' se vaa ne nó xcúún so' xcax so' man choço' so' ma'. ⁵ Che'é se cataj sí cu'naj Juan rihaan so', gaa ne guun ndo'o rá sí cu'naj Herodes cavi' sí cu'naj Juan yo' a. Tzaj ne cucu'vi' so' se vaa ca'maan rá nij yuvij a. 'O se sí nata' se-nana Diose me sí cu'naj Juan, rá nij yuvij a.

⁶ Dan me se quisij güii canuú se-cha'anj ma'an sí cu'naj Herodes, gaa ne quira'ánj ndo'o ta'ní chana cu'naj Herodías ni'yaj cunudanj nij sí ca'na' a. Ne guun niha' rá sí cu'naj Herodes quene'en so' man chana yaan quira'ánj, ⁷ gaa ne che'é dan cata' tu'va so' se vaa ya uxrá rque so' rihaan no' me ma'an rasuun cachinj no' rihaan so' a. ⁸ Dan me se cataj xna'anj chana cu'naj Herodías rihaan ta'ní no' daj ca'mij no' rihaan sí cu'naj Herodes, gaa ne canicun' chana yaan yo' rihaan sí cu'naj Herodes, quiyaj nii no' chana cu'naj Herodías a. Ne cataj chana yaan yo':

—Ca'nej so' cúu yave sí cu'naj Juan rque aga' rco'oo, ne rque so' manj nihánj á —taj chana yaan yo' rihaan sí cu'naj Herodes, quiyaj nii no' chana cu'naj Herodías a.

⁹ Gaa ne quinanó ndo'o rá sí cu'naj Herodes yo' gaa cuno so' nana yo' a. Quinanó rá so' se vaa cuno cunudanj nij sí ca'na' nana ca'mii so' se vaa rque so' me ma'an rasuun rihaan chana yaan yo' a. Tzaj ne cataj xna'anj so' se vaa nicaj ya chana yaan se vaa cachín no' rihaan so' nanj á. ¹⁰ Ne ca'ne' so' suun rihaan tanuu ca'anj tanuu taga' ca'ne' tanuu cúu yave sí cu'naj Juan yo' a. Ne danj quiyaj nij tanuu a. ¹¹ Ne ca'neé nij tanuu cúu yave Juan rque aga' rco'oo, ne ca'anj nicaj nij tanuu cúu yave Juan rihaan chana yaan yo', ne caxrij nij so'

man yo' ston chana yaan yo' a. Ne ca'anj nicaj chana yaan yo' man cúu yave Juan rihaan nii no' a.

¹² Gaa ne cuchi' nij síi tucu'yón se-nana Juan taga', ne ca'anj nacaj nij so' cúu man síi cu'naj Juan, ne cachin' nij so' man so' rque yo'óo a. Gaa ne ca'anj nij so', cataj xna'anj nij so' rihaan Jesucristó se vaa cavi' síi cu'naj Juan yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'vee quiri' Jesucristó se chá 'un' mij snó'o a

¹³ Dan me se cuno Jesucristó daj cataj síi cu'naj Herodes che'é so', ne che'é dan curihanj Jesucristó rej yo', ne dan me se cavii so' rque rihoo chéé rihaan na, ne ca'anj so' rej quij rej taj vaj yuvij mán a. Ne cuno nij yuvij nana se vaa ca'anj so' rej quij yo' a. Che'é dan curihanj nij yuvij chiháán nij yuvij, ne cachéé tacoj nij yuvij tu'va na lacuaná, ne ca'anj nij yuvij rej ca'anj Jesucristó a. ¹⁴ Ne nanij Jesucristó rá rihoo, ne quene'en so' se vaa aj mán uxrá yuvij, ne cunuu 'eg rá so' man nij yuvij, ne nahuun sa' taran' nij síi ran' ca'na', qui'yaj so' nanj adonj.

¹⁵ Dan me se cachén ndo'o orá, ne nanij güii, ne cuchi' nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan so', ne cataj nij so':

—Rco' quij uun me nihánj, ne taj se chá chá nij yuvij nihánj, ne cachén ndo'o orá nanj á. Qui'yáá so' se ndo'o, ne na'nej so' chrej man nij yuvij, ca'anj nij yuvij chuman' quiraan nij yuvij se chá nij yuvij á —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹⁶ —Taj che'é ca'anj nij yuvij ma'. Maan se go' ma'an soj se chá chá nij yuvij á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁷ —Tzaj ne taj se chá rihaan núj nihánj ma'. Maan orún' 'un' rachrúún do', vj guéé xcuaj do', vaa rihaan núj nanj á —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹⁸ —Rque soj man yo' rihanj nihánj á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁹ Gaa ne ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij yuvij ca'anj cayáán nij yuvij rihaan coj chrin', gaa ne coro' so' 'un' nij rachrúún ne vj roj xcuaj, ne ni'yaj so' rej xta', ne nago' so' graciá rihaan Diose, gaa ne cuxra' ta'aj so' man rachrúún yo', ne caxrj so' ston nij síi tucu'yón se-nana so', ne caxrj nij so' ston nij yuvij a. ²⁰ Gaa ne chá taran' nij yuvij, ne caraa rque cunudanj nij so', ne ndaa quináj ndo'o se chá, qui'yaj nij yuvij a. Gaa ne naqui'yaj chre' nii man se quináj tu'va nij yuvij, ne caraa yo'óo chuvj ya scaa a. ²¹ Ne nij snó'o rque Jesucristó chraa me se 'un' mij snó'o me nij so', ne ne qui'yaj contá nii man chana man xnii man chá se chá yo' ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachéé Jesucristó rihaan na a

²² Gaa ne ra'yánj ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' se vaa cavii nij so' rihoo chéé rihaan na ca'anj nij so' rej xcó na lacuaná yo', quitaj yaan nij so' rihaan Jesucristó, ne dan me se ma'an Jesucristó na'nej chrej man nij yuvij, taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

²³ Dan me se ca'anj nij so', ne cataj Jesucristó rihaan nij yuvij se vaa ca'vee ca'anj nij yuvij a. Gaa ne cavii orún' so' raa quij, ne cachín ni'yaj so' rihaan Diose a. Ne daj doj cata' güii raa quij, ne so' me se quináj so' raa quij yo' a.

²⁴ Dan me se gan' uxrá vaj rihoo nuu nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan na, ne güéj ndo'o rihoo yo' rihaan na, qui'yaj nana, che'é se go' nana rej rihaan rihoo yo' a. ²⁵ Dan me se yan' si'nu' ca'anj Jesucristó rej vaj nij so', chéé tacoj uun so' rihaan na yo', vaj so' nanj adonj. ²⁶ Ne quene'en nij síi tucu'yón se-nana so' man so' se vaa chéé uun so' rihaan na, ne cucu'vi' ndo'o nimán nij so' a.

—Ta'naj me yo' ei —taj nij so' rihaan tuvi' nij so', ne caguáj nij so', che'é se cucu'vi' nij so' a.

²⁷ Veé dan, ne nu' cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Naqui'yaj nucuaj soj nimán soj ei. 'Unj 'na' ei. Se cucu'vi' soj ma' —taj so' rihaan nij so' a.

²⁸ Gaa ne cataj Pedró rihaan so' a:

—Sese ya ya veé so' 'na', ne qui'yáá so' se ndo'o, ne ca'vee cachéé 'unj rihaan na qui'yáá so', Señor —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

²⁹ —Ca'vee ca'na' so' á —taj Jesucristó rihaan Pedró a.

Ne nanij Pedró rá rihoo, ne cachéé so' rihaan na, ne ca'anj so' rihaan Jesucristó a.

³⁰ Tzaj ne ni'yaj so' na se vaa cavii ndo'o nana yo', ne cucu'vi' so', ne guun che'é so' ca'anj nij so' rque na yo' a. Che'é dan caguáj so' rihaan Jesucristó, cataj so':

—Tjanii so' manj rihaan na, Señor —taj so' a.

³¹ Veé dan, ne nu' quita'aa Jesucristó ra'a Pedró, ne quiri' Jesucristó man so' rque na, ne cataj Jesucristó:

—Doj amán rá so' ni'yaj so' manj á. Me che'é guun vj nimán so' ga —taj Jesucristó rihaan so' a.

³² Gaa ne catúj roj so' rque rihoo chéé rihaan na, gaa ne canicun' nana yo' a. ³³ Gaa ne canicun' ruj nij síi man rque rihoo rihaan Jesucristó, ne cataj nij so':

—Ya ta'nij Diose mé so' á —taj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nari' nucuaj nij síi ran' man rej cu'naj Genesaret, qui'yaj Jesucristó a

³⁴ Gaa ne cuchi' nij so' tu'va na lacuaná, ne ca'anj nij so' rej cu'naj Genesaret a. ³⁵ Ne nuu yaan nij síf man rej yo' man Jesucristó, ne ca'néé nij so' nana rihaan cunudanj nij síf yanj nu' anicaj se vaa ca'na' Jesucristó a. Ne nicaj nii man cunudanj nij síf ran' yanj rej yo' ca'na' nii rihaan Jesucristó a. ³⁶ Ne cachíin ni'yaj uxrá nij yuvij rihaan Jesucristó se vaa ca'vej Jesucristó cano' ra'a nij so' doj tu'va sagan' so' a. Ne nu' nij síf cano' ra'a doj tu'va sagan' so' ro', nahuun sa' cunudanj nij so' cuaj nanj adonj.

15

Nana nihánj taj xna'anj me che'é ne na'ya' nij síf tucu'yón se-nana Jesucristó gaa chá nij so' chraa a

¹ Gaa ne quinichrun' síf fariseo do', quinichrun' síf naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés do', rihaan Jesucristó, ne síf cavii chuman' Jerusalén me nij so' a. Ne xná'anj nij so' man Jesucristó, cataj nij so':

² —Nij síf tucu'yón se-nana so' ro', me che'é ne uno nij so' nana cataj xna'anj nij síf man gaa naá gaa. 'Q se ne na'ya' nij so' gaa chá nij so' chraa ma' —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Danj nanj ma'an soj, ne me che'é ne uno ma'an soj se-nana Diose 'yaj ma'an tucuaán noco' soj gaa. ⁴ 'Q se ca'ne' Diose suun se vaa: “Caraa cochróo so' rihaan rée so' do', rihaan ní so' do' á”. Ne: “Síf a'mii chree rihaan rej do', rihaan nii do', me se vaj so' ne nu' che'e cavi' so' á”. Danj vaa nana cataj xna'anj Diose rihaan ní á. ⁵ Tzaj ne taj soj se vaa sese cataj yo'o so' rihaan rej so' do', rihaan nii so' do', se vaa aj rqué so' nu' si'yaj so' rihaan Diose ne che'é dan se ca'vee raçuíj so' man rej so' do', man nii so' do', ⁶ ne daj chíhaa míj ne nó xcúún so' raçuíj so' man rej so' do', man nii so' do', taj soj a. Dan me se danj inanj a'mii soj gaa tucu'yón soj se-nana nij síf man gaa naá, ne axrjí yuve soj man se-nana Diose nanj adonj.

⁷ “Dan me se síf tu'va rma'an me soj nanj á. Dan me se ca'mii natáj síf cu'naj Isaías se-nana Diose gaa naá, ne cataj xna'anj so' daj sij me soj a. Cataj so': ⁸ “Yuvij nihánj ro', ase vaa nana a'mii síf aráj cochroj rihanj vaa nana a'mii nij so', tzaj ne tu'va rma'an nij so' nanj á. Nimán nij so' me se ino' vaa nanj adonj. 'Q se ne noco' uxrá nimán nij so' manj ma'. ⁹ Na'víj rma'an nij so' rihanj nanj á. 'Q se nanj se-nana yuvij me nana tucu'yón nij so' nanj adonj”. Dan me se-nana Diose nana a'mii che'é soj á —taj Jesucristó rihaan nij síf fariseo do', rihaan nij síf naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij do' a.

¹⁰ Gaa ne canacúún Jesucristó man nij yuvij ca'na' nij yuvij rihaan so' a. Gaa ne cataj so' rihaan nij yuvij:

—Cuno soj nana nihánj, ne xcaj soj cuentá nedí'. ¹¹ Nuveé se atúj tu'va yuvij me se 'yaj chí'ij man yuvij ma'. Se avii tu'va yuvij ro', 'yaj chí'ij man yuvij adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvij a.

¹² Gaa ne cuchi' nij síf tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan Jesucristó, ne cataj nij so':

—Ne'én so' se vaa ca'maan rá nij síf fariseo che'é nana ca'mii so' rihaan nij so' na' —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

¹³ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Xa' nij so', tzaj ne ase vaa coj xra' ma'an vaa nij so' do', vaa nana tucu'yón nij so' do' adonj. Nuveé sij tucu'yón se-nana Diose me nij so' ma'. Che'é dan, ase vaa tiri' nii man coj xra' ma'an ro', danj gaa tiri' Diose man nij so' gaa nana tucu'yón ma'an nij so' nanj adonj. ¹⁴ Tanáj nij soj man nij so' á. Me rá nij so' cataj xna'anj nij so' rihaan yuvij daj qui'yaj yuvij á. Tzaj ne ase vaa síf aráán rihaan vaa nij so' adonj. Dan me se ne'en soj se vaa sese guun rá síf tuchrjí raçuíj so' man yo'ó síf tuchrjí narí' so' chrej ca'anj so', ne quinij roj síf tuchrjí yo' rá yu'uj nanj ei —taj Jesucristó rihaan nij síf tucu'yón se-nana so' a.

¹⁵ Gaa ne cataj Pedró rihaan so' a:

—Cataj xna'anj so' rihaan núj me taj nana ca'mii so' che'é se atúj tu'va yuvij á —taj Pedró a.

¹⁶ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Vaa soj vaa, ne ataa xcaj ma'an soj do' cuentá a na'. ¹⁷ Ne ne'en soj se vaa nu' se atúj tu'va yuvij ro', achén yo' rque yuvij, ne urihanj yo' gaa re'é yuvij nanj á. ¹⁸ Tzaj ne se urihanj tu'va yuvij ro', yo' me nana avii nimán yuvij, ne nana yo' me 'yaj chí'ij ndo'o man yuvij adonj. ¹⁹ 'Q se nihánj me se chí'ij avii nimán yuvij a: se chí'ij do', yan ticavi' man tuvi' do', yan cotoj gaa nica' tuvi' do', che'é yan qui'yaj ituu' si'yaj tuvi' do', che'é yan ca'mii ne che'é tuvi' do', che'é yan nachrjí ni'yaj man tuvi' do', me nu' se avii nimán yuvij, ²⁰ ne nu' yo' me se vaa 'yaj chí'ij man yuvij nanj adonj. Tzaj ne che'é nu' se chá yuvij me se ca'vee se ne na'ya' yuvij gaa chá yuvij chraa, tzaj ne se qui'yaj chí'ij yo' man yuvij ma' —taj Jesucristó rihaan nij síf tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuchumán rá 'o chana' cananea se vaa raçuíj Jesucristó man no' a

²¹ Gaa ne curihanj Jesucristó rej yo', ne ca'anj so' rej naj chuman' cu'naj Tiro do', chuman' cu'naj Sidón do' a. ²² Gaa ne curihanj 'o chana' cananea chana' ne rej yo'

a. Ne caguáj ndo'o no' rihaan Jesucristó, cataj no':

—Ne'enj se vaa tuvi' sí cu'naj David síf cane gaa naá mé so', Señor. Che'é dan cunuú 'eé rá so' manj á. 'Q se canó uxrá nana chree man ta'níj chala cunii nanj á —taj chana yo', caguáj no' rihaan Jesucristó a.

²³ Tzaj ne a 'ó nana ne ca'miij Jesucristó rihaan no' a. Gaa ne cuchí' nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan so', ne cachíin ni'yaj nij so' rihaan so', cataj nij so':

—Qui'yáa so' se ndo'o, ne cataj xna'anj so' rihaan chana yo' se vaa ca'anj chana yo' nanj ruguanj. 'Q se noco' uxrá no' man ní, ne aguáj ndo'o no' nanj asanj —taj nij so' a.

²⁴ Gaa ne cataj so':

—Nanj chana yanj me no', ne inanj rihaan nij yuviij israelitá ca'neé Diose manj nanj á. 'Q se ase vaa daán Diose matzinj ro', vaa nij sí israelitá rihaan Diose, ne aj ca'anj ni'ya uxrá nij so', ne che'é yan nanó' 'unj man sí ca'anj ni'ya 'naj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

²⁵ Gaa ne cuchí' chana yo' rihaan Jesucristó, ne canicun' ruj no' rihaan Jesucristó, ne:

—Racuj so' manj, Señor —taj no' a.

²⁶ Gaa ne cataj so':

—Dan me se ne'én so' se vaa se ca'vee cata'aa ní' co'oo man rihaan nij xnii ne go' ní' chá nij chuvee ma'. Che'é dan ne nó xcúnj racuj man soj sij yanj a man adonj. Maan se inanj ma'an nij yuviij israelitá me nó xcúun 'unj racuj 'unj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan chana yo' a.

²⁷ Gaa ne cataj no':

—Veé danj vaa guée, Señor. Ne nij chuvee ro', chá nij xo' tachruu ayuu tu'va se-xqui' nij xo' nanj á. Ne ase vaa chuvee chá tachruu vaa 'unj rihaan so' nanj adonj. Che'é dan me ndo'o raj racuj so' doj manj, raj nanj adonj —taj chana yo' rihaan Jesucristó a.

²⁸ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Cuchumán uxrá rá so' ni'yaj so' manj, nocoj. Che'é dan qui'yáj se vaa achíin so' rihanj nanj ei —taj Jesucristó rihaan no' a.

Ne veé maan ora dan nahuun sa' ta'níi chana yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' uxrá yuviij, qui'yaj Jesucristó a

²⁹ Gaa ne curihanj Jesucristó rej yo', ne cachén so' na lacuaná cu'naj Galilea, gaa ne cavii so' raq 'o quij, ne ca'anj cayáán so' rihaan yo'óo a. ³⁰ Ne cuchí' uxrá yuviij rihaan so', ne ca'na' nij yuviij nicaj nij yuviij man tuvi' nij yuviij síf ran' rihaan so' a. Dan me se sí chéé rengo do', sí tuchrii do', síf ya'miij do', síf anó chí'ij do', cuchí' rihaan Jesucristó, qui'yaj nij yuviij, ne cuchruj nij yuviij man nij síf ran' yo' tacóo Jesucristó,

ne nahuun sa' nij so', qui'yaj Jesucristó a. ³¹ Ne caráya'anj ndo'o nij yuviij quene'en nij yuviij se vaa ca'mii nij síf ya'miij yo' do', se vaa cachéé sa' nij síf rengo do', se vaa nachuguun rihaan nij síf tuchrii do' a. Ne sa' uxrá ca'mii nij yuviij che'é Diose se vaa ve'é ndo'o vaa Diose síf noco' nij yuviij israelitá man a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa go' Jesucristó se chá rihaan ca'anj mij snó'o a

³² Gaa ne canacúun Jesucristó ca'na' nij síf tucu'yón se-nana so' rihaan so', ne cataj so':

—Cunuu 'eé raj man nij yuviij nihánj nanj á. 'Q se quisij va'núj güii mán nij so' gaj, ne taj yan vaj se chá nij so' a ma'. Ne na'vej raj ca'nej 'unj man nij so' ca'anj nij so' ma'. 'Q se vaj nij so' chrej, ne na'aan rque nij so', ne ninaj nij so' rá chrej, rá 'unj nanj adonj —taj Jesucristó a.

³³ Ne cataj nij síf tucu'yón se-nana so' rihaan so' a:

—'Q se rco' quij uun me nihánj, ne me rej quirí' ní' rachruún chá cunudanj nij yuviij nihánj ga —taj nij so' a.

³⁴ —Me daj rachruún vaa rihaan soj ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij síf tucu'yón se-nana so' a.

—Daj 'o chij rachruún ne daj doj xcuaj le'ej nii ne, vaa rihaan núj nanj adonj —taj nij so' a.

³⁵ Gaa ne ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij yuviij se vaa cayáán nij yuviij rihaan yo'óo a. ³⁶ Gaa ne nicaj so' chij rachruún yo' ne doj xcuaj, ne nago' so' graciá rihaan Diose, gaa ne cuxra' ta'aj so' man rachruún yo' do', man nee xcuaj yo' do', ne caxrii so' ston nij síf tucu'yón se-nana so', ne rque nij so' rihaan nij yuviij a. ³⁷ Gaa ne chá cunudanj nij yuviij, ne ndaa caraa rque nij so' a. Gaa ne naqui'yaj chre' nii se vaa quináj tu'va nij yuviij yo', ne quisij 'o cunu' chij ya scaa caraa qui'yaj se quináj tu'va nij yuviij yo' a. ³⁸ Dan me se cunudanj nij so' chá, ne quisij ndaa ca'anj mij nij snó'o chá, ne ino me se chá nij chana do', nij xnii do', nanj adonj. ³⁹ Gaa ne na'neé Jesucristó chrej man nij yuviij, ne cavii so' rá rihoo chéé rihaan na, ne ca'anj so' rej cu'naj Magadán a.

16

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachíin nij síf fariseo do', nij síf saduceo do', qui'yaj Jesucristó 'o suun sa' noco' quene'en nij so' a

¹ Gaa ne cuchí' nij síf fariseo cuchí' nij síf saduceo cuchí' rihaan Jesucristó, ne me rá nij so' quene'en nij so' sese ya síf ca'neé Diose me Jesucristó a. Che'é dan cachíin ni'yaj nij so' rihaan Jesucristó se vaa racuj Diose man Jesucristó, ne qui'yaj Jesucristó 'o suun sa' noco' quene'en nij so', gaa ne guun ya rá nij so' se vaa síf ca'neé ya Diose

me Jesucristó, rá nij so' a. ² Gaa ne ca'mii Jesucristó rihaan nij so', cataj so':

—Dan me se gaa ata' güii, ne ni'yaj soj xta', ne sese marée vaa xta', ne: “Xraj, ne x'nuu a'yuj”, taj soj á. ³ Ne rej na'yaan ni'yaj soj xta', ne sese marée vaa rej xta', ne sese aráan ndo'o ngaa rej xta', ne: “Corá caman' uxrá maan”, taj uún soj á. Dan me se ne'en soj xcaj soj cuentá che'é se vaa ne'en soj rej xta', tzaj ne ne ne'en soj xcaj soj cuentá che'é sayuun quirán' soj sij man rihaan chumii nihánj vaa güii a ma'.

⁴ “Maan che'é se yuvii 'na' rej chi'ii na'vej rá canoco' sa' man Diose me soj sij israelitá, ne che'é dan me rá soj quí'yáj suun sa' nocco á. Tzaj ne se quí'yáj suun sa' nocco ma'. Maan se quene'en soj se vaa ase vaa quirán' síi cu'naj Jonás síi nata' se-nana Diose gaa naá ro', danj quirán' 'unj, vaa güii nanj á —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo do', rihaan nij síi saduceo do' a. Gaa ne tanáj Jesucristó man nij so', ne ca'anj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne ca'vej rá Jesucristó cunqo nij síi tucu'yón se-nana so' man nana tucu'yón nij síi fariseo do', nij síi saduceo do' a

⁵ Gaa ne ca'anj nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó rej xco na lacuaná, gaa ne xcaj nij so' cuentá se vaa quini'yón nij so', ne nıcaj nij so' rachruún chá nij so' a. ⁶ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Cütumé soj man soj se gaa nanj quirán' soj sayuun, quí'yaj se-levadura nij síi fariseo do', nij síi saduceo do' á —taj Jesucristó no nij so' a.

⁷ Ne nuchruj raa ndo'o nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó che'é nana ca'mii so', ne:

—Che'é se taj rachruún nıcaj ní', ne che'é dan a'mii so' che'é levadura se 'yaj naraa nana rque rachruún nanj adonj —taj nij so' a.

⁸ Ne aj ne'en Jesucristó daj uun nimán nij so', ne che'é dan cataj so':

—Me che'é nanó ndo'o rá soj se vaa taj rachruún rihaan soj ga. 'O se doj amán rá soj ne'en soj manj vaa gaa nanj asan. ⁹ Me che'é ataa xcaj soj cuentá ga. Ne ne nuú rá soj gaa vaa daj 'o 'un' guee rachruún rihaan ní' tzaj ne quisıj chá cunı' 'un' mıj snó'o, quí'yáj a. Ne ndaa que'ee scaa se chá quináj tu'va yuvii gaa naquı'yaj chre' soj a. ¹⁰ Ne me che'é quini'yón soj che'é chıj rachruún ga. Ne nuú rá soj gaa vaa daj 'o chıj guee rachruún rihaan ní' tzaj ne quisıj chá cunı' ca'anj mıj snó'o, quí'yáj a. Ne ndaa que'ee scaa se chá quináj gaa naquı'yaj chre' uún soj a. ¹¹ Daj me che'é ne ne cunqo soj ga. Nuveé che'e nanj rachruún ca'mij rihaan soj ma'. Maan se cütumé soj man soj se gaa nanj quirán' soj sayuun quí'yaj se-levadura

nij síi fariseo do', nij síi saduceo do' adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹² Gaa ne xcaj nij so' cuentá se vaa nuveé che'e nanj levadura se 'yaj naraa nana rque rachruún me cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so' se vaa cütumé nij so' man nij so'; maan ne 'o se che'e se ne ca'vej rá Jesucristó tıhı' yu'unj nij síi fariseo do', nij síi saduceo do', man nij so' ga se-nana nij so' ro', che'é dan ca'mii Jesucristó nana vaa danj rihaan nij síi nocco' man so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Pedró me síi me Jesucristó a

¹³ Gaa ne ca'anj Jesucristó rej naj chuman' cu'naj Cesarea de Filipino, gaa ne xná'anj so' man nij síi tucu'yón se-nana so', cataj so':

—Daj taj nij yuvii che'é 'unj sij ca'neé Diose nıcaj yu'unj man yuvii ga. Ne me síi mé 'unj, taj nij yuvii ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij so' a.

¹⁴ —Vaa síi taj se vaa síi cu'naj Juan síi cuta' ne man yuvii mé so' ei. Ne vaa síi taj uún se vaa síi cu'naj Elias síi nata' se-nana Diose gaa naá me uún so' chuguanj. Ne vaa síi taj uún se vaa síi cu'naj Jeremías do', yo'ó síi nata' se-nana Diose gaa naá do', me uún so' xa'. 'O se danj taj 'o 'o nij yuvii che'é so' nanj adonj —cataj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹⁵ —Ne ma'an soj, gaa ne me síi mé 'unj, rá ma'an soj ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij síi tucu'yón se-nana so' a.

¹⁶ Gaa ne cataj síi cu'naj Simón Pedró:

—Síi ca'neé Diose tınanii man yuvii rihaan sayuun mé so', ne ta'nıj Diose síi vaa i'na' ya mé so' ei —taj so' rihaan Jesucristó a.

¹⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan Pedró a:

—Quı'yaj uxrá Diose se lıj che'é so', Simón ta'nıj síi cu'naj Jonás á. 'O se nuveé nana cataj xna'anj yuvii rihaan so' me nana ca'mii so' cuano' ma'. 'O se Réé 'unj síi nıcun' xta' me síi racuıj mán so' nari' so' nana yo' nanj adonj. ¹⁸ Ne cuano' nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan so' se vaa ya Pedró cu'naj so', che'é se ase vaa yuvej ne tacóo ve' ro', vaa so', ne síi nucuaj ndo'o nimán mé so' ei. Che'é dan, ase vaa 'yaj nii une' nii ve' xráa yuvej ro', danj gaa quı'yáj, cune' 'unj man nij síi nocco' manj, se vaa guun nucuaj rá nij so' mán so', ne nıcaj yu'unj so' man nij so', quı'yáj nanj adonj. Ne se cavi' nu' soj sij nocco' manj a ma'. 'O se gaa i'na' soj nu' cavi' nu' ca'anj nanj adonj. ¹⁹ Ne cune' 'unj mán so' se vaa guún so' síi quı'yaj cayáan yuvii ga Diose asa' guun chıj Diose rihaan chumii nihánj, ne naj guun rasuun cataj xna'anj so' se vaa ne nó xcúun yuvii quı'yaj yuvii me se veé danj ma'an Diose na'vej quı'yaj yuvii danj ma'. Ne naj guun rasuun cataj xna'anj so' se vaa ca'vee quı'yaj yuvii me

se veé danj ma'an Diose a'vej qui'yaj yuvij danj adonj. —Inanj danj ca'mii Jesucristó rihaan síi cu'naj Pedró a.

²⁰ Gaa ne cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' se vaa se nata' nij so' rihaan a 'ó yuvij se vaa síi ca'née Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun me so', taj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó se vaa cavi' so', ne cunuú i'na' uún so' a

²¹ Dan me se güii yo' guun che'e Jesucristó cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' se vaa nq xcuún so' cavi' so' chuman' Jerusalén, ne quiran' ndo'o so' sayuun qui'yaj nij síi uun chij do', nij xrej ata suun nocqo doj do', nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan nij yuvij do' a. Ne ticavi' nii man so', ne cachén va'nuj güii, gaa ne cunuú i'na' uún so', cataj so' a. ²² Gaa ne quirii yanij síi cu'naj Pedró man Jesucristó, ne guun che'e so' cataj so' se vaa ne nó xcuún Jesucristó ca'mij Jesucristó danj a. Ne cataj Pedró:

—Cunuú 'ee rá Diose mán so', Señor. Daj chihaa mij se quirán' so' danj ma' —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

²³ Gaa ne canicaj Jesucristó, ne ca'mii so' rihaan Pedró a:

—Naxuun so' mán so' rihanj á. Na'vej raj quene'enj mán so' ma'. 'O se ase tu'va síi chree síi cu'naj Satanás ro', danj tu'vá so', ne aráán so' chrej rihanj cunoj rihaan Diose ei. Danj tu'vá so', che'é se ne acaj so' cuentá daj me rá Diose adonj. Maan se inanj acaj so' cuentá daj me rá yuvij nanj adonj —taj Jesucristó rihaan síi cu'naj Pedró yo' a.

²⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a:

—Sese me rá yo'yo' so' canocq' so' manj, ne se guun rá so' qui'yaj so' se vaa me rá ma'an so' qui'yaj so' ma'. Ne ca'vee se quiran' uxrá so' sayuun do', ca'vee se ndaa cachron nii man so' rihaan rcutze do', tzaj ne yo'yo' qui'yaj suun so' che'ej, ne yo'yo' canocq' raan so' manj adonj. ²⁵ Tzaj ne sese vaa 'o síi me rá tinanii man ma'an rihaan sayuun, ne vaa güii yo'yo' cavi' nimán so' adonj. Tzaj ne sese cavi' yo'yo' so' che'é se vaa me so' síi nocq' manj, ne vaa güii cunuú i'na' uún so' adonj. ²⁶ Ne a me se quirij 'o so' sese qui'yaj canaán so' nu' rasuun man rihaan chumij nihánj ne ca'anj ni'ya nimán so', rá soj ga. Daj chihaa mij se ca'vee cavi' sa' so', qui'yaj rasuun man rihaan chumij nihánj a ma'. Tzaj ne ca'vee se navij nu' si'yaj yo'yo' so' rihaan chumij nihánj, tzaj ne sese gaa i'na' nimán so' nu' cavi' nu' ca'anj, ne quinano rá so', rá soj na'. Daj chihaa mij se quinano rá so' a ma'. 'O se cavi' sa' uxrá so' nanj adonj.

²⁷ 'O se ya ya ca'na' 'unj sij ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvij, ne uxrá ve'é gaa 'unj, qui'yaj Réé 'unj, ne ca'na' nij se-mozó so' ga 'unj nanj adonj. Gaa ne naru'vee 'unj rihaan 'o 'o so' che'é suun qui'yaj suun 'o 'o so' nanj adonj. ²⁸ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa xa' ta'aj soj sij nicun' nihánj cuano me se gaa ataa a cavi' ta'aj soj, ne ya quene'en ta'aj soj asa' ca'ná' 'unj guun chij 'unj rihaan chumij nihánj, ne quene'en ta'aj soj manj nanj adonj. Dan me se síi ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvij mej nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

17

Nana nihánj taj xna'anj se vaa chuguun ndo'o man Jesucristó ni'yaj nij síi tucu'yón se-nana so' a

¹ Cachén vatan' güii, gaa ne nicaj Jesucristó man síi cu'naj Pedró do', síi cu'naj Jacobo do', tinúú Jacobo síi cu'naj Juan do', ca'anj so' raá 'o qui' xcaan rej taj vaj a 'ó yuvij ne a. ² Gaa ne yo'yo' cunuú ino cunudanj man Jesucristó ni'yaj nij síi tucu'yón se-nana so', ne dan me se chuguun ndo'o rihaan so', ne ase vaa chuguun güii ro', danj chuguun rihaan so' nanj á. Ne nuu catzij ndo'o sagan' so', ne ase vaa ya'an chuguun vaa sagan' so' a. ³ Gaa ne naqui'yaa síi cu'naj Moisés síi cane gaa naá ga síi cu'naj Elías síi cane gaa naá rihaan nij so', ne nanó roj so' cuentó ga Jesucristó a. ⁴ Gaa ne cataj Pedró rihaan Jesucristó a:

—Cunaj uxrá vaa mán nún nihánj ga so', Señor. Sese me rá so', ne qui'yáa 'unj va'nuj ve' yacataj cané soj nanj á. 'O ve' cané so', ne yo'yo' ve' cané síi cu'naj Moisés, ne yo'yo' ve' cané síi cu'naj Elías ei —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

⁵ Ataa quisij ca'mii Pedró, ne ca'na' 'o ngaa chuguun ndo'o, ne caráán ngaa chuguun yo' man tano' nij so' a. Gaa ne Diose ro', ca'mii nana cuno nij so' rque ngaa yo', ne cataj Diose:

—Síi nihánj me ta'nij adonj. 'Ee raj man so', niha' raj ni'yaj 'unj man so' adonj. Cuno soj rihaan so' ei —taj Diose cuno nij so' a.

⁶ Dan me se cuno nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó nana yo', gaa ne ca'anj quinaj nij so' rihaan yo'óo, ne cuchu'vi' ndo'o nij so' a. ⁷ Gaa ne cuchi' Jesucristó rihaan nij so', ne cuta' ra'a so' xráa nij so', ne cataj so':

—Canicun' caya soj, ne se cuchu'vi' soj ma' —taj so' a.

⁸ Gaa ne naxcaj rihaan nij so' ni'yaj nij so', ne daj orún' Jesucristó nicun', quene'en nij so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa síi cu'naj Elías ro', danj vaa síi cu'naj Juan síi cuta' ne man yuvij a

⁹ Gaa ne gaa nanij nij so' tacóo quij yo' me se ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij so', cataj so':

—Se nata' soj rihaan a 'ó yuvij che'é se vaa quene'en soj cuan' ma'. Yo'q dínj gaa tu'va soj che'é se vaa quene'en soj á. Ndaa quisij cavi' 'unj ne cunuun i'na' uún 'unj, gaa ne ca'vee nata' soj se vaa quene'en soj daj quirán' 'unj sij ca'née Diosē nīcay yu'unj man yuvij nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁰ Gaa ne xná'anj nij síf tucu'yón se-nana so' man so', cataj nij so':

—Me che'é taj nij síf naqui'yaj cū se-tucuanj Moisés rihaan yuvij se vaa asino ca'na' síf cu'naj Elías síf nata' se-nana Diosē gaa naá, gaa ne ca'vee ca'ne' Diosē cacun' che'é yuvij ga —taj nij síf tucu'yón se-nana Jesucristó, xná'anj nij so' man Jesucristó a.

¹¹ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Ya a'mii nij síf naqui'yaj cū se-tucuanj Moisés, taj nij so' se vaa asino ca'na' síf cu'naj Elías, gaa ne naqui'yaj sa' so' nu' rasuun adonj. ¹² Tzaj ne cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa aj ca'na' síf cu'naj Elías yo', tzaj ne ne cunq nij yuvij rihaan so' ma'. Maan se qui'yaj ya nij yuvij ndaa vaa me rá ma'an nij yuvij man so' nanj adonj. Ne nda' se sij ca'née Diosē nīcay yu'unj man yuvij mej, tzaj ne ase vaa quirán' so' sayuun qui'yaj nij yuvij ro', danj inanj quirán' 'unj sayuun qui'yaj uún nij yuvij nanj adonj —taj Jesucristó a.

¹³ Gaa ne xcaj nij síf tucu'yón se-nana Jesucristó cuentá se vaa ca'mii Jesucristó che'é síf cu'naj Juan síf cuta' ne man yuvij cataj Jesucristó se vaa síf nacaj se-suun síf cu'naj Elías me síf cu'naj Juan yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'o xnii nuu nana chree nimán, qui'yaj Jesucristó a

¹⁴ Gaa ne ca'anj nij so' rej vaj ndo'o yuvij, ne cuchi' 'o snó'o rihaan Jesucristó, gaa ne canicun' ruj so' rihaan Jesucristó, gaa ne cataj so':

¹⁵ —Cunuun 'ee rá so' man ta'nj, Señor. 'Q se quisnúú so', qui'yaj yavii, ne inanj naxru' so' rihaan ya'an, ne ran' ndo'o so' sayuun ranj adonj. Veé dan, ne inanj naxru' so' rque na uún, ne ne ni'yanj uxrá ran' so' ma'.

¹⁶ Ne ca'anj nicaj 'unj man so' rihaan nij síf tucu'yón se-nana so', tzaj ne taj se qui'yá' nahuun sa' so', qui'yaj nij so' ma' —taj snó'o yo' a.

¹⁷ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Dan me se síf ne amán rá me soj sij man rihaan chumij nihánj cuano, ne chilij vaa nimán soj, ne a me daj cachej ga soj, ne a me daj gaa naj nimanj ni'yaj 'unj man soj, gaa ne ca'vee qui'yaj canaán soj ga. Nīcay

soj man xnii ca'na' soj rihaan cuaj á —taj Jesucristó a.

¹⁸ Gaa ne ca'ne' Jesucristó suun rihaan nana chree nuu nimán xnii se vaa tanáj so' man xnii yo' a. Gaa ne curihanj so' nimán xnii, ca'anj so', ne veé maan orá dan nahuun sa' xnii yo' a.

¹⁹ Gaa ne cuchi' inanj nij ma'an nij síf tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan Jesucristó, ne xná'anj nij so' man so', cataj nij so':

—Me che'é ne guun nucuaj nūj ca'vee quiriij nūj man nana chree yo' nimán xnii ga —cataj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

²⁰ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Che'é se doj amán rá soj, che'é dan ne ca'vee guun nucuaj soj ei. Tzaj ne ne'en soj se vaa caán man raq cuñē mostazá xlá, ne nda' se tzin' vaa yo', tzaj ne asa' achij yo', ne ase vaa caán chruun chij ndo'o ro', vaa yo' ei. Ne ase vaa caán cuñē mostazá xlá yo' ro', danj gaa ma'an soj á. Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sese ya amán rá soj ne sese cataj soj rihaan 'o quij se vaa curihanj quij yo' rej nicun' yo' ne natunā quij yo' rej nicun' quij yo', ne sese ya ya cuchuman rá soj se vaa ca'anj quij yo', ne cavij quij yo' rej nicun' yo', ne ca'anj yo' níchrej ei. Ne guun nucuaj soj qui'yaj soj cunudanj nanj adonj. ²¹ Ne nana chree vaa danj ro', se ca'vee qui'yaj ní' curihanj nij so' nimán yuvij sese ne achín ni'yaj ndo'o ní' rihaan Diosē ne sese ne toco' ní' x'naa man ma'an ní' che'é se aráj guēē ní' rihaan Diosē a —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj uún Jesucristó se vaa cavi' so' ne cunuun i'na' uún so' a

²² Dan me se cunuun chre' uún taran' nij so' estadó Galilea, gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij síf tucu'yón se-nana so' a:

—'Q se síf ca'née Diosē nīcay yu'unj man yuvij mej, ne vaa güii nago' nii manj rihaan yuvij adonj. ²³ Dan me se ticavij' nij yuvij manj, gaa ne cachēn va'nuj güii, gaa ne cunuun i'na' uún 'unj nanj adonj —taj Jesucristó a.

Gaa ne quinanó ndo'o rá nij síf tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é ne nó xcúun Jesucristó go' so' puextó che'é nuvii a

²⁴ Catúj nij so' chuman' Capernaum, gaa ne cuchi' nij síf ca'néj puextó che'é nuvii rihaan síf cu'naj Pedró, ne xná'anj nij so' man Pedró, cataj nij so':

—Síf tucu'yón nana rihaan soj ro', o' so' puextó che'é nuvii na' —taj nij so' a.

²⁵ —O' so' ei —taj Pedró rihaan nij so' a.

Gaa ne catúj Pedró rá ve', tzaj ne aj ne'en Jesucristó se vaa me rá Pedró xna'anj Pedró sese ya o' Jesucristó puextó che'é nuvii

a. Che'é dan asino Jesucristó xná'anj man Pedró, cataj so':

—Daj uun rá so', ga Simón!. Nij sí nicaj suun rey uun chij rihaan yuvij man rihaan chumij nihánj me se me sí a'néj nij so' puxtó rihaan ga. Rihaan ma'an ta'níi nij so' na'. Ase rihaan yo'ó yuvij xa' —taj Jesucristó, xná'anj so' man Pedró a.

²⁶ —Rihaan yo'ó yuvij adonj —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

Gaa ne cataj Jesucristó:

—Che'é dan taj che'é go' ta'níi sí nicaj suun puxtó ma'. Ne ase vaa sí nicaj suun vaa Réé 'unj Diose, ne rii ta'nga' so' rihaan nuvíi, ne che'é dan ne nó xcúnj goj puxtó che'é nuvíi ma'.

²⁷ "Tzaj ne se guun ca'maan rá nij sí a'néj puxtó che'é nuvíi, qui'yaj ní ma'. Che'é dan ca'anj so' tu'va na lacuaná, ne tagüéj so' 'o aga' ata'aa xcuaj rque na, ne quita'aa so' xcuaj cano aga' asino yaan á. Gaa ne nuxra' so' tu'va xcuaj yo', ne quirí' so' sa'anj aga' estatero tu'va xcuaj yo', ne go' so' sa'anj yo' che'é ní rihaan nij sí a'néj puxtó á —taj Jesucristó a.

18

Nana nihánj taj xna'anj me sí me sí guun chij doj asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj a

¹ Veé maan orá dan cuchí' nij sí tucu'yón se-nāna Jesucristó rihaan so', ne xná'anj nij so' man so' a:

—Ne me sí me sí guun chij doj asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj ga —taj nij so' a.

² Gaa ne canacúun Jesucristó ca'na' 'o ne'ej rihaan so', ne cachrón so' man ne'ej yo' tanuuj nij sí tucu'yón se-nāna so', ³ ne cataj so':

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa nō xcúun soj nuchran' nimán soj, ne ase vaa ne'ej nihánj ro', danj gaa soj á. Sese na'vej rá soj qui'yaj soj danj, ne daj chihaa mǐj se cayáan soj ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj a ma'. ⁴ Dan me se sese naqui'yaj nica' yo' so' nimán so', ne sese ase vaa nimán ne'ej nihánj danj gaa nimán so', ne so' me sí guun chij doj asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj quiran' sí qui'yaj chí'ij nimán 'o sí nica' nimán sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

⁵ "Ne me ma'an 'o sí aráj cochroj ne a'mii sa' ga 'o ne'ej nihánj che'ej, ne adi' ma'anj me aráj cochroj ne a'mii sa' so' ga vaa nanj adonj. ⁶ Dan me se me ma'an 'o sí qui'yaj chí'ij nimán 'o sí le'ej amán rá ni'yaj manj, ne ca'vee a doj cavii sa' sí qui'yaj danj sese toco' nii 'o yuvej xij váj núú trigó gaán chihá

so' ne tagüéj nii man so' rque na ya'anj nanj adonj. Dan me se doj a sayuun quiran' so', sese qui'yaj chí'ij so' nimán 'o sí le'ej amán rá ni'yaj manj adonj. ⁷ Nique ndo'o nij sí man rihaan chumij nihánj, che'é se vaa ya'núj uxrá rihaan nij so' canocó' nij so' chrej chí'ij ei. Ne inánj danj vaa chumij nihánj, man ndo'o chrej chí'ij canocó' yuvij ei. Tzaj ne nique sí 'yaj anoco' yuvij chrej chí'ij yo' nanj adonj. 'O se daj chihaa mǐj se cavii sa' so' ma'.

⁸ "Dan me se sese ra'á so' do', tacóo so' do', me rá qui'yaj cacun', ne táá a se ca'ne' so' man yo', gaa ne se gaa nanj ca'anj so' rihaan ya'an qui'yaj yo' ei. Taj se 'yaj sese taj vaj tacóo so' do', ra'á so' do', tzaj ne ca'vee cayáan so' ga Diose gaa ei. Tzaj ne sese quitaj ra'á so' do', tacóo so' do', ne qui'yaj nij yo' cacun', ne ca'anj so' rihaan ya'an, qui'yaj nij yo', ne dan me se yo' me se cunuú so' nu' cavii nu' ca'anj ei. ⁹ Veé danj uun sese me rá rlij rihaan so' qui'yaj yo' cacun', ne táá a se quirí' so' man yo', ne sí rihaan canuú gaa so', tzaj ne ca'vee cayáan so' ga Diose gaa ei. Tzaj ne sese cunuú rlij rihaan so' ne qui'yaj yo' cacun', ne ca'anj so' rihaan ya'an, qui'yaj yo' ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é ndo'o tumé Diose man nij sí vaa nica' nimán sí noco' man so' a

¹⁰ "Cütumé soj man soj se cataj soj se vaa taj yu'vee nó yo'q tuvi' soj sí nica' nimán ei. 'O se cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa vaa se-mozó Réé 'unj sí nicun' xta' tumé man 'o 'o nij so' nanj adonj. Ne niganj nicun' nij so' rihaan Réj, ne uno Réj nu' nana nata' nij so' rihaan Réj ei. ¹¹ 'O se xa' 'unj sǐj ca'neé Diose nicaj yu' 'unj man yuvij, tzaj ne ca'na' 'unj che'é rej tinanii 'unj man nij sí ca'anj ni'ya rihaan sayuun a.

¹² "Tumé Diose man nij sí nica' nimán sí noco' man so', rá soj na'. Nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj á. Ne'en soj se vaa sese vaa 'o cientó daán yo'q so' matzinj, ne sese ca'anj ni'ya orún' matzinj yo', ne tanáj sí daan matzinj yo' man ca'anj chihaa xnu' ca'anj matzinj yo' raq quij, ne ca'anj so' nano' so' matzinj ca'anj ni'ya yo' ei. ¹³ Ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sese nari' so' daán so' matzinj, ne guun niha' uxrá rá so' nanj adonj. Doj tzin' gaa niha' rá so' che'é ca'anj chihaa xnu' ca'anj nij matzinj ne ca'anj ni'ya a. Tzaj ne che'é matzinj nari' uun so' doj a gaa niha' rá so' nanj adonj. ¹⁴ Dan me se ase vaa na'vej rá so' ca'anj ni'ya orún' daán so' matzinj ro', danj vaa na'vej rá Rej ní sí nicun' xta' ca'anj ni'ya a 'o sí nica' vaa nimán sí noco' man so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa vaa suun rihaan ní' ca'mii ní' rihaan tinúú ní' che'é cacun' tumé tinúú ní' a

15 "Ñe sese qui'yaj tinúú so' cacun' rihaan so', ñe ca'anj orún' so' rihaan so', ñe cataj xna'anj so' rihaan so' che'é cacun' tumé so' á. Ñe sese cunq so' rihaan so', ñe dan me se aj qui'yaj canaán so', ñe yo'q canocq' tinúú so' man Diose ga so' vaa gaa nanj adonj. 16 Tzaj ñe sese ne cunq so' rihaan so' ñe nicaj so' yo'ó do', yavij do', tinúú so' ca'anj so' rihaan tinúú so' sí tumé cacun' yo', ñe ndaa sjj, gaa ñe canicun' vij va'nuj soj sij cunq nana ca'mii so', gaa ñe guun ya rá soj a. Sese 'o cuyaán gaa nana ca'mii vij va'nuj sí quene'en, ñe ya vaa nana ca'mii nij so' a. 17 Ñe sese ne cunq sí tumé cacun' rihaan vij va'nuj nij tinuj nij soj, gaa ñe ca'anj soj nata' soj rihaan taran' nij sí noco' man Diose yanj chiháan soj á. Ñe sese ne cunq so' rihaan taran' nij sí noco' man Diose, gaa ñe guun yanj soj rihaan so' á. Dan me se ase vaa 'o sí yanj do', ase vaa 'o sí tiha' yu'unj che'é puextó do', danj gaa so' rihaan soj ei.

18 "Cuanq nihánj me cataj ya 'unj rihaan soj se vaa a me ma'an rasuun se ca'vee qui'yaj yuvij rá soj, ñe veé danj na'vej rá Diose qui'yaj yuvij uún a. Ñe naj guun rasuun cataj soj se vaa ca'vee qui'yaj yuvij, ñe veé danj gaa qui'yaj yuvij, rá ma'an Diose uún a. 19 Dan me se cataj uún 'unj rihaan soj, ñe sese vaa vij soj me rá cachinj ni'yaj rihaan Réj sí nicun' xta', ñe cachinj ni'yaj soj se vaa achiin rihaan soj, ñe rque so' man soj se vaa achiin man soj a. 20 Ése me rej ma'an nuu chre' 'o vij sí noco' manj cachinj ni'yaj nij so', ñe veé danj nicun' ma'anj ga nij so' a —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcúún ndo'o ni' caraa x'naa ni' che'é tinúú ni' a

21 Gaa ñe cuchi' sí cu'naj Pedró rihaan Jesucristó, ñe xná'anj so' man so', cataj so':

—Me daj nó xcúnj caraa x'naj che'é tinúj sí qui'yaj chi'ij manj ga. Chij ya caraa x'naj na' —taj Pedró, xná'anj so' a.

22 Gaa ñe cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ne ne'en uxrá so' á. 'O se naj guun cacun' qui'yaj tinúú so', ñe yo'q caraa x'naa niganj so' che'é tinúú so' nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj. 23 Dan me se ase vaa 'o sí nicaj suun rey ro', danj gaa Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj adonj. Dan me se sí nicaj suun rey yo' me se 'o güii, ñe guun rá so' nachin' so' sa'anj man nij se-mozó so' a. 24 Dan me se guun che'é so' ca'neé so' sa'anj vaa xcúún, ñe asino yaan nicaj nii man 'o sí 'yaj xcúún que'ee millón peso ca'na' nii rihaan sí nicaj suun rey yo' a. 25 Ñe taj yan vaj a doj sa'anj nicaj sí 'yaj xcúún yo' narque so' rihaan rey a ma'. Che'é dan cataj xna'anj sí nicaj suun rey yo' se vaa cane' mozó cane' nica mozó cane' ta'ní mozó cane' nu' si'yaj mozó cane', gaa ñe nari' rey se-sa'anj rey, taj rey a. 26 Gaa ñe

canicun' ruj mozó yo' rihaan sí nicaj suun rey yo', ñe cachín ni'yaj uxrá so', cataj so': "Caraa x'naa uxrá so' doj, ñe vaa güii narquej cunudanj sa'anj man so', sí chij", taj se-mozó so' rihaan so' a. 27 Gaa ñe cunuu 'ee rá sí nicaj suun rey ni'yaj so' man se-mozó so', ñe ca'néj so' xcúún xráa mozó yo', ñe ca'ne' rá so', ca'anj uun mozó yo', qui'yaj so' a.

28 "Veé dan, gaa ñe curihanj mozó yo', ca'anj so', gaa ñe nari' tuvi' so' ga yo'ó mozó 'yaj suun rcua'aan ga so', gaa ñe yo'ó mozó yo' me sí qui'yaj xcúún doj peso rihaan mozó caraj x'naa rey a. Gaa ñe quita'ua so' man tuvi' so' mozó yo', ñe cataj so': "Narque so' nu' se vaa 'yaj xcúún so' rihanj cuaj vij", taj so' rihaan tuvi' so' a. 29 Gaa ñe canicun' ruj yo'ó mozó yo' rihaan tuvi' so' sí nachin' xcúún yo', gaa ñe cataj so': "Caraa x'naa so', ñe vaa güii, ñe narquej sa'anj man so' ei", taj mozó yo' rihaan tuvi' so' a. 30 Tzaj ñe ne ca'vej rá so' caraa x'naa so' rihaan tuvi' so' mozó yo' a ma'. Maan se ca'anj so', ñe caxrij so' taga' man tuvi' so', ñe ndaa se narque ya tuvi' so' nu' se vaa 'yaj xcúún yo' rihaan so', gaa ñe ca'ne' rá so' a.

31 "Veé dan, gaa ñe quene'en yo'ó nij se-mozó sí nicaj suun rey daj qui'yaj sí caxrij taga' man tuvi', ñe nanó ndo'o rá nij so' che'é sí 'nij taga' yo' a. Che'é dan cuchi' nij so' rihaan sí nicaj suun rey yo', ñe nata' nij so' cunudanj rihaan rey a. 32 Gaa ñe ca'néé sí nicaj suun rey yo' nana rihaan mozó caxrij taga' man tuvi' se vaa ca'na' so' rihaan so' a. Dan me se ca'na' so' rihaan rey, gaa ñe ca'mii rey rihaan so' a: "Mozó chi'ij nimán mé so' ei. 'Unj me se ca'néj uun 'unj xcúún xráa so', che'é se cachín ni'yáa so' rihanj a. 33 Ñe ase vaa cunuu 'ee raj man so' ro', danj vaa no xcúún so' cunuu 'ee rá so' man tuvi' so' mozó 'yaj suun ga so' adonj", taj so' rihaan se-mozó so' a. 34 Gaa ñe ca'maan ndo'o rá sí nicaj suun, ñe tacuachén sí nicaj suun man mozó yo' rihaan sí 'nij ra'a taga', ñe naqui'yaj naca sí nicaj suun yo' xcúún xráa mozó, ñe cataj xna'anj so' se vaa se curihanj mozó yo' taga' ndaa naru'vee ya so' nu' se vaa qui'yaj xcúún so', gaa ñe curihanj so' a.

35 "Ñe ase vaa qui'yaj sí nicaj suun yo' ro', ta'nga' danj qui'yaj uún Réj sí nicun' xta' che'é soj, sese na'vej rá soj caraa x'naa soj rihaan tinúú soj nanj adonj —taj Jesucristó a.

19

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne nó xcúún yuvij quir'i'y yuvij man nica yuvij a

1 Gaa ñe quisj ca'mii Jesucristó nana yo', gaa ñe curihanj so' estadó Galilea, ñe ca'anj so' ndaa rnej tu'va chraá cu'naj Jordán, ndaa estadó Judea a. 2 Ñe canoco' uxrá yuvij

man so', ne nahuun sa' nij síi ran', qui'yaj so' a.

³ Gaa ne cuchi' doj síi fariseo rihaan Jesucristó, ne me rá nij so' cuta' nij so' cacun' xráá Jesucristó che'é nana ca'mii Jesucristó a. Che'é dan xna'anj nij so' man Jesucristó, cataj nij so':

—Sese ne chihan' 'yaj chana nica yo'q snó'o, rá snó'o yo', ne nō xcúún so' quiri'ij so' man no' na' —taj nij so' a.

⁴ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Aj nayaa soj nana nō rihaan danj Diose nana taj se vaa asij qui'yaj Diose chumii, ne qui'yaj Diose snó'o, ne qui'yaj Diose chana, ne vij roj so' me yuvii, qui'yaj Diose a. ⁵ Ne vaa yo'ó nana taj: “Che'é dan tanáj snó'o man rej so' do', man nii so' do', ne ve'é nacaj snó'o man chana nica so', ne ase vaa orún' yuvii ro', danj gaa roj so' adonj”. Danj taj danj Diose a. ⁶ Dan me se nuveé vij ran' yuvii me roj so' asij xcaj tuvi' roj so' a ma'. 'Q se ase vaa orún' yuvii ro', vaa roj so' nanj adonj. Dan me se ma'an Diose qui'yaj xcaj tuvi' roj so', ne che'é dan ne nō xcúún a 'ó yuvii ca'ne' tanuu yuvii man roj so' ma' —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo yo' a.

⁷ Gaa ne cataj nij síi fariseo:

—Che'é dan, me che'é cataj xna'anj Moisés se vaa naxcaj snó'o 'o yanj cataj xna'anj se vaa quiri'ij so' chana nica so', ne ca'vee quiri'ij so' man no' ga —taj nij so' a.

⁸ Ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Che'é se nichraj ndo'o nimán soj ro', che'é dan cataj xna'anj Moisés rihaan soj se vaa naxcaj soj yanj yo', ne quiri'ij soj nica soj a. Tzaj ne asij guun che'e Diose qui'yaj Diose man yuvii, ne ne vaa danj ma'. ⁹ Cuanō nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sese ne cotoj chana nica yo'q so' ga yo'ó chii, ne sese ri'ij rma'an so' man chana yo' ne xcaj so' man yo'ó chana, ne síi tumé ndo'o cacun' me ma'an so' nanj adonj. Veé ase vaa síi cotoj ga naj guun chana ro', vaa so' rihaan Diose nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁰ Gaa ne cataj nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan so':

—Sese ne nō xcúún snó'o quiri'ij so' man chana nica so', ne taj che'é xcaj snó'o man chana ma'. Maan se sa' doj cavii síi ne un adonj —taj nij so' a.

¹¹ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Nuveé tucanj canoco' cunudanj yuvii me nana ca'mii soj ma'. Maan se doj vaa nij yuvii canoco' tucuáán yo', qui'yaj Diose nanj ei. ¹² Dan me se vaa síi asij ca'ngaa so', danj na'vej rá so' xcaj so' man chana, tzaj ne vaa yo'ó so' uún, ne gaa me so' xnii, ne ta'aj nij síi xcoj ruvaá rá ne ma'an nij so' naqui'yaj capuu man ta'aj xnii, ne gaa achij xnii, gaa ne na'vej rá so' xcaj so' man

chana gaa a man adonj. Dan me se vaa yo'ó so' uún, ne ca'vee nanj xcaj so' chana, tzaj ne maan se noco' ndo'o so' man Diose, ne me ndo'o rá so' guun chij Diose rihaan chumii nihánj, ne 'yaj suun ndo'o so', ne ne vaa ya'núj rihaan so' xcaj so' chana, rá so', gaa ne che'é dan na'vej inanj rá ma'an so' xcaj so' chana a man adonj. Sese guun nucuaj yo'q so' canoco' so' tucuáán yo', ne ve'é canoco' so' tucuáán yo' nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é caran' rá Jesucristó ni'yaj so' man ne'ej a

¹³ Gaa ne nica'j nij yuvii man nij ne'ej ca'na' nij yuvii rihaan Jesucristó a. Me rá nij yuvii cuta' Jesucristó ra'a so' raq nij ne'ej, ne cachinj ni'yaj so' rihaan Diose che'é nij ne'ej yo' a. Tzaj ne cataj xna'anj nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan nij yuvii se vaa ne nō xcúún nij ne'ej ca'na' nij ne'ej rihaan Jesucristó, taj nij so' a. ¹⁴ Tzaj ne cataj Jesucristó:

—Ca'ne' rá soj ca'na' nij ne'ej rihanj á. Se caráán soj chrej rihaan nij ne'ej mei. 'Q se tucua' nij síi vaa danj ro', me rej yanj Diose uun chij Diose nanj adonj —taj Jesucristó a.

¹⁵ Gaa ne cuta' so' ra'a so' raq nij ne'ej, gaa ne curihanj so' rej yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é yo'q síi me rá cayáán ga Diose nu' cavii nu' ca'anj a

¹⁶ Dan me se cuchi' yo'q síi tachruu yo' rihaan Jesucristó, ne xna'anj so' man Jesucristó, cataj so':

—Me suun sa' qui'yaj sunj, ne ca'vee cayánj ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, ga maestro' —taj so' a.

¹⁷ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Me che'é xna'anj so' manj che'é se sa' ga. 'Q se orún' Diose vaa sa' á. Tzaj ne sese me rá so' cayáán so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, ne cunó so' nij nana nocoj ya ya nana cataj xna'anj Diose rihaan ní' á —taj Jesucristó a.

¹⁸ —Me nana ga —taj síi tachruu yo', xna'anj so' man Jesucristó a.

Gaa ne cataj Jesucristó:

—Nana nihánj a: “Se ticavi' so' yuvii ma'. Se cotoj so' ga chana nica yo'ó yuvii ma'. Se qui'yaj ituu so' si'yaj yo'ó yuvii ma'. Se nanó so' cuentó ne che'é yuvii ma'. ¹⁹ Caraa cchroó so' rihaan rée so' do', rihaan níi so' do' á. Ase vaa 'ee rá so' man ma'an so' ro', danj gaa 'ee rá so' man tuvi' so' á.” Yo' me nana cunó so' ei —taj Jesucristó rihaan síi tachruu yo' a.

²⁰ —Nu' nana yo' unoj adonj. Vaa yo'ó se vaa achiin qui'yaj na' —taj síi tachruu yo' rihaan Jesucristó a.

²¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Sese me rá so' cunuu sa' inanj nimán so', ne cavii so' ca'anj so', ne cutu'vee so' nu'

si'yáá so', ne sa'anj quirí' so' ro', caxrij so' ston nij sí nique, ne cuman ndo'o si'yáá so' rej xtá', qui'yaj Diose nanj ei. Ne dan me se ca'na' so', ne canocó' so' manj, ca'anj ní' á —taj Jesucristó a.

²² Dan me se cuno sí tachruu yo' nana cataj xna'anj Jesucristó rihaan so', ne ca'anj uun so', ne nanó ndo'o rá so' a. ¹Q se sí ru'vee me so', ne vaa ndo'o si'yaj so' a.

²³ Gaa ne ca'mii Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so', cataj so':

—Yá yá cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sayuun uxrá vaa quisij sí ru'vee cayáan sí ru'vee ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj nanj adonj. ²⁴ Dan me se ne'en soj se vaa sayuun ndo'o vaa cachén xcuu camelló rihaan yu'uj taj tacúún cúu núvá, tzaj ne cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa ca'vee a doj cachén xcuu yo' yu'uj taj tacúún cúu núvá, ndaa rá se vaa sí ru'vee, ne se guun cachén so' cayáan so' ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj a ma' —taj Jesucristó a.

²⁵ Dan me se cuno nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó nana ca'mii so', ne caráya'anj uxrá nij so', cataj nij so':

—Che'é dan me se me sí guun nucuj quinanj rihaan sayuun ga —taj nij so' a.

²⁶ Ni'yaj Jesucristó man nij so', ne cataj so':

—Se guun nucuj yuvij quinanj ma'an nij yuvij rihaan sayuun ma'. Sayuun uxrá vaa rihaan nij so' nanj adonj. Tzaj ne xa' Diose me se ne sayuun a doj vaa rihaan so' a ma'. Canó rasuun ca'vee qui'yaj so' nanj adonj —taj so' a.

²⁷ Gaa ne cataj Pedró rihaan Jesucristó a:

—Ne núj ga. Aj tanáj núj nu' si'yaj núj, ne canoco' núj mán so' á. Daj quirán' núj ga —taj Pedró, xná'anj so' a.

²⁸ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Veé sí noco' manj me soj, ne sí ca'née Diose njcay yu'unj man yuvij mej adonj. Ne yá yá cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa asa' cunuu naca chumij nihánj, ne asa' guun che'ej cayánj gunj sí rii ta'nga' rihaan chumij nihánj, ne cayáan chujij nij soj ca'ne' soj cacun' che'é chujij nij x'ne' nij yuvij israelítá adonj. ²⁹ Ne sí tanáj ve' tucúá tanáj tinúú tanáj ra'vij tanáj rej tanáj nii tanáj ta'níí doj yu'óó tanáj canoco' so' manj ro', uxrá doj rasuun quirí' uún so', ne cayáan so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj adonj. ³⁰ Tzaj ne que'ee nij sí guun chij ndo'o rihaan chumij nihánj ro', guun nij so' sí noco' ei. Ne que'ee nij sí ne guun chij rihaan chumij nihánj me se guun chij nij so', qui'yaj Diose nanj adonj.

20

Cuentó nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Diose naru'vee Diose rihaan taran' ní' sij yaj suun che'é so' a

¹ "Ase vaa qui'yaj 'o sí to'oj rej man ndo'o coj chruj uvá ro', danj qui'yaj Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj adonj. Dan me se sí to'oj yo' ro', rej taxrej curihánj so' nana' so' sí qui'yaj suun rihaan to'óó so' rej man coj chruj uvá yo' a. ² Gaa ne yo'q ca'mii so' ga nij sí qui'yaj suun rihaan to'óó so', se vaa 'o sa'anj denario go' so' che'é suun qui'yaj suun 'o 'o nij so' 'o güii, ne ca'née so' man nij so', qui'yaj suun nij so' rihaan to'óó so' a.

³ "Gaa ne aga' un' curihánj uún sí to'oj yo', ca'anj so' rihaan yu'vee, gaa ne quene'en so' doj snó'o nicun' ma'an uun rihaan yu'vee, ne taj vaj suun rihaan nij so' a. ⁴ Gaa ne cataj so' rihaan nij so': "Ca'anj soj qui'yaj suun soj rihaan to'ój ei. Naru'vee 'unj rihaan soj che'é nu' suun qui'yaj suun soj ei", taj so' rihaan nij mozó a. ⁵ Dan me se ca'anj nij snó'o yo' qui'yaj suun nij so' uún to'óó sí to'oj yo' a.

"Gaa ne caxuj do', aga' va'núj do', curihánj uún sí to'oj yo', ne nari' so' doj sí qui'yaj suun rihaan to'óó so', ne ca'née so' man nij so' qui'yaj suun nij so' rihaan to'óó so' uún a.

⁶ "Gaa ne aga' un' curihánj uún sí to'oj yo', ne nari' so' doj sí nicun' ma'an rihaan yu'vee a. "Me che'é nicun' ma'an soj nu' güii nihánj ga. Taj vaj suun qui'yaj suun soj á", taj so', xná'anj so' man nij so' a. ⁷ "Maan se taj sí rque suun man núj qui'yaj suun núj ma'", taj nij so' a. "Ca'anj soj qui'yaj suun soj rihaan to'ój ei", taj so' rihaan nij so' a.

⁸ "Veé dan, gaa ne nichrun' cata' güii tu'va quij, gaa ne ca'ne' sí to'oj yo' suun rihaan se-mozó so' sí tumé sa'anj se vaa naru'vee so' sa'anj rihaan nij sí qui'yaj suun rihaan to'óó so' yo' a. "Canacunj so' ca'na' nij sí qui'yaj suun yo', ne naru'vee so' rihaan nij so' á. Asino yaan naru'vee so' rihaan nij sí catú suun aga' un', gaa ne naru'vee so' rihaan nij sí catú suun rej na'yaan á", taj so' rihaan sí tumé sa'anj yo' a.

⁹ "Dan me se asino yaan ca'na' nij sí catú naa aga' un' rihaan sí tumé sa'anj, ne 'o sa'anj denario quirí' 'o 'o nij so' a. ¹⁰ Gaa ne ca'na' nij sí catú suun rej na'yaan rihaan sí tumé sa'anj yo' a. Nocoj doj sa'anj quirí' nij so', rá nij so', tzaj ne veé danj 'o sa'anj denario quirí' 'o 'o nij so' uún a. ¹¹ Nicaj nij so' sa'anj, gaa ne guun che'ej nij so' ca'maan rá nij so' ni'yaj nij so' sí to'oj yo', ¹² gaa ne cataj nij so': "Sí nihánj me se orún' orá guge qui'yaj suun nij so', tzaj ne 'o cuyaan naru'vee so' rihaan nij so' ga núj, ne qui'yaj suun núj nu' güii, ne go' uxrá naán xráá núj

á", taj nij so' rihaan síf to'oj yo' a. ¹³ Gaa ne síf to'oj yo' cataj rihaan yo'q tuvi' nij mozó: "Ne ta'yunj mán so', man tinuj. Maan se aj ca'mii ní' che'é se vaa qui'yaj suun so' che'é 'o sa'anj denario che'é 'o güii a. ¹⁴ Nacaj so' sa'anj qui'yaj canaán so', ca'anj so' á. Maan se inanj me raj cuyaán naru'vej rihaan soj nanj adonj. ¹⁵ Ne no' xcúnj qui'yáj se vaa rii nimanj, rá so' na'. Xcoj ruvaá rá so', che'é se qui'yáj se luj rihaan tuvi' so' na'", taj síf to'oj yo' rihaan síf qui'yaj suun rihaan to'óo so' a.

¹⁶ "Dan me se ase vaa qui'yaj síf to'oj yo' ro', danj qui'yaj uún Diose che'é nij síf 'yaj suun che'é Diose nanj adonj. Che'é dan nij síf ne guun chij rihaan chumi' nihánj me se xta' ro', guun chij nij so' a. Ne nij síf guun chij ndo'o rihaan chumi' nihánj me se xta' ro', guun nij so' síf nuno', qui'yaj Diose nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa síf va'nuj cataj xna'anj Jesucristó se vaa cavi' so' ne cunu'u i'na' uún so' a

¹⁷ Gaa ne cavii Jesucristó ca'anj so' chuman' Jerusalén, ne ca'anj chuvij nij síf tucu'yón se-nana so' ga so', qui'yaj so' a. Veé asij vaj orún' cha'núj nij so' ga Jesucristó chrej, ne ca'mii Jesucristó rihaan nij so', cataj so':

¹⁸ —Nihánj me ca'anj ní' chuman' Jerusalén, ne quita'aa nii manj sij ca'née Diose nıcaj yu'unj man yuvij, ne nago' nii manj rihaan nij xrej atá suun nocoo doj do', rihaan nij síf naqui'yaj cuu se-tucuañ Moisés rihaan yuvij do' a. Ne cutá' nij so' cacun' xráj, ne cataj nij so' se vaa cavi' 'unj a. ¹⁹ Gaa ne nago' nij so' manj rihaan nij síf yanij, ne ca'nga' nacoo nij síf yanij quene'en nij so' manj, ne go' nij so' cuarta' xráj, ne cachron nij so' manj rihaan rutzé a. Gaa ne cachén va'núj güii, gaa ne cunu'u i'na' uún 'unj, qui'yaj Diose ei —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachún ni'yaj nii síf cu'naj Jacobo do', síf cu'naj Juan do', se vaa cataj roj so' suun sa' doj qui'yaj Jesucristó a

²⁰ Gaa ne cuchi' nii síf cu'naj Jacobo do', síf cu'naj Juan do', rihaan Jesucristó, ne ta'nii síf cu'naj Zebedeo me uún roj so' a. Dan me se cuchi' nij ta'nij no' rihaan Jesucristó, gaa ne canicun' ruj no' rihaan Jesucristó, ne cataj no' se vaa vaa se cachınj ni'yaj no' rihaan so', rá no' a.

²¹ —Me se achii'n mán so' ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man no' a.

Ne cataj no':

—Cataj xna'anj so' se vaa asa' guun chij so' rihaan chumi' nihánj, ne quitaj roj ta'nij x'núu so', ne cataj roj so' suun sa' doj qui'yáa so' á. Dan me se yo'q so' cayáán rej nuva' so', ne yo'ó so' cayáán rej nıchruún so', ne

quirij ta'nga' roj so' ga so', cataj so', raj a —taj chana' yo' a.

²² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan roj tinuj roj so' a:

—Ne ne'en roj soj me rasuun cachıın ni'yaj roj soj rihanj nihánj a ma'. 'O se guun nucuaj roj soj quirán' roj soj sayuun ndaa vaa quirán' 'unj na' —taj Jesucristó, xná'anj so' a.

—Guun nucuaj rój nanj adonj —taj roj so' a.

²³ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Ya ya quirán' soj sayuun gaj nanj á. Tzaj ne ne no' xcúnj cataj xna'anj 'unj me síf cayáán x'núu 'unj rej nuva' 'unj do', rej nıchrunj do', ma'. Orún' Réj síf nıcun' xta' cataj xna'anj me síf quirij ta'nga' gaj nanj adonj —taj Jesucristó a.

²⁴ Gaa ne cuno yo'ó chí' nij síf tucu'yón se-nana Jesucristó se vaa ca'mii roj tinuj roj so' rihaan Jesucristó, ne ca'maan rá nij so' ni'yaj nij so' man roj so' a. ²⁵ Gaa ne canacúun Jesucristó man cunudanj nij so' se vaa ca'na' nij so' rihaan so', ne cataj so':

—Ne'en soj se vaa nij síf atá suun ma' rihaan chumi' nihánj me se rii ta'nga' uxrá nij so' rihaan tuvi' nij so' nanj adonj. ²⁶ Tzaj ne se gaa danj sca'núj nij soj a ma'. 'O se sese me rá nij soj guun chij nij soj rihaan tuvi' nij soj, ne guun nij soj síf qui'yaj suun rihaan taran' tuvi' nij soj, ²⁷ ne ase vaa mozó ro', danj gaa xa' nij soj rihaan taran' tuvi' nij soj nanj adonj. ²⁸ Dan me se ca'née Diose manj nıcaj yu'unj 'unj man yuvij, tzaj ne ne ca'na' 'unj ne guun nij yuvij mozó rihanj ma'. 'O se ca'ná' 'unj qui'yaj suun ma'anj rihaan nij yuvij nanj adonj. Ne ca'ná' 'unj nayon ma'anj rihaan yuvij ne cavi' 'unj che'é cacun' atá nij so', gaa ne cavii sa' uxrá nij so', qui'yáj nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa naxra' rihaan vij síf tuchrii, qui'yaj Jesucristó a

²⁹ Gaa ne cavii nij so' chuman' Jericó, ne cachée ndo'o yuvij xcó Jesucristó a. ³⁰ Ne vaa vij síf tuchrii ne tu'va chrej, ne cuno roj so' cuentó se vaa cachén Jesucristó rej ne roj so' a. Che'é dan caguáj roj so', cataj roj so':

—Ya ya ta'nii ta'nij si'no' síf cu'naj David síf cane gaa naá mé so', Señor. Cunu'u 'ee rá so' man rój ei —taj roj so' a.

³¹ Tzaj ne:

—Dınj tu'va roj soj á —taj nij yuvij rihaan roj so' a.

Tzaj ne doj a nucuaj caguáj roj so', cataj roj so':

—Ta'nii ta'nij si'no' síf cu'naj David síf cane gaa naá mé so', Señor. Cunu'u 'ee rá so' man rój ei —taj uún roj so' a.

³² Gaa ne canicun' Jesucristó, ne canacúun Jesucristó man roj so' se vaa ca'na' roj so' rihaan so', ne cataj so':

—Daj qui'yaj man roj soj, rá roj soj ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man roj so' a.

³³ —Cunuu sa' rihaan rój, rá rój, Señor —cataj roj so' a.

³⁴ Gaa ne cunuu 'ee rá Jesucristó man roj so', ne cuta' Jesucristó ra'a Jesucristó rihaan roj so', gaa ne veé maan ará dan cunuu sa' rihaan roj so' nanj adonj. Gaa ne ca'anj roj so' ga Jesucristó a.

21

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Jesucristó gaa catúj Jesucristó chuman' Jerusalén a

¹ Gaa ne cuchi' Jesucristó cuchi' nij sí tucu'yón se-nana so' cuchi' tu'va chuman' cu'naj Betfagé a. Naj chuman' yo' tacóo quij cu'naj Quij man Chruun Olivó, ne nichrun' naj chuman' Jerusalén ga chuman' cu'naj Betfagé yo' a. Gaa ne ca'née Jesucristó man vj rque' níj sí tucu'yón se-nana so' ca'anj roj so' rque chuman' yo', ² ne cataj so' rihaan roj so' a:

—Catuu roj soj chuman' nihánj, chuman' naj rihaan ní, ne nari' nu' roj soj yo'o burró chana numi, ne vaa ta'nii xo' burró le'ej ya'anj nicun' ga xo' adonj. Nache roj soj man burró chana yo', ne nica' roj soj man roj xo' ca'na' roj soj rihaan 'unj á. ³ Ne sese xná'anj nii man roj soj me che'é nache roj soj burró, ne cataj roj soj: “Sí' 'nij ra'a man ní' achiin xcuu nihánj rihaan chuguanj”, cataj roj soj, gaa ne nu' ca'nej nij so' man roj xcuu ca'na' roj xcuu ga roj soj ei —taj Jesucristó rihaan roj so' a.

⁴ Dan me se nu' yo' qui'yaj Jesucristó, qui'yaj guee so' ndaa vaa taj sí nata' se-nana Diose gaa naá a. Ne sí nata' yo' ro', cataj so': ⁵ “Dan me se cataj xna'anj soj rihaan nij sí man chuman' Jerusalén se vaa xcaj nij so' cuentá se vaa ca'na' sí guun chij rihaan nij so' adonj. Dan me se sí nica' nimán me so', quitaj so' xráá burró a. Dan me se quitaj so' xráá ta'nii xcuu 'yaj suun nanj adonj”, taj sí nata' yo' a.

⁶ Dan me se ca'anj roj sí tucu'yón se-nana Jesucristó, ne qui'yaj roj so' nu' ndaa vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan roj so' a. ⁷ Dan me se nica' roj so' man roj ta'nij roj burró chana yo' ca'anj roj so' rihaan Jesucristó, ne cuta' roj so' yatzíj xráá roj xcuu, ne cavii Jesucristó a. ⁸ Ne que'ee nij yuvij cuchruy yatzíj sagan' nij yuvij rá chrej, ne ta'aj nij tuvi' nij so' ro', ca'ne' ra'a chruun, ne caraa nij so' rá chrej, cachee roj burró yo' rihaan yatzíj do', rihaan ra'a chruun do' a. ⁹ Ne man uxrá yuvij quitáa yaan rihaan Jesucristó, ne man uxrá yuvij nocó' rej xco' Jesucristó a. Ne caguá' nij yuvij, cataj nij yuvij:

—Caraa guee ní' rihaan ta'nii ta'nij si'no sí cu'naj David sí cane gaa naá nanj á. Cunaj ndo'o vaa ca'na' sí ca'née sí 'nij ra'a man ní' adonj. Se luj ndo'o me 'yaj Diose che'é ní' á. Caraa guee ní' rihaan Diose sí nicun' xtá' ei —taj nij yuvij, caguá' nij yuvij a.

¹⁰ Dan me se catúj Jesucristó chuman' Jerusalén, ne caráya'anj taran' nij yuvij man chuman' yo', ne cataj nij so':

—Me sí atúj chuman' ga —cataj nij sí man chuman' Jerusalén, xná'anj nij so' man nij yuvij atúj chuman' Jerusalén a.

¹¹ —Sí nihánj me Jesucristó sí cavii chuman' Nazaret chuman' naj estadó Galilea, ne sí nata' se-nana Diose me so' adonj —taj nij yuvij catúj chuman' Jerusalén, ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quirii Jesucristó man nij yuvij tu'vej rasuun man rá nuvií nocoo a

¹² Gaa ne catúj Jesucristó rá nuvií nocoo, gaa ne quirii so' man taran' nij sí tu'vej rasuun do', man taran' nij sí quiránj rasuun man rá nuvií do' a. Ne tiguíj ra'a so' nij chruun mesá natuná nii sa'anj rihaan, ne tiguíj ra'a so' chruun xlá taj nij sí tu'vej cha'aan a. ¹³ Gaa ne ca'mii so' rihaan nij so', cataj so':

—Danj Diose taj se vaa tucua' Diose rej na'vj yuvij rihaan Diose me nihánj á. Tzaj ne guun tucua' sí ituy man tucua' Diose nihánj, qui'yaj soj nanj á —taj Jesucristó a.

¹⁴ Gaa ne catúj sí tuchri' catúj sí rengo catúj rá nuvií, ne nahuun sa' nij so', qui'yaj Jesucristó a.

¹⁵ Ne man xnii catúj rá nuvií, ne caguá' nij xnii cataj nij xnii:

—Caraa guee ní' rihaan sí nihánj ta'nii ta'nij si'no sí cu'naj David sí cane gaa naá ei —taj nij xnii a.

Ne vaa xrej atá suun nocoo doj vaa sí naqui'yaj cu se-tucuanj Moisés vaa, ne quene'en nij so' nu' suun sa' qui'yaj Jesucristó rá nuvií, ne cuno nij so' nana caguá' nij xnii a. Gaa ne ca'maan rá nij so', ¹⁶ ne cataj nij so':

—Uno so' nana aguá' xnii nihánj na'. Me che'é a'vej so' caguá' xnii danj ga —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

Ne cataj Jesucristó:

—Uno 'unj ei. Me che'é na'vej rá nij soj ca'mii xnii danj ga. Ne ni'yaj soj, ne Diose ca'née nana vaa danj nimán xnii ca'mii xnii danj a. Me che'é ne nayaq nij soj nana no rihaan danj Diose ga. Ése gaa naá, ne ca'mii yo'o so' rihaan Diose, cataj so' se vaa ve'é ca'mii xnii do', ve'é ca'mii ne'ej utzii too do', rihaan Diose, qui'yaj ma'an Diose, taj nana no rihaan danj Diose a —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁷ Gaa ne tanáj Jesucristó man nij so', ne curihanj so' chuman' Jerusalén, ne ca'anj so' chuman' Betania, ne caran' so' 'o yan' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa canacoó 'o chruun man chruj higó, qui'yaj Jesucristó a

¹⁸ Rej ranga' cavii uun Jesucristó ca'anj so' chuman' Jerusalén, ne na'aaan rque so' a. ¹⁹ Gaa ne quene'en so' 'o chruun man chruj higó nicun' tu'va chrej, ne ca'anj so' tacóo chruun yo', tzaj ne taj vaj a 'o chruj higó ne quirí' so' a ma'. Maan nanj coj uun táa raq chruun yo' a. Gaa ne ca'mii so' rihaan chruun yo', cataj so':

—Daj chihaq mij se cumán chruj raá so' ma' —taj Jesucristó a.

Ne nu' ca'mii so' ga chruun, ne maan orá dan canacoó chruun man chruj higó yo' a. ²⁰ Gaa ne caráya'anj nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó, quene'en nij so' se vaa quiran' chruun yo' a. Ne cataj nij so':

—Asa' ca'vee nu' nacoó chruun nihánj cuano ga —taj nij so', caráya'anj nij so' a.

²¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa sese se guun vij rá soj ne yo' o cuchuman rá soj, ne doj a qui'yaj soj vaa güii, se vaa qui'yáa 'unj man chruun nihánj a adonj. Dan me se cataj xna'anj nij so' rihaan quij xcaan yo' se vaa curihanj quij rej nicun' quij ne ca'anj nij quij rque na ya'anj, ne ya ca'anj nij yo' rque na ya'anj, qui'yaj soj adonj. ²² Ne nu' se vaa cachinj ni'yaj soj rihaan Diose ro', rque Diose rihaan soj, sese ya ya cuchuman rá soj nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa xna'anj nii man Jesucristó me síi ca'ne' suun rihaan so' qui'yaj so' ndaa vaa 'yaj so' a

²³ Gaa ne catúj Jesucristó rá nuvíi, ne tucu'yón so' nana man nij síi man rá nuvíi yo' a. Gaa ne cuchí' nij xrej atá suun nocoó doj do', nij síi uun chij rihaan nij yuvii do', rihaan so', ne xna'anj nij so' man so', cataj nij so':

—Me síi ca'ne' suun rihaan so' qui'yáa so' ndaa vaa 'yáa so' ga —taj nij so' a.

²⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ne vaa yo' o nana xna'anj 'unj man nij soj, ne sese ya cataj xna'anj nij soj nana yo' rihanj, ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj me síi ca'ne' suun rihanj a. ²⁵ Dan me se me síi ca'ne' suun rihaan síi cu'naj Juan cuta' ne so' man yuvii, rá soj ga. Ma'an Juan cavii raq na'. Ase Diose cataj xna'anj rihaan so' xa'. Cataj xna'anj nij soj rihanj á —taj Jesucristó a.

Gaa ne nuchruj raq ndo'o nij so' ga tuvi' nij so', cataj nij so':

—Sese cataj ní' se vaa Diose ca'ne' suun rihaan síi cu'naj Juan cuta' ne so' man yuvii, ne cataj Jesucristó rihaan ní' me che'é ne

cuchuman rá ní' nana ca'mii Juan, cataj so' a. ²⁶ Tzaj ne sese cataj ní' se vaa nuveé sij ca'ne' Diose suun rihaan me síi cu'naj Juan, ne ca'maan rá nij yuvii, ne quiran' ní' sayuun, qui'yaj nij yuvii nanj á. 'O se nij yuvii me se síi ca'neé Diose nata' se-nana Diose me síi cu'naj Juan, rá cunudanj nij yuvii nanj á —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

²⁷ Gaa ne cataj nij so' rihaan Jesucristó:

—Ne ne'en núj me síi ca'ne' suun rihaan síi cu'naj Juan cuta' ne so' man yuvii ma' —taj nij so' a.

—Che'é dan se cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj me síi ca'ne' suun rihanj qui'yaj ndaa vaa 'yáa ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é roj ta'nii 'o so' a

²⁸ Gaa ne nanó Jesucristó cuentó nihánj cuno nij so' a:

—Ne daj vaa nana nihánj nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj, rá soj ga. Vaa vij ta'nii 'o so' a. Ne cuchí' so' rihaan yo' o ta'nii so', cataj so': “Cuan' cavii so' qui'yaj suun so' rque naq chruj uvá, rej”, taj so' rihaan ta'nii so' a. ²⁹ “Se ca'anj 'unj ma'”, taj xnii yo' rihaan rej so' a. Tzaj ne orá nii doj naqui'yaj nica' so' nimán so', ne ca'anj qui'yaj suun so' a. ³⁰ Gaa ne cuchí' rej xnii rihaan yo' o ta'nii so', ne cataj xna'anj so' se vaa ca'anj xnii yo', qui'yaj suun yo' a. “Ca'anj 'unj, ataj”, taj so' rihaan rej so' a. Tzaj ne ne ca'anj qui'yaj suun so', ne tiha' so' man rej so' a. ³¹ Ne me ta'nii snó'o yo' cuno sa' rihaan so', rá soj ga —taj Jesucristó, xna'anj Jesucristó man nij so' a.

—Xnii ca'anj qui'yaj suun ro', cuno ya so' rihaan rej so' ei —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj cuano se vaa nij síi tiha' yu'unj man yuvii che'é puextó do', nij chana niha' rá ga chii do', quitaj yaan rihaan soj catuq nij so' rihaan Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj, ne quinq xco nij soj adonj. ³² 'O se cuchí' síi cu'naj Juan rihaan nij soj, ne tucu'yón so' rihaan nij soj daj qui'yaj soj cuno sa' soj rihaan Diose, tzaj ne ne cuchuman rá nij soj nana ca'mii so' ma'. Tzaj ne nij síi tiha' yu'unj man yuvii che'é puextó do', nij chana niha' rá ga chii do', cuchuman rá nana ca'mii Juan nanj adonj. Ne quene'en soj se vaa cuchuman rá nij so', tzaj ne ne nuchran' nimán soj, ne ne cuchuman rá ma'an soj ma'.

Nana nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é yuvii chi'ii yaj suun rihaan yo'ó o a

³³ Ne cuno uun nij soj yo' o cuentó nihánj á. Dan me se vaa yo' o síi to'oj, ne cuchruj so' yo' o naq chruj uvá, ne qui'yaj so' chingá

nu' anicaj tu'va naa yo', gaa ne gáán so' yu'uj rej xtun' chruj uvá ne cavií na, ne cune' so' 'o ve' nata' cayaán nij síi cütumé naa yo' a. Gaa ne tanáj so' man naa yo' rihaan síi qui'yaj suun naa yo', ne curihanj so' ca'anj so' gan' a. ³⁴ Cachaén doj yavii, ne quistj yavii cutá nii chruj uvá, ne ca'néé síi xnaa yo' man yo'ó ta'aj nij se-mozó so' rihaan nij síi nuu tumé xnaa so' a. Me rá so' ca'na' nica'j yo'ó nij se-mozó so' doj chruj uvá rihaan ma'an so' a. ³⁵ Gaa ne quita'aa nij síi nuu tumé naa man yo'ó nij mozó cuchi' uún a. Dan me se go' uxrá nij so' chruun xráa yo'ó mozó yo', ne ticavi' nij so' man yo'ó mozó yo', ne go' uxrá nij so' yahij man yo'ó mozó yo' ne yuun che'e' cavi' so' nanj adonj. ³⁶ Gaa ne ca'néé uún síi xnaa yo' man yo'ó danj mozó ca'anj uún rej naj xnaa so' a. Tzaj ne nij síi nuu tumé naa ro', yo'ó danj qui'yaj uún nij so' man uún nij síi cuchi' uún a. ³⁷ Veé dan, gaa ne ca'néé síi xnaa yo' ta'níi so' rej man nij síi nuu tumé xnaa so' a. "Caraa cochroj nij síi tumé naa rihaan ta'nij sese ca'anj ta'nij saj xee", taj síi xnaa yo' a. ³⁸ Tzaj ne quene'en nij síi tumé naa man ta'níi síi xnaa, ne cataj nij so': "Síi nihánj me síi guun síi xnaa naa nihánj vaa güii ei. Che'é dan ticavi' ní' man so', ne vaa güii, ne guun xnaa ma'an ní' man naa nihánj chuguanj", taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a. ³⁹ Gaa ne quita'aa nij so' man ta'níi síi xnaa yo', ne quirii nij so' xe', ne ticavi' nij so' man ta'níi síi xnaa adonj. ⁴⁰ Ne vaa güii, ne ca'na' uún síi xnaa yo', ne daj qui'yaj so' man nij síi nuu tumé xnaa so', rá nij soj ga —taj Jesucristó, xna'anj so' man nij xrej do', man nij síi uun chij do' a.

⁴¹ —Qui'yaj ndo'o síi xnaa yo' sayuun man nij síi chí'ij 'yaj suun xnaa so', ticavi' so' man nij so' nanj á. Ne tacuachén so' xnaa so' rihaan yo'ó síi tumé xnaa so', ne yavii cutá nii chruj uvá ro', ve'é rque' nij so' chruj yo' rihaan síi xnaa yo' nanj adonj —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

⁴² Gaa ne cataj Jesucristó:

—Me che'é ne nayaa nij soj nana nihánj nana no' rihaan danj Diose ga: "Yuvej quirii'ij nij síi cune' ve' ro', guun yuvej sa' doj rihaan cunudanj nij yuvej man tacóo ve' yo' nanj adonj. Ma'an síi 'nij ra'a man ní' qui'yaj yo', ne cunaj uxrá vaa yo', rá ní' á", taj danj Diose a. ⁴³ Che'é dan cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj se vaa ca'neé Diose se-suun soj suun guun chij ga Diose rihaan chumij nihánj, gaa ne cune' Diose man yo'ó yuvij se vaa guun chij yo'ó nij yuvij rihaan chumij nihánj ga so', ne ve'é qui'yaj yo'ó nij yuvij yo' nu' se vaa me rá Diose qui'yaj nij so' nanj á. ⁴⁴ Ne yuvej yo' me se ase vaa yuvej yo' vaa 'unj, ne ase vaa yuvij tíxé yuvej yo' vaa yuvij na'vej rá cunq rihaan 'unj, ne uxrá quirán' nij so' sayuun nanj adonj. Ne ase vaa yuvij quini'ij yuvej yo'

xráa vaa nij yuvij qui'yáa 'unj sayuun man, ne yuun che'e' quina'vij nij so' nu' cavií nu' ca'anj nanj adonj —taj Jesucristó a.

⁴⁵ Dan me se cuno nij xrej atá suun nocqo doj cuno nij síi fariseo cuno cuentó nanó Jesucristó, ne quene'en nij so' se vaa che'e' ma'an nij so' me cuentó nanó Jesucristó a. Ase vaa nij síi nuu tumé naa vaa ma'an nij so' ni'yaj Jesucristó, ne quene'en nij so' se vaa che'é dan nanó Jesucristó cuentó yo' a. ⁴⁶ Gaa ne nanó rá nij so' daj gaa quita'aa nij so' man Jesucristó, tzaj ne cuchu'vi' nij so' ni'yaj nij so' man nij yuvij a. 'Q se síi nata' se-nana Diose me Jesucristó, rá nij yuvij a.

22

Nana nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é nij síi catuu rihaan Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj a

¹ Gaa ne ca'mii uún Jesucristó, nanó so' doj cuentó rihaan nij so', cataj so':

² —Ase vaa qui'yaj yo'ó síi nica'j suun rey ro', danj qui'yaj uún Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj ei. Dan me se síi nica'j suun rey yo' me se qui'yaj so' cha'anj che'é ta'níi so' síi nara'aa, ³ ne vaa yuvij navij rá cha'anj ga so', ne ca'néé so' se-mozó so' ca'anj nij so' rihaan nij yuvij, cataj xna'anj se-mozó so' rihaan nij yuvij se vaa ca'na' nij so' tucua' so' navij rá nij so' cha'anj nara'aa yo', tzaj ne ne ca'vej nij yuvij yo' ca'na' nij so' tucua' síi nica'j suun rey a. ⁴ Gaa ne ca'néé uún so' man doj se-mozó so' rihaan nij síi navij rá cha'anj ga so', ne ca'néé so' nana rihaan nij yuvij yo' se vaa aj qui'yaj chuvij so' cha'ni'yanj nij so' do', se vaa aj ticavi' so' scúj aj ticavi' so' scúj le'e'j ramij ndo'o aj ticavi' so' do', se vaa aj vaa chuvij nu' rasuun qui'yaj so' a. Che'é dan ca'na' nij so', ne navij rá nij so' cha'anj ga so', ne che'é dan ca'néé so' nana rihaan nij síi navij rá cha'anj ga so' a.

⁵ "Tzaj ne ne ca'na' a 'ó nij so' a ma'. Maan se ta'aj nij so' ca'anj qui'yaj suun xnaa nij so', ne yo'ó ta'aj nij so' ca'anj cutu'vee rasuun rihaan yuvij uún a. ⁶ Ne yo'ó nij so' quita'aa man nij se-mozó síi nica'j suun rey, ne qui'yaj chí'ij nij so' man mozó yo', ne ticavi' nij so' man mozó nacúun man nij so' a. ⁷ Gaa ne ca'maan ndo'o rá síi nica'j suun rey yo', ne ca'néé so' man nij se-tanu so' ca'anj ticavi' nij so' man síi ticavi' man se-mozó so' a. Cuchi' nij tanuu rihaan nij síi ticavi' man mozó yo', ne ticavi' nij tanuu man nij so', ne caxrij ya'an nij tanuu man se-chuman' nij so', ne cacaa nu' chuman' yo' a.

⁸ "Gaa ne ca'mii síi nica'j suun rey rihaan nij se-mozó so', cataj so': "Síj qui'yaj chuvij ní' navij rá ní' cha'anj, tzaj ne nij síi me rá 'unj navij rá cha'anj gaj me se nuveé sij

sa' me nij so' a ma'. Ne nó xcúun nij so' ca'na' nij so' ma'. ⁹ Che'é dan ca'anj soj rej nuná tuvi' chrej, ne naj guun yuvi' nari' soj ro', cataj xna'anj soj rihaan yuvi' yo' se vaa ca'na' nij so' navij rá nij so' cha'anj ga ní á". Danj ca'mii so' rihaan se-mozó so', ¹⁰ gaa ne curihañj nij mozó, ne naqui'yaj chre' nij so' man cunudañj nij yuvi' nari' nij so' rá chrej, ne dan me se ta'aj nij yuvi' yo' me sí chi'ij, ne ta'aj nij yuvi' yo' me sí sa' a. Dan me se quisij caraa nu' ve' canuú cha'anj, gaa ne ca'anj cayáan taran' nij yuvi' rihaan mesá cha' ni'yánj nij so' a.

¹¹ "Gaa ne catúj sí nicaj suun rey yo' rá ve' chá ni'yánj nij so', ne quene'en so' man yo'q so', se vaa nuvi' yatzij nuu nij sí navij rá cha'anj nara'ga nuú so' a. ¹² Gaa ne ca'mii sí nicaj suun rey rihaan so', cataj so': "Me che'é catúj so' rá ve' nihánj ve' anuú cha'anj, ne nuvi' yatzij nara'ga nuú so', ga tinu'", taj so' a. Ne guun na'aj so', ne ne ca'mii so' a. ¹³ Gaa ne ca'ne' sí nicaj suun rey yo' suun rihaan nij se-mozó so', cataj so': "Numij soj tacó s'í nihánj numij soj ra'a sí nihánj numij soj, ne quiri'ij soj man so' xe' ca'anj so' rej rmi' á", taj sí nicaj suun rey yo' a. Rej rmi' yo' me se yo' me rej ta'vee ndo'o yuvi' ne ndaa cha' ruj yuvi' cúu yan' yuvi' adonj. ¹⁴ 'O se nacúun Diose man uxrá yuvi' ca'na' nij yuvi' cayáan nij yuvi' ga so', tzaj ne doj vaa nij yuvi' narii Diose cané ga so' nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nana' nihánj taj xna'anj che'é puextó go' ní rihaan gobiernó ne che'é se rque ní rihaan Diose do' a

¹⁵ Gaa ne curihañj nij sí fariseo, ne nuchruj raq' nij so' ga tuvi' nij so' daj qui'yaj nij so' cuta' nij so' cacun' xraá Jesucristó che'é nana' ca'mii Jesucristó a. ¹⁶ Gaa ne ca'née nij so' man nij sí tucu'yón se-nana' ma'an nij so' do', man nij sí noco' man sí cu'naj Herodes do', cuchij' nij so' rihaan Jesucristó a. Ne cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Ne'en núj se vaa nana' ya inanj a'mii so', ne ya tucu'yón so' rihaan yuvi' daj qui'yaj yuvi' canoco' yuvi' man Diose, maestro. Ne ne chu'vi' so' ni'yaj so' man nij yuvi' daj cataj yuvi' ma'. Ne 'o cuyaan vaa nu' yuvi' rihaan so' chuguanj. ¹⁷ Che'é dan cataj xna'anj so' rihaan núj daj qui'yaj yuvi', rá so' á. N'ó xcúun yuvi' go' yuvi' puextó rihaan sí nicaj suun cu'naj César na'. Ase se go' yuvi' xa' —taj nij so', xna'anj nij so' nana' tiha' yu'unj man Jesucristó a.

¹⁸ Tzaj ne quene'en Jesucristó se vaa me rá nij so' qui'yaj chi'ij nij so' man so' a. Che'é dan cataj so':

—Me che'é me rá soj tiha' yu'unj soj manj ne cuta' soj cacun' xraj ga. 'O se sí tiha' yu'unj man yuvi' me soj, ne quij vaa nimán

soj adonj. ¹⁹ Tihaañ soj rihanj daj vaa sa'anj o' nii che'é puextó á —taj Jesucristó rihaan nij sí me rá tiha' yu'unj yo' a.

Gaa ne nano' nij so' sa'anj aga' o' yuvi' che'é puextó, ne tihaañ nij so' sa'anj aga' yo' rihaan Jesucristó a.

²⁰ —Me sí nó rihaan sa'anj aga' nihánj ga. Ne me sí se-chuvi' nó rihaan sa'anj aga' nihánj ga —taj Jesucristó, xna'anj so' man nij sí me rá tiha' yu'unj yo' a.

²¹ —Sí nicaj suun cu'naj César me nó rihaan sa'anj aga' yo', ne nó se-chuvi' so' rihaan sa'anj ei —taj nij so' a.

Gaa ne cataj Jesucristó:

—Che'é dan go' soj si'yaj sí nicaj suun cu'naj César rihaan ma'an so', ne rque soj si'yaj Diose rihaan Diose á —taj Jesucristó a.

²² Dan me se cuno nij so' nana' ca'mii Jesucristó, ne ca'anj rá nij so', ne tanánj nij so' man Jesucristó, ca'anj nij so' a.

Nana' nihánj taj xna'anj se vaa ya cunuú i'na' uún nij sí cavi' a

²³ Ne corá cuchij' doj nij sí saduceo rihaan Jesucristó a. Nij sí saduceo ro', a'mii nana' nihánj se vaa daj chihag' mij se cunuú i'na' uún yuvi' asa' cavi' yuvi', taj nij so' a. Dan me se xna'anj nij so' man Jesucristó, ²⁴ ne cataj nij so' nana' nihánj a:

—Cataj xna'anj sí cu'naj Moisés nana' nihánj cunó ní a: "Sese cavi' yo'q so', ne sese taj vaj ta'nú so', ne n'ó xcúun tinú so' xcaj tinú so' man choco' so' chana' quináj, ne cotoj tinú sí cavi' ga choco' so', ne cuchruj no' ne'ej, ne guun ta'nij sí cavi' man ne'ej yo', ne cunuú ne'ej yo' rihaan to'óo sí cavi' yo' a", taj sí cu'naj Moisés gaa naá, maestro. ²⁵ Dan me se vaa chij' nij tinuj 'o nij so' ne ga núj a. Sí chava' ro', xcaj man chana', tzaj ne cavi' so', ne taj vaj ne'ej cuchruj chana' nica' so', qui'yaj so', ne che'é dan quináj uun chana' yo', ne che'é dan xcaj scue'ee sí cavi' yo' man choco' so' a. ²⁶ Tzaj ne cavi' so' uún, ne quináj uun chana' xcaj scue'ee so' uún, ne veé dan me se xcaj chij' nij tinuj nij so' man chana' yo', tzaj ne cavi' taran' nij so' nanj á. ²⁷ Sij, gaa ne cavi' ma'an chana' yo' uún, ²⁸ ne dan me se asa' cunuú i'na' uún nij sí cavi', gaa ne me nij tinuj nij so' nica' man chana' yo', rá so' ga. 'O se gaa vaa i'na' nij so', ne nica' taran' nij tinuj nij so' guun orún' no' a —taj nij sí saduceo, xna'anj nij so' man Jesucristó a.

²⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ne ne'en uxrá soj ma'. 'O se ne ne'en soj me taj danj Diose, ne ne ne'en soj sese nucuaj ndo'o Diose a. ³⁰ 'O se asa' cunuú i'na' uún nij sí cavi', ne se xcaj tuvi' nij so' a ma'. 'O se ase vaa yáan nij se-mozó Diose rej xta' ro', danj gaa cayáan nij so' nanj adonj. ³¹ Gaa ne cataj xna'anj uun rihaan soj daj gaa quene'en soj se vaa ya ya cunuú i'na'

uún yuvij asá' cavi' yuvij ei. Ataa nayaa soj nana nihánj nana ca'mii ma'an Diose na'. Dan me se se-nana Diose taj: ³² "Diose síf noco' nij síf man gaa naá síf cu'naj Abraham do', síf cu'naj Isaac do', síf cu'naj Jacob do', mej a." Daj ca'mii Diose che'é nij síf man gaa naá yo' a. Dan me se nuveé se-Diose nij xngá me Diose ma'. Inanj nij síf vaa i'na' a'vee noco' man Diose nanj adonj. Che'é dan, nda' se síf cane gaa naá me va'nuj nij so', tzaj ne vaa i'na' nij so' rihaan Diose nanj ei —taj Jesucristó a.

³³ Dan me se cuno nij yuvij nana ca'mii Jesucristó, gaa ne guun niha' uxrá rá nij so' se vaa ve'é uxrá tucu'yón so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me nana me nana noco' doj cuno ní a

³⁴ Dan me se cuchi' nana rihaan nij síf fariseo se vaa sa' uxrá ca'mii Jesucristó rihaan nij síf saduceo ne taj vaj nana nari' nij síf saduceo ca'mii uún nij so' rihaan Jesucristó ma'. Gaa ne cunuu chre' nij síf fariseo nuchruj raá nij so' daj qui'yaj ma'an nij so' a. ³⁵ Gaa ne xná'anj yo'o tuvi' nij so' yo'o nana man Jesucristó, quene'en so' sese guun nucuaj Jesucristó cataj xna'anj Jesucristó nana yo' a. Dan me se cataj so':

³⁶ —Me nana cataj xna'anj Moisés me nana noco' ndo'o nana cuno uxrá ní ga —taj so', xná'anj so' a.

³⁷ Gaa ne cataj Jesucristó:

—“Ndaa nimán yá so' guun rá so' ni'yaj so' man Diose síf 'nij ra'a man ní, ne yo'o ndaa cúu yave mán so' cuchuman rá ni'yaj man Diose nanj adonj”. ³⁸ Ne nihánj me ya nana uun chij ya nanj ei. ³⁹ Ne ase vaa nana yo', danj vaa yo'ó nana nihánj nana me rá Diose cuno uún ní a: “Adjí se 'ee rá so' man ma'an so' ro', danj gaa 'ee rá so' man tuvi' so' á”. ⁴⁰ 'O cuyaán a'mii roj nana nihánj ga nu' tucuaán cuchruj síf cu'naj Moisés gaa naá do', ga nu' nana nata' nij síf nata' se-nana Diose gaa naá do' nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa síf ca'nej Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun ro', nuveé nanj yuvij me so' ma'

⁴¹ Dan me se nuu chre' nij síf fariseo rihaan Jesucristó, gaa ne xná'anj Jesucristó man nij so', cataj so':

⁴² —Daj sij me síf ca'nej Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun, rá nij soj ga. Me síf tuvi' me so', rá soj ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij síf fariseo a.

—Ta'ní ta'nij si'no' síf cu'naj David síf cane gaa naá me síf ca'na' tinanii man yuvij rihaan sayuun nanj á —taj nij síf fariseo a.

⁴³ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Tzaj ne gaa cunuú Nimán Diose nimán síf cu'naj David, ne cataj David se vaa síf 'nij ra'a man ma'an so' me síf ca'nej Diose

tinanii man yuvij rihaan sayuun nanj á. Dan me se cataj so': ⁴⁴ “Ca'mii Diose síf 'nij ra'a man ní' rihaan síf 'nij ra'a manj, cataj so' se vaa cayáán síf 'nij ra'a manj x'núu Diose rej nuva' Diose ndaa se quisij qui'yaj canaán Diose rihaan taran' nij síf taj ri'yunj man síf 'nij ra'a manj ne quirij ta'nga' síf 'nij ra'a manj rihaan nij so' nanj adonj”, taj síf cu'naj David yo' a. ⁴⁵ Dan me se síf 'nij ra'a man síf cu'naj David me síf ca'nej Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun, taj síf cu'naj David yo' a. Sese 'nij ra'a so' man David, ne me che'é taj soj se vaa nanj ta'ní ta'nij si'no' David me so' ga. Taj che'é cataj soj se vaa nanj yuvij me so' ma' —taj Jesucristó rihaan nij síf fariseo yo' a.

⁴⁶ Ne a 'ó nij so' ne guun nucuaj cataj xna'anj 'o nana rihaan Jesucristó, ne a 'ó nij so' ne quisij rá xna'anj doj nana man Jesucristó a ma'.

23

Nana nihánj taj xna'anj che'é cacun' tumé nij síf naquiyaj cuu se-tucuanj Moisés do', che'é cacun' tumé nij síf fariseo do' a

¹ Gaa ne ca'mii Jesucristó rihaan nij yuvij do', rihaan nij síf tucu'yón se-nana so' do', ² cataj so':

—Nij síf naquiyaj cuu se-tucuanj Moisés do', nij síf fariseo do', ata' nij so' se-suun síf cu'naj Moisés síf cane gaa naá a. ³ Che'é dan, naj guun nana cataj nij so' rihaan soj ro', cuno soj nu' nana yo', ne danj qui'yaj guéé soj á. Tzaj ne se qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj nij so' a ma'. 'O se taj xna'anj nij so' daj qui'yaj yuvij, tzaj ne ne 'yaj ma'an nij so' se vaa taj nij so' ma'. ⁴ Ne a'ne' uxrá nij so' suun rihaan yuvij daj qui'yaj yuvij canoco' yuvij man Diose, ne dan me se ase vaa yuvij araa ndo'o rasuun 'ee xráá tuvi' vaa nij so', tzaj ne a' doj ne racuj nij so' man yuvij cata' yuvij rasuun 'ee yo' a ma'. A 'ó raá ra'a nij so' ne racuj nij so' man yuvij nanj man adonj. ⁵ Naj guun suun sa' 'yaj nij so' ro', tzaj ne maan che'é rej me rá nij so' quene'en yuvij, ne che'é dan 'yaj nij so' danj nanj adonj. 'O se caxra' ndo'o vaa nij caxra' nuu se-nana Diose noco' rihaan nij so', 'yaj nij so', ne xcaan ndo'o vaa yiquitzij noco' tu'va sagan' nij so', 'yaj uún nij so', ⁶ ne niha' rá nij so' nana' nij so' rej sa' doj quitaj nij so' gaa 'anj nij so' cha'anj, ne niha' rá nij so' nana' nij so' chruun xlá sa' doj quitaj nij so' rá ve' tucu'yón yuvij se-tucuanj Moisés, ⁷ ne niha' rá nij so' gaa ve'é a'mii yuvij ga nij so' gaa chéé nij so' yu'vee, ne niha' rá nij so' cataj yuvij “Síf guun chij” rihaan nij so', ⁸ tzaj ne ma'an soj ro', se guun cataj yuvij “Síf guun chij” rihaan ma'an soj, qui'yaj soj a ma'. 'O se vaa orún' síf uun chij rihaan soj, ne tinuj taran' soj nanj á. ⁹ Ne se guun

cataj soj "Ataj chij" rihaan yuvij man rihaan chumij nihánj a ma'. 'Q se vaa orún' Rej soj síf nicun' xtá' á. ¹⁰ Ne se guun cataj yuvij se vaa nocó' nij yuvij man soj, qui'yaj soj a ma'. 'Q se orún' síf ca'néé Diosé tinani' man yuvij rihaan sayuun me síf canocó' soj man nanj adonj. ¹¹ Ne me ma'an tuvi' soj síf 'yaj suun che'é soj ro', yo' me síf sa' doj rihaan taran' soj, ¹² ne xa' síf me rá tucavii sa' man ma'an, tzaj ne quirí' so', ne guun na'aj so', ne xa' síf 'yaj nicá' nimán, tzaj ne cavii sa' so' adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvii a.

¹³ Gaa ne canicaj Jesucristó ca'mii Jesucristó rihaan nij síf fariseo do', rihaan nij síf naquiyaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij do', cataj so':

—Nique soj sijn fariseo do', sijn naquiyaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij do' a. Quiran' uxrá soj sayuun adonj. Dan me se a'néj nij soj ve' tucua chana cavi' nica, ne yuun che'e guun tucua nij soj man ve' yo', 'yaj ma'an nij soj, ne raan ndo'o achín ni'yaj nij soj rihaan Diosé, che'é rej sa' doj guun nucuaj nij soj tihá' yu'unj soj man yuvij a. Che'é dan doj a gaa sayuun quiran' soj qui'yaj Diosé, asa' ca'ne' Diosé cacun' che'é yuvij adonj.

¹⁴ "Nique soj sijn fariseo do', sijn naquiyaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij do' a. Quiran' uxrá nij soj sayuun nanj adonj. Síf nucui' rá me nij soj adonj. Dan me se aráán soj chrej catuú yuvij rihaan Diosé asa' guun chij Diosé rihaan chumij nihánj á. 'Q se ne uun chij Diosé nimán soj, 'yaj soj ma'. Ne ndaa nij síf me rá guun chij Diosé nimán ro', aráán soj chrej cunó nij so' rihaan Diosé adonj.

¹⁵ "Nique soj sijn naquiyaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij do', sijn fariseo do' ei. Quiran' uxrá nij soj sayuun nanj adonj. Síf nucui' rá me nij soj á. Dan me se chéé soj ndaa rej xcó tu'va na ya'anj do', ndaa rej xcó quij do', nano' soj yo'q síf canocó' man soj, gaa ne quisj canoco' yo'q so' man soj 'yaj soj, gaa ne nuu chí'ij doj nimán so' rihaan nimán soj, 'yaj soj, ne quitaj yaan so' rihaan soj ca'anj taran' nij soj rihaan ya'an adonj.

¹⁶ "Nique soj che'é sayuun quiran' soj nanj á. Ase vaa síf tuchrii vaa soj, tzaj ne me rá soj tiháan soj rihaan yuvij daj gaa qui'yaj yuvij a. Ca'vee se cuta' yo'q so' raá nuvíi nocóo se vaa ya vaa nana ca'mii so', tzaj ne taj se 'yaj sese ca'mii ne so' ma', taj soj a. Tzaj ne sese cuta' yo'q so' raá aga' oró míi nuú rá nuvíi, gaa ne che'é dan ya vaa nana ca'mii so', ne no xcúun so' qui'yaj so' nu' ndaa vaa cataj so', taj soj a. ¹⁷ Ase vaa síf ni'yon do', ase vaa síf tuchrii do', vaa soj adonj. Me che'é ne ne'en soj se vaa nuvíi nocóo me se sa' doj vaa yo' rihaan aga' oró míi nuú rque nuvíi yo' ga. 'Q se ne'en soj se vaa che'é ma'an nuvíi nocóo yo' ro', nuu

gúeé aga' oró míi yo' rihaan Diosé á. ¹⁸ Ne taj uún soj se vaa sese cuta' yo'q so' raá chraan altar acaa xcuu rqué yuvij rihaan Diosé se vaa ya vaa nana ca'mii so', ne taj se 'yaj sese ca'mii ne so' ma', taj uún soj a. Tzaj ne sese cuta' so' raá xcuu naj rihaan chraan altar yo', ne no xcúun so' qui'yaj so' nu' ndaa vaa cataj so', taj uún soj a. ¹⁹ Dan me se ase vaa síf tuchrii vaa soj adonj. Me che'é ne ne'en soj se vaa sa' doj vaa chraan altar yo' rihaan xcuu naj rihaan yo' ga. 'Q se che'é ma'an chraan altar ro', che'é dan nuu gúeé xcuu yo' rihaan Diosé nanj á. ²⁰ Che'é dan sese cuta' yo'q so' raá chraan altar yo', ne nuveé raá chraan altar yo' me se cuta' so' raá ma'. 'Q se cuta' so' raá chraan altar do', raá nu' se taj rihaan chraan altar yo' do' adonj. ²¹ Ne sese cuta' yo'q so' raá nuvíi nocóo, ne nuveé inanj raá nuvíi nocóo me se cuta' so' raá ma'. 'Q se cuta' so' raá nuvíi nocóo do', raá ma'an Diosé síf yanj nuvíi nocóo do' adonj. ²² Ne sese cuta' yo'q so' raá rej xta', ne nuveé inanj rej xta' me se cuta' so' raá ma'. 'Q se cuta' so' raá rej xta' do', raá chruun xlá chruun taj ma'an Diosé gaa rii ta'nga' Diosé do', raá ma'an Diosé síf taj rihaan chruun xlá yo' do', cuta' so' nanj adonj.

²³ "Nique soj sijn naquiyaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij do', sijn fariseo do' ei. Quiran' uxrá soj sayuun adonj. Síf nucui' rá me nij soj nanj á. Dan me se sese vaa nuu xlá do', coj eneldo do', coj cominó do', rihaan soj, ne rqué soj 'o nánj coj rihaan Diosé rihaan daj a chí' nánj coj yo' a. Tzaj ne nana nocóo doj ne 'yaj soj ma'. Ne a'ne' nica soj cacun' che'é tuvi' soj ma'. Ne 'ee rá soj tuvi' soj ma'. Ne uun nucuaj rá tuvi' soj man soj ma'. Tzaj ne Diosé ro', me rá qui'yaj soj nu' nana nocóo nihánj, ne na'vej rá Diosé tanáj xcó soj a yo'q nana le'ej doj ma'. ²⁴ Dan me se ase vaa síf tuchrii vaa soj, tzaj ne me rá soj tiháan soj rihaan yuvij daj qui'yaj yuvij adonj. Ase vaa síf rii ndaa 'o yacoo le'ej rque na co'q ro', vaa soj, tzaj ne chumánj uun soj cunú' xcuu camello vaa gúeé nanj adonj.

²⁵ "Nique soj sijn naquiyaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij do', sijn fariseo do' a. Quiran' uxrá nij soj sayuun adonj. Síf nucui' rá me nij soj nanj á. Dan me se ase vaa rasuun, ne sa' uxrá na'nu' nii xráá yo', tzaj ne rque yo' ro', me se vaa nacaj gúeé yo', ta'nga' danj vaa gúeé soj, ne xráá soj se ve'é naruvii, tzaj ne nimán soj me se quij vaa, ne niha' uxrá rá soj ca'nee soj si'yaj tuvi' soj, ne taj se 'yá' ca'ne' rá soj a ma'. ²⁶ Ase vaa síf tuchrii vaa soj sijn fariseo ei. Ase vaa 'yaj yuvij na'nu' rque rasuun ro', danj qui'yaj uún soj, naquiyaj sa' soj nimán soj á. Ndaa síj, gaa ne sa' inanj qui'yaj soj quene'en yuvij ei.

27 "Nique soj sij naqui'yaj cūu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij dō', sij fariseo dō' a. Quiran' uxrá nij soj sayuun adonj. Síí nucui' rá me nij soj nanj á. Dan me se ase vaa chraan naj xngang rihaan santō ro', vaa soj, ne xráá soj ro', vaa catzji, ne ve'é ndo'o ruvi' man soj, tzaj ne nimán soj me se adi' se vaa cúu ri'yuj ro', vaa nimán soj, ne chi'ij vaa nu' nimán soj adonj. 28 Dan me se ase vaa síí nica nimán vaa soj chéé soj ni'yaj yuvij, tzaj ne 'yaj yuve' ndo'o soj se chi'ij, ne ne uno uxrá soj rihaan Diose a ma'. Inanj danj vaa nimán soj nanj adonj.

29 "Nique soj sij naqui'yaj cūu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij dō', sij fariseo dō' a. Quiran' uxrá soj sayuun adonj. Síí nucui' rá me nij soj nanj á. Dan me se ve'é une' soj chraan yan naj cúu man nij síí nata' se-nana Diose gaa naá dō', man nij síí vaa sa' cane gaa naá dō', ne ve'é tumé soj man chraan yo' a. 30 Ne taj soj se vaa sese cayáan soj ga xii soj nij síí man gaa naá ro', ne ne ticavi' soj man nij síí nata' se-nana Diose ndaa vaa qui'yaj ma'an xii soj a ma'. Danj a'mii soj, 31 taj xna'anj ma'an soj se vaa ya tuvi' nij síí ticavi' man nij síí nata' se-nana Diose gaa naá me ma'an soj nanj á. 32 Ne ataa quisij cacun' qui'yaj nij tuvi' soj nij síí man gaa naá yo' a. Tzaj ne tísij soj cacun' yo' adonj.

33 "Ase vaa xcuáá yuvaa vaa soj, ne taj se qui'yá' quinanij soj rihaan sayuun qui'yaj Diose man soj ma'. Cacaq soj rihaan ya'an adonj. 34 Che'é dan xa' soj, tzaj ne ca'nej 'unj síí nata' se-nana Diose ca'nej 'unj síí ca'mij nana cūu ca'nej 'unj síí tucuyón se-nana Diose ca'nej 'unj rihaan soj, gaa ne ticavi' soj man ta'aj nij so', ne cachron soj man ta'aj nij so' rihaan rcutze, ne go' soj cuartá xráá ta'aj nij so', ne cunanj nij so' rihaan soj, curihanj nij so' 'o chuman', ne canoco' uxrá soj man nij so' ndaa 'o chuman' uún, qui'yaj soj vaa güii nanj adonj. 35 Ndaa sjj, gaa ne nu' ton cayanj man nij síí sa' rihaan Diose rihaan chumij nihánj ro', nu' cacun' yo' ro', nata' xráá nij soj a. Dan me se asij ton cayanj man síí sa' cu'naj Abel ne ndaa ton cayanj man síí cu'naj Zacarías ta'núí síí cu'naj Berequías gaa cavi' so' rihaan nuvíí yan nicun' chraan altar ro', nu' cacun' yo' ro', nata' xráá nij soj a. 36 Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa quiran' ma'an nij tuvi' nij soj sayuun che'é nu' cacun' yo' adonj —taj Jesucristó rihaan nij síí fariseo dō', rihaan nij síí naqui'yaj cūu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij dō' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj quiran' nij síí man chuman' Jerusalén a

37 Gaa ne cataj uún Jesucristó a:

—Naná uxrá raj che'é soj sij man chuman' Jerusalén nihánj nanj á. Dan me se ticavi' soj man nij síí nata' se-nana Diose, ne go'

soj yahij man nij síí ca'née Diose cuchí' rihaan soj á. Guun que'ee ndo'o guun rá 'unj naqui'yaj chre' 'unj man soj cutumé 'unj man soj, tzaj ne taj se qui'yá' ca'vee ma'. Dan me se ase vaa 'yaj chuchee naqui'yaj chre' chuchee man ta'núí xo' caráan xo' xcóó xo' xráá ta'núí xo' ro', danj guun raj qui'yaj man soj, tzaj ne ne ca'vej rá soj qui'yaj danj a ma'. 38 Yaj me se cutumé ma'an soj man soj nanj adonj. 39 'O se cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa rej rihaan ní' ro', se quene'en uún soj manj ma'. Tzaj ne ndaa güii ca'na' uún 'unj rihaan chumij nihánj quene'en soj manj, ne cataj soj: "Ve'é uxrá 'na' síí a'née síí 'nij ra'a man ní' á", cataj soj a —taj Jesucristó ni'yaj so' man nij síí man Jerusalén yo' a.

24

Nana nihánj taj xna'anj se vaa canee nu' nuvíí nocoo ne chuman' Jerusalén a

1 Gaa ne curihanj Jesucristó nuvíí nocoo, ca'anj so', ne cuchí' nij síí tucuyón se-nana so' rihaan so' a. Guun rá nij so' quene'en Jesucristó daj vaa nij ve' man nuvíí nocoo yo' a. 2 Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Dan me se ne'en soj nu' ve' man nuvíí nocoo nihánj na'. Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa vaa güii, ne canee nu' nuvíí nocoo nihánj, ne a 'ó yuvej se quitáá xráá tuvi' yuvej nihánj a ma' —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é sayuun guun rihaan chumij nihánj vaa güii a

3 Dan me se ca'anj cayáan Jesucristó raa quij cu'naj Quij man Chruun Olivó, ne cuchí' orún' nij síí tucuyón se-nana so' rihaan so', ne cataj nij so':

—Cataj xna'anj so' rihaan núj aman canee nu' nuvíí nocoo yo' dō', a me rasuun ca'na' qui'yáá so' asa' quisij ca'na' so' quene'en núj ne quinanij nu' chumij nihánj, maestro —taj nij so', xna'anj nij so' man Jesucristó a.

4 Gaa ne cataj Jesucristó:

—Cutumé ndo'o soj man soj se gaa nanj tihá' yu'unj yuvij man soj á. 5 'O se ca'na' uxrá yuvij cataj: "Unj me síí ca'née Diose tjanúí man yuvij rihaan sayuun", cataj nij so', ne dan me se tihá' yu'unj uxrá nij so' man tuvi' nij so' nanj á.

6 "Dan me se vaa güii, ne quene'en soj se vaa cunú' uxrá chuman' ga tuvi' chuman' a. Ne cunú' uxrá soj nana se vaa unu' chuman' man gan' ga tuvi' chuman' yo' a. Cutumé soj man soj se cuchu'vi' nimán soj ma'. Maan se vaa che'é guun sayuun yo' rihaan chumij nihánj adonj. Tzaj ne asa' quisij guun danj, gaa ne se ca'anj ni'ya chumij nihánj nu' orá ma'. 'O se quinanj chumij nihánj doj adonj. 7 Dan me se cunú' uxrá yuvij man chuman'

nocqo ga yo'ó chuman' nocqo, ne cunu' gobiernó ga tuvi' gobiernó a. Ne cachén x'naa cachén yuún nocqo cachén que'ee chuman' a. ⁸ Nu' sayuun nihánj ro', ase vaa guun che'e 'o chana ve'ee rque no' cuchruj no' ne'ej ro', danj gaa nu' sayuun nihánj nanj ei. Dan me se nu' ne'en chana ve'ee rque yo', ne ne'en no' doj a quiran' no' sayuun rej rihaan, ne ase uun rá chana yo', danj guun rá soj gaa ca'na' sayuun yo', guun rá soj se vaa daj doj guun uxrá sayuun rihaan chumiij nihánj nanj adonj.

⁹ Gaa ne ca'anj njcaj yuviij man ta'aj soj rihaan nij sí nicaj suun, ne quiran' ta'aj soj sayuun ne cavi' ta'aj soj nanj á. Ne nachri' cunudanj nij sí yanij ni'yaj nij so' man soj, che'é se me soj sí nocqo' manj adonj. ¹⁰ Gaa ne tanáj que'ee tinúu soj chrej sa', ne taquachén tinúu soj sí tanáj chrej sa' man yo'ó tinúu soj rihaan sí nicaj suun, ne nachri' uún tinúu soj sí tanáj chrej sa' man ta'aj soj sij nocqo' manj nanj á. ¹¹ Gaa ne ca'na' uxrá sí nata' rihaan yuviij se vaa sij nata' se-nana Diose me nij so', cataj nij so', tzaj ne ca'mii ne uun nij so', ne tiha' yu'unj uxrá nij so' man yuviij adonj. ¹² Gaa ne xna'anj ndo'o se chi'ij qui'yaj yuviij, ne ca'ne' rá nij yuviij ga suun nocqo' se-nana Diose, ne che'é dan tanáj uxrá nij sí nocqo' manj chrej sa' chrej 'ee rá man tuvi' a. ¹³ Tzaj ne sí nocqo' raan manj ndaa se ca'anj ni'ya chumiij nihánj ro', so' me sí quinaniij rihaan sayuun adonj. ¹⁴ Ne ca'mii natáj yuviij nana sa' nihánj nana che'é güiij guun chij Diose rihaan chumiij nihánj cunqo yuviij man cunudanj chuman' man rihaan chumiij, ne xcaj nij yuviij cuentá che'e, gaa ne guun che'e chumiij nihánj quinaviij chumiij nihánj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

¹⁵ Ne soj sij nayaá nana nihánj nana cachronj rihaan yanj nihánj ro', xcaj uxrá soj cuentá me taj nana nihánj nana ca'mii Jesucristó che'é se chi'ij á.

Dan me se cataj uún Jesucristó:

—Aj ne'en soj se vaa cataj xna'anj sí cu'naj Daniel sí nata' se-nana Diose gaa naá che'é yo'ó se chi'ij qui'yaj ndo'o sayuun man yuviij, ne dan me se güiij quene'en soj se chi'ij yo' rej guce, ¹⁶ ne yo'ó cunanj nij sí man estadó Judea ca'anj nij so' raá quij á. ¹⁷ Ne sí taj xráá ve' tucua' ro', se catuj so' rá ve' tucua' so' qui'ij so' si'yaj so' ma'. ¹⁸ Ne sí 'yaj suun taacan ro', se canicaj so' nana' so' sagan' so' tanáj so' rihaan yo'óo ma'. Se guun raan nij so' ma'. Maan se yo'ó cunanj nij so' á. ¹⁹ Nique chana nuu rque do', chana vaa ta'nú ne'ej utzii do', güiij ca'na' sayuun yo' a. 'O se se guun nucuj chana yo' cunanj chana yo' ma'. ²⁰ Cachünj ni'yaj soj rihaan Diose se vaa se ca'na' sayuun yo' güiij gaa maan do', güiij no' xcúun yuviij

naraan rá yuviij do' ma'. ²¹ 'O se güiij ca'na' sayuun ro', quij ndo'o guun nanj á. Quij doj gaa sayuun yo' rihaan nu' nij sayuun quiran' yuviij gaa nu' ca'na', ne daj chihaa mij se quiran' uún yuviij sayuun vaa danj ma'. ²² Sese que'ee uxrá güiij guun sayuun, ne se quinaniij yuviij rihaan sayuun yo' ma'. Tzaj ne vaa güiij quisij sayuun, qui'yaj Diose, che'é rej quinaniij nij sí narií so' canocqo' man so' adonj.

²³ Ne güiij yo' me se sese cataj yuviij rihaan soj: "Ni'yaj so' ei. Nihánj 'na' sí tinaniij man ni' rihaan sayuun á", ne se cuchumán rá soj ma'. ²⁴ 'O se ca'na' uxrá sí ne sí cataj se vaa sí tinaniij man yuviij rihaan sayuun me nij so', ne ca'na' uxrá sí ne sí cataj se vaa nata' nij so' se-nana Diose, ne qui'yaj nij so' suun sa' nocqo, ne tiha' yu'unj nij so' man cunudanj nij yuviij man rihaan chumiij nanj adonj. Ndaa nij sí narií Diose man ro', sese taj vaj Diose tumé man nij so', ne cuchumán rá nij so' ni'yaj nij so' man nij sí tiha' yu'unj yo' nanj adonj. ²⁵ Nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj daj guun rihaan chumiij nihánj nanj á. ²⁶ Che'é dan me sese cataj yuviij rihaan soj se vaa vaj 'unj rej quij, ne se ca'anj soj rej quij nana' soj manj ma'. Ne sese cataj yuviij rihaan soj se vaa yáan 'unj rá 'o ve', ne se cuchumán rá soj ma'. ²⁷ Dan me se ndaa rá se uun gaa raan rej síj güiij ne 'o chuguun nu' xta' ndaa rej ata' güiij ro', ne ne'en cunudanj yuviij se vaa raan rihaan chumiij a. Ne ase uun rá soj ne'en soj gaa raan ro', danj guun rá soj asa' ca'na' 'unj síj ca'neé Diose njcaj yu'unj man yuviij, ne yo'ó quene'en nu' yuviij man rihaan chumiij nihánj se vaa ca'na' 'unj adonj. ²⁸ Aj ne'en soj daj 'yaj yachruú vaj rej xta', ne ne'en ma'an xo' me rej naj nee xo' a. Taj sí nata' rihaan xo' me rej naj nee yo' ma'. Ne ase uun rá yachruú ro', danj guun rá ma'an soj asa' ca'na' uún 'unj rihaan chumiij nihánj adonj. Quene'en ma'an soj sij man rihaan chumiij nihánj me rej ca'na' 'unj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj gaa ca'na' uún Jesucristó rihaan chumiij nihánj a

²⁹ "Sij quiran' yuviij sayuun yo', gaa ne guun rmi' güiij guun rmi' yaviij guun rmi', ne cayuun nij yati' xta' ne quinaan taran' nij rasuun nucuj man rej xta' do' a. ³⁰ Gaa ne vaa se curuvi' rej xta' quene'en soj, ne quene'en soj se vaa daj doj ca'na' uún 'unj síj ca'neé Diose njcaj yu'unj man yuviij á. Gaa ne cunudanj nij sí man rihaan chumiij nihánj ro', quinano ndo'o rá ma'an nij so', gaa ne quene'en nij so' man 'unj síj ca'neé Diose njcaj yu'unj man yuviij á. Dan me se xráá ngaa quitaj 'unj ca'na' 'unj, ne guun nucuj ndo'oj qui'ij ta'ngaj, ne ve'é uxrá curuvij ca'na' á. ³¹ Gaa ne ca'yanj nii chruun a'yanj, qui'yaj, ne ca'nej 'unj man

nij se-mozó 'unj ca'na' nij so' rihaan chumiij nihánj, ne naqui'yaj chre' nij se-mozó 'unj man nij sí narií Diose man canoco' manj a. Dan me se cachee nij se-mozó 'unj rihaan nu' chumiij nihánj, nanq' nij so' taran' nij sí cunuü chre' ga' 'unj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ya quene'en ni' se vaa nichrun' ca'na' uún Jesucristó a

³² "Tucu'yón soj nana nihánj nana che'é chruun man chruu higó raá á. Gaa quisij guun larúu ra'a chruun, ne naca coj ya'lij raá chruun, ne ne'en soj se vaa nichrun' 'na' dió naman maan a. ³³ Dan me se xcax uún soj cuentá se vaa asa' quene'en soj nu' se vaa cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano, ne nichrun' ca'na' uún 'unj nanj adonj. Dan me se ase vaa sí nicun' ta'yaa ro', gaa 'unj ei. ³⁴ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano quisij nu' rasuun nihánj nu' se vaa cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano ei. Ne ya quene'en soj nu' nihánj gaa ataa cavi' soj ei. ³⁵ Vaa güii ca'anj ni'ya yo'óo do', xta' do', tzaj ne se-naj me se daj chihaa mij se quinavij yo' ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne ne'en ni' me güii ca'na' uún Jesucristó ma'

³⁶ "Nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa a'ó sí ne ne'en me güii ca'na' uún 'unj rihaan chumiij nihánj ma'. Ca'vee se ndaa se-mozó Diose 'yaj suun rej xta', ca'vee se ndaa ma'anj ta'nij Diose, tzaj ne ne ne'en ni' me güii me yo' ma'. Qrún Réj me sí ne'en nanj adonj. ³⁷ Ase vaa qui'yaj yuvij gaa cayáán sí cu'naj Noé rihaan chumiij ro', danj gaa qui'yaj uún yuvij asa' ca'na' uún 'unj sij ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvij rihaan chumiij nihánj adonj. ³⁸ Dan me se gaa cayáán sí cu'naj Noé, ne daj doj caráán na ya'anj rihaan chumiij, tzaj ne chá yuvij do', co'ó yuvij do', ne xcax tuvi' nij yuvij do'; inanj danj qui'yaj nij yuvij ndaa quisij güii catúj nij tuvi' sí cu'naj Noé rque rihoo xij chéé rihaan na a. ³⁹ Ne ne xcax nij yuvij cuentá sese caráán na ya'anj xráá nij so' ma'. Maan se ndaa quisij caráán na ya'anj xráá cunudanj nij so', ne danj gaa xcax nij so' cuentá nanj á. Ne ase vaa ne xcax nij yuvij man gaa naá cuentá se vaa quiran' nij so' sayuun ro', danj gaa uún yuvij asa' quisij ca'na' uún 'unj sij ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvij rihaan chumiij nihánj adonj. 'Q se ndaa sij güii quene'en nij so' manj, gaa ne xcax nij so' cuentá nanj á.

⁴⁰ "Ne asa' quisij güii yo', ne cunuü vij roj snó'o qui'yaj suun roj so' yo'óo, ne nacaj se-mozó Diose man yo'ó so', ne quinaj yo'ó so' a. ⁴¹ Ne cunuü vij roj chana' gaj roj no' 'núú trigó, ne nacaj se-mozó Diose man yo'ó no', ne quinaj yo'ó no' nanj adonj. ⁴² Che'é dan cutumé uxrá soj man soj á. 'Q se ne

ne'en soj me güii ca'na' sí 'unj ra'a man soj a ma'. ⁴³ Dan me se sese 'o sí tucua' ve' ro', aj ne'en so' me orá ca'na' sí ituu ne qui'yaj ituu sí ituu rasuun man tucua' so', ne uxrá cutumé so' tucua' so', ne se qui'yaj ituu sí ituu tucua' so' tzaj ma'. Maan se ne ne'en soj me orá ca'na' sí ituu man adonj. ⁴⁴ Dan me se ta'nga' danj vaa guéé 'unj sij ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvij, ne ne ne'en soj me orá ca'na' uún 'unj man adonj. Che'é dan yo'ó ni'yaj soj á.

Nana nihánj taj xna'anj daj quiran' sí ve'é yaj suun rihaan Diose do', daj quiran' sí ne 'yaj suun sa' rihaan Diose do' a

⁴⁵ "Che'é dan me sese cune' sí tucua' yo'ó ve' man yo'ó se-mozó so' se vaa cutumé mozó yo' man tuvi' mozó rque so' se chá rihaan nij so' orá chá nij so' chraa, ne daj qui'yaj mozó yo', rá soj ga. Sese ya ya sij ve'é 'yaj suun me so' do', sese ya ya sij avii raá me so' do', ne daj qui'yaj so', rá soj ga. ⁴⁶ Gaa ne güii naman se-ru'vee mozó ro', sese quene'en se-ru'vee mozó se vaa ve'é 'yaj suun mozó se-suun ru'vee, ne cavi' sa' uxrá mozó yo', qui'yaj se-ru'vee mozó yo' adonj. ⁴⁷ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa cune' ru'vee yo' man mozó yo' guun so' sí tumé man cunudanj si'yaj ru'vee yo' a. ⁴⁸ Tzaj ne sese vaa chi'ij nimán mozó yo', ne guun rá so' se vaa guun raan ndo'o se-ru'vee so', ⁴⁹ gaa ne guun che'é so' go' so' man tuvi' so' mozó, ne chá so' co'ó so', ne guun xno' so' a. ⁵⁰ Dan me se ne ne'en so' aman naman se-ru'vee so' a. Ne na'vij so' ca'na' ru'vee a. Tzaj ne sij güii síj orá síj, ne ca'na' ma'an se-ru'vee mozó yo', ⁵¹ gaa ne ca'ne' nu' so' man mozó yo' ne cataj so' se vaa ca'anj mozó yo' rihaan ya'an ga yo'óo nij sí nucui' rá a. Ne yuvij man rihaan ya'an yo' ro', ta'vee uxrá, ne ndaa chá ruj ma'an nij yuvij cúu yan' yuvij ei.

25

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é chi' chana' yaan me rá catuu rej anuú cha'anj nara'aa a

¹ "Ne asa' ca'na' uún 'unj rihaan chumiij nihánj, ne ase vaa chi' chana' yaan ro', danj gaa nij yuvij me rá catuu rihaan Diose asa' guun chij Diose á. Dan me se nicaj nij chana' yaan yo' saga' nij no' aga' ya'an, ne ca'anj na'vij nij no' man sí nara'aa a. ² Dan me se 'un' nij chana' yaan yo' ro', me chana' ni'yon, ne yu'un' nij chana' yaan yo' ro', me chana' nicaj cuentá a. ³ 'Q se nij chana' ni'yon yo' ro', nicaj nij no' saga' nij no' aga' ya'an, tzaj ne taj vaj casté acaa nicaj nij no' a ma'. ⁴ Ne nij chana' nicaj cuentá ro', nij no' me se nicaj nij no' saga' nij no' aga' ya'an do', aga' nuu casté acaa do' a. ⁵ Dan me se guun raan sí nara'aa, ne ca'na' nej rihaan taran'

nij chana yaan yo', ne cotoj taran' nij no' a. ⁶ Guun yan', ne caguaj yuvij cataj yuvij: "Na' sí nara'aa ga chana yaan ei. Cuvá' soj nari' tuvi' soj ga so' ei", cataj yuvij rihaan chí' nij chana yaan yo' a. ⁷ Gaa ne cuno nij chana yaan, ne ra'yanj naxagaa taran' nij no', ne naqui'yaj sa' nij no' saga' nij no' aga' ya'an a. ⁸ Ne cataj nij chana ni'yon rihaan nij chana nicaj cuentá, ne: "Qui'yaj soj doj se ndo'o, rque soj doj casté acaa rihaan núj ruguanj. Quina'áj saga' núj aga' ya'an nanj achuguanj", taj nij chana ni'yon yo' rihaan tuvi' no' a. ⁹ Gaa ne tuvi' no' chana nicaj cuentá me se cataj: "Mañ se se quisij casté acaa cacaa rihaan taran' ní' ma'. Ca'anj soj rej ane' casté acaa, ne quiraan soj man yo' á", taj nij chana nicaj cuentá yo' rihaan nij chana ni'yon a. ¹⁰ Veé dan, ne ca'anj nij chana ni'yon yo' quiraan nij no' casté acaa, ne ca'na' sí nara'aa, ne nij chana nicaj cuentá me se ne cachijn casté acaa rihaan nij no' ma'. Che'é dan catúj nij no' rá ve' canuú cha'anj ga sí nara'aa, ne caráán nii ta'yaa yo' a. ¹¹ Cachén doj orá, gaa ne ca'na' nij chana ni'yon uún, ne cataj nij no': "Ca'nuu so' ta'yaa catúj núj, socoj", cataj nij no' rihaan sí nara'aa a. ¹² Ne cataj sí nara'aa yo': "Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa ne ne'én 'unj man soj ma'", taj so' rihaan nij chana ni'yon yo' a.

¹³ "Che'é dan cutumé uxrá nij soj man soj á. 'Q se ne ne'en soj me güii ca'na' 'unj ne ne'en soj me orá ca'na' 'unj ne ne'en soj ma'.

Nana nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é sí racuj sa'anj rihaan se-mozó so' a

¹⁴ "Q se güii ca'na' 'unj me se ase vaa qui'yaj yo' ru'vee ga se-mozó ru'vee ro', danj gaa qui'yaj ga soj sij noco' manj adonj. Dan me se guun rá ru'vee yo' ca'anj so' yo'ó chuman', ne canacúun so' man nij se-mozó so', ne racuj so' se-sa'anj so' rihaan nij mozó yo' a. ¹⁵ Dan me se rihaan yo'ó so' racuj so' 'un' sa'anj noco' uxrá cu'naj talento a. Rihaan yo'ó so' racuj so' vj sa'anj talento a. Ne rihaan yo'ó so' racuj so' yo'ó sa'anj talento a. Danj qui'yaj so', racuj so' sa'anj rihaan 'o' 'o' nij se-mozó so', ne rihaan 'o' 'o' mozó yo' racuj so' ndaa vaa guun nucuaj mozó tinaca mozó yo' a. Dan me se me rá so' qui'yaj suun 'o' 'o' mozó tinaca 'o' 'o' mozó sa'anj rque so' rihaan mozó yo', ne che'é dan qui'yaj so' danj a. Ne cavii so', ca'anj so' a.

¹⁶ "Sij ca'anj so', ne cavii sí nicaj 'un' sa'anj talento ca'anj so', ne qui'yaj suun so', ne quisij, gaa ne qui'yaj canaán so' yu'un' sa'anj talento ga sa'anj uún a. ¹⁷ Ne ase vaa qui'yaj so' ro', danj vaa qui'yaj sí nicaj vj sa'anj talento uún, ne qui'yaj canaán so' yavij sa'anj talento uún a. ¹⁸ Tzaj ne sí quirí 'o' sa'anj talento yo' me se cavii so' ca'anj so',

ne gáán so' 'o' yu'uj, ne caxrij yuve so' man sa'anj racuj ru'vee rihaan so' a.

¹⁹ "Veé dan, ne guun raan uxrá, ne namán se-ru'vee va'núj nij mozó, ne xná'anj ru'vee man 'o' 'o' nij so' daj qui'yaj nij so' a. ²⁰ Ne cuchí' sí nicaj 'un' sa'anj talento rihaan ru'vee, ne rque so' chí' sa'anj talento man se-ru'vee so', cataj so': "Un' sa'anj talento racuj so' manj, señor. Ne yaj ro', nuu yo' chí' sa'anj talento, qui'yaj nanj á", taj so' a. ²¹ Ne cataj ru'vee yo' rihaan se-mozó so': "Cunaj uxrá vaa qui'yáá so' ei. Mozó sa' mé so', ne gaa nucuaj raj mán so' adonj. Ve'é cutumé so' man doj si'yáj á. Che'é dan, ne yaj cané so' tumé so' noco' doj si'yáj á. Cuvá' so' cayáán so' ga 'unj, ne ve'é cayáán ní' nanj ei", taj so' rihaan se-mozó so' a.

²² "Gaa ne cuchí' sí nicaj vj sa'anj talento uún, ne cataj so': "Racuj so' vj sa'anj talento rihanj, señor. Ne yaj, ne nuu yo' ca'anj sa'anj talento, qui'yaj nanj á", taj so' a. ²³ Ne cataj ru'vee yo' rihaan so': "Cunaj uxrá vaa qui'yáá so' ei. Mozó sa' mé so' uún, ne gaa nucuaj raj mán so' uún adonj. Ve'é cutumé so' man doj si'yáj, ne che'é dan yaj cané so' tumé so' noco' doj si'yáj ya ei. Cuvá' so', cayáán so' ga 'unj, ne ve'é cayáán ní' ya ei", taj ru'vee yo' rihaan yo'ó se-mozó so' a.

²⁴ "Veé dan, ne cuchí' sí nicaj yo' sa'anj talento uún rihaan se-ru'vee so', ne cataj so': "Ne'én 'unj se vaa sij sca' ndo'o nimán mé so', señor. Ne'én 'unj se vaa yo'ó yuvij unó 'núú, ne ma'án so' me sí rii un naa nanj adonj. Ne yo'ó yuvij narií squíj man 'núú trigó, 'yáá so', ne ma'án so' naran' un man 'núú trigó sa' yo' nanj adonj. ²⁵ Che'é dan cuchu'vi' 'unj, ne ca'anj 'unj, ne caxrij yuve 'unj se-sa'anj so' rque yo'ó nanj adonj. Dan me se nacaj guce uún so' se-sa'anj so' nanj ei", taj mozó yo' rihaan ru'vee a. ²⁶ Ne cataj ru'vee yo' rihaan mozó: "Mozó chí'ij nimán dq', mozó rmií dq', mé so' ei. Se danj ne'én so' se vaa yo'ó yuvij unó 'núú, ne ma'anj rii naa, ne ne'én so' se vaa yo'ó yuvij narií squíj man 'núú trigó, ne 'unj naran' 'núú trigó sa' yo', ²⁷ ne me che'é ne taçuachén so' se-sa'anj 'unj rihaan nij sí nuta' raá sa'anj ga. Gaa ne asa' 'ná' 'unj, ne nicaj 'unj se-sa'anj 'unj ga sa'anj nata' raá yo' ga", taj ru'vee yo' rihaan yo'ó mozó yo' a.

²⁸ "Ne ca'mii uún ru'vee yo' rihaan yo'ó nij se-mozó so', cataj so': "Ca'nece soj sa'anj nicaj mozó chí'ij nihánj, ne taçuachén soj rihaan sí nicaj chí' sa'anj talento á. ²⁹ 'Q se sí ne'en sa' qui'yaj suun rihanj me se vaa güii, ne doj a guun nucuaj so' qui'yaj suun so' rihanj adonj. Ne sí ne ne'en qui'yaj suun rihanj me se ca'nece 'unj suun le'ej ní' ata so', ne quinaj un so', qui'yaj adonj. ³⁰ Ne mozó chí'ij yo' me se taj se uun so' rihanj ma'. Quiri'ij soj man so' xe' rej rmi' á. Ne yuvij man rej rmi' yo' me se ta'vee uxrá ne ndaa

chá ruj ma'an nij yuvij cúu yan' nij so' nanj adonj", taj ru'vee rihaan yo'ó nij se-mozó so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é güii ca'ne' Jesucristó cacun' che'é yuvij man rihaan chumii a

³¹ "Dan me se síi ca'neé Diose nıcaj yu'unj man yuvij mé 'unj, ne ca'na' uún 'unj rihaan chumii nihánj, ne ve'é uxrá gaa ca'na' 'unj, ne ca'na' cunudanj nij se-mozó 'unj, ne asa' ca'na' 'unj, ne quitaj 'unj rihaan xrúun 'unj chruun xlá sa', ne ca'ne' 'unj cacun' che'é yuvij adonj. ³² Dan me se naquiyaj chre' nij se-mozó 'unj man cunudanj nij yuvij man rihaan chumii, ne canicun' nij yuvij rihaan 'unj, ne cuxra' ta'aj 'unj man nij yuvij, ne dan me se ase vaa 'yaj síi tumé matzinj uxra' ta'aj so' man nij matzinj ga nij tana ro', danj gaa qui'yáa 'unj, cuxra' ta'aj 'unj man nij yuvij yo' nanj adonj. ³³ Dan me se nij síi sa' ro', ase vaa matzinj gaa nij so' rihanj, ne cachén nij so' canicun' nij so' rej nuva' 'unj, ne nij síi chí'ij ro', ase vaa tana gaa nij so' rihanj, ne cachén nij so' canicun' nij so' rej nichruún 'unj a.

³⁴ "Ne guún 'unj síi nicaj suun rey, quirii ta'ngá' 'unj rihaan nij so', ne dan me se ca'mii 'unj rihaan nij síi nicun' rej nuva' 'unj, cataj 'unj: "Cuva' soj ei. Niha' uxrá rá Réé 'unj ni'yaj so' man soj á. Dan me se asij qui'yaj Réé 'unj man chumii nihánj, ne cachrón so' güii guun chij ma'an soj rihaan chumii nihánj a. Che'é dan ca'na' soj, ne nacaj soj nu' se sa' qui'yaj Réj á. ³⁵ 'O se gaa naá, ne quina'aan rquej, ne rque soj se chá á. Ne nacóo 'unj na, ne rque soj na co'oj á. Ne ase vaa síi 'na' yo'ó chuman' vaa 'unj rihaan soj, tzaj ne ve'é ca'mii soj gaj a. ³⁶ Tachrinj uun vaa sagan' 'unj, tzaj ne rque soj yatzij manj á. Ne canó chí'ij manj, ne cuchí' soj rej náj, ne taj ya'anj soj manj á. Qui'nij 'unj taga', ne cuchí' soj taga', ne ca'mii soj gaj adonj", cataj 'unj rihaan nij síi nicun' rej nuva' 'unj a.

³⁷ "Gaa ne ca'mii nij síi sa' yo' rihanj, cataj nij so': "Aman quene'en núj se vaa na'aan rque so', ne rque núj se chá so', Señor. Aman quene'en núj se vaa nacóo so' na, ne rque núj na co'o so' ga. ³⁸ Aman ase vaa síi 'na' yo'ó chuman' vaa so' rihaan núj, ne ca'mii núj ga so' ga. Aman quene'en núj se vaa tachrinj uun vaa sagan' so', ne rque núj yatzij cunuú so' ga. ³⁹ Aman quene'en núj se vaa canó chí'ij mán so' do', se vaa catúj so' taga' do', ne cuchí' núj racuij núj mán so' ga", cataj nij síi sa', xna'anj nij so' manj a.

⁴⁰ "Gaa ne cataj 'unj rihaan nij so': "Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa racuij ndo'o soj man nij tinúu 'unj gaa quiran' nij so' sayuun vaa danj á. Nda' se síi nica' ndo'o me ta'aj nij so', tzaj ne racuij

ndo'o soj man nij so', ne che'é se racuij ndo'o soj man tinúu 'unj, ne che'é dan nuchruj 'unj cuentá se vaa me soj síi racuij man ma'anj adonj", cataj 'unj rihaan nij so' a.

⁴¹ "Gaa ne cataj 'unj rihaan nij síi nicun' rej nichruún 'unj a: "Naxuun soj man soj rihanj ei. Maan se cataj ya Diose se vaa inanj sayuun quiran' soj, ca'anj soj rihaan ya'an, cacaa soj nu' cavii nu' ca'anj nanj á. Dan me se qui'yaj Diose ya'an yo' cacaa síi chree cacaa nij nana chree cacaa, ne cacaa nij soj cacaa ga so' adonj. ⁴² 'O se quina'aan rquej gaa naá, tzaj ne ne rque soj a doj se chá cháj ma'. Nacoó 'unj na, tzaj ne ne rque soj a doj na co'oj ma'. ⁴³ Ase vaa síi 'na' yo'ó chuman' vaa 'unj rihaan soj, tzaj ne ne ca'mii soj gaj ma'. Tachrinj uun nuú 'unj, tzaj ne ne rque soj a doj yatzij ma'. Canó chí'ij manj do', qui'nij 'unj taga' do', tzaj ne a 'ó güii ne cuchí' soj rihanj ma'", cataj 'unj rihaan nij so' a.

⁴⁴ "Gaa ne cataj ma'an nij síi chí'ij yo': "Aman quene'en núj mán so' se vaa na'aan rque so' do', se vaa nacóo so' na do', se vaa ase vaa síi ca'na' yo'ó chuman' vaa so' do', se vaa achiin yatzij cunuú so' do', se vaa canó chí'ij mán so' do', se vaa qui'nij so' taga' do', ne ne racuij núj mán so', Señor", cataj nij so', xna'anj nij so' manj a.

⁴⁵ "Gaa ne cataj 'unj rihaan nij so': "Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa a 'ó xco' ne racuij soj man nij tinúu 'unj gaa quiran' nij so' sayuun vaa danj ma'. Ne nda' se síi nica' ndo'o me ta'aj nij so', tzaj ne ne xcuún nij soj racuij soj man nij so' adonj. Ne che'é se ne racuij soj man nij so' ro', che'é dan nuchruj 'unj cuentá se vaa nuveé sij racuij manj me soj ma'", cataj 'unj rihaan nij so' a.

⁴⁶ "Gaa ne cavii nij so' ca'anj nij so', ne quiran' ndo'o nij so' sayuun nu' cavii nu' ca'anj, tzaj ne nij síi sa' ro', ve'é cayáan nij so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

26

Nana nihánj taj xna'anj se vaa 'o guun rá nij xrej atá suun nocoo doj do', nij síi uun chij do', se vaa caví' Jesucristó a

¹ Sij cataj xna'anj Jesucristó nu' nana yo', gaa ne ca'mii uún so' rihaan nij síi tucu'yón se-nana so', cataj so':

² —Ne'en soj se vaa cachén vij güii, gaa ne canuú cha'anj pascua, ne tacuachén nii manj rihaan nij síi cachrón manj rihaan rutze nanj adonj. Danj qui'yaj nij so', che'é se síi ca'neé Diose nıcaj yu'unj man yuvij mej a —taj Jesucristó a.

³ Gaa ne cunuú chre' nij xrej atá suun nocoo doj do', nij síi uun chij do', rihaan ve'

xij tucua xrej atã suun nocoo doj sîi cu'naj Caifás a. ⁴ Ne 'o guun rá cunudanj nij so' se vaa tiha' yu'unj nij so' man Jesucristó, ne quita'aa yuve nij so' man Jesucristó, ne cavi' Jesucristó, qui'yaj nij so', rá nij so' a. ⁵ Tzaj ne cataj nij so':

—Se quita'aa ni' man so' gaa aman anuú cha'anj ma'. Maan se sese danj qui'yaj ni', ne ca'maan rá nij yuvi, ne guun sayuun, qui'yaj nij yuvi nanj adonj —taj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa caxrj 'o chana casté raq Jesucristó a

⁶ Dan me se yáan Jesucristó chuman' cu'naj Betania, ne ne so' rá 'o ve' tucua sîi cu'naj Simón sîi canó luj ri'yuj man, ⁷ ne yáan Jesucristó rihaan mesá, ne cuchí' yo'o chana rihaan so', ne nicaj chana yo'o aga' catzji nuu casté gun' daj, ne casté tu'vee ndo'o me yo' a. Gaa ne caxrj chana casté raq Jesucristó a. ⁸ Ne ca'maan rá nij sîi tucuyón se-nana Jesucristó, ne cataj nij so':

—Me che'é tiri' rma'an chana nihánj casté sa' ga. ⁹ Me che'é ne cutu'vee no' casté, ne quirí' uxrá no' sa'anj, ne go' no' sa'anj yo' man sîi nique ga —cataj nij so', ni'yaj nij so' man chana yo' a.

¹⁰ Ne quene'en Jesucristó daj vaa ca'mii nij so', ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Me che'é a'mii soj danj ni'yaj soj man chana ga. 'O se ve'é uxrá vaa qui'yaj no' manj á. ¹¹ 'O se sîi nique me se daj a güii mán nij sîi nique ga soj, ne ca'vee qui'yaj soj danj ga sîi nique ei. Tzaj ne 'unj me se vaa güii ca'anj 'unj, ne quinaj uun soj, ne se ca'vee qui'yaj soj se luj che'ej ma'. ¹² Dan me se caxrj chana nihánj casté raj, ne che'é dan ne'en soj se vaa cachin' nii manj adonj. ¹³ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa me rej ma'an ca'mii natáj yuvi se-nanaj nana sa' rihaan nij yuvi man rihaan nu' chumij nihánj ro', ne cataj xna'anj uun nij yuvi rihaan tuvi' yuvi che'é se vaa qui'yaj chana nihánj manj, ne se quini'yón yuvi man chana nihánj ma' —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cutu'vej sîi cu'naj Judas man Jesucristó rihaan nij sîi taj ri'yunj man Jesucristó a

¹⁴ Gaa ne cavi sîi cu'naj Judas Iscariote, ca'anj so' rihaan nij xrej atã suun nocoo doj a. Dan me se yo'o tuvi' chujij nij sîi tucuyón se-nana Jesucristó me sîi cu'naj Judas yo' a. ¹⁵ Dan me se cataj so' rihaan nij xrej a:

—A me se rque soj manj, ne racuúj 'unj man soj tacuachén 'unj man Jesucristó rihaan soj ga —taj so', xná'anj so' man nij xrej a.

Ne go' nij so' icó chi' sa'anj platá catzji man sîi cu'naj Judas yo' a. ¹⁶ Gaa ne guun che'e sîi cu'naj Judas nuchruj raq so' aman guun nucaj so' racuúj so' man nij xrej atã

suun nocoo doj, tacuachén so' man Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ma'an Jesucristó taj xna'anj se vaa tacuachén yo'o tuvi' nij sîi tucuyón se-nana so' man so' rihaan nij sîi taj ri'yunj man so' a

¹⁷ Ne güii canuú cha'anj pascua ro', cuchí' nij sîi tucuyón se-nana Jesucristó rihaan Jesucristó, ne xná'anj nij so' man so', cataj nij so':

—Me rej qui'yaj chujij núj cha xti'no ní cha'anj pascua, rá so' ga —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹⁸ Ne cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so' se vaa catuu nij so' chuman' Jerusalén, ne cuchí' nij so' rihaan yo'o so', ne ca'mii nij so' nana nihánj rihaan so' a: “Taj xna'anj maestró rihaan so' se vaa daj doj quisij se-ora so' a. Ne cha xti'no so' do', nij sîi tucuyón se-nana so' do', cha'anj pascua tucua so' á”, cataj nij so' rihaan sîi ne chuman' yo', taj Jesucristó rihaan nij so' a. ¹⁹ Dan me se qui'yaj nij sîi tucuyón se-nana Jesucristó ndaa vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so', ne qui'yaj chujij nij so' cha xti'no nij so' cha'anj pascua a. ²⁰ Ne rej ti'nuu, ne cayáan Jesucristó ga chujij nij sîi tucuyón se-nana so' rihaan mesá a. ²¹ Ne gaa chá nij so' chraa, ne cataj Jesucristó:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa tacuachén yo'o tuvi' soj manj rihaan nij sîi taj ri'yunj man ei —taj Jesucristó a.

²² Gaa ne quinanó ndo'o rá nij sîi tucuyón se-nana Jesucristó, ne guun che'e nij so' ndaa 'o 'o nij so' xná'anj man Jesucristó, cataj 'o 'o nij so':

—'Unj me sîi qui'yaj danj ni', Señor' —taj 'o 'o nij so' a.

²³ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Sîi tiguúj rachruún ga 'unj rá co'oo ro', so' me sîi tacuachén manj rihaan nij sîi taj ri'yunj manj adonj. ²⁴ 'O se taj danj Diosé se vaa ca'anj 'unj cavi' 'unj sij ca'née Diosé nicaj yu'unj man yuvi ne ya danj quirán' 'unj adonj. Tzaj ne nique ndo'o sîi tacuachén manj rihaan nij sîi taj ri'yunj manj nanj á. Quiran' uxrá so' sayuun nanj á. Snó'o yo' me se sese ne ca'ngaa so', ne cavi sa' so' doj tzaj adonj —taj Jesucristó a.

²⁵ Ne sîi cu'naj Judas sîi me rá tacuachén man Jesucristó rihaan nij sîi taj ri'yunj man Jesucristó me se xná'anj so' man Jesucristó, cataj so':

—'Unj me sîi qui'yaj danj ni', maestro' —taj ma'an so', xná'anj ma'an so' man Jesucristó uun a.

—Ya uxrá cataj so', veé so' qui'yaj danj ei —taj Jesucristó rihaan so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é rachruún rque Jesucristó rihaan nij sîi tucuyón

se-nana so' cha nij so' do', che'é na vinó rque so' co'q nij so' do' a

²⁶ Ne gaa chá nij so' chraa ne quita'aa Jesucristó yo'q rachrúun, ne nago' so' graciá rihaan Diose, ne cuxra' ta'aj so' rachrúun, ne rque so' rihaan nij sí tucu'yón se-nana so', ne cataj so':

—Quita'aa soj rachrúun nihánj, cha soj man yo' á. Ne manj me rachrúun nihánj ei —taj so' a.

²⁷ Gaa ne quita'aa Jesucristó aga' tazá nuu na vinó, ne nago' so' graciá rihaan Diose, ne tucuachén so' aga' nuu na vinó rihaan nij so', ne cataj so':

—Co'q taran' soj na vinó nihánj á. ²⁸ 'Q se ton manj me na nihánj, ne che'é ton manj ro', rque Diose 'q nana rihaan soj daj qui'yaj Diose ga soj a. Dan me se che'é se cayanj ton manj ro', che'é dan me caraa x'naa Diose ni'yaj Diose cacun' tumé que'ee yuvij adonj. ²⁹ Ne cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa veé doj nihánj me co'oj, ne se co'oj yaj a ma'. Tzaj ne asa' quisij guii guun chij Réé 'unj rihaan chumij nihánj, ne cunu yaca chumij nihánj, ne co'q ni' na vinó naca ei —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

³⁰ Gaa ne cachráa taran' nij so' chra' rihaan Diose, ne cavii nij so', ca'anj nij so' quij cu'naj Quij man Chruun Olivó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó se vaa guun na'aj sí cu'naj Pedró ne cataj so' se vaa nuveé sij noco' man Jesucristó me so' a

³¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a: —Danj Diose taj se vaa go' Diose man sí tumé matzinj, ne cunanj nij matzinj cha'nuu nij xo' a. Ne ya ase vaa daán 'unj matzinj vaa soj, ne ni' corá guun na'aj taran' soj, ne se canoco' so' manj a ma'. ³² Tzaj ne asa' quisij cunuu i'na' uún 'unj, ne quitaj yaan 'unj rihaan soj ca'anj 'unj estadó Galilea, ne nari' tuvi' ni' estadó Galilea nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

³³ Gaa ne cataj sí cu'naj Pedró rihaan so' a:

—Ca'vee se tanáj taran' nij so' mán so', tzaj ne daj chihaa mij se tanáj 'unj mán so' ma' —taj Pedró a.

³⁴ Ne cataj Jesucristó:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan so' cuano se vaa aj ne'en 'unj se vaa ni' corá gaa ataa caguaj to'loo, ne va'nuj ya cataj so' rihaan yuvij se vaa nuveé sij noco' manj mé so' a —taj Jesucristó rihaan Pedró a.

³⁵ Ne cataj Pedró:

—Taj ma'. Ca'vee se ticavi' yuvij man ní, tzaj ne daj chihaa mij se cataj 'unj se vaa nuveé sij noco' mán so' mej ma' —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

Ne ase vaa cataj Pedró ro', danj cataj taran' nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Jesucristó gaa cachúin ni'yaj Jesucristó rihaan Diose a

³⁶ Gaa ne ca'anj Jesucristó ga nij so' ndaa yo'ó rej cu'naj Getsemani, ne cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so':

—Cane soj nihánj, na'vij soj mán 'unj, ne ca'anj 'unj gan' doj tzin', ne cachinj ni'yaj rihaan Réj a —taj Jesucristó a.

³⁷ Ne nicaj Jesucristó man Pedró do', man roj ta'nú sí cu'naj Zebedeo do', ca'anj so', ne guun che'e so' quinanó ndo'ó rá so' a. ³⁸ Gaa ne cataj so' rihaan va'nuj nij sí ca'anj ga so' a:

—Naná uxrá raj adonj. Maan che'é rej nanó ndo'ó raj, qui'yaj cavi' 'unj, raj a. Qui'yaj soj se ndo'ó quinaj soj nihánj, ne se cotoj soj ma' —taj Jesucristó rihaan va'nuj nij so' a.

³⁹ Gaa ne cavii so' yanij doj tzin', ne ca'anj cayáan rno' so' rihaan yo'óó, ne cachúin ni'yaj so' rihaan Diose, ne cataj so' rihaan Diose a:

—Sese ca'vee, ne caráan ra'á so' xráj, se gaa nanj quiran' uxrá 'unj sayuun, tzaj ne sese ma'an so' me rá quirán' 'unj sayuun, ne qui'yáa so' ndaa vaa me rá ma'an so', ne se qui'yáa so' ndaa vaa me rá ma'anj, man Ataj —taj Jesucristó, cachúin ni'yaj so' rihaan Diose a.

⁴⁰ Gaa ne canicaj uún so' ca'na' so' rihaan va'nuj nij sí tucu'yón se-nana so', ne quene'en so' se vaa cotoj cunudanj nij so' a. Gaa ne cataj so' rihaan Pedró a:

—Dan me se xa' soj me se a 'ó orá ne guun nucuaj soj ni'yaj soj gaj a ma'. Ya na'.

⁴¹ Maan se ni'yaj soj, ne cachinj ni'yaj soj rihaan Diose se vaa caráan Diose rihaan sí chree se caxrj sí chree chrej chi'ij rque soj á. 'Q se niha' rá soj qui'yaj soj se sa', tzaj ne ne guun nucuaj soj ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

⁴² Gaa ne cavii uún so', ne cachúin ni'yaj uún so' rihaan Diose, cataj so':

—Sese se ca'vee quinanij 'unj rihaan sayuun ase vaa, ne qui'yáa so' ndaa vaa me rá so', Ataj —taj Jesucristó, cachúin ni'yaj so' a.

⁴³ Gaa ne canicaj uún so' ca'na' so', ne quene'en so' se vaa cotoj uún va'nuj nij sí tucu'yón se-nana so' a. 'Q se ca'na' ndo'ó nej rihaan nij so' a.

⁴⁴ Gaa ne tanáj so' man nij so', ne cavii uún so', ne cachúin ni'yaj uún so' rihaan Diose, ne ase vaa cachúin ni'yaj so' gaa rque ro', danj vaa cachúin ni'yaj uún so' rihaan Diose a.

⁴⁵ Gaa ne canicaj uún so' ca'na' so' rihaan va'nuj nij sí tucu'yón se-nana so', ne cataj so':

—Ca'vee cotoj soj ca'vee naraan rá soj ca'vee sese vaa ya'núj rihaan soj á. Dan me se daj doj quisij orá tucuachén yo'ó so' manj rihaan síí tumé ndo'o cacun', che'é se mé 'unj síí ca'née Diose nıcaj yu'unj man yuvıj adonj. ⁴⁶ Naxagaa soj, ca'anj ní' nanj ei. Nı'yaj soj nedı'. 'Na' síí tucuachén manj rihaan síí taj ri'yunj manj nanj chuguıanj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj níí gaa quita'aa níí man Jesucristó a

⁴⁷ Dan me se nicun' Jesucristó ca'mıı so', ne nu' ca'na' síí cu'naj Judas yo'ó tuvi' chıvıj níí síí tucu'yón se-nana Jesucristó, ne ca'na' uxrá yuvıj gá so', ne nıcaj níí yuvıj neé espadá do', chruun do' a. Dan me se níí yuvıj ca'née níí xrej atá suun nocoo doj do', níí yuvıj ca'née níí síí uun chıj rihaan níí yuvıj israelıtá do', me níí yuvıj ca'na' a. ⁴⁸ Ne síí cu'naj Judas cataj xna'anj rihaan níí yuvıj se vaa daj gaa qui'yaj so' gá Jesucristó, gaa ne cunuı yaa níí yuvıj man Jesucristó, ne cataj so':

—Síí cachron tu'vaj ro', so' me síí quita'aa soj cuaj á —taj síí cu'naj Judas a.

⁴⁹ Gaa ne nu' cuchi' so' cuaj rihaan Jesucristó, ne cataj so':

—Ca'na' uxrıj, nanj maestro —taj so' rihaan Jesucristó a.

Gaa ne nu' cachron tu'va so' xruı Jesucristó a.

⁵⁰ Gaa ne xna'anj Jesucristó man Judas, cataj so':

—Me che'é ca'ná' so', gá tinu' —taj so' rihaan Judas a.

Gaa ne cuchi' níí yuvıj rihaan Jesucristó, ne quita'aa níí yuvıj man Jesucristó a.

⁵¹ Ne yo'ó síí nicun' gá Jesucristó me se quırıı so' taneé so' neé espadá, ne go' so' neé espadá yo' raá yo'ó se-mozó xrej atá suun nocoo doj, ne veé dan güéj nu' xréé mozó yo', qui'yaj so' a. ⁵² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan síí nıcaj neé espadá yo' a:

—Na'nej so' taneé so' á. 'O se nu' yuvıj nıcaj neé espadá ro', veé neé espadá qui'yaj cavi' níí yuvıj nanj adonj. ⁵³ Ne ne ne'én so' se vaa guun nuıcaj cachınj ní'yáj rihaan Réj, ne ca'na' que'ee ndo'o se-mozó Réj rihaanj cuano, ne ca'vee qui'yaj cananj a. ⁵⁴ Tzaj ne sese danj qui'yáj, gaa ne asa' ca'vee qui'yaj ní' nu' nana no rihaan danj Diose nana taj xna'anj daj gaa quırán' 'unj ga —taj Jesucristó rihaan síí nıcaj neé espadá yo' a.

⁵⁵ Ne canıcaj Jesucristó, cataj Jesucristó rihaan níí yuvıj a:

—Me che'é nıcaj soj neé espadá nıcaj soj chruun nıcaj soj, ca'na' soj gá. Síí itıı mé 'unj, rá soj na'. Ne 'o se guun que'ee güıı cayáán 'unj rá nuvíı nocoo, tucu'yón 'unj se-nanaj rihaan níí yuvıj, tzaj ne ne quita'aa

soj manj a. ⁵⁶ Tzaj ne nihánj me se quırán' 'unj nu' se vaa taj nana cachron níí síí nata' se-nana Diose gaa naá rihaan yanj a —taj Jesucristó a.

Gaa ne tanáj cunudanj níí síí tucu'yón se-nana Jesucristó man so', ne cunanj níí so', ca'anj níí so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj níí gaa cuta' níí cacun' xráá Jesucristó a

⁵⁷ Dan me se níí síí quita'aa man Jesucristó me se nıcaj níí so' man Jesucristó ca'anj níí so' rihaan síí cu'naj Caifás xrej atá suun nocoo doj a. Ne aj mán chre' níí síí naqui'yaj cuı se-tucuıanj Moısés do', níí síí uun chıj do', rihaan síí cu'naj Caifás yo' a. ⁵⁸ Ne gan' gan' canoco' síí cu'naj Pedró xcó Jesucristó, ne cuchi' so' rihaan chıngá rej yanj síí cu'naj Caifás yo', ne catıj so' rá chıngá ne ca'anj cayáán so' gá níí se-mozó xrej man rá chıngá, quene'en so' daj quırán' Jesucristó a.

⁵⁹ Dan me se nano' níí xrej atá suun nocoo doj nano' níí cuese nano' man yuvıj cataj xna'anj che'é cacun' tumé Jesucristó a. Me rá níí so' narı' níí so' cacun' rmı' cuta' níí so' xráá Jesucristó ne cavi' Jesucristó, rá níí so' a. Tzaj ne taj vaj á 'ó cacun' tumé Jesucristó a ma'. ⁶⁰ Che'é dan ndá' se cuchi' uxrá síí ne rihaan níí cuese ca'mıı ne níí so', tzaj ne taj vaj cacun' quırı' níí so' cuta' níí so' xráá Jesucristó a ma'. Veé dan, ne cuchi' vıj roj so', ⁶¹ ne cataj roj so':

—Síí nihánj cataj se vaa guun nuıcaj so' taıcuaneé so' nuvíı nocoo nuvíı na'vıj ní' rihaan Diose, ne rıue va'nıj güıı cune' uún so' nuvíı yo', taj so' ei —taj roj so' a.

⁶² Gaa ne canıcan' xrej atá suun nocoo doj, ne xna'anj so' man Jesucristó, cataj so':

—Me che'é ne a'mıı so' gá. Daj vaa nana nihánj nana a'mıı roj síí nihánj che'é so' gá —taj so', xna'anj so' man Jesucristó a.

⁶³ Tzaj ne dınj táá Jesucristó a. Gaa ne cataj uún xrej atá suun nocoo doj rihaan Jesucristó a:

—Ase vaa nana taj xna'anj ma'an Diose rihaan so' ro', danj gaa nana nihánj nana cataj xna'anj 'unj rihaan so' á. 'Unj me síí ya ya ca'ne' suun rihaan so' cataj xna'anj so' sese ya ya mé so' ta'nıı Diose síí tınanıı man yuvıj rihaan sayuun á —taj so' rihaan Jesucristó a.

⁶⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ya vaa nana ca'mıı ma'an so' ei. Ne vaj a doj cataj xna'anj 'unj rihaan so' se vaa ndaa yaj quene'en soj se vaa síí ca'née Diose nıcaj yu'unj man yuvıj mej, ne quene'en soj se vaa cayáán 'unj rej nuva' Diose síí nuıcaj ndo'o ei. Ne quene'en uún soj se vaa ca'na' uún 'unj rihaan chımıj nihánj, ne quıtaj 'unj xráá ngaa xta' ca'naj adonj —taj Jesucristó rihaan xrej atá suun nocoo doj yo' a.

⁶⁵ Gaa ne ca'maan rá xrej yo', ne cutzin' xrej yo' sagan' ma'an xrej, ne cataj xrej rihaan tuvi' xrej a:

—Nì'yaj soj vj. Quij uxrá tu'va síi nihánj rihaan Diöse nanj ei. Se cachiin doj síi ca'na' cataj xna'anj rihaan ní' che'é cacun' tumé síi nihánj a ma'. Maan se cuano nihánj me se cuno ma'an soj nana quij ca'mii so' se vaa cayáan ma'an so' rej x'nuj Diöse, taj so' ei. ⁶⁶ Daj qui'yaj ní' man so', rá soj ga —taj xrej, xna'anj xrej man nij tuvi' xrej a.

—Cavi' so' ei —taj nij so' a.

⁶⁷ Gaa ne quirií talúj nij so' rihaan Jesucristó, ne go' nij so' man Jesucristó a. Ne coxro ta'aj nij so' xruu Jesucristó, ⁶⁸ ne cataj nij so':

—Sese ya ya ca'née Diöse mán so' tinanii so' man yuvií rihaan sayuun, ne racuíj Diöse mán so' cataj xna'anj so' rihaan núj me síi go' mán so' vj —taj nij so', ca'mii nacgo nij so' man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj síi cu'naj Pedró gaa cataj so' se vaa nuveé sij nocó' man Jesucristó me so' a

⁶⁹ Veé dan, ne ne Jesucristó ga yo'ó nij so' rá ve', ne ne síi cu'naj Pedró xe' rá chingá a. Ne cuchi' yo'q mozó chana rihaan so', ne cataj no':

—Ne so' me yo'q síi cachée ga Jesucristó síi cavii estadó Galilea á —taj mozó chana rihaan Pedró a.

⁷⁰ —Taj ma'. Ne unó 'unj me taj so' ma' —taj Pedró cuno taran' nij yuvií cayáan ga so' a.

⁷¹ Gaa ne curihanj Pedró, ne canicun' so' rej atúj yuvií chingá a.

Gaa ne quene'en yo'ó mozó chana man so', ne ca'mii no' rihaan nij yuvií nicun' rihaan ve' ga Pedró, cataj no':

—Síi nihánj cachée ga Jesucristó síi cavii chuman' Nazaret asuun asanj —taj chana yo' a.

⁷² Gaa ne nucuaj ndo'o ca'mii uún Pedró, cataj so':

—Taj ma'. A doj ne ne'enj man snó'o yo' ma' —taj Pedró yo' a.

⁷³ Ne corá nii cuchi' nij síi nicun' ga Pedró rihaan Pedró, ne cataj nij so':

—Ya ya yo'q síi cachée ga Jesucristó mé so' ei. 'Q se ase vaa nana a'mii nij síi cachée ga Jesucristó ro', vaa nana a'mii so' chuguanj —taj nij so' rihaan Pedró a.

⁷⁴ Gaa ne guun che'e Pedró nucuaj doj ca'mii Pedró, cataj Pedró se vaa ca'vee qui'yaj Diöse sayuun man so' sese nuveé nana ya me nana a'mii so', ne cataj so':

—Ne ne'enj man snó'o yo' ma' —taj uún Pedró, gaa ne nu' caguáj to'loo a.

⁷⁵ Gaa ne ninuj rá Pedró ndaa vaa cataj Jesucristó rihaan so' quii se vaa gaa ataa caguaj to'loo, ne va'nuj cataj Pedró se vaa

nuveé sij nocó' man Jesucristó me ma'an Pedró ma'. Gaa ne curihanj Pedró xe', ne uxrá ta'vee Pedró a.

27

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nicaj nii man Jesucristó, ca'anj nii rihaan síi cu'naj Pilato a

¹ Rej ranga' nuchruj raa taran' nij xrej atá suun nocóo doj do', nij síi uun chij do', daj qui'yaj nij so', ne cavi' Jesucristó a. ² Gaa ne numij nij so' man so', ne nicaj nij so' man so' ca'anj nij so' rihaan síi nicaj suun gobernador cu'naj Pilato, ne tacuachén nij so' man Jesucristó rihaan so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj quiran' síi cu'naj Judas gaa cavi' so' a

³ Dan me se síi cu'naj Judas me síi tacuachén man Jesucristó rihaan nij síi taj ri'yunj man Jesucristó gaa asino yaan, ne xcaj so' cuentá se vaa ya ya ticavi' nii man Jesucristó ne ma'an so' me síi tumé cacun' se vaa cavi' Jesucristó a. Che'é dan nanó ndo'o rá so', ne me rá so' narque uún so' icó chí' sa'anj platá catzii yo' rihaan nij xrej atá suun nocóo doj do', rihaan nij síi uun chij do' a. Dan me se cuchi' so' rihaan nij so', ⁴ ne cataj so':

—Tumé 'unj cacun' se vaa tacuachén 'unj man yo'q síi sa' inanj rihaan soj á —taj síi cu'naj Judas yo' a.

—Nuveé se-cacun' núj me cacun' tumé so' ma'. Xcaj ma'an so' cuentá daj gaa qui'yáa so' ei —taj nij so' rihaan síi cu'naj Judas a.

⁵ Gaa ne nicaj so' sa'anj aga' yo', ri'lj uun so' rá nuvíi nocóo, ne cavii so' ca'anj so', ne toco' vaj ma'an so' man so', ne cavi' so' a. ⁶ Gaa ne naran' nij xrej atá suun nocóo doj man sa'anj aga' yo', ne cataj nij so':

—Ne nó xcúun ní' caraa ní' sa'anj nihánj rá chrúun sa'anj taj rihaan Diöse ma'. 'Q se sa'anj go' ní' che'é rej cavi' yo'q yuvií me sa'anj nihánj á —taj nij so' a.

⁷ Dan me se nuchruj raa nij so' daj qui'yaj nij so', ne nicaj nij so' sa'anj yo', ne quiránj nij so' to'óo síi rii xruj a. Ne guun yo'óo yo' santó cachin' nii man náa guun yuvií 'na' yo'óo chuman' yuvií cavi' chuman' Jerusalén a. ⁸ Che'é dan cu'naj yo'óo yo' Yo'óo Ton cuano ei. ⁹ Dan me se quisíj qui'yaj nij so' nu' se vaa cataj síi cu'naj Jeremías síi nata' se-nana Diöse gaa naá gaa cataj so': "Gaa ne nicaj nij so' icó chí' sa'anj aga' a. Sa'anj yo' me sa'anj no' yo'q so', cataj nij yuvií israelitá a. ¹⁰ Ne nicaj nij so' sa'anj yo' quiránj nij so' to'óo síi rii xruj, ndaa vaa cataj xna'anj síi 'nij ra'a man ní' rihanj nanj adonj", taj síi cu'naj Jeremías a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii síi cu'naj Pilato ga Jesucristó a

¹¹ Dan me se canicun' Jesucristó rihaan síí nicaj suun gobernador yo', ne xná'anj síí nicaj suun yo' man Jesucristó, cataj so':

—So' me síí nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvij israelitá na' —taj so', xná'anj so' man Jesucristó a.

—Vej ei —taj Jesucristó rihaan so' a.

¹² Ne xná'anj síí nicaj suun gobernador yo' man Jesucristó che'é cacun' cuta' nij xrej atá suun nocoo doj do', nij síí uun chij do', xráá Jesucristó a. Tzaj ne ne ca'mij Jesucristó a 'ó nana rihaan so' ma'. ¹³ Gaa ne xná'anj uún síí nicaj suun yo' man Jesucristó, cataj so':

—Aj cunó so' cataj nij so' se vaa tumé so' cacun' na'. Me che'é ne a'mii so' ga —taj so', xná'anj so' man Jesucristó a.

¹⁴ Tzaj ne yuun che'e ne ca'mij Jesucristó a 'ó nana rihaan so' che'é cacun' cuta' nii xráá so' a. Veé dan, ne caráya'anj uxrá síí nicaj suun gobernador yo' che'é yan qui'yaj so' danj a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj síí cu'naj Pilato se vaa cavi' Jesucristó rihaan rcutze a

¹⁵ Ne vaa yo'o tucuaán nocó' síí nicaj suun gobernador se vaa rii so' man yo'o síí 'nij taga' 'o 'o cha'anj pascuá, ne tinavij uun so' cacun' tumé síí urihanj taga' yo' a. Me ma'an 'o síí 'nij taga' a'mii nij yuvij che'é se vaa quirij so', ne ca'vee qui'yaj so' ndaa vaa taj nij yuvij a. ¹⁶ Ne veé yo' yo' ro', 'nij yo'o síí cu'naj Barrabás taga', ne quene'en cunudanj nij yuvij se vaa tumé ndo'o so' cacun' a. ¹⁷ Dan me se nuu chre' nij yuvij rihaan síí nicaj suun gobernador cu'naj Pilato, ne xná'anj so' man nij yuvij, cataj so':

—Me síí quirij 'unj, rá soj ga. Síí cu'naj Barrabás na'. Ase síí cu'naj Jesucristó xa' —taj so', xná'anj so' man nij yuvij a.

¹⁸ Danj ca'mii so', ne'en so' se vaa maan che'é se guun xcoj ruvaa rá nij xrej atá suun nocoo doj me tacuachén nij xrej man Jesucristó rihaan ma'an so' a.

¹⁹ Ne asij yáán síí cu'naj Pilato yo' rihaan xrúun so' chruun xlá, ne ca'neé nica so' nana cuchi' rihaan so', taj no':

—Se guun ca'ne' so' cacun' che'é síí sa' yo' ma'. 'Q se asij cua'ga me se nanó ndo'o raj che'é yan tucua'nu' snó'o yo' manj adonj —taj nica síí cu'naj Pilato rihaan so' a.

²⁰ Tzaj ne cataj xna'anj nij xrej atá suun nocoo doj do', nij síí uun chij do', rihaan nij yuvij se vaa ca'mij nij yuvij che'é síí cu'naj Barrabás rihaan síí cu'naj Pilato, ne cataj nij yuvij se vaa cavi' Jesucristó a. Ne cuchumán rá nij yuvij a. ²¹ Gaa ne xná'anj síí nicaj suun gobernador cu'naj Pilato man nij yuvij, cataj so':

—Me ya ya síí quirij, rá soj ga —taj so', xná'anj so' man nij yuvij a.

—Quirij so' man síí cu'naj Barrabás ei —taj nij yuvij rihaan so' a.

²² —Ne me qui'yáá 'unj ga síí cu'naj Jesucristó, rá soj ga —taj uún síí cu'naj Pilato, xná'anj so' man nij yuvij a.

—Cavi' so' rihaan rcutze, rá núj ei —taj taran' nij yuvij a.

²³ —Tzaj ne me cacun' tumé so' ga —taj síí cu'naj Pilato, xná'anj so' man nij yuvij a.

Tzaj ne doj a caguáj nij yuvij, cataj nij yuvij:

—Cavi' so' rihaan rcutze ei. —Danj inanj caguáj nij yuvij a.

²⁴ Dan me se quene'en síí cu'naj Pilato se vaa taj se 'yá' quina'maan rá nij yuvij, ne maan se doj a ca'maan rá nij yuvij, ne doj a qui'yaj nij yuvij sayuun a. Che'é dan nicaj so' na, ne na'ya' so' ni'yaj nij yuvij a. Ne cataj so':

—Se tumé 'unj cacun' sese cavi' síí nihánj a ma'. 'Q se ma'an soj me síí qui'yaj cavi' so' adonj —taj síí cu'naj Pilato a.

²⁵ Gaa ne cataj nij yuvij rihaan so' a:

—Veé ma'an núj, ma'an ta'núj núj do', me síí tumé cacun' se vaa cavi' so' ei —taj nij yuvij yo' a.

²⁶ Gaa ne quirii síí cu'naj Pilato man síí cu'naj Barrabás taga' che'é nij yuvij, ne go' nij tanuu cuartá xráá Jesucristó, qui'yaj síí cu'naj Pilato, ne tacuachén síí cu'naj Pilato man so' rihaan nij tanuu se vaa cachron nij tanuu man so' rihaan rcutze a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'nga' nacoo nij tanuu ni'yaj nij tanuu man Jesucristó a

²⁷ Gaa ne ca'anj nicaj nij tanuu 'yaj suun rihaan síí nicaj suun gobernador man Jesucristó rá ve' tucua síí nicaj suun gobernador yo' a. Ne naqui'yaj chre' nij tanuu man taran' nij tuvi' tanuu nij so' a. ²⁸ Gaa ne quirii nij so' sagan' Jesucristó man Jesucristó, ne na'neé nij so' sagan' rey yatzij maree man Jesucristó, ²⁹ ne qui'yaj nij so' cachriin tanj, ne cuta' nij so' cachriin tanj raá Jesucristó, ne caxrij nij so' yo'o vará tico uun ston Jesucristó a. Gaa ne canicun' ruj nij tanuu rihaan Jesucristó, ne ca'nga' nacoo nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó, ne cataj nij so':

—Ya ya sij nicaj suun rey rii ta'nga' rihaan nij yuvij israelitá mé so' ei —taj nij so' tiha' nij so' man Jesucristó a.

³⁰ Gaa ne quirii talúj nij so' man Jesucristó, ne nacaj nij so' vará nocó' ra'a Jesucristó, ne go' nij so' vará raá Jesucristó a. ³¹ Sij ca'nga' nacoo nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó, gaa ne quirii uún nij so' sagan' rey yatzij maree nuu Jesucristó, ne na'neé uún nij so' sagan' uún Jesucristó man uún so', gaa ne nicaj nij so' man Jesucristó cavií

nij so' ca'anj nij so' yan cachron nij so' man Jesucristó rihaan rcutze a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nij yuvií gaa cachrón nij yuvií man Jesucristó rihaan rcutze a

³² Dan me se cavii nij so', ne nari' nij so' man yo'ó síi ne chuman' Cirene, ne so' me síi cu'naj Simón a. Veé dan, ne qui'yaj uxrá nij tanuu fuerzá man síi cu'naj Simón yo' catá so' rcutze cano Jesucristó rihaan a. ³³ Gaa ne cuchil' nij so' tacaan cu'naj Gólgota, ne Gólgota ro', me rej cu'naj Tacaan Cúu Yave Xnangá a. ³⁴ Gaa ne rque nij tanuu doj na vinó nahej ga na e' man Jesucristó co'q so' a. Ne doj tzin' tiguíj daa Jesucristó, ne ne ca'vej rá so' co'q so' ma'. ³⁵ Veé dan, ne cachrón nij tanuu man Jesucristó rihaan rcutze, ne tico tixaj nij so' che'é sagan' Jesucristó, ³⁶ gaa ne ca'anj cane nij so' rihaan yo'óó, ne tumé nij so' man Jesucristó a. ³⁷ Ne cachrón nij tanuu yo'q rcuchra' raq rcutze, ne no letrá rihaan rcuchra' yo', ne taj xna'anj letrá yo' me che'é cavi' Jesucristó, ne: "Síi nihánj me síi cu'naj Jesucristó, ne síi nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvií israelítá me so' a", taj letrá yo' a. ³⁸ Gaa ne cachrón nij tanuu man yavíj snó'o rihaan yavíj rcutze yo', ne yavíj roj so' me síi ituy a. Dan me se nicun' yo'q so' rej nuva' Jesucristó, ne nicun' yo'ó so' rej nichruun Jesucristó a.

³⁹ Gaa ne cachén yuvií rej nicun' Jesucristó, ne ca'mii chí'íi ndo'o nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a. Dan me se tucunó nij yuvií raq nij yuvií, ⁴⁰ cataj nij yuvií:

—Tácuane se' man nuvíi nocoo, ne rque va'núj güii cuné' so' yo'ó nuvíi nocoo, rá so' na'. Dan me se sese ya ya ta'núj Dióse mé so', ne tñanii so' mán so' rihaan rcutze, ne naníj so' rihaan yo'óó yaj vij —taj nij yuvií rihaan Jesucristó a.

⁴¹ Ne ase vaa qui'yaj nij yuvií yo' ro', danj qui'yaj uún nij xrej atá suun nocoo doj do', nij síi naqui'yaj cçu se-tucuanj Moisés do', nij síi uun chij do', ca'mii chí'íi nij so', cataj nij so':

⁴² —Tñanii síi nihánj man yo'ó yuvií rihaan sayuun, rá so', tzaj ne ne guun nucaj so' tñanii so' man ma'an so' rihaan rcutze danj. Sese ya ya sij nicaj suun rey uun chij rihaan ní' sij israelítá me so', ne naníj so' cuano rihaan yo'óó, ne cuchuman rá ní' ni'yaj ní' man so' ei. ⁴³ Dan me se nucaj rá so' man Dióse se vaa cavii sa' so', qui'yaj Dióse, rá so' a. Ca'vee tñanii Dióse man so' cuano, sese sij 'ee rá Dióse man me so' á. 'Q se ma'an so' taj se vaa ta'núj Dióse me ma'an so' adonj —taj nij so', chí'íi ndo'o ca'mii nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a. ⁴⁴ Ne ase vaa ca'mii nij so' ro', danj ca'mii uún roj síi

ituy nocoo' rihaan rcutze rej x'núj Jesucristó, ca'mii roj so' nana' nij rihaan Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa cavi' Jesucristó a

⁴⁵ Veé dan, ne caxuj, ne yuun che'ee guun rmi' rihaan chumij, ne yo'q guun rmi' chumij ndaa quisij aga' va'núj rej anoco' güii a. ⁴⁶ Veé dan, ne quisij aga' va'núj, gaa ne nucaj ndo'o caguáj Jesucristó, cataj so':

—Elí, Elí, lama sabactani —taj so', caguáj so' xna'ánj a'mii ma'an so', ne nana' caguáj so' taj: "Dióse nocoo' 'unj mé so' á. Me che'é tanáj uun so' mán 'unj ga", taj nana' caguáj Jesucristó a.

⁴⁷ Ne cuno ta'aj nij síi nicun' rej x'núj Jesucristó nana' caguáj so', tzaj ne ne cuno nij so' me taj Jesucristó ma'. Maan se:

—Nacúun síi nihánj man síi cu'naj Elías tadonj —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

⁴⁸ Gaa ne nu' ra'yanj cunánj yo'q síi nicun' rej x'núj Jesucristó, ne nicaj so' yataan esponja, ne caraa so' na vinó yuu rque yataan, ne cuta' so' raq yo'q vará, ne ru'maan so' yataan tu'va Jesucristó, ne co'q Jesucristó na yuu yo', qui'yaj so' a. ⁴⁹ Tzaj ne ca'mii yo'óó nij yuvií, cataj nij so':

—Dinj qui'yáá so' á. Quene'en ní' sese ca'na' síi cu'naj Elías tñanii síi cu'naj Elías man so' rihaan rcutze ei —taj nij yuvií yo' a.

⁵⁰ Gaa ne sca' caguáj uún Jesucristó, ne cavi' so' a. ⁵¹ Veé dan, ne quisin' yatzi' mantá cortiná nocoo' rá nuvíi nocoo ndaa rej raq, ne 'q quini' ca'anj ndaa tacóo yo' a. Dan me se cachén yuún, ne quixra' ta'aj nij yuvej, ⁵² ne x'núj rej cachin' nii man nij síi cavi', ne cunuu i'na' uún que'ee nij síi sa' cavi' asij rque a. ⁵³ Ne gaa quisij orá cunuu i'na' uún ma'an Jesucristó, ne curihanj nij síi cunuu i'na' uún yo', ne catúj nij so' chuman' guge' chuman' Jerusalén, ne quene'en uxrá yuvií man nij so' a.

⁵⁴ Veé dan, ne nicun' tanuu capitán nicun' yo'óó nij tanuu nicun' cutumé man Jesucristó a. Ne quene'en nij so' cachén yuún, ne quene'en nij so' nu' se vaa guun, ne cuchu'vi' ndo'o nij so', ne ndaa dan asuun gaa xcaj nij so' cuénta se vaa ya uxrá ta'núj Dióse me Jesucristó, ne dan me se cataj nij so':

—Ya ta'núj Dióse me síi nihánj tadonj —taj nij so' a.

⁵⁵ Ne gan' doj nicun' que'ee chana, ni'yaj uun nij chana man Jesucristó a. Chana cuno se-nana' Jesucristó asij cavii Jesucristó estadó Galilea me nij chana yo', ne qui'yaj suun nij chana yo' che'é Jesucristó a. ⁵⁶ Yo'q no' me chana cu'naj Mariá Magdalena, ne yo'ó no' me chana cu'naj Mariá nii síi cu'naj Jacobo ga síi cu'naj José a. Ne yo'ó no' me nii roj ta'núí síi cu'naj Zebedeo a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachin' nii man Jesucristó rque yu'uj yuvej a

⁵⁷ Ne rej ata' güii ca'na' yo'ó sí ru'vee sí nē chuman' Arimatea a. José cu'naj so', nē so' me sí tucu'yón se-nana Jesucristó a. ⁵⁸ Dan me se ca'anj so' rihaan sí cu'naj Pilato, nē cachín ni'yaj so' rihaan sí cu'naj Pilato se vaa ca'vej sí cu'naj Pilato cachin' so' man Jesucristó a. Nē sí cu'naj Pilato ro', cataj se vaa ca'vee qui'yaj so' danj a. ⁵⁹ Ne nicaj sí cu'naj José man Jesucristó, nē nacutáj so' yatzj mantá naruvii xráá Jesucristó, ⁶⁰ nē vaa yu'uj yuvej rihaan so', rej achin' nii man nij sí cavi', tzaj ne yu'uj naca me yo' a. Ma'an so' me sí qui'yaj gáán nii yu'uj yo', nē taj vaj xngá naj rque yu'uj ma'. Nē caxrj so' man Jesucristó rque yu'uj yo', nē caráán so' yuvej xj tu'va yu'uj yo' a. ⁶¹ Ne cayáán chana cu'naj Mariá Magdalena cayáán yo'ó chana cu'naj Mariá cayáán tu'va yu'uj yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa tumé uxrá nii man yu'uj nuu Jesucristó a

⁶² Veé dan, nē taxrej, nē ndaa quisj qui'yaj chuvjij nij yuvij israelitá che'é güii naraan rá nij so', nē cunuu chre' nij xrej atá suun nocoo doj do', nij sí fariseo do', nē ca'anj nij so' rihaan sí cu'naj Pilato, ⁶³ nē cataj nij so':

—Nuu rá núj daj cataj sí tiha' yu'unj yo' gaa gaa i'na' so', señor. Dan me se cataj so' se vaa cachē va'nuj güii, gaa nē cunuu i'na' uún so', cataj so' adonj. ⁶⁴ Che'é dan ca'ne' so' suun rihaan tanuu se vaa tumé tanuu man yu'uj naj so' ndaa se quisj va'nuj güii yo' ruguanj. Sese se qui'yaj ni' danj, nē ca'na' nij sí tucu'yón se-nana so', nē quirijij nij so' man so', nē cataj nij so' rihaan nij yuvij se vaa cunuu i'na' uún so' nanj adonj. Aa' quisj, gaa nē doj a tiha' yu'unj uún nij so' man nij yuvij nanj adonj —taj nij so' rihaan sí cu'naj Pilato a.

⁶⁵ Ne cataj sí cu'naj Pilato rihaan nij so' a:

—Vaa tanuu rihaan soj ei. Nicaj soj man tanuu ca'anj soj cutumé soj man yu'uj yo' á. Ne'en ma'an soj daj qui'yaj soj á —taj Pilato rihaan nij so' a.

⁶⁶ Gaa nē cavii nij so' ca'anj nij so' tumé nij so' man yu'uj yuvej yo' a. Dan me se ca'ne' nij so' suun rihaan tanuu cutumé tanuu yu'uj, nē cachrón nij so' yánj nichraj tu'va yuvej caráán tu'va yu'uj yo' a.

28

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunuu i'na' uún Jesucristó a

¹ Dan me se ca'anj güii cuetan' güii naránj rá nij yuvij israelitá, nē na'yaan cotungó me yo', nē daj doj quisj güii a. Nē ca'na' chana cu'naj Mariá Magdalena do', yo'ó chana cu'naj Mariá do', quene'en roj chana yu'uj

catúj Jesucristó a. ² Veé dan, nē cachēn uxrá yuún, nē cavii yo'ó se-mozó sí 'nij ra'a man ni' rej xta', ca'na' so', nanij so' tu'va yu'uj yo', gaa nē quirijij yanj so' yuvej aráán tu'va yu'uj yo', nē ca'anj canē so' xráá yuvej yo' a. ³ Daj se uun rá roj no' ne'en roj no' gaa raan ro', danj guun rá roj no' gaa curuvi' so' a. Nē daj se uun rá roj no' ne'en roj no' yu've' catzij ndo'o ro', danj guun rá roj no' ne'en roj no' sagan' so' a. ⁴ Gaa nē cucu'vi' ndo'o nij tanuu man tumé tu'va yu'uj yo', nē quirijij ndo'o man nij so' a. Dan me se ase vaa mán sí cavi' vaa mán nij so' rihaan yo'ó a. ⁵ Veé dan, nē cuchi' roj chana yo' rihaan se-mozó Diose, nē cataj se-mozó Diose rihaan roj no' a:

—Se cucu'vi' roj soj ma'. 'O se aj ne'en 'unj se vaa nano' roj soj man Jesucristó sí cavi' rihaan rctze adonj. ⁶ Taj vaj so' naj nihánj a ma'. 'O se cunuu i'na' uún so', ndaa vaa cataj xna'anj so' rihaan soj á. Catuu roj soj ni'yaj roj soj rej quinaj so' á. ⁷ Gaa nē ra'yanj ca'anj roj soj, cataj xna'anj roj soj rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' se vaa cunuu i'na' uún so' á. Veé dan me se quitaj yaan so' rihaan soj ca'anj so' estadó Galilea, nē ca'anj soj ndaa yo', nē quene'en soj man so' á. Danj gaa cataj xna'anj soj rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' á. Veé dan me quisj nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj a —taj se-mozó Diose rihaan roj chana yo' a.

⁸ Veé dan, nē curihanj roj chana ca'anj roj no' a. Veé roj no' cucu'vi', nē veé roj no' guun niha' rá uún a. Veé dan me se curánj ndo'o roj no', cataj xna'anj roj no' rihaan nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó nu' se vaa quene'en roj no' do', nu' nana cataj xna'anj se-mozó Diose rihaan roj no' do' a. ⁹ Ne maan orá dan nari' tuvi' ma'an Jesucristó ga roj chana yo', nē cataj so':

—Gaa niha' nimán roj soj á —taj Jesucristó rihaan roj no' a.

Gaa nē cuchi' roj chana yo' rihaan Jesucristó, nē ca'anj canicun' ruj roj no' rihaan so', nē quita'aa roj no' tacóó Jesucristó, nē na'v'ij roj no' rihaan Jesucristó a. ¹⁰ Gaa nē cataj Jesucristó rihaan roj chana a:

—Se cucu'vi' roj soj ma'. Maan se ca'anj roj soj cataj xna'anj roj soj rihaan nij tinúú 'unj se vaa cavijij nij so' ca'anj nij so' estadó Galilea, nē ndaa yo' quene'en nij so' manj á —taj Jesucristó rihaan roj chana yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nana cataj xna'anj nij tanuu rihaan nij xrej atá suun nocoo doj a

¹¹ Ne gaa quisj ca'anj roj chana yo', nē dan me se cavii ta'aj nij tanuu man tu'va yu'uj yo' rque chuman', nē cataj xna'anj nij tanuu rihaan nij xrej atá suun nocoo doj nu' se vaa guun a. ¹² Ne cunuu chre' nij xrej atá suun nocoo doj ga nij sí uun chij, nē

nuchruj raḡ nij so' daj qui'yaj nij so' a. Gaa ne go' uxrá nij so' sa'anj rihaan nij tanuu yo', ¹³ ne cataj nij so':

—Cataj soj se vaa rej nij cotoj soj, ne nij sí tucu'yón se-nanḡ so' ro', ca'na' quirii man so' a. Danj cataj soj á. ¹⁴ Ne sese cuchí' nanḡ yo' rihaan sí nicaj suun gobernador, ne sese me rá so' qui'yaj so' sayuun man soj, ne ma'an núj caráán ra'a sayuun xráá soj á —taj nij so' rihaan nij tanuu a.

¹⁵ Dan me se guun ya rá nij tanuu, ne quita'aa nij so' sa'anj yo', ne qui'yaj nij so' nu' se vaa cataj xna'anj nij xrej atḡ suun nocḡo doj do', nij sí uun chij do', rihaan nij so' a. Ne ase vaa nanḡ ca'mii nij tanuu rihaan yuvij ro', ta'nga' danj vaa nanḡ ticha'nuu nij yuvij israelitá rihaan yuvij ndaa yo' yaj nanj adonj.

Nanḡ nihánj taj xna'anj che'é suun ca'ne' Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nanḡ so' a

¹⁶ Gaa ne ca'anj xaan nij sí tucu'yón se-nanḡ Jesucristó estadó Galilea, ne cavii nij so' raḡ 'o quij a. Danj qui'yaj nij so', ése cuno nij so' nanḡ cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so' gaa rque' a. ¹⁷ Gaa ne quene'len nij so' man Jesucristó, ne na'vij nij so' rihaan so', tzaj ne ne guun ya rá ta'aj nij so' se vaa ya ya Jesucristó me so' a. ¹⁸ Gaa ne cuchí' Jesucristó rihaan nij so', ne cataj so' rihaan nij so':

—Yaj me se 'unj me sí uun chij xtḡ do', nu' rihaan yo'óo do', qui'yaj Diose ei. ¹⁹ Che'é dan ca'anj soj tucu'yón soj se-nanḡ rihaan nij yuvij man 'o 'o chuman' naj rihaan chumij, ne canocḡ' nij yuvij manj, qui'yaj soj, ne cutḡ' ne soj man nij so', ne catḡ' tu'va soj se-chuvij Réé 'unj Diose do', se-chuvií 'unj ta'nij Diose do', se-chuvij Nimán Diose do' á. ²⁰ Ne tucu'yón soj rihaan nij yuvij se vaa cuno nij yuvij nu' nanḡ cataj xna'anj 'unj rihaan soj á. Veé dan yuun che'é cachee 'unj ga soj nu' güii cachee soj rihaan chumij nihánj, ndaa se quinavij nu' chumij nihánj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nihánj me se-nana Jesucristó nana sa' cachrón síi cu'naj Marcos rihaan yanj a

*Nana nihánj taj xna'anj che'é síi cu'naj
Juan síi cuta' ne man yuvii a*

¹ Nanj vaa guun che'e se-nana Jesucristó nana sa' a. ² Dan me se síi cu'naj Isaías síi nata' se-nana Diose gaa naá ro', cachrón so' nana nihánj rihaan yanj, ne: "Vaa síi ca'anj suun che'é 'unj, ne ca'nej 'unj man so' quitaj yaan so' rihaan so', ne nuchran' nimán yuvii ve'é ca'mii nij yuvii ga so', qui'yaj so' a", me se-nana Diose nana cachrón síi cu'naj Isaías rihaan yanj a. ³ Ne yo'ó nana cachrón uún so' me nana nihánj, ne: "Nucuaaj ndo'o ca'mii natáj 'o so' rej tacaan, ne cataj so' se vaa nuchran' nimán yuvii, ne ve'é ca'mii nij yuvii ga síi 'nij ra'a man ní' asa' ca'na' so' adonj", taj síi cu'naj Isaías gaa naá, ne ase vaa cataj so' ro', ta'nga' danj guun adonj. ⁴ Dan me se cavii síi cu'naj Juan síi cuta' ne man yuvii, ne vaj so' rej tacaan, ne ca'mii natáj so' rihaan nij yuvii, cataj so' se vaa nuchran' nimán nij yuvii, ne tanáj nij yuvii chrej chi'ii, ne ca'vee tinavij Diose cacun' tumé nij yuvii, taj Juan adonj. ⁵ Ne dan me se curihañj ndo'o nij yuvii man estadó Judea do', man ma'an chuman' Jerusalén do', ca'na' nij yuvii rihaan síi cu'naj Juan, ne cata' ne nij yuvii rá chráá cu'naj Jordán, qui'yaj Juan a. Dan me se nata' ya nij yuvii che'é cacun' tumé nij yuvii, gaa ne cata' ne nij yuvii adonj.

⁶ Dan me se síi cu'naj Juan me se cachij taj xráá xcuu camelló guun yatziñ nuu so', ne 'nij catuun so' 'o nuj, ne chá so' rquii chá so' catzi' xtaan man quij chá so' a. ⁷ Ne ca'mii natáj so', ne cataj so':

—Vaa 'o síi sca' doj rihanj, ne so' me síi ca'na' rej rihaañ ní', ne 'unj nihánj me se ne nó xcúñj nachej nuj correá 'nij tacanj so' ma'. ⁸ Ne síi uta' ne na uun man soj mej, tzaj ne ca'na' so', ne ca'na' Nimán Diose rihaan soj, qui'yaj so' adonj —taj síi cu'naj Juan rihaan nij yuvii a.

*Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuta' ne
Juan man Jesucristó a*

⁹ Ne güii yo' ta' asuun me se cavii Jesucristó chuman' Nazaret chuman' naj estadó Galilea, ne cata' ne so' rá chráá cu'naj Jordán, qui'yaj síi cu'naj Juan a. ¹⁰ Nu' curihañj uún Jesucristó rque na, ne nu' quene'en so' se vaa naxra' rej xta', ne quene'en so' se vaa nanij Nimán Diose raq ma'an so', ne ase vaa cha'aan ro', vaa Nimán Diose, curuvi' yo' a. ¹¹ Gaa ne rej xta'

ca'mii Diose rihaan Jesucristó, ne cuno nij síi nicun' ga Jesucristó nana ca'mii Diose, ne dan me se cataj Diose a:

—Ta'nii 'unj síi 'e'e ndo'o raj man mé so', ne niha' ndo'o raj ni'yaj 'unj man so' adonj —taj nana cavii rej xta' ca'mii Diose rihaan Jesucristó a.

*Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun
ndo'o rá síi chree tiha' yu'unj síi chree man
Jesucristó a*

¹² Ne dan me se ca'anj ndo'o Jesucristó rej tacaan, qui'yaj Nimán Diose a. ¹³ Ne vj chihaa güii vaj so' rej tacaan, ne guun rá síi chree tiha' yu'unj so' man Jesucristó, ne vaj Jesucristó rej man xcuu yuvaq, ne rqué nij se-mozó Diose me ma'an se cachiin rihaan Jesucristó a.

*Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj Je-
sucristó estadó cu'naj Galilea a*

¹⁴ Dan me se gaa quisij quita'aa nij tanuu man síi cu'naj Juan, ne ca'anj Jesucristó estadó cu'naj Galilea, ¹⁵ ne ca'mii natáj so' se-nana Diose nana sa', ne cataj so' se vaa nichrun' quisij güii ca'na' Diose guun chij Diose rihaan chumii nihánj, ne:

—Che'é dan nuchran' nimán soj, ne cuchuman rá soj cunó soj se-nanaj nana sa' á —taj so' rihaan nij yuvii a.

*Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj
xna'anj Jesucristó rihaan ca'anj síi rii xcuañ
se vaa canoco' nij so' man Jesucristó a*

¹⁶ 'O güii cachén Jesucristó tu'va na lacuaná cu'naj na Galilea, ne quene'en so' síi cu'naj Simón ga tinúu Simón síi cu'naj Andrés, ne dan me se nicun' roj so' tu'va na lacuaná, ne tiguñ roj so' nanj rque na, ne dan me se síi rii xcuañ me roj so' a. ¹⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaañ roj so' a:

—Canoco' roj soj manj á. 'O se síi naqui'yaj chre' xcuañ me roj soj, tzaj ne rej rihaañ ní' me se guun roj soj síi naqui'yaj chre' yuvii, qui'yaj, ne canoco' nij yuvii manj a —taj Jesucristó rihaañ roj tinuj roj so' a.

¹⁸ Ne nu' canicaj roj so' tanáj roj so' xnánj roj so', ne canoco' roj so' man Jesucristó, ca'anj roj so' nanj adonj.

¹⁹ Veé dan, ne cachéé nij so' doj, gaa ne quene'en Jesucristó man síi cu'naj Jacobo ta'nii síi cu'naj Zebedeo do', man tinúu Jacobo síi cu'naj Juan do' a. Dan me se nuu roj so' rque rihoo chéé rihaan na, ne naqui'yaj sa' roj so' nanj rii xcuañ, ne canacúun Jesucristó man roj tinuj roj so' canoco' roj so' man Jesucristó a. ²⁰ Veé dan, ne canicaj roj so', tanáj roj so' man rej roj so' síi cu'naj Zebedeo rá rihoo ga nij se-mozó so', gaa ne cavii roj so' canoco' roj so' man Jesucristó, ca'anj roj so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quirii Jesucristó man yo'ò nana chree nimán 'ò snó'o a

²¹ Dan me se catúj nij so' chuman' Capernaum, ne daj a güii naránj rá nij yuvij israelitá ca'anj Jesucristó ve' tucu'yón nij so' se-tucuanj Moisés a. 'O se ase vaa a'mii 'ò síf uun chij ndo'o ro', danj ca'mii so' rihaan nij yuvij a.

²³ Ne dan me se 'ò güii naránj rá nij yuvij israelitá, ne yáán 'ò síf nuu nana chree nimán rá ve' yo', ne caguáj so', ²⁴ ne cataj so' se vaa:

—Me che'é ra'yunj so' man núj, ga Jesús Nazareno'. 'Na' so' tari' so' man núj na'. Ne'enj mán so' se vaa síf guee cavii rihaan Diose mé so' adonj —taj síf nuu nana chree nimán rihaan Jesucristó a.

²⁵ Gaa ne canicaj Jesucristó, caxrij yuvaa Jesucristó man nana chree nuu nimán snó'o yo', ne cataj so':

—Dínj tu'vá so', curihanj so' cuaj nimán síf nihánj á —taj Jesucristó rihaan nana chree yo' a.

²⁶ Ndaa quisnúu ma'an snó'o yo', qui'yaj nana chree, ne nucuaj ndo'o caguáj nana chree, ne curihanj nana chree nimán snó'o yo', ne nahuun sa' so' a. ²⁷ Gaa ne ca'anj uxrá rá nij yuvij, ne xná'anj nij yuvij man tuvi' nij yuvij, cataj nij yuvij:

—Asa' ca'vee qui'yaj so' danj ga. Tucuáán naca me nihánj chuguanj. 'O se guun chij ndo'o síf nihánj, ne ndaa rihaan nij nana chree taj xna'anj síf nihánj daj qui'yaj nij so', ne uno nij nana chree yo' rihaan so' ga —taj nij yuvij rihaan tuvi' nij yuvij a.

²⁸ Gaa ne cuchí' nana che'é Jesucristó rihaan cunudanj nij yuvij man nichrun' estadó Galilea yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' nii chej Simón Pedró, qui'yaj Jesucristó a

²⁹ Dan me se curihanj nij tuvij' Jesucristó rá ve' tucu'yón nii se-tucuanj Moisés, gaa ne catúj taran' nij so' rá ve' tucú' Simón ga Andrés, ne 'na' Juan ga Jacobo ga nij so' a. ³⁰ Dan me se nii chej Simón ro', ran' no' chí'i'í naca yuvaa, ne naj no', ne cataj xna'anj yo'ò nij so' rihaan Jesucristó se vaa ran' uxrá no' a. ³¹ Gaa ne cuchí' Jesucristó rej naj no', ne canó so' ra'a no', ne naxcaj so' man no', ne naxagaa no', ne nu' x'néj chí'i'í xráá no', qui'yaj Jesucristó a. Ne veé maan orá dan qui'yaj chuvij no' cha nij so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun que'ee síf ran', qui'yaj Jesucristó a

³² Dan me se cata' güii, ne ti'nuu, ne nicaj nij yuvij cunudanj tuvi' nij yuvij síf ran'

do', síf nuu nana chree nimán do', vaj nij yuvij rej ne Jesucristó a. ³³ Ne dan me se que'ee nij yuvij man chuman' Capernaum yo' nuu chre' rihaan ta'yaa ve' ne Jesucristó a. ³⁴ Gaa ne nahuun que'ee nij síf ran' daj a chí'i'í, qui'yaj Jesucristó, ne quirii ndo'o so' nana chree nimán nij yuvij, ne ca'ne' so' suun rihaan nij nana chree se vaa se ca'mii nij nana chree a doj nana a. Dan me se ne ca'vej rá Jesucristó cataj nij nana chree se vaa cunuu yaan nij nana chree man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj Jesucristó nu' nij ve' tucu'yón nij yuvij israelitá se-tucuanj Moisés, ca'mii natáj so' a

³⁵ Gaa ne rej taxrej naxagaa Jesucristó, ne cavii so' chuman' Capernaum, ne ca'anj so' rej tacaan cachin' ni'yaj so' rihaan Diose a. ³⁶ Gaa ne canoco' nij tuvij' Simón man so', ³⁷ gaa ne nari' nij so' man so', ne cataj nij so' rihaan so' se vaa:

—Cunudanj nij yuvij nano' mán so' á —taj nij tuvij' Simón rihaan Jesucristó a.

³⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so':

—Cavij ni' rej nihánj, ca'anj ni' yo'ó nij chuman' naj nichrun', ne ca'mii natáj 'unj rihaan nij yuvij man yo'ó nij chuman' uun á. 'O se che'é dan ca'ná' 'unj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

³⁹ Gaa ne ca'anj so' nu' nij chuman' naj estadó Galilea, ne ca'mii natáj so' rá ve' tucu'yón nij síf man nij chuman' yo' se-tucuanj Moisés, ne quirii so' man nij nana chree nuu nimán yuvij a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'ò síf ran' luj ri'yuj, qui'yaj Jesucristó a

⁴⁰ Gaa ne ca'na' 'ò síf ran' luj ri'yuj, ne canicun' ruj so' rihaan Jesucristó, ne cachin' ni'yaj so' rihaan Jesucristó, ne cataj so' se vaa:

—Sese me rá so', ne ca'vee ca'ne' so' chí'i'í xrá á —taj síf ran' luj ri'yuj yo' rihaan Jesucristó a.

⁴¹ Gaa ne cunuu 'ee rá Jesucristó man so', ne cuta' Jesucristó ra'a Jesucristó raá so', ne cataj Jesucristó:

—Me raj qui'yaj danj ei. Nahuún so' qui'yaj adonj —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁴² Nu' danj cataj Jesucristó, ne nu' quinavij luj xráá síf ran', ne nahuun sa' so' cuaj a.

⁴³ Gaa ne ca'mii yuvaa Jesucristó ga so', ne quirii Jesucristó man so' rá ve', ⁴⁴ ne cataj Jesucristó rihaan so':

—Se guun cataj xna'anj so' a doj nana rihaan a 'ó yuvij ma'. Maan se ca'anj so' rihaan xrej, ne tjaán so' mán so' rihaan xrej se vaa nahuún so', qui'yaj Diose, ne rque so' rihaan Diose ndaa vaa cataj síf cu'naj Moisés gaa naá ndaa vaa no' xcúun so' rque so' rihaan Diose che'é yan nahuún so' adonj.

Gaa ne xcaj nij xrej cuentá se vaa nahuún so' qui'yá adonj —taj Jesucristó rihaan síi nahuun yo' a.

⁴⁵ Tzaj ne curihañj síi nahuun yo', ne guun che'e so' ca'mii natáj ndo'o so', ndaa síj, gaa ne cha'nuu ndo'o nana se vaa nahuun so' qui'yaj Jesucristó a. Ne dan me se ne ca'vee a doj catuuj ranga' Jesucristó rá nij chuman', qui'yaj nij nana yo', ne inañj rej tacaan vaj so', ne canó nij yuvij cuhi' rej vaj so' a.

2

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' q' síi na'vee cachee, qui'yaj Jesucristó a

¹ Dan me se cachén doj güii, gaa ne catúj uún Jesucristó chuman' Capernaum, gaa ne cuhi' nana rihaan nij yuvij se vaa yanj so' rá ve' a. ² Gaa ne cunuu chre' que'ee ndo'o nij yuvij rihaan ve' yo', ne ndaa raan ma'an man nij yuvij, ne ndaa rihaan ta'yaa ve' yo' taj rej quisij doj cumañ nij yuvij a. Ne nata' Jesucristó se-nana so' rihaan nij yuvij a. ³ Ne dan me se ca'na' doj yuvij uún, ne nij so' me se nicaj nij so' yo'q' tuvi' nij so' síi na'vee cachee, ne táa chiha ca'anj nij so' man síi na'vee cachee yo', ne dan me se guun rá nij so' cuhi' síi na'vee cachee yo' rihaan Jesucristó a. ⁴ Tzaj ne ne ca'vee cuhi' síi na'vee cachee yo' rihaan Jesucristó, qui'yaj nij so' a ma'. 'Q se man uxrá yuvij, ne ne ca'vee cachén nij so' a. Che'é dan cavii nij so' xráa ve', ne caya' nij so' yu'uj xráa ve' rej nicun' Jesucristó rá ve', ne tananij nij so' yuvéé táa síi na'vee cachee yo' rihaan Jesucristó a. ⁵ Dan me se gaa quene'en Jesucristó se vaa cuchumán uxrá rá nij tuvi' síi na'vee cachee yo' se vaa ca'vee nahun so' qui'yaj Jesucristó, gaa ne cataj so' rihaan síi na'vee cachee yo':

—Navij cacun' xráa so', nanj tinuj —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁶ Ne ne doj síi naqui'yaj çu se-tucuañj Moisés rá ve' yo' ga Jesucristó, ne nuchruj rañ nij so', ne guun rá nij so': ⁷ "Me che'é a'mii síi nihánj ñanj ga. 'Q se a'mii so' nana vaa nij rihaan Diose asan. Qrún' Diose guun nucuaj tinavij cacun' xráa yuvij ñanj á", guun rá nij síi naqui'yaj çu se-tucuañj Moisés yo' a. ⁸ Dan me se quene'en ma'an Jesucristó se vaa guun rá nij so' ñanj, ne che'é dan cataj so':

—Me che'é nuchruj rañ soj nana ñanj ga. ⁹ Tu'va rma'an 'unj se vaa navij cacun' xráa síi nihánj, rá soj a na'. Ca'vee cataj un n' navij cacun' xráa síi nihánj na'. Ase ca'vee doj cataj n' naxagaa so', ne nacue so' tuvée so', ne cachee so' cuaj, cataj n' xa'. ¹⁰ Dan me se me rá 'unj xcaj soj cuentá se vaa síi ca'née Diose ñicaj yu'unj man yuvij mej ne no xcuún 'unj tinaví 'unj cacun' xráa nij

yuvij man rihaan chumij nihánj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Dan me se cataj Jesucristó rihaan síi na'vee cachee a:

¹¹ —Rihaan so' sij na'vee cachee taj 'unj, ne nacue so' tuvée so', ne nan' so' tucua so' á —taj Jesucristó rihaan síi naj rihaan yuvéé yo' a.

¹² Gaa ne naxagaa síi na'vee cachee yo', ne nacué so' tuvée so', gaa ne curihañj so' rá ve', ni'yaj taran' nij yuvij man rá ve' a. Ndaa síj, gaa ne ca'anj rá nij yuvij, ne cataj nij yuvij se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose, ne:

—Daj chihañ mñ ne quene'en n' suun ñanj a man adonj —taj nij yuvij yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nacúun Jesucristó man Levi, ne canoco' Levi man so' a

¹³ Gaa ne curihañj uún Jesucristó, ca'anj so' tu'va na lacuaná, gaa ne ca'na' cunudañj nij yuvij rej vaj so', gaa ne tucuyón so' man nij yuvij a.

¹⁴ Veé ñanj vaj so', ne quene'en so' man síi cu'naj Levi ta'nú síi cu'naj Alfeo, ne dan me se ne so' 'o ve' a'néj nii puextó, ne a'néj so' puextó man yuvij a. Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so', ne:

—Canoco' so' manj, ca'anj n' á —taj Jesucristó rihaan so' a.

Gaa ne naxumaan so', ne canoco' so' man Jesucristó, ca'anj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me rá Jesucristó racuuj so' man nij síi tumé cacun' a

¹⁵ Dan me se 'o güii yáan Jesucristó rá ve' tucua síi cu'naj Levi yo', ne ca'na' ndo'o tuvi' so' síi a'néj puextó do', yo'ó nij síi tumé ndo'o cacun' do', ne catúj nij so' rá ve', ne ca'anj cayáan nij so' ga Jesucristó, ne dan me se man rcua'aan nij síi tucuyón se-nana Jesucristó do', ne chá cunudañj nij so' chraa a. 'Q se que'ee ndo'o nij síi tumé cacun' yo' me canoco' se-nana Jesucristó a. ¹⁶ Gaa ne nij síi fariseo naqui'yaj çu se-tucuañj Moisés rihaan yuvij ro', quene'en nij so' se vaa chá Jesucristó chraa do', co'o Jesucristó do', ga nij síi a'néj puextó do', ga yo'ó nij síi tumé ndo'o cacun' do', gaa ne cataj nij so' rihaan nij síi tucuyón se-nana Jesucristó, ne:

—Me che'é chá síi nihánj chraa ne co'o so' na ga nij síi a'néj puextó do', ga yo'ó nij síi tumé cacun' do', ga —taj nij so', xná'anj nij so' man nij síi tucuyón se-nana Jesucristó a.

¹⁷ Ne cuno Jesucristó nana ca'mii nij so', gaa ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Síi vaa nucuaj ro', ne nano' nij so' man doctor ma'. Maan síi ran' ro', me síi nano' man doctor adonj. Gaa ne ase vaa síi ran' ro', ñanj vaa nij síi nihánj adonj. Ne ca'na' 'unj canacun' 'unj man síi sa' ma'. Che'é nij síi tumé cacun' ca'naj se vaa canoco' nij so'

se-nanaj adonj. Tzaj ne sese sí sa' me soj, rá soj, ne nuveé sij canacunj 'unj man me soj ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é ne toco' nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó x'naa man ma'an nij so' a

¹⁸ Ne dan me se toco' nij sí tucu'yón se-nana Juan do', nij sí fariseo do', x'naa man ma'an nij so', ne ca'na' nij so' rihaan Jesucristó, ne xna'anj nij so' man Jesucristó, cataj nij so':

—Me che'é, ne toco' núj sij tucu'yón se-nana Juan do', sij tucu'yón se-nana nij sí fariseo do', x'naa man ma'an núj che'é se aráj guéé núj rihaan Diose, tzaj ne nij sí tucu'yón se-nana so' me se ne toco' nij so' x'naa man ma'an nij so' ga —taj nij so', xna'anj nij so' man Jesucristó a.

¹⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a: —Ase vaa sí cuchruj sa'anj vaa 'unj, ne asa' ca'vee toco' nij sí man gaj x'naa man ma'an nij so', rá soj ga. Ase vaa sí cataj xcaj man chana ne man tuvi' so' do', danj vaa nij sí man nihánj cuano, ne anu' ndo'o cha'anj man nij so', ne se ca'vee toco' nij so' x'naa man ma'an nij so' cuano ma'. ²⁰ Tzaj ne vaa güii, ne guun yanj 'unj rihaan nij so', qui'yaj yuvij, gaa ne nano rá nij sí nihánj, gaa ne toco' nij so' x'naa man ma'an nij so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nij sí noco' tucuáan nga ro', se guun nucuaaj nij so' cunq' nij so' se-nana Jesucristó ma'

²¹ "Tzaj ne ase vaa yatzij sín' vaa tucuáan nga noco' soj, ne se guun na'nej ní' mantá naca man yatzij nga yo' ma'. 'Q se sese qui'yaj ní' danj, ne güii quinanj yuvij yatzij yo', gaa ne nagüej mantá naca yo', ne sese cuxuun yuvij man yatzij yo', ne quisin' yo', gaa ne cunyu xij doj yu'uj taj man yatzij nga yo' nanj adonj. ²² Ne dan me se ase vaa nuj nga nuj araa nii na vinó vaa uún soj ei. Ne se ca'vee tucu'yón 'unj se-tucuaj 'unj rihaan soj ma'. 'Q se ase vaa na vinó naca vaa nana tucu'yón 'unj, ne se guun caraa yuvij na vinó naca rque nuj nga ma'. Sese danj qui'yaj yuvij, ne cuyanj na vinó cunyu xee na vinó, ne se cacua nuj nga ma'. Che'é dan canyu yo', ne cayanj na vinó rihaan yo'ó a. Che'é dan araa nii na vinó naca rque nuj naca, ne 'o mán sa' na vinó rque nuj yo' a. Che'é dan inanj rihaan sí naca sí ne noco' tucuáan nga tucu'yón 'unj se-nanaj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana sí cu'naj Juan do', rihaan nij sí tucu'yón se-nana nij sí fariseo do' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é güii naránj rá ní' a

²³ 'Q güii naránj rá nij yuvij israelitá cachén Jesucristó ga nij sí tucu'yón se-nana

so' rque 'o naa 'núú trigó, ne guun che'é nij sí tucu'yón se-nana so' vaj nij so' ne cuta nij so' doj caa trigó a. ²⁴ Gaa ne cataj nij sí fariseo rihaan Jesucristó a:

—Ní'yaj so' ei. Me che'é 'yaj nij sí tucu'yón se-nana so' danj ga. Ne nó xcúún ní' qui'yaj ní' danj güii naránj rá ma' —taj nij sí fariseo rihaan Jesucristó a.

²⁵ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a: —Me che'é, ne ne nayaa soj rihaan danj Diose daj qui'yaj sí cu'naj David gaa naa a. Gaa quina'aan rque nij tuvi' nij so', ²⁶ gaa ne catúj so' rá nuvii gaa cayaán sí cu'naj Abiatar xrej atá suun nocoj doj, ne chá so' rachruún taj rihaan se-mesa Diose a. Ne ne nó xcúún so' chá so' rachruún yo', maan orún' nij xrej nó xcúún chá rachruún yo' a. Ne go' uún sí cu'naj David yo' chá nij tuvi' so' uún a. Tzaj ne ne cataj Diose se vaa tumé sí cu'naj David cacun' ma' —taj Jesucristó rihaan nij sí fariseo, ²⁷ gaa ne cataj uún so' rihaan nij sí fariseo a— Maan che'é rej ca'vee cavij sa' nij yuvij me cuchruj Diose güii naránj rá nanj á. Nuveé che'é rej ca'atá nij yuvij suun navij rá güii naránj rá me qui'yaj Diose man nij yuvij a ma'. ²⁸ Che'é dan me, 'unj sij ca'néé Diose n'caj yu'unj man yuvij ro', no xcúnj quirij ta'ngaj daj qui'yaj yuvij güii naránj rá nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí fariseo a.

3

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'o sí nacoj ra'a, qui'yaj Jesucristó a

¹ Gaa ne natúj Jesucristó rá ve' tucu'yón nij sí israelitá se-tucuaj Moisés, ne dan me se yaán 'o snó'o nacoj ra'a rá ve' yo' a. ² Ne nij sí fariseo me se yaán nij so' rá ve' yo', ne tumé xurá nij so' man Jesucristó sese nahuun yuvij qui'yaj so' gaa güii naránj rá nij yuvij israelitá a. Danj qui'yaj nij so' che'é rej guun rá nij so' cuta' nij so' cacun' xraá Jesucristó a. ³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan sí nacoj ra'a a:

—Naxumaan so' canicun' caya so' sca'núj núj á —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁴ Gaa ne xna'anj Jesucristó man nij sí fariseo yo', cataj so', ne:

—No xcúún ní' racuj ní' man tuvi' ní' güii naránj rá ní' na', ase no xcúún ní' qui'yaj chí'ij ní' man tuvi' ní' xa'. Daj qui'yaj ní' rá soj gaa güii naránj rá ní' ga. Ne nó xcúún ní' 'inaní ní' man tuvi' ní' rihaan sayuun gaa güii naránj rá gaa a na'. Ní'yaj uun ní' cavij so' gaa güii naránj rá gaa a na'. —Danj taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Tzaj ne dínj tu'va nij so' a. ⁵ Gaa ne ca'maan rá Jesucristó, ne ní'yaj so' man nij sí fariseo yo' a. 'Q se nanó ndo'o rá so' che'é nij so' se vaa sí nichraj ndo'o nimán me nij so' a.

Gaa ne cataj Jesucristó rihaan síi nacoo ra'a yo' a:

—Tucúa sq' ra'á sq' á —taj Jesucristó rihaan so' a.

Ne tucúa so' ra'a so', ne cunuu sa' ra'a so' nanj adonj. ⁶ Gaa ne curihanj nij síi fariseo yo', ne cunuu chre' nij so' ga nij síi noco' man síi cu'naj Herodes, ne ca'anj nij so' rej yanij, ne guun rá taran' nij so' daj gaa qui'yaj nij so' ne cavi' Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa xcax ndo'o nij yuvij cuentá se vaa síi 'yaj nahuun sa'yuvij me Jesucristó a

⁷ Gaa ne cavi' Jesucristó ga nij síi tucu'yón se-nana so' rej yo', ne ca'anj so' tu'va na lacuaná a. Ne canoco' uxrá yuvij man so' a. Dan me se síi man estadó Galilea do', ⁸ síi man estadó Judea do', síi man chuman' Jerusalén do', síi man estadó Idumea do', síi man rej nej chraá cu'naj Jordán do', síi man chuman' Tiro do', síi man chuman' Sidón do', cuno nij so' nana daj qui'yaj Jesucristó che'é nij síi ran', ne che'é dan ca'na' ndo'o nij so' rihaan Jesucristó a. ⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' se vaa qui'yaj chuvij nij so' 'o rihoo cheé rihaan na catuú so', gaa ne se gaa nanj curu'maan nij yuvij man so', taj so' a. ¹⁰ 'Q se nahuun sa' uxrá yuvij, qui'yaj Jesucristó, ndaa sij, gaa ne taran' nij síi ran' ro', canoco' uxrá nij so' man Jesucristó che'é rej ca'vee cano ra'a nij so' man so' gaa ne nahuun sa' nij so', rá nij so' a. ¹¹ Ne nij síi nuu nana chree nimán ro', gaa quene'en nij so' man Jesucristó, ne ca'anj quinaj nij so' rihaan yo'óo tacóo Jesucristó, ne cataj nij nana chree se vaa:

—So' me ta'níi Diose ya adonj —taj nij nana chree rihaan Jesucristó a.

¹² Gaa ne ca'ne' ndo'o Jesucristó suun rihaan nij nana chree se vaa se guun nata' nij so' rihaan nij yuvij che'é so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quinarii Jesucristó chuvij síi ca'anj nata' se-nana so' a

¹³ Gaa ne cavi' Jesucristó xraá qui', ne canacúun so' man nij síi me rá so' ca'na' rihaan so', gaa ne cavi' nij so', ne cuchi' nij so' rihaan Jesucristó a. ¹⁴ Gaa ne quinarii Jesucristó man chuvij nij so' se vaa guun nij so' apóstol' nata' rihaan yuvij che'é so' a. 'Q se guun rá so' se vaa cache' chuvij nij so' ga so', ne guun rá so' ca'ne' so' man chuvij nij so' ca'mij natáj nij so' rihaan nij yuvij a. ¹⁵ Ne guun rá so' nago' so' suun uun chij ra'a nij so' che'é rej ca'vee nahuun sa' nij síi ran' ne quirij nij so' man nij nana chree nimán nij yuvij a. ¹⁶ Dan me se cune' Jesucristó man síi cu'naj Simón, ne tucu'náj so' Pedro man Simón a. ¹⁷ Ne cune' so' man síi cu'naj Jacobo ta'níi síi cu'naj Zebedeo, ne cune' so' man tinúu Jacobo síi cu'naj Juan, ne

tucu'náj so' Boanerges man roj so', ne nana "Boanerges" ro', taj se vaa ase vaa ta'níi ya'anj tu'viji vaa roj so' a. ¹⁸ Ne cune' so' man síi cu'naj Andrés do', man síi cu'naj Felipe do', man síi cu'naj Bartolomé do', man síi cu'naj Mateo do', man síi cu'naj Tomás do', man síi cu'naj Jacobo ta'níi síi cu'naj Alfeo do', man síi cu'naj Tadeo do' a. Ne cune' so' man yo'ó síi cu'naj Simón, ne tuvi' nij síi me rá cunu' ga gobiernó man Romá me so' a. ¹⁹ Ne cune' Jesucristó man síi cu'naj Judas Iscariote, ne so' me síi tacuachén man Jesucristó rihaan nij síi taj ri'yun man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuta' nij síi fariseo cacun' rmi' xraá Jesucristó se vaa ca'mii Jesucristó ga síi chree a

Gaa ne catúj Jesucristó rá ve' a. ²⁰ Gaa ne cunuu chre' ndo'o uún nij yuvij rihaan so', ne dan me se guun chruj ndo'o rihaan Jesucristó ga nij síi tucu'yón se-nana so', qui'yaj nij yuvij, ne ndaa ne gaa ya'núj rihaan Jesucristó ga nij síi tucu'yón se-nana so' cha nij so' chraa, qui'yaj nij yuvij a. ²¹ Gaa ne cuchi' nana rihaan nij tuvi' Jesucristó daj ran' so' 'yaj nij yuvij, ne che'é dan ca'anj nij tuvi' Jesucristó quita'aa nij so' man Jesucristó a. 'Q se guun rá nij tuvi' Jesucristó se vaa guun snuj Jesucristó a. ²² Gaa ne nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés síi cavi' chuman' Jerusalén ro', cataj nij so' se vaa síi chree uun chij síi cu'naj Beelzebú nuú nimán Jesucristó, ne che'é dan guun nucaj Jesucristó quirij Jesucristó nana chree nimán yuvij qui'yaj síi chree uun chij yo', taj nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés yo' a.

²³ Gaa ne canacúun Jesucristó man nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés, ne nanó so' doj cuentó rihaan nij so', ne dan me se cataj so', ne:

—Asa' ca'vee quirij síi chree síi cu'naj Satanás man ma'an tuvi' so' nana chree nimán nij yuvij, rá nij soj ga. Daj chíhaa mij se ca'vee qui'yaj so' danj a man adonj. ²⁴ Ne'en soj se vaa sese vaa 'o nación, ne sese xra' ta'aj nij síi uun chij rihaan nación yo' ne cunu' ma'an nij so' ga tuvi' nij so', ne vaa güii, ne nu' nación yo' quirij nu' nanj adonj. ²⁵ Ne sese unu' ta'aj nij yuvij man 'o barrío ga tuvi' yuvij síi man ma'an barrío yo', ne vaa güii, ne quirij nu' barrío yo', qui'yaj nij so' nanj adonj. ²⁶ Che'é dan me sese unu' síi chree síi cu'naj Satanás ga tuvi' ma'an so', ne sese ra'cu'j síi chree mán 'unj quirij 'unj nana chree nimán nij yuvij, ne se ca'vee guun chij síi chree yo' sese navij tuvi' so' ma'. Maan se quirij nu' so' nanj adonj.

²⁷ "Ne sese me rá yo'q so' catuú so' rá ve' tucúa síi ru'vee qui'yaj ituu so' si'yaj síi ru'vee yo', ne asino numij so' man síi ru'vee yo', gaa ne canicaj so' catzj so' tucúa síi

ru'vee yo' ei. Ne ase vaa 'yaj sí atúy tucuá sí ru'vee ro', danj 'yá man sí chree yo' chuguañ. Dan me se numíj 'unj man so', ne cuano nihánj a'néj 'unj man nu' nij sí 'nij ra'a so' adonj.

²⁸ "Cataj xna'anj yá yá 'unj rihaan soj cuano se vaa nu' cacun' tumé yuvij dɔ', me ma'an nana chi'ij ca'mij yuvij dɔ', ca'vee tinavij Diose cacun' yo' che'é nij yuvij a. ²⁹ Tzaj ne sese nachri' yo'o so' ni'yaj so' man Nimán Diose, ne daj chihaa mǐj se quinavij cacun' yo' xráa so' a ma'. Tananj quitaj cacun' yo' xráa so' nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj. ³⁰ —Danj cataj Jesucristó rihaan nij sí naqui'yaj cuu se-tucuañ Moisés, che'é se aj cataj nij so' se vaa nana chree nu' nimán so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa nii Jesucristó dɔ', ase vaa tinúu Jesucristó dɔ', ase vaa ra'vij Jesucristó dɔ', vaa nij sí uno rihaan Diose a

³¹ Gaa ne ca'na' nii Jesucristó dɔ', tinúu Jesucristó dɔ', ne nicun' nij so' xe' rihaan ve' nu' Jesucristó, ne ca'néé nij so' nana rihaan Jesucristó se vaa curihañj so' ca'na' so' rej nicun' nij so' a. ³² Ne yáan ndo'o yuvij nu' anicaj rej ne Jesucristó, ne cataj nii rihaan Jesucristó a:

—Nicun' ní so' nicun' tinúu so' nicun' xe', ne me rá nij so' quene'en nij so' mán so', Jesús —taj nii rihaan Jesucristó a.

³³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij sí nata' rihaan so' se vaa:

—Me chana me ní 'unj, rá soj ga. Me sí me tinúu 'unj, rá soj ga —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

³⁴ Gaa ne ni'yaj Jesucristó man nij sí yanj nu' anicaj rej ne so', ne cataj so' a:

—Ni'yaj soj ei. Ase vaa ní 'unj dɔ', ase vaa tinúu 'unj dɔ', vaa nij sí nihánj adonj. ³⁵ Yuvij uno rihaan Diose ro', ase vaa tinúu 'unj dɔ', ase vaa ra'vij 'unj dɔ', ase vaa ní 'unj dɔ', vaa nij so' adonj —taj Jesucristó a.

4

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é 'núu trigó tix'nuu yo'o so' a

¹ Gaa ne ca'anj Jesucristó tu'va na lacuaná, ne guun che'e so' tucu'yón so' se-nana so' rihaan yuvij tu'va na lacuaná a. Ne dan me se ca'na' ndo'o yuvij rihaan so', ne che'é dan cavii so' rque 'o rihoo chéé rihaan na, ne ca'anj cané so' rque rihoo yo', ne canicun' nij yuvij rihaan yo'óo tu'va na lacuaná yo' a.

² Gaa ne tucu'yón so' man nij yuvij, nanó ndo'o so' cuentó rihaan nij yuvij, ne dan me se cataj so' rihaan nij yuvij a:

³ —Cunɔ soj ca'mij á. Dan me se curihañj 'o sí me rá cuchruj naa 'núu trigó, ne tix'nuu so' 'núu trigó yo' rihaan yo'óo, ⁴ ne

cayuu doj 'núu trigó yo' rá chrej chéé yuvij, ne ca'na' xtáj chá xtáj man 'núu trigó naj rá chrej yo', ne dan me se navij nu' 'núu trigó yo', qui'yaj nij xtáj nanj adonj. ⁵ Ne yo'ó ta'aj 'núu trigó yo' ro', cayuu rihaan yuvej rej taj catun' yo'óo a. Che'é dan cuaj xra' stanj le'ej a. ⁶ Veé dan, ne quisíj güii, ne cuchrii naa le'ej, qui'yaj naán, che'é se ne ca'vee ca'anj nij yáa naa le'ej yo' a man adonj. ⁷ Ne yo'ó ta'aj 'núu trigó yo' ro', cayuu sca'núj coj tanj, ne dan me se yoo doj cachij coj tanj yo' rihaan naa le'ej, ne quinavij nu' naa le'ej, qui'yaj coj tanj yo', ne ne cavii sa' naa yo' a man adonj. ⁸ Ne yo'ó ta'aj 'núu trigó yo' ro', cayuu rihaan yo'óo sa', ne naa yo' ro', cachij sa' a. Dan me se rihaan ta'aj yo'óo sa' yo' icɔ chi' ya 'núu cavii, qui'yaj 'o 'o 'núu le'ej nij quinij rihaan yo'óo sa' yo', ne rihaan yo'ó ta'aj yo'óo sa' yo' va'nuj chihaa ya 'núu cavii, qui'yaj 'o 'o 'núu le'ej nij quinij rihaan yo'óo sa' yo', ne rihaan yo'ó ta'aj yo'óo sa' yo' uún nanj adonj —taj Jesucristó, ⁹ gaa ne cataj uún so'— Sese taj yu'uj xreé soj, ne cunɔ soj nana nihánj ei. —Veé danj quisíj cuentó yo' cuentó nanó Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é nanó ndo'o Jesucristó cuentó che'é nij rasuun rihaan nij yuvij a

¹⁰ Gaa ne gaa guun yanj so' rihaan nij yuvij, ne nij sí chéé ga so' dɔ', chuvij nij apóstol cune' so' man nata' rihaan yuvij che'é so' dɔ', xná'anj nij so' man so' che'é nij cuentó nanó so' rihaan nij yuvij a.

¹¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a: —Xa' soj, tzaj ne tihaan Diose nana rihaan soj daj qui'yaj Diose gaa guun chij Diose rihaan chemij nihánj adonj. Dan me se nana ne ne'en cunudañj yuvij me nana yo' nana tihaan Diose rihaan soj adonj. Ne rihaan yo'óo nij yuvij man rihaan chemij me se inanj cuentó che'é nij rasuun nanej rihaan nij yuvij, ¹² gaa ne ni'yaj nij so' dɔ', nana xrej nij so' dɔ', tzaj ne se quene'en nij so' dɔ', se xcax nij so' cuentá dɔ', a ma'. 'O se na'vej uxra rá nij so' canicaj nimán nij so' ne güej cacun' xráa nij so' a man adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me taj cuentó che'é 'núu trigó yo' a

¹³ Gaa ne cataj uún Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ne ne ne'en soj me taj cuentó nihánj cuentó che'é 'núu trigó tix'nuu yo'o so' na'. Ne asa' ca'vee xcax soj cuentá che'é yo'óo nij cuentó, rá soj ga.

¹⁴ "Dan me se sí tix'nuu 'núu trigó ro', so' me sí nata' se-nana Diose rihaan yuvij adonj. ¹⁵ Ne ase vaa 'núu cayuu rá chrej qui'yaj sí tix'nuu 'núu ro', danj vaa ta'aj

nij sí uno se-nānā Diose, ne dan me se uno nij so' doj tzin', tzaj ne nu' cuno nij so', ne nu' 'na' sí chree sí cu'naj Satanás, ne a'néj sí chree se-nānā Diose nana cayuu rque nimán nij so' a.

¹⁶ "Ne vaa ta'aj 'núú trigó cayuu rihaan yuvej uún, ne 'núú trigó yo' ro', ase vaa nij sí uno se-nānā Diose vaa yo', ne cuaj uun niha' rá nij so' canoco' nij so' nana yo' a. ¹⁷ Tzaj ne ataa xcaj sa' rá nij so' cuenté, ne gaa uun che'e yuvij 'yaj yuvij sayuun man nij so' che'é nana noco' nij so', ne cuaj nu' uun na'aj nij so', ne tanáj nij so' nana yo' cuaj nanj adonj.

¹⁸ "Ne ase vaa nij 'núú trigó cayuu sca'núj coj tanj ro', danj vaa yo'ó ta'aj nij yuvij uún, ne dan me se uno nij so' se-nānā Diose, ¹⁹ tzaj ne nanó Diose rá nij so' che'é se man rihaan chumij nihánj, ne me ndo'o rá nij so' qui'yaj canaán nij so' sa'anj, don tiha' yu'unj nij so' man ma'an nij so' che'é sa'anj, ne me ma'an yo'ó nij rasuun nano' ndo'o nij so', ne che'é dan tanáj xco' nij so' se-nānā Diose, ne ne 'yaj nij so' se sa' a ma'.

²⁰ "Ne 'núú trigó cayuu rihaan yo'ó sa' ro', ase vaa sí uno se-nānā Diose vaa yo', ne uun niha' rá so' uno so' nana yo', ne nuu sa' nimán so' rihaan Diose a. Ne sa' doj tzin' 'yaj ta'aj nij so', ne sa' doj 'yaj yo'ó ta'aj nij so', ne sa' uxrá doj 'yaj yo'ó ta'aj nij so' uún nanj adonj. —Veé danj quisij nana ca'mii Jesucristó che'é cuentó yo' a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é aga'ya'an a

²¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a: —Ne gaa rmj' me se achrón nii ya'an raa aga' ya'an, ne axrj yuve nii aga' ya'an yo' rque 'o chrúun do', rque yuvée do', rá soj na'. Taj ma'. Sese rmj', ne uta' nii aga' yo' rej xtá', gaa ne cuchuguun sa' ndo'o adonj. ²² Dan me se a 'ó rasuun caxrj yuve yuvij se qui'nij yuve ma'. Ya nurihanj yo' vaa güii, ne cunudanj yuvij quene'en, vaa güii adonj. Ne cunudanj rasuun 'yaj yuve yuvij quene'en daj a yuvij vaa güii ei. ²³ Sese taj yu'uj xrée soj, ne cunó soj nana nihánj ei —taj Jesucristó rihaan nij so', ²⁴ gaa ne cataj uún so' se vaa— Nuchruj raa soj nana ca'mij nihánj ei. Sese qui'yaj suun uxrá soj nari' soj nana nihánj, ne rque ndo'o Diose doj nana nari' uún soj nanj adonj. ²⁵ 'O se sí nari' nana ro', doj a nari' uún so', qui'yaj Diose nanj adonj. Ne sí na'vej rá nari' sa' nana ro', tananj ca'neé Diose doj nij nana nari' so' man so', ne quinaj uún so' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é naa a

²⁶ Gaa ne cataj Jesucristó: —Dan me se ase vaa achij naa cuchruj 'o snó'o ro', danj gaa guun chij Diose rihaan

chumij nihánj, ne snó'o yo' ro', cunó so' 'núú rihaan yo'ó, ²⁷ ne síj cunó so', ne otoj so' rej nij, ne naxagaa so', ne danj 'yaj so' daj a güii, ne dan me se xra' naa le'ej, ne achij naa le'ej, ne ne me'en uxrá snó'o me che'é me xra' naa ne achij naa a ma'. ²⁸ Achij ma'an naa rihaan yo'ó, ne dan me se asino yaan xra' naa, gaa ne anó tihaj, gaa ne uun xij yumí naa a. ²⁹ Gaa ne gaa quisij tan' xráa naa, ne a'née snó'o man nij sí quiri naa nanj á. 'O se quisij tió quiri nii naa nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é caán cuéj mostazá xlá a

³⁰ Gaa ne cataj uún Jesucristó:

—Daj gaa guun chij Diose rihaan chumij nihánj, rá soj ga. ³¹ Dan me se ase vaa achij caán cuéj mostazá xlá ro', danj gaa guun chij Diose rihaan chumij nihánj adonj. Dan me se axrj nii caán yo' rihaan yo'ó, ne caán yo' me se caán le'ej nii doj vaa caán yo' rihaan cunudanj nij caán man rihaan chumij nihánj, ³² tzaj ne dan me se gaa axrj nii caán yo' rihaan yo'ó, ne achij caán yo', ne xij doj uun yo' rihaan cunudanj nij coj man tacaan, ne xcaan ndo'o vaa ra'a cuéj yo', ne a'vee 'yaj nij xtá' vaj rej xtá' saca' nij xo' raa cuéj yo', ne aráan cachun' xráa nij xo', 'yaj cuéj mostazá xlá yo' nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa inanj cuentó nanó Jesucristó rihaan nij yuvij a

³³ Dan me se que'ee cuentó vaa danj cuentó che'é nij rasuun nanó Jesucristó rihaan nij yuvij, nata' so' se-nānā Diose rihaan nij yuvij, ndaa vaa guun nucuaj nij yuvij cunó nij yuvij a. ³⁴ Taj vaj yo'ó nana nanó Jesucristó rihaan nij yuvij a ma'. Maan inanj cuentó che'é nij rasuun nanó Jesucristó rihaan nij so', tzaj ne rihaan ma'an nij sí tuculyón se-nānā so' me se ataj xna'anj so' che'é nij cuentó yo' rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'ne' Jesucristó suun rihaan na do', rihaan nana do', se vaa canicun' yo' a

³⁵ Gaa ne rej ti'nuu güii yo' me se cataj Jesucristó rihaan nij sí tuculyón se-nānā so', ne:

—Ca'anj ni' ndaa yo'ó níchrej tu'va na lacuaná a —taj so' rihaan nij so' a.

³⁶ Gaa ne nij sí tuculyón se-nānā Jesucristó me se ca'anj rihoo nuu nij so' ga Jesucristó, qui'yaj nij so', ne quinaj nij yuvij tu'va na lacuaná, ne vaa doj nij rihoo canoco' xcó nij so' a. ³⁷ Gaa ne cavii uxrá nana yuvaj rihaan na lacuaná, ne quinaan ndo'o rihaan na, ne catúj uxrá na rque rihoo yo', ne daj doj caraa nu' rque rihoo, qui'yaj na a. ³⁸ Ne Jesucristó me se naj so' rej sihuu rihoo, ne 'nij raa so' camá, otoj so' a. Gaa ne

narii nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó ne rihaañ Jesucristó, ne cataj nij so':

—Nihánj me se daj doj cavi' ní, maestro, ne me che'é ne rihuun rá so' ga —taj nij so' rihaañ Jesucristó a.

³⁹ Gaa ne canicun' caya Jesucristó, ne caxrij yuvaq so' man nana, ne cataj so' rihaañ na lacuaná:

—Gaa dínj rihaañ so', ne se quinaán so' ma' —taj so', gaa ne nu' canicun' nana, ne canicun' dínj rihaañ na lacuaná yo', qui'yaj Jesucristó nanj adonj.

⁴⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaañ nij sí tucu'yón se-nana so' a:

—Me che'é chu'vi' ndo'o nimán soj ga. Ataa cuchuman sa' rá soj n'yaj soj manj na' —taj so' rihaañ nij so' a.

⁴¹ Gaa ne cuhu'vi' ndo'o nij so', ne xna'anj nij so' man tuvi' nij so', cataj nij so':

—Daj sij me sí nihánj ga. Ndañ nana do', ndaa na do', uno a'mii so' ason —taj nij so' rihaañ tuvi' nij so' a.

5

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quirri Jesucristó man nij nana chree nimán 'o snó'o a

¹ Gaa ne ca'anj nij so' ndaa nichrej tu'va na lacuaná yo', ndaa rej ne nij sí man chuman' Gadara a. ² Ne rej yo' me se taj yu'uj yuvej rej achin' ní xngá a. Dan me se nanj Jesucristó ga nij sí tucu'yón se-nana so' rque rihoo, ne nu' curihañ 'o snó'o nuu nana chree nimán rque yu'uj yuvej yo', ne cuchi' so' rihaañ Jesucristó a.

³ Ne sí nuu nana chree nimán me se cu'yón so' cayáan so' rque yu'uj yuvej yo', ne ne ca'vee numij nij yuvij man rej yo' aga' ne' man so' a. ⁴ ^o se aj uun que'ee ndo'o numij nij yuvij ne' do', aga' ne' do', man so', tzaj ne cuxra' so' aga' ne', ne ca'ne' so' ne' do', ne a 'ó yuvij taj quisij naqui'yaj camanj man so' a. ⁵ Ne niganj me se nuvij nigan' cayáan so' rque nij yu'uj yuvej do', vaj so' xráa quij do', ne caguáj ndo'o so', ne nicaj so' yahij sihaa ca'ne' ndo'o so' nee man ma'an so' uun a.

⁶ Dan me se gaa quene'en so' man Jesucristó se vaa gan' uxrá vaj Jesucristó, ne cunánj so' ndaa rej vaj Jesucristó, ne na'víj so' rihaañ Jesucristó, ⁷ ne nucaj ndo'o caguáj so' rihaañ Jesucristó, ne cataj so':

—Aj ne'én 'unj se vaa ta'nij Dióse sí sa' ndo'o mé so', Jesús. Me che'é 'ná' so' rej né 'unj ga. Cataj xna'anj sa' 'unj rihaañ so' ni'yaj Dióse se vaa se qui'yáa so' sayuun manj ma' —taj sí nuu nana chree nimán rihaañ Jesucristó a.

⁸ Danj ca'mii so' rihaañ Jesucristó che'é se aj cataj Jesucristó rihaañ so' se vaa: “Rihaañ so' nana chree nuu nimán sí nihánj cataj xna'anj 'unj se vaa curihañ so' nimán sí

nihánj á”, taj Jesucristó, tzaj ne ne guun rá nana chree curihañ so' ma'.

⁹ Gaa ne xna'anj Jesucristó man nana chree, ne cataj so':

—Daj cu'naj so' ga —taj Jesucristó rihaañ so' a.

Ne:

—X'ne' nocoo ndo'o me núj, ne que'ee ndo'o núj á —taj nana chree rihaañ Jesucristó, ¹⁰ ne cachíin ni'yaj nij nana chree yo' rihaañ Jesucristó se vaa se ca'née Jesucristó man nij nana chree ndaa yo'ó rej yanij ma'.

¹¹ Dan me se tej tacaan rej nicun' nij so' me se che'é 'o x'ne' nocoo xcaá, chá nij xo' coj, ¹² gaa ne cachíin ni'yaj nij nana chree rihaañ Jesucristó, cataj nij so':

—Ca'nej so' man núj catuu núj nimán nij xcaá á —taj nij nana chree rihaañ Jesucristó a.

¹³ Gaa ne ca'vej rá Jesucristó qui'yaj nij so' danj, gaa ne curihañ nij so' nimán snó'o yo', gaa ne catúj nij so' nimán nij xcaá, ne dan me se ruvaa uxrá tacaan nicun' tu'va na lacuaná rej vaj nij xcaá yo', ne gaa catúj nij nana chree yo' nimán nij xcaá yo', gaa ne cunánj ndo'o nij xo', ca'anj nij xo', ne veé danj vaj nij xo', ne quiniñ nij xo' rque na, ne canó xráa nij xo' nanj adonj. Ne dan me se vjij mij xcaá me nij xcaá canó xráa rque na a.

¹⁴ “Ne nij sí tumé nij xcaá ro', cunánj nij so' ca'anj cataj xna'anj nij so' rihaañ nij yuvij man chuman' do', rihaañ nij yuvij man tacaan do' a. Gaa ne dan me se ca'na' ni'yaj nij yuvij se vaa guun, gaa ne ca'na' nij so' rihaañ Jesucristó, ¹⁵ gaa ne quene'en nij so' man sí curihañ nana chree nimán a. Aj nanuu so' sagan' so', ne dínj ne so' rihaañ Jesucristó a. Ne aj ti'inj se snúu so', ne nuu sa' so' a. Gaa ne cuhu'vi' ndo'o nij yuvij se vaa qui'yaj Jesucristó, ¹⁶ gaa ne cataj xna'anj nij sí quene'en yo' rihaañ nij yuvij daj qui'yaj Jesucristó che'é sí nuu nana chree nimán do', ga nij xcaá do', ¹⁷ gaa ne guun che'é nij yuvij cachíin ni'yaj nij yuvij rihaañ Jesucristó se vaa curihañ so' rej yanij nij so' ca'anj so' rej yanij a.

¹⁸ “Che'é dan cavii Jesucristó rque rihoo chéé rihaañ na, gaa ne dan me se cachíin ni'yaj sí curihañ nana chree nimán rihaañ Jesucristó se vaa ca'vej rá Jesucristó ca'anj so' ga Jesucristó a. ¹⁹ Tzaj ne ne ca'vej rá Jesucristó ca'anj so' ga Jesucristó a. Tananj cataj Jesucristó rihaañ so' se vaa:

—Cavii so' nán' so' ve' tucua so' rej yanij nij tuvi' so', ne cataj xna'anj so' rihaañ nij so' nu' se vaa qui'yaj sí 'nij ra'a man ní' che'é so', ne cataj so' se vaa cunuu 'e' rá so' ni'yaj so' mán so' á —taj Jesucristó rihaañ sí curihañ nana chree nimán a.

²⁰ Gaa ne ca'anj sí curihañ nana chree nimán, ne guun che'é so' ca'mii natáj so'

rihaan nij yuvij man rej cu'naj Chi' Chuman', ne cataj xna'anj so' nu' se vaa qui'yaj Jesucristó che'é so' a. Ne ca'anj ndo'o rá cunudanj nij yuvij cuno se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é chala cunii do', che'é chana chij do', nahuun sa', qui'yaj Jesucristó a

²¹ Dan me se nuu Jesucristó rque rihoo chéé rihaan na, ne ca'anj uún so' ndaa nichrej tu'va na lacuaná, gaa ne cunuu chre' ndo'o yuvij rihaan so', ne vaj so' tu'va na lacuaná a. ²² Gaa ne dan me se ca'na' yo'oj nij síi 'nij ra'ra ve' tucu'yón nij yuvij israelitá se-tucuanj Moisés, ne Jairo cu'naj so' a. Dan me se quene'en síi cu'naj Jairo man Jesucristó, gaa ne canicun' ruj so' rihaan Jesucristó, ²³ gaa ne cachíin ni'yaj uxrá so' rihaan Jesucristó, ne dan me se cataj so' se vaa:

—Ta'nij chala cunii ro', ran' ndo'o no', ne daj doj cavi' no', ne me rá 'unj chuchi' so' ve' tucua, ne cuta' so' ra'á so' raá no', ne nahuun sa' no', ne se cavi' no', qui'yáa so' ma' —taj síi cu'naj Jairo rihaan Jesucristó a.

²⁴ Gaa ne ca'anj Jesucristó ga so', ne canoco' uxrá yuvij xco roj so', ne ndaa raan ma'an chrej vaj yuvij ga nij so' a.

²⁵ Dan me se sca'núj nij so' vaj 'o chana ran' ndo'o, ne quisij chuvij ya yo' xra' ton man no' a. ²⁶ Ne aj quiran' ndo'o no' sayuun, qui'yaj que'ee nij doctor, ne aj cutun' no' cunudanj sa'anj vaa rihaan no', tzaj ne taj se qui'yá' a doj nahuun sa' no' qui'yaj nij doctor yo' a ma'. Tananj doj a ran' no' nanj adonj. ²⁷ Gaa ne aj chuchi' nana rihaan no' che'é nu' se vaa qui'yaj Jesucristó che'é nij yuvij, ne che'é dan ca'na' no' sca'núj nij yuvij rej xco Jesucristó, gaa ne canó ra'a no' doj tu'va sagan' so' a. ²⁸ O se guun rá no' se vaa: “Sese cano ra'aj sagan' Jesucristó, ne nahuun sa' 'unj nanj adonj”, guun rá no' a. ²⁹ Dan me se síj canó ra'a no' sagan' Jesucristó, gaa ne nu' canicun' ton man no' cuaj a. Ne quene'en no' se vaa nahuun sa' no', qui'yaj Jesucristó a. ³⁰ Dan me se nu' canó ra'a no' sagan' Jesucristó, ne nu' xcax Jesucristó cuentá se vaa nahuun yuvij qui'yaj so' a. Che'é dan canicaj so', ne xna'anj so', cataj so':

—Me síi canó ra'a sagan' 'unj ga —taj so' a.

³¹ Gaa ne cataj nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó se vaa:

—Ne'én so' se vaa raan ndo'o vaj nij yuvij ga so', ne me che'é xna'anj so' me síi canó ra'a sagan' so' ga —taj nij so', xna'anj nij so' man Jesucristó a.

³² Gaa ne canicaj Jesucristó, ne quene'en so' man chana canó ra'a tu'va sagan' so' a. ³³ Ne dan me se cuchu'ví' ndo'o no' ne ndaa ri'ij man no', ne aj ne'en no' se vaa nahuun

sa' no' a. Gaa ne ca'anj no', ne canicun' ruj no' rihaan Jesucristó, ne cataj ya no' rihaan Jesucristó nu' se vaa qui'yaj no' a.

³⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan no' a:

—Nahuun so' che'é se amán rá so' ni'yaj so' manj, nocoj. Ve'é ca'anj so', ne djnj gaa nimán so' ca'anj so' á. Gaa nu'cuáa so', ne aj x'néj nu' chi'ij yo' xraá so' nanj ei —taj Jesucristó rihaan chana yo' a.

³⁵ Ataa navj ca'mii Jesucristó, ne ca'na' 'o síi cavii tucua síi cu'naj Jairo, ne cataj so' rihaan Jairo a:

—Aj cavi' ta'núí so', ne taj che'é caraa chruú so' rihaan maestró a ma' —taj síi 'na' cataj xna'anj rihaan Jairo a.

³⁶ Dan me se cuno Jesucristó nana ca'mii síi ca'na', gaa ne cataj so' rihaan síi cu'naj Jairo a:

—Se cuchu'ví' so' ma'. Maan se cuchuman ya rá so' ni'yaj so' manj á —taj Jesucristó rihaan so' a.

³⁷ Dan me se ne ca'vej rá Jesucristó canoco' a doj nij yuvij man so', ne maan Pedró do', Jacobo do', Juan tinúú Jacobo do', ca'vej so' canoco' man so' a. ³⁸ Gaa ne chuchi' so' rihaan ve' tucua Jairo, ne quene'en Jesucristó se vaa ta'vee uxrá nij yuvij man rá ve' a. ³⁹ Gaa ne catúj Jesucristó rá ve', ne cataj so' rihaan nij yuvij a:

—Me che'é ta'vee ndo'o nij soj ga. Ne cavi' chala cunii nihánj ma'. Maan se otoj uun no' nanj á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

⁴⁰ Gaa ne ca'nga' nacoo nij yuvij ni'yaj nij yuvij man Jesucristó a. Tzaj ne quirii Jesucristó man cunudanj nij yuvij xe', gaa ne nicaj so' man rej chala cunii do', man nii chala cunii do', man va'núj nij síi ca'na' ga so' do', ne catúj so' rá cuartó naj chala cunii yo' a.

⁴¹ Gaa ne quita'aa Jesucristó ra'a chala cunii, ne cataj so' rihaan chala cunii yo' a:

—Talita, cumi —taj so' rihaan no' xna'ánj a'mii ma'an so' a. Ne se-nana so' taj: “Naxagaa so', chala cunii”, taj nana ca'mii Jesucristó rihaan chala cunii yo' a.

⁴² Nu' ca'mii Jesucristó nana dan, ne nu' naxagaa chala cunii yo', chéé no' cuaj a. Nahuun i'na' no' a.

Ne chala cunii vaj chuvij yo' me no' a.

Ne nij síi quene'en, tzaj ne ca'anj ndo'o rá nij so' a. ⁴³ Gaa ne ca'ne' uxrá Jesucristó suun rihaan nij so' a:

—A 'o yuvij se cataj xna'anj nij soj rihaan daj qui'yá' che'é chala cunii ma' —taj Jesucristó rihaan nij so', ne cataj so' se vaa rque nii doj se chá chá no' a.

6

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne ca'vej rá nij síi man chiháan Jesucristó chuman' cu'naj Nazaret cunoj nij so' nana ca'mii Jesucristó a

¹ Gaa ne curihanj Jesucristó ve' yo', gaa ne namán so' rej chiháán so', ne canoco' nij sí tucu'yón se-nana so' man so' a. ² Ne güii naránj rá nij yuvij israelítá me se ca'anj so' ve' tucu'yón nij sí man chiháán so' se-tucañj Moisés, ne guun che'ë so' tucu'yón so' man nij sí man rá ve' yo' a. Ne ca'anj ndo'o rá nij yuvij gaa cuno nij yuvij se-nana Jesucristó, gaa ne cataj nij yuvij:

—Me rej nari' sí nihánj nana çu avii raa sí nihánj ga. Me rej nari' so' suun sa' 'yaj so' ga. ³ Nuveé sij acó çhruun sí ne chiháán ní me so' na'. Ne ta'níi çana cu'naj Mariá me so' á. Ne tinúú sí cu'naj Jacobo do', sí cu'naj José do', sí cu'naj Judas do', sí cu'naj Simón do', me so' á. Ne nij ra'vij so' me çana ne chiháán ní' á —taj nij sí man chiháán Jesucristó rihaan tuvi' nij so', ne guun nacoç rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Me rej ma'an vaj 'o sí nata' se-nana Diose, ne aráj cochroj nij yuvij rihaan so', tzaj ne nij yuvij man chiháán so' do', nij tuvi' so' do', nij sí yanj tucua' so' do', na'vej rá caraç cochroj rihaan so' ma' —taj Jesucristó rihaan nij sí man chiháán so' çhuan' cu'naj Nazaret yo' a.

⁵ Ne ne guun nucuj Jesucristó qui'yaj so' a doç suun sa' nocoç chiháán so', maan se doç sí ran' me se cuta' so' ra'a so' raa ne nahuun sa' nij so', qui'yaj so' a. ⁶ Ne caráya'anj ndo'o so' se vaa ne çhumañ rá nij sí man chiháán so' ni'yaj nij so' man so' a. Ne çavii so' ca'anj so' nij çhumañ' naj nichrun', tucu'yón so' se-nana so' man nij yuvij a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'née Jesucristó man çhuvij nij sí tucu'yón se-nana so' ca'anj ca'mii natáj nij so' a

⁷ Gaa ne canacúñ Jesucristó man çhuvij nij sí tucu'yón se-nana so', ne çuchi' nij so' rihaan so', gaa ne guun che'ë so' ca'née so' man vij vij nij so', ne go' so' se nucuj man nij so', gaa ne ca'vee qui'yaj canaán nij so' rihaan nij nana çhree a. ⁸ Ne ca'ne' so' suun rihaan nij so' se vaa a doç rasuun se nicaj nij so' gaa vaj nij so' çhrej; maan orún' çhruun garroté me se ca'vee nijaj nij so', tzaj ne rachuún do', nanj do', se nicaj nij so', ne se ca'vee çunuú sa'anj rque se-caxran' nij so', ⁹ tzaj ne qui'nij tacóó nij so' canj, ne orún' yatziç qui'taj xraá nij so', taj Jesucristó rihaan nij so', ¹⁰ ne:

—Me ma'an ve' çaran' soç, ne yo'o çayáán soç ve' yo' ndaa se curihanj soç çhumañ yo' á. ¹¹ Ne me rej ma'an se ca'mii sa' nij yuvij ga soç doç, se ca'vej rá nij yuvij cuno nij yuvij nana a'mii soç doç, ne asa' çavii soç rej yo', ne nacunañ' soç tacóó soç tuçayuu soç yo'óo tachruu canó tacóó soç, ne ndaa dan, gaa ne xcaj nij sí man rej yo' cuéntá se vaa

tumé ndo'o nij so' cacun' se vaa ne ca'vej rá nij so' cuno nij so' se-nana soç adonj. Cataj xna'anj yá yá 'unj rihaan soç cuano se vaa doç a qui'ran' nij so' cacun' rihaan nij yuvij man çhumañ' Sodoma ga çhumañ' Gomorra nanj adonj —taj Jesucristó rihaan çhuvij nij so' a.

¹² Gaa ne ca'anj nij so', gaa ne ca'mii natáj nij so' rihaan nij yuvij se vaa çanicaj rá nij yuvij canoco' nij yuvij çhrej sa', ¹³ ne qui'rii ndo'o nij so' man nij nana çhree nimán nij yuvij, ne cutáj ndo'o nij so' casté raa nij sí ran', ne nahuun sa' nij sí ran', qui'yaj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa çavi' Juan sí cuta' ne man yuvij, qui'yaj sí nicaj suun cu'naj Herodes a

¹⁴ Dan me se çuchi' nana rihaan sí nicaj suun rey cu'naj Herodes che'é nu' se vaa qui'yaj nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó, ne nu' çachra' çahuu ndo'o se-nana Jesucristó a. Gaa ne cataj sí cu'naj Herodes se vaa:

—Cunuu i'na' ya uún sí cu'naj Juan, raj á. Ése sí cu'naj Juan me sí guun nucuj qui'yaj nij suun sa' nocoç yo' nanj adonj —taj sí cu'naj Herodes a.

¹⁵ Ne yo'ó ta'aj nij yuvij me se cataj se vaa sí cu'naj Elias sí nata' se-nana Diose ga naá me Jesucristó, ne yo'ó ta'aj nij yuvij uún cataj se vaa yo'ó nij sí nata' se-nana Diose ga naá me Jesucristó a. ¹⁶ Dan me se cuno sí cu'naj Herodes daç guun rá nij yuvij, gaa ne cataj so':

—Sí cu'naj Juan sí ca'ne' nij tanuu cúu yave qui'yaj ro', aj cunuu i'na' ya so' çhuguanj —taj Herodes a.

¹⁷ 'O se ma'an sí cu'naj Herodes me sí ca'née man nij tanuu qui'ta'aa nij tanuu man sí cu'naj Juan asij rque doç, ne numij nij tanuu man sí cu'naj Juan, ne çaxríj sí cu'naj Herodes taga' man sí cu'naj Juan, che'é çanaç cu'naj Herodías nicá tinúú Herodes sí cu'naj Felipé a. 'O se xcaj sí cu'naj Herodes man çanaç Herodías yo', ¹⁸ gaa ne cataj sí cu'naj Juan rihaan sí cu'naj Herodes se vaa:

—Ne nó xcúñ so' xcaj so' man choç' so' ma' —taj Juan rihaan Herodes a.

¹⁹ Che'é dan nachri' çanaç cu'naj Herodías ni'yaj no' man Juan, ne guun ndo'o rá no' çavi' Juan, tzaj ne ne ca'vee ma'. ²⁰ 'O se çuchu'vi' sí cu'naj Herodes ni'yaj so' man Juan, che'é se quene'en Herodes se vaa sí nicá rá sí sa' inanj nimán rihaan Diose me Juan, ne che'é dan caráan Herodes rihaan çhi'i' che'é Juan a. Dan me se gaa cuno Herodes se-nana Juan, ne quinanó ndo'o rá so', tzaj ne guun nihá' rá so' ca'mii Juan rihaan so' a.

²¹ Dan me se quisíj 'o güii ca'vee qui'yaj canaán chana cu'naj Herodías yo', ne dan me se se-cha'anj síi cu'naj Herodes me yo', ne ca'ne' so' suun se vaa çanuü se-cha'anj so', ne canacúun so' ca'na' nij síi 'yaj suun ga ma'an so' do', nij tanuu uun chij doj do', nij síi uun chij rihaan estadó Galilea do', ca'na' çhã ni'yánj nij so' ga so' a. ²² Gaa ne catúj ta'níi chana cu'naj Herodías rej anuü cha'anj, ne ra'anj no', ne guun niha' uxrá rá Herodes ga nij síi ca'na' cha'anj yo' ni'yaj taran' nij so' man ta'níi Herodías a. Gaa ne cataj Herodes rihaan chana yaan yo':

—Cuanó nihánj me se a me ma'an rasuun me rá so' cachínj so' rihanj, ne rque 'unj mán so' ei —taj so', ²³ gaa ne cataj uún so'— Cutá' yá 'unj raá Diosé se vaa a me ma'an rasuun cachínj so' rihanj, ne rque 'unj mán so' á. Ndaa yanej yo'óo uun chij 'unj rihaan ro', rque 'unj mán so' nanj adonj —taj Herodes rihaan chana yaan yo' a.

²⁴ Gaa ne curihanj chana yaan, ne xná'anj no' man nii no' chana cu'naj Herodías, ne cataj no':

—Me se cachínj 'unj, ga nahiin —taj no' rihaan nii no' a.

Gaa ne chana cu'naj Herodías cataj:

—Cachínj so' cúu yave síi cu'naj Juan síi cuta' ne man yuvii á —taj no' rihaan ta'níi no' chana yaan yo' a.

²⁵ Gaa ne nu' catúj ra'yanj chana yaan yo' rej man síi nicaj suun rey cu'naj Herodes, ne cachín ni'yaj no' rihaan so', cataj no':

—Me rá 'unj se vaa maan orá cuano ro', ca'nej so' cúu yave síi cu'naj Juan síi cuta' ne man yuvii rque aga' rco'oo, ne rque so' rihanj cuaj á —taj no' rihaan Herodes a.

²⁶ Gaa ne nanó ndo'o rá síi nicaj suun rey cu'naj Herodes yo' che'é se aj cuta' so' raá Diosé ne aj cuno taran' nij síi yanj rihaan mesá ga so', ne che'é dan ne ca'vej rá so' tari' so' se-nana so' se vaa se qui'yaj so' ndaa vaa taj chana yaan yo' rihaan so' a. ²⁷ Gaa ne nu' ca'néé so' man síi ticavi' man síi cu'naj Juan, ne ca'ne' so' suun se vaa nicaj so' cúu yave Juan ca'na' so' a. ²⁸ Gaa ne ca'anj síi ticavi' man Juan taga', ne ca'ne' so' cúu yave Juan, ne ca'néé so' cúu yave Juan rque aga' rco'oo, nicaj so', ca'na' so', ne rque so' man chana yaan, ne nago' chana yaan yo' man nii no' a.

²⁹ Gaa ne gaa cuchi' nana rihaan nij síi tucu'yón se-nana Juan se vaa cavi' Juan, ne ca'na' nij so', ne nicaj nij so' cúu man Juan, cachin' nij so' rque yu'uj yuvej a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'vee quiríj Jesucristó se chá 'un' mij snó'o a

³⁰ Dan me se nij síi ca'néé Jesucristó ca'anj nata' rihaan yuvii che'é so' ro', cunuu chre' nij so' ga Jesucristó, ne nata' nij so' rihaan Jesucristó che'é cunudanj nij suun sa' nocoo

qui'yaj nij so' do', che'é cunudanj nij nana tucu'yón nij so' man nij yuvii do' a. ³¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ca'anj ní' doj rej tacaan rej taj vaj yuvii ne, gaa ne ca'vee naraan rá nij soj doj á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

'O se ca'na' ndo'o yuvii do', ca'anj ndo'o yuvii do', ne ne vaa ya'núj rihaan nij so' çã nij so' a doj chraa a.

³² Gaa ne cavii nij so' rque rihoo chéé rihaan na, ne ca'anj orún' nij so' rej tacaan a. ³³ Tzaj ne quene'en ndo'o nij yuvii se vaa ca'anj nij so', ne xcaj yuvii cuentá se vaa ca'anj nij so', qui'yaj nij síi quene'en, gaa ne chéé tacoj nij yuvii man cunudanj nij chuman' naj rej yo', ne cunánj nij yuvii, cunuu chre' nij yuvii rej ca'anj nij tuvi' Jesucristó, ne asino nij yuvii cuchi', ne na'vjj nij yuvii ca'na' Jesucristó a. ³⁴ Ne nanij Jesucristó rá rihoo, ne quene'en so' se vaa aj mán uxrá yuvii, ne cunuu 'ee rá so' man nij yuvii a. 'O se ase vaa matzin nuvi' síi tumé man vaa nij yuvii, ni'yaj Jesucristó, gaa ne guun che'e so' tucu'yón ndo'o so' se-nana so' man nij yuvii a.

³⁵ Dan me se cachén ndo'o orá, gaa ne ca'na' nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan Jesucristó, gaa ne cataj nij so' se vaa:

—Rco' qui j uun me nihánj, ne taj se chá çã nij yuvii nihánj, ne cachén ndo'o orá nanj á. ³⁶ Qui'yáá so' se ndo'o, ne na'nej so' chrej man nij yuvii, ca'anj nij yuvii chuman' naj nichrun' do', nij rancho naj nichrun' do', quiraan nij yuvii se chá çã nij yuvii nanj á —taj nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan Jesucristó a.

³⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Go' ma'an soj se chá çã nij yuvii á —taj so' a.

Gaa ne cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Ca'anj núj go' núj sa'anj vaa tu'vee yuvii 'yaj suun tunj yavii ne quiraan núj rachrúun, ne rque núj çã nij yuvii, rá so' na' —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Me daj rachrúun vaa rihaan soj ga. Cavií soj, ne xcaj soj cuentá á —taj so' a.

Gaa ne ca'anj nij so' qui'yaj contá nij so' rachrúun vaa rihaan nij so', gaa ne canicaj nij so', ne cataj nij so':

—Vaa 'un' guëë rachrúun ne vjj guëë xcuaj rihaan núj nanj á —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³⁹ Gaa ne ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij yuvii se vaa ca'anj cayáán cunudanj nij yuvii rihaan coj chrin', ne ca'anj cuman x'ne' nij yuvii rihaan coj chrin', taj Jesucristó rihaan nij yuvii a. ⁴⁰ Gaa ne naqui'yaj x'ne' nij yuvii man nij yuvii, ne cayáán nij yuvii rihaan coj chrin', ne dan me se cientó yuvii do', vjj çhiha çhi' yuvii do', me 'o' o' x'ne' nij yuvii a.

⁴¹ Gaa ne quita'aa Jesucristó 'un' nij rachruún ne vij roj xcuaj, gaa ne ni'yaj so' rej xta', ne nago' so' graciá rihaan Diose, gaa ne cuxra' ta'aj so' man rachruún yo', ne caxríj so' ston nij sí tucu'yón se-nana so', che'é rej caxríj nij so' ston nij yuvij a. Gaa ne cuxra' ta'aj so' nee xcuaj cha cunudanj nij yuvij a. ⁴² Gaa ne chá taran' nij yuvij, ne caraa rque cunudanj nij so', ⁴³ ne ndaa quináj ndo'o se chá, qui'yaj nij yuvij a. Gaa ne naquiyaj chre' nii se vaa quináj tu'va yuvij, ne caraa yo'ó chuvij ya scaa, ne ta'aj rachruún do', ta'aj nee xcuaj do', me se chá naquiyaj chre' nii a. ⁴⁴ Ne nij snó'o rque Jesucristó chraa me se 'un' mǐj snó'o me nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachée Jesucristó rihaan na a

⁴⁵ Gaa ne ra'yanj ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' se vaa cavij nij so' rihoo chée rihaan na ca'anj nij so' rej xco na lacuaná yo' ndaa chuman' cu'naj Betsaida, quitaj yaan nij so' rihaan Jesucristó, ne dan me se ma'an Jesucristó na'nej chrej man nij yuvij, taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a. ⁴⁶ Dan me se ca'anj nij so', ne cataj Jesucristó rihaan nij yuvij se vaa ca'vee ca'anj nij yuvij a. Gaa ne cavij so' raaj quij, ne cachíin ni'yaj so' rihaan Diose a.

⁴⁷ Dan me se daj doj cata' güii raaj quij, ne vaj rihoo tanuuj rihaan na lacuaná, ne orún' Jesucristó me sí nicun' rihaan yo'ó a. ⁴⁸ Ne quene'en so' man nij sí tucu'yón se-nana so' se vaa güej ndo'o rihoo yo' rihaan na qui'yaj nana, che'é se go' nana rej rihaan rihoo yo' a. Dan me se yan' si'nu' ca'anj Jesucristó rej vaj nij so', chée tacoj uun so' rihaan na yo', vaj so' nanj adonj. Ne guun rá so' cachén so' rej x'nuj nij so' a. ⁴⁹ Ne quene'en nij sí tucu'yón se-nana so' man so' se vaa chée uun so' rihaan na, ne guun rá nij so' se vaa ta'naj me so', ne che'é dan caguáj ndo'o nij so' a. ⁵⁰ 'O se quene'en cunudanj nij so' man so', ne cucu'vi' ndo'o nimán nij so' a. Veé dan, ne nu' cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Naquiyaj nucuaj soj nimán soj ei. 'Unj 'na' ei. Se cucu'vi' soj ma' —taj so' rihaan nij so' a.

⁵¹ Gaa ne catúj so' rque rihoo rej nuuj nij sí tucu'yón se-nana so', gaa ne canicun' nana yo', ne ca'anj ndo'o rá nij so' a. ⁵² 'O se ne xcaj sa' nij so' cuentá che'é se nucuaj nicaj Jesucristó gaa cuxra' ta'aj Jesucristó rachruún chá nij yuvij a. Maan se nichraj ndo'o nimán nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nari' nucuaj nij sí ran' man rej cu'naj Genesaret, qui'yaj Jesucristó a

⁵³ Gaa ne cuchí' nij so' tu'va na lacuaná rej cu'naj Genesaret, ne numíj nij so' rihoo

tu'va na lacuaná a. ⁵⁴ Gaa ne nanij nij so' rá rihoo, ne nu' cunuuj yaan nij sí man rej yo' man Jesucristó, ⁵⁵ ne yoo ca'anj cunudanj nij sí yanj nu' anicaj, ne guun che'e nij so' cuchruj nij so' tuvi' nij so' sí ran' rihaan yuvéé, ne quitaá chihá nij so' nij sí ran' yo', vaj nij so' me rej ma'an vaj Jesucristó a. ⁵⁶ Ne me ma'an chuman' ra'a do', chuman' nocoo do', rancho do', catúj Jesucristó me se cuchruj nij yuvij man nij sí ran' rihaan yu'vee, ne cachíin ni'yaj uxrá nij yuvij rihaan Jesucristó se vaa ca'vej rá Jesucristó cano' ra'a nij so' doj tu'va sagan' so' a. Ne nu' nij sí cano' ra'a doj man so' ro', nahuun sa' cunudanj nij so' cuaj nanj adonj.

7

Nana nihánj taj xna'anj me che'é ne na'ya' nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó gaa chá nij so' chraa a

¹ Gaa ne quinichrun' sí fariseo do', quinichrun' sí naquiyaj cuu se-tucuanj Moisés do', rihaan Jesucristó, ne sí cavij chuman' Jerusalén me nij so' a. ² Ne quene'en nij so' se vaa gaa chá nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó chraa, ne ne na'ya' nij so', ne che'é dan ne naruvij ra'a nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó ni'yaj Diose, rá nij sí fariseo do', nij sí naquiyaj cuu se-tucuanj Moisés do' a. ³ 'O se xa' nij sí fariseo ga cunudanj yo'ó nij sí israelitá, tzaj ne a doj ne chá nij so' chraa sese ataa na'ya' nij so' ma'. Daj ni'yaj nij so', che'é se nocoo' nij so' tucuaán cuchruj nij sí chij cayáan gaa naá a. ⁴ Ne gaa 'na' nij so' yu'vee, ne ane nij so', ne sese ataa cané nij so', ne ne chá nij so' chraa a ma'. Ne vaa uxrá doj tucuaán nicaj nij so', ne ndaa vaa tucuaán che'é tazá do', che'é xruj do', che'é aga' do', daj qui'yaj nij so' gaa na'nu' nij so' man nij rasuun vaa nacaj do' a.

⁵ Gaa ne xna'anj nij sí fariseo ga nij sí naquiyaj cuu se-tucuanj Moisés man Jesucristó, ne cataj nij so', ne:

—Nij sí tucu'yón se-nana so' me se me che'é ne nocoo' nij so' tucuaán cuchruj nij sí chij cayáan gaa naá, ne nihánj me se chá nij so' chraa, ne ne naruvij ra'a nij so' ni'yaj Diose a ma' —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

⁶ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Cunaj uxrá vaa nana nata' sí cu'naj Isaías gaa naá gaa ca'mii so' che'é nij soj sijn nucui' rá, ne dan me se ca'mii so' se-nana Diose, ne cataj so' se vaa: “Yuvij nihánj me se gan' uxrá nicun' nimán nij so' ga 'unj nanj adonj. ⁷ Na'víj rma'an nij so' rihanj, ne dan me se nanj se-nana nij sí man rihaan chumij tucu'yón nij so' rihaan tuvi' nij so', ne taj nij so' se vaa se-nanaj me se-nana nij yuvij yo' a”, taj se-nana Diose nata' sí cu'naj Isaías gaa naá a. ⁸ 'O se aj tanáj xco

soj nana cataj xna'anj Dioso rihaan ní', ne nanj tucuaán cuchruj yuvij uun noco' soj nanj ei —taj Jesucristó,⁹ ne cataj uún so' se vaa— Cunaj uxrá vaa 'yaj soj, ne uta' yanij soj nana cataj xna'anj Dioso rihaan ní', che'é rej ca'vee canoco' soj se-tucuañj ma'an soj asan.

¹⁰ "O se ca'ne! Moisés suun se vaa: "Caraa cõchróo so' rihaan rée so' do', rihaan níi so' do' á". Tzaj ne: "Sí a'mii chree rihaan rej do', rihaan nii do', me se vaj so' ne nu' che'ë cavi' so' á". Danj vaa cataj xna'anj Moisés rihaan ní' a. ¹¹ Tzaj ne taj soj se vaa sese cataj yo'õ so' rihaan rej so' do', rihaan nii so' do', se vaa aj rquë so' nu' si'yaj so' rihaan Dioso ne che'é dan se ca'vee racujj so' man rej so' do', man nii so' do', taj soj a. ¹² Ne ne ca'vee soj racujj so' man rej so' do', man nii so' do' a. ¹³ Dan me se danj inañj a'mii soj gaa tucuyón soj se-nana nij sí man gaa naá, ne axrij yuve soj man se-nana Dioso nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí fariseo do', rihaan nij sí naquiyaj cuu se-tucuañj Moisés rihaan yuvij do' a.

¹⁴ Gaa ne canacúun uún Jesucristó man nij yuvij ca'na' nij yuvij rihaan so', gaa ne cataj so' rihaan nij yuvij a:

—Cunõ taran' soj nana nihánj, ne xcãj soj cuentá nedj'. ¹⁵ A doj rasuun atúj tu'va yuvij se ca'vee quiyaj chí'ij man yuvij ma'. Se avii tu'va yuvij ro', 'yaj chí'ij man yuvij adonj. ¹⁶ Sese taj yu'uj xrée soj, ne cunõ soj nana nihánj ei —taj Jesucristó rihaan nij yuvij a.

¹⁷ Dan me se corá ca'anj yanij Jesucristó gã nij sí tucuyón se-nana so' rihaan nij yuvij, ne catúj nij so' rá ve', gaa ne xna'anj nij sí tucuyón se-nana Jesucristó man so' me taj nana ca'mii so' che'é se atúj tu'va yuvij gaa. ¹⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Vaa soj vaa, ne ne xcãj ma'an soj do' cuentá a na'. Ne ne'en soj se vaa nu' se atúj tu'va yuvij ro', se ca'vee quiyaj chí'ij yo' man yuvij a. ¹⁹ 'O se ne atúj yo' ndãa nimán yuvij ma'. Tanãj achén yo' rque yuvij, ne urihãnj yo' gaa re'é yuvij nanj á —taj Jesucristó, ne nana yo' taj se vaa ca'vee chá yuvij me ma'an rasuun ne nuveé cacun' me yo' rihaan Dioso a. ²⁰ Ne cataj uún so' a— Tzaj ne se urihãnj tu'va yuvij ro', yo' me nana avii nimán yuvij, ne nana yo' me 'yaj chí'ij ndo'o man yuvij adonj. ²¹ 'O se nihánj me se chí'ij avii nimán yuvij a. Se chí'ij do', che'é yan quiyaj ituu si'yaj tuvi' do', yan cotoj gã nica tuvi' do', yan ticavi' man tuvi' do', ²² yan guun rá nica si'yaj tuvi' do', yan tihã' yu'unj man tuvi' do', yan n'yaj ndo'o man yo'õ chana do', yan guun xcoj ruvaã rá n'yaj tuvi' do', che'é yan nachrij n'yaj man tuvi' do', yan ca'mij xta' do', yan quiyaj rma'an naá guun se nij do', me nu' se avii nimán yuvij, ²³ ne nu' yo' me se avii

nimán yuvij ne 'yaj chí'ij man yuvij nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucuyón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuchumán rá 'õ chana sirofenicia se vaa racujj Jesucristó man no' a

²⁴ Gaa ne canicun' Jesucristó, ne curihãnj so' rej yo', ne ca'anj so' rej naj chuman' cu'naj Tiro a. Ne catúj so' rá 'õ ve', ne ne ca'vee rá so' quene'en nij yuvij me rej vaj so' a. Tzaj ne ne ca'vee quijj yuve so' ma'. ²⁵ Tanãj ra'yanj cuchí' nana rihaan 'õ chana se vaa yanj so', ne ta'nú chana ro', me ní nuu nana chree nimán, ne ca'na' chana, ne canicun' ruj chana yo' rihaan Jesucristó a. ²⁶ Dan me se chana sirofenicia a'mii xna'anj griego me chana yo', ne cachúun ni'yaj no' rihaan Jesucristó se vaa quirij Jesucristó nana chree nimán ta'nú no' a. ²⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan no' a:

—Dan me se canicun' so' doj, ne chá asino nij xnii tucua, ne ne'en so' se vaa se ca'vee çata'aa ní' co'oo man rihaan nij xnii ne go' ní' chá nij chuvee ma'. Dan me se ndãa síj chá nij xnii tucua, gaa ne sese naj se chá tu'va nij xnii yo', gaa ne ca'vee go' chá chuvee nanj adonj. Che'é dan ase vaa ne nó xcúun yuvij ca'ne yuvij rachrúun tu'va ta'nú yuvij go' yuvij rachrúun yo' chá chuvee ro', danj vaa ne nó xcúnj racujj man soj sij yanij a man adonj. Maan inañj ma'an nij yuvij israelitã me nó xcúun 'unj racujj 'unj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan chana yo' a.

Gaa ne cataj no':

²⁸ —Veé dan vaa guë, Señor. Tzaj ne nij chuvee nicun' rque chruun mesá ro', chá nij xo' tachruu ayuu tu'va nij xnii nanj á. Ne ase vaa chuvee chá tachruu vaa 'unj rihaan so' nanj adonj. Che'é dan me ndo'o raj racujj so' doj manj, raj nanj adonj —taj chana yo' rihaan Jesucristó a.

²⁹ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Che'é nana ca'mii so' nihánj ro', ca'vee cavij so' ca'naj so', ne aj curihãnj nana chree nimán ta'nú so' nanj ei —taj so' rihaan no' a.

³⁰ Gaa ne ca'anj chana, catúj chana rá ve' tucua chana, ne quene'en chana se vaa dínj naj ta'nú chana rihaan yuvé, ne aj curihãnj nana chree nimán ta'nú chana adonj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é sí naxra' tu'va do', nachguun xrée do', quiyaj Jesucristó a

³¹ Gaa ne curihãnj uún Jesucristó rej naj chuman' Tiro, ne cachén so' sca'núj chuman' cu'naj Sidón, ca'anj uún so' tu'va na lacuaná cu'naj Galilea, ne cachén so' sca'núj rej cu'naj Chí' Chuman' a. ³² Ne nicañ nij yuvij man 'õ sí so'õ ya'mij ca'na' nij yuvij rihaan Jesucristó, ne cachúun ni'yaj uxrá nij

yuvij rihaan Jesucristó se vaa cutá' ra'a Jesucristó xráá síi so'q ya'mii yo' a. ³³ Gaa ne nicaj Jesucristó man síi so'q ya'mii ca'anj yanij so' rihaan yo'ó nij yuvij, gaa ne tucua'anj Jesucristó ra'a Jesucristó yu'uj xréé síi so'q ya'mii, gaa ne quirií taluj Jesucristó ra'a Jesucristó, ne canó ra'a Jesucristó daa síi so'q ya'mii yo' a. ³⁴ Gaa ne ni'yaj Jesucristó rej xtá', gaa ne caráchej Jesucristó, ne cataj Jesucristó:

—Efata —taj Jesucristó, ne nana “Efata” taj: “Nachuguun xréé so' á”, me nana ca'mii Jesucristó rihaan síi so'q ya'mii yo' a.

³⁵ Gaa ne nachuguun xréé so', ne nahuun sa' daa so', gaa ne ca'mii sa' so' a. ³⁶ Gaa ne ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij síi quene'en daj qui'yaj Jesucristó che'é síi so'q ya'mii se vaa se guun cataj xna'anj nij so' rihaan a'ó yuvij a. Dan me se doj a na'vej rá Jesucristó cataj xna'anj nij so' rihaan tuvi' nij so', tzaj ne doj a nata' nij so' rihaan tuvi' nij so' a. ³⁷ Gaa ne ca'anj uxrá rá nij yuvij xcaj cuentá daj qui'yaj Jesucristó, ne cataj nij yuvij se vaa sa' uxrá vaa nu' se vaa qui'yaj Jesucristó, ne ndaa nachuguun xréé nij síi so'q do', ndaa a'mii sa' nij síi ya'mii do', 'yaj Jesucristó, taj nij yuvij yo' a.

8

Nana nihánj taj xna'anj se vaa go' Jesucristó se chá rihaan ca'anj mǐj snó'o a

¹ Ne güii dan me se vaj uún que'ee yuvij ga Jesucristó, ne nuvi' uún se chá rihaan nij yuvij, gaa ne canacúun Jesucristó man nij síi tucu'yón se-nana so' se vaa ca'na' nij so' rihaan so', gaa ne cataj so' rihaan nij so' a:

² —Ee rá 'unj man nij yuvij nihánj, ne nihánj me se síj va'núj ya güii 'o vaj nij yuvij ga 'unj, ne taj vaj se chá rihaan nij yuvij cuano a ma'. ³ Ne sese na'nej 'unj chrej man nij yuvij cuano quinán' nij so' gaa na'aan rque nij so', ne ninaj nij so' rá chrej, ne dan me se ta'aj nij so' me síi yanj rej gan' ndo'o nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

⁴ Gaa ne cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Tzaj ne rej tacaan un me nihánj, ne nuvi' rachrúun nihánj go' ní' chá nij yuvij a ma' —taj nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó a.

⁵ Gaa ne xná'anj Jesucristó man nij so', cataj so':

—Me daj rachrúun vaa rihaan soj ga —taj so', xná'anj so' man nij síi tucu'yón se-nana so' a.

—Chij rachrúun vaa rihaan núj nanj á —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

⁶ Gaa ne ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij yuvij se vaa ca'anj cayáán nij yuvij rihaan yo'óo a. Gaa ne nicaj so' chij nij rachrúun, ne nago' so' graciá rihaan Diose, gaa ne cuxra'

ta'aj so' rachrúun yo', ne caxrj so' ston nij síi tucu'yón se-nana so', ne tucuachén nij so' rihaan nij yuvij, ne dan me se rqué nij so' rachrúun yo' rihaan nij yuvij a. ⁷ Ne nicaj Jesucristó doj xcuaj le'ej uún, ne nago' so' graciá rihaan Diose che'é nij xcuaj le'ej, ne cataj so' rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' se vaa tucuachén nij so' nee xcuaj le'ej uún rihaan nij yuvij uún a. ⁸ Gaa ne chá cunudanj nij yuvij, ne ndaa caraa rque nij so' a. Gaa ne naqui'yaj chre' nii se vaa quináj tu'va nij yuvij, ne quisj 'o cunu' chij ya scaa caraa qui'yaj se quináj tu'va nij yuvij yo' a. ⁹ Dan me se cunudanj nij so' chá, ne quisj ndaa ca'anj mǐj yuvij chá nanj adonj.

Gaa ne na'née Jesucristó chrej man nij yuvij, ¹⁰ gaa ne nu' cavii Jesucristó ga nij síi tucu'yón se-nana so' rá rihoo chéé rihaan na, ne ca'anj nij so' rej cu'naj Dalmanuta a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachún nij síi fariseo se vaa qui'yaj Jesucristó 'o suun sa' nocqo quene'en nij so' a

¹¹ Dan me se curihanj doj nij síi fariseo, gaa ne guun che'é nij so' canó tuvi' nij so' ga Jesucristó, ne dan me se cachún ni'yaj nij so' rihaan Jesucristó se vaa racujj Diose man Jesucristó, ne qui'yaj Jesucristó 'o suun sa' nocqo quene'en nij so', gaa ne guun ya rá nij so' se vaa síi ca'née ya Diose me Jesucristó, rá nij so' a.

¹² Gaa ne nucujj ndo'o caráchej Jesucristó, ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Ne me che'é me rá soj sǐj israelitá qui'yaj suun sa' nocqo quene'en soj ga. Dan me se daj chiháa mǐj se qui'yaj suun sa' nocqo che'é soj a ma' —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo yo' a.

¹³ Gaa ne tanáj Jesucristó man nij so', gaa ne cavii uún so' rque rihoo chéé rihaan na, ne ca'anj so' rej xcó na lacuaná a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne ca'vej rá Jesucristó cunqo nij síi tucu'yón se-nana so' man nana tucu'yón nij síi fariseo do', síi cu'naj Herodes do' a

¹⁴ Dan me se quini'yón nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó nicaj nij so' rachrúun chá nij so', ne vaa orún' rachrúun rá rihoo vaj ga nij so' a. ¹⁵ Gaa ne ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij so', cataj Jesucristó:

—Cütumé soj man soj se gaa nanj quiran' soj sayuun, qui'yaj se-levadura nij síi fariseo do', síi cu'naj Herodes do' á —taj Jesucristó no nij so' a.

¹⁶ Ne nuchruj raa ndo'o nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó che'é nana ca'mii so', ne:

—Che'é se taj rachrúun nicaj ní', ne che'é dan a'mii so' che'é levadura se 'yaj naraa nana rque rachrúun nanj adonj —taj nij so' a.

¹⁷ Ne aj ne'en Jesucristó daj uun nimán nij so', ne che'é dan cataj so':

—Me che'é nanó ndo'ó rá soj se vaa taj rachruún rihaan soj ga. Me che'é ataa xcaj soj cuentá ga. 'O se vaa nichraj ndo'o nimán soj nanj adonj. ¹⁸ 'O se vaa rlij rihaan soj, tzaj ne ne ni'yaj soj a ma'. Vaa xréé soj, tzaj ne ne unó soj a ma'. ¹⁹ Ne ne nuú rá soj gaa vaa daj 'o 'un' guée rachruún cuxra' ta'aj 'unj tzaj ne quisij chá cunu' 'un' mǐj snó'o, qui'yáj a. Ne me daj scaa se chá quináj tu'va yuvij naqui'yaj chre' soj, rá soj ga —taj Jesucristó, xná'anj Jesucristó man nij so' a.

Gaa ne:

—Chuvij a —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

²⁰ Gaa ne cataj uún Jesucristó:

—Ne ne nuú rá soj gaa vaa daj 'o chij guée rachruún cuxra' ta'aj 'unj tzaj ne quisij chá cunu' ca'anj mǐj yuvij, qui'yáj a. Ne me daj scaa se chá quináj tu'va yuvij naqui'yaj chre' soj, rá soj ga —xná'anj uún Jesucristó man nij so' a.

Gaa ne:

—Chij a —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

²¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ne me che'é me ataa xcaj soj cuentá se vaa ca'vee rque 'unj nu' se vaa achiin man soj ne nuveé inanj che'é rej nanao rá soj che'é rachruún me ca'mij rihaan soj che'é se-levadura nij síi fariseo do', síi cu'naj Herodes do' ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nanao nihánj taj xna'anj se vaa naxra' rihaan 'o síi tuchrǐi, qui'yaj Jesucristó a

²² Gaa ne catúj Jesucristó ga nij síi tucu'yón se-nana so' rá chuman' cu'naj Betsaida a. Gaa ne nicaj yuvij 'o síi tuchrǐi ca'na' nij yuvij rihaan Jesucristó, ne cachín ni'yaj nij yuvij rihaan Jesucristó se vaa cuta' Jesucristó ra'a Jesucristó raá síi tuchrǐi che'é rej naxra' rihaan síi tuchrǐi yo' a. ²³ Gaa ne quita'aa Jesucristó ra'a síi tuchrǐi yo', ne curihanj so' rej tu'va chuman' ga síi tuchrǐi, ne quirii talúj Jesucristó rihaan síi tuchrǐi yo', ne cuta' ra'a Jesucristó xráá so', gaa ne xná'anj Jesucristó man so' a:

—Ruvi' rihaan so' na' —taj Jesucristó, xná'anj so' man síi tuchrǐi yo' a.

²⁴ Gaa ne ni'yaj síi tuchrǐi yo' doj, gaa ne cataj so':

—Ne'én 'unj nij snó'o, ne ase vaa chruun vaa nij so', tzaj ne chéé nij so' ni'yaj 'unj nanj asanj —taj so' rihaan Jesucristó a.

²⁵ Gaa ne cuta' ra'a uún Jesucristó rihaan síi tuchrǐi yo', gaa ne ni'yaj ni'yaj síi tuchrǐi, ne dan me se nahuun sa' nu' rlij rihaan so', ne curuvi' sa' cunudanj rasuun ni'yaj so' nanj adonj. ²⁶ Gaa ne ca'née Jesucristó man so' quinán' so', tzaj ne cataj Jesucristó rihaan so' se vaa:

—A doj se catúj so' rá chuman', ne se cataj so' rihaan a 'ó nij yuvij, gaa ne se gaa nanj xcaj nij yuvij cuentá daj qui'yáj che'é so' a —taj Jesucristó rihaan so' a.

Nanao nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Pedró me síi me Jesucristó a

²⁷ Gaa ne curihanj Jesucristó ga nij síi tucu'yón se-nana so' chuman' Betsaida yo', ne ca'anj nij so' nij chuman' ra'a noco' man chuman' cu'naj Cesarea de Filipino do' a.

Dan me se vaj nij so', ne xná'anj Jesucristó man nij síi tucu'yón se-nana so', ne cataj so':

—Daj taj nij yuvij che'é 'unj ga. Ne me síi mé 'unj, taj nij yuvij ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij so' a.

²⁸ —Vaa síi taj se vaa síi cu'naj Juan síi cuta' ne man yuvij mé so' ei. Ne vaa síi taj uún se vaa síi cu'naj Elías síi nata' se-nana Diose gaa naá me uún so' chuguanj. Ne vaa síi taj uún se vaa yo'ó síi nata' se-nana Diose gaa naá me uún so' chiha'. 'O se danj taj 'o 'o' nij yuvij che'é so' nanj adonj —cataj nij so' rihaan Jesucristó a.

²⁹ —Ne ma'an soj, gaa ne me síi mé 'unj, rá ma'an soj ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij síi tucu'yón se-nana so' a.

Gaa ne cataj síi cu'naj Pedró:

—Síi ca'née Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun mé so' ei —taj so' rihaan Jesucristó a.

³⁰ Gaa ne cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' se vaa se nata' nij so' rihaan a 'ó yuvij me síi me so', taj so' a.

Nanao nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó se vaa cavi' so' ne cunuu i'na' uún so' a

³¹ Gaa ne guun che'e Jesucristó tucu'yón so' man nij síi tucu'yón se-nana so' se vaa che'é se síi ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvij me so' ro', che'é dan no xcuún so' quirán' ndo'o so' sayuun, qui'yaj nij síi uun chij do', nij xrej atá suun noco' doj do', nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan nij yuvij do', ne nachrj' nij so' ni'yaj nij so' man so', ne ticavi' nii man so', ne cachén va'nuj güii, gaa ne cunuu i'na' uún so', cataj so' a. ³² Ne nucua'j ndo'o nata' so' nana yo' rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a. Gaa ne quirii yanj síi cu'naj Pedró man Jesucristó, ne guun che'e so' cataj so' se vaa ne nó xcuún Jesucristó ca'mij Jesucristó nana vaa danj a. ³³ Gaa ne canicaj Jesucristó, ne ni'yaj so' man nij síi tucu'yón se-nana so', ne cataj so' rihaan Pedró se vaa ne nó xcuún uxrá ma'an Pedró ca'mij Pedró danj, ne cataj so':

—Naxuun so' mán so' rihanj á. Na'vej raj quene'enj mán so' a ma'. 'O se ase tu'va síi chree síi cu'naj Satanás ro', danj tu'vá so' ei. Danj tu'vá so', che'é se ne acaj so' cuentá daj me rá Diose adonj. Mañ se inanj acaj

so' cuentá daj me rá yuvií ñanj adonj —taj Jesucristó rihaan síi cu'ñaj Pedró a.

³⁴ Gaa ñe canacúin Jesucristó man nij yuvií ca'ña' nij yuvií rej nicun' so' ga nij síi tucu'yón se-ñana so', gaa ñe cataj so' rihaan taran' nij so' a:

—Sese me rá yo'q so' canocq' so' manj, ñe se guun rá so' qui'yaj so' se vaa me rá ma'an so' qui'yaj so' ma'. Ñe ca'vee se quiran' uxrá so' sayuun do', ca'vee se ndaa cachron nii man so' rihaan rcutze do', tzaj ñe yo'q qui'yaj suun so' che'ej, ñe yo'q canocq' raan so' manj adonj. ³⁵ Tzaj ñe sese vaa 'o síi me rá tinanií man ma'an rihaan sayuun, ñe vaa güii, ñe yo'q cavi' nimán so' adonj. Tzaj ñe sese cavi' yo'q so' che'é se vaa me so' síi nocq' manj do', che'é se nata' so' se-ñanaj nana sa' do', ñe vaa güii, ñe cunuú i'ña' uún so' adonj. ³⁶ Ñe a me se quirí' 'o so' sese qui'yaj canaán so' nu' rasuun man rihaan chumií nihánj ñe ca'anj ni'ya nimán so', rá soj ga. Daj chihaa mij se ca'vee cavií sa' so', qui'yaj rasuun man rihaan chumií nihánj a ma'. ³⁷ Tzaj ñe ca'vee se navij nu' si'yaj yo'q so' rihaan chumií nihánj, tzaj ñe sese gaa i'ña' nimán so' nu' cavií nu' ca'anj, ñe quinanó rá so', rá soj na'. Daj chihaa mij se quinanó rá so' a ma'. 'O se cavií sa' uxrá so' ñanj adonj.

³⁸ "Dan me se xa' síi uun na'aj ni'yaj manj ñe uun na'aj ni'yaj se-ñanaj ro', ase vaa nij síi chí'ii tumé ndo'o cacun' man rihaan chumií nihánj cuano vaa so' adonj. Ñe vaa güii guun na'aj 'unj sij ca'née Dióse ñicaj yu'unj man yuvií ni'yaj 'unj man so' asa' ca'na' uún 'unj rihaan chumií nihánj, ñe dan me se uxrá ve'é gaa 'unj, qui'yaj Réé 'unj, ñe ca'na' nij se-mozó so' ga 'unj asa' ca'ná' 'unj ñanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so'a.

9

¹ Gaa ñe cataj uún so' se vaa:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa xa' ta'aj soj sij nicun' nihánj cuano, me se gaa ataa a cavi' ta'aj soj, ñe ya quene'en ta'aj soj asa' guun che'e Dióse nucaj ndo'o guun chíj Dióse rihaan chumií nihánj ñanj adonj —taj Jesucristó rihaan taran' nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa chuguun ndo'o man Jesucristó ni'yaj nij síi tucu'yón se-ñana so' a

² Cachén vatan' güii, gaa ñe nicaj Jesucristó man síi cu'ñaj Pedró do', síi cu'ñaj Jacobo do', síi cu'ñaj Juan do', ca'anj so' raa 'o quij xcaan rej taj vaj a 'o yuvií ne a. Gaa ñe yo'q cunuú inq cunudanj man Jesucristó ni'yaj nij síi tucu'yón se-ñana so' yo' a. ³ Ñe dan me se cunuú catzií ndo'o sagan' so', ñe ndaa raan lá ma'an sagan' so' ni'yaj nij so' a. Ñe taj vaj a yo'ó síi man rihaan chumií

nihánj ca'vee qui'yaj catzií yatzií ndaa rá se vaa sagan' Jesucristó a. ⁴ Ñe ni'yaj va'núj nij so', ñe dan me se naqui'yaa síi cu'ñaj Elías síi cane gaa naá ga síi cu'ñaj Moisés rihaan nij so', ñe nanó roj so' cuentó ga Jesucristó ni'yaj nij so' a. ⁵ Gaa ñe cataj Pedró rihaan Jesucristó a:

—Cunaj uxrá vaa mán núj nihánj ga so', maestro. Ñe qui'yaj núj va'núj ve' yacataj cané soj ñanj á. 'O ve' cané so', ñe yo'ó ve' cané síi cu'ñaj Moisés, ñe yo'ó ve' cané síi cu'ñaj Elías ei —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

⁶ 'O se ñe quene'en uxrá Pedró daj me che'é ca'mii so' rihaan Jesucristó ñanj a ma'. 'O se cuchuvi' ndo'o va'núj nij so' che'é se vaa quene'en nij so' ñanj adonj.

⁷ Gaa ñe ca'na' 'o ngaa, ñe caráán ngaa man taran' nij so' a. Gaa ñe Dióse ro', ca'mii nana cuno nij so' rque ngaa yo', ñe cataj Dióse a:

—Síi nihánj me ta'núj adonj. 'Ee raj man so' adonj. Cuno soj rihaan so' ei —taj Dióse cuno nij so' a.

⁸ Gaa ñe nu' ni'yaj nij so', ñe daj orún' Jesucristó nicun' ga nij so', quene'en nij so' ñanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa síi cu'ñaj Elías ro', ñanj vaa síi cu'ñaj Juan síi cuta' ne man yuvií a

⁹ Gaa ñe gaa nanij nij so' tacóo quij yo' me se ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij so' se vaa se nata' nij so' rihaan a doj yuvií che'é se vaa quene'en nij so' a. Yo'q dínj gaa tu'va nij so' che'é rasuun quene'en nij so' a. Ndaa quisij cavi' so' ñe cunuú i'ña' uún so', gaa ñe ca'vee nata' nij so' se vaa quene'en nij so' daj quiran' so' síi ca'née Dióse ñicaj yu'unj man yuvií, taj Jesucristó rihaan nij so' a. ¹⁰ Ñe yo'q nuú rá nij so' nana yo', ñe xná'anj ndo'o nij so' man tuvi' ma'an nij so' me che'é me cataj Jesucristó se vaa cavi' so' ñe cunuú i'ña' uún so' a. ¹¹ Gaa ñe xná'anj nij so' man Jesucristó, cataj nij so' a:

—Me che'é taj nij síi naqui'yaj cçu se-tucuanj Moisés rihaan yuvií se vaa asino ca'na' síi cu'ñaj Elías síi nata' se-ñana Dióse gaa naá, gaa ñe ca'vee ca'ne' Dióse cacun' che'é yuvií ga —taj nij síi tucu'yón se-ñana Jesucristó, xná'anj nij so' man Jesucristó a.

¹² Gaa ñe cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ya a'mii nij síi naqui'yaj cçu se-tucuanj Moisés, taj nij so' se vaa asino ca'na' síi cu'ñaj Elías, gaa ñe naqui'yaj sa' so' nu' rasuun adonj. Ñe me che'é taj ñanj Dióse se vaa síi ca'née Dióse ñicaj yu'unj man yuvií me se quiran' ndo'o so' sayuun ñe nachri' nij yuvií ni'yaj nij yuvií man so', rá soj ga. ¹³ Tzaj ñe cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa aj ca'na' ya síi cu'ñaj Elías, tzaj ñe qui'yaj ya yuvií ndaa vaa me rá ma'an nij yuvií man

so' ndaa vaa taj danj Diose che'é doj nanj adonj. Che'é dan ca'vee xcaj soj cuentá daj quírán 'l'ujn qui'yaj uún nij yuvij adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'o xnii nuu nana chree nimán, qui'yaj Jesucristó a

¹⁴ Dan me se cuchi' nij so' rej nicun' yo'ó nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó, ne quene'en nij so' se vaa mán que'ee yuvij anicaj rej nicun' nij so', ne nicun' doj nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés, ne ca'mii cunu' uxrá nij so' ga nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó yo' a. ¹⁵ Ne nu' quene'en nij yuvij man Jesucristó, ne nu' ca'anj ndo'o rá nij yuvij, ne cunanj nij yuvij ndaa rej vaj Jesucristó ca'mii nij so' ga so' a. ¹⁶ Gaa ne xná'anj Jesucristó man nij yuvij a:

—Me che'é me ca'mii cunu' nij soj ga nij sí tucu'yón se-nana ga —taj so' rihaan nij yuvij a.

¹⁷ Gaa ne yo' o' nij yuvij cataj rihaan Jesucristó a:

—'Ujn me se nicaj 'ujn ta'nij ca'ná 'ujn nana' 'ujn mán so', maestro. Ne ta'nij me se ya'mii so' che'é se nuu nana chree nimán so', ¹⁸ ne me rej ma'an me rá nana chree quita'aa nana chree man so', ne cagan' nana chree man so' rihaan yo'óo, ne avii yatan' tu'va so', ne chá ruj so' cúu yan' so', ne nuu chrúnj nu' so' nanj adonj. Ne cataj 'ujn rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' se vaa quirij nij so' man nana chree nimán ta'nij, tzaj ne ne ca'vee qui'yaj canaan nij so' ma' —taj snó'o yo' rihaan Jesucristó a.

¹⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij yuvij a:

—Dan me se sí ne amán rá me soj sijn man rihaan chumij nihánj cuano, ne a me daj cachej ga soj, ne a me daj gaa naj nimanj ni'yaj 'ujn man soj, gaa ne ca'vee qui'yaj canaan soj ga. Nijcaj soj man xnii ca'na' soj rihanj cuaj á —taj Jesucristó a.

²⁰ Gaa ne nicaj nij yuvij man xnii ca'na' nij yuvij rihaan Jesucristó a. Ne dan me se gaa quene'en nana chree man Jesucristó, ne nu' snúu xnii, ne naxru' xnii, qui'yaj nana chree yo', ne natúj rmii xnii, ne cavii yatan' tu'va xnii a. ²¹ Gaa ne xná'anj Jesucristó man rej xnii, cataj Jesucristó:

—Me daj güii ran' ta'ní so' danj ga —taj Jesucristó rihaan rej xnii a.

²² Gaa ne cataj rej xnii:

—Danj ran' so' asij ne'ej me so', ne que'ee ndo'o cagan' nana chree man so' rihaan ya'an do', rihaan na do', qui'yaj nana chree, che'é rej me rá nana chree cavii so', tzaj ne sese ca'vee, ne cunu' ee rá so' manj ne racuj so' man nú ruguanj —taj rej xnii yo' rihaan Jesucristó a.

²³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Taj che'é cataj so' nana “sese ca'vee” ma'. 'Q se sí amán rá ni'yaj man Diose ro', ca'vee qui'yaj so' cunudanj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan so' a.

²⁴ Nu' ca'mii Jesucristó danj, ne nu' caguáj rej xnii, cataj so':

—Amán rá 'ujn ni'yaj 'ujn Diose á. Racuj so' manj cuchuman raj doj, Señor —taj so' rihaan Jesucristó a.

²⁵ Dan me se quene'en Jesucristó se vaa cunanj ndo'o yuvij ca'na' nij yuvij rej nicun' so', ne che'é dan ca'ne' Jesucristó suun rihaan nana chree yo', ne cataj Jesucristó:

—Rihaan so' nana chree qui'yaj ya'mii ne qui'yaj so' o' man xnii nihánj a'mij, ne cataj xna'anj 'ujn rihaan so' se vaa curihanj so' cuaj nimán so' cuano, ne daj chihaa mij se catúj uún so' nimán so' mei —taj Jesucristó rihaan nana chree yo' a.

²⁶ Gaa ne caguáj nana chree, ne guun snuj ndo'o xnii naxru' xnii, qui'yaj nana chree, ne dan me se curihanj nana chree nimán xnii yo' a. Gaa ne ase vaa sí cavi' ro', danj vaa xnii, naj xnii rihaan yo'óo, ne cataj nij yuvij se vaa ya ya cavi' so' a. ²⁷ Tzaj ne quita'aa Jesucristó ra'a xnii, ne naxcaj Jesucristó man xnii, ne naxagaa so' a.

²⁸ Dan me se corá catúj Jesucristó rá ve', ne inanj nij ma'an nij sí tucu'yón se-nana so' ro', man rá ve' ga so', ne xná'anj nij so' man so', ne cataj nij so':

—Me che'é ne guun nucua'j núj quirij níj man nana chree yo' ga —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

²⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' se vaa:

—Xa' nana chree vaa danj ro', se ca'vee qui'yaj ní' curihanj nij so' nimán yuvij sese ne achín ni'yaj ndo'o ní' rihaan Diose ma'. Dan me se cachin' ni'yaj uxrá', ne caraa guee ndo'o', gaa ne ca'vee adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj uún Jesucristó se vaa cavii' so' ne cunu' i'na' uún so' a

³⁰ Gaa ne cavii' Jesucristó ga nij sí tucu'yón se-nana so' rej yo', ne ca'anj nij so' estadó Galilea, ne ne ca'vej rá Jesucristó xcaj nij yuvij cuentá me rej vaj so' a. ³¹ 'Q se tucu'yón so' man nij sí tucu'yón se-nana so', ne dan me se cataj so' rihaan nij so' se vaa:

—'Q se sí ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvij mej, ne vaa güii, ne nago' nii manj rihaan yuvij adonj. Dan me se ticavi' nij yuvij manj, gaa ne cachén va'núj güii, gaa ne cunu' i'na' uún 'ujn nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

³² Tzaj ne ne cunō nij so' nana ca'mii Jesucristó, ne chu'vi' nij so' xna'anj nij so' man Jesucristó me taj nana yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj me sí me sí guun chij doj asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj a

³³ Gaa ne catuj Jesucristó ga nij sí tucu'yón se-nana so' chuman' cu'naj Capernaum a.

Dan me se gaa mán nij so' rá ve', ne xná'anj Jesucristó man nij sí tucu'yón se-nana so', ne cataj so':

—Me che'é me canó tuvi' nij soj gaa vaj ní chrej asij cua'aa ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij so' a.

³⁴ Gaa ne cunuu dínj tu'va nij so' a. 'O se gaa vaj nij so' chrej, ne canó tuvi' nij so' ga ma'an tuvi' nij so' se vaa cataj nij so' me nij so' me sí guun chij doj a.

³⁵ Gaa ne ca'anj quitaj Jesucristó chruun xlá, ne canacúun so' man chujij nij so' se vaa ca'na' nij so' rihaan so', gaa ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Me ma'an 'o sí me rá guun chij doj, ne so' me sí guun sí noco', ne ndaa guun so' mozó rihaan daj a tuvi' so' adonj —taj Jesucristó rihaan chujij nij so' a.

³⁶ Gaa ne nicaj Jesucristó man 'o ne'ej, ne cachrón so' man ne'ej yo' tanuu nij sí tucu'yón se-nana so', ne na'yaan so' man ne'ej, ne cataj so' rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a:

³⁷ —Me ma'an 'o sí aráj cochroj ne a'mii sa' so' ga 'o ne'ej nihánj che'ej, ne adj' ma'anj me aráj cochroj ne a'mii sa' so' ga vaa nanj adonj. Dan me se sí a'mii sa' ga 'unj me se nuveé orún' 'unj me a'mii sa' so' ga ma'. Maan Diose ya sí ca'neé mán 'unj rihaan chumii nihánj me aráj cochroj ya so' ne a'mii sa' ya so' ga vaa nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó se vaa me ma'an sí me unu' ga so' me tuvi' so' a

³⁸ Cataj sí cu'naj Juan rihaan Jesucristó a:

—Quene'en núj man 'o sí ata' tu'va se-chuyii so', ne urihanj nana chree nimán nij yuvij, 'yaj so', nanj maestro. Tzaj ne caráan núj chrej ca'mii so' ne se qui'yaj so' danj, che'é se nuveé sij chéé ga ní' me so', taj núj, nanj maestro —taj Juan rihaan Jesucristó a.

³⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan chujij nij sí tucu'yón se-nana so' a:

—Ca'ne' sa' guee rá soj qui'yaj ma'an so' danj ei. 'O se taj a 'ó sí ata' tu'va se-chuyii 'unj ne qui'yaj so' suun sa' noco' che'é se-chuyii 'unj, ne síj, gaa ne canicaj so' ne ca'mii chree so' che'é 'unj ma'. ⁴⁰ 'O se xa' sí me unu' ga ní', tzaj ne tuvi' ní' me so' adonj. ⁴¹ 'O se a me ma'an yo' o sí rqué doj na co'o

nij soj che'é se-chuyii 'unj, ne ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa daj chihaa mij se quinavij se sa' naru'vee Diose rihaan sí rqué doj na yo' co'o soj ma'.

Nana nihánj taj xna'anj daj quiran' sí qui'yaj chi'ii nimán 'o sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

⁴² "Dan me se me ma'an 'o sí qui'yaj chi'ii nimán 'o sí le'ej amán rá ni'yaj manj, ne ca'vee a doj cavii sa' sí qui'yaj danj sese toco' nii 'o yuvej xij váj 'núú trigó gaán chihá so' ne tagüéj nii man so' rque na ya'anj nanj adonj. Dan me se doj a sayuun quiran' so', sese qui'yaj chi'ii so' nimán 'o sí le'ej amán rá ni'yaj manj adonj.

⁴³ "Dan me se sese ra'á so' me rá qui'yaj cacun', ne táa a se ca'ne' so' man yo', gaa ne se gaa nanj ca'anj so' rihaan ya'an qui'yaj yo' ei. Taj se 'yaj se nuj se taj yan vaj ra'á so', tzaj ne ca'vee cayáan so' ga Diose gaa ei. Tzaj ne sese quitaj ra'á so' ne qui'yaj yo' cacun', ne ca'anj so' rihaan ya'an, qui'yaj yo', ne dan me se ya'an yo' me se daj chihaa mij se quina'áj ya'an yo' nuvij nigan' a mei.

⁴⁴ Ne nij sí man rihaan ya'an yo' me se se ca'vee caví' xluú chá man nij so', ne daj chihaa mij se quina'áj ya'an rej cunuú nij so' cacaa nij so' a man adonj.

⁴⁵ "Ne sese tacó so' me rá qui'yaj cacun', ne táa a se ca'ne' so' man yo', gaa ne se gaa nanj ca'anj so' rihaan ya'an qui'yaj yo' nanj ei. Taj se 'yaj se nuj se taj yan vaj tacó so', tzaj ne ca'vee cayáan so' ga Diose ei. Tzaj ne sese quitaj tacó so' ne qui'yaj yo' cacun', ne ca'anj so' rihaan ya'an, qui'yaj yo' ei. ⁴⁶ Ne nij sí man rihaan ya'an yo' me se se ca'vee caví' xluú chá man nij so', ne daj chihaa mij se quina'áj ya'an rej cunuú nij so' cacaa nij so' a man adonj.

⁴⁷ "Veé danj uún sese me rá rlij rihaan so' qui'yaj yo' cacun', ne táa a se quirii so' man yo', ne sí rihaan canuu gaa so', tzaj ne ca'vee catuu so' rej guun chij Diose ei. Tzaj ne sese cunuú rlij rihaan so' ne qui'yaj yo' cacun', ne ca'anj so' rihaan ya'an, qui'yaj yo' ei. ⁴⁸ Ne nij sí man rihaan ya'an yo' me se se ca'vee caví' xluú chá man nij so', ne daj chihaa mij se quina'áj ya'an rej cuman nij so' cacaa nij so' a man adonj.

⁴⁹ "O se vaa sayuun quiran' cunudanj nij rasuun man rihaan chumii nihánj, qui'yaj Diose, ne dan me se ase vaa nuu sa' nee 'yaj yaan ro', danj gaa cunuú sa' nij sí man rihaan chumii nihánj, qui'yaj ya'an ei.

⁵⁰ "Ne ase vaa yaan ga chraa ro', danj vaa nij soj sij tucu'yón se-nana' ga chumii nihánj, ne vaa se uun ndo'o yaan ei. Dan me se sese ne 'ne' chá yaan yo', gaa ne taj se qui'yá' cunuú sa' yaan gaa a ma'. Che'é dan, ase vaa yaan 'ne' sa' ro', danj gaa soj, ne dínj cayáan soj ga tuvi' soj, ne ca'vee cunuú

sa' chumiꝯ nihánj qui'yaj soj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nanã so' a.

10

Nanã nihánj taj xna'anj se vaa ne nó xcuún yuviꝯ qui'r'i'j yuviꝯ man nicã yuviꝯ a

¹ Gaa ne curihaꝯ Jesucristó rej yo', ne ca'anj so' ndaa rnej tu'va chráá cu'naj Jordán, ndaa estadó Judea a. Gaa ne cunuú chre' uún que'ee yuviꝯ rihaan so', ne tucu'yón uún so' se-nanã so' rihaan nij yuviꝯ, ndaa vaa u'yón so' 'yaj so' a. ² Gaa ne ca'na' doj síi fariseo rihaan so', ne xná'anj nij so' man Jesucristó sese nó xcuún snó'o qui'r'i'j snó'o man nicã so' a. Danj cataj nij síi fariseo, che'é se guun rá nij so' cuta' nij so' cacun' xráá Jesucristó che'é nanã ca'miꝯ Jesucristó a. ³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ne daj cataj síi cu'naj Moisés qui'yaj soj ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij síi fariseo a.

⁴ Gaa ne cataj nij so' se vaa:

—Ca'ne' síi cu'naj Moisés suun se vaa nãxaj yuviꝯ yanj rihaan nij síi nicaj suun, ne ca'vee qui'r'i'j yuviꝯ man nicã yuviꝯ á —taj nij síi fariseo a.

⁵ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Maan che'é se síi nichraj ndo'o rá me nij soj ro', che'é dan cachrón Moisés nana yo' rihaan yanj cunõ soj a. ⁶ Tzaj ne asij qui'yaj Diose chumiꝯ, ne qui'yaj Diose snó'o, ne qui'yaj Diose chana, ne vj roj so' me yuviꝯ, qui'yaj Diose a. ⁷ Che'é dan tanãj snó'o man rej so', man níi so' do', ⁸ ne ase vaa orún' yuviꝯ ro', danj gaa snó'o ga nicã snó'o, taj danj Diose a. Dan me se nuveé vj ran' yuviꝯ me roj so' 'asj xcaj tuvi' roj so' a ma'. 'Q se ase vaa orún' yuviꝯ ro', vaa roj so' nanj adonj. ⁹ Dan me se Diose me síi qui'yaj xcaj tuvi' roj so', ne che'é dan ne nó xcuún a 'ó yuviꝯ ca'ne' tanuꝯ yuviꝯ man roj so' ma' —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo yo' a.

¹⁰ Dan me se gaa man nij síi tucu'yón se-nanã Jesucristó rá 'o ve' ga so', gaa ne xná'anj nij so' man so' che'é nana ca'miꝯ so' rihaan nij síi fariseo a. ¹¹ Ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Me ma'an 'o síi ri'lj man nicã ne xcaj so' man yo'ó chana, ne tumé ndo'o so' cacun', ne nij qui'yaj so' rihaan nicã so' ei. ¹² Tzaj ne sese cunãnj chana rihaan nicã no', ne xcaj no' man yo'ó chii, ne tumé ndo'o no' cacun' uún adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nanã so' a.

Nanã nihánj taj xna'anj me che'é caran' rá Jesucristó ni'yaj so' man ne'ej a

¹³ Gaa ne nicaj nij yuviꝯ man nij ne'ej ca'na' nij yuviꝯ rihaan Jesucristó, che'é rej cuta' Jesucristó ra'a so' raã nij ne'ej a. Tzaj

ne nij síi tucu'yón se-nanã Jesucristó me se cataj xna'anj nij so' rihaan nij yuviꝯ se vaa ne nó xcuún nij ne'ej ca'na' nij ne'ej rihaan Jesucristó, taj nij so' a. ¹⁴ Tzaj ne xcaj Jesucristó cuentá daj qui'yaj nij síi tucu'yón se-nanã so', gaa ne ca'maan rá Jesucristó, ne cataj so' rihaan nij síi tucu'yón se-nanã so' a:

—Ca'ne' rá soj ca'na' nij ne'ej rihanj á. Se caráán soj chrej rihaan nij ne'ej mei. 'Q se tucuaꝯ nij síi vaa danj ro', me rej yanj Diose uun chij Diose nanj adonj. ¹⁵ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa me ma'an 'o síi na'vej rá guun chij Diose nimán, ndaa vaa uun chij Diose nimán ne'ej, ne daj chihãã míj se ca'vee cayáán so' ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumiꝯ nihánj ma' —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nanã so' a.

¹⁶ Gaa ne na'yaan Jesucristó man nij ne'ej, ne uta' so' ra'a so' raã nij ne'ej, ne achiiꝯ ni'yaj so' rihaan Diose che'é nij ne'ej a.

Nanã nihánj taj xna'anj che'é yo'ó síi me rá cayáán ga Diose nu' cavii nu' ca'anj a

¹⁷ Dan me se gaa nayón Jesucristó chrej, ne dan me se cunãnj 'o síi tachruꝯ yo' ca'na' so' rihaan Jesucristó, ne canicun' ruj síi tachruꝯ yo' rihaan Jesucristó, ne xná'anj so' man Jesucristó, cataj so', ne:

—Maestro. Síi sa' uxrá mé so' adonj. Daj qui'yaj ne ca'vee cayánj ga Diose nu' cavii nu' ca'anj ga —taj síi tachruꝯ yo', xná'anj so' man Jesucristó a.

¹⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Me che'é cataj so' se vaa síi sa' uxrá mej ga. 'Q se orún' Diose me síi sa' ei. ¹⁹ Ne aj ne'én so' nij nanã nocõo ya ya nanã cataj xna'anj Diose se vaa canocó' ní' á. Dan me se taj nana yo': “Se ticavi' so' yuviꝯ ma'. Se cotoj so' ga chana nicã yo'ó yuviꝯ ma'. Se qui'yaj ituꝯ so' si'yaj yo'ó yuviꝯ ma'. Se nanó so' cuentó ne che'é yuviꝯ ma'. Se tiha' yu'unj so' man yuviꝯ che'é sa'anj ma'. Carãã cõchróo so' rihaan rée so' do', rihaan níi so' do' á” —taj Jesucristó rihaan síi tachruꝯ yo' a.

²⁰ —Asij gaa mej xnii me ve'é unõ 'unj nu' nij nana yo', nanj maestro —taj so' rihaan Jesucristó a.

²¹ Gaa ne ni'yaj uxrá Jesucristó man so', ne cunuú 'ee rá Jesucristó man so', ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Daj orún' rasuꝯn achiin ya mán so' nanj ei. Cavii so' ca'anj so', ne cutu'vee so' nu' si'yáá so', ne sa'anj qui'r'i' so' ro', caxriꝯ so' ston nij síi niqúe, ne cunã ndo'o si'yáá so' rej xta', qui'yaj Diose nanj ei. Ne dan me se ca'na' so', ne canocó' so' manj, ca'anj ní' á —taj Jesucristó a.

²² Gaa ne qui'r'i' ndo'o rá síi tachruꝯ, qui'yaj se-nanã Jesucristó, ne ca'anj unõ so',

ne nanó ndo'o rá so' a. 'Q se síi ru'vee me so', ne vaa ndo'o si'yaj so' a.

²³ Gaa ne ni'yaj Jesucristó, ne cataj so' rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a:

—Sayuun uxrá vaa quisij nij síi vaa ndo'o sa'anj rihaan cayáan ga Diöse asa' guun chij Diöse rihaan chumiij nihánj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

²⁴ Gaa ne ca'anj ndo'o rá nij so' gaa cuno nij so' nana yo' nana ca'miij Jesucristó a. Gaa ne cataj uún Jesucristó rihaan nij so' a:

—Sayuun uxrá vaa quisij yuviij cayáan nij yuviij ga Diöse asa' guun chij Diöse rihaan chumiij nihánj nanj chuguánj. ²⁵ Dan me se ne'en soj se vaa sayuun ndo'o vaa cachén xcuu camelló rihaan yu'uj taj tacúun cúu nuvá, tzaj ne cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa ca'vee a doj cachén xcuu yo' yu'uj taj tacúun cúu nuvá, ndaa rá se vaa síi ru'vee, ne se guun cachén so' cayáan so' ga Diöse asa' guun chij Diöse rihaan chumiij nihánj a ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

²⁶ Gaa ne ca'anj ndo'o rá nij so', ne cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Che'é dan me se me síi guun nucaj quinanij rihaan sayuun ga —taj nij so', xna'anj nij so' man so' a.

²⁷ Ni'yaj Jesucristó man nij so', ne cataj so':

—Se guun nucaj yuviij quinanij ma'an nij yuviij rihaan sayuun ma'. Sayuun uxrá vaa rihaan nij so' nanj adonj. Tzaj ne xa' rihaan Diöse me se ne sayuun a doj vaa rihaan so' a ma'. Canó rasuun ca'vee qui'yaj so' nanj adonj —taj Jesucristó a.

²⁸ Gaa ne guun che'e Pedró cataj Pedró:

—Aj tanáj núj nu' si'yaj núj, ne canoco' núj mán so' á —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

²⁹ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj se vaa síi tanáj ve' tucúá tanáj tinúú tanáj ra'vij tanáj nii tanáj rej tanáj ta'núú tanáj to'ó tanáj che'é se me rá so' canoco' so' manj ne nata' so' se-nanaj nana sa' rihaan yuviij, ³⁰ ne cientó doj a rasuun quirij' uún so' gaa vaa i'na' so' rihaan chumiij nihánj cuano adonj. Dan me se cumán que'ee ve' tucúá so' do', tinúú so' do', ra'vij so' do', nii so' do', ta'núú so' do', to'ó so' do', rihaan so' gaa vaa i'na' so' rihaan chumiij nihánj, tzaj ne vaa sayuun quirán' so' che'é 'unj adonj. Ne asa' guun chij Diöse rihaan chumiij nihánj me se yo'o cayáan so' ga Diöse nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj. ³¹ Tzaj ne que'ee nij síi guun chij ndo'o rihaan chumiij nihánj ro', guun nij so' síi noco' ei. Ne que'ee nij síi ne guun chij rihaan chumiij nihánj me se guun chij nij so', qui'yaj Diöse nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa síj va'nuj cataj xna'anj Jesucristó se vaa cavi' so' ne cunu i'na' uún so' a

³² Dan me se vaj nij so' chrej avii nij so' chuman' Jerusalén, ne táa yaan Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so', ne ma'anj ndo'o rá nij so', ne nij síi noco' xcó nij so' me se cuchu'vi' ndo'o nij so' a. Dan me se narii Jesucristó man chujij nij síi tucu'yón se-nana so', ne guun che'e so' cataj xna'anj so' rihaan nij so' daj quirán' so' a. ³³ Dan me se cataj Jesucristó rihaan nij so', ne:

—Nihánj me ca'anj ní' chuman' Jerusalén, ne quita'aa nii manj sij ca'neé Diöse nicaj yu'unj man yuviij, ne nago' nii manj rihaan nij xrej atá suun noco' doj do', rihaan nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuviij do' a. Ne cuta' nij so' cacun' xráj, ne cataj nij so' se vaa cavi' 'unj a. Gaa ne nago' nij so' manj rihaan nij síi yanij, ³⁴ ne ca'nga' naco' nij síi yanij quene'en nij so' manj, ne quirij talúj nij so' rihanj, ne go' nij so' cuarta' xráj, ne ticavi' nij so' manj a. Gaa ne cachén va'nuj güii, gaa ne cunu i'na' uún 'unj, qui'yaj Diöse ei —taj Jesucristó rihaan chujij nij síi tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa achún ni'yaj síi cu'naj Jacobo do', síi cu'naj Juan do', se vaa cataj roj so' suun sa' doj qui'yaj Jesucristó a

³⁵ Gaa ne cuchi' síi cu'naj Jacobo do', síi cu'naj Juan do', rihaan Jesucristó, ne ta'núú síi cu'naj Zebedeo me roj so' a. Gaa ne cataj roj so' rihaan Jesucristó a:

—Me rá rój se vaa qui'yáa so' ndaa vaa cachinj ni'yaj rój rihaan so' che'é rój, maestro —taj roj so' rihaan Jesucristó a.

³⁶ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Daj qui'yáa che'é roj soj, rá roj soj ga —taj so', xna'anj so' man roj so' a.

³⁷ Gaa ne cataj roj so' rihaan Jesucristó a:

—Cataj xna'anj so' se vaa asa' guun chij so' rihaan chumiij nihánj, ne quitaj rój x'núú so', ne cataj rój suun sa' doj, qui'yáa so' á. Dan me se yo'o rój cayáan rej nuva' so', ne yo'ó rój cayáan rej nichruún so', ne quirij ta'nga' rój ga so', cataj so', rá rój a —taj roj síi cu'naj Jacobo ga Juan rihaan Jesucristó a.

³⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan roj tinuj roj so' a:

—Ne ne'en roj soj me rasuun cachúin ni'yaj roj soj rihanj nihánj a ma'. 'Q se guun nucaj roj soj quirán' roj soj sayuun ndaa vaa quirán' 'unj na' —taj Jesucristó, xna'anj Jesucristó man roj so' a.

³⁹ —Guun nucaj rój ei —taj roj so' a.

Gaa ne cataj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Ya ya quirán' roj soj sayuun gaj nanj á. ⁴⁰ Tzaj ne ne no' xcúnj cataj xna'anj 'unj me síi cayáan x'núú 'unj rej nuva' 'unj do', rej nichrunj do', ma'. Qrún' Diöse me síi cataj

xna'anj me sí quirií ta'nga' gaj nanj adonj —taj Jesucristó a.

⁴¹ Gaa ne cuno yo'ó chi' nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó se vaa ca'mii roj sí cu'naj Jacobo ga Juan rihaan Jesucristó, gaa ne guun che'ë nij so' ca'maan rá nij so' ni'yaj nij so' man roj so' a.

⁴² Gaa ne canacúun Jesucristó man cunudanj nij so' se vaa ca'na' nij so' rihaan so' a. Ne cataj so':

—Ne'en soj se vaa nij sí atá suun man rihaan chumij nihánj me se rii ta'nga' uxrá nij so' rihaan tuvi' nij so' nanj adonj. ⁴³ Tzaj ne se gaa danj se a nuj ní' qui'yaj ní' ma'. 'Q se sese me rá ní' guun chij ní' rihaan tuvi' ní', ne guun ní' sí qui'yaj suun rihaan taran' tuvi' ní', ⁴⁴ ne ase vaa mozó ro', danj gaa xa' ní' rihaan tuvi' ní' nanj adonj. ⁴⁵ Dan me se ca'née Diose manj nı́aj yu'unj 'unj man yuvij, tzaj ne ne ca'na' 'unj ne guun nij yuvij mozó rihanj ma'. 'Q se ca'ná' 'unj qui'yaj suun ma'anj rihaan nij yuvij nanj adonj. Ne ca'ná' 'unj nayon ma'anj rihaan yuvij ne cavj' 'unj che'é cacun' atá nij so', gaa ne cavij sa' uxrá nij so', qui'yaj nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa naxra' rihaan sí cu'naj Bartimeo, qui'yaj Jesucristó a

⁴⁶ Gaa ne catúj nij so' chuman' Jericó a. Gaa ne curihanj Jesucristó do', nij sí tucu'yón se-nana so' do', que'ëe yuvij do', chuman' Jericó, ne dan me se yáan 'o sí tuchrii cu'naj Bartimeo tu'va chrej, ne ta'núí sí cu'naj Timeo me so', ne sí achúin caridad me so' a. ⁴⁷ Gaa ne xcaj so' cuentá se vaa Jesucristó sí cavij chuman' Nazaret me sí cachén rej ne so', ne che'é dan guun che'ë so' caguáj so', ne cataj so':

—Ya ya ta'núí ta'nij si'no sí cu'naj David sí cane gaa naá mé so', Jesús. Cunuu 'ëe rá so' manj ei —taj so' a.

⁴⁸ Tzaj ne:

—Dínj tu'vá so' á —taj que'ëe nij yuvij rihaan so' a.

Tzaj ne doj a nucaj caguáj so', cataj so':

—Ta'núí ta'nij si'no sí cu'naj David sí cane gaa naá ei. Cunuu 'ëe rá so' manj ei —taj uún so' a.

⁴⁹ Gaa ne canicun' Jesucristó, ne ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij sí nicun' ga so' se vaa ca'anj nacaj nij so' man sí tuchrii yo' ne ca'na' so' rihaan Jesucristó a. Gaa ne ca'anj canacunj nij so' man sí tuchrii, ne cataj nij so':

—Yo'ó ca'nej nucaj nimán so' ei. Nacúun so' mán so', ne naxumaan so', ca'anj ní' á —taj nij so' rihaan sí tuchrii cu'naj Bartimeo a.

⁵⁰ Gaa ne tanáj so' yatzíj taj xráá so', ne güéj so', ne ca'na' so' rihaan Jesucristó a.

⁵¹ Gaa ne xna'anj Jesucristó man so', cataj Jesucristó:

—Daj qui'yaj mán so', rá so' ga —taj Jesucristó a.

Ne:

—Cunuu sa' rihanj, raj, maestro —taj so' rihaan Jesucristó a.

⁵² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ca'vee ca'anj so' á. Maan che'é se amán rá so' ni'yaj so' manj ro', che'é dan cunuu sa' rihaan so' ei —taj Jesucristó rihaan so' a.

Nu' ca'mii Jesucristó danj, ne nu' curuvi' rihaan sí tuchrii yo', ne ca'anj so' ga Jesucristó chrej vaj Jesucristó a.

11

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Jesucristó gaa catúj Jesucristó chuman' Jerusalén a

¹ Gaa ne quinichrun' Jesucristó ga nij sí tucu'yón se-nana so' roj chuman' cu'naj Betfagé ga Betania, ne roj chuman' yo' ro', naj nichrun' tu'va chuman' Jerusalén, ne tacóo qui cu'naj Quij man Chruun Olivóo naj roj chuman' yo' a. Gaa ne ca'née Jesucristó man vij tuvi' nij sí tucu'yón se-nana so' ca'anj rque chuman' Betfagé yo', ² ne cataj so' rihaan roj so' a:

—Cavij roj soj ca'anj soj, ne catuu roj soj chuman' nihánj chuman' naj rihaan ní', ne nu' catúj roj soj, ne nu' nari' roj soj man yo'ó burró le'ej ya'anj numji a. Dan me se nache roj soj man xo', ne nı́caj roj soj ca'na' roj soj rihanj nihánj á. ³ Ne sese xna'anj nií man roj soj me che'é 'yaj roj soj danj ga burró, ne cataj roj soj: “Sí 'nij ra'a man ní' achuun xcuu nihánj rihaan chuguanj. Ne nu' navij suun rihaan burró nihánj, ne nu' ca'nej uún so' man nı́j ca'na' tanáj uún nı́j man burró nihánj ei”, cataj roj soj á —taj Jesucristó rihaan roj sí tucu'yón se-nana so' a.

⁴ Dan me se ca'anj roj so', ne catúj roj so' chuman', ne nari' roj so' man burró le'ej, ne nicun' xo' rá 'o callé rihaan ta'yaan, ne numji xo' a. Dan me se nache roj so' man xo' a. ⁵ Ne nicun' doj nij yuvij rej yo', ne xna'anj nij so' man roj so', ne cataj nij so':

—Me che'é nache roj soj burró ga —taj nij sí nicun' rej yo' a.

⁶ Ne ca'mii roj sí tucu'yón se-nana Jesucristó ndaa vaa ca'ne' Jesucristó suun rihaan roj so', gaa ne ca'vej rá nij sí nicun' rej yo' nı́caj roj so' burró ca'na' roj so' a.

⁷ Dan me se nı́caj roj so' burró ca'na' uún roj so' rej nicun' Jesucristó, ne cuta' roj so' sagan' roj so' xráá burró, ne cavij Jesucristó xráá burró yo' a. ⁸ Dan me se uchruj ndo'o nij yuvij yatzíj sagan' nij so' rá chrej, ne achén Jesucristó ga burró yo' rihaan yatzíj a. Ne yo'ó ta'aj nij yuvij ro', a'ne' nij so' rcoj

ra'a chruun do!, coj man tacaan do!, uchruj nij so' rá chrej, ne achén Jesucristó ga burro le'ej a.

⁹ Ne vaj yuvij taj yaan rihaan Jesucristó, ne 'na' yuvij noco' rej xco Jesucristó, ne caguáj nij yuvij, cataj nij yuvij:

—Caraa guee ní rihaan Diose ei. 'Na' síf ca'néé síf 'nij ra'a man ní' ei. Se luj ndo'o me 'yaj Diose che'é ní' ei. ¹⁰ Cunaj uxrá vaa 'na' síf guun chij ndaa vaa guun chij xii ní' síf cu'naj David gaa naá ei. Caraa guee ní' rihaan Diose síf nicun' xta' ei —taj nij yuvij yo!, caguáj nij so' a.

¹¹ Gaa ne catúj taran' nij so' rihaan nuvií noco' ne chuman' Jerusalén, ne ni'yaj Jesucristó man cunudanj nij rasuun man anicaj rihaan nuvií noco', ne maan che'é se nichrun' guun rmi', ne che'é dan curihanj uún Jesucristó ga chujij nij síf tucu'yón se-nana so', ne nanicaj so' ca'anj so' chuman' Betania a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Jesucristó rihaan chruun nuvi' chruj raq a

¹² Ne yo'ó güii me se curihanj uún nij so' chuman' Betania, ne na'aan rque Jesucristó a. ¹³ Gaa ne gan' nicun' 'o' chruun man chruj higó quene'en Jesucristó, ne taj coj raq chruun yo' a. Ne cuchi' so' tacóo chruun, ne ni'yaj so', ne taj vaj a doj chruj man raq chruun a. Maan nanj coj uun táa raq chruun yo' a. 'O se nuveé tiq man chruj higó me yo' a. ¹⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan chruun a:

—Daj chihaa mij se cumán chruj raá so' chá yuvij a ma' —taj so' rihaan chruun man chruj higó yo' a.

Ne cuno nij síf tucu'yón se-nana so' se vaa ca'mii so' danj rihaan chruun yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quirii Jesucristó man nij yuvij tu'véj rasuun man rá nuvií noco' a

¹⁵ Gaa ne catúj Jesucristó ga nij síf tucu'yón se-nana so' chuman' Jerusalén, gaa ne catúj Jesucristó rá nuvií noco', gaa ne guun che'e so' quirii so' man nu' nij síf tu'véj rasuun do', man nij síf quiránj rasuun man rá nuvií noco' do' a. Ne tiguúj ra'a so' nij chruun mesá natuná nii sa'anj rihaan, ne tiguúj ra'a so' chruun xlá taj nij síf tu'véj cha'aan a. ¹⁶ Ne caráan so' chrej se cataj nij yuvij rasuun 'ee cachén nij so' rque nuvií a. ¹⁷ Gaa ne tucu'yón so' man nij síf man rihaan nuvií, ne cataj so':

—Ya uxrá danj Diose taj se vaa tucúa Diose rej na'víj ndaa nij yuvij yanj rihaan Diose me nihánj á. Tzaj ne guun tucúa síf ituu man tucúa Diose nihánj, qui'yaj soj nanj á —taj Jesucristó a.

¹⁸ Ne cuno nij xrej do', nij síf naqui'yaj cju se-tucuanj Moisés rihaan yuvij do', se-nana Jesucristó, gaa ne nano' uxrá nij so' daj

qui'yaj nij so' ne ca'vee cavi' Jesucristó a. 'O se chu'vi' nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó, che'é se ca'anj ndo'o rá cunudanj nij yuvij cuno nij yuvij nana tucu'yón Jesucristó a. ¹⁹ Tzaj ne ca'anj güii, ne nichrun' guun rmi', ne curihanj uún Jesucristó ga nij síf tucu'yón se-nana so' chuman' Jerusalén ca'anj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj quiran' chruun man chruj higó raq a

²⁰ Gaa ne rej na'yaan yo'ó güii me se vaj Jesucristó ga nij síf tucu'yón se-nana so' chrej, ne cachén nij so' rej nicun' chruun higó ca'mii Jesucristó rihaan gaa güii quii, ne dan me se yo'ó naco' ndaa yáa nu' chruun yo' a. ²¹ Dan me se nanuj rá síf cu'naj Pedro daj ca'mii Jesucristó rihaan chruun yo', ne che'é dan cataj so' rihaan Jesucristó a:

—Ni'yaj so', maestro. Naco' nu' chruun ca'mii chree so' rihaan gaa quii nanj á —taj Pedro rihaan Jesucristó a.

²² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan taran' nij so' a:

²³ —Cuchuman rá soj ni'yaj soj Diose ei. Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa me ma'an 'o' síf cataj rihaan ndaa quij xcaan yo' se vaa curihanj quij rej nicun' quij ne ca'anj nij quij rque na ya'anj, ne sese se guun víj rá so' ne cuchuman ya rá so' se vaa guun nu' ndaa vaa cataj so', ne ya guun ndaa vaa cataj so' adonj. ²⁴ Che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nu' se vaa cachinj ni'yaj soj rihaan Diose ro', sese cuchuman rá soj se vaa aj qui'yaj Diose danj che'é soj, ne ya ya guun ndaa vaa cachin ni'yaj soj adonj. ²⁵ Ne gaa nicun' soj achin ni'yaj soj rihaan Diose, ne sese vaa cacun' qui'yaj yo'ó so' rihaan soj, ne caraa x'naa soj che'é cacun' tumé tuvi' soj, gaa ne ca'vee caraa x'naa Rej soj síf nicun' xta' ni'yaj so' cacun' tumé ma'an soj adonj. ²⁶ Tzaj ne sese se ca'vej rá soj caraa x'naa soj che'é cacun' qui'yaj tuvi' soj rihaan soj, ne daj chihaa mij se tinavij Rej soj síf nicun' xta' cacun' tumé ma'an soj a ma' —taj Jesucristó rihaan nij síf tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa xna'anj nii man Jesucristó me síf ca'ne' suun rihaan so' qui'yaj so' ndaa vaa 'yaj so' a

²⁷ Gaa ne catúj uún Jesucristó ga nij síf tucu'yón se-nana so' rque chuman' Jerusalén, gaa ne chéé Jesucristó rá nuvií noco', ne cuchi' nij xrej atá suun noco' doj do', nij síf naqui'yaj cju se-tucuanj Moisés rihaan yuvij do', nij síf uun chij rihaan nij yuvij do', rihaan so', ²⁸ gaa ne cataj nij so' rihaan so' a:

—Me síf ca'ne' suun rihaan so' qui'yáa so' ndaa vaa 'yáa so' ga —taj nij so' a.

²⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ne vaa yo'lo nana xna'anj 'unj man nij soj, ne sese ya cataj xna'anj nij soj nana yo' rihanj, ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj me sí ca'ne' suun rihanj a. ³⁰ Dan me se me sí ca'ne' suun rihaan sí cu'naj Juan cuta' ne so' man yuvij, rá soj ga. Ma'an Juan cavii raá na'. Ase Diose cataj xna'anj rihaan so' xa'. Cataj xna'anj nij soj rihanj á —taj Jesucristó a.

³¹ Gaa ne nuchruij raá ndo'o nij so' ga tuvi' nij so', ne cataj nij so':

—Sese cataj ní' se vaa Diose ca'ne' suun rihaan sí cu'naj Juan cuta' ne so' man yuvij, ne cataj Jesucristó rihanj ní' me che'é ne cuchuman rá ní' nana ca'mii Juan, cataj so' a. ³² Tzaj ne daj chihaa mij se ca'vee cataj ní' se vaa ma'an Juan cavii raá qui'yaj danj ma' —taj nij so' rihaan tuvi' nij so', che'é se cuhu'vi' nij so' ni'yaj nij so' man nij yuvij a.

'O se nij yuvij me se sí ca'neé Diose nata' se-nana Diose rihaan yuvij me ya sí cu'naj Juan, rá cunudanj nij yuvij a.

³³ Gaa ne cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Ne ne'en núj me sí ca'ne' suun rihaan sí cu'naj Juan cuta' ne so' man yuvij ma' —taj nij so' a.

—Che'é dan se cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj me sí ca'ne' suun rihanj qui'yaj ndaa vaa 'yaj ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

12

Nana nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é yuvij chi'ij yaj suun rihaan yo'óo a

¹ Gaa ne guun che'e Jesucristó nanó so' cuentó rihaan nij so' a:

—Dan me se cuhruij yo'lo so' naa chruj uvá, ne qui'yaj so' chingá nu' anicaj tu'va naa yo', gaa ne gáan so' yu'uj rej xtun' chruj uvá ne cavii na, ne cune' so' 'o ve' nata' cayáan nij sí cutumé naa yo' a. Gaa ne tanáj so' naa yo' rihaan sí qui'yaj suun naa yo', ne curihanj so' ca'anj so' gan' a. ² Cachén doj yavii, ne quisij yavii cuta' nii chruj uvá, ne ca'neé sí xnaa yo' man yo'lo se-mozó so' rihaan nij sí nuu tumé xnaa so' a. Me rá so' ca'na' nica' se-mozó so' doj chruj uvá rihaan ma'an so' a. ³ Gaa ne quita'aa nij sí nuu tumé naa man se-mozó sí xnaa, ne go' uxrá nij so' chruun xráa so', ne ca'neé nij so' man so' rihaan sí xnaa a. Tzaj ne a doj chruj uvá ne nica' so' ca'anj so', qui'yaj nij so' a ma'. ⁴ Gaa ne ca'neé sí xnaa man yo'lo mozó rihaan nij sí nuu tumé xnaa so' uún a. Tzaj ne go' nij so' raá so', ne qui'yaj chi'ij nij so' man so' a. ⁵ Gaa ne ca'neé sí xnaa yo'lo mozó uún, ne ticavi' nij sí nuu tumé naa man so', ne que'ee doj mozó ca'neé uún sí xnaa, ne ta'aj nij so' go' nij sí nuu tumé naa xráa, ne yo'lo ta'aj nij so' ticavi' nij sí nuu tumé naa, ⁶ ne daj orún' so' quináj, ne sí quináj me ta'nú sí xnaa, ne 'ee ndo'o rá sí xnaa

man ta'nú so' a. Tzaj ne ca'neé sí xnaa yo' man ta'nú so' rihaan nij sí tumé xnaa so' a. “Caraa cochroj nij sí tumé naa rihaan ta'nij sese ca'anj ta'nij saj xee”, taj sí xnaa yo' a.

⁷ ”Tzaj ne cataj nij sí tumé naa rihaan tuvi' nij so': “Sí nihánj me sí guun xnaa naa nihánj vaa güii ei. Che'é dan ticavi' ní' man so', ne vaa güii, ne guun xnaa ma'an ní' man naa nihánj chuguanj”, taj nij so' ni'yaj nij so' man ta'nú sí xnaa a. ⁸ Gaa ne quita'aa nij so' man ta'nú sí xnaa yo', ne ticavi' nij so' man so', ne quiri'ij nij so' man so' xe' a.

⁹ ”Ne daj qui'yaj sí xnaa man nij sí tumé xnaa so', rá soj ga. Dan me se ca'na' so', ne ticavi' so' man nij so', ne tucuchén so' xnaa so' rihaan yo'lo sí tumé xnaa so' a. ¹⁰ Ne me che'é ne nayaá nij soj nana nihánj nana no rihaan danj Diose ga: “Yuvej quiri'ij nij sí cune' ve' ro', guun yuvej sa' doj rihaan cunudanj nij yuvej man tacóo ve' yo' nanj adonj. ¹¹ Ma'an sí 'nij ra'a man ní' qui'yaj yo', ne cunaj uxrá vaa yo', rá ní' á”, taj danj Diose a —taj Jesucristó rihaan nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá a.

¹² Gaa ne nanó rá nij so' daj gaá quita'aa nij so' man Jesucristó, tzaj ne cuhu'vi' nij so' ni'yaj nij so' man nij yuvij a. Ése che'e ma'an nij so' me cuentó nanó Jesucristó a. Ase vaa nij sí nuu tumé naa vaa ma'an nij so' ni'yaj Jesucristó, ne quene'en nij so' se vaa che'é dan nanó Jesucristó cuentó yo' a. Gaa ne tanáj nij so' man Jesucristó, ne ca'anj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é puextó go' ní' rihaan gobiernó ne che'é se raqé ní' rihaan Diose do' a

¹³ Gaa ne ca'neé nij sí uun chij yo' doj sí fariseo do', doj sí noco' man sí cu'naj Herodes do', rihaan Jesucristó, che'é rej cuta' nij so' cacun' xráa Jesucristó che'é nana ca'mij Jesucristó a. ¹⁴ Dan me se cuhi' nij sí tiha' yu'unj yo' rihaan Jesucristó, ne cataj nij so' rihaan so' a:

—Ne'en núj se vaa nana ya inanj a'mii so', maestro. Ne ne chu'vi' so' ni'yaj so' man nij yuvij daj cataj nij yuvij ma'. Ne 'o cuyaán vaa nu' yuvij rihaan so' chuguanj. Maan se ya tucul'yón so' rihaan yuvij daj qui'yaj yuvij canoco' yuvij man Diose adonj. Ne no xcúun yuvij go' yuvij puextó rihaan sí nica' suun gobiernó na'. Ase se go' yuvij xa'. Dan me se go' núj na'. Se go' núj xa' —taj nij so', xna'anj nij so' man Jesucristó a.

¹⁵ Dan me se aj ne'en Jesucristó se vaa sí nucui' rá me nij sí xna'anj nana yo' man so', ne che'é dan cataj so' rihaan nij so' a:

—Me che'é me rá soj tiha' yu'unj soj manj ne cuta' soj cacun' xráj ga. Tihaan soj 'o sa'anj aga' rihanj ni'yaj á —taj Jesucristó rihaan nij sí me rá tiha' yu'unj man so' a.

¹⁶ Ne tihaan nij so' 'o sa'anj aga' rihaan so', ne xná'anj so' man nij so', cataj so':

—Me síí nó rihaan sa'anj aga' nihánj ga. Ne me síí se-chuvijí nó rihaan sa'anj aga' nihánj ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij síí me rá tíhã' yu'ni'j yo' a.

—Síí nicaj suun gobiernó me nó rihaan sa'anj aga' yo', ne nó se-chuvijí so' rihaan sa'anj ei —taj nij so' a.

¹⁷ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Go' soj si'yaj síí nicaj suun rihaan ma'an so', ne rque soj si'yaj Diose rihaan Diose á —taj Jesucristó a.

Gaa ne ca'anj ndo'o rá nij síí me rá tíhã' yu'ni'j yo' ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ya cunuú i'na' uún nij síí cavi' a

¹⁸ Gaa ne cuchi' doj síí saduceo rihaan Jesucristó a. Nij síí saduceo ro', a'mii nana nihánj se vaa daj chíhãá mǐj se cunuú i'na' uún yuvijí asa' cavi' yuvijí, taj nij so' a. Dan me se xná'anj nij so' man Jesucristó, ne cataj nij so' nana nihánj a:

¹⁹ —Cachrón síí cu'naj Moisés nana nihánj rihaan yanj cunú ní' a: “Sese cavi' yo'q so', ne sese quináj uun nicá so', ne sese taj vaj ta'níí so', ne nó xcúún tinúú so' xcaj tinúú so' man choco' so' chana quináj, ne cotoj tinúú síí cavi' ga choco' so', ne cuchruj no' ne'ej, ne guun ta'nij síí cavi' man ne'ej yo' ne cunuú ne'ej yo' rihaan to'óo síí cavi' yo' a”, me nana cachrón síí cu'naj Moisés rihaan yanj gaa naá, maestro. ²⁰ Dan me se vaa chíj nij tinuj 'o' nij so', ne síí chava' me se xcaj so' chana, gaa ne cavi' so', ne taj vaj ne'ej cuchruj chana nicá so', quí'yaj so' a. ²¹ Gaa ne xcaj scue'ee síí cavi' man choco' so' chana cavi' nicá, gaa ne cavi' so' uún, ne taj vaj ne'ej cuchruj chana yo', quí'yaj so', ne veé danj xcaj scue'ee so' uún man chana, ne so' cavi' uún, ne veé danj quí'yaj cunudanj chíj nij tinuj nij so', ne xcaj cunudanj nij so' man orún' chana yo', tzaj ne cavi' cunudanj nij so', ne taj vaj á 'o' ne'ej cuchruj chana yo' a man adonj. ²² Ndaa síj, gaa ne cavi' ma'an chana uún, ²³ ne dan me se asa' cunuú i'na' uún nij síí cavi', gaa ne me tuvi' nij so' nicaj man chana yo', rá so' ga. 'O se gaa vaa i'na' nij so', ne nicá taran' nij tinuj nij so' guun orún' no' a —taj nij síí saduceo, xná'anj nij so' man Jesucristó a.

²⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ne ne'en uxrá soj ma'. 'O se ne ne'en soj me taj danj Diose, ne ne ne'en soj sese nucujá ndo'o Diose a. ²⁵ 'O se asa' cunuú i'na' uún nij síí cavi', ne se xcaj tuvi' nij so' a ma'. 'O se ase vaa yáán nij se-mqzó Diose rej xta' ro', danj gaa cayáán nij so' nanj adonj. ²⁶ Gaa ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj daj gaa quene'en soj se vaa ya ya cunuú i'na' uún yuvijí asa' cavi' yuvijí ei. Ataa nayaá

soj nana nihánj nana nó rihaan danj Moisés nana che'é coj aco' ya'an raá na'. Ne dan me se gaa quene'en Moisés coj yo', ne cataj Diose rihaan Moisés: “Diose síí noco' nij síí man gaa naá síí cu'naj Abraham do', síí cu'naj Isaac do', síí cu'naj Jacobo do', mej a”. Danj cataj Diose che'é nij síí man gaa naá yo' a. ²⁷ Dan me se nuveé se-Diose nij xngá me Diose ma'. Inanjanj nij síí vaa i'na' a'vee noco' man Diose nanj adonj. Che'é dan, nda' se síí cane gaa naá me va'nuj nij so', tzaj ne vaa i'na' nij so' rihaan Diose nanj ei. Ne ne'en uxrá soj a ma' —taj Jesucristó rihaan nij síí saduceo yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj me nana me nana noco' doj cunú ní' a

²⁸ Gaa ne yo'q nij síí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés cuchi' rihaan Jesucristó, ne so' ro', me síí cunú daj ca'mii Jesucristó ga nij síí saduceo yo', ne quene'en so' se vaa sa' uxrá ca'mii Jesucristó, ne che'é dan xná'anj so' man Jesucristó, ne cataj so':

—Me nana me nana noco' doj rihaan cunudanj nij nana cataj xna'anj Diose rihaan ní' cunú ní' ga —taj so', xná'anj so' man Jesucristó a.

²⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Nana noco' doj rihaan cunudanj nij nana cunú ní' me nana nihánj, ne: “Cunú soj sij israelitá, ne Diose síí 'nij ra'a man ní' me se oruun so', ³⁰ ne ndaa nimán yá so' guun rá so' ní'yaj so' man Diose síí 'nij ra'a man ní', ne yo'q ndaa cúú yave yá so' cuchuman yá rá ní'yaj man Diose, ne ndaa nu' se nucuj yá so' caraá cochroj rihaan Diose nanj adonj”. Ne nihánj me ya nana uun chíj ya nanj ei. ³¹ Ne vaa yo'ó nana nihánj nana me rá Diose cunú uún ní' a: “Adí' se 'ee rá so' man ma'an so' ro', danj gaa 'ee rá so' man tuvi' so' á”. Taj vaj yo'ó nana noco' doj rihaan roj nana nihánj nana cataj xna'anj Diose rihaan ní' a man adonj —taj Jesucristó rihaan síí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés yo' a.

³² Gaa ne cataj síí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés yo' rihaan Jesucristó a:

—Cunaj uxrá ca'mii so', maestro, ne ya uxrá vaa nana ca'mii so', se vaa oruun Diose, ne taj vaj tuvi' Diose, maan se oruun so' nicun', ³³ ne ya uxrá vaa nana se vaa sese ndaa nimán ya ní' guun rá ní' ní'yaj ní' man Diose do', sese yo'q cuchuman rá ndaa cúú yave ya ní' ní'yaj ní' man Diose do', sese ndaa nu' se nucuj man ní' caraá cochroj rihaan Diose do', sese gaa 'ee rá ní' man tuvi' ní' ndaa se 'ee rá ní' man ma'an ní' do', ne sa' doj vaa tucuaán nihánj rihaan nu' tucuaán nago' que'ee scúj cacaa rihaan Diose nanj chuguanj —taj síí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés yo' rihaan Jesucristó a.

³⁴ Gaa ne quene'en Jesucristó se vaa ya cavii raꝝ síi ca'mii ðanj rihaan so', ne che'é dan cataj Jesucristó rihaan so':

—So' me se nichrun' ya guun chij Diose nimán so' nanj ei —taj Jesucristó rihaan so' a.

Ne taj vaj síi quisij rá xna'anj yo'ó nana man Jesucristó a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa síi ca'née Diose ònanii man yuvij rihaan sayuun ro', nuveé nanj yuvij me so' ma'

³⁵ Dan me se gaa tucu'yón Jesucristó se-nana so' man nij yuvij rá nuvii nocoo, ne cataj so':

—Nij síi naqui'yaj çuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij ro', me che'é taj nij so' se vaa nanj ta'núí ta'nij si'no síi cu'naj David síi cane gaa naá me síi ca'na' ònanii man yuvij rihaan sayuun, rá soj ga. ³⁶ 'O se nuú Nimán Diose nimán síi cu'naj David, ne cataj síi cu'naj David: “Ca'mii Diose síi 'nij ra'a man ní rihaan síi 'nij ra'a manj, cataj so' se vaa cayáán síi 'nij ra'a manj x'núú Diose rej nuva' Diose ndaa se quisij qui'yaj canaán Diose rihaan taran' nij síi taj ri'yunj man síi 'nij ra'a manj ne quirij ta'nga' síi 'nij ra'a manj rihaan nij so' nanj adonj”, taj síi cu'naj David yo' a. ³⁷ Dan me se síi 'nij ra'a man síi cu'naj David me síi ca'nej Diose ònanii man yuvij rihaan sayuun, taj síi cu'naj David yo' a. Sese 'nij ra'a so' man David, ne me che'é taj nij síi naqui'yaj çuu se-tucuanj Moisés se vaa nanj ta'núí ta'nij si'no David me so' ga. Taj che'é cataj nij so' se vaa nanj yuvij me so' ma' —taj Jesucristó rihaan nij yuvij man rá nuvii nocoo a.

Que'ee nij yuvij cuno se-nana Jesucristó, ne guun niha' rá nij so' cuno nij so' se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é cacun' tumé nij síi naqui'yaj çuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij a

³⁸ Dan me se gaa tucu'yón Jesucristó se-nana so' man nij yuvij, ne cataj so':

—Xcaj nij soj cuentá ðaj 'yaj nij síi naqui'yaj çuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij, ne tumé soj man soj se gaa nanj qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj nij so' á. Dan me se niha' rá nij so' cunuú nij so' yatzij sa' xcaan cachee nij so' rej quene'en yuvij man nij so', ne me rá nij so' ca'mii sa' yuvij ga nij so' gaa chéé nij so' rihaan yu'vee a. ³⁹ Ne uun rá nij so' quitaj nij so' chruun xlá sa' ðoj gaa 'anj nij so' ve' nuu chre' ní tucu'yón ní se-tucuanj Moisés ðo', gaa 'anj nij so' cha'anj ðo' a. ⁴⁰ Ne a'néj nij so' ve' tucua' chana cavi' nica, ne yuun che'é guun tucua nij so' man ve' yo', ne 'yaj xcaan ndo'o nij so' cuentó achiiñ ni'yaj nij so' rihaan Diose, che'é rej sa' ðoj guun nucuaj nij so' tiha' yu'unj nij so' man yuvij a. Xa' nij so', tzaj

ne che'é se vaa 'yaj nij so' ro', che'é dan ðoj a gaa sayuun quiran' nij so' qui'yaj Diose, asa' ca'ne' Diose cacun' che'é yuvij adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvij a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é chana niqee cavi' nica qui'yaj sa' ðoj rihaan nij ru'vee, ni'yaj Diose a

⁴¹ Dan me se taj Jesucristó rej taj chruún sa'anj taj rihaan nuvii nocoo, ne ne'en so' ðaj qui'yaj nij yuvij gaa araa nij yuvij sa'anj aga' rque chruún sa'anj yo' che'é Diose, ne dan me se man ndo'o síi ru'vee araa uxrá sa'anj rque chruún yo' a. ⁴² Ne dan me se ca'na' 'o chana cavi' nica chana niqee, ne caraa no' vij guee sa'anj aga' le'ej rque chruún yo' a. ⁴³ Gaa ne canacúun Jesucristó man nij síi tucu'yón se-nana so' ca'na' nij so' rihaan so', gaa ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Cataj xna'anj ya yá 'unj rihaan nij soj cuano se vaa xa' chana cavi' nica chana niqee nihánj, tzaj ne ðoj a caraa no' sa'anj rque chruún yo' rihaan sa'anj caraa cunudanj yo'ó nij yuvij nanj adonj. ⁴⁴ 'O se nij so', ðaj ðoj sa'anj quináj raꝝ se-sa'anj nij so' ro', caraa nij so' rque chruún, ne xa' no', tzaj ne nda' se achiin ndo'o sa'anj rihaan no', tzaj ne rque no' rihaan Diose cunudanj sa'anj nicaj no' sa'anj quiraan no' se cha no' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

13

Nana nihánj taj xna'anj se vaa canee nu' nuvii nocoo ne chuman' Jerusalén a

¹ Gaa ne curihanj Jesucristó rá nuvii nocoo, gaa ne yo'ó tuvi' nij síi tucu'yón se-nana so' cataj rihaan so' a:

—Ni'yaj so', ne yuvej sa' inanj me yuvej guun nuvii nocoo, ne ve'é ndo'o vaa nu' nij ve' man nuvii nocoo, maestro —taj yo'ó tuvi' nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó a.

² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ne'én so' nu' nij ve' nocoo man nuvii nihánj na'. Vaa güii, ne canee nu' nuvii nocoo nihánj, ne a 'ó yuvej se quitáá xráá tuvi' yuvej nihánj a ma' —taj Jesucristó rihaan síi tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é sayuun guun rihaan chumii nihánj vaa güii a

³ Dan me se ca'anj cayáán Jesucristó raꝝ quij cu'naj Quij man Chruun Olivó, ne ni'yaj so' nuvii nocoo, ne cuchi' orún' ca'anj nij síi cu'naj Pedro ðo', Jacobo ðo', Juan ðo', Andrés ðo', rihaan so', ne xna'anj nij so' man so', cataj nij so':

⁴ —Cataj xna'anj so' rihaan núj aman canee nu' nuvii nocoo yo' ðo', a me rasuun ca'na' qui'yáá so' asa' quisij ca'na' nu' nij sayuun ndaa vaa cataj xna'anj so' rihaan núj, maestro —taj ca'anj tuvi' nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan Jesucristó a.

⁵ Gaa ne guun che'e Jesucristó cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so', ne:

—Cutumé ndo'o soj man soj se gaa nanj tiha' yu'unj yuvij man soj á. ⁶ 'O se ca'na' uxrá yuvij cataj: “'Unj me sí na'vij soj, ne Cristó mej á”, cataj nij so', ne dan me se tiha' yu'unj uxrá nij so' man tuvi' nij so' nanj á.

⁷ “Dan me se asa' quene'en soj se vaa unu' uxrá chuman' ga tuvi' chuman', ne asa' cuno uxrá soj nana se vaa unu' chuman' man gan' ga tuvi' chuman' yo', ne cutumé soj man soj se cuchu'vi' nimán soj ma'. Maan se vaa che'é guun sayuun yo' rihaan chumij nihánj adonj. Tzaj ne asa' quisij guun danj, gaa ne se ca'anj ni'ya chumij nihánj nu' orá ma'. 'O se quinaj chumij nihánj doj adonj. ⁸ Dan me se cunu' uxrá yuvij man chuman' nocgo ga yo' chuman' nocgo, ne cunu' gobiernó ga tuvi' gobiernó a. Ne cachén yuún nocgo que'ee chuman', ne cachén ndo'o x'naa uún a. Nu' sayuun nihánj ro', ase vaa guun che'e 'o chana que'ee rque no' cuchruj no' ne'ej ro', danj gaa nu' sayuun nihánj nanj ei. Dan me se nu' ne'en chana ve'ee rque no', ne ne'en no' doj a quiran' no' sayuun rej rihaan no', ne ase uun rá chana yo', danj guun rá soj gaa ca'na' sayuun yo', guun rá soj se vaa daj doj guun uxrá sayuun rihaan chumij nihánj nanj adonj.

⁹ “Ne tadó soj che'é sayuun quiran' ma'an soj ei. 'O se tacuachén nii man soj rihaan nij sí uun chij rihaan ní' sji israelitá, ne tacuachén nii man soj rihaan nij sí man rá ve' tucu'yón ní' se-tucuñj Moisés, ne maan yo' go' nii cuartá xráá soj a. Ne tacuachén nii man soj canicuj' soj rihaan sí nicaj suun do', rihaan sí nicaj suun rey do', che'é se me soj sí nocó' manj a. Ne cataj xna'anj soj rihaan nij sí nicaj suun che'ej a. ¹⁰ Ne asino ca'mij natáj soj se-nanaj nana sa' rihaan cunudanj nij sí yanij, gaa ne ca'vee quinavij chumij nihánj adonj.

¹¹ “Dan me se asa' ca'anj nicaj nii man soj rihaan nij sí nicaj suun, ne se nanó rá soj daj ca'mij soj rihaan nij so' ma'. Maan Nimán Diose rque nu' nana ca'mij soj man orá yo' nanj adonj. 'O se nuveé ma'an soj me nij sí ca'mij rihaan nij so' ma'. 'O se Nimán Diose me sí ca'mij rihaan nij so' nanj adonj. ¹² Dan me se ca'anj nicaj snó'o man tinúú snó'o rihaan yuvij, ne ticaví' nii man tinúú snó'o yo', qui'yaj ma'an so' nanj adonj. Ne ca'anj nicaj snó'o man ta'níí snó'o rihaan yuvij, ne ticaví' nii man ta'níí snó'o yo', qui'yaj so' ei. Ne cunu' xnii ga rej xnii, ne ca'anj nicaj xnii man rej xnii rihaan yuvij, ne ticaví' nii man rej xnii yo', qui'yaj so' ei. ¹³ Ne nachri' cunudanj nij yuvij man rihaan chumij ni'yaj nij so' man soj, che'é se me soj sí nocó' manj adonj. Tzaj ne sí nocó' raan manj ndaa se ca'anj ni'ya chumij

nihánj ro', so' me sí quinavij rihaan sayuun adonj —taj Jesucristó rihaan ca'anj tuvi' nij sí tucu'yón se-nana so' a.

¹⁴ Ne soj sij nayaa nana nihánj ro', xcax uxrá soj cuentá me taj nana nihánj nana ca'mii Jesucristó che'é se chí'ij á.

Dan me se cataj uné Jesucristó:

—Aj ne'en soj se vaa vaa 'o se chí'ij qui'yaj ndo'o sayuun man yuvij, ne dan me se güii quene'en soj man se chí'ij yo' rej ne nó xcúún yo' nicun' yo', ne yo' cunanj nij sí man estadó Judea ca'anj nij so' raaj quij á. ¹⁵ Ne sí taj xráá ve' tucuá ro', se catúj so' rá ve' tucuá so' quirij so' si'yaj so' ma'. ¹⁶ Ne sí 'yaj suun tacaan ro', se canicaj so' nano' so' sagan' so' se vaa tanáj so' rihaan yo'óo ma'. Se guun raan nij so' ma'. Maan se yo' cunanj nij so' á. ¹⁷ Nique nij chana nuu rque do', chana vaa ta'níí ne'ej utzii do', güii ca'na' sayuun yo' a. 'O se se guun nucuj chana yo' cunanj chana yo' ma'. ¹⁸ Cachinj ni'yaj soj rihaan Diose se vaa se ca'na' sayuun yo' güii gaa maan ma'.

¹⁹ “O se güii yo' me se ca'na' uxrá sayuun, ne quij doj gaa sayuun yo' rihaan nu' nij sayuun quiran' yuvij asij qui'yaj Diose chumij, ne daj chihaa mij se quiran' uún yuvij sayuun vaa danj ma'. ²⁰ Sese que'ee uxrá güii guun sayuun, ne se quinavij yuvij rihaan sayuun yo' ma'. Tzaj ne vaa güii quisij sayuun, qui'yaj sí' nij ra'a man ní', che'é rej quinavij nij sí narii so' canoco' man so' adonj.

²¹ “Ne güii yo' me se sese cataj yuvij rihaan soj: “Ni'yaj soj ei. Nihánj 'na' sí' tñanii man ní' rihaan sayuun á”, ne se cuchumán rá soj ma'. ²² 'O se ca'na' uxrá sí' ne sí cataj se vaa sí' tñanii man yuvij rihaan sayuun me nij so', ne ca'na' uxrá sí' ne sí cataj se vaa nata' nij so' se-nana Diose, ne qui'yaj nij so' suun sa' nocoo, ne tiha' yu'unj nij so' man cunudanj nij yuvij man rihaan chumij nanj adonj. Ndaa nij sí narii Diose man ro', sese taj vaj Diose tumé man nij so', ne cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' man sí tiha' yu'unj yo' nanj adonj. ²³ Tadó uxrá soj á. Nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj daj guun rihaan chumij nihánj nanj á.

²⁴ “Tzaj ne güii yo' me se asa' navij quisij sayuun yo', gaa ne guun rmi' güii guun rmi' yavij guun rmi', ²⁵ ne cayuú nij yati' xta', ne quinaan taran' nij rasuun nucuj man rej xta' a. ²⁶ Gaa ne quene'en nii man 'unj sij ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvij á. Dan me se xráá ngaa quitaj 'unj ca'na' 'unj, ne guun nucuj ndo'oj quirij ta'ngaj, ne ve'é uxrá curuvij ca'naj a. ²⁷ Gaa ne ca'nej 'unj man nij se-mozó 'unj cuchí' nij so' rihaan chumij nihánj, ne dan me se naquiyaj chre' 'unj man nij sí narii Diose man canoco' manj a. Dan me se cachee nij se-mozó

'unj rihaan nu' chumiñ nihánj, nano' nij so' taran' nij sít cunu chre' ga 'unj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ya quene'en ní' se vaa nichrun' ca'na' uñ Jesucristó a

²⁸ "Tucu'yón soj nana nihánj nana che'é chruun man chruj hígó raá á. Gaa quisij guun larju ra'a chruun, ne naca coj ya'lij ra'a chruun, ne ne'en soj se vaa nichrun' 'na' tíó naman maan a. ²⁹ Dan me se xcaj uñ soj cuentá se vaa asa' quene'en soj nu' se vaa cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano, ne nichrun' ca'na' uñ 'unj nanj adonj. Dan me se ase vaa sí nicun' ta'yaa ro', gaa 'unj ei. ³⁰ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa quene'en ta'aj soj sij vaa i'na' rihaan chumiñ nihánj cuano se vaa quisij ya 'unj nu' rasuun nihánj nu' se vaa cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano ei. Ne ya quene'en soj nu' nihánj gaa ataa cavi' soj ei. ³¹ Vaa güii ca'anj ni'ya yo'ó do', xta' do', tzaj ne se-nanaj me se daj chihaa mij se quinavij yo' ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne ne'en ní' me güii ca'na' uñ Jesucristó ma'

³² "Nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa á 'o sí ne ne'en me güii ca'na' uñ 'unj rihaan chumiñ nihánj ma'. Ca'vee se ndaa se-mozó Diose 'yaj suun rej xta', ca'vee se ndaa ma'anj ta'nij Diose, tzaj ne ne ne'en núj me güii me yo' ma'. Orún' Réj me sí ne'en nanj adonj. ³³ Yo' o n'iyaj soj, ne se guun cotoj soj ma'. 'O se ne ne'en uxrá soj me güii me ca'naj ma'. ³⁴ Dan me se ase vaa sí ca'anj yo'ó chuman' naj gan' vaa 'unj, ne aj taná 'unj ve' tucuañ, ne ca'ne' 'unj suun rihaan 'o 'o nij mozó nuu rihanj se vaa ve' e'cutumé nij so' nu' si'yaj, ne ase vaa sí tumé ta'yaa vaa nij soj, ne aj cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj se vaa ni'yaj soj a. ³⁵ Che'é dan tumé uxrá soj man soj, ne ni'yaj soj á. 'O se ne ne'en soj aman ca'na' 'unj sij tucuañ ve' ma'. Ca'vee ca'naj rej ti'nuu, ca'vee rej yan', ca'vee orá aguáj to'loo ca'vee rej na'yaan ca'vee, ³⁶ ne tādó soj se guun taj ni'yón ca'naj ne narj' 'unj man soj ne xcaj 'unj cuentá se vaa otoj rma'an soj ei. ³⁷ Ne nana nihánj nana taj xna'anj 'unj rihaan nij soj ro', veé nana nihánj taj xna'anj 'unj rihaan cunudanj nij yuviñ, se vaa tumé soj man soj se gaa nanj cotoj rma'an soj a —taj Jesucristó rihaan ca'anj tuvi' nij sí tucu'yón se-nana so' a.

14

Nana nihánj taj xna'anj se vaa 'o guun rá nij xrej atá suun nocoo doj do', nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuviñ do', se vaa cavi' Jesucristó a

¹ Dan me se rque vj güii çanuú cha'anj pascuá cha'anj chá nij yuviñ israelitá chraa yo'óo trigó, ne dan me se 'o guun rá nij xrej

atá suun nocoo doj ga nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuviñ se vaa tihá' yu'unj nij so' man Jesucristó, ne quita'aa yuve nij so' man Jesucristó, ne cavi' Jesucristó, qui'yaj nij so', rá nij so' a. ² Ne cataj nij so':

—Se quita'aa ní' man so' gaa aman anuú cha'anj ma'. Sese danj qui'yaj ní', ne ca'maan rá nij yuviñ, ne guun sayuun, qui'yaj nij yuviñ nanj adonj —taj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa caxrj' o chana casté raq Jesucristó a

³ Dan me se yáan Jesucristó chuman' cu'naj Betania, ne ne so' rá 'o ve' tucuañ sí cu'naj Simón sí canó luj ri'yuj man, ne yáan Jesucristó rihaan mesá, ne cuchi' yo' o chana rihaan so', ne nicaj chana yo' o aga' catziñ nuu casté gun' daj rii nii man coj cu'naj nardo, ne casté tu'vee ndo'lo me yo' a. Naxra' chana yo' aga', ne caxrj' chana casté raq Jesucristó a. ⁴ Ne ca'maan rá ta'aj nij sí quene'en, ne cataj nij so' rihaan tuvi' nij so':

—Me che'é tiri' rma'an chana nihánj casté sa' ga. ⁵ Me che'é ne cutu'vee no' casté, ne quirí' no' sa'anj ase vaa 'yaj canaán yuviñ rque 'o yo', ne go' no' sa'anj yo' man nij sí nique ga —taj nij so' rihaan tuvi' nij so', gaa ne guun che'é nij so' caxrj' yuvañ nij so' man chana yo' a.

⁶ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a: —Me che'é a'mii soj danj ni'yaj soj man chana ga. Ca'ne' guee rá nij soj doj nanj á. 'O se ve'é uxrá qui'yaj no' manj ei. ⁷ 'O se sí nique me se daj á güii man nij sí nique ga soj, ne me ma'an güii guun rá soj, ne ca'vee qui'yaj soj se luj ga nij sí nique ei. Tzaj ne 'unj me se vaa güii ca'anj 'unj, ne quinañ uun soj, ne se ca'vee qui'yaj soj se luj che'ej ma'. ⁸ Ne chana nihánj me se qui'yaj ma'an no' nu' ndaa vaa ca'vee qui'yaj no', ne dan me se gaa ataa cavi' 'unj ne aj caxrj' no' casté gun' daj manj che'é rej xcaj soj cuentá se vaa cachin' nii man adonj. ⁹ Ne cataj yá yá 'unj rihaan nij soj cuano se vaa me rej ma'an ca'mii natá yuviñ se-nanaj nana sa' rihaan nij yuviñ man rihaan nu' chumiñ nihánj ro', ne cataj xna'anj uñ yuviñ rihaan tuvi' yuviñ che'é se vaa qui'yaj chana nihánj manj, ne se quini'yón yuviñ man chana nihánj ma' —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cutu'vej sí cu'naj Judas man Jesucristó rihaan nij sí taj ri'yuj man Jesucristó a

¹⁰ Gaa ne sí cu'naj Judas Iscariote yo' o tuvi' chuvjñ nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó me se cavi' so' ca'anj so' rihaan nij xrej atá suun nocoo doj, che'é rej raçuj so' man nij so' quita'aa nij so' man Jesucristó a. ¹¹ Ne gaa cuno nij xrej atá suun nocoo doj, ne guun niha' uxrá rá nij so', ne cata' tu'va nij so' se vaa nago' nij so' sa'anj man sí

cu'naj Judas a. Gaa ne guun che'e síí cu'naj Judas nuchruj raa so' aman ca'vee racuj so' man nij xrej atá suun nocoo doj quita'aa nij so' man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ma'qan Jesucristó taj xna'anj se vaa tacuachén yo'q tuvi' nij síí tucuyón se-nana so' man so' rihaan nij síí taj ri'yunj man so' a

¹² Dan me se quisij güii yaan canuú cha'anj chá nij yuvij israelitá chraa yo'óo trigó, ne güii ticavi' nij so' matzinj le'ej che'é Diose me yo', ne dan me se nij síí tucuyón se-nana Jesucristó me se xna'anj nij so' man Jesucristó, cataj nij so':

—Me rej ca'anj núj quiyaj chuyij núj chá xti'nó ní' cha'anj pascuá, rá so' gá —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹³ Gaa ne ca'neé Jesucristó man vij tuvi' nij síí tucuyón se-nana so', ne cataj so' rihaan roj so' a:

—Cavii roj soj, ne catuu roj soj chuman' Jerusalén nihánj, ne nari' tuvi' roj soj gá 'o síí atá 'o cacuaij na, ¹⁴ ne canoco' roj soj man so', ne rihaan síí tucua ve' catuu so' me se cataj soj: “Xna'anj maestró mán so' se vaa me rej ne ve' chá xti'nó maestró chraa gá nij síí tucuyón se-nana so' che'é cha'anj pascuá, taj so' a”, cataj roj soj rihaan síí tucua ve' yo' á. ¹⁵ Gaa ne tahaan so' 'o ve' nata' xij rihaan roj soj, ne aj vaa chuyij rá ve' yo', ne man chruun mesá man chruun xlá man rá ve' yo' a. Yo' me rej quiyaj chuyij roj soj á —taj Jesucristó rihaan roj so' a.

¹⁶ Gaa ne curihanj roj síí tucuyón se-nana Jesucristó, ne catúj roj so' chuman' Jerusalén, ne nari' roj so' nu' ndaa vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan roj so', gaa ne quiyaj chuyij roj so' chá xti'nó nij so' chraa che'é cha'anj pascuá a. ¹⁷ Ne rej ti'nuu, ne ca'na' Jesucristó gá yo'óo chí' nij síí tucuyón se-nana so' a.

¹⁸ Dan me se yaán nij so' rihaan mesá, chá nij so' chraa, ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa yo'q tuvi' nij soj me síí tacuachén manj rihaan nij síí taj ri'yunj manj, ne síí chá chraa gá 'unj cuano me síí quiyaj danj ei —taj Jesucristó a.

¹⁹ Gaa ne guun che'e nij síí tucuyón se-nana so' quinanó ndo'o rá nij so', ne guun che'e nij so' ndaa 'o 'o nij so' xna'anj man Jesucristó, cataj 'o 'o nij so':

—'Unj me síí quiyaj danj na' —taj 'o 'o nij so' a.

²⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Yo'q tuvi' chuyij nij soj sij tucuyón se-nana me síí tacuachén manj rihaan nij síí taj ri'yunj manj, ne síí tiguíj rachruún gá 'unj rá co'oo me so' adonj. ²¹ 'O se taj danj Diose se vaa ca'anj 'unj cavi' 'unj sij

ca'neé Diose nijaj yu'unj man yuvij, ne ya danj quirán' 'unj adonj. Tzaj ne niqúe ndo'o síí tacuachén manj rihaan nij síí taj ri'yunj manj nanj á. Quirán' uxrá so' sayuun nanj á. Snó'o yo' me se sese ne ca'ngaa so', ne cavii sa' so' doj tzaj adonj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é rachruún rqué Jesucristó rihaan nij síí tucuyón se-nana so' chá nij so' do', che'é na vinó rqué so' co'q nij so' do' a

²² Ne gaa chá nij so' chraa, ne quita'aa Jesucristó yo'q rachruún, ne nago' so' graciá rihaan Diose, ne cuxra' ta'aj so' rachruún, ne rqué so' rihaan nij síí tucuyón se-nana so', ne cataj so':

—Quita'aa soj rachruún nihánj á. Ne manj me rachruún nihánj ei —taj so' a.

²³ Gaa ne quita'aa Jesucristó aga' tazá nuu na vinó, ne nago' so' graciá rihaan Diose, ne tacuachén so' aga' nuu na vinó rihaan nij so', ne co'o cunudanj nij so' na vinó yo' a. ²⁴ Gaa ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Ton manj me na nihánj, ne che'é ton manj ro', rqué Diose 'o nana rihaan soj daj quiyaj Diose gá soj a. Dan me se cayanj ton manj che'é que'ee yuvij adonj. ²⁵ Ne cataj yá yá 'unj rihaan soj cuano se vaa veé doj nihánj me co'oj, ne se co'oj yaj á ma'. Tzaj ne asa' quisij güii guun chij Diose rihaan chumij nihánj, ne cunuu naca chumij nihánj, gaa ne co'oj na vinó naca ei —taj Jesucristó rihaan nij síí tucuyón se-nana so' a.

²⁶ Gaa ne cachraá taran' nij so' chra' rihaan Diose, ne cavii nij so', ca'anj nij so' quij cu'naj Quij man Chruun Olivó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó se vaa guun na'aj síí cu'naj Pedró, ne cataj so' se vaa nuveé sij nocó' man Jesucristó me so' a

²⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Dan Diose taj se vaa go' Diose man síí tumé matzinj, ne cunanj nij matzinj cha'nuu nij xo' a. Ne ya ase vaa daán 'unj matzinj vaa soj, ne guun na'aj taran' soj, ne se canoco' soj manj á ma'. ²⁸ Tzaj ne asa' quisij cunuu i'na' uún 'unj, ne quitaj yaan 'unj rihaan soj ca'anj 'unj estadó Galilea, ne nari' tuvi' ní' estadó Galilea nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síí tucuyón se-nana so' a.

²⁹ Gaa ne cataj síí cu'naj Pedró rihaan so' a:

—Ca'vee se tanáj taran' nij so' mán so', tzaj ne daj chihaa mój se tanáj 'unj mán so' ma' —taj Pedró a.

³⁰ Ne cataj Jesucristó:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa aj ne'én 'unj se vaa nij cuan' gaa ataa quisij vij caguáj to'loo, ne va'nuj ya cataj so' rihaan yuvij se vaa nuveé sij nocó' manj mé so' a —taj Jesucristó rihaan Pedró a.

³¹ Gaa ne nucaj uxrá cataj Pedró rihaan Jesucristó, ne:

—Taj ma'. Ca'vee se ticavi' yuvij man ní, tzaj ne daj chihaa mǐj se cataj 'unj se vaa nuvee sǐj nocǒ' mán so' mej ma' —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

Ne ase vaa cataj Pedró ro', danj cataj taran' nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Jesucristó gaa cachín ni'yaj Jesucristó rihaan Diose a

³² Gaa ne ca'anj Jesucristó ga nij so' ndaa yo'ó rej cu'naj Getsemani, ne cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Cane soj nihánj, na'vij soj mán 'unj, ne ca'anj 'unj, cachinj ni'yáj rihaan Réj a —taj Jesucristó a.

³³ Ne nicaj Jesucristó man Pedró do', man Jacobo do', man Juan do', ca'anj so', ne guun che'e so' quinanó ndo'o rá so' a. ³⁴ Gaa ne cataj so' rihaan va'núj nij sí ca'anj ga so' a:

—Naná uxrá raj adonj. Mañ che'é rej nanó ndo'o raj, qui'yaj cavi' 'unj, raj a. Qui'yaj soj se ndo'o quinaj soj nihánj, ne se cotoj soj ma' —taj Jesucristó rihaan va'núj nij so' a.

³⁵ Gaa ne cavii so' yanj doj tzin', ne ca'anj cayáan rno' so' rihaan yo'óo, ne cachín ni'yaj so' rihaan Diose se vaa sese ca'vee, ne caráan ra'a Diose xráa so', se gaa nanj quirán' so' sayuun a. ³⁶ Dan me se cataj so':

—Ca'vee qui'yáa so' cunudanj, Ataj. Caráan ra'á so' xráj, se gaa nanj quirán' uxrá 'unj sayuun, tzaj ne sese ma'an so' me rá quirán' 'unj sayuun, ne qui'yáa so' ndaa vaa me rá ma'an so', ne se qui'yáa so' ndaa vaa me rá ma'anj ma' —taj Jesucristó, cachín ni'yaj so' rihaan Diose a.

³⁷ Gaa ne canicaj uún so' ca'na' so' rihaan va'núj nij sí tucu'yón se-nana so', ne quene'en so' se vaa cotoj cunudanj nij so' a. Gaa ne cataj so' rihaan Pedró a:

—Otoj so', nanj Pedro. A 'ó orá ne guun nucaáa so' ni'yaj so' a ma'. Ya na'. ³⁸ Mañ se ni'yaj soj, ne cachinj ni'yaj soj rihaan Diose se vaa caráan Diose rihaan sí chree se caxrǐj sí chree chrej chí'ij rque soj á. 'Q se niha' rá soj qui'yaj soj se sa', tzaj ne ne uun nucaj soj ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

³⁹ Gaa ne cavii uún Jesucristó, ca'anj so', ne cachín ni'yaj uún so' rihaan Diose, ne cuyaan vaa nana ca'mii so' rihaan Diose ga nana ca'mii so' asij cua'aa doj a. ⁴⁰ Gaa ne canicaj uún so' ca'na' so', ne quene'en so' se vaa cotoj uún va'núj nij sí tucu'yón se-nana so' a. 'Q se ca'na' ndo'o nej rihaan nij so' a. Ne ne nari' nij so' nana ca'mii nij so' rihaan so' a.

⁴¹ Gaa ne corá me se ca'na' uún so' rej man va'núj nij sí tucu'yón se-nana so', ne cataj so':

—Ca'vee cotoj soj ca'vee naraan rá soj ca'vee sese vaa ya'núj rihaan soj á. Ni'yaj soj, ne nihánj me se quisǐj orá tacuachén yo'ó so' manj rihaan sí tumé ndo'o cacun', che'é se mé 'unj sí ca'neé Diose nicaj yu'unj man yuvij adonj. ⁴² Naxagaa soj, ca'anj ní nanj ei. Ni'yaj soj nedǐj'. 'Na' sí tacuachén manj rihaan sí taj ri'yunj manj nanj chuguanj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nii gaa quita'aa nii man Jesucristó a

⁴³ Dan me se nicun' Jesucristó ca'mii so', ne nu' ca'na' sí cu'naj Judas yo'ó tuvi' chuvij nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó, ne ca'na' uxrá yuvij ga so', ne nicaj nij yuvij neé espadá do', chruun do' a. Dan me se nij yuvij ca'neé nij xrej atá suun nocǒo doj do', nij yuvij ca'neé nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés do', nij yuvij ca'neé nij sí uun chíj rihaan nij yuvij israelitá do', me nij yuvij ca'na' a. ⁴⁴ Ne sí cu'naj Judas cataj xna'anj rihaan nij yuvij se vaa daj qui'yaj so' ga Jesucristó, gaa ne cunuu yaan nij yuvij man Jesucristó, ne cataj so':

—Sí rutu'vaj ro', so' me sí quita'aa soj cuaj á. Raan canǒ soj man so', ca'anj soj á —taj sí cu'naj Judas a.

⁴⁵ Gaa ne nu' cuchi' so' cuaj rihaan Jesucristó, ne cataj so':

—Maestro —taj so', ne nu' cachrón tu'va so' xruu' Jesucristó a.

⁴⁶ Gaa ne cuchi' nij yuvij rihaan Jesucristó, ne quita'aa nij yuvij man Jesucristó a.

⁴⁷ Ne yo'ó sí nicun' ga Jesucristó me se quirii so' taneé so' neé espadá, ne go' so' neé espadá yo' raá yo'ó se-mozǒ xrej atá suun nocǒo doj, ne veé dan güej nu' xréé mozǒ yo', qui'yaj so' a.

⁴⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij yuvij a:

—Me che'é nicaj soj neé espadá nicaj soj chruun nicaj soj, ca'na' soj ga. Sí ituu mé 'unj, rá soj na'. ⁴⁹ Ne 'o se guun que'ee güi' cayáan 'unj rá nuvii nocǒo, tucu'yón 'unj se-nana' rihaan soj, tzaj ne ne quita'aa soj manj ma'. Tzaj ne nihánj me se quirán' 'unj nu' se vaa taj nana no' rihaan danj Diose a —taj Jesucristó a.

⁵⁰ Gaa ne tanáj cunudanj nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó man so', ne cunánj nij so', ca'anj nij so' a. ⁵¹ Ne vaa 'o sí tachruu nocǒ' xcǒ Jesucristó, ne orún' yatǐj mantá niqee so', ne quita'aa nij yuvij man so', ⁵² gaa ne tanáj so' yatǐj mantá ra'a nij yuvij, cunánj so', ne cánj uun vaa so', cunánj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nii gaa cuta' nii cacun' xráa Jesucristó a

⁵³ Dan me se nij síí quita'aa man Jesucristó me se nicaj nij so' man Jesucristó ca'anj nij so' rihaan síí yanj xrej atá suun nocqo doj, gaa ne cunuu chre' yo'ó nij xrej atá suun nocqo doj do', nij síí naqui'yaj çyu se-tucuanj Moisés rihaan nij yuvij do', nij síí uun chij do', rej mán nij so' a. ⁵⁴ Ne gan' gan' canoco' síí cu'naj Pedró xcó Jesucristó, ne cuchi' so' rihaan ve' yanj xrej atá suun nocqo doj yo', ne catúj so' rá ve', ne ca'anj cayáan so' gá nij se-mozó xrej man rá ve', tinaguun so' ra'a so' rihaan ya'an a.

⁵⁵ Dan me se nano' nij xrej atá suun nocqo doj nano' nij cuese nano' man yuvij cunaj xna'anj che'é cacun' tumé Jesucristó a. Me rá nij so' narí' nij so' cacun' cuta' nij so' xráá Jesucristó, ne cavi' Jesucristó, rá nij so' a. Tzaj ne nuvi' cacun' tumé Jesucristó nari' nij so' ma'. ⁵⁶ 'Q se cuchi' uxrá síí ne rihaan nij cuese ca'mii ne nij so', tzaj ne ino' vaa nana ca'mii 'o' 'o' nij so' a. ⁵⁷ Gaa ne canicun' yo'ó doj síí ne uún, ne guun rá nij so' cuta' nij so' cacun' xráá Jesucristó, ne dan me se cataj nij so':

⁵⁸ —Cuno núj se vaa cataj Jesucristó se vaa: “Unj me síí tçuaneec nuvi' nocqo nihánj nuvi' cune' yuvij, ne rque va'núj güii cuné' 'unj yo'oj uún, tzaj ne nuveé nuvi' cuné' ma'an yuvij me nuvi' cuné' 'unj a man adonj”, taj Jesucristó cuno núj ei —taj síí ne ni'yaj nij so' man Jesucristó, ⁵⁹ tzaj ne ndaa se-nana nij so' me se ne 'o' cuyaán vaa nana ca'mii 'o' 'o' nij so' a ma'. ⁶⁰ Gaa ne canicun' xrej atá suun nocqo doj tanu' yo'ó nij síí man rá ve' yo', ne xná'anj so' man Jesucristó, cataj so':

—Me che'é ne a'mii so' ga. Daj vaa nana nihánj nana a'mii roj síí nihánj che'é so' ga —taj so', xná'anj so' man Jesucristó a.

⁶¹ Tzaj ne dínj táá Jesucristó, ne ca'mii so' a doj nana a. Gaa ne xná'anj uún xrej atá suun nocqo doj man Jesucristó, ne:

—So' me ta'níí Diose síí tinanii man yuvij rihaan sayuun na' —taj so', xná'anj so' man Jesucristó a.

⁶² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Veé danj vaa ya ei. Ne quene'en soj se vaa quitaj 'unj rej nuva' Diose síí nucuaj ndo'o a. Ne quene'en uún soj se vaa ca'na' nu' 'unj rihaan chumi' nihánj, ne quitaj 'unj xráá ngaa xta' ca'naj adonj —taj Jesucristó rihaan xrej atá suun nocqo doj yo' a.

⁶³ Gaa ne ca'maan rá xrej yo', ne cutzin' xrej yo' sagan' ma'an xrej, ne cataj xrej rihaan tuvi' xrej a:

—Ni'yaj soj vj. Se cachiin doj síí ca'na' cataj xna'anj rihaan ní' che'é cacun' tumé síí nihánj a ma'. ⁶⁴ Ne cuno soj nana quij ca'mii so' se vaa quitaj ma'an so' rej x'núj Diose na'. Aj cuno soj chuguanj. Ne daj quiyaj ní' man so', rá soj ga —taj xrej, xná'anj xrej man nij tuvi' xrej a.

Gaa ne cunudanj nij so' cuta' cacun' xráá Jesucristó se vaa no' xcúún Jesucristó cavi' Jesucristó a. ⁶⁵ Gaa ne guun che'e ta'aj nij so' quirií talúj nij so' man Jesucristó, ne caráan nij so' yatzij rihaan Jesucristó, ne go' nij so' man Jesucristó, ne cataj nij so':

—Racuj Diose mán so' cataj xna'anj so' rihaan núj me síí go' mán so' vj —taj nij so', tiha' yu'unj nij so' man Jesucristó a.

Ne nicaj nij tanuu man so', ne go' nij tanuu chruun xráá so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj quiyaj síí cu'naj Pedró gaa cataj so' se vaa nuveé sij nocqo' man Jesucristó me so' a

⁶⁶ Veé dan, ne yanj Jesucristó ga yo'ó nij so' rá ve', ne yanj síí cu'naj Pedró rej rque doj rej rihaan ve' yo' a. Gaa ne ca'na' yo'ó mozó chana nuu rihaan xrej atá suun nocqo doj, ⁶⁷ ne quene'en no' man Pedró gaa tinaguun Pedró ra'a Pedró rihaan ya'an a. Gaa ne ni'yaj uxrá mozó chana yo' man Pedró, gaa ne cataj no':

—Ne ma'an so' me yo'ó síí cachéé ga Jesucristó síí cavii chuman' Nazaret á —taj mozó chana yo' rihaan Pedró a.

⁶⁸ —Taj ma'. Ne unó 'unj me taj so' ma' —taj Pedró rihaan mozó chana, gaa ne curihanj so', ne canicun' so' rihaan chingá a.

⁶⁹ Gaa ne quene'en mozó chana se vaa nicun' Pedró rihaan chingá, ne guun che'e no' ca'mii no' rihaan nij yuvij nicun' rihaan chingá ga Pedró, cataj no':

—Síí nihánj me yo'ó nij síí cachéé ga Jesucristó asuun asán —taj mozó chana yo' a.

⁷⁰ Gaa ne cataj uún Pedró se vaa ne ne'en so' man Jesucristó a.

Dan me se corá nii me se cataj nij síí nicun' ga Pedró rihaan Pedró a:

—Ya yo' yo'ó síí cachéé ga Jesucristó mé so' ei. 'Q se sij cavii estado Galilea mé so' chuguanj —taj nij so' rihaan Pedró a.

⁷¹ Gaa ne guun che'e Pedró nucuaj doj ca'mii Pedró, cataj Pedró se vaa ca'vee quiyaj Diose sayuun man so' sese nuveé nana ya me nana a'mii so', ne cataj so':

—Ne ne'enj man snó'o nihánj síí a'mii soj che'é a ma' —taj uún Pedró, ⁷² gaa ne nu' quisij vj caguáj to'loo a.

Gaa ne nanuj rá Pedró ndaa vaa cataj Jesucristó rihaan so' quii se vaa gaa ataa quisij vj caguáj to'loo, ne va'núj cataj Pedró se vaa nuveé sij nocqo' man Jesucristó me ma'an Pedró a. Gaa ne guun che'e Pedró ta'vee ndo'o Pedró a.

15

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii síí cu'naj Pilato ga Jesucristó a

¹ Gaa ne rej ranga' cunuu chre' nij xrej atá suun nocqo doj do', nij síí uun chij do',

nij sí naqui'yaj çuu se-tucuanj Moisés do', cunudanj nij cuese do', qui'yaj nij so' juntá, gaa ne numíj nij so' man Jesucristó, ne nicaj nij so' man Jesucristó ca'anj nij so' rihaan síf cu'naj Pilato, ne tacuachén nij so' man Jesucristó rihaan so' a. ² Gaa ne xná'anj síf cu'naj Pilato man Jesucristó, cataj so':

—So' me síf nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvií israelitá na' —taj so', xná'anj so' man Jesucristó a.

—Vej ei —taj Jesucristó rihaan so' a.

³ Ne cuta' ndo'o nij xrej atá suun nocoo doj cacun' xráá Jesucristó a. ⁴ Gaa ne xná'anj uún síf cu'naj Pilato man Jesucristó, cataj so':

—Me che'é ne a'mii so' ga. Nihánj me se uta' uxrá nii cacun' xráá so' ei —taj síf cu'naj Pilato rihaan Jesucristó a.

⁵ Tzaj ne yuun che'e ne ca'mii Jesucristó a doj nana rihaan so', ne caráya'anj uxrá síf cu'naj Pilato che'é yan qui'yaj so' danj a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj síf cu'naj Pilato se vaa cavi' Jesucristó rihaan rcutzé a

⁶ Ne vaa yo'o tucuaán nocoo' síf cu'naj Pilato se vaa rii so' man yo'o yo'o síf 'nij taga' 'o 'o cha'anj pascuá, ne tinavij uun so' cacun' tumé síf urihanj taga' yo' a. Me ma'an 'o síf 'nij taga' achíin nij yuvií se vaa quiríi so', ne ca'vee qui'yaj so' ndaa vaa taj nij yuvií a. ⁷ Dan me se vaa 'o síf cu'naj Barrabás 'nij taga' ga yo'ó nij síf guun rá cunu' ga gobiernó, ne nij so' me se gaa cunu' nij so' ga gobiernó ne ticavi' ndo'o nij so' yuvií a. ⁸ Dan me se cavií nij yuvií israelitá, ne guun che'e nij so' cachíin nij so' man síf cu'naj Pilato se vaa quiríi so' man 'o síf 'nij taga' ndaa vaa u'yón so' 'yaj so' che'é nij so' a. ⁹ Gaa ne xná'anj síf cu'naj Pilato man nij yuvií, cataj so':

—Ne me rá soj quiríi 'unj man síf nicaj suun rey uun chij rihaan soj síf israelitá na' —taj so', xná'anj so' man nij yuvií a.

¹⁰ Danj ca'mii so', ne'en so' se vaa maan che'é se guun xcoj ruvaa rá nij xrej atá suun nocoo doj me tacuachén nij xrej man Jesucristó rihaan so' a.

¹¹ Tzaj ne nij xrej atá suun nocoo doj me se cataj xna'anj nij so' rihaan nij yuvií se vaa quiríi síf cu'naj Pilato man síf cu'naj Barrabás taga' qui'yaj nij yuvií a.

¹² Gaa ne xná'anj uún síf cu'naj Pilato man nij yuvií, cataj so':

—Che'é se me rá soj quiríi 'unj man síf cu'naj Barrabás rihaan soj, ne che'é dan daj qui'yaj man síf tucu'náj soj síf nicaj suun rey uun chij rihaan soj ga —taj so', xná'anj so' man nij yuvií a.

¹³ Gaa ne caguáj uún nij yuvií, cataj nij yuvií:

—Cavi' so' rihaan rcutzé, qui'yáá so' ei —taj nij yuvií a.

¹⁴ —Tzaj ne me cacun' tumé so' ga —taj síf cu'naj Pilato, xná'anj so' man nij yuvií a.

Tzaj ne doj a caguáj nij yuvií, cataj nij yuvií:

—Cavi' so' rihaan rcutzé, qui'yáá so' cuaj ei. —Danj inanj caguáj nij yuvií a.

¹⁵ Ne síf cu'naj Pilato me se guun rá so' qui'yaj so' ndaa vaa nõ xcúún so' qui'yaj so' che'é nij yuvií, ne che'é dan quiríi so' man síf cu'naj Barrabás taga' che'é nij yuvií, ne go' nij tanuu cuartá xráá Jesucristó, qui'yaj so', ne tacuachén so' man Jesucristó rihaan nij tanuu che'é rej cachron nij tanuu man Jesucristó rihaan rcutzé a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'nga' nacoo nij tanuu ni'yaj nij tanuu man Jesucristó a

¹⁶ Gaa ne ca'anj nicaj nij tanuu man Jesucristó rá ve' tucua' síf nicaj suun gobernador, gaa ne canacúún nij tanuu man taran' nij tuvi' tanuu nij so' cunu chre' taran' nij so' a. ¹⁷ Gaa ne nanuu Jesucristó sagan' rey yatzíj tintá, qui'yaj nij tanuu, ne qui'yaj nij so' cachriin tanj, cuta' nij so' raá Jesucristó a. ¹⁸ Gaa ne guun che'e nij tanuu caguáj nij tanuu rihaan Jesucristó, cataj nij tanuu:

—Ya ya sij nicaj suun rey rii ta'nga' rihaan nij yuvií israelitá mé so' ei —taj nij so', tiha' nij so' man Jesucristó a.

¹⁹ Gaa ne go' nij so' vará raá Jesucristó, ne quiríi talúj nij so' man Jesucristó, ne canicun' ruj nij so' rihaan Jesucristó, ne qui'yaj nij so' ndaa vaa 'yaj yuvií na'vij rihaan ya'anj a. ²⁰ Sij ca'nga' nacoo nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó, gaa ne quiríi uún nij so' sagan' rey yatzíj tintá nuu Jesucristó, ne na'née uún nij so' sagan' uún Jesucristó man uún so', gaa ne nicaj nij so' man Jesucristó cavií nij so' ca'anj nij so' yan cachron nij so' man Jesucristó rihaan rcutzé a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nij yuvií gaa cachrón nij tanuu man Jesucristó rihaan rcutzé a

²¹ Dan me se gaa vaj nij tanuu ga Jesucristó, ne 'na' nique yo'o síf cu'naj Simón síf cavií chuman' Cirene rej tacaan, ne so' me se rej roj síf cu'naj Alejandro ga Rufo me so', ne dan me se quita'aa nij tanuu man so', ne qui'yaj uxrá nij tanuu fuerzá man síf cu'naj Simón yo' cata' so' rcutzé cano Jesucristó rihaan a. ²² Dan me se nicaj nij tanuu man Jesucristó ca'anj nij tanuu tacaan cu'naj Gólgota, ne nana "Gólgota" ro', taj Tacaan Cúu Yave Xnangá a. ²³ Gaa ne rqué nij tanuu doj na vinó nachej ga na e' cu'naj mirra man Jesucristó co'o so' a. Tzaj ne ne co'o so' ma'. ²⁴ Veé dan, ne cachrón nij tanuu man Jesucristó rihaan rcutzé, ne

tico tixaj nij so' che'é sagan' Jesucristó me síf qui'yaj canaán 'o' ta'aj sagan' so' a.

²⁵ Dan me se aga' uun rej xta' güii me cachrón nij tanuu man Jesucristó rihaan rcutze a. ²⁶ Ne cachrón nij tanuu letrá rihaan 'o' rcuchra', ne taj xna'anj letrá yo' me che'é cavi' Jesucristó, ne: "Sí nihánj me síf nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvij israelitá a", taj letrá yo' a. ²⁷ Gaa ne cachrón nij tanuu man yavij snó'o rihaan yavij rcutze yo', ne yavij roj so' me síf ityu a. Dan me se nicun' yo' so' rej nuva' Jesucristó, ne nicun' yo' so' rej nichruun Jesucristó a. ²⁸ Ne veé danj quisij ya nu' nana no rihaan danj Diose nana taj: "Guun rá nii se vaa yo' o' tuvi' nij síf tumé cacun' me so', rá nii a", taj se-nana Diose yo' a. ²⁹ Gaa ne cachén yuvij rej nicun' Jesucristó, ne ca'mii chí'ii ndo'o nij yuvij ni'yaj nij yuvij man Jesucristó a. Dan me se tucunó nij yuvij raá nij yuvij, cataj nij yuvij:

—Nihánj táá so' s'ij guun rá tacuane man nuvii nocoo ne cune' yo' o' nuvii nocoo rque va'nuj güii na'. ³⁰ Tinanii so' mán so' rihaan rcutze, ne nanij so' rihaan yo' o' o' yaj vij —taj nij yuvij rihaan Jesucristó a.

³¹ Ne ase vaa qui'yaj nij yuvij ro', danj qui'yaj uún nij xrej ata suun nocoo doj do', nij síf naqui'yaj çuu se-tucuanj Moisés do', ca'mii chí'ii nij so' rihaan tuvi' nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó, ne cataj nij so':

—Tinanii síf nihánj man yo' o' yuvij rihaan sayuun, rá so', tzaj ne ne guun nucuaj so' tinanii so' man ma'an so' rihaan rcutze danj. ³² Sese ya ya sij ca'neé Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun me so' do', sese ya ya sij nicaj suun rey uun chij rihaan ní' s'ij israelitá me so' do', ne nanij so' cuano rihaan yo' o' o', ne quene'en ní', ne cuchuman rá ní' ni'yaj ní' man so' adonj —taj nij so', chí'ii ndo'o ca'mii nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

Ne roj síf ityu nicun' rihaan rcutze rej x'nuj Jesucristó me se ca'mii roj so' nana nij rihaan Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa cavi' Jesucristó a

³³ Veé dan, ne caxuj, ne yuun che'e guun rmi' rihaan chumij, ne yo' o' guun rmi' chumij ndaa quisij aga' va'nuj rej anoco' güii a. ³⁴ Veé dan, ne quisij aga' va'nuj, gaa ne nucuaj ndo'o caguáj Jesucristó, cataj so':

—Eloi, Eloi, lama sabactani —taj so', caguáj so' xna'anj a'mii ma'an so' a. Ne nana caguáj so' taj: "Diose síf nocoo 'unj mé so' á. Me che'é tanáj uun so' mán 'unj ga", taj nana caguáj Jesucristó a.

³⁵ Ne cuno ta'aj nij síf nicun' rej x'nuj Jesucristó nana caguáj so', tzaj ne ne cuno nij so' me taj Jesucristó a ma'. Maan se:

—Ni'yaj so' ei. Nacúun síf nihánj man síf cu'naj Elías tadonj —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

³⁶ Gaa ne cunanj yo' o' so', ne caraa so' na vinó yuu rque 'o' yataan esponja, ne cuta' so' raá yo' o' vará, ne ru'maan so' yataan tu'va Jesucristó, ne co'o Jesucristó na yuu yo', qui'yaj so', ne cataj síf qui'yaj danj:

—Dinj qui'yaj soj á. Quene'en ní' sese ca'na' síf cu'naj Elías tananj síf cu'naj Elías man so' rihaan yo' o' o' ei —taj so' rihaan tuvi' so' a.

³⁷ Gaa ne sca' caguáj Jesucristó, ne cavi' so' a. ³⁸ Gaa ne quisin' yatzij mantá cortiná nocoo' rá nuvii nocoo yu' ndaa rej raá, ne 'o' quini' ca'anj ndaa tacóo yo' a.

³⁹ Veé dan, ne nicun' tanuu capitán rihaan Jesucristó, ne quene'en so' nu' se vaa guun gaa cavi' Jesucristó, ne ndaa dan asuun gaa xcaj so' cuentá se vaa ya uxrá ta'nij Diose me Jesucristó, ne dan me se cataj so':

—Ya ta'nij Diose me snó'o nihánj tadonj —taj tanuu capitán yo' a.

⁴⁰ Ne gan' doj nicun' que'ee chana, ni'yaj uun nij chana man Jesucristó a. Yo' o' no' me chana cu'naj Mariá Magdalena, ne yo' o' no' me chana cu'naj Mariá ní' síf cu'naj Jacobo Cunij ga síf cu'naj José a. Ne yo' o' no' me chana cu'naj Salomé a. ⁴¹ Dan me se gaa vaj Jesucristó estadó Galilea, ne qui'yaj suun nij chana che'é Jesucristó a. Ne vaa que'ee doj chana uún ní' ca'anj chuman' Jerusalén ga Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachin' nii man Jesucristó rque yu'uj yuvej a

⁴² Dan me se rej ata' güii me yo', ne güii no' xcuún nij yuvij israelitá qui'yaj chumij nij so' che'é güii a'yuj güii naránj rá nij so' me yo', ⁴³ ne che'é dan ca'na' yo' o' síf cu'naj José síf ne chuman' Arimatea, ne yo' o' síf sa' uun chij rihaan nij yuvij israelitá me so', ne síf me ndo'o rá guun chij Diose rihaan chumij nihánj me uún so' a. Dan me se quisij rá so', ne catúj so' rihaan síf cu'naj Pilato, ne cachin' ni'yaj so' rihaan síf cu'naj Pilato se vaa ca'vej síf cu'naj Pilato cachin' so' man Jesucristó a. ⁴⁴ Dan me se caráya'anj ndo'o síf cu'naj Pilato nana se vaa aj cavi' Jesucristó, gaa ne canacúun so' ca'na' tanuu capitán rihaan so', ne xna'anj so' man tanuu capitán sese ya ya cavi' Jesucristó a. ⁴⁵ Gaa ne cataj tanuu capitán se vaa ya ya cavi' Jesucristó, ne che'é dan ca'vej rá síf cu'naj Pilato njaj síf cu'naj José man Jesucristó ca'anj cachin' so' a. ⁴⁶ Gaa ne xcaj síf cu'naj José yatzij mantá, gaa ne tananj so' man Jesucristó, ne nacutáj so' yatzij mantá xráá Jesucristó, ne caxrij so' man Jesucristó rque yu'uj gaán ní' rque yuvej, ne caráan so' yuvej xij tu'va yu'uj yo' a. ⁴⁷ Ne quene'en chana cu'naj Mariá Magdalena do', chana cu'naj Mariá

nii síi cu'naj José do', rej cachin' so' man Jesucristó a.

16

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunuu i'na' uún Jesucristó a

¹ Nē ti'nuu güii naránj rá nij yuvij israelitá me se quiránj chana cu'naj Mariá Magdalena do', chana cu'naj Mariá nii Jacobo do', chana cu'naj Salomé do', yo'óó gun' daj, che'é rej ca'anj caxrij nij no' yo'óó gun' daj man Jesucristó a. ² Gaa ne taxrej cotungó me se ca'anj va'nuj nij chana rej cachin' nii man Jesucristó, ne dan me se aj quisij güii, ³ ne cataj nij chana rihaan tuvi' chana, ne:

—Me síi quirij yanij yujej aráán tu'va yu'uj gaa ne catuu ni' ga —taj nij no', xna'anj nij no' man tuvi' nij no' a.

⁴ Gaa ne ni'yaj nij chana, ne quene'en nij chana se vaa aj naj yanij yujej, ne dan me se yujej xij ndo'o me yo' a. ⁵ Gaa ne catuj nij chana rque yu'uj, gaa ne quene'en nij chana se vaa yanj 'o síi yaan rej nuva' nij chana, ne nuú so' yatzij xcaan catzji, ne ca'anj ndo'o rá nij chana a.

⁶ Gaa ne cataj síi yaan rihaan nij chana a: —Taj che'é ca'anj rá nij soj ma'. Nihánj me nano' nij soj man Jesucristó síi cavii chuman' Nazaret síi cachrón nii rihaan rcutze, ne so' me se aj cunuu i'na' uún so' ei. Nē ni'yaj soj rej cuchruj nii man so', ne xcaj soj cuentá se vaa nuvi' so' naj nihánj a man adonj. ⁷ Tananj cavii soj cataj soj rihaan nij síi tucuyón se-nana so' do', ndaa rihaan Pedró do', cataj soj: “Táa yaan Jesucristó rihaan soj 'anj so' estadó Galilea, ne yo' me rej quene'en nij soj man so' ndaa vaa cataj ma'an so' rihaan soj á', cataj nij soj rihaan Pedró ga yo'óó nij síi tucuyón se-nana so' á —taj síi yaan rihaan va'nuj nij chana a.

⁸ Gaa ne curihanj nij chana rque yu'uj, ne cunánj nij chana, ca'anj nij no' a. 'Q se ca'anj ndo'o rá nij chana, ne ndaa ri'ij man nij chana a. Nē ne ca'vee ca'mii nij no' a doj nana rihaan a 'o yuvij, che'é se cuhu'vi' ndo'o nij no' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quene'en chana cu'naj Mariá Magdalena man Jesucristó a

⁹ Dan me se cunuu i'na' uún Jesucristó taxrej cotungó, gaa ne curuvi' so' asino yaan rihaan chana cu'naj Mariá Magdalena, ne no' me chana quirii so' chij nana chree nimán asij rque doj a. ¹⁰⁻¹¹ Dan me se ca'anj no' rej man nij síi chée ga Jesucristó, ne dan me se nanó ndo'o rá nij so', ne ta'vee nij so', ne dan me se cataj xna'anj no' rihaan nij so' se vaa vaa i'na' Jesucristó ne quene'en no' man Jesucristó, taj no', tzaj ne ne cuchuman rá nij so' a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa curuvi' Jesucristó rihaan vij tuvi' nij síi tucuyón se-nana so' gaa vaj roj so' rej tacaan a

¹² Cachén doj, gaa ne dan me se chée vij tuvi' nij síi tucuyón se-nana Jesucristó rej tacaan, ne curuvi' Jesucristó rihaan roj so', tzaj ne ino doj vaa so', ruvi' so', ni'yaj roj so' a. ¹³ Gaa ne cavii roj so' uún, nata' roj so' rihaan yo'óó nij síi tucuyón se-nana Jesucristó, tzaj ne nij so' me se ne cuchuman rá nij so' se-nana roj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa curuvi' Jesucristó rihaan xaan nij síi tucuyón se-nana so' a

¹⁴ Corá me se gaa yáán xaan nij síi tucuyón se-nana Jesucristó rihaan mesá, ne curuvi' ma'an Jesucristó rihaan nij so', ne cuta' so' cacun' xráá nij so' se vaa guun nichraj rá nij so' ne ne cuchuman rá nij so' se-nana nij síi quene'en man so' gaa cunuu i'na' uún so' a. ¹⁵ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ca'anj nij soj rihaan nu' cachra' chumij, ne ca'mii natáj soj se-nana nana sa' rihaan cunudanj nij yuvij a. ¹⁶ Nē me ma'an 'o síi cuchuman rá se-nana soj ne cata' ne, ne so' me síi quinanj rihaan sayuun, tzaj ne síi na'vej rá cuchuman rá se-nana soj me se qui'yaj Dióse sayuun man so' che'é cacun' tumé so' adonj. ¹⁷ Nē nihánj me suun sa' nocoo qui'yaj nij síi cuchumán ya rá ni'yaj manj, ne dan me se quitaj tu'va nij so' se-chuvii 'unj, quirij nij so' nana chree nimán yuvij, ne ca'mii nij so' xna'ánj naca xna'ánj ne ne'en ma'an nij so', ¹⁸ ne ma'an ra'a nij so' quita'aa nij so' xcuáá yuvaa, ne ca'vee se co'o nij so' se xnaj, tzaj ne a doj se quiran' nij so' chi'ij ma'. Nē cuta' ra'a nij so' xráá síi ran', ne nahuun sa' nij síi ran' yo' a —taj Jesucristó rihaan xaan nij síi tucuyón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cavii Jesucristó xta' a

¹⁹ Dan me se quisij ca'mii Jesucristó nana dan rihaan nij síi tucuyón se-nana so', gaa ne cavii so' xta', gaa ne cayáán so' rej nuva' Dióse a. ²⁰ Gaa ne nij síi tucuyón se-nana so' me se ca'anj ca'mii natáj nij so' se-nana so' nu' nij chuman', ne racuij síi 'nij ra'a man ni' man nij so', ne dan me se che'é suun sa' nocoo qui'yaj nij so' me se raan doj canoco' nij yuvij se-nana Jesucristó a. Veé danj gaa ya ei.

Nihánj me se-nana Jesucristó nana sa' cachrón síi cu'naj Lucas rihaan yanj a

Nana nihánj taj xna'anj se vaa qui'yaj síi cu'naj Lucas yanj nihánj ca'nej so' rihaan síi cu'naj Teófilo a

¹ Dan me se que'ee uxrá yuvij guun rá cachrón nica nana rihaan yanj che'é nu' se vaa qui'yaj Jesucristó sca'núj ní' asij rque doj a. ² Dan me se cachrón nij so' nana cataj xna'anj nij síi quene'en cunudanj se vaa qui'yaj Jesucristó asij guun che'e so' cayáán so' rihaan chumij nihánj, ne nij síi quene'en ro', me síi atá suun nata' nana yo' rihaan nu' yuvij a. ³ Ne 'unj nihánj me síi tucuyón uxrá, don ca'vee narij cunudanj rasuun yo', ne che'é dan vaa che'é cachrón nica 'unj cunudanj se vaa qui'yaj Jesucristó rihaan yanj nihánj nayaa so' sij cu'naj Teófilo sij sa' ndo'o, raj adonj. ⁴ Nanj qui'yaj, gaa ne ca'vee guun ya rá so' se vaa ya vaa nu' nana cataj xna'anj nii rihaan so' che'é Jesucristó adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj se-mozó Diose se vaa ca'ngaa Juan síi cuta' ne man yuvij a

⁵ Gaa cayáán síi cu'naj Herodes síi nicaj suun rey uun chij rihaan estado Judea, gaa ne 'o xrej canicun' rihaan yuvij israelitá me 'o síi cu'naj Zacarías, ne cachéé so' ga 'o ta'taj nij xrej, ne ta'níi ta'nij si'no Abías me nij so' a. Ne nica Zacarías me chana cu'naj Elisabet, ne ta'nij 'o xrej me no', ⁶ ne síi yanj sa' rihaan Diose me roj nica roj so', ne sa' uxrá cuno roj so' nu' nij nana me rá Diose cunó ní', ne nuvi' cacun' tumé roj so' a doj a ma'. ⁷ Tzaj ne taj vaj ta'níi roj so', che'é se chana ituun me Elisabet adonj. Ne aj cachén ndo'o yo' ne roj nica roj so' nanj á.

⁸ Dan me se gaa natúj nij ta'níi ta'nij si'no Abías qui'yaj suun nij so' se-suun Diose, ⁹ ne 'o güii quiri' ni'yaj Zacarías catuú so' nuví nocoo caraa so' squíi xlá rihaan ya'an a. 'O se tucuaán noco' nij xrej me se daj a güii tico tixaj nij so' se-chuvij nij so', se vaa quene'en nij so' a me síi quiri' ni'yaj caraa squíi rihaan ya'an a. ¹⁰ Dan me se catúj Zacarías rque nuvíi nocoo, ne xe' nicun' 'o x'ne' yuvij, cachíin ni'yaj nij so' rihaan Diose gaa caraa Zacarías squíi rihaan ya'an a. ¹¹ Dan me se naqui'yaa 'o se-mozó Diose rihaan Zacarías, ne nicun' so' rej nuva' mesá altar acaa squíi a. ¹² Dan me se gaa quene'en Zacarías man se-mozó Diose, gaa ne cuchu'vi' ndo'o so' a. ¹³ Tzaj ne cataj se-mozó Diose rihaan so', ne:

—Se cuchu'vi' so', man Zacarías. 'O se aj cuno Diose nana cachíin ni'yáá so' rihaan so', ne che'é dan cuchruj nica so' Elisabet ta'nij sno'o so' adonj. ¹⁴ Juan tucun'áj so' man so' á. Guun niha' ndo'o rá so', ne guun niha' rá que'ee yuvij asa' ca'ngaa so' adonj. ¹⁵ 'O se ta'níi so' me síi guun síi sa' ndo'o rihaan Diose nanj adonj. Se co'o so' tzi' se co'o so' rinté se co'o so' ma'. Asij güii ataa ca'ngaa so', ne guun che'e Nimán Diose yo'o cayáán Nimán Diose ga so' nanj á. ¹⁶ Ne que'ee síi israelitá canicaj nimán canoco' uun man Diose síi 'nij ra'a man nij so', qui'yaj ta'níi so' adonj. ¹⁷ Dan me se guun so' síi ca'anj suun rihaan Diose adonj. Asino ta'níi so' guun che'e ca'mij natáj rihaan yuvij, gaa ne ca'mij síi ca'nej Diose man a. Daj se qui'yaj Nimán Diose, racuj Nimán Diose man síi cu'naj Elías gaa naá ro', danj qui'yaj guee Nimán Diose, racuj ndo'o so' man ta'níi so' a. Ca'mij luj yuvij ga ta'níi yuvij, qui'yaj so', natuna nimán nij síi chí'ij cuno nij so' rihaan Diose, qui'yaj so' nanj á. Juan me síi qui'yaj, ne caraya'anj nu' yuvij che'é se ca'na' síi qui'nij ra'a man ní' adonj. —Nu' nana nihánj cataj xna'anj se-mozó Diose rihaan Zacarías a.

¹⁸ Gaa ne cataj Zacarías rihaan se-mozó Diose a:

—Asa' ca'vee cuchuman raj se vaa ya ca'mii so' ga. Chii nga mé 'unj nihánj, ne chana chij me nica 'unj nihánj nanj á —taj Zacarías rihaan se-mozó Diose yo' a.

¹⁹ Gaa ne cataj se-mozó Diose rihaan Zacarías a:

—Gabriel síi nicun' rihaan Diose mé 'unj adonj. Ma'an Diose me síi ca'neé manj ca'naj ca'mij ga so' adonj. Ca'ne' so' suun rihaanj se vaa cataj xna'anj 'unj nana sa' nihánj rihaan so', ²⁰ tzaj ne ne cuchuman rá so' nana nihánj, ne che'é dan me guun ya'mii so' adonj. A 'o nana se ca'vee ca'mij so' ndaa quisij güii quisij ya nu' nana nihánj ndaa vaa cataj xna'anj 'unj rihaan so' adonj. Ne ya quisij nana nihánj güii aj cachrón Diose adonj. —Danj cataj se-mozó Diose rihaan Zacarías a.

²¹ Dan me se xe' mán nij yuvij, na'vij nij yuvij a me orá curihanj Zacarías rque nuvíi, ne caraya'anj nij so' se vaa guun raan so' rque nuvíi a. ²² Dan me se gaa curihanj so' rque nuvíi, gaa ne ne ca'vee ca'mij so' ga nij so' a ma'. Che'é dan xcaj nij so' cuentá se vaa naqui'yaa 'o rasuun rihaan Zacarías, qui'yaj Diose, gaa nuú so' rque nuvíi a. Daj doj ra'a so' tucunó so' che'é se yo'o guun ya'mii so' a.

²³ Gaa cachén Zacarías se-suun Diose, gaa ne quinan' so' tucua' so' a. ²⁴ Cachén doj güii, gaa ne nari' nica so' Elisabet 'o ne'ej a. 'Un' yavii cayáán no' tucua' no'. ²⁵ ne nuchruj raan no' nana nihánj a: “Ga naá guun na'aj uxraj rihaan yuvij che'é se chana ituun mej, tzaj

ne ndaa yaj racuj Diosē manj á". Danj guun rá no' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj se-mozó Diosē se vaa ca'ngaa Jesu-cristó a

²⁶ Gaa quisij vatañ' yavii cunuñ rque Elisabet, gaa ne ca'néé Diosē man se-mozó so' síí cu'naj Gabriel ca'anj so' ndaa 'o chuman' naj rihaan estadó Galilea chuman' cu'naj Nazaret a. ²⁷ Ne ca'anj cataj xna'anj so' 'o nana rihaan 'o chana yaan cu'naj Mariá a. Aj guun ya xcaj 'o síí cu'naj José man no', ne 'o ta'níí ta'nij si'no síí guun chij ndo'o gaa naá síí cu'naj David me so' a. ²⁸ Gaa ne dan me se cuchí' se-mozó Diosē rihaan Mariá, ne cataj so' :

—Racuj Diosē mán so' á. 'O se qui'yaj ndo'o Diosē se luj che'é so', ne yo'o yáán Diosē ga so' á. Sa' doj cavii uruún so' rihaan cunudanj nij chana, qui'yaj Diosē a. —Danj cataj se-mozó Diosē rihaan Mariá a.

²⁹ Tzaj ne caráya'anj Mariá nana ca'mii se-mozó Diosē, ne ne quene'en no' me che'é ca'mii so' nana vaa danj ma'. ³⁰ Gaa ne cataj uún se-mozó Diosē rihaan no' a:

—Se chucu'vi' so', man Mariá. Aran' rá Diosē qui'yaj Diosē se luj che'é so' á. ³¹ Nari' so' 'o ne'ej, ne cuchruj so' 'o ne'ej sno'o adonj. Jesús tucu'náj so' man so' á. ³²⁻³³ Síí sa' ndo'o guun so', ne ta'níí Diosē síí sa' ndo'o me so' adonj. Guun so' síí guun chij rihaan ní', qui'yaj Diosē síí 'nij ra'a man ní' a. Ase vaa guun chij xii so' síí cu'naj David rihaan soj sij israelitá gaa naá ro', danj qui'yaj ma'an so' guun chij so' rihaan soj nu' cavii nu' ca'anj adonj. —Danj cataj Gabriel rihaan Mariá a.

³⁴ Ne cataj Mariá rihaan se-mozó Diosē, ne:

—Chana yaan mej á. Asa' ca'vee cuchruj 'unj ne'ej, rá so' ga —taj Mariá, xna'anj no' man se-mozó Diosē a.

³⁵ Gaa ne cataj se-mozó Diosē rihaan Mariá a:

—Cayáán Nimán Diosē ga so', ne racuj Diosē síí nucuaj ndo'o mán so', ne che'é dan cuchruj so' ne'ej sa' rihaan Diosē, ne ta'níí Diosē me ne'ej cuchruj so' a. ³⁶ Ne xcaj so' cuentá che'é tuvi' chana so' Elisabet se vaa nda' se chana itupun me no', taj nii, ne nda' se chana chij me no', tzaj ne aj quisij vatañ' yavii nuñ rque no' cuano nanj á. ³⁷ Diosē me síí a'vee 'yaj cunudanj a —taj se-mozó Diosē rihaan Mariá a.

³⁸ Ne cataj Mariá rihaan se-mozó Diosē a: —Dan me se nanj chana 'yaj suun che'é síí 'nij ra'a man ní' mej, ne ca'vee qui'yaj so' ndaa vaa cataj so' rihanj á —taj Mariá rihaan se-mozó Diosē yo' a.

Gaa ne naxuun se-mozó Diosē man so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj Mariá ca'mii no' ga Elisabet a

³⁹ Cachén doj güii, gaa ne qui'yaj chujj Mariá si'yaj no', ne yoo ndo'o ca'anj no' 'o chuman' naj estadó Judea, 'o chuman' naj rej xraj a. ⁴⁰ Ne ca'anj no' tucua Zacarías, ne catuj no' rá ve', ne cataj no': "Vaa nucuáá so' na", taj no' rihaan Elisabet a.

⁴¹ Nu' cuno Elisabet nana ca'mii Mariá, ne nu' güej ne'ej rque no' a. Dan me se catuj Nimán Diosē nimán Elisabet, ⁴² ne nucuaj ca'mii no' ga Mariá, cataj no':

—Rque Diosē xna'anj ni'yaj uruún so' rihaan cunu' danj chana a. Ne uxrá rque Diosē xna'anj ni'yaj ne'ej cuchruj so' a. ⁴³ Ve'é ndo'o quirán' 'unj se vaa ca'na' roj nij síí qui'nij ra'a man ní' tucuaj a. ⁴⁴ Nu' cunoj nana cataj so' rihanj, ne nu' guun niha' rá ne'ej, ne nu' güej ne'ej rquej a. ⁴⁵ Cavii sa' so' che'é se amán rá so' se-nana Diosē, se vaa quisij ya nu' nana ca'mii Diosē rihaan so' adonj —taj Elisabet rihaan Mariá a.

⁴⁶⁻⁴⁸ Gaa ne cataj Mariá nana nihánj a:

—Nda' se chana yanj rma'an mé 'unj, tzaj ne cunuu 'ee rá Diosē ni'yaj so' manj a. Che'é dan me daj cataj ma'an Diosē, ne ca'vee qui'yaj a. Nanuj rá Diosē manj, ne che'é dan sa' vaa Diosē, rá nimanj, ne guun niha' ndo'o rá nimanj ni'yaj nimanj man Diosē síí tinanii manj rihaan sayuun nanj adonj. Ne yaj cataj cunudanj yuvij se vaa chana quirí' ndo'o xna'anj ni'yaj mej a. ⁴⁹ Danj cataj nij so' che'é se sa' qui'yaj Diosē síí nucuaj ndo'o che'ej a. Ne síí vaa sa' inanj me so' adonj. ⁵⁰ 'O 'ee rá so' man taran' nij síí uno rihaan so' a. ⁵¹ Qui'yaj Diosē suun nocoo uxrá a. Nu' nij síí xta' nimán ro', qui'yaj canaan Diosē rihaan nij so', ne quinavij se-nana nij so' nanj adonj. ⁵² Nu' nij síí rii ta'nga' ro', ca'nece Diosē suun ra'a nij so', ne guun nij so' síí nocoo nanj adonj. Ne nu' nij síí nocoo' ro', guun nij so' síí quirij ta'nga' naca, qui'yaj Diosē nanj á. ⁵³ Nu' nij síí na'aan rque ro', rque Diosē chraa cha nij so', ne nu' nij ru'vee ro', cunuu niquej nij so', qui'yaj Diosē a. ⁵⁴ Quisij ya nu' nana ca'mii Diosē rihaan xii ní' nij síí man gaa naá a. Racuj so' man ní' sij israelitá, che'é se sij nocoo' man so' me ní' adonj. ⁵⁵ Nanuj rá so' ndaa vaa cataj so' rihaan xii ní' síí cu'naj Abraham, ne che'é dan 'ee rá so' man ní' sij israelitá, che'é se ta'níí ta'nij si'no Abraham me ní' a. —Nu' nana nihánj me nana cataj Mariá a.

⁵⁶ Gaa ne va'nuj yavii cayáán Mariá tucua Elisabet, gaa ne quinán' no' tucua no' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'ngaa Juan síí cuta' ne man yuvij a

⁵⁷ Gaa quisij güii ca'ngaa ta'níí Elisabet, gaa ne dan me se cuchruj no' 'o ne'ej sno'o cunii a. ⁵⁸ Cuno nij tuvi' no' se vaa ve'é uxrá

qui'yaj Diose ga no', ne guun niha' uxrá rá nij so' che'é no' a. ⁵⁹ Gaa quisij ne'ej tunj güii, gaa ne dan me se cuchí' nij sí cutá' ta'nga' nee man ne'ej ve' a. Ne nij so' me rá tucu'náj Zacarías man ne'ej che'é se Zacarías cu'naj rej ne'ej, ⁶⁰ tzaj ne ne ca'vej rá nii ne'ej cu'naj ne'ej danj ma'. 'O se cataj no':

—Juan cu'naj se-chuvij ta'núj á —taj no' rihaan nij so' a.

⁶¹ Tzaj ne cataj nij sí ca'na' rihaan no' a:

—Tzaj ne a 'ó tuvi' soj ne cu'naj Juan ma' —taj nij so' rihaan no' a.

⁶² Che'é dan xná'anj nij so' man rej ne'ej, daj doj ra'a nij so' tucunó nij so' a. Guun rá nij so' quene'en nij so' daj quinj se-chuvij ne'ej, qui'yaj rej ne'ej, rá nij so' a. ⁶³ Cachín Zacarías yanj ga ra'a so', ne cachrón so' letrá rihaan yanj yo', ne: "Juan cu'naj se-chuvij ne'ej", taj letrá cachrón so' rihaan yanj, ne che'é dan caráya'anj ndo'o nij sí ca'na' a. ⁶⁴ Nu' cachrón Zacarías letrá, ne nu' ca'vee ca'mii uún so' nanj adonj. Gaa ne guun che'é so' cataj so' se vaa ve'é uxrá qui'yaj Diose a. ⁶⁵ Ne caráya'anj nij sí yanj nichrun' se vaa quiran' Zacarías se vaa guun ya'mji so', ne ndaa taran' nij sí yanj quij nicun' estadó Judea ro', cuno ndaa vaa quiran' so' a. ⁶⁶ Taran' nij sí cuno ro', nuchruij raa, ne xná'anj nij so' man tuvi' nij so' me suun cata Juan asa' cachij so' a. Danj tu'va nij so' che'é se quene'en nij so' se vaa rqué ndo'o Diose xná'anj ni'yaj Juan a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xná'anj Zacarías se vaa racuij ndo'o Diose man nij yuvij israelitá a

⁶⁷ Racuij Nimán Diose man rej Juan sí cu'naj Zacarías, ne cataj so':

⁶⁸ —Ca'mij sa' ní' che'é Diose sí noco' ní' sji israelitá a. Ese racuij so' man ní' sji noco' man so', ne tinanii so' man ní' rihaan sayuun a. ⁶⁹ Ca'na' 'o sí nucuaj guun so' sí tinanii sa' man ní' rihaan sayuun, qui'yaj Diose a. 'O ta'núi ta'nij si'no' sí guun chij gaa naá sí cu'naj David guun so', ⁷⁰ ndaa vaa cataj nij sí nata' se-nana Diose, qui'yaj Diose gaa naá, ⁷¹ ne dan me se ca'na' sí nucuaj tinanii so' man ní' rihaan nij sí taj ri'yunj man ní', taj nij so', ne se guun nucuaj nij sí taj ri'yunj man ní' qui'yaj chí'ij nij so' man ní' ma', taj nij so' a. ⁷² Dan me se cunuu 'ee rá so' man ní' ndaa vaa cata' tu'va so' rihaan xii ní', ne yo' o nuú rá so' nu' se vaa cataj xna'anj so' se vaa qui'yaj so' che'é ní' do' a.

⁷³⁻⁷⁴ "Dan me se cataj so' rihaan xii ní' sí cu'naj Abraham se vaa ya ya tinanii so' man ní' rihaan nij sí taj ri'yunj man ní', gaa ne se cuchu'vi' ní' qui'yaj suun ní' che'é so' a. ⁷⁵ Ne gaa nicá nimán ní' rihaan Diose nu' güii gaa i'na' ní' adonj —taj Zacarías, gaa ne ca'mii uún Zacarías rihaan ma'an ta'núi

so'— ⁷⁶ Ne xa' ma'an so', tzaj ne guún so' sí nata' se-nana Diose, ne Diose me sí sa' ndo'o, rej. Asino so' guun che'e ca'mii natáj, gaa ne ca'na' sí qui'nij ra'a man ní' ei. Dan me se cunuu nicá nimán yuvij, qui'yáa so', ne caráya'anj yuvij man sí ca'na' qui'nij ra'a man ní', qui'yáa so', ⁷⁷ ne so' qui'yaj xcaj nij sí canoco' man Diose cuentá se vaa ca'vee quina'vij cacun' tumé nij so' qui'yaj sí ca'na', ne ca'vee quina'ij nij so' rihaan sayuun a. ⁷⁸ Danj qui'yaj Diose che'é nij so' che'é se 'ee uxrá rá Diose man nij so', ne che'é dan ca'nej so' man sí qui'nij ra'a man nij so' asa' quisij güii ca'vee cavii sa' ní' qui'yaj Diose adonj. ⁷⁹ Gaa ne xa' tuvi' ní' sí ne acaj cuentá do', xa' tuvi' ní' sí chu'vi' ndo'o se vaa caví' nij so' do', tzaj ne cuchuguun rihaan ninánj nij so', gaa ne xcaj nij so' cuentá, gaa ne narj' taran' ní' daj qui'yaj ní', ne cunuu xej nimán ní' adonj —taj Zacarías rihaan ta'núi so' a.

⁸⁰ Dan me se cachij xii cu'naj Juan, ne guun so' sí nucuaj nimán, ne inanj rej tacaan yáan so' ndaa se quisij güii guun che'e so' nata' so' se-nana Diose rihaan nij sí israelitá a.

2

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'ngaa Jesucristó a

¹ Maan yo' ca'ngaa Juan ro', cayáan sí cu'naj Augusto sí nicaj suun emperador, ne ca'neé so' nana rihaan nij sí man taran' nij chuman' rii ta'nga' so' rihaan se vaa me rá so' naxcaj so' 'o yanj documento no se-chuvij 'o 'o nij yuvij a. ² Ne cayáan sí cu'naj Cirenio sí nicaj suun gobernador uun chij rihaan estadó Siria gaa naxagaa yanj yo' a. ³ Dan me se ca'anj cunudanj nij yuvij chuman' chiháan xii nij so', gaa ne naxagaa yanj no se-chuvij nij yuvij yo' a.

⁴ Cavii sí cu'naj José chuman' Nazaret chuman' naj estadó Galilea, ne ca'anj so' chuman' Belén chuman' naj estadó Judea a. Chuman' ca'ngaa xii so' sí guun chij gaa naá sí cu'naj David me Belén, ne che'é dan ca'anj José ndaa Belén, che'é se 'o ta'núi ta'nij si'no' David me so' a. ⁵ Nicaj so' chana cu'naj Mariá chana aj guun ya xcaj so' man, ca'anj so' cano se-chuvij roj so' rihaan yanj a. Nuú rque Mariá, ⁶ ne gaa caran' roj so' Belén, ne quisij güii ca'ngaa ne'ej a. ⁷ Taj yan vaa ya'núj caran' roj so' ca'ngaa ne'ej a ma'. Dan me se daj doj rej man scúj vaa ya'núj caran' roj so' a. Ne cuchruij no' 'o ne'ej sno'o cunii ta'núi no' sí chava' a. Qui'yaj yanú' no' man ne'ej, ne ca'neé no' man ne'ej rá rihoo yan nuú co'yoó chá scúj a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa curuvi se-mozó Diose rihaan nij sí tumé matzinj a

8 Dan me se mán síí tumé matzinj rej tacaan nichrun' yáj tu'va chuman' Belén, ne nicun' ta'aj nij so' xe' tumé nij so' daán nij so' rej nij a. 9 Gaa ne dan me se naqui'yaa 'o se-mozó Diose rihaan nij so', ne cuchuguun uxrá rihaan nij so', qui'yaj Diose, gaa ne cucu'vi' ndo'o nij so' a. 10 Gaa ne cataj se-mozó Diose rihaan nij so' a:

—Se cucu'vi' soj ma'. 'O se ca'ná' 'unj nata' 'unj 'o nana sa' rihaan soj che'é rasuun qui'yaj guun niha' rá taran' nij yuvij ei. 11 'O se cuan' me se ca'ngaa 'o ne'ej chuman' chiháán David, ne ne'ej yo' ro', me síí ca'néé Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun, ne síí qui'nij ra'a man ní' me so' ei. 12 Nanj vaa quene'en soj se vaa ya ca'mij rihaan soj a. Ca'anj nij soj chuman' Belén, ne narí' soj 'o ne'ej guun yanú', ne nuu so' rá rihoo chá xcuu co'yoq, ne so' me síí qui'nij ra'a man ní' a. —Danj cataj se-mozó Diose rihaan nij síí tumé matzinj a.

13 Dan me se nu' navij ca'mii se-mozó Diose ga nij so', gaa ne veé maan orá dan curuvi' que'ee doj nij se-mozó Diose uún, ne ve'é uxrá ca'mii nij so' che'é Diose, cataj nij so':

14 —Sa' uxrá vaa Diose, síí nicun' xtá', ne gaa xej nimán nij yuvij sij sa' nimán a —taj nij se-mozó Diose rihaan nij síí tumé matzinj a.

15 Dan me se quinan' nij se-mozó Diose xtá', gaa ne cataj nij síí tumé matzinj rihaan tuvi' nij so' a:

—Ca'anj ní' Belén quene'en ní' daj guun se vaa cataj xna'anj Diose rihaan ní' ei —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

16 Yoq ca'anj nij so', ne dan me se nu' cuhi' nij so', ne nu' quinari' nij so' man Mariá ga José, ne dan me se quinari' nij so' man ne'ej, nuu ne'ej rá rihoo a. 17 Dan me se gaa quene'en nij síí tumé matzinj man ne'ej, gaa ne cataj xna'anj nij so' nana ca'néé Diose rihaan nij so' che'é ne'ej rihaan Mariá ga José do', rihaan nij síí man nichrun' do' a. 18 Gaa ne caráya'anj cunudanj yuvij cuno nana ca'mii nij síí tumé matzinj yo' a. 19 Ne Mariá me se ca'néé no' cunudanj nana yo' cúú yave no', ne nuchruij raa no' che'é nana yo' a. 20 Dan me se quinan' nij síí tumé matzinj, gaa ne guun niha' uxrá rá nij so' che'é nu' nana cuno nij so' do', che'é nu' se vaa quene'en nij so' do', ne: “Sa' uxrá qui'yaj Diose á”, taj nij so' a. 'O se ase vaa cataj xna'anj se-mozó Diose rihaan nij so' ro', veé danj vaa guun a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa caxríj roj níca José ne'ej ston Diose a

21 Cachén 'o tunj güii gaa ne cuta' nii ta'nga' nee man ne'ej, ne Jesús cu'naj ne'ej, qui'yaj nii, ndaa vaa cataj xna'anj se-mozó Diose gaa ataa nayon so' rque Mariá a.

22 Cachén vij chihaa güii, gaa ne quisij güii cunu sa' Mariá rihaan Diose a. Che'é dan nicaj roj so' man ne'ej ca'anj roj so' nuvií nocqo yanj chuman' Jerusalén, ne caxríj roj so' ne'ej ston Diose a. 23 'O se danj Diose taj se vaa daj a ta'núí nij yuvij israelitá síí chava' guun si'yaj Diose, ne che'é dan qui'yaj roj so' danj a. 24 Dan me se ca'anj roj so' ca'anj go' roj so' xcuu rihaan Diose ndaa vaa taj danj Diose a. Ca'vee go' yuvij vij cha'aan ca'vee go' yuvij vij culuj ca'vee, taj danj Diose a.

25 Dan me se cayáán 'o chii nga cu'naj Simeón chuman' Jerusalén a. Sij vaa nica nimán me so', ne sij nocqo uxrá man Diose me uún so', ne quisij que'ee yo' na'vij uxrá so' se vaa tinanii Diose man nij yuvij israelitá rihaan sayuun a. Cayáán Nimán Diose ga so', 26 ne aj cataj xna'anj Nimán Diose rihaan so' se vaa se cavi' so' ndaa se aj quene'en ya so' man síí ca'nej Diose a. 27 Dan me se güii cuhi' roj níca José chuman' Jerusalén me se cataj xna'anj Nimán Diose rihaan Simeón se vaa ca'anj so' nuvií nocqo, ne che'é dan ca'anj so' catúj so' rque nuvií a. Gaa ne catúj roj níca José rque nuvií ga ne'ej che'é se guun rá roj so' qui'yaj roj so' ndaa vaa taj danj Diose a. 28 Gaa ne tára'a síí cu'naj Simeón ne'ej, ne nago' so' graciá rihaan Diose che'é ne'ej a. Ne nihánj me nana ca'mii so' a:

29 —Quisij ya nu' ndaa vaa cataj so' rihanj, ne che'é dan ca'vee cavij yaj, ne gaa xej nimanj, Ataj Chij. 30 Quene'en rihanj man síí ca'néé so' man tinanii man núj rihaan sayuun, 31 ne quene'en cunudanj yuvij se vaa ca'na' so' qui'yáá so' nanj á. 32 Ase vaa ya'an chuguun gaa so' tihaa so' se-tucuanj so' rihaan nij yuvij yanij, ne ca'mii sa' níí che'é núj sij israelitá, qui'yaj uún so', ese síí nocqo' mán so' me núj nanj adonj —taj Simeón rihaan Diose a.

33 Caráya'anj roj níca José se-nana síí cu'naj Simeón se vaa ca'mii so' che'é ne'ej, 34 ne cachíin ni'yaj Simeón rihaan Diose se vaa rque Diose xna'anj ni'yaj roj níca José a. Gaa ne cataj so' rihaan Mariá a:

—Cune' Diose man ne'ej nihánj qui'yaj suun so' rihaan Diose, ne dan me se cavij sa' uxrá que'ee tuvi' ní' sij israelitá, qui'yaj so', tzaj ne que'ee tuvi' ní' tuna, qui'yaj uún so' adonj. Dan me se ca'néé Diose man so' che'é rej xcay yuvij cuentá che'é Diose, tzaj ne ca'mii chí'ii níí ni'yaj níí man so' adonj. 35 Ne xa' so', tzaj ne quinan' ndo'o rá ma'an so' che'é so' vaa güii nanj á. Dan me se ca'vee xcay ní' cuentá daj vaa nimán que'ee yuvij, qui'yaj so' adonj —taj Simeón rihaan Mariá a.

36 Ne yáán 'o chana chij cu'naj Ana, ne níí nata' se-nana Diose me no', ne ta'núí síí cu'naj Fanuel me no', ne ta'núí ta'nij si'no síí cu'naj Aser me roj rej roj no' a. Xcay

chii man no' gaa naá, ne nicaj tuvi' roj so' chij yo', gaa ne cavi' nicá no', ³⁷ ne quináj no' ne ma'an no', ne quisij no' ndaa ca'anj chihaa ca'anj yo' gaa ca'ngaa ne'ej cu'naj Jesús a. Chana nocq' uxrá man Diose me no', ne che'é dan yo'q cayáan no' nuví nocqo, ne niganj yaj a'yuj caráj guee' no', ne cachín ni'yaj no' rihaan Diose a. ³⁸ Maan orá ca'mii Simeón che'é ne'ej ro', veé maan orá dan vaj chana chij cu'naj Ana, ne catúj no' rque nuví, gaa ne nago' no' gracia rihaan Diose che'é ne'ej, ne cataj xna'anj no' che'é ne'ej rihaan nij yuvij man na'vji güii tinanii Diose man sif man Jerusalén rihaan sayuun a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa canicaj roj nica José quinán' roj so' tucú roj so' a

³⁹ Dan me se gaa quisij qui'yaj roj nica José se vaa taj se-tucuanj Moisés, gaa ne quinán' roj so' estadó Galilea a. Quinan' roj so' chiháan roj so' chuman' Nazaret a. ⁴⁰ Cachij ne'ej guun so' sí nucuaj a. Xnii vaa chij rá me so', ne rque uxrá Diose xna'anj ni'yaj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'mii Jesucristó rihaan nij sif naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés gaa me Jesucristó xnii a

⁴¹ Daj a yo' ca'anj roj nica José chuman' Jerusalén gaa canuú cha'anj pascuá, ⁴² ése danj vaa tucúaan nocq' nij sif israelitá a. Dan me se gaa quisij Jesucristó chujij yo', gaa ne ca'anj roj nii so' cha'anj ga rej so' a. ⁴³ Cachén cha'anj, gaa ne quinán' roj nica roj so', tzaj ne xnii roj', quínaj Jerusalén, ne ne quene'en roj nica roj so' se vaa quináj xnii a ma'. ⁴⁴ Quinan' xnii ga tuvi' roj so', rá roj so', ne che'é dan ca'anj roj so' a. Gaa ne rej ti'nuu guun che'e roj so' nano' roj so' man xnii rihaan tuvi' roj so', ⁴⁵ tzaj ne nuvi' yan vaj xnii a ma'. Che'é dan nanicaj uún roj so' ca'anj uún roj so' Jerusalén, ne nano' uxrá roj so' man xnii a. ⁴⁶ Quisij va'nuj güii nano' roj so' man xnii, gaa ne ca'anj roj so' rque nuví nocqo man nij sif naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés, ne maan dan ne xnii nanó xrej xnii nana a'mii nij so', ne achín na'anj xnii nana cuu man nij so', ⁴⁷ ne caráya'anj daj a nij sif cuno nana ca'mii xnii, ése sij nicaj uxrá cuentá me xnii, ne sa' uxrá ca'mii xnii, rá nij so' a. ⁴⁸ Ne caráya'anj roj nica roj so' gaa quene'en roj so' se vaa ne xnii sca'núj nij sij a. Gaa ne cataj nii so' rihaan so' a:

—Ne chihan' qui'yáa dī' man núj, man rej. Nanó ndo'o rá rée dī' do', nanó ndo'o rá 'unj do', qui'yáa dī', che'é se nuvíj nano' núj mán dī', rej —taj nii so' rihaan so' a.

⁴⁹ Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Taj che'é nanq' roj soj manj ma'. Me che'é ne ne'en roj soj se vaa nq' xcúun 'unj qui'yaj suun 'unj se-tucuanj Réj ga —taj xnii rihaan roj nica roj so' a.

⁵⁰ Tzaj ne ne cuno roj so' se-nana xnii se vaa nq' xcúun so' qui'yaj suun so' se-chrej Rej so' Diose a.

⁵¹ Dan me se quinán' Jesucristó chuman' Nazaret ga roj so', ne yo'q yanj uno sa' so' rihaan roj so' a. Ne yo'q nuú rá Mariá nu' ndaa vaa guun che'é so' gaa ca'ngaa so' do', nu' nana cuu sa' a'mii so' do' a. ⁵² Dan me se cachij Jesucristó guun so' sí cuu raa, ne caran' rá Diose ni'yaj Diose man so', ne caran' rá yuvij uún ni'yaj yuvij man so' nanj adonj.

3

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj Juan sif cuta' ne man yuvij tacaan, ca'mii natáj so' a

¹⁻² Yo' xnu' cayáan sif cu'naj Tiberio sif nicaj suun emperador ro', maan yo' dan me rque Diose se-nana Diose rihaan sif cu'naj Juan ta'nii Zacarías gaa cachéé so' tacaan a. Veé maan yo' ca'mii Diose rihaan Juan, dan me cayáan sif cu'naj Poncio Pilato sif nicaj suun gobernador uun chij rihaan estadó cu'naj Judea a. Ne veé maan yo' dan cayáan sif cu'naj Herodes sif nicaj suun tetararca uun chij rihaan estadó cu'naj Galilea, ne cayáan tinúú so' sif cu'naj Felipé sif nicaj suun tetararca uun chij rihaan roj estadó cu'naj Iturea ga Traconite a. Ne veé maan yo' dan cayáan sif cu'naj Lisaniás sif nicaj suun tetararca uun chij rihaan estadó cu'naj Abilinia, ne cayáan sif cu'naj Anás ga Caifás xrej atá suun nocqo doj rihaan nij yuvij israelitá a. Taran' nij so' me sif uun chij gaa cuchi' se-nana Diose rihaan Juan gaa cachéé so' tacaan a.

³ Dan me se cachéé Juan nu' rej naj nichrun' tu'va chraá cu'naj Jordán, ne guun che'e so' ca'mii natáj so' rihaan yuvij se vaa nuchran' nimán nij yuvij, ne tanáj nij yuvij chrej chi'ij, ne ca'vee tinavij Diose cacun' tumé nij yuvij, taj Juan adonj.

⁴ Dan me se qui'yaj Juan nu' ndaa vaa taj nana cachrón sif cu'naj Isaías sif nata' se-nana Diose gaa naá rihaan yanj, ne nihánj me nana cachrón so' a: "Nucuaj ndo'o ca'mii natáj 'o so' rej tacaan, ne cataj so' se vaa nuchran' nimán yuvij, ne ve'é ca'mii nij yuvij ga sif 'nij ra'a man ní' asa' ca'na' so' adonj. ⁵ Dan me se se ca'vee quinaj a doj se chi'ij nimán ní' caráan chrej rihaan sif 'nij ra'a man ní' ca'na' so' ma'. Maan se quirij ní' nu' se chi'ij, ne caraa ní' nu' se sa' cachin man nimán ní', ne ve'é inanj cunú nica nimán ní', qui'yaj ní' ei. ⁶ Gaa ne quene'en nu' nij sif man daj a chuman' se vaa ca'vee tinanii Diose man yuvij rihaan sayuun nanj á". Dan me nana cachrón sif cu'naj Isaías rihaan yanj gaa naá nana taj xna'anj che'é sif cu'naj Juan a.

7 Dan me se cuchi' que'ee ndo'o yuvij rihaan Juan che'é se guun rá nij so' cuta' ne Juan man nij so' a. Gaa ne caxrij yuvaa Juan man nij so', cataj so':

—Ase vaa xcuáa yuvaa vaa soj á. Me sí cataj xna'anj rihaan soj cunanj soj, ne quinaniij soj rihaan sayuun qui'yaj Diose ga. Asa' ca'vee quinaniij soj rihaan sayuun, qui'yaj nanj na cata' ne soj, rá soj ga. 8 Sese ya cunuu sa' nimán soj, ne ca'anj soj qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj yuvij cunuu sa' nimán ei. Ne tadó soj sese guun che'e soj cataj soj se vaa ta'nii ta'nij si'no sí cu'naj Abraham sí cane gaa naá me soj, ne ne tumé soj cacun', cataj soj á. Se ca'mii soj daj chihaa mij danj ma'. Maan se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nuveé se ya'anj tiha' ta'nii ta'nij si'no sí cu'naj Abraham se soj a ma'. Maan se sese Diose rá, ne ca'vee nicaj Diose náa guun yahij naj rihaan yo'óo nihánj, ne qui'yaj Diose man 'o ta'nii ta'nij si'no sí cu'naj Abraham adonj. Che'é dan canoco' ya soj man Diose ei. 9 'Q se nichrun' qui'yaj Diose sayuun man nij sí na'vej rá cunó rihaan so' nanj á. Ase vaa sí oro' aga' a'ne' chruun, ne oro' so' aga' ca'ne' so' chruun ro', danj vaa Diose cuano ei. Che'é dan ase vaa 'yaj nii man chruun ro', ta'nga' danj qui'yaj Diose man nij sí ne uno rihaan so' a. Dan me se a'ne' nii chruun nuvi' chruj sa' raa, ne araa nii man chruun yo' rihaan ya'an a. Ta'nga' danj qui'yaj Diose man nij sí na'vej rá canoco' chrej sa' adonj. —Danj cataj Juan rihaan nij yuvij a.

10 Gaa ne xná'anj nij yuvij man Juan, cataj nij yuvij:

—Daj qui'yaj núj, rá so' ga —taj nij so' rihaan Juan a.

11 Gaa ne cataj Juan rihaan nij so' a:

—Sí vaa vj se-cotoó ro', caxrii unun so' 'o cotoó ston sí nuvi' se-cotoó a. Ne sí vaa se chá rihaan ro', go' so' doj se chá man nij sí nuvi' se chá rihaan á. —Danj cataj Juan rihaan nij so' a.

12 Doj tuvi' nij sí a'néj puextó ro', ca'na' rihaan Juan che'é se guun rá nij so' cuta' ne Juan man nij so' a. Ne xná'anj nij so' man Juan, cataj nij so':

—Daj qui'yaj núj, rá so', ga maestro' —taj nij so' rihaan Juan a.

13 Ne cataj Juan rihaan nij so' a:

—Inanj sa'anj no xcúun soj ca'ne'e soj man yuvij ro', ca'vee ca'ne'e soj á. Se ca'néj soj doj sa'anj man yuvij ma' —taj Juan rihaan nij so' a.

14 Gaa ne xná'anj doj tanuu man Juan a:

—Daj qui'yaj núj, rá so' ga —taj nij so' rihaan Juan a.

Ne cataj Juan rihaan nij so' a:

—Se qui'yaj soj fuerzá rque yuvij sa'anj rihaan soj a ma'. Se ca'mii ne soj che'é yuvij ne ca'ne'e soj sa'anj man nij yuvij a ma'. Veé

doj sa'anj vaa tu'vee soj ro', guun niha' rá soj nicaj soj nanj á. —Danj cataj Juan rihaan nij tanuu a.

15 Dan me se nuchruj nij yuvij cuentá sese sij ca'neé Diose tñaniij man yuvij rihaan sayuun me Juan, ne che'é dan na'vij ndo'o nij yuvij cataj xna'anj ma'an sí cu'naj Juan daj sij me ma'an so' a. 16 Ne che'é dan cataj Juan rihaan nij so' a:

—Sí uta' ne na unun man soj mej, tzaj ne ca'na' yo'ó sí guun sca' doj rihanj a. Che'é dan me aj ne nó xcúnj nachej nuj correá 'nj tacanj so' ma'. Ne ca'na' so', ne ca'na' Nimán Diose ga so', ne caxrii ya'an so' man soj sij na'vej rá cunó rihaan Diose, ne cacaa soj adonj. 17 Dan me se ase vaa sí oro' chruun palá vaa so' cuano adonj. Dan me se sí nicaj chruun palá ro', rii nu' núú trigó naj rihaan yo'óo, ne naqui'yaj chre' so' man 'núú trigó sa', ne araa so' man 'núú trigó sa' rá ve', ne anicaj so' araa so' squij ni'ya xráa trigó rihaan ya'an a. Ne ase vaa sí nicaj palá man cuano ro', danj qui'yaj sí ca'na', ne naqui'yaj chre' so' man cunudanj nij sí cunuu sa' nimán, ne caraa so' man nij sí chíij rihaan ya'an, ne cacaa nij so' nu' cavii nu' ca'anj, ne daj chihaa mij se quina'áj ya'an yo' a man adonj. —Danj ca'mii sí cu'naj Juan rihaan nij yuvij yo' a.

18 Ne vaa uxrá doj chrej sa' nago' so' man nij yuvij, ne ve'é nata' so' se-nana Diose nana sa' rihaan nij so' a.

19 Dan me se cataj Juan se vaa ne chihan' qui'yaj sí nicaj suun rey sí cu'naj Herodes che'é se ca'néj so' nica tinúú so' chana cu'naj Herodías ne xcax so' man no' do', che'é que'ee ndo'o doj se chíij qui'yaj Herodes do' a. 20 Che'é se nij ndo'o qui'yaj Herodes ca'néj so' nica tinúú so' cataj Juan, ne ca'maan ndo'o rá Herodes ni'yaj so' man Juan, ne caxrij so' taga' man Juan nanj á. Maan ta'nga' doj vaa cacun' tumé so' gaa ataa caxrii so' taga' man Juan, tzaj ne yaj caxrij so' taga' man Juan, ne doj a tumé so' cacun' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuta' ne Juan man Jesucristó a

21 Dan me se gaa ataa catqu Juan taga', ne cata' ne taran' nij yuvij, qui'yaj Juan, gaa ne cata' ne Jesucristó, ne nu' nago' Jesucristó gracia rihaan Diose, gaa ne naxra' rej xta' a. 22 Gaa ne nanij Nimán Diose raq Jesucristó, ne ase vaa ruvi' 'o cha'aan ro', danj vaa curuvi' Nimán Diose a. Gaa ne ca'mii Diose sí nicun' xta', cataj Diose:

—Ta'nii 'unj sí 'ee ndo'o raj man mé so', ne niha' ndo'o raj ni'yaj 'unj mán so' adonj —taj Diose sí nicun' xta' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é taran' nij xij Jesucristó a

²³ Ndaa quisij Jesucristó icó chj' yo' ta' asuun, gaa ne guun che'e so' qui'yaj suun so' se-suun so' a. Dan me se guun rej Jesucristó man síi cu'naj José, ne ta'nij José me Jesucristó, rá nij yuvij a. Ne ta'nii Elí me José a. ²⁴ Ta'nii Matat me Elí, ne ta'nii Leví me Matat, ne ta'nii Melqui me Leví, ne ta'nii Jana me Melqui, ne ta'nii José me Jana a. ²⁵ Ta'nii Matatías me José, ne ta'nii Amós me Matatías, ne ta'nii Nahum me Amós, ne ta'nii Esli me Nahum, ne ta'nii Nagai me Esli a. ²⁶ Ta'nii Maat me Nagai, ne ta'nii Matatías me Maat, ne ta'nii Semei me Matatías, ne ta'nii José me Semei, ne ta'nii Judá me José a. ²⁷ Ta'nii Joana me Judá, ne ta'nii Resa me Joana, ne ta'nii Zorobabel me Resa, ne ta'nii Salatiel me Zorobabel, ne ta'nii Neri me Salatiel a.

²⁸ Ta'nii Melqui me Neri, ne ta'nii Adi me Melqui, ne ta'nii Cosam me Adi, ne ta'nii Elmodam me Cosam, ne ta'nii Er me Elmodam a. ²⁹ Ta'nii Josué me Er, ne ta'nii Eliezer me Josué, ne ta'nii Jorim me Eliezer, ne ta'nii Matat me Jorim a. ³⁰ Ta'nii Leví me Matat, ne ta'nii Simeón me Leví, ne ta'nii Judá me Simeón, ne ta'nii José me Judá, ne ta'nii Jonán me José, ne ta'nii Eliaquim me Jonán a. ³¹ Ta'nii Melea me Eliaquim, ne ta'nii Mainán me Melea, ne ta'nii Matata me Mainán, ne ta'nii Natán me Matata a. ³² Ta'nii David me Natán, ne ta'nii Isai me David, ne ta'nii Obed me Isai, ne ta'nii Booz me Obed, ne ta'nii Salmón me Booz, ne ta'nii Naasón me Salmón a.

³³ Ta'nii Aminadab me Naasón, ne ta'nii Aram me Aminadab, ne ta'nii Esrom me Aram, ne ta'nii Fares me Esrom, ne ta'nii Judá me Fares a. ³⁴ Ta'nii Jacob me Judá, ne ta'nii Isaac me Jacob, ne ta'nii Abraham me Isaac, ne ta'nii Taré me Abraham, ne ta'nii Nacor me Taré a. ³⁵ Ta'nii Serug me Nacor, ne ta'nii Ragau me Serug, ne ta'nii Peleg me Ragau, ne ta'nii Heber me Peleg, ne ta'nii Sala me Heber a. ³⁶ Ta'nii Cainán me Sala, ne ta'nii Arfaxad me Cainán, ne ta'nii Sem me Arfaxad, ne ta'nii Noé me Sem, ne ta'nii Lamec me Noé a. ³⁷ Ta'nii Matusalén me Lamec, ne ta'nii Enoc me Matusalén, ne ta'nii Jared me Enoc, ne ta'nii Mahalaleel me Jared, ne ta'nii Cainán me Mahalaleel a. ³⁸ Ta'nii Enós me Cainán, ne ta'nii Set me Enós, ne ta'nii Adán me Set a. Ne Adán ro', me síi qui'yaj ma'an Diosé man a. Nu' nij so' me xij Jesucristó cumán gaa naá a.

4

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun ndo'o rá síi chree tiha' yu'unj so' man Jesucristó a

¹ Dan me se naraa Nimán Diosé nu' nimán Jesucristó, gaa ne cavii Jesucristó tu'va

chráa cu'naj Jordán, ne ca'anj so', vaj so' rej tacaan, qui'yaj Nimán Diosé a. ² Ne vij chihaa ya güii guun rá síi chree tiha' yu'unj síi chree man Jesucristó, che'e rej guun rá so' canocó' Jesucristó man so' a. Ne a 'ó xco' chraa ne cha Jesucristó cunu' vij chihaa güii ma'. Gaa quisij nu' vij chihaa güii, gaa ne quina'aan ndo'o rque Jesucristó a. ³ Gaa ne dan me se cataj síi chree rihaan Jesucristó, ne:

—Sese ya ya ta'nij Diosé mé so', ne cataj so' rihaan yahij nihánj se vaa guun yo' rachruún cha so' á —taj síi chree rihaan Jesucristó a.

⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so', ne:

—Danj Diosé taj: “Nuveé inanj se chá me se achiin rihaan yuvij, ne ca'vee cayáan sa' yuvij ma’”. Inanj danj taj danj Diosé —taj Jesucristó rihaan síi chree yo' a.

⁵ Gaa ne dan me se nicaj síi chree man Jesucristó cavii so' 'o rej xta' ndo'o, gaa ne tihaan so' man cunudanj nij chuman' naj rihaan chumij rihaan Jesucristó rque orún' orá nii a. ⁶ Gaa ne cataj so' rihaan Jesucristó, ne:

—Rque 'unj nu' chuman' nihánj do', nu' se sa' man nij chuman' nihánj do', mán so' a. 'Q se aj ca'vej Diosé guun chij 'unj rihaan nij chuman' yo', ne che'e dan ca'vee qui'yáj guun chij náa guun yuvij rihaan chuman' yo' adonj. ⁷ Che'e dan sese canicun' ruj so' rihanj, ne guun sij'yáa so' man nu' nihánj, qui'yáj adonj. —Danj cataj síi chree rihaan Jesucristó a.

⁸ Ne canicaj Jesucristó cataj Jesucristó rihaan síi chree:

—Daj chihaa mij se canicun' ruj 'unj rihaan so' a ma'. 'Q se danj Diosé taj nana nihánj, se vaa: “Rihaan orún' Diosé síi 'nij ra'a man ní' canicun' ruj so', ne a 'ó rihaan tuví' so' se ca'vee na'v'ij so' ma’”. Danj taj danj Diosé adonj —taj Jesucristó rihaan síi chree yo' a.

⁹ Gaa ne nicaj síi chree man Jesucristó ca'anj so' chuman' Jerusalén, ne tacavii so' man Jesucristó raq nuvíi nocoo, ¹⁰ ne cataj so' rihaan so', ne:

—Sese ya ta'nij Diosé mé so', ne güej so', ne nanj güej so' rihaan yo'óo á. 'Q se danj Diosé taj: “Ca'ne' Diosé suun rihaan nij se-mozó so' se vaa cutumé nij so' mán so' a”, taj danj Diosé, ne taj uún yo': ¹¹ “Caráán ra'a nij so' mán so', se gaa nanj cano che'e so' yahij ma’”. Danj a'mii danj Diosé —taj síi chree rihaan Jesucristó adonj.

¹² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan síi chree a:

—Tzaj ne ne nó xcúnj qui'yáj danj ma'. 'Q se taj uún danj Diosé a: “Se guun qui'ri'yunj so' man Diosé síi 'nij ra'a man ní', ne tíhá' so' man so' ma’”. Inanj danj a'mii danj Diosé

rihaan ní' adonj —taj Jesucristó rihaan síi chree a.

¹³ Danj qui'yaj síi chree, tzaj ne a doj ne cuchuman rá Jesucristó a man adonj. Gaa ne ca'ne' rá síi chree doj güii ga Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun che'q Jesucristó tucu'yón so' se-nana Diose man nij yuvií man estadó Galilea a

¹⁴ Dan me se nan' Jesucristó estadó Galilea, ne yo'q racuíj ndo'o Nimán Diose man so', ne cuchi' nana che'é so' rihaan nij yuvií man nu' nij chuman' naj estadó Galilea a. ¹⁵ Ca'anj Jesucristó daj a nij ve' tucu'yón nij yuvií israelitá se-tucuanj Moisés, ne tucu'yón so' se-nana Diose man nij yuvií, ne ve'é uxrá ca'mii taran' nij yuvií che'é so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nucui' Jesucristó chiháan so', ne ca'mii natáj so' a

¹⁶ Gaa ne dan me se nucui' uún Jesucristó chiháan so' chuman' Nazaret rej cachij so' a. Gaa quisij güii naránj rá nij yuvií israelitá, ne catúj so' rá ve' tucu'yón nij so' se-tucuanj Moisés, ése danj inanj cu'yón so' qui'yaj so' a. Gaa ne canicun' caya so' nayaa so' danj Diose rihaan nij yuvií a. ¹⁷ Síi tumé yanj quirii yanj no nana cachrón síi cu'naj Isaías síi nata' se-nana Diose gaa naá, ne caxri'j so' ston Jesucristó a. Nacuchra' Jesucristó yanj, ne nari' so' rej no nana nihánj a: ¹⁸ “Yanj Nimán Diose ga 'unj, ne che'é dan narii Diose manj ca'anj ca'mii natáj 'unj nana sa' rihaan nij síi niqé a. Ca'neé Diose manj ca'mii natáj 'unj rihaan nij síi 'nij taga' cataj 'unj se vaa cურიhanj nij so' cachéé yuun nij so' a. Ne ca'neé Diose manj racuíj 'unj man nij síi tuchrii naxra' rihaan nij so', ne ca'neé Diose manj racuíj 'unj man nij síi ran' sayuun uún nanj á. ¹⁹ Ca'neé Diose manj cataj xna'anj 'unj se vaa yaj ro', me rá Diose cavii sa' nij síi noco' man so' qui'yaj so' adonj.” ²⁰ Nu' nihánj me nana nayaa Jesucristó, gaa ne nacué uún so' yanj ne nago' uún so' man síi tumé yanj, gaa ne ca'anj quitaj so' chruun xlá a. Tzaj ne ni'yaj uxrá cunudanj nij yuvií man rque ve' yo' man so', ²¹ ne che'é dan ca'mii uún so', cataj so':

—Veé cuano nihánj me se aj quisij ya nu' nana nihánj, ne 'unj sij nayaa nana nihánj cuno soj me síi qui'yaj nu' se vaa taj nana nihánj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

²² Sa' uxrá ca'mii Jesucristó, cataj nij yuvií, ne caráya'anj nij so' cuno nij so' se vaa ve'é uxrá vaa nana ca'mii Jesucristó a. Gaa ne dan me se xna'anj nij so' man tuvi' nij so' sese nuveé ta'nij José síi ne chiháan ní' me so', xna'anj nij so' man tuvi' nij so' a. ²³ Che'é dan me ca'mii Jesucristó nana nihánj rihaan nij so' a:

—Ne'én 'unj se vaa cataj soj nana nihánj rihanj a: “Sese ya sij 'yaj cono'ó mé so', ne qui'yaj cono'ó so' man ma'an so' á”, cataj soj rihanj che'é se cuno soj se vaa que'ee suun sa' nocoq qui'yaj chuman' Capernaum a. Ne cataj soj rihanj se vaa qui'yaj suun sa' nocoq tuvi' yo' chuman' chiháan ní' nihánj uún a. ²⁴ Tzaj ne vaa nana nihánj nana cataj ma'anj rihaan soj uún a: “Xa' síi nata' se-nana Diose, tzaj ne ne amán rá tuvi' so' ni'yaj nij so' man so' ma'”, me nana taj 'unj no soj a.

²⁵ “Dan me se cuno soj ca'mij á. Ne'en soj se vaa gaa cayáan síi cu'naj Elías síi nata' se-nana Diose gaa naá, ne cachén va' so' yá yanéé, ne ne caman', ne che'é dan guun uxrá x'naa nu' chiháan nij síi israelitá, ne yo' dan me se cayáan que'ee chana cavi' nica chiháan nij síi israelitá a. ²⁶ Tzaj ne a 'o chana niqé cayáan chiháan nij síi israelitá ro', ne ca'nej Diose man Elías rihaan no', racuíj so' man no' ma'. Maan se rihaan orún' chana niqé ne chuman' Sarepta chuman' noco' man chuman' Sidón ca'neé Diose man Elías, ne nda' se nuveé chana israelitá me no', tzaj ne racuíj Elías man no' adonj.

²⁷ “Ne'én soj se vaa que'ee yuvií quiran' ndo'o luj ri'yuj cayáan chiháan nij síi israelitá gaa cayáan síi cu'naj Eliseo síi nata' se-nana Diose gaa naá a. Tzaj ne a 'o nij so' ne nahuun ma'. Maan se orún' síi cu'naj Naamán síi cavii rej yanj cu'naj Siria nahuun, qui'yaj Eliseo adonj. —Danj cataj Jesucristó rihaan nij síi man rá ve' tucu'yón nii se-tucuanj Moisés ve' ne chiháan nij so' a.

²⁸ Cuno nij yuvií ndaa vaa cavii sa' nij síi man chuman' yanij, ne guun xcoj ruvaa rá nij so', gaa ne ca'maan rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a. ²⁹ Naxumaan nij so' nica'j nij so' man Jesucristó ca'anj nij so' tu'va chuman' a. Ne dan me se chuman' yo' ro', naj xráá 'o tacaan ruvaa ndo'o a. Ne nicaj nij so' man Jesucristó ca'anj nij so' rej ruvaa, ne guun rá nij so' tanij nij so' man Jesucristó rej ruvaa a. ³⁰ Tzaj ne cachén Jesucristó sca'núj nij yuvií, ne ca'anj so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quirii Jesucristó man yo'q nana chree nimán 'o snó'o a

³¹ Gaa ne ca'anj Jesucristó chuman' Capernaum chuman' naj estadó Galilea, ne güii naránj rá nij yuvií israelitá ca'anj Jesucristó ve' tucu'yón nij so' se-tucuanj Moisés, ne tucu'yón so' se-nana Diose man nij yuvií a. ³² Ne caráya'anj nij yuvií se-nana so', che'é rej ase vaa a'mii 'o síi uun chij ndo'o ro', danj ca'mii so' rihaan nij yuvií a.

³³ Ne dan me se yáan 'o síi nuu nana chree nimán rá ve' yo', ne nucuj ndo'o caguá'j so', ne cataj so' se vaa:

³⁴—Me che'é ra'yunq sɔ' man núj, gə Jesús Nazareno'. 'Ná' so' tari' sɔ' man núj na'. Ne'enj mán sɔ' se vaa síi guęę cavii rihaan Diose mé sɔ' adonj —taj síi nuu nana chree nimán rihaan Jesucristó a.

³⁵ Gaa ne canicaj Jesucristó caxrij yuvaa so' man nana chree nuu nimán snó'o yo', ne cataj so':

—Dinj tu'vá sɔ' curihaņj sɔ' cuaj nimán síi nihánj á —taj Jesucristó rihaan nana chree yo' a.

Ndaa naxru' ma'an snó'o rej tanuu nij yuvii, qui'yaj nana chree, gaa ne curihaņj nana chree nimán snó'o yo', ne nahuun sa' so', taj á doj chi'ij ran' so' a ma'. ³⁶ Gaa ne ca'anj uxrá rá nij yuvii, ne xná'anj nij so' man tuvi' nij so', cataj nij so':

—Daj sij me síi a'mii nana nihánj, ne uun chij so' rihaan nana chree, ne urihaņj nij nana chree nimán yuvii 'yaj síi nihánj gaa —taj nij yuvii ni'yaj nij yuvii man Jesucristó a.

³⁷ Gaa ne cuchí' nana che'é Jesucristó rihaan cunudanj nij yuvii man nichrun' chuman' Capernaum yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun nii chej Simón Pedró, qui'yaj Jesucristó a

³⁸ Dan me se curihaņj Jesucristó rá ve' tucu'yón nii se-tucaņj Moisés, ne ca'anj so' tucua síi cu'naj Simón a. Ne ran' nii chej Simón chi'ij nacaa yuvaa, ne che'é dan cachíin ni'yaj nii rihaan Jesucristó che'é no' a. ³⁹ Gaa ne ca'anj Jesucristó canicun' so' rej tu'va yuvéé naj no', ne ca'ne' so' suun rihaan chi'ij se vaa quix'neęę chi'ij xráá no' a. Gaa ne nu' quix'néj chi'ij xráá no', qui'yaj Jesucristó a. Ne veé maan orá dan naxagaa no', ne qui'yaj chuvii no' cha nij so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun que'ęę síi ran', qui'yaj Jesucristó a

⁴⁰ Cata' güii, ne nicaj nij yuvii cunudanj tuvi' nij so' síi ran', vaj nij so' rej ne Jesucristó a. Que'ęę ndo'o chi'ij ran' nij so' a. Ne ca'anj Jesucristó, cata' so' ra'a so' raá ndaa 'o 'o nij síi ran', gaa ne nahuun taran' nij so', qui'yaj Jesucristó a. ⁴¹ Ne que'ęę nij síi ran' ro', curihaņj nana chree nimán uun, ne caguáj nij nana chree yo', ne cataj nij so' se vaa ta'nii Diose me Jesucristó a. Tzaj ne caxrij yuvaa Jesucristó man nij nana chree, ne ne ca'vej rá Jesucristó ca'mii nij so' nana vaa danj a. 'Q se quene'en nij so' se vaa sij ca'née Diose tinanii man yuvii rihaan sayuun me Jesucristó, ne ne ca'vej rá Jesucristó guun cuentó che'é so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj Jesucristó nu' nij ve' tucu'yón nij yuvii israelitá se-tucaņj Moisés, ca'mii natáj so' a

⁴² Rej taxrej cavii Jesucristó chuman' Capernaum ca'anj so' rej tacaan a. Gaa ne nano' nij síi man Capernaum man so', ne gaa nari' nij so' man Jesucristó, gaa ne caráán nij so' chrej rihaan Jesucristó, ne:

—Se ca'vee ca'anj so' rej yanij ma' —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

⁴³ Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Vaa ndo'o suun rihaan 'unj ca'anj 'unj yo'ó nij chuman' uun, ne nata' 'unj nana sa' nihánj rihaan nij síi ne yo'ó chuman' se vaa guun chij Diose rihaan chumii nihánj adonj. 'Q se che'é nana sa' nihánj me ca'née Diose manj ca'naj rihaan chumii nihánj ca'mii natáj 'unj rihaan cunudanj nij yuvii adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi man Capernaum a.

⁴⁴ Gaa ne ca'ne' rá nij so', ne ca'anj Jesucristó nu' nij ve' tucu'yón nij yuvii israelitá se-tucaņj Moisés ve' yanj estadó Judea, ne ca'mii natáj so' nana sa' a.

5

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quiri' uxrá nij tuvi' Simón Pedró xcuaj, qui'yaj Jesucristó a

¹ Dan me se 'o güii canicun' Jesucristó tu'va na lacuaná cu'naj Genesaret, ne cuchí' uxrá yuvii rej nicun' so', ne cunuu chre' ndo'o nij so' che'é se guun rá nij so' cunq nij so' se-nana Diose a. Dan me se ndaa raan ma'an mán nij so' x'núú Jesucristó a. ² Dan me se quene'en Jesucristó vj rijhoo naj tu'va na lacuaná, ne síi uta xcuaj me nij síi si'yaj rijhoo yo', ne tanáj nij so' se-rihoo nij so' 'o orá nii, ne ca'anj na'nu' nij so' xnánj nij so' a. ³ Dan me se catúj Jesucristó rá 'o rijhoo, ne se-rihoo síi cu'naj Simón me yo', ne cachíin ni'yaj Jesucristó rihaan Simón se vaa qui'yaj so' se ndo'o cuxuun so' rijhoo ca'anj rijhoo yo' doj rihaan na a. Gaa ne cayáán Jesucristó rque rijhoo, ne tucu'yón so' se-nana Diose man nij yuvii man tu'va na a. ⁴ Quisij tucu'yón Jesucristó man nij yuvii, gaa ne cataj so' rihaan Simón, ne:

—Nıcaj so' rijhoo ca'anj so' rej cunuu doj na, gaa ne tıguıj soj nanj rá na á —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁵ Tzaj ne cataj Simón rihaan Jesucristó, ne:

—Nigan' qui'yaj suun uxrá núj, tıguıj ndo'o núj nanj rá na, tzaj ne a 'o xcuaj ne quiri' núj, man maestro. Tzaj ne maan che'é se ma'an so' cataj, ne ca'anj tıguıj uun núj nanj rá na nanj á —taj Simón rihaan Jesucristó a.

⁶ Dan me se ca'anj tıguıj uun nij tuvi' Simón nanj rá na, ne quiri' uxrá nij so' xcuaj ndaa quisin' ma'an xnánj nij so', qui'yaj xcuaj a. ⁷ Che'é dan canacúun nij so' man tuvi' nij so' síi nuu rque yo'ó rijhoo, che'é

rej guun rá nij so' račuíj tuvi' nij so' man nij so' a. Dan me se ca'na' nij tuvi' nij so' yan nicun' nij so', ne caraa uxrá nij so' xcuaq rque roj rihoo a. Ne uxrá caraa roj rihoo, ne daj doj se ca'anj nij roj rihoo rque na nanj á. ⁸Dan me se quene'en Simón Pedró se vaa qui'yaj Jesucristó, gaa ne ca'anj canicun' ruj so' rihaan Jesucristó, cataj so':

—Nuveé sij canicun' nichrun' rihaan so' mej a ma'. Sij atá ndo'o cacun' mej nanj á —taj Simón rihaan Jesucristó a.

⁹Dan me se ca'anj ndo'o rá nij tuvij' Simón se vaa quiri' uxrá nij so' xcuaq a. ¹⁰Ne ca'anj rá sí cu'naj Jacobo do', sí cu'naj Juan do', che'é xcuaq a. Ne tuvij' Simón me roj so', ne ta'nú sí cu'naj Zebedeo me roj so' a. Ne dan me se cataj Jesucristó rihaan Simón, ne:

—Se cucu'ví' so' ma'. 'O se rej rihaan ní me se guún so' sí naqui'yaj chre' yuvij canoco' yuvij manj á —taj Jesucristó rihaan Simón a.

¹¹Gaa ne nicaj nij so' se-rihoq nij so' ca'anj nij so' ndaa tu'va na a. Gaa ne tanáj nij so' cunudanj nij rasuun yo', ne canoco' nij so' man Jesucristó, ne ca'anj nij so' gá so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'o sí ran' luj ri'yuj, qui'yaj Jesucristó a

¹²Dan me se 'o güii caran' Jesucristó 'o chuman', ne cuchi' 'o sí ran' ndo'o luj ri'yuj rihaan so' a. Gaa quene'en sí ran' yo' man Jesucristó, gaa ne canicun' ruj so' rihaan Jesucristó, ne cachíin ni'yaj so' rihaan Jesucristó, cataj so':

—Sese me rá so', ne ca'vee ca'neq so' chí'ij xráj, Señor —taj so' rihaan Jesucristó a.

¹³Gaa ne cuta' Jesucristó ra'a Jesucristó raa sí ran', ne cataj Jesucristó:

—Me raj qui'yaj danj ei. Nahuún so', qui'yaj adonj —taj Jesucristó rihaan so' a.

Nu' danj cataj Jesucristó, ne nu' quinavij luj xráa sí ran' a.

¹⁴Dan me se ca'ne' Jesucristó suun rihaan sí nahuun yo', ne se cataj xna'anj so' rihaan a 'o yuvij che'é se vaa quiran' so' ma'. Gaa ne cataj uún Jesucristó rihaan so' a:

—Ca'anj so' rihaan xrej, ne tñhaán so' mán so' rihaan xrej se vaa nahuún so', ne rque so' rihaan Diose se vaa cataj sí cu'naj Moisés gaa naá ndaa vaa nō xcúun so' rque so' rihaan Diose che'é yan nahuún so' adonj. Gaa ne xcaj nij xrej cuentá se vaa nahuún so' qui'yaj adonj —taj Jesucristó rihaan sí nahuun yo' a.

¹⁵Tzaj ne cha'nuu ndo'o nana che'é se vaa quiran' sí nahuun yo', ne che'é dan cunuu chre' ndo'o nij yuvij rej vaj Jesucristó a. Guun rá nij so' cunq nij so' se-nana Jesucristó, ne guun rá nij sí ran' x'neq chí'ij xráa nij so' uún a. ¹⁶Tzaj ne naxuun Jesucristó man so' rihaan nij yuvij, ne ca'anj so' rej

tacaan, ne cachíin ni'yaj ndo'o so' rihaan Diose a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'o sí na'vee cachee, qui'yaj Jesucristó a

¹⁷'O güii me se ne Jesucristó rá 'o ve', ne tucu'yón so' se-nana Diose man yuvij, ne ne doj sí fariseo ga sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rá ve' yo', ne mán sí cavii chuman' Jerusalén do', yo'ó nij chuman' naj estadó Judea do', nij chuman' naj estadó Galilea do', mán ga nij so' rá ve' yo' a. Ne Diose sí 'nj ra'a man ní' ro', racuj ndo'o man Jesucristó, ne nahuun ndo'o nij sí ran', qui'yaj Jesucristó a. ¹⁸Dan me se táá 'o sí na'vee cachee rihaan yuvéé, ne táá chíha nii man so' ca'na' nii rihaan Jesucristó a. Tzaj ne man ndo'o yuvij rá ve' ne Jesucristó, ne nano' nij so' rej catuú nij so' rá ve' cuchruj nij so' man sí ran' rihaan Jesucristó a. ¹⁹Tzaj ne taj se qui'yá' ca'vee cachén nij so' sca'núj nij yuvij a. Che'é dan cavii nij so' xráa ve', ne caya' nij so' yu'uj xráa ve', che'é rej ca'vee tñanij nij so' man sí ran' rihaan Jesucristó se vaa cuchumán uxrá rá nij tuvij' sí ran' yo' se vaa ca'vee nahuun so' qui'yaj Jesucristó, gaa ne cataj Jesucristó rihaan sí ran' yo', ne:

—Navij cacun' xráa so', nanj tinuj —taj Jesucristó rihaan so' a.

²¹Ne cuno nij sí fariseo cuno nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés cuno nana ca'mii Jesucristó, gaa ne nuchruj raa nij so' nana nihánj ga tuvi' nij so' a:

—Daj sij me sí nihánj, ne a'mii so' nana vaa nij rihaan Diose ga. Orún' Diose uun nucuaj tinavij cacun' xráa yuvij nanj á —taj nij so' ga tuvi' nij so' a.

²²Quene'en Jesucristó daj nuchruj raa nij so', ne che'é dan cataj so' rihaan nij so' a:

—Me che'é nuchruj raa soj nana nanj ga.

²³Tu'va rma'án 'unj se vaa navij cacun' xráa sí nihánj, rá soj a na'. Ca'vee cataj uun ní' navij cacun' xráa sí nihánj na'. Ase ca'vee doj cataj ní' naxagaa so', ne cachee so' cuaj, cataj ní' xa'. ²⁴Dan me se me rá 'unj xcaj soj cuentá se vaa sí ca'neé Diose ncaj yu'unj man yuvij mej ne nō xcúun 'unj tñaví' 'unj cacun' xráa nij yuvij man rihaan chumij nihánj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Dan me se cataj Jesucristó rihaan sí na'vee cachee a:

—Rihaan so' sij na'vee cachee taj 'unj, ne nacué so' tuvéé so', ne nán' so' tucua so' á —taj Jesucristó rihaan sí naj rihaan yuvéé yo' a.

²⁵Nu' danj tu'va Jesucristó, gaa ne nu' naxagaa sí ran' yo' ni'yaj taran' nij yuvij a. Gaa ne nacué so' tuvéé so', gaa ne nan' so' tucua so', ne ve'é uxrá ca'mii so' che'é Diose a.

²⁶ Dan me se ca'anj rá taran' nij yuvij man rá ve' yo', ne cataj nij yuvij se vaa ve'é uxrá qui'yaj Diosé a. Ne cuchu'vi' ndo'o nij yuvij, ne cataj nij yuvij se vaa:

—Niha' uxrá vaa suun sa' nocço quene'en ni' cuan' adonj —taj nij yuvij yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nacúún Jesucristó man Leví, ne canoco' Leví man so' a

²⁷ Quisij nahuun sí ran' yo', gaa ne curihanj Jesucristó xe', ne quene'en so' man 'o sí a'néj puextó cu'naj Leví a. Ne ne sí cu'naj Leví 'o ve' a'néj ni puextó man yuvij a. Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so', ne:

—Canocó' so' manj, ca'anj ni' á —taj Jesucristó rihaan so' a.

²⁸ Gaa ne tanáj Leví man cunudanj rasuun nicaj so', ne naxumaan so', canoco' so' man Jesucristó, ca'anj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me rá Jesucristó racuj so' man nij sí tumé cacun' a

²⁹ Gaa ne canuú ndo'o cha'anj nocço tucá Leví che'é Jesucristó, qui'yaj Leví a. Ne man que'ee ndo'o tuvi' so' sí a'néj puextó do', que'ee yo'ó yuvij do', mán tucá Leví, ne ne nij so' ga nij tuvi' Jesucristó a. ³⁰ Dan me se man nij sí fariseo do', sí naqui'yaj cju se-tucuanj Moisés noco' man nij sí fariseo do', gaa ne ca'mii chilij nij so' che'é Jesucristó rihaan nij sí tucuyón se-nana Jesucristó a. Dan me se cataj nij sí fariseo ga nij sí naqui'yaj cju se-tucuanj Moisés:

—Me che'é chá soj chraa ne 'o soj na ga nij sí a'néj puextó do', ga yo'ó nij sí tumé cacun' do', ga —taj nij so', xná'anj nij so' man nij sí tucuyón se-nana Jesucristó a.

³¹ Gaa ne dan me se cataj ma'an Jesucristó rihaan nij so' a:

—Sí vaa nucuaj ro', ne nano' nij so' man doctor ma'. Maan se sí ran' ro', me sí nano' man doctor adonj. Gaa ne ase vaa sí ran' ro', danj vaa nij sí nihánj adonj. ³² 'O se ne ca'ná' 'unj canacunj 'unj man sí sa' ma'. Che'e nij sí tumé cacun' ca'naj se vaa canicaj nimán nij so' ne canoco' nij so' se-nanaj adonj. Tzaj ne sese sí sa' me soj, rá soj, ne nuveé sij canacunj 'unj man me soj ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é ne toco' nij sí tucuyón se-nana Jesucristó x'naa man ma'an nij so' a

³³ Gaa ne nij sí fariseo ga nij sí naqui'yaj cju se-tucuanj Moisés me se cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Me che'é, ne nij sí tucuyón se-nana Juan sí uta' ne man yuvij me se toco' nij so' x'naa man ma'an nij so' do', na'v'ij nij so' do', ne veé danj 'yaj nij sí tucuyón se-nana núj sij fariseo do', tzaj ne nij sí tucuyón se-nana so' me se ne toco' nij so' x'naa man ma'an nij

so' do', ne na'v'ij nij so' do', rihaan Diosé ga —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³⁴ Ne cataj Jesucristó rihaan nij so':

—Ase vaa sí cuchruj sa'anj vaa 'unj, ne asa' ca'vee toco' nij sí man gaj x'naa man ma'an nij so', rá soj ga. Ase vaa sí cataj xcaj man chana' ne man tuvi' so' do', danj vaa nij sí man nihánj cuano, ne anuú ndo'o cha'anj man nij so', ne se ca'vee toco' nij so' x'naa man ma'an nij so' cuano ma'. ³⁵ Tzaj ne vaa güi, ne guun yanj 'unj rihaan nij so', qui'yaj yuvij, gaa ne nano' rá nij sí nihánj, gaa ne toco' nij so' x'naa man ma'an nij so' adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí fariseo ga nij sí naqui'yaj cju se-tucuanj Moisés yo' a.

³⁶ Gaa ne ca'mii Jesucristó yo'ó nana rihaan nij so', cataj so':

—Ase vaa yatzij sin' vaa tucuaán nga noco' soj, ne se guun cusin' ni' yatzij naca ne na'nej ni' man yatzij nga ma'. Sese danj qui'yaj ni', gaa ne quirí' nu' yatzij naca yo', qui'yaj yatzij nga nanj adonj. Gaa ne ino uxrá gaa yatzij naca, qui'yaj yatzij nga yo' nanj adonj. ³⁷ Ne dan me se ase vaa nuj nga nuj araa ni na vinó vaa uún soj a. Ne se ca'vee tucuyón 'unj se-tucuanj 'unj man soj ma'. 'O se ase vaa na vinó naca vaa nana tucuyón 'unj, ne se guun caraa yuvij na vinó naca rque nuj nga ma'. Sese danj qui'yaj yuvij, ne cuyanj na vinó cunu xee na vinó, ne se cacua nuj nga ma'. Che'é dan canuu yo', ne cayanj na vinó rihaan yo'ó a. ³⁸ Che'é dan araa ni na vinó naca rque nuj naca, ne 'o mán sa' na vinó rque nuj yo' a. Che'é dan inanj rihaan sí naca sí ne noco' tucuaán nga tucuyón 'unj se-nanaj nanj adonj. ³⁹ Ne taj sí guun rá co'lo' na vinó naca, sese aj co'lo' so' na vinó nga ma'. 'O se sa' doj vaa na nga, cataj so' nanj á. Ne danj vaa guee soj, inanj tucuaán nga noco' soj, ne che'é dan na'vej soj canoco' soj tucuaán naca nanj adonj. —Danj cataj Jesucristó rihaan nij sí fariseo do', rihaan nij sí naqui'yaj cju se-tucuanj Moisés do' a.

6

Nana nihánj taj xna'anj che'é güii naránj rá ni' a

¹ 'O güii naránj rá nij yuvij israelitá cachén Jesucristó ga nij sí tucuyón se-nana so' rque 'o naa 'nuú trigó a. Ne cuta nij sí tucuyón se-nana Jesucristó doj caa trigó, ne tuguáj ra'a nij so' caa, gaa ne chá nij so' doj trigó a. ² Gaa ne xná'anj ta'aj sí fariseo man nij so', cataj nij so':

—Me che'é 'yaj soj danj ga. Ne nó xcúun ni' cuta ni' trigó güii naránj rá ma' —taj nij sí fariseo rihaan nij sí tucuyón se-nana Jesucristó a.

³ Tzaj ne cataj ma'an Jesucristó rihaan nij sí fariseo a:

—Me che'é, ne ne nayaá soj rihaan danj Diose daj qui'yaj síi cu'naj David gaa naá a. Gaa quina'aan rque nij tuvi' níj so', ⁴ gaa ne catúj so' rá nuvíi, ne chá so' rachruún taj rihaan se-mesa Diose a. Ne go' uún so' chá nij tuvi' so' uún a. Ne ne nó xcúún nij so' chá nij so' rachruún yo', maan se orún' nij xrej nó xcúún chá rachruún yo' a. Tzaj ne maan che'é se rque nij so' na'aan uxrá, gaa ne chá nij so' rachruún yo' nanj adonj. Tzaj ne ne cataj Diose se vaa tumé síi cu'naj David cacun' ma' —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo a.

⁵ Gaa ne canicaj so', cataj uún so' a:

—Síi ca'née Diose nıcaj yu'unj man yuvij mej, ne no xcúnj quirııj ta'ngaj daj qui'yaj yuvij güii naránj rá yuvij adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' o' síi nacoq ra'a, qui'yaj Jesucristó a

⁶ Dan me se yo'ó güii naránj rá nij yuvij israelitá ro', catúj Jesucristó rque 'o ve' tucu'yón nij so' se-tucuañ Moisés, ne tucu'yón so' se-nana Diose man nij yuvij a. Ne dan me se yáan 'o snó'o rá ve' yo', ne nacoq ra'a so' rej nuva' so' a. ⁷ Ne nij síi naqui'yaj çu se-tucuañ Moisés rihaan yuvij do', nij síi fariseo do', yáan nij so' rá ve', ne tumé uxrá nij so' man Jesucristó sese nahuun yuvij qui'yaj so' gaa güii naránj rá nij so' a. Danj qui'yaj nij so' che'é rej guun rá nij so' cutá' nij so' cacun' xraá Jesucristó a. ⁸ Tzaj ne quene'en Jesucristó se vaa guun rá nij so', gaa ne cataj so' rihaan síi nacoq ra'a a:

—Naxumaan so' canicun' cayá so' sca'núj á —taj Jesucristó rihaan so' a.

Gaa ne naxumaan so', ne canicun' cayá so' sca'núj nij yuvij a.

⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij síi nanó chi'ııj rá a:

—Cuanó nihánj me se xná'anj 'unj man soj che'é güii naránj rá xa'. No xcúún ní' raçuj ní' tuvi' ní' na'. Ase no xcúún ní' qui'yaj chi'ııj ní' man tuvi' ní' xa'. Daj qui'yaj ní' rá soj gaa güii naránj rá ní' ga. Ne nó xcúún ní' ünaniıı ní' man tuvi' ní' rihaan sayuun gaa güii naránj rá gaa a na'. Nı'yaj unıı ní' cavı' so' gaa güii naránj rá gaa a na'. —Danj taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁰ Gaa ne nı'yaj Jesucristó man cunudanj nij yuvij man rque ve' yo', gaa ne cataj so' rihaan síi nacoq ra'a a:

—Tucúa so' ra'á so' á —taj Jesucristó rihaan so' a.

Ne tucúa so' ra'a so', ne cunuu sa' ra'a so' adonj. ¹¹ Tzaj ne ca'maan ndo'o rá nij síi naqui'yaj çu se-tucuañ Moisés ga nij síi fariseo, ne guun rá nij so' ga tuvi' níj so' daj gaa qui'yaj chi'ııj nij so' man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nariı Jesucristó chuvij apóstol ca'anj nata' se-nana so' a

¹² Dan me se cachén doj güii, gaa ne ca'anj Jesucristó rej quııj, ca'anj cachıınj nı'yaj so' rihaan Diose a. Nigan' quináj so' quııj cachıın nı'yaj so' rihaan Diose a. ¹³ Ranga', gaa ne canacúún Jesucristó man cunudanj nij síi tucu'yón se-nana so' ca'na' nij so' rihaan so', gaa ne nariı Jesucristó man chuvij nij so' guun nij so' apóstol nata' rihaan yuvij che'é so' a. ¹⁴ 'O so' me síi cu'naj Simón, ne tucu'náj Jesucristó Pedró man so' a. Yo'ó so' me tinúú Pedró síi cu'naj Andrés a. Yo'ó nij so' me Jacobo do', Juan do', Felipé do', Bartolomé do', ¹⁵ Mateo do', Tomás do', Jacobo ta'nıı Alfeo do' a. Yo'ó so' uún me Simón, ne tuvi' nij síi me rá cunuı' ga gobiernó ne Romá me so' a. ¹⁶ Yo'ó so' me Judas tinúú Jacobo, ne yo'ó so' uún me Judas Iscariote síi tacuachén man Jesucristó rihaan nij síi taj ri'yunj man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nago' Jesucristó chrej man 'o xne' nocoq yuvij a

¹⁷ Dan me se nanıj Jesucristó ga chuvij nij apóstol yo' taa rque doj, ne cuchı' níj so' 'o rej vaa ta, ne nocoq doj síi tucu'yón se-nana so' mán ga so' a. Ne ca'na' ndo'o yuvij cavıı chuman' Jerusalén do', yuvij cavıı yo'ó nij chuman' naj estadó Judea do', yuvij cavıı rej tu'va na ya'anı rej naj chuman' Tiro ga chuman' Sidón do' a. ¹⁸ Ne guun rá nij yuvij cunq nij so' se-nana Jesucristó, ne guun rá nij síi ran' nahuun nij so' a. Ne vaa nij yuvij nuıı nana chree nimán, ne sayuun ndo'o quiran' nij yuvij, qui'yaj nana chree, tzaj ne quirıı Jesucristó nana chree nuıı nimán nij so', ne cunuu sa' nij so', qui'yaj Jesucristó a. ¹⁹ Gaa ne guun rá cunudanj nij yuvij cano ra'a nij so' xraá Jesucristó che'é se cavıı ndo'o se nucuaı man Jesucristó, ne nahuun sa' cunudanj nij yuvij, qui'yaj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj me yuvij cavıı sa' doj ne me yuvij quiran' sayuun a

²⁰ Gaa ne naxcaj Jesucristó rihaan so' nı'yaj so' man nij síi tucu'yón se-nana so', gaa ne cataj so':

—Cavıı sa' taran' soj sıj nıque, ne soj me síi cayáan ga Diose gaa güii guun chıj Diose rihaan chumıı nihánj adonj.

²¹ "Cavıı sa' taran' soj sıj na'aan rque cuano adonj. Vaa güii quirı'ı soj se chá soj adonj.

"Cavıı sa' taran' soj sıj ta'vee cuano adonj. Vaa güii ca'nga' ndo'o soj adonj.

²² "Ne cavıı sa' ndo'o soj sese quitaj ri'yunj yuvij man soj do', sese quirııı yanıj yuvij man soj do', sese ca'mıı yuvij nana nij rihaan soj do', sese nachrı'ı yuvij nı'yaj yuvij man soj se vaa sıj chi'ıı me soj do', che'é se me soj síi nocoq man sıj ca'née Diose nıcaj yu'unj man yuvij adonj. Ne quene'en soj

se vaa *yá cavij* sa' soj adonj. ²³ Gaa ne güii quiran' soj danj me se no xcúun soj guun niha' uxrá rá soj ne güej ndo'o soj, che'é se uxrá naru'vee Diose rihaan soj asa' cuchi' soj rej xtá' adonj. 'O se ase vaa 'yaj nij yuvij man soj ro', ta'nga' danj qui'yaj xii nij yuvij man nij síí nata' se-nānā Diose ga naá uún adonj.

²⁴ "Tzaj ne nique ndo'o soj sji ru'vee nanj á. Soj sji ru'vee me se aj quiri' soj nu' se sa' nīcaj soj, ne taj vaj doj se sa' rque Diose man soj a ma'.

²⁵ "Nique soj sji vaa raan rque cuano nanj á. Vaa güii quina'an rque soj adonj.

"Nique soj sji a'nga' cuano nanj á. Vaa güii quinano ndo'o rá soj do', ta'vee soj do', adonj.

²⁶ "Ne nique soj sji ve'é inanj a'mii cunudanj yuvij che'é nanj á. 'O se ase vaa ve'é inanj a'mii nij yuvij che'é soj ro', ta'nga' danj ca'mii xii nij yuvij che'é nij síí tiha' yu'unj se vaa sji nata' se-nānā Diose me nij so' gaa naá a —taj Jesucristó rihaan cunudanj nij síí tucu'yón se-nānā so' a.

Nanā nihānj taj xna'anj se vaa gaa 'ee rá ní' man nij síí taj ri'yunj man ní' a

²⁷ Canicaj Jesucristó, cataj so' a:

—Tzaj ne rihaan soj sji man nanó xrej ro', cataj xna'anj 'unj se vaa gaa 'ee rá soj man nij síí taj ri'yunj ni'yaj man soj, ne qui'yaj soj se luj che'é nij síí nachri' ni'yaj man soj ei. ²⁸ Ve'é ca'mij soj rihaan nij síí a'mii quiri rihaan soj, ne cachin' ni'yaj soj rihaan Diose che'é nij síí 'yaj se nij man soj a. ²⁹ Sese vaa síí coxro nīchrej xruú so', ne ca'ne' rá so' coxro so' nīchrej xruú so' uún a. Sese vaa síí ca'néj se-rqto so', ne ca'ne' rá so' ca'nee so' se-cqtoó so' uún a. ³⁰ Ne me ma'an yuvij achún ni'yaj rasuun rihaan soj, ne go' soj rasuun yo' man nij so' ei. Sese vaa yuvij ca'néj si'yaj soj, ne se nachin' soj si'yaj soj ma'. ³¹ Dan me se daj se uun rá soj qui'yaj sa' yuvij rihaan soj ro', ta'nga' danj qui'yaj sa' soj rihaan yuvij á.

³² "Dan me se gaa 'ee rá soj man cunudanj yuvij ei. Sese 'ee rá soj man inanj nij síí 'ee rá man soj, gaa ne me che'é naru'vee Diose rihaan soj, rá soj ga. 'O se ndāa nij síí chí'ij ro', 'ee rá nij so' man nij síí 'ee rá man nij so' nanj á. ³³ Ne qui'yaj soj se luj rihaan cunudanj yuvij ei. 'O se sese qui'yaj soj se luj rihaan inanj síí 'yaj se luj rihaan soj, gaa ne me che'é naru'vee Diose rihaan soj, rá soj ga. 'O se ndāa nij síí chí'ij ro', 'yaj nij so' se luj rihaan tuvi' nij so' sji 'yaj se luj rihaan nij so' nanj adonj. ³⁴ Me ma'an yuvij raquíj soj sa'anj, ne se guun rá soj nacaj uún soj se-sa'anj soj ma'. Sese raquíj soj sa'anj man inanj síí naru'vee rihaan soj, gaa ne me che'é naru'vee Diose rihaan soj, rá soj ga. 'O se ndāa ma'an nij síí chí'ij ro', raquíj nij so'

sa'anj man nij tuvi' so' sji naru'vee rihaan so' adonj.

³⁵ "Dan me se gaa 'ee rá soj man nij síí taj ri'yunj ni'yaj man soj, ne qui'yaj soj se luj rihaan nij síí nachri' man soj, ne raquíj soj sa'anj man yuvij, ne se guun rá soj nacaj uún soj se-sa'anj soj ma'. Ne vaa güii, ne narque uxrá Diose se sa' man soj, ne ta'níí Diose síí sa' ndo'o me soj gaa adonj. 'O se Diose me síí 'yaj se luj rihaan ndāa síí ne ne'en me se uun se luj do', rihaan ndāa síí chí'ij do', adonj. ³⁶ Ase vaa 'ee rá Rej ní' Diose man daj a nij yuvij ro', danj gaa 'ee rá soj man daj a nij yuvij uún adonj. —Danj cataj Jesucristó rihaan nij síí tucu'yón se-nānā so' a.

Nanā nihānj taj xna'anj daj qui'yaj ní' gaa ca'mij ní' ga tinúú ní' che'é cacun' tumé tinúú ní' a

³⁷ Ne canicaj Jesucristó cataj so' a:

—Se guun niha' rá soj cuta' soj cacun' xráá tinúú soj, gaa ne taj cacun' cuta' Diose xráá ma'an soj man adonj. Maan se caraá x'naa soj rihaan tinúú soj, ne caraá x'naa Diose rihaan ma'an soj uún adonj. ³⁸ Go' soj rasuun man tuvi' soj, ne Diose me síí narque rasuun rihaan soj uún adonj. So' me síí sa' ndo'o rá, ne adi' se 'yaj síí sa' rá tu'vej 'núú ne araa navii so' rihaan tanej ro', danj qui'yaj guee Diose ga soj, ne doj a narque Diose rasuun sa' man soj adonj. Ase vaa 'yaj guee soj ga tuvi' soj ro', danj qui'yaj guee Diose ga soj uún adonj. —Danj cataj Jesucristó rihaan nij síí tucu'yón se-nānā so' a.

³⁹ Gaa ne nanó Jesucristó se-cuento roj síí tuchrii rihaan nij síí tucu'yón se-nānā so' a:

—Ne ca'vee tīhaan 'o síí tuchrii chrej rihaan tuvi' tuchrii so', rá soj na'. Taj ma'. Sese danj qui'yaj so', gaa ne quini' roj so' rá yu'uj nanj adonj. ⁴⁰ Danj nanj uún, ne 'o xnií tucu'yón se guun nucuaj so' quene'en so' doj rihaan se-maestro so' ma'. Ne ca'vee se uxrá tucu'yón so', tzaj ne veé ase vaa ne'en se-maestro so' ro', veé danj quene'en ma'an so' nanj adonj. ⁴¹ Me che'é guun chree rá so' ni'yaj so' ni'ya nuu rihaan tinúú so' ga. Ne ne ni'yaj so' chruun manj nuu rihaan ma'an so' a. ⁴² Asa' ca'vee cataj so' rihaan tinúú so': "Rque so' rihaan so' quiri'ij 'unj ni'ya á". Se guun a doj cataj so' danj tīhá' so' man tinúú so' ma'. Asino quiri'ij so' chruun manj nuu rihaan so', gaa ne aj ruvi' sa' rihaan so', gaa ne ca'vee quiri'ij so' ni'ya nuu rihaan tinúú so' adonj. Dan me se ase vaa aráán ni'ya rihaan yuvij ro', danj vaa aráán rihaan yuvij 'yaj cacun' atá yuvij ne na'vee xcax sa' nij yuvij cuentá man adonj —taj Jesucristó rihaan nij síí tucu'yón se-nānā so' a.

Nanā nihānj taj xna'anj se vaa ase vaa nimán yuvij ro', danj vaa a'mii yuvij a

⁴³ Gaa ne canicaj Jesucristó, cataj so' a:

—Chruun sa' ro', se guun cumān chruj nij raā ma'. Ne chruun nij ro', se guun cumān chruj sa' raā ma'. Ase vaa chruun yo' ro', danj vaa nimān yuvij, ne ase vaa chruj yo' ro', danj vaa se vaa 'yaj nij yuvij adonj. ⁴⁴ Maan chruj man raā chruun ro', 'yaj ne'en ní' daj chruun me yo' adonj. Taj rutzij' mán raā chruun tanj yangjí ma'. Ne taj rcoo mán raā chruun tanj xcuāa ma'. ⁴⁵ Dan me se síi sa' ro', man ndo'o se sa' nimān so', ne a'mii so' inanj nana sa' adonj. Síi chí'ij ro', man ndo'o se quij nimān so', ne a'mii so' inanj nana chí'ij adonj. 'O se ase vaa se man nimān yuvij ro', danj vaa nana a'mii yuvij nanj á —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nānā so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa síi 'yaj ve' sa' ro', danj vaa síi uno sa' rihaan Jesucristó a

⁴⁶ Canicaj Jesucristó, cataj so' nana nihánj a:

—Me che'é taj soj se vaa síi 'nij ra'a man soj mej, tzaj ne ne uno soj rihañj ga. Ne chíhan' 'yaj soj ma'. ⁴⁷ Cuanō nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj daj sij me síi 'na' nanó xrej nana a'mij, ne 'yaj so' ndāa vaa taj se-nānā a. ⁴⁸ Ase vaa 'o síi cune' ve' tucua' rihaan 'o yuvej vaa so' a. Cunuū ndo'o váán so' rej cuchruj so' tacóo ve', ne raan ndo'o yáán ve', 'yaj so' a. Ca'vee se maan nana yuvāa curihañj go' xráá ve', ne ca'vee se cavij chráá, ne ca'na' na xee go' na xee tacóo ve', tzaj ne se naxru' ve', qui'yaj na xee ma'. Danj vaa síi uno se-nānā a. ⁴⁹ Tzaj ne ino vaa síi nanó xrej nana a'mij tzaj ne ne 'yaj ndāa vaa taj se-nānā ma'. Ase vaa 'o síi 'yaj ve' nij vaa so' a. Ne váán cunuū so' rej cuchruj so' tacóo ve' rihaan yo'óo ma'. Che'é dan yáán cuan' uun tucua' so' a. Sese curihañj maan nana yuvāa, ne go' yo' xráá ve', ne sese cavij chráá, ne ca'na' na xee go' na xee tacóo ve', gaa ne canee guēe ve' nanj á. Nu' canee ve' yo', ne daj chíhaā mǐj se cunuū sa' yo' a ma'. Danj vaa síi ne uno se-nānā adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nānā so' a.

7

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun se-mozó tanuu capitán, qui'yaj Jesucristó a

¹ Quisj ca'mii Jesucristó nu' nana yo' cuno nij yuvij, gaa ne ca'anj so' chuman' Capernaum a. ² Dan me se yáán 'o tanuu capitán chuman' yo', ne síi rii ta'nga' rihaan 'o cientó tanuu me so' a. Ne vaa 'o se-mozó so' síi 'ee uxrá rá so' man, ne nan' uxrá mozó yo', ne daj doj caví so' a. ³ Dan me se cuno tanuu capitán se vaa ca'na' Jesucristó chuman' yo', ne ca'neé so' doj síi uun chij rihaan nij yuvij israelitá cuchí' nij so' rihaan Jesucristó, ne cachinj ni'yaj nij so'

rihaan Jesucristó se vaa ca'na' so' tinahuun so' se-mozó tanuu capitán yo' a. ⁴ Dan me se cuchí' nij síi uun chij yo' rihaan Jesucristó, gaa ne cachíin ni'yaj uxrá nij so' rihaan Jesucristó, cataj nij so':

—Síi sa' me tanuu capitán yo', ne che'é dan vaa che'é raquíi so' man so' adonj. ⁵ 'Ee rá so' man ní' sij israelitá, ne ma'an so' qui'yaj ve' nuu chre' núj tucu'yón núj se-tucuañ Moisés adonj —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

⁶ Ne ca'anj Jesucristó ga nij so', ne daj doj cuchí' nij so' ve', gaa ne ca'neé tanuu capitán man tuvi' so' ca'anj carān' man Jesucristó, ne cataj nij so':

—Se carāya'áán so', man maestro. 'O se nuveé sij sa' me so', taj so' ma'. Ne nó xcuún so' catuū so' rá ve' tucua' so', taj so' ma'. ⁷ Che'é dan ne quisij rá ma'an so' ca'anj so' rihaan so', taj so' ma'. Maan se ca'ne' uun so' suun se vaa nahuun se-mozó so', gaa ne nahuun ma'an se-mozó so', taj so' nanj á. ⁸ Ne cataj so' se vaa vaa síi rii ta'nga' rihaan so', ne rii ta'nga' so' rihaan tanuu, ne taj xna'anj so' rihaan tanuu se vaa ca'anj nij so', ne 'anj nij so', ne taj xna'anj so' rihaan nij tanuu se vaa ca'na' nij so', ne 'na' nij so' rihaan so', ne taj xna'anj so' daj qui'yaj nij tanuu, ne veé danj 'yaj nij tanuu adonj. Ne ne'en so' se vaa ase vaa rii ta'nga' so' rihaan nij tanuu noco' man so' ro', danj rii ta'nga' guēe so' rihaan chí'ij anó man yuvij, taj so' nanj á —taj nij tuvi' tanuu capitán rihaan Jesucristó a.

⁹ Dan me se gaa cuno Jesucristó nana ca'mii tuvi' tanuu capitán yo', ne ca'anj rá Jesucristó, ne canicaj so' cataj so' rihaan nij síi noco' rej xco so' a:

—Cuanō nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa taj vaj a 'o rej ne narij man yo' o síi israelitá síi cuchumán ndo'o rá nana a'mii 'unj ndāa vaa amán rá tanuu capitán nihánj a ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁰ Dan me se canicaj uún nij tuvi' tanuu capitán ca'anj nij so' tucua' so', ne gaa cuchí' nij so', ne aj nahuun se-mozó tanuu capitán yo', qui'yaj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunuū i'na' uún ta'nii 'o chana' cavi' nica, qui'yaj Jesucristó a

¹¹ Dan me se cachén doj güii, gaa ne ca'anj Jesucristó chuman' cu'nañ Nain ga nij síi tucu'yón se-nānā so' ga 'o x'ne' noco' yuvij a. ¹² Quinichrun' nij so' tu'va chuman', gaa ne dan me se nari' tuvi' Jesucristó ga nij síi ca'anj cachin' 'o xngang a. Ne síi cavi' me se orún so' me ta'nii chana' cavi' nica, ne vaj 'o x'ne' noco' yuvij man chuman' yo' ga nii so' rihaan santó a. ¹³ Dan me se quene'en Jesucristó man chana' yo', gaa ne cunuū 'ee rá so' man no', gaa ne cataj so':

—Se ta'veé so' ma' —taj so' a.

¹⁴ Gaa ne dan me se ca'anj Jesucristó canó ra'a so' man chrúun taj xnangá, gaa ne canicun' nij sí taj chihá xnangá a. Gaa ne cataj Jesucristó rihaan sí cavi' a:

—Cunó so' a'mij, ne naxagaa so', xnií —taj Jesucristó rihaan sí cavi' yo' a.

¹⁵ Gaa ne cunuu i'na' yá uún xnií, ne naxagaa so', gaa ne guun che'e xnií ca'mii so' a. Gaa ne:

—Nihánj 'na' ta'níí so' á —taj Jesucristó rihaan ní xnií a.

¹⁶ Gaa ne dan me se ca'anj rá taran' nij yuvij se vaa qui'yaj Jesucristó, gaa ne guun niha' rá nij so' se vaa ve'é qui'yaj Diöse, gaa ne canicaj nij so' cataj nij so' se vaa ca'née Diöse 'o síí nata' se-nana so' rihaan nij so' a. Ne cataj uún nij so' se vaa ca'na' Diöse racuáj so' man nij so' sij noco' man Diöse a.

¹⁷ Gaa ne cuchi' nana rihaan nij yuvij man estadó Judea do', rihaan nu' nij yuvij man anicaj estadó Judea che'é se vaa qui'yaj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nana ca'mii Jesucristó che'é síí cu'naj Juan síí cuta' ne man yuvij a

¹⁸ Dan me se cuno nij síí tucu'yón se-nana Juan nu' se vaa qui'yaj Jesucristó, gaa ne cataj xna'anj nij so' rihaan Juan a. Gaa ne canacúun Juan man vj síí tucu'yón se-nana so' ca'na' roj so' rihaan so', gaa ne dan me se ca'née so' man roj so' cuchi' roj so' rihaan síí 'nij ra'a man ní' a. ¹⁹ Ne nana nihánj ro', xna'anj roj so' man Jesucristó, taj síí cu'naj Juan rihaan roj so' a: "So' me síí ca'na' tinanii man yuvij rihaan sayuun na'. Ase na'vji ní' ca'na' yo'ó so' xa'". Dan me nana me rá síí cu'naj Juan xna'anj roj so' man Jesucristó a. ²⁰ Dan me se cuchi' roj so' rihaan Jesucristó, ne cataj roj so':

—Vj ran' rój me síí ca'née Juan síí uta' ne man yuvij ca'na' rihaan so' a. Me rá Juan quene'en so' sese ma'án so' me síí ca'na' tinanii man yuvij rihaan sayuun ní', ase na'vji ní' ca'na' yo'ó so' a —taj roj so' rihaan Jesucristó a.

²¹ Gaa ne veé maan orá ca'na' roj síí ca'née Juan man ro', nahuun que'ee ndo'o síí ran' do', curihañ nana chree nimán que'ee yuvij do', nachuguun rihaan que'ee síí tuchri' do', qui'yaj Jesucristó a. ²² Gaa ne cataj xna'anj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Cavij roj soj cuchi' uún roj soj rihaan síí cu'naj Juan, ne cataj xna'anj roj soj rihaan so' nu' nana cuno roj soj do', nu' se vaa quene'en roj soj do' á. Dan me se nij síí tuchri' ro', naxra' rihaan, ne nij síí na'vee cachee ro', chée nij so', ne nij síí ran' luj ri'yuj ro', nahuun sa', ne nij síí so'q ro', nachuguun xrée nij so', ne nij síí cavi' ro', cunuu i'na' uún, ne nij síí niqee ro', uno nij

so' nana sa' a. Nu' nihánj cataj xna'anj roj soj rihaan síí cu'naj Juan yo' á. ²³ Ne cataj uún roj soj rihaan síí cu'naj Juan se vaa cavij sa' so' qui'yaj Diöse, sese se guun na'aj so' ni'yaj so' man j a. Danj ca'mii roj soj rihaan síí cu'naj Juan yo' ei —taj Jesucristó rihaan roj síí tucu'yón se-nana Juan yo' a.

²⁴ Dan me se gaa ca'anj roj síí ca'anj suun che'é Juan, gaa ne guun che'e Jesucristó ca'mii so' rihaan cunudanj nij yuvij che'é síí cu'naj Juan síí cuta' ne man yuvij a:

—Asij ca'anj soj rej tacaan quene'en soj man síí cu'naj Juan ro', ne daj gaa so' quene'en soj, rá soj ga. Ase vaa yo'q roq nañ ndo'o 'yaj nana vaa so', rá soj na'. Guun vj nimán so' che'é tucuaán noco' so', rá soj na'. Taj ma'. ²⁵ Maan se daj gaa so' rá soj, asij ca'anj soj quene'en soj man so' ga. Sij nuu yatzi' laruu ndo'o me so', rá soj na'. Taj ma'. 'Q se nij síí nuu yatzi' sa' ndo'o do', nij síí utun' ndo'o sa'anj do', yanj rá ve' tucua' síí nicaj suun rey adonj. ²⁶ Maan se daj gaa síí cu'naj Juan rá soj, asij ca'anj soj quene'en soj man so' ga. Sij nata' se-nana Diöse me so', rá soj na'. Yá uxra' ei. Ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sa' doj vaa so' rihaan cunudanj nij síí nata' se-nana Diöse adonj.

²⁷ 'Q se nana nihánj nana no rihaan danj Diöse ro', taj xna'anj che'é síí cu'naj Juan a: "Vaa síí ca'anj suun che'é 'unj, ne ca'nej 'unj man so' quitaj yaan so' rihaan so', ne nuchran' nimán yuvij ve'é ca'mii nij yuvij ga so', qui'yaj so' a". Danj taj danj Diöse che'é síí cu'naj Juan se vaa nuchran' nimán yuvij ve'é ca'mii nij yuvij ga síí ca'na' tinanii man nij yuvij rihaan sayuun, qui'yaj so' a. Ne danj qui'yaj so' adonj.

²⁸ "Cuanq nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sij sa' doj rihaan cunudanj nij yuvij man rihaan chumij me síí cu'naj Juan a. A' ó yuvij ne vaa sa' doj rihaan so' ma'. Tzaj ne cuano ro', uun chij Diöse nimán yuvij man rihaan chumij nihánj, ne naj guun yuvij guun chij Diöse nimán ro', me síí sa' doj rihaan síí cu'naj Juan a. —Danj cataj Jesucristó rihaan nij yuvij yo' a.

²⁹ Dan me se nu' nij yuvij man ne ndaa nij síí a'ne'j puextó ro', gaa cuno nij so' se-nana Jesucristó, ne cataj nij so' se vaa sa' uxra' qui'yaj Diöse a. 'Q se sij cata' ne qui'yaj Juan me nij so' a. ³⁰ Ne nij síí naqui'yaj cuu se-tucuañ Moisés do', nij síí fariseo do', ne ca'vej rá nij so' cuno nij so' daj me rá Diöse qui'yaj Diöse che'é nij so' ma'. 'Q se nuveé sij cata' ne qui'yaj Juan me nij síí na'vej rá ma'.

³¹ Gaa ne cataj uún Jesucristó rihaan nij yuvij a:

—Ne daj vaa nij soj sij man rihaan chumij nihánj cuano, rá soj ga. Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj ei. ³² Ase vaa xnií

ca'anj rihaan yu'vee ne tico ga tuvi' ro', vaa soj sij man rihaan chumiñ nihánj adonj. Dan me se yáán nij xnii yo' rihaan yo'óo, ne aguáj nij xnii rihaan tuvi' xnii, taj nij xnii: "Nícaj núj rihuun núj, go' núj chra' choco', tzaj ne me che'é ne ra'anj soj ga. Ne go' núj chra' xnganá, tzaj ne me che'é ne ta'vee soj ga. Me che'é ne tico soj ga núj ga", taj nij xnii rihaan tuvi' nij so' a. ³³ 'O se ca'na' Juan síi cuta' ne man yuvií, gaa ne ne cha' so' chraa do', ne co'lo so' na vinó gá tuvi' so' do', gaa ne che'é dan taj soj se vaa nuu nana chree nimán so', taj soj a. ³⁴ Ne ca'ná' 'unj sij ca'néé Diose nícaj yu'unj man yuvií, gaa ne niha' rá 'unj chá 'unj do', co'lo 'unj do', gaa ne che'é dan taj uún soj se vaa síi cachén chá do', síi cachén co'lo do', mé 'unj, taj uún soj a. Ne taj uún soj se vaa tuvi' 'unj me síi tiha' yu'unj man yuvií che'é puextó do', yo'óo nij síi tumé cacun' do', taj soj a. Danj tu'va soj, tzaj ne ne ne'en uxrá soj ma'. ³⁵ Sese xcax soj cuentá daj vaa 'yaj rój, ne guun ya rá soj se vaa sij cuu raá me rój gá síi cu'naj Juan yo' adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvií a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa na'nu' 'o chana tacóo Jesucristó a

³⁶ Dan me se canacúun 'o síi fariseo man Jesucristó cha' Jesucristó chraa tucua' so', gaa ne ca'anj cayáán Jesucristó tucua' so' cha' so' chraa a. ³⁷ Ne dan me se yáán 'o chana niha' rá gá chii chuman' yo', gaa ne cuno no' nana se vaa cuchi' Jesucristó chá so' chraa tucua' síi fariseo yo', gaa ne che'é dan nícaj no' 'o aga' catzj ve'é ndo'o vaa nuu casté gun' daj, ca'anj no' tucua' síi fariseo yo' a. ³⁸ Gaa ne ca'anj cané ruj no' nichrun' tacóo Jesucristó, ne ta'vee uxrá no', ne na'nu' no' na rihaan no' tacóo Jesucristó a. Gaa ne maan yuvé raá no' na've no' tacóo Jesucristó a. Cachrón tu'va no' tacóo Jesucristó, gaa ne caxrj no' casté gun' daj tacóo so' uún a. ³⁹ Dan me se gaa quene'en síi tucua' se vaa qui'yaj chana man Jesucristó, gaa ne guun rá so' nana nihánj ni'yaj so' man Jesucristó a: "Sese ya sij nata' se-nana Diose me síi nihánj, ne aj ne'en so' daj chana me chana nihánj, se vaa chana atá cacun' me no', ne ne ca'vej rá so' qui'yaj no' danj ga so' tzaj man adonj", guun rá síi tucua' yo' a. ⁴⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Vaa nana me raj cataj 'unj rihaan so', Simón —taj Jesucristó rihaan so' a.

—Ca'mj so', maestro —taj síi tucua' yo' a.

⁴¹ Gaa ne nanó Jesucristó se-cuento vj sij xcuún a:

—Vj sij 'yaj xcuún sa'anj rihaan 'o ru'vee me roj so' a. 'O so' ro', 'yaj xcuún 'un' cientó sa'anj denario, ne yo'óo so' ro', 'yaj xcuún vj chihagá chí' sa'anj denario a. ⁴² Tzaj ne taj sa'anj rihaan roj so' naru'vee roj so' rihaan ru'vee, gaa ne che'é dan cunuú 'eé rá ru'vee

man roj so', ne quinavij uun xcuún xráá roj so', qui'yaj ru'vee a. Me tuvi' roj so' caran' doj rá ni'yaj man ru'vee, rá so' gá —taj Jesucristó, xna'anj so' man síi cu'naj Simón yo' a.

⁴³ —Caran' doj rá síi navij nocoo doj xcuún xráá ni'yaj so' man ru'vee, che'é rej nocoo doj se luj qui'yaj ru'vee che'é so', raj a —taj síi cu'naj Simón yo' a.

—Veé danj vaa ya —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁴⁴ Gaa ne canicaj Jesucristó ni'yaj Jesucristó man chana, gaa ne cataj so' rihaan síi cu'naj Simón yo' a:

—Xcax so' cuentá se vaa qui'yaj chana nihánj ei. Ca'ná' 'unj tucua' so', tzaj ne taj na rqué so' na'nuy tacóo ma'. Tzaj ne chana nihánj me níi na'nu' na rihaan no' tacóo, ne maan yuvé raá no' na've no' tacóo nanj á.

⁴⁵ Ca'naj tucua' so', tzaj ne ne cachron tu'vá so' ra'aj ma'. Tzaj ne chana nihánj ro', nu' catj 'unj rá ve', ne nu' cachron tu'vá no' tacóo, ne ve'é 'o achron tu'vá no' tacóo nanj á. ⁴⁶ Taj vaj casté caxrj so' raj ma'. Tzaj ne chana nihánj me níi caxrj casté gun' daj tacóo adonj. ⁴⁷ Cuno' so' ca'mj á. Ase vaa síi navij uun xcuún 'un' cientó sa'anj denario xráá ro', danj vaa no' a. 'O se nda' se níi tumé uxrá cacun' me no', tzaj ne che'é se caraya'anj ndo'o no' ni'yaj no' manj ro', che'é dan ne'en ní' se vaa x'néj nu' cacun' xráá no' nanj adonj. Ne xa' síi x'néj doj cacun' xráá, tzaj ne doj araya'anj so' ni'yaj so' manj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan síi cu'naj Simón yo' a.

⁴⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan chana yo' a:

—Navij cacun' tumé so' ei —taj Jesucristó rihaan no' a.

⁴⁹ Gaa ne guun che'e nij síi chá chraa tucua' Simón ca'mii nij so' gá tuvi' nij so', cataj nij so' a:

—Daj sij me síi nihánj, ne síj rá so' cataj so' se vaa navij cacun' xráá yuvií, rá soj ga —taj nij so', xna'anj nij so' man tuvi' nij so' a.

⁵⁰ Tzaj ne canicaj uún Jesucristó, cataj so' rihaan chana a:

—Quinanij so' rihaan sayuun, che'é se amán rá so' ni'yaj so' manj adonj. Ve'é ca'anj so', ne dínj gaa nimán so' á —taj Jesucristó rihaan chana yo' a.

8

Nana nihánj taj xna'anj che'é nij chana racuj man Jesucristó a

¹ Dan me se cachén doj güii, gaa ne ca'anj Jesucristó que'ee chuman', ca'mii natáj so' rihaan yuvií che'é güii guun chij Diose rihaan chumiñ nihánj, ne ca'anj chujij nij síi tucu'yón se-nana so' gá so' a. ² Ne ca'anj chana nahuun sa' qui'yaj Jesucristó gá nij

so' a. Dan me se ta'aj no' me ní nahuun qui'yaj Jesucristó, ne yo'ó ta'aj no' me ní curihanj nana chree nimán qui'yaj Jesucristó a. Chana cu'naj Mariá Magdalena me 'o no', ne no' me ní curihanj chij nana chree nimán qui'yaj Jesucristó a. ³ Ne yo'ó no' ro', me ní cu'naj Juana, ne nica no' ro', me sí cu'naj Chuza sí nicun' rihaan sí nicaj suun rey cu'naj Herodes a. Ne yo'ó chana ca'anj ga Jesucristó ro', me ní cu'naj Susana a. Ne vaa que'ee doj nij chana ca'anj ga nij so' a. Nu' nij chana nihánj ro', me ní racuj man nij tuví' Jesucristó se vaa rque' nij no' si'yaj nij no' rasuun cachiin man nij tuví' Jesucristó a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é 'núú trigó tix'nuu yo'ó so' a

⁴ Dan me se cavii que'ee ndo'o nij yuvij daj a chuman', ca'anj ni'yaj nij so' man Jesucristó, ne dan me se quisij cunuun chre' nij yuvij, gaa ne guun che'e Jesucristó nanó so' se-cuento 'núú trigó rihaan nij so' a. ⁵ Cataj Jesucristó nana nihánj a:

—Dan me se curihanj 'o sí me rá cuchruj naa 'núú trigó, ne tix'nuu so' 'núú trigó rihaan yo'óo, ne cayuu doj 'núú trigó yo' rá chrej cheé yuvij, ne curu'maan che'é yuvij man yo', ne ca'na' xtáj, chá xtáj man 'núú trigó naj rá chrej yo', ne dan me se navij nu' 'núú trigó yo', qui'yaj nij xtáj nanj adonj. ⁶ Ne yo'ó ta'aj 'núú trigó yo' ro', cayuu rihaan yuvej rej taj catún' yo'óo a. Xra' 'núú, tzaj ne cuchrii naa le'ej che'é se taj nocoo 'yoo táá xráa yuvej yo' nanj adonj. ⁷ Ne yo'ó ta'aj 'núú trigó yo' ro', cayuu sca'núj coj tanj, ne dan me se yoo doj cachij coj tanj yo' rihaan naa le'ej, ne quinavij nu' naa le'ej, qui'yaj coj tanj nanj adonj. ⁸ Ne yo'ó ta'aj 'núú trigó yo' ro', cayuu rihaan yo'óo sa', ne naa yo' ro', cachij sa', ne cientó ya 'núú cavii, qui'yaj 'o 'o 'núú le'ej ní quini rihaan yo'óo sa' yo' nanj adonj. —Danj cataj Jesucristó rihaan nij so' a.

Gaa ne guun che'e so' ca'mii nucuaj so', cataj so':

—Sese taj yu'uj xreé soj, ne cunó soj nana nihánj ei —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é nanó ndo'o Jesucristó cuentó che'é nij rasuun rihaan nij yuvij a

⁹ Gaa ne xna'anj nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó man so' me che'é nanó so' cuentó che'é 'núú trigó yo' a. ¹⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Xa' soj, tzaj ne tihaan Dioso nana rihaan soj daj qui'yaj Dioso gaa guun chij Dioso rihaan chumij nihánj adonj. Tzaj ne rihaan yo'óo nij yuvij me se inanj cuentó che'é nij rasuun nanó 'unj rihaan nij so', gaa ne ni'yaj nij so' do', nanó xrej nij so' do', tzaj ne se quene'en nij so' do', se xcaj nij so' cuentá

do', a man adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me taj se-cuento 'núú trigó yo' a

¹¹ Canicaj Jesucristó, cataj so':

—Nihánj me cataj xna'anj 'unj che'é se-cuento 'núú trigó, ne ase vaa 'núú trigó yo' ro', danj vaa se-nana Dioso adonj. ¹² Ne ase vaa 'núú cayuu rá chrej ro', danj vaa ta'aj nij sí uno se-nana Dioso, ne dan me se uno nij so' doj tzin', tzaj ne 'na' sí chree, ne a'nej sí chree se-nana Dioso nimán nij so' che'é se na'vej rá sí chree cuchuman rá nij so' ne quinavij nij so' rihaan sayuun qui'yaj Dioso adonj. ¹³ Ne ase vaa ta'aj 'núú trigó cayuu rihaan yuvej ro', danj vaa yo'ó ta'aj nij sí uno se-nana Dioso, ne uun niha' rá nij so', ne doj orá ní gaa chumán xa' rá nij so', tzaj ne nu' 'na' sayuun rihaan nij so', ne nu' tanáj nij so' se-nana Dioso, ne ne noco' raan nij so' se-nana Dioso ma'. ¹⁴ Ne ase vaa ta'aj 'núú cayuu sca'núj tanj ro', danj vaa yo'ó ta'aj nij sí uno se-nana Dioso uun, ne dan me se achén güii, gaa ne anicaj nij so' niganj nanó rá nij so' che'é rasuun achiiin man nij so' do', che'é sa'anj do', che'é se niha' ndo'o vaa rasuun man rihaan chumij nihánj rá nij so' do', ne che'é dan me tanáj xco nij so' se-nana Dioso, ne ne 'yaj nij so' se sa' a ma'. ¹⁵ Ne yo'ó ta'aj nij sí uno se-nana Dioso me se ase vaa 'núú cayuu rihaan yo'óo sa' ne sa' uxrá cachij yo' ro', danj vaa sí sa' uno se-nana Dioso, ne sa' uxrá vaa nij so', ne ve'é nanó xrej nij so' se-nana Dioso, ne nocoo' raan nij so' se-nana Dioso, ne inanj se sa' 'yaj nij so', ne ne a'ne' rá nij so' ga se-nana Dioso ma' —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é aga'ya'an a

¹⁶ Dan me se guun che'e Jesucristó cataj so':

—Nuvi' a 'ó sí achrón ya'an raá aga' ya'an, ne axrj yuve so' aga' rque xruj do', rque yuvé do' ma'. Tananj toco' níi aga' ya'an rej xtá', gaa ne chuguun yo' rihaan cunudanj nij sí atúj rá ve' adonj. ¹⁷ Dan me se a 'ó rasuun caxrij yuve yuvij se qui'nij yuve ma'. Ya nurihanj yo', vaa güii, ne cunudanj yuvij quene'en, vaa güii adonj. ¹⁸ Che'é dan nuchruj raá soj nana ca'mij nihánj ei. 'O se sí nari' nana ro', doj a nari' so', qui'yaj Dioso, ne sí na'vej rá nari' sa' nana ro', tananj doj a ca'nee Dioso nana nari' so' man so', ne quinaj uun so' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa níi Jesucristó do', ase vaa tinúú Jesucristó do', vaa nij sí uno se-nana Dioso a

¹⁹ Dan me se cuchi' nii Jesucristó cuchi' nij tinúú Jesucristó cuchi' ndaa rej vaj Jesucristó, tzaj ne ne ca'vee quinichrun' nij so' rihaan Jesucristó, che'é se man ndo'o yuvij a. ²⁰ Ne cataj 'o so' rihaan Jesucristó a:

—Nicun' nii so' nicun' tinúú so' nicun' xe', ne me rá nij so' quene'en nij so' mán so', Jesús —taj so', cataj xna'anj so' rihaan Jesucristó a.

²¹ Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan nij yuvij a:

—Ase vaa nii 'unj do', ase vaa tinúú 'unj do', vaa nij sí nihánj adonj. 'O se nanó xrej nij so' se-nana Diose, ne 'yaj nij so' ndaa vaa taj nana yo' adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvij a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'ne' Jesucristó suun rihaan na do', rihaan nana do', se vaa canicun' yo' a

²² Dan me se 'o güii catúj Jesucristó rque 'o rihoo ga cunudanj nij sí tucu'yón se-nana so', ne cataj Jesucristó rihaan nij so' se vaa ca'anj cunudanj nij so' ndaa yo'ó nichrej tu'va na lacuaná a. Gaa ne guun che'e rihoo chéé rihoo rihaan na, qui'yaj nij so' a. ²³ Doj ca'anj rihoo, ne cotoj Jesucristó a. Cachén 'o orá nii, gaa ne guun che'e nana yuvaa cavii uxrá yo' go' ndo'o yo' rihaan na, ne dan me se catúj ndo'o na rque rihoo, ne daj doj ca'anj nij rihoo rque na a. ²⁴ Gaa ne guun che'e nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó narii nij so' nej rihaan so', ne:

—Daj doj caví' ní', nanj maestro —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

Gaa ne canicun' caya so', ne caxrij yuvaa so' man nana do', man na do' a. Gaa ne canicun' nana canicun' na do', ne canicun' dínj rihaan na lacuaná yo', qui'yaj Jesucristó nanj adonj. ²⁵ Gaa ne xna'anj Jesucristó man nij sí tucu'yón se-nana so', cataj so':

—Me che'é ne amán rá soj ni'yaj soj man Diose ga —taj so' rihaan nij so' a.

Tzaj ne ca'anj rá nij so', ne cucu'vi' nij so', ne cataj nij so' rihaan tuvi' nij so':

—Daj sij me sí nihánj ga. Ndaa rihaan nana do', ndaa rihaan na do', a'ne' so' suun, ne uno roj yo' a'mii so' ason —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quirii Jesucristó man nij nana chree nimán 'o snó'o a

²⁶ Dan me se guun gan' rihoo nuu Jesucristó ga estadó Galilea, ne cachén yo' ca'anj yo' ndaa nichrej tu'va na lacuaná yo', ndaa rej ne nij sí man chuman' Gadara a.

²⁷ Cuchi' nij so' yo'ó yo', ne nanij Jesucristó rihoo, gaa ne nari' tuvi' so' ga 'o sí chihanj chuman' yo', ne so' me sí nuu nana chree nimán, ne taj yatzij nuu so' do', na'vej rá so' cayaán so' ve' tucaú so' do', inanj rihaan santó ne so' do' a. ²⁸⁻²⁹ Dan me se ca'ne' Jesucristó suun rihaan nana chree se vaa

curihanj nana chree nimán so' a. 'O se quisj que'ee canó nana chree man so' a. Dan me se ndaa aga' ne' numij nii ra'a so' do', tacóo so' do', tzaj ne xuun so', ne x'ne' yo', qui'yaj so', gaa ne nicaj nana chree man so' ca'anj nij so' quij nanj adonj. Dan me se gaa quene'en so' man Jesucristó, ne caguáj so', ne canicun' ruj so' rihaan Jesucristó, ne nucuaj ca'mii so', cataj so':

—Veé ne'en 'unj se vaa ta'nij Diose sí sa' ndo'o mé so', Jesús. Me che'é 'ná so' rej né 'unj ga. Cataj xna'anj sa' 'unj rihaan so' se vaa se qui'yáa so' sayuun manj ma' —taj so' rihaan Jesucristó a.

³⁰ Gaa ne xna'anj Jesucristó man nana chree yo', cataj so':

—Daj cu'naj so' ga —taj Jesucristó, xna'anj so' man nana chree a.

Ne dan me se cataj nana chree yo':

—X'ne' nocgo me núj á —taj nij so' che'é rej aj catúj que'ee ndo'o nij so' nimán snó'o yo' a.

³¹ Gaa ne cachín ni'yaj nij nana chree rihaan Jesucristó se gaa nanj ca'nej so' man nij so' rej cunuuj rej nuu ya'an, ne:

—Achín ni'yaj ndo'o núj rihaan so' se ca'neé so' man núj rej nuu ya'an, man Jesús —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³² Ne dan me se chéé 'o x'ne' nocgo xcáa rej tacaan rej yo', chá nij xo' coj, ne dan me se cachín ni'yaj nij nana chree rihaan Jesucristó se vaa ca'vej rá Jesucristó catúj nij so' nimán xcáa, ne cayaán nij so' nimán xcáa a. Ne ca'vej rá Jesucristó catúj nij so' nimán xcáa a. ³³ Che'é dan me curihanj nij nana chree nimán snó'o, ne catúj nij so' nimán xcáa, ne dan me se ruvaa uxrá tacaan nicun' tu'va na lacuaná rej vaj nij xcáa yo', ne gaa catúj nij nana chree nimán xcáa yo', gaa ne cunánj ndo'o nij xo' ca'anj nij xo', ne veé danj vaj nij xo', ne quiniij nij xo' rque na, ne canó xráa nij xo' nanj adonj.

³⁴ Dan me se quene'en nij sí tumé xcáa se vaa guun, gaa ne cunánj nij so' ca'anj cataj xna'anj nij so' rihaan nij yuvij man chuman' do', rihaan nij yuvij man tacaan do' a.

³⁵ Gaa ne dan me se ca'na' ni'yaj nij yuvij se vaa guun, gaa ne ca'na' nij so' rej nicun' Jesucristó, gaa ne quene'en nij so' man sí curihanj nana chree nimán a. Aj nanuú so' sagan' so', ne dínj ne so' rihaan Jesucristó a. Ne aj ti'inj se snúú so', ne nuu sa' so' a. Gaa ne cucu'vi' ndo'o nij yuvij se vaa qui'yaj Jesucristó a. ³⁶ Gaa ne cataj xna'anj nij sí quene'en rihaan nij yuvij daj qui'yaj Jesucristó ne nahuun sa' sí nuu nana chree nimán a.

³⁷ Che'é dan cucu'vi' ndo'o nij sí man chuman' Gadara, ne che'é dan cachín ni'yaj taran' nij so' rihaan Jesucristó se vaa ca'anj yanij Jesucristó rihaan nij so' a. Gaa ne dan me se catúj Jesucristó rque rihoo, ne canicaj

so' ca'anj so' a. ³⁸ Gaa ne dan me se cachín ni'yaj sí nahuun sa' rihaan Jesucristó se vaa ca'vej rá Jesucristó ca'anj so' ga Jesucristó, tzaj ne ne ca'vej rá Jesucristó ma'.

³⁹ —Canicaj so' nán' so' tucua' so', ne cataj xna'anj so' rihaan tuví' so' che'é se sa' ndo'o qui'yaj Diöse che'é so' á —taj Jesucristó rihaan so' a.

Gaa ne canicaj sí nahuun sa' yo' quinán' so', ne ca'mii natáj so' rihaan taran' nij yuvij yanj chuman' yo' che'é se sa' qui'yaj Jesucristó rihaan so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é chala cunii do', che'é chana' chij do', nahuun sa', qui'yaj Jesucristó a

⁴⁰ Nanicaj Jesucristó, namán uún so' tu'va na lacuaná a. Gaa ne man' ndo'o yuvij na'vij man so', ne guun niha' rá nij yuvij se vaa namán uún so' a. ⁴¹ Gaa ne dan me se ca'na' 'o so' rihaan Jesucristó, ne Jairo cu'naj so', ne so' me sí 'nij ra'a 'o ve' tucuyón' nij yuvij israelít se-tucuanj Moisés, ne dan me se canicun' ruj so' rihaan Jesucristó, ne cachín ni'yaj so' rihaan Jesucristó se vaa ca'anj Jesucristó tucua' so' a. ⁴² Ne orún' ra' ta'nij chana' so' chala cunii vaj chuvij yo', tzaj ne ran' ndo'o yo', ne daj do' cavi' yo', ne che'é dan guun rá so' ca'anj Jesucristó tucua' so' a.

Veé dan me ca'anj Jesucristó ga so', ne ca'anj ndo'o yuvij ga so', ne ndaa raan ma'an chrej vaj yuvij ga so' a.

⁴³ Dan me se sca'núj nij so' vaj 'o chana' ran' ndo'o, ne quisij chuvij ya' yo' xra' ton man no', ne cutun' no' cunudanj sa'anj vaa rihaan no', tzaj ne taj vaj 'o sí guun nucua'j qui'yaj nahuun sa' no' ma'. ⁴⁴ Dan me se quinichrun' no' rej xco Jesucristó, ne canó ra'a no' do'j tu'va sagan' so' a. Dan me se nu' canó ra'a no' tu'va sagan' so', ne nu' canicun' se xra' ton man no' nanj adonj. ⁴⁵ Gaa ne xna'anj Jesucristó se vaa me sí canó ra'a sagan' so', tzaj ne 'o' nij yuvij ne cano' ra'a sagan' so' ma', taj nu' nij yuvij a. Gaa ne cataj Pedró rihaan Jesucristó:

—Maan che'é se raan vaj nij yuvij, ne canó rma'an ra'a 'o so' sagan' so', maestro —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

⁴⁶ Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Vaa 'o yuvij canó ra'a sagan' 'unj adonj. Ne'enj se vaa nahuun yuvij qui'yaj adonj —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁴⁷ Gaa ne xcaj chana' cuentá se vaa quene'en Jesucristó se vaa qui'yaj no', gaa ne ri'ij man no', ne ca'na' no', ne canicun' ruj no' rihaan so', gaa ne cataj xna'anj no' rihaan nu' nij yuvij se vaa maan se canó ra'a no' sagan' Jesucristó, ne nu' maan orá dan nahuun sa' no' ne canicun' se xra' ton man no', taj no' rihaan cunudanj nij yuvij a.

⁴⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan no', ne:

—Nahuún so' che'é se amán rá so' ni'yaj so' manj, nocoj. Ve'é ca'anj so', ne dínj gaa nimán so' ca'anj so' á —taj Jesucristó rihaan no' a.

⁴⁹ Ataa navj ca'mii Jesucristó, ne ca'na' 'o sí cavi' tucua' Jairo, ne cataj so' rihaan Jairo a:

—Aj cavi' ta'ní' so', ne taj che'é caraa chrú' so' rihaan maestró a ma' —taj sí 'na' cataj xna'anj rihaan Jairo a.

⁵⁰ Dan me se cuno Jesucristó nana' ca'mii sí ca'na', gaa ne cataj so' rihaan sí cu'naj Jairo a:

—Se cuchu'ví' so' ma'. Maan se cuchuman ya' rá so' ni'yaj so' manj, ne quinahun ta'ní' so' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁵¹ Dan me se cuchi' Jesucristó tucua' Jairo, ne ne ca'vej Jesucristó catu' nij yuvij rá ve' ga so', ne maan Pedró do', Juan do', Jacobo do', roj nica' Jairo do', ca'vej so' catu' rá ve' ga so' a. ⁵² Dan me se ta'vee ndo'o nij sí cunuu chre' rá ve' che'é chala cunii cavi', ne nanó uxrá rá nij so', ne go' nij so' cuxru' rucua' nij so' a. Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan nij so':

—Se ta'vee soj ma'. 'O se ne cavi' no' ma'. Maan se otoj uun no' nanj á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

⁵³ Gaa ne ca'nga' naco' nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó che'é se aj quene'en nij so' se vaa aj cavi' ya' no' a. ⁵⁴ Tzaj ne catú' Jesucristó rá cuarto' naj no', ne quita'aa so' ra'a no', ne nacú'ún so' man no', cataj so':

—Naxagaa so', chala cunii —taj so' rihaan no' a.

⁵⁵ Ne cunuu i'na' uún no', gaa ne nu' naxagaa no', ne nu' ca'ne' Jesucristó suun rihaan roj nica' Jairo se vaa go' roj so' do'j se chá chá chala cunii, taj Jesucristó rihaan roj nica' Jairo a.

⁵⁶ Dan me se ca'anj rá roj so' se vaa qui'yaj Jesucristó, gaa ne cataj Jesucristó rihaan roj so' a:

—A 'o yuvij se cataj xna'anj roj soj rihaan daj qui'yaj che'é chala cunii ma' —taj Jesucristó rihaan roj nica' roj so' a.

9

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'neé Jesucristó man chuvij nij sí tucuyón se-nana' ca'anj ca'mii natáj nij so' a

¹ Dan me se canacú'ún Jesucristó man chuvij nij sí tucuyón se-nana' so', ne cunuu chre' nij so', ne go' so' se nucua'j man nij so', gaa ne ca'vee qui'yaj canaán nij so' rihaan me ma'an nana' chree do', ca'vee ca'ne' nij so' chí'ij xraá sí ran' do' a. ² Gaa ne ca'neé so' man nij so' ca'anj ca'mii natáj nij so' che'é giú' guun chij Diöse rihaan chumij

nihánj, ne ca'neē nij so' chi'iij xráá nij síi ran' do' a. ³ Ne cataj so' rihaan nij so' a:

—A 'ó rasuun se nicaj soj ca'anj soj ma'. Chruun garroté do', nanj do', se chá do', sa'anj do', se nicaj soj ma'. Orún' niqúee yatzij nuu' soj ca'anj ga soj á. ⁴ Ne me ma'an ve' cuchí' soj ne ca'vej 'o so' canē soj ro', ne veé ve' yo' yo' o canē soj ne veé ve' yo' caviij soj ca'anj soj ca'miij natáj soj se-nana Diose á. ⁵ Ne me ma'an 'o chuman' se ca'vej rá nij síi chihanj cunō nij so' se-nana soj, tanáj soj chuman' yo', ne caviij soj tu'va chuman' yo', ne nacunan' soj tacóo soj cayyu yo'óo tachruu mān chuman' yo' tacóo soj á. Ndaa dan, gaa ne xcaxj nij síi chihanj yo' cuentá se vaa tumé nij so' cacun' se vaa ne ca'vej rá nij so' cunō nij so' se-nana soj man adonj —taj Jesucristó rihaan chuvij nij so' a.

⁶ Gaa ne dan me se ca'anj nij so' nij chuman', ne ca'miij natáj nij so' se-nana Diose nana sa', ne me rej ma'an vaj nij so' ca'neē nij so' chi'iij xráá nij síi ran' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa xcaxj síi nicaj suun cu'naj Herodes cuentá che'é Jesucristó a

⁷ Dan me se cuno síi nicaj suun cu'naj Herodes nu' se vaa qui'yaj Jesucristó, gaa ne guun rá Herodes quene'en so' me síi me Jesucristó a. 'O se ta'aj yuviij cataj se vaa cunuu i'na' uún Juan síi cuta' ne man yuviij, ⁸ ne yo'ó ta'aj yuviij cataj se vaa curuvi' uún síi cu'naj Elías síi cayáan gaa naá, ne yo'ó ta'aj uún yuviij cataj se vaa cunuu i'na' uún 'o síi nata' se-nana Diose gaa naá a. ⁹ Tzaj ne ma'an síi cu'naj Herodes cataj, ne:

—Aj cavi' Juan, ne x'ne' chihá Juan, qui'yaj a. Tzaj ne ne ne'enj me yuviij me síi nihánj, ne tu'va nii danj che'é so' rihanj ma' —taj Herodes a.

Gaa ne guun uxrá rá Herodes quene'en so' man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'vee quirii Jesucristó se chá 'un' mij snó'o a

¹⁰ Dan me se namán chuvij nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan Jesucristó, ne nata' nij so' rihaan Jesucristó che'é nu' nij suun sa' nocoo qui'yaj suun nij so' rej ca'anj nij so' a. Gaa ne nicaj Jesucristó man taran' nij so', ca'anj nij so' ndaa tu'va chuman' cu'naj Betsaida rej yanij a. ¹¹ Tzaj ne quene'en 'o x'ne' nocoo yuviij rej ca'anj Jesucristó, gaa ne canoco' nij so' man Jesucristó, ca'anj nij so' a. Gaa ne ve'é ca'miij Jesucristó ga x'ne' nocoo yuviij canoco' man so', ne ca'miij natáj so' che'é güiij guun chij Diose rihaan chumij nihánj, ne quinahuun nij síi ran', qui'yaj so' do' a. ¹² Dan me se nichrun' cata' güiij, ne dan me se quinichrun' chuvij nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan so', ne cataj nij so':

—Qui'yáá so' se ndo'o, ne na'nej so' chrej man nij yuviij, ca'anj nij so' rej chuman' nocoo chuman' ra'a do', gaa ne mān ve' caran' nij so' do', mān se chá quirí' nij so' chá nij so' do' a. Tzaj ne rej mān ní' nihánj me se rco' quij me nihánj, ne taj rej caran' nij so', taj se chá chá nij so' do', nihánj ma' —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹³ Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a: —Go' ma'an soj se chá chá nij yuviij ei —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

—Tzaj ne taj se chá rihaan núj ma'. Mān se orún' 'un' rachruún ne vjij gueē xcuaaj ne, vaa rihaan núj nanj á. Tzaj ne ca'vee ca'anj núj, ne quirān núj se chá chá cunudanj nij yuviij nihánj nanj á —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹⁴ Dan me se 'un' mij snó'o mán rej yo' ta' asuun, ne inq me chana ga xniij adonj. Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a:

—Cayáan nij yuviij rihaan yo'óo, qui'yaj soj, ne dan me se cunū chre' 'o vjij chihaa chí' vjij chihaa chí' yuviij canē 'o 'o rej, qui'yaj soj á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁵ Ne veé danj qui'yaj nij so', ne ca'anj canē cunudanj nij yuviij a. ¹⁶ Gaa ne dan me se quita'aa Jesucristó 'un' nij rachruún ga roj xcuaaj yo', gaa ne ni'yaj so' rej xta', ne nago' so' gracia rihaan Diose che'é se chá yo', gaa ne cuxra' ta'aj so' rachruún do', nee xcuaaj do', ne caxri' so' ston nij síi tucu'yón se-nana so', che'é rej caxri' nij so' ston nij yuviij a. ¹⁷ Gaa ne chá taran' nij yuviij, ne caraa rque nij so' ne ndaa quináj ndo'o se chá a. Gaa ne naqui'yaj chre' nij so' nu' se quináj tu'va yuviij, ne caraa nij so' yo'óo cunū' chuvij scaa a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Pedró me síi me Jesucristó a

¹⁸ Dan me se 'o güiij ca'anj Jesucristó 'o rej yanij cachíin ni'yaj so' rihaan Diose, ne nij síi tucu'yón se-nana so' ro', mán rej yo' ga so', ne xná'anj so' man nij so', cataj so', ne:

—Me sij mé 'unj, taj nij yuviij ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij so' a.

¹⁹ —Vaa síi taj se vaa síi cu'naj Juan síi cuta' ne man yuviij mé so' ei. Ne vaa síi taj uún se vaa síi cu'naj Elías síi nata' se-nana Diose gaa naá me uún so' chuguanj. Ne vaa síi taj uún se vaa yo'ó síi nata' se-nana Diose gaa naá me uún so' xa'. Danj taj 'o 'o ta'aj nij yuviij nanj á —taj nij so' a.

²⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so':

—Ne ma'an soj, gaa ne me sij mé 'unj, rá soj uún ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij síi tucu'yón se-nana so' a.

Gaa ne cataj Pedró:

—Síi ca'neé Diose tjanii man yuviij rihaan sayuun mé so' ei —taj so' rihaan Jesucristó a.

²¹ Gaa ne cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Se cataj nij soj nana vaa danj rihaan a 'ó nij yuvij ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó se vaa cavi' so' ne cunuú i'na' uún so' a

²² Gaa ne cataj uún Jesucristó rihaan nij sítu tucu'yón se-nana so' a:

—Xa' 'unj sij ca'née Diosé nıcaj yu'unj man yuvij, tzaj ne no xcúun 'unj quiran' ndo'o 'unj sayuun qui'yaj nij sítu uun chij do', qui'yaj nij xrej ata suun nocoo doj do', qui'yaj nij sítu naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij do', ne nachri' ndo'o nij so' ni'yaj nij so' mán 'unj, ne ticavi' nıi mán 'unj, ne cachén va'núj güii, gaa ne cunuú i'na' uún 'unj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

²³ Gaa ne dan me se cataj so' rihaan cunudanj nij yuvij a:

—Sese me rá yo'ó so' canocó' so' manj, ne se guun rá so' qui'yaj so' se vaa me rá ma'an so' qui'yaj so' ma'. Ne ca'vee se quiran' uxrá so' sayuun do', ca'vee se ndaa cachron nıi man so' rihaan rcutzé do', tzaj ne daj a 'o 'o güii me se yo'ó qui'yaj suun so' che'ej, ne yo'ó canocó' raan so' manj adonj. ²⁴ Tzaj ne sese vaa 'o sítu me rá tinanii man ma'an rihaan sayuun, ne vaa güii yo'ó cavi' nimán so' adonj. Tzaj ne sese cavi' yo'ó so' che'ej se me so' sítu nocoo' manj, ne vaa güii cunuú i'na' uún so' adonj. ²⁵ Ne a me se quirı' 'o so' sese qui'yaj canaán so' nu' rasuun man rihaan chumiı' nihánj, ne ca'anj ni'ya nimán ma'an so', rá soj ga. Daj chihaa nıj se ca'vee caviı' sa' so', qui'yaj rasuun man rihaan chumiı' nihánj a ma'. ²⁶ Dan me se xa' sítu uun na'aj ni'yaj manj ne uun na'aj ni'yaj se-nana, tzaj ne vaa güii guun na'aj 'unj sij ca'née Diosé nıcaj yu'unj man yuvij ni'yaj 'unj man so' asá' ca'na' uún 'unj rihaan chumiı' nihánj adonj. Ne güii yo' me se ve'é ndo'o guun chij 'unj, qui'yaj Réj Diosé, ne caviı' sa' 'unj, qui'yaj se-mozó Diosé nij sítu guee adonj. ²⁷ Nihánj me se cataj ya 'unj rihaan soj se vaa xa' ta'aj soj sij nicun' nihánj cuano me se gaa ataa a cavi' ta'aj soj, ne ya quene'en ta'aj soj asá' guun che'e Diosé guun chij Diosé rihaan chumiı' nihánj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan cunudanj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa chuguun ndo'o man Jesucristó ni'yaj nij sítu tucu'yón se-nana so' a

²⁸ Quisij ca'mii Jesucristó nana vaa danj, gaa ne cachén 'o tunj güii ta' asuun, gaa ne nıcaj Jesucristó man Pedró ga Juan ga Jacobo, ne cavii so' raá 'o quij xcaan, ca'anj cachınj ni'yaj so' rihaan Diosé a. ²⁹ Gaa cachıın ni'yaj so' rihaan Diosé, ne yo'ó cunuú ino rihaan so', ne yuun che'e cunuú

catzij sagan' so', ne ndaa raan lá ma'an sagan' so' a. ³⁰ Gaa ne dan me se naqui'yaa vıj snó'o rihaan nij so', ne nanó roj so' cuentó ga Jesucristó, ne Moisés do', Elías sítu nata' se-nana Diosé gaa naá do', me roj so' a. ³¹ Dan me se ve'é ndo'o curuvi' roj so', ne ca'mii roj so' ga Jesucristó che'é se vaa quiran' Jesucristó chuman' Jerusalén, ne cavii so' chumiı' nihánj, ndaa vaa guun rá Diosé qui'yaj so' a. ³² Dan me se ca'na' ndo'o nej rihaan nij tuvi' Pedró, tzaj ne ne cotoj nij so' ma'. Quene'en nij so' ndaa vaa chuguun sagan' Jesucristó do', ndaa vaa chuguun sagan' roj sítu nicun' ga so' do' a. ³³ Gaa ne dan me se guun che'e roj sítu nicun' ga Jesucristó ca'anj yanıj roj so' ga Jesucristó, gaa ne cataj Pedró rihaan Jesucristó:

—Cunaj uxrá vaa mán nıj nihánj ga so', maestro. Ne qui'yaj nıj va'núj ve' yacataj cané soj nanj á. 'O ve' cané so', ne yo'ó ve' cané sítu cu'naj Moisés, ne yo'ó ve' cané sítu cu'naj Elías ei —taj Pedró rihaan Jesucristó, tzaj ne ne quene'en uxrá so' daj me che'é ca'mii so' rihaan Jesucristó danj a ma'.

³⁴ Quisij ca'mii so' nana vaa danj, gaa ne ca'na' 'o ngaa rej xta', ne caráan ngaa xraá nij so' ne maxij nij so' rque ngaa, ne cuchu'vi' va'núj nij sítu tucu'yón se-nana Jesucristó yo' a. ³⁵ Gaa ne Diosé ro', ca'mii nana cuno nij so' rque ngaa yo' a. Ne cataj Diosé:

—Sítu nihánj me ta'nıj sítu 'ee raj adonj. Cunoj soj rihaan so' ei —taj Diosé cuno nij so' a.

³⁶ Quisij ca'mii Diosé, gaa ne taj orún' Jesucristó nicun', quene'en nij so' a. Tzaj ne yo'ó caráan tu'va nij so' se vaa quene'en nij so', ne güii guun danj me se a 'ó yuvij ne cataj xna'anj nij so' rihaan a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'o xnıi nuu nana chree nimán, qui'yaj Jesucristó a

³⁷ Dan me se cachén 'o yan', ne quisij güii, gaa ne ca'anj Jesucristó ga nij sítu tucu'yón se-nana so' rej rque a. Gaa ne nari' tuvi' nij so' ga 'o x'ne' nocoo yuvij a.

³⁸ Gaa ne dan me se nucuj ndo'o ca'mii yo'ó sítu 'na' sca'núj nij yuvij rihaan Jesucristó, ne cataj so':

—Achıın ni'yaj rihaan so' se vaa cunuú 'ee rá so' ni'yaj so' ta'nıj che'é se orún' raá so' me ta'nıj, maestro —taj so' rihaan Jesucristó, ne— ³⁹ Dan me se naruvi' nana chree nimán ta'nıj, ne taj ni'yón snúu so', ne aguáj so', ne avii yatan' tu'va so', 'yaj nana chree yo', ne 'yaj chi'ıı' ndo'o nana chree yo' man ta'nıj, ne sayuun uxrá curıhanj nana chree yo' nimán ta'nıj adonj. ⁴⁰ Ne dan me se cachıın ni'yaj rihaan nij sítu tucu'yón se-nana so' se vaa quirıj nij so' nana chree nimán ta'nıj, tzaj ne ne ca'vee quirıj nij so' nana chree nimán

ta'núj ma'. —Danj cataj snó'o yo' rihaan Jesucristó a.

⁴¹ Gaa ne cataj Jesucristó a:

—Dan me se sí ne amán rá me soj sijn man rihaan chumij nihánj cuano, ne chí'ij vaa nimán soj, ne a me daj cachej ga soj, ne a me daj gaa naj nimanj n'iyaj 'unj man soj, gaa ne ca'vee qu'iyaj canaán soj ga. N'icaj so' man xnii ca'na' so' rihanj cuaj á —taj Jesucristó a.

⁴² Dan me se gaa 'na' xnii, ne nu' snúú xnii, ne naxru' xnii, qu'iyaj nana chree yo', tzaj ne ca'ne' Jesucristó suun rihaan nana chree se vaa curihanj so' nimán xnii, ne dan me se curihanj nana chree yo' nimán xnii, ne nahuun sa' xnii, qu'iyaj Jesucristó, ne nago' Jesucristó man xnii rihaan rej xnii a. ⁴³ Gaa ne quene'en nij yuvij se vaa nucuaj ndo'o Diose sí qu'iyaj suun sa' nocoo yo', ne caráya'anj nu' nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj uún Jesucristó se vaa vaa güii caví' so' a

Dan me se caráya'anj cunudanj yuvij se vaa qu'iyaj Jesucristó a. Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a:

⁴⁴ —A 'o xco' se quini'yón soj nana nihánj nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano ma'. Dan me se 'unj sijn ca'née Diose n'icaj yu'unj man yuvij me se vaa güii nago' nii mán 'unj rihaan yuvij adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

⁴⁵ Tzaj ne ne cunó nij so' nana ca'mii Jesucristó, ne ne ca'vej rá Diose xcaxj nij so' cuentá ma'. Ne cuchu'vi' nij so' xna'anj nij so' man Jesucristó che'é nana yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj me sí me sí guun chij doj a

⁴⁶ Dan me se guun che'e nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó ca'mii cunu' nij so' me nij so' guun chij doj a. ⁴⁷ Tzaj ne xcaxj Jesucristó cuentá daj vaa nimán nij so', ne che'é dan quita'aa so' ra'a 'o ne'ej, ne n'icaj so' cachrón so' x'núú so', ⁴⁸ gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Me ma'an 'o sí aráj cochroj ne a'mii sa' so' ga 'o ne'ej nihánj che'ej, ne adi' ma'anj me aráj cochroj ne a'mii sa' so' ga vaa nanj adonj. Dan me se sí a'mii sa' ga 'unj me se nuveé orún' 'unj me a'mii sa' so' ga ma'. Maan Diose ya sí ca'née mán 'unj me aráj cochroj ya so' ne a'mii sa' ya so' ga vaa nanj adonj. 'O se sí nica' doj rihaan taran' soj ro', me sí sa' doj rihaan taran' soj a —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó se vaa me ma'an sí ne unu' ga so' me tuvi' so' a

⁴⁹ Gaa ne cataj sí cu'naj Juan rihaan Jesucristó a:

—Quene'en núj man 'o sí ata' tu'va se-chuví so', ne urihanj nana chree nimán yuvij, 'yaj so', nanj maestro. Tzaj ne caráan núj chrej ca'mii so' ne se qu'iyaj so' danj, che'é se nuveé sijn chéé ga ní me so', taj núj, nanj maestro —taj Juan rihaan Jesucristó a.

⁵⁰ Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ca'ne' sa' guce' rá soj qu'iyaj ma'an so' danj ei. 'O se xa' sí ne unu' ga soj, tzaj ne tuvi' soj me so' adonj —taj Jesucristó rihaan Juan do', rihaan yo'óo nij sí tucu'yón se-nana so' do' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan sí cu'naj Jacobo do', rihaan sí cu'naj Juan do', se vaa nij ca'mii roj so' a

⁵¹ Dan me se gaa nichrun' güii quinan' Jesucristó xta', gaa ne yo' ca'née nucuaj nimán so' ca'anj so' chuman' Jerusalén a.

⁵² Dan me se ca'ne' so' suun rihaan doj sí chéé ga so' quitaj yaan nij so' nana' nij so' ve' caran' nij tuvi' nij so', gaa ne ca'anj nij sí ca'anj suun, ne cuchí' nij so' 'o chuman' yanj nij sí samaritano a. ⁵³ Tzaj ne quira'aan nij sí samaritano ve' tucua' nij so' rihaan Jesucristó, che'é se guun rá so' ca'anj so' chuman' Jerusalén a. ⁵⁴ Dan me se gaa quene'en roj sí tucu'yón se-nana Jesucristó roj sí cu'naj Jacobo ga Juan, se vaa quira'aan nij sí samaritano ve', gaa ne xná'anj roj so' man Jesucristó, cataj roj so':

—Me rá so' cachinj ni'yaj núj rihaan Diose, ne ca'nej Diose ya'an, ne cacaa' nij sí samaritano na' —taj roj so', xná'anj roj so' man Jesucristó a.

⁵⁵ Tzaj ne ni'yaj Jesucristó man roj so', ne caxrij yuva' Jesucristó man roj so', ne cataj Jesucristó a:

—Ne ne'en soj daj sijn me soj ne guun danj rá soj a. Xa' 'unj, tzaj ne ne ca'na' 'unj t'icaví' 'unj man yuvij ma'. Che'é yan t'ianii 'unj man yuvij rihaan sayuun ca'na' 'unj adonj —taj Jesucristó rihaan roj so' a.

⁵⁶ Gaa ne ca'anj nij tuvi' Jesucristó yo'óo chuman' caran' nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Jesucristó rihaan va'núj sí tihaj guun rá canoco' man so' a

⁵⁷ Gaa vaj nij so' chrej, gaa ne ca'na' 'o so', ca'mii so' ga Jesucristó a:

—Canocó' 'unj mán so' daj rej ma'an vaj so' ei —taj so' rihaan Jesucristó a.

⁵⁸ Gaa ne cataj ya Jesucristó se vaa ran' so' chéé so' a:

—'O se nij chunee ro', otoj sa' nij xo' rá yu'uj taj rque yo'óo, ne nij xtáj chéé xta' ro', vaa saca' nij xo' a. Ne xa' 'unj sijn ca'née Diose n'icaj yu'unj man yuvij, tzaj ne taj a doj rej

quináá 'unĵ cotoĵ 'unĵ a ma' —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁵⁹ Ne dan me se cataĵ Jesucristó rihaan yo'ó so' a:

—Cañocó' so' manĵ ca'anj ní' á —taj Jesucristó rihaan so' a.

—Ca'veĵ so' nanĵ tucuaj, ne ndaa cavi' réj, gaa ne cachin' 'unĵ man réj, gaa ne cañocó' 'unĵ man so' ei —taj so' rihaan Jesucristó a.

⁶⁰ Tzaj ne cataĵ Jesucristó rihaan so' a:

—Ca'ne' rá so' cachin' ma'an nij sí cavi' nimán man tuvi' so' xngá á. Ne ca'anj so', ca'mii natáĵ so' che'é güii guun chij Diose rihaan chumij nihánĵ ei —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁶¹ Ne dan me se cataĵ yo'ó so' uún rihaan Jesucristó a:

—Me raj cañocoĵ man so', Señor. Tzaj ne asino ca'veĵ so' ca'anj cataĵ xna'anj 'unĵ rihaan nij tuvij, gaa ne ca'naj, ne ca'anj ní' ei —taj so' rihaan Jesucristó a.

⁶² Tzaj ne cataĵ Jesucristó rihaan so' a:

—Sí oró' nee ni'yaj rej xcó so', ďaj chihaa mĵ se cavii niĉa tucuáán qui'yaj so' ma'. Ne síi me rá canocó' manĵ me se se guun cañicaj uún so' rej xcó so' ma'. Ne sese ďanj qui'yaj so', ne ďaj chihaa mĵ se ca'vee guun chij Diose nimán so' ma'. Ne ase vaa sí oró' nee rii tucuáán ro', vaa síi me rá canocó' manĵ adonĵ —taj Jesucristó rihaan so' a.

10

Nana nihánĵ taj xna'anj se vaa ca'neé Jesucristó man va'nuj chihaa chi' sí tucu'yón se-naĉa so' ca'anj ca'mii natáĵ nij so' a

¹ Cachén doĵ, gaa ne narii Jesucristó man ya'núĵ chihaa chi' snó'o, ne ca'neé so' man vij vĵ nij so' quitaj yaan nij so' rihaan Jesucristó ca'anj nij so' ďaj a chuman' cachén Jesucristó, ² ne cataĵ Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ya uxrá, ne vaa ndo'o suun rihaan ní', ne nij sí 'yaj suun me se doĵ nij so' nanĵ adonĵ. Ne cachinĵ ni'yaj ní' doĵ nij sí qui'yaj suun rihaan Diose síi uun chij 'nĵ ra'a suun, gaa ne ca'nej so' doĵ yuviĵ qui'yaj suun se-suun so' adonĵ. ³ Dan me se ca'anj ca'mii natáĵ so' rihaan nij yuviĵ, tzaj ne xcaĵ soĵ cuentá se vaa ca'na' sayuun rihaan soĵ ei. 'O se ase vaa matzinĵ vaj rej man xca'yaj ca'nu' ro', ďanj gaa soĵ chuguanĵ. ⁴ Se nicaj soĵ vitó nuĵ sa'anj se nicaj soĵ nanĵ se nicaj soĵ yo'ó tacóĵ canĵ se nicaj soĵ ca'anj soĵ ma'. 'O rej ca'anj soĵ, ne 'o rej cañicaj soĵ, ne se canicun' soĵ nana soĵ cuentó ga yuviĵ ma'.

⁵ "Asa' catúĵ soĵ rá 'o ve', ne asino cataĵ soĵ rihaan nij síi yanĵ rá ve' yo' se vaa ďinj gaa cumán nij so', qui'yaj Diose a. ⁶ Ne sese yanĵ 'o síi çayáán sa' ga Diose rá ve' yo', gaa ne ya ve'é çayáán so', qui'yaj Diose a. Tzaj ne sese nuvi' síi çayáán sa' ga Diose yáán rá ve'

yo', ne cañicaj uún nana sa' ca'mii soĵ rihaan ma'an soĵ, qui'yaj Diose, tzaj ne se cavii sa' nij síi tucuá yo' a ma'. ⁷ Caran' soĵ ve' yanĵ síi sa' yo', ne me ma'an se rque síi yanĵ yo', ne cha soĵ co'q soĵ doĵ, ne no xcúún yuviĵ rque yuviĵ chraa cha soĵ che'é suun sa' 'yaj suun soĵ a. Se ca'anj soĵ caran' soĵ yo'ó yo'ó ve' ma'. ⁸ Asa' cuchi' soĵ 'o chuman', ne sese ve'é ca'mii nij síi man chuman' yo' ga soĵ, gaa ne cha soĵ me ma'an se chá rque nij so' man nij soĵ a. ⁹ Ca'neĉe soĵ chi'ii xráá nij síi ran' man chuman' yo', ne ca'mii natáĵ soĵ rihaan yuviĵ se vaa nichrun' guun chij Diose chiháán nij so' a.

¹⁰ "Tzaj ne asa' cuchi' soĵ 'o chuman', ne sese ne ca'veĵ rá nij yuviĵ cunóĵ nij yuviĵ se-naĉa soĵ, gaa ne canicun' soĵ tanuĵ rá callé chuman', gaa ne cataĵ soĵ rihaan nij yuviĵ man chuman' yo' a: ¹¹ "Asa' curihanĵ nĵ chuman' nihánĵ, ne nacunan' nĵ tacóó nĵ, ne tucuayuu nĵ yo'óo tachruĵ avii chiháán soĵ tacóó nĵ cayuu yo' rihaan ma'an soĵ a. Gaa ne xcaĵ soĵ cuentá se vaa guun rá Diose guun chij Diose chiháán soĵ, tzaj ne ne ca'veĵ rá soĵ a". Đanj cataĵ soĵ rihaan nij síi na'veĵ rá cunó nana ca'mii soĵ a. ¹² Ne cataĵ xna'anj 'unĵ rihaan soĵ cuano se vaa vaa güii ca'ne' 'unĵ cacun' che'é nij yuviĵ, gaa ne quiran' nij yuviĵ man chuman' yo' doĵ sayuun rihaan nij síi chi'ii man chuman' Sodoma adonĵ —taj Jesucristó rihaan nij síi ca'neé so' a.

Nana nihánĵ taj xna'anj se vaa cataĵ xna'anj Jesucristó che'é sayuun quiran' yuviĵ man va'nuj chuman' yuviĵ ne ca'veĵ rá cunó se-naĉa so' a

¹³ Gaa ne dan me se cataĵ uún Jesucristó a:

—Nique soĵ sĵ man chuman' Corazín a. Nique soĵ sĵ man chuman' Betsaida a. 'O se quiran' uxrá soĵ sayuun nanĵ á. Dan me se nij síi man chuman' Tiro doĵ, nij síi man chuman' Sidón doĵ, me síi chi'ii nimán nanĵ á. Tzaj ne sese ca'anj 'unĵ chiháán nij so', ne sese qui'yaj suun sa' nocóo ni'yaj nij so', ne cunó nij so' se-naĉa ne guun ya rá nij so' se vaa tumé nij so' cacun', ne cañicaj nimán nij so', ne quinanó ndo'o rá nij so' che'é cacun' tumé nij so', ne ndaa yatziĵ ya' cunuú nij so', ne ndaa yaj chruun acaa ruvaj caraa nij so' raĵ nij so', che'é yan quinanó rá nij so' che'é cacun' tumé nij so' asuun saĵ adonĵ. Nihánĵ, ne ne ca'anj 'unĵ ma'. Maan se inanĵ chiháán soĵ 'naj, ne qui'yaj suun sa' nocóo quene'en ma'an soĵ, tzaj ne ne cañicaj nimán nij soĵ a ma'. ¹⁴ Dan me se güii ca'ne' 'unĵ cacun' che'é nij yuviĵ ro', doĵ a ga sayuun quiran' soĵ rihaan sayuun quiran' nij síi chi'ii man chuman' Tiro doĵ, man chuman' Sidón doĵ adonĵ. ¹⁵ Ne vaa soĵ sĵ man chuman' Capernaum uún a. Ne síi sa' inanĵ me ma'an soĵ, rá soĵ na'. Nuveé sĵ

sa' me soj ma'. Sí ca'anj rihaan ya'an guun soj adonj —taj Jesucristó a.

¹⁶ Ne cataj uún Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nanā so' a:

—Sí nanó xrej se-nanā soj ro', so' me sí nanó xrej se-nanā ma'anj a. Tzaj ne sí uun nacōō rá ni'yaj man soj ro', so' me sí uun nacōō rá ni'yaj man ndāa ma'anj a. Ne sí uun nacōō rá ni'yaj man ma'anj ro', so' me sí uun nacōō rá ni'yaj man ma'anj a. Ne sí uun nacōō rá ni'yaj man ma'anj ro', so' me sí uun nacōō rá ni'yaj man ma'anj a. Ne sí uun nacōō rá ni'yaj man ma'anj ro', so' me sí uun nacōō rá ni'yaj man ma'anj a. Ne sí uun nacōō rá ni'yaj man ma'anj ro', so' me sí uun nacōō rá ni'yaj man ma'anj a.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa namán va'nuj chihāa chí' nij sí ca'née Jesucristó a

¹⁷ Quisij qui'yaj va'nuj chihāa chí' nij so' ndāa vaa cataj Jesucristó, gaa ne namán uún nij so' a. Niha' rá nij so', ne cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Ndaa nij nanā chree uno rihaan nūj, Señor. Che'é se se-chuvií so' táa tu'va nūj, ne urihanj nij so' nimán yuvií nanj á —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹⁸ Ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ne'en yaj cayuu se nucuaj nicaj Satanás, ne ase uun raan ro', me cayuu se nucuaj nicaj Satanás adonj. ¹⁹ Cuno soj ca'mij á. 'Unj ro', me sí qui'yaj guun nucuaj soj qui'yaj canaán soj rihaan daj a se chí'li a. Ca'vee se ru'maan che'é soj 'o xcuáá do', 'o xcuun do', tzaj ne taj se qui'yaj xo' man soj ma'. Qui'yaj canaán soj rihaan nu' se nucuaj nicaj Satanás sí taj ri'yunj ni'yaj man ní', ne a 'ó xco' se qui'yaj chí'li a 'ó rasuun man soj ma'. ²⁰ Tzaj ne taj che'é guun niha' rá soj che'é se uno nij nanā chree rihaan soj ma'. Guun niha' rá soj, tzaj ne che'é se aj cachrón Diose se-chuvií soj rej xta' ro', che'é dan guun niha' rá soj á —taj Jesucristó rihaan va'nuj chihāa chí' nij so' a.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa guun niha' rá Jesucristó, qui'yaj Nimán Diose a

²¹ Maan güii yo' ro', guun niha' rá Jesucristó, qui'yaj Nimán Diose, ne cataj Jesucristó rihaan Diose a:

—Sí 'nij ra'a chumij do', sí 'nij ra'a xta' do', mé so', Ataj Chij. Ne sa' uxrá qui'yáá so' caráán so' rihaan nij sí avii raā do', rihaan nij sí acaj cuentá do', se vaa se cuno nij so' se-nanaj ma'. Maan nij sí vaa nicá' nimán ro', ve'é cuno nij so', qui'yáá so' a. Danj inanj qui'yáá so', che'é yan danj me rá so' qui'yáá so', Ataj —taj Jesucristó rihaan Rej so' Diose a.

²² Canicaj Jesucristó, ca'mii so' rihaan nij yuvií, cataj so' a:

—Aj rqué Réé 'unj Diose cunudanj rasuun rihanj á. Ne a 'ó sí ne ne'en daj vaa 'unj, maan se orún' Réj ne'en a. 'O se ta'ní so' mej adonj. Ne a 'ó sí ne ne'en daj vaa Réj ma'. Maan se orún' 'unj ne'en daj vaa so' adonj. Ne sese me rá 'unj cataj xna'anj 'unj rihaan

yo'ó nij yuvií daj vaa Réj, ne quene'en yo'ó nij so' uún adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvií a.

²³ Gaa ne ni'yaj Jesucristó man nij sí tucu'yón se-nanā so', ne cataj so' rihaan inanj ma'anj nij so' a:

—Vaa che'é gaa niha' rá soj che'é rihaan soj á. 'O se aj quene'en soj se vaa qui'yáj nanj á. ²⁴ 'O se cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa man ndo'o sí man gaa naá sí nata' se-nanā Diose do', sí nicaj suun rey do', guun rá quene'en se vaa quene'en nij soj, tzaj ne ne quene'en nij so' ma'. Ne guun rá nij so' cuno nij so' se vaa cuno nij soj, tzaj ne ne cuno nij so' a man adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nanā so' a.

Nanā nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é sí samaritano racuñ man sí ran' chí'li a

²⁵ Gaa ne dan me se canicun' caya 'o sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvií, ne xna'anj so' 'o nanā man Jesucristó, che'é rej guun rá so' qui'rí' so' rej caraa so' cacun' xráá Jesucristó a.

—Daj qui'yáj, gaa ne ca'vee cayánj ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, ga maestro' —taj so' rihaan Jesucristó a.

²⁶ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ne'én so' me nanā no rihaan yanj no se-tucuanj Moisés na'. Daj taj yanj yo' nayaa so' ga —taj Jesucristó, xna'anj Jesucristó man so' a.

²⁷ Gaa ne cataj so' rihaan Jesucristó a:

—“Ndaa nimán yá so' guun rá so' ni'yaj so' man Diose sí 'nij ra'a man ní', ne ndaa nu' se nucuaj yá so' caraa cochroj rihaan Diose, ne yo'ó ndāa cúu yave mán so' cuchuman rá ni'yaj man Diose nanj adonj.” Ne, “Adi' se 'ee rá so' man ma'an so' ro', danj gaa 'ee rá so' man tuvi' so' á”, taj se-tucuanj Moisés adonj —taj sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés yo' a.

²⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ya uxrá a'mii so' á. Danj qui'yáá so', gaa ne cayáán so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj nanj á —taj Jesucristó rihaan so' a.

²⁹ Tzaj ne sí sa' inanj me sí tucu'yón se-tucuanj Moisés, rá ma'an so' a. Che'é dan xna'anj so' nanā nihánj man Jesucristó a:

—Me sí me tuvi' 'unj ga —taj so' a.

³⁰ Gaa ne canicaj Jesucristó, nanó so' se-cuento sí samaritano a:

—Dan me se cavii 'o sí israelitá chuman' Jerusalén, ca'anj so' chuman' Jericó a. Vaj so' chrej, gaa ne caráán sí ituu man so' chrej, ne go' uxrá nij sí ituu man so', ne qui'ríi nij sí ituu sagan' so', ne daj doj se cavi' so', gaa ne tanáj nij sí ituu man so' a. ³¹ Gaa ne dan me se vaj 'o xrej nicun' rihaan ní' sij israelitá chrej yo' a. Quene'en

so' man sí quiran' chí'ij naj tu'va chrej, tzaj ne cachén yanlj so' ca'anj so' a. ³² Gaa ne dan me se vaj 'o ta'níí ta'nij si'no Levi sí raculj man xrej uún a. Quene'en so' man sí quiran' chí'ij yo', tzaj ne cachén yanlj so' ca'anj so' uún a.

³³ "Gaa ne dan me se ca'na' 'o sí samaritano uún a. Nuveé sjj israelitá me so' ma'. Sij yanlj avii rej Samaria me so' a. Quene'en so' man sí quiran' chí'ij yo', gaa ne cunuu 'ee rá so' man sí quiran' chí'ij yo' a. ³⁴ Ca'anj so' qui'yaj cono'ó so' man sí quiran' chí'ij yo', ne cuta' so' rmedió rej quiran' chí'ij, ne nacutájs' mantá rej quiran' chí'ij yo' a. Gaa ne cuta' sí samaritano yo' man sí quiran' chí'ij yo' xráá daán so' xcuu vaj ga so', ne ca'anj roj so' ve' aran' yuvij chéé chrej, ne taj ya'anj sí samaritano yo' man sí quiran' chí'ij yo' a. ³⁵ Cachén 'o yan', ne yo'ó güii me se guun rá sí samaritano ca'anj so', ne quirii so' vj sa'anj denario, ne caxrj so' ston sí tucua ve' se vaa taj ya'anj so' man sí ran', gaa ne cataj so' rihaan sí tucua: "Asá ca'na' uún 'unj, ne naru'vee 'unj me daj ma'an sa'anj me gaa tu'vee so', rá so'", taj sí samaritano rihaan sí tucua a. —Veé danj síj cuentó nanó Jesucristó rihaan sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés yo' a.

³⁶ Gaa ne xná'anj Jesucristó nana nihánj man sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés yo' a:

—Va'núj nij sí vaj rá chrej yo', gaa ne me so' me tuvi' sí quiran' chí'ij yo', rá so' ga —taj Jesucristó, xná'anj Jesucristó man so' a.

³⁷ —Sí cunuu 'ee rá man so' ro', me tuvi' so', raj a —taj sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan Jesucristó a.

Ne cataj uún Jesucristó rihaan so' a:

—Ase vaa qui'yaj sí cunuu 'ee rá man sí quiran' chí'ij yo' ro', veé danj qui'yaj guee so', ca'anj so' ei —taj Jesucristó rihaan sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj Jesucristó tucua roj chu'vij Marta a

³⁸ Dan me se vaj Jesucristó chrej ga nij sí tucu'yón se-nana so', ne cuchí' so' 'o chuman', ne dan me se ca'vej rá 'o chana cu'naj Marta yanj chuman' yo' caran' Jesucristó tucua no', ³⁹ ne yáán chu'vij no' chana cu'naj Mariá ga no', ne dan me se ca'anj cayáán chu'vij no' Mariá tacó Jesucristó, ne nanó xrej no' se-nana so' a. ⁴⁰ Tzaj ne Marta ro', daj a suun caráya'anj no' a. Dan me se quínichrun' Marta rihaan Jesucristó, ne cataj no' rihaan so' a:

—Me che'é ne rihuun rá so' se vaa dínj ne chu'vij 'unj, ne orún' ma'anj 'yaj chuvij, ga Señor'. Cataj so' rihaan no' se vaa raçulj no' manj á —taj Marta rihaan Jesucristó a.

⁴¹ Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan no' a:

—Xa' che'é suun man rihaan chumij nihánj, tzaj ne taj che'é caraya'aán so' ndaa vaa 'yáá so', man Marta. Snúú rá so', 'yaj suun vaa rihaan so' á. 'O se taj che'é caraya'anj ní rasuun man rihaan chumij nihánj ma'. ⁴² 'O se doj a vaa suun achiin qui'yaj ní, ne vaa orún' suun sa'ya ya achiin rihaan ní nanj á. Ne Mariá nihánj, tzaj ne cunaj 'yaj no' se vaa me rá no' cunó no' se-nanaj, ne taj che'é cataj ní' se vaa nij 'yaj no' uno no' se-nanaj ma' —taj Jesucristó rihaan Marta a.

11

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii ní gaa achúin ni'yaj ní rihaan Diose a

¹ Gaa ne dan me se cachúin ni'yaj Jesucristó rihaan Diose 'o güii, ne gaa quisij cachúin ni'yaj so' rihaan Diose, gaa ne cataj 'o sí tucu'yón se-nana so' rihaan so' a:

—Tucu'yón so' man núj daj ca'mii núj gaa cachinj ni'yaj núj rihaan Diose, Señor. 'O se xa' sí cu'naj Juan sí cuta' ne man yuvij, tzaj ne tucu'yón so' rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' daj ca'mii nij so' gaa cachinj ni'yaj nij so' rihaan Diose, ne danj inanj qui'yáá so' che'é núj, rá núj a —taj so' rihaan Jesucristó a.

² Gaa ne dan me se ca'mii Jesucristó nana nihánj rihaan nij so' a:

—Nanj cataj soj gaa cachinj ni'yaj soj rihaan Diose á: "Ataj Chij, me rá núj xcax yuvij cuentá se vaa inanj sa' 'yáá so' a. Ne me rá núj quisij güii guun chij so' rihaan chumij nihánj a. ³ Ne 'o güii me se rque so' nu' rasuun achiin man núj cha núj á. ⁴ Ne caraa x'naa so' che'é cacun' taj xráá núj á. 'O se ma'an núj me sí aráj x'naa che'é cacun' 'yaj tuvi' núj rihaan núj nanj adonj. Dan me se caráán ra'á so' xráá núj rihaan chrej chí'ij á". Danj cataj soj gaa cachinj ni'yaj soj rihaan Diose ei —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no' xcúun ní cachinj ni'yaj ní rihaan Diose che'é rasuun achiin man ní a

⁵ Gaa ne canicaj Jesucristó, nanó so' 'o se-cuento sí cachúin rasuun rihaan tuvi' rej nij a:

—Dan me se cataj ní, ne cuchí' 'o so' tucua tuvi' so' yan', ne cataj so' rihaan tuvi' so': "Qui'yáá so' se ndo'o, ne raçulj so' va'núj chraa manj, tinuj. ⁶ Ca'na' 'o tuvij sí achén chrej, ne caran' so' tucua, tzaj ne taj vaj chraa rihanj goj cha so' ma'", cataj so' rihaan tuvi' so' a. ⁷ Ne daj cataj tuvi' so' rihaan so', rá soj ga. Cataj tuvi' so': "Se narii so' nej rihanj, man tinuj. Aj naqui'yaj raan 'unj ta'yaa, ne aj otoj nij ta'nij núj, ne rmij naxagaj rquej chraa man so' ei", cataj tuvi' so' rihaan so', rá soj na'. Daj chihaa núj

se ca'mii so' dānj ma'. ⁸ Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuanq se vaa síí otoj yo' ro', nda' se na'vej rá so' naxagaa so' go' so' chraa man tuvi' so', tzaj ne che'é se ne uun na'aj tuvi' so' achíin achíin so' chraa, ne che'é dan guun rmiij xrée síí naj otoj, gaa ne naxagaa so', ne go' so' me ma'an rasuun achiin man síí nicun' ta'yaa yo' adonj.

⁹ "Ne 'unj nihánj me síí cataj xna'anj rihaan soj se vaa cachinj soj se vaa achiin man soj rihaan Diose, ne so' me síí rque man soj, ne nano' soj rasuun achiin man soj, ne nari' soj rasuun yo', ne ase vaa 'yaj síí tica'mii ta'yaa tucua' tuvi' ro', dānj qui'yaj soj ga Diose, ne ca'nuy Diose ta'yaa yo', ne rque Diose rasuun achiin man soj adonj. ¹⁰ 'Q se síí achíin rasuun rihaan Diose ro', qui'rj' so' rasuun achiin man so', ne síí nano' rasuun achiin man ro', qui'rj' so' rasuun yo', ne síí tica'mii ta'yaa rej yanj Diose ro', ca'nuy Diose ta'yaa, ne qui'rj' síí tica'mii ta'yaa rasuun achiin man so' adonj. ¹¹ Xcaj soj cuentá se vaa ma'an soj, nanj yuvij me soj, tzaj ne sese achíin ta'núí yo'q tuvi' soj chraa cha yo' man soj, ne se ca'vee nano' soj yahij ne caxrjij soj ston yo' ma'. Ne sese achíin ta'núí soj nee xcua'j cha yo' man soj, ne se ca'vee nano' soj xcuáá ne caxrjij soj ston yo' ma'. ¹² Ne sese achíin ta'núí soj xruú chuchee cha yo' man soj, ne se ca'vee nano' soj xcuun ne caxrjij soj ston yo' ma'. ¹³ Dan me se dānj nanj soj, ne síí chí'ij nimán me soj, tzaj ne ne'en soj rque soj se sa' cha ta'núí soj ei. Che'é dan taá a Rej soj síí nicun' xta', ne sij sa' inanj me so', ne so' me síí rque ya Nimán man nij síí achíin Nimán Diose rihaan so' nanj adonj. —Dānj cataj Jesucristó rihaan nij síí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuta' nij síí fariseo cacun' rmi' xraá Jesucristó se vaa ca'mii Jesucristó ga síí chree a

¹⁴ Dan me se 'o güii qui'rjij Jesucristó yo'q nana chree nimán 'o síí ya'mii, ne dan me se ya'mii so', qui'yaj nana chree yo', tzaj ne curihanj nana chree nimán so', ne guun che'e so' ca'mii so' adonj. Ne caráya'anj uxrá nij yuvij quene'en nij so' se vaa qui'yaj Jesucristó, ¹⁵ ne ta'aj nij yuvij cataj se vaa a'mii Jesucristó ga síí chree cu'naj Beelzebú síí uun chij rihaan nij nana chree, ne che'é dan rii so' man nij nana chree nimán yuvij, taj ta'aj nij yuvij, ni'yaj nij yuvij man Jesucristó a. ¹⁶ Ne yo'ó ta'aj nij yuvij guun rá cuta' cacun' xraá Jesucristó, ne che'é dan cachíin ni'yaj nij so' rihaan Jesucristó se vaa qui'yaj so' 'o suun sa' nocqo 'na' rej xta' ni'yaj nij so', taj nij so' a. ¹⁷ Dan me se quene'en ma'an Jesucristó daj vaa nimán nij yuvij, ne che'é dan cataj so':

—Ne'en soj se vaa sese vaa 'o nación, ne sese xra' ta'aj nij síí uun chij rihaan nación yo' ne cunu' ma'an nij so' ga tuvi' nij so', ne vaa güii, ne nu' nación yo' qui'rj' nu' nanj adonj. Ne sese cunu' ta'aj nij yuvij man 'o barrió ga tuvi' yuvij síí man ma'an barrió yo' ro', ne vaa güii, ne qui'rj' nu' barrió yo', qui'yaj nij so' nanj adonj. ¹⁸ Che'é dan me sese racu'ij síí chree síí cu'naj Satanás manj rii 'unj man tuvi' so' nana chree nimán nij yuvij, gaa ne asa' ca'vee guun chij ndo'o so' rihaan nij yuvij man rihaan chumij nihánj, rá soj ga. Nana nihánj xna'anj 'unj man soj che'é se me rá soj cataj soj se vaa síí chree cu'naj Beelzebú ro', me síí racu'ij manj rij man nana chree nimán nij yuvij, rá soj vaa nanj á. ¹⁹ Dan me se rii 'unj man nij nana chree nimán nij yuvij uun ei. Ne asa' a'vee 'yaj nij so' dānj, rá soj ga. Ne vaa nij so' vaa, veé dānj a'mii nij so' ga síí chree, rá soj gaa na'. Che'é nana ca'mii soj me se ma'an nij síí tucu'yón se-nana soj cuta' cacun' xraá soj se vaa ca'mii ne soj adonj. ²⁰ Tzaj ne 'unj me se ya ma'an ra'a Diose racu'ij manj rii 'unj man nij nana chree nimán nij yuvij adonj. Che'é dan xcaj soj cuentá se vaa aj guun che'e Diose guun chij Diose rihaan chumij nihánj adonj.

²¹ "Dan me se sese 'o síí ru'vee yanj rá ve' me se vaa aga' sihaq do', vaa mixté do', rihaan so', ne tumé so' si'yaj so' yáán so', ne taj síí ca'neq si'yaj so' ma'. ²² Tzaj ne sese ca'na' yo'ó síí vaa doj fuerzá rihaan, gaa ne qui'yaj canaán so' rihaan síí yanj raan, gaa ne ca'neq so' nu' saga' so' do', nu' si'yaj so' do', ne cuxra' ta'aj so' ga tuvi' so' nanj adonj. Ta'nga' dānj 'yáá 'unj ga síí chree, ne 'yaj canaán 'unj man so' adonj.

²³ "Naj guun síí na'vej rá qui'yaj suun ga 'unj ro', síí taj ri'yunj manj me so' a. Ne naj guun síí ne racu'ij manj naqui'yaj chre' 'unj man yuvij canoco' man Diose ro', so' me síí ticha'nuu man nij yuvij, ne aráán so' rihaan nij yuvij se canoco' nij yuvij man Diose ei —taj Jesucristó rihaan nij yuvij a.

Nana nihánj taj xna'anj daj 'yaj nana chree gaa anicaj uún nana chree nimán yuvij a

²⁴⁻²⁵ Gaa ne cataj uún Jesucristó rihaan nij yuvij a:

—Ne gaa tihaj avij yuun yo'q nana chree nimán sn'ó, ne chéé rma'an nana chree yo' nano' so' rej cayáán so', tzaj ne taj se qui'yá' qui'rj' nana chree yo' rej cayáán so', gaa ne me rá uún nana chree yo' canicaj so' rej cavii so' gaa naá a. Dan me se taj nana chree yo': "Canicaj uún 'unj nán' 'unj rej

cavii 'unj a. Ve'le ñañj vaa tucuaq, ñe naruvii rá ve' tucuaq cuano, ñe uun yäj yanj rá ve' tucuaq cuano adonj", taj nana chree yo' a. ²⁶ Gaa ñe dan me se anicaj uún nana chree yo' nimán snó'o yo', ñe nano' nana chree yo' yo'ó chij tuvi! nana chree yo' sí chii'ij doj, ñe 'na' nique uún so' nimán snó'o yo', gaa ñe cayáán taran' nij nana chree yo' a. Dan me se gaa naá gaa cayáán orún' nana chree yo', gaa ñe maan ta'nga' quij vaa nimán snó'o yo', tzaj gaa namán yo'ó chij nana chree yo', gaa ñe doj a tico nana chree man so', ñe doj a quij vaa nimán snó'o yo', 'yaj nana chree yo' a adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvij a.

Nana nihánj taj xna'anj me sí me nij sí cavii sa' ga Diose a

²⁷ Dan me se gaa ca'mii Jesucristó nana vaa danj, gaa ñe nucuaj ca'mii 'o chana nicun' sca'núj nij yuvij, cataj no':

—Cavii sa' ní so', che'é se cuchruj no' mán so', ñe tucutzii no' mán so' á —taj chana yo', caguáj no' rihaan Jesucristó a.

²⁸ Tzaj ñe cataj Jesucristó a:

—Sí cavii sa' ya ro', me sí uno se-nana Diose ñe 'yaj ndaa vaa taj nu' nana yo' adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvij yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj me suun sa' nocoo me qui'yaj Jesucristó, yan guun ya rá nij yuvij se vaa ya vaa nana ca'mii so' a

²⁹ Dan me se cunu chre' doj yuvij rihaan Jesucristó, ñe che'é dan guun che'e so' ca'mii so' nana nihánj a:

—Inañj che'é se yuvij vaa chi'ij nimán me soj ro', che'é dan me rá soj qui'yáj suun sa' nocoo á. Tzaj ñe se qui'yáj suun sa' nocoo che'é soj ma'. Maan se quene'en soj se vaa ase vaa quiran' sí cu'naj Jonás gaa naá ro', danj quirán' 'unj, vaa güii ñañj á. ³⁰ Dan me se qui'yaj Diose suun sa' nocoo ga sí cu'naj Jonás quene'en nij sí man chuman' Níve gaa naá, ñe danj inañj qui'yaj uún Diose ga 'unj sjj ca'née so' ñicaj yu'unj man yuvij, quene'en soj adonj.

³¹ "Ñe güii ca'ne' Diose cacun' che'é yuvij ro', cuchí' chana ñicaj suun reiná guun chij rihaan chuman' naj gan' ndo'o rej sur, ñe canicun' no' rihaan soj, qui'yaj Diose, ñe cutá' no' cacun' xráá soj adonj. 'O se gan' ndo'o cachée no' cuchí' no' rihaan sí cu'naj Salomón, ñe cuno no' nana çu tucu'yón Salomón man no' adonj. Ñe xa' 'unj sjj nicun' rihaan soj cuano, tzaj ñe sa' doj vaa 'unj rihaan sí cu'naj Salomón yo' adonj. Tzaj ñe na'vej rá soj cuno soj nana a'mii 'unj rihaan soj a man adonj. ³² Ñe nij sí man chuman' Níve ro', canicun' nij so' ga ma'an soj sjj vaa i'na' rihaan chumij nihánj cuano asa' quisj güii ca'ne' Diose cacun' che'é yuvij, ñe cutá' nij sí man chuman' Níve yo' cacun' xráá soj adonj. Cuno nij so' nana ca'mii

natáj sí cu'naj Jonás, ñe nuchran' nimán nij so', ñe canoco' nij so' man Diose adonj. Ñe xa' 'unj sjj nicun' rihaan soj cuano, tzaj ñe sa' doj vaa 'unj rihaan sí cu'naj Jonás yo', tzaj ñe taj se qui'yá' naqui'yaj sa' soj nimán soj ma' —taj Jesucristó rihaan nij yuvij yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no' xcúún ní' xcaj ní' cuentá daj qui'yaj ní' a

³³ Ñe cataj uún Jesucristó rihaan nij so' a:

—Gaa rmi', ñe a 'ó yuvij ne uta' ya'an raá aga' ya'an ñe axríj yuve nij so' rque 'o chrúún ma'. Sese rmi', ñe achrón nii ya'an raá aga' ya'an ñe uta' nii aga' yo' rej xta', ñe daj a nij yuvij atúj rá ve' ro', chuguun ni'yaj nij so' adonj.

³⁴ "Rlij rihaan ní' me ya'an nicaj yu'unj man ní' ei. Dan me se sese rlij rihaan ní' ro', ni'yaj yo' ñe uun sa' rá yo', gaa ñe nu' ñe man ní' ro', sa' vaa, ñe adí' se chuguun aga' ya'an ro', danj chuguun man ní' gaa sa' rihaan ní' adonj. Tzaj ñe sese rlij rihaan ní' ro', ni'yaj yo' ñe inañj uun chi'ij rá yo', gaa ñe nu' ñe man ní' ro', uun chi'ij rá, gaa ñe adí' sí nicun' yan rmi' ne cunidanj man so' ro', rmi', ñe danj vaa sí uun chi'ij rá adonj. ³⁵ Xcaj ndo'o soj cuentá se gaa nanj quina'aj ya'an nicaj yu'unj man soj ñe guun soj 'o se rmi' a. ³⁶ Dan me se sese cunidanj man ní' nuú ya'an, gaa ñe taj a doj se rmi' nuu man ní', gaa ñe cunidanj man ní' ro', chuguun, ñe adí' gaa o' cachun' ya'an xráá nii ñe chuguun nu' man ní' ro', danj vaa ní' adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvij yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é cacun' tumé nij sí fariseo a

³⁷ Dan me se gaa ca'mii Jesucristó rihaan nij yuvij, ñe canacúún 'o sí fariseo man so' cha' so' chraa tucua' sí fariseo yo', gaa ñe dan me se ca'anj cayáán roj so' rihaan mesá a. ³⁸ Dan me se xcaj sí fariseo yo' cuentá se vaa ne noco' Jesucristó se-tucuanj nij sí fariseo se vaa ne na'ya' so' gaa cha' so' chraa, gaa ñe caráya'anj ndo'o sí fariseo yo' a. ³⁹ Che'é dan cataj sí 'nij ra'a man ní' rihaan so':

—Xa' soj sjj fariseo, tzaj ñe ase vaa rasuun, ñe sa' uxrá na'nu' nii xráá yo', tzaj ñe rque yo' ro', me se vaa nacaj guee yo', ta'nga' danj vaa guee soj, ñe xráá soj me se ve'é naruvij, tzaj ñe nimán soj me quij vaa, ñe niha' uxrá rá soj ca'neç soj si'yaj tuvi soj, ñe noco' ndo'o soj chrej chi'ij adonj. ⁴⁰ Nuve' sjj acaj cuentá me soj a ma'. Ne'en soj se vaa Diose ro', me sí qui'yaj ra'a soj, ñe na'ya' ndo'o soj, ñe ve'e so' me sí qui'yaj nimán soj uún a. ⁴¹ Dan me se go' soj ta'aj se chá do', ta'aj sa'anj do', man nij sí nique, gaa ñe xcaj soj cuentá se vaa sí sa' nimán me soj adonj.

⁴² "Tzaj ñe nique soj sjj fariseo ñañj á. 'O se quiran' uxrá soj sayuun ñañj adonj. 'O

se sese vaa nuu xlá dɔ', coj ruda dɔ', me ma'an cuêj dɔ', rihaan soj, ne rque soj 'o nánj rasuun yo' rihaan Diose che'é 'o 'o chí' nánj rasuun vaa rihaan soj nanj á. Tzaj ne ne a'ne' nicá soj cacun' che'é tuvi' soj ma'. Ne aráj cochroj soj rihaan Diose ma'. Tzaj ne me rá Diose qui'yaj soj nu' nana nocqo nihánj, ne na'vej rá Diose tanáj xcɔ' soj yo'ó nana le'ej doj yo' a ma'.

⁴³ "Nique soj sij fariseo nanj á. Quiran' uxrá nij soj sayuun adonj. 'O se niha' rá soj quitaj soj chruun xlá sa' doj nicun' rá ve' tucu'yón ni' se-tucuanj Moisés, ne niha' rá soj caraya'anj yuviij man soj gaa cheé soj yu'vee a.

⁴⁴ "Nique soj che'é sayuun quiran' soj á. Ne ase vaa chraan naj xngá rihaan santó ro', vaa soj, ne xráá soj ro', vaa catzi, tzaj ne nimán soj me se adí' se vaa cúu ri'yuj ro', vaa nimán soj adonj. Ne vaa chraan naj xngá rihaan santó, ne xráá yo' me se sa' uxrá vaa yo', ne rque yo' me se cúu ri'yuj inanj man rque yo', ne nij yuviij me se cheé nij yuviij yo' xráá chraan, ne taj nij so' se vaa sa' ndo'o vaa chraan yo', taj nij so', tzaj ne ne ne'en nij so' se vaa inanj cúu ri'yuj man rque yo' a man adonj. Ta'nga' danj vaa guee soj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é cacun' tumé nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuviij a

⁴⁵ Gaa ne ca'mii 'o síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuviij, ne cataj so' rihaan Jesucristó a:

—Tzaj ne nachrí' so' ni'yaj so' man ma'an núj gaa a'mii so' nana vaa danj á —taj so' rihaan Jesucristó a.

⁴⁶ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ne nique ma'an soj sij naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuviij a. Ma'an soj uún quiran' uxrá sayuun nanj adonj. 'O se a'ne' uxrá soj suun rihaan yuviij daj qui'yaj nij yuviij canoco' nij yuviij man Diose, tzaj ne dan me se ase vaa yuviij aara ndo'o rasuun 'ee xráá tuvi' vaa nij soj, ne a doj ne racuj soj man yuviij cata yuviij rasuun 'ee yo' a ma'. A 'ó raá ra'a nij soj ne racuj soj man yuviij a man adonj.

⁴⁷ "Nique soj che'é sayuun quiran' soj a. Ve'é une' soj chraan yan naj cúu man nij síi nata' se-nana Diose gaa naá, tzaj ne ma'an xii soj ro', me síi ticavi' man nij so' adonj.

⁴⁸ Dan me se che'é se ne'en ni' se vaa 'yaj ma'an soj, ne che'é dan xcax ni' cuentá se vaa 'o vaa rá soj ga xii soj síi man gaa naá, ne cuyaan 'yaj soj ga xii soj adonj. Dan me se nij so' ro', ticavi' man nij síi nata' se-nana Diose, ne soj ro', une' chraan yan naj cúu man nij so' adonj.

⁴⁹ "Che'é dan cavii 'o nana cuu raá Diose, cataj Diose: "Xa' yuviij nihánj, tzaj ne ca'nej

'unj síi nata' se-nanaj rihaan nij so' a. Dan me se ticavi' nij so' man ta'aj nij síi ca'nej 'unj, ne yo'ó ta'aj nij so' me se me rej ma'an vaj nij so', ne quitaj ri'yunj uxrá nij so' man nij síi ca'nej a. ⁵⁰ Ndaa sij, gaa ne nu' ton cayanj man síi cu'naj Zacarías se-nana Diose asij gaa guun che'e chumij ro', nu' cacun' yo' ro', nata' xráá nij so' a. ⁵¹ Dan me se asij ton cayanj man síi cu'naj Abel ne ndaa ton cayanj man síi cu'naj Zacarías gaa cavi' so' rihaan nuviij yan nicun' mesá altar xij ro', nu' cacun' yo' ro', nata' xráá nij so' a', taj Diose a. Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa quiran' ma'an nij tuvi' nij soj sayuun che'é nu' cacun' yo' adonj.

⁵² "Nique soj sij naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuviij a. Quiran' uxrá soj sayuun adonj. Taj se qui'yá' xcax yuviij cuentá, 'yaj soj ma'. Dan me se ma'an soj ro', na'vej rá catuu se-tucuanj Diose, ne nij síi me rá catuu me se aráán soj chrej rihaan nij so', ne na'vej rá soj catuu nij so' a man adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuviij a.

⁵³ Dan me se curihanj Jesucristó ve' yo', ne guun che'e nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés dɔ', nij síi fariseo dɔ', táa ri'yunj uxrá nij so' man Jesucristó, ne guun che'e nij so' xná'anj nij so' man so' che'é que'ee rasuun a. ⁵⁴ Dan me se nanó xrej uxrá nij so' nana ca'mii Jesucristó che'é rej guun ndo'o rá nij so' cuta' nij so' cacun' xráá Jesucristó che'é nana tu'va so' a.

12

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne ca'vej rá Jesucristó qui'yaj nij síi tucu'yón se-nana so' ndaa vaa qui'yaj nij síi fariseo a

¹ Dan me se cunuu chre' uxrá yuviij rej vaj Jesucristó, ne uxrá chruj nij so', ne ndaa tiguíj tuvi' ma'an nij so' a.

Gaa ne guun che'e Jesucristó ca'mii so' asino yaan ga nij síi tucu'yón se-nana so', cataj so':

—Cütumé soj man soj se gaa nanj quiran' soj sayuun, qui'yaj se-levadura nij síi fariseo á. Dan me se taj nij so', ne inanj nana sa' a'mii nij so', taj nij so', tzaj ne taj ma'. Tu'va rma'an nij so' nanj adonj. Nuveé nana sa' a'mii nij so' ma'. Inanj nana nucui' rá a'mii nij so' nanj adonj. ² Tzaj ne dan me se nu' nana ca'mii yuve nij so' dɔ', nu' rasuun 'yaj yuve nij so' dɔ', nu' yo' ro', nurihanj quene'en cunudanj yuviij vaa güii adonj. ³ Che'é dan nu' nana ca'mii soj rej rmi' ro', vaa güii nurihanj yo' rej chuguun, ne nu' nana ca'mii soj xréé tuvi' soj rej rá ve', ne nurihanj yo' vaa güii ndaa patio rihaan ve' adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se cuchu'vi' ni' quene'en ni' yuviij ma'

⁴ Gaa ne cataj uún Jesucristó a:

—Dan me se tuví 'unj me soj, ne che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa se cucu'vi' soj quene'en soj nij síí ticavi' man nee man soj ma'. 'Q se asa' qui'yaj nij so' danj, gaa ne taj vaj doj se chí'ij qui'yaj nij so' man soj a ma'. ⁵ Tzaj ne nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj me síí cucu'vi' soj ni'yaj soj man a. Dan me se vaa che'é cucu'vi' soj ni'yaj soj Diöse adonj. Asa' quisíj ticavi' nii man soj, gaa ne so' me síí ca'nej man soj rihaan ya'an caçaa soj sese tumé soj cacun' adonj. Che'é dan taj 'unj rihaan soj se vaa vaa che'é cucu'vi' soj ni'yaj soj man so' adonj.

⁶ "Ne'en soj daj vaa nij xtáj chrin' se vaa 'un' ya xo' nó chí' gúee cha'aa a. Tzaj ne taj ya'anj uxrá Diöse man 'o 'o nij xo' a. ⁷ Ne Diöse me se vaa cuentá yuvé raq soj 'yaj so', ne ne'en so' me daj yuvé raq soj, ne che'é dan se cucu'vi' soj che'é sayuun qui'yaj yuvij man soj ma'. 'Q se uxrá vaa yu'vee doj nó soj rihaan xtáj chrin' yo', 'yaj Diöse adonj. ⁸ Ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa nó xcúun soj nata' yá soj rihaan yuvij se vaa me soj síí nocó' manj, ne nu' síí 'yaj danj ro', vaa güii, ne 'unj sji ca'neé Diöse nıcaj yu'unj man yuvij ro', nataj rihaan nij se-mozó Diöse se vaa sji nocó' manj me so' a. ⁹ Ne síí taj xna'anj rihaan yuvij se vaa nuveé sji nocó' manj me so' ro', vaa güii, ne cataj xna'anj yá 'unj rihaan nij se-mozó Réé 'unj se vaa nuveé sji nocó' manj me so' a ma'.

¹⁰ "Dan me se 'unj sji ca'neé Diöse nıcaj yu'unj man yuvij ro', ca'vee se ca'mıj yo'o so' nana chí'ij che'ej, ne ca'vee navij cacun' xraá so' qui'yaj Diöse, tzaj ne sese ca'mıj chí'ij yo'o so' che'é Nimán Diöse, ne daj chíhaa mıj se tinavij Diöse cacun' yo' xraá so' a ma'.

¹¹ "Dan me se asa' tucuatúj nii man soj rá ve' tucu'yón ní' sji israelitá se-tucuanj Moisés ne canicun' soj rihaan nij síí uun chíj, ne se nanó rá soj daj ca'mıj soj che'é soj rihaan nij so' ma'. ¹² 'Q se orá yo' ro', ma'an Nimán Diöse ro', tucu'yón man soj daj ca'mıj soj rihaan nij so' adonj —taj Jesucristó rihaan nij síí tucu'yón se-nana so' a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é 'o síí ru'vee caraa sa' que'ee rasuun rihaan chumij nihánj a

¹³ Dan me se cataj yo'o tuvi' nij yuvij yo' rihaan Jesucristó a:

—Cataj so' rihaan tinúú 'unj, ne cuxra' ta'aj so' yo'óo do', rasuun do', gaj, maestro —taj so' rihaan Jesucristó a.

¹⁴ Gaa ne:

—Me che'é guun rá so' se vaa guún 'unj síí a'ne' cacun' che'é soj ga. Me che'é ca'mıj 'unj che'é rasuun vaa rihaan roj tinuj soj, rá so', ga tinu' —taj Jesucristó rihaan so' a.

¹⁵ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij yuvij a:

—Tumé uxrá soj man soj rihaan nij rasuun xcoj ruvaa rá a. Nuveé rasuun man rihaan ní' qui'yaj cavij sa' nimán ní' ma' —taj Jesucristó rihaan nij yuvij a.

¹⁶ Gaa ne dan me se nanó Jesucristó 'o se-cuento 'o síí ru'vee rihaan nij yuvij a:

—'Q síí ru'vee me 'o so', ne cavij ndo'o xnaa so', ne man ndo'o rasuun rihaan so', ¹⁷ ne dan me se taj so': "A me se qui'yaj ga rasuun man rihanj ne taj rej caraj man rasuun yo' ga", taj so' a. ¹⁸ Gaa ne: "Aan a. Aj ne'enj me se qui'yaj á. Tucuanee 'unj man nij cuchruu nii, ne qui'yaj doj ve' xij, ne yo'o caraa chre' 'unj man nij rasuun, ne tinavij 'unj man nij yo' rá nij ve', ¹⁹ gaa ne cataj 'unj rihaan nimanj se vaa man ndo'o rasuun rihaan ní' chá ní', ne se nanó rá ní', maan se ve'é chá ní' do', ve'é co'o ní' do', ve'é cayáan ní' do', ve'é cotoj ní' do' a. Danj cataj rihaan nimanj che'é nij rasuun cuman rihanj", taj so' a. ²⁰ Tzaj ne Diöse ca'mıj rihaan so', cataj Diöse: "Síí ni'yón mé so' á. 'Q se nij corá me se cavij so', ne xa' rasuun caraa sa' so', tzaj ne me se guun yo' rihaan so', rá so' ga", taj Diöse rihaan ru'vee yo' a. ²¹ Danj quiran' síí araa sa' rasuun che'é ma'an danj, ne taj vaj a doj rasuun sa' nıcaj so', ni'yaj Diöse a ma' —taj Jesucristó rihaan nij yuvij a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne nó xcúun ní' nana ndo'o rá ní' che'é se chá ní' do', che'é yatzij cunuú ní' do' a

²² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij síí tucu'yón se-nana so' a:

—Che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa taj che'é nanó ndo'o rá soj che'é soj ma'. Ne che'é se chá soj do', ne che'é yan quirij soj se caráan xraá soj se nanó rá soj ma'. ²³ Aj ne'en soj se vaa aj vaa i'na' soj, qui'yaj Diöse, ne se guun nucuaj Diöse rque Diöse chá soj, rá soj gaa a na'. Daj chíhaa mıj se guun danj rá soj ma'. Ne Diöse me síí ca'vee rque se chá soj ei. Ne Diöse me síí qui'yaj nee man soj, ne se guun nucuaj Diöse rque Diöse yatzij caráan xraá soj, rá soj gaa a na'. Daj chíhaa mıj se guun danj rá soj ma'. Ne Diöse me síí ca'vee rque se caráan xraá soj ei.

²⁴ "Xcaj soj cuentá daj 'yaj nij xcaa, ne ne unó nij xo' núú, ne ne rii nij xo' naa, ne taj se-cuchruu nij xo', tzaj ne Diöse ro', rque se chá nij xo' adonj. Ne sa' doj vaa soj rihaan xcaa ni'yaj Diöse adonj. Ya sa' doj vaa soj chuguanj. ²⁵ Ne nda' se nanó ndo'o rá soj che'é yan chre' vaa soj, tzaj ne a 'o xco' se guun nucuaj soj cachij xcaan soj doj qui'yaj ma'an soj ma'. Maan se Diöse ro', me síí ne'en daj gaa cachij soj, ne che'é dan taj che'é nanó rá soj a ma'. ²⁶ Dan me se sese

se ca'vee qui'yaj soj rasuun le'ej doj, ne asa' ca'vee qui'yaj soj rasuun nocgo doj, rá soj ga. Che'é dan taj che'é nano' ndo'o rá soj che'é nij rasuun nocgo doj a ma'.

²⁷ "O se xcaj soj cuentá ni'yaj soj nij yâj se vaa ve'é ndo'o vaa nij yâj a. Ne 'yaj suun nij yâj, tzaj ne ma'an Diose ro', me sí sa' ndo'o vaa qui'yaj man nij yâj adonj. Ne ne rii nij yâj yu'vej ma'. Tzaj ne adi' se vaa sí rii yu'vej ne sa' uxrá vaa sagan' so' ro', vaa nij yatzij nuu nij yâj adonj. Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sí cu'naj Salomón sí cane gaa naá, ne ve'é uxrá vaa yatzij nuu so', qui'yaj cunudanj sa'anj vaa rihaan so', tzaj ne nij doj vaa yatzij nuu so' rihaan nij yâj man tacaan yâj, qui'yaj Diose adonj. ²⁸ Dan me se danj nanj nij yâj man tacaan yo', tzaj ne sa' uxrá vaa nij yatzij nuu nij yâj yo', 'yaj Diose, tzaj ne a'yuj ca'ne' nii man nu' coj do', yâj do', ne caraa nii man yo' rihaan ya'an, ne cacaa nu' nij yâj yo' nanj adonj. Ne a doj yu'vee taj nó yâj yo' a ma'. Táa a soj yuvij, ne se nanó rá soj ma'. Diose me sí rque sagan' soj adonj. Tzaj ne ne guun ya sa' rá soj se vaa Diose me sí racuíj ya man soj man adonj.

²⁹ "Ne xa' soj, tzaj ne se nano' ndo'o soj se chá soj do', se co'q soj do' ma'. Ne se nanó ndo'o rá soj che'é nij yo' ma'. ³⁰ 'O se nij sí man rihaan chumij nihánj sí ne ne'en daj vaa Diose ro', inan' 'yaj suun ndo'o nij so' che'é rasuun man rihaan chumij nihánj adonj. Tzaj ne nu' rasuun achiin man soj ro', aj ne'en Rej soj Diose se vaa achiin rasuun yo' man soj adonj. ³¹ Tzaj ne nano' soj rej daj qui'yaj soj, ne guun chij Diose nimán soj, gaa ne rque Diose rasuun yo' rihaan soj adonj.

³² "Se cuchu'vi' soj ma'. Ase vaa daán Diose matzinj vaa soj, ne Diose tumé man soj, ne aj guun rá Rej soj Diose se vaa guun chij soj rihaan chumij nihánj ga so' vaa güii a.

³³ "Cutu'vee soj si'yaj soj, ne go' soj sa'anj man nij sí nique á. Gaa ne vaa güii quirí' soj 'o nanj caraa nu' sa'anj rque, ne xa' nanj yo', tzaj ne daj chihaa mǐj se xtuu nanj yo', ne xa' sa'anj yo', tzaj ne daj chihaa mǐj se navij sa'anj yo' a. Yo' me se quirí' soj rej xta', ne rej xta' ro', taj vaj sí ituu ma'. Ne taj vaj xluú chá rasuun ma'. ³⁴ Ne sese inan' che'é rasuun man rihaan chumij nihánj qui'yaj suun soj, gaa ne veé maan rihaan chumij nihánj quinaj nimán soj gaa nanj adonj. Ne sese inan' che'é rasuun man xta' ro', qui'yaj suun soj, gaa ne veé rej xta' ro', ca'anj nimán soj nanj adonj. Me rej ma'an araa soj rasuun, ne veé rej danj vaj nimán soj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é mozó na'vij naman ru'vee a

³⁵ Ne cataj uún Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ase vaa sí 'nij raan nuj catuun ro', danj gaa soj ei. Ase vaa sí nicaj aga' chuguun aco' ya'an ro', danj gaa soj ei. ³⁶ Dan me se qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj mozó na'vij so' naman se-ru'vee so' gaa ca'anj se-ru'vee so' cha'anj nara'aa ei. Dan me se asa' namán ru'vee ne nu' tara'a so' ta'ya, ne nu' ca'nuu mozó yo' ta'ya, gaa ne guun niha' rá se-ru'vee mozó yo' adonj. ³⁷ Ne cavij sa' uxrá nij mozó 'yaj danj, che'é se ne cotoj nij so' gaa namán se-ru'vee nij so' a. Dan me se quene'en ya so' se vaa ne cotoj nij so' ma'. Cataj ya 'unj rihaan soj cuano se vaa ma'an ru'vee yo' ro', naqui'yaj sa' so' man so', cayáan se-mozó so' rihaan mesá, qui'yaj so', ne qui'yaj chuvij ma'an so' chá nij se-mozó so' adonj. ³⁸ Dan me se ca'vee se rej yan' naman so' ni', ca'vee se rej taxrej naman so' ni', tzaj ne aj ne'en so' se vaa ve'é inan' na'vij nij mozó yo' man so', ne cavij sa' uxrá nij mozó yo' adonj. Che'é dan qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj nij mozó yo' ei. ³⁹ Dan me se sese 'o sí tucua ve' ro', aj ne'en so' me orá ca'na' sí ituu ne qui'yaj ituu sí ituu rasuun man tucua so', ne uxrá cutumé so' tucua so', ne se qui'yaj ituu sí ituu tucua so' tzaj ma'. Maan se ne ne'en so' me orá ca'na' sí ituu man adonj. ⁴⁰ Dan me se ta'nga' danj vaa guue 'unj sij nicaj yu'unj man yuvij, ne ne ne'en soj me orá ca'na' uún 'unj man adonj. Che'é dan yo'q ni'yaj soj á —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj quiran' sí ve'é 'yaj suun rihaan Diose do', daj quiran' sí ne 'yaj suun sa' rihaan Diose do' a

⁴¹ Gaa ne xna'anj sí cu'naj Pedró man Jesucristó, cataj so' a:

—Señor. Che'é ma'an núj me nanó so' cuentó yo' na'. Ase che'é cunudanj yuvij xa' —taj Pedró, xna'anj so' man Jesucristó a.

⁴² Gaa ne cataj sí 'nij ra'a man ní' a:

—Che'é dan me sese cune' sí tucua yo'q ve' man yo'q se-mozó so' se vaa cutumé mozó yo' man tuvi' mozó rque so' se chá rihaan nij so' orá chá nij so' chraa, ne daj qui'yaj mozó yo', rá soj ga. Sese ya ya sij ve'é 'yaj suun me so' do', sese ya ya sij avii raá me so' do', ne daj qui'yaj so', rá soj ga. ⁴³ Gaa ne güii naman se-ru'vee mozó ro', sese quene'en se-ru'vee mozó se vaa ve'é 'yaj suun mozó se-suun ru'vee, ne cavij sa' uxrá mozó yo', qui'yaj se-ru'vee mozó yo' adonj. ⁴⁴ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa cune' ru'vee yo' man mozó yo' guun so' sí tumé man cunudanj si'yaj ru'vee yo' a. ⁴⁵ Tzaj ne sese guun rá mozó yo' se vaa guun raan ndo'o se-ru'vee so', gaa ne guun che'e so' go' so' man yo'ó nij mozó

do', man nij mozó *chana* do', ne *cha* so' co'lo so' ne *guun xno* so' a. ⁴⁶ Dan me se ne ne'en so' aman *naman* se-ru'vee so' a. Ne na'vij so' ca'na' ru'vee a. Tzaj ne *sij güii* *sij orá* *sij*, ne ca'na' ma'an se-ru'vee mozó yo', gaa ne ca'ne' nu' so' man mozó yo', ne cataj so' se vaa ca'anj mozó yo' rihaan ya'an ga yo'ó nij síi ne amán rá ni'yaj man Diose a.

⁴⁷ "Dan me se *xá'* mozó ne'en daj me rá se-ru'vee so' *qui'yaj* so', tzaj ne sese se *qui'yaj* so' danj, ne *qui'yaj* so' inanj se vaa rii *nimán* ma'an so' *qui'yaj* so', ne *cayun* *uxrá* so' vaa *güii* adonj. ⁴⁸ Ne *xá'* síi ne ne'en daj me rá se-ru'vee so' *qui'yaj* so', ne *qui'yaj* so' *rasun* na'vej rá se-ru'vee so' *qui'yaj* so', tzaj ne maan che'é se ne ne'en so' ne *qui'yaj* so' *rasun* *chi'ii* ro', maan che'é dan doj *cayun* so' adonj.

"Ne síi atá suun *nocoo* doj 'yaj Diose ro', doj a *guun* rá Diose *qui'yaj* suun so' a. Ne síi *tumé* doj *rasun* che'é Diose ro', doj a *gaa rasun* *nachin'* Diose rihaan so' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi *tucu'yón* se-*nana* so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunu' ndo'o yuvií ga tuvi' yuvií che'é Jesucristó a

⁴⁹ Gaa ne cataj uún Jesucristó a:

—Ca'na' 'unj rihaan *chumií* *nihánj* che'é rej *guun* rá 'unj *taacuaj* ya'an *nimán* *yuvií*, ne *guun* *niha'* rá nij *yuvií* *canoco'* nij *yuvií* man Diose adonj. Ne me *ndo'o* raj se vaa ra'yanj *caco'* ya'an yo' *nimán* nij *yuvií* adonj. ⁵⁰ Tzaj ne rej rihaan ní' me se vaa *uxrá* *sayun* *quirán'* 'unj, se vaa *nata'* nu' *sayun* yo' *xráj* nanj a. ⁵¹ Dan me se ca'na' 'unj che'é rej *dinj* doj *cayáan* nij *yuvií* man rihaan *chumií* *nihánj* ga *tuvi'* *yuvií*, rá soj na'. Taj ma'. *Cuanó* *nihánj* me cataj 'unj rihaan soj se vaa ca'na' 'unj che'é rej *nata'* 'unj se-*nana*j rihaan *yuvií*, tzaj ne se *cuno* *cunudanj* nij *yuvií* *rihanj* ma'. Che'é dan *cunu'* *yuvií* ga *tuvi'* *yuvií* adonj. ⁵² Dan me se rej rihaan ní' me se, sese *cayáan* 'un' *yuvií* rá 'o' ve', ne *cunu'* va'núj nij so' ga *yavíj* nij so', ne *cunu'* *vij* nij so' ga ya'núj nij so' adonj. ⁵³ Dan me se *cunu'* *snó'o* ga ta'nij *snó'o* so', ne *cunu'* ta'nij *snó'o* so' ga ma'an so', ne *cunu'* *chana* ga ta'nij *chana* no', ne *cunu'* ta'nij *chana* no' ga ma'an no' adonj. Ne *cunu'* *chana* ga *choco'* no', ne *cunu'* *choco'* no' ga ma'an no', che'é se-*nana*j adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi *tucu'yón* se-*nana* so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne quene'en nij yuvií xcaj nij yuvií cuentá che'é sayun quirán' nij yuvií ma'

⁵⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij *yuvií* a:

—Dan me se soj me se *sa'* *uxrá* ne'en soj *xcaj* soj *cuentá* adonj. Nu' ne'en soj se vaa *gaa* *avii* *ngaa* *rej* *ata'* *güii*, ne nu' taj soj se

vaa *caman'* *uxrá* *maan*, taj soj, ne *veé* *danj* 'yaj *güee* *xá'* *maan*, ne *aman'* *ndo'o* yo' nanj adonj. ⁵⁵ Ne nu' ne'en uún soj se vaa *avii* *nana* *yuvaa* *rej* *rque* *rej* *sur*, ne nu' taj soj se vaa *daj* *doj* *ca'na'* *ndo'o* *cachi'* taj soj, ne *veé* *danj* 'yaj *xá'* *cachi'*, ne *maan* *ndo'o* *nanj* adonj. ⁵⁶ Dan me se *xá'* soj *sij* *nucui'* rá me se síi *sa'* me soj taj soj, tzaj ne *tu'va* *rma'an* soj nanj adonj. 'O se ne'en soj *xcaj* soj *cuentá* che'é se vaa *rihaan* *chumií* do', che'é se vaa *rej* *xta'* do', tzaj ne ne ne'en soj *xcaj* soj *cuentá* che'é *sayun* *quiran'* soj *sij* man rihaan *chumií* *nihánj* vaa *güii* ma'.

⁵⁷ "Ne me che'é na'vee *xcaj* ma'an soj *cuentá* che'é se vaa *no* *xcúun* soj *qui'yaj* ma'an soj ga. ⁵⁸ Ne so' me se sese vaa síi me rá *cutá'* *cacun'* *xráá* so' rihaan nij síi *nicaj* *suun*, ne *gaa* *tihaj* *vaj* so' *chrej* *ga* so', ne *ve'é* *ca'mii* so' ga so', cataj so' rihaan so' se vaa: "Ca'ne' rá so', ne se *cutá'* so' *cacun'* *xráj* ma'", cataj so', ne *ve'é* *ca'mii* so' ga so' ei. Ne sese se *qui'yáá* so' danj *ca'mii* *sa'* so' ga so' *gaa* *tihaj* *vaj* soj *chrej* rihaan *chumií* *nihánj*, ne *nicaj* so' *mán* so' ca'anj so' rihaan *cuese*, ne *cuese* yo' ro', *taçuachén* *mán* so' ra'ra síi *tumé* *taga'*, ne so' me síi *caxrií* *taga'* *mán* so', ⁵⁹ ne yo' me se *guun* *raan* *ndo'o* so', ne *nda* *navij* *naru'vee* so' nu' *cacun'* *qui'yáá* so', gaa ne *curihanj* so' *taga'* nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij *yuvií* a.

13

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quirí' nu' ní' sese se ca'vej rá ní' canicaj nimán ní' tanáj ní' chrej chi'ii a

¹ Güii dan me se *mán* ta'aj nij *yuvií*, ne *nata'* nij so' rihaan Jesucristó che'é daj *quiran'* ta'aj nij síi man *estadó* *Galilea* *gaa* *mán* nij so' *ticavi'* nij so' *xcuu* rihaan Diose *gaa* ne *curihanj* nij *tanuu* 'yaj *suun* rihaan síi *cu'naj* *Pilato*, ne *ticavi'* nij *tanuu* man nij síi man *estadó* *Galilea* yo' a. ² Gaa ne *canicaj* Jesucristó cataj so' rihaan nij *yuvií* *nata'* *nana* yo' a:

—Che'é yan *quiran'* nij so' danj, ne che'é dan *sij* *tumé* doj *cacun'* rihaan *cunudanj* yo'lo nij síi ne *estadó* *Galilea* me nij so', rá soj na'. ³ Taj ma'. Tzaj ne cataj *xna'anj* 'unj rihaan soj *cuanó* se vaa sese se *canicaj* *nimán* soj *tanáj* soj *chrej* *chi'ii*, ne vaa *güii* *quirí'* nu' soj ne *quirán'* soj *nda* vaa *quiran'* nij so' adonj.

⁴ "Ne *xá'* *xnu'* va'núj nij síi *cavi'* *gaa* *canee* *ve'* *nata'* *xcaan* *cu'naj* *Siloé* *xráá* nij so', *gaa* ne *sij* *tumé* doj *cacun'* rihaan *cunudanj* nij síi man *chuman'* *Jerusalén* me nij so', rá soj *gaa* na'. ⁵ Taj ma'. Tzaj ne cataj *xna'anj* 'unj rihaan soj *cuanó* se vaa sese se *canicaj* *nimán* soj *tanáj* soj *chrej* *chi'ii*, ne vaa *güii* *quirí'* nu' soj ne *quirán'* soj *nda* vaa *quiran'*

nij so' adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvij a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó se vaa sese se guun rá ní' qui'yaj ní' ndaa vaa me rá Diose, ne quirí' ní' a

⁶ Gaa ne nanó Jesucristó cuentó nihánj a:
—Dan me se 'o snó'o me se naj 'o xnaa so' naa chruj uvá, ne nicun' 'o chruun higó rque naa uvá yo', tzaj ne 'na' so' nano' so' chruj raá yo' chá so', tzaj ne a 'ó chruj ne quirí' so' chá so' raá chruun yo', ne che'é dan quirí' rá so' ni'yaj so' chruun yo' a. ⁷ Che'é dan cataj so' rihaan sí' 'yaj suun rque xnaa so': "Ni'yaj so' ei. Síj va'nuy ya yo' ná' 'unj nanó' 'unj chruj higó raá chruun nihánj, tzaj ne a 'ó chruj nuvi' raá chruun nihánj chá' ma'. Ca'ne' so' man yo', ne taj che'é canicun' rma'an yo' rihaan to'ój a ma'", taj so' rihaan sí' 'yaj suun rque naa uvá yo' a. ⁸ Tzaj ne sí' 'yaj suun rque naa uvá yo' ro', cataj rihaan so' a: "Qui'yáa so' se ndo'o, ne daj orún' guée yo' cuano tanáj ní' man chruun nihánj, ne canaa 'unj nu' anicaj tacóo chruun yo', ne caraá 'unj ya'luj tacóo chruun yo', señor. ⁹ Xraj, ne sese yo' natuu ro', ne cumán chruj raá chruun yo', ne quinaj chruun yo', qui'yaj ní' a. Se taj, ne ca'ne' cachrij ní' man chruun yo' ei", taj sí' 'yaj suun naa uvá yo' rihaan sí' si'yaj chruun yo' a. —Dan me cuentó nanó Jesucristó rihaan nij yuvij yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'o chana guun lacuu xraá, qui'yaj Jesucristó güii naránj rá nij yuvij israelitá a

¹⁰ Dan me se 'o güii naránj rá nij yuvij israelitá me se tucuyón Jesucristó rihaan nij yuvij cunuu chre' rá ve' tucuyón nii se-tucuanj Moisés, ¹¹ ne dan me se rá ve' yo' ro', nicun' 'o chana guun lacuu xraá, ne nana chree yanj nimán no' ro', me qui'yaj guun lacuu xraá no' a. Ne aj quisij xnu' va'nuy yo' quiran' no' danj a. Dan me se ne ca'vee canicun' caya no' a ma'. ¹² Dan me se quene'en Jesucristó man no', ne canacúun so' man no', cataj so':

—Cuanó nihánj me x'nee chi'i' xraá so', nocoj —taj Jesucristó, ¹³ ne cuta' so' ra'a so' xraá no' a.

Nu' xcaj chana cuentá se vaa nahuun sa' no', ne nu' guun che'e no' cataj no' se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose a.

¹⁴ Tzaj ne ca'maan rá sí' 'nj ra'a ve' tucuyón nii se-tucuanj Moisés, che'é se güii naránj rá nij yuvij israelitá me güii qui'yaj cono'ó Jesucristó man chana yo' a. Che'é dan cataj sí' 'nj ra'a ve' yo' rihaan nij yuvij a:

—Vatan' güii me güii nō xcúun ní' qui'yaj suun ní' 'o 'o smaná a. Ca'na' soj güii yo', ne nahuun sa' soj ei. Se ca'na' soj nahuun sa'

soj güii naránj rá ní' ma' —taj so' rihaan nij yuvij a.

¹⁵ Gaa ne cataj sí' 'nj ra'a man ní' rihaan nij tuvij sí' 'nj ra'a ve' a:

—Quij ndo'o vaa nimán soj, ne sí' nucui' ndo'o rá me soj adonj. 'O se taran' soj me se ne nache soj daán soj scúj do', daán soj burró do', rej numij xo', ne nicaj soj man xo' 'anj soj rej co'lo xo' na güii naránj rá ní' gaa na'. ¹⁶ Ne nihánj me nicun' chana nihánj, ne ta'nii ta'nij si'no xii ní' sí' cu'naj Abraham me no', ne nihánj me quisij xnu' va'nuy yo' numij sí' cu'naj Satanás man no', ne ca'vee se güii naránj rá ní' me güii cuan', tzaj ne vaa che'é ndo'o nache ní' man no' ra'a sí' cu'naj Satanás adonj —taj Jesucristó rihaan sí' 'nj ra'a ve' yo' a.

¹⁷ Ne gaa quisij ca'mii so' danj, gaa ne guun na'aj cunudanj nij sí' guun rá cunu' ga so', gaa ne guun niha' rá cunudanj nij yuvij che'é cunudanj nij suun sa' nocoo qui'yaj so' a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é caán cuéj mostazá xlá a

¹⁸ Che'é dan cataj Jesucristó a:

—Daj gaa guun chij Diose rihaan chumij nihánj, rá soj ga. ¹⁹ Dan me se ase vaa achij caán cuéj mostazá xlá ro', danj gaa guun chij Diose rihaan chumij nihánj adonj. Dan me se nicaj yo'lo so' man caán cuéj mostazá xlá ne caxrij so' caán yo' rque to'óo so', ne dan me se xra' caán yo', ne cachij yo', ne asa' cachij yo', ne ase vaa 'o chruun ro', danj vaa yo' a. Gaa ne cayuu nij xtaj vaj rej xtaj raá cuéj yo', ne qui'yaj nij xo' saca' nij xo' raá cuéj yo' adonj. —Danj ca'mii Jesucristó rihaan nij yuvij a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é levadura se 'yaj naraa nana rque rachruún a

²⁰ Gaa ne cataj uún Jesucristó a:

—Daj gaa 'o rasuun naqui'yaj ní' rihaan soj, gaa ne quene'en soj daj gaa guun chij Diose rihaan chumij nihánj, rá soj ga. ²¹ Dan me se naqui'yaj ní' 'o chana caxrij yo'óo levadura rque cunj hariná gaa 'yaj no' rachruún a. Dan me se ase vaa 'o chana, ne cuxra' ta'aj no' 'o va'nuy ya aga' yo'óo hariná, ne caxrij ndo'o no' yo'óo levadura, ne caxrij yuve no' man yo' ndaa navij naraa ndo'o nana rque yo' a. Ase vaa uun chij yo'óo levadura yo' rihaan cunj hariná ro', danj gaa guun chij Diose rihaan chumij nihánj adonj. —Danj ca'mii Jesucristó rihaan nij yuvij a.

Nana nihánj taj xna'anj me sí' ca'anj cayáan ga Diose ne me sí' ca'anj rihaan ya'an a

²² Gaa ne vaj Jesucristó cachén so' nij chuman' nocoo do', nij chuman' ra'a do', ne tucuyón so' se-nana so' rihaan nij yuvij

a. Ne ðanj nanj nichrun' so' nichrun' so' chuman' Jerusalén a. ²³ Ne xná'anj yo' o so' man Jesucristó, cataj so':

—Ne ðoj nij síi ca'vee quinanü rihaan sayuun, qui'yaj Diose a na' —taj so', xná'anj so' man Jesucristó a.

Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij yuvüi a:

²⁴ —Ase vaa ta'yaa chruj ndo'o vaa rej cachen yuvüi catuü yuvüi rihaan Diose adonj. Qui'yaj nucuaj soj nimán soj che'é rej catuü soj rej yo' ei. Cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa guun ndo'o rá nij yuvüi catuü nij so' rej yo', tzaj ne se guun nucuaj nij so' catuü nij so' ma'. ²⁵ Ne asa' quisij canicun' caya síi tucua ve' yo' ne caráan so' ta'yaa, gaa ne soj ro', canicun' xe', ne guun che'é soj tica'müi soj ta'yaa, ne cataj soj: “Na'nuu so' ta'yaa catuü núj, Señor”, cataj soj, gaa ne cataj 'unj rihaan soj: “Ne ne'en uxraj me rej cavii soj a ma'”, cataj 'unj rihaan soj gaa nanj adonj. ²⁶ Gaa ne guun che'é soj cataj soj: “Chá núj chraa do', co'o núj na ga so' do', ne tucu'yón so' se-nana so' chiháan núj nanj á”, cataj soj rihanj á. ²⁷ Gaa ne cataj uún 'unj rihaan soj: “Ne ne'en uxraj me rej cavii cunudanj soj sij 'yaj inanj cacun' a ma'. Naxuun soj man soj rihanj á”, cataj 'unj rihaan soj a.

²⁸ “Ne rej ca'anj soj me se rej ta'vee ndo'o yuvüi me yo', ne ndaa cha ruj ma'an yuvüi cúu yan' yuvüi, ne quene'en soj man síi cu'naj Abraham do', man síi cu'naj Isaac do', man síi cu'naj Jacob do', man cunudanj nij síi nata' se-nana Diose gaa naá do', se vaa cayáan nij so' ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chümüi nihánj, ne xa' soj, tzaj ne quene'en soj se vaa aj quiri'tij nü man soj xe' nanj adonj. ²⁹ Ne güii guun chij Diose rihaan chümüi nihánj ro', ca'na' ndo'o yuvüi man cunü' chümüi, ne cayáan nij so' rihaan se-mesa Diose, ne cha nij so' chraa adonj. ³⁰ Ne nij síi ne guun chij rihaan chümüi nihánj me se xta' ro', guun chij nij so' a. Ne nij síi guun chij ndo'o rihaan chümüi nihánj me se rej xta' ro', guun nij so' síi noco', qui'yaj Diose nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvüi yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne cucu'vi' Jesucristó ni'yaj so' man síi cu'naj Herodes ma'

³¹ Ne güii dan me se cuchü' ðoj nij síi fariseo rihaan Jesucristó, ne cataj nij so' a:

—Curihanj so' estadó nihánj ca'anj so', ne síi nicaj suun rey cu'naj Herodes me se me ndo'o rá so' ticavi' so' mán so' á —taj nij síi fariseo rihaan Jesucristó a.

³² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ase vaa chunee avii ndo'o raq qui'yaj sayuun vaa síi cu'naj Herodes yo', ne ca'anj soj, ne cataj soj rihaan so' se vaa 'unj me se riü 'unj nana chree nimán nij yuvüi, ne

naqui'yaj sa' 'unj man nij síi ran', ne 'o güii cuan' ne 'o güii a'yuj ne rque va'nuj guëë güii qui'yaj suun 'unj se-sunj, ne veé ðanj quisij se-sunj, qui'yaj nanj adonj. ³³ Tzaj ne vaa che'é qui'yaj suun 'unj cuan' ne a'yuj ne yataj, ne rque va'nuj güii qui'yaj suun 'unj che'é xrej 'unj, gaa ne curihanj 'unj estadó nihánj ei. 'O se taj che'é cavü' 'o síi nata' se-nana Diose rej yanij yo' o chuman', ne veé chuman' Jerusalén cavü' so' gaa ca'vee adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj ðaj quiran' nij síi ne chuman' Jerusalén a

³⁴ Gaa ne cataj uún Jesucristó a:

—Nanó uxrá raj che'é soj sij man chuman' Jerusalén nihánj nanj á. Dan me se ticavi' soj man nij síi nata' se-nana Diose, ne go' soj yahij man nij síi ca'neé Diose cuchü' rihaan soj a. Guun que'ee ndo'o guun rá 'unj naqui'yaj chre' 'unj man soj cutumé 'unj man soj, tzaj ne taj se qui'yá' ca'vee ma'. Dan me se ase vaa 'yaj chuchee naqui'yaj chre' chuchee man ta'nüi xo' caráan xo' xcóó xo' xráa ta'nüi xo' ro', ðanj guun raj qui'yaj man soj, tzaj ne ne ca'vej rá soj qui'yaj ðanj a ma'. ³⁵ Yaj me se cutumé ma'an soj man soj nanj adonj. 'O se cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa rej rihaan ní' ro', se quene'en uún soj manj ma'. Tzaj ne ndaa güii ca'na' uún 'unj rihaan chümüi nihánj quene'en soj manj, ne cataj soj: “Ve'é uxrá 'na' síi a'neé síi 'nij ra'a man ní' ei”, cataj soj a —taj Jesucristó ni'yaj so' man nij síi man Jerusalén yo' a.

14

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun snó'o quixij cu'maan man, qui'yaj Jesucristó güii naránj rá nij yuvüi israelitá a

¹ Dan me se 'o güii naránj rá nij yuvüi israelitá me se catüj Jesucristó rá ve' tucua 'o síi uun chij rihaan nij síi fariseo cha so' chraa, ne nij síi fariseo ro', tumé uxrá man so' ðaj qui'yaj so' a. ² Ne veé ðanj nicun' 'o síi quixij cu'maan man rihaan Jesucristó a. ³ Gaa ne xná'anj Jesucristó man nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvüi do', man nij síi fariseo do', cataj so':

—Nó xcúün ní' ca'neë ní' chi'ij xráa síi ran' güii naránj rá ní', rá soj na'. Ase ne nó xcúün ní' xa' —taj Jesucristó, xná'anj Jesucristó man nij so' a.

Tzaj ne guun ðinj tu'va nij so' a.

⁴ Gaa ne quita'aa Jesucristó man síi ran' yo', ne nahuun sa' so', qui'yaj Jesucristó, gaa ne na'neé Jesucristó chrej man so' a. ⁵ Gaa ne ni'yaj Jesucristó rihaan nij síi fariseo yo', cataj so' a:

—Ne sese quinj ta'nüi 'o tuvi' soj do', 'o daán soj scúj do', rá cuxruj na güii naránj rá ní', ne ra'yanj quirüi soj man ta'nüi soj do',

man daán soj do', rá 'ujñ ei —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo a.

⁶ Veé dan me se a 'ó nana ne quirijij nij so' ca'mijij nij so' rihaan Jesucristó ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se nano' ní' rej sa' doj quitaj ní' a

⁷ Dan me se quene'en Jesucristó se vaa nij síi 'na' tucua' síi fariseo yo' ro', nano' ndo'o nij so' rej sa' doj quitaj nij so', gaa ne che'é dan tucuyón Jesucristó nana nihánj man nij so', cataj so' a:

⁸ —Asa' canacúun ta'aj nii mán so' ca'anj so' cha'anj nara'ga, ne se ca'anj quitaj so' chruun xlá sa' doj ma'. 'O se ne ne'én so' sese canacunj nii man yo'ó síi sa' doj rihaan so' ne quitaj so' chruun xlá taj so' man adonj. ⁹ Ne síi 'yaj cha'anj ro', cataj so' rihaan so': "Rque so' chruun yo' quitaj síi nihánj á", cataj so' rihaan so', gaa ne guun na'aj so', ne chruun xlá nij doj ca'anj quitaj so', quiyaj so' a. ¹⁰ Dan me se asa' canacúun nii mán so', ne asa' cuchí' so' rej canuú cha'anj, ne rej nij doj ro', quitaj so' ei. Gaa ne asa' ca'na' síi canacúun mán so', gaa ne cataj so' rihaan so': "Cavijij so' quitaj so' rej sa' doj nihánj, tinuj", cataj so' rihaan so', gaa ne caraya'anj uxrá cunudanj nij síi 'na' cha'anj yo' ni'yaj nij so' mán so' nanj adonj. ¹¹ 'O se xa' síi me rá ticavij sa' man ma'an, tzaj ne quirijij so', ne guun na'aj so' adonj. Ne xa' síi 'yaj nicá' nimán, tzaj ne cavijij sa' so' adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo do', rihaan nij síi naquiyaj cju se-tucuanj Moisés rihaan yuvij do' a.

Nana nihánj taj xna'anj me síi canacunj ní' cha' chraa ga ní' a

¹² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan síi canacúun man so' cha' so' chraa a:

—Asa' guun rá so' ca'na' yuvij cha' yuvij chraa ve' tucua' so', ne se canacúun so' man tuví' so' do', man tinúu so' do', man nij síi ru'vee man chiháan so' do' ma'. Dan me se sese canacunj so' man inañ ma'an nij so', gaa ne vaa güii canacunj nij so' mán so' cha' so' chraa ga nij so', gaa ne dan me se aj naru'vee nij so' nu' se chá rihaan so' danj rá se vaa gaa nanj adonj. ¹³ Tzaj ne asa' canuú cha'anj quiyáa so', ne canacunj so' man nij síi niqúe do', man nij síi rengó do', man nij síi tuchrijij do', cha' nij so' chraa ei. ¹⁴ Danj quiyáa so', gaa ne nij so' me se taj rasuun rihaan nij so' naru'vee nij so' rihaan so' ma'. Gaa ne asa' cunuú i'na' uún nij síi sa' rihaan Diosé, ne ma'an Diosé naru'vee rihaan so', gaa ne cavijij sa' uxrá so' adonj —taj Jesucristó rihaan síi canacúun man so' cha' so' chraa a.

Cuentó nihánj taj xna'anj me síi cha' chraa ga Diosé asa' guun chij Diosé rihaan chumij nihánj a

¹⁵ Dan me se cuno yo'ó síi chá chraa ga Jesucristó nana ca'mii Jesucristó, gaa ne che'é dan cataj so' rihaan Jesucristó a:

—Cavijij sa' cunudanj nij síi cha' chraa ga Diosé asa' guun chij Diosé rihaan chumij nihánj nanj ei —taj so' rihaan Jesucristó a.

¹⁶ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Síi navij rá cha'anj nocgo ndo'o me so', ne nacúun so' ca'na' que'ee yuvij a. ¹⁷ Gaa ne dan me se maan ora' cha' nij so' chraa me ca'neé síi navij rá cha'anj man se-mozó so' ca'anj cataj mozó yo' rihaan nij síi ca'na' se vaa ca'na' nij so' cha'anj cha' nij so' chraa a. "Aj quisij guun chuvij, ne ca'anj ní' cha' nij soj chraa ei", taj mozó yo' rihaan nij síi ca'na' cha'anj yo' a. ¹⁸ Gaa ne guun che'é nij so' cataj 'o' o' nij so' rihaan mozó yo' se vaa se ca'vee cuchijij nij so' cha' nij so' chraa a. Dan me se yo'ó so' cataj: "Tzaj ne 'ujñ me se tihaj quiránj 'ujñ 'o' yo'óo, ne vaa che'é ndo'o ca'anj 'ujñ quene'én 'ujñ yo'óo yo' a. Ne quiyáa so' se ndo'o, cataj so' se vaa se ca'vee cuchijij 'ujñ ma'", taj so' rihaan mozó yo' a. ¹⁹ Gaa ne yo'ó so' cataj: "Maan se 'ujñ me se 'un' yuntá scuj quiránj 'ujñ, ne cuano nihánj me se ca'anj 'ujñ quene'én 'ujñ daj vaa scuj quiránj sese scuj sa' me xo' a. Ne che'é dan quiyáa so' se ndo'o cataj so' se vaa se ca'vee cuchijij 'ujñ ma'", taj so' rihaan mozó yo' a. ²⁰ Ne yo'ó so' ro', cataj uún rihaan mozó yo' a: "'Uñj me se tihaj xcaj 'ujñ chana, ne che'é dan se ca'vee cuchijij 'ujñ ma'", taj so' rihaan se-mozó síi navij rá cha'anj yo' a. Ne veé danj ca'mii cunudanj nij síi aj quirijij ni'yaj ca'anj cha'anj yo' a.

²¹ "Dan me se namán mozó, ne nata' mozó nu' se vaa ca'mii 'o' o' nij so' rihaan se-ru'vee mozó a. Gaa ne ca'maan ndo'o rá síi navij rá cha'anj yo' gaa cuno so' se-nana se-mozó so', ne cataj so' rihaan se-mozó so': "Ra'yanj cavijij so' ca'anj so' daj a nij callé, ne nijcaj so' man nij síi niqúe do', man nij síi chéé rengó do', man nij síi tuchrijij do', ca'na' so' nihánj, ne cha' nij so' chraa ga ní' ei", taj so' rihaan se-mozó so' a. ²² Veé danj quiyaj se-mozó so', ne cuchijij uún mozó yo' rihaan se-ru'vee so', ne cataj so': "Aj quiyaj nu' se vaa cataj so' rihanj, señor. Tzaj ne vaa rej quisij catuú doj yuvij uún a", taj mozó yo' rihaan se-ru'vee so' a. ²³ Gaa ne cataj ru'vee yo' rihaan mozó a: "Cavijij so' ca'anj so' nu' nij chrej ca'gan do', nu' nij chrej catuun do', ne quiyáa so' fuerzá man nij yuvij se vaa ca'na' nij so' á. Gaa ne caraa nu' ve' tucua' ei. ²⁴ 'O se cuano nihánj me se cataj xna'anj 'ujñ rihaan so' se vaa xa' nij síi canacúun ní' asino yaan, tzaj ne a 'ó nij so' se ca'vee ca'na' cha' chraa ga ní' a man adonj", taj so' rihaan se-mozó so' a. —Veé danj quisij cuentó nanó Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa yuun che'ë ca'nej nimán ní canoco' ní man orún' Jesucristó a

²⁵ Dan me se que'ëë uxrá yuvij vaj ga Jesucristó, ne canicaj so', cataj so' rihaan nij yuvij a:

²⁶ —Sese me rá 'o so' ca'na' so' rihanj, ne sese guun rá so' se vaa sa' doj vaa rej so' do', nii so' do', nica so' do', ta'ní so' do', tinú so' do', ra'vij so' do', ndaa nimán ma'an so' do', rihanj, ne se ca'vee guun so' 'o sí tucu'yón se-nanaj a ma'. ²⁷ Ne sí na'vej rá quirán' sayuun che'é se me so' sí nocó' manj ro', se ca'vee guun so' 'o sí tucu'yón se-nanaj a ma'.

²⁸ “Dan me se soj, tzaj ne sese guun rá yo' o tuvi' soj cune' yo' o soj ve' nata' xcaan, ne sí qui'yaj ve' yo' me se asino nuchruj raa so' cuentá sese quisij se-sa'anj so' quisij nu' ve' yo', raj a. ²⁹ Ne sese se qui'yaj so' danj nuchruj so' cuentá asino yaan, gaa ne asa' cuchruj so' tacó ve', gaa ne se guun nucuaj so' qui'yaj so' nu' ve' a ma'. Ne nij sí ne'en se vaa qui'yaj so' ro', ca'nga' nacóo nij so' ni'yaj nij so' man so', ³⁰ ne cataj nij so': “Sí nihánj me se guun che'ë so' cune' so' ve', tzaj ne ne guun nucuaj so' quisij nu' ve' qui'yaj so' a ma'”, cataj nij so' ni'yaj nij so' man sí guun che'ë ve' yo' a.

³¹ “Ne dan me se sese vaa 'o sí nicaj suun rey vaa chi' mij tanuu rihaan, ne sese ca'na' yo' o sí nicaj suun rey vaa icó mij tanuu rihaan cunu' ga so', gaa ne asino yaan xcaj so' cuentá sese guun nucuaj so' qui'yaj canaan so' rihaan sí vaa icó mij tanuu rihaan yo', ne sese guun nucuaj so' rá so', ne cavij so' cunu' so' ga nij sí 'na' yo' a. ³² Tzaj ne sese se guun nucuaj so' qui'yaj canaan so' rá so', gaa ne ca'nej so' sí ca'anj suun ca'mij ga sí 'na' yo' ndaa vaa se guun cunu' nij so' a. Danj cataj so' gaa tihaj 'na' sí cunu' ga so' gan' a. Gaa ne cachinj ni'yaj sí ca'anj suun yo' rihaan sí 'na', ndaa vaa ca'ne' rá so' ga suun cunu' a.

³³ “Dan me se ase vaa xcaj sí cune' ve' do', sí cunu' ga tuvi' do', cuentá sese guun nucuaj roj so' qui'yaj roj so' danj ro', veé danj qui'yaj gueë soj sij me rá canoco' manj ei. Ne sese se guun rá soj tanáj xco soj nu' si'yaj soj do', nu' tuvi' soj do', canoco' soj manj, ne se ca'vee guun soj sí tucu'yón se-nanaj a ma'.

³⁴ “Q se ase vaa yaan ga chraa ro', danj vaa nij sí tucu'yón se-nanaj ga chumij nihánj, ne vaa se uun ndo'o yaan nanj á. Dan me se sese ne 'ne' chá yaan yo', gaa ne taj se qui'yá' cunu sa' yaan gaa a ma'. ³⁵ Taj se guun yaan yo' rihaan to'óo ní' cunu sa' to'óo ní' ma'. Taj se guun yaan yo' rihaan ya'luj se vaa cunu sa' doj ya'luj ma'. A doj rasuun se cavij sa', qui'yaj yaan yo' ma'.

Maan se ri'ij uun nii man yaan vaa danj xe' a.

“Dan me se sese taj yu'uj xréé soj, ne cuno soj nana nihánj ei —taj Jesucristó rihaan nij yuvij yo' a.

15

Nihánj me cuentó che'é matzinj ca'anj ni'ya a

¹ Dan me se cuchi' que'ëë sí a'néj puextó do', que'ëë sí tumé cacun' do', rihaan Jesucristó a. 'Q se guun rá nij so' cuno nij so' se-nana so' a. ² Ne xa' nij sí fariseo do', nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij do', tzaj ne ca'maan rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó, ne nij ca'mii nij so' che'é so', che'é rej ve'é nicaj tuvi' so' ga nij sí tumé cacun' ne chá so' chraa ga nij so' a. ³ Gaa ne nanó Jesucristó 'o cuentó nihánj rihaan nij so' a:

⁴ —Dan me se sese yo' o tuvi' nij soj nicaj 'o cientó matzinj, ne sese ca'anj ni'ya orún' gueë daán so' matzinj, ne tanáj so' yo' o ca'anj chihaa xnu' ca'anj daán so' matzinj rej tacaan, ne cavij so' ca'anj nana' so' man orún' daán so' matzinj ca'anj ni'ya á. Ne se ca'ne' rá so' ma'. Tananj ya ca'anj so' nana' so' man daán so' matzinj, gaa ne uun daj nari' so' man yo' adonj. ⁵ Ne asa' quisij nari' so' man xo', gaa ne cuta' so' man xo' tacaan xcó so', ne guun niha' ndo'o rá so' a. ⁶ Ne asa' namán so' tucua so', gaa ne nacunj so' man nu' tuvi' so' sí ne chiháan so', ne cataj so' rihaan nij tuvi' so': “Guun niha' rá soj gaj ei. 'Q se narij danj matzinj ca'anj ni'ya ei”, cataj so' rihaan tuvi' so' a. ⁷ Ne cuano nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa xta' rej ne Dióse ro', guun niha' doj rá nij sí man yo' ni'yaj nij so' man orún' sí tumé cacun' gaa canicaj nimán so' canoco' so' chrej sa' a. Tzaj ne se caráya'anj nij so' man ca'anj chihaa xnu' ca'anj, ése sij sa' me nij so', rá nij so' ma', ne taj che'é canoco' nij so' tucuaán naca narqué Dióse, rá nij so' ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nihánj me cuentó che'é pesó xoo ca'anj ni'ya a

⁸ Ne cataj uún Jesucristó a:

—Ne sese nicaj 'o chana chi' pesó xoo, ne sese ca'anj ni'ya orún' pesó xoo yo', ne tucuaço' no' ya'an aga' chuguun, ne naca' no' nu' ve' tucua no', ne uxrá nana' no' pesó xoo yo', ne se ca'ne' rá no' ma'. Tananj uxrá nana' no' man pesó xoo yo', uun daj nari' ya no' man yo', gaa ne ca'ne' rá no' adonj. ⁹ Ne asa' quisij nari' no' pesó xoo yo', gaa ne canacunj no' man nu' tuvi' chana no' ní ne x'núu ve' tucua no', ne cataj no' rihaan nij tuvi' chana no': “Guun niha' rá soj gaj á. 'Q se narij se-sa'anj pesó xoo ca'anj ni'ya ei”, cataj no' rihaan tuvi' chana no' a. ¹⁰ Dan me

se cataj xna'anj 'unj rihaan soj a. Ndaa rá se vaa guun rá chana gaa nari' no' se-sa'anj no' ro', danj guun niha' uxrá rá nij se-mozó Diose ni'yaj nij so' man orún' síi tumé cacun' gaa canicaj nimán so' canoco' so' chrej sa' adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nihánj me cuentó che'é síi tumé cacun' canicaj rihaan rej a

¹¹ Gaa ne cataj uún Jesucristó a: —'O síi vaa vj ta'níi me so' a. ¹² Ne cataj síi cunij rihaan rej so' a: “Me rá 'unx cuxra' ta'aj so' rasuun rque so' manj guun si'yáj, ataj”, taj so' rihaan rej so' a. Gaa ne cuxra' ta'aj snó'o yo' nu' si'yaj so', ne rque so' ta'aj si'yaj so' rihaan 'o' 'o ta'níi so' a. ¹³ Dan me se cachén doj güi, gaa ne naquii'yaj chre' síi cunij yo' nu' si'yaj so', ne cavii so' ca'anj so' chuman' naj gan', ne qui'yaj ndo'o so' se nij, ne cutun' rma'an so' nu' se-sa'anj so' a. ¹⁴ Quisij cutun' so' nu' se-sa'anj so', gaa ne cachén ndo'o x'naa chuman' yo', ne guun che'e so' quiran' ndo'o so' sayuun, ne quina'aan ndo'o rque so', ne taj vaj a doj se chá rihaan so' chá so' a. ¹⁵ Dan me se cattj so' rihaan 'o' síi chihanj chuman' yo', ne ca'ne' síi chihanj chuman' yo' suun rihaan so' ca'anj so' se-rancho síi chihanj yo' cutumé so' xcáa a. ¹⁶ Tzaj ne na'aan ndo'o rque so', ne ndaa guun rá so' cha so' coj go' nii chá nij xcáa a. Tzaj ne ne rque nii coj yo' chá so' a ma'.

¹⁷ “Dan me se 'o güi ne nahuun sa' raá so', ne guun che'e so' xcax so' cuentá, ne nanuj rá so' rej so' a. Ne me rá so': “Nij se-mozó réj, tzaj ne man ndo'o se chá rihaan réj, ne man ndo'o se chá rihaan se-mozó réj a. Ne nihánj me cavi' 'unj qui'yaj x'naa nanj á. ¹⁸ Naxumaan 'unj, ne nán' 'unj rej ne réj, cataj 'unj rihaan réj: Tumej cacun' rihaan Diose, ne tumej cacun' rihaan so', ataj. ¹⁹ Taj che'é cataj so' se vaa ta'níi so' mej cuano a ma'. Maan se qui'yáa so' se ndo'o, ne guun 'unj mozó rihaan so', qui'yáa so', ruguanj, cataj 'unj rihaan réj”, guun rá síi cunij yo' a.

²⁰ “Gaa ne cavii so' ca'anj so' rej ne rej so' a. Dan me se gan' ndo'o vaj so' chéé so', ne quene'en rej so' man so', ne cunuu 'ee ndo'o rá rej so' man so', ne cunánj rej so' ndaa rej vaj so', ne na'yaan rej so' man so', ne cachrón tu'va rej so' man so' a. ²¹ Gaa ne cataj síi cunij yo' rihaan rej so' a: “Tumej cacun' rihaan Diose, ne tumej cacun' rihaan so', ataj. Taj che'é cataj so' se vaa ta'níi so' mej cuano a ma'. Maan se qui'yáa so' se ndo'o, ne guun 'unj mozó rihaan so', qui'yáa so', ruguanj”, taj so' rihaan rej so' a. ²² Tzaj ne ca'mii rej so' rihaan nij mozó man rihaan rej so', cataj rej so': “Ra'yanj nıcaj soj yatzıj sa' ndo'o ca'na' soj cunuú ta'nıj, ne ca'na' se'ej sa' cunuú ra'a ta'nıj, ne ca'na' canj naca qui'nij tacó so' á. ²³ Ne ticavi' soj man scıj

le'ej ramii ndo'o, ne qui'yaj chuvii soj, ne chá ní', ne qui'yaj ní' cha'anj, ne guun niha' uxrá rá ní' ei. ²⁴ 'O se ta'nıj nihánj me se ase vaa síi cavi' gaa so' rihanj, tzaj ne nihánj me se cunuu i'na' uún so' rihanj, ne ase vaa síi ca'anj ni'ya gaa so', tzaj ne nihánj me se narij man so' nanj adonj”, taj rej so', ne guun che'e nij so' guun niha' uxrá rá nij so' a.

²⁵ “Tzaj ne vaa síi chava' uún, ne 'yaj suun so' se-rancho rej so' a. Dan me se 'na' nique síi chava' yo', ne gaa quinichrun' so' ve', ne cuno so' se vaa go' ndo'o misca chra' do', se vaa ra'ánj ndo'o yuvii do' a. ²⁶ Gaa ne canacúun síi chava' yo' man 'o' mozó, ne ca'na' yo'o mozó rihaan so', ne xna'anj so' man mozó, ne: “Me che'é 'yaj nii nu' cha'anj ga”, taj so' rihaan mozó yo' a. ²⁷ Gaa ne cataj mozó rihaan so' a: “Namán tinúú so', ne cavi' scıj le'ej ramii ndo'o, qui'yaj réé so', che'é se nari' uún so' ta'nıi so' ne vaa nucuaj ta'nıi so' nari' so' a”, taj mozó rihaan síi chava' yo' a.

²⁸ “Dan me se ca'maan rá síi chava', ne na'vej uxrá rá so' catuu so' rá ve' a. Tzaj ne curihanj rej so', gaa ne canacúun rej so' man so' ca'na' so' a. ²⁹ Tzaj ne cataj so' rihaan rej so' a: “'Unj nihánj me se aj quisij que'ee yo' qui'yaj suun 'unj rihaan so' nihánj, ne cunudanj nij nana cataj xna'anj so' rihanj ve'é cunoj a. Ne a 'o güi ne rque so' a 'o tana le'ej rihanj ne qui'yaj chuvii 'unj ne chaj ga nij tuvij a ma'. ³⁰ Tzaj ne nihánj me se namán ta'nıi so' síi chá nu' si'yáa so' gaa chéé so' ga nij chana niha' rá, ne ticavi' so' scıj le'ej ramii che'é so' a”, taj síi chava' yo' rihaan rej so' a.

³¹ “Gaa ne cataj rej so' rihaan so' a: “Maan se so' me se 'o né so' ga 'unj nihánj, rej. Ne nu' rasuun si'yaj me si'yáa so', rej. ³² Tzaj ne vaa che'é guun niha' rá ní' gaa namán tinúú so', rej. 'O se tinúú so' ro', ase vaa 'o síi cavi' gaa so' rihanj, tzaj ne nihánj me cunuu i'na' uún so', ne ase vaa 'o síi ca'anj ni'ya gaa so' rihanj, tzaj ne cuano nihánj me se aj narij man so' nanj adonj”, taj rej so' rihaan síi chava' yo' a. —Veé danj quisij cuentó nanó Jesucristó rihaan nij so' a.

16

Cuentó nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' ga si'yaj ní' rihaan chumi' nihánj, ne ca'vee cayáan ní' ga Diose asa' guun chíj Diose rihaan chumi' nihánj a

¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a:

—Síi ru'vee me yo'o so', ne nuu 'o mayordomo rihaan so' síi tumé nu' si'yaj so' a. Dan me se cuta' nii cacun' xráa mayordomo yo' rihaan ru'vee se vaa cutun' ndo'o so' si'yaj ru'vee a. ² Gaa ne canacúun ru'vee man mayordomo, ne ca'na' mayordomo rihaan

so', ne cataj so' rihaan mayordomo yo' a: "Aj ca'na' nana' rihaanj se vaa cutun' ndo'o so' si'yáj, ne ne ne'en uxraj me che'é qui'yáá so' danj a ma'. Tzaj ne cataj xna'anj so' rihanj daj qui'yáá so' gaa cutumé so' si'yáj á. 'Q se se ca'vee cunuú so' doj rihanj cutumé so' si'yáj a ma'", taj ru'vee rihaan mayordomo yo' a.

³ "Dan me se curihaanj mayordomo, ne guun rá so' a: "Nihánj me se daj qui'yáj, ne ca'nee se-ru'vee 'unj suun ra'aj, ne daj qui'yáj cuano, raj a. 'Unj me se se guun nucuáj qui'yaj suun 'unj suun 'ee, ne na'aj 'unj cachinj 'unj caridad, na'aj 'unj cachee rma'anj nanj á. ⁴ Aan a. Nihánj me qui'yáj nanj á. Gaa ne asa' ca'néj ru'vee suun ra'aj gaa ne nuvi' rej ca'anj 'unj, gaa ne canacunj yo'ó nij so' manj ca'anj 'unj tucua' yo'ó nij so' cayánj a", guun rá so' a.

⁵ "Gaa ne canacúun so' man nij sí qui'yaj xcúun rihaan se-ru'vee so', ne ca'na' 'o 'o' nij so' rihaan so' a. Gaa ne rihaan sí taj yaan rihaan yo'ó nij so' cataj so': "Me daj qui'yaj xcúun so' rihaan se-ru'vee 'unj ga", taj so', xná'anj so' man sí taj yaan yo' a. ⁶ Gaa ne so' cataj: "'Q cientó tambo casté qui'yaj xcúnj rihaan se-ru'vee so' a", taj so' rihaan mayordomo yo' a. Gaa ne cataj mayordomo yo' rihaan so': "Nícaj so' dáán so' yanj cuentá nihánj, tír'í so' man yo', ne ra'yanj cayáán so', ne qui'yáá so' yo'ó yanj naca, ne cachron so' rihaan yanj naca se vaa vij chihaa chí' guee tambo qui'yaj xcúun so' á", taj mayordomo yo' rihaan sí taj yaan yo' a. ⁷ Gaa ne xná'anj so' man yo'ó so', cataj so': "Ne so' ga. Me daj qui'yaj xcúun so' rihaan se-ru'vee 'unj ga", taj so', xná'anj so' man yo'ó so' yo' a. "'Q cientó nanj 'núú trigó a", taj yo'ó so' a. "Nícaj so' dáán so' yanj cuentá nihánj, tír'í so' man yo', ne qui'yáá so' yo'ó yanj naca, ne ca'anj chihaa guee nanj cachron so' rihaan yanj naca yo' á", taj mayordomo rihaan yo'ó so' a.

⁸ "Dan me se xcaj se-ru'vee mayordomo yo' cuentá se vaa qui'yaj chí'ij ndo'o mayordomo yo' rihaan so', tzaj ne ca'mii sa' ru'vee che'é mayordomo cataj ru'vee se vaa sij avii ndo'o raá me mayordomo yo' adonj. Danj nanj nij sí man rihaan chumij nihánj cuano, tzaj ne gaa 'yaj suun nij so' ga tuvi' ma'an nij so', ne doj a avii raá nij so' rihaan nij sí nocó' se-nana' Diose nanj á.

⁹ "Gaa ne cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nij rasuun man rihaan chumij nihánj, tzaj ne 'yaj ndo'o nij yuvij cacun' che'é rej qui'yaj canaán nij yuvij rasuun man rihaan chumij nihánj, ne soj ro', vaa che'é nícaj soj si'yaj soj rasuun man rihaan chumij nihánj, ne go' soj man yuvij gaa ne guun tuvi' soj ga nij yuvij, qui'yaj rasuun yo' a. Ne güi navij nu' rasuun man rihaan chumij nihánj me se aj quirí' ndo'o

soj tuvi' soj sí cayáan ga soj, gaa ne ve'é ndo'o cayáan soj ga nij tuvi' soj ga Diose rej xta' nu' cavii nu' ca'anj a. ¹⁰ 'Q se sí ve'é tumé doj tzin' rasuun ro', so' me sí guun nucuaj cutumé nocóo rasuun, ne sí 'yaj chí'ij ga doj rasuun ro', chí'ij doj qui'yaj so' ga nocóo rasuun ei. ¹¹ Che'é dan sese ne guun nucuaj soj cutumé sa' soj nij rasuun chí'ij man rihaan chumij nihánj, gaa ne me sí guun rá rque nij rasuun ya rihaan soj cutumé soj, rá soj ga. Taj vaj sí guun rá qui'yaj danj a ma'. ¹² Ne nuveé si'yaj ma'an ya soj me nij rasuun man rihaan chumij nihánj a man adonj. Ne sese ne guun nucuaj soj cutumé sa' soj nij rasuun man rihaan chumij nihánj, ne me sí guun rá rque rihaan soj rasuun guun si'yaj ma'an ya soj rej xta', rá soj ga. Taj sí guun rá qui'yaj danj ma'.

¹³ "Taj vaj sí guun nucuaj cutumé sa' si'yaj vij ru'vee ma'. Sese qui'yaj suun ní' rihaan vij ru'vee, ne nachri' ní' ni'yaj ní' man 'o ru'vee yo', ne caran' rá ní' ni'yaj ní' man yo'ó ru'vee yo' a. Se guun nucuaj ní' caran' rá ní' ni'yaj ní' man vij ru'vee ma'. Ne xa' soj, tzaj ne se ca'vee qui'yaj suun soj che'é Diose ne qui'yaj suun soj che'é nij rasuun man rihaan chumij nihánj a ma' —taj Jesucristó rihaan nij sí tucuyón se-nana' so' a.

Nana' nihánj taj xna'anj se vaa tumé nij sí fariseo cacun' rihaan se-tucuanj Moisés a

¹⁴ Dan me se nij sí fariseo ro', me sí aran' ndo'o rá ni'yaj sa'anj, ne gaa cuno nij so' cunudanj se-nana' Jesucristó nana' che'é rasuun man rihaan chumij nihánj, gaa ne ca'nga' nacóo nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a. ¹⁵ Gaa ne cataj Jesucristó nana' nij so' a:

—Xa' soj, tzaj ne nuvi' cacun' tumé soj ni'yaj yuvij, 'yaj soj ma'. Tzaj ne Diose ro', me sí ne'en daj vaa nimán soj adonj. 'Q se sa' uxrá vaa 'yaj yuvij, rá tuvi' yuvij, tzaj ne chí'ij ndo'o 'yaj nij yuvij, rá Diose nanj adonj.

¹⁶ "'Q se gaa ataa ca'na' sí cu'naj Juan sí cuta' ne man yuvij me se cuno yuvij rihaan inanj se-tucuanj Moisés do', rihaan nij sí nata' se-nana' Diose gaa naá do', tzaj ne yaj me se uno ndo'o yuvij nana' sa' nana' che'é güi guun chij Diose nimán yuvij man rihaan chumij nihánj, ne me inanj rá cunudanj nij yuvij cataj ma'an nij yuvij daj qui'yaj Diose asa' guun chij Diose adonj. ¹⁷ Tzaj ne ne no xcúun ní' tanáj ní' a 'ó nana' rque Diose rihaan ní' canoco' ní' ma'. 'Q se ca'vee a doj quinavij rej xta' do', ca'vee a doj quinavij chumij nihánj do', tzaj ne se ca'vee quinavij a doj nana' rque Diose rihaan ní' canoco' ní' ma'. ¹⁸ Dan me se sese quirí'ij yo'ó so' man níca' so', ne sese xcaj so' man yo'ó chana', ne cutumé so' cacun', ne sese

xcaj yo'q so' man chana quiri'ij chii man, ne cutumé so' cacun' uún adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí fariseo yo' a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é ru'vee ne che'é 'o sí nique cu'naj Lázaro a

¹⁹ Gaa ne nanó Jesucristó cuentó nihánj a: —Ru'vee me yo'q so', ne yatzi sa' inanj cunuú so', ne daj a güii uun ndo'o nihaa sa' tucua so', ne guun niha' uxrá rá so' rihaan chumij nihánj a. ²⁰ Ne naj 'o sí nique cu'naj Lázaro rihaan yo'óo ta'yaa ve' tucua ru'vee yo', ne mán ndo'o luj xráa sí nique yo', ²¹ ne guun rá sí cu'naj Lázaro chá so' se quini rihaan yo'óo rej chá ru'vee yo' chraa, tzaj ne daj doj chuvee ca'na' chavé luj xráa so' a.

²² Dan me se gaa quisij güii cavi' sí nique yo', gaa ne nicaj nij se-mozó Diose man so' ca'anj so' rej sa', ne na'yaan sí cu'naj Abraham man so' a. Ne cavi' ru'vee uún, ne cachin' nii man so' a. ²³ Dan me se ca'anj so' rihaan ya'an, ne quiran' uxrá so' sayuun rihaan ya'an yo', gaa ne naxcaj so' rihaan so', ne quene'en so' se vaa gan' ndo'o ne sí cu'naj Abraham, ne na'yaan Abraham man sí cu'naj Lázaro yo' a. ²⁴ Gaa ne canacúun so' man sí cu'naj Abraham, cataj so': "Cunuú 'ee rá so' manj, ataj Abraham. Ne ca'nej so' man sí cu'naj Lázaro se vaa ca'na' so' ne tjugúj so' raá ra'a so' rque na, ne tucua chree so' ra'a so' daa 'unj, gaa ne cunuú cujij doj raj qui'yaj so', ataj. 'Q se na'aaan ndo'o manj, 'yaj ya'an nihánj nanj á", taj ru'vee yo' rihaan sí cu'naj Abraham a.

²⁵ "Tzaj ne cataj Abraham rihaan so': "Tzaj ne nanuj rá so', ta'nij, se vaa gaa gaa i'na' so' rihaan chumij ne nicaj so' inanj rasuun sa', ne Lázaro me se inanj rasuun chi'ij nicaj so' nanj á. Ne cuano nihánj me se uun niha' nimán so', ne ma'án so' me se ran' sayuun a. ²⁶ Ne danj inanj uún, ne nuu 'o yu'uj cunuú ndo'o rej ne ní, ne veé danj se ca'vee cuchi' yuvij man nihánj ndaa rej ne nij soj yo', ne sí man yo' se ca'vee ca'na' rej nihánj a ma'", taj Abraham rihaan ru'vee yo' a.

²⁷ "Ne cataj ru'vee yo' rihaan Abraham a: "Che'é dan qui'yáa so' se ndo'o, ataj, ne ca'nej so' man sí cu'naj Lázaro ca'anj so' tucua réj, ²⁸ ne vaa 'un' tinúj, ne me rá 'unj cataj xna'anj so' rihaan nij so' daj rán' 'unj nihánj, ne se ca'na' nij so' uún rej rán' 'unj sayuun nihánj a ma'", taj ru'vee rihaan Abraham a. ²⁹ Gaa ne cataj Abraham rihaan so' a: "Vaa se-nana sí cu'naj Moisés do', se-nana nij sí nata' se-nana Diose gaa naá do', nicaj nij so' á. Ca'vee cunó nij so' nana yo' ei", taj Abraham rihaan ru'vee a. ³⁰ "Se cunó nij so', man ataj Abraham. Tzaj ne sese ca'anj 'o sí cavi' rihaan nij so', gaa ne canicaj nimán nij so' canoco' nij so' chrej sa', raj a", taj ru'vee rihaan Abraham a.

³¹ "Tzaj ne cataj Abraham rihaan so' a: "Sese se ca'vej rá nij so' cunó nij so' rihaan sí cu'naj Moisés do', rihaan nij sí nata' se-nana Diose gaa naá do', ne ca'vee se cunuú i'na' uún 'o sí cavi', tzaj ne se cuchumán rá nij so' ni'yaj nij so' man so' a ma'", taj Abraham rihaan ru'vee yo' a. —Veé danj quisij cuentó nanó Jesucristó a.

17

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xciúun ní racuj ní man tinúú ní se qui'yaj tinúú ní cacun' a

¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij sí tucuyón se-nana so' a:

—Xa' chumij nihánj, tzaj ne man ndo'o chrej chi'ij canoco' yuvij, ne vaa ya'núj xrá rihaan nij yuvij canoco' nij yuvij chrej chi'ij adonj. Tzaj ne nique sí 'yaj anoco' yuvij chrej chi'ij yo' adonj. ² Daj chihaa mój se cavii sa' so' ma'. Ne'en soj se vaa sese toco' vaj nii yuvej xij váj 'núú trigó man chihá yo'q so', ne sese tagüéj nii man so' rque na ya'anj, ne nij uxrá vaa ran' sí 'anj nij rque na ya'anj yo' nanj adonj. Tzaj ne nij doj quiran' sí qui'yaj chi'ij nimán yo'q tuvi' soj sí nica' nimán nanj á. 'Q se quiran' so' sayuun nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj.

³ "Tumé uxrá soj man soj daj qui'yaj soj á. Sese qui'yaj tinúú so' cacun', ne cataj so' rihaan so' se vaa nij ndo'o qui'yaj so', ne sese canicaj nimán so' tanáj so' chrej chi'ij, ne caraá x'naa so' che'é cacun' tumé so' ei. ⁴ Dan me se ca'vee se chij ya' qui'yaj so' cacun' rihaan so' rque orún' güii, tzaj ne sese chij cuchi' so' rihaan so' ne cataj so' se vaa canicaj nimán so' ne nij vaa cacun' qui'yaj so' rá so', ne caraá x'naa so' rihaan so' ei —taj Jesucristó man ní sí tucuyón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é rasuun guun nucaj ní qui'yaj ní sese cuchuman rá ní ni'yaj ní man Diose a

⁵ Gaa ne nij apóstol cune' Jesucristó man ro', cataj chujij nij so' rihaan ma'an Jesucristó sij 'nij ra'a man ní a:

—Cataj xna'anj so' rihaan núj daj qui'yaj núj, gaa ne doj a cuchuman rá núj ni'yaj núj Diose á —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

⁶ Gaa ne cataj sí 'nij ra'a man ní rihaan nij so' a:

—Sese daj se 'o snij cuchuman rá soj ni'yaj soj man Diose, ne sese ase vaa caán cuéj mostazá xlá gaa cuchuman rá soj, ne cataj soj rihaan chruun se vaa curihanj chruun yo'óo rej nicun' chruun ne ca'anj chruun canicun' chruun rque na ya'anj, ne cunó chruun rihaan soj ei —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se ca'mii xta' ní che'é suun qui'yaj suun ní che'é Diose ma'

⁷ Gaa ne cataj uún Jesucristó rihaan nij apóstol cune' so' a:

—Sese vaa mozó nuu rihaan 'o tuvi' soj, ne sese 'yaj suun uxrá mozó uxrá' mozó yo' yo'óo do', sese tumé mozó yo' daán soj xcuu do', ne daj cataj soj rihaan mozó nuu rihaan soj asa' namán mozó yo' ca'anj qui'yaj suun mozó tacaan ga. Ne se cataj soj rihaan mozó yo' se vaa nu' namán mozó ne nu' cayáán mozó cha mozó chraa ma'. Daj chihaa míj se tu'va soj danj a ma'. ⁸ Maan se cataj soj: “Qui'yaj chuyí so' cha 'unj chraa, ne cuta' so' chraa do', na do', rihaan mesá rej cha 'unj chraa, ne rqe' so' nij rasuun achiin manj, ne asa' quisíj chaj chraa gaa ne ca'vee cha so' chraa ne co'o so' na á”. Danj ca'mii soj rihaan se-mozó soj nanj á. ⁹ Ne se caráya'anj soj man mozó sese qui'yaj suun ndo'o mozó yo' suun ca'ne' soj rihaan mozó yo' ma'. ¹⁰ Ne ase vaa mozó nuu rihaan Diose vaa soj, ne che'é dan asa' quisíj qui'yaj suun soj nu' suun ca'ne' Diose rihaan soj, ne cataj soj se vaa mozó rmij me soj, ne inanj do' suun ataj Diose rihaan soj qui'yaj suun soj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é síi samaritano síi nago' graciá rihaan Diose a

¹¹ Dan me se vaj Jesucristó chrej ca'anj chuman' Jerusalén, ne cachéé so' chrej uun ran' estadó Samaria ga estadó Galilea, ¹² ne dan me se daj doj catuu so' 'o chuman', ne nari' tuvi' so' ga chí' síi ran' luj ri'yuj a. Ne gan' canicun' nij so', ¹³ ne nucuaj canacúún nij so' man Jesucristó, ne cataj nij so':

—Cunuu 'ee rá so' man níj, maestró Jesucristó —taj nij so', caguáj nij so' a.

¹⁴ Gaa ne quene'en Jesucristó man nij so', gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Cavii soj ca'anj soj, ne tñhaan soj man soj rihaan nij xrej á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Dan me se cuno nij so' nana ca'mii Jesucristó, ne cavii nij so', ca'anj nij so', ne gaa vaj nij so' chrej, ne nahuun sa' cunudanj nij so' ta'aj chrej a. ¹⁵ Ne yo'o tuvi' nij so' ro', xcaj cuentá se vaa nahuun sa' so', gaa ne canicaj so' ca'anj so' rej vaj Jesucristó, ne nucuaj ndo'o caguáj so' cataj so' se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose ga so' a. ¹⁶ Ne gaa cuchí' so' rihaan Jesucristó, gaa ne canicun' ruj so' ne nago' so' graciá rihaan Jesucristó a. Ne síi samaritano síi yanj ga nij yuvii israelitá me so' a.

¹⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij síi chéé ga so' a:

—Chí' ya yuvii nahuun sa', qui'yáj, raj a. Ne me rej vaj yo'ó uun nij síi nahuun sa',

rá soj ga. ¹⁸ Ne a 'o níj so' ne canicaj cataj se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose che'é so' a ma'. Qrún' síi yanj nihánj me síi guun rá cataj daj qui'yaj Diose ga so' na' —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij yuvii chéé ga so' a.

¹⁹ Gaa ne canicaj Jesucristó cataj Jesucristó rihaan síi samaritano yo':

—Naxumaan so', ne ca'anj so' á. Che'é se amán rá so' ni'yaj so' Diose ro', che'é dan aj nahuun sa' so' ei —taj Jesucristó rihaan so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é güii guun che'e Diose guun chij Diose rihaan chumii nihánj a

²⁰ Dan me se xná'anj nij síi fariseo man Jesucristó me güii guun chij Diose rihaan chumii nihánj a. Gaa ne cataj so' rihaan nij síi fariseo a:

—Taj che'é ni'yaj ndo'o soj ma'. Ca'vee se guun chij Diose rihaan chumii nihánj, tzaj ne se quene'en yuvii ma'. ²¹ Ne se cataj nii: “Ni'yaj so' ei. Nihánj me guun chij Diose á. Yo' me rej guun chij Diose á”. Se ca'mii yuvii danj ma'. 'O se sca'núj ma'an soj vaj 'o síi 'yaj uun chij Diose adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo a.

²² Gaa ne canicaj Jesucristó cataj so' rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a:

—Vaa güii guun ndo'o rá soj quene'en soj güii nihánj güii vaj 'unj sijn ca'neé Diose nica'j yu'unj man yuvii rihaan chumii nihánj, tzaj ne se ca'vee quene'en soj manj ma'. ²³ Gaa ne cataj yuvii rihaan soj: “Ni'yaj so' ei. Yo' me rej vaj Jesucristó ei”. Ne cataj uún yuvii: “Ni'yaj so' ei. Nihánj me rej vaj Jesucristó ei”, cataj yuvii rihaan soj a. Tzaj ne se cavii soj nana' soj manj ma'. ²⁴ Dan me se ndaa rá se uun gaa raan rihaan chumii nihánj, ne 'o chuguun nu' rihaan chumii nihánj ro', ne ne'en cunudanj yuvii se vaa raan rihaan chumii á. Ne ase uun rá soj ne'en soj gaa raan ro', danj guun rá soj asa' ca'ná' 'unj sijn nica'j yu'unj man yuvii, ne quene'en nu' yuvii man rihaan chumii nihánj se vaa ca'ná' 'unj adonj. ²⁵ Tzaj ne vaa che'é quírán' 'unj que'ee sayuun asino yaan, gaa ne vaa che'é nachri' nij síi man rihaan chumii nihánj ni'yaj nij so' manj a.

²⁶ Ne ase vaa qui'yaj yuvii gaa cayáán síi cu'naj Noé rihaan chumii ro', danj gaa qui'yaj uún yuvii asa' ca'na' uún 'unj sijn ca'neé Diose nica'j yu'unj man yuvii rihaan chumii nihánj adonj. ²⁷ Dan me se chá yuvii do', co'o yuvii do', ne xcaj tuvi' nij yuvii do', inanj danj qui'yaj nij yuvii ndaa quisíj güii catúj nij tuvi' síi cu'naj Noé rqe rihoo xij chéé rihaan na a. Gaa ne taj ni'yón caman' ndo'o, ne ca'na' na ya'anj, ne caráán na ya'anj xráá cunudanj nij so', ne cavi' nij so' a. ²⁸ Ne ase vaa qui'yaj nij yuvii man chuman' cu'naj Sodoma gaa cayáán síi

cu'naj Lot ro', danj qui'yaj uún yuvij asa' ca'na' uún 'unj rihaan chumij nihánj adonj. Dan me se chá nij so' dq', co'lo nij so' dq', quiránj nij so' rasuun cutu'vej nij so' dq', cunó nij so' naa dq', cune' nij so' ve' dq',²⁹ ne nu' curihanj sí cu'naj Lot chuman' Sodoma, ne nu' cavij ya'an rej xtá' ga yo'óo azufre, cayuu yo' rihaan chuman' yo', ne cacaa nu' chuman' yo', ne cavi' cunudanj nij sí man chuman' yo' a.³⁰ Ne ase vaa ne xcaj nij yuvij man gaa naá cuentá se vaa quiran' nij so' sayuun ro', danj gaa uún yuvij asa' quisij ca'na' uún 'unj sij njcaj yu'unj man yuvij rihaan chumij nihánj adonj. 'O se ndaa sij güii quene'en nij so' manj, gaa ne xcaj nij so' cuentá a.

³¹ Ne güii guun danj me se xa' sí taj xraá ve' tucua' me se se ca'vee catuu so' rá ve' tucua' so' quirij so' si'yaj so' ma'. Ne sí nuu tacaan 'yaj suun tacaan ro', se canicaj so' nanó so' si'yaj so' ma'. Maan se yo'q cunanj nij so' á.³² Vaa che'é nanuj rá soj daj quiran' nica' sí cu'naj Lot gaa canicaj no' ni'yaj no' rej xco no', ne cavi' no' a.

³³ "Sí chu'vi' ndo'o cavi' rihaan chumij nihánj ro', cavi' nu' so', ne sí cavi' ro', so' me sí gaa i'na' nimán nu' cavij nu' ca'anj adonj.

³⁴ "Cuanó nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj a: Ne güii guun danj me se rej nij ro', quitaj roj nica roj so' cotoj roj so', ne nacaj se-mozó Diose man yo'q so', ne quinaj yo'ó so' a.³⁵ Ne cunuú vij roj chana gaj roj no' 'núú trigó, ne nacaj se-mozó Diose man yo'q no', ne quinaj yo'ó no' a.³⁶ Ne cunuú vij roj snó'o qui'yaj suun roj so' yo'óo, ne nacaj se-mozó Diose man yo'q so', ne quinaj yo'ó so' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

³⁷ Gaa ne xna'anj nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó man so', ne:

—Ne me rej ca'na' so', ga Señor —taj nij so', xna'anj nij so' a.

Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Aj ne'en soj daj 'yaj yachruú vaj rej xtá', ne ne'en ma'an xo' me rej naj nee chá xo' a. Taj sí nata' rihaan xo' me rej naj nee yo' ma'. Ne ase uun rá yachruú ro', danj guun rá ma'an soj asa' ca'na' uún 'unj rihaan chumij nihánj adonj. Quene'en ma'an soj sij man rihaan chumij nihánj me rej ca'na' 'unj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

18

Nihánj me cuentó che'é chana cavi' nica cachín ni'yaj ndo'o rihaan cuese a

¹ Ne nanó Jesucristó cuentó nihánj rihaan nij sí tucu'yón se-nana so', che'é rej guun rá so' xcaj nij sí tucu'yón se-nana so' cuentá se vaa no xcuún nij so' niganj cachínj ni'yaj nij so' rihaan Diose, ne se guun rmii nij so' ma'.² Dan me se cataj Jesucristó a:

—'O cuese cayáan rque 'o chuman' me yo'q so', ne nuveé sij amán rá ni'yaj man Diose dq', nuveé sij aráj cochroj rihaan yuvij dq', me cuese yo' a.³ Ne yáan 'o chana cavi' nica chuman' yo', ne guun che'e no' cachín ni'yaj no' rihaan so' se vaa qui'yaj so' sayuun man sí qui'yaj sayuun man no' a.⁴ Ne a doj ne ca'vej rá so' racuuj so' man no' a. Tzaj ne 'o güii me se guun rá ma'an cuese yo', ne: "Ca'vee se ne amán raj ni'yaj 'unj Diose dq', ca'vee se ne aráj cochroj rihaan yuvij do',⁵ tzaj ne che'é se guun rmii ndo'oj 'yaj chana cavi' nica nihánj, ne che'é dan ca'ne' cachirí 'unj cacun' che'é sí 'yaj sayuun man no', ne ca'vee a. Se taj, ne guun rmii xréé 'unj, qui'yaj no' vaa güii adonj", guun rá cuese yo' a⁶ —taj sí 'nj ra'a man ní', ne cataj uún so'— Xcaj soj cuentá daj ca'mii cuese vaa quij nimán yo' á.⁷ Ne dan me se táa a nij sí narii Diose, ne nuvij nigan' aguáj ndo'o nij so', achín ni'yaj nij so' rihaan Diose, ne Diose, tzaj ne se ca'ne' Diose cacun' che'é nij sí 'yaj sayuun man nij so', rá soj na'. Guun raan ndo'o Diose ca'ne' so' cacun', rá soj na'. Se guun danj rá soj ma'.⁸ 'O se cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa ra'yanj uxrá ca'ne' Diose cacun' che'é nij sí 'yaj sayuun man nij sí narii so' man adonj. Tzaj ne dan me se asa' ca'na' uún 'unj sij njcaj yu'unj man yuvij rihaan chumij nihánj, ne me daj yuvij amán rá ni'yaj man Diose narj ga —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é vij sí cachín ni'yaj rihaan Diose a

⁹ Gaa ne nanó Jesucristó cuentó nihánj rihaan ta'aj yuvij guun rá se vaa sij sa' inanj me ma'an nij so' ne nachri' nij so' ni'yaj nij so' man yo'q yuvij a:

¹⁰ —Canicun' vij snó'o rá nuvij nocoo, cachín ni'yaj roj so' rihaan Diose a. Yo'q so' ro', me sí fariseo, ne yo'q so' ro', me sí tiha' yu'unj man yuvij che'é puextó a.

¹¹ "Dan me se canicun' sí fariseo yo', ne cachín ni'yaj so', ne cataj so' nana nihánj rihaan Diose a. 'O se ne ca'mii nucuaj so' ma'. Maan se rihaan ma'an so' ca'mii so', cataj so': "Guun ni'yaj uxrá ní', Ataj Diose. Guun ni'yaj uxrá ní' se vaa ne 'yáa 'unj ndaa vaa 'yaj yo'q nij yuvij ma'. Dan me se xa' nij so', tzaj ne sij tiha' yu'unj do', sij tumé cacun' dq', sij otoj ga nica yo'q yuvij do', me nij so', ne ne 'yáa 'unj danj ma'. Ne guun ni'yaj ní' se vaa ne 'yáa 'unj ndaa vaa 'yaj sí nihánj sí tiha' yu'unj man yuvij che'é puextó a.¹² Ne vij ya aráj guee 'unj che'é se chá 'o 'o tunj güii, ne rque 'unj 'o pesó rihaan daj a chí' pesó 'yaj canaán 'unj rihaan so' ei', taj sí fariseo yo' rihaan Diose a.

¹³ "Ne gan' doj tzin' nicun' sí a'nej puextó man yuvij yo', ne guun na'aj ndo'o so' ni'yaj

so' man so' rihaan Diose, ne ne ca'vej rá so' naxcaj so' rihaan so' ni'yaj so' rej nicun' Diose a. Tzaj ne go' so' se-cuxru' so' rucuaa ma'an so', ne cataj so': "Cunuu 'ee rá so' ni'yaj so' manj, Ataj Diose. 'Q se sij tumé cacun' mej adonj", taj so' rihaan Diose a.

¹⁴ "Ne cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa gaa quinan' sí tiha' yu'unj man yuvij che'é puextó yo' tucua' so', gaa ne aj cunuu sa' so' rihaan Diose nanj á. Tzaj ne yo'ó so' ro', taj ma'. 'Q se xa' sí me rá tacavii sa' man ma'an, tzaj ne quirj' so', ne guun na'aj so' a. Ne xa' sí naqui'yaj nica' nimán, tzaj ne cavij sa' ndo'o so' adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvij yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é caran' rá Jesucristó ni'yaj so' man ne'ej a

¹⁵ Gaa ne nicaj nij yuvij man nij ne'ej ca'na' nij yuvij rihaan Jesucristó a. 'Q se me rá nij yuvij cuta' Jesucristó ra'a so' raq nij ne'ej che'é rej quirj' ne'ej xna'anj ni'yaj ne'ej a. Tzaj ne quene'en nij sí tucuyón se-nana Jesucristó daj qui'yaj nij yuvij, gaa ne cataj xna'anj nij so' rihaan nij yuvij se vaa ne nó xcúun nij ne'ej ca'na' nij ne'ej rihaan Jesucristó a. ¹⁶ Tzaj ne canacúun Jesucristó man nij sí tucuyón se-nana so', ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ca'ne' rá soj ca'na' nij ne'ej rihanj á. Se caráan soj chrej rihaan nij ne'ej mei. 'Q se tucua' nij sí vaa danj ro', me rej yanj Diose uun chij Diose nanj adonj. ¹⁷ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa sí na'vej rá guun chij Diose nimán, ndaa vaa a'vej rá ne'ej guun chij Diose nimán ne'ej ro', daj chihaa mój se cayáan so' ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj ma' —taj Jesucristó rihaan nij sí tucuyón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é 'o sí me rá cayáan ga Diose nu' cavii nu' ca'anj a

¹⁸ Dan me se xna'anj 'o sí nicaj suun yo' man Jesucristó, cataj so' rihaan Jesucristó a:

—Maestro. Sí sa' uxrá mé so' adonj. Daj qui'yaj, ne ca'vee cayánj ga Diose nu' cavii nu' ca'anj ga —taj sí nicaj suun yo', xna'anj so' man Jesucristó a.

¹⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Me che'é cataj so' se vaa sí sa' uxrá mej ga. 'Q se orún' Diose me sí sa' á. ²⁰ Ne aj ne'éen so' nij nana nocoo ya ya nana cataj xna'anj Diose se vaa canoco' ní' á. Dan me se taj nana yo': "Se cotoj so' ga chana nica' yo'ó yuvij ma'. Se ticavi' so' yuvij ma'. Se qui'yaj ituu' so' si'yaj yo'ó yuvij ma'. Se nanó so' cuentó ne che'é yuvij ma'. Caraa cöchróo so' rihaan rée so' do', rihaan ní' so' do' á". Yo' me nana cunó so' ei —taj Jesucristó rihaan sí nicaj suun yo' a.

²¹ —Asij gaa mej xnii me ve'é unó 'unj nu' nij nana yo' nanj á —taj so' rihaan Jesucristó a.

²² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Daj orún' rasuun achiin ya mán so' nanj ei. Dan me se cutu'vee so' cunudanj si'yáa so', ne sa'anj quirj' so' ro', caxrij' so' ston nij sí nique, ne cumán ndo'o si'yáa so' rej xta', qui'yaj Diose nanj ei. Ne dan me se ca'na' so', ne canoco' so' manj, ca'anj ní' á —taj Jesucristó rihaan so' a.

²³ Dan me se cuno sí nicaj suun yo' nana nihánj, gaa ne quinanó ndo'o rá so' a. 'Q se sí ru'vee ndo'o me so' a.

²⁴ Dan me se ni'yaj Jesucristó man so', ne cataj Jesucristó:

—Sayuun uxrá vaa quisij nij sí vaa ndo'o sa'anj rihaan cayáan nij so' ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj nanj adonj. ²⁵ Dan me se ne'en soj se vaa sayuun ndo'o vaa cachén xcuu camello yu'uj taj tacúun cúu nuvá, tzaj ne ca'vee a doj cachén xcuu yo' yu'uj taj tacúun cúu nuvá, ndaa rá se vaa sí ru'vee, ne se guun cachén ma'an sí ru'vee cayáan so' ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj a ma' —taj Jesucristó a.

²⁶ Gaa ne xna'anj nij sí cuno nana nihánj man Jesucristó, cataj nij so':

—Che'é dan me se me sí guun nucaj quinanij rihaan sayuun ga —taj nij so', xna'anj nij so' man Jesucristó a.

²⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Xa' rasuun na'vee qui'yaj ma'an inanj yuvij, tzaj ne Diose me sí uun nucaj qui'yaj nu' rasuun yo' adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

²⁸ Gaa ne cataj Pedró rihaan so' a:

—Ne nuj ga. Aj tanáj núj nu' si'yaj núj, ne canoco' núj mán so' á —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

²⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Cuanó nihánj me se cataj ya 'unj rihaan soj se vaa sí tanáj ve' tucua' tanáj nica' tanáj tinúu tanáj tuvi' tanáj ta'nii tanáj, che'é rej guun chij Diose rihaan chumij nihánj ro', ³⁰ uxrá doj a rasuun quirj' uún so' gaa vaa i'na' so' rihaan chumij nihánj, ne asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj me se yo'q cayáan so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa stj va'nuj cataj xna'anj Jesucristó se vaa cavi' so' ne cunuu i'na' uún so' a

³¹ Dan me se nicaj Jesucristó chuvij nij sí tucuyón se-nana so' ca'anj so', ne cataj so' rihaan nij so':

—Nihánj me ca'anj ní' chuman' Jerusalén, ne asa' cuhi' ní', ne quisij ya nu' nana cataj xna'anj nij sí nata' se-nana Diose gaa naá che'é 'unj sij ca'neé Diose nicaj yu'unj man

yuvij, ³² ne dan me se taçuachén nii manj rihaan nij sí yanij, ne ca'nga' nacoó nij so' quene'en nij so' manj, ne qui'yaj chi'ij nij so' manj, ne quirij talúj nij so' manj, ³³ ne go' nij so' cuartá xráj, gaa ne ticavij' nij so' manj a. Gaa ne cachén va'núj güüi, gaa ne cunúu i'na' uún 'unj, qui'yaj Diose ei —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

³⁴ Ne ne quene'en uxrá nij so' me che'é ca'mii Jesucristó danj ma'. 'O se ne ca'vee xcáj nij so' cuentá che'é nana' yo' ma'.

Nana' nihánj taj xna'anj se vaa naxra' rihaan 'o sí tuchrij, qui'yaj Jesucristó a

³⁵ Dan me se gaa quinichrun' Jesucristó chuman' Jericó, ne yáan 'o sí tuchrij tu'va chrej, ne achúin so' caridad rihaan yuvij a. ³⁶ Dan me se cuno sí tuchrij yo' se vaa cachén ndo'o yuvij chrej rej ne so', ne che'é dan xná'anj so' man yuvij che'é rej vaj ndo'o yuvij chrej yo' a. ³⁷ Gaa ne cataj xna'anj nii rihaan so' se vaa Jesucristó sí cavii chuman' Nazaret me sí achén rej ne nij so' a. ³⁸ Gaa ne dan me se caguáj sí tuchrij yo', cataj so':

—Ya ya ta'núí ta'nij si'no sí cu'naj David sí cane gaa naá mé so', Jesús. Cunúu 'eé rá so' manj ei —taj so', caguáj so' a.

³⁹ Gaa ne cataj nij sí racuíj man so' chéé so' se vaa se tu'va so' danj, mañ se:

—Dinj gaá tu'vá so' á —taj nij so' rihaan sí tuchrij, tzaj ne doj á nucuaj caguáj so', cataj so':

—Ta'núí ta'nij si'no sí cu'naj David mé so' ei. Cunúu 'eé rá so' manj ei —taj so', caguáj so' rihaan Jesucristó a.

⁴⁰ Canicun' Jesucristó, ne canacúún Jesucristó man sí tuchrij se vaa racuíj nii man so' ca'na' so' rihaan Jesucristó a. Ne gaa quinichrun' sí tuchrij yo' rihaan Jesucristó, ne xná'anj Jesucristó man so', cataj Jesucristó rihaan so' a:

⁴¹ —Daj qui'yáj mán so', rá so' ga —taj Jesucristó, xná'anj Jesucristó man so' a.

—Curuvi' rihanj raj, Señor —taj so' rihaan Jesucristó a.

⁴² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so':

—Ca'vee curuvi' rihaan so' á. Mañ che'é se amán rá so' ni'yaj so' manj ro', che'é dan nahuun sa' so' ei —taj Jesucristó a.

⁴³ Ne nu' curuvi' rihaan so', gaa ne canoco' so' xcó Jesucristó, ne nata' so' se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose ga so' a. Ne nu' nij yuvij quene'en daj quiran' so' cataj se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose a.

19

Nana' nihánj taj xna'anj daj qui'yaj sí cu'naj Zaqueo gaa guun rá so' quene'en so' man Jesucristó a

¹ Dan me se catúj Jesucristó chuman' Jericó, ne cachén so' chuman' yo', ² ne yáan 'o

sí cu'naj Zaqueo chuman' yo', ne so' me sí uun chij rihaan nij sí tiha' yu'unj man yuvij che'é puextó, ne ru'vee ndo'o so' a. ³ Dan me se guun rá so' quene'en so' me sí me Jesucristó, tzaj ne ne ca'vee quene'en so', che'é se mañ ndo'o yuvij, ne sí chre' nii vaa sí cu'naj Zaqueo a. ⁴ Che'é dan yoo cunánj so' quitáá yaan so' rihaan nij yuvij, gaa ne cavii so' raá 'o chruun mañ chruj higó raá, che'é yan me rá so' quene'en so' man Jesucristó a. 'O se cachén Jesucristó tacóo chruun yo' a. ⁵ Dan me se gaa cuhi' Jesucristó tacóo chruun taj Zaqueo, ne ni'yaj Jesucristó raá chruun, ne cataj so' rihaan Zaqueo a:

—Nanj so' cuaj rihaan yo'óó, Zaqueo. 'O se vaa che'é ndo'o carán' 'unj ve' tucúá so' cuan' á —taj Jesucristó rihaan Zaqueo a.

⁶ Gaa ne yoo nanij Zaqueo rihaan yo'óó, ne guun niha' uxrá rá so' se vaa carán' Jesucristó tucúá so' a.

⁷ Dan me se cuno nij yuvij daj cataj Jesucristó, gaa ne nij ca'mii nij yuvij ni'yaj nij so' man Jesucristó a. Ne cataj nij so' che'é Jesucristó a:

—Nihánj me se carán' so' tucúá 'o sí tumé ndo'o cacun' adonj —taj nij yuvij ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

⁸ Tzaj ne canicun' ma'an Zaqueo, cataj so' rihaan sí 'nij ra'a man ni' a:

—Cuanó nihánj me se rque 'unj yanéj si'yáj rihaan nij sí nique, ne nij sí tiha' yu'unj 'unj man, tzaj ne naqui'yáj 'o cunú' ca'anj narque 'unj rihaan nij so' se vaa ca'néj 'unj man nij so', Señor —taj so' rihaan Jesucristó a.

⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Cuan' me se aj cavii sa' nij tucúá sí nihánj, ndaa rá se vaa 'o ta'núí sí cu'naj Abraham gaa naá ro', danj vaa ma'an so' cuano a. ¹⁰ 'O se ca'ná' 'unj sij nicaj yu'unj man yuvij che'é rej ca'vee nana' 'unj man nij sí ca'anj ni'ya, ne cavii sa' nij so' qui'yáj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana' nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é sí racuíj sa'anj rihaan se-mozó so' a

¹¹ Dan me se cuno nij sí mañ chuman' Jericó se-nana Jesucristó, tzaj ne guun rá nij so' se vaa che'é se nichrun' Jesucristó chuman' Jerusalén, che'é dan ra'yanj guun chij Diose rihaan chumij nihánj adonj, rá nij so', ne che'é dan guun che'é Jesucristó naqui'yaj Jesucristó yo'o cuentó nihánj, gaa ne ca'vee xcáj nij yuvij cuentá a. ¹² Dan me se cataj so' a:

—Yo'o sí xna'anj ru'vee guun rá quinaj suun uun chij chiháán, ne guun rá so' ca'anj so' chuman' raá ne nata suun so' suun guun chij chiháán so', gaa ne canicaj so' naman so' chiháán so', rá so' a. ¹³ Gaa ne canacúún so' man chi' nij se-mozó so' ca'na' rihaan so', gaa ne rque so' 'o sa'anj mina rihaan 'o 'o

nij so', ne cataj xna'anj so' rihaan nij so' se vaa qui'yaj suun nij so' ga sa'anj, ne tanaca nij so' man sa'anj, ne ndaa quisij güii naman uún so', gaa ne nuchruj nij so' cuentá, taj so' a. Danj ca'mii so', gaa ne cavii so' ca'anj so' a.

14 "Tzaj ne nij síi man chiháan so' ro', quitáa ri'yunj man so', ne che'é dan ca'née nij so' síi ca'anj suun ca'anj cataj xna'anj rihaan síi nicaj suun rej ca'anj síi xna'anj ru'vee yo' se vaa ne ca'vej rá nij so' guun chij síi xna'anj ru'vee yo' rihaan nij so' a.

15 "Dan me se ya qui'yaj canaán síi xna'anj ru'vee yo' guun chij so' chiháan so', gaa ne gaa naman so', ne cataj xna'anj so' se vaa nacunj nii man chí' nij se-mozó so' nij síi rque so' sa'anj rihaan a. 'Q se guun rá so' xcaj so' cuentá me daj sa'anj qui'yaj canaán nij so' a.

16 "Dan me se síi ca'na' asino yaan rihaan so' ro', cataj: "Xa' sa'anj mina rque so' manj, tzaj ne qui'yaj canaán 'unj 'ó chí' sa'anj mina uún, qui'yaj sa'anj yo', señor", taj so' rihaan síi xna'anj ru'vee yo' a. 17 Gaa ne cataj síi xna'anj ru'vee yo' rihaan mozó yo': "Cunaj uxrá qui'yáa so' á. Mozó sa' inanj mé so' ei. Che'é dan guun chij so' rihaan chí' ya chuman', qui'yáj a", taj síi xna'anj ru'vee rihaan mozó sa' yo' a.

18 "Dan me se ca'na' uún yo'ó mozó, cataj so': "Xa' sa'anj mina rque so' manj, tzaj ne qui'yaj canaán 'unj yu'un' sa'anj mina uún, qui'yaj sa'anj yo', señor", taj so' rihaan síi xna'anj ru'vee yo' a. 19 Ne cataj síi xna'anj rihaan so': "Gaa ne guun chij so' rihaan 'unj ya chuman' nanj ei", taj so' rihaan yo'ó mozó yo' a.

20 "Dan me se ca'na' yo'ó so' uún, ne cataj so': "Nihánj me nacaj so' se-sa'anj so', señor. 'Q se caraa sa' 'unj man yo' rque 'o vitó, 21 ne cuchu'ví' 'unj ni'yaj 'unj mán so', che'é se sij sca' ndo'o nimán mé so', ne naxcay so' rasuun rej nuvi' rasuun cutá' so', ne yo'ó yuvi' unó caán, ne so' me se, ne ma'án so', ne rii so' naa adonj", taj mozó yo' rihaan síi xna'anj ru'vee yo' a.

22 "Gaa ne cataj síi xna'anj ru'vee rihaan mozó yo': "Mozó chí'ii nimán mé so' ei. Cutá' 'unj cacun' xráa so' che'é nana tu'va ma'án so' á. 'Q se quene'én so' se vaa sij sca' ndo'o nimán mej, ne quene'én so' se vaa sij sca' ndo'o nimán mej, ne quene'én so' se vaa sij sca' ndo'o caán ne 'unj rii naa nanj á. 23 Che'é dan me che'é ne tacuachén so' se-sa'anj 'unj rihaan nij síi nuta' sa'anj ga. Gaa ne gaa ca'ná' 'unj, ne nacaj 'unj se-sa'anj 'unj ga sa'anj nata' raá yo' ga", taj síi xna'anj ru'vee yo' rihaan mozó rmii yo' a. 24 Gaa ne cataj so' rihaan yo'ó nij síi nicun' ga so' a: "Ca'neé soj sa'anj nicaj mozó chí'ii nihánj, ne tacuachén soj rihaan síi nicaj chí' sa'anj mina yo' á", taj

síi xna'anj ru'vee yo' rihaan yo'ó nij so' a. 25 "Tzaj ne aj nicaj so' 'o chí' vaa gueé á", cataj nij so' rihaan síi xna'anj ru'vee yo' a.

26 "Taj se 'yaj ma'. Cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa síi ne'en sa' qui'yaj suun rihanj ro', ne vaa güii, ne doj a guun nucuaj so' qui'yaj suun so' adonj. Ne síi ne ne'en qui'yaj suun rihanj ro', ca'neé 'unj suun le'ej nii atá so', ne quinaj un so' adonj", taj síi xna'anj ru'vee yo' rihaan nij so' a. 27 Gaa ne cataj uún so': "Tzaj ne xa' nij síi taj ri'yunj manj síi ne ca'vej rá guun chij 'unj rihaan, tzaj ne nicaj soj man nij so' ca'na' soj rihanj, gaa ne ticavi' soj man nij so' rihanj nihánj ei", taj uún so' a. 28 —Veé danj quisij cuentó nanó Jesucristó a.

Gaa ne cavii so' ca'anj so' chuman' Jerusalén, ne táa yaan so' rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Jesucristó gaa catúj Jesucristó chuman' Jerusalén a

29 Dan me quinichrun' Jesucristó roj chuman' cu'naj Betfagé ga Betania a. Naj roj chuman' yo' tacóo quij cu'naj Quij man Chruun Olivó a. Gaa ne ca'née Jesucristó man vij tuvi' nij síi tucu'yón se-nana so' ca'anj rque chuman' Betfagé, 30 ne cataj so' rihaan roj so' a:

—Cavii roj soj ca'anj soj, ne catuu roj soj chuman' nihánj chuman' naj rihaan ní', ne asa' catúj roj soj, ne nari' roj soj man yo'q burró le'ej ya'anj numji a. Dan me se nache roj soj man xo', ne nicaj roj soj ca'na' roj soj rihanj nihánj á. 31 Ne sese xna'anj nii man roj soj me che'é nache roj soj burró, ne cataj roj soj: "Síi 'nij ra'a man ní' achiin xcuu nihánj rihaan chuguanj", cataj roj soj á —taj Jesucristó rihaan roj síi tucu'yón se-nana so' a.

32 Dan me se ca'anj roj so', ne catúj roj so' chuman' yo', ne nari' roj so' man burró le'ej, ndaa vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan roj so' a. 33 Ne gaa nache roj so' man burró, ne xna'anj nij síi daan burró man roj so' a:

—Me che'é nache soj burró ga —taj nij so', xna'anj nij so' man roj so' a.

34 Gaa ne cataj roj so' rihaan nij síi daan burró a:

—Síi 'nij ra'a man ní' achiin xcuu nihánj rihaan chuguanj —taj roj so' a.

35 Gaa ne nicaj roj so' xcuu ca'na' roj so' rihaan Jesucristó, ne cuta' roj so' sagan' roj so' xráa burró, ne tacavii roj so' man Jesucristó xráa burró yo', 36 ne gaa vaj Jesucristó, ne cuchruj ndo'o nij yuvi' yatzij sagan' nij so' rá chrej, ne achén Jesucristó ga burró yo' rihaan yatzij a. 37 Dan me se quinichrun' Jesucristó chuman' Jerusalén, ne vaj so' tacóo Quij man Chruun Olivó rej vaj nij chrej, ne guun che'e que'ej nij síi tucu'yón se-nana

so' guun niha' rá nij so', ne aguáj nij so', ca'mii sa' nij so' che'é Diose che'é nu' nij suun sa' nocoo qui'yaj Jesucristó quene'en nij so' a. ³⁸ Dan me se cataj nij so':

—Cunaj uxrá vaa ca'na' síi ca'neé síi 'nij ra'a man ní' ei. Síi nicaj suun rey uun chij rihaan ní' me so' ei. Ve'é cayáán Diose síi nicun' xtá' á. Cunaj uxrá 'yaj so' ei —taj nij yuvij, caguáj nij so' a.

³⁹ Dan me se ta'aj nij síi chéé ga Jesucristó me síi fariseo, ne ta'aj nij so' cataj rihaan Jesucristó a:

—Cataj xna'anj so' rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' se vaa ca'ne' rá nij so' ga nana vaa danj á —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

⁴⁰ Gaa ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa sese dínj gaa tu'va nij síi aguáj nana vaa danj, ne ma'an nij yahij naj rihaan yo'óo nihánj caguáj nana vaa danj asuun nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo yo' a.

⁴¹ Ne gaa quinichrun' Jesucristó chuman' Jerusalén yo', ne ta'vee Jesucristó che'é chuman' yo', ⁴² ne cataj so':

—Güii cuan' me se me inan' raj quene'en soj s'ij man chuman' Jerusalén daj qui'yaj soj ne ca'vee dínj cayáán soj, tzaj ne cuano nihaánj me se se ca'vee xcaj soj cuentá ma'. ⁴³ Dan me se quisij ya güii, ne ca'na' nij síi taj ri'yun' man soj, ne cune' nij so' chingá nu' anicaj chiháán soj, ne tucuachrijin nij so' man soj, ne se ca'vee curihañ soj, qui'yaj nij so' ma'. ⁴⁴ Ne tucuanee nij so' nu' chiháán soj, ne cavi' soj, ne á 'o yuvej se quitáá xráá tuvi' yuvej, qui'yaj nij so' ma'. Danj quiran' soj, che'é se gaa guun rá Diose racuj Diose man soj, ne ne xcaj soj cuentá ma' —taj Jesucristó ni'yaj so' man nij síi man chuman' Jerusalén yo' a.

Nana nihaánj taj xna'anj se vaa quirii Jesucristó man nij yuvij tu'vej rasuun rá nuvií nocoo a

⁴⁵ Gaa ne catúj Jesucristó rá nuvií nocoo, gaa ne guun che'e so' quirii so' man nu' nij yuvij tu'vej rasuun man rá nuvií nocoo a.

⁴⁶ Ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Danj Diose taj se vaa tucúá Diose me rej na'vij yuvij rihaan Diose á. Tzaj ne guun tucúá síi ituj man tucúá Diose nihaánj, qui'yaj soj nanj á —taj Jesucristó rihaan nij yuvij quirii so' a.

⁴⁷ Ne dan me se daj á güii nicun' Jesucristó rá nuvií nocoo, tucu'yón Jesucristó se-nana so' rihaan yuvij, tzaj ne nij xrej ata suun nocoo doj do', nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij do', nij síi uun chij rihaan nij yuvij israelitá do', nano' uxrá nij so' daj qui'yaj nij so' gaa ne ca'vee cavi' Jesucristó a. ⁴⁸ Tzaj ne ne nari' nij so' daj qui'yaj nij so' cavi' Jesucristó ma'. 'O

se guun niha' uxrá rá nij yuvij cuno nij so' se-nana Jesucristó a.

20

Nana nihaánj taj xna'anj se vaa xna'anj nii man Jesucristó me síi ca'ne' suun rihaan so' qui'yaj so' ndaa vaa 'yaj so' a

¹ Dan me se 'o güii nicun' Jesucristó rá nuvií nocoo, tucu'yón Jesucristó rihaan yuvij, ne nata' so' se-nana so' nana sa', ne nicun' xrej ata suun nocoo doj nicun' síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés nicun' síi uun chij nicun' rej tucu'yón Jesucristó a. ² Gaa ne cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Me síi ca'ne' suun rihaan so' qui'yáá so' ndaa vaa 'yáá so' ga —taj nij so', xna'anj nij so' man Jesucristó a.

³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ne vaa yo'o nana me raj xna'anj 'unj man nij soj, ne cataj soj rihanj á. ⁴ Dan me se me síi ca'ne' suun rihaan síi cu'naj Juan cuta' ne so' man yuvij, rá soj ga. Ma'an Juan cavii raá na'. Ase Diose cataj xna'anj rihaan so' xa'. Cataj xna'anj nij soj rihanj ei —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

⁵ Gaa ne nuchruj raá ndo'o nij so' ga tuvi' nij so' a:

—Ne sese cataj ní' se vaa Diose ca'ne' suun rihaan síi cu'naj Juan cuta' ne so' man yuvij, ne cataj Jesucristó rihaan ní' me che'é ne cuchuman' rá ní' nana ca'mii Juan, cataj so' a. ⁶ Tzaj ne sese cataj ní' se vaa nuvee s'ij ca'ne' Diose suun rihaan me síi cu'naj Juan, ne go' cunudan' nij yuvij yahij man ní' a. 'O se cuchumán rá nij yuvij se vaa síi nata' se-nana Diose me síi cu'naj Juan a —cataj nij so' ga tuvi' ma'an nij so' a.

⁷ Gaa ne cataj nij so' rihaan Jesucristó se vaa ne ne'en nij so' me síi ca'ne' suun rihaan síi cu'naj Juan cuta' ne so' man yuvij a.

⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Che'é dan se cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj me síi ca'ne' suun rihan' qui'yáj ndaa vaa 'yá ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihaánj me cuentó nanó Jesucristó che'é yuvij chi'ij yaj suun rihaan yo'óo a

⁹ Gaa ne guun che'e Jesucristó nanó so' cuentó nihaánj rihaan nij yuvij a.

—Dan me se cuchruj yo'o so' yo'o naa chruj uvá a. Gaa ne tanaj so' man naa yo' rihaan síi qui'yaj suun naa yo', ne curihañ so' ca'anj so' gan' que'ee yavii a. ¹⁰ Ne 'o güii ca'neé so' man yo'ó se-mozó so' ca'anj so' rihaan nij síi nuu tumé xnaa so' a. 'O se me rá so' rque nij síi nuu tumé naa doj chruj uvá rihaan yo'ó mozó yo', tzaj ne a doj chruj ne rque nij síi nuu tumé naa rihaan yo'ó mozó yo' ma'. Maan se go' ndo'o nij so' xráá so', ne quirii nij so' man so' rque naa yo' a. ¹¹ Che'é dan ca'neé síi to'oj naa yo' man yo'ó mozó uún, tzaj ne nij síi nuu tumé

naa ro', go' uún nij so' xráá mozó uún, ne nij uxrá qui'yaj nij so' man so', ne quirii nij so' man so' rque naa, ne a doj chruj ne rque nij so' man mozó yo' a ma'. ¹² Gaa ne ca'neé uún sí xnaa yo' yo'ó mozó uún, tzaj ne quiran' chí'ij ndo'o so', qui'yaj nij sí nuu tumé naa, ne quirii nij so' man so' xe' a.

¹³ "Gaa ne guun rá sí xnaa yo': "Daj qui'yaj yaj ga. 'Q se ca'nej 'unj ma'an ta'nij sí 'ee raj man á. Caraa cochroj nij so' rihaan ta'nij sese ca'anj ta'nij saj xee", guun rá sí xnaa, ne ca'neé so' man ta'nii ma'an so' ca'anj a. ¹⁴ Dan me se quene'en nij sí nuu tumé naa se vaa 'na' ta'nii sí xnaa, gaa ne nuchruj raá nij so' ga tuvi' nij so' daj qui'yaj nij so', taj nij so' a: "Sí nihánj me sí guun xnaa man naa nihánj vaa güii ei. Che'é dan ticavi' ní' man so', ne vaa güii, ne guun xnaa ma'an ní' man naa nihánj chuguanj", taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a. ¹⁵ Gaa ne quirii nij so' man ta'nii sí xnaa yo' xe', ne ticavi' nij so' man ta'nii sí si'yaj naa nanj adonj. Che'é dan daj qui'yaj sí si'yaj naa yo' man nij sí nuu tumé xnaa so', rá nij soj ga. ¹⁶ 'Q se ca'na' so' vaa güii, ne ticavi' so' man nij sí nuu tumé naa yo', ne taçuachén so' xnaa so' rihaan yo'ó sí tumé man xnaa so' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvij a.

Gaa cuno nij yuvij nana nihánj, ne cuchu'vi' ndo'o nij so', ne cataj nij so':

—Qrún' raá Diose me sí nacaj man nij rihaan sayuun yo' nanj chuguanj —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹⁷ Gaa ne ni'yaj Jesucristó man nij so', ne xná'anj Jesucristó man nij so' a:

—Che'é dan me se me che'é nó nana nihánj rihaan danj Diose, rá nij soj ga: "Yu-vej quiri'ij nij sí cune' ve' ro', guun yuvej sa' doj rihaan cunudanj nij yuvej man tacóo ve' yo' nanj adonj", taj danj Diose a. ¹⁸ Ne yuvej yo' me se ase vaa yuvej yo' vaa 'unj, ne ase vaa yuvij tíxé yuvej yo' vaa yuvij na'vej rá cuno rihaan 'unj, ne uxrá quiran' nij so' sayuun nanj adonj. Ne ase vaa yuvij quiniy yuvej yo' xráá vaa nij yuvij qui'yáá 'unj sayuun man, ne yuun che'e quinavij nij so' nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj —taj Jesucristó a.

¹⁹ Gaa ne guun rá nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij guun rá nij xrej atá suun nocoo doj guun rá quita'aa ra'yanj man Jesucristó, tzaj ne chu'vi' nij so' ni'yaj nij so' man nij yuvij a. Quene'en nij so' se vaa che'e ma'an nij so' me cuentó nanó Jesucristó a. Ase vaa nij sí nuu tumé naa vaa ma'an nij so' rihaan Jesucristó, ne quene'en nij so' se vaa che'é dan nanó Jesucristó cuentó yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é puextó go' ní' rihaan gobiernó do', che'é se rque ní' rihaan Diose do' a

²⁰ Dan me se cutumé ndo'o nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij do', nij xrej atá suun nocoo doj do', man Jesucristó daj ca'mii so' a. Ne go' nij so' sa'anj rihaan doj tuvi' nij so' sí tiha' yu'unj cuchí' nij so' rihaan Jesucristó, ne qui'yaj nij so' ndaa vaa 'yaj sí vaa sa' sí me rá xna'anj nana man so' a. 'Q se guun rá nij so' cuta' nij so' cacun' xráá Jesucristó che'é nana ca'mii so', gaa ne ca'vee taçuachén nij so' man Jesucristó rihaan sí nicaj suun procurador a. ²¹ Dan me se xná'anj nij sí tiha' yu'unj yo' man Jesucristó a:

—Ne'en núj se vaa nana nica inanj a'mii so' ne tucu'yón so' do', maestro. Ne 'o cuyaaj vaa cunudanj yuvij rihaan so' chuguanj. Ne ya tucu'yón so' rihaan yuvij daj qui'yaj yuvij canoco' yuvij man Diose, maestro. ²² Dan me se nó xcúun ní' go' ní' puextó rihaan sí nicaj suun gobiernó na'. Ase se go' ní' xa' —taj nij sí tiha' yu'unj, xná'anj nij so' man Jesucristó a.

²³ Tzaj ne caxríj rá Jesucristó se vaa me rá nij so' tiha' yu'unj nij so' man so' a. Che'é dan cataj Jesucristó nana nihánj rihaan nij so' a:

²⁴ —Tihaan soj sa'anj aga' ni'yaj ní' á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Gaa ne gaa tihaan nij so' sa'anj aga' yo' rihaan Jesucristó, gaa ne cataj Jesucristó:

—Me sí nó rihaan sa'anj aga' nihánj ga. Ne me sí se-chuvij nó rihaan sa'anj aga' nihánj ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij sí me rá tiha' yu'unj yo' a.

—Sí nicaj suun gobiernó me nó rihaan sa'anj aga' yo', ne nó se-chuvij so' rihaan sa'anj ei —taj nij so' a.

²⁵ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Che'é dan go' soj si'yaj sí nicaj suun gobiernó rihaan ma'an so', ne rque soj si'yaj Diose rihaan Diose á —taj Jesucristó a.

²⁶ Gaa ne ne guun nucuaj nij sí tiha' yu'unj yo' cuta' nij so' cacun' xráá Jesucristó che'é se-nana so' ma'. 'Q se cuno cunudanj nij yuvij daj ca'mii nij so', gaa ne ca'anj ndo'o rá nij yuvij cuno nij so' se-nana Jesucristó, ne ca'ne' rá nij so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ya cunuú i'na' uin nij sí cavi' a

²⁷ Dan me se cuchí' doj nij sí saduceo rihaan Jesucristó a. Nij sí saduceo ro', a'mii nana nihánj se vaa daj chihaa mij se cunuú i'na' uun yuvij asa' cavi' yuvij, taj nij so' a. ²⁸ Dan me se xná'anj nij so' man Jesucristó, ne cataj nij so' nana nihánj a:

—Cachrón sí cu'naj Moisés nana nihánj rihaan yanj, che'é rej cuno ní' nana nihánj a: "Sese cavi' yo'ó sí vaa nica, ne sese taj vaj ta'nii so', ne nó xcúun tinúú so' xcaj tinúú so' man choco' so' chana quináj, ne cotoj tinúú sí cavi' ga choco' so', ne cuchruj no' ne'ej, ne

guun ta'nij sí cavi' man ne'ej yo', ne cunuú ne'ej yo' rihaan to'óó sí cavi' yo' a", taj sí cu'naj Moisés gaa naá, maestro. ²⁹ Dan me se vaa chij nij tinuj 'o nij so' a. Sí chava' ro', xcaj man chana, tzaj ne cavi' so', ne taj vaj ne'ej cuchruj chana nica so', qui'yaj so', ³⁰ ne che'é dan xcaj scue'ee sí cavi' yo' man choc'o' so' chana quináj, tzaj ne cavi' so' uún, ne xcaj scue'ee so' uún man chana, tzaj ne cavi' so' uún, ³¹ ne dan me se quisij xcaj nu' chij nij tinuj nij so' man orún' chana yo', tzaj ne taj vaj a' ó ne'ej cuchruj chana yo', qui'yaj nij so' ma'. Ne cavi' taran' nij so' nanj adonj. ³² Sij, gaa ne cavi' ma'an chana yo' uún, ³³ ne dan me se asa' cunuu i'na' uún nij sí cavi', gaa ne me nij tinuj nij so' nica man chana yo', rá so' ga. 'O se gaa vaa i'na' nij so', ne nica taran' nij tinuj nij so' guun orún' no' a —taj nij sí saduceo, xná'anj nij so' man Jesucristó a.

³⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Xa' nij yuvij man rihaan chumij nihánj cuano, tzaj ne uchruj nij so' sa'anj do', xcaj tuvi' nij so' do', ³⁵ tzaj ne ino qui'yaj nij yuvij cunuu i'na' uún cayaán ga Diose asa' cunuu nacá uún chumij nihánj nanj á. 'O se rej yanj Diose me se taj yan vaj sí xcaj tuvi' yo' ma'. ³⁶ 'O se danj nanj uún, ne taj yan vaj sí cavi' uún rej yo' ma'. 'O se ase vaa nij se-mozó Diose ro', danj gaa nij so', ne cayaan gaa nij so' ga nij se-mozó Diose, ése ta'nij Diose me nij so', ne sij aj cavi' ne cunuu i'na' uún me nij so' adonj.

³⁷ Ne ma'an sí cu'naj Moisés me sí cataj xna'anj asino yaan se vaa ca'vee cunuu i'na' uún nij sí cavi' ndaa vaa nari' so' gaa canicun' so' rihaan yan nicun' 'o coj aco' ya'an raá a. Dan me se cataj so' se vaa sí 'nij ra'a man ní ro', me Diose sí noco' nij sí man gaa naá sí cu'naj Abraham do', sí cu'naj Isaac do', sí cu'naj Jacobo do' a. ³⁸ Dan me se nuveé se-Diose nij xngang me Diose ma'. Inanj nij sí vaa i'na' a'vee noco' man Diose nanj adonj. Che'é dan, ndá' se sí cane gaa naá me va'nuj nij so', tzaj ne vaa i'na' nij so' rihaan Diose nanj ei. 'O se vaa i'na' cunudanj yuvij ni'yaj Diose nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

³⁹ Gaa ne ta'aj nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij ro', cataj rihaan Jesucristó a:

—Cunaj uxrá ca'mii so', maestro —taj nij so' a.

⁴⁰ 'O se ne quisij rá nij so' xná'anj nij so' doj nana man Jesucristó a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sí ca'nej Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun ro', nuveé nanj yuvij me so' ma'

⁴¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a: —Me che'é taj nij soj se vaa nanj ta'nii ta'nij si'no sí cu'naj David sí cane gaa naá

me sí ca'nej Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun ga. ⁴² 'O se nó se-nana ma'an sí cu'naj David rihaan yanj no chra' qui'yaj so', se vaa cataj so': ⁴³ "Ca'mii Diose sí 'nij ra'a man ní rihaan sí 'nij ra'a manj, cataj so' se vaa cayaán sí 'nij ra'a manj x'núú Diose rej nuva' Diose ndaa se quisij qui'yaj canaán Diose rihaan taran' nij sí taj ri'yunj man sí 'nij ra'a manj ne quirij ta'nga' sí 'nij ra'a manj rihaan nij so' adonj", taj sí cu'naj David yo' a. ⁴⁴ Dan me se sí 'nij ra'a man sí cu'naj David me sí ca'nej Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun, taj sí cu'naj David yo' a. Sese 'nij ra'a so' man David, gaa ne me che'é taj soj se vaa nanj ta'nii ta'nij si'no David me so' ga. Taj che'é cataj soj se vaa nanj yuvij me so' ma' —taj Jesucristó rihaan nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é cacun' tumé nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij a

⁴⁵ Gaa ne ca'mii so' nana nihánj rihaan nij sí tucul'yon se-nana so', ne cuno cunudanj nij yuvij daj ca'mii so' a:

⁴⁶ —Xcaj nij soj cuentá daj 'yaj nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij, ne tumé soj man soj se gaa nanj qui'yaj so' ndaa vaa 'yaj nij so' á. Dan me se niha' rá nij so' cunuú nij so' yatzij sa' xcaan cachee nij so' rej quene'en yuvij man nij so', ne aran' rá nij so' se vaa ca'mii sa' yuvij ga nij so' gaa cheé nij so' rihaan yu'vee a. Ne uun rá nij so' quitaj nij so' chruun xlá sa' doj gaa 'anj nij so' ve' nuu chre' ní tucul'yon ní se-tucuanj Moisés do', gaa 'anj nij so' cha'anj do' a. ⁴⁷ Ne a'néj nij so' ve' tucua chana cavi' nica, ne yuun che'e guun tucua nij so' man ve' yo', ne 'yaj xcaan ndo'o nij so' cuentó achín ni'yaj nij so' rihaan Diose, che'é rej sa' doj guun nucuj nij so' tiha' yu'unj nij so' man yuvij a. Xa' nij so', tzaj ne che'é se vaa 'yaj nij so' ro', che'é dan doj a gaa sayuun quiran' nij so' qui'yaj Diose, asa' ca'ne' Diose cacun' che'é yuvij adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucul'yon se-nana so' a.

21

Nana nihánj taj xna'anj che'é chana nique cavi' nica qui'yaj sa' doj rihaan nij ru'vee, ni'yaj Diose a

¹ Dan me se ni'yaj Jesucristó, ne quene'en so' se vaa araa ndo'o nij sí ru'vee sa'anj rque chrúun taj rihaan nuví nocgo che'é Diose a. ² Ne quene'en so' 'o chana cavi' nica chana nique se vaa caraa no' vij gué sa'anj aga' le'ej rque chrúun yo', ³ ne cataj so':

—Cataj xna'anj yá yá 'unj rihaan nij soj cuano se vaa xa' chana cavi' nica chana nique nihánj, tzaj ne doj a caraa no' sa'anj rque chrúun yo' rihaan sa'anj caraa

cunudanj yo'ó nij yuvij nanj adonj. ⁴ 'Q se nij so', daj doj sa'anj quínaj raá se-sa'anj nij so' ro', caraa nij so' rque chrúún, ne xa' no', tzaj ne nda' se achiin ndo'o sa'anj rihaan no', tzaj ne rque no' rihaan Diose cunudanj sa'anj nicaj no' sa'anj quiraan no' se cha' no' nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa canee nu' nuvíi nocoo ne chuman' Jerusalén a

⁵ Dan me se cataj ta'aj yuvij se vaa xa' nuvíi nocoo, tzaj ne yuvej sa' inanj me yuvej guun nuvíi nocoo, ne me doj uxrá sa'anj go' nij yuvij rihaan Diose che'é rej ca'vee cuné' nii nuvíi nocoo yo' a. ⁶ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Xa' nu' nuvíi nocoo ni'yaj soj nihánj, tzaj ne vaa güii canee nu' nuvíi nocoo nihánj, ne a' ó yuvej se quitáa xráa tuvi' yuvej nihánj a ma' —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é sayuun guun rihaan chumií nihánj vaa güii a

⁷ Dan me se xná'anj nii man Jesucristó, ne cataj nii rihaan so' a:

—Che'é dan cataj xna'anj so' rihaan núj aman canee nu' nuvíi nocoo nihánj do', a me rasuun ca'na' qui'yáa so' asa' quisij ca'na' sayuun yo', señor —taj nii, xná'anj nii man so' a.

⁸ Gaa ne cataj so' rihaan nii:

—Tumé ndo'o soj man soj se gaa nanj tihá' yu'uyuvij man soj á. 'Q se ca'na' uxrá yuvij cataj: "Uñj me síi na'vij soj, ne Cristo mej á", cataj nij yuvij, ne cataj uún nij yuvij: "Aj quisij güii ca'anj ni'ya chumií nanj á", cataj uún nij yuvij rihaan soj a. Tzaj ne se cuchumán rá soj, ne se canoco' soj man yuvij a'mii danj ma'.

⁹ "Dan me se ca'vee se cunoo soj nana se vaa unu' uxrá chuman' ga' tuvi' chuman' do', ca'vee se cunoo soj nana se vaa tucuáa ndo'o yuvij rihaan gobiernó do', tzaj ne se cucu'vi' soj ma'. Maan se vaa che'é guun sayuun yo' rihaan chumií nihánj asino yaan adonj. Tzaj ne asa' quisij guun danj, gaa ne se ca'anj ni'ya chumií nihánj nu' orá ma'. 'Q se quínaj chumií nihánj doj adonj —taj so' rihaan nij so' a.

¹⁰ Gaa ne cataj uún Jesucristó rihaan nij so' a:

—Dan me se cunú' uxrá yuvij man chuman' nocoo ga' yo'ó chuman' nocoo, ne cunú' gobiernó ga' tuvi' gobiernó a. ¹¹ Ne cachén ndo'o yuún nocoo, ne que'ee chuman' me se cachén ndo'o chi'ij cachén ndo'o x'naa cachén ndo'o a. Ne quene'en ndo'o yuvij rasuun nocoo nij ndo'o rej xta', ne cucu'vi' nij yuvij, qui'yaj rasuun yo' a.

¹² "Tzaj ne asa' ataa guun nu' sayuun yo', ne quitaj ri'yunj nii man soj, ne quita'aa nii man soj, ne canoco' nii man soj qui'yaj nii

sayuun man soj, ne tucuachén nii man soj rihaan nij síi man rá ve' nuu chre' ni' tucu'yón ni' se-tucuanj Moisés, ne caxrij nii taga' man soj, ne tucuachén nii man soj rihaan nij síi nicaj suun, che'é se sij nocoo' manj me soj a. ¹³ Sij, gaa ne quirí' soj cataj xna'anj soj rihaan nij so' che'é 'unj a. ¹⁴ Ne asa' nicun' soj rihaan nij so', ne yo'ó ca'nej nimán soj se nanó rá soj che'é nana ca'mii ma'an soj rihaan nij so' ma'. ¹⁵ 'Q se ma'anj me síi rque nana cuu cavij tu'va soj nanj á. Ne taj síi guun nucuj qui'yaj canaan rihaan se-nana soj ma'. ¹⁶ Dan me se ndaa ma'an rej soj do', ndaa ma'an tuvi' soj do', ndaa ma'an tinúú soj do', ndaa ma'an nij síi man chiháan soj do', me nij síi tucuachén man soj rihaan nij síi qui'yaj sayuun man soj, gaa ne ticavi' nii man soj ma'. ¹⁷ Ne nachri' cunudanj nij yuvij man rihaan chumií ni'yaj nij so' man soj, che'é se me soj síi nocoo' manj adonj. ¹⁸ Tzaj ne daj chihaa míj se ca'anj ni'ya a' doj yuvé raaj soj ma'. ¹⁹ 'Q se che'é se nocoo' raan soj manj ro', che'é dan yo'ó gaa i'na' soj nu' cavij nu' ca'anj adonj.

²⁰ "Dan me se asa' quene'en soj se vaa tucuachriin tanuu nu' chuman' Jerusalén, ne xcaj soj cuentá se vaa daj doj quirí' nu' chuman' yo', ne quínavij nu' chuman' yo' nanj adonj. ²¹ Ne güii dan me se yo'ó cunanj nij síi man estadó Judea ca'anj nij so' raa quij, ne nij síi vaj rque chuman' Jerusalén me se ra'yánj curihanj nij so', ne nij síi vaj rej tacaan me se se catúj nij so' chuman' yo' daj chihaa míj ma'. ²² 'Q se yo' me güii naru'vee Diose sayuun rihaan nij síi ne estadó Judea yo' che'é cacun' tumé nij so', ne ya danj guun, gaa ne quisij ya nu' nana no' rihaan danj Diose che'é nij so' a. ²³ Nique chana' nuu rque do', chana' vaa ta'nii ne'ej utzii do', güii ca'na' sayuun yo' a. 'Q se se guun nucuj chana' yo' cunanj chana' yo' ma'. 'Q se guun ndo'o sayuun rej yo', ne caxrij yuvaa Diose man yuvij yo', ²⁴ ne cavi' que'ee nij so' raa neé espadá, ne quita'aa nii man que'ee nij so' ca'anj nicaj nii rej ne nij síi yanij a. Ne cachej nij síi yanij xráa nu' chuman' Jerusalén, ndaa se quisij güii ca'neé Diose suun ra'a nij so' a —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj gaa ca'na' uún Jesucristó rihaan chumií nihánj a

²⁵ Ne cataj uún Jesucristó a:

—Gaa ne quene'en yuvij se vaa cunuu ino' güii do', yavii do', nij yati' do', ne rihaan ma'an chumií me se cucu'vi' ndo'o cunudanj nij yuvij cunoo' nij so' daj gaa cariin ndo'o na ya'anj do', quene'en nij so' daj gaa quinaan rihaan na ya'anj do' a. ²⁶ Ne cucu'vi' ndo'o nij yuvij, che'é yan quinaan rá nij so' daj gaa quiraan' nu' chumií nihánj a. Ne quinaan taran' nij rasuun nucuj man

rej xta' a. ²⁷ Gaa ne quene'en nij so' man 'unj sij ca'neé Diose nica'j yu'unj man yuvij á. Dan me se xraá ngaa quitaj 'unj ca'na' 'unj, ne guun nucua'j ndo'oj quiri'ij ta'ngaj, ne ve'é uxrá curuvij ca'naj ei. ²⁸ Dan me se asa' guun che'e nu' rasuun nihánj guun yo' danj, ne canicun' soj, ne ni'yaj soj xta', ne daj doj nacaj 'unj man soj rihaan chumij nihánj gaa nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ya quene'en ní se vaa daj doj ca'na' uún Jesucristó a

²⁹ Gaa ne nanó Jesucristó cuentó nihánj a: —Xcaj soj cuentá daj 'yaj chruun man chruj higó raa do', daj 'yaj me ma'an chruun do' á. ³⁰ Gaa naca coj ya'lij ra'a nij chruun, ne ni'yaj soj man nij chruun, ne ne'en soj se vaa daj doj 'na' tió namán maan a. ³¹ Dan me se xcaj uún soj cuentá se vaa asa' quene'en soj nu' se vaa cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano, ne daj doj guun che'e Diose guun chij Diose rihaan chumij nihánj nanj adonj. ³² Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa quene'en ta'aj soj sij vaa i'na' rihaan chumij nihánj cuano quisij nu' rasuun nihánj nu' se vaa cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano ei. Ne ya quene'en soj nu' nihánj gaa ataa cavi' soj ei. ³³ Vaa güii ca'anj ni'ya yo'óo do', xta' do', tzaj ne se-nanaj me se daj chihaa mij se quinavij yo' ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa tumé ní man ní daj qui'yaj ní, gaa ne ca'vee canicun' ní rihaan Jesucristó a

³⁴ Ne cataj uún Jesucristó a:

—Dan me se cütumé soj man soj se gaa nanj yo'q guun rá soj rasuun man rihaan chumij nihánj, ne guun rá soj guun xno soj do', guun rá soj ca'mii sca' soj do', guun rá soj guun si'yaj soj nu' rasuun man rihaan chumij nihánj do' a. Se qui'yaj soj danj, tóse taj ni'yón ca'naj, ne se quene'en soj ca'naj a. ³⁵ 'Q se ndaa rá se vaa 'o lazo ne' ta'aa man nii ro', danj gaa ca'na' xraá cunudanj chumij nihánj adonj. ³⁶ Che'é dan yo'q ni'yaj soj, ne xcaj soj cuentá nu' güii, ne inanj cachinj ni'yaj soj rihaan Diose se vaa ca'vee quinanj soj rihaan nu' sayuun nihánj asa' guun danj rihaan chumij nihánj, gaa ne ca'vee canicun' soj rihaan 'unj sij ca'neé Diose nica'j yu'unj man yuvij ei —taj Jesucristó a.

³⁷ Dan me se rej ranga' ro', ne Jesucristó rá nuvii nocoo, ne tucu'yón so' man nij yuvij, ne rej ti'nuu me se curihanj so', ne rej cu'naj Quij man Chruun Olivó aran' so' a. ³⁸ Ne taxrej uchi' cunudanj nij yuvij cunoo nij so' se-nana Jesucristó a.

22

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj sí cu'naj Judas gaa cutu'vej yuve so' man Jesucristó a

¹ Dan me se daj doj canuú cha'anj pascuá cha'anj chá nij yuvij israelitá chraa yo'óo trigó a. ² Ne nano' nij xrej atá suun nocoo doj do', nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij do', daj qui'yaj nij so' ne cavi' Jesucristó, che'é se man ndo'o yuvij nocoo man Jesucristó a.

³ Ne catúj sí chree cu'naj Satanás nimán sí cu'naj Judas Iscariote, ne so' me se yo'q tuvi' ma'an chuvij nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó me so' a. ⁴ Dan me se cavii so' ca'anj so', ne ca'mii so' ga nij xrej atá suun nocoo doj do', ga tanuu uun chij rihaan nij tanuu tumé nuvii do', gaa ne cataj so' daj qui'yaj so' ne tacuachén so' man Jesucristó rihaan nij so' a. ⁵ Gaa ne guun niha' rá nij so' gaa cuno nij so' se-nana Judas, ne guun ya ca'mii nij so' ga Judas se vaa rque nij so' sa'anj man Judas a. ⁶ Dan me se cata' tu'va sí cu'naj Judas se vaa tacuachén so' man Jesucristó rihaan nij so', gaa ne nuchruj raa Judas aman ca'vee tacuachén so' man Jesucristó rihaan nij so', gaa ne se gaa nanj quene'en nij yuvij a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é rachriún rque Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' cha nij so' do', che'é na vinó rque so' co'q nij so' do' a

⁷ Dan me se quisij güii canuú cha'anj chá nii chraa yo'óo trigó, ne güii dan me güii ticavi' nij yuvij israelitá matzinj le'ej che'é Diose a. ⁸ Dan me se ca'neé Jesucristó man Pedró do', man Juan do', ne cataj so' rihaan roj so':

—Ca'anj roj soj qui'yaj chuvij roj soj cha ní ne navij rá ní cha'anj pascuá ei —taj so' rihaan roj so' a.

⁹ Gaa ne xna'anj roj so' man Jesucristó a:

—Me rej qui'yaj chuvij núj cha ní ga —taj roj so' a.

¹⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Cunoo roj soj nana nihánj, se vaa asa' catúj roj soj chuman' yo', ne nari' tuvi' roj soj ga 'o sí táa chihá 'o cacua'ja, ne canoco' roj soj man so', catuú roj soj rá ve' catuú so', ¹¹ ne cataj roj soj rihaan sí tucua ve' yo': “Xna'anj maestró man so' se vaa me rej ne ve' cha xti'nno maestró chraa ga nij sí tucu'yón se-nana so' che'é cha'anj pascuá, taj so' a”, cataj roj soj rihaan sí tucua ve' yo' a. ¹² Gaa ne tijaan so' 'o ve' nata' xij rihaan roj soj, ne aj vaa chuvij rá ve' yo', ne man chruun mesá man chruun xlá man rá ve' yo' a. Yo' me rej qui'yaj chuvij roj soj á —taj Jesucristó rihaan roj so' a.

¹³ Dan me se cavii roj so' ca'anj roj so', ne nari' roj so' nu' ndaa vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan roj so', gaa ne qui'yaj chuvji roj so' cha xti'nqo nij so' chraa che'é cha'anj pascuá a. ¹⁴ Ne quisij orá cha xti'nqo nij so', ne ca'na' Jesucristó ga yo'ó nij apóstol cune' so' man nata' rihaan yuvij che'é so', gaa ne ca'anj cayáán taran' nij so' rihaan mesá a. ¹⁵ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Goon ndo'o raj cha xti'nqo 'unj che'é cha'anj pascuá nihánj ga nij soj cuano nihánj gaa ataa quirán' 'unj sayuun a. ¹⁶ 'Q se cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa se chá xti'nqo uún 'unj ga so' a 'ó cha'anj nihánj ndaa se quisij güii canuú cha'anj pascuá naça asa' guun chij Diosé rihaan chumij nihánj a man adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁷ Gaa ne nicaj so' 'o aga' tazá na vinó, ne nago' so' graciá rihaan Diosé, gaa ne cataj so':

—Quita'aa soj na nihánj, cuxra' ta'aj soj, ne co'qo cunudanj soj á. ¹⁸ 'Q se cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa veé doj nihánj me co'oj, ne se co'oj yaj a ma'. Tzaj ne asa' quisij güii guun chij Diosé rihaan chumij nihánj, ne co'oj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁹ Gaa ne nicaj so' rachruún, ne nago' so' graciá rihaan Diosé, gaa ne cuxra' so' rachruún, ne rqué so' man nij so', ne cataj so':

—Neę manj me rachruún nihánj nanj á. Ca'vej rá 'unj cavi' neę manj che'é soj, ne cha soj man nihánj, gaa ne yo'qo cunuú rá soj manj ei —taj so' rihaan nij apóstol a.

²⁰ Gaa ne ase vaa qui'yaj so' ga rachruún ro', danj qui'yaj uún so' ga aga' nuu na vinó gaa quisij chá xti'nqo nij so', ne cataj so':

—Na vinó nihánj ro', me ton manj a. Che'é ton manj ro', rqué Diosé 'o nana rihaan soj daj qui'yaj Diosé ga soj a. Dan me se che'é se cayan' ton manj ro', che'é dan me caraę x'naa Diosé ni'yaj Diosé cacun' tumé yuvij nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ma'qn Jesucristó cataj xna'anj se vaa taçuachén yo'ó síi tucuyón se-nana so' man so' rihaan nij síi taj ri'yunj man so' a

²¹ Ne cataj uún Jesucristó a:

—Tzaj ne xcąj soj cuentá se vaa vaa 'o síi taçuachén manj rihaan nij síi taj ri'yunj manj, ne táa ra'a so' rihaan chruun mesá taj ra'aj nihánj cuano ei. ²² 'Q se xa' 'unj sij ca'neé Diosé njcaj yu'unj man yuvij, tzaj ne ca'ané 'unj cavi' 'unj ndaa vaa cataj xna'anj ma'qn Diosé a. Tzaj ne nique ndo'o síi taçuachén manj rihaan nij síi taj ri'yunj manj nanj á. Quiran' uxrá so' sayuun adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

²³ Gaa ne guun che'e nij síi tucuyón se-nana Jesucristó nuhruj raa nij so' ga tuvi' nij so' me tuvi' nij so' me síi qui'yaj danj man Jesucristó, rá nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní sese me rá ní guun ní síi guun chij doj rihaan tuvi' ní a

²⁴ Gaa ne ca'mii cunu' cunudanj nij síi tucuyón se-nana Jesucristó me tuvi' nij so' me síi guun chij doj a. ²⁵ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Nij síi nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvij yanj ro', rii ta'nga' uxrá nij so' rihaan tuvi' nij so', ne tucu'náj nii "síi 'nj ra'a man ní" man nij so' nanj á. ²⁶ Tzaj ne se guun soj síi vaa danj ma'. Maan se tuvi' soj síi guun rá se vaa guun chij so' doj rihaan soj ro', vaa che'é guun so' síi nocq' doj rihaan soj, ne guun so' ase vaa 'o se-mozó soj a. ²⁷ Dan me se me síi me síi uun chij doj, rá soj ga: síi anicaj co'oo rihaan mesá na', ase síi yanj rihaan mesá xa'. Veé síi yanj rihaan mesá me síi uun chij doj, rá soj a. Tzaj ne nihánj me se vaj ma'án 'unj sca'núj nij soj, ne aj guún 'unj mozó rihaan soj vaa nanj adonj.

²⁸ "Ne xa' soj, tzaj ne nij soj me nij síi cachéé ga 'unj gaa quirán' 'unj sayuun, ²⁹ ne ase vaa cune' Réj Diosé manj se vaa guun chij 'unj ro', danj gaa cune' 'unj man soj cuano ³⁰ se vaa cayáán soj rihaan xruún 'unj chruun mesá asa' guun chij ma'anj, ne cha soj chraa ne co'qo soj na ga 'unj adonj. Ne quitaj soj chruun xlá sa' ndo'o, ne ca'ne' soj cacun' che'é chuvij nij x'ne' yuvij israelitá adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucuyón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Jesucristó ga síi cu'naj Simón Pedro a

³¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan síi cu'naj Simón Pedro a:

—Cunó so' nana nihánj ca'mij rihaan so', Simón. 'Q se aj cachín ni'yaj síi cu'naj Satanás rihaan Diosé se vaa ca'vej rá Diosé qui'yaj so' sayuun man nij soj a. Dan me se ase vaa 'yaj nii man 'núú trigó gaa tixrin' nii 'núú trigó rihaan rcuaa ro', danj qui'yaj síi chree man soj, che'é se guun rá so' quiri' soj adonj. ³² Tzaj ne aj cachín ni'yáá 'unj rihaan Diosé che'é so', se vaa se ca'ne' rá so' ga suun amán rá ni'yaj manj a ma'. Gaa ne asa' nanicaj nimán so' canoco' uún so' manj ro', ne racuj so' man nij tinúú so' se vaa cunuú sca' doj nimán nij so' uún á —taj Jesucristó rihaan síi cu'naj Simón Pedro yo' a.

³³ Gaa ne cataj so' rihaan Jesucristó a:

—Tzaj ne aj ca'neé nimanj yo'qo cachéé 'unj ga so', Señor. Ca'vee se caxrij nii taga' mán so' ca'vee se ticavi' nii mán so' ca'vee se, tzaj ne se tanáj xcqo 'unj mán so' ma' —taj so' rihaan Jesucristó a.

³⁴ Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan Pedró a:
—Nihánj me cataj 'unj rihaan so' daj qui'yáa so', Pedró. Ne'én 'unj se vaa asa' ataa caguaj to'loo nij corá, ne va'nuj cataj so' se vaa ne ne'én so' manj ma' —taj Jesucristó rihaan Pedró a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quirán' nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó sayuun a

³⁵ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a:

—Gaa ca'née 'unj man soj ca'mii natáj soj se-nanaj rihaan nij yuvií israelitá ne taj nanj taj vitó taj canj taj ca'anj nica' soj gaa ca'anj soj, tzaj ne taj vaj rasuun cachiin man soj gaa ca'anj soj, rá 'unj a —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

—Taj vaj a doj rasuun ne cachijn man nú ma' —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³⁶ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Yaj me se sese vaa xnánj soj do', se-vitó soj do', ne nica' soj ca'anj soj á. Ne sese taj yan vaj neé espadá rihaan soj, ne quiraan soj 'o taneé soj neé espadá á. Ne sese nuvi' sa'anj rihaan yo'q tuvi' soj, ne vaa che'é cutu'vee so' se-rotó so', ne quiraan so' neé espadá ei. ³⁷'Q se vaa nana nq rihaan danj Diosé taj: “Cataj nii se vaa sij 'yaj cacun' me so'”, taj danj Diosé che'é 'unj, ne vaa che'é quisij ya nu' nana yo' che'éj a. 'Q se daj doj quinavj se vaa 'yáa 'unj rihaan chumií nihánj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

³⁸ Gaa ne cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Ni'yaj so' ei. Vaa vij neé espadá rihaan ni' nihánj, Señor —taj nij so' a.

—Veé danj me se danj nanj á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Jesucristó gaa cachijn ni'yaj Jesucristó rihaan Diosé a

³⁹ Gaa ne cavii so' ca'anj so' quij cu'naj Quij man Chruun Olivó, ndaa vaa cu'yón inan' so' qui'yaj so' a. Ne canoco' nij sí tucu'yón se-nana so' rej xcq so' a. ⁴⁰ Ne gaa cuchi' nij so' rej yo', ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Cachijn ni'yaj soj rihaan Diosé se vaa caráan Diosé chrej rihaan sí chree se gaa nanj guun rá soj qui'yaj soj cacun' qui'yaj sí chree á —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

⁴¹ Gaa ne naxuun so' man so' rihaan nij sí tucu'yón se-nana so', ne ca'anj so' rej yanj doj, ne canicun' ruj so', ne cachijn ni'yaj so' rihaan Diosé, ⁴² ne cataj so' rihaan Diosé a:

—Sese ca'vee, ne caráan ra'á so' xráj, se gaa nanj quirán' uxrá 'unj sayuun, tzaj ne sese ma'an so' me rá quirán' 'unj sayuun, ne qui'yáa so' ndaa vaa me rá ma'an so', ne se qui'yáa so' ndaa vaa me rá ma'anj ma' —taj Jesucristó, cachijn ni'yaj so' rihaan Diosé a.

⁴³ Gaa ne curuvi' yo'q se-mozó Diosé cavii rej xtá' rihaan so', ne nari' nucuj nimán so', qui'yaj se-mozó Diosé yo' a. ⁴⁴ Ne nanó ndo'o rá so', ne nucuj ndo'o cachijn ni'yaj so' rihaan Diosé, ne cavii ndo'o nihaa rihaan so', ne ase vaa ton vaa nihaa cavii rihaan so' cayanj rihaan yo'óo a. ⁴⁵ Ne canicun' caya so', ne ca'anj so' rej ne nij sí tucu'yón se-nana so', tzaj ne quene'en so' se vaa cotoj nu' nij so', che'é se nanó ndo'o rá nij so' a. ⁴⁶ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Me che'é otoj soj ga. Naxumaan soj cachijn ni'yaj soj rihaan Diosé se gaa nanj guun rá soj qui'yaj soj cacun' qui'yaj sí chree á —taj so' rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nii gaa quita'aa nii man Jesucristó a

⁴⁷ Dan me se nicun' Jesucristó ca'mii so', ne nu' ca'na' que'ee yuvií, ne sí cu'naj Judas yo'q tuvi' chuvij nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó me sí táa yaan rihaan nij yuvií, ne quinichrun' sí cu'naj Judas rihaan Jesucristó, che'é rej guun rá so' cachron tu'vá so' xruu Jesucristó a. ⁴⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan Judas a:

—Ne chihan' uxrá 'yáa so', se vaa tacuachén so' manj sij ca'née Diosé nica' yu'unj man yuvií gaa cachron tu'vá so' xruj, man Judas —taj so' rihaan Judas yo' a.

⁴⁹ Dan me se quene'en nij sí nicun' ga Jesucristó daj qui'yaj nij yuvií man Jesucristó, ne che'é dan xná'anj nij so' man Jesucristó a:

—Go' núj neé espadá raq nij so', rá so' na' —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

⁵⁰ Ne yo'q tuvi' nij so' ro', go' taneé so' neé espadá raq se-mozó xrej atá suun nocqo doj, ne güéj nu' xréé yo' rej nuva' yo', qui'yaj so' a. ⁵¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ca'ne' rá soj ga suun 'yaj danj á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Gaa ne cuta' Jesucristó ra'a Jesucristó rej quirán' chi'ij xréé mozó yo', ne nu' orá nahuun sa' xréé mozó yo', qui'yaj Jesucristó a. ⁵² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij xrej atá suun nocqo doj, rihaan tanuu uun chij rihaan nij tanuu tumé nuvií do', rihaan nij sí uun chij rihaan nij yuvií israelitá do' a:

—Me che'é 'na' neé espadá 'na' chruun 'na' ga soj ga. Sí ituu mé 'unj, rá soj na'.

⁵³'Q se daj a güii yáan 'unj ga nij soj rá nuvií nocqo, tzaj ne ne guun rá soj quita'aa soj man 'unj ma'. Tzaj ne cuang nihánj me se aj quisij orá ca'vee qui'yaj soj ndaa vaa me rá soj qui'yaj soj, ne nihánj me se ca'vee guun nucuj soj sij vaj rej rmi' a —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj sí cu'naj Pedró gaa cataj so' se vaa nuveé sij nocó' man Jesucristó me so' a

⁵⁴ Dan me se quita'aa nij so' man Jesucristó, ne ca'anj nicaj nij so' man Jesucristó rá ve' tucúá xrej atá suun nocóo doj, ne gan' gan' canoco' sí cu'naj Pedró rej xco Jesucristó, 'na' so' a. ⁵⁵ Dan me se naran' nii ya'an rá ve', ne yáán tacuachriin taran' nii rihaan ya'an, ne yáán sí cu'naj Pedró sca'núj nij so' a. ⁵⁶ Dan me se yáán so' rej chuguun ya'an rihaan nij tuvi' xrej, ne quene'en yo'q mozó chana man so', ne ni'yaj uxrá chana yo' man so' a. Gaa ne cataj mozó chana yo' rihaan tuvi' no' sí man ga no' a:

⁵⁷ —Sí nihánj ro', me yo'q sí cachéé ga Jesucristó a —taj chana yo', ni'yaj yo' man Pedró a.

Gaa ne cataj Pedró rihaan chana yo' a:

—Ne ne'én 'unj man so', man nocój —taj so' a.

⁵⁸ Ne yo'q orá nii me se quene'en yo'ó so' man Pedró uún a:

—Yo'q tuvi' nij sí chéé ga so' mé so' ei —taj so' rihaan Pedró a.

—Taj ma'. Nuveé sij chéé ga so' mé 'unj, man tinuj —taj Pedró yo' a.

⁵⁹ Dan me se cachén yo'ó orá uún, gaa ne nucuj ca'mii yo'ó so' a:

—Yá uxrá sij cachéé ga Jesucristó me sí nihánj nanj ei. 'Q se sij cavii estadó Galilea me roj so' ga Jesucristó chuguanj —taj yo'ó so' a.

⁶⁰ Gaa ne cataj Pedró rihaan sí tu'va danj a:

—Ne uno uxraj me taj so', man tinuj —taj so' rihaan nij so' a.

Ne dan me se nu' ca'mii so' danj, ne nu' caguáj to'loo a. ⁶¹ Gaa ne canicaj sí 'nij ra'a man ní', ne ni'yaj so' man Pedró, gaa ne nanuj rá Pedró se-nana sí 'nij ra'a man ní' gaa cataj sí 'nij ra'a man ní' rihaan so': “Ne'én 'unj se vaa asa' ataa caguaj to'loo nij corá, ne va'nuj cataj so' se vaa ne ne'én so' manj ma'”, cataj sí 'nij ra'a man ní' rihaan so' quii a. ⁶² Dan me se gaa ni'yaj sí 'nij ra'a man ní' man Pedró, gaa ne curihanj Pedró xe', ne ta'vee ndo'o so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nii gaa cuta' nii cacun' xráa Jesucristó a

⁶³ Gaa ne nij sí quita'aa man Jesucristó ro', tiha' ndo'o nij so' man so', ne go' nij so' xráa so' a. ⁶⁴ Ne gaa go' nij so' xráa so' me se caráan nij so' rihaan Jesucristó, ne cataj nij so' rihaan so' a:

—Cataj so' rihaan núj me sí go' mán so' á —taj nij so', ⁶⁵ ne que'ee doj nana nij a'mii uún nij so' rihaan Jesucristó a.

⁶⁶ Ne gaa quisíj güii, ne cunuu chre' nij sí uun chij rihaan nij yuvi' israelitá, ne dan

me se nij xrej atá suun nocóo doj do', nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés do', cunuu chre', ne ca'anj nicaj nij so' man Jesucristó rá ve' a'ne' nij so' cacun' che'é yuvi' a. Gaa ne xna'anj nij so' man Jesucristó, ne cataj nij so':

⁶⁷ —Sese ya sij ca'neé Diose tjanii man yuvi' rihaan sayuun mé so', rá so', ne cataj xna'anj so' rihaan núj á —taj nij so' a.

Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ca'vee se cataj xna'anj 'unj rihaan soj, tzaj ne se cuchumán rá soj se-nanaj ma'.

⁶⁸ Ne sese xna'anj 'unj 'o nana man soj, tzaj ne se cataj xna'anj soj rihanj ma'. ⁶⁹ Tzaj ne rej rihaan ní' me se xa' 'unj sij ca'neé Diose nicaj yu'unj man yuvi', tzaj ne cayáan 'unj rej nuva' Diose sí nucuj ndo'o a —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

⁷⁰ Gaa ne xna'anj cunudanj nij so' man Jesucristó, cataj nij so':

—Che'é dan me ta'nij Diose mé so', rá so' na' —taj nij so' rihaan so' a.

Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Veé ya ndaa vaa cataj soj ro', veé danj vaa nanj á —taj so' a.

⁷¹ Gaa ne cataj nij so' rihaan tuvi' nij so' a:

—Se cachiin doj sí ca'na' cataj xna'anj rihaan ní' che'é cacun' tumé sí nihánj a ma'. 'Q se ma'an ní' me sí cuno daj tu'va so' nihánj nanj adonj —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

23

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii sí cu'naj Pilato ga Jesucristó a

¹ Dan me se que'ee nij so', ne naxumaan taran' nij so', ne ca'anj nicaj nij so' man Jesucristó rihaan sí cu'naj Pilato a. ² Gaa ne cuta' nij so' cacun' xráa so' rihaan sí cu'naj Pilato, ne cataj nij so' rihaan sí cu'naj Pilato a:

—Sí nihánj ro', me sí tucu'yón tucuaán ne rihaan tuvi' núj sij israelitá, ne cataj so' se vaa se go' yuvi' puextó rihaan sí nicaj suun cu'naj César, ne taj so' se vaa sij ca'neé Diose guun sí nicaj suun rey me ma'an so', taj so' adonj —taj nij so' rihaan sí cu'naj Pilato, ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

³ Gaa ne xna'anj sí cu'naj Pilato man Jesucristó a:

—So' me sí nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvi' israelitá na' —taj so', xna'anj so' man Jesucristó a.

—Vej á —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁴ Gaa ne cataj sí cu'naj Pilato rihaan nij xrej atá suun nocóo doj do', rihaan nij yuvi' do' a:

—Nuvi' cacun' tumé sí nihánj narij ma' —taj so' a:

⁵ Tzaj ne nucuj doj ca'mii nij so', cataj nij so':

—Tzaj ne que'ee yuvij uno se-nana so', ne vaa güii qui'yaj nij so' sayuun nanj á. Ne vaj so' tucu'yón so' se-nana so' nu' estadó Judea nihánj, ne guun che'e so' tucu'yón so' se-nana so' estadó Galilea, ne 'na' so' ndaa nihánj tucu'yón so' nanj adonj —taj nij so' rihaan Pilato a.

⁶ Dan me se cuno Pilato se-nana nij so', gaa ne xná'anj Pilato man nij so' sese sij cavii estadó Galilea me Jesucristó a. ⁷ Gaa ne quene'en so' se vaa ya cavii Jesucristó estadó Galilea rej uun chij sí cu'naj Herodes a. Che'é dan cataj so' se vaa ca'anj nıcaj nij so' man Jesucristó rihaan sí cu'naj Herodes yo' a. ⁸ Q se güii dan me se nuú ma'an sí cu'naj Herodes chuman' Jerusalén a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii sí cu'naj Herodes ga Jesucristó a

⁸ Gaa quene'en sí cu'naj Herodes man Jesucristó, gaa ne guun niha' uxrá rá so' a. ⁹ Q se asij rque ndo'o me se guun rá so' quene'en so' man Jesucristó, che'é se aj cuhi' nana rihaan so' daj 'yaj Jesucristó a. Ne guun rá so' se vaa qui'yaj Jesucristó 'o suun sa' nocoo ni'yaj so' a. ⁹ Dan me se xná'anj ndo'o so' nana man Jesucristó, tzaj ne a'ó nana ne ca'mii Jesucristó rihaan so' a ma'. ¹⁰ Tzaj ne nicun' nij xrej ata suun nocoo doj nicun' nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan nij yuvij nicun', ne nucuaj ndo'o cuta' nij so' cacun' xráá Jesucristó a. ¹¹ Gaa ne nachri' Herodes do', nij tanuu nuu rihaan so' do', ni'yaj nij so' man Jesucristó, ne ca'nga' nacoo nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a. Gaa ne na'néé nij so' yatzıj sedá man Jesucristó qui'yaj Herodes, ne veé dan na'néé uún Herodes man so' rihaan Pilato a. ¹² Ne güii dan me se guun che'e Herodes ga Pilato na'mii sa' roj so' ga tuvi' roj so' a. ¹³ Q se asij rque doj me se sij taj ri'yunj man tuvi' me roj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj sí cu'naj Pilato se vaa cavi' Jesucristó rihaan rcutze a

¹³ Dan me se canacúun sí cu'naj Pilato man nij xrej ata suun nocoo doj do', man nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá do', man ma'anj nij yuvij do', se vaa ca'na' nij so' cunuü chre' nij so' rihaan so' a. ¹⁴ Gaa ne cataj Pilato rihaan nu' nij yuvij a:

—Dan me se nicaj soj man snó'o nihánj ca'na' soj rihanj, ne cataj soj se vaa so' me sí me rá qui'yaj nij yuvij sayuun a. Ne veé xná'anj 'unj man so' cuno taran' soj daj 'yaj so', ne xa' cacun' cuta' soj xráá so', tzaj ne taj vaj cacun' vaa danj tumé sí nihánj narij ma'. ¹⁵ Ne sí cu'naj Herodes ro', ne nari' so' cacun' tumé sí nihánj a ma'. Maan se na'néé uun sí cu'naj Herodes man sí nihánj rihaan ni' nanj á. Ne xcaj soj cuentá se vaa taj cacun' qui'yaj sí nihánj, ne ne nó xcuún

so' cavi' so' ma'. ¹⁶ Che'é dan qui'yaj doj sayuun man so', ne ca'anj uun so', qui'yaj ni' nanj á —taj Pilato rihaan taran' nij yuvij a.

¹⁷ Q se maan güii dan me se daj a cha'anj pascuá na'néé nij so' man 'o yuvij 'nij taga' a.

¹⁸ Gaa ne caguáj cunudanj nij so', cataj nij so' a:

—Ticavi' soj man sí nihánj ei. Ticavi' soj man sí nihánj ei. Ne quirıj so' man sí cu'naj Barrabás taga' che'é nıj á —taj nij so', caguáj nij so' rihaan Pilato a.

¹⁹ Ne xa' sí cu'naj Barrabás, tzaj ne sij qui'yaj cunu' nij yuvij man chuman' Jerusalén me so', ne sij ticavi' man yuvij me so', ne che'é dan caxrıj nii taga' man so' a.

²⁰ Gaa ne ca'mii uún Pilato rihaan nij yuvij a. ²¹ Q se guun rá so' quirıj so' man Jesucristó ca'anj Jesucristó a.

²² Gaa ne caguáj nu' nij yuvij, cataj nij so': —Cano ya so' rihaan rcutze ei —taj nij yuvij, caguáj nij yuvij a.

²³ Gaa ne quisıj va'nıj cataj so' rihaan nij yuvij:

—Tzaj ne taj vaj se chi'ıj qui'yaj so' ma'. Taj vaj cacun' tumé so', ne ne nó xcuún so' cavi' so' ma'. Dan me se qui'yaj doj sayuun man so', ne ca'anj uun so' qui'yaj nanj á —taj uún Pilato rihaan nij yuvij a.

²⁴ Tzaj ne caguáj ndo'o nij yuvij, ne uxrá ca'ne' nij yuvij suun rihaan Pilato se vaa ya cavi' Jesucristó rihaan rcutze qui'yaj so', ne guun nucuaj doj se-nana nij yuvij yo' a.

²⁵ Gaa ne guun ya rá Pilato se vaa qui'yaj so' ndaa vaa cataj nij yuvij rihaan so' a. ²⁶ Dan me se sí 'nij taga' tumé cacun' se vaa cunu' yuvij qui'yaj do', se vaa ticavi' yuvij do', quirıj Pilato man so' ca'anj uun so', ndaa vaa cataj nij yuvij a. Ne Jesucristó ro', ca'vej rá Pilato quiran' so' ndaa vaa guun rá nij yuvij quiran' so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nij yuvij gaa cachrón nij yuvij man Jesucristó rihaan rcutze a

²⁶ Dan me se nicaj nii man Jesucristó ca'anj nii, gaa ne quita'aa nii man yo'o sí cu'naj Simón sí cavii chuman' Cirene gaa 'na' nique so' rej tacaan, ne cuta' nii rcutze xráá so' ata so' rcutze 'na' so' rej xcı Jesucristó a. ²⁷ Ne noco' que'ee yuvij man Jesucristó, ne ta'aj nij yuvij me chana, ne dan me se go' nij chana se-cuxru' nij no' rucuaa nij no', ne ta'vee ndo'o nij chana ni'yaj nij chana man Jesucristó a. ²⁸ Gaa ne canicaj Jesucristó, cataj Jesucristó rihaan nij chana yo':

—Cuno soj chana ta'nıj chuman' Jerusalén ca'mıj á. Se ta'vee nij soj ni'yaj soj man 'unj a ma'. Tzaj ne ta'vee soj ni'yaj soj man ma'an soj do', man ma'an ta'nıj soj do' á. ²⁹ Q se vaa güii cataj nii se vaa aj

cavii sa' doj nij chana ityun do', nij chana ne nari' ne'ej do', nij chana ne tucutzji ne'ej do' a. ³⁰ 'Q se güii dan me se guun che'e yuvij nacunj yuvij nij quij se vaa canee nij quij caráán nij quij xráá ma'án nij so' a. ³¹ 'Q se ase vaa chruun maree vaa i'na' vaa 'unj nihánj, tzaj ne danj nanj ticavi' nii manj a. Táá a nij síi ne chuman' Jerusalén, ne ase vaa chruun nacoo cavi' vaa nij síi tumé cacun' ne chuman' Jerusalén, ne che'é dan chi'ij uxrá doj quirán' nij so' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij chana a.

³² Ne nicaj nii man yavj roj síi tumé cacun', ca'anj nii rej cavi' roj so' ga Jesucristó a. ³³ Ne gaa cuchi' taran' nij so' rej cu'naj Tacaan Cúú Yave Xnangá, ne cachrón nii man Jesucristó ga roj síi tumé cacun' rihaan va'nuj rcutze, ne dan me se yo'o so' ro', cachrón nii rej nuva' Jesucristó, ne yo'o so' ro', cachrón nii rej nichruun Jesucristó a. ³⁴ Gaa ne cachíin ni'yaj Jesucristó rihaan Diose, cataj so':

—Caraa x'naa so', ne se qui'yáa so' sayuun man nij so', man Ataj Chij. 'Q se ne ne'en nij so' daj 'yaj nij so' ma' —taj so', cachíin ni'yaj so' rihaan Rej so' Diose a.

Gaa ne tico tixaj nij tanuu che'é sagan' Jesucristó a.

³⁵ Ne canicun' que'ee yuvij ni'yaj daj quirán' Jesucristó a. Dan me se ca'nga' nacoo nij síi uun chij, cataj nij so':

—Aj tinanii so' man yo'o yuvij rihaan sayuun, rá so' á. Ca'vee tinanii so' man ma'án so' yaj ei. Sese sij narii Diose me so' do', sese sij ca'née Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun me so' do', ne ca'vee tinanii ma'án so' man so' a —taj nij síi uun chij ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

³⁶ Ne nij tanuu, tzaj ne ca'nga' nacoo uun nij tanuu ni'yaj nij tanuu man Jesucristó, ne ru'maan nij tanuu na vinó yuu tu'va Jesucristó, ³⁷ ne cataj nij so':

—Sese so' me síi nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvij israelitá, ne tinanii so' man ma'án so' rihaan sayuun yaj vij —taj nij tanuu rihaan Jesucristó a.

³⁸ Ne vaa rcuchra' nó rihaan rcutze yo', ne nó nana rihaan rcuchra' yo' se vaa: “Sij nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvij israelitá me síi nihánj a”, taj nana yo' a.

³⁹ Ne yo'o tuvi' roj síi tumé cacun' noco' rihaan rcutze rej x'nuj Jesucristó ro', nij ca'mii so' rihaan Jesucristó, cataj so':

—Sij ca'née Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun mé so', rá so' na'. Me che'é ne tinanii so' man taran' ní ga —taj so' rihaan Jesucristó a.

⁴⁰ Tzaj ne yo'o síi tumé cacun' ro', cataj so' rihaan tuvi' so':

—Nihánj me se cuyaán vaa sayuun ran' ní ga sayuun ran' síi nihánj nanj á. Ne me che'é ne chu'vi' so' a doj ni'yaj so' Diose ga. ⁴¹ Dan

me se xa' ní, tzaj ne vaa che'é cavi' ní, ne ran' ní sayuun che'é cacun' tumé ní, tzaj ne xa' síi nihánj, tzaj ne taj vaj a doj se chi'ij ne qui'yaj síi nihánj a ma' —taj yo'o síi tumé cacun' yo' rihaan tuvi' so' a.

⁴² Gaa ne cataj so' rihaan Jesucristó a:

—Se quini'yón so' raçuúj so' manj, asa' guun che'e so' guun chij so' a ma' —taj so' rihaan Jesucristó a.

⁴³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan so' cuano se vaa güii cuan' me se cayáán so' ga 'unj rej sa' ndo'o rej ne nij síi sa' rihaan Diose ei —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁴⁴ Veé dan, ne caxuj me yo', ne guun rmi' rihaan nu' chumij, ne yo'o guun rmi' rihaan chumij ndaq quisij aga' va'nuj rej anoco' güii a. ⁴⁵ Ne guun rmi' rihaan güii, ne sin' nu' yatzij cortiná noco' rá nuvii noco'o a. ⁴⁶ Gaa ne nucuaj ndo'o caguáj Jesucristó, cataj so':

—Nacaj so' nimanj, Ataj Chij —taj so', ne veé dan cavi' so' a.

⁴⁷ Dan me se quene'en tanuu capitán se vaa guun, gaa ne ve'é uxrá ca'mii so' che'é Diose, ne cataj so':

—Xa' síi nihánj, tzaj ne ya ya síi sa' me so' nanj á —taj tanuu yo' ni'yaj so' man Jesucristó a.

⁴⁸ Dan me se quene'en taran' nij yuvij cunuun chre' rej yo' se vaa guun, gaa ne go' nij so' se-cuxru' nij so' rucuaa nij so' che'é se nanó ndo'o rá nij so', gaa ne canicaj nij so' ca'anj nij so' chuman' a. ⁴⁹ Ne canicun' cunudanj nij tuvi' Jesucristó rej gan' doj, ne ta'aj nij so' me chana cuno se-nana Jesucristó asij cavii Jesucristó estadó Galilea a. Ne ni'yaj taran' nij so' man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachin' nii man Jesucristó rque yu'uj yuvej a

⁵⁰ Ne vaa 'o síi cu'naj José, ne yo'o tuvi' nij síi uun chij rihaan nij yuvij israelitá me so' a. Ne síi sa' me so', ne síi nicá nimán me so', ⁵¹ ne ne vaa rá so' daj se vaa rá yo'o nij síi uun chij rihaan nij yuvij israelitá ma'. Ne guun rá so' qui'yaj so' ndaq vaa qui'yaj yo'o nij so' ma'. Ne síi cavii chuman' Arimatea yo'o chuman' naj estadó Judea me so' a. Ne so' me síi me ndo'o rá guun chij Diose rihaan chumij nihánj a.

⁵² Dan me se ca'anj so' rihaan síi cu'naj Pilato, ne cachíin ni'yaj so' rihaan síi cu'naj Pilato se vaa ca'vej rá síi cu'naj Pilato cachin' so' man Jesucristó a. Dan me se ca'vej síi cu'naj Pilato, ⁵³ gaa ne ca'anj síi cu'naj José, tinanj so' man Jesucristó, ne nacutáj so' yatzij mantá xráá Jesucristó, ne caxrj so' man Jesucristó rque yu'uj yuvej rej nuvi' a 'o xnangá naj a.

⁵⁴ Veé danj qui'yaj nij so' güii 'yaj chujij nij yuvij israelitá che'é güii naraán rá nij so', ne veé danj quisij güii naraán rá nij

so' a. ⁵⁵ Ne canoco' nij chana cavií estadó Galilea ga Jesucristó rej xco síí cu'naj José, ne quene'en nij chana yu'uj rej caxrj síí cu'naj José man Jesucristó, ⁵⁶ gaa ne canicaj nij chana chuman' Jerusalén, ne qui'yaj chuvij nij chana yo'óo gun' daj do', squíí xlá mirra do', caxrjij nij chana man Jesucristó rá nij chana a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunuu i'na' uún Jesucristó a

Dan me se ma'an güii naránj rá nij yuvij israelitá me se naránj rá nij chana a.

24

¹ Ne taxrej güii cotungó, gaa ataa doj quisij güii, me se ca'anj nij chana rej taj yu'uj, ne nicaj nij chana nij rasuun gun' daj se vaa aj qui'yaj chuvij nij no' a. ² Gaa ne quene'en nij chana se vaa naj yanij yuvej aráan tu'va yu'uj naj Jesucristó a. ³ Ne gaa catúj nij chana rá yu'uj, ne ne nari' nij chana man Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' a ma'. ⁴ Dan me se caráya'anj ndo'o nij chana, ne nicun' vij snó'o rihaan nij chana, ne roj snó'o yo' me se yatzij chuguun uxrá nuú roj so' a. ⁵ Dan me se cuchu'vi' uxrá nij chana, ne ca'anj cayáan ruj nij chana, ne cuchruj nij chana rihaan nij chana rihaan yo'óo a. Gaa ne cataj roj snó'o rihaan nij no' a:

—Taj che'é nano' soj man síí vaa i'na' rej naj nij síí cavi' ma'. ⁶ 'Q se nuvi' so' naj nihánj a ma'. 'Q se cunuu i'na' uún so' nanj á. Dan me se nanuj rá soj se vaa cataj so' gaa vaj nij soj estadó Galilea, ne cataj xna'anj so' rihaan soj se vaa ⁷ xa' so' sij ca'née Diose nıcaj yu'unj man yuvij, tzaj ne vaa che'é tačuachén nii man so' rihaan síí tumé cacun', ne cachron nij so' man so' rihaan rcutze, ne cachén va'núj güii, gaa ne cunuu i'na' uún so', taj so' a —taj roj snó'o yo' rihaan nij chana a.

⁸ Dan me se nanuj rá nij chana nana ca'mii Jesucristó a. ⁹ Gaa ne curihánj nij chana yu'uj yuvej, ne canicaj nij chana yo' chuman' Jerusalén, ne cataj xna'anj nij chana nu' se vaa quene'en nij no' rihaan xaán nij apóstol cune' Jesucristó man do', rihaan yo'óo nij síí tucu'yón se-nana Jesucristó uún do' a. ¹⁰ Dan me se va'núj nij chana me níí cu'naj Mariá Magdalena do', níí cu'naj Juana do', níí cu'naj María nii Jacobo do', ne va'núj nij no' ga yo'óo nij chana roj, cataj xna'anj rihaan nij apóstol che'é nu' se vaa quene'en nij no' a. ¹¹ Ne gaa cuno nij apóstol cune' Jesucristó man se-nana nij chana, gaa ne nana snúu rma'an me nana yo', rá nij apóstol cune' Jesucristó man, ne ne cuchuman rá nij so' se-nana nij chana a. ¹² Tzaj ne naxumaan síí cu'naj Pedró, ne cavií so' cunánj so' ca'anj so' ndaa yu'uj yo', ni'yaj so' a. Dan me se canicun' nituu so',

ni'yaj so' rque yu'uj, tzaj ne nuvi' Jesucristó naj rque yu'uj quene'en so' a. Maan yatzij mantá uun naj, ni'yaj so' a. Gaa ne cavií so' quinan' so', ne caráya'anj so' che'é nu' se vaa guun a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'mii Jesucristó ga vij tuvi' nij síí tucu'yón se-nana so' gaa vaj roj so' chrej ndaa chuman' cu'naj Emaús a

¹³ Dan me se vij tuvi' nij síí tucu'yón se-nana Jesucristó ro', vaj roj so' chrej veé maan güii cotungó yo', ca'anj roj so' ndaa 'o chuman' naj xaán kilómetro ga chuman' Jerusalén, ne Emaús cu'naj chuman' yo' a. ¹⁴ Ne nanó roj so' cuentó che'é nu' se vaa quiran' nij tuvi' Jesucristó a. ¹⁵ Dan me se nanó roj so' cuentó, ne nuchruj raa roj so' daj quiran' Jesucristó, gaa ne ma'an Jesucristó quinchrun' rihaan roj so', ne chéé Jesucristó ga roj so' a. ¹⁶ Tzaj ne ne ca'vee cunuu yaan roj so' man Jesucristó ma'. ¹⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Chéé roj soj nanó roj soj cuentó, ne me che'é nanó roj soj cuentó ga tuvi' roj soj, ne me che'é nanó ndo'o rá roj soj ga —taj so', xná'anj so' man roj so' a.

Ne dan me se canicun' roj so', ne nanó ndo'o rá roj so' a. ¹⁸ Dan me se yo'q so' me síí cu'naj Cleofas, ne cataj so' rihaan Jesucristó a:

—Cunudanj nij síí aran' chuman' Jerusalén ne'en daj vaa guun chuman' Jerusalén güii cachén nihánj ei. Ne me che'é daj 'o ruún so' me síí ne ne'en daj vaa guun güii cachén nihánj ga —taj so', xná'anj so' man Jesucristó a.

¹⁹ Gaa ne:

—Daj guun chuman' Jerusalén ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man roj so' a.

Gaa ne cataj roj so' rihaan Jesucristó a:

—Nu' se vaa quiran' Jesucristó síí cavií chuman' Nazaret a. Ne so' me síí guun síí nata' se-nana Diose rihaan nij yuvij, ne síí uun nucuaj ndo'o qui'yaj suun me so', ne síí cavií ndo'o nana sa' che'é Diose tu'va me so' rihaan cunudanj nij yuvij a. ²⁰ Ne dan me se ca'ne' nij xrej ata suun nocojo doj ca'ne' nij síí nicaj suun ca'ne' suun se vaa cavj' so', gaa ne cachron nii man so' rihaan rcutze, ²¹ ne dan me se guun rá núj se vaa so' me síí tinanii man ní' sij israelitá rihaan sayuun, tzaj ne quiran' so' cunudanj, ne nihánj me se sįj va'núj güii cavi' so' adonj. ²² Tzaj ne caráya'anj ndo'o núj, qui'yaj chana tuvi' núj a. 'Q se taxrej cuan' me se ca'anj ni'yaj nij chana yu'uj cachin' nii man so', ²³ tzaj ne dan me se ne nari' nij chana man so' a ma'. Che'é dan ca'na' uún nij chana rihaan núj, ne cataj nij chana se vaa ndaa vij se-mozó Diose naqui'yaa rihaan nij no', ne cataj roj

se-mozó Diose se vaa vaa i'na' Jesucristó, taj nij chana' rihaan núj nanj adonj. ²⁴ Dan me se cavii 'o vjy tuvi' núj ca'anj ni'yaj roj so' yu'uj yo', tzaj ne quene'en roj so' nu' ndaa vaa cataj xna'anj nij chana' rihaan núj, tzaj ne ne nari' roj so' man ma'an Jesucristó a ma' —taj roj so' rihaan Jesucristó a.

²⁵ Gaa ne ma'an Jesucristó cataj rihaan roj so' a:

—Dan me se síi ne acaj cuentá me soj, ne síi ne niha' rá cuchuman rá nu' se-nana' nij síi nata' se-nana' Diose gaa naá me soj nanj á. ²⁶ 'Q se ne ne'en soj se vaa xa' síi ca'neé Diose tñanii man yuvi' rihaan sayuun, tzaj ne vaa che'é ndo'o quiran' so' sayuun ne catuy so' rej guun chij ndo'o so' a —taj Jesucristó rihaan roj so' a.

²⁷ Gaa ne dan me se guun che'e so' ca'mii so' che'é se-nana' síi cu'naj Moisés do', che'é se-nana' cunudanj nij síi nata' se-nana' Diose do', gaa ne cataj xna'anj so' rihaan roj so' daj taj nu' danj Diose che'é ma'an so' a.

²⁸ Dan me se quinchrun' nij so' tu'va chuman' rej ca'anj roj so', gaa ne Jesucristó me se ndaa rá se 'yaj síi ca'anj chuman' naj gan' doj ro', qui'yaj so' a. ²⁹ Gaa ne terquee roj so' man Jesucristó a:

—Quinaj cachri' so' ga' rój, ne aj ca'anj güii, ne vaj so' chrej, ne guun rmj' nanj á —taj roj so' rihaan Jesucristó a.

Gaa ne quináj so' ga' roj so', ne catúj so' chuman' caran' so' ga' roj so' a.

³⁰ Dan me se yaán nij so' cha' xti'no' nij so', ne nicaj Jesucristó rachruún, ne nago' so' gracia' rihaan Diose che'é rachruún, gaa ne cuxra' ta'aj so' rachruún, rqe so' cha' roj so' a. ³¹ Dan me se caxrj' rá roj so', ne cunuu yaan roj so' man Jesucristó, ne veé dan nu' ca'anj ni'ya' Jesucristó rihaan roj so', ne ne ca'vee quene'en roj so' man so' a ma'. ³² Gaa ne cataj roj so' rihaan tuvi' roj so' a:

—Veé ya' ma'an Jesucristó me yo' asan. 'Q se gaa ca'mii so' ga' ni' gaa vaj ni' chrej do', gaa cataj xna'anj so' che'é danj Diose do', gaa ne guun niha' uxrá nimán ní, ne ndaa tiquisii ma'an nimán ní, qui'yaj so' a —taj roj so' rihaan tuvi' roj so' a.

³³ Gaa ne maan orá dan naxumaan roj so', ne canicaj roj so' ca'anj uún roj so' chuman' Jerusalén, gaa ne cuchí' roj so' yo', gaa ne aj cunuu chre' xaan nij síi tucu'yón se-nana' Jesucristó ga' yo'ó tuvi' nij so', ³⁴ ne nij so' ro', cataj rihaan roj so' se vaa ya' aj cunuu i'na' uún síi 'nij ra'a man ní, ne síi cu'naj Simón me síi quene'en man so', taj nij so' rihaan roj so' a. ³⁵ Gaa ne roj so' ro', cataj xna'anj daj guun gaa quene'en roj so' man Jesucristó gaa vaj roj so' chrej, ne cataj xna'anj roj so' se vaa ndaa cuxra' ta'aj so' rachruún gaa cunuu yaan roj so' man Jesucristó, taj roj so' a.

Nana' nihánj taj xna'anj se vaa curuvi' Jesucristó rihaan xaan nij síi tucu'yón se-nana' so' ga' tuvi' nij so' a

³⁶ Dan me se gaa nanó nij so' cuentó che'é nu' rasuun dan, ne nu' curuvi' Jesucristó tanu' sca'núj nij so', ne:

—Dinj gaa' nimán soj á —taj so' rihaan nij so' a.

³⁷ Gaa ne cuchu'vi' ndo'o nij so', ne ta'naj me síi nicun' rihaan nij so', rá nij so' a. ³⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Me che'é nanó ndo'o rá soj, ne me che'é uun vjy rá soj ga'. ³⁹ Ni'yaj soj ra'aj ni'yaj soj tacó' ni'yaj soj, ne xcaj soj cuentá se vaa ma'anj me á. Xa' ta'naj, tzaj ne taj nee man so' do', taj cúu man so' do' ma' —taj Jesucristó rihaan nij so', ⁴⁰ ne tihaan so' ra'a so' do', tacó' so' do', rihaan nij so' a.

⁴¹ Dan me se ne ca'vee cuchuman rá nij so' se vaa ma'an Jesucristó me a. 'Q se guun niha' uxrá rá nij so', ne ca'anj uxrá rá nij so' a. Che'é dan cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Vaa doj se chá rihaan soj na' —taj so', xna'anj so' man nij so' a.

⁴² Gaa ne rqe' nij so' 'o xco' nee xcua'j ri'ya do', doj scu' xtaan do', man so', ⁴³ gaa ne nicaj so', ne chá so' ni'yaj nij so' a. ⁴⁴ Gaa ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Nihánj me nana' ca'mii 'unj rihaan nij soj gaa vaj 'unj ga' soj, se vaa cataj 'unj vaa che'é quisij ya' 'unj nu' nana' ca'mii che'é 'unj nana' no' rihaan yanj no' se-tucuanj Moisés do', yanj no' se-nana' nij síi nata' se-nana' Diose gaa naá do', yanj no' nij chra' salmo do' a —taj so' rihaan nij so' a.

⁴⁵ Gaa ne guun nucua'j nij so' xcaj nij so' cuentá che'é nu' danj Diose, qui'yaj so', ⁴⁶ ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Veé danj taj danj Diose se vaa xa' 'unj sij ca'neé Diose tñanii man yuvi' rihaan sayuun, tzaj ne quiran' ma'anj sayuun, ne cavi' 'unj, ne cachén va'nuj güii, gaa ne cunuu i'na' uún 'unj a. ⁴⁷ Gaa ne ca'mii natáj nii rihaan cunudanj nij yuvi' man rihaan chumij se vaa che'é se vaa ca'ná' 'unj ro', che'é dan sese canicaj nimán nij yuvi' canoco' nij yuvi' chrej sa', gaa ne tinavij Diose cacun' tumé nij so' a. Dan me se asino ca'mii natáj nii nana' dan chuman' Jerusalén, gaa ne ca'mii natáj nii nu' rihaan chumij adonj. ⁴⁸ Ne' nij soj ro', me nij síi quene'en nu' rasuun qui'yaj ne testigó guun soj, ⁴⁹ ne nihánj me se rqe' 'unj Nimán Diose rihaan soj ndaa vaa cata' tu'va ma'an Diose gaa naá a. Dan me se yo'ó cayáan soj chuman' Jerusalén nihánj ndaa se nari' nucua'j nimán soj qui'yaj Diose á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana' nihánj taj xna'anj se vaa cavii Jesucristó xta' a

⁵⁰ Gaa ne nicaj Jesucristó man nij so', ca'anj so' ndaa tu'va chuman' Betania, gaa ne naxcaj so' ra'a so', ne cachíin ni'yaj so' rihaan Dioso se vaa ve'é racuj Dioso man nij so', ne cavii sa' nij so' a. ⁵¹ Ne nu' ca'mii so' danj che'é nij so', ne nu' cavii so' xtá' ca'anj so' a. ⁵² Dan me se na'víj nij so' rihaan so', gaa ne canicaj nij so' ca'anj uún nij so' ndaa chuman' Jerusalén, ne guun niha' uxrá rá nij so', ⁵³ ne yo'q ca'anj nij so' nuvíi nocqo, ne nata' nij so' rihaan nij yuvií se vaa sa' uxrá qui'yaj Dioso a. Veé danj gaa ya ei.

Nihánj me se-nana Jesucristó nana sa' cachrón síí cu'naj Juan rihaan yanj a

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun yuvij man se-nana Diose a

¹ Asij ataa qui'yaj Diose chumij, ne aj vaa se-nana Diose, ne se-nana Diose ro', canicun' so' rihaan ma'an Diose, ne Diose me so' a. ² Dan me se asij ataa qui'yaj Diose chumij, ne canicun' se-nana Diose rihaan Diose, ³ ne ca'ne' Diose suun rihaan so' qui'yaj so' nu' rasuun a. Ne sese taj se-nana Diose, ne taj vaj a doj rasuun man nihánj cuano ne guun ma'. ⁴ So' me síí qui'yaj cunuu i'na' rasuun, ne che'é se cunuu i'na' yuvij qui'yaj so', che'é dan guun nucuaj yuvij xcaj yuvij cuentá a. Dan me se ase vaa ya'an chuguun vaa so' rihaan yuvij, ⁵ ne qui'yaj so' chuguun rej rmi' rej man ní' sij man rihaan chumij nihánj sij ataa xcaj cuentá, ne ne qui'yaj canaán rej rmi' yo' rihaan so' a man adonj.

⁶ Ne curihanj yo'q snó'o, ne dan me se síí ca'née Diose me so', ne Juan cu'naj so', ⁷ ne ca'na' so' cataj xna'anj so' che'é ya'an chuguun yo', ne me rá so' cuchuman rá cunudanj yuvij ni'yaj nij yuvij man ya'an chuguun yo' a. ⁸ Nuveé ma'an so' me ya'an chuguun yo'; maan se ca'na' so' cataj xna'anj so' che'é ya'an chuguun yo' a.

⁹ Ne ya'an chuguun ya yo' ro', yo' me síí 'yaj chuguun rihaan cunudanj yuvij, che'é rej guun nucuaj nij yuvij xcaj nij yuvij cuentá a. Ne ca'na' so' rihaan chumij nihánj, ¹⁰ ne cayáan so' rihaan chumij nihánj, ne ma'an so' me síí qui'yaj chumij nihánj, qui'yaj Diose, tzaj ne ne xcaj nij síí man rihaan chumij nihánj cuentá me síí me so' a ma'.

¹¹ Ndaa rihaan ma'an nij tuvi' so' cuchi' so', tzaj ne ne ca'mii sa' nij so' ga so' a ma'.

¹² Tzaj ne xa' taran' nij síí ca'mii sa' ga so', tzaj ne síí amán rá ni'yaj man so' me nij so', ne danj nanj rqué so' guun nij so' ta'níí ma'an ya Diose a. ¹³ Ne nij síí guun ta'nij Diose man, tzaj ne nuveé che'e se nayón nij so' rque nii nij so' me guun ta'nij Diose man nij so' ma'. Ne nuveé che'e se guun rá ma'an rej nij so' nayón nij so' rque nii nij so' me guun ta'nij Diose man nij so' ma'. Nuveé che'e se guun rá rej nij so' ca'ngaa nij so' me guun ta'nij Diose man nij so' ma'. Maan se ma'an Diose me síí qui'yaj guun ta'nij Diose man nij so' adonj.

¹⁴ Gaa ne guun se-nana Diose yo' yuvij, ne cayáan so' ga ní', ne quene'en núj se vaa

ve'é inanj qui'yaj so', ne dan me se taj vaj yo'ó ta'níí Rej so' Diose ma'. Tananj orún' so' me síí qui'yaj ndaa vaa qui'yaj so', ne se luj ndo'o qui'yaj so' che'é ní', ne inanj nana ya ca'mii so' adonj.

¹⁵ Ne síí cu'naj Juan me síí cataj xna'anj rihaan yuvij che'é Jesucristó, ne nucuaj ca'mii so', cataj so':

—Síí nihánj ro', aj cataj xna'anj 'unj rihaan soj che'é so' gaa rqué á. Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nda' se síí ca'na' rej rihanj me so', tzaj ne 'o se sij uun chij ndo'o doj me so' rihanj nanj á. 'O se asij ataa ca'ngaa 'unj, ne aj nicun' so' nanj adonj —taj síí cu'naj Juan yo' a.

¹⁶ Danj ca'mii síí cu'naj Juan che'é se Jesucristó me síí nicaj nu' rasuun sa', ne so' me síí rqué se sa' man taran' ní', ne dan me se nuveé orún' se luj 'yaj so' che'é ní' ma'. 'O se que'ee se luj 'yaj so' che'é ní' adonj. ¹⁷ 'O se rqué Diose se-tucuanj Moisés rihaan xij ní' gaa naá, tzaj ne Jesucristó me síí tacuachén nana luj do', nana ya do', rihaan ní' a. ¹⁸ Ne xa' Diose, tzaj ne taj vaj a doj síí ne'en rihaan man Diose ma'. Tzaj ne xa' Jesucristó, tzaj ne orún' so' me ta'níí Diose, ne nicun' so' rihaan Diose, ne so' me síí tihaan rihaan ní' daj vaa Diose adonj.

Nihánj me se-nana síí cu'naj Juan síí cuta' ne man yuvij a

¹⁹ Ne nij síí uun chij rihaan nij yuvij israelitá síí man chuman' Jerusalén me se ca'née nij so' man xrej do', man doj tuvi' síí cu'naj Levi síí cayáan gaa naá do', se vaa ca'anj nij so' xna'anj nij so' man síí cu'naj Juan me síí me Juan a. Dan me se ca'anj nij so' xna'anj nij so' man Juan, gaa ne Juan yo' ro', ca'mii so' nana nihánj rihaan nij so' a. ²⁰ Dan me se yo'q cataj xna'anj síí cu'naj Juan rihaan nij so' daj sij me so', ne ne ca'mii ne so' ma'. 'O se ca'mii ya so', cataj so':

—Nuveé sij ca'née Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun mé 'unj ma' —taj síí cu'naj Juan yo' a.

²¹ Gaa ne xna'anj uún nij so' man so', cataj nij so':

—Che'é dan me síí mé so' ga. Síí cu'naj Elías síí nata' se-nana Diose gaa naá mé so' na' —taj uún nij so', xna'anj nij so' man Juan a.

—Taj ma'. Nuveé so' mé 'unj ma' —taj uún síí cu'naj Juan yo' a.

—Ne'en núj se vaa vaa güi ca'na' yo'q síí nata' se-nana Diose, ne sij nata' yo' mé so' na' —taj uún nij so', xna'anj nij so' man Juan a.

—Taj ma' —taj síí cu'naj Juan yo' a.

²² Che'é dan cataj nij so':

—Tzaj ne cataj ya so' me sij mé so', gaa ne ca'vée cataj xna'anj núj rihaan nij síí ca'née man núj ca'na' núj daj sij mé so' a. Me sij mé

so' ga. Daj vaa yo', rá so' ga —taj uún nij so', xná'anj nij so' man Juan a.

²³ Ne cataj síi cu'naj Juan:

—Síi cu'naj Isaias síi nata' se-nana Diose gaa naá ro', cataj xna'anj so' che'é suun 'yaj sunj a. Dan me se 'unj me síi nucuj ndo'o a'mii rej tacaan, ne taj 'unj rihaan yuvij se vaa nuchran' nimán yuvij, ne ve'é ca'mii nij yuvij ga síi 'nij ra'a man ní' asa' ca'na' so' a —taj síi cu'naj Juan yo' a.

²⁴ Ne ta'aj nij síi ca'na' rihaan síi cu'naj Juan me síi fariseo, ²⁵ ne cataj nij so' rihaan síi cu'naj Juan a:

—Dan me se nuveé sij ca'néé Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun mé so' ma'. Nuveé sij cu'naj Elías mé so' ma'. Nuveé sij nata' se-nana Diose yo' mé so' ma'. Che'é dan ne nó xcúun so' cuta' ne so' man yuvij —taj nij síi fariseo yo' rihaan síi cu'naj Juan a.

²⁶ Ne cataj xna'anj síi cu'naj Juan rihaan nij so', cataj so':

—'Unj me síi uta' ne uun man yuvij a. Tzaj ne vaa yo'ó síi nicun' sca'núj soj, ne ne ne'en soj man so' ma'. ²⁷ Ne so' me síi 'na' rej xcoj, ne sij sa' uxrá doj me so' rihanj, ne daj chihaa mij se quisij raj quirij canj 'nij tacóo so' ma' —taj síi cu'naj Juan rihaan nij síi fariseo yo' a.

²⁸ Danj guun rej Betania rej rnej tu'va chraá cu'naj Jordán, rej vaj síi cu'naj Juan gaa cuta' ne so' man yuvij a.

²⁹ Dan me se yo'ó güii, ne quene'en síi cu'naj Juan se vaa ca'na' Jesucristó rihaan so', ne cataj so':

—Ní'yaj soj ei. Ase vaa matzinj cavij rihaan Diose vaa síi nihánj, ne dan me se síi nihánj me síi ca'neé cacun' tumé yuvij man rihaan chumij nihánj, ³⁰ ne síi nihánj ro', cataj xna'anj 'unj rihaan soj che'é so' gaa rque, ne cataj 'unj se vaa ca'vee se sij 'na' rej xcoj me so', tzaj ne sij uun chij doj rihaan 'unj me so' a. 'Q se asij ataa ca'ngaa 'unj, ne aj nicun' so' nanj adonj. ³¹ Dan me se gaa rque ro', ne quene'en ma'anj sese sij nihánj me so' ma'. Tzaj ne maan che'é se me rá 'unj quene'en nij yuvij israelitá man so' ro', che'é dan ca'ná' 'unj, ne che'é dan cuta' ne 'unj man yuvij nanj á —taj síi cu'naj Juan yo' a.

³² Gaa ne cataj xna'anj ya síi cu'naj Juan che'é se vaa quene'en ma'an so', cataj so':

—Quene'én 'unj se vaa nanij Nimán Diose rej xtá', ne ase vaa 'o cha'aan vaa Nimán Diose yo', ne ca'na' yo', quitaá yo' raá Jesucristó ei. ³³ Gaa ne nu' xcaj 'unj cuentá se vaa ma'an so' me síi ca'néé Diose á. 'Q se síi ca'néé man 'unj cuta' ne 'unj man yuvij me se ma'an so' cataj rihaan 'unj se vaa sese quene'én 'unj nanij Nimán Diose raá yo'q so', ne sese quitaj Nimán Diose yo' raá so', ne so' me síi ca'néé Diose, ne cayáan uxrá Nimán Diose ga yuvij, qui'yaj so' a, taj

síi ca'néé manj adonj. ³⁴ Gaa ne quene'en ma'an 'unj man Jesucristó nihánj, se vaa nanij Nimán Diose raá so', ne aj cataj yá 'unj rihaan soj se vaa ta'nij Diose me so' ei —taj síi cu'naj Juan yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun che'é va'nuj nij snó'o canoco' nij so' man Jesucristó a

³⁵ Güii a'yuj me se canicun' uún síi cu'naj Juan ga vj tuvi' nij síi tucu'yón se-nana so' a. ³⁶ Ne ni'yaj uxrá síi cu'naj Juan man Jesucristó gaa cheé Jesucristó, ne cataj síi cu'naj Juan:

—Ní'yaj roj soj ei. Ase vaa matzinj cavij rihaan Diose vaa síi nihánj á —taj síi cu'naj Juan a.

³⁷ Dan me se cuno roj síi tucu'yón se-nana Juan nana ca'mii so', ne canoco' roj so' man Jesucristó a. ³⁸ Gaa ne canicaj Jesucristó, ne quene'en so' se vaa canoco' roj so' man so', ne cataj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Vaa se achiin man roj soj na' —taj Jesucristó, xná'anj Jesucristó man roj so' a.

Gaa ne xná'anj roj so', cataj roj so':

—Me rej né so', rabbi —cataj roj so', xná'anj roj so' man Jesucristó, ne nana “rabbi” yo' taj “maestró” a.

³⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Ca'anj ní', ne quene'en soj á —taj Jesucristó a.

Che'é dan me ca'anj roj so', ne quene'en roj so' rej ne Jesucristó, ne cunuú roj so' tucua' so' cunu' güii yo' a. Dan me se aga' ca'anj rej anoco' güii me orá ca'mii roj so' ga Jesucristó a.

⁴⁰ Dan me se yo'q tuvi' roj síi cuno nana ca'mii síi cu'naj Juan ne canoco' man Jesucristó ro', me síi cu'naj Andrés, ne tinúú síi cu'naj Simón Pedró me uún so' a. ⁴¹ Asino yaan nari' síi cu'naj Andrés man tinúú so' síi cu'naj Simón, ne cataj so' rihaan tinúú so':

—Nari' núj man Mesías ei —taj so' rihaan tinúú so' a. Ne nana “Mesías” taj “síi ca'néé Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun” a.

⁴² Ne ca'anj nicaj so' man tinúú so' rihaan Jesucristó, gaa ne ni'yaj uxrá Jesucristó man síi cu'naj Simón yo', ne cataj so':

—Síi cu'naj Simón mé so', ne ta'níi síi cu'naj Juan mé so' á. Tzaj ne ndaa yaj, ne Cefas cu'naj so' á —taj Jesucristó rihaan so' a. Ne nana “Cefas” ro', xna'anj hebreo me yo', ne 'o cuyaan vaa yo' ga nana “Pedró”, ne taj yo' se vaa ase vaa 'o yuvej vaa síi cu'naj Pedró, ne sca' nimán so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa canacúun Jesucristó man síi cu'naj Felipé do', man síi cu'naj Natanael do', se vaa canoco' roj so' man so' a

⁴³ Dan me se yo'q güii uún me rá Jesucristó cavij so' ca'anj so' estadó Galilea, ne nari'

Jesucristó man síi cu'naj Felipé, ne dan me se cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Cañocó' so' manj, ca'anj ní' á —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁴⁴ Ne Felipé ro', me síi ne chuman' Betsaida, ne Betsaida me chiháán síi cu'naj Andrés do', síi cu'naj Pedró do', uún a. ⁴⁵ Veé dan, ne nari' síi cu'naj Felipé yo' man síi cu'naj Natanael, ne cataj so':

—Aj nari' núj man síi ca'née Dióse tinanii man yuvií rihaan sayuun, ne dan me se síi ca'mii Moisés che'é gaa cuchruj so' se-tucuanj so' me so', ne nij síi nata' se-nana Dióse gaa naá ro', nata' uún nij so' che'é so' nanj adonj. Ne dan me se Jesús ta'núí síi cu'naj José, síi ne chuman' Nazaret me so' ei —taj Felipé rihaan Natanael yo' a.

⁴⁶ Ne cataj Natanael yo':

—Taj vaj síi sa' avii chuman' Nazaret ma' —taj Natanael yo' a.

Ne cataj Felipé:

—Ca'anj ní', quene'én so' man so', sese me rá so' á —taj Felipé rihaan so' a.

⁴⁷ Veé dan, ne quene'én Jesucristó se vaa ca'na' Natanael rihaan so', ne ca'mii so' 'o nana che'é Natanael, cataj so':

—Ní'yaj soj ei. Ya sji israelitá me síi 'na' cuano ei. Nica a'mii so', ne a'mii so' nana tiha' yu'unj ma' —taj Jesucristó ní'yaj so' man Natanael yo' a.

⁴⁸ Gaa ne xná'anj Natanael yo' man Jesucristó, cataj so':

—Asa' a'vee ne'én so' manj ga —taj so', xná'anj so' man Jesucristó a.

Ne cataj Jesucristó:

—Asij ataa ca'mii Felipé rihaan so' do', asij cayaán so' tacóo chruun man chruj higo raá do', ne aj quene'én 'unj mán so' ei —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁴⁹ Gaa ne cataj Natanael:

—Ta'nij Dióse mé so', maestro. Sij nicaj suun rey uun chij rihaan ní' sji israelitá mé so' á —taj Natanael a.

⁵⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so':

—Che'é se cataj 'unj rihaan so' se vaa quene'én 'unj mán so' gaa cayaán so' tacóo chruun man chruj higo ro', maan che'é dan amán rá so' ní'yaj so' manj na'. Tzaj ne quene'én so' que'ee doj rasuun nocoo doj uún a á. ⁵¹ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj cuano se vaa quene'én soj naxra' rej xta', ne quene'én soj man nij se-mozó Dióse, ne cavii nij so' xta', ne nanj uún nij so' rihaan 'unj sji ca'née Dióse nicaj yu'unj man yuvií adonj —taj Jesucristó rihaan taran' nij so' a.

2

Nana nihánj taj xna'anj se vaa naquiyaj Jesucristó na vinó man na uun gaa canuú cha'anj nara'ga chuman' Caná a

¹ Cachén yavlj güii, gaa ne canuú cha'anj nara'ga chuman' Caná chuman' naj estadó Galilea, ne ca'anj nii Jesucristó cha'anj yo' a.

² Dan me se nacúún nii man Jesucristó do', man nij síi tucu'yón se-nana so' do', ca'na' nij so' cha'anj yo' a. ³ Veé dan, ne navij na vinó man nij síi navij rá cha'anj yo', ne che'é dan cataj nii Jesucristó rihaan Jesucristó a:

—Taj vaj na vinó rihaan nij síi navij rá cha'anj ma' —taj no' a.

⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nii so' a:

—Taj che'é ca'mii so' danj rihanj ma'. Ní'yaj so', ne ataa quisij güii qui'yáj suun sa' nocoo á —taj so' no nii so' a.

⁵ Gaa ne cataj xna'anj nii Jesucristó rihaan nij mozó a:

—Cuno nij soj nu' se vaa cataj xna'anj ta'nij rihaan soj, ne qui'yaj soj nu' se vaa cataj so' á —taj no' rihaan nij mozó a.

⁶ Veé dan, ne ne vatán' xruj yahij xij a. Xruj nicaj ca'anj chihaa litró na me xruj yo', ne xruj araa nij yuvií israelitá na rásuun nij so' na'ya' nij so' ndaa vaa taj se-tucuanj Moisés me xruj yo' a. ⁷ Ne ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij mozó, cataj so':

—Caraa soj na rque nij xruj yahij yo' á —taj so' rihaan nij mozó yo' a.

Gaa ne caraa nij mozó na, ne yo' o caraa ndaa tu'va xruj yo', qui'yaj nij so' a. ⁸ Gaa ne cataj xna'anj uún Jesucristó rihaan nij mozó yo', cataj so':

—Yaj ro', quirii soj doj na nuu rque xruj, ne ca'anj nicaj soj na yo' rihaan síi uun chij rihaan nij mozó anicaj co'oo rihaan nij yuvií á —taj Jesucristó a.

Ne danj qui'yaj nij so' a.

⁹ Veé dan, ne síi uun chij rihaan nij mozó anicaj co'oo rihaan yuvií me se co' o so' doj tzin' na yo', tzaj ne nuvee na uun me yo' a ma'. Nu' guun na yo' na vinó nanj adonj. Ne ne quene'én so' me rej cavii na vinó yo' a ma'. 'O se maan inanj nij mozó quirii na yo' rque xruj ro', orún' nij so' me síi quene'én me rej cavii na yo' a. Veé dan, ne nacúún síi uun chij yo' man síi nara'ga ca'na' síi nara'ga rihaan so', ¹⁰ ne cataj so':

—Tucuaán 'yaj ní' ro', me se nanj vaa yo' nanj á. Asino yaan go' ní' na vinó sa' doj co' o nij síi tihaj 'na' cha'anj, gaa ne ndaa quisij guun xno yuvií asuun, gaa ne go' ní' na vinó nij doj co' o nij so' a. Tzaj ne so' me se ino qui'yáa so' chuguanj. Dan me se ndaa yaj quirii so' na vinó sa' doj yo' asanj —taj síi uun chij yo' rihaan síi nara'ga yo' a.

¹¹ Nihánj me se guun che'e Jesucristó qui'yaj Jesucristó suun sa' nocoo, ne nu' nihánj me se vaa qui'yaj so' chuman' Caná chuman' naj estadó Galilea a. Che'é dan xcaj nij yuvií cuentá se vaa sji sa' uxrá me so', qui'yaj so', ne cuchumán rá nij síi tucu'yón se-nana so' ní'yaj nij so' man so' a.

¹² Gaa quisij canuú cha'anj nara'aa yo', gaa ne ca'anj Jesucristó do', nii so' do', nij tinúú so' do', nij sí tucu'yón se-nana so' do', chuman' Capernaum, ne doj güii cayáan nij so' chuman' yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Jesucristó gaa quirii so' man sí chi'ij rá nuvíi nocqo a

¹³ Dan me se ataa doj quisij cha'anj pascua cha'anj navij rá nij yuvií israelitá, gaa ne cavii Jesucristó ca'anj so' chuman' Jerusalén a. ¹⁴ Gaa ne rá nuvíi nocqo ro', naj 'o yu'vee nocqo 'yaj nij yuvií israelitá, ne maan dan man nij so' tu'vej nij so' scúj do', matzinj do', cha'aan do' a. Ne vaa sí ne rihaan chruun mesá, ne sí natuná sa'anj che'é yuvií atúj rque nuvíi me nij so' a. ¹⁵ Gaa ne nicaj Jesucristó ne', qui'yaj so' cuartá, go' so' man nij sí tu'vej xcuu do', man nij sí natuná sa'anj do', ne quirii so' xe' man taran' nij so' a. Ne rano so' man nij scúj do', man nij matzinj do', quirii so' xe' a. Ne ticha'nuu so' se-sa'anj sí natuná sa'anj rihaan yo'óo, ne tinaxru' so' nij chruun mesá a. ¹⁶ Gaa ne cataj so' rihaan nij sí tu'vej cha'aan a:

—Quirij soj rasuun nihánj xe' cuaj ei. Se guun qui'yaj soj yu'vee tucua Réj ma' —taj so' rihaan nij sí tu'vej cha'aan man rá nuvíi yo' a.

¹⁷ Gaa ne ninuj rá nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó se vaa nó nana nihánj rihaan danj Diose a: “Che'é se 'ee ndo'o raj ve' tucua so', che'é dan ca'née nimanj qui'yaj sunj che'é yo' a”. Yo' me nana nó rihaan danj Diose a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'mii Jesucristó che'é güii cunuú i'na' uún so' a

¹⁸ Quene'en nij sí uun chij rihaan nij yuvií israelitá se vaa qui'yaj Jesucristó rá nuvíi yo', gaa ne che'é dan cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Ne nó xcúun so' quirij so' man sí tu'vej xcuu man rá nuvíi nocqo, rá núj ma'. Maan se qui'yáa so' 'o suun sa' nocqo quene'en núj, gaa ne guun ya' rá núj se vaa nó xcúun so' qui'yáa so' danj ei —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹⁹ Ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Tirí' soj man nuvíi nihánj, ne rque va'nuj güii, ne cunuú sa' uún nuvíi nihánj, qui'yaj ei —taj Jesucristó a.

²⁰ Che'é dan cataj nij sí uun chij yo' rihaan Jesucristó a:

—Vij chihaa vatan' ya yo' qui'yaj suun nij sí cune' nuvíi nihánj, tzaj ne asa' ca'vee naqui'yaj sa' so' nuvíi nihánj rque va'nuj güii, rá so' ga —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

²¹ Tzaj ne ne ca'mii Jesucristó che'é maan nuvíi nocqo yo' ma'. Maan se ca'mii so' che'é ma'an yan cunuú i'na' uún so' rque va'nuj güii a. ²² Che'é dan, gaa quisij cavi'

so' ne cunuú i'na' uún so', gaa ne nanuj rá nij sí tucu'yón se-nana so' nana nihánj nana aj ca'mii so', ne cuchumán rá nij so' nana no rihaan danj Diose nana taj xna'anj daj quirán' sí ca'nej Diose tinanii man yuvií rihaan sayuun, ne cuchumán rá nij so' nana ca'mii ma'an Jesucristó uún a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne'en Jesucristó daj vaa nimán yuvií a

²³ Dan me se nu' nihánj qui'yaj Jesucristó chuman' Jerusalén gaa canuú cha'anj pascua, ne che'é dan que'ee ndo'o nij yuvií cuchumán rá se vaa sij ca'née Diose me so' a. 'Q se quene'en nij yuvií nij suun sa' nocqo qui'yaj suun so' a. ²⁴ Tzaj ne ma'an Jesucristó, ne gaa nucuaj rá so' man nij yuvií yo' ma'. 'Q se so' me sí ne'en cunudanj, ²⁵ ne ne cachiiin yo'g sí cataj xna'anj rihaan Jesucristó daj vaa nimán yuvií ma'. 'Q se ma'an so' me sí quene'en daj vaa nimán nu' nij yuvií adonj.

3

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Jesucristó ga sí cu'naj Nicodemo a

¹ Dan me se vaa yo'g sí fariseo cu'naj Nicodemo, ne sí uun chij rihaan nij yuvií israelitá me so' a. ² Dan me se rej ni' ca'na' so' rihaan Jesucristó, ne cataj so':

—Ne'en núj se vaa sij ca'née Diose tucu'yón man yuvií mé so', maestro. 'Q se sese nuvi' Diose racuúj man so', ne ne guun nucuáa so' qui'yáa so' ndaa vaa 'yáa so' nihánj cuano asuun ma' —taj so' rihaan Jesucristó a.

³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan so' cuano se vaa sí se ca'ngaa naca uún ro', daj chihaa mij se guun nucuaj so' quene'en so' man Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj a ma' —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁴ Dan me se xná'anj sí cu'naj Nicodemo man Jesucristó, cataj so':

—Asa' ca'vee ca'ngaa uún 'o sí aj cachij ga. Ca'vee xa' catuú uún so' rque ni' so' ne ca'ngaa naca uún so' gaa a na' —taj Nicodemo, xná'anj so' man Jesucristó a.

⁵ Gaa ne cataj uún Jesucristó:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan so' se vaa sese se ca'ngaa yo'g so' qui'yaj na ne qui'yaj Nimán Diose, ne se guun nucuaj so' catuú so' rihaan Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj ma'. ⁶ 'Q se sese nanj yuvií qui'yaj ca'ngaa ni', ne nanj yuvií man rihaan chumii nihánj me ní', tzaj ne sese ca'ngaa ni' qui'yaj Nimán Diose, ne ase vaa sa' Nimán Diose ro', danj gaa sa' nimán ni' nanj adonj. ⁷ Se caráya'anj tihá' so' se vaa cataj 'unj rihaan so' ma'. 'Q se no xcúun nij soj ca'ngaa ya uún nij soj adonj. ⁸ Dan me se xcaj so' cuantá ni'yaj so' nana a. Avii nana

yo', ne cayuj 'yaj yo', tzaj ne ne ne'én so' me rej avij yo' 'na' yo', ne ne ne'én so' me rej ca'anj yo' ma'. Ne ase vaa nana ro', danj vaa Nimán Diose, ne dan me se sese cunuú sa' nimán yo'q so' qui'yaj Nimán Diose, ne taj ne'én' asa' ca'vee cunuú sa' nimán so' qui'yaj Nimán Diose ma' —taj Jesucristó rihaan sí cu'naj Nicodemo yo' a.

⁹Veé dan, ne xná'anj sí cu'naj Nicodemo, cataj so':

—Asa' ca'vee qui'yaj yuvij danj ga —taj so', xná'anj so' a.

¹⁰Gaa ne xná'anj uún Jesucristó man so', cataj Jesucristó:

—Q se me che'é sij uun chij sij tucu'yón se-nana Diose rihaan nij yuvij israelitá mé so', tzaj ne ne ne'én so' nana nihánj nana cataj 'unj rihaan so' ga. ¹¹Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan so' se vaa xa' núj, tzaj ne che'é inanj se vaa ne'en núj a'mii núj ne che'é se vaa quene'en núj nata' núj adonj. Tzaj ne ne amán rá nij soj nana a'mii núj ma'. ¹²Dan me se nanj che'é rasuun man rihaan chumij nihánj cataj xna'anj 'unj rihaan soj, tzaj ne ne cuchuman rá soj ma'. Asa' ca'vee cuchuman rá soj sese cataj xna'anj 'unj rihaan soj che'é rasuun man rej xtá' ga. ¹³Q se taj vaj sí cavij rej xtá' nanij rihaan yo'óo cataj xna'anj rihaan soj daj vaa nij rasuun man rej xtá' ma'. Maan orún' 'unj sij ca'née Diose njcay yu'unj man yuvij ro', me sí 'na' rej xtá' nanij rihaan yo'óo nihánj, ne che'é dan ma'anj me sí guun nucuaj cataj xna'anj rihaan soj che'é rej xtá' adonj. ¹⁴Dan me se ase vaa tacavii sí cu'naj Moisés xcuáa aga' raq chruun rej tacaan ro', danj qui'yaj nii manj sij ca'née Diose njcay yu'unj man yuvij, ne tacavii nii manj raq 'o chruun, ¹⁵ne ndaa síj, gaa ne taran' nij sí cuchuman rá ni'yaj manj ro', cayáan nij so' ga Diose nu' cavij nu' ca'anj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan sí cu'naj Nicodemo a.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é ca'na' Jesucristó rihaan chumij nihánj a

¹⁶Dan me se 'eje uxrá rá Diose ni'yaj Diose man ní' sij man rihaan chumij nihánj, ne nda' se orún' ta'núí Diose, tzaj ne rqué uun Diose ta'núí so' yo', ca'na' ta'núí so' rihaan chumij nihánj, ne cataj Diose se vaa nij yuvij amán rá ni'yaj man ta'núí so' ro', se cavi' nij so' daj chihaa mij ma'. Tanañ cané nij so' ga Diose nu' cavij nu' ca'anj nanj adonj. ¹⁷Q se ne ca'nej Diose ta'núí so' che'é rej cutá' ta'núí so' cacun' xráa nij yuvij man rihaan chumij nihánj ma'. Tanañ ca'née Diose man ta'núí so' rihaan chumij nihánj che'é rej tinanii ta'núí so' man nij yuvij rihaan chrej chí'ij uun chij nimán nij so' adonj. ¹⁸Ní' sij amán rá ni'yaj man ta'núí Diose me se taj vaj sayuun quiran' ní' ma'. Tzaj ne sí ne amán rá ni'yaj man so' ro', aj cataj Diose se vaa

ya quiran' so' sayuun nanj á. Che'é se ne cuchuman ya rá so' ni'yaj so' orún' ya ta'núí Diose ro', che'é dan quiran' ya so' sayuun adonj.

¹⁹Dan me se nihánj me cacun' tumé nij sí quiran' sayuun yo' a. 'Q se aj ca'na' Jesucristó rihaan chumij nihánj, ne ase vaa 'o ya'an chuguun vaa so', tzaj ne caran' inanj rá nij sí man rihaan chumij nihánj cacheq nij so' rej rmi', ne ne ca'vej rá nij so' quinichrun' nij so' rihaan ya'an chuguun yo' a. 'Q se chí'ij ndo'o vaa se qui'yaj nij so' adonj. ²⁰Dan me se nu' yuvij 'yaj se chí'ij ro', taj ri'yunij nij so' ni'yaj nij so' ya'an chuguun yo', ne ne 'na' nij so' rihaan ya'an chuguun yo' ma'. 'Q se na'vej rá nij so' curuvij se vaa 'yaj nij so' ma'. ²¹Tzaj ne nij sí me rá canoco' nana ya ro', 'na' nij so' rihaan ya'an chuguun yo', ne dan me se gaa 'yaj nij so' danj, ne ruvi' se vaa 'yaj nij so', ne sí noco' man Diose me nij so', ne Diose racuj man nij so' nu' se vaa 'yaj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sij sa' doj rihaan sí cu'naj Juan me Jesucristó, taj ma'an Juan yo' a

²²Dan me se gaa quisij nu' se vaa qui'yaj Jesucristó chuman' Jerusalén, gaa ne curihanj Jesucristó do', nij sí tucu'yón se-nana so' do', chuman' Jerusalén, ne ca'anj nij so' ne nij so' chuman' le'ej nii naj estadó Judea, ne veé dan vaj nij so' cuta' ne nij so' man yuvij do' a. ²³Ne sí cu'naj Juan ro', ne chuman' cu'naj Enón, ne uta' ne so' man yuvij uún a. 'Q se nichrun' naj chuman' Enón ga chuman' Salim, ne man uxrá na cata' ne yuvij rej yo', ne ca'na' uxrá yuvij, ne ata' ne nij yuvij adonj. ²⁴'Q se ataa doj caxrii nii taga' man sí cu'naj Juan yo' ga ei. ²⁵Veé dan, ne guun che'é nij sí tucu'yón se-nana Juan ca'mii cunu' nij so' ga 'o sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá che'é nana cataj xna'anj sí cu'naj Moisés, se vaa daj qui'yaj yuvij na'ya' yuvij, gaa ne ca'vee guun niha' rá Diose ni'yaj Diose man nij so' a. ²⁶Veé dan, ne cuchi' nij sí tucu'yón se-nana Juan rihaan ma'an Juan, ne cataj nij so':

—Sí chéé ga so' gaa vaj ní' rej rej tu'va chraá cu'naj Jordán ro', sí nata' so' che'é ro', uta' ne so' man yuvij cuano, ne 'anj taran' nij yuvij rej vaj so', maestro —taj nij sí tucu'yón se-nana Juan rihaan Juan a.

²⁷Gaa ne cataj Juan:

—A 'o yuvij na'vee canoco' daj chihaa mij man so', sese nuvéé Diose me sí ca'vej rá ma'. ²⁸'Q se aj cuno ma'an soj nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nuvéé sij ca'née Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun mej a. Maan se 'unj me sí ca'née Diose ca'na' asino yaan rihaan sí tinanii man yuvij rihaan sayuun ei. ²⁹Ase vaa sí

xcaj man chanaḡ ne nara'aa ro', vaa so', ne ase vaa tuvi' sí nara'aa ro', danj vaa 'unj, ne nicún' 'unj uno 'unj se vaa a'mii so', ne uun niha' uxrá raj, 'yaj nana a'mii sí nara'aa, ne che'é dan me uun niha' uxrá raj adonj. ³⁰ 'Q se no xcúún so' guun chij so' doj, ne 'unj me se no xcúún gunj sí nica' doj rihaan so' adonj —taj sí cu'naj Juan yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcúún ní' cuchuman rá ní' ni'yaj ní' man Jesucristó a

³¹ Sí nanij rihaan chumij nihánj ro', so' me sí uun chij rihaan cunudanj rasuun adonj. Nij sí man rihaan chumij nihánj, tzaj ne che'é inanj rasuun man rihaan chumij nihánj a'mii nij so', ne taj vaj yo'ó rasuun ne'en nij so' ma'. Tzaj ne sí nanij rej xta' ro', ³² so' me sí a'mii che'é se vaa quene'en so' rej xta' do', che'é nana cuno so' rej xta' do', ne taj vaj sí amán rá uno se-nana so' ma'. ³³ Tzaj ne sí amán rá se-nana so' ro', so' me sí taj se vaa nana ya me se-nana Diose adonj. ³⁴ Sí ca'née Diose man ro', me sí a'mii se-nana Diose á. 'Q se rqe' ndo'o Diose Nimán Diose rihaan so' adonj. ³⁵ 'Ee rá Rej so' man so', che'é yan ta'nij Rej so' me so', ne rqe' Rej so' cunudanj rasuun man so', che'é rej guun chij so' rihaan cunudanj nij rasuun yo' adonj. ³⁶ Sí amán rá ni'yaj man ta'nii Diose ro', so' me sí ve'é cayáán ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, tzaj ne sí na'vej rá cuno rihaan ta'nii Diose ro', daj chihaa mij se cayáán so' ga Diose ma'. Tananj yo'q ca'maan rá Diose ni'yaj Diose man so', ne yo'q quirán' so' sayuun, qui'yaj Diose adonj.

4

Nana nihánj taj xna'anj che'é nana ca'mii Jesucristó ga 'o chanaḡ samaritana a

¹ Dan me se xcaj Jesucristó cuentá se vaa cuci' nana rihaan nij sí fariseo se vaa doj a vaa nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana Juan, ne nocqo doj nij yuvij cata' ne qui'yaj Jesucristó rihaan nij yuvij cata' ne qui'yaj Juan a. ² Tzaj ne nuveé ma'an Jesucristó me sí cuta' ne man nij yuvij ma'. Maan nij sí tucu'yón se-nana so' cuta' ne man nij yuvij a. ³ Dan me se xcaj Jesucristó cuentá se vaa cuci' nana yo' rihaan nij sí fariseo, gaa ne cavii so' estadó Judea ca'anj so' estadó Galilea a. ⁴ 'Q se ya cachén so' estadó Samaria yo', ⁵ ne cuci' so' tu'va yo'q chuman' naj estadó Samaria, ne Sicar cu'naj chuman' yo' a. Dan me se nichrun' naj chuman' yo' tu'va yo'óo rqe' sí cu'naj Jacob rihaan ta'nii so' sí cu'naj José gaa naá, ⁶ ne tu'va chuman' yo' nuú yo'q na yu'uj qui'yaj sí cu'naj Jacob gaa naá a. Dan me se xe' man Jesucristó che'é yan cachéé uxrá so' ca'na' so' chuman' yo', ne che'é dan ca'anj cané so' tu'va na yu'uj yo', ne caxuj me yo' a.

⁷ Dan me se ca'na' 'o chanaḡ samaritana na yu'uj quirij no' na, ne cataj Jesucristó rihaan chanaḡ yo' a:

—Qui'yáá so' se ndo'o, ne rqe' so' doj na co'oj ruguanj —taj Jesucristó no chanaḡ yo' a.

⁸ Ne taj vaj nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó nicun' ga so' gaa ma'. 'Q se ca'anj nij so' chuman' quiráan nij so' se chá a.

⁹ Veé dan, ne cataj chanaḡ samaritana yo' rihaan Jesucristó a:

—Me che'é cachín so' na rihanj, co'q so', ne ni'yaj so', ne sij israelitá mé so', ne chanaḡ samaritana mej ga —taj chanaḡ yo', xná'anj no' man Jesucristó a.

'Q se ne a'mii sa' nij sí israelitá ga nij sí samaritano ma'.

¹⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan no' a:

—Sese xcaj so' cuentá che'é se luj qui'yaj Diose che'é so' ne sese quene'en so' me sí achín na mán so' cuano, ne cachín so' na 'yaj vaa i'na' yuvij man so' co'q so', ne rqe' so' na yo' co'o so' saj adonj —taj Jesucristó no chanaḡ yo' a.

¹¹ Gaa ne cataj chanaḡ rihaan Jesucristó a:

—Tzaj ne taj vaj sihuu rihaan so' quirij so' na nihánj ma'. Ne cunuú ndo'o nuú na rá yu'uj nihánj, señor. Me rej quirij so' na 'yaj vaa i'na' yuvij rqe' so' co'q ga. ¹² Dan me se xii ní' sí cu'naj Jacob ro', so' me sí co'o na nuu na yu'uj nihánj, ne veé dan me co'o ta'nii so' do', daán so' xcuu do', ne rqe' so' na nihánj co'q núj a. Ne sij sa' doj rihaan so' mé so', rá so' na' —taj chanaḡ yo' rihaan Jesucristó a.

¹³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan no':

—Cunudanj nij sí co'q na nuu rá yu'uj nihánj ro', canacoq uún nij so' na vaa güii, ne ca'na' uún nij so' quirij nij so' doj na a adonj. ¹⁴ Tzaj ne sí co'q na rqe' 'unj nihánj me se daj chihaa mij se canacoq uún so' na yo' a ma'. Ase vaa rej ve'é uxrá avii na ro', danj gaa nimán so', ne cunuú uxrá se luj nimán so', ne gaa i'na' so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, qui'yaj na rqe' adonj —taj Jesucristó rihaan chanaḡ yo' a.

¹⁵ Ne cataj chanaḡ rihaan so':

—Rqe' so' doj na yo' co'oj, señor. Ne se canacoq 'unj na, ne se ca'na' uún 'unj quirij na nihánj a ma' —taj chanaḡ rihaan Jesucristó a.

¹⁶ Ne cataj Jesucristó rihaan no' a:

—Ca'anj nacunj so' man nica' so', ne ca'na' so' nihánj á —taj so' rihaan no' a.

¹⁷ Ne cataj chanaḡ rihaan so':

—Taj vaj nica' ma' —taj chanaḡ yo' a.

Ne cataj Jesucristó rihaan no' a:

—Cunaj uxrá ca'mii so', cataj so' se vaa taj vaj nica' so' ei. ¹⁸ 'Q se asij rqe' me se quisíj ya 'un' snó'o xcaj so', tzaj ne tanáj so' man nij so', ne yaj nihánj me se nica' so' man 'ó so', tzaj ne nuveé nica' so' me so' ma'. Che'é

dan ya uxrá ca'mii so' ei —taj Jesucristó no chana yo' a.

¹⁹ Ne cataj chana rihaan so':

—Cuanō nihánj xcaj 'unj cuentá se vaa sji nata' se-nana Diose mé so', señor. ²⁰ Dan me se xii núj ro', quina'víj nij so' xráá quij nihánj, tzaj ne soj sji israelitá taj se vaa orún' chuman' Jerusalén me rej no xcúún ní' na'víj ní' rihaan Diose, taj soj adonj —taj chana yo' rihaan Jesucristó a.

²¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan chana a:

—Cuchuman rá so' nana nihánj nana cataj xna'anj 'unj rihaan so', nocoj. Dan me se vaa güii, ne se cavii nij soj raq quij nihánj do', se ca'anj nij soj chuman' Jerusalén do', na'víj soj rihaan Rej ní' Diose ma'. ²² Dan me se ne ne'en nij soj man síi na'víj soj rihaan ma'. Tzaj ne xa' núj sji israelitá, tzaj ne ne'en núj man síi na'víj núj rihaan a. 'O se núj sji israelitá me nij síi qui'yaj quinani yuvi rihaan sayuun a. ²³ Tzaj ne vaa güii, ne nij síi na'víj sa' rihaan Rej ní' Diose ro', guun inanj rá nij so' na'víj nij so' rihaan Diose, ne me rej ma'an vaj nij so' na'víj ya nij so' rihaan Diose nanj adonj. Ne cuanō nihánj me aj guun che'e yuvi qui'yaj yuvi danj adonj. 'O se me ndo'o rá Rej ní' Diose na'víj ya yuvi rihaan so' ei. ²⁴ Dan me se me ma'an rej vaj ní' nicun' Diose, ne che'é dan ní' sji na'víj rihaan Diose ro', me ma'an rej mán ní', ne no xcúún ní' guun niha' rá ní' na'víj ya ní' rihaan so' adonj —taj Jesucristó rihaan chana yo' a.

²⁵ Gaa ne cataj chana rihaan Jesucristó a:

—Ne'en 'unj se vaa vaa güii, ne ca'na' síi ca'nej Diose tinanii man ní' rihaan sayuun, ne asa' ca'na' so', ne cataj xna'anj ma'an so' che'é cunudanj rasuun rihaan ní' nanj á —taj chana rihaan Jesucristó a.

²⁶ Gaa ne canicaj Jesucristó cataj Jesucristó rihaan no', ne:

—'Unj sji a'mii rihaan so' cuanō nihánj ro', me síi ca'neé Diose adonj —taj Jesucristó rihaan chana yo' a.

²⁷ Veé dan, ne nu' 'na' nique nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó, ne caráya'anj nij so' se vaa ca'mii Jesucristó ga chana yo' a. Tzaj ne a 'ó nij so' ne xna'anj man so' daj qui'yaj so' do', me che'é ca'mii so' ga chana yo' do' a ma'. ²⁸ Gaa ne tanáj chana se-sihuy chana, ne cavii chana quinán' chana chuman', gaa ne cataj chana rihaan nij yuvi man chuman' a:

²⁹ —Ca'anj ní', ne quene'en soj 'o snó'o síi cataj xna'anj rihanj che'é nu' se vaa qui'yaj gaa rque á. Nuveé sji ca'neé Diose tinanii man ní' rihaan sayuun me so', rá soj na' —taj chana rihaan nij snó'o man chuman' yo' a.

³⁰ Gaa ne curihanj nij so' chuman', ne ca'na' nij so' rihaan Jesucristó a.

³¹ Dan me se gaa ca'mii chana ga nij síi man chuman' yo', ne guun che'e nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó rquee nij so' chraa man Jesucristó, cataj nij so':

—Chá so' doj chraa, maestro —taj nij so' a.

³² Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a: —Vaa se chá rihanj, tzaj ne ne ne'en soj ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

³³ Gaa ne xna'anj nij so' man tuvi' nij so', cataj nij so':

—Vaa síi ca'na' rque se chá so', rá soj na' —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

³⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Sese 'yaá 'unj ndaa vaa me rá síi ca'neé manj qui'yaj, ne sese navij quisij suun ca'neé so' rihanj, ne ase vaa se chá vaa yo' rihanj adonj. Dan me se nuu xej nimanj gaa 'yaj sunj suun yo' ei. ³⁵ Se guun cataj soj se vaa cachén yo'ó ca'anj yavii, gaa ne quirii ní' naa, cataj soj ma'. Maan se cuanō nihánj cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa na'xcaj soj rihaan soj, ni'yaj soj nij yuvi, se vaa ase vaa naa 'núú trigó vaa nij yuvi, se catzji ndo'o vaa naa 'núú trigó yo', cachij yo', ne cuanō nihánj me se no xcúún ní' quirii ní' 'núú trigó yo' adonj. Dan me se aj guun che'e ³⁶ Diose naru'vee Diose rihaan ní' síi rii naa yo', ne naqui'yaj chre' ndo'o nij so' man nij síi cayáan ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, ne rej rihanj guun niha' rá síi cunō naa ga síi rii naa adonj. ³⁷ 'O se ya uxrá vaa nana nihánj se vaa ino vaa síi cunō naa ga síi rii naa, ³⁸ ne aj ca'neé 'unj man soj quirii soj naa rej ne qui'yaj suun soj ma'. Yo'ó yuvi me nij síi qui'yaj suun naa yo' gaa rque, ne catúj soj qui'yaj suun soj ga nij so' adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

³⁹ Dan me se che'é se nata' chana yo' rihaan nij yuvi samaritana man chuman' yo' se vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan no' nu' se vaa qui'yaj no' gaa rque ro', che'é dan me cuchumán rá que'eé nij yuvi man chuman' yo' ni'yaj nij yuvi man Jesucristó a.

⁴⁰ Dan me se cuchí' nij síi man chuman' yo' rihaan Jesucristó, ne cachúin ni'yaj uxrá nij so' rihaan so' se vaa caran' so' doj tucua' nij so', ne che'é dan vij güii quináj so' chuman' yo' a. ⁴¹ Ne guun rii doj nij síi cuchumán rá cuno se-nana Jesucristó a. ⁴² Ne nij yuvi amán rá ni'yaj man Jesucristó ro', cataj nij so' rihaan chana yo' a:

—Nuveé che'e doj nana natá' so' rihaan núj me cuchumán rá núj ni'yaj núj man so' ma'. Maan se cuno ma'an núj se-nana so', ne xcaj núj cuentá se vaa ya síi tinanii man yuvi man rihaan chumi nihánj rihaan sayuun me síi nihánj nanj adonj —taj nij so' rihaan chana yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' ta'nii yo'ó síi nicaj suun, qui'yaj Jesucristó a

⁴³ Dan me se quisij vj güii caran' Jesucristó chuman' yo', gaa ne cavii so' ca'anj so' estadó Galilea a. ⁴⁴ Dan me se ma'an Jesucristó me síi cataj xna'anj se vaa nij síi man chiháan 'o síi a'mii natáj se-nanā Diose me se ne aráj cochroj nij síi man ma'an dan rihaan so' ma'.

⁴⁵ Gaa ca'na' Jesucristó estadó Galilea, gaa ne ve'é uxrá ca'mii nij síi man estadó yo' che'é suun sa' nocoo qui'yaj so' cha'anj canuú chuman' Jerusalén a. 'O se ma'an nij so' ca'anj cha'anj yo' a.

⁴⁶ Dan me se ca'anj uún so' chuman' Caná chuman' naj estadó Galilea a. Chuman' yo' me chuman' naqui'yaj so' na vinó man na uun gaa rque a. Ne chuman' Capernaum ro', ne yo' o síi nicaj suun rihaan rey a. Ne canó chí'ii man ta'níi so' 'o snó'o cunii a. ⁴⁷ Dan me se cuchi' nana rihaan síi nicaj suun yo' se vaa cavii Jesucristó estadó Judea ca'na' Jesucristó estadó Galilea, gaa ne ca'anj so' cuchi' so' rihaan Jesucristó, ne cachíin ni'yaj uxrá so' rihaan Jesucristó se vaa ca'anj Jesucristó qui'yaj cono'ó Jesucristó man ta'níi so' a. Dan me se daj doj caví' ta'níi so', taj so' a. ⁴⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Sese se qui'yá suun sa' nocoo quene'en soj, ne daj chihaa mij se cuchumán rá soj ni'yaj soj manj ma' —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁴⁹ Gaa ne cataj síi nicaj suun yo' rihaan Jesucristó a:

—Daj doj caví' ta'níj, nanj señor. Qui'yáá so' se ndo'o uxrá, ne ca'anj ní' doj ruguanj —taj so', cachíin ni'yaj so' rihaan Jesucristó a.

⁵⁰ Ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ca'vee ca'anj so' á. 'O se aj nahuun sa' ta'níi so' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan so' a.

Gaa ne cuchumán rá snó'o yo' nana cataj xna'anj Jesucristó rihaan so', ne cavii so' ca'anj so' a.

⁵¹ Veé dan, ne tihaj nan' so' chrej, ne ca'anj caran' nij se-mozó so' man so', ne cataj xna'anj nij yo' rihaan so' se vaa aj nahuun sa' ta'níi so' nanj adonj. ⁵² Veé dan, ne xná'anj so' man nij mozó yo':

—Me orá me guun che'e ta'níj nahuun sa' yo' ga —cataj so' rihaan nij mozó yo' a.

Gaa ne cataj nij mozo yo' rihaan so' a:

—Quii aga' 'o me na'maán cachi' man xnii nanj á —taj nij mozó yo' rihaan so' a.

⁵³ Che'é dan me xcaj snó'o yo' cuentá se vaa maan orá cataj xna'anj Jesucristó rihaan so' se vaa nahuun sa' ta'níi so' ro', maan orá dan me nahuun sa' ya ta'níi so' a. Gaa ne cuchumán rá nij tucua so' se vaa sij ca'née Diose me Jesucristó a. ⁵⁴ Dan me se quisij vj suun sa' nocoo qui'yaj Jesucristó

gaa quisij cavii so' estadó Judea ca'anj so' estadó Galilea a.

5

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'o síi ninaj cunu' icq xnu' va'nuj yo', qui'yaj Jesucristó a

¹ Veé dan, ne canuú cha'anj navij rá nij síi israelítá, gaa ne cavii Jesucristó ca'anj so' chuman' Jerusalén a. ² Dan me se chuman' Jerusalén ro', vaa 'o na cu'naj Betesda xna'anj a'mii nij síi israelítá a. Nichrun' naj na yo' ga ta'yaá atúj matzinj, ne vaa 'un' ve' ne nu' anicaj tu'va na yo' a. ³ Rá ve' yo' mán ndo'o síi ninaj do', síi tuchri' do', síi rengo do', síi nuu chúnj ra'a do' a. ⁴ Dan me se ndaa vaa orá nanij yo' o se-mozó síi 'nij ra'a man ní' rá na yo', ne tanicaj so' na yo', taj nij yuvij yo' a. Ne gaa anicaj na yo', ne síi nanij asino yaan rque na ro', orún' so' güej naj guun chí'ii xráá, taj uún nij yuvij yo' a. ⁵ Ne naj yo' o snó'o tu'va na yo', ne síj icq xnu' va'nuj ya yo' ran' so' a. ⁶ Dan me se quene'en Jesucristó man so' se vaa naj so' rej yo', ne aj quene'en Jesucristó se vaa guun que'ee yo' ran' so', ne xná'anj Jesucristó man so', cataj Jesucristó a:

—Nahuun sa' so', rá so' na' —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁷ Ne cataj síi ran' yo' rihaan Jesucristó a:

—Nahuún 'unj raj, tzaj ne taj vaj tuví' 'unj síi 'ninanij mán 'unj rá na gaa anicaj na, man señor. Che'é dan me gaa 'anj 'unj tu'va na yo', ne guun yucuan' yo' o so', ne asino so' atúj rque na rihanj nanj adonj —taj so' rihaan Jesucristó a.

⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Naxagaa so', ne naxcaj so' tuvée so', cachee so' á —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁹ Gaa ne nu' nahuun sa' snó'o yo', ne naxcaj so' tuvée so', ne ca'anj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me che'e no xcúin Jesucristó qui'yaj cono'ó so' man yuvij güii naránj rá nij yuvij israelítá a

Ne güii nahuun sa' snó'o yo' me güii naránj rá nij yuvij israelítá a. ¹⁰ Che'é dan me nij síi uun chij rihaan nij yuvij israelítá me se cataj nij so' rihaan síi nahuun sa' yo':

—Güii naránj rá ní' me nihánj á. Ne nó xcúin so' catá so' tuvée so' cuan' ma' —taj nij so' rihaan so' a.

¹¹ Gaa ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Tzaj ne síi qui'yaj nahuun sa' 'unj ro', so' me síi ca'ne' suun rihanj naxcaj 'unj tuvée 'unj ne cachee 'unj adonj —taj so' rihaan nij so' a.

¹² Gaa ne xná'anj nij so' man so', cataj nij so' a:

—Me síi cataj rihaan so' naxcaj so' tuvée so' ne cachee so' ga —taj nij so' rihaan so' a.

¹³ Tzaj ne ne quene'en síi nahuun sa' me síi qui'yaj danj ma'. 'Q se gaa quisij nahuun sa' so', ne naxuun Jesucristó man ma'an so' cachén Jesucristó sca'núj nij yuvij man anicaj ni'yaj man síi nahuun sa' yo', ca'anj so' a. ¹⁴ Veé dan, ne nari! Jesucristó man síi nahuun sa' yo' rá nuvíi nocqo, ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ya nahuun sa' so' á. Tanáj so' chrej chi'ij á. Sese taj, ne çanicaj uún chi'ij mán so', ne doj a quírán' so' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan so' a.

¹⁵ Dan me se cavii snó'o yo', ne nata' so' rihaan nij síi uun chij rihaan nij yuvij israelitá se vaa Jesucristó me síi qui'yaj nahuun sa' so' a. ¹⁶ Che'é dan guun rá nij síi uun chij yo' qui'yaj nij so' sayuun man Jesucristó, che'é se güii naránj rá nij so' me güii nahuun snó'o yo', qui'yaj Jesucristó a.

¹⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a: —Réj me se ne anicun' so' ga suun ma'. Che'é dan yo'o 'yaj suun ma'anj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁸ Che'é dan doj a nano' nij so' daj qui'yaj nij so', gaa ne ca'vée cavi' Jesucristó a. 'Q se nuveé che'é inanj tinavij Jesucristó tucuáan nocq' nij so' che'é güii naránj rá nij so' me guun rá nij so' cavi' Jesucristó ma'. 'Q se che'é se cataj so' se vaa Réj ma'an so' me Diose, che'é dan guun doj rá nij so' cavi' Jesucristó nanj adonj. Dan me se ase vaa Diose vaa ma'an so', taj so' a. ¹⁹ Che'é dan cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Dan me se cataj xna'anj yá yá 'unj rihaan soj a. Dan me se ase vaa xnii rihaan rej xnii ro', danj vaa 'unj sij ta'nij Diose nihánj rihaan Réj Diose, ne ne uun nuçuáá 'unj 'yáá 'unj se vaa rii nimán ma'anj ma'. 'Q se inánj 'yáá 'unj ndaa vaa 'yaj Réj Diose ne'enj a. Ne ase vaa 'yaj guçç so' ro', veé danj vaa guçç 'yáá 'unj uún adonj. ²⁰ 'Q se 'eç ndo'o rá Réj Diose ni'yaj so' manj che'é se ta'nij so' mej, ne tihaan so' manj nu' se vaa 'yaj so' a. Ne suun sa' doj rihaan suun sa' qui'yaj quene'en soj cuano' ro', tihaan so' manj a. Yo' me se doj a caraya'anj soj ni'yaj soj suun sa' yo' ei. ²¹ Dan me se ase vaa nuu i'na' uún nij síi cavi' 'yaj Réj ro', danj qui'yáá 'unj uún adonj. Dan me se cunu' i'na' uún naj guun yuvij qui'yáá 'unj, sese guun rá 'unj cunu' i'na' uún nij so' adonj. ²² Dan me se ne a'ne' Réj Diose cacun' che'é a doj yuvij ma'. 'Q se aj ca'ne' so' suun rihanj sij ta'nij so' se vaa ca'ne' ma'anj cacun' che'é cunudanj yuvij, ²³ ne ase vaa aráj cochroj yuvij rihaan so' ro', danj gaa caraç cochroj yuvij rihanj adonj. Dan me se síi na'vej rá caraç cochroj rihanj sij ta'nij Diose me se so' me síi se guun rá caraç cochroj rihaan ndaa Réj Diose síi ca'née manj a.

²⁴ “Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano' se vaa síi uno se ne-ñanaj ne amán rá

ni'yaj man síi ca'née manj ro', se puta' Diose cacun' xráá so' ma'. Dan me se daj chihaa mij se cavi' nu' so' ma'. Tananj gaa i'na' so' nu' cavi' nu' ca'anj ga Diose adonj. ²⁵ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano' se vaa vaa güii, ne nij síi man rihaan chumij nihánj nij síi cavi' vaa güii ro', ca'mij sij ta'nij Diose rihaan nij so', ne nu' nij síi cunqo nana ca'mij ro', cunu' i'na' ya nimán nij so', ne cuano' nihánj me güii a'mij rihaan nij so', sese me rá nij so' cunqo nij so' adonj. ²⁶ 'Q se ase vaa vaa i'na' ma'an Diose, ne vaa i'na' taran' nij rasuun 'yaj Diose ro', danj vaa vaa i'na' ma'an sij ta'nij Diose uún, 'yaj Diose, ne cunu' i'na' yuvij, qui'yáá 'unj, ²⁷ ne 'unj me síi nicaj suun, ne ca'ne' 'unj cacun' che'é yuvij, che'é yan síi ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvij mej adonj.

²⁸ “Se caráya'anj soj nana nihánj ma'. 'Q se vaa güii cunqo taran' nij síi cavi' naj rihaan santó se-ñanaj, ²⁹ ne çurihanj nij so' rque yo'óo nanj adonj. Dan me se, nij síi qui'yaj se sa' gaa vaa i'na' ro', çurihanj nij so', ne cunu' i'na' uún nij so' canç nij so' ga Diose adonj. Tzaj ne nij síi qui'yaj se chi'ij ro', çurihanj nij so', tzaj ne 'o quiran' ndo'o nij so' sayuun che'é cacun' tumé nij so' nanj adonj. ³⁰ Dan me se a doj ne uun nucuaj ma'anj qui'yaj sunj a ma'. Maan se ase vaa taj xna'anj Réj Diose rihanj ro', veé danj vaa 'yá gaa a'ne' 'unj cacun' che'é nij yuvij, ne 'o nicá a'ne' 'unj cacun' che'é nij yuvij nanj adonj. 'Q se ne 'yá inanj se me raj qui'yá ma'. Tananj inanj se ataj xna'anj síi ca'née manj me se vaa 'yá adonj.

³¹ “Sese orún' 'unj me síi cataj xna'anj rihaan soj daj sij mej, ne taj che'é cataj soj se vaa ya vaa se-ñanaj ma'. ³² Tzaj ne vaa yo'ó síi cataj xna'anj daj sij mej, ne ne'én 'unj se vaa so' me síi cataj xna'anj ya che'é 'unj ei.

³³ “Dan me se ca'née soj síi cuchi' rihaan síi cu'naj Juan che'é rej nari' nij so' se-ñana síi cu'naj Juan, ne cataj xna'anj so' nana ya rihaan nij soj a. ³⁴ (Dan me se ca'vée se ca'mij ve'é yuvij che'ej ca'vée se se ca'mii ve'é yuvij che'ej, taj se 'yaj ma'. Maan se nanj taj 'unj rihaan soj che'é se me raj quinanij soj rihaan sayuun nanj adonj.) ³⁵ Dan me se síi cu'naj Juan ro', ase vaa aga' ya'an vaa so', ne ase vaa ruvi' sa' rihaan yuvij gaa chuguun aga' ya'an yo' ro', danj vaa ruvi' sa' tucuáan ya rihaan soj qui'yaj so' nanj adonj. Tzaj ne nij so' ro', guun rá soj cunqo soj se-ñana so' 'o orá ni, che'é se guun rá soj guun niha' rá soj, qui'yaj se-ñana so', tzaj ne qui'yaj rma'an soj doj tzin', ne tanáj uún soj se-ñana so' a.

³⁶ “Ne xa' 'unj nihánj, tzaj ne sa' doj vaa síi taj xna'anj che'é 'unj rihaan síi cu'naj Juan a. Dan me se vaa suun ca'ne' Réj rihanj se vaa ya quisij suun yo' qui'yá, ne che'é dan me 'yaj suun 'unj nij suun yo' a. Che'é ma'an

suun sa' yo' ca'vee xcaj soj cuentá se vaa sij ca'néé Réj Diose mej adonj. ³⁷ Ne Réj sí ca'néé manj ro', ma'an so' cataj xna'anj daj sij mej, tzaj ne taj se-nana so' cuno soj ma'. Ne ne ne'en soj daj vaa Réj ma'. ³⁸ Ne taj se-nana so' nayón nimán soj a ma'. Danj vaa soj, che'é yan ne cuchuman rá soj ni'yaj soj manj sij ca'néé so' rihaan chumij nihánj man adonj. ³⁹ Dan me se nayaa uxrá soj danj Diose, che'é se me rá soj xcaj soj cuentá daj qui'yaj soj ne ca'vee cayáan soj ga Diose nu' cavii nu' ca'anj ei. Ne veé ma'an danj Diose ataj xna'anj che'é 'unj a. ⁴⁰ Tzaj ne na'vej rá soj ca'na' soj rihanj, yan ca'vee cané soj ga Diose nu' cavii nu' ca'anj qui'yaj ma'.

⁴¹ "Taj se 'yaj sese na'vej rá yuvij ca'mij yuvij nana sa' che'ej ma'. ⁴² Tzaj ne ne'én 'unj daj vaa rá soj, se vaa ne niha' rá soj ni'yaj soj Diose ma'. ⁴³ Dan me se ca'néé Réj manj ca'naj rihaan chumij nihánj ca'mij se-nana Réj Diose rihaan soj, tzaj ne ne aran' rá soj ca'mij rihaan soj ma'. Tzaj ne sese ca'na' me ma'an yo'ó so' ca'mij so' nana avii raá ma'an so', ne ve'é cuno soj se-nana so' ei. ⁴⁴ Daj chihaá mij se guun nucuaj soj cuchuman rá soj ni'yaj soj manj a ma'. 'Q se me rá soj ve'é ca'mij nij tuvi' soj che'é soj, tzaj ne ne nanó rá soj daj qui'yaj soj, ne ve'é ca'mij Diose che'é soj ma'. ⁴⁵ Se guun rá soj se vaa 'unj me sí cutá' cacun' xráá soj rihaan Réj Diose ma'. Maan se vaa sí cu'naj Moisés, ne nucuaj ndo'o rá soj man so' se vaa ca'vee cavii sa' soj rihaan Diose qui'yaj so', tzaj ne ma'an so' me sí cutá' cacun' xráá soj adonj. ⁴⁶ 'Q se sese ya amán rá soj ni'yaj soj man sí cu'naj Moisés, ne cuchuman rá uún soj ni'yaj soj manj, gaa ne ca'vee ei. 'Q se so' me sí cachrón gaa rihaan yanj nana taj xna'anj che'é 'unj adonj. ⁴⁷ Tzaj ne sese ne amán rá soj nana cachrón so' rihaan yanj, gaa ne asa' ca'vee cuchuman rá soj cuno soj se-nana' ga —taj Jesucristó rihaan nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá a.

6

Nana nihánj taj xna'anj se vaa go' Jesucristó se chá rihaan 'un' mij snó'o a

¹ Veé dan, ne cavii Jesucristó ca'anj Jesucristó rej xco na lacuaná cu'naj Galilea a. Tiberias cu'naj yo'ó se-chuvij na lacuaná yo' a. ² Dan me se rij uxrá yuvij canoco' rej xco so', che'é yan aj quene'en nij yuvij nu' nij suun sa' nocoo qui'yaj suun Jesucristó, se vaa nahuun sa' ndo'o sí ran', qui'yaj so' a. ³ Dan me se cavii so' raá quij, ne ca'anj cané so' rihaan yo'ó ga nij sí tucuyón se-nana so', ⁴ ne dan me se daj doj güi' achiin canuú cha'anj pascuá cha'anj navij rá nij yuvij israelitá a. ⁵ Dan me se naxcaj Jesucristó rihaan Jesucristó, ne quene'en so' se vaa

ca'na' ndo'o yuvij rihaan so', ne cataj so' rihaan sí cu'naj Felipé a:

—Me rej quiraan ní' rachruún chá taran' nij yuvij nihánj, rá so' ga —taj so', xna'anj so' man sí cu'naj Felipé yo' a.

⁶ Danj ca'mii so' rihaan sí cu'naj Felipé, che'é se me rá so' quene'en so' daj cataj sí cu'naj Felipé a. Tzaj ne aj ne'en so' daj qui'yaj ma'an so' nanj adonj.

⁷ Dan me se cataj sí cu'naj Felipé rihaan Jesucristó:

—A' sa'anj vaa tu'vee yuvij 'yaj suun tunj yavii se quisij quiri' nij so' doj rachruún chá nij so' a ma' —taj so' a.

⁸ Dan me se 'Q sí tucuyón se-nana so' sí cu'naj Andrés tinúú sí cu'naj Simón Pedró me so' a. Cataj so' rihaan Jesucristó a:

⁹ —Nihánj me nicun' 'Q xnií, ne nicaj xnií nihánj 'un' gué rachruún 'núú cebada, ne vij gué xcuaj nicaj so', tzaj ne asa' ca'vee quisij doj tzin' nihánj chá taran' nij yuvij nihánj ga —taj sí cu'naj Andrés yo' a.

¹⁰ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Ca'anj cané nij yuvij rihaan coj chrin', qui'yaj nij soj ei —taj Jesucristó rihaan nij sí tucuyón se-nana so' a.

Dan me se man uxrá coj chrin' rej yo', ne ca'anj cané nij yuvij rihaan coj chrin' yo', ne 'un' mij snó'o me nij so' a.

¹¹ Dan me se quita'aa Jesucristó rachruún, ne nago' so' graciá rihaan Diose, ne cuxra' ta'aj so' rachruún caxrij so' ston nij sí tucuyón se-nana so', ne nij sí tucuyón se-nana so' ro', rqué nij so' chá taran' nij sí ne rihaan coj chrin' yo' a. Ne ase vaa qui'yaj so' ga rachruún ro', danj qui'yaj uún so' ga nee xcuaj yo', rqué so' nu' se vaa me rá nij yuvij chá nij yuvij yo' a. ¹² Gaa quisij caraa rque nij yuvij, ne cataj Jesucristó rihaan nij sí tucuyón se-nana so' a:

—Naqui'yaj chre' nij soj se quináj tu'va nij yuvij, ne se guun quiri' uún yo' ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹³ Che'é dan naqui'yaj chre' nij so' nu' se quináj tu'va nij yuvij, ne caraa cunu' chuvij ya scaa, qui'yaj nij xco' nií rachruún quináj tu'va nij yuvij gaa quisij chá nij yuvij yo' 'un' rachruún yo' nanj adonj. ¹⁴ Dan me se gaa quene'en nij snó'o suun sa' nocoo qui'yaj suun Jesucristó, ne cataj nij so' a:

—Sí nihánj ro', ya uxrá sí nata' se-nana Diose me so', ne sí na'vjj ní' ca'na' ya rihaan chumij nihánj me so' ei —taj nij snó'o yo' a.

¹⁵ Tzaj ne aj ne'en Jesucristó se vaa ca'na' nij so', ne quita'aa nij so' man so', ne cune' nij so' man Jesucristó guun so' sí nicaj suun rey guun chij rihaan nij so', ne che'é dan naxuun so' man so', ne cavii uún orún' so' ca'anj so' quij a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachéé Jesucristó rihaan na a

¹⁶ Dan me se rej ti'nuu, ne nanij nij síi tucuyón se-nana Jesucristó tu'va na lacuaná, ¹⁷ gaa ne catúj nij so' rihoo, gaa ne cavii nij so' ca'anj nij so' chuman' Capernaum a. Dan me se quisij guun rmj' rihaan na lacuaná yo', ne ataa naman Jesucristó rihaan nij so' a. ¹⁸ Ne cavii nana yuvaa, ne uxrá nari' nucuaj ndo'o na lacuaná yo', ¹⁹ ne dan me se 'un' kilómetro ca'anj nij so', gaa ne quene'en nij so' se vaa chéé Jesucristó rihaan na 'na' so', ne gaa quinichrun' so' rihaan rihoo yo', ne cuchu'vi' nij so' a. ²⁰ Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—'Unj me yo' ei. Se chu'vi' soj ma' —taj Jesucristó a.

²¹ Che'é dan guun niha' uxrá rá nij so', ne nu' catúj Jesucristó rá rihoo, ne nu' cuchu' rihoo tu'va na lacuaná rej vaj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj Jesucristó se vaa ase vaa se chá vaa Jesucristó rihaan nimán n' a

²² Dan me se yo'ó güii me se quene'en nij yuvij quináj rej xcó na lacuaná yo' se vaa taj vaj yo'ó rihoo chéé rihaan na rej yo', maan se oruun rihoo catúj nij síi tucuyón se-nana Jesucristó gaa ca'anj nij so' a. Tzaj ne ne catúj Jesucristó rá rihoo yo' ga nij síi tucuyón se-nana so', ni'yaj nij yuvij a. Che'é dan ne quene'en uxrá nij yuvij me rej ca'anj Jesucristó a. ²³ Tzaj ne ca'na' doj rihoo cavii chuman' Tiberias tu'va na lacuaná nichrun' rej nago' síi 'nij ra'a man ní' gracia' rihaan Diose che'é rachruún ne chá nij yuvij rachruún yo' a. ²⁴ Che'é dan gaa quene'en nij yuvij se vaa taj vaj Jesucristó ga nij síi tucuyón se-nana so' chéé ga nij so', gaa ne catúj nij yuvij rque nij rihoo yo', ne ca'anj nij yuvij chuman' Capernaum, nano' nij yuvij man Jesucristó a. ²⁵ Dan me se nari' nij so' man Jesucristó chuman' Capernaum, gaa ne xná'anj nij so' man so', cataj nij so':

—Me aman ca'ná' so' nihánj, ga maestro' —taj nij yuvij, xná'anj nij so' man Jesucristó a.

²⁶ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuango se vaa nuveé che'e se quene'en soj nij suun sa' nocoo qui'yáa 'unj me nano' soj manj ma'. Maan che'é se chá soj rachruún yo' ne caraa rque soj ro', che'é dan nano' soj manj ei.

²⁷ “Se guun qui'yaj suun soj che'é inanj se chá soj ma'. 'Q se vaa güii, ne quinavij nu' nij rasuun yo' nanj adonj. Che'é dan qui'yaj suun soj che'é se vaa qui'yaj cavii sa' nimán soj, gaa ne gaa i'na' ya nimán soj nu' cavii nu' ca'anj ei. 'Unj sij ca'néé Diose nıcaj yu'unj man yuvij me síi rque se sa' yo' rihaan soj ei. 'Q se Réj Diose me síi cataj se vaa ca'vee qui'yaj danj che'é soj adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvij a.

²⁸ Che'é dan cataj nij yuvij rihaan so' a:

—Me suun qui'yaj suun núj, rá Diose ga —taj nij yuvij a.

²⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij yuvij:

—Nihánj me suun me rá Diose qui'yaj suun soj, se vaa cuchuman rá soj ni'yaj soj mán 'unj sij ca'néé so' rihaan soj adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvij a.

³⁰ Che'é dan cataj nij yuvij rihaan so' a:

—Sese danj vaa, ne me suun sa' nocoo qui'yáa so' quene'en núj, gaa ne cuchuman rá núj ni'yaj núj mán so' ga. ³¹ Dan me se qui'yaj Diose suun sa' nocoo gaa naá, ne xii ní' me se chá nij so' se cu'naj maná gaa chéé nij so' rej tacaan, qui'yaj Diose gaa naá, ne dan me se danj Diose taj se vaa nanij se chá rihaan nij so', qui'yaj Diose, ne chá nij so' se chá nanij rej xta' adonj —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³² Che'é dan cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuango, ne xa' se rqué Moisés chá soj, tzaj ne nuveé se chá 'yaj vaa i'na' yuvij nu' cavii nu' ca'anj me yo' ma'. Xa' se rqué Réj Diose chá soj, tzaj ne se qui'yaj gaa i'na' soj me ya yo' adonj. ³³ 'Q se se chá rqué Réj Diose rihaan soj mé 'unj sij cavii rej xta', ne 'unj me síi rqué se vaa ca'vee gaa i'na' ya soj sij man rihaan chumij nihánj nu' cavii nu' ca'anj adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvij a.

³⁴ Che'é dan cataj nij yuvij rihaan Jesucristó a:

—Rque so' se chá yo' rihaan núj nu' cavii nu' ca'anj, señor —taj nij yuvij a.

³⁵ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij yuvij a:

—'Unj nihánj me se chá, ne a'vee 'yá vaa i'na' ya yuvij ei. Sese ca'na' soj rihanj, ne yo'ó gaa xej nimán soj, sese ya uxrá amán rá soj ni'yaj soj manj á. ³⁶ Tzaj ne aj cataj 'unj rihaan soj se vaa nda' se quene'en soj manj, tzaj ne ne cuchuman rá soj ni'yaj soj manj a ma'. ³⁷ Xa' nij síi rqué Réj Diose manj, tzaj ne ca'na' nij so' rihanj, ne ve'é ca'mii 'unj ga nij so', ne xa' nij síi 'na' rihanj, tzaj ne daj chíhaa mįj se quir'i'ij yanij 'unj man nij so' ma'. ³⁸ Dan me se ca'ná' 'unj rihaan chumij nihánj, tzaj ne se guun qui'yáa 'unj ndaa vaa me rá ma'anj qui'yaj ma'. Tananj che'é rej qui'yáa 'unj se vaa me rá Diose síi ca'néé mán 'unj qui'yáa 'unj ro', che'é dan nanij 'unj rihaan chumij nihánj adonj. ³⁹ Ne nihánj me se vaa me rá Diose qui'yaj ei. Dan me se na'vej uxrá rá Diose ca'anj ni'ya a 'ó nij síi rqué so' manj ma'. Dan me se me rá Diose cunuun i'na' uun taran' nij so', qui'yaj, asa' quisij güii ca'anj ni'ya chumij nihánj adonj. ⁴⁰ 'Q se nihánj me se vaa me rá Réj Diose ei. Me rá so' yo'ó gaa i'na' taran' nij síi amán rá ni'yaj manj nu' cavii nu' ca'anj ga

so', ne 'unj me sí qui'yaj cunu'u i'na' uún nij so' asa' quí'sj güii ca'anj ni'ya chumií nihánj adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvij a.

⁴¹ Dan me se, che'é se cataj Jesucristó se vaa ma'an so' me se chá nanij rej xtá' rihaan chumií nihánj, ne che'é dan ca'mii nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá nana' nij ni'yaj nij so' man Jesucristó, ⁴² cataj nij so':

—Nuveé sij cu'naj Jesús me sí nihánj na'. Nuveé ta'nij sí cu'naj José me so' na'. Nuveé sij ne'en ní' me rej so' me nii so' do' na'. Me che'é guun rá so' cataj so' cuano se vaa me so' sí nanij rej xtá' rihaan chumií nihánj ga —taj nij sí uun chij ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

⁴³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a: —Se ca'mii soj nana' nij ga tuvi' soj ma'.

⁴⁴ Dan me se ca'née Réj Diose manj, ne a 'ó yuvij se ca'vee ca'na' rihanj sese nuveé Réj Diose qui'yaj ca'na' so' rihanj a. Ne xa' sí 'na' rihanj, tzaj ne cunu'u i'na' uún so' qui'yaj asa' quí'sj güii ca'anj ni'ya chumií nihánj adonj. ⁴⁵ Dan me se vaa 'o sí nata' se-nana' Diose cachrón nana' nihánj rihaan yanj gaa naá a: “Ne ma'an Diose tucu'yón man taran' nij so' adonj”, taj sí nata' yo' a. Dan me se taran' nij sí uno rihaan Réj ne nari' se-nana' Réj me sí 'na' rihanj ei. ⁴⁶ Taj vaj yo'ó sí quene'en man Réj a ma'. Tzaj ne orún' 'unj me sí quene'en man so', che'é se sij cavii rihaan so' mej adonj.

⁴⁷ “Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa sí amán rá ni'yaj manj me se yo'o cayáán so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj ei. ⁴⁸ Dan me se ase vaa i'na' nee man soj 'yaj se chá soj ro', danj gaa i'na' nimán soj qui'yáa 'unj adonj. ⁴⁹ Xa' xii soj sí man gaa naá, tzaj ne chá nij so' se cu'naj maná gaa chéé nij so' rej tacaan, gaa ne cavi' nij so', ⁵⁰ tzaj ne vaa 'unj nihánj, ne ase vaa se chá cu'naj maná cavii rej xtá' nanij rihaan xii soj vaa 'unj, ne sese chá soj mán 'unj ne daj chíhaa' míj se cavi' nimán soj ma'. ⁵¹ Dan me se 'unj me se chá vaa i'na' ya nanij rej xtá', ne sese chá yo'o so' man se chá nanij rej xtá' nihánj, ne yo'o gaa i'na' so' ei. Tzaj ne se chá rque' 'unj chá yuvij ro', nee manj me yo' ei. Ne yo' me qui'yaj, gaa ne ca'vee gaa i'na' ya cunudanj soj sij man rihaan chumií nihánj ei —taj Jesucristó rihaan nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá a.

⁵² Dan me se nuchruj raá ndo'o níj sí uun chij yo' ga tuvi' nij so', ne xna'anj nij so' man tuvi' nij so', ne:

—Asa' ca'vee rque' sí nihánj nee man ma'an so' chá yuvij ga —taj nij so', xna'anj nij so' man tuvi' nij so' a.

⁵³ Che'é dan cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa sese se chá soj nee manj, ne sese se co'o soj ton manj, ne se ca'vee gaa i'na'

nimán soj a ma'. ⁵⁴ Tzaj ne sí chá nee manj ne co'o ton manj me se yo'o gaa i'na' so' nu' cavii nu' ca'anj, ne asa' quí'sj güii ca'anj ni'ya chumií nihánj, ne cunu'u i'na' uún so', qui'yaj adonj. ⁵⁵ Xa' nee manj, tzaj ne nee chá ya ya me yo', ne ton manj me se na co'o ya me yo' ei. ⁵⁶ Ne sí chá nee manj ne co'o ton manj me se yo'o cayáán so' ga 'unj, ne yo'o cayáán 'unj ga so' chuguanj. ⁵⁷ Ase vaa vaa i'na' Réé 'unj sí ca'née mán 'unj rihaan chumií nihánj ro', danj vaa vaa i'na' 'unj, 'yaj Réé 'unj a. Ne xa' sí chá mán 'unj, tzaj ne yo'o gaa i'na' nimán so', qui'yáa 'unj a. ⁵⁸ 'Unj nihánj me se se chá 'na' rej xtá' nanij rihaan yo'óo nihánj mé 'unj ei. Tzaj ne ino' uxrá vaa 'unj ga se cu'naj maná chá xii soj gaa naá ei. 'O se cavi' cunudanj nij so' nanj á. Tzaj ne sí chá manj me se yo'o gaa i'na' nimán so' nu' cavii nu' ca'anj adonj. ⁵⁹ —Nana' nihánj me nana' tucu'yón Jesucristó rihaan nij yuvij cunu'u chre' rá ve' tucu'yón níj sí israelitá se-tucuanj Moisés ve' ne chuman' Capernaum a.

Nana' nihánj taj xna'anj daj ca'mii sí tanáj xco' man Jesucristó ne daj ca'mii sí noco' raan man Jesucristó a

⁶⁰ Que'ee' nij sí tucu'yón se-nana' Jesucristó cuno nana' nihánj nana' ca'mii Jesucristó, gaa ne cataj nij so':

—Sayuun uxrá vaa nana' nihánj chuguanj. Daj chíhaa' míj se cuno ní' doj nana' tu'va so' a ma' —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

⁶¹ Quene'en ma'an Jesucristó se vaa nana' nij yo' ca'mii ta'aj nij sí tucu'yón se-nana' so', gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so':

—Guun na'aj soj, qui'yaj nana' nihánj ei. ⁶² Che'é dan sese quene'en soj mán 'unj sij ca'née Diose n'caj yu'unj man yuvij se vaa cavii uún 'unj quínán' 'unj rej cayáán 'unj asij rque, ne daj guun rá soj ga. 'O se doj a guun na'aj soj che'é se ne cunq' soj se-nana' chuguanj. ⁶³ Dan me se Nimán Diose me se vaa 'yaj vaa i'na' nimán yuvij ei. Tzaj ne taj se gún' man nee man yuvij qui'yaj yo' gaa i'na' yuvij a ma'. Xa' nana' ca'mij rihaan soj, tzaj ne nana' cavii Nimán Diose me nana' yo', ne ca'vee gaa i'na' nimán soj, qui'yaj se-nana'aj ei. ⁶⁴ Tzaj ne ta'aj soj me sí ne amán rá uno se-nana'aj a man adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana' so' a.

'O se asij guun che'e' Jesucristó tucu'yón so' se-nana' so' man yuvij, ne aj ne'en so' me sí me sí cuchumán rá ni'yaj man so', ne aj ne'en so' me sí me sí tácuachén man so' rihaan nij sí taj ri'yun' man so' adonj. ⁶⁵ Gaa ne cataj uún Jesucristó:

—Che'é se ne cuchuman' rá soj ro', che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa a 'ó sí se guun nucuaj ca'na' rihaan 'unj, sese

nuveé Réj Dioşé me síi qui'yaj ca'na' so' rihaan 'unĵ ma' —taj uún Jesucristó a.

⁶⁶ Che'é dan canicaj que'ee nij síi tucu'yón se-nana so', ne ca'ne' rá nij so' ga suun cheé ga Jesucristó a.

⁶⁷ Che'é dan xna'anĵ Jesucristó man chuvĵ nij síi tucu'yón se-nana so', cataj so':

—Soj do' me rá tańaj manĵ na' —taj Jesucristó, xna'anĵ so' man chuvĵ nij síi tucu'yón se-nana so' a.

⁶⁸ Gaa ne cataj síi cu'naj Simón Pedró rihaan so' a:

—Taj yo'ó síi cuchĵ núj rihaan, man Señor. 'O se so' me síi a'mii nana qui'yaj gaa i'na' núj rihaan Dioşé nu' cavii nu' ca'anĵ, ⁶⁹ ne amán rá núj ni'yaj núj mán so', ne aj ne'en núj se vaa mé so' síi guęę síi ca'née ma'an Dioşé rihaan chumiĵ nihánĵ adonĵ —taj Simón Pedró rihaan Jesucristó a.

⁷⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan chuvĵ nij so' a:

—Dan me se 'unĵ me síi narii man chuvĵ nij soj se vaa canoco' soj manĵ, tzaj ne ase vaa ma'an síi chree vaa yo'ó tuvi' soj adonĵ —taj Jesucristó rihaan chuvĵ nij so' a.

⁷¹ Nana yo' ca'mii Jesucristó ni'yaj Jesucristó man síi cu'naj Judas ta'nú síi cu'naj Simón Iscariote a. 'O se síi cu'naj Judas yo', tzaj ne yo'ó tuvi' chuvĵ nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó me so', tzaj ne me so' síi tacuachén man Jesucristó rihaan nij síi taj ri'yunĵ man Jesucristó a.

7

Nana nihánĵ taj xna'anĵ che'é nana ca'mii Jesucristó ga nij tinúú so' a

¹ Quisĵ ca'mii Jesucristó nu' nana dan, gaa ne cachée Jesucristó estadó Galilea a. 'O se ne ca'veĵ rá so' cacheę so' estadó Judea, che'é se nano' nij síi uun chĵ rihaan nij yuvĵ israelitá man so', ne ticavi' nij so' man Jesucristó, rá nij so' a.

² Dan me se daĵ doĵ quisĵ cha'anĵ navĵ rá nij yuvĵ israelitá cha'anĵ une' nij so' ve' ya-cataj a. ³ Che'é dan cataj nij tinúú Jesucristó rihaan so' a:

—Cavii so' ca'anĵ so' estadó Judea, gaa ne quene'en nij síi tucu'yón se-nana so' nij suun sa' nocoo 'yaá so', tinuj. ⁴ 'O se sese me rá so' qui'yáa so' suun sa' nocoo, ne ca'anĵ so' rej quene'en nij síi mań rihaan chumiĵ nihánĵ mán so' á —taj nij tinúú ma'an Jesucristó rihaan so' a.

⁵ 'O se ndaa ma'an nij tinúú Jesucristó ne cuchuman rá ni'yaj man Jesucristó a ma'. ⁶ Che'é dan cataj Jesucristó rihaan nij so':

—Ataa quisĵ güii nq xcúún 'unĵ qui'yaj suun 'unĵ á. Se-suun ma'an soj me se a me ma'an güii ca'vee qui'yaj suun soj se-suun soj ei. ⁷ Taj che'é quitaj ri'yunĵ nij síi mań rihaan chumiĵ nihánĵ man soj ma'. 'Unĵ ro',

vaa che'é quitaj ri'yunĵ nij so', ese 'unĵ me síi taj xna'anĵ rihaan nij so' se vaa chi'ii ndo'o vaa 'yaj nij so' adonĵ. ⁸ Ca'anĵ soj cha'anĵ xraj ei. Xa' 'unĵ, tzaj ne se ca'anĵ 'unĵ cha'anĵ ma'. 'O se ataa quisĵ güii qui'yaj sunĵ nanĵ adonĵ ⁹ —taj Jesucristó rihaan nij so', gaa ne quínáj so' estadó Galilea a.

Nana nihánĵ taj xna'anĵ daĵ qui'yaj Jesucristó gaa canuú cha'anĵ une' nii ve' yacataj a

¹⁰ Dan me se gaa quisĵ cavii nij tinúú Jesucristó ca'anĵ nij so' cha'anĵ, gaa ne cavii ma'an Jesucristó ca'anĵ so' cha'anĵ uún a. Tzaj ne ca'anĵ yuve so' a. ¹¹ Che'é dan me nano' nij síi uun chĵ rihaan nij yuvĵ israelitá man Jesucristó rej canuú cha'anĵ yo' a. Ne xna'anĵ nij so' man tuvi' nij so', cataj nij so':

—Me rej vaj so' ga —taj nij so', xna'anĵ nij so' man tuvi' nij so' a.

¹² Ne nanó yuve ndo'o nij yuvĵ cuentó che'é Jesucristó a. Dan me se ta'aj nij yuvĵ cataj:

—Síi sa' me so' á —taj ta'aj nij yuvĵ a.

Tzaj ne yo'ó ta'aj nij yuvĵ cataj:

—Taj ma'. Síi tiha' yu'unĵ man nij yuvĵ me so' ei —taj yo'ó ta'aj nij yuvĵ yo' a.

¹³ Tzaj ne a 'ó nij yuvĵ ne ca'mii ranga' che'é Jesucristó ma'. 'O se cuchu'vi' nij yuvĵ ni'yaj nij yuvĵ man nij síi uun chĵ rihaan nij so' a.

¹⁴ Dan me se gaa anuú cha'anĵ, ne cavii Jesucristó rá nuviĵ nocoo, ne tucu'yón so' man nij yuvĵ a. ¹⁵ Che'é dan caráya'anĵ nij síi uun chĵ rihaan nij yuvĵ israelitá, ne cataj nij so':

—Nuveé sĵ tucu'yón me síi nihánĵ ma'. Me rej nari' so' se-nana Dioşé ga —taj nij síi uun chĵ yo' ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

¹⁶ Che'é dan cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Xa' se-nanaĵ, tzaj ne nuveé nana cavii raá 'unĵ me nana nihánĵ ma'. 'O se se-nana Dioşé síi ca'née manĵ me nana nihánĵ ei. ¹⁷ Dan me se sese me rá yo'ó so' cunó so' rihaan Dioşé, ne quene'en so' se vaa nuveé nana avii raá 'unĵ me nana tucu'yón 'unĵ ma'. 'O se quene'en so' se vaa se-nana Dioşé me nana yo' a. ¹⁸ Xa' síi a'mii se-nana ma'an, tzaj ne inanj me rá so' ca'mii sa' yuvĵ che'é ma'an so', ne me rá so' cavii sa' ma'an so' ei. Tzaj ne sese me rá yo'ó so' ca'mii sa' yuvĵ che'é síi ca'née man so', ne inanj nana ya che'é síi ca'née man so' a'mii so', ne ne nano' so' chrej chi'ii ma'. ¹⁹ Ya uxrá rqué síi cu'naj Moisés se-tucuanĵ so' rihaan soj, tzaj ne a 'ó tuvi' soj na'veĵ rá qui'yaj tucuaán yo' a ma'. Me che'é nano' soj daĵ qui'yaj soj, ne cavi' 'unĵ ga —taj Jesucristó rihaan nij síi uun chĵ rihaan nij yuvĵ israelitá a.

²⁰ Gaa ne cataj nij yuvij rihaan Jesucristó a:

—Nuü nana chree nimán so' á. Me sí me rá ticaví' mán so', rá so' ga —taj nij yuvij rihaan Jesucristó a.

²¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Gaa rque me se orún' suun sa' nocoo qui'yáj, ne caráya'anj taran' nij soj se vaa qui'yáa 'unj suun sa' nocoo güii naránj rá ní' a. ²² Dan me se ya uxrá cataj xna'anj Moisés rihaan ní' se vaa ca'ne' ní' ta'nga' man snó'o che'é rej ca'vee cunuü sa' ní' rihaan Diose adonj. Tzaj ne nuveé tucuanj cuchruj ma'an Moisés me yo' ma'. 'Q se se-tucuanj xii ní' nij sí man gaa naá me yo' adonj. Ne ndaa güii naránj rá a'ne' soj ta'nga' man snó'o ei. ²³ Dan me se che'é se me rá soj qui'yaj soj nu' se-tucuanj Moisés, che'é dan a'vej rá soj cata' ta'nga' man snó'o güii naránj rá soj, tzaj ne me che'é axriy yuvaá soj manj che'é yan cunuü sa' nu' nee man yo'o snó'o qui'yáj güii naránj rá soj ga. ²⁴ Se guun xcáj soj cuentá che'é se vaa 'yaj yuvij ni'yaj soj che'é inanj tucuaán nocoo' soj ma'. 'Q se xcáj soj cuentá daj me rá Diose, ne cunuü cuu soj doj, qui'yaj soj ei —taj Jesucristó rihaan nij yuvij a.

²⁵ Che'é dan cataj ta'aj nij sí ne chuman' Jerusalén:

—Ne sij nihánj, nuveé sij nano' nii ticaví' nii man me so' na'. ²⁶ Ne veé a'mii ranga' so' nihánj, ne a 'ó nana ne a'mii nij so' rihaan so' man asanj. Ya ya sí ca'née Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun me so', rá nij xrej atá suun sa' doj na'. ²⁷ Tzaj ne ne'en ní' me rej cavii sí nihánj ei. Tzaj ne taj sí ne'en me rej cavii sí ca'nej Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun asa' ca'na' so' man asanj —taj nij sí ne chuman' Jerusalén yo' a.

²⁸ Che'é dan sa'á' ndo'o ca'mii Jesucristó, cataj so':

—Ne'en soj manj, ne ne'en soj me rej cavii 'unj ei. Tzaj ne ne ca'na' ma'anj ma'. 'Q se ya a'mii sí ca'née manj, tzaj ne se ne'en uxrá soj man so' a ma'. ²⁹ 'Unj me sí ne'en man so', che'é se cavii 'unj rihaan so', ne so' me sí ca'née manj adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvij a.

³⁰ Che'é dan nano' nij so' daj qui'yaj nij so' ne quita'aa nij so' man Jesucristó, tzaj ne a 'ó nij so' ne quisij rá quita'aa man so' a ma'. 'Q se ataa quisij güii ca'vee qui'yaj nij so' danj man so' a.

³¹ Ne que'ee nij yuvij cuchumán rá ni'yaj man so', ne cataj nij sí cuchumán rá ni'yaj man so':

—Ca'vee se ca'na' yo'ó so' cataj so' se vaa tinanii so' man ní' rihaan sayuun, tzaj ne daj chihaa mij se quisij so' qui'yaj so' doj suun sa' nocoo rihaan suun sa' nocoo qui'yaj sí nihánj a ma'. Ya ya sij tinanii man ní' rihaan

sayuun me sí nihánj adonj —taj nij yuvij ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

³² Dan me se gaa cuno nij sí fariseo se vaa ca'mii yuve nij yuvij nana dan che'é Jesucristó, gaa ne ca'née nij xrej atá suun nocoo doj ca'née nij sí fariseo man tanuu ca'anj nij tanuu quita'aa nij tanuu man Jesucristó a. ³³ Che'é dan cataj Jesucristó:

—Doj güii cayáan 'unj ga nij soj, ne cavii 'unj quínán' 'unj rihaan sí ca'née manj 'na' 'unj nanj ei. ³⁴ Nango' soj manj, tzaj ne se nari' soj manj a ma'. Ne se guun nucuaj soj cuchí' soj rej cayáan 'unj a ma' —taj Jesucristó a.

³⁵ Che'é dan nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá cataj rihaan tuvi' nij so' a:

—Me rej ca'anj sí nihánj, ne se nari' ní' man so' ga. Ca'anj so' rihaan tuvi' ní' sí ne chiháan nij yuvij yanj na'. Tucu'yón so' se-nana so' rihaan nij yuvij yanj na'. ³⁶ 'Q se cataj so' nana nihánj se vaa: “Nango' soj manj, tzaj ne se nari' soj manj a ma'. Ne se guun nucuaj soj cuchí' soj rej cayáan 'unj a ma'”. Me che'é tu'va so' danj, rá soj ga —taj nij sí uun chij yo', xná'anj nij so' man tuvi' nij so' a.

³⁷ Dan me se daj yo'ó güii navj cha'anj nocoo sa' ndo'o yo', ne güii yo' canicun' Jesucristó, ne cataj so':

—Sese ase vaa sí nacoo ndo'o na vaa soj, ne ca'na' soj rihanj, ne rquej na achiin ya man soj á. ³⁸ Xa' sí amán rá ni'yaj manj, tzaj ne quirí' so' se vaa taj danj Diose rihaan ní', ne dan me se ase vaa 'o chráá sa' ndo'o nu' na sa' inanj ro', danj gaa se sa' cunuü nimán sí amán rá ni'yaj manj, ne ca'vee gaa i'na' nimán so' adonj. ³⁹ —Danj taj Jesucristó, ca'mii so' che'é Nimán Diose cunuü nimán nij sí cuchumán rá ni'yaj man so' a. 'Q se ataa ca'na' Nimán Diose rihaan yuvij, ese ataa quisij güii cavi' so' rihaan rcutze a.

⁴⁰ Che'é dan ta'aj nij yuvij cuno nana nihánj cataj:

—Ya ya sij nata' se-nana Diose gaa naá sij ca'na' uún rihaan chumij nihánj me sí nihánj nanj á —taj ta'aj nij yuvij a.

⁴¹ Yo'ó ta'aj nij yuvij cataj:

—Sij ca'née Diose tinanii man ní' rihaan sayuun me sí nihánj ei —taj yo'ó ta'aj nij so' a.

Tzaj ne yo'ó ta'aj nij yuvij cataj:

—Xa' sí ca'nej Diose tinanii man ní' rihaan sayuun, tzaj ne nuveé sij cavii estadó Galilea me so' ma'. ⁴² 'Q se danj Diose taj se vaa ta'ní' ta'nij si'no sí cu'naj David sí cane gaa naá me sí ca'nej Diose, ne sij cavii chiháan sí cu'naj David chuman' Belén me uún so' adonj —taj yo'ó ta'aj nij yuvij uún a.

⁴³ Che'é dan guun vj ca'mii nij yuvij, ni'yaj nij yuvij man Jesucristó a. ⁴⁴ Ne guun rá ta'aj nij so' quita'aa nij so' man Jesucristó, tzaj ne taj vaj sí quisij rá quita'aa man so'

a ma'. ⁴⁵ Che'é dan canicaj nij tanuu ca'anj uún nij tanuu rihaan nij xrej ata suun nocoo doj do', rihaan nij sí fariseo do', gaa ne cataj nij xrej do', nij sí fariseo do', rihaan nij tanuu:

—Me che'é ne ca'na' Jesucristó ga soj, qui'yaj soj ga —taj nij so', xná'anj nij so' man nij tanuu yo' a.

⁴⁶ Gaa ne cataj nij tanuu:

—Tzaj ne cunaj uxrá vaa nana a'mii so', ne taj vaj yo'ó yuvij ne'en ca'mii nana a'mii so' a ma' —taj nij tanuu yo' a.

⁴⁷ Che'é dan cataj nij sí fariseo rihaan nij tanuu a:

—Tihá' yu'unj so' man soj do' nanj ei. ⁴⁸ 'Q se a 'ó nij sí uun chij do', a 'ó nij sí fariseo do', ne cuchuman rá se vaa sij ca'née Diosé me so' a ma'. ⁴⁹ Ne xa' nij yuvij, tzaj ne ne ne'en nij yuvij se-tucuanj Moisés, ne inanj sayuun quiran' nij yuvij yo', qui'yaj Diosé chuguanj —taj nij sí fariseo rihaan nij tanuu yo' a.

⁵⁰ Dan me se nicun' sí cu'naj Nicodemo ga nij so', ne yo'ó tuvi' nij so' me so', ne sí ca'anj nano cuentó ga Jesucristó rej nij gaa rque doj me so', ne cataj so':

⁵¹ —Tzaj ne se-tucuanj Moisés taj se vaa ne nó xcuún ní' ca'ne' ní' cacun' che'é yo'ó so', sese ataa cunó ní' nana a'mii so' ne sese ataa xcaj ní' cuentá daj 'yaj so' ma' —taj sí cu'naj Nicodemo rihaan yo'ó nij sí fariseo yo' a.

⁵² Gaa ne cataj nij so' rihaan sí cu'naj Nicodemo a:

—Me che'é me rá so' ca'mii sa' so' che'é Jesucristó ga. 'Q se sij cavii estadó Galilea mé so' ga so' na'. Tucuyón so', ne xcaj so' cuentá se vaa a 'ó sí nata' se-nana Diosé ne avii estadó Galilea, 'yaj Diosé ma' —taj nij sí fariseo rihaan sí cu'naj Nicodemo yo' a. ⁵³ Dan me se cavii nij so', ne quinan' 'o' 'o' nij so' tucua' nij so' a.

8

¹ Tzaj ne cavii Jesucristó xráá quij cu'naj Quij man Chruun Olivó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Jesucristó ga nij sí me rá go' yahij man chana tumé cacun' a

² Dan me se rej síj güii me se ca'anj uún Jesucristó rá nuvíi nocoo a. Gaa ne cuchi' cunudanj nij yuvij rihaan so', ne ca'anj quitaj so' chruun xlá, ne tucuyón so' man nij yuvij yo' a. ³ Veé dan, ne ca'na' nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij ca'na' nij sí fariseo do', ne nicaj nij so' man 'o' chana a. Ne chana nicaj nij so' me se aj nari' nii man chana yo' gaa cotoj no' ga snó'o, tzaj ne nuveé nica' no' me snó'o cotoj ga no' a. Che'é dan quita'aa nij so' man no', ne nicaj nij so' man no' ca'na' nij

so' rihaan Jesucristó, ne cacrón nij so' man chana tanuu ma'an nij so' ga Jesucristó a. ⁴ Gaa ne cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Chana nihánj me se maan orá cotoj no' ga yo'ó snó'o, ne nari' nii man no', ne quita'aa nii man no', maestro. ⁵ Dan me se se-tucuanj Moisés taj se vaa no' xcuún ní' go' ní' yahij man chana vaa danj ndaa se cavi' no', taj tucuaán yo' nanj á. Che'é dan me, daj qui'yaj ní', rá so' ga —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a. ⁶ 'Q se guun rá nij so' ca'mii Jesucristó yo'ó nana vaa nij che'é se-tucuanj Moisés, gaa ne ca'vee cuta' nij so' cacun' xráá Jesucristó che'é nana ca'mii so' a.

Dan me se ca'anj cané ruj Jesucristó, ne cacrón ra'a so' letrá rihaan yo'ó a. ⁷ Tzaj ne yo'ó tirqueé nij so' xná'anj nij so' man so' a. Che'é dan canicun' caya uún so', ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Sese danj me rá soj, ne ca'vee, tzaj ne a me ma'an 'o' soj taj a doj cacun' tumé ro', ca'vee go' yahij man no' asino yaan ei —taj Jesucristó rihaan nij so', tzaj ne aj ne'en Jesucristó se vaa taran' nij so' ata cacun' a.

⁸ Gaa ne ca'anj cané ruj uún Jesucristó, ne cacrón uún so' letrá rihaan yo'ó yo' a.

⁹ Veé dan, gaa ne guun na'aj nij so' gaa cuno nij so' se-nana Jesucristó, ne nayón nij so' chrej, ne ca'anj nij so' a. Dan me se ndaa 'o' 'o' nij so' nayón chrej, ne asino yaan ca'anj nij sí cachij doj, gaa ne canoco' nij sí tachruu doj xcó nij so', ne ca'anj cunudanj nij so' nanj adonj. Ndaa síj, gaa ne quínaj uun Jesucristó, ne nicun' orún' chana yo' rihaan so' a. ¹⁰ Gaa ne canicun' caya uún Jesucristó, ne cataj so' rihaan chana yo':

—Ca'anj taran' nij so', nanj nocoj. Me rej vaj nij sí cuta' cacun' xráá so' ga. A 'ó nij so' ne quíisj rá cavi' so' a ma' —taj Jesucristó, xná'anj so' man chana yo' a.

¹¹ Gaa ne cataj chana yo':

—Taj vaj a 'ó sí me rá ca'mii danj, a man Señor —taj chana yo' rihaan Jesucristó a.

Gaa ne cataj Jesucristó rihaan no' a:

—A 'unj se cataj se vaa qui'yaj nii sayuun man so' a ma'. Dan me se ca'anj so', ne se qui'yáa so' a doj cacun' rej rihaan so' a ma' —taj Jesucristó rihaan chana yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj Jesucristó se vaa yaj vaa se-nana so' a

¹² Gaa ne cataj uún Jesucristó rihaan nij xrej ata suun nocoo doj do', rihaan nij sí fariseo do' a:

—Ase vaa ya'an chuguun vaa 'unj rihaan soj síj man rihaan chumij nihánj adonj. Dan me se sí nocó' manj ro', se cachéé so' rej rmj' ma'. 'Unj ro', me ya'an chuguun cachéé ga so', ne xcaj so' cuentá me rej vaj so', qui'yaj, ne che'é dan gaa i'na' ya nimán so'

nu' cavii nu' ca'anj adonj —taj Jesucristó no nij so' a.

¹³ Che'é dan cataj nij síi fariseo rihaan so' a:

—Tzaj ne inanj ma'án so' me síi taj xna'anj che'é ma'án so' á. Nuveé nana ya me nana a'mii so' che'é ma'án so' a ma' —taj nij síi fariseo rihaan Jesucristó a.

¹⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Nda' se ma'anj me síi a'mii che'ej, tzaj ne ya vaa se-nanaj ei. 'O se 'unj me síi ne'en me rej cavij, ne 'unj me síi ne'en me rej ca'anj 'unj ei. Ne xa' soj, tzaj ne ne ne'en soj me rej cavij ne ne'en soj me rej ca'anj 'unj a ma'. ¹⁵ Xa' soj, tzaj ne inanj uta' soj cacun' xráa yuvij che'é inanj se vaa ruvi' rihaan soj nanj ei. Tzaj ne 'unj me se ne utá' 'unj cacun' xráa a 'o yuvij ma'. ¹⁶ Tzaj ne ca'vée se xcaj 'unj cuentá che'é yuvij daj vaa yuvij, tzaj ne ya xcaj 'unj cuentá che'é yuvij ei. Dan me se nuveé orún' 'unj me síi xcaj cuentá che'é yuvij ma'. 'O se vaa Réj síi ca'néé manj rihaan chumij nihánj, ne so' me síi racuáj manj adonj. ¹⁷ Ne se-tucañj Moisés tucuaán nocó' soj me se nana yo' taj se vaa sese cuyaan vaa nana a'mii vj rój so', ne ya vaa se-nanaj rój so', taj nana yo' ei. ¹⁸ Dan me se 'unj me síi taj xna'anj che'é ma'anj, ne taj xna'anj Réj síi ca'néé manj uún adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁹ Che'é dan xná'anj nij so' man Jesucristó, cataj nij so':

—Me rej ne rée so' ga —taj nij so' a.

Gaa ne cataj Jesucristó:

—Ne ne'en uxrá soj manj dō', man Réj dō' ma'. 'O se sese ne'en ya soj manj, ne ne'en soj man Réj uún adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

²⁰ Nu' nihánj me nana tucu'yón Jesucristó gaa canicun' so' rá nuvi' nocoo rej rqúe yuvij sa'anj rihaan Diose a. Ne taj vaj yuvij quita'aa man so' a ma'. 'O se ataa quisij güii ca'vée qui'yaj nií sayuun man Jesucristó nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj Jesucristó se vaa daj chiháa mǐj se guun nucuaj nij síi uun chij rihaan nij yuvij israelitá cuchǐ nij so' rihaan so' a ma'

²¹ Che'é dan cataj uún Jesucristó rihaan nij síi uun chij rihaan nij yuvij israelitá a:

—'Unj nihánj me se cavij 'unj ca'anj 'unj, gaa ne nano' soj manj, tzaj ne asa' cavi' soj, ne yo'ó quitaj nu' cacun' tumé soj xráa soj, ne se guun nucuaj soj cuchǐ' soj rej ca'anj 'unj ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

²² Che'é dan xná'anj nij síi uun chij rihaan nij yuvij israelitá man tuvi' nij so', cataj nij so':

—Ticavi' so' man ma'án so', rá soj na'. Che'é dan cataj so' se vaa se guun nucuaj ni'

cuchǐ' ni' rej ca'anj so', rá soj na' —taj nij so', xná'anj nij so' man tuvi' nij so' a.

²³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so':

—Dan me se xa' soj, tzaj ne nanj sij man rihaan chumij nihánj me soj, ne 'unj, tzaj ne sij cavii rej xtá' mej nanj á. ²⁴ Che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa asa' cavi' soj, ne yo'ó quitaj nu' cacun' tumé soj xráa soj nanj ei. 'O se sese se cuchumán rá soj se vaa Diose mé 'unj, ne asa' cavi' soj, ne yo'ó quitaj nu' cacun' tumé soj xráa soj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

²⁵ Che'é dan xná'anj nij so' man Jesucristó, cataj nij so':

—Me síi mé so' ga —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Aj cataj xna'anj 'unj rihaan soj asino yaan me sij mej ei. ²⁶ Vaa ndo'o nana no xcúnj ca'muj che'é soj, ne no xcúún uxraj ya ca'ne' 'unj cacun' che'é soj ei. Dan me se síi ca'neé manj, tzaj ne so' me síi a'mii ya uxrá, ne inanj nana ca'mii so' cunoj me nana taj xna'anj 'unj rihaan soj sij man rihaan chumij nihánj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

²⁷ Tzaj ne ne quene'en nij so' se vaa ca'mii Jesucristó che'é Rej so' Diose síi ca'neé man Jesucristó a ma'. ²⁸ Che'é dan cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Asa' quisij cavii 'unj xtá' qui'yaj soj, gaa ne xcaj ya soj cuentá se vaa ya ya sij ca'neé Diose nǐcaj yu'unj man yuvij mej ei. Ne ne 'yáá 'unj se vaa avii inanj raá ma'anj ma'. 'O se a'mii 'unj ndaa vaa tucu'yón Réj manj adonj. ²⁹ Ne so' me síi ca'neé manj rihaan soj, ne yo'ó nicun' so' ga 'unj, ne a doj ne tanáj yanǐj so' manj a ma'. 'O se 'yáá 'unj se inanj me rá ma'án so' qui'yaj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

³⁰ Gaa quisij ca'mii Jesucristó nana vaa danj, gaa ne cuchumán rá que'ee nij síi uun chij rihaan nij yuvij israelitá ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Jesucristó ga nij síi uun chij rihaan nij yuvij israelitá síi cuchumán rá ni'yaj man so' a

³¹ Che'é dan cataj Jesucristó rihaan nij síi uun chij rihaan nij yuvij israelitá síi cuchumán rá ni'yaj man so' a:

—Sese yo'ó canoco' soj se-nanaj, ne sij ya ya tucu'yón se-nanaj me soj, ³² ne quene'en soj nu' nana ya, ne quinanǐj soj rihaan suun uun mozó, qui'yaj nana ya yo'ó chuguanj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

³³ Gaa ne cataj nij so' rihaan Jesucristó:

—'O se ta'nǐi ta'nij si'no síi cu'naj Abraham síi cane gaa naá me núj, ne daj chiháa mǐj ne guun núj mozó a ma'. Me che'é cataj so' se vaa quinanǐj núj rihaan suun uun

mozó gā —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

³⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Yā yā cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa síf 'yaj cacun' ro', me síf uun mozó rihaan cacun' yo' ei. ³⁵ Ne xā' mozó, tzaj ne se ca'vee guun chij mozó, ne se ca'vee canē so' nu' cavii nu' ca'anj ma'. Ne xā' ta'níí síf tucua ve', tzaj ne so' me síf ca'vee canē rá ve' nu' cavii nu' ca'anj adonj. ³⁶ Che'é dan me sese t̄inanií ta'níí Diose man soj rihaan suun uun mozó, ne yā yā nuveé s̄ij uun mozó me soj ā ma'.

³⁷ “Aj ne'enj se vaa ta'níí ta'nij si'no síf cu'naj Abraham me soj ā. Tzaj ne nano' uxrá soj daj qui'yaj soj ne cavi' 'unj ei. Dānj 'yaj soj che'é rej na'vej rá soj nari' soj canoco' soj se-nanaj ei. ³⁸ Dan me se a'mii 'unj inañj se vaa quene'enj qui'yaj Réj a. Tzaj ne nij soj me síf 'yaj ndaa vaa cataj rej soj rihaan soj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

³⁹ Gaa ne cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Xii núj me síf cu'naj Abraham gaa naá adonj —taj nij so' a.

Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Sese yā yā ta'níí ta'nij si'no síf cu'naj Abraham me soj, ne qui'yaj soj ndaa vaa qui'yaj síf cu'naj Abraham yo' asuun tzaj a. ⁴⁰ Tzaj ne cuano nihánj me se nano' soj daj qui'yaj soj ne cavi' 'unj, ne 'unj me síf cataj xna'anj rihaan soj nu' nana yā cataj xna'anj Réj Diose rihanj adonj. Dan me se ino uxrá vaa 'yaj soj gā síf cu'naj Abraham adonj. ⁴¹ Māan se 'yaj soj inañj se vaa 'yaj rej soj nanj ā —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Che'é dan cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Nuveé ta'nij cacun' me núj ma'. 'O se gruun Rej núj, ne Diose me so' nanj ā —taj nij so' a.

⁴² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Sese Diose me Rej soj, ne cuunu 'ee rá soj manj se dānj ei. 'O se 'unj me síf cavii rej nicun' Diose, ne ca'ná' 'unj nihánj chuguanj. Dan me se ne ca'ná' ma'anj nihánj ma'. 'O se so' me síf ca'neé manj ca'naj nihánj adonj.

⁴³ “Che'é se na'vej rá soj cuño soj se-nanaj, che'é dan sayuun uxrá vaa nana a'mij rihaan soj adonj. ⁴⁴ 'O se ta'níí síf chree me soj, ne me rá soj qui'yaj soj inañj ndaa vaa me rá rej soj síf chree qui'yaj soj adonj. Ne xā' so', tzaj ne síf ticavi' man yuvij me so' asij guun che'é chumij nihánj, ne daj chihāa m̄j ne ne'en so' ca'mij nica so' nana yā ma'. 'O se ne aran' rá so' ca'mij so' nana yā a man adonj. Dānj inañj vaa so', a'mii ne so', che'é se síf ne inañj me so', ne síf tucua'yón man yuvij ca'mij ne yuvij me uún so' adonj.

⁴⁵ “Ne xā' 'unj, tzaj ne che'é se nana yā a'mij rihaan soj, che'é dan ne amán rá soj uno soj se-nanaj ā ma'. ⁴⁶ A' ó tuvi' soj se

ca'vee quirij cacun' cutā' xrá ā ma'. Inañj nana yā a'mij rihaan soj ei. Me che'é ne cuchuman rá soj cuño soj se-nanaj gā. ⁴⁷ 'O se síf nocó' yā man Diose me síf uno se-nana Diose adonj. Tzaj ne nuveé s̄ij nocó' man Diose me soj ā ma'. Che'é dan ne uno soj ā man adonj —taj Jesucristó rihaan nij síf uun chij rihaan nij yuvij israelitá a.

⁴⁸ Gaa ne cataj nij síf uun chij rihaan nij yuvij israelitá a:

—Yā uxrá vaa nana ca'mii núj se vaa nuveé tuvi' núj mé so' ā ma'. 'O se síf cavii estadó Samaria mé so' chuguanj. Nuun nana chree nimán so' ei —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

⁴⁹ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Taj vaj nana chree nuú nimanj ma'. 'O se aráj cochróó 'unj rihaan Réj Diose, tzaj ne ne aráj cochroj soj rihanj ā ma'. ⁵⁰ Ne 'yaj suun 'unj che'é yan cataj yuvij se vaa s̄ij sa' mej ma'. Tzaj ne vaa Diose, ne so' me síf me rá cataj yuvij se vaa s̄ij sa' mé 'unj, ne so' me síf ca'ne' cacun' che'é yuvij adonj. ⁵¹ Yā yā cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa sese cuño soj se-nanaj, ne daj chihāa m̄j se cavi' soj ā ma' —taj Jesucristó a.

⁵² Che'é dan nij síf uun chij rihaan nij yuvij israelitá cataj rihaan so' a:

—Cuanó nihánj me se ne'en yā núj se vaa nuun nana chree nimán so' ā. 'O se cavi' síf cu'naj Abraham cavi' nij síf nata' se-nana Diose gaa naá cavi', ne nihánj me taj so' se vaa sese cuño núj se-nana so', ne daj chihāa m̄j se cavi' núj, taj so' man asanj. ⁵³ Dan me se gaa naá me se cavi' xii núj síf cu'naj Abraham, ne s̄ij sa' doj mé so' rihaan so', rá so' na'. Ne cavi' nij síf nata' se-nana Diose uún a. Daj s̄ij mé so', rá so' gā —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

⁵⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Sese cataj 'unj se vaa s̄ij sa' me mā'anj, ne taj yu'vee nó se-nanaj ā ma'. Tzaj ne vaa Réj, ne so' me síf taj se vaa sa' 'yáj adonj. Dan me se Diose me Réj, ne nij soj me síf taj se vaa nocó' soj man so', ⁵⁵ tzaj ne ne ne'en uxrá soj man so' ā ma'. Tzaj ne 'unj me síf ne'en man so' adonj. Dan me se sese cataj 'unj se vaa ne ne'enj man so', ne tuvi' soj síf ne mej nanj ā. Tzaj ne yā yā ne'enj man so', ne nocó' 'unj se-nana so' chuguanj.

⁵⁶ “Dan me se guun niha' uxrá rá xii soj síf cu'naj Abraham che'é se quene'en so' se vaa vaa güii quene'en so' se vaa ca'ná' 'unj rihaan chumij nihánj a. Dan me se quene'en so' se vaa ca'ná' 'unj, gaa ne guun niha' yā uxrá rá so' ei —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

⁵⁷ Che'é dan nij síf uun chij rihaan nij yuvij israelitá cataj rihaan Jesucristó a:

—Ataa quisij so' vj chihaa chi' yo' a. Asa' a'vee taj so' se vaa quene'én so' man Abraham ga —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

⁵⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a: —Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa asij ataa ca'ngaa síj cu'naj Abraham, ne aj nej nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

⁵⁹ Che'é dan quita'aa nij so' yahij, ne go' nij so' man Jesucristó, rá nij so' a. Tzaj ne curihanj yuve so' rá nuvíi nocoo yo', ne ca'anj so' a. Dan me se maan tanuu sca'núj nij so' cachén Jesucristó, ca'anj so' a.

9

Nana nihánj taj xna'anj se vaa naxra' rihaan 'o síi tuchrii, qui'yaj Jesucristó a

¹ Dan me se cavii Jesucristó ca'anj so', gaa ne quene'en so' 'o síi tuchrii a. Dan me se síi tuchrii yo' me se tuchrii so' asij ca'ngaa so' a. ² Gaa ne xná'anj nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó man Jesucristó, cataj nij so':

—Me che'é tuchrii síi nihánj, ga man maestro'. Ma'an so' qui'yaj cacun' na'. Ase rej so' qui'yaj cacun' xa' —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

³ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Nuveé ma'an so', nuveé rej so' ga nii so' do', me síi tumé cacun' ma'. Maan se Diose me rá quene'en ní' daj qui'yaj Diose che'é so' adonj. ⁴ 'O se no xcúun ní' qui'yaj suun ní' se-suun síi ca'née manj rihaan chumiij nihánj adonj. Ase vaa rej ranga' vaa yo' yaj, ne ca'vee qui'yaj suun ní' yaj ei. Tzaj ne quisij güii ca'ne' rá ní', ne ase vaa rej nij ro', gaa güii yo', ne se ca'vee qui'yaj suun ní' doj a ma'. ⁵ Tzaj ne cuano nihánj me se vaj 'unj rihaan chumiij nihánj, ne ase vaa ya'an chuguun ro', danj vaa 'unj rihaan chumiij nihánj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

⁶ Quisij ca'mii so' danj, gaa ne quirii talúj so' rihaan yo'óo, gaa ne qui'yaj so' doj sigui' man yo'óo yo', ne caxrij so' sigui' yo' rihaan síi tuchrii yo' a. ⁷ Gaa ne cataj so' rihaan síi tuchrii yo' a:

—Ca'anj so' na'nu' so' rihaan so' rá na Siloe á —taj Jesucristó rihaan so' a.

Dan me se cyaan vaa nana "Siloe" yo' ga nana "rasuun ca'née nii man" a.

Veé dan me se ca'anj síi tuchrii yo', ne na'nu' so' rihaan so' rá na yo', gaa ne canicaj so' ca'na' uún so', ne curuvi' rihaan so' a.

⁸ Dan me se nij síi yanj nichrun' yan yanj so' do', nij síi aj ne'en man so' gaa tuchrii so' do', cataj nij so':

—Ne síi nihánj me síi cane cachíin caridad gaa rque, rá soj na' —taj nij so' ni'yaj nij so' man síi naxra' rihaan yo' a.

⁹ —Danj asanj. Veé ya so' ei —taj ta'aj nij so' a.

Ne yo'ó ta'aj nij so' cataj:

—Taj ma'. Maan se ase ni'yaj guęę síi cachíin caridad ro', danj ni'yaj guęę síi nihánj, tzaj ne nuveé so' ma' —taj yo'ó ta'aj nij so' a.

Tzaj ne ma'an síi naxra' rihaan yo' cataj:

—'Unj me síi cachíin caridad yo' ei —taj so' a.

¹⁰ Che'é dan xná'anj nij yuvii man so', cataj nij yuvii:

—Daj qui'yáa so', ne ca'vee naxra' rihaan so' ga —taj nij yuvii, xná'anj nij so' man síi tuchrii yo' a.

¹¹ Gaa ne cataj so':

—Síi cu'naj Jesucristó ro', qui'yaj sigui', ne caxrij so' sigui' rihanj, gaa ne cataj xna'anj so' rihanj se vaa ca'anj 'unj na'nu' 'unj rihanj rá na Siloe a. Gaa ne gaa quisij ca'anj na'nu' 'unj rihanj rá na yo', ne naruvi' rihanj nanj á —taj síi naxra' rihaan yo' rihaan nij yuvii a.

¹² Gaa ne xná'anj nij yuvii man so', cataj nij yuvii:

—Me rej vaj so' cuano ga —taj nij yuvii, xná'anj nij yuvii man síi tuchrii yo' a.

—Ne ne'enj me rej vaj so' cuano a ma' —taj síi tuchrii yo' rihaan nij yuvii a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'maan rá nij síi fariseo ni'yaj nij so' man síi naxra' rihaan yo' a

¹³ Dan me se ca'anj nicaj nii man síi naxra' rihaan yo' rihaan nij síi fariseo a. ¹⁴ Dan me se güii naránj rá nij yuvii israelitá me güii qui'yaj Jesucristó sigui' ne naxra' rihaan síi tuchrii yo' qui'yaj Jesucristó a. ¹⁵ Che'é dan xná'anj uún nij síi fariseo man síi naxra' rihaan yo' daj qui'yaj so' ne naxra' rihaan so' a.

Gaa ne cataj síi naxra' rihaan yo':

—Qui'yaj so' sigui', ne caxrij so' rihanj, gaa ne na'nuj rihanj, ne cuano nihánj ruvi' rihanj nanj á —taj so' rihaan nij síi fariseo a.

¹⁶ Che'é dan cataj ta'aj nij síi fariseo:

—Nuveé sji ca'née Diose rihaan ní' me síi qui'yaj naxra' rihaan síi nihánj a ma'. 'O se 'yaj suun so' güii no xcúun ní' naraan rá ní' adonj —taj ta'aj nij síi fariseo yo' a.

Tzaj ne yo'ó ta'aj nij so' cataj:

—Tzaj ne nuveé sji tumé cacun' me so' a ma'. 'O se nij síi tumé cacun' me se daj chihaa mij se guun nucuaj nij síi tumé cacun' qui'yaj nij so' suun sa' nocoo ndaa vaa qui'yaj síi qui'yaj naxra' rihaan síi nihánj a adonj —taj yo'ó ta'aj nij síi fariseo yo' a.

Dan me se cuxra' ta'aj nij síi fariseo man nij so', ne ino guun rá nij so' ga tuvi' nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a. ¹⁷ Che'é dan cataj uún nij so' rihaan síi naxra' rihaan yo' a:

—Daj uun rá ma'an so' che'é síi qui'yaj naxra' rihaan so' ga —taj nij síi fariseo, xná'anj nij so' man síi naxra' rihaan yo' a.

Ne cataj so':

—Sij nata' se-nana Dioso me so', rá yá 'unj adonj —taj síi naxra' rihaan yo' che'é Jesucristó a.

¹⁸ Tzaj ne ne cuchuman rá nij síi uun chij rihaan nij yuvij israelitá se vaa ya yá tuchrii me so' gaa rque ne naxra' rihaan so' a. Che'é dan ca'née nij so' nana se vaa ca'na' rej so' do', nii so' do', ga síi naxra' rihaan yo' rihaan nij so' a. ¹⁹ Veé dan cuchu' roj so', gaa ne xná'anj nij síi uun chij rihaan nij yuvij israelitá man roj so', cataj nij so':

—Ya ya ta'nú roj soj me síi nihánj na'. Ya ya tuchrii me so' gaa ca'ngaa so' na'. Asa' ca'vee naxra' rihaan so' cuano, rá roj soj ga —taj nij so', xná'anj nij so' man roj nica so' a.

²⁰ Gaa ne cataj roj so':

—Ta'nij ya rój me síi nihánj, ne tuchrii ya me so' asij ca'ngaa so', ²¹ tzaj ne ne ne'en uxrá rój asa' ca'vee naxra' rihaan so' cuano a ma'. Ne ne ne'en uxrá rój me síi qui'yaj naxra' rihaan so' a ma'. Xná'anj so' man so' á. 'O se síi aj nocoo me so', ca'mii so' che'é ma'an so' nanj á —taj roj so' a.

²² Danj ca'mii roj nica rej síi naxra' rihaan yo' do', nii so' do', che'é se cuchu'vi' roj so' ni'yaj roj so' man nij síi uun chij rihaan nij yuvij israelitá a. Dan me se aj guun ya ca'mii nij síi uun chij rihaan nij yuvij israelitá se vaa sese cataj yo'q so' se vaa sij ca'née Dioso tinani man yuvij rihaan sayuun me Jesucristó, ne quirii nij so' xe' man síi a'mii danj sca'núj nij yuvij israelitá a. ²³ Che'é dan cataj rej síi naxra' rihaan do', nii so' do', se vaa síi aj nocoo me so', ne xná'anj nij so' man ma'an so' a.

²⁴ Che'é dan nacúun uún nij so' man síi naxra' rihaan yo', ne cataj nij so' rihaan so' a:

—Ve'é cataj yá so' rihaan Dioso daj quirán' so' á. 'O se aj ne'en núj se vaa xa' snó'o ca'mii ga so', tzaj ne sij tumé cacun' me so' ei —taj nij so' rihaan síi naxra' rihaan yo' a.

²⁵ Che'é dan cataj síi naxra' rihaan yo':

—Ne ne'en uxraj sese sij tumé cacun' me so' ma'. Maan se orún' rasuun ne'en 'unj se vaa gaa rque, ne síi tuchrii mej, tzaj ne cuano nihánj me se ruvi' rihanj adonj —taj síi naxra' rihaan yo' a.

²⁶ Che'é dan xná'anj nij so' man so', cataj nij so':

—Ne xa' síi ca'mii ga so', tzaj ne daj qui'yaj so', gaa ne naxra' rihaan so' qui'yaj so' ga —taj nij so', xná'anj nij so' man so' a.

²⁷ Gaa ne cataj síi naxra' rihaan yo' rihaan nij so' a:

—Aj cataj xna'anj 'unj rihaan soj, tzaj ne ne cuño soj a ma'. Me che'é me rá soj cataj

xna'anj uún 'unj rihaan soj ga. Guun ma'an soj síi tucu'yón se-nana so', rá soj na' —taj síi naxra' rihaan yo' rihaan nij so' a.

²⁸ Gaa ne nij ca'mii nij so' ga síi naxra' rihaan yo', ne cataj nij so':

—Ma'an so' me síi tucu'yón se-nana so', ne xa' núj, tzaj ne sij tucu'yón se-nana Moisés me núj ei. ²⁹ Ne'en núj se vaa ca'mii ma'an Dioso ga síi cu'naj Moisés, tzaj ne ne ne'en núj me rej cavii síi ca'mii ga so' a ma' —taj nij so' rihaan síi naxra' rihaan yo' a.

³⁰ Gaa ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Niha' uxrá vaa se-nana soj chiha'. Ne ne'en soj me rej cavii so', tzaj ne síi nacuchra' rihanj me so' nanj adonj. ³¹ 'O se ne'en ní' se vaa ne uno Dioso rihaan nij síi tumé cacun' a ma'. Tzaj ne sese aráj cochroj ní' rihaan Dioso, ne sese 'yaj ní' se vaa me rá Dioso, ne qui'yaj Dioso se vaa achín ni'yaj ní' rihaan Dioso nanj á. ³² Dan me se síi tuchrii mej gaa ca'ngaj, ne nu' ca'na' me se ne ca'na' nana rihaan ní' se vaa nacuchra' yo'q so' rihaan síi vaa danj a ma'. Tananj orún' so' me síi qui'yaj danj ei. ³³ Dan me se sese nuveé sij ca'née Dioso rihaan ní' me so', ne daj chíhaa mij se guun nucuaj so' qui'yaj so' danj ma' —taj síi naxra' rihaan yo' rihaan nij so' a.

³⁴ Gaa ne cataj nij so' rihaan so' a:

—Nanj síi tumé cacun' mé so' asij ca'ngaa so' ei. Ne nó xcúun so' tucu'yón so' a 'o nana rihaan núj a ma' —taj nij so' rihaan so' a.

Gaa ne quirii nij so' man so' xe' a. ³⁵ Dan me se cuchu' nana rihaan Jesucristó se vaa quirii nij so' man síi naxra' rihaan yo' xe' a. Che'é dan nano' Jesucristó man so', gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—So' me síi amán rá ni'yaj man síi ca'née Dioso nicaj yu'unj man yuvij na' —taj Jesucristó rihaan síi naxra' rihaan yo' a.

³⁶ Gaa ne cataj so':

—Ne me síi me síi ca'née Dioso nicaj yu'unj man yuvij, señor'. Cataj xna'anj so' noj, gaa ne cuchuman raj ni'yaj man so' ei —taj síi naxra' rihaan yo' rihaan Jesucristó a.

³⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so':

—Aj quene'en so' man so', ne 'unj sij a'mii ga so' cuano me so' adonj —taj Jesucristó rihaan so' a.

³⁸ Gaa ne cataj so':

—Cuano nihánj me se chumán raj ni'yaj mán so', Señor —taj so' a.

Gaa ne canicun' ruj so' rihaan Jesucristó a. ³⁹ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Ca'ná' 'unj rihaan chumij nihánj che'é se no xcúun 'unj ca'ne' 'unj cacun' che'é yuvij adonj. Dan me se xa' nij síi ne ne'en, tzaj ne quene'en nij so', qui'yaj, ne xa' nij síi guun rá se vaa aj quisij xcaj nij so' cuentá, tzaj ne ase vaa síi aráan rihaan ro', danj gaa

nij so' se vaa se ca'vee xcaj nij so' cuentá ma' —taj Jesucristó a.

⁴⁰ Dan me se cachéé ta'aj nij síí fariseo ga Jesucristó, ne cuno nij so' nana ca'mii Jesucristó a. Che'é dan xna'anj nij so' man Jesucristó, cataj nij so':

—Ne ase vaa síí aráán rihaan vaa núj, rá so' na' —taj nij so', xna'anj nij so' man Jesucristó a.

⁴¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a: —Sese sij ne ne'en me soj, ne taj vaj cacun' tumé soj ma'. Tzaj ne cuano nihánj me se cataj soj se vaa aj ne'en soj a. Che'é dan yo'q tumé soj cacun' adonj —taj Jesucristó rihaan nij síí fariseo yo' a.

10

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa síí tumé matzinj ro', danj vaa Jesucristó, tumé so' man ní' a

¹ Gaa ne cataj uún Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa xa' síí ne atúj ta'yaa rej nuu nij matzinj ne avii raq chingá rej nuu nij xo', tzaj ne síí ituu me so' adonj. ² Tzaj ne síí atúj ta'yaa ro', so' me síí daan matzinj yo' adonj. ³ Dan me se x'núj ta'yaa rihaan so', 'yaj síí tumé ta'yaa, gaa ne uno nij matzinj se-nana so', gaa ne nacúún so' man nij matzinj a'mii so' se-chuvij 'o 'o nij xo', gaa ne 'anj nicaj so' man nij xo' xe' adonj. ⁴ Gaa quisij quirii so' man nij xo' xe', ne noco' nij matzinj xcó so', che'é se u'yón nij xo' se-nana so' ei. ⁵ Tzaj ne yo'ó yuvij me se se cacun' nij xo' man yo'ó so', maan se cunanj nij xo' rihaan yo'ó so', che'é se ino ca'mii yo'ó so' xréé nij xo', ne se cu'yón uxrá nij xo' se-nana yo'ó so' a ma' —taj Jesucristó a.

⁶ Dan me se ase vaa 'o cuentó vaa nana nihánj nana ca'mii Jesucristó rihaan nij so', tzaj ne ne xcaj nij so' cuentá me taj nana nihánj a ma'. ⁷ Che'é dan cataj uún Jesucristó:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa ase vaa ta'yaa rej atúj nij matzinj ro', danj vaa 'unj a. ⁸ Dan me se xa' taran' nij síí ca'na' gaa rque doj, tzaj ne ase vaa síí ituu vaa nij so' a. Tzaj ne ne cuno nij matzinj rihaan nij so' a ma'. ⁹ Dan me se ase vaa ta'yaa yo' vaa 'unj, ne síí atúj rej nicun' 'unj ro', so' me síí amán rá ní'yaj manj, ne quinanj so' rihaan sayuun, ne ve'é catuu so', ne ve'é curihanj so', ne nari' so' coj chrin' chá so' nanj adonj.

¹⁰ “Xa' síí ituu, tzaj ne me inanj rá so' qui'yaj ituu so' matzinj do', ticavi' so' matzinj do', tinavij so' matzinj do' ei. Che'é dan atúj so' rej nuu nij matzinj a. Tzaj ne 'unj me se ca'na' 'unj che'é se me rá 'unj yo'q

gaa i'na' nij xo', ne ve'é uxrá cayáán nij xo', qui'yaj chuguanj.

¹¹ “Ne 'unj ro', me síí daan ya ya nij matzinj, ne tumé sa' yá 'unj man nij matzinj, ne ca'nej nimanj cavij che'é nij xo' adonj. ¹² Xa' mozó, tzaj ne nuveé sij daan matzinj me so' ma'. Sij 'yaj canaan sa'anj uun me so', ne che'é dan sese ne'en so' xcuu ca'yánj ca'nu', ne chu'vi' so', ne tanáj so' matzinj yo', ne unánj so' a. Gaa ne tanáj ma'an so' man nij matzinj, gaa ne quita'aa ca'yánj yo' man nij matzinj, ne ticha'nuu ca'yánj yo' man nij xo' nanj adonj. ¹³ Danj 'yaj mozó yo', che'é se mozó uun me so', ne ne rihuun rá so' sese quiran' nij matzinj sayuun ma'.

¹⁴ “Ne xa' 'unj, tzaj ne sij tumé sa' man nij matzinj mej, ne ne'enj man nij matzinj noco' manj, ne ne'en nij xo' manj ei. ¹⁵ Dan me se ne'en Réj Diose manj, ne ne'enj man Réj, ne ase vaa 'unj ga Réj ro', danj vaa daan 'unj matzinj gaj chuguanj. Ne a'neé nimanj cavij che'é nij xo' adonj. ¹⁶ Ne vaa doj daan 'unj matzinj uún, tzaj ne nuvi' nij xo' rej nuu matzinj nihánj ma'. Ne vaa che'é ca'na' yo'ó matzinj yo' uún, qui'yaj, ne cuno nij xo' se-nana, gaa ne cunuu chre' nij xo' ga matzinj nihánj, gaa ne cütumé 'unj man cunudanj nij xo' adonj.

¹⁷ “Dan me se ca'neé nimanj cavij, ne cunuu i'na' uún 'unj, ne che'é dan 'ee rá Réj Diose manj adonj. ¹⁸ Taj vaj síí 'yaj fuerzá manj cavij ma'. 'O se ma'anj a'neé nimanj cavij nanj á. Dan me se no xcúnj ca'nej nimanj cavij, ne no xcúnj cunuu i'na' uún 'unj adonj. Nihánj me suun ca'ne' Réj Diose rihanj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁹ Gaa ne cuxra' ta'aj uún nij síí uun chij rihaan nij yuvij israelitá man nij so', gaa cuno nij so' nana yo' a. ²⁰ Dan me se ta'aj nij so' cataj:

—Nuu nana chree nimán so', ne snúú so' nanj á. Taj che'é cuno soj se-nana so' ma' —taj ta'aj nij so' rihaan tuvi' nij so', ní'yaj nij so' man Jesucristó a.

²¹ Gaa ne yo'ó ta'aj nij so' cataj:

—Nuveé nana chree nuú nimán síí nihánj a ma'. 'O se se guun nucuj síí nuu nana chree nimán nacuchra' so' rihaan síí tuchrij a ma' —taj yo'ó ta'aj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun rá nij síí uun chij rihaan nij yuvij israelitá go' nij so' yahij man Jesucristó a

²² Güii dan me se canuú cha'anj che'é nuvií nocoq chuman' Jerusalén, ne yavii ayuu yu've' me yo' a. ²³ Gaa ne cheé Jesucristó rá chingá cu'naj Corredor Salomón rá nuvií nocoq yo', ²⁴ ne che'é dan cunuu chre' nij síí uun chij rihaan nij yuvij israelitá, ne yo'q tucuachiin nij so' nu' anicaj man Jesucristó a. Gaa ne cataj nij so':

—Ndaa aman me quisij güii guun ya ya rá nún ni'yaj nún mán so' ga. 'Q se cataj xna'anj ya ya so' rihaan nún sese ya sij ca'née Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun me ya so' ei —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

²⁵ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Aj cataj xna'anj 'unj rihaan soj, tzaj ne na'vej rá soj cuchuman rá soj a ma'. Ne xa' suun sa' nocoo 'yáá 'unj che'é Réj Diose, tzaj ne ma'an nij suun sa' nocoo yo' taj xna'anj daj sij mej adonj. ²⁶ Tzaj ne ne cuchuman rá soj ni'yaj soj manj man asanj. 'Q se nuveé daan 'unj matzinj me soj a ma'. ²⁷ Xa' daán 'unj matzinj, tzaj ne uno nij xo' se-nanaj, ne ne'enj man nij xo', ne nocoo' nij xo' xcoj a. ²⁸ Gaa ne cunuu i'na' nij xo' cayáán nij xo' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, qui'yáá 'unj, ne daj chihaa mjí se cavi' nij xo' a ma'. Ne taj vaj sí ca'nee man nij xo' ra'aj ma'. ²⁹ 'Q se Réj Diose me sí rqué man nij xo' rihanj, ne sij uun chij ya me so' rihaan cunudanj, ne che'é dan taj vaj sí guun nucuaj ca'nee man nij xo' ra'a Réj Diose a ma'. ³⁰ 'Q se ase vaa orún' yuvij vaa 'unj ga Réj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

³¹ Gaa ne quita'aa uún nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá yahij go' nij so' man Jesucristó a.

³² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Quisij qui'yaj uxraj suun sa' nocoo quene'en nij soj, ne guun nucuaj qui'yaj danj, qui'yaj Réj Diose, ne che'é me suun sa' nocoo me rá soj go' soj yahij manj ga —taj Jesucristó, xna'anj so' man nij so' a.

³³ Gaa ne cataj nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá:

—Se go' nún yahij mán so' che'é suun sa' nocoo qui'yáá so' a ma'. 'Q se go' nún yahij mán so' che'é se ca'mii so' nana nij che'é Diose adonj. Dan me se nanj yuvij uun mé so', ne me che'é cataj so' se vaa Diose mé so' ga —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³⁴ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Maan se vaa nana no rihaan yanj no tucuáán nocoo' soj, ne nana ca'mii ma'an Diose me nana yo', ne dan me se cataj Diose: "Unj me sí cataj xna'anj se vaa diose me soj á", taj Diose rihaan nij sí ca'mii se-nana so' gaa naá a. ³⁵ Dan me se sese ma'an Diose cataj se vaa nij sí ca'mii se-nana so' me ma'an uún diose, gaa ne daj chihaa mjí se ca'vee tanáj xco' ní se-nana Diose nana no rihaan yanj gaá ma'. ³⁶ Ne veé dan me ca'ne' Diose suun guee rihanj, ne ca'née so' manj rihaan chumij nihánj ne maan che'é se cataj 'unj se vaa ta'nij Diose mej, che'é dan cataj soj se vaa nana nij ca'mij che'é Diose á. Taj che'é ca'mii nij soj danj, raj ma'.

³⁷ 'Q se sese ne 'yaj suun 'unj se-suun Réj Diose, ne ca'vee ca'ne' rá soj ga suun amán rá ni'yaj manj chuguanj. ³⁸ Tzaj ne sese ya 'yaj suun 'unj se-suun Réj Diose, ne ca'vee

se ne amán rá soj ni'yaj soj man ma'anj, tzaj ne vaa che'é cuchuman rá soj ni'yaj soj man nij suun sa' nocoo qui'yaj ei. Ndaa síj, gaa ne xcaj soj cuentá, gaa ne yo' quene'en soj se vaa ne Réj Diose gaj, ne nej ga Réj Diose uún adonj —taj Jesucristó a.

³⁹ Che'é dan guun rá uún nij so' quita'aa nij so' man so' a. Tzaj ne quinanii so' rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun rá nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

⁴⁰ Gaa ne cavii uún Jesucristó ca'anj so' rej rnej tu'va chraá cu'naj Jordán ndaa rej cuta' ne sí cu'naj Juan man yuvij gaa chéé so' a. Gaa ne guun raan so' rej yo' a. ⁴¹ Gaa ne cuchi' uxra yuvij rihaan so', ne cataj nij yuvij se vaa sí cu'naj Juan sí cuta' ne man yuvij me se a doj suun sa' nocoo ne qui'yaj so', tzaj ne quisij ya nu' nana cataj xna'anj sí cu'naj Juan che'é Jesucristó a. Danj cataj nij yuvij, ni'yaj nij yuvij nij suun sa' nocoo qui'yaj Jesucristó a. ⁴² Gaa ne cuchumán rá que'ee nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó gaa vaj so' rej yo' a.

11

Nana nihánj taj xna'anj che'é se vaa guun gaa cavi' sí cu'naj Lázaro gaa ne cunuu i'na' uún so', qui'yaj Jesucristó a

¹ Dan me se vaa 'o' sí ran', ne sí cu'naj Lázaro me so', ne sí ne chuman' Betania me so' a. Ne chuman' Betania yo' me se chiháan chana cu'naj Mariá ga chu'vij Mariá chana cu'naj Marta me chuman' Betania yo' a. ² Ne chana cu'naj Mariá yo' me se no' me chana caxrij casté guun' daj tacóo sí 'nij ra'a man ní, ne yuve' raá ma'an no' tanacoo no' tacóo so' a. Dan me se ra'vij no' me sí cu'naj Lázaro sí ran' yo' a. ³ Dan me se ca'née roj ra'vij sí cu'naj Lázaro yo' nana rihaan Jesucristó, cataj roj no': "Xa' sí 'ee rá so' man, tzaj ne ran' so', a Señor", vaa nana ca'née roj no' rihaan Jesucristó a. ⁴ Dan me se cuchi' nana yo' rihaan Jesucristó, gaa ne cataj so' a:

—Nuveé che'e rej yo' cavi' sí cu'naj Lázaro me quiran' so' a ma'. 'Q se quiran' so' che'é rej ve'é doj xcaj yuvij cuentá che'é Diose adonj. Dan me se ve'é doj xcaj yuvij cuentá che'é ma'anj ta'nij Diose, che'é se quiran' sí cu'naj Lázaro yo' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí nata' nana yo' rihaan so' a.

⁵ Ne Jesucristó me se 'ee ndo'o rá Jesucristó man chana cu'naj Marta do', man chu'vij no' chana cu'naj Mariá do', man sí cu'naj Lázaro do' a. ⁶ Dan me se gaa cuno Jesucristó nana se vaa ran' sí cu'naj Lázaro, ne ne cavij ra'yanj so' ca'anj so' a ma'. 'Q se guun raan so' yavij güii rej vaj so' a. ⁷ Dan me se cachén yavij güii yo', gaa ne cataj

Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nānā so' a:

—Cavijí ní' ca'anj uún ní' estadó Judea ei —taj so' rihaan nij so' a.

⁸ Gaa ne cataj nij síi tucu'yón se-nānā so' rihaan so' a:

—Cuanó nihánj me se guun ndo'o rá nij síi uun chij rihaan nij yuvij israelitá go' nij so' yahij mán so' ne cavi' so' á. Se guun ca'anj so' yo' ma' —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

⁹ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Ne'en soj se vaa chuvij orá ranga' rihaan chumij nihánj 'o 'o güii, ne dan me se sese cachee yo' o so' rej ranga', ne se naxru' so' ma'. 'O se curuvij' sa' rihaan so', quiyaj güii chuguun rihaan chumij nihánj adonj.

¹⁰ Tzaj ne sese cachee yo' o so' rej nij, ne naxru' so', che'é se taj vaj ya'an chuguun nīcaj so' adonj —taj Jesucristó a. ¹¹ Dan me se quisij ca'mii so' danj, gaa ne cataj uún so' — Ne xa' tuvi' ní' síi cu'naj Lázaro, tzaj ne otoj so' ei. Tzaj ne ca'anj yaj, che'é rej narij 'unj nej rihaan so' a —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nānā so' a.

¹² Che'é dan cataj nij síi tucu'yón se-nānā so' rihaan so':

—'O se sese otoj so', ne cunū sa' ma'an so', Señor —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹³ Dan me se nānā dan ca'mii Jesucristó che'é se aj cavi' síi cu'naj Lázaro, tzaj ne nij síi tucu'yón se-nānā Jesucristó me se guun rá nij so' se vaa ya' ya otoj uun Lázaro, taj Jesucristó, rá nij so' a. ¹⁴ Che'é dan ca'mii nīca' Jesucristó rihaan nij so', cataj so':

—Aj cavi' síi cu'naj Lázaro, ¹⁵ ne guun niha' rá 'unj se vaa nuvi' 'unj ne ga so' gaa cavi' so' a. 'O se che'é se cavi' so' ro', che'é dan cuchuman' doj rá soj ni'yaj soj manj adonj. Tzaj ne cavijí ní' ca'anj ní' rej naj so' ei —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁶ Che'é dan cataj síi cu'naj Tomás Dídimo rihaan yo' o nij síi tucu'yón se-nānā Jesucristó:

—Cavijí ní' ca'anj ní' gā so', gaa ne cavi' ní' gā so' á —taj so' ni'yaj so' man Jesucristó a.

¹⁷ Veé dan me se cuchí' Jesucristó chuman' Betania, gaa ne cataj xna'anj nii rihaan so' se vaa aj quisij ca'anj güii cachin' nii man síi cu'naj Lázaro rque yu'uj yuvej a. ¹⁸ Dan me se nichrun' naj chuman' Betania ga chuman' Jerusalén, ne orún' va'nuj kilómetro naj chuman' Jerusalén yo' a. ¹⁹ Ne aj cavi' que'ee nij yuvij israelitá chuman' Jerusalén, ne cuchí' nij so' rihaan chana' cu'naj Marta do', rihaan chana' cu'naj Mariá do', che'é rej se nanó rá roj no', che'é se aj cavi' ra'vij roj no' a.

²⁰ Dan me se gaa cuno chana' cu'naj Marta se vaa ca'na' Jesucristó, ne curihanj no' nari' tuvi' no' ga Jesucristó, tzaj ne chana' cu'naj Mariá me se quináj no' rá ve' yo' a. ²¹ Gaa ne

cataj chana' cu'naj Marta rihaan Jesucristó a:

—Sese cané so' nihánj, ne ne cavi' ra'vij asuun saj, man Señor. ²² Tzaj ne cuano' nihánj me se ne'enj se vaa me ma'an rasuun cachinj so' rihaan Diose, ne quiyaj so' nanj á —taj chana' cu'naj Marta rihaan Jesucristó a.

²³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan no' a:

—Cunū i'na' uún ra'vij so' —taj so' rihaan no' a.

²⁴ Gaa ne cataj chana' cu'naj Marta rihaan so':

—Aj ne'enj se vaa asa' quisij güii ca'anj ni'ya' chumij nihánj, ne cunū i'na' uún so' gā yo' o nij yuvij cunū i'na' uún ei —taj no' rihaan Jesucristó a.

²⁵ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan no' a:

—Xa' 'unj, tzaj ne sji 'yaj nuu i'na' uún yuvij mej, ne 'unj me síi quiyaj gaa i'na' yuvij cayáan yuvij gā Diose nu' cavijí nu' ca'anj adonj. Ne xa' síi amán rá ni'yaj manj, tzaj ne ca'vee se cavi' so', tzaj ne yo' o gaa i'na' nimán so' chuguanj. ²⁶ Che'é se amán rá so' ni'yaj so' manj, ne che'é dan vaa i'na' nimán so', ne daj chihaj mij se cavi' nimán so' a ma'. Amán rá so' nānā nihánj na' —taj Jesucristó, xna'anj so' man chana' cu'naj Marta yo' a.

²⁷ Gaa ne cataj no':

—Chumán raj, Señor. Dan me se aj cuchumán raj se vaa sji ca'née Diose tinanii man núj rihaan sayuun mé so', ne ta'nij Diose mé so', ne ca'na' ní' rihaan chumij nihánj a —taj no' rihaan Jesucristó a.

²⁸ Dan me se quisij ca'mii no' danj, gaa ne ca'anj no', ne canacúun yuve' no' man chu'vij no' chana' cu'naj Mariá, cataj no':

—Aj ca'na' maestró, ne nacúun so' mán so' a —taj no' rihaan chana' cu'naj Mariá a.

²⁹ Ne gaa cuno chana' cu'naj Mariá nana' yo', gaa ne ra'yanj canā no', ne ca'anj no' rej nicun' Jesucristó a. ³⁰ Dan me se ataa catuū Jesucristó rque chuman' yo', ne nicun' so' rej nari' tuvi' chana' cu'naj Marta ga so' a.

³¹ Dan me se nij yuvij israelitá yuvij cane rá ve' nanó cuentó gā chana' cu'naj Mariá me se quene'en nij so' se vaa ra'yanj canicun' no' ne curihanj no' xe', ne canoco' nij so' xcó no', ne curihanj nij so' xe' a. 'O se guun rá nij so' se vaa ca'anj chana' cu'naj Mariá rihaan yu'uj yuvej che'é rej ta'vee no', rá nij so' a.

³² Dan me se gaa cuchí' chana' cu'naj Mariá rej nicun' Jesucristó, gaa ne quene'en no' man so', gaa ne canicun' ruj no' rihaan Jesucristó, gaa ne cataj no':

—Sese cané so' nihánj, ne ne cavi' ra'vij asuun saj, man Señor —taj no' rihaan Jesucristó a.

³³ Dan me se quene'en Jesucristó se vaa ta'vee no', se vaa ta'vee nij yuvij israelitá

ca'na' gā no' dō', gāa ne quinanó ndo'o rá so', ³⁴ gāa ne cataj so':

—Me rej cachin' soj man so' gā —taj so', xná'anj so' man nij so' a.

Gāa ne cataj nij so' rihaan so' a:

—Ca'anj ní', gāa ne queñe'en so' á —taj nij so' rihaan so' a.

³⁵ Gāa ne ta'vee Jesucristó a. ³⁶ Che'é dan cataj nij yuvií israelitá rihaan tuvi' nij so' a:

—Ní'yaj soj ei. 'O se ta'vee so', che'é se 'ee uxrá rá so' ní'yaj so' man sí' cavi' yo' a —taj nij yuvií ní'yaj nij yuvií man Jesucristó a.

³⁷ Gāa ne ta'aj nij yuvií cataj:

—'O se sij ne'en nacuchra' rihaan sí' tuchrj me sí' nihánj á. Che'é dan uun nucuaj so' naqui'yaj sa' so' man sí' cu'naj Lázaro, ne sese cane so' nihánj, ne ne cavi' sí' cu'naj Lázaro asuun saj ma' —taj ta'aj nij yuvií yo' a.

³⁸ Dan me se quinanó uún rá Jesucristó, ne cuchí' so' rej cachin' ní' man sí' cu'naj Lázaro yo' a. Dan me se yu'uj yuvej me yo', ne caráán yahij rihaan yu'uj yo' a. ³⁹ Gāa ne cataj Jesucristó:

—Naxuun soj yahij rihaan yu'uj á —taj Jesucristó a.

Gāa ne cataj ra'vij sí' cavi' chana' cu'naj Marta rihaan so':

—Tzaj ne gun' ri'yuj man so' yaj, Señor. 'O se quisíj ca'anj ya güii naj so' nanj adonj —taj no' rihaan so' a.

⁴⁰ Gāa ne cataj Jesucristó rihaan no' a:

—Aj cataj xna'anj 'unj rihaan so' se vaa sese cuchuman rá so' ní'yaj so' manj, gāa ne queñe'en so' se vaa nucuaj uxrá Diose á —taj Jesucristó rihaan chana' cu'naj Marta yo' a.

⁴¹ Che'é dan naxuun nij so' yahij yo' a. Gāa ne naxcay Jesucristó rihaan so', ne cataj so':

—Guun ní'yaj ní' se vaa cunó so' se-nanaj, Ataj Chij. ⁴² Aj ne'enj se vaa niganj unó so' se-nanaj, tzaj ne a'mij nana' nihánj che'é rej cunó nij yuvií nicun' nihánj gaj a. 'O se me raj cuchuman rá nij yuvií se vaa so' me sí' ca'née manj rihaan chumij nihánj nanj adonj —taj Jesucristó, cachíin ní'yaj so' rihaan Diose a.

⁴³ Quisíj cataj so' danj, gāa ne nucuaj ndo'o caguáj so', cataj so':

—Lázaro. Cavií so' ca'na' so' nihánj ei —taj so', caguáj so' rihaan sí' cu'naj Lázaro yo' a.

⁴⁴ Gāa ne curihánj sí' cavi' yo' rque yu'uj, ne nacutáj yatzíj nu' man so', ne caráán yatzíj rihaan so' uún a. Gāa ne cataj Jesucristó rihaan nij yuvií a:

—Nache soj man so', ne cachee so' ca'anj so' á —taj Jesucristó rihaan nij yuvií a.

Nana' nihánj taj xna'anj se vaa guun ndo'o rá nij xrej atā suun nocōo doj dō', nij sí' fariseo dō', cavi' Jesucristó a

⁴⁵ Dan me se ca'na' nij yuvií israelitá gā chana' cu'naj Mariá yo', ne queñe'en

nij so' daj qui'yaj Jesucristó a. Che'é dan cuchuman rá que'ee nij yuvií se vaa sí' ca'née Diose me Jesucristó a. ⁴⁶ Tzaj ne cavii yo'ó ta'aj nij so' ca'anj nij so' rihaan nij sí' fariseo, gāa ne cataj xna'anj nij so' rihaan nij sí' fariseo nu' se vaa qui'yaj Jesucristó a. ⁴⁷ Che'é dan cunuu chre' nij xrej atā suun nocōo doj dō', nij sí' fariseo dō', qui'yaj nij so' juntá, gāa ne cataj nij so':

—Daj qui'yaj ní', rá soj ga. 'O se xa' snó'o nihánj, tzaj ne 'yaj suun uxrá so' suun sa' nocōo adonj. ⁴⁸ Sese yo'ó tanáj ní' man so' qui'yaj so' danj, ne cuchuman rá cunudanj nij yuvií ní'yaj nij yuvií man so', gāa ne ca'na' nij tanuu 'yaj suun rihaan gobiernó man Romá, gāa ne tírj' nij tanuu man ní' dō', man chiháan ní' dō', man nu' tuvi' ní' dō' á —taj nij so' rihaan tuvi' ní' so' a.

⁴⁹ Gāa ne ca'mii yo'ó tuvi' nij so', sí' cu'naj Caifás, ne so' me xrej atā suun nocōo doj yo' yo' a. Dan me se cataj so' rihaan nij so' a:

—Ne ne'en uxrá ní' soj á ma'. ⁵⁰ 'O se ataa xcay soj cuentá se vaa xa' soj, tzaj ne cavii sa' doj soj sese cavi' orún' snó'o che'é nij yuvií, gāa ne veé danj me se quiri' nu' ní' sij israelitá ma' —taj sí' cu'naj Caifás rihaan yo'ó nij so' a.

⁵¹ Dan me se nuveé inanj nana' cavii raa ma'an sí' cu'naj Caifás me nana' nihánj ma'. 'O se xrej atā suun nocōo doj me so' yo' yo', ne che'é dan ma'an Diose me sí' rque nana' ca'mii so', ne che'é dan me ya vaa se-nana' so' gaa cataj so' se vaa cavi' Jesucristó che'é taran' nij yuvií israelitá yo' a. ⁵² Ne nuveé inanj che'é nij yuvií israelitá me cavi' Jesucristó ma'. 'O se cavi' so' che'é rej naqui'yaj chre' so' man cunudanj nij ta'ní' Diose nij sí' man nu' rihaan chumij nihánj, gāa ne cunuu tuvi' cunudanj nij so' adonj.

⁵³ Dan me se maan güii dan me se guun che'e nij sí' fariseo dō', nij xrej atā suun nocōo doj dō', nuchruj raj nij so' daj qui'yaj nij so', gāa ne cavi' Jesucristó a. ⁵⁴ Che'é dan me ne ca'vee cachee ranga' so' estadó Judea ma'. Gāa ne cavii so' ca'anj so' tu'va rej taj vaj yuvií man, gāa ne catáj so' yo' chuman' cu'naj Efraín, gāa ne caran' so' chuman' yo' gaj ní' sí' tucul'yón se-nana' so' a.

⁵⁵ Dan me se daj doj quisij cha'anj pascuá cha'anj navij rá nij yuvií israelitá, ne che'é dan cavii nij yuvií ne chuman' le'ej, ne ca'anj nij so' chuman' Jerusalén, che'é rej qui'yaj nij so' tucuaán nocō' nij so' ne cunuu gugee nij so' rihaan Diose a. ⁵⁶ Gāa ne nano' ndo'o nij yuvií man Jesucristó a. Dan me se canicun' nij yuvií rá nuvií nocōo, ne xna'anj nij yuvií man tuvi' yuvií, cataj nij yuvií:

—Daj uun rá soj ga. Ca'na' so' rej canuu cha'anj, rá soj na' —cataj nij yuvií, xna'anj nij yuvií man tuvi' yuvií yo' a.

⁵⁷ Ne xa' nij xrej atā suun nocōo doj dō', nij sí' fariseo dō', tzaj ne cataj xna'anj nij

so' se vaa sese quene'en nij yuvij me rej vaj Jesucristó, gaa ne cataj xna'anj nij yuvij rihaan ma'an nij so' a. 'Q se guun rá nij so' quita'aa nij so' man Jesucristó adonj.

12

Nana nihánj taj xna'anj se vaa caxrij chana cu'naj Mariá casté tacóo Jesucristó a

¹ Dan me se achiin yatan' güii canuú cha'anj pascuá, ne ca'anj Jesucristó chuman' Betania a. Chuman' Betania ro', ne síi cu'naj Lázaro síi cunuu i'na' uún qui'yaj Jesucristó a. ² Dan me se qui'yaj chuvij nii chá ni'yánj Jesucristó, ne chana cu'naj Marta me chana rqué chá ni'yánj níi síi 'na', ne ne síi cu'naj Lázaro rihaan mesá ga Jesucristó gaa chá so' chraa a. ³ Dan me se nicaj chana cu'naj Mariá yo'ó aga' xij casté gun' daj tu'vee ndo'ó, ne caxrij no' tacóo Jesucristó, gaa ne yuvé raá ma'an no' tanacoó no' tacóo Jesucristó a. Gaa ne nasij toto' nu' rá ve' yo', qui'yaj casté caxrij chana cu'naj Mariá tacóo Jesucristó a.

⁴ Dan me se ne síi cu'naj Judas Iscariote, ne yo'ó síi tucu'yón se-nana Jesucristó me so', ne síi tacuachén man Jesucristó rihaan nij síi taj ri'yun man Jesucristó me so' a. Dan me se cataj so':

⁵ —Me che'é ne cutu'vee nii casté nihánj ne quirj' uxrá nii sa'anj ga. 'Q se ase vaa sa'anj 'yaj canaán yuvij rque 'o yo' nó casté nihánj, ne vaa che'é rque ní' sa'anj yo' rihaan nij síi nique nanj á —taj síi cu'naj Judas yo' a.

⁶ Dan me se danj tu'va ma'an síi cu'naj Judas yo', tzaj ne a doj ne nanó rá Judas yo' che'é nij síi nique a ma'. Maan se sij tumé se-chrunj nij tuvi' Jesucristó chruún sa'anj me so', tzaj ne síi ituu me so', ne qui'yaj ituu ndo'ó so' sa'anj man rque chruún yo', ne che'é dan ca'mii so' danj nanj ei. ⁷ Dan me se cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ca'ne' rá so' qui'yaj ma'an no' ei. Che'é yan quisij güii cachjn' nii manj ro', che'é dan caxrij no' casté tu'vee ndo'ó manj nanj á. ⁸ Xa' nij síi nique, tzaj ne nu' güii mán nij síi nique ga soj, ne xa' ma'anj, tzaj ne se canicún' 'unj rihaan soj nu' cavii nu' ca'anj ni'yaj soj ma' —taj Jesucristó rihaan síi cu'naj Judas yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun rá nij xrej ata suun nocoo doj se vaa cavi' uún síi cu'naj Lázaro yo' a

⁹ Dan me se xcaj ndo'ó nij yuvij israelitá cuentá se vaa ne Jesucristó chuman' Betania, ne che'é dan ca'anj uxrá nij so' chuman' yo' a. Dan me se nuvéé inanj che'é ma'an Jesucristó me ca'anj nij so' ma'. 'Q se me rá nij so' quene'en nij so' man síi cu'naj Lázaro síi cunuu i'na' uún qui'yaj Jesucristó a. ¹⁰ Gaa ne guun 'o rá nij xrej ata suun nocoo doj

se vaa cavi' síi cu'naj Lázaro uún, qui'yaj nij so' a. ¹¹ 'Q se che'é síi cu'naj Lázaro me se cavii ndo'ó nij yuvij israelitá canoco' nij so' man Jesucristó, ne cuchumán rá nij yuvij israelitá ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nij yuvij gaa canicaj uún Jesucristó ca'anj so' chuman' Jerusalén a

¹² Gaa ne güii a'yuj me se cuchí' nana rihaan taran' nij yuvij israelitá navij rá cha'anj pascuá se vaa catuú Jesucristó chuman' Jerusalén a. ¹³ Che'é dan me cuta nij yuvij ra'a chruun yuun, ne curihanj nij yuvij tu'va chuman' narj' tuvi' nij so' ga Jesucristó a. Gaa ne caguáj nij yuvij, cataj nij yuvij:

—Caraa guee ní' rihaan Diose ei. Cunaj ndo'ó vaa ca'na' síi ca'neé síi 'nj ra'a man ní' adonj. Síi uun chij rihaan ní' sij israelitá me so' chuguanj —taj nij yuvij, caguáj nij yuvij a.

¹⁴ Gaa ne nari' Jesucristó yo'ó burró, gaa ne cavii so' xraá burró a. Dan me se cuyaán qui'yaj so' ga nana nihánj nana no rihaan danj Diose a: ¹⁵ “Soj sij man chuman' Jerusalén me se se cuchu'vi' soj ma'. 'Q se xcaj soj cuentá se vaa 'na' síi guun chij rihaan soj nanj adonj. Dan me se síi nica' nimán me so', ne táá so' xraá burró le'ej ta'nii xcuu burró chana adonj”, taj nana no rihaan danj Diose yo' a. ¹⁶ Dan me se nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó me se gaa güii catú Jesucristó chuman' Jerusalén, ne ne xcaj nij so' cuentá, ne ne caxrij rá nij so' se vaa qui'yaj so' ndaa vaa cataj nana no rihaan yanj yo' ma'. Tzaj ne ndaa quisij cavii sa' Jesucristó qui'yaj Diose, gaa ne ninuj rá nij so' nana no rihaan danj Diose, ne ninuj rá nij so' se vaa guun che'é Jesucristó a.

¹⁷ Dan me se nij yuvij cumán ga Jesucristó me se cataj xna'anj nij so' nu' se vaa guun gaa canaciún Jesucristó man síi cu'naj Lázaro se vaa curihanj so' yu'uj yuvej ne cunuu i'na' uún ya síi cu'naj Lázaro qui'yaj Jesucristó a. ¹⁸ Gaa ne che'é se cuno nij yuvij man chuman' Jerusalén se vaa qui'yaj so' suun sa' nocoo yo', gaa ne che'é dan ca'na' narj' nij so' man Jesucristó a. ¹⁹ Che'é dan cataj nij síi fariseo rihaan tuvi' nij so' a:

—Ni'yaj soj ei. 'Q se ne qui'yaj canaán uxrá ní', qui'yaj soj a ma'. 'Q se veé danj ya canoco' cunudanj nij yuvij man rihaan chumij se-nana so' nanj adonj —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'na' doj síi a'mii xna'ánj griego ca'mii nij so' ga Jesucristó a

²⁰ Dan me se mán ta'aj nij síi a'mii xna'ánj griego, ne sij cuchí' chuman' Jerusalén gaa

anuú cha'anj pascuá me nij so', ne cuchi' nij so' na'vij nij so' rihaan Diose a. ²¹ Dan me se cuchi' nij so' rihaan síf cu'naj Felipé síf cavii chuman' Betsaida chuman' naj estadó Galilea, gaa ne xná'anj nij so' man so', ne cataj nij so':

—Me rá núj ca'miú núj doj ga Jesucristó, señor —taj nij so' rihaan síf cu'naj Felipé yo' a.

²² Gaa ne ca'anj síf cu'naj Felipé cataj xna'anj so' rihaan síf cu'naj Andrés se vaa cataj nij síf a'mii xna'ánj griego yo' rihaan so' a. Gaa ne ca'anj cataj xna'anj roj so' rihaan Jesucristó, ne cataj roj so' rihaan Jesucristó se vaa ca'na' níf síf a'mii xna'ánj griego ne me rá nij so' ca'miú nij so' ga Jesucristó a. ²³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan roj so' a:

—'Unj sij ca'néé Diose nıcaj yu'unj man yuviı, tzej ne cuano nihánj me se quisıj güıı cavıı sa' 'unj, ne guun chıj 'unj, qui'yaj Diose ei. ²⁴ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa ase vaa 'núú vaa ni', ne sese se quiniı 'núú yaan rihaan yo'óo ne cavi' ma'an 'núú yaan yo', ne quinaııı uun 'núú yaan, tzej ne sese cavi' 'núú yaan yo', ne quisıj que'ee doj 'núú qui'yaj yo' nanj adonj. ²⁵ Dan me se xa' síf me rá gaa i'na' rihaan chumiı nihánj, tzej ne yo'o cavi' so', ne xa' síf a'vej rá cavi' rihaan chumiı nihánj che'é se me so' síf noco' manj, tzej ne yo'o gaa i'na' nimán so' nu' cavii nu' ca'anj adonj. ²⁶ Che'é dan me sese vaa 'o so' nuı rihanj 'yaj suun rihanj, ne canocq' so' manj cuaj ei. Ne me rej ma'an canicun' ma'anj ro', maan dan canicun' síf nuı rihanj uún nanj ei. Gaa ne cavıı sa' uxrá síf 'yaj suun rihanj, qui'yaj Réj adonj.

²⁷ “Cuano nihánj me se nanó ndo'o raj chuguanj. Ne daj qui'yáj a ranj a. Cachınj ni'yáj rihaan Réj se vaa tınanıı so' manj rihaan sayuun quıranj cuano, rá soj na'. Taj che'é qui'yáj danj ma'. Che'e yan quıran' 'unj sayuun ca'naj adonj —taj Jesucristó rihaan roj so' a.

²⁸ Gaa ne cachıın ni'yaj Jesucristó rihaan Diose, cataj so':

—Cavıı sa' doj ma'an so' rihaan chumiı nihánj, qui'yáá so', Ataj —taj Jesucristó, cachıın ni'yaj so' a.

Gaa ne cavii 'o nana rej xta' ca'mii Diose cuno nij so', ne nana cavii rej xta' me:

—Aj cavii sa' 'unj, qui'yáj, tzej ne cavıı sa' 'unj doj, qui'yáj adonj —taj nana yo' nana cavii rej xta' ca'mii Diose cuno nij so' a.

²⁹ Dan me se nicun' uxrá yuviı ga Jesucristó, ne cuno nij so' nana yo', ne cataj nij so' se vaa caguáj tu'vii rej xta' a. Ne yo'ó ta'aj nij so' cataj se vaa ca'mii yo'o se-mqzó Diose nana yo' rihaan Jesucristó a. ³⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij yuviı:

—Nuveé che'e grún' 'unj me ca'mii Diose nana yo' ma'. 'O se ca'mii Diose nana yo', che'é rej xcaj soj cuentá ei. ³¹ Che'é se vaa quıranj cuano ca'ne' Diose cacun' che'é nij yuviı man rihaan chumiı nihánj, ne quiriı yanj Diose man síf chree síf uun chıj rihaan chumiı nihánj chuguanj. ³² Gaa ne asa' quisıj naxcaj nii manj rihaan chumiı nihánj cachron nii manj rihaan rcutze, gaa ne guun rá cunudanj nij yuviı canoco' nij yuviı manj, qui'yáj adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuviı a.

³³ Ne ma'an nana nihánj nana ca'mii Jesucristó ro', taj xna'anj daj qui'yaj nii man so' ne cavi' so' a.

³⁴ Gaa ne cataj nij yuviı rihaan Jesucristó a:

—Aj ne'en núj nana no rihaan danj Diose se vaa síf ca'nej Diose tınanıı man yuviı rihaan sayuun me se sij cayáan nu' cavii nu' ca'anj me so' a. Ne me che'é cataj so' nihánj se vaa naxcaj nii man síf ca'néé Diose nıcaj yu'unj man yuviı rihaan chumiı nihánj ga. Me che'é cavi' so' ga. Daj sij me síf ca'nej Diose nıcaj yu'unj man yuviı, rá so' ga —taj nij yuviı, xná'anj nij yuviı man Jesucristó a.

³⁵ Che'é dan cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Cuano nihánj me se vaj soj rej chuguun sa' ya'an, tzej ne daj doj quisıj orá quina'aj ya'an yo', ne se guun nucuaı soj xcaj soj cuentá ma'. Che'é dan vaa che'é xcaj soj cuentá ndaa vaa 'yaj nij síf vaj rej chuguun ya'an ei. Sese taj, ne guun soj síf cheé rej rmi', ne xa' síf cheé rej rmi', tzej ne ne ne'en so' me rej vaj so' ma'. ³⁶ Dan me se vaj soj rej chuguun ya'an, ne che'é dan cuchuman rá soj ni'yaj soj ya'an sa' ei. Quisıj qui'yaj soj danj, gaa ne guun soj ta'niı ya'an chuguun, ne sij xcaj cuentá guun soj adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuviı a.

Quisıj ca'mii Jesucristó nana nihánj, gaa ne ca'anj Jesucristó, ne caxrıj yuve so' man so', che'é se na'vej rá so' quene'en nij yuviı man so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne cuchuman rá nij sıı israelitá ni'yaj nij so' man Jesucristó ma'

³⁷ Ndá' se uxrá qui'yaj Jesucristó suun sa' nocoo ni'yaj nij yuviı, qui'yaj Diose, tzej ne ne cuchuman rá nij yuviı se vaa sij ca'néé Diose me so' a ma'. ³⁸ Ne veé danj quisıj ya nu' se-nana síf cu'naj Isaias síf nata' se-nana Diose gaa naá a. Dan me se cataj síf cu'naj Isaias:

—Ataj síf chıj. Doj yuviı cuchuman rá cuno nana ca'mii núj, ne doj yuviı xcaj cuentá se vaa nucuaı ndo'o so' sij 'nij ra'a man núj ei —taj síf cu'naj Isaias yo' a.

³⁹ Ne vaa doj nana nihánj nana ca'mii Diose ne cachron síf cu'naj Isaias rihaan

yanj, ne dan me se cataj xna'anj Diose me che'é ne guun nucaj nij yuvij israelitá cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a:

⁴⁰ —Sii ca'neé 'unj me se nata' uxrá so' se-nanaj rihaan yuvij nihánj ndaa se caráan rihaan nij yuvij, ne se ca'vee quene'en nij so' doj ma'. Ne ne ca'vee catuuj doj se-nanaj nimán nij so' ma'. 'Q se na'vej uxrá rá nij so' xcaj nij so' cuentá ne canicaj nimán nij so' ne nahuun sa' nij so' qui'yáá 'unj ma' —taj Diose ne cachrón sii cu'naj Isaías rihaan yanj gaa naá a.

⁴¹ Dajj ca'mii Isaías che'é se aj quene'en so' se vaa sa' uxrá qui'yaj Jesucristó, ne che'é dan ca'mii so' dajj che'é Jesucristó a.

⁴² Tzaj ne cuchumán rá que'ee nij sii uun chij rihaan nij yuvij israelitá ni'yaj nij so' man Jesucristó a. Tzaj ne ne cataj xna'anj nij so' se vaa cuchumán rá nij so' ma'. 'Q se cuhuvi' nij so' ni'yaj nij so' man nij sii fariseo, se vaa cuta' nij sii fariseo cacun' xráá nij so', gaa ne quiri' yanij nij sii fariseo man nij so' rque nij yuvij israelitá yo' a. ⁴³ Dan me se niha' rá nij so' doj cunq nij so' ca'mii sa' yuvij che'é nij so', ne ne caraya'anj nij so' se vaa ve'é ca'mii Diose che'é nij so' a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj che'é cacun' tumé sii na'vej rá cunq se-nana Jesucristó a

⁴⁴ Ne sca' ndo'o ca'mii Jesucristó, cataj so':

—Xa' sii amán rá ni'yaj manj, tzaj ne nuve'e inanj ma'anj me sii amán rá so' ni'yaj so' man ma'. 'Q se amán rá so' ni'yaj so' man sii ca'neé manj rihaan chumij nihánj adonj. ⁴⁵ Ne xa' sii acaj cuentá che'ej, tzaj ne so' me sii acaj cuentá che'é sii ca'neé manj rihaan chumij nihánj adonj. ⁴⁶ Xa' ma'anj, tzaj ne chuguun ya'an rihaan chumij nihánj qui'yáj gaa ca'naj rihaan chumij nihánj, che'é rej se quináj nij sii amán rá ni'yaj manj rej rmi' man chuguanj.

⁴⁷ Ne ca'vee se se ca'vej rá yo'o so' cunq so' se-nanaj nana catuj xréé so', tzaj ne nuve'e 'unj me sii cuta' cacun' xráá so' a ma'. 'Q se nuve'e che'e se cuta' 'unj cacun' xráá yuvij me ca'ná' 'unj rihaan chumij nihánj ma'. Tananj ca'ná' 'unj rihaan chumij nihánj che'é rej tñanii 'unj man nij yuvij man rihaan chumij nihánj rihaan chrej chi'ii uun chij nimán nij so' adonj. ⁴⁸ Dan me se sii tanáj xco manj ne na'vej rá cunq se-nanaj me se quitaj cacun' xráá so' ei. 'Q se che'é se ne cunq so' nana ca'mij rihaan so' ro', che'é dan quitaj cacun' xráá so' asa' quisij güii ca'ne' Diose cacun' che'é yuvij chuguanj. ⁴⁹ Ne 'unj nihánj me se nuve'e inanj nana cavii raj me nana ca'mij ma'. 'Q se Réj sii ca'neé manj me sii cataj xna'anj rihaan daj ca'mij ei. ⁵⁰ Ne aj ne'enj se vaa sese cunq ni' se vaa cataj xna'anj so' rihaan

ni', ne cayáan ni' ga so' nu' cavii nu' ca'anj a. Che'é dan nana a'mij me se ma'an nana ca'mii Réj rihaan me nij nana a'mij adonj. —Dajj cataj Jesucristó a.

13

Nana nihánj taj xna'anj se vaa na'nu' Jesucristó tacóo nij sii tucu'yón se-nana so' a

¹ Dan me se gaa ataa quisij cha'anj pascuá, ne quene'en Jesucristó se vaa nichrun' quisij orá tanáj so' chumij nihánj ne quinán' so' rihaan Rej so' Diose a. Dan me se 'ee rá so' man nij sii cachéé ga so' rihaan chumij nihánj, ne yo'o 'ee rá so' man nij so' ndaa se cavi' so' a. ² Dan me se quisij orá chá xti'no nij so', ne aj guun rá sii chree se vaa sii cu'naj Judas Iscariote ta'nií Simón me sii tacuachén man Jesucristó rihaan nij sii taj ri'yunj man Jesucristó a. ³ Ne aj quene'en Jesucristó se vaa quisij guun chij ma'an so' rihaan cunudanj rasuun, qui'yaj Diose, ne aj quene'en so' se vaa sij cavii rej yanj Diose me so' ne quinán' uun so' rihaan Diose a. ⁴ Dan me se gaa quisij chá xti'no nij so', ne quirií Jesucristó cotoó nuu so', ne cata'aa so' 'o yatzi'j toalla, ne tumj so' catuun so' a. ⁵ Veé dan, gaa ne caraa so' na rque rco'oo, gaa ne guun che'e so' na'nu' so' tacóo nij sii tucu'yón se-nana so', ne nachen so' yatzi'j toalla numij catuun so', ne tinacoo so' tacóo nij sii tucu'yón se-nana so' a. ⁶ Dan me se cuchi' so' rihaan sii cu'naj Simón Pedró, ne cataj Pedró rihaan so' a:

—Señor. Ma'an so' na'nu' tacóo aj na' —taj Pedró, xna'anj so' man Jesucristó a.

⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ne ne'en so' me che'é 'yáj dajj cunqo ma'. Tzaj ne vaa güii, ne xcaj so' cuentá adonj —taj Jesucristó rihaan Pedró a.

⁸ —Daj chihaa mij se guun na'nu' so' tacóo a ma' —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Tzaj ne sese se na'nu' 'unj tacóo so', ne se ca'vee guún so' tuvi' 'unj ma' —taj Jesucristó rihaan Pedró a.

⁹ Gaa ne cataj Simón Pedró rihaan Jesucristó a:

—Se na'nu' so' inanj tacóo, man Señor. Ndaa nu' ra'aj do', nu' raj do', na'nu' so' ei —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

¹⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Xa' sii aj cane, tzaj ne taj che'é na'nu' nii man nu' nee man so' ma'. 'Q se aj vaa cuj man so' nanj á. Maan se inanj tacóo so' na'nu' nii nanj adonj. Ne nda' se aj vaa cuj man ta'aj soj, tzaj ne nuve'e taran' soj me sii vaa cuj man ma' —taj Jesucristó a.

¹¹ 'Q se aj quene'en Jesucristó se vaa tacuachén yo'o tuvi' nij so' man so' rihaan nij sii taj ri'yunj man so', ne che'é dan cataj

soj' se vaa nuveé cunudanj nij so' me síí vaa cuj man a.

¹² Dan me se gaa quisij na'nu' Jesucristó tacóo nij so', ne nanuú so' se-cofoó so', ne ca'anj cané uún so' rej ne nij so', gaa ne xná'anj so' man nij so', cataj so':

—Ne'en soj me che'é qui'yáj danj man soj na'. ¹³ Xá' soj, tzaj ne ve'é a'mii soj rihanj, taj soj se vaa sij tucu'yón man soj mej, ne sij uun chij rihaan soj mej, ne cunaj uxrá a'mii soj ei. 'O se ve'é yá 'unj nanj á. ¹⁴ Dan me se 'unj me síí tucu'yón man soj ne 'unj me síí uun chij rihaan soj, tzaj ne guún 'unj mozó rihaan soj ne na'nu' 'unj tacóo soj ei. Che'é dan xcáj soj cuentá se vaa no xcúun soj cunuu nicá' nimán soj ne guun soj mozó rihaan tuvi' soj ne na'nu' soj tacóo tuvi' soj nanj adonj. ¹⁵ Danj inanj qui'yáj, che'é rej me raj quene'en soj man, ne xcáj soj cuentá daj qui'yaj ma'an soj uun adonj. ¹⁶ Cuanó nihánj me cataj xna'anj yá 'unj rihaan soj se vaa nuveé sij uun chij doj me mozó rihaan se-ru'veé mozó ma'. Ne nuveé sij uun chij doj me síí ca'anj suun rihaan síí ca'néé man so' ma'. Ne ase vaa mozó do', ase vaa síí ca'anj suun do', vaa soj rihanj a. Che'é dan daj se qui'yáá 'unj ro', danj gaa qui'yaj soj, qui'yaj suun soj che'é tuvi' soj ei. ¹⁷ Ne aj cunó soj nana nihánj, ne sese qui'yaj soj nu' nana nihánj, ne vaa che'é guun niha' rá soj, ne ya cavii sa' soj adonj. ¹⁸ Tzaj ne ne ca'mij nana nihánj che'é taran' nij soj ma'. Dan me se aj ne'enj man soj sij narii 'unj canocó' manj, tzaj ne vaa che'é quisij guéé nana nihánj nana no rihaan danj Diose adonj: "Síí chá rachruún gaj ro', me síí guun rá tiguúj che'é manj adonj", me nana no rihaan danj Diose a.

¹⁹ "Asij cuano nihánj nu' rej rihaan cataj xna'anj 'unj rihaan soj daj guun rej rihaan, ne cuano nihánj me se ataa quíranj se vaa quíranj, tzaj ne asa' quisij quíranj yo', gaa ne cuchuman rá soj daj sij mej ei. ²⁰ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa xa' síí ve'é nicaj tuvi' gá síí ca'nej 'unj rihaan chumii nihánj, tzaj ne so' me síí ve'é nicaj tuvi' gá ma'anj, ne xa' síí ve'é nicaj tuvi' gá ma'anj, tzaj ne so' me síí ve'é nicaj tuvi' gá síí ca'néé manj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó che'é síí tucuachén man so' rihaan nij síí taj ri'yunj man so' a

²¹ Sij ca'mii Jesucristó nana nihánj, gaa ne quinanó ndo'o rá so', gaa ne guun che'e so' cataj xna'anj so' daj qui'yaj yo'o so' man so', cataj so':

—Cuanó nihánj me se cataj yá 'unj rihaan soj se vaa yo'o tuvi' nij soj me síí tucuachén manj rihaan nij síí taj ri'yunj

manj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síí tucu'yón se-nana so' a.

²² Gaa ne ni'yaj taran' nij so' man tuvi' nij so' a. 'O se ne quene'en nij so' me che'é ca'mii Jesucristó nana vaa danj a ma'. ²³ Dan me se yanj yo'o so' x'núú Jesucristó, ne nichrun' uxrá ne so' gá Jesucristó, ne síí 'eé rá Jesucristó man me so' a. ²⁴ Che'é dan ticun' Simón Pedró raá Simón Pedró rihaan so', che'é rej xna'anj so' man Jesucristó me síí che'e a'mii Jesucristó a. ²⁵ Che'é dan xná'anj tuvi' so' man Jesucristó, cataj so':

—Me síí qui'yaj danj, ga Señor' —taj so', xná'anj so' man Jesucristó a.

²⁶ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Tiguúj 'unj doj rachruún candó nuu rque co'oo, ne rquej man síí qui'yaj danj manj a —taj Jesucristó a.

Gaa ne tiguúj Jesucristó yo'o xco' rachruún rque candó nuu rque co'oo, ne go' so' man síí cu'naj Judas ta'níí síí cu'naj Simón Iscariote a. ²⁷ Ne gaa quisij quita'aa síí cu'naj Judas rachruún yo', gaa ne catáj Satanás nimán so' a. Che'é dan cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Cavii so' ca'anj so' cuaj qui'yáá so' ndaa vaa me rá so' á —taj Jesucristó rihaan Judas yo' a.

²⁸ Tzaj ne a 'o' níj so' ne quene'en me che'é ca'mii Jesucristó nana vaa danj rihaan síí cu'naj Judas a ma'. ²⁹ Dan me se che'é se sij tumé chrúun sa'anj me síí cu'naj Judas, che'é dan guun rá ta'aj nij so' se vaa ca'ne' Jesucristó suun rihaan so' quiraan so' se vaa cachii rihaan nij so' che'é cha'anj do', se vaa go' so' doj sa'anj rihaan nij síí nique do' a.

³⁰ Dan me se nicaj Judas rachruún yo', ne nu' quita'aa so' nu' curihanj so' xe', ne rej nií me yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é suun ca'ne' Jesucristó rihaan ni' a

³¹ Che'é dan gaa quisij curihanj Judas, ne cataj Jesucristó rihaan yo'o nij so' a:

—Daj doj quene'en yuvii se vaa sij sa' uxrá mej sij ca'néé Diose nicaj yu'unj man yuvii, ne che'é dan quene'en nij yuvii se vaa sij sa' uxrá me ma'an Diose adonj. ³² Ne che'é dan quene'en' se vaa sij sa' me ma'anj, qui'yaj Diose, ne nichrun' qui'yaj so' danj nanj adonj. ³³ Nichrun' quínavij orá chéé 'unj gá soj, nanj rej. Dan me se aj cataj 'unj rihaan nij síí uun chij rihaan nij yuvii israelitá se vaa cavii 'unj ca'anj 'unj, ne se guun nucuaj nij so' cuchí' nij so' rej ca'anj 'unj ma'. Ne xa' ma'an soj, tzaj ne nano' ma'an soj manj, ne nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa se guun nucuaj ma'an soj cuchí' ma'an soj rej ca'anj 'unj a ma'. ³⁴ Ne nihánj me suun naca a'nej rihaan soj, se vaa yo'o gaa 'eé rá soj man tuvi' soj ei.

Dan me se daj se cunuu 'ee raj ni'yaj man soj ro', danj gaa qui'yaj soj, gaa 'ee rá soj man tuvi' soj a. ³⁵ Sese gaa 'ee rá soj man tuvi' soj, ne quene'en nu' yuvij man rihaan chumij se vaa sij tucu'yón se-nanaj me soj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nanaj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nana nij ca'mij Pedró che'é Jesucristó a

³⁶ Gaa ne cataj Simón Pedró rihaan Jesucristó a:

—Me rej ca'anj so', ga Señor' —taj Pedró, xná'anj so' man Jesucristó a.

Gaa ne cataj Jesucristó:

—Xa' rej ca'anj 'unj, tzaj ne se guun nucuáa so' canocó' so' manj cuano ma'. Tzaj ne vaa güii, ne canocó' so' manj adonj —taj so' rihaan Pedró a.

³⁷ Gaa ne cataj Pedró rihaan so' a:

—Me che'é se guun nucuáa canocó' man so' cuano, Señor'. 'Q se ca'nej nimanj cavij che'é so' á —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

³⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ya ya ca'nej nimán so' cavi' so' che'ej, rá so' na'. Cuanó nihánj me se cataj yá 'unj rihaan so' se vaa gaa ataa caguaj to'loo, ne va'nuj yá cataj so' se vaa ne ne'en so' manj chuguanj —taj Jesucristó rihaan Pedró a.

14

Nana nihánj taj xna'anj che'é nu' se vaa qui'yaj Jesucristó che'é ni' a

¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan taran' nij so' a:

—Ca'ne' rá soj ga suun guun vij rá á. Cuchuman rá soj ni'yaj soj Diose, ne cuchuman rá soj ni'yaj soj manj ei. ² Tucuá Réj me se vaa ndo'o rej cané yuvij ei. Sese ne vaa danj, ne me che'é cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa ca'anj 'unj naqui'yaj sa' 'unj rej cané ma'an soj, rá soj ga. ³ Ne che'é se ca'anj 'unj naqui'yaj sa' 'unj rej cané soj, che'é dan ne'en soj se vaa ca'na' uún 'unj rihaan soj, ne nacaj 'unj man soj; ndaa síj, gaa ne cané rca'aa taran' ni' yo' ei. ⁴ Ne aj ne'en soj chrej uchi' ndaa rej ca'anj 'unj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nanaj so' a.

⁵ Gaa ne cataj sí cu'naj Tomás rihaan Jesucristó a:

—Ne ne'en núj rej ca'anj so', man Señor. Asa' ca'vee quene'en núj chrej uchi' ndaa rej ca'anj so' ga —taj sí cu'naj Tomás, xná'anj so' man Jesucristó a.

⁶ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ma'anj me guun chrej rihaan soj, ne ma'anj me nana ya cunó soj, ne ma'anj me sí qui'yaj gaa i'na' nimán soj adonj. Sese se ca'vej rá yo'q so' canocó' so' manj, ne daj chihaa mij se cuchí' so' rihaan Réj Diose a ma'. ⁷ Sese ne'en ya soj manj, ne aj ne'en

soj man Réj Diose adonj. Dan me se asij cuano ro', ne'en soj man so' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan Tomás a.

⁸ Gaa ne cataj sí cu'naj Felipé:

—Tjhaán so' man Réé so' rihaan núj, ne guun ya rá núj, Señor —taj Felipé rihaan Jesucristó a.

⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan Felipé a:

—Sij que'ee ndo'o güii cachéé 'unj ga nij soj, ne me che'é ne quene'en so' manj, ga Felipé'. Xa' sí ne'en manj, tzaj ne so' me sí ne'en Réj Diose adonj. Asa' ca'vee cataj so' se vaa me rá so' tjhaán 'unj man Réj Diose rihaan so' ga. ¹⁰ Ne cuchuman ya rá so' se vaa cuyaán vaa rá 'unj ga Réj Diose a. 'Q se xa' nana a'mij, tzaj ne nuveé nana avii raá ma'anj me nana yo' ma'. 'Q se nuu Réj Diose nimanj, ne so' me sí 'yaj suun nu' suun 'yaj sunj adonj. ¹¹ Cuchuman rá soj se vaa cuyaán vaa rá 'unj ga Réj ei. Ca'vee se ne amán rá soj ni'yaj soj man ma'anj, tzaj ne cuchuman rá soj se-nanaj che'é suun 'yaj sunj ei. ¹² Ne cuano nihánj me se cataj yá 'unj rihaan soj se vaa sí amán rá ni'yaj manj me se ase vaa suun 'yaj suun ma'anj ro', danj gaa suun qui'yaj suun ma'an so' uún nanj adonj. Tzaj ne suun sa' doj qui'yaj suun so', che'é se nucu' 'unj rihaan Réj Diose ei. ¹³ Ne me ma'an rasuun cachinj soj rihanj che'é se me soj sí noco' manj, ne nu' yo' qui'yaj che'é soj adonj. Ndaa síj, gaa ne ve'é ca'mij nii che'é Réj Diose, qui'yaj ei. ¹⁴ Sese cachinj soj yo'q rasuun rihanj che'é se me soj sí noco' manj, ne veé danj qui'yaj adonj.

¹⁵ “Sese ya aráj cochroj soj rihanj, ne cunó soj nij nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj a. ¹⁶ Gaa ne cachinj ni'yaj ma'anj rihaan Réj Diose, gaa ne ca'nej so' yo'ó sí cuchí' rihaan soj, ne ra'cu'j ndo'o so' man soj, ne cané so' ga soj nu' cavij nu' ca'anj a. ¹⁷ Dan me se Nimán Diose me sí cuchí' rihaan soj, ne inanj nana ya rque so' man soj a. Tzaj ne se guun nucuaj nij yuvij man rihaan chumij nihánj nacaj nij so' man Nimán Diose a ma'. 'Q se ne ne'en nij so' man so' ma'. Tzaj ne soj me se ne'en soj man so', che'é se ne so' ga soj, ne yo'q cané so' nimán soj adonj. ¹⁸ Se quináj ma'an soj ma'. 'Q se ca'na' uún 'unj rihaan soj ei. ¹⁹ Nichrun' ca'anj 'unj, ne se quene'en uún nij sí man rihaan chumij nihánj manj ma'. Tzaj ne quene'en ma'an soj manj, che'é se yo'q vaa i'na' 'unj ga Diose, ne gaa i'na' nimán soj ga Diose adonj. ²⁰ Asa' quene'en soj manj ne quene'en soj se vaa cuyaán vaa rá 'unj ga Réj, ne cuyaán gaa rá soj ga 'unj nanj adonj. ²¹ Sí nari' se-nanaj ne uno nana yo' ro', sí yo' me sí yá ya aráj cochroj rihanj chuguanj. Ne cunuu 'ee rá Réj Diose man sí aráj cochroj rihanj, ne gaa 'ee rá ma'anj man so', ne quene'en so' manj, qui'yaj ei —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nanaj so' a.

²² Dan me se ca'mii síí cu'naj Judas rihaan so' a. Tzaj ne nuveé sij cu'naj Judas Iscariote me so' ma'. Yo'ó síí cu'naj Judas me a. Dan me se xná'anj so' man Jesucristó, cataj so':

—Me che'é cataj so' cuano nihánj se vaa quene'en núj mán so' qui'yáa so', tzaj ne se quene'en nij síí man rihaan chumií nihánj mán so' ga. Me che'é ca'mii so' danj ga —taj Judas, xná'anj so' man Jesucristó a.

²³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Sese aráj cochroj yo'o so' rihanj, ne sese cuno so' se-nanaj, gaa ne cunuú 'eé rá Réj Diose man so', gaa ne cuchí' núj rihaan so', ne yo'ó cayáán núj ga so' adonj. ²⁴ Xa' síí ne aráj cochroj rihanj, tzaj ne ne uno so' se-nanaj ma'. Ne nana ca'mij cuno soj me se nuveé inanj se-nanaj me nana yo' ma'. Se-nana Réj síí ca'néé manj rihaan chumií nihánj me nana ca'mij cuno soj nanj adonj.

²⁵ “Dan me se cuano yaj ne ma'anj ga soj, ne ca'mij nu' nana nihánj rihaan soj adonj. ²⁶ Tzaj ne vaa güii ca'nej Réj Diose man Nimán so' cuchí' Nimán so' rihaan soj, ne racují ndo'o Nimán so' man soj, gaa ne tucuyón Nimán so' nu' nana man soj, ne ninuj rá soj nu' nana ca'mij rihaan soj, qui'yaj Nimán Diose yo' ei.

²⁷ “Dan me se se xej nuú nimán 'unj tanáj 'unj rihaan soj, ne se xej nuú nimán 'unj rquej man soj, ne se tiha' yu'unj 'unj man soj, ndaa vaa 'yaj nij síí man rihaan chumií nihánj ma'. Ya ya gaa xej nimán soj, qui'yaj yá 'unj adonj. Taj che'é quinanó rá soj ma'. Se kuchu'vi' nimán soj ma'. ²⁸ Aj cuno soj nana ca'mij, se vaa cavii 'unj quínán' 'unj, tzaj ne ca'na' uún 'unj rihaan soj adonj. Sese sij aráj cochroj rihanj me soj, ne guun niha' rá soj cuno soj nana se vaa cavii 'unj quínán' 'unj yan yanj Réj Diose ei. Uun chij doj Réj rihanj nanj adonj.

²⁹ “Cuanó nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj daj quirán' 'unj rej rihaan ní', ne asa' quisij quirán' 'unj danj, gaa ne me rá 'unj cuchuman rá soj n'iyaj soj manj chuguanj. ³⁰ Se ca'mij que'ee doj nana rihaan soj a ma'. 'O se daj doj ca'na' síí chree síí guun chij rihaan chumií nihánj, ne a doj se ca'vee guun chij so' rihanj a ma'. ³¹ Tzaj ne me rá 'unj quene'en nij síí man rihaan chumií nihánj se vaa aráj cochróó 'unj rihaan Réj Diose, ne che'é dan qui'yá ndaa vaa cataj xna'anj so' rihanj adonj. Canicun' caya soj, ne cavii ní' ca'anj ní' ei —taj Jesucristó rihaan nij síí tucuyón se-nanaj so' a.

15

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa yo'ó ya'aa coj chruj uvá ro', danj vaa Jesucristó, ne ase vaa ya'aa ra'a avii xráa ya'aa manj ro', danj vaa ní' a

¹ Gaa ne cataj uún Jesucristó a: —Ase vaa yo'ó ra'a manj chruun uvá ro', danj vaa yá 'unj, ne Réj Diose me síí tumé chruun uvá yo' chuguanj. ² Ne a me ma'an 'o ra'a chruun yo' ne rii chruj uvá, ne a'néj so' man ra'a yo' nanj adonj. Tzaj ne ra'a chruun man chruj uvá raá me se ve'é a'ne' so' man yo', gaa ne cumán doj chruj uvá raá yo' uún ei. ³ Dan me se ra'a chruun cachij sa' me soj, che'é se aj cuno soj nana ca'mij rihaan soj ei. ⁴ 'O nuú rá soj manj, ne 'o nuú 'unj nimán soj a. Dan me se xa' ra'a chruun uvá, tzaj ne se ca'vee cumán chruj raá yo' sese ma'an inanj yo' a ma'. Ne ase vaa ra'a chruun chruj uvá ro', danj vaa soj, ne sese se cuno sa' soj rihanj, ne sese ca'anj yanj soj rihanj, ne se ca'vee qui'yaj soj ndaa vaa me rá Réj Diose qui'yaj soj ma'.

⁵ “Dan me se 'unj nihánj me ma'an ra'a manj coj chruj uvá, ne soj me ra'a catuun avii xráa ra'a manj ei. Ne sese yo'ó cuno soj rihanj, ne sese yo'ó cunuú 'unj nimán soj, ne qui'yaj uxrá soj se vaa me rá Diose qui'yaj soj chuguanj. 'O se sese se racují 'unj man soj, ne se guun nucujaj soj qui'yaj suun soj a doj suun sa' ma'. ⁶ Sese se ca'vej rá yo'ó so' quinaj so' ga 'unj, ne quirí'ij nii man so', ndaa vaa 'yaj nii man ra'a chruun yo', ne canacoo yo', ne naqui'yaj chre' nii man nij ra'a chruun yo', ne quirí'ij nii man nij yo' rihaan ya'an ei. Dan me se cacaa nu' nij síí vaa danj nanj adonj.

⁷ “Tzaj ne sese yo'ó cuno soj rihanj, ne sese yo'ó cunuú se-nanaj nimán soj, ne ca'vee se me ma'an rasuun guun rá soj cachinj soj rihanj, ne rquej man soj chuguanj. ⁸ Che'é se uno soj rihanj, che'é dan a'mii sa' yuvij che'é Réj Diose, ne che'é dan guun nucujaj soj qui'yaj suun ndo'o soj suun sa', ne sese cuno sa' soj rihanj, ne síí tucuyón se-nanaj me soj adonj. ⁹ Dan me se daj se 'eé rá Réj manj ro', danj vaa 'eé raj man soj chuguanj. Ne yo'ó gaa 'eé raj n'iyaj 'unj man soj, qui'yaj soj ei. ¹⁰ Sese a'néé sa' soj suun a'nej rihaan soj, ne yo'ó gaa 'eé raj man soj a. Veé danj 'yáa 'unj, ne a'néé sa' 'unj suun a'ne' Réj Diose rihanj, ne yo'ó 'eé rá so' manj adonj.

¹¹ “Nu' nana nihánj cataj xna'anj 'unj rihaan soj che'é se me raj gaa niha' uxrá raj n'iyaj 'unj man soj, ne me raj gaa niha' uxrá rá ma'an soj uún a. ¹² Nihánj me suun sa' ya a'nej rihaan soj cuno soj ei. Nda' rá se vaa 'eé raj n'iyaj 'unj man soj ro', danj gaa 'eé rá soj n'iyaj soj tuvi' soj ei. ¹³ Dan me se sese ca'vej rá yo'ó so' nayan so' rihaan tuvi' so' caví' so' che'é tuvi' so', ne sij 'eé ya rá man tuvi' me so', ne taj vaj a doj síí 'eé doj rá man tuvi' rihaan síí ca'vej caví' che'é tuvi' a ma'. ¹⁴ Ne nij soj me se tuvij me soj sese qui'yaj soj ndaa vaa cataj xna'anj 'unj rihaan soj nanj adonj. ¹⁵ Rej rihaan ní' me se se cataj 'unj se vaa se-mozó 'unj me soj

a ma'. 'Q se mozó me se ne ne'en so' daj 'yaj sí uun chij rihaan so' ma'. Xa' soj, tzaj ne aj cataj 'unj se vaa tuvij me soj, che'é se aj cataj xna'anj 'unj rihaan soj nu' se vaa cataj Réj Diose rihaan adonj. ¹⁶ Ne quinarij soj manj a ma'. Tananj ma'an 'unj nihánj quinarij man soj ne cuné! 'unj man soj, yan cavij soj qui'yaj ndo'o soj se vaa me rá Diose qui'yaj soj, ne se quinavij suun sa' 'yaj suun soj daj chihaa mij ma'. Ne che'é se cuné! 'unj man soj, che'é dan me ma'an rasuun cachij soj rihaan Réj Diose che'é se me soj sí noco' manj, ne rque so' rasuun yo' man soj adonj. ¹⁷ Nihánj me se vaa cataj xna'anj 'unj rihaan soj, se vaa gaa 'ee rá soj man tuvi' soj ei —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nanā so' a.

Nana nihánj me taj xna'anj Jesucristó se vaa nij ndo'o qui'yaj nij sí man rihaan chumij nihánj man ní a

¹⁸ Gaa ne cataj uún Jesucristó a:

—Sese quitaj ri'yunij nij sí man rihaan chumij nihánj ni'yaj nij so' man soj, ne xcaj soj cuentá se vaa asino yaan quitáa ri'yunij nij so' man ma'anj a. ¹⁹ Sese sij man rihaan chumij nihánj uun me ma'an soj, ne gaa niha' rá yo'ó nij sí man rihaan chumij nihánj ni'yaj nij so' man soj asuun, tzaj ne narij 'unj man soj se vaa tanáj soj chumij nihánj ne canoco' soj manj, ne che'é dan nuveé sij man rihaan chumij nihánj me soj cuano ma'. Che'é dan táa ri'yunij nij sí man rihaan chumij nihánj ni'yaj nij so' man soj ei.

²⁰ "Yo'o cunuú rá soj nana nihánj nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nuveé sij uun chij doj me mozó rihaan se-ru'vee mozó ma'. Che'é se canoco' nij sí taj ri'yunij manj qui'yaj nij so' sayuun manj ro', che'é dan ne'en soj se vaa ndaa ma'an soj do', canoco' nij so' qui'yaj nij so' sayuun nanj adonj. Ne che'é se ne cunó nij so' se-nanāj, ne che'é dan ne'en soj se vaa se cunó nij so' se-nanā soj a man adonj. ²¹ Dan me se qui'yaj nij so' nu' se nij yo' man soj, che'é se me soj sí noco' manj, che'é se ne ne'en nij so' man sí ca'neé manj chuguanj. ²² Sese ne ca'na' 'unj, ne sese ne ca'mij ga nij so', ne taj vaj cacun' tumé nij so' saj ma'. Tzaj ne cuano nihánj me se natá' 'unj se-nanā Diose rihaan nij so', ne se ca'vee cataj nij so' se vaa nuveé sij taj ri'yunij man Diose me nij so' ma'. ²³ 'Q se sí taj ri'yunij manj ro', so' me sí taj ri'yunij man Réj Diose ei. ²⁴ Ne suun sa' nocoo qui'yaj sunj quene'en nij so' me se ne qui'yaj a yo'ó yuvij suun sa' nocoo vaa danj ma'. Ne sese ne qui'yaj suun sa' nocoo yo' quene'en nij so', ne ne tumé nij so' cacun' saj ma'. Tzaj ne yaj me se aj quene'en nij so' nij suun sa' nocoo qui'yaj sunj, ne quitáa ri'yunij nij so' man 'unj, man Réj Diose

do', nanj adonj. ²⁵ Tzaj ne nihánj me se quisij ya nu' nana nihánj nana no rihaan se-tucuanj Moisés nana nayaa ma'an nij so' se vaa, "Quitáa ri'yunij rma'an nij so' manj", taj se-tucuanj Moisés yo', ne veé danj qui'yaj guéé nij so' nanj adonj.

²⁶ "Dan me se ca'nej 'unj Nimán Diose cavij so' rej ne Diose ca'na' so' rihaan soj, ne racuij so' man soj, ne inanj nana ya rque so' man soj, ne asa' ca'na' Nimán Diose rihaan soj, gaa ne cataj xna'anj so' rihaan soj che'ej ei. ²⁷ Ne cataj xna'anj ma'an soj che'ej, che'é rej asij guun che'ej cachéé 'unj rihaan chumij nihánj, cachéé soj gaj ei.

16

¹ "Nihánj me quisij cataj xna'anj 'unj nu' nana nihánj rihaan soj, che'é rej na'vej raj guun na'aj soj che'é se vaa quiran' soj a. ² 'Q se se ca'vej rá nij sí israelitá cunuú chre' soj ga nij so' rá ve' tucu'yón nij so' se-tucuanj Moisés ma'. Ne quisij güi guun rá nij so' se vaa nuveé sij noco' man Diose me soj, ne guun rá sí ticavi' man soj se vaa ve'é uxrá 'yaj suun so' rihaan Diose gaa ticavi' so' man soj a. ³ Danj qui'yaj nii, che'é rej ne ne'en uxrá nii man Réj Diose do', man ma'anj do' a. ⁴ Tzaj ne nihánj me cataj xna'anj 'unj nu' nana nihánj rihaan soj, che'é rej asa' quiran' soj nu' sayuun nihánj, ne ninuj rá soj se vaa aj cataj xna'anj 'unj rihaan soj che'é nu' nihánj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nanā so' a.

Nana nihánj me taj xna'anj Jesucristó se vaa ca'anj so' ne ca'na' Nimán Diose rihaan ní a

Gaa ne cataj uún Jesucristó a:

—Ne cataj xna'anj 'unj nu' nana nihánj rihaan soj gaa guun che'ej soj cachéé soj gaj, che'é se cachéé ma'anj ga soj, ne che'é dan ne cachij nana vaa danj rihaan soj ma'. ⁵ Tzaj ne cuano nihánj me se quinān' uún 'unj rihaan sí ca'neé manj rihaan chumij nihánj, ne me che'é ne xná'anj soj manj me rej ca'anj 'unj ga. ⁶ Tzaj ne che'é se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa ca'anj 'unj ro', che'é dan nanó ndo'o rá soj ne nuu xru' rá soj chuguanj. ⁷ Tzaj ne ya vaa nana nihánj nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj, se vaa cavij sa' soj doj che'é se ca'anj 'unj adonj. 'Q se sese se ca'anj 'unj, ne se ca'na' Nimán Diose rihaan soj ma'. Tzaj ne sese ca'anj 'unj, ne ca'nej 'unj man so' rihaan soj adonj. ⁸ Ne asa' quisij ca'na' so', ne cutá' so' cacun' xráa nij sí man rihaan chumij nihánj se vaa tumé nij so' cacun' do', se vaa ataa cunuú sa' nij so' rihaan Diose do', se vaa ca'nej ya Diose cacun' che'é nij so' do' a. ⁹ Dan me se che'é se ne cuchuman rá nij yuvij ni'yaj nij so' manj ro', che'é dan cataj Nimán Diose se vaa tumé nij so' cacun' a. ¹⁰ Che'é se cavij

'unĵ quĵnán' 'unĵ rej yanĵ Réj Dioŝe ne ŝe quene'en ŝoj doĵ manĵ ro', che'é dan cataĵ Nimán Dioŝe se vaa ataa cunuĵ sa' nij yuviĵ rihaan Dioŝe a. ¹¹ Che'é se aĵ ca'ne' Dioŝe cacun' che'é síf chree síf uun chĵj rihaan chumiĵ nihánĵ ro', che'é dan cataĵ Nimán Dioŝe se vaa ca'ne' Dioŝe cacun' che'é ma'an nij yuviĵ uún adonĵ.

¹² “Dan me se vaa uxrá doĵ nana me raj cataĵ xna'anĵ 'unĵ rihaan ŝoj, tzaj ne ŝe guun nucuĵaj ŝoj cunĵ ŝoj nana yo' cuano a ma'. ¹³ Tzaj ne asa' quisiĵ ca'na' Nimán Dioŝe yo', ne tucu'yón ŝoj nu' nana ya rihaan ŝoj nanĵ ei. 'Q se ŝij a'mii inañĵ nana ya me so' adonĵ. 'Q se ŝe ca'mii ŝoj nana caviĵ raá ŝoj ma'. Tanaĵ ca'mii ŝoj inañĵ nana cataĵ xna'anĵ Dioŝe cunĵ ŝoj, ne dan me se cataĵ xna'anĵ ŝoj che'é se vaa ca'na' rihaan ŝoj rej rihaan ŝoj nanĵ adonĵ. ¹⁴ Ca'mii sa' ŝoj che'é 'unĵ, che'é se niĵaj ŝoj se-nanaĵ, ne niĵaj ŝoj nu' si'yáj, ne cataĵ xna'anĵ ŝoj nana yo' rihaan ŝoj chuguanĵ. ¹⁵ Nu' se niĵaj Réj Dioŝe me se si'yáj me yo' ei. Che'é dan cataĵ 'unĵ se vaa niĵaj ŝoj si'yáj, ne tĵhaan ŝoj rihaan ŝoj a —taj Jesucristó rihaan nij síf tucu'yón se-nana ŝoj a.

Nana nihánĵ me taj xna'anĵ Jesucristó che'é güii guun niha' rá nij síf tucu'yón se-nana ŝoj a

¹⁶ Gaa ne cataĵ uún Jesucristó:

—Cachen doĵ, gaa ne ŝe quene'en ŝoj manĵ ma'. Gaa ne cachĵn doĵ uún, gaa ne quene'en uún ŝoj manĵ chuguanĵ —taj Jesucristó rihaan nij síf tucu'yón se-nana ŝoj a.

¹⁷ Che'é dan xná'anĵ nij síf tucu'yón se-nana ŝoj man tuvi' nij ŝoj, cataĵ nij ŝoj:

—Me che'é ca'mii ŝoj nana vaa danĵ se vaa, “Cachen doĵ, gaa ne ŝe quene'en ŝoj manĵ, ne cachĵn doĵ uún, gaa ne quene'en uún ŝoj manĵ, che'é se caviĵ 'unĵ quĵnán' 'unĵ rej yanĵ Réj Dioŝe a”. Me che'é tu'va ŝoj danĵ, rá ŝoj ga —taj nij síf tucu'yón se-nana Jesucristó, xná'anĵ nij ŝoj man tuvi' nij ŝoj a.

¹⁸ Che'é dan xná'anĵ uún nij ŝoj, cataĵ nij ŝoj:

—Me che'é ca'mii ŝoj nana “cachen doĵ” ga. 'Q se ne ne'en uxrá núĵ daj taj ŝoj a ma' —taj nij ŝoj rihaan tuvi' nij ŝoj a.

¹⁹ Quene'en Jesucristó se vaa me rá nij ŝoj xna'anĵ nij ŝoj man ŝoj, ne che'é dan xná'anĵ ma'an ŝoj man nij ŝoj, cataĵ ŝoj:

—Me che'é xná'anĵ ndo'oj ŝoj man tuvi' ŝoj che'é nana ca'mij, se vaa cachĵn doĵ, gaa ne ŝe quene'en uún ŝoj manĵ, gaa ne cachĵn doĵ uún, gaa ne quene'en uún ŝoj manĵ ga. ²⁰ Cuanĵ nihánĵ me cataĵ yá yá 'unĵ rihaan ŝoj se vaa ta'vee ŝoj ne quinanĵ ndo'oj rá ŝoj, tzaj ne guun niha' rá nij síf man rihaan chumiĵ nihánĵ adonĵ. Nda' se quinanĵ ndo'oj rá ŝoj, tzaj ne cachĵn doĵ, gaa ne guun niha'

uxrá nimán ŝoj nanĵ ei. ²¹ Dan me se chana uchruĵ ne'ej me se nanĵ ndo'oj rá no', che'é se daj doĵ quisiĵ orá cuchruĵ no' ne'ej, tzaj ne gaa quisiĵ ca'ngaa ne'ej, ne ni'yón no' nu' sayuun quiran' no' nanĵ ei. 'Q se uun niha' ndo'oj rá no' che'é se ca'ngaa yuviĵ rihaan chumiĵ nanĵ adonĵ. ²² Ne xa' ŝoj, tzaj ne cuano nihánĵ me se nanĵ rá ŝoj, tzaj ne vaa güii quene'en uún 'unĵ man ŝoj, gaa ne guun niha' uxrá rá ŝoj, ne taj vaj a doĵ síf ca'nee se niha' nimán ŝoj a ma'. ²³ Ne güii dan me se ŝe xná'anĵ ŝoj a doĵ nana manĵ a ma'. Ya ya cataĵ xna'anĵ 'unĵ rihaan ŝoj cuano se vaa me ma'an rasuun cachĵn ni'yaj ŝoj rihaan Réj Dioŝe ne cataĵ tu'va ŝoj se-chuĵvij, ne rque ŝoj nu' yo' man ŝoj adonĵ. ²⁴ Dan me se nda' se ŝij nocoĵ manĵ me ŝoj, tzaj ne gaa rque me se ne cachĵn ni'yaj ŝoj a doĵ rasuun rihaan Dioŝe ma'. Cachĵn ni'yaj ŝoj, ne quir' ŝoj ei. Ndaa ŝij, gaa ne gaa niha' uxrá rá ŝoj adonĵ —taj Jesucristó rihaan nij síf tucu'yón se-nana ŝoj a.

Nana nihánĵ me taj xna'anĵ Jesucristó se vaa quinan' ŝoj rihaan Rej so' Dioŝe ne ca'na' uún ŝoj rihaan chumiĵ a

²⁵ Gaa ne cataĵ uún Jesucristó a:

—Dan me se aĵ ca'mii cachĵn ndo'oj rihaan ŝoj che'é rasuun nihánĵ, tzaj ne vaa güii, ne ŝe ca'mii cachĵn doĵ rihaan ŝoj a ma'. Tanaĵ nana niĵa nata' 'unĵ rihaan ŝoj che'é Réj Dioŝe a. ²⁶ Ne güii dan me se cachĵn ni'yaj ŝoj rasuun rihaan Réj Dioŝe, ne cataĵ tu'va ŝoj se-chuĵvij, ne taj che'é cataĵ 'unĵ rihaan ŝoj se vaa ma'anĵ cachĵn ni'yaj rihaan Réj che'é ŝoj a ma'. ²⁷ 'Q se ma'an Réj Dioŝe 'eĵ rá man ŝoj, che'é se ŝij aráj cochroĵ rihanĵ me ŝoj, ne amán rá ŝoj se vaa caviĵ 'unĵ rihaan Réj Dioŝe nanĵ á. ²⁸ Dan me se caviĵ 'unĵ rihaan Réj Dioŝe, ne ca'na' 'unĵ rihaan chumiĵ nihánĵ, gaa ne caviĵ uún 'unĵ rihaan chumiĵ nihánĵ, ne nucu' uún 'unĵ rihaan Réj Dioŝe adonĵ —taj Jesucristó rihaan nij síf tucu'yón se-nana ŝoj a.

²⁹ Gaa ne cataĵ nij síf tucu'yón se-nana ŝoj a:

—Cuanĵ nihánĵ me se nana niĵa a'mii ŝoj no núĵ, ne a doĵ ne ca'mii cachĵn ŝoj ma'. ³⁰ Nihánĵ me se ne'en núĵ se vaa ne'en ŝoj cunudanĵ, ne ndaa ne'en ŝoj me nana uun rá yuviĵ xna'anĵ yuviĵ man ŝoj a. Che'é dan amán rá núĵ se vaa caviĵ ŝoj rihaan Dioŝe nanĵ á —taj nij síf tucu'yón se-nana Jesucristó a.

³¹ Gaa ne xná'anĵ Jesucristó man nij ŝoj, cataĵ ŝoj:

—Ndaa yaj cuchumán ya rá ŝoj na'. ³² Dan me se quisiĵ güii, ne ve'e aĵ quisiĵ güii yo', ne cha'nuĵ ŝoj, ne inĵ rej cunanĵ 'o' ŝoj, ca'anĵ ŝoj, ne tanáj ŝoj man orún' 'unĵ nanĵ á. Tzaj ne ŝe quinanĵ orún' 'unĵ ma'. 'Q se niĵun' Réj Dioŝe gaj adonĵ. ³³ Nu' nana nihánĵ ca'mij

rihaan soj, che'é se me raj gaa xej nimán soj che'é rej noco' soj manj, tzaj ne quiran' soj sayuun rihaan chumiñ nihánj, tzaj ne vaa che'é guun niha' rá soj, ne guun ya ya rá soj se vaa 'unj nihánj qui'yaj canaán ya rihaan chumiñ nihánj ei —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana' so' a.

17

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Jesucristó gaa cachúñ ni'yaj so' rihaan Rej so' Diose a

¹ Quisíj ca'mii Jesucristó nana dan rihaan nij sí tucu'yón se-nana' so', gaa ne naxcaj rihaan so', ni'yaj so' rej xta', ne cataj so':

—Aj quisíj orá yo', Ataj. Ve'é cavii 'unj sij ta'nij so', qui'yáá so', gaa ne ve'é ca'mii yuviñ che'é so', qui'yáj, ² che'é se guun chíj 'unj rihaan cunudañ yuviñ, qui'yáá so' a. Ne che'é dan nu' nij sí rqué so' manj me se gaa i'na' nij so' nu' cavii nu' ca'anj, qui'yáj a. ³ Ne sí gaa i'na' nu' cavii nu' ca'anj me se so' me sí ne'en mán so' dq', mán 'unj do' a. Dan me se grún' so' me Diose ya, ne 'unj Jesucristó me sí ca'neé so' rihaan chumiñ nihánj adonj. ⁴ Dan me se aj qui'yaj sunj nu' suun ca'ne' so' rihaan, ne che'é dan aj ca'mii sa' nij yuviñ man rihaan chumiñ nihánj che'é so' nanj adonj. ⁵ Ne cuano nihánj me se qui'yáá so' cavii sa' 'unj ga ma'án so', Ataj Chij, ndaa vaa cavii sa' 'unj ga so' asij ataa guun chumiñ nihánj a.

⁶ “Ne xa' nij sí rqué so' manj sí cavii rihaan chumiñ nihánj, tzaj ne cataj xna'anj 'unj se-nana' so' rihaan nij so', ne sij cuno rihaan so' me nij so', ne rqué so' man nij so' rihanj, ne aj canoco' nij so' se-nana' so' nanj á. ⁷ Nihánj me se ne'en nij so' se vaa nij rasuun nicaj 'unj me se ma'án so' me sí rqué nu' rasuun yo' manj nanj adonj. ⁸ 'Q se cataj xna'anj 'unj nu' nana rqué so' manj rihaan nij so', ne cuno nij so', ne ne'en ya nij so' se vaa cavii 'unj rihaan so', ne amán rá nij so' se vaa ca'neé so' manj rihaan chumiñ nihánj a.

⁹ “Nihánj me se achúñ ni'yáá 'unj rihaan so' che'é nij so' a. Ne xa' che'é nij sí man rihaan chumiñ nihánj, tzaj ne se cachúñ ni'yáá 'unj che'é cunudañ nij so' ma'. Maan inanñ che'é nij sí rqué so' manj me cachúñ ni'yáá 'unj rihaan so' adonj. 'Q se sij uno rihaan so' me nij so' nanj á. ¹⁰ Ne nij sí noco' manj me se noco' nij so' mán so', ne nij sí noco' mán so' ro', noco' manj, ne aj cavii sa' 'unj, qui'yaj nij so' nanj á. ¹¹ Ne nihánj me se nuví' 'unj yáán rihaan chumiñ nihánj a ma'. 'Q se nij sí nihánj yáán rihaan chumiñ nihánj adonj. 'Unj me se quínán' 'unj rej yanj so' nanj adonj. Dan me se nij sí rqué so' manj me se qui'yáá so' se ndo'o, ne cutumé so' man nij so', che'é rej yo'o' cuno nij so' rihaan

so', Ataj Chij. Ne cuyaán gaa rá nij so' ga ní' ei. ¹² Gaa cayáán 'unj ga nij so' me se tumej man nij so' cuno nij so' rihaan so' a. Che'é se rqué so' man nij so' rihanj ro', che'é dan ve'é tumej man nij so' a. Ne cunaj cutumej man nij so' adonj. Ne a 'ó nij so' ne ca'anj ni'ya, qui'yáj ma'. Tzaj ne quene'en so' se vaa ca'anj ni'ya yo'o' tuvi' nij so', ne grún' so' ca'anj ni'ya, ne dan me se quisij ya nu' nana no rihaan dáán so' adonj.

¹³ “Nihánj me se quínán' 'unj rej yanj so', ne a'mii 'unj nu' nana nihánj gaa vaj 'unj rihaan chumiñ nihánj, che'é se me raj gaa niha' uxrá rá nij so' ndaa se vaa niha' rá ma'anj adonj. ¹⁴ Aj rquej se-nana' so' rihaan nij so', ne che'é dan táá ri'yunj nij sí man rihaan chumiñ nihánj ni'yaj nij so' man nij sí rqué so' manj a. 'Q se ase vaa 'unj ro', danj vaa nij sí rqué so' manj, ne nuveé sij man rihaan chumiñ nihánj me nij so' a ma'.

¹⁵ “'Q se se cachúñ ni'yáá 'unj se vaa ca'neé so' man nij so' rihaan chumiñ nihánj ma'. 'Q se me rá 'unj cutumé so' man nij so' se cunuu chí'ij nimán nij so' a man adonj. ¹⁶ Dan me se ase vaa 'unj vaa nij so', ne nuveé sij man rihaan chumiñ nihánj me nij so' ma'. ¹⁷ Inañ nana ya cuno nij so', qui'yáá so', gaa ne sa' inanñ gaa nij so' rihaan so' á. Ne se-nana' ma'án so' me nana ya yo' ei. ¹⁸ Dan me se ca'neé 'unj man nij so' rihaan chumiñ nihánj, ndaa vaa ca'neé so' man ma'anj rihaan chumiñ nihánj a. ¹⁹ Ne nihánj me se inanñ qui'yaj sunj rihaan so' cavii 'unj che'é nij so', che'é rej cunuu sa' ya nij so' rihaan so' adonj.

²⁰ “Ne nuveé inanñ che'é nij sí nihánj me achúñ ni'yáj rihaan so' a ma'. Tananj achúñ ni'yáá 'unj che'é nij sí cuno se-nana' so' ne cuchuman rá ni'yaj manj vaa güi, qui'yaj nij sí nihánj sí nata' se-nana' so' nanj adonj. ²¹ Dan me se, né so' ga 'unj, Ataj Chij, ne né 'unj ga so' a. Ne 'o' rcua'áan ní', ne dan me se achúñ ni'yáá 'unj che'é taran' nij so' se vaa cuyaán gaa rá taran' nij so' uún, ne yo'o' noco' nij so' man ní', ne che'é dan cuchuman rá nij sí man rihaan chumiñ nihánj se vaa ca'neé so' manj rihaan chumiñ nihánj a. ²² Ne ase vaa cavii sa' 'unj qui'yáá so' ro', danj cavii sa' nij so', qui'yáj, che'é se me rá 'unj cuyaán gaa rá nij so' ndaa rá se vaa 'yaj ma'án ní' a. ²³ Dan me se cayáán 'unj ga nij so' ndaa vaa yáán so' ga 'unj, gaa ne quisij nij so' nari' nij so' nu' nana ya, ne ase vaa grún' yuviñ ro', danj gaa nij so' a. Ndaa síj, gaa ne quene'en nij sí man rihaan chumiñ nihánj se vaa ca'neé so' manj ne 'ee rá so' man nij sí rqué so' manj ndaa vaa 'ee rá so' manj adonj.

²⁴ “Ne xa' nij sí rqué so' manj, tzaj ne me rá 'unj cayáán nij so' ga 'unj rej cayáán 'unj, Ataj. 'Q se me rá 'unj quene'en nij so' se vaa cavii sa' 'unj qui'yáá so' á. 'Q se asij

ataa qui'yáa so' chumij nihánj me se aj 'eé rá so' manj, ne cavii sa' 'unj, qui'yáa so' ei. ²⁵ Ataj Chij, sa' inanj 'yáa so' ei. Tzaj ne ne ne'en nij síu man rihaan chumij nihánj man so' ma'. Tzaj ne 'unj me se quene'enj man so', ne quene'en nij síu nihánj se vaa ca'néé so' manj rihaan chumij nihánj a. ²⁶ Ne cataj xna'anj 'unj rihaan nij so' daj sij mé so', ne cataj 'unj doj rihaan nij so', che'é rej gaa 'eé rá so' man nij so' ndaa vaa 'eé rá so' manj, ne cayáan 'unj ga nij so' a —taj Jesucristó, cachíin ni'yaj so' rihaan Diose a.

18

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa quita'aa nij tanuu man Jesucristó a

¹ Gaa quisij ca'mii Jesucristó nu' nana vaa danj, gaa ne cavii so' ga nij síu tucu'yón se-nana so', ne ca'anj nij so' rej xco chráa cu'naj Cedrón, ne chuchi' nij so' 'o naa chruun, ne catúj taran' nij so' a. ² Ne síu cu'naj Judas síu taçuachén man Jesucristó rihaan nij síu taj ri'yun man Jesucristó me se aj quene'en so' rej yo' a. 'Q se aj guun que'eé ndo'o cunuu chre' Jesucristó rej yo' ga nij síu tucu'yón se-nana so' a. ³ Dan me se nicaj Judas man nij tanuu do', man nij se-mozó nij xrej atá suun nocoo doj do', man nij se-mozó nij síu fariseo do', ca'anj so' rej yo' a. Ne nicaj nij so' aga' ya'an do', ca' acaa do', neé espadá do', nicaj nij so' vaj nij so' rej yanj Jesucristó ga nij síu tucu'yón se-nana so' a. ⁴ Dan me se quene'en Jesucristó nu' se vaa quiran' so', tzaj ne curihanj so', ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Me síu nano' soj ga —taj so', xná'anj so' man nij so' a.

⁵ Gaa ne cataj nij so' rihaan so' a:

—Nano' núj man Jesús síu cavii chuman' Nazaret a —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

—'Unj me so' ei —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Dan me se canicun' síu cu'naj Judas ga nij so' 'na' so' ga nij so' a. ⁶ Dan me se gaa cataj Jesucristó se vaa ma'an so' me síu nano' nij so', gaa ne nu' naxuun nij so' man nij so', ne naxru' nij so' rihaan yo'óo a. ⁷ Gaa ne xná'anj uún Jesucristó man nij so', cataj so':

—Me síu nano' soj ga —taj uún Jesucristó a.

Gaa ne cataj uún nij so':

—Jesús síu cavii chuman' Nazaret a —taj uún nij so' a.

⁸ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Aj cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa 'unj me so' ei. Sese 'unj me síu nano' soj, ne ca'ne' rá soj ca'anj nij síu nihánj á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

⁹ Danj ca'mii so' rihaan nij tanuu che'é rej ca'vee quisij ya nu' nana ca'mii so' rihaan

Diose se vaa ne ca'anj ni'ya a 'ó nij síu rqué Diose man so' a.

¹⁰ Dan me se nicaj síu cu'naj Simón Pedró neé espadá, ne quirii so' taneé so', ne go' so' raá se-mozó xrej atá suun nocoo doj, ne veé danj güéj nuj xréé so' rej nuva' so', qui'yaj Pedró a. Ne mozó yo' ro', cu'naj Malco a. ¹¹ Dan me se cataj Jesucristó rihaan Pedró a:

—Na'nej sa' so' taneé so' rque nuj á. Dan me se ase vaa 'o tazá nuu na vinó rqué Réj Diose manj co'oj ro', danj vaa sayuun nihánj rihanj, ne me che'é na'vej rá so' co'oj man yo' ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man Pedró a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj nicaj nii man Jesucristó rihaan síu cu'naj Anás a

¹² Dan me se quita'aa nij tanuu do', síu uun chij rihaan nij tanuu do', nij se-mozó nij síu uun chij rihaan nij yuvij israelitá do', man Jesucristó, ne numij nij so' ra'a so', ¹³ ne asino yaan ca'anj nicaj nij so' man so' rihaan síu cu'naj Anás a. Dan me se síu cu'naj Anás yo' me se rej chej síu cu'naj Caifás me so', ne Caifás me síu guun xrej atá suun nocoo doj yo' yo' a. ¹⁴ Ma'an síu cu'naj Caifás me síu narqué chrej rihaan nij síu uun chij rihaan nij yuvij israelitá se vaa vaa che'é cavi' 'o snó'o che'é cunudanj nij yuvij israelitá yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj síu cu'naj Pedró se vaa nuveé sij nocoo man Jesucristó me so' a

¹⁵ Dan me se canoco' Simón Pedró do', yo'ó síu tucu'yón se-nana Jesucristó do', rej xco Jesucristó a. Ne yo'ó so' me se sij ne'en xrej atá suun nocoo doj man me so', ne catúj so' ga Jesucristó ta'yaa tucua' xrej atá suun nocoo doj a. ¹⁶ Ne Pedró me se quínaj so' xe' rej nichrun' ta'yaa a. Che'é dan curihanj yo'ó síu tucu'yón se-nana Jesucristó yo', ne ca'mii so' ga chana' tumé ta'yaa, ne catúj Pedró uún, qui'yaj so' a. ¹⁷ Dan me se xná'anj chana' tumé ta'yaa man Pedró, cataj no':

—Ne núvé so' me síu tucu'yón se-nana síu nihánj na' —taj no', xná'anj no' man Pedró a.

Ne cataj so':

—Taj ma' —taj Pedró yo' a.

¹⁸ Ne nicun' nij mozó do', nij tanuu do', rej nachráj nii ya'an a. 'Q se acoj tihá' rej man nij so', ne cunuu guun nij so' ya'an a. Ne ca'anj Pedró uún cunuu guun ma'an so' ya'an a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Jesucristó rihaan síu cu'naj Anás a

¹⁹ Dan me se síu cu'naj Anás síu cayáan xrej atá suun nocoo doj asij rque doj ro', xná'anj so' man Jesucristó che'é nij síu tucu'yón

se-nanā Jesucristó dɔ', che'é ma'an nana tucu'yón Jesucristó man nij so' dɔ' a. ²⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—'Unj ro', ca'mii ranga' rihaan cunudanj nij yuvij a. Nu' güi tucu'yón 'unj se-nanā rá ve' tucu'yón ní se-tucuanj Moisés dɔ', rá nuví nocɔo dɔ', ne yo' me rej nuu chre' taran' soj sijn uun chij rihaan nij yuvij israelitá a. Ne taj vaj nana ne ca'mii yuve 'unj ma'. ²¹ Me che'é xná'anj soj manj ga. Xná'anj soj man nij yuvij cuno nana ca'mij á. Veé nij so' ne'en ya daj ca'mii 'unj nanj ei —taj Jesucristó rihaan sí cu'naj Anás yo' a.

²² Quisj ca'mii Jesucristó danj, gaa ne coxro yo'q mozó nicun' rej yo' xruy Jesucristó, ne cataj so':

—Me che'é ca'mii sɔ' danj rihaan xrej atá suun nocɔo doj —taj so', guun yuvaá so' man Jesucristó a.

²³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Sese ca'mii chí'ij 'unj, ne cataj so' me nana chí'ij ca'mij á. Tzaj ne sese ca'mii sa' 'unj, ne me che'é coxro so' manj ga —taj Jesucristó rihaan mozó coxro man so' a.

²⁴ Veé yo', gaa ne ca'née sí cu'naj Anás man Jesucristó rihaan sí cu'naj Caifás sí cayáan xrej atá suun nocɔo doj, ne veé 'o danj numji so' ca'anj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa yavij cataj Pedró se vaa nuveé sijn nocɔ' man Jesucristó me so' ma'

²⁵ Dan me se nicun' Simón Pedró cunuu guun so' ya'an a. Gaa ne cataj 'o yuvij rihaan so':

—Nuveé yo'q sí nocɔ' man so' mé sɔ' na' —taj yuvij, xná'anj yuvij man so' a.

Ne cataj Pedró:

—Taj ma' —taj so' a.

²⁶ Gaa ne xná'anj yo'q se-mozó xrej atá suun nocɔo doj man so', ne tuvi' sí güéj xréé qui'yaj Pedró me so', ne cataj so':

—Nuveé so' me sí vaj ga Jesucristó rque naá chruun quene'enj na' —taj so', xná'anj so' man Pedró a.

²⁷ Gaa ne cataj uún Pedró se vaa nuveé tuvi' Jesucristó me so' a. Ne nu' ca'mii so' danj, gaa ne nu' caguáj to'loo a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nana ca'mii Jesucristó ga sí cu'naj Pilato a

²⁸ Dan me se nicaj nij mozó dɔ', nij tanuu dɔ', man Jesucristó curihanj nij so' rej ne sí cu'naj Caifás, ne ca'anj nij so' tucua' suun a. Na'yaan uxrá me yo' a. Ne ne catuu nij sí israelitá rá tucua' suun a ma'. 'Q se me rá nij so' chá nij so' cha'anj pascua', ne che'é dan ne ca'vej rá nij so' guun chí'ij nij so' rihaan Diose qui'yaj tucua' suun yo' a. ²⁹ Che'é dan curihanj ma'an sí cu'naj Pilato rej nicun' nij so' a. Ne xná'anj sí cu'naj Pilato man nij so', cataj so':

—Me cacun' cutá' soj xráá snó'o nihánj, rá soj ga —taj so' rihaan nij yuvij ca'na' ga Jesucristó a.

³⁰ Gaa ne cataj nij so' rihaan sí cu'naj Pilato a:

—Sese nuveé sijn 'yaj chí'ij me sí nihánj, ne ne tacuachén núj man so' ndaa rihaan so' tzaj ma' —taj nij yuvij rihaan sí cu'naj Pilato a.

³¹ Che'é dan cataj sí cu'naj Pilato rihaan nij so' a:

—Nícaj soj man so', ne ca'ne' soj cacun' che'é so', qui'yaj soj ndaa vaa tucuaán nocɔ' ma'an soj á —taj sí cu'naj Pilato rihaan nij so' a.

—Tzaj ne nɔ xcúun so' cavj' so', rá núj, tzaj ne na'vej rá soj sijn cavii chuman' Romá ticavj' núj man a 'ó yuvij a ma' —taj nij so' rihaan Pilato a.

³² Che'é se ca'mii nij so' danj ro', che'é dan quisj ya nu' se-nanā Jesucristó nana a'mii che'é daj qui'yaj nii man so' ticavj' nii man so' a. 'Q se orún' nij yuvij man chuman' Romá cachrón rihaan rcutze man yuvij tumé cacun' a.

³³ Dan me se catúj uún sí cu'naj Pilato tucua' suun, ne canacúun so' ca'na' Jesucristó, ne xná'anj so' man Jesucristó, cataj so':

—Ma'an sɔ' me sí nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvij israelitá na' —taj sí cu'naj Pilato rihaan Jesucristó a.

³⁴ Gaa ne xná'anj Jesucristó man so', cataj Jesucristó:

—Ma'an so' cavii raá nana vaa danj ca'mii sɔ' na'. Ase yo'ó yuvij cataj xna'anj rihaan sɔ' che'ej xa' —taj Jesucristó, xná'anj so' man sí cu'naj Pilato a.

³⁵ Gaa ne xná'anj sí cu'naj Pilato man so', cataj so':

—Sij israelitá mé 'unj, rá so' na'. Ne'en 'unj se-tucuanj soj, rá so' na'. 'Q se nij tuvi' sɔ' dɔ', ma'an nij xrej atá suun nocɔo doj dɔ', tacuachén man sɔ' rihanj á. Me cacun' tumé sɔ' ga —taj sí cu'naj Pilato, xná'anj so' man Jesucristó a.

³⁶ Gaa ne cataj Jesucristó:

—'Q se nuveé rihaan chumij nihánj me rej uun chij 'unj ma'. Sese rihaan chumij nihánj me rej uun chij 'unj, ne gaa tanuu 'yaj suun rihanj, ne cavii nij tanuu, cunu' nij tanuu, che'é rej se cata'aa nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá manj tzaj adɔnj. Tzaj ne nuveé rihaan chumij nihánj me rej guun chij 'unj ma' —taj Jesucristó a.

³⁷ Gaa ne xná'anj sí cu'naj Pilato man so', cataj so':

—Che'é dan sí nicaj suun rey mé sɔ' na'. Ya na' —taj Pilato, xná'anj so' man Jesucristó a.

Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ya uxrá vaa nana ca'mii ma'an sɔ' se vaa sijn nicaj suun rey me j. Ne nihánj

me cataj xna'anj 'unj rihaan so' me che'é ca'ngaa 'unj ne me che'é ca'ná' 'unj rihaan chumij nihánj ei. Dan me se ca'ná' 'unj cataj xna'anj 'unj nana ya rihaan yuvij a. Ne cunudanj nij síf ya ro', uno nana ya a'mij adonj —taj Jesucristó rihaan Pilato a.

³⁸ Ne cataj Pilato rihaan so':

—A me nana cu'naj nana ya ga —taj Pilato, xná'anj Pilato man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj síf cu'naj Pilato gaa ca'ne' so' cacun' che'é Jesucristó a

Ne gaa quisj ca'mii síf cu'naj Pilato nana vaa danj ga Jesucristó, ne curihañj uún so' rej nicun' nij síf uun chij rihaan nij yuvij israelitá, ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Taj vaj a doj cacun' tumé so' narí' 'unj a ma'. ³⁹ Tzaj ne vaa yo'o tucuáán noco' ní se vaa rii 'unj 'o tuvi' soj síf 'nij taga' 'o 'o cha'anj pascuá a. Ne me rá soj quirii 'unj man ma'an síf nihánj síf nicaj suun rey uun chij rihaan soj sij israelitá na' —taj síf cu'naj Pilato, xná'anj so' man nij yuvij a.

⁴⁰ Che'é dan caguáj uún nij yuvij, cataj nij so':

—Se quirii so' man síf nihánj a ma'. Tananj síf cu'naj Barrabás quirii so' ei —taj nij yuvij, caguáj nij yuvij a.

Ne síf cu'naj Barrabás me se sij guun rá cunu' ga gobiernó me so' a.

19

¹ Dan me se nicaj síf cu'naj Pilato man Jesucristó, ne go' nij tanuu cuartá xráá so', qui'yaj Pilato yo' a. ² Ne qui'yaj nij tanuu cachriin tanj, ne cuta' nij so' raá Jesucristó, ne na'néé nij so' yatzj tintá sa' ndo'o man Jesucristó a. ³ Gaa ne chuchi' ndo'o nij so' rihaan Jesucristó, ne cataj nij so':

—Veé síf nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvij israelitá mé so' á —taj nij so', ca'mii tico nij so', ne coxro nij so' xruu Jesucristó a.

⁴ Gaa ne curihañj uún síf cu'naj Pilato xe', ne cataj so' rihaan nij yuvij a:

—Nj'yaj soj ei. Curihañj uún so' rihaan soj, qui'yáj, che'é rej xcaj soj cuentá se vaa taj vaj cacun' tumé so' narí' 'unj a man chuguanj —taj Pilato rihaan nij yuvij a.

⁵ Gaa ne curihañj Jesucristó xe', ne 'nij raá so' cachriin tanj, ne nuu so' yatzj tintá sa' yo' a. Ne cataj Pilato rihaan nij yuvij a:

—Nj'yaj soj man snó'o nihánj vij —taj Pilato rihaan nij yuvij a.

⁶ Dan me se gaa quene'en nij xrej ata suun noco'o doj do', nij se-mozó nij so' do', man Jesucristó, ne caguáj nij so', cataj nij so':

—Cavj' so' rihaan rcutze, qui'yáá so' ei —taj nij so', caguáj nij so' a.

Gaa ne cataj Pilato rihaan nij so' a:

—Nj'caj ma'an soj man so' cachron soj man so' rihaan rcutze, sese me rá soj ei. Xa'

'unj, tzaj ne taj vaj a doj cacun' tumé so' narí' 'unj a ma' —taj Pilato rihaan nij so' a.

⁷ Gaa ne cataj nij síf uun chij rihaan nij yuvij israelitá no síf cu'naj Pilato:

—Vaa tucuáán noco' nuj, ne tucuáán noco' nuj taj se vaa no xcúún so' cavj' so', che'é rej cataj so' se vaa ta'nij Diöse me so' adonj —taj nij so' rihaan Pilato a.

⁸ Dan me se gaa cuno síf cu'naj Pilato nana vaa danj, gaa ne doj a chucu'vi' so', ⁹ gaa ne catúj uún so' tucuá suun, ne xná'anj so' man Jesucristó, cataj so':

—Me rej cavj' so' ga —taj so', xná'anj so' man Jesucristó a.

Tzaj ne ne ca'mij Jesucristó a 'ó nana rihaan so' a. ¹⁰ Che'é dan cataj Pilato rihaan so' a:

—Me che'é ne a'mii so' ga. Ne ne'éen so' sese 'unj ro', me síf no xcúún quirii man so' taga', ne vej nó xcúún qui'yaj cachron nij tanuu man so' rihaan rcutze á. Me che'é ne acaj so' cuentá ga —taj Pilato, xná'anj so' man Jesucristó a.

¹¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Sese nuveé Diöse me síf cune' man so' catá so' suun nihánj, ne ne guun nuçuáá so' qui'yáá so' a doj rasuun asuun tzaj ma'. Che'é dan síf tacuachén man rihaan so' me síf tumé doj cacun' rihaan so' adonj —taj Jesucristó rihaan Pilato yo' a.

¹² Quisj cuno Pilato nana dan, gaa ne nano' so' daj qui'yaj so', gaa ne ca'vee tinanii so' man Jesucristó a. Tzaj ne doj a caguáj nij síf uun chij rihaan nij yuvij israelitá, cataj nij so':

—Sese ca'anj uun síf nihánj, qui'yáá so', ne nuveé tuvi' síf nicaj suun cu'naj César mé so' ma'. 'O se síf nihánj me se sij me rá guun síf nicaj suun rey me so', ne dan me se ca'neé so' suun man síf cu'naj César, rá so', ne sij taj ri'yunj man síf cu'naj César me so' adonj —taj nij so', caguáj nij so' a.

¹³ Dan me se gaa cuno Pilato nana vaa danj, gaa ne ca'anj nicaj so' man Jesucristó xe', ne ca'anj cayáan so' rihaan xrúún so' chruun xlá rej ca'ne' so' cacun' che'é yuvij a. Ne rej ne chruun xlá yo' ro', me rej cu'naj Litóstratos xna'anj griego, ne Gabata cu'naj rej yo' xna'anj hebreo a. ¹⁴ Dan me se güii 'yaj chuvij nii che'é cha'anj pascuá me yo', ne rej caxuj me yo' a. Ne cataj Pilato rihaan nij síf uun chij rihaan nij yuvij israelitá a:

—Nj'yaj soj ei. Nihánj me síf nicaj suun rey uun chij rihaan soj chuguanj —taj so' rihaan nij yuvij a.

¹⁵ Gaa ne caguáj nij yuvij, cataj nij so':

—Nj'caj so' man so', ne ca'anj tanuu cachron nij tanuu man so' rihaan rcutze, qui'yáá so' cuaj ei —taj nij so' rihaan Pilato a.

Ne xná'anj Pilato man nij so', cataj so':

—Ma'an sí nicaj suun rey uun chij rihaan soj cachronj rihaan rcutze, rá soj a na' —taj so', xna'anj so' man nij so' a.

—Taj vaj 'ó rey ma'. Orún' sí cu'naj César me sí uun chij rihaan náj ei —taj nij xrej atá suun nocog doj a.

¹⁶ Gaa ne tacuachén Pilato man Jesucristó rihaan nij so' cachron nij so' man so' rihaan rcutze a.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa cachrón nij tanuu man Jesucristó rihaan rcutze a

Dan me se ca'anj nicaj nij so' man Jesucristó, ¹⁷ ne ma'an so' cata rcutze, ne cavii so' ca'anj so' rej cu'naj tacaan cúu yave, ne rej yo' ro', cu'naj Gólgota xna'anj hebreo a. ¹⁸ Ne gaa cuchi' nij so' rej yo', gaa ne cachrón nij tanuu man so' rihaan rcutze, ne yavíj roj so' cachrón uún nij tanuu rihaan yavíj rcutze uún, ne yo'q so' ro', nicun' rej nuva' Jesucristó, ne yo'q so' ro', nicun' rej nichruun Jesucristó, ne tanuu nicun' ma'an Jesucristó a. ¹⁹ Ne ca'ne' sí cu'naj Pilato suun, se vaa cano letrá rihaan 'o rcuchra', ne cano rcuchra' yo' raq rcutze, ne letrá yo' taj xna'anj me che'é cavi' Jesucristó a. Ne nihánj me se taj letrá no rihaan rcuchra' yo', se vaa "Sí nihánj me Jesucristó sí cavii chuman' Nazaret, ne sí nicaj suun rey me so', uun chij so' rihaan nij yuvij israelitá", taj letrá yo' a. ²⁰ Dan me se nayaa que'ee nij sí israelitá nana yo' a. 'O se nichrun' naj rej cachrón nii man Jesucristó rihaan rcutze ga ma'an chuman' Jerusalén yo' a. Ne cachrón nii nana yo' xna'anj hebreo do', xna'anj latín do', xna'anj griego do' a.

²¹ Che'é dan nij xrej atá suun nocog doj che'é nij yuvij israelitá ro', cataj nij ro' rihaan sí cu'naj Pilato a:

—Se guun cano letrá se vaa sí nicaj suun rey uun chij rihaan náj sji israelitá me so' ma'. Maan se cataj letrá se vaa ma'an so' cataj se vaa sí nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvij israelitá me so' á —taj nij so' rihaan sí cu'naj Pilato a.

²² —Aj quisij cachrón 'unj nana cachronj nanj á —taj Pilato rihaan nij so' a.

²³ Dan me se gaa quisij cachrón nij tanuu man Jesucristó rihaan rcutze, ne nicaj nij so' sagan' Jesucristó, ne cuxra' ta'aj nij so' sagan' Jesucristó, ne nicaj 'o 'o tanuu ta'aj sagan' Jesucristó yo' a. Ne vaa se-cotoó Jesucristó uún a. Ne xa' se-cotoó so', tzaj ne taj rej nuva' nii se-cotoó so' ma'. Maan se orún' yatzij me yo' gaa canánj nii man yo' a.

²⁴ Che'é dan cataj nij tanuu rihaan tuvi' nij so' a:

—Se cuxra' ta'aj ní man cotoó nihánj ma'. Maan se tico tixaj ní se-suerté ní che'é nihánj, ne quene'en ní me sí nacaj man cotoó yo' ei —taj nij so' a.

Danj qui'yaj nij so', ne quisij ya nu' nana nihánj nana no rihaan danj Diose a: "Cuxra' ta'aj nii sagan' 'unj, ne tico tixaj nii che'é se-cotoó 'unj a", taj danj Diose a. Dan me se nij tanuu me nij sí qui'yaj danj adonj.

²⁵ Ne nichrun' nicun' nii Jesucristó do', chu'vij nii so' do', chana cu'naj Mariá nica sí cu'naj Cleofas do', chana cu'naj Mariá Magdalena do', rihaan rcutze no Jesucristó a. ²⁶ Dan me se quene'en Jesucristó man nii so' do', man sí tucu'yón se-nana so' sí 'ee rá so' man do', se vaa nicun' rcua'aan roj so' rihaan so', ne cataj so' rihaan nii so':

—Sí nihánj guun ta'nú' so', nahiin —taj Jesucristó no nii so' a.

²⁷ Gaa ne cataj so' rihaan sí tucu'yón se-nana so' yo' a:

—Chana nihánj guun ní so' á —taj so' rihaan sí tucu'yón se-nana so' yo' a.

Ne maan orá dan guun nii sí tucu'yón se-nana Jesucristó yo' man nii Jesucristó, ne ca'anj nicaj so' man no' ve' tucua' ma'an so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa cavi' Jesucristó a

²⁸ Quisij qui'yaj nij so' danj, gaa ne quene'en Jesucristó se vaa aj quisij ya nu' se vaa taj danj Diose che'é so' a. Che'é dan cataj so':

—Nacoó 'unj na nanj á —taj so' a.

²⁹ Yanj 'o xruj nuu na vinó yuu rihaan yo'óo, ne nicaj nij so' 'o yataan esponja, ne tucua'anj nij so' yataan rque na vinó yuu yo', ne cuta' nij so' raq 'o coj hisopo, ne cachrón nij so' yataan yo' tu'va Jesucristó a. ³⁰ Ne gaa quisij co'o Jesucristó na vinó yuu nuu rque yataan yo', ne cataj so':

—Veé danj navij suun, qui'yáj a —taj so', ne ni'naa raq so', ne ca'ne' rá so', ne cavi' so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cho'oj 'o tanuu chruun lanzá x'núú Jesucristó a

³¹ Dan me se güii 'yaj chuvij nii sí israelitá cha' nij so' cha'anj pascua' me yo', ne güii guéé ndo'lo me cuetan' a'yuj, 'yaj nij yuvij israelitá, ne ne ca'vej rá nij yuvij yo' canoco' xngará rihaan rcutze güii guéé yo' a. Che'é dan me cachíin ni'yaj nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá rihaan sí cu'naj Pilato se vaa ca'ne' so' suun tucuachran' nii tacóo nij sí noco' rihaan rcutze yo' che'é rej ra'yanj doj cavi' nij so', gaa ne quirij yanj nii man nij sí cavi' yo' a. ³² Qui'yaj Pilato ndaa vaa cachíin ni'yaj nij so' rihaan so', ne ca'anj nij tanuu, ne asino tucuachran' nij tanuu tacóo yo'q sí noco' rej x'nuj Jesucristó, gaa ne tucuachran' uún nij tanuu tacóo sí noco' nichrej x'núú Jesucristó uún a. ³³ Tzaj ne gaa cuchi' nij so' rej noco' ma'an Jesucristó, gaa ne xcaj nij so' cuentá se vaa aj cavi' so', ne che'é dan ne tucuachran' nij so' tacóo

so' ma'. ³⁴ Tzaj ne yo'ó tuvi' nij tanuu nicaj xruún so' chruun taj aga' sihaa raa, ne cho'oj so' x'núú Jesucristó, ne nu' qui'yaj so' danj, ne nu' cavii ndo'o ton do', na do', rej catúj aga' sihaa yo' a.

³⁵ Ne síi taj xna'anj nana nihánj me se sji quene'en nu' se vaa guun me so', ne ya vaa se-nana so', ne ne'en so' se vaa ya a'mii so', ne taj xna'anj so' nu' nana nihánj che'é rej cuchuman rá soj sji nayaá nana nihánj ni'yaj soj Jesucristó a.

³⁶ 'O se guun nu' nihánj che'é rej quisij ya nu' nana nihánj nana no' rihaan danj Diose, se vaa taj yo': "Se cachran' a 'ó cúu man so' ma'", taj nana no' rihaan danj Diose a. ³⁷ Ne yo'ó nana ro', taj: "Ni'yaj nij so' man síi cho'oj ma'an nij so' aga' man a", taj yo'ó nana no' uún rihaan danj Diose a.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa cachin' nii man Jesucristó rque yu'uj yuvej a

³⁸ Quisij qui'yaj nij tanuu danj, gaa ne cachin' ni'yaj síi cu'naj José síi cavii chuman' Arimatea rihaan síi cu'naj Pilato se vaa ca'vej rá síi cu'naj Pilato quirij yanij so' man Jesucristó a. Ne xa' síi cu'naj José yo', tzaj ne sji tucu'yón se-nana Jesucristó me so', tzaj ne maan se noco' yuve so' man Jesucristó, che'é se cucu'vi' so' ni'yaj so' man nij síi uun chij rihaan nij yuvij israelitá a. Dan me se ca'vej rá síi cu'naj Pilato, ne che'é dan quirii yanij síi cu'naj José man Jesucristó a. ³⁹ Ne vaa síi cu'naj Nicodemo uún, ne sji cuchii' rihaan Jesucristó rej nij asij rque doj me so', ne ca'anj so' ga síi cu'naj José yo', ne cata so' icó chi' kiló taj doj squii cu'naj mirra nachej ga se cu'naj áloe a. ⁴⁰ Dan me se tananij roj so' man Jesucristó, ne nucutáj roj so' mantá sa' man nu' nee man Jesucristó, ne caraa roj so' mirra do', áloe do', rque mantá yo' a. Dan me se tucuaán noco' nij yuvij israelitá gaa achin' nij so' man nij síi cavi' qui'yaj roj so' a.

⁴¹ Dan me se nichrun' rej cachrón nii man Jesucristó rihaan rcutze ro', naj 'o naa chruun, ne rque naa yo' ro', táa yu'uj rque yuvej rej achin' nii xnangá a. Tzaj ne yu'uj naca me yo', ne a 'ó xnangá ne cachin' nii rque yu'uj yo' ma'. ⁴² Dan me se güii 'yaj chuvij nij síi israelitá cha nij so' cha'anj pascuá me yo', ne nichrun' naj rej taj yu'uj yo' ga rej nicun' rcutze yo', ne che'é dan cachin' roj so' man Jesucristó rque yu'uj yo' a.

20

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa quisij cunuu i'na' uún Jesucristó a

¹ Dan me se taxrej cotungó vaa rmj' doj, ne ca'anj chana cu'naj Mariá Magdalena rej taj yu'uj rque yuvej yo', ne quene'en no'

se vaa taj yanij yuvej aráan rihaan yu'uj yo' a. ² Che'é dan cunanj no', ne cuchii' no' rihaan síi cu'naj Simón Pedró do', rihaan yo'ó síi tucu'yón se-nana Jesucristó síi 'ee rá Jesucristó man do' a. Ne cataj no' rihaan roj so':

—Quirii nii man síi 'njj ra'a man ní' rque yu'uj nanj á. Ne ne me rej ca'anj nicaj nii man so' a ma' —taj no' rihaan roj so' a.

³ Che'é dan cavii síi cu'naj Pedró ga yo'ó síi tucu'yón se-nana Jesucristó yo', ne ca'anj roj so' rej taj yu'uj yo', ⁴ ne cunanj roj so', ne ra'yanj doj cunanj yo'ó so' rihaan síi cu'naj Pedró, ne so' me síi cuchii' asino yaan doj tu'va yu'uj yo' a. ⁵ Gaa ne ni'yaj so' rque yu'uj yo', ne quene'en so' rej naj nij yatzij, tzaj ne ne catúj so' ma'. ⁶ Dan me se cuchii' síi cu'naj Pedró síi noco' xcó so', gaa ne catúj ma'an Pedró rque yu'uj yo', ne quene'en so' rej naj nij yatzij, ⁷ ne quene'en so' vitó aráan raa Jesucristó, tzaj ne nuvi' yo' naj rcua'aan ga yo'ó nij yatzij a ma'. Tananj rej yanij quinaj orún' yo', ne nacu'lu' yo' a. ⁸ Dan me se catúj uún yo'ó síi tucu'yón se-nana Jesucristó síi cuchii' asino yaan, ne quene'en so' nij yatzij yo', gaa ne cuchuman' rá so' se-nana chana cu'naj Mariá Magdalena yo' a. ⁹ 'O se ataa nari' roj so' nana no' rihaan danj Diose se vaa cavi' Jesucristó gaa ne cunuu i'na' uún so' a. ¹⁰ Dan me se cavii uún roj síi tucu'yón se-nana Jesucristó yo', quinan' roj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quene'en chana cu'naj Mariá Magdalena man Jesucristó a

¹¹ Ne canicun' chana cu'naj Mariá nichrun' tu'va yu'uj yo', ne ta'vee ndo'o no' a. ¹² Ne quene'en no' vij se-mozó Diose nuu yatzij catziji, ne ne roj so' rej cachin' nii man Jesucristó a. Yo'ó so' ne rej raa Jesucristó, ne yo'ó so' ne rej tacoj Jesucristó a. ¹³ Gaa ne xna'anj roj so' man chana cu'naj Mariá, cataj roj so':

—Me che'é ta'vee so', ga man nocoj —taj roj so' no' no' a.

—Ta'vee 'unj che'é se quirii nii man cúu man síi 'njj ra'a manj, ne ne me rej ca'anj nicaj nii man so' a ma' —taj no' rihaan roj so' a.

¹⁴ Sij ca'mii no' danj, gaa ne canicaj no' rej xcó no', ne quene'en no' man Jesucristó, nicun' so' rihaan no' a. Tzaj ne ne cunuu yaan no' man Jesucristó a. ¹⁵ Gaa ne xna'anj Jesucristó man no', cataj so':

—Me che'é ta'vee so', ga man nocoj. Me síi nanó' so' ga —taj Jesucristó no' no' a.

Dan me se guun rá no' se vaa sji tumé naa naj yo' me síi ca'mii ga no', rá no', ne che'é dan cataj no':

—Sese quirii yanij so' man so', ne cataj xna'anj so' rihanj me rej ca'anj nicaj so' man

so', ne nıcaj 'unĵ man so' ca'anĵ 'unĵ á —taj no' rihaan sí nicun' rihaan no' a.

¹⁶ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Mariá —taj so' a.

Canicaj no', cataj no':

—Rabonı —taj no' rihaan so' xna'ánĵ hebreo, ne dan me se “maestró” me se taj nana ca'mii no' rihaan so' a.

¹⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan no' a:

—Ca'ne' rá so', se catzıı so' doj manj ma'.

'Q se ataa cavıı uún 'unĵ quınán' 'unĵ rihaan Réj Diose, ne me rá 'unĵ ca'anĵ so' rihaan nij tinúu 'unĵ ne cataj xna'anĵ so' rihaan nij so' se vaa cavıı 'unĵ quınán' 'unĵ rihaan Réj, ne so' me se Rej soj me uún so', ne Diose sí nocó' 'unĵ me so', ne Diose sí nocó' soj me uún so' adonĵ —taj Jesucristó rihaan chana cu'naj Mariá a.

¹⁸ Dan me se ca'anĵ chana cu'naj Mariá Magdalena, ne nata' no' rihaan nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó se vaa quene'en no' man sí 'nij ra'a man ní, ne nata' no' nij nana cataj Jesucristó rihaan no' a.

Nana nihánĵ taj xna'anĵ daj guun gaa cuchi' Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a

¹⁹ Dan me se rej ti'nuu ma'an güii cotungó yo' me se caráan nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó ta'yaa rihaan ve' man nij so', che'é se cuchu'vi' nij so' ni'yaj nij so' nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá a. Gaa ne ca'na' Jesucristó, ne canicun' so' tanuı rej man nij so', ne cataj so':

—Gaa dıńj nimán soj ei —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

²⁰ Quisj ca'mii so' danĵ, gaa ne tihaan so' ra'a so' tihaan so' x'núu so' tihaan so' rihaan nij so' a. Gaa quene'en nij so' nu' yo', gaa ne guun niha' uxrá rá nij sí tucu'yón se-nana so' ni'yaj nij so' man sí 'nij ra'a man ní' a.

²¹ Dan me se yuún ca'mii Jesucristó rihaan nij so', cataj so':

—Gaa dıńj nimán soj ei. Ase vaa ca'neé Réj manj ro', danĵ gaa ca'nej 'unĵ man soj nu' rihaan chumıı nihánĵ adonĵ —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

²² Quisj ca'mii Jesucristó danĵ, gaa ne ca'yánĵ Jesucristó rihaan nij so', ne cataj so':

—Nıcaj soj Nimán Diose nihánĵ á. ²³ Ne sese cataj soj se vaa navij cacun' tumé me ma'an yuvij, ne quinavij nu' cacun' tumé so' a. Ne sese cataj soj se vaa se quinavij cacun' tumé me ma'an yuvij, ne veé danĵ gaa quitaj nu' cacun' tumé so' xráa so' nu' cavıı nu' ca'anĵ uún a —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánĵ taj xna'anĵ daj guun gaa quene'en sí cu'naj Tomás man Jesucristó a

²⁴ Dan me se yo'q tuvi' chuvij nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó me sí cu'naj Tomás, ne yo'ó se-chuvij so' me Dídimó a. Ne

nuvi' so' ne ga yo'ó nij so' gaa cuchi' Jesucristó rihaan yo'ó nij so' ma'. ²⁵ Che'é dan cataj xna'anĵ yo'ó nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan Tomás se vaa quene'en nij so' man sí 'nij ra'a man ní' a. Tzaj ne cataj Tomás rihaan nij so' a:

—Sese se quene'en ma'anĵ rej catúĵ caquíı ra'a so', ne sese se cutaj ra'aj rej catúĵ caquíı ra'a so' do', sese se cutaj ra'aj rej quiran' chi'ij x'núu so' do', ne daj chihaa mij se cuchumán raj se vaa cunuu i'na' uún so' ma' —taj sí cu'naj Tomás rihaan nij so' a.

²⁶ Dan me se cachén tunĵ güii, ne mán uún nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó, ne ne sí cu'naj Tomás ga nij so', ne dan me se raan nij ta'yaa, tzaj ne taj ni'yón, ne naruvi' Jesucristó tanuı yan man nij so' a. Ne cataj so':

—Gaa dıńj nimán soj ei —taj so' rihaan nij so' a.

²⁷ Gaa ne cataj so' rihaan sí cu'naj Tomás a:

—Tucua'anĵ so' ra'á so' nihánĵ, gaa ne xcaj so' cuentá daj vaa ra'aj, ne cutá' so' ra'á so' x'núu 'unĵ nihánĵ rej catúĵ chruun lanzá, gaa ne guun ya ya rá so' se vaa cunuu i'na' uún 'unĵ á. Cuchuman rá so', ni'yaj so' manj á —taj so' rihaan sí cu'naj Tomás a.

²⁸ Gaa ne cataj sí cu'naj Tomás rihaan so' a:

—So' me sí 'nij ra'a manj, ne so' me Diose sí nocóĵ adonĵ —taj so' rihaan Jesucristó a.

²⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Uun daj quene'en ya so' manj, gaa ne amán rá so' ni'yaj so' manj nanĵ á. Tzaj ne vaa che'é guun niha' rá nij sí ne quene'en manj ne amán rá ni'yaj manj ei. 'Q se cavıı sa' ya nij so' adonĵ —taj Jesucristó rihaan sí cu'naj Tomás a.

Nana nihánĵ taj xna'anĵ me che'é cachron sí cu'naj Juan yanĵ nihánĵ a

³⁰ Dan me se vaa uxrá yo'ó nij suun sa' nocóĵ qui'yaj suun Jesucristó quene'en nij sí tucu'yón se-nana so', tzaj ne taj vaj nana che'é yo'ó nij suun sa' nocóĵ yo' nó rihaan yanĵ nihánĵ, ³¹ tzaj ne no nana nihánĵ rihaan yanĵ nihánĵ che'é rej yo'ó cuchuman rá soj sij nayaá nana nihánĵ se vaa Jesucristó ro', me sí ca'neé Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun, ne ta'nıĵ Diose me ya uún so' ei. Ne che'é se amán rá soj ni'yaj soj man so' ro', che'é dan gaa i'na' nimán soj rihaan Diose nu' cavıı nu' ca'anĵ che'é ma'an Jesucristó chuguanĵ.

21

Nana nihánĵ taj xna'anĵ se vaa nari' tuvi' uún Jesucristó ga chij nij sí tucu'yón se-nana so' a

¹ Cachén doĵ, gaa ne cuchi' uún Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' rej nuı na

lacuaná cu'naj Tiberias a. Ne nihánj me se vaa qui'yaj so' a. ² Aj cunuu chre' síi cu'naj Simón Pedró do', síi cu'naj Tomás Dídimó do', Natanael síi cavii chuman' Caná chuman' naj estadó Galilea do', roj ta'níi síi cu'naj Zebedeo do', yavij síi tucuyón se-nana Jesucristó do' a. ³ Gaa ne cataj Simón Pedró rihaan yo'ó nij so' a:

—Ca'anj 'unj tiguíj 'unj nanj rque na quirij xcuaj, raj chuguanj —taj so' rihaan nij so' a.

—Ca'anj ni' chihá' —taj yo'ó nij so' rihaan Simón Pedró a.

Gaa ne cavii nij so' catúj nij so' rque rihoo cheé rihaan na, ne nigan' qui'yaj suun nij so', tzaj ne a 'ó xcuaj ne quirí' nij so' a ma'.

⁴ Dan me se taxrej yo'ó güii me se nicun' Jesucristó tu'va na lacuaná yo' a. Tzaj ne ne quene'en nij síi tucuyón se-nana so' se vaa ma'an so' me yo' a ma'. ⁵ Dan me se cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Vaa doj se chá rihaan soj na' —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij so' a.

Taj ma' —taj nij so' a.

⁶ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Tiguíj soj nanj rque na rej x'nuj rihoo rej nuva' rihoo, ne quirí' soj xcuaj ei —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Che'é dan tiguíj nij so' nanj ndaa vaa cataj Jesucristó, ne caraa nu' nanj, qui'yaj xcuaj, ne ne guun nucuaj nij so' cuxuun nij so' nanj a ma'. ⁷ Che'é dan ca'mii 'o síi tucuyón se-nana Jesucristó síi 'eé rá Jesucristó man rihaan Pedró, cataj so' a:

—Síi 'nij ra'a man ní' me yo' ei —taj so' a.

Dan me se cuno Simón Pedró nana se vaa síi 'nij ra'a man ní' me yo', gaa ne che'é se aj quirii so' se-cotoó so', che'é dan nanuú ra'yanj so' se-cotoó so', gaa ne tagüéj so' man so' rihaan na yo' a.

⁸ Tzaj ne yo'ó nij so' ro', quináj rque rihoo yo', ne tiguíj nij so' chruun man rihoo yo', ne nicaj nij so' rihoo ca'anj nij so' ndaa tu'va na lacuaná yo', ne orún' cientó metró tiguíj ra'a nij so' man rihoo rque na, ne cuxuun nij so' nanj caraa xcuaj yo' rej tu'va na a. ⁹ Ne nu' cuchí' nij so' rihaan yo'ó, ne quene'en nij so' 'o ya'an nachráj Jesucristó, ne táá nee xcuaj do', rachruún do', ruvaj yo' a. ¹⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Nícaj soj doj xcuaj quirii soj ca'na' soj ei —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹¹ Che'é dan cavii Simón Pedró, ne cuxuun so' nanj yo' rihaan yo'ó a. Ne caraa 'o cientó táá yavij chihaa cha'nuj xcuaj rque nanj yo' a. Ne nda' se 'eé ndo'o nij xcuaj, tzaj ne ne sin' nanj ma'.

¹² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Cuvá' soj, chá ruvá soj ei —taj so' rihaan nij so' a.

Ne a 'ó nij síi tucuyón se-nana Jesucristó ne quisij ra xná'anj man so' me síi me so' a. 'Q se aj quene'en nij so' se vaa síi 'nij ra'a

man ní' me yo' a. ¹³ Gaa ne ca'na' Jesucristó, ne nicaj so' rachruún do', nee xcuaj do', rqué so' man nij so' a.

¹⁴ Dan me se quisij va'nuj nari' tuvi' Jesucristó ga' nij síi tucuyón se-nana so' gaa cunuu i'na' uún so' a.

¹⁵ Dan me se gaa quisij chá ruvá nij so', ne xná'anj Jesucristó man Simón Pedró, cataj so' a:

—Cunó so' ca'mij, Simón ta'níi Jonás. Doj a 'eé rá so' manj rihaan nij síi nihánj na' —taj Jesucristó, xná'anj so' man Pedró a.

—Ne'en ma'an so' se vaa 'eé raj mán so', Señor —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

—Ve'é rque so' chá daán 'unj matzinj á —taj Jesucristó ni'yaj Jesucristó nu' nij síi nocó' man so' a.

¹⁶ Gaa ne xná'anj uún Jesucristó man Pedró, cataj so' a:

—Cunó so' ca'mij, Simón ta'níi Jonás. 'Eé rá so' manj na' —taj uún Jesucristó rihaan Pedró a.

—Ne'en ma'an so' se vaa 'eé raj mán so', Señor —taj uún Pedró rihaan Jesucristó a.

—Ve'é tumé so' man daán 'unj matzinj á —taj uún Jesucristó, ni'yaj so' nu' nij síi nocó' man so' a.

¹⁷ Gaa ne cataj uún Jesucristó rihaan Pedró:

—Cunó so' ca'mij, Simón ta'níi Jonás. 'Eé rá so' manj na' —taj uún Jesucristó, ne veé danj quisij va'nuj xná'anj so' danj man Pedró a.

Dan me se quinano rá Pedró che'é se quisij va'nuj xná'anj Jesucristó danj man so' a. Gaa ne cataj uún so' rihaan Jesucristó a:

—Ne'en so' cunudanj, Señor. Ma'an so' ne'en se vaa 'eé raj mán so' ei —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

—Ve'é rque so' chá daán 'unj matzinj á.

¹⁸ Cuanó nihánj me se cataj ya' yá 'unj rihaan so' se vaa gaa mé so' síi tachruy, ne numij ma'an so' yatzij catuún so', ne cheé so' me rej me ma'an guun rá so', tzaj ne asa' guun chij so', ne ticún' so' ra'á so', ne yo'ó so' numij catuún so', ne nícaj so' mán so' ca'anj so' me rej me ma'an rá so' ca'anj so', ne nda' se na'vej rá so' ca'anj so', tzaj ne vaj so' ei —taj Jesucristó rihaan Pedró a.

¹⁹ Ne nana cataj Jesucristó rihaan Pedró, tzaj ne nana yo' taj xna'anj se vaa ticaví' níi man so', ne ca'mij sa' yuvij che'é Dióse, qui'yaj so' a.

Gaa ne cataj uún Jesucristó rihaan Pedró a:

—Yo'ó canocó' so' manj ei —taj Jesucristó rihaan so' a.

²⁰ Gaa ne canicaj Pedró, ne quene'en so' man yo'ó síi tucuyón se-nana Jesucristó síi 'eé rá Jesucristó man a. So' ro', me síi cayáan rej x'nuj Jesucristó gaa chá xti'no' nij so' gaa rque, ne so' me síi xná'anj man Jesucristó

me síi t̄acuachén man Jesucristó rihaan nij síi taj ri'yunj man Jesucristó gaa chá xti'n̄o nij so' gaa r̄qūe a. ²¹ Dan me se gaa quene'en Pedró man síi 'ēe rá Jesucristó man yo', ne xná'anj so' man Jesucristó, cataj so':

—Daj quir̄an' síi nihánj ga, Señor' —taj so' rihaan Jesucristó a.

²² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ne sese me rá 'unj yo'g gaa i'na' so' rihaan chumij ndaa se ca'na' uún 'unj rihaan chumij nihánj, ne nuveé se-suun ma'án so' me yo' ma'. Yo'g canocg' ma'án so' manj ei —taj Jesucristó rihaan Pedró a.

²³ Che'é dan cha'nuu nana nihánj sca'núj nij tinuj nij so', ne guun rá nij so' se vaa daj chihaa mij se cavi' síi tucu'yón se-nana Jesucristó yo' a. Tzaj ne ne cataj Jesucristó se vaa ya ya se cavi' so' ma'. Maan se cataj uun so' nana: “Sese me rá 'unj yo'g gaa i'na' so' rihaan chumij ndaa se ca'na' uún 'unj rihaan chumij nihánj”, me nana ca'mii Jesucristó a.

²⁴ Dan me se síi tucu'yón se-nana Jesucristó nihánj me se so' me síi cataj xna'anj che'é nu' rasuun n̄o rihaan yanj nihánj, ne so' me síi cachrón nana rihaan yanj che'é rasuun nihánj, ne ne'en núj se vaa ya uxrá nu' vaa nana cataj xna'anj so' ei. ²⁵ Ne vaa que'ēe doj rasuun qui'yaj uún Jesucristó, tzaj ne sese cachrón nii nu' nana che'é 'o 'o nij rasuun rihaan yanj nihánj, ne se quisij chumij nihánj cum̄an cunudanj nij yanj li-bró yo' rihaan chumij nihánj, rá 'unj a ma'.

Yanj nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' rihaan yuvij a

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Jesucristó rihaan nij apóstol cune' so' man nata' se nana so' rihaan yuvij gaa ataa quinán Jesucristó xta' a

¹⁻² Dan me se yanj ca'neé 'unj rihaan so' asij rque me se rihaan yo' cachrón 'unj nana che'é nu' se vaa qui'yaj Jesucristó do', che'é nu' nana tucu'yón Jesucristó do', asij tacoo, ndaa se quinán' so' xta', ne dan me se nu' nana che'é yo' me cachronj rihaan yanj ca'nej rihaan so', Teófilo. ³ Dan me se gaa quisij cavi' Jesucristó rihaan rcutze, gaa ne guun que'eg tihaan so' man so' rihaan nij apóstol yo', che'é rej guun ya rá nij so' se vaa ya cunuu i'na' uún so' a. Dan me se vj chihaa ya güii quene'en nij apóstol man so', ne ca'mii ndo'o so' ga nij apóstol che'é rej guun chij Diosé rihaan chumij nihánj a. ⁴ Ne gaa vaj so' ga nij apóstol, ne cataj xna'anj so' rihaan nij so' se vaa:

—Yo'q cuman' soj chuman' Jerusalén nihánj, ne se cavii soj ca'anj soj ma'. Maan se na'vjj soj ca'na' se vaa cata' tu'va Réj Diosé se vaa rque so' man soj, ndaa vaa cataj xna'anj ma'anj rihaan soj a. ⁵ 'Q se Juan ro', me sí cuta' ne man yuvij na uun, ne xa' soj, tzaj ne ma'an Nimán Diosé catuu nimán soj rque doj güii adonj —taj Jesucristó rihaan nij apóstol cune' so' man nata' se nana so' rihaan yuvij a.

⁶ Ne dan me se cunuu chre' nij apóstol rihaan Jesucristó, ne xna'anj nij so' man Jesucristó a:

—Ne yaj me se guun chij uún ní' sji israelitá rihaan chiháan ní', qui'yáa so' na'. Cataj so' rihaan núj, Señor —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

⁷ Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Diosé ro', me sí no xclúun cachrón güii qui'yaj so' se vaa qui'yaj so' ei. Nuveé se suun soj me suun yo' ma'. ⁸ Tzaj ne asa' catúj Nimán Diosé nimán soj, ne quirí' ndo'o soj rej nucuaj, gaa ne guun soj sí nata' se nanaj rihaan yuvij adonj. Dan me se nu' chuman' Jerusalén do', nu' estadó Judea do', ndaa chuman' Samaria do', ca'vee se ndaa chuman' gan' doj naj rihaan chumij nihánj, tzaj ne ca'anj soj nata' soj se nanaj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

⁹ Dan me se quisij ca'mii Jesucristó danj rihaan nij so', gaa ne ni'yaj nij so' man so', ne dan me se cavii so' xta', qui'yaj Diosé, ne catúj so' rque ngaa, ne ne ca'vee quene'en nij so' man so' a ma'. ¹⁰ Dan me se ni'yaj uxrá nij apóstol rej xta' rej vaj Jesucristó, tzaj ne ne ne'en nij so' daj guun, ne aj nicun' vj sí nuu yatzj catzj x'nuú nij so' nanj ei. ¹¹ Gaa ne cataj roj snó'o yo' a:

—Me che'é yo'q nicun' soj sji cavii estadó Galilea ni'yaj soj xta' ga. Jesucristó me se ne'en soj se vaa cavii so' quinán' so' xta', qui'yaj Diosé, ne ase vaa cavii so' xta' ro', danj qui'yaj uún so' nanj so' ca'na' so' rihaan chumij nihánj adonj —taj roj sí nuu yatzj catzj rihaan nij apóstol yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ni' gaa narii ni' 'o sí nayon rihaan sí cu'naj Judas a

¹² Dan me se tanáj nij apóstol quij cu'naj Quij man Chruun Olivó, ne ca'anj nij so', ne namán uún nij so' chuman' Jerusalén a. Dan me se 'o kilómetro ca'anj nij so', ¹³ ne gaa catúj nij so' chuman', ne cavii nij so' xta' ve' tucua' nij so' ve' nata' a. Ne nij so' ro', me Pedró do', Juan do', Jacobo do', Andrés do', Felipé do', Tomás do', Bartolomé do', Mateo do', Jacobo ta'nií Alfeo do', Simón sí guun tuvi' ga nij sí me rá cunu' ga gobiernó man Romá do', Judas tinúu Jacobo do' a. ¹⁴ Dan me se yo'q vaa rá taran' nij so', ne yo'q achíin ni'yaj nij so' rihaan Diosé a. Danj qui'yaj nij so' ga nij chana do', ga Mariá ni' Jesucristó do', ga nij tinúu Jesucristó do' a.

¹⁵ Ne güii dan me se canicun' Pedró tanuu nij tinuj nij so', ne ca'mii so' rihaan nij so' a. Dan me se cientó táá 'ó'ico yuvij me nij yuvij cunuu chre' rej man nij so' a. ¹⁶ Dan me se cataj Pedró rihaan nij so' a:

—Aj quisij ya nu' nana no rihaan danj Diosé nana rque Nimán Diosé ca'mii sí cu'naj David nana a'mii che'é sí cu'naj Judas, tinuj, nocoj. Ne dan me se ya ya guun so' sí racuj man nij sí quita'aa man Jesucristó se vaa ca'vee nari' nij so' man Jesucristó, qui'yaj Judas a. ¹⁷ Ne yo'q tuvi' núj apóstol guun so', ne cata' so' se suun núj a.

¹⁸ "Dan me se nicaj so' sa'anj cacun' qui'yaj canaán ma'an so', ne quirí' so' 'o yo'óo, qui'yaj yo' a. Gaa ne dan me se naxru' so' rihaan yo'óo, ne canuu rque so', ne cavii xri' so' cayuu yo' rihaan yo'óo a. ¹⁹ Ne nihánj me nana cachén nu' rque chuman' Jerusalén, ne che'é dan tucu'náj nij sí man Jerusalén Acéldama man yo'óo yo' a —taj Pedró rihaan nij so', ne nana Acéldama ro', me se xna'anj nij so', ne nana yo' taj Yo'óo Ton a. Dan me se cataj uún Pedró— ²⁰ 'Q se rihaan yanj chra' nó nana taj se vaa: "Cunuu tacan rej cane so', ne se cayáan a doj yuvij rej yo' ma'", taj yanj chra' yo', ne

taj uún yo': "Se suun so' ro', nacaj yo'ó so' á", taj uún yanj yo' a.

²¹⁻²² "Che'é dan vaa che'é caṭa yo'ó tinúú ni' suun ga núj se vaa nata' so' rihaan yuvij se vaa ya cunuu i'na' uún Jesucristó, ndaa vaa 'yaj núj a. Tzaj ne inañj síi chéé ga núj sij apóstol gaa vaj Jesucristó ga núj me síi no xcúún caṭa suun yo' a. Dan me se síi quene'en asij cuta' ne Juan man Jesucristó ndaa se cavii Jesucristó xta' qui'yaj Diose do', me síi no xcúún guun tuví' núj sij apóstol adonj —taj Pedró rihaan cunudanj nij síi cunuu chre' a.

²³ Gaa ne dan me se narii nij so' man vij snó'o, ne yo'ó so' ro', me síi cu'naj José, ne Barsabás cu'naj uún so', ne Justo tucu'náj nii man so' a. Ne yo'ó so' ro', me síi cu'naj Matías a. ²⁴ Gaa ne cachín ni'yaj taran' nij so' rihaan Diose, cataj nij so':

—Ne'én so' daj vaa nimán cunudanj yuvij, Señor. Che'é dan t̄ihaan so' me roj tuví' síi nihánj narii so' ²⁵ se vaa caṭa so' suun nihánj ne guun so' apóstol nata' se nana Jesucristó rihaan yuvij a. 'O se ca'anj yanj síi cu'naj Judas, tanáj xco so' suun nihánj, ne ca'anj so' ndaa rej no xcúún so' ca'anj so' a —taj yuvij, cachín ni'yaj nij yuvij rihaan Diose a.

²⁶ Gaa ne tico tixaj nij so' me roj so' qui'yaj canaán, ne síi cu'naj Matías me síi qui'yaj canaán, ne che'é dan guun tuví' so' ga yo'ó xaan nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' rihaan cunudanj nij yuvij man rihaan chumij a.

2

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'na' Nimán Diose rihaan nij síi nocó' man Jesucristó a

¹ Dan me se cachén cha'anj pascuá, ne cachén yavj chihaa chí' güii, ne quisij cha'anj Pentecostés a. Ne güii dan me se cunuu chre' cunudanj nij síi nocó' man Jesucristó rá 'o ve', ² ne taj ni'yón cuno taran' nij síi ne rá ve' se vaa nayuu rá ve', ne daj se uun rá' unó' nana yuvaa avii rej xta' ro', danj guun rá nij so' gaa nayuu rá ve' a. ³ Gaa ne quene'en nij so' rasuun, ne ase vaa yaa ya'an cuxra' ta'aj vaa rasuun quene'en nij so', ne quitáá rasuun yo' ra' 'o 'o nij so' a. ⁴ Gaa ne dan me se caraa Nimán Diose nimán taran' nij so', gaa ne guun che'e nij so' nucuaj ca'mii nij so' xna'ánj ino vaa, ne ndaa vaa xna'ánj ca'vee ca'mii 'o 'o nij so' qui'yaj Nimán Diose, danj inañj ca'mii nij so' a.

⁵ Dan me se güii dan cumán ndo'o yuvij israelitá chuman' Jerusalén, ne síi me ya rá canoco' man Diose me nij yuvij israelitá yo', ne síi cavii nu' chuman' naj rihaan chumij me uún nij so' a. ⁶ Dan me se cuno nij yuvij israelitá yo' se vaa cuno nij síi nocó' man

Jesucristó ne rá ve' yo', ne che'é dan cunuu chre' nij yuvij israelitá rihaan ve' yo', ne ca'anj ndo'o rá nij so' se vaa guun a. 'O se 'o 'o nij yuvij israelitá yo' ro', cuno se vaa ca'mii nij síi nocó' man Jesucristó xna'ánj a'mii 'o 'o nij yuvij israelitá yo' a. ⁷ Dan me se caráya'anj uxrá nij yuvij, ne cataj nij yuvij yo':

—Ni'yaj soj ei. Xa' nij síi nicun' a'mii nihánj, tzaj ne sij cavii estadó Galilea me cunudanj nij so' á. ⁸ Ne asa' a'vee uno 'o 'o ní' se vaa a'mii nij so' xna'ánj a'mii ma'an nii ní' rihaan ní' ga. ⁹ Dan me se ma'an ní' me síi cavii Partia do', Media do', Elam do', Mesopotamia do', Judea do', Capadocia do', Ponto do', Asia do', ¹⁰ Frigia do', Panfilia do', Egipto do', rej Libia naj nichrun' Cirene do', ne ta'aj ní' me síi ne chuman' Romá uún a. 'O se ta'aj ní' me yuvij israelitá, ne yo'ó ta'aj ní' me nij síi yanj guun tuví' ga nij síi israelitá a. ¹¹ Ne vaa síi cavii Creta do', Arabia do', uún a. Ne nihánj me se ndaa uno 'o 'o ní' se xna'anj ní', 'yaj nij so' a'mii nij so', ne nata' ndo'o nij so' se vaa sa' uxrá vaa Diose á —taj cunudanj nij yuvij yo' a.

¹² Dan me se caráya'anj uxrá cunudanj nij yuvij israelitá yo', ne ne ca'vee xcaj nij so' cuentá daj me che'é guun danj a. Ne ta'aj nij so' xna'anj man tuví', cataj nij so':

—Me che'é guun nu' danj ga —taj ta'aj nij so' a.

¹³ Ne yo'ó ta'aj nij so' ca'nga' nacoq, ne cataj nij so':

—Cachén ndo'o co'o nij síi nihánj na vinó naca nanj chuguanj —taj nij síi ca'nga' nacoq yo' a.

Nihánj me nana nata' Pedró rihaan nij yuvij a

¹⁴ Gaa ne dan me se canicun' síi cu'naj Pedró ga yo'ó xaan nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' rihaan yuvij, ne nucuaj ndo'o ca'mii Pedró ne nata' so' nana nihánj a:

—Soj sij israelitá do', cunudanj soj sij ne chuman' Jerusalén nihánj do', nana xrej soj nana ca'mij rihaan soj, ne xcaj soj cuentá che'é rasuun nihánj ei. ¹⁵ Ne guun xno núj ndaa vaa guun rá ta'aj soj ma'. 'O se xcaj soj cuentá, ne tihaj aga' uun rej na'yaan me nihánj ei. ¹⁶ Tzaj ne nu' nihánj ro', me se vaa cataj síi cu'naj Joel síi nata' se nana Diose gaa naá qui'yaj Diose a. Dan me se cataj síi cu'naj Joel: ¹⁷ "Nihánj me a'mii ma'an Diose rihaan soj, ne taj Diose se vaa asa' nichrun' ca'anj ni'ya chumij nihánj, ne ca'nej ndo'o 'unj Nimán 'unj nimán yuvij man rihaan nu' chumij, ne ta'ní soj ro', nata' nana rque 'unj man ma'an nij so' a. Ne nij síi tachruu ro', naqui'yaa ndo'o rasuun rihaan nij so', qui'yáj, ne nij chíi nga ro', ca'mii ndo'o nej rihaan nij so', qui'yáj adonj. ¹⁸ Dan me

se güii yo' çaraj Nimanj nimán nij síi nuu rihanj do', nimán nij çanañ nuu rihanj do', ne nata' nij so' se nanaj adonj. ¹⁹ Dan me se gaa ndo'o rasuun nocoo quene'en soj rej xta', qui'yaj, ne gaa ndo'o rasuun nocoo quene'en soj rihaan yo'oo, qui'yaj, ne quene'en soj ton do', ya'an do', catze' do' a. ²⁰ Ne guun rmj' rihaan güii, ne rihaan yavii ro', guun ton, asa' nichrun' quisj güii sa' güii ca'ne' 'unj s'ij 'n'ij ra'a man soj cacun' che'é yuvij a. ²¹ Ne me ma'an síi cachinj ni'yaj rihaan 'unj, ne quinani so' rihaan sayuun adonj". Nihánj me se nana Diose nana ca'mii síi cu'naj Joel gaa naá ei.

²² "Ne cuano nihánj me se cunoo soj s'ij israelitá nana nihánj ei. Dan me se aj ne'en nij soj daj qui'yaj Jesucristó síi cavii chuman' Nazaret, se vaa guun nucuaj so' qui'yaj ndo'o so' suun sa' nocoo quene'en soj, qui'yaj Diose adonj. Ne dan me se xcaj soj cuentá daj s'ij me so', qui'yaj Diose á. ²³ Dan me se tucuachén nii man so' rihaan nij síi taj ri'yunj man so', gaa ne dan me se cachron' nij síi ne nocoo man Diose man so' rihaan rcutzé, ne cavi' so', qui'yaj ma'an soj a. Ne nu' nihánj me se vaa 'o guun rá Diose quiran' so', ne aj quene'en Diose se vaa quiran' so' danj ei. ²⁴ Tzaj ne qui'yaj Diose se vaa ne ca'vee yuun che'é cavi' so', ma'. Tzaj ne cunuu i'na' uún so', qui'yaj Diose, che'é se ne ca'vee yuun che'é cavi' so' daj chihaa m'ij a man adonj.

²⁵ "O se nihánj me nana ca'mii síi cu'naj David che'é Jesucristó a: "Quene'en 'unj daj quiranj rej rihanj, ne xcaj 'unj cuentá se vaa yo'oo canicun' síi 'nij ra'a manj rihanj nanj á. 'O se nicun' so' rej x'nuj, ne se ca'vee naxruj, qui'yaj so' ma'. ²⁶ Che'é dan guun niha' ndo'o nimanj, ne ca'mij nana niha' cavii nimanj a. 'O se yo'oo guun ya raj se vaa ya cavij sa' 'unj nanj adonj. ²⁷ 'O se se tanáj so' nimanj rej man nij síi cavi' ma'. Ne se quiriyuj nee man síi vaa sa' rihaan so', qui'yáa so' ma'. ²⁸ Dan me se t'haán so' rihanj tucuáán canocoj ne ca'vee gaa i'na' 'unj a. Ne guun niha' ndo'o raj, qui'yáa so', asa' canicun' 'unj rihaan so' adonj". Nihánj me se nana síi cu'naj David yo' a.

²⁹ Nuveé nana naca me nana nihánj nana cataj 'unj rihaan nij soj cuano, man tinuj. Dan me se x'ij ní' síi cu'naj David me se cavi' so', gaa ne cachin' nii man so', ne yaj me se ne'en ní' me rej cachin' nii man so' nanj á. ³⁰ Tzaj ne síi nata' se nana Diose me so' gaa cayáan so', ne quene'en so' se vaa cata' tu'va Diose rihaan so' se vaa guun chij yo'oo ta'núí ta'nij si'no so', ndaa vaa guun chij ma'an so' a. ³¹ Ne che'é dan cataj so' se vaa se quináj Jesucristó rej man nij síi cavi', ne se quixtun' nu' nee man so' ma'. Danj ca'mii so' ni'yaj so' güii cunuu i'na' uún Jesucristó a.

³² "Gaa ne dan me se ya ya cunuu i'na' uún Jesucristó, qui'yaj Diose, ne taran' núj me síi quene'en se vaa cunuu i'na' uún so' adonj. ³³ Gaa ne cavii Jesucristó ndaa x'núú Diose rej nuva' Diose, ya gaa nacaj Jesucristó Nimán Diose gaa narqué Diose Nimán so' man Jesucristó, danj vaa cata' tu'va so' a. Ne qui'yaj Jesucristó ga núj s'ij apóstol ndaa vaa ne'en soj se vaa ran' núj, ne dan me se qui'yaj Jesucristó ca'mii núj s'ij apóstol nu' xna'anj a'mii soj ndaa vaa cuno soj ca'mii núj ei.

³⁴ "Dan me se ne cavii ma'an síi cu'naj David rej xta' ma'. Tzaj ne cataj so': "Ca'mii Diose síi 'nij ra'a man ní' rihaan síi 'nij ra'a manj, cataj so' se vaa cayáan síi 'nij ra'a manj x'núú Diose rej nuva' Diose ³⁵ ndaa se quisj qui'yaj canaán Diose rihaan taran' nij síi taj ri'yunj man síi 'nij ra'a manj ne quirij ta'nga' síi 'nij ra'a manj rihaan nij so' adonj", taj síi cu'naj David yo' a. ³⁶ Che'é dan vaa che'é ndo'o xcaj ya taran' soj s'ij israelitá cuentá se vaa xa' Jesucristó síi cachron' ma'an soj rihaan rcutzé, tzaj ne síi 'nij ra'a man ní' me so', ne síi ca'neé Diose tinani man ní' rihaan sayuun me uún so', qui'yaj Diose adonj —taj Pedró rihaan nij yuvij cunuu chre' yo' a.

³⁷ Dan me se gaa cuno nij yuvij nana yo', ne quinano ndo'o rá nij so', ne xna'anj nij so' man Pedró ga yo'oo nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' rihaan yuvij, cataj nij so' a:

—Ne daj qui'yaj núj, ga tinu' —taj nij so', xna'anj nij so' man nij tuvi' Pedró a.

³⁸ Gaa ne cataj Pedró rihaan nij so' a:

—Çanicaj nimán soj canoco' soj chrej sa', ne cata' ne cunudanj soj che'é yan quene'en yuvij se vaa nocoo soj man Jesucristó, gaa ne tinavij Diose cacun' tumé soj, ne rqué Diose Nimán Diose catuú yo' nimán soj ei. ³⁹ Dan me se cata' tu'va Diose se vaa qui'yaj so' danj che'é nij soj do', che'é ta'núí soj do', che'é nij síi ne gan' do' a. Dan me se me ma'an síi nacunj Diose síi 'nij ra'a man ní' canoco' man so' me se qui'yaj Diose danj che'é so' adonj —taj Pedró rihaan nij yuvij israelitá yo' a.

⁴⁰ Gaa ne nata' so' que'ee doj nana rihaan nij so', gaa ne nago' so' chrej nucuaj man nij so', cataj so':

—Çurihanj soj sca'núj tuvi' ní' síi nocoo' tucuáán chi'ij, gaa ne quinani soj rihaan sayuun ei —taj Pedró rihaan nij yuvij israelitá a.

⁴¹ Che'é dan me nij síi cuchumán rá se nana so' ro', cata' ne nij so', ne güii yo' me se canoco' naca va'nuj m'ij yuvij man Jesucristó ta' asuun a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nij síi nocoo' man Jesucristó a

⁴² Dan me se yo'lo canoco' raan nij síi noco' man Jesucristó nana tucu'yón nij apóstol rihaan nij so', ne yo'lo guun tuvi' cunudañ nij so' a. Ne yo'lo cuxra' ta'aj nij so' rachruún chá nij so', ne yo'lo chre' cachíin ni'yaj nij so' rihaan Diose a. ⁴³ Ne cunudañ nij yuvií ro', cucu'vi' ndo'o nij so' ni'yaj nij so' nij suun sa' nocoo qui'yaj nij apóstol yo' a.

⁴⁴ Tzaj ne nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó me se 'o rej man chre' cunudañ nij so', ne naqui'yaj rcaua'aan nij so' nu' si'yaj nij so', ne si'yaj taran' nij so' me cunudañ nij rasuun yo' a. ⁴⁵ Ne tu'vej nij so' to'óo nij so' do', si'yaj nij so' do', ne rqué nij so' se sa'anj nij so' rihaan tuvi' nij so' síi achiin rasuun man a. ⁴⁶ Dan me se daj a güii 'anj nij so' nuvií nocoo cachñj ni'yaj nij so' rihaan Diose, ndaa vaa guun rá taran' nij so' a. Ne 'o nuu chre' nij so' 'o ve', ne uxra' ta'aj nij so' rachruún chá nij so' a. Ne dan me se ndaa niha' ndaa cochroj rá taran' nij so' chá nij so' chraa a. ⁴⁷ Ne cataj nij so' se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose che'é nij so', ne ca'mii sa' cunudañ nij yuvií ne chuman' Jerusalén ni'yaj nij yuvií man nij so' gaa ve'é mán chre' nij so' a. Ne daj a güii cunuu chre' doj síi vaj nanií rihaan sayuun ga nij so', qui'yaj Diose a.

3

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'o síi rengo, qui'yaj Pedró ga Juan a

¹ Dan me se aga' va'núj rej anoco' güii me se cuchí' síi cu'naj Pedró do', síi cu'naj Juan do', nuvií nocoo, che'é se orá achíin ni'yaj nii rihaan Diose me yo' a. ² Ne maan orá dan nicaj nii man 'o síi rengo cuchí' nii rihaan nuvií nocoo yo', ne síi rengo me so' asij ca'ngaa so' a. Ne dan me se daj a güii uchruu nii man so' rihaan yo'óo rej x'núj ta'yaa cu'naj Ta'yaa Ve'é Ndo'o Vaa a. Ne yo' me rej achíin so' caridad man nij yuvií atúj nuvií yo' a. ³ Dan me se quene'en so' man Pedró do', man Juan do', se vaa catuú roj so' rá nuvií nocoo, gaa ne cachíin so' caridad man roj so' a. ⁴ Gaa ne ni'yaj uxrá Pedró do', Juan do', man so', ne cataj Pedró rihaan so' a:

—Ni'yaj so' man rój á —taj so' rihaan síi rengo yo' a.

⁵ Gaa ne ni'yaj síi rengo man roj so', che'é se guun rá so' se vaa rqué roj so' sa'anj man so' a. ⁶ Gaa ne cataj Pedró rihaan so' a:

—Taj vaj a doj sa'anj rihaan 'unj ma'. Tzaj ne rqué 'unj se vaa rihaan 'unj mán so' ei. Dan me se che'é ma'an Jesucristó síi cavii chuman' Nazaret taj xna'anj 'unj rihaan so' se vaa naxumaan so' ne cachee so' á —taj Pedró rihaan so' a.

⁷ Gaa ne quita'aa Pedró ra'a so' rej nuva' so', ne cachrón caya Pedró man so', ne nu'

nari' nucuaj tacóo so' do', xtucua' so' do' a. ⁸ Gaa ne dan me se güéj so', ne canicun' caya so', ne cachéé so', ne dan me se catúj so' rá nuvií nocoo ga roj so', ne cachéé ndo'o so', ne güéj so', ne cataj so' se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose che'é so' a. ⁹ Gaa ne quene'en cunudañ nij yuvií se vaa cachéé so' ne cataj so' se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose a. ¹⁰ Ne quene'en nij yuvií se vaa ma'an so' me síi yáan rihaan ta'yaa nuvií nocoo cu'naj Ta'yaa Ve'é Ndo'o Vaa ne achíin so' caridad, ne ca'anj ndo'o rá nij yuvií che'é se vaa nahuun sa' síi rengo yo' a.

Nihánj me nana nata' Pedró rihaan nij yuvií a

¹¹ Dan me se quita'aa síi nahuun sa' yo' man síi cu'naj Pedró do', man síi cu'naj Juan do', ne che'é se ca'anj ndo'o rá nij yuvií, che'é dan cunánj nij yuvií cunuu chre' nij yuvií rihaan roj so' rque chingá cu'naj Corredor Salomón a. ¹² Ne gaa quene'en Pedró man nij yuvií, ne cataj so' rihaan nij yuvií a:

—Cuno soj sij israelitá ca'mij á. Me che'é ca'anj ndo'o rá soj se vaa cheé síi nihánj ga. Me che'é ni'yaj ndo'o soj man rój ga. Nuveé ma'an rój me síi guun nucuaj qui'yaj cachéé so' ma'. Nuveé che'é se sij noco' sa' ndo'o man Diose me rój, ne cachéé so' qui'yaj rój ma'. ¹³ Dan me se Diose síi noco' xii ní' síi cu'naj Abraham do', síi cu'naj Isaac do', síi cu'naj Jacob do', me síi qui'yaj cavii sa' ndo'o ta'nii ma'an so' Jesucristó nanj adonj. Tzaj ne nij soj me nij síi tucuachén man Jesucristó rihaan nij síi taj ri'yunj man Jesucristó, ne nda' se guun ya rá síi cu'naj Pilato se vaa ca'anj un Jesucristó, tzaj ne cataj soj rihaan síi cu'naj Pilato se vaa guun rá soj cavi' Jesucristó adonj.

¹⁴ "Dan me se cataj soj se vaa ne guun rá soj ni'yaj soj man síi sa' nimán yo' ma'. Maan se cachíin ni'yaj soj rihaan síi cu'naj Pilato se vaa quirij so' taga' man 'o síi ticavi' man yuvií a. ¹⁵ Ne ticavi' soj man Jesucristó síi guun nucuaj qui'yaj gaa i'na' nimán ní' a. Ne Diose ro', qui'yaj cunuu i'na' uún Jesucristó, ne ma'an núj me síi quene'en se vaa cunuu i'na' uún so' nanj adonj. ¹⁶ Ne che'é se cuchumán rá síi nihánj ni'yaj so' man Jesucristó ro', che'é dan nari' nucuaj so', qui'yaj Jesucristó adonj. Ne dan me se nahuun sa' nu' so', ne aj ne'en taran' soj daj quirán so', ne aj cuno soj daj taj ma'an so' nanj á.

¹⁷ "Ne nihánj me se ne'én 'unj se vaa che'é se ne quene'en soj daj sij me Jesucristó, ne che'é dan cavi' so' qui'yaj soj ga nij síi uun chij rihaan soj nanj ei. ¹⁸ Tzaj ne Diose ro', me síi cataj xna'anj asij naá ndo'o gaa rqué so' nana nata' nij síi nata' se nana so', ne dan me se cataj xna'anj Diose se vaa síi ca'nej

so' t̄inani man yuvīj rihaan sayuun me se quirañ' ndo'o so' sayuun a. Ne nihánj me se quisij ya nu' ndaa vaa cataj Diose se vaa qui'yaj ma'an Diose nanj ei.

¹⁹ "Che'é dan canicaj nimán soj canoco' soj chrej sa', gaa ne ca'vee tinavij Diose cacun' tumé soj á. ²⁰ Gaa ne ca'vee quisij güii cunu u cuj rá taran' ni' s̄ij israelitá, qui'yaj síi 'n̄ij ra'a man ni', ne dan me se Jesucristó síi cune' Diose man t̄inani man ni' rihaan sayuun me se ca'nej Diose man so' ca'na' uún so' rihaan ni' a. ²¹ Cuaño nihánj me se me rá Diose cayaán so' rej xta' ndaa se quisij güii naqui'yaj sa' Diose nu' nij rasuun ndaa rá se vaa nij rasuun asij naá ndo'o ndaa vaa cataj xna'anj nij síi sa' síi nata' se nana Diose gaa naá a. ²² Dan me se síi cu'naj Moisés cataj rihaan x̄ij ni': "Diose s̄ij 'n̄ij ra'a man ni' me se cavij yo' o tinúú nij soj, qui'yaj Diose, ne guun so' síi nata' se nana Diose ndaa vaa 'yaj ma'anj a. Ne cunō soj nu' nana nata' so' rihaan soj á. ²³ Ne dan me se a me ma'an síi na'vej rá cunō se nana síi nata' se nana Diose yo', ne nu' quirīj yanj̄j nii man so' sca'n̄uj ni' s̄ij israelitá, ne quiri' nu' so' nanj adonj", taj síi cu'naj Moisés gaa naá a. ²⁴ Ne dan me se síi cu'naj Samuel do', cunudanj yo' o nij síi nata' se nana Diose do', cataj xna'anj taran' uún nij so' uún che'é güii yaj ei.

²⁵ "Ne rihaan ma'an nij soj ca'mii nij síi nata' se nana Diose, ne ma'an nij soj me nij síi cavij sa' qui'yaj Diose, ndaa vaa cata' tu'va Diose rihaan x̄ij ni' gaa naá ei. Dan me se rihaan x̄ij ni' síi cu'naj Abraham cataj Diose: "Dan me se cavij sa' nij yuvīj man cunudanj nij chuman' naj rihaan chumīj, qui'yaj ta'núí ta'nij si'no so' a", taj Diose rihaan Abraham a. ²⁶ Gaa ne aj ca'neé Diose man ta'núí Diose rihaan chumīj, ne cuchi' ta'núí Diose asino yaan rihaan ma'an soj, qui'yaj Diose, che'é rej canicaj nimán 'o 'o nij soj, ne tanáj xco nij soj tucuaán chi'ii, ne ca'vee qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é taran' nij soj ei —taj Pedró rihaan nij yuvīj cunu chre' rá nuvíi nocōo yo' a.

4

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii síi cu'naj Pedró ga Juan rihaan nij yuvīj israelitá a

¹ Dan me se gaa ca'mii síi cu'naj Pedró ga Juan rihaan nij yuvīj, ne cuchi' nij xrej do', tanuu uun chij rihaan nij tanuu 'yaj suun rá nuvíi nocōo do', nij síi saduceo do', rihaan roj so' a. ² 'O se ne guun niha' rá nij so' gaa cunō nij so' nana tucu'yón Pedró ga Juan man nij yuvīj nana se vaa Jesucristó me 'o síi cunu i'na' uún gaa cavi' so' a. ³ Ne dan me se quita'aa nij so' man roj so', ne caxrij nij so' taga' man roj so' 'o yan' a. 'O se aj ti'nuu me

orá yo' a. ⁴ Ne que'eē nij síi cunō se nana roj so' ro', cuchumán rá nana yo', ne veé danj quisij 'un' m̄ij snó'o canoco' man Jesucristó ta' asuun a.

⁵ Ne yo' o güii me se cunu chre' nij síi nicaj suun do', nij síi uun chij do', nij síi naqui'yaj cuu se tucuanj Moisés rihaan nij yuvīj do', chuman' Jerusalén ga ⁶ síi cu'naj Anás síi guun xrej at̄a suun nocōo doj do', síi cu'naj Caifás do', síi cu'naj Juan do', síi cu'naj Alejandro do', taran' nij tuvi' nij xrej at̄a suun nocōo doj do' a. ⁷ Dan me se canicun' caya síi cu'naj Pedró ga Juan tanuu ve' man nij xrej, qui'yaj nij xrej, ne xna'anj nij xrej man roj so', cataj nij xrej a:

—Me rej quiri' roj soj rej nucuaj do', me síi ca'ne' suun rihaan roj soj do', ne qui'yaj roj soj danj ga —taj nij so', xna'anj nij so' man roj so' a.

⁸ Gaa ne caraa ndo'o Nimán Diose nimán Pedró, ne cataj Pedró rihaan nij so' a:

—Cunō nij soj s̄ij nicaj suun rii ta'nga' rihaan nij yuvīj do', cunō soj s̄ij uun chij cunō nana cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj á. ⁹ Nihánj me se naqui'yaj cuu nij soj man rōj che'é se cunu 'eē rá rōj ni'yaj rōj 'o síi rengo, ne me rá nij soj quene'en soj asa' ca'vee nahuun sa' síi rengo nihánj a. ¹⁰ Che'é dan xcaj nij soj do', taran' nij yuvīj israelitá do', cuentá se vaa Jesucristó síi cavii chuman' Nazaret me síi qui'yaj ca'vee naxcaj rōj man síi rengo nihánj, ne 'o vaa nucuaj so' a. Ne nij soj ro', me nij síi qui'yaj cacrón nii man Jesucristó rihaan crutze, tzaj ne cunu i'na' uún so', qui'yaj Diose a. ¹¹ Ne xa' Jesús, tzaj ne so' me yuvej quiri'lj̄j nij soj s̄ij cune' ve', ne yaj me se guun so' yuvej sa' doj rihaan taran' nij yuvej man tacōo ve' yaj nanj adonj. ¹² Ne taj vaj a doj yo' o síi guun nucuaj qui'yaj cavij sa' ni' a ma'. Orún' so' me síi vaa rihaan chumīj nihánj síi ca'neé Diose, ne orún' so' me síi ca'vee t̄inani man ni' rihaan sayuun nanj adonj —taj Pedró rihaan nij síi uun chij yo' a.

¹³ Dan me se quene'en nij so' se vaa ne cucu'vi' Pedró ga Juan ne sca' uxrá ca'mii roj so', ne xcaj nij so' cuentá se vaa nuveé s̄ij tucu'yón yanj me roj so', tzaj ne sa' uxrá nari' roj so' a. Che'é dan caráya'anj nij so' a. Ne quene'en nij so' se vaa roj so' me síi cachéé ga Jesucristó a. ¹⁴ Ne quene'en nij so' man síi nahuun sa' yo' nicun' ga roj so' a. Gaa ne ne quiri' nij so' nana ca'mii nij so' ma'.

¹⁵ Gaa ne ca'ne' nij síi uun chij suun rihaan Pedró ga Juan ga síi nahuun sa' yo' se vaa curihanj va'n̄uj nij so' xe', gaa ne ca'vee nuchurj raaj nij tuvi' nij síi uun chij daj qui'yaj nij so' ga síi cu'naj Pedró ga Juan yo', rá nij so' a. ¹⁶ Dan me se cataj nij so':

—Daj qui'yaj ni' ga roj síi nihánj 'O se xcaj taran' nij síi ne chuman' Jerusalén

nihánj cuéntá se vaa ranga' qui'yaj suun roj so' suun sa' nocoo, ne se ca'vee cataj ní' se vaa ne qui'yaj roj so' danj ma'. ¹⁷ Tzaj ne tuchu'vi' ní' man roj so' ne ca'ne' ní' suun rihaan roj so' se vaa se ca'mii roj so' che'é Jesucristó rihaan a 'o yuvií a. Gaa ne se cha'nuu doj nana nihánj sca'núj nij yuvií a —taj taran' nij so' a. ¹⁸ Gaa ne canacúun nij so' catuú uún Pedró ga Juan rej nuu nij so', gaa ne nago' nij so' chrej nucuaaj man roj so' se vaa se ca'mii roj so' che'é Jesucristó ne se tucu'yón roj so' se nana Jesucristó a.

¹⁹ Gaa ne canicaj síi cu'naj Pedró ga Juan cataj roj so' rihaan nij so' a:

—Nuchruj raq nij soj sese guun rá Diose cunó núj rihaan soj ne tanáj xco núj se nana Diose ei. ²⁰ Se ca'vee ca'ne' rá núj ga suun a'mii che'é rasuun quene'en núj do', che'é nana cuno núj do' a ma' —taj roj so' rihaan nij so' a.

²¹ Gaa ne doj a ca'mii yuvaaj nij síi uun chij yo' rihaan roj so', tzaj ne ne quiri' nij síi uun chij yo' daj qui'yaj nij so' sayuun man roj so' a ma'. Che'é dan na'neé nij so' chrej man roj so' a. 'Q se nij yuvií me se cunudanj nij so' cataj se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose che'é síi nahuun sa' yo' a. ²² Ne síi nahuun sa' qui'yaj suun sa' nocoo yo' me se vaj so' vj chihaa yo' táa doj a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii nij síi nocoo man Jesucristó gaa cachín ni'yaj nij so' rihaan Diose a

²³ Dan me se na'neé nii man Pedró ga Juan, ne cuchi' roj so' rihaan tinúu roj so', gaa ne nata' roj so' nu' nana cataj nij xrej ata suun nocoo doj do', nij síi uun chij do', se vaa cataj nij so' rihaan roj so' a. ²⁴ Gaa ne dan me se gaa cuno nij so' se nana roj so', gaa ne nu' guun rá taran' nij so' cachínj ni'yaj nij so' rihaan Diose, ne che'é dan nucuaaj ca'mii nij so', cataj nij so' a:

—Ma'an so' me síi qui'yaj nu' rej xta' nu' chumij nu' na ya'anj nu' rasuun nu' a. ²⁵ Ne so' ro', ca'neé Nimán so' rihaan xii núj síi cu'naj David síi qui'yaj suun che'é so', ne Nimán so' ro', rque nana rihaan so' ca'mii so', ne dan me se cataj so': "Me che'é ca'maan ndo'o rá nij síi yanj, ne me che'é guun nij rma'an rá nij yuvií ga. ²⁶ Dan me se cavij nij síi nicaj suun rey uun chij rihaan chumij nihánj, gaa ne cunuu chre' nij so', che'é rej qui'yaj nij so' sayuun man síi 'nij ra'a man ní' do', man síi ca'neé so' tjanii man yuvií rihaan sayuun do' a", taj síi cu'naj David yo' gaa naá a. ²⁷ Dan me se ya ya cunuu chre' síi cu'naj Herodes do', síi cu'naj Poncio Pilato do', nij síi yanj do', nij yuvií israelitá do', rque chuman' nihánj, che'é rej qui'yaj nij so' sayuun man ta'nii so' síi cu'naj Jesucristó síi cuné' so' man tjanii man núj rihaan sayuun a. ²⁸ Tzaj ne qui'yaj nij so'

inanj se vaa guun rá ma'an so' asij naá se vaa qui'yaj nij so', ne ma'an so' me síi qui'yaj guun nu' nihánj a.

²⁹ Ne nihánj me se xcax so' sij 'nij ra'a man núj cuéntá se vaa ca'mii yuvaaj ndo'o nij so' rihaan núj a. Ne racuj so' man núj sij 'yaj suun che'é so' se vaa guun nucuaaj núj nata' sca' núj se nana so' rihaan yuvií a. ³⁰ Dan me se racuj so' man núj qui'yaj núj suun sa' nocoo, ne nahuun sa' yuvií, qui'yáa so', che'é rej xcax yuvií cuéntá se vaa sij nucuaaj ndo'o mé so' che'é ta'nii so' Jesucristó síi guce á —taj taran' nij so', cachín ni'yaj nij so' rihaan Diose a.

³¹ Dan me se quisj cachín ni'yaj nij so' rihaan Diose, gaa ne quinaan nu' rej man nij so', ne caraa ndo'o Nimán Diose nimán cunudanj nij so', gaa ne sca' ndo'o ca'mii nij so' se nana Diose a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é yan yo'o chre' mán nij síi nocoo man Jesucristó a

³² Dan me se yo'o cuyaaj vaa rá cunudanj nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó, ne a 'o nij síi nocoo man Jesucristó ne taj se vaa se si'yaj orún' me rasuun ma'. Tananj nu' rasuun man rihaan 'o 'o nij so' ro', me si'yaj taran' nij so', taj nij so', ne 'o chre' mán nij so', ne 'o chre' a'mii nij so', ne orún' rasuun si'yaj cunudanj nij so' a. ³³ Ne nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' rihaan yuvií me se nucuaaj ndo'o nata' nij so' se vaa cunuu i'na' uún Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' a. Ne qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é cunudanj nij so' a.

³⁴ Ne taj vaj a 'o síi achiin rasuun man 'nij sca'núj nij so' ma'. 'Q se cunudanj tinúu nij so' síi vaa to'óo do', síi vaa ve' tucua do', cutu'vej nij so' si'yaj nij so', ne nicaj nij so' sa'anj quiri' nij so', ³⁵ ne caxrij nij so' sa'anj yo' ston nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' rihaan yuvií a. Ne sese cachin rasuun rihaan 'o tinúu nij so', ne nij apóstol me nij síi rque nu' se vaa cachin rihaan so' a.

³⁶ Ne yo'o so' ro', me síi cu'naj José, ne tucunáj nij apóstol Bernabé man so' a. Ne nana Bernabé taj se vaa síi 'yaj nari' nucuaaj ní' me so' a. Ne 'o ta'nii ta'nij si'no' síi cu'naj Leví síi cane gaa naá me so', ne cavij so' rej cu'naj Chipre a. ³⁷ Dan me se vaa 'o to'óo so', ne cutu'vej so' man yo', ne nicaj so' sa'anj quiri' so' che'é yo'óo yo', ne caxrij so' ston nij apóstol yo' a.

5

Nana nihánj taj xna'anj che'é cacun' qui'yaj síi cu'naj Ananías do', nicaj so' chana cu'naj Safira do' a

¹ Dan me se vaa yo'o síi cu'naj Ananías, ne vaa nicaj so' chana cu'naj Safira, ne cutu'vej roj nica roj so' 'o yo'óo, ² ne quiri' roj so'

sa'anj, gaa ne quita'aa síí cu'naj Ananías ta'aj sa'anj yo', ne ca'vej rá nica so' quita'aa so' sa'anj yo' a. Gaa ne daj 'ó ta'aj sa'anj ca'anj nica'j so', caxrj so' ston nij apóstol cune' Jesucristó man a. Ne ca'mii ne so' rihaan nij apóstol se vaa nu' sa'anj quiri' so' che'é yo'óo cutu'vej so' me yo', cataj so' a. ³ Gaa ne ca'mii Pedró rihaan síí cu'naj Ananías, cataj so', ne:

—Me che'é catúj síí chree nimán so', ne ca'mii ne so' ndaa rihaan Nimán Diose, ne quita'aa so' ta'aj sa'anj quiri' so' gaa cutu'vej so' yo'óo yo' ga. ⁴ Dan me se daj guun rá so', ne ca'mii ne so' ga. Nuveé to'oj ma'an so' cutu'vej so' ne gaa cutu'vej so' man yo' ne ne nó xcuún so' qui'yáá so' ndaa vaa me rá ma'an so' qui'yáá so' ga se sa'anj so' na'. Me che'é cavii raá so' qui'yáá so' se vaa qui'yáá so' nihánj ga. Nuveé rihaan yuvij uun ca'mii ne so' ma'. Ndaa rihaan ma'an ya Diose ca'mii ne so' nanj adonj —taj Pedró rihaan Ananías yo' a.

⁵ Gaa cuno Ananías nana ca'mii Pedró rihaan so', ne naxru' so', ne cavi' so' a. Gaa ne cucu'vi' ndo'o cunudanj nij síí cuno ndaa vaa quiran' so' a. ⁶ Gaa ne canicun' nij síí tachruu, ne caráán nij so' yatzj xráá síí cavi', gaa ne ca'anj nica'j nij so' man so' xe', gaa ne cachin' nij so' man so' a.

⁷ Dan me se cachén va'nuj orá ta' asuun, gaa ne catúj nica' síí cavi' yo' rá ve', ne ne quene'en no' daj quiran' nica' no' ma'. ⁸ Gaa ne cataj Pedró rihaan no' a:

—Cataj xna'anj so' rihanj sese nu' sa'anj quita'aa roj soj che'é yo'óo cutu'vej roj soj me nihánj á —taj Pedró rihaan no' a.

—Veé cunudanj ya sa'anj quita'aa roj che'é yo'óo me yo' ei —taj no' a.

⁹ Gaa ne cataj Pedró rihaan no' a:

—Me che'é cyaan guun rá roj soj tihá' yu'unj roj soj man Nimán síí 'nij ra'a man ní' ga. Ní'yaj so' ei. Nij síí cachin' man nica' so' ro', nícun' ta'yaa, ne nihánj me se cata' nij so' mán so', ca'anj nica'j nij so' mán so' xe' cuano ei —taj Pedró rihaan no' a.

¹⁰ Gaa ne taj ni'yón naxru' no' rihaan yo'óo rej nícun' Pedró, ne nu' cavi' no' a. Gaa ne dan me se catúj uún nij síí tachruu rá ve', ne quene'en nij so' se vaa aj cavi' no', gaa ne ca'anj nica'j nij so' man no' xe', gaa ne cachin' nij so' man no' uún x'núú nica' no' a. ¹¹ Gaa ne cucu'vi' ndo'o cunudanj nij síí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó do', cunudanj nij síí cuno nana daj quiran' roj nica' roj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é suun sa' nocoo qui'yaj nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' a

¹² Gaa ne qui'yaj ndo'o nij apóstol cune' Jesucristó man suun sa' nocoo ni'yaj nij yuvij ne chuman' Jerusalén a. Ne yo'ó vaa rá nij

síí nocoo' man Jesucristó, ne cunuu chre' nij so' rá nuvíi nocoo rá chingá cu'naj Corredor Salomón a. ¹³ Tzaj ne yo'óo nij yuvij ro', ne quisij rá nij so' cunuu chre' nij so' ga nij síí nocoo' man Jesucristó ma'. Tzaj ne cunudanj nij yuvij cataj se vaa sa' qui'yaj nij síí nocoo' man Jesucristó a. ¹⁴ Tzaj ne cuchumán rá que'ee nij snó'o do', nij chana do', ni'yaj nij so' man síí 'nij ra'a man ní', ne che'é dan guun rii doj nij yuvij nocoo' man so' a. ¹⁵ Ne dan me se rihaan chruun do', rihaan yuvéé do', táá nij síí ran', rii nij yuvij man nij síí ran' yo' xe' a. Cuchruj nii man nij síí ran' rá callé rej cachén Pedró, che'é se sese se cachun' Pedró cano xráá nij síí ran' ne nahun so', rá nij yuvij a. ¹⁶ Gaa ne ca'na' ndo'o yuvij cavii nij chuman' naj nichrun' chuman' Jerusalén, ne nuu chre' nij so' a. Dan me se ata' nij so' síí ran' do', síí nuu nana chree nimán do', ne nahuun sa' cunudanj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é sayuun qui'yaj nii man nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' rihaan yuvij a

¹⁷ Dan me se guun xcoj ruvaá rá nij tuvij' xrej ata' suun nocoo doj ni'yaj nij so' man nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' rihaan yuvij a. Dan me se nij tuvij' xrej me se síí saduceo me nij so' a. ¹⁸ Dan me se ca'née nij so' tanuu quita'aa man nij apóstol, gaa ne caxrj nij so' taga' man nij so' a. ¹⁹ Tzaj ne rej nij me se ca'na' yo' se mozó síí 'nij ra'a man ní', ne ca'núj so' ta'yaa taga' yo', ne ca'anj nica'j so' man nij apóstol xe' a. Gaa ne cataj se mozó Diose yo' rihaan nij apóstol:

²⁰ —Cavii soj, ne ca'anj soj canicun' soj rá nuvíi nocoo, ne nata' soj rihaan nij yuvij nu' nana nihánj nana taj xna'anj daj qui'yaj nij yuvij ne ca'vee gaa i'na' nimán nij yuvij rihaan Diose á —taj se mozó Diose yo' rihaan nij so' a.

²¹ Sij cuno nij so' nana vaa danj, gaa ne rej síí güii catúj nij so' rá nuvíi nocoo, ne tucu'yón nij so' se nana Jesucristó rihaan nij yuvij a. Maan orá dan canacúún nij tuvij' xrej ata' suun nocoo doj, ne cunuu chre' cunudanj nij síí uun chij rihaan nij yuvij israelitá, qui'yaj nij so' juntá a. Gaa ne ca'née nij so' síí ca'anj taga', ne ca'na' nica'j nij so' man nij apóstol rihaan nij so', rá nij so' a. ²² Dan me se cuchi' nij mozó ca'née nij síí uun chij yo' taga', gaa ne ne nari' mozó man nij apóstol rque taga' a ma'. Che'é dan me canica'j nij mozó yo' rej mán nij síí uun chij yo', ne nata' nij mozó yo' se vaa guun taga' a. ²³ Dan me se cataj nij mozó yo' a:

—Dan me se gaa cuchi' núj taga', ne vaa raan taga', ne nícun' nij tanuu rihaan ta'yaa, tumé nij tanuu ta'yaa a. Tzaj ne gaa ca'núj núj ta'yaa, ne ne nari' núj a' ó yuvij rá

taga' a ma' —taj nij mozó rihaan nij síi uun chij yo' a.

²⁴ Dan me se gaa cuno tanuu uun chij rihaan nij tanuu tumé nuvíi nocço do', gaa cuno nij xrej atá suun nocço doj do', nana vaa ñanj, gaa ñe dan me se cuchu'vi' nij so', ñe ne quene'en nij so' ñe daj guun rej rihaan nij so' qui'yaj nij síi nocó' man Jesucristó a. ²⁵ Gaa ñe dan me se cuchi' yo' o so' rihaan nij síi uun chij, gaa ñe nata' so' rihaan nij so', cataj so':

—Xa' nij síi caxrij nij soj taga' man, tzaj ñe cuano ñihánj me se nicun' nij so' rá nuvíi nocço, tucu'yón uxrá nij so' rihaan nij yuvií ñanj á —taj síi ca'na' rihaan nij so' a.

²⁶ Gaa ñe cavii tanuu uun chij rihaan nij tanuu tumé nuvíi nocço cavii nij mozó cavii, ca'anj nij so' nuvíi nocço, ñe ca'anj nacaj nij so' man nij apóstol cune' Jesucristó man rihaan nij síi uun chij yo' a. Tzaj ñe ne qui'yaj nij so' fuerzá man nij síi cune' Jesucristó man ma'. 'O se cuchu'vi' tanuu do', nij mozó do', ni'yaj nij so' man nij yuvií se vaa go' nij yuvií yahij xráá ma'an nij so' a.

²⁷ Dan me se ca'na' nicaj nij so' man nij apóstol rej cunuu chre' cunudanj nij síi uun chij rihaan nij yuvií israelitá a. Gaa ñe xna'anj xrej atá suun nocço doj man nij so', ²⁸ cataj so' a:

—Ñe se aj cataj xna'anj núj rihaan nij soj se vaa ca'ne' rá soj ga suun tucu'yón rihaan nij yuvií che'é síi nata' soj che'é a. Tzaj ñe cuano ñihánj me se aj cuchi' se ñana soj rihaan cunudanj nij síi man chuman' Jerusalén ñihánj, qui'yaj soj, ñe me rá soj caraa soj cacun' xráá núj se vaa cavi' snó'o nocço soj qui'yaj núj á —taj so' rihaan nij apóstol a.

²⁹ Gaa ñe cataj Pedró do', yo'ó nij apóstol cune' Jesucristó man do' a:

—Tzaj ñe 'o se no xcuún ní' cuño ní' asino yaan nana a'mii Diose rihaan nana a'mii yuvií a. ³⁰ 'O se nij soj me síi toco' man Jesucristó rihaan rucute, ñe cavi' so', qui'yaj soj, ñe Diose nocó' xii ní' asij naá ro', me síi qui'yaj cunuu i'na' uún so' adonj. ³¹ Gaa ñe ma'an Diose qui'yaj cavii Jesucristó xta', ñe nicun' Jesucristó rej x'nuj Diose rej nuva' Diose, ñe guun Jesucristó síi uun chij ndo'o, ñe síi tinanii man ní' rihaan sayuun guun so', che'é rej ca'vee canicaj nimán ní' sij israelitá gaa ñe quinavj cacun' tumé ní' adonj. ³² Ñe núj me síi nata' nana ñihánj rihaan yuvií ei. Ñe ne'en Nimán Diose uún se vaa ya ya vaa nana ñihánj, ñe rque' Diose Nimán Diose rihaan núj sij uno rihaan Diose a —taj nij so' rihaan nij síi uun chij rihaan nij yuvií israelitá a.

³³ Dan me se gaa cuno nij síi uun chij nana ñihánj, gaa ñe ca'maan uxrá rá nij so', gaa ñe guun rá nij so' ticavi' níj so' man nij apóstol

yo' a. ³⁴ Tzaj ñe canicun' caya yo' o tuvi' nij so' 'o síi fariseo síi cu'ñaj Gamaliel, ñe síi naqui'yaj cuu se tucuanj Moisés me so', ñe caráj cochroj cunudanj nij yuvií ni'yaj nij yuvií man so' a. Gaa ñe ca'ne' so' suun se vaa curihanj nij apóstol doj 'o orá nii xe' a. ³⁵ Gaa ñe cataj Gamaliel rihaan yo'ó nij síi uun chij yo' a:

—Cuno soj sij israelitá nana ca'mij rihaan nij soj cuano á. Dan me se tadó soj ñe daj qui'yaj soj ga nij snó'o ca'na' rihaan ní' ñihánj á. ³⁶ 'O se asij rque' doj me se nachumaan 'o síi cu'ñaj Teudas, ñe so' ro', me síi cataj se vaa sij sa' uxrá me ma'an so', ñe canoco' 'o ca'anj cientó yuvií xcó so' ta' asuun a. Gaa ñe ticavi' nii man so', ñe cha'nuu cunudanj nij síi cuno se ñana so', ñe navij nu' se ñana so' ñanj adonj. ³⁷ Gaa ñe dan me se cachén doj, gaa ñe cavii yo'ó síi cu'ñaj Judas síi cavii estadó Galilea, ñe nachumaan so' gaa güi cachrón gobiernó se chuyi cunudanj nij yuvií rihaan yanj a. Gaa ñe tiha' yu'unj so' man yuvií, ñe canoco' nij yuvií xcó so' a. Gaa ñe cavi' so' uún, gaa ñe cunudanj nij yuvií cuno se ñana so' cha'nuu uún a.

³⁸ "Ñe cuano ñihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj se vaa se qui'yaj nij soj a doj sayuun man nij síi ca'na' rihaan ní' cuan' ma'. 'O se sese tucuaán cuchruj yuvií uun me se tucuanj nij so', ñe sese 'yaj nij so' ndaa vaa avii raá ma'an nij so', ñe quirí' nu' se vaa 'yaj nij so' ñanj adonj. ³⁹ Tzaj ñe sese Diose me síi rque' se ñana nij so', ñe sese 'yaj suun nij so' se suun Diose, ñe ñe daj chihaa mij se ca'anj ni'ya se ñana nij so' qui'yaj soj ma'. Sese ñanj guun qui'yaj nij soj, ñe síi unu' ga ma'an Diose me nij soj adonj —taj síi cu'ñaj Gamaliel cuno yo'ó níj síi uun chij rihaan nij yuvií israelitá a.

Dan me se cuchumán rá nij so' se ñana síi cu'ñaj Gamaliel yo', ⁴⁰ gaa ñe canacuún nij so' man nij apóstol, ñe catuj nij so' rej man nij so', gaa ñe go' níi rutzii xráá nij apóstol, qui'yaj nij síi uun chij, ñe ca'ne' nij so' suun rihaan nij apóstol se vaa se ca'mii nij so' a 'o nana che'é Jesucristó rihaan nij yuvií, gaa ñe na'neé nij síi uun chij yo' chrej man nij apóstol a. ⁴¹ Dan me se curihanj nij apóstol rej man nij síi uun chij rihaan nij yuvií israelitá, ñe guun niha' rá nij apóstol che'é se sij vaa sa' me nij so' ni'yaj Diose ñe che'é dan ca'vee quiran' nij so' sayuun che'é Jesucristó qui'yaj Diose a. ⁴² Ñe ñe daj a güi me se cunuu chre' nij apóstol rá nuvíi nocço do', rá ve' tucua' nij so' do', ñe yo' o tucu'yón nij so' man nij yuvií, ñe nata' nij so' se ñana Jesucristó nana sa' rihaan nij yuvií a.

6

Nana ñihánj taj xna'anj daj cune' nii man

chij sít 'yaj suun che'é nij sít cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

¹ Ne güii dan me se guun rijj doj nij sít tucu'yón se nana Jesucristó, ne dan me se ta'aj nij so' me sít a'mii xna'ánj griego, ne yo'ó ta'aj nij so' me sít a'mii xna'ánj hebreo a. Ne dan me se nij ca'mii nij sít a'mii xna'ánj griego ni'yaj nij so' man nij sít a'mii xna'ánj hebreo, che'é se chá go' nij sít a'mii xna'ánj hebreo yo' rihaan nij chana nique cavi' nica daj a güii a. Ne rihaan nij chana nique cavi' nica ní a'mii xna'ánj griego me se ne cuyaan go' nij so' se chá chá nij no' a ma'. Ne che'é dan a'maan rá nij sít a'mii xna'ánj griego a. ² Che'é dan chuvijj nij apóstol cune' Jesucristó man ro', canacúun nij so' man nij sít tucu'yón se nana Jesucristó cunu chre' nij so', ne cataj chuvijj nij so' a:

—Nij uxrá vaa sese tanáj xcō nuj suun nata' se nana Diose rihaan yuvij che'é rej qui'yaj chuvijj nuj co'oo rihaan nij chana cavi' nica adonj. ³ Che'é dan narjij nij soj chij tinúu ní' sít ve'é a'mii nii ni'yaj nii man, tinuj. Dan me se nanō' soj sít nuu ndo'o Nimán Diose nimán, ne sít cūu raā nanō' soj, ne cune' ní' man nij so' se vaa qui'yaj suun nij so' suun nihánj á. ⁴ Ne xa' nuj, tazj ne inanj suun yo'ó cachinj ni'yaj rihaan Diose qui'yaj suun nuj, ne nata' nuj se nana Diose nanj á —taj chuvijj nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' a.

⁵ Dan me se guun nihá' rá cunudanj nij yuvij gaa cuno nij yuvij nana yo', ne narij nij yuvij man chij tinúu nij so', ne yo'ó so' me sít cu'naj Esteban, ne so' ro', ne sít nucuj uxrá rá ni'yaj man Diose, ne nuu ndo'o Nimán Diose nimán so' a. Ne narij uún nij so' man sít cu'naj Felipé do', Prócoro do', Nicanor do', Timón do', Parmenás do', Nicolás do' a. Ne nuveé sij israelitá me Nicolás, maan ne sít guun rá canocō' se tucujnj nij sít israelitá guun so', ne sít cavij chuman' Antioquía me so' uún a. ⁶ Ne dan me se nicaj nij yuvij man chij nij so' ca'anj nij so' rihaan chuvijj nij apóstol cune' Jesucristó man, ne nij apóstol me se cachij ni'yaj nij so' rihaan Diose, gaa ne cuta' nij so' ra'a nij so' raā chij nij so' che'é yan go' nij so' se chá rihaan nij chana nique cavi' nica a.

⁷ Dan me se cha'nuu uxrá se nana Diose, ne guun rijj ndo'o doj nij sít tucu'yón se nana Jesucristó chuman' Jerusalén yo', ne ndaa que'ee uxrá nij xrej israelitá cuchumán rá se nana Jesucristó ne cuno rihaan Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nii gaa quita'aa nii man sít cu'naj Esteban a

⁸ Dan me se sít cu'naj Esteban me se racujj ndo'o Diose man so', ne guun nucuj ndo'o so', ne dan me se qui'yaj ndo'o so' suun sa' nocōo ni'yaj nij sít man rej chuman'

Jerusalén a. ⁹ Tzaj ne canicun' que'ee yuvij, ne ta'aj nij so' me sít 'anj ve' tucu'yón rej nuu chre' nij sít qui'yaj canaán curihanj rihaan se ru'vee nij so', ne yo'ó ta'aj nij so' me sít cavij chuman' Cirene, ne yo'ó ta'aj nij so' me sít cavij chuman' Alejandria, ne yo'ó ta'aj nij so' me sít cavij rej cu'naj Cilicia do', rej cu'naj Asia do' a. Dan me se canó tuvi' taran' nij so' gā sít cu'naj Esteban, ¹⁰ tazj ne ne ca'vee qui'yaj canaán se nana nij so' rihaan se nana Esteban a ma'. ¹⁰ Q se racujj ndo'o Nimán Diose man sít cu'naj Esteban, ne cavij ndo'o nana cūu raā so', qui'yaj Nimán Diose a. ¹¹ Gaa ne caxrijj nij so' chrej rque yo'ó ta'aj snó'o uún, ne snó'o yo' cataj:

—Cuno nuj se vaa ca'mii sít cu'naj Esteban yo' nana nij che'é sít cu'naj Moisés gā ma'an Diose á —taj nij snó'o yo', ca'mii ne nij so' a.

¹² Gaa ne ca'maan rá nij yuvij do', nij sít uun chij rihaan nij yuvij israelitá do', nij sít naqui'yaj cūu se tucujnj Moisés rihaan yuvij do', gaa cuno nij so' se nana nij sít ne yo' a. Gaa ne cavij nij so', quita'aa cunudanj nij so' man Esteban, ne ca'anj nicaj nij so' man so' rá ve' nuu chre' nij so', qui'yaj nij so' juntá a. ¹³ Gaa ne canicun' doj sít ca'mii ne sít caraa cacun' xráá Esteban, ne cataj nij so' a:

—Sít nihánj ro', ne a'ne' rá so' gā suun a'mii quij che'é rej guee nihánj do', che'é tucuaán nocō' ní' do', a ma'. ¹⁴ Q se cuno nuj se vaa cataj so' se vaa Jesucristó sít cavij chuman' Nazaret me sít tirij nuu nuvij nocōo nihánj, ne natunā so' tucuaán cuchruj sít cu'naj Moisés che'é ní' adonj —taj nij so', ca'mii ne nij so' ni'yaj nij so' man Esteban yo' a.

¹⁵ Gaa ne ni'yaj uxrá cunudanj nij sít yanj rá ve' yo' man Esteban yo', ne ase vaa rihaan se mozó Diose ro', danj vaa rihaan so', ni'yaj nij so' a.

7

¹ Gaa ne xná'anj xrej atā suun nocōo doj man sít cu'naj Esteban, cataj xrej:

—Ya uxrá danj ca'mii so' dan tu'va nij so' danj che'é so' na' —taj so', xná'anj so' man Esteban a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii natáj sít cu'naj Esteban rihaan nij sít uun chij rihaan nij yuvij israelitá a

² Gaa ne cataj sít cu'naj Esteban yo':

—Cunō soj ca'mij rihaan soj, tinuj, ta'nuj. Dan me se gaa ataa cayáan xii ní' sít cu'naj Abraham chuman' Harán, ne ni'ndaj ya ve'é vaa Diose curuvi' rihaan so' rej vaj so' rej cu'naj Mesopotamia, ³ ne cataj Diose rihaan so': “Curihanj so' chiháan so' rej ne nij tuvi' so', ne cavij so' ca'anj so' 'o rej tiháan 'unj mán so' á”, taj Diose rihaan Abraham a.

4 Gaa ne dan me se curihanj so' rej ne nij sí caldeo, ne ca'anj so' cayáan so' chuman' Harán a. Gaa ne quisij cavi' rej so', ne cavii uún so', ca'anj so' cayáan so' yo'óó nihánj rej ne ma'an nij soj cuano a. ⁵ Tzaj ne a doj yo'óó ne rque Diose rihaan sí cu'naj Abraham ma'. Ne a 'ó ta'núí Abraham ne ca'ngaa gaa cata' tu'va Diose rihaan so' se vaa guun si'yaj nij ta'núí ta'nij si'no Abraham man yo'óó nihánj nanj a.

⁶ "Gaa ne cataj uún Diose rihaan so' se vaa ca'anj cayáan nij ta'núí ta'nij si'no so' to'óó yo'ó yuvij, ne guun nij so' mozó cunuú rihaan yo'ó nij yuvij yo', ne tucuxru' yo'ó nij yuvij man nij so' cunu' ca'anj cientó yo' a. ⁷ Ne xa' nij yuvij guun nij so' mozó rihaan, tzaj ne ma'an Diose qui'yaj sayuun man nij yuvij yo', gaa ne curihanj nij ta'núí ta'nij si'no Abraham rej yo', ne naman nij so' cayáan nij so' rej nihánj, ne canoco' nij so' man Diose, ne qui'yaj suun nij so' che'é Diose, taj Diose rihaan Abraham gaa naá a.

⁸ "Dan me se cata' tu'va Diose se vaa qui'yaj Diose danj che'é nij tuvi' Abraham, gaa ne ca'ne' Diose suun se vaa cata' taran' nij tuvi' Abraham ta'nga' man nij so', che'é se yuvij 'nij ra'a Diose man me nij so' a. Ne dan me se ca'ngaa ta'núí Abraham sí cu'naj Isaac, ne cuta' Abraham ta'nga' man so' gaa vaj so' tunj güi a. Ne danj qui'yaj Isaac uún che'é ta'núí so' sí cu'naj Jacob, ne danj qui'yaj uún Jacob che'é nij ta'núí so' chuvij nij xij ni' nij sí cayáan gaa naá a.

⁹ "Gaa ne dan me se guun xcoj ruvaa rá nij xij ni' ni'yaj nij so' man tinúú nij so' José, gaa ne cutu'vej nij so' man so' rihaan sí ca'anj nicaj man so' ndaa rej yo'óó cu'naj Egiptó a. Ne Diose vaj ga so', ¹⁰ ne tinanii Diose man so' rihaan nu' sayuun quiran' so' a. Gaa ne guun rá sí nicaj suun rey sí cu'naj Faraón ni'yaj so' man José, ne sí sa' ndo'o avii raq guun José rihaan Faraón, qui'yaj Diose a. Gaa ne cune' Faraón man José se vaa guun chij José rihaan rej Egiptó, ne ndaa rihaan nu' ve' tucua' Faraón guun chij José a.

¹¹ "Gaa ne cachén ndo'o x'naa nu' rej Egiptó do', rej yo'óó cu'naj Canaán do', ne quiran' ndo'o nij yuvij sayuun, ne xij ni' ro', ne guun nucuaj nij so' quirí' nij so' se cha' nij so' ma'. ¹² Gaa ne cuno Jacob nana se vaa vaa 'núú trigó ane' rej Egiptó, ne che'é dan tihaj yuun ca'neé so' man nij ta'núí so' ca'anj nij so' nango' nij so' 'núú trigó a. ¹³ Dan me se quisij vij ca'anj nij so' rej Egiptó, gaa ne cataj xna'anj José rihaan nij so' se vaa tinúú nij so' me so', gaa ne dan me se xcaj Faraón cuentá me rej cavii José a.

¹⁴ "Gaa ne ca'neé José nana rihaan rej so' Jacob se vaa ca'anj nij tuvi' Jacob cayáan nij so' rej Egiptó, ne dan me se va'nuj chihaa xnu' yuvij me nij tuvi' Jacob yo' a. ¹⁵ Gaa ne dan me se ca'anj Jacob rej Egiptó a. Cachén

doj, gaa ne cavi' so', ne cavi' nij ta'núí so' xij ni', ¹⁶ gaa ne ca'anj nicaj nii man cúu man nij so' ndaa chuman' cu'naj Siquem, ne dan me se cachin' nii man cúu man nij so' rque yu'uj yuvej aj quiránj Abraham rihaan nij ta'núí sí cu'naj Hamor rej chuman' Siquem yo' a.

¹⁷ "Dan me se gaa quinichrun' güii quisij ya nu' nana aj cata' tu'va Diose rihaan Abraham gaa naá, ne dan me se xna'anj nij yuvij israelitá yo' rej Egiptó, ne guun rij ndo'o doj nij so' a. ¹⁸ Danj qui'yaj nij so' ndaa se catúj yo'ó sí nicaj suun rey yo'óó Egiptó, ne ne ne'en so' a doj che'é sí cu'naj José a ma'. ¹⁹ Ne so' me sí tiha' yu'unj man tuvi' ni' nij yuvij israelitá, ne tucuxru' so' man xij ni' nij yuvij israelitá yo' a. Dan me se ca'ne' so' suun se vaa quirí'j nii man ta'núí nij yuvij israelitá ne'ej leé no' xe', che'é rej cavi' ta'núí nij so' a. ²⁰ Ne maan tió dan me se ca'ngaa sí cu'naj Moisés, ne caran' rá Diose ni'yaj so' man Moisés, ne rque va'nuj yavii tucuchij rej so' ga' nii so' man so' tucua' rej so' a. ²¹ Gaa ne caxrj'j yuve' roj so' man ne'ej cu'naj Moisés xe' yo'ó rej yanj, gaa ne dan me se nacaj ma'an ta'nij chana' Faraón man ne'ej cu'naj Moisés yo', ne tucuchij no' man so' ase 'yá' ga' ta'núí ma'an' qui'yaj no' a. ²² Gaa ne tucu'yón nii nu' se nana nij sí man Egiptó nana cuu man sí cu'naj Moisés, ne sca' a'mii so' ne sca' 'yaj suun so' a.

²³ "Dan me se quisij sí cu'naj Moisés vij chihaa yo', gaa ne guun rá so' ca'anj ni'yaj so' daj ran' nij tuvi' so' nij yuvij israelitá a. ²⁴ Ne dan me se quene'en so' se vaa tucuxru' yo'ó sí man yo'óó Egiptó man 'o' sí israelitá a. Che'é dan guun rá sí cu'naj Moisés yo' nayo' cuentá che'é tuvi' so' sí israelitá, ne che'é dan go' so' man sí man yo'óó Egiptó yo' a. ²⁵ Gaa ne guun rá sí cu'naj Moisés se vaa xcaj nij tuvi' so' sí israelitá cuentá se vaa Diose racuj' man so' tinanii so' man nij so' rihaan nij sí man Egiptó, tzaj ne ne xcaj nij so' cuentá ma'.

²⁶ "Dan me se yo'ó güii me se cuchi' so' rej man nij yuvij israelitá, ne dan me se vij tuvi' nij so' cunu', ne guun rá so' na'mij sa' uún roj so', ne che'é dan cataj so': "Tinuj. Me che'é unu' roj tinuj roj soj ga", taj so' rihaan roj so' a. ²⁷ Ne sí tucuxru' man tuvi' ro', tiguj' ra'a so' man Moisés, ne cataj so': "Taj vaj sí cune' man so' guun chij so' rihaan núj ne ca'ne' so' cacun' che'é núj ma'. ²⁸ Ne nihánj me se guun rá so' ticavi' so' manj, ndaa vaa ticavi' so' man sí man yo'óó Egiptó quii na'", taj sí tucuxru' man tuvi' rihaan sí cu'naj Moisés yo' a. ²⁹ Gaa ne che'é se xcaj sí cu'naj Moisés cuentá se vaa cha'nuu ndo'o nana se vaa ticavi' so' man 'o' sí man yo'óó Egiptó, gaa ne che'é dan cunanj so', ne ca'anj so' cayáan so' rej cu'naj Madián a. Ne xcaj so' chana, ne ca'ngaa vij ta'núí so' snó'o cunii a.

³⁰ "Dan me se cachén vij chihaa yo', gaa ne rej tacaan nichrun' quij cu'naj Sinaí me se quene'en so' 'o coj aco' ya'an raa, ne curuvi' yo'o se mozó Diose rque ya'an yo' quene'en so' a. ³¹ Ne ca'anj rá Moisés gaa quene'en so' rasuun ya'anj yo', ne guun rá so' quinichrun' so' rihaan coj yo' n'iyaj so' man yo', tzaj ne cuno so' ca'mii sí' 'nj ra'a man ní', ³² ne dan me se cataj sí' 'nj ra'a man ní': "Unj ro', me Diose noco' nij xii so' gaa naá a. Dan me se Diose noco' sí' cu'naj Abraham do', sí' cu'naj Isaac do', sí' cu'naj Jacob do', mé 'unj á", taj Diose sí' 'nj ra'a man ní' cuno Moisés a. Gaa ne cuchu'vi' Moisés ne quirir'ij man so', ne ne quisij rá so' n'iyaj so' coj aco' ya'an raa yo' a. ³³ Gaa ne cataj sí' 'nj ra'a man ní' rihaan so' a: "Quirij so' canj 'nj tacó so' á. 'Q se yo'óo nicun' so' cuano ro', me yo'óo guee ndo'o adonj. ³⁴ Dan me se n'iyaj 'unj, ne quene'én 'unj sayuun ran' nij yuvi' noco' manj rej Egipto, ne cunoj daj rnúj nij so' che'é sayuun ran' nij so', ne nihánj me se nanij 'unj che'é se me raj tjanani' 'unj man nij so' rihaan sayuun ran' nij so' a. Che'é dan cuva' so', ne ca'nej 'unj mán so' rej Egipto á", taj sí' 'nj ra'a man ní' rihaan Moisés a.

³⁵ "Dan me se xa' Moisés, tzaj ne so' me sí' quirir'ij yanij nij yuvi' israelitá man gaa cataj nij so' se vaa taj vaj sí' cune' man so' guun chij so' rihaan nij so' ne ca'ne' so' cacun' che'é nij so' ma'. Tzaj ne so' me sí' ca'née ma'an Diose se vaa guun chij so' rihaan nij yuvi' israelitá ne quirir'ij so' man nij yuvi' israelitá rej guun nij so' mozó rihaan yo'ó yuvi' a. Danj quiyaj Diose ga Moisés gaa quene'en Moisés se mozó Diose yo' rque coj aco' ya'an raa yo' a. ³⁶ Dan me se curihañj nij yuvi' israelitá rej cu'naj Egipto, quiyaj Moisés, ne quiyaj ndo'o so' suun sa' nocoo Egipto do', rej naj na ya'anj cu'naj Na Ya'anj Maree do', rej tacaan vaj nij so' vij chihaa yo' do' a. ³⁷ Ne ma'an Moisés yo' me sí' cataj rihaan nij sí' israelitá: "Vaa güii, ne yo'o tuvi' soj ro', guun sí' nata' se nana Diose, quiyaj Diose, ne ase vaa 'yaá 'unj ro', danj quiyaj so' uún a", taj Moisés rihaan nij yuvi' israelitá a.

³⁸ "Ne Moisés me sí' vaj ga cunudanj nij yuvi' israelitá rej tacaan, ne cachée so' ga se mozó Diose sí' ca'mii rihaan so' rej tacaan nichrun' quij cu'naj Sinaí, ne cachée so' ga nij xii ní' uún, ne so' me sí' nata' Diose se nana Diose nana nucuaj rihaan, che'é rej taquachén so' nana yo' ndaa rihaan ní' a. ³⁹ Tzaj ne ne ca'vej rá nij xii ní' cuno nij so' rihaan Moisés ma'. 'Q se tanaj xco nij so' se nana so', ne guun inanj rá nij so' quiyaj nij so' ndaa vaa 'yaj nij so' rej Egipto a. ⁴⁰ Dan me se cataj nij xii ní' rihaan sí' cu'naj Aarón, ne: "Qui'yaá so' ya'anj canoco' ní', gaa ne quitaj yaan ya'anj yo' rihaan ní' cachee ní'

á. 'Q se xa' Moisés sí' quiyaj curihañj ní' rej cu'naj Egipto, tzaj ne ne ne'en uxrá nú' daj quiran' so' a ma'", taj nij yuvi' rihaan Aarón a. ⁴¹ Ne güii dan me se quiyaj nij yuvi' israelitá 'o scúj le'ej, ne guun yo' ya'anj noco' nij so', ne rque ndo'o nij so' rasuun rihaan ya'anj yo', gaa ne guun niha' rá nij so' n'iyaj nij so' ya'anj quiyaj ma'an nij so' a.

⁴² "Che'é dan guun yanij Diose rihaan nij yuvi' israelitá, ne ca'née ra'a Diose man nij so' na'vij nij so' rihaan nij rasuun vaa rej xta', ne dan me se na'vij nij so' rihaan güii do', rihaan yavii do', rihaan nij yati' do' a. Dan me se danj inanj taj nana no rihaan yanj quiyaj nij sí' nata' se nana Diose gaa naá, ne nana yo' taj: "Taj vaj rasuun rque nij soj sij israelitá rihanj gaa vaj soj rej tacaan vij chihaa yo' ma'. Taj vaj xcuu cacaa rihanj, quiyaj soj ma'. ⁴³ Tananj cataj soj ve' mantá nuu ya'anj cu'naj Moloc, ne cataj soj yati' chraan, ne guun yo' ya'anj cu'naj Renfán rihaan soj nanj adonj. Dan me se ya'anj quiyaj ma'an soj na'vij soj rihaan me roj ya'anj yo', ne che'é dan nonaj rej cane soj, ne rej xco chuman' Babilonia cayáan soj, quiyaj adonj", taj Diose rihaan nij xii ní' a.

⁴⁴ "Dan me se nicaj xii ní' nuvi' mantá, ne ve' nata' ma'an Diose nana rihaan nij xii ní' gaa vaj nij so' rej tacaan me ve' yo' a. Ne nuvi' mantá yo' ro', quiyaj Moisés man yo' ndaa vaa cataj xna'anj Diose rihaan so' a. Dan me se ase vaa nuvi' mantá tihaan Diose rihaan Moisés, danj vaa quiyaj so' a. ⁴⁵ Ne ca'anj nicaj nij xii ní' ga sí' cu'naj Josué man nuvi' mantá yo' ndaa to'óo yuvi' yanij, ne dan me se quirir'ij yanij Diose man nij yuvi' yanij rihaan to'óo nij so', ne catuj nij xii ní', quiyaj Diose a. Ne nuvi' mantá yo' me rej quina'vij nij xii ní' rihaan Diose ndaa se cayáan sí' cu'naj David sí' nicaj suun rey a.

⁴⁶ "Ne David ro', guun niha' rá Diose n'iyaj Diose man so', ne cachín n'iyaj so' rihaan Diose se vaa ca'vej rá Diose cune' so' nuvi' nocoo rej na'vij nii rihaan ta'anj sí' cu'naj Jacob a. ⁴⁷ Ne sí' cu'naj Salomón me sí' cune' nuvi' yo' a. ⁴⁸ Tzaj ne nuveé sij ne rá ve' une' yuvi' me Diose sí' 'nj ra'a nu' chumi' ma'. 'Q se cataj xna'anj sí' nata' se nana Diose se vaa ma'an Diose cataj: ⁴⁹ "Rej xta' ro', me chruun xlá sa' táá 'unj, ne yo'óo ro', me rej taj tacó adonj. Che'é dan taj che'é cune' nij soj ve' cané 'unj ma', taj sí' 'nj ra'a man ní', ne taj uún so': Taj rej quiyaj soj naraan rá 'unj ma'. ⁵⁰ 'Q se ma'anj ra'aj quiyaj nu' nij rasuun nihánj adonj", taj ma'an Diose a.

⁵¹ "Dan me se nichraj ndo'o rá soj, ne nuveé sij niha' rá xcaj cuentá che'é tucuaán sa' me soj ma'. Tananj niganj anó tuvi' soj ga Nimán Diose adonj. Ase vaa quiyaj xii soj ro', danj 'yaj guee ma'an soj uún nanj á. ⁵² Dan me se canoco' xii soj man cunudanj

nij síi nata' se nana Diose, ne guun rá nij so' qui'yaj nij so' sayuun man nij so', ne ndaa ticavi' nij so' man nij síi nata' che'é síi sa' ca'nej Diose rihaan chumií nihánj tinanii man yuvií rihaan sayuun ei. Ne síi sa' yo' me se guun nij so' síi tacuachén man so' rihaan nij síi taj ri'yunj man ní, ne ndaa ticavi' nij soj man so' vaa ei. ⁵³ Dan me se soj me síi guun rá se vaa se tucuanj Diose ro', me nana cataj xna'anj nij se mozó Diose rihaan soj, tzaj ne ne uno soj nana yo' ma' —taj síi cu'naj Esteban rihaan nij síi uun chij rihaan nij yuvií israelitá a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj níi gaa ticavi' níi man síi cu'naj Esteban a

⁵⁴ Dan me se gaa cuno nij síi uun chij rihaan nij yuvií israelitá nana vaa danj, gaa ne cuyanj rá nij so', ne ndaa chá ruj ma'an nij so' tu'va nij so' ni'yaj nij so' man Esteban a. ⁵⁵ Tzaj ne Esteban ro', caraa ndo'o Nimán Diose nimán so', ne dan me se ni'yaj so' rej xta', ne quene'en so' rej ve'é ndo'o vaa rej nicun' Diose, ne quene'en so' se vaa nicun' Jesucristó rej x'núú Diose rej nuva' Diose a. ⁵⁶ Gaa ne cataj síi cu'naj Esteban a:

—Nihánj me se nax'núj rej xta' ni'yaj 'unj, ne ne'én 'unj man síi ca'néé Diose nica'j yu'unj man yuvií se vaa nicun' so' rej x'núú Diose rej nuva' Diose á —taj so' no nij síi uun chij a.

⁵⁷ Gaa ne nucuaj ndo'o caguáj nij so', ne caráan ra'a nij so' xréé nij so', che'é rej ne ca'vej daj chíhaa m'j rá nij so' cuno nij so' a doj se nana Esteban a ma'. Gaa ne cunánj cunudanj nij so' ndaa rej nicun' Esteban, ne quita'aa cunudanj nij so' man so', ⁵⁸ ne quirii nij so' man Esteban rque chuman' Jerusalén yo', ne guun che'e nij so' go' nij so' yahij man Esteban a. Dan me se nij síi caraa cacun' xráá Esteban me se cuchruj nij so' sagan' nij so' rihaan yo'óó rej nicun' 'o síi tachruu cu'naj Saulo a. ⁵⁹ Gaa ne go' ndo'o nij so' yahij man Esteban, ne cachúin ni'yaj so' rihaan Jesucristó, ne cataj so':

—Nihánj me se nacaj so' nimanj, Jesucristó Síi Chij —taj so', cachúin ni'yaj so' rihaan Jesucristó a.

⁶⁰ Gaa ne canicun' ruj so', ne nucuaj ndo'o caguáj so', cataj so':

—Se caraá so' cacun' nihánj xráá nij so', man Síi Chij —taj so', gaa ne cavi' so' a.

8

¹ Ne síi cu'naj Saulo yo' ro', cunaj quiran' Esteban rá so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é sayuun qui'yaj síi cu'naj Saulo man nij yuvií cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

Ne güii dan me se guun che'e níi qui'yaj ndo'o níi sayuun man nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó síi ne chuman'

Jerusalén a. Dan me se cunánj nij so' chuman' Jerusalén, ne ca'anj nij so' ndaa nu' estadó Judea do', estadó cu'naj Samaria do' a. Tzaj ne orún' ma'an nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' ro', me nij síi yo' quínaj chuman' Jerusalén a. ² Ne dan me se ta'aj nij síi sa' nimán cachin' man Esteban, ne ta'vee uxrá nij so' che'é se vaa cavi' so' a. ³ Tzaj ne síi cu'naj Saulo me se síi taj ri'yunj man nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó me so', ne ticavi' so' man nij síi nocó' man Jesucristó a. Dan me se cuchi' so' ve' ne 'o 'o nij síi nocó' man Jesucristó, ne quita'aa so' man níi so', ne dan me se nu' snó'o nu' chana nu' quita'aa so', ne caxr'j so' taga' man nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuchi' se nana Diose chuman' cu'naj Samaria a

⁴ Dan me se nij síi cunánj me se chéé ndo'o nij so' nata' nij so' se nana Diose nana sa' rihaan yuvií a. ⁵ Ne síi cu'naj Felipé ca'anj chuman' Samaria, ne ca'mii natáj so' se nana Jesucristó rihaan nij yuvií man chuman' yo' a. ⁶ Gaa ne cuno nij síi man chuman' Samaria se nana Felipé, ne quene'en nij so' nij suun sa' nocóo qui'yaj so', ne che'é dan guun niha' ndo'o rá cunudanj nij so' cuno nij so' se nana Felipé a. ⁷ Dan me se que'ee nij nana chree curihanj nimán yuvií, qui'yaj so', ne nucuaj caguáj nij nana chree yo' gaa curihanj nij yo' a. Ne quinahuun que'ee nij síi ran' do', que'ee nij síi rengo do', ⁸ ne che'é dan guun niha' uxrá rá nij síi ne chuman' Samaria yo' a.

⁹ Ne dan me se gaa ataa cuchi' Felipé chuman' Samaria, ne vaa 'o snó'o cu'naj Simón chuman' yo', ne Simón me se qui'yaj chruun ndo'o so', ne ca'anj rá nij síi ne Samaria, qui'yaj so' a. Ne cataj so' rihaan nij yuvií se vaa síi sa' uxrá me ma'an so', ¹⁰ ne cunudanj nij yuvií caráya'anj uxrá se vaa qui'yaj so', ne dan me se nu' nij síi nocó' do', nu' nij síi uun chij do', cataj se vaa me so' síi atá ndo'o rej nucuaj, qui'yaj ma'an Diose, taj nij so', ni'yaj nij so' man Simón a. ¹¹ Dan me se sa' ndo'o nanó xrej nij yuvií daj taj so', che'é se sa' ndo'o qui'yaj chruun so', ne ca'anj rá nij so', qui'yaj Simón a. ¹² Dan me se gaa nata' Felipé se nana Diose nana sa' che'é suun uun chij Diose rihaan chumií nihánj do', nana che'é Jesucristó do', ne cuchumán rá nij yuvií nana yo', ne cata' ne snó'o do', chana do', che'é Jesucristó a. ¹³ Ne ndaa ma'an Simón cuchumán rá nana yo', ne cata' ne so', ne canoco' so' xcó Felipé, ne ca'anj rá ma'an so' uun gaa quene'en so' nij suun sa' nocóo qui'yaj suun Felipé a.

¹⁴ Dan me se cuchi' nana rihaan nij apóstol síi cune' Jesucristó man nata' se nana so' síi ne chuman' Jerusalén se vaa cuchumán rá nij síi man chuman' Samaria

se nana Diose, ne che'e dan ca'ne'e nij so' man Pedró do', man Juan do', se vaa cuchí' roj so' rihaan nij síi ne chuman' Samaria, ¹⁵ ne dan me se cuchí' roj so', gaa ne cachíin ni'yaj roj so' rihaan Diose che'e nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Samaria se vaa catúu Nimán Diose nimán nij so' qui'yaj Diose a. ¹⁶ 'Q se ataa catúu Nimán Diose nimán nij so' a. Maan se tihaj cata' ne uun nij so' che'e Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' a. ¹⁷ Dan me se cuta' ra'a Pedró ga Juan raan nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Samaria, gaa ne catúu Nimán Diose nimán nij so' a.

¹⁸ Dan me se quene'en síi chruun cu'naj Simón se vaa gaa cuta' ra'a Pedró ga Juan raan yuvij, ne catúu Nimán Diose nimán nij yuvij yo', ne che'e dan rquee so' sa'anj rihaan roj so', ¹⁹ ne cataj so':

—Rque 'unj sa'anj man roj soj, ne rque roj soj rej nucaj nica' roj soj mán 'unj, ne me ma'an 'o síi cuta' 'unj ra'aj raan, ne ca'vee catúu Nimán Diose nimán nij so', qui'yaj roj soj á —taj so' rihaan roj so' a.

²⁰ Gaa ne cataj Pedró rihaan so' a:

—Tadó so' se cacaa so' rihaan ya'an ga se sa'anj so' á. Me che'e guun rá so' se vaa ane' se rque uun Diose ga. ²¹ Daj chihaa nij se ca'vee qui'yaa so' danj ma'. Ne vaa nica' a doj nimán so' rihaan Diose a man adonj. ²² Vaa che'e canicaj nimán so' tanaj so' tucuaán chí'ij noco' so' nihánj, gaa ne cachinj ni'yaa so' rihaan Diose síi 'nij ra'a man ní' sese ca'vee caraa x'naa so' ndaa vaa guun rá so' á. ²³ 'Q se cuano nihánj me se xcav 'unj cuentá se vaa vaa chí'ij nu' nimán so' ei —taj Pedró rihaan Simón yo' a.

²⁴ Gaa ne cataj Simón:

—Cachinj ni'yaj roj soj rihaan Diose síi 'nij ra'a man ní' che'e 'unj se gaa nanj quirán' 'unj a doj se vaa cataj roj soj ruguanj —taj so' rihaan roj so' a.

²⁵ Dan me se nata' ndo'o roj so' se nana Diose síi 'nij ra'a man ní', gaa ne quinan' roj so' chuman' Jerusalén, ne nata' roj so' se nana Diose nana sa' rque que'ee chuman' naj estadó cu'naj Samaria a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuchumán rá 'o síi eunuco cavii rej cu'naj Etiopía ni'yaj so' man Jesucristó a

²⁶ Gaa ne ca'mii yo' se mozó Diose rihaan síi cu'naj Felipé, cataj so':

—Cavii so', ca'anj so' rej sur ndaa chrej avii chuman' Jerusalén 'anj ndaa chuman' Gaza á —taj se mozó Diose rihaan Felipé a.

Dan me se chrej vaj rej tacaan inanj me chrej yo' a.

²⁷ Dan me se cavii Felipé, ca'anj so', ne gaa vaj so' chrej yo', ne quene'en so' 'o síi eunuco cavii yo'óo cu'naj Etiopía, ne síi nuu rihaan chana reiná cu'naj Candace uun chíj

rihaan nu' yo'óo Etiopía me síi eunuco yo' a. Ne síi tumé nu' se sa'anj chana reiná yo' me so' a. Dan me se aj ca'anj so' chuman' Jerusalén na'vuj so' rihaan Diose, ²⁸ ne nihánj me se nan' so' chiháan so', ne táá so' cuchri' nucaj cuayó, ne nayaa so' nana cachrón síi cu'naj Isaías síi nata' se nana Diose gaa naá rihaan yanj a. ²⁹ Gaa ne dan me se cataj Nimán Diose rihaan Felipé a:

—Cuchí' so' rihaan cuchri' nucaj cuayó 'na' nihánj, ne cachee so' rej x'núu cuchri' yo' á —taj Nimán Diose rihaan Felipé a.

³⁰ Dan me se cunanj Felipé rej x'núu cuchri', gaa ne cuno so' se vaa nayaa síi taj cuchri' se nana síi cu'naj Isaías síi nata' se nana Diose gaa naá a. Ne xna'anj Felipé man so', cataj Felipé:

—Ne ya xurá unó so' nana nayaa so' na' —taj Felipé, xna'anj so' man síi eunuco yo' a.

³¹ —'Q se asa' ca'vee cunoj nana nihánj rá so', ne nuvi' síi tucuyón nana nihánj manj ga —taj síi eunuco yo' rihaan Felipé, gaa ne canacúin síi eunuco man Felipé se vaa cavii Felipé cuchri' ne quitaj so' rej x'núu síi eunuco yo' a.

³² Dan me se nana nayaa síi eunuco yo' ro', me nana nihánj a: “Ase vaa dínj tu'va matzinj gaa uchi' xo' rihaan síi ticavi' man xo' do', ase vaa dínj tu'va matzinj le'ej gaa uchi' xo' rihaan síi cacá cachij xraá xo' do', danj qui'yaj so', ne a doj nana ne ca'mii so' ma'. ³³ Dan me se caxrij na'aj ndo'o nii man so', ne maan che'e se naqui'yaj nica' so' nimán so', ne taj ca'ne' sa' cacun' che'e so' ma'. Tzaj ne a doj yuvij se guun nucaj cataj xna'anj che'e cunudanj nij síi noco' xna'anj tuvij ga so', che'e se ne xna'anj so' a ma'. 'Q se ne vaj so' rihaan chumii nihánj cuano ma'”, taj se nana síi cu'naj Isaías nana nayaa síi eunuco yo' a.

³⁴ Dan me se xna'anj síi eunuco yo' man Felipé, cataj so':

—Me síi me síi quirán' nu' ndaa vaa taj xna'anj síi nata' se nana Diose nihánj ga. Ma'an síi nata' se nana Diose quirán' danj na'. Yo'óo so' xa' —taj síi eunuco, xna'anj so' man Felipé a.

³⁵ Gaa ne guun che'e Felipé cataj xna'anj so' daj taj ma'an nana yo' nana nayaa síi eunuco yo', gaa ne nata' so' nu' se nana Jesucristó nana sa' rihaan síi eunuco yo' a.

³⁶ Dan me se gaa vaj roj so' chrej, ne cuchri' roj so' rej nuu doj na, gaa ne cataj síi eunuco:

—Ni'yaj so' ei. Nihánj me nuu na á. Ne ca'vee cata' ne 'unj na' —taj so', xna'anj so' man Felipé a.

³⁷ Gaa ne cataj Felipé rihaan so' a:

—Sese ya ya amán rá so' ni'yaj so' man Jesucristó, ne ca'vee a —taj Felipé rihaan so' a.

Gaa ne cataj síi eunuco rihaan Felipé a:

—Amán rá 'un̄j se vaa ta'núí Diose me Jesucristó ei —taj so' rihaan Felipé a.

³⁸ Gaa ne ca'ne' sít eunuco suun se vaa canicun' cuchri', gaa ne nan̄j roj so' rihaan yo'óó, gaa ne ca'an̄j roj so' rej nuu na, gaa ne cuta' ne Felipé man sít eunuco yo' a. ³⁹ Dan me se gaa curih̄anj roj so' rá na, gaa ne naxc̄aj Nimán Diose man Felipé, ne ne quene'en uún sít eunuco yo' man Felipé a ma'. 'Q se cavii sít eunuco yo', quinan' so', ne guun niha' rá so' a. ⁴⁰ Ne Felipé me se aj nuú so' chuman' Azoto a. Gaa ne nu' nij chuman' naj rej vaj so' ro', nata' so' se nana Diose nana sa' rihaan nij sít ne nu' nij chuman' yo', ne dan̄j qui'yaj so' ndaa se cuch'i' so' chuman' Cesarea a.

9

Nana nih̄anj taj xna'an̄j daj quiran' sít cu'naj Saulo gaa canicaj nimán so' qui'yaj Jesucristó a

¹ Dan me se sít cu'naj Saulo me se 'o guun rá so' qui'yaj so' sayuun man nij sít nocó' se nana Diose s̄ij 'nij ra'a man ní' ne ndaa guun rá so' cavi' nij so', ne che'é dan canoco' uxrá so' man nij sít nocó' man Jesucristó a. Ne ca'an̄j so' rej ne xrej at̄a suun nocóo doj, ² ne naxc̄aj so' yan̄j actá rihaan xrej, ne yan̄j actá yo' ro', ca'an̄j chuman' Damasco rihaan nij sít 'nij ra'a ve' tucu'yón̄ nij yuvij israelitá se tucuan̄j Moisés a. Ne taj xna'an̄j yan̄j yo' rihaan nij so' se vaa sese nari' Saulo man nij sít nocó' man Jesucristó, ne se snó'o se chana se n̄o xcúún so' n̄umij so' man nij so' ne ca'an̄j n̄icaj so' man nij so' ndaa chuman' Jerusalén caxrii so' man nij so' taga' a. ³ Dan me se nicaj Saulo yan̄j, ne vaj so' chrej, ne quinichrun' so' chuman' Damasco yo', ne taj ni'yón̄ cuchuguun nu' xtá' nu' anicaj rej nicun' so' a. ⁴ Gaa ne quini' so' rihaan yo'óó, ne dan me se cuno Saulo se vaa cataj yo' o so' rihaan so':

—Cunó so' ca'mij, Saulo. Me che'é 'yáá so' sayuun man̄j ga —taj nana cuno Saulo a.

⁵ Gaa ne xná'an̄j Saulo man sít ca'mii rihaan so', cataj so':

—Sít Chij, me sít mé so' ga —taj so', xná'an̄j so' a.

Gaa ne sít ca'mii rihaan so' cataj:

—'Un̄j ro', me Jesús, ne 'yaj ndo'o so' sayuun man̄j adon̄j. ⁶ Tzaj ne naxagaa so' ca'an̄j so' ndaa chuman' Damasco, gaa ne cataj ní' rihaan so' daj qui'yáá so' á —taj Jesucristó rihaan Saulo a.

⁷ Ne nij snó'o vaj chrej ga Saulo me se canicun' nij so', ne a doj nana ne ca'mii nij so' a ma'. Ne cuno nij so' nana yo', tzaj ne taj a 'ó rasuun ne quene'en nij so' a ma'. ⁸ Ne Saulo me se naxum̄an so', ne nuxra' so' rihaan so', tzaj ne taj se qui'yá' quene'en so' ma'. Yuun che'e caráán̄ rihaan so' nan̄j adon̄j. Gaa ne quita'aa yo'óó nij so' ra'a so',

ne racuj̄ nij so' man Saulo chéé Saulo, ne ca'an̄j nij so' chuman' Damasco a. ⁹ Ne quis̄ij va'n̄uj güii ne ca'vee quene'en so' ma'. Ne ne chá so' ne ne co' o so' na a ma'.

¹⁰ Dan me se chuman' Damasco ro', yáán 'o sít tucu'yón̄ se nana Jesucristó, ne Ananías cu'naj so' a. Ne naqui'yaa Diose s̄ij 'nij ra'a man ní' rihaan so', ne cataj so' a:

—Cunó so' ca'mij, Ananías —taj Diose s̄ij 'nij ra'a man ní' no so' a.

—Nih̄anj né 'un̄j unó 'un̄j a'mii so' á —taj Ananías rihaan Diose s̄ij 'nij ra'a man ní' a.

¹¹ Gaa ne cataj Diose s̄ij 'nij ra'a man ní' rihaan Ananías a:

—Canicun' cayá so' ca'an̄j so' callé cu'naj Callé Nica, ne cuch̄i' so' ve' tucua' sít cu'naj Judas, ne nana' so' 'o sít cu'naj Saulo sít cavii chuman' Tarso á. 'Q se cuano nih̄anj me se achúin ni'yaj so' rihan̄j, ¹² ne dan me se gaa cachúin ni'yaj so' ne naqui'yaa 'o sít cu'naj Ananías rihaan so', qui'yá adon̄j. Ne catúj Ananías yo' rihaan so', ne cuta' ra'a so' raá Saulo, che'é rej ca'vee curuvi' uún rihaan so' qui'yá a —taj Diose s̄ij 'nij ra'a man ní' rihaan Ananías a.

¹³ Gaa ne cataj Ananías rihaan Diose s̄ij 'nij ra'a man ní' a:

—Tzaj ne aj cataj xna'an̄j ndo'o ní' rihan̄j che'é sít nih̄anj, Sít Chij. 'Q se aj qui'yaj chi'ij̄ ndo'o so' man nij sít sa' nocó' man so' nij sít yan̄j chuman' Jerusalén, ¹⁴ ne nih̄anj me se veé dan̄j nicaj so' yan̄j actá che'é rej n̄umij so' man cunudan̄j n̄u s̄ij achúin ni'yaj rihaan so', qui'yaj nij xrej at̄a suun nocóo doj adon̄j —taj Ananías a.

¹⁵ Gaa ne cataj Diose s̄ij 'nij ra'a man ní' rihaan so' a:

—Ca'an̄j so' cuaj ei. 'Q se aj narii 'un̄j man so' qui'yaj suun so' rihan̄j, ne xcaj nij sít yan̄j do', nij sít nicaj suun rey do', ma'an̄j nij sít israelitá do', cuentá che'é 'un̄j, qui'yaj so' adon̄j. ¹⁶ 'Q se 'un̄j me sít cataj xna'an̄j rihaan so' che'é nu' sayuun n̄o xcúún so' quiran' so', che'é yan nata' so' rihaan yuvij che'ej adon̄j —taj Diose s̄ij 'nij ra'a man ní' rihaan Ananías a.

¹⁷ Dan me se ca'an̄j Ananías, ne catúj so' rá ve' yo', ne cuta' ra'a so' raá Saulo, ne cataj so':

—Diose s̄ij 'nij ra'a man ní' ca'née man̄j ca'naj rihaan so' nih̄anj, tinuj. Ne so' ro', me Jesucristó sít quene'en so' gaa vaj so' chrej gaa ca'na' so' nih̄anj ei. Ne me rá so' curuvi' uún rihaan so' ne catuun̄ ndo'o Nimán Diose nimán so' ei —taj Ananías rihaan so' a.

¹⁸ Nu' ca'mii so' dan̄j, ne nu' cayuu 'o rasuun rihaan Saulo, ne ase vaa 'o nuj catun' ro', dan̄j vaa se cayuu rihaan so', ne curuvi' rihaan Saulo, ne canicun' caya so', ne cata' ne so' a. ¹⁹ Ne chá so' chraa, ne nari' nucauj rá so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'mii natáj Saulo se nana Jesucristó chuman' Damasco a

Dan me se cayáan Saulo doj güii ga nij sí tucu'yón se nana Jesucristó yanj chuman' Damasco, ²⁰ ne nuj' ca'anj so' nij ve' tucu'yón nij yuvij israelitá se tucuanj Moisés, ne ca'mii natáj so' rihaan nij so' se vaa Jesucristó ro', ta'nii ya Diose me so' a.

²¹ Ne cunudanj nij sí cuno se nana Saulo ro', caráya'anj ndo'o nij so' se nana so', ne cataj nij so':

—Tzaj ne nuveé sji nihánj me sí taj ri'yunj man nij sí yanj chuman' Jerusalén achíin ni'yaj rihaan Jesucristó, ne ca'na' so' ndaa nihánj che'é rej me rá so' numíj so' man nij so' ne ca'anj njcaj so' man nij so' rihaan nij xrej atá suun nocoj doj, rá so' na' —taj nij sí cuno se nana Saulo rihaan tuvi' nij so' a.

²² Tzaj ne doj a nucuaj nata' so' se nana Jesucristó rihaan nij yuvij israelitá yanj chuman' Damasco, ne ve'é tihaan so' rihaan nij so' se vaa Jesucristó me sí ca'née Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun, ne ndaa cunuu díng tu'va nij so', qui'yaj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quinanii Saulo rihaan nij yuvij israelitá guun rá ticavi' man so' a

²³ Dan me se cachén que'ee güii, gaa ne cavii raá nij yuvij israelitá daj qui'yaj nij so' ne ca'vee ticavi' nij so' man Saulo a. ²⁴ Tzaj ne xcaj Saulo cuentá daj guun rá nij so' qui'yaj nij so' man so', ne dan me se nuvij nigan' tumé ndo'o nij yuvij israelitá ta'yaa chingá yahij taj rej atú yuvij chuman' yo', che'é rej me rá nij so' nari' nij so' man Saulo ne ticavi' nij so' man Saulo, rá nij so' a. ²⁵ Che'é dan nij sí tucu'yón se nana Saulo ro', ca'née nij so' man Saulo rá 'o scaa xij, ne rej nij tacuachén nij so' man Saulo rque ta'yaa le'ej taj chingá yahij aráan tu'va chuman', ne tananij nij so' man Saulo rihaan yo'óo xe', ne dan me se quinanii so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é ca'mii nij sí tucu'yón se nana Jesucristó yanj chuman' Jerusalén ga Saulo a

²⁶ Dan me se cuchi' Saulo chuman' Jerusalén, ne guun rá so' cunuj chre' so' ga nij sí tucu'yón se nana Jesucristó, tzaj ne cucu'vi' cunudanj nij so' ni'yaj nij so' man Saulo a. 'Q se ne cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' se nana Saulo se vaa sji tucu'yón se nana Jesucristó me so' a. ²⁷ Che'é dan nicaj sí cu'naj Bernabé man so', ca'anj so' rihaan ma'an nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so', ne nata' Bernabé rihaan nij so' daj guun gaa quene'en Saulo man Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' gaa vaj so' chrej ne ca'mii so' ga Jesucristó sji 'nij ra'a man ní', ne nata' uún Bernabé daj qui'yaj Saulo chuman' Damasco gaa ca'mii natáj so', ne

ne cucu'vi' so' a doj ca'mii natáj so' rihaan nij yuvij che'é Jesucristó, taj Bernabé a.

²⁸ Dan me se guun che'e nij so' ve'é ca'mii nij so' ga Saulo, ne 'o vaj so' ga nij so' a. Ne ca'mii natáj so' se nana Jesucristó sí 'nij ra'a man ní' rihaan nij sí man chuman' Jerusalén, ne a doj ne cucu'vi' so', ne nucuaj ca'mii natáj so' rihaan nij yuvij a. ²⁹ Dan me se ca'mii so' ga nij sí israelitá a'mii xna'ánj griego, ne canó tuvi' nij so' ga so' a. Tzaj ne nij so' ro', guun rá ticavi' man so' a. ³⁰ Dan me se xcaj nij tinuj nij sí noco' man Jesucristó cuentá se vaa guun rá yo'óo nij sí israelitá ticavi' nij so' man Saulo, ne che'é dan ca'anj nicaj nij so' man Saulo ndaa chuman' Cesarea, gaa ne ca'née nij so' man so' ndaa chuman' Tarso a.

³¹ Veé dan me se díng yáan cunudanj nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj nu' estadó Judea do', Galilea do', Samaria do' a. Dan me se caráj cochroj ndo'o nij so' rihaan Diose sji 'nij ra'a man ní', ne che'é dan ve'é doj nari' nij so' canoco' nij so' se tucuanj so' a. Ne Nimán Diose tucu'yón man nij so' daj qui'yaj nij so', ne che'é dan guun rij ndo'o nij so' doj a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quinahuun sa' sí cu'naj Eneas, qui'yaj Jesucristó, gaa ca'mii Pedró ga so' a

³² Dan me se cheé sí cu'naj Pedró nu' rej ne nij sí sa' noco' man Diose, ne dan me se cuchi' so' ndaa rihaan tinúu nij so' ne chuman' Lida, ³³ ne chuman' Lida ro', nari' so' 'o sí cu'naj Eneas, ne so' me se aj quisíj tunj ya yo' yo'oj naj so' rihaan yuvéé, ne 'o sí taj se 'ya' cacheg me so', ³⁴ ne dan me se cataj Pedró rihaan so':

—Cuano nihánj me se nahuun sa' so', 'yaj Jesucristó, Eneas. Naxagaa so' cuaj, ne nacue' so' tuvée so' cuaj ei —taj Pedró rihaan so', ne nu' ca'mii Pedró danj, ne nu' naxumaan caya so' canicun' so' a.

³⁵ Gaa ne quene'en cunudanj nij sí yanj chuman' Lida do', nij sí yanj taa cu'naj Sarón do', ndaa vaa nahuun sa' sí cu'naj Eneas yo', gaa ne che'é dan canicaj nimán nij so' canoco' nij so' man Diose sji 'nij ra'a man ní' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunuu i'na' uún chana' cu'naj Dorcas, qui'yaj Pedró a

³⁶ Dan me se chuman' Jope yáan 'o chana' tucu'yón se nana Jesucristó, ne Tabita cu'naj no' xna'ánj hebreo, ne Dorcas me se chuvij no' xna'ánj griego a. Ne chana' qui'yaj inanj se sa' me no', ne rque ndo'o no' rasuun man nij sí níque, ³⁷ ne güii dan me se canó chí'ij man no', ne quiran' ndo'o no', ne cavi' no' a. Ne tucuané nii man no', ne cuchruj nii man no' rque ve' nata', ³⁸ ne dan me se nichrun' naj chuman' Lida ga chuman' Jope, ne cuchi' nana rihaan nij sí tucu'yón

se nana Jesucristó yanj chuman' Jope se vaa vaj Pedró chuman' Lida yo', ne che'é dan ca'néé nij so' man vij snó'o cuchí' roj so' rihaan Pedró a. Dan me se cuchí' roj so' rihaan Pedró, ne cataj roj so':

—Se guun raan so' cuchí' so' rihaan núj sji yanj chuman' Jope ma' —taj roj so' rihaan Pedró a.

³⁹ Gaa ne naxumaan Pedró, ne ca'anj so' cuaj ga roj so' a. Ne gaa cuchí' nij so' chuman' Jope, ne ca'anj nicaj nij so' man Pedró rá ve' nata' naj chana cavi' cu'naj Dorcas, ne ca'na' cunudanj nij chana cavi' nicá rihaan Pedró, ne ta'vee nij no', ne tihaan nij chana rihaan Pedró cunudanj nij yatzíj qui'yaj Dorcas gaa vaa i'na' no' a. ⁴⁰ Dan me se quirii Pedró man cunudanj nij no' xe', gaa ne canicun' ruj so', ne cachún ni'yaj ndo'o so' rihaan Diose a. Gaa ne canicaj so', cataj so' rihaan cúu man chana a:

—Naxagaa so', Tabita —taj so' rihaan no' a.

Gaa ne naxra' rihaan no', ne gaa quene'en no' man Pedró, ne ca'anj cané caya no', ⁴¹ ne quita'aa Pedró ra'a no', ne naxumaan no', qui'yaj so' a. Gaa ne canacúun so' ca'na' nij chana cavi' nicá do', yo'ó nij sí sa' noco' man Diose do', ne tihaan so' man ní cu'naj Dorcas rihaan nij so' se vaa cunuu i'na' uún no' a. ⁴² Dan me se cuchí' nana che'é Dorcas rihaan cunudanj nij sí ne chuman' Jope, ne che'é dan que'ee nij sí man Jope cuchumán rá ni'yaj man Diose sji 'nij ra'a man ní' a. ⁴³ Dan me se guun raan Pedró que'ee güii chuman' Jope, ne dan me se tucua' 'o sí cu'naj Simón caran' so' que'ee güii, ne sí naqui'yaj laruu nij xcuu me Simón yo' a.

10

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuchí' se nana Jesucristó rihaan nij tui' sí yanj cu'naj Cornelio a

¹ Dan me se yáan 'o sí cu'naj Cornelio chuman' Cesarea, ne sí 'nij ra'a 'o ta'aj x'ne' tanuu cu'naj italiano me so' a. Dan me se nuveé sji israelitá me so', maan se sji yanj me so', ² ne sji ve'é ndo'o noco' man Diose me so', ne aráj cochroj ndo'o so' rihaan Diose, ne ase vaa 'yaj so' ro', danj 'yaj nij tucua' so' uún a. Ne rque' ndo'o so' caridad rihaan nij yuvi, ne niganj cachún ni'yaj so' rihaan Diose a. ³ Dan me se aga' va'núj rej ca'anj güii ta' asuun me se naqui'yaa ranga' yo'ó se mozó Diose rihaan so', ne catúj se mozó Diose yo' rej nicun' so', ne cataj se mozó Diose:

—Cornelio —taj se mozó Diose no so' a.

⁴ Gaa ne ni'yaj uxrá Cornelio man se mozó Diose yo', ne cuchu'vi' ndo'o so', ne cataj so':

—Me che'é nacúun so' manj, ga —taj so', xná'anj so' man se mozó Diose yo' a.

Gaa ne cataj se mozó Diose rihaan so' a:

—Aj xcaj Diose cuentá che'é nana achúin ni'yáa so' rihaan Diose, ne aj xcaj Diose cuentá che'é caridad 'yáa so' a. Che'é dan nuu rá Diose mán so' a. ⁵ Ne nihánj me se ca'nej so' snó'o ca'anj chuman' Jope, ne nacunj nij so' ca'na' 'o sí cu'naj Simón Pedró nihánj á. ⁶ Ne so' me se aran' so' ve' tucua' yo'ó sí cu'naj Simón sí naqui'yaj laruu nij xcuu sí ne tu'va na ya'anj a —taj se mozó Diose rihaan Cornelio a.

⁷ Dan me se ca'anj uún se mozó Diose yo', gaa ne canacúun Cornelio ca'na' vij se mozó ma'an so' do', yo'ó tanuu noco' man Diose ga so' do', ⁸ ne ca'na' va'núj nij so', ne cataj xna'anj so' rihaan nij so' se vaa cataj se mozó Diose rihaan so', gaa ne ca'néé so' man nij so' ca'anj nij so' chuman' Jope nana' nij so' man sí cu'naj Simón Pedró a.

⁹ Ne yo'ó güii me se vaj va'núj nij so' chrej, ne maan orá quinichrun' nij so' chuman' Jope me se cavii Pedró xraá ve' caran' so', cachinj ni'yaj so' rihaan Diose, ne caxuj me yo', ¹⁰ ne dan me se quina'aaan rque so', ne guun rá so' chá so' chraa a. Ne tihaj 'yaj chujij nij sí man rá ve' chá so', ne maan orá dan naqui'yaa 'o rasuun rihaan Pedró a. ¹¹ Dan me se quene'en so' se vaa naxra' rej xta', ne nanij yo'ó rasuun rihaan yo'ó, ne ase vaa 'o yatzij mantá caxra' ndo'o vaa yo', ne vaa ca'anj scúj yatzij mantá yo' a. ¹² Ne nuu cunudanj nij xcuu vaa ca'anj tacó do', nij xcuu nucua' rij man do', nij xtá do', yo'ó nij xcuu vaa tachrij xraá do', nuu rque yatzij mantá yo' a. ¹³ Gaa ne cuno Pedró nana ca'mii yo'ó so' rihaan so' a:

—Naxumaan so', Pedró. Tjaví' so' man nij xcuu yo', ne chá so' nee á —taj nana yo' cuno Pedró a.

¹⁴ Gaa ne cataj Pedró:

—Se guun ma'. Daj chihaa míj se guun qui'yaj danj, man Sij Chij. 'O se nuveé xcuu chá me yo' rihaan núj sji israelitá ma'. Maan se xcuu vaa chí'ij me nij xo' rihaan núj nanj á. 'O se nu' ca'na' a doj ne chá 'unj nee xcuu vaa danj a ma' —taj Pedró a.

¹⁵ Gaa ne ca'mii uún sí ca'mii rihaan Pedró, cataj so':

—Ne sese Diose me sí cataj se vaa cunuu sa' 'o rasuun, ne se guun cataj so' se vaa chí'ij vaa rasuun yo' rihaan so' ma' —taj uún so' rihaan Pedró a.

¹⁶ Gaa ne dan me se quisij va'núj cuno Pedró nana vaa danj nana ca'mii Diose rihaan so', gaa ne nu' cavii uún nu' yatzij mantá man xcuu yo' rej xta' a.

¹⁷ Dan me se quinanó ndo'o rá Pedró che'é rasuun naqui'yaa rihaan so', ne maan orá dan nari' nij snó'o ca'néé sí cu'naj Cornelio ve' tucua' Simón, ne dan me se canicun' nij so' ta'yaa rihaan ve' yo', ¹⁸ ne canacúun nij so', xná'anj nij so' sese aran' 'o sí cu'naj

Simón Pedró ve' yo' a. ¹⁹ Dan me se Pedró ro', nuchruj raq che'é nij rasuun naqui'yaa rihaan so', ne dan me se cataj Nimán Diose rihaan so':

—Nihánj me se ca'na' va'nuj snó'o nano' mán so', ²⁰ ne cuaj naxumaan so', nanij so', ne ca'anj so' ga nij so' á. Ne se guun vij rá so', ne se cataj so' se vaa ne nó xcúun so' ca'anj so' ga nij so' ma'. 'Q se 'unj nihánj me sí ca'né man nij so' ca'na' nij so' adonj —taj Nimán Diose rihaan Pedró a.

²¹ Gaa ne nanij Pedró ndaa rej nicun' va'nuj nij snó'o, ne cataj so' rihaan nij so':

—'Unj nihánj me sí nana' nij soj ei. Ne me che'é ca'na' soj nihánj ga —taj Pedró, xná'anj so' man nij so' a.

²² Gaa ne cataj nij so':

—Ca'mii 'o se mozó Diose mozó guee rihaan 'o sí cu'naj Cornelió, ne so' ro', me sí 'nj ra'a 'o ta'aj x'ne' tanuu, ne cunudanj nij yuvij israelitá taj se vaa sí vaa nicá nimán me so' ne sí aráj cochroj ndo'o rihaan Diose me uún so', ne dan me se cataj xna'anj se mozó Diose rihaan so' se vaa nacunj so' mán so' cuchí' so' ve' tucua' so' ne cunó so' nana nata' so' rihaan so' a —taj nij so' rihaan Pedró a.

²³ Che'é dan cataj Pedró se vaa catuu nij so' rá ve', ne ve'é ca'mii so' ga nij so' a. Ne ranga' yo'ó güii me se naxagaa nij so', ne ca'anj Pedró ga ya'núj nij so', ne ca'anj doj nij tinuj nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Jope do', ga Pedró a. ²⁴ Ne yo'ó güii uún me se catúj nij so' chuman' Cesarea, ne sí cu'naj Cornelió me se na'vij ndo'o so' ca'na' nij so', ne aj canacúun so' man nij tuvi' so' do', man nij sí ca'mii sa' ga so' do', se vaa cunu chre' nij so' rá ve' tucua' so' a.

²⁵ Dan me se gaa guun rá Pedró catuu Pedró rá ve', ne nari' tuvi' Cornelió ga so', ne canicun' ruj Cornelió rihaan Pedró, ne caráj guee Cornelió rihaan so' a. ²⁶ Tzaj ne cataj Pedró rihaan Cornelió:

—Naxumaan so' ei. Taj che'é caraa guee so' rihanj ma'. 'Q cuyaán yuvij uun me ní nanj á —taj Pedró rihaan Cornelió a.

²⁷ Dan me se nanó Pedró cuentó ga Cornelió, ne catúj Pedró rá ve', gaa ne quene'en so' se vaa aj nuu chre' que'ee yuvij rá ve' yo' a. ²⁸ Gaa ne cataj Pedró rihaan nij yuvij:

—Aj ne'en nij soj se tucuanj núj sijn israelitá se vaa ne nó xcúun núj catuu núj rej man soj sijn yanj, ne ne nó xcúun núj cunu chre' núj ga soj ma'. Tzaj ne Diose tihaan rihaan ma'anj se vaa se ca'vee cataj 'unj se vaa nij vaa ta'aj yuvij rihaan so' ma'. ²⁹ Che'é dan gaa canacúun Cornelió nihánj manj, ne ne cataj 'unj se vaa se ca'anj 'unj ma'. Tananj ca'ná' 'unj cuaj nanj ei. Ne nihánj me se cataj xna'anj nij soj rihanj daj

me che'é canacúun nij soj manj ca'naj ei —taj Pedró rihaan nij tuvi' Cornelió a.

³⁰ Gaa ne cataj Cornelió rihaan so':

—Cachén ca'anj güii ne maan orá nihánj me ta' asuun, ne aga' va'nuj me yo', ne cachiún ni'yáá 'unj rihaan Diose rá ve' tu-cuaj, ne taj ni'yón naqui'yaa 'o snó'o nicun' rihanj, ne yatzi' catzi' chuguun ma'an nuú so', ³¹ ne cataj so' rihanj a: "Cunó so' ca'mij, Cornelió. Aj cuno Diose nana achúin ni'yáá so' rihaan so', ne Diose me sí nuu rá se vaa rqué ndo'o so' caridad rihaan nij sí nique, ³² ne dan me se ca'nej so' nana ndaa chuman' Jope, ne canacunj so' ca'na' 'o sí cu'naj Simón Pedró nihánj á. Ne so' ro', aran' ve' tucua' 'o sí cu'naj Simón sí naqui'yaj laruu nuj xcuu sí ne tu'va na ya'anj a", taj snó'o yo' rihanj adonj. ³³ Che'é dan me ra'yanj ca'néé 'unj nana rihaan so', ne so' ro', qui'yaj ndo'o se luj che'é núj se vaa ca'ná' so' rihaan núj nihánj ne che'é dan me mán taran' núj rihaan Diose nihánj cuano, che'é rej me rá núj cunó núj nu' nana cataj xna'anj Diose sí 'nj ra'a man ní rihaan so' ei —taj Cornelió rihaan Pedró a.

³⁴ Gaa ne guun che'e Pedró ca'mii so' rihaan nij so' a:

—Ndaa yaj me se xcax 'unj cuentá se vaa ya 'o cuyaán vaa cunudanj yuvij rihaan Diose á. ³⁵ Ne sí yanj me ma'an chuman' sí aráj cochroj rihaan Diose ne nocq' tucuaán sa' ro', ca'vee nacaj Diose man so' adonj. ³⁶ Aj ne'en nij soj nana sa' ca'néé Diose rihaan núj sijn israelitá se vaa ve'é nacaj Diose man núj che'é se vaa qui'yaj Jesucristó che'é núj, ne Jesucristó ro', me sí 'nj ra'a man cunudanj yuvij adonj. ³⁷ Dan me se nana yo' ro', me nana cuchí' nu' chuman' chiháán núj sijn israelitá, ne dan me se gaa quisij ca'mii nataj sí cu'naj Juan se vaa nó xcúun yuvij cata' ne yuvij, ne guun che'e Jesucristó nata' so' se nana so' rihaan núj sijn man estadó Galilea, ³⁸ ne nana yo' ro', me se nana Jesucristó sí cavii chuman' Nazaret ei. Ne nana yo' taj se vaa cune' Diose man so' qui'yaj suun so' rihaan Diose, ne rqué ndo'o Diose Nimán Diose man so', ne rqué ndo'o Diose rej nucua' man so', ne dan me se cachéé Jesucristó, ne qui'yaj suun ndo'o so' suun sa', ne cunudanj nij sí ran' sayuun 'yaj sí chree che'é se quirii ta'nga' sí chree rihaan nij so' ro', quinahuun sa' nij so', qui'yaj Jesucristó a. 'Q se Diose ro', racu'ij ndo'o man Jesucristó 'yaj so' danj adonj.

³⁹ "Ne ma'an núj me sí quene'en nu' se vaa qui'yaj so' gaa vaj so' nu' rej ne núj sijn israelitá do', ndaa ma'an chuman' Jerusalén do' ei. Ne dan me se cachrón nii man so' rihaan rcutze, ne cavi' so', qui'yaj nii ei. ⁴⁰ Gaa ne quisij va'nuj güii cavi' so', gaa ne cunu i'na' uún so', qui'yaj Diose, ne curuvi' so' rihaan núj, qui'yaj uún Diose adonj. ⁴¹ Dan

me se ne curuvi! so' rihaan cunudanj nij yuvij ma'. Tanañ curuvi! so' rihaan núj sij aj narii Diose nata' rihaan yuvij daj vaa so', ne núj me síf chá chraa ne co'lo na ga so' gaa cunuu i'na' uún so' gaa cavi! so' adonj. ⁴² Gaa ne ca'ne! so' suun rihaan núj ca'mij nataj núj rihaan nij yuvij ne nata' núj nana se vaa ma'an so' me síf cune! Diose ca'ne! cacun! che'é nij yuvij vaa i'na' do', che'é nij yuvij cavi! do' adonj. ⁴³ Ne cunudanj nij síf nata' se nana Diose gaa naá ro', cataj xna'anj nij so' che'é so', ne cataj nij so' se vaa caraa x'naa Diose ni'yaj Diose cunudanj nij sij amán rá ni'yaj man Jesucristó a —taj Pedró rihaan nij tuvi! Cornelió a.

⁴⁴ Dan me se ataa a doj quisij ca'mii Pedró nu' se nana so', gaa ne catúj ndo'lo Nimán Diose nimán cunudanj nij síf cuno nana yo' a. ⁴⁵ Gaa ne nij síf israelitá cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó ca'na' ga Pedró ro', caráya'anj nij so' se vaa qui'yaj Diose se luj che'é nij yuvij yanij ne ndaa nimán nij yuvij yanij catúj Nimán Diose, qui'yaj Diose a. ⁴⁶ 'Q se cuno nij so' se vaa ca'mii nij tuvi! Cornelió xna'anj naca, cataj nij so' se vaa sa' uxrá vaa Diose á. Gaa ne cataj Pedró rihaan tuvi! ma'an so':

⁴⁷ —Nihánj me se ve'é nacaj Nimán Diose man síf nihánj ndaa vaa nacaj so' man ma'an ní' adonj. Se ca'vee caráan ní' chrej rihaan nij so' cata' ne nij so' ma' —taj Pedró rihaan nij tuvi! so' a.

⁴⁸ Gaa ne ca'ne! Pedró suun rihaan nij so' se vaa cata' ne nij so', che'é se sij noco' man Jesucristó me nij so' a. Danj qui'yaj nij so', gaa ne cachíin ni'yaj nij so' rihaan Pedró se vaa guun raan so' que'ee doj güii ga nij so' a.

11

Nana nihánj taj xna'anj daj guun rá nij síf israelitá cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó ga cuno nij so' nana se vaa cuchumán rá nij síf yanij ni'yaj nij so' man Jesucristó a

¹ Dan me se cuno nij síf cune! Jesucristó man nata' se nana so' cuno yo'lo nij tinuj nij síf cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj estadó Judea cuno nana se vaa ndaa nij síf yanij canoco' se nana Diose a. ² Ne gaa cavii Pedró ca'anj so' chuman! Jerusalén, ne nij síf israelitá cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó ro', cuta' cacun! xráá so', ³ cataj nij so':

—Me che'é catúj so' rá ve' tucua síf yanij ga. Me che'é chá so' chraa ga nij so' ga —taj nij so' rihaan Pedró a.

⁴ Gaa ne guun che'e Pedró cataj xna'anj nica so' rihaan nij so' daj me che'é qui'yaj so' danj a. Dan me se cataj so':

⁵ —Chuman! Jope vaj 'unj, ne cachíin ni'yáá 'unj rihaan Diose, ne dan me se naqui'yaa 'o rasuun rihanj, qui'yaj Diose a. Ne dan me se nanij 'o rasuun, ne ase vaa 'o

yatzij mantá caxra' vaa rasuun yo', ne vaa ca'anj scúj yatzij yo' a. Ne cavii yatzij yo' rej xta', ne quinaniy yo' rej nicun! 'unj a. ⁶ Dan me se ni'yaj uxraj yatzij yo', ne quene'enj se vaa man cunudanj nij xcuu vaa ca'anj tacóo do', ndaa xcuu quij do', xcuu nucuaj rij man do', xtâj do', nu' xcuu vaa tachrij xráá do', man rque yatzij yo' a. ⁷ Gaa ne cunó 'unj se vaa ca'mii yo' so' rihanj, cataj so': “Naxumaan so', Pedró. Tjaví! so' man nij xcuu yo', chá so' á”, taj so' cunoj a. ⁸ Gaa ne cataj 'unj: “Daj chihaa mij se guun qui'yaj danj, man Síf Chij. 'O se nuveé xcuu chá me nij xo' rihaan núj sij israelitá má. Maan xcuu vaa chi'ij me nij xo' rihaan núj nanj á. Nu' ca'na' me se ne catúj nee xcuu vaa danj tu'vaj ma'”, cataj 'unj rihaan síf ca'mii rihanj a. ⁹ Gaa ne ca'mii uún so' rihanj, cataj so': “Ne sese Diose me síf cataj se vaa cunuu sa' 'o rasuun, ne se guun cataj so' se vaa chi'ij vaa rasuun yo' rihaan so' ma'”, cataj so' rihanj a. ¹⁰ Dan me se quisij va'nuj ca'mii so' nana vaa danj rihanj, gaa ne cavii uún nu' rasuun yo' rej xta', ca'anj yo' a.

¹¹ “Ne nu' cavii rasuun yo' rej xta', ne nu' cuchí! va'nuj snó'lo rihaan ve' carán! 'unj, ne nij síf ca'née 'o síf ne chuman! Cesarea me va'nuj nij so', nano' nij so' manj a. ¹² Gaa ne cataj xna'anj Nimán Diose rihanj se vaa ca'anj 'unj ga nij so', ne se guun rá 'unj se vaa yuvij nij doj rihaan ní' sij israelitá me nij so', taj Nimán Diose rihanj a. Che'é dan ca'anj 'unj ga va'nuj nij so', ne vatan! tinúú ní' síf nihánj ro', me síf ca'anj ga 'unj a. Gaa ne catúj núj rá ve' tucua síf canacúun manj, ¹³ gaa ne nata' síf ne ve' yo' rihaan 'unj se vaa aj quene'en so' 'o se mozó Diose rá ve' tucua so', ne dan me se curuvi! se mozó Diose yo' rihaan so', ne cataj se mozó Diose yo' rihaan so': “Ca'nej so' nana chuman! Jope rihaan 'o síf cu'naj Simón Pedró, ne nacunj so' man so' ca'na' ní' nihánj rihaan so' á. ¹⁴ Ne so' me síf nata' nana rihaan so', ne sese cunó nu' nij tucua soj nana yo', ne ca'vee quinanij taran! soj rihaan sayuun adonj”, taj se mozó Diose rihaan síf ne ve' yo', taj so' rihanj nanj á.

¹⁵ “Dan me se guun che'ej nataj se nana Jesucristó rihaan nij so', gaa ne catúj Nimán Diose nimán nij so' ndaa vaa catúj Nimán Diose nimán ma'an ní' gaa asino yaan nanj ei. ¹⁶ Gaa ne ninuj rá 'unj se nana Diose sij 'nij ra'a man ní' gaa cataj so': “Juan ro', na uun cata' ne so' man yuvij, tzaj ne xa' soj, tzaj ne Diose cutá' ne nimán soj ga ma'an Nimán Diose nanj adonj”, taj síf 'nij ra'a man ní' a. ¹⁷ Dan me se cuyaen vaa se luj qui'yaj Diose che'é ma'an ní' sij amán rá ni'yaj man Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' nanj adonj. Ne sese Diose me síf guun rá qui'yaj danj, ne asa' ca'vee caráan 'unj chrej rihaan Diose se vaa se qui'yaj so' se vaa me rá so' qui'yaj so',

rá soj gá —taj Pedró rihaan nij sí israelitá cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a.

¹⁸ Dan me se qui'yaj canaán se nana Pedró rihaan se nana yo'ó nij so', gaa ne cataj nij so' se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose a. Ne cataj uún nij so':

—Che'é dan me ndaa nij sí yanj canicaj nimán canoco' chrej sa', qui'yaj Diose, ne che'é dan cayáan nij sí yanj rihaan Diose nu' cavii nu' ca'anj adonj —taj cunudanj nij sí israelitá a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Antioquia a

¹⁹ Dan me se che'é se nana sí cu'naj Esteban me se qui'yaj ndo'o nii sayuun man nij sí israelitá cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a. Che'é dan tanáj nij so' chuman' Jerusalén, ne cunánj nij so' ca'anj nij so' ndaa estadó cu'naj Fenicia do', ndaa yo'óo taj rihaan na ya'anj cu'naj Chipre do', ndaa chuman' Antioquia do' a. Tzaj ne inánj rihaan nij yuvij israelitá nata' nij so' se nana Jesucristó, ne ne ca'mii nij so' ga nij sí yanj ma'. ²⁰ Tzaj ne doj tuvi' nij so' me sí cavii Chipre do', estadó Cirene do', ne nij so' ro', ca'anj chuman' Antioquia, ne ndaa rihaan nij sí yanj sí a'mii xna'ánj griego nata' nij so' nana sa' se nana Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' a. ²¹ Ne racuíj ndo'o Diose sij 'nij ra'a man ní' man nij sí nata' se nana so', ne que'ee nij sí yanj yo' cuchumán rá cuno nana sa' yo', ne canoco' nij so' man Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' a.

²² Dan me se cuhi' nana rihaan nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Jerusalén se vaa cuchumán rá nij sí yanj yanj chuman' Antioquia ni'yaj nij so' man Jesucristó a. Che'é dan ca'née nij so' man sí cu'naj Bernabé cuhi' so' chuman' Antioquia a. ²³ Dan me se cuhi' so', gaa ne quene'en so' se vaa qui'yaj ndo'o Diose se luj gá nij sí yanj yo', ne guun niha' uxrá rá so', ne narqué so' chrej sa' rihaan nij sí yanj yo' se vaa ca'nej nimán nij so' yo'q canoco' raan nij so' man Diose sij 'nij ra'a man ní' a. ²⁴ Q se sí vaa sa' nimán me sí cu'naj Bernabé yo', ne nu' ndo'o Nimán Diose nimán so', ne sí nucuj ndo'o rá man Diose me uún so' a. Gaa ne dan me se guun rij doj yuvij canoco' man sí 'nij ra'a man ní', ²⁵ ne ca'anj Bernabé chuman' Tarso, nano' so' man sí cu'naj Saulo, ²⁶ ne nari' Bernabé man Saulo, gaa ne nicaj Bernabé man Saulo ca'na' so' chuman' Antioquia a. Ne dan me se 'o yo' ro', yáan roj so' ga nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Antioquia, ne tucu'yón roj so' se nana Diose man que'ee ndo'o nij yuvij man yo' a. Ne nij sí man chuman' Antioquia me nij sí guun che'e tucu'náj “cristiano” man nij sí tucu'yón se

nana Jesucristó a. 'Q se nana “cristiano” me rá cataj nij sí chéé stucuanj Cristo a.

²⁷ Ne güii yo' me se cavii doj sí nata' se nana Diose chuman' Jerusalén, ne ca'anj nij so' chuman' Antioquia a. ²⁸ Ne canicun' yo'q tuvi' nij sí nata' se nana Diose yo', ne sí cu'naj Agabo me so' a. Ne nata' so' nana rqué Nimán Diose rihaan so' se vaa vaa güii, ne cachén x'naa nu' chuman' naj rihaan chumij a. Ne gaa cayáan sí cu'naj Claudio sí nicaj suun emperador, ne cachén ya x'naa ndaa vaa cataj sí cu'naj Agabo a. ²⁹ Dan me se nij sí tucu'yón se nana Jesucristó ro', gaa cuno nij so' se nana sí cu'naj Agabo, ne nuchruj raa 'o 'o nij so' se vaa me daj sa'anj rque so' man tinúu nij so' sí yanj estadó Judea ne racuíj man nij so' a. Ne sí ru'vee doj rqué nocoq doj sa'anj, ne sí nique doj ro', rque doj sa'anj a. ³⁰ Gaa ne go' nij so' sa'anj yo' man Bernabé ga Saulo, caxrii roj so' ston nij sí uun chij rihaan nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Jerusalén a.

12

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa tinanii Diose man Pedró rihaan sí cu'naj Herodes a

¹ Dan me se güii dan me se guun rá sí nicaj suun rey cu'naj Herodes qui'yaj chi'ii so' man nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a. Che'é dan ca'ne' so' suun rihaan tanuu quita'aa nij tanuu man ta'aj nij so' a. ² Ne raa neé espada ticavi' tanuu man sí cu'naj Jacobo tinúu sí cu'naj Juan, qui'yaj Herodes a. ³ Dan me se xcax Herodes cuentá se vaa guun niha' rá nij yuvij israelitá se vaa cavi' Jacobo, ne che'é dan quita'aa nij tanuu man Pedró, qui'yaj uún so' a. Gaa canuu cha'anj nanuj rá nij sí israelitá güii nu' curihanj xij nij so' yo'óo Egipto gaa naá me qui'yaj Herodes danj a. ⁴ Dan me se caxrii nij tanuu taga' man Pedró, ne ca'ne' Herodes suun rihaan xnu' yaan tanuu se vaa cutumé nij tanuu man Pedró, ne ca'anj ya x'ne' me nij tanuu yo' a. 'Q se guun rá Herodes se vaa ndaa cachén cha'anj pascua', gaa ne quirij so' man Pedró ne tihan so' man Pedró rihaan nij yuvij israelitá, rá so' a. ⁵ Dan me se Pedró ro', 'nij so' taga' rej cutumé nij tanuu man so', tzaj ne nucuj ndo'o cachíin ni'yaj nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó rihaan Diose che'é so' a.

⁶ Dan me se rej nij me yo', ne a'yuj me güii quirij Herodes man Pedró taga' rihaan nij yuvij a. Dan me se otoj Pedró naj so' rá taga', ne naj so' sca'núj vij tanuu, ne vij aga' ne' numij so' naj so' a. Ne nicun' yavij tanuu tumé ta'yaa taga' a. ⁷ Ne dan me se curuvi' yo'q se mozó Diose rá ve' naj Pedró,

ne chuguun ndo'o rá ve' yo' a. Gaa ne go' se mozó Diose x'nuú Pedró, ne cataj so':

—'O naxagaa so' cuaj, Pedró —taj so' rihaan Pedró a.

Dan me se naxagaa Pedró, ne aga' ne' numji ra'a so' ro', naxra' yo', ne quiniy yo' rihaan yo'óo a. ⁸ Gaa ne cataj se mozó Diose rihaan Pedró a:

—Naqui'yaj raan so' catuún so', ne caxrii so' canj tacóo so' á —taj se mozó Diose rihaan so', ne qui'yaj Pedró ndaa vaa cataj se mozó Diose rihaan so' a.

Gaa ne cataj uún se mozó Diose a:

—Niquee so' roto so', ne canocó' so' manj á —taj uún se mozó Diose rihaan so' a.

⁹ Dan me se canoco' Pedró man se mozó Diose, ne curihanj so' taga', tzaj ne ne quene'en so' sese ya curihanj so' taga' qui'yaj se mozó Diose yo' ma'. 'O se maan se qui'yaj ma'an rihaan so' qui'yaj Diose nu' se vaa qui'yaj se mozó Diose yo', rá so' a. ¹⁰ Dan me se cachén roj so' vj rej nicun' tanuu tumé ta'yaa, gaa ne cuchí' roj so' ta'yaa aga' taga' yo', ne rej xco' ta'yaa yo' ro', naj ma'an chuman' a. Gaa ne quix'núj ma'an ta'yaa yo', ne curihanj roj so', ne cachén roj so' 'o scúj callé, gaa ne ca'anj ni'ya se mozó Diose yo' rihaan Pedró a. ¹¹ Dan me se caxrii rá Pedró se vaa ya curihanj so' taga', gaa ne cataj so':

—Ndaa yaj guun ya ya raj se vaa Diose sji 'nij ra'a mán 'unj ro', ya ca'née so' man se mozó so', ne tinanii so' mán 'unj rihaan síi cu'naj Herodes, ne nihánj me se se quirán' 'unj ndaa vaa me rá nij yuvij israelitá quirán' 'unj yaj a ma' —taj Pedró a.

¹² Dan me se quisij guun ya ya rá so', gaa ne ca'anj so' ve' tucua' chana cu'naj Mariá nii síi cu'naj Juan Marcos a. Ne ve' yo' me rej aj nuu chre' que'ej nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó, ne achíin ni'yaj nij so' rihaan Diose a. ¹³ Dan me se cuchí' Pedró tica'mii so' ta'yaa chingá nuu rihaan ve', gaa ne ca'na' 'o mozó chana cu'naj Rode ta'yaa xcaj no' cuénta me síi ca'na' a. ¹⁴ Gaa ne cunuú yaan Rode se nana Pedró a. Tzaj ne che'é se guun niha' ndo'o rá no', gaa ne che'é dan ne ca'nuú no' ta'yaa ma'. Maan se cunanj no' catúj no' rá ve', ne nata' no' rihaan yo'óo nij yuvij se vaa nicun' Pedró ta'yaa a. ¹⁵ Tzaj ne nij síi man rá ve' taj rihaan no':

—Snúú so' á —taj ta'aj nij so' rihaan no' a.

Tzaj ne taj se qui'yá' ca'ne' rá no' a. 'O se yo'q cataj no' se vaa ya nicun' Pedró ta'yaa a. Gaa ne cataj yo'óo nij so' rihaan no':

—Nanj se mozó Diose tumé man Pedró me síi nicun' rihaan ta'yaa nanj á —taj yo'óo nij so' rihaan no' a.

¹⁶ Ne Pedró ro', yo'q nicun' so' xe' tica'mii so' ta'yaa a. Gaa ne ca'na' nij so', ne ca'núj nij so', ne quene'en nij so' man Pedró, gaa

ne ca'anj ndo'o rá nij so' ni'yaj nij so' man Pedró a. ¹⁷ Gaa ne naxcaj Pedró ra'a Pedró, che'é se guun rá so' gaa dínj tu'va nij so' a. Gaa ne cataj xna'anj so' rihaan nij so' nu' se vaa qui'yaj Diose sji 'nij ra'a man ní' gaa tinanii so' man Pedro taga' a. Gaa ne cataj so':

—Cataj xna'anj nij soj rihaan tinú' Jacobo ga yo'óo nij tinúú ní' daj quiranj á —taj so' a.

Gaa ne cavii so' ca'anj so' yo'óo rej yanj a.

¹⁸ Dan me se gaa quisij güii, ne quinanó ndo'o rá nij tanuu nicun' taga', che'é se ne quene'en uxrá nij so' me rej vaj Pedró a ma'. ¹⁹ Gaa ne ca'ne' Herodes suun rihaan tanuu ca'na' Pedró rihaan so' qui'yaj tanuu, tzaj ne ne ca'vee narj' nij tanuu man Pedró ma'. Che'é dan xna'anj Herodes man nij tanuu tumé man Pedró me rej ca'anj Pedró, tzaj ne ne quene'en nij so' a ma'. Che'é dan ca'ne' Herodes suun se vaa ticaví' nii man nij tanuu tumé man Pedró, gaa ne curihanj Herodes estadó Judea, ca'anj so' chuman' Cesarea, cayáan so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cavi' Herodes, qui'yaj xliúú chá neq man so' a

²⁰ Dan me se ca'maan rá síi cu'naj Herodes ni'yaj so' man nij síi man chuman' Tiro do', chuman' Sidón do', ne che'é dan ca'na' cunudanj nij so' rej ne Herodes, ne ca'mii nij so' ga síi cu'naj Blasto síi tumé nu' ve' tucua' Herodes, ne dan me se ca'vej rá síi cu'naj Blasto racuj so' man nij so' cunuú rcua'aan nij so' ga Herodes, che'é se caxrii yuve' nij so' doj sa'anj ston Blasto a. 'O se nucuj rá nij so' man Herodes se vaa cuchí' se chá avii rej uun chij so' ndaa chiháan nij so' chá nij so' a. ²¹ Ne güii cachrón Blasto ca'mii nij so' ga Herodes me se nanuú Herodes yatzij nuu síi nicaq suun rey, ne táa so' chruun xlá sa', ne ca'mii natáj ndo'o so' rihaan nij síi man Tiro do', man Sidón do' a. ²² Gaa ne caguáj cunudanj nij so', cataj nij so':

—Nuveé se nana yuvij me nana avii raq síi nihánj a ma'. 'O se se nana ya'anj avii tu'va so' nanj á —taj nij yuvij, ni'yaj nij yuvij man Herodes a.

²³ Gaa ne cuaj caxrii 'o se mozó Diose chí'ij man Herodes, che'é se ne cataj so' se vaa orún' Diose me síi 'yaj avii raq so' a. Maan se ca'vej rá so' cataj nij yuvij se vaa ya'anj me ma'an so' a. Gaa ne dan me se cunu' nee man so' chá xliúú, ne cavi' so', qui'yaj xliúú a.

²⁴ Tzaj ne se nana Diose me se ra'yanj achij yo' ne naxna'anj yo' cuaj cuaj a. Ne uun rii ndo'o doj nij yuvij canoco' nana yo' a. ²⁵ Ne Bernabé ga Saulo me se quisij roj so', ne caxrii roj so' sa'anj ston nij síi uun chij rihaan nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Jerusalén, ne canicaj roj so', ca'anj roj so' chuman' Antioquia,

ne ca'anj síi cu'naj Juan Marcos ga roj so', qui'yaj roj so' a.

13

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cune' nii man síi cu'naj Bernabé do', man síi cu'naj Saulo do', ca'anj nata' roj so' se nana Diose rihaan yuvij a

¹ Dan me se chuman' Antioquia ro', ta'aj nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó me síi nata' se nana Diose, ne yo'ó ta'aj nij so' me síi tucu'yón se nana Diose rihaan yuvij a. Ne síi cu'naj Bernabé do', síi cu'naj Simón Negro do', síi cu'naj Lucio síi cavii estadó Cirene do', síi cu'naj Manaén síi cachij tucua síi cu'naj Herodes do', síi cu'naj Saulo do', me nij síi cata roj suun sa' yo' a. ² Dan me se na'vij nij so' rihaan Diose sij 'nij ra'a man ní', ne toco' nij so' x'naa man ma'an nij so' che'é se aráj guce' nij so' rihaan Diose, ne dan me se cataj Nimán Diose rihaan nij so' a:

—Cune' nij soj man síi cu'naj Bernabé ga síi cu'naj Saulo se vaa qui'yaj suun roj so' rihan ndaa vaa cataj xna'anj 'unj rihaan roj so' á —taj Nimán Diose rihaan nij so' a.

³ Gaa ne toco' nij so' x'naa man ma'an nij so', ne cachún ni'yaj ndo'o nij so' rihaan Diose, gaa ne cuta' nij so' ra'a nij so' raa roj so', gaa ne dan me se ca'néé nij so' man roj so' ca'anj nata' roj so' se nana Jesucristó rihaan yuvij a.

Nana nihánj taj xna'anj daj quiran' 'o síi guun rá caráán chrej rihaan se nana Diose estadó Chipre a

⁴ Dan me se gaa ca'néé Nimán Diose man roj so' ca'anj roj so', ne ca'anj roj so' chuman' Seleucia, gaa ne cavii roj so' rihoo chéé rihaan na ca'anj roj so' ndaa estadó cu'naj Chipre a. ⁵ Gaa ne gaa cuchí' roj so' chuman' Salamina, ne nata' roj so' se nana Diose rá nij ve' nuu chre' nij yuvij israelitá tucu'yón nij so' se tucuanj Moisés, ne síi cu'naj Juan Marcos me síi vaj ra'cuíj man roj so' a. ⁶ Dan me se yo'óó taj rihaan na ya'anj me estadó Chipre yo', ne va'nuj nij so' chéé nu' yo'óó yo' ndaa se cuchí' nij so' chuman' Pafos a. Ne chuman' Pafos nari' nij so' man 'o síi chruun síi tu'va rma'an se vaa sij nata' se nana Diose me so', ne síi israelitá me so', ne Barjesús cu'naj so' a. ⁷ Ne so' me síi u'yón inañj chéé ga síi nicaj suun gobernador cu'naj Sergio Paulo, ne síi cavii ndo'o raa me síi cu'naj Sergio Paulo yo' a. Ne síi cu'naj Sergio Paulo canacúun man roj síi cu'naj Bernabé ga Saulo se vaa ca'na' roj so' rihaan so', ne guun ndo'o rá so' cunq so' se nana Diose, ne danj qui'yaj roj so' a. ⁸ Dan me se síi chruun cu'naj Barjesús, tzaj ne yo'ó se chuvij so' me Elimas, ne nana “Elimas” taj se vaa síi chruun me so' a. Dan me se caráán Elimas chrej rihaan se nana

Bernabé ga Saulo a. 'O se guun rá so' ca'anj yanj síi cu'naj Sergio Paulo ne se cuchumán rá so' nana ya yo' a.

⁹ Ne xa' síi cu'naj Saulo, tzaj ne yo'ó se chuvij so' me Pabló, ne dan me se caraa ndo'o Nimán Diose nimán so', ne ni'yaj uxrá so' man síi cu'naj Elimas yo', ¹⁰ ne cataj so':

—So' ro', me síi nuu nana tiha' yu'unj nimán, ne sij snúu rma'an mé so' nanj ei. Ta'nú ya síi chree mé so' á. Sij nachri' ni'yaj cunudanj se sa' mé so' a. Vaa güii tanáj ti'ín so' suun tanachej nana ya a'mii Diose sij 'nij ra'a man ní' na'. ¹¹ Ne nihánj me se qui'yaj síi 'nij ra'a man ní' sayuun mán so', ne caráán rihaan so' doj güii, qui'yaj so', ne ndaa naán güii se curuvi' rihaan so' ma' —taj Pabló rihaan Elimas yo' a.

Ne taj ni'yón caráán rihaan Elimas, ne adi' se ran' síi chéé rque ngaa rej rmi' ro', danj quiran' so', chéé so', vaj so', nano' so' man síi coro' ra'a so' ra'cuíj man so' cachee so' a.

¹² Ne gaa quene'en síi nicaj suun gobernador yo' daj quiran' síi chruun cu'naj Elimas yo', gaa ne caráya'anj ndo'o so' se tucuanj síi 'nij ra'a man ní', ne cuchumán rá so' ni'yaj so' man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuchumán rá que'ee ndo'o yuvij yanj yanj chuman' Antioquia naj estadó Pisidia cuno nij so' nana ca'mii natáj Pabló rihaan nij so' a

¹³ Dan me se cavii nij tuvj' Pabló chuman' Pafos, ne cavii nij so' rque rihoo chéé rihaan na, ne ca'anj nij so' ndaa chuman' Perge chuman' naj estadó Panfilia a. Tzaj ne síi cu'naj Juan Marcos me se tanáj so' man yavij roj so', ne canicaj so' nan' so' chuman' Jerusalén a. ¹⁴ Gaa ne yavij roj so' me se curihanj roj so' chuman' Perge, ne ca'anj roj so' chuman' Antioquia naj estadó Pisidia a. Ne güii naránj rá nij yuvij israelitá me güii yo', ne catúj roj so' rá ve' tucu'yón nij yuvij israelitá se tucuanj Moisés, ne ca'anj cayáán roj so', ¹⁵ ne quisij nayaa nii se tucuanj Moisés do', se nana nij síi nata' se nana Diose gaa naá do', ne ca'néé nij síi 'nij ra'a ve' yo' nana rihaan roj so', ne nana ca'néé nij so' me nana nihánj a: “Sese vaa chrej nucuaj me rá roj soj nago' roj soj rihaan nij yuvij nuu chre' nihánj, ne ca'mii roj soj, tinuj”, taj síi 'nij ra'a ve' yo' rihaan síi cu'naj Pabló ga síi cu'naj Bernabé a. ¹⁶ Gaa ne canican' caya' Pabló, ne naxcaj so' ra'a so', ne cataj so' a:

—Cuno soj sij israelitá do', soj sij aráj cochroj rihaan Diose do', ca'mij rihaan soj á. ¹⁷ Dan me se Diose síi noco' ní' sij israelitá ro', me síi narii man xii ní', ne tinaxcaj Diose man nij xii ní' gaa cayáán nij so' rej cu'naj Egipto, ne Diose me síi guun nucuaj quirii uun man nij so' rej Egipto a. ¹⁸ Gaa ne nda' se tucuaá ndo'o nij so' rihaan Diose, tzaj ne

yo'q racuj Diose man nij so' gaa vaj nij so' rej tacaan nacoj vij chihaa ya yo' a. ¹⁹ Gaa ne tinavij Diose man chij x'ne' yuvij yanj rej cu'naj Canaan, gaa ne cuxra' ta'aj Diose nu' rej yo' guun yo' to'oo nij xii ni', qui'yaj Diose a. ²⁰ Ne rej yo' guun to'oo nij so' 'o ca'anj cientó táá vij chihaa chi' yo' a. Ne gaa quisij catuj nij so' rej cu'naj Canaan, gaa ne cune' Diose man nij síf raaj rii ta'nga' rihaan nij so', ne danj inanj cayáan nij so' ndaa se cayáan síf cu'naj Samuel síf nata' se nana Diose rihaan yuvij a.

²¹ "Ne güii cayáan Samuel me se guun che'e nij xii ni' cachin' nij so' 'o síf nicaj suun rey guun chij rihaan nij so', gaa ne cune' Diose man síf cu'naj Saúl ta'núí síf cu'naj Cis se vaa guun chij so' rihaan nij so' ndaa vaa guun rá ma'an nij so' a. So' ro', me ta'núí ta'nij si'nó síf cu'naj Benjamín, ne vij chihaa ya yo' cayáan so' síf nicaj suun rey a. ²² Gaa ne quirií yanj Diose man Saúl, gaa ne cune' Diose man síf cu'naj David se vaa guun David síf nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvij israelitá a. Ne ca'mii Diose che'é so', cataj Diose: "Nihánj me se narí' 'unj man David ta'núí Isái, ne so' me síf qui'yaj nu' ndaa vaa me raj qui'yaj so' nanj á", taj Diose ni'yaj Diose man David a.

²³ "Ne sca'núj nij ta'núí ta'nij si'nó David ro', rqué Diose 'o síf tinanii man ní' sijn israelitá rihaan sayuun, ndaa vaa cata' tu'va Diose asij naá, ne Jesucristó me so' a. ²⁴ Dan me se asino ca'mii natáj síf cu'naj Juan rihaan cunudanj nij yuvij israelitá se vaa canicaj nimán nij so' canoco' nij so' tucuaán sa', ne cata' ne nij so', gaa ne ca'na' Jesucristó a. ²⁵ Dan me se gaa ataa doj tzín' quisij ca'mii natáj Juan nu' se vaa guun rá Diose cataj so', gaa ne cataj so': "Me síf mé 'unj, rá nij soj ga. 'Q se nuveé sijn nano' soj man mej ma'. Tzaj ne vaa síf noco' xcó 'unj, ne sijn sa' uxrá doj me so' rihanj, ne ne nó xcúnj nachej canj 'nij tacóó so' ma'", taj síf cu'naj Juan rihaan nij yuvij ni'yaj so' man Jesucristó a.

²⁶ "Cunó soj ta'nij ta'nij si'nó Abraham do', soj sijn aráj cohroj rihaan Diose do', ca'mij rihaan soj cuano, tinuj. Aj ca'na' nana nihánj rihaan ní', qui'yaj Diose, ne nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' gaa ne ca'vee quinanj ní' rihanj sayuun ei. ²⁷ 'Q se tuvi' ní' síf yanj chuman' Jerusalén do', nij síf uun chij rihaan nij so' do', ne xcax nij so' cuentá che'é Jesucristó ma'. Ne cuta' nij so' cacun' xráa Jesucristó se vaa nó xcúún so' ticavi' nii man so', ne dan me se quisij ya nu' se nana nij síf nata' se nana Diose gaa naá nana nayaa ní' daj a güii naránj rá ní', qui'yaj nij so' nanj á. ²⁸ Dan me se taj vaj a doj cacun' tumé so', tzaj ne rquee nij so' rihaan Pilato se vaa cavi' so' qui'yaj Pilato a. ²⁹ Dan me se gaa quisij qui'yaj nij so' nu' ndaa vaa nó rihaan danj Diose che'é

Jesucristó, gaa ne tananij nii man so' rihaan rcutze, ne cachin' nii man so' rque yuvij yuvej a. ³⁰ Tzaj ne Diose me síf qui'yaj cunuu i'na' uún so' adonj. ³¹ Gaa ne que'ee güii curuvi' so' rihaan nij síf cavii ga so' estadó Galilea ca'anj chuman' Jerusalén ga so' a. Ne yaj me se guun ma'an nij so' síf nata' che'é so' rihaan nij yuvij adonj.

³² "Ne nihánj me se nata' núj nana sa' rihaan nij soj se vaa aj qui'yaj Diose nu' ndaa vaa cata' tu'va so' rihaan xii ní' gaa naá a. ³³ Dan me se cunuu i'na' uún Jesucristó, qui'yaj Diose che'é ní', ne dan me se quisij ya nu' nana cata' tu'va so' gaa naá, ne cavii sa' ní' ta'nij nij síf cane gaa naá, qui'yaj so' adonj. Ne ase vaa nana nihánj nana natá' 'unj rihaan nij soj ro', danj vaa nana no rihaan chra' Salmo número vij, ne taj yo': "Ta'nij mé so' á. Cuanó nihánj me se quene'en yuvij se vaa ta'nij mé so', qui'yaj nanj á", taj se nana Diose no rihaan chra' Salmo yo' a. ³⁴ Dan me se naxagaa so' ne cunuu i'na' uún so', ne se ri'yuj nee man so' daj chihaa mij ma'. Ne dan me se ma'an Diose ca'mii nana nihánj adonj: "Ase vaa rqué 'unj nu' se luj rihaan David, ta'nga' danj gaa rque 'unj nu' se luj rihaan so', ne daj chihaa mij se navij se luj yo' rihaan so' ma'", taj uún Diose rihaan Jesucristó a. ³⁵ Che'é se qui'yaj Diose danj che'é Jesucristó rá David ro', che'é dan cacrón David rihaan yo'ó salmo nana nihánj a: "Daj chihaa mij se ri'yuj nee man síf vaa sa' rihaan so', qui'yáa so' ma'", taj David rihaan Diose ni'yaj David man Jesucristó a. ³⁶ Dan me se xa' ma'an David, tzaj ne gaa quisij qui'yaj so' nu' ndaa vaa guun rá Diose qui'yaj so' che'é nij tuvi' so', gaa ne cavi' so', gaa ne cachin' nii man so' rej naj nij xii so', gaa ne ri'yuj nee man so' a. ³⁷ Ne xa' Jesucristó síf cunuu i'na' uún qui'yaj Diose, tzaj ne ne ri'yuj nee man so' ma'.

³⁸ "Xcax nij soj cuentá se vaa cuano nihánj me se nata' núj nana rihaan soj se vaa che'é se vaa qui'yaj Jesucristó ro', che'é dan ca'vee caraa x'naa Diose ni'yaj Diose cacun' tumé ní', tinuj. Dan me se daj chihaa mij se navij nu' cacun' tumé soj, qui'yaj se tucuanj Moisés ma'. ³⁹ Tzaj ne cunudanj nij soj sijn amán rá ni'yaj man Jesucristó me se x'nej yun cacun' yo' xráa soj, ne nuu sa' soj rihaan Diose adonj. ⁴⁰ Che'é dan tadó nij soj se quiran' soj ndaa vaa taj se nana Diose nana no rihaan danj nij síf nata' se nana Diose nana nihánj á: ⁴¹ "Ne soj sijn a'nga' nacoj ni'yaj manj, tzaj ne ni'yaj soj ei. Ca'anj rá soj, ne quiri' nu' soj nanj ei. 'Q se gaa vaa i'na' soj nihánj, ne qui'yaj suun nocoj, ne ca'vee se cataj xna'anj yo'q so' rihaan soj che'é se vaa qui'yaj, tzaj ne se ca'vee cuchuman rá soj se nana so' asuun ma'", taj Diose rihaan

soj a —taj Pabló rihaan nij yuvij cunuu chre' rá ve' yo' a.

⁴² Dan me se gaa me rá roj so' ca'anj roj so', ne cachín ni'yaj nij yuvij rihaan roj so' se vaa cachén yo'q tunj güii, ne ca'na' uún roj so' ne ca'mij uún roj so' nana vaa danj rihaan nij so' a. ⁴³ Gaa ne gaa quisij tucu'yón nij so' ne curihañj nij yuvij xe', ne que'ee nij sí israelitá do', nij sí yanij nocó' xraan se tucuañj nij sí israelitá do', canoco' man roj sí cu'naj Pabló ga Bernabé a. Gaa ne ca'mii ndo'o roj so' ga nij so', gaa ne guun ya rá nij so' se vaa yo'q nicañj nij so' tucuaán sa' ga se luj 'yaj Diose che'é nij so' a.

⁴⁴ Dan me se cachén tunj güii ne nasij yo'ó güii naránj rá nij yuvij israelitá, gaa ne cunuu chre' cunudanj nij yuvij yanj chuman' ta' asuun, che'é rej cunó nij so' se nana Diose sij 'nij ra'a man ní' a. ⁴⁵ Tzaj ne quene'en nij yuvij israelitá se vaa cuchí' ndo'o yuvij rihaan Pabló, gaa ne che'é dan guun xcój ruvaa rá nij yuvij israelitá, ne nij ca'mii nij so' che'é Pabló, cataj nij so' se vaa inañj nana ne ca'mii Pabló a. ⁴⁶ Tzaj ne ne cucu'vi' ya roj sí cu'naj Pabló ga Bernabé ni'yaj roj so' man nij yuvij israelitá a ma'. Ne cataj roj so':

—No xcúún núj nata' núj se nana Diose rihaan nij soj sij israelitá asino yaan adonj. Tzaj ne che'é se quiri'ij yanij soj nana yo', ne che'é se nuveé sij no xcúún cayáán ga Diose nu' cavii nu' ca'anj me soj rá soj, ne che'é dan nihánj me se canicaj núj, ne nata' núj nana yo' rihaan nij sí yanij ei. ⁴⁷ 'Q se Diose sij 'nij ra'a man ní' me sí ca'ne' suun rihaan núj qui'yaj núj danj adonj. Dan me se cataj sí 'nij ra'a man ní': “Aj cuné' 'unj mán so' se vaa guún so' ya'an chuguun rihaan nij sí yanij ne ca'vee xcáñj nij so' cuentá, qui'yáá so', gaa ne quinanij yuvij yanj chuman' naj nu' rihaan chumij rihaan sayuun, qui'yáá so' a”. Nihánj me se nana Diose nana cataj Diose rihaan núj nanj á —taj roj so' rihaan nij yuvij israelitá yo' a.

⁴⁸ Dan me se gaa cunó nij sí yanij se nana Pabló, ne guun niha' uxrá rá nij so', ne ve'é ca'mii nij so' che'é se nana Diose sij 'nij ra'a man ní' a. Ne cunudanj nij sí cune' Diose cayáán rihaan Diose nu' cavii nu' ca'anj ro', cuchumán rá nij so' cunó nij so' nana yo' a. ⁴⁹ Gaa ne cuchí' se nana Diose sij 'nij ra'a man ní' daj a nij chuman' naj rihaan yo'óo rej yo' a. ⁵⁰ Tzaj ne caxrjij nij sí israelitá chrej rque nij chana yanij nocó' xraan man Diose chana xna'anj do', rque nij sí nicaj suun uun chij rihaan chuman' yo' do', ne táá ri'yunj nij so' man Pabló ga Bernabé a. Gaa ne tucunánj nij so' man roj so' rej yo' a. ⁵¹ Gaa ne nacunan' roj so' tacóo roj so' tucuañj roj so' yo'óo tachruñ cavii chuman' yo' rihaan yo'óo, che'é rej xcáñj nij sí man chuman' yo' cuentá se vaa ma'an

nij so' tumé cacun' se vaa ne cunó nij so' se nana Diose a. Gaa ne ca'anj roj so' chuman' Iconio a. ⁵² Ne nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Antioquia yo' me se 'o guun niha' uxrá rá nij so', ne 'o cunuu Nimán Diose nimán nij so' a.

14

Nana nihánj taj xna'anj daj guun rá nij sí man chuman' Iconio gaa cuchí' se nana Diose chíháan nij so' a

¹ Dan me se gaa cuchí' sí cu'naj Pabló ga sí cu'naj Bernabé chuman' Iconio, ne catúj roj so' rá ve' tucu'yón nij yuvij israelitá se tucuañj Moisés, ne che'é se ve'é ndo'o nata' roj so' se nana Diose, che'é dan cuchumán rá que'ee ndo'o yuvij israelitá do', yuvij yanij a'mii xna'anj griego do', ni'yaj nij so' man Jesucristó a. ² Tzaj ne nij yuvij israelitá na'vej rá cunó se nana Jesucristó me se caxrjij nij so' chrej rque nij yuvij yanij yanj chuman' yo' che'é rej nachrjij nij so' ni'yaj nij so' man nij tinuj nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó, ne danj guun a. ³ Dan me se que'ee güii sca' nanj ca'mii natáj roj sí cu'naj Pabló ga Bernabé se nana Diose sij 'nij ra'a man ní', ne sí 'nij ra'a man ní' ro', racuj man roj so' se vaa guun nucuañ roj so' qui'yaj suun roj so' suun sa' nocóo ni'yaj nij yuvij, che'é rej cuchuman' rá nij yuvij se vaa ya ya vaa se nana roj so' nana che'é se luj qui'yaj sí 'nij ra'a man ní' che'é ní' a.

⁴ Gaa ne xra' ta'aj nij yuvij man chuman' yo', ne ta'aj nij so' ro', canoco' se nana nij sí israelitá sí na'vej rá cunó se nana Diose, ne yo'ó ta'aj nij so' ro', canoco' se nana roj sí cune' Jesucristó man nata' se nana so' a. ⁵ Gaa ne guun rá nij yuvij yanij do', nij yuvij israelitá do', nij sí uun chij rihaan nij so' do', qui'yaj chí'ij nij so' man roj sí cu'naj Pabló ga Bernabé ne ndaa guun rá nij so' go' nij so' yahij man roj so' ndaa se cavii roj so' a. ⁶ Tzaj ne xcáñj roj so' cuentá, gaa ne che'é dan cunánj roj so', ca'anj roj so' chuman' Listra chuman' naj estadó Licaonia do', chuman' Derbe yo'óo chuman' naj estadó Licaonia do', yo'óo nij chuman' ra'a naj nichrun' ga roj chuman' yo' do', ⁷ ne vaj roj so' nata' roj so' se nana Diose nana sa' rihaan nij yuvij yanj nij chuman' yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun rá nij sí ne chuman' Listra se vaa ya'anj me sí cu'naj Pabló do', sí cu'naj Bernabé do' a

⁸ Dan me se chuman' Listra ro', ne 'o sí rengó ne sí rengó me so' asij ca'ngaa so', ne ve'é 'o danj vaa so', ne daj chíhaa mij taj se qui'yaj cachegé so' ma'. ⁹ Ne yáán so' cunó so' se nana Pabló a. Dan me se ni'yaj uxrá Pabló man so', ne xcáñj Pabló cuentá se vaa sí rengó yo' nucuañ ndo'o rá se vaa ca'vee nahuun sa' so', qui'yaj Diose a. ¹⁰ Che'é dan

nucuaj ca'mii Pabló, cataj Pabló rihaan so' a:

—Naxumaan so', canicun' cayá so' ei. —taj Pabló rihaan so' a.

Gaa ne güéj síi rengu yo', ne cachéé so' a. ¹¹ Dan me se quene'en nij yuvij se vaa qui'yaj Pabló, ne che'é dan caguáj nij yuvij se xna'anj ma'an nij so', cataj nij so':

—Nahuun nij ya'anj yuvij, ne nanij nij so' rihaan yo'óo chuguanj —taj nij yuvij ni'yaj nij yuvij man Pabló ga Bernabé a.

¹² Gaa ne cataj nij yuvij se vaa ya'anj cu'naj Júpiter me Bernabé, ne Pabló me se ya'anj cu'naj Mercurio me so', che'é se so' me síi ca'mii doj a. ¹³ Ne dan me se rihaan tu'va chuman' yo' ne 'o nuvíi rej na'víj nij yuvij rihaan ya'anj Júpiter, ne xrej ne nuvíi yo' ro', ca'ne' suun se vaa ca'na' scúj toró ca'na' cachriin yáj ca'na' ta'yaana rej atúj yuvij chuman' yo', ne guun rá so' ga nij yuvij ticavi' nij so' scúj yo' rihaan Pabló ga Bernabé che'é se ya'anj me roj so' rá nij yuvij a.

¹⁴ Dan me se xcaj Bernabé ga Pabló cuentá daj guun rá nij yuvij, ne che'é dan cutzin' roj so' sagan' roj so', che'é se chí'ij ndo'o qui'yaj nij yuvij rá roj so' a. Gaa ne cunanáj roj so' sca'nún nij yuvij, ne caguáj roj so', ¹⁵ cataj roj so':

—Se guun qui'yaj nij soj danj ma'. 'O se cuyaan yuvij me ní', ne nihánj me se xa' núj, tzaj ne 'na' núj nata' núj se nana Diose nana sa' rihaan nij soj, che'é rej tanáj soj tucuaán ni'yon rma'an nocó' soj cuano nihánj ne canicaj soj canoco' soj Diose síi vaa i'na' ya ei. Ne s' roj so', me síi qui'yaj nu' rej xta' do', nu' rihaan yo'óo do', nu' na ya'anj do', ne nu' rasuun qui'yaj so' adonj. ¹⁶ Ne asj rque me se ca'neé ra'a Diose canoco' cunudanj nij x'ne' yuvij tucuaán cuchruj xii nij so' a. ¹⁷ Tzaj ne se guun cataj soj se vaa a doj ne ca'vee xcaj soj cuentá che'é Diose ma'. 'O se ve'é ndo'o qui'yaj Diose che'é soj adonj. Dan me se aman' maan avii rej xta', qui'yaj Diose che'é soj, ne síj dió avii naa, qui'yaj uún Diose, ne dan me se araa rque soj, ne uun niha' rá soj, qui'yaj Diose adonj —taj roj so' rihaan nij yuvij yo' a.

¹⁸ Dan me se daj doj se ticavi' nij yuvij scúj rihaan roj so', tzaj ne ca'ne' rá nij yuvij ga suun yo', qui'yaj se nana roj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é sayuun qui'yaj nij síi israelitá cavii chuman' Antioquia do', chuman' Iconio do', man síi cu'naj Pabló ga Bernabé a

¹⁹ Tzaj ne cavii síi israelitá chuman' Antioquia do', chuman' Iconio do', ca'na' nij so' chuman' Listra, ne caxrij nij so' chrej rque nij yuvij man chuman' Listra, ne che'é dan go' ndo'o nij yuvij yahij man Pabló, ne cuxuun nij yuvij man so' nda tu'va chuman', ne ri'íj nij yuvij man so' a. Ne guun

rá nij yuvij se vaa cavi' so' a. ²⁰ Tzaj ne cunuu chre' nij síi cuchumán rá se nana Jesucristó ne chuman' yo', ne tucuachriin nij so' nu' anicaj rej naj Pabló rihaan yo'óo, ne naxagaá so', ne catúj uún so' chuman' ga nij so' a. Gaa ne yo'óo güii me se curihanj roj so' ga Bernabé ca'anj roj so' chuman' Derbe a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa canicaj síi cu'naj Pabló ga Bernabé chuman' Antioquia naj estado Siria a

²¹ Dan me se nata' ndo'o síi cu'naj Pabló ga Bernabé se nana Diose nana sa' rihaan nij yuvij man chuman' Derbe yo', ne cavii ndo'o síi tucu'yón se nana Jesucristó chuman' Derbe yo', qui'yaj roj so' a. Gaa ne canicaj roj so', ca'anj roj so' chuman' Listra do', chuman' Iconio do', chuman' Antioquia naj estado Pisidia do' a. ²² Ne nari' nucuaj nimán cunudanj nij síi tucu'yón se nana Jesucristó, qui'yaj roj so' a. Ne narqué roj so' chrej man nij síi tucu'yón se nana Jesucristó se vaa daj chihaa mij se ca'ne' rá nij so' ga suun nocó' se tucuanj Jesucristó a. Ne cataj roj so' se vaa asino quiran' ndo'o ní' sayuun, gaa ne ca'vee cayaán ní' ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj, taj roj so' a. ²³ Ne cune' roj so' man síi guun chij rihaan nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó 'o 'o nij chuman' a. Gaa ne toco' roj so' x'naa man ma'an roj so', ne cachíin ni'yaj roj so' rihaan Diose síj 'nij ra'a man ní' che'é nij síi cuchumán rá ni'yaj man so' se vaa racují so' man nij so' a.

²⁴ Dan me se cachén roj so' nu' estado Pisidia, gaa ne cuchi' roj so' estado Panfilia a. ²⁵ Gaa ne ca'mii natáj roj so' se nana Diose rihaan nij síi man chuman' Perge, gaa ne ca'anj roj so' chuman' Atalia a. ²⁶ Gaa ne chuman' Atalia ro', cavii roj so' rihoo chéé rihaan na, quinán roj so' nda chuman' Antioquia naj estado Siria a. Ne chuman' Antioquia ro', me rej cavii roj so' asino yaan gaa cachíin ni'yaj nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó rihaan Diose se vaa racují Diose man roj so' qui'yaj suun roj so' ca'mii natáj roj so' se nana Diose rihaan yuvij a. Ne nihánj me se quisíj suun yo', qui'yaj roj so' nanj adonj. ²⁷ Dan me se gaa nuquí roj so', ne canacúun roj so' man nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó se vaa cunuu chre' nij so', gaa ne cataj xna'anj roj so' nu' se vaa qui'yaj Diose ga roj so', ne cataj roj so' se vaa ya x'núj rihaan nij yuvij yaníj cuchumán rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó, qui'yaj Diose, ne ca'vee cavii sa' nij yuvij yaníj yo' a. ²⁸ Gaa ne guun raan ndo'o roj so' ga nij síi tucu'yón se nana Jesucristó yanj chuman' Antioquia yo' a.

15

Nana nihánj taj xna'anj che'é juntá qui'yaj nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó man chuman' Jerusalén gaa ca'mii nij so' che'é se tucuanj Moisés a

¹ Dan me se ta'aj nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó cavii chuman' Jerusalén, ne ca'anj nij so' tucu'yón nij so' rihaan yo'ó tinúú nij so' se vaa sese se cata' ta'nga' man yo'ó so' ndaa vaa taj se tucuanj Moisés, ne daj chihaa mij se ca'veen nanii so' rihaan sayuun qui'yaj Diose ma'. ² Gaa ne ca'mii canó tuvi' ndo'o sí cu'naj Pabló do', sí cu'naj Bernabé do', gaa nij sí tucu'yón nana yo', gaa ne che'é dan cune' nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Antioquia man roj so' ga yo'ó doj tinúú nij so' se vaa ca'anj nij so' chuman' Jerusalén nanao nij so' cuentó gaa nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' do', ga yo'ó nij sí uun chij rihaan nij so' do', che'é nana a'mii nij yuvij yo' a.

³ Dan me se cavii nij so', ca'anj nij so', ne cachén nij so' estadó Fenicia do', estadó Samaria do', ne cataj xna'anj nij so' rihaan nij tinúú nij so' che'é nij yuvij yanj se vaa cuchumán rá ta'aj nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó, gaa ne guun niha' uxrá rá cunudanj nij sí cuno nana yo' a. ⁴ Dan me se cuchí' nij so' chuman' Jerusalén, gaa ne ve'é ca'mii nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó do', nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' do', yo'ó nij sí uun chij do', gaa nij so' a. Gaa ne cataj xna'anj nij so' rihaan nij sí yanj chuman' Jerusalén yo' che'é nu' se vaa qui'yaj Diose gaa nij tinuj nij so' a.

⁵ Tzaj ne canicun' doj sí fariseo sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó, ne cataj nij so' se vaa no' xcúún nij tuvi' Pabló cuta' nij so' ta'nga' man nij sí yanj yo', ne cataj xna'anj nij so' rihaan nij sí yanj yo' se vaa no' xcúún nij so' qui'yaj nij so' nu' se tucuanj Moisés a.

⁶ Dan me se cunuu chre' nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' rihaan yuvij ga yo'ó nij sí uun chij rihaan nij yuvij cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó, qui'yaj nij so' juntá, ca'mii nij so' che'é se nanao nij sí fariseo yo' a. ⁷ Dan me se ca'mii ca'mii nij so', gaa ne canicun' sí cu'naj Pedró, ne cataj so':

—Cuno soj ca'mij, tinuj. Aj ne'en soj se vaa asij naá ndo'o guun rá Diose cuno nij sí yanj se nana Diose nana sa', ne cuchuman rá nij sí yanj ni'yaj nij so' man nana sa' yo' a. Gaa ne narii Diose man yo'ó tuvi' ní', ne 'unj me sí narii Diose nata' se nana Diose rihaan nij yuvij yanj yo' chuguanj. ⁸ Ne Diose ro', me sí ne'en daj vaa nimán yuvij, ne Diose me sí rqué Nimán Diose man nij

sí yanj yo' ndaa vaa qui'yaj so' che'é ma'an ní', che'é rej ca'veen guun ya rá ní' se vaa ya tinúú ní' me nij sí yanj nanj adonj. ⁹ Dan me se cunuu sa' nimán nij sí yanj rihaan Diose che'é se cuchumán rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó, ne cuano nihánj me se 'o cuyaan vaa nij so' ga ní' rihaan Diose nanj adonj.

¹⁰ “Ne tadó soj sese guun rá soj quene'en soj sese ca'veen ca'maan rá Diose qui'yaj soj ne qui'yaj Diose sayuun man soj á. 'O se xa' se tucuanj Moisés, tzaj ne ase vaa icón 'ee taj raq yuntá scúj ro', danj vaa se tucuanj Moisés rihaan xii ní' do', rihaan ma'an ní' do', ne ne ca'veen qui'yaj ní' nu' tucuaán yo' ma'. Ne nihánj me se me rá soj cuchruj soj tucuaán yo' rihaan yo'ó nij tinúú ní' sí tucu'yón se nana Jesucristó, ¹¹ tzaj ne amán rá ní' se vaa che'é inanj se luj qui'yaj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' ro', che'é dan nanii ní' rihaan sayuun ei. Nuveé se tucuanj Moisés me se vaa qui'yaj nanii ní' rihaan sayuun ma'. Ne ase vaa ní' ro', danj vaa nij tinúú ní' sí yanj uún adonj —taj Pedró rihaan cunudanj nij so' a.

¹² Dan me se ca'ne' rá nij so', ne a doj ne ca'mii nij so' a ma'. Maan se sa' uxrá nanó xrej nij so' gaa cataj xna'anj Bernabé ga Pabló che'é nij suun sa' nocojo guun nucuaj roj so' qui'yaj roj so' sca'núj nij sí yanj qui'yaj Diose a. ¹³ Dan me se gaa quisij ca'mii roj so', gaa ne ca'mii sí cu'naj Santiagó, cataj so':

—Cuno nij soj ca'mij, tinuj. ¹⁴ Nihánj me se cataj xna'anj tinú' Simón rihaan ní' se vaa asino yaan narii Diose man ta'aj nij yuvij yanj guun nij so' 'o se chuman' Diose a. ¹⁵ Ne 'o cuyaan vaa se nanao nij sí nata' se nana Diose gaa naá ga se nanao tinú' Simón nihánj a. Dan me se vaa nanao rihaan danj Diose taj: ¹⁶ “Asa' quisij, gaa ne canicaj 'unj, ne naqui'yaj sa' 'unj rej ne sí cu'naj David a. Dan me se canee nu' ve' ne so', ne quiri' ndo'o ve', tzaj ne nacune' caya uún 'unj man nu' ve' yo', gaa ne cunuu sa' cunudanj yo' a. ¹⁷ Danj qui'yaj che'é rej ca'veen nanao yo'ó nij yuvij yanj man 'unj sij 'nij ra'a man nij so' a. Danj qui'yaj cunudanj nij yuvij yanj noco' manj, taj 'unj sij 'nij ra'a man soj, ¹⁸ ne asij naá cataj 'unj se vaa qui'yaj danj adonj”, taj se nanao Diose nanao cachron sí nata' se nanao Diose gaa naá rihaan yanj a.

¹⁹ “Che'é dan 'unj me sí guun rá se vaa se qui'yaj ní' sayuun man nij sí yanj canicaj nimán canoco' man Diose ma'. Se cataj ní' se vaa canoco' nij so' nu' se tucuanj Moisés ma'. ²⁰ Maan se qui'yaj ní' yanj ca'nej ní' rihaan nij so', ne cataj xna'anj ní' rihaan nij so' se vaa se guun cha' nij so' rasuun rqué yuvij rihaan ya'anj cacójo yuvij ma'. Ne snó'o do', chana do', se cotoj nij so' ga yo'ó yuvij sese ne nicá' nij so' me yo' ma'. Ne se chá

nij so' nee xcuu tuguáj nii gaán chihá ma'. Ne se chá nij so' ton ma'. ²¹ 'Q se daj a güii cuetan' naránj rá ní' me se man ndo'o tuvi' ní' sji israelitá nayaa se nana Moisés, ne a'mii natáj nii che'é se tucuñj so' rá ve' tucu'yón ní' tucuáán yo' daj a chuman' a. Ne ðanj 'yaj inánj ní' sji israelitá asjj naá ndo'o a —taj sí' cu'naj Santiagó rihaan yo'ó nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é yanj cartá qui'yaj nij sí' man Jerusalén ca'née nij so' rihaan nij yuvií yanj cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

²² Gaa ne guun rá nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' do', yo'ó nij sí' uun chij do', cunudanj nij yuvií cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Jerusalén do', narij nij so' doj tuvi' ma'an nij so' ca'anj nij so' ndaa chuman' Antioquía ga roj sí' cu'naj Pabló do', Bernabé do' a. Gaa ne narij nij so' man sí' cu'naj Judas Barsabás do', man sí' cu'naj Silas do', se vaa ca'anj roj so' a. 'Q se sí' sa' me roj so', rá nij tinúu roj so' a. ²³ Gaa ne qui'yaj cunudanj nij so' yanj cartá ca'anj nicaj nij sí' ca'anj chuman' Antioquía, ne nihánj me se vaa taj yanj cartá yo' a: "Nihánj me yanj cartá 'yaj núj sji apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' do', sji uun chij rihaan nij sí' amán rá ni'yaj man Jesucristó do' a. Tinúu soj me núj, ne ca'nej núj yanj nihánj rihaan nij soj sji yanj amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Antioquía do', estadó Siria do', estadó Cilicia do' a. ²⁴ Dan me se ca'na' nana rihaan núj se vaa doj tuvi' núj me sí' ca'mii nana qui'yaj sayuun rihaan soj, ne quiri' rá soj, qui'yaj nij sí' ca'mii nana yo' rihaan nij soj a. Tzaj ne nuveé núj ca'née man nij so' ma'. ²⁵ Tzaj ne che'é se qui'yaj nij so' ðanj ro', che'é dan cuyaán guun rá núj narij núj doj tinúu núj cuchí' rihaan soj ga roj tinúu ní' sí' 'ee ndo'o rá núj sí' cu'naj Bernabé ga Pabló adonj. ²⁶ Ne xa' roj so', tzaj ne sji ca'née nimán cunuú rihaan Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' me roj so', ne ndaa ne chu'vi' roj so' cavi' roj so' ma'. ²⁷ Dan me se ca'née núj man sí' cu'naj Judas do', man sí' cu'naj Silas do', se vaa ca'anj roj so' ga sí' cu'naj Bernabé ga Pabló, ne ma'an roj so' nata' rihaan soj ndaa vaa taj nana ño rihaan yanj nihánj ei.

²⁸ "Dan me se ne guun rá Nimán Diose do', ma'an núj do', cuchruj ndo'o núj tucuáán canoco' soj ma'. Tzaj ne vaa che'é cunó soj ca'anj guee nana nihánj, rá núj nanj adonj. ²⁹ Dan me se se guun chá soj rasuun rque yuvií rihaan ya'anj cacóy yuvií ma'. Se guun chá soj ton ma'. Se guun chá soj nee xcuu tuguáj nii gaán chihá ma'. Ne snó'o do', chana do', se cotoj soj ga yo'ó yuvií sese ne nicá soj me yo' ma'. Ne sese qui'yaj soj nu'

ndaa vaa taj nana nihánj, ne ve'é 'yaj soj, rá núj nanj adonj. Ne me rá núj se vaa ve'é cayáán soj adonj", taj yanj cartá qui'yaj nij sí' man chuman' Jerusalén yo' a.

³⁰ Dan me se ca'née nij so' man ca'anj nij sí' ca'anj chuman' Antioquía, gaa ne gaa cuchí' nij so', ne canacúun nij so' cunuú chre' cunudanj nij sí' cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó, gaa ne caxríj nij so' yanj cartá yo' ston nij sí' yanj chuman' Antioquía a. ³¹ Gaa ne nayaa nij sí' man Antioquía yanj cartá, gaa ne guun niha' uxrá rá nij so' che'é nana sa' cataj xna'anj nij sí' man Jerusalén rihaan nij so' a. ³² Ne sí' cu'naj Judas do', sí' cu'naj Silas do', sí' nata' se nana Diose me roj so', ne a'mii a'mii roj so' nago' roj so' chrej man nij sí' man Antioquía yo', ne nari' nucuañ nimán nij so', qui'yaj roj so' a. ³³ Dan me se quistj caran' roj so' chuman' Antioquía, gaa ne ve'é cataj nij tinuj nij sí' man Antioquía rihaan roj so' se vaa dínj gaa nimán roj so' ca'anj roj so' a. Gaa ne dan me se quinan' roj so' rihaan nij sí' ca'née man roj so' ca'na' roj so' a. ³⁴ Tzaj ne guun rá sí' cu'naj Silas quinañ so' chuman' Antioquía a. ³⁵ Ne guun raan sí' cu'naj Pabló do', sí' cu'naj Bernabé do', chuman' Antioquía, ne tucu'yón roj so' se nana Diose sji 'nij ra'a man ní' nana sa' rihaan yuvií a. Ne que'ee ndo'o yo'ó nij yuvií nata' nana sa' yo' ga roj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj uún Pabló tucu'yón so' se nana Diose rihaan yuvií, ne ca'anj Bernabé yo'ó rej yanj a

³⁶ Dan me se cachén doj güii, gaa ne cataj Pabló rihaan Bernabé a:

—Canicaj ní' ca'anj uún ní' cunudanj nij chuman' yanj nij tinúu ní' nij sí' nata' ní' se nana Diose nana sa' rihaan, gaa ne quene'en ní' daj vaa mán nij so' ei —taj Pabló rihaan Bernabé a.

³⁷ Tzaj ne Bernabé ro', guun rá so' se vaa ca'anj uún sí' cu'naj Juan Marcos ga roj so' a. ³⁸ Tzaj ne ne ca'vej rá Pabló ca'anj uún Juan Marcos ga roj so', che'é se ga rque me se tanáj Juan Marcos man roj so' estadó Panflia, ne ne ca'anj so' qui'yaj suun nij so' che'é Diose ma'. ³⁹ Che'é dan guun vij nana ca'mii roj so' che'é Juan Marcos, ne che'é dan ca'anj yanj roj so', ne Bernabé ro', nicaj sí' cu'naj Marcos, ne cavií roj so' rihoo chée rihaan na, ne ca'anj roj so' estadó Chipre a. ⁴⁰ Ne Pabló ro', narií so' man sí' cu'naj Silas se vaa ca'anj so' ga Pabló a. Ne cachíin ni'yaj nij tinúu roj so' nij sí' man chuman' Antioquía rihaan Diose se vaa qui'yaj Diose se luj ne raquíj so' man roj so' chrej ca'anj roj so', ne dan me se ca'anj roj so' a. ⁴¹ Gaa ne cachén roj so' nu' estadó Siria do', nu' estadó Cilicia do', ne nari' nucuañ nimán nij x'ne' nij sí' cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó

man cunudanj nij chuman' naj roj estadó yo', qui'yaj roj so' a.

16

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachéé síi cu'naj Timoteo ga síi cu'naj Pabló ga Silas a

¹ Dan me se cuchí síi cu'naj Pabló ga Silas chuman' Derbe do', chuman' Listra do' a. Ne chuman' Listra ro', yáán 'o síi tucu'yón se nana Jesucristó, ne Timoteo cu'naj so' a. Ne níi Timoteo me chana israelítá cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó, ne rej Timoteo me síi yaníj a'mii xna'ánj griego a. ² Ne síi sa' me Timoteo, taj nij tinúu so' síi ne chuman' Listra do', chuman' Iconio do' a. ³ Dan me se guun rá Pabló se vaa ca'anj Timoteo ga so' a. Ne cuta' Pabló ta'nga' man so', che'é se ne'en cunudanj nij síi israelítá yanj rej yo' se vaa sij yaníj me rej so' ne che'é dan nuvi' ta'nga' cata' man so' ma'. ⁴ Dan me se gaa cachén nij so' nu' nij chuman', ne cataj xna'anj nij so' rihaan nij yuvií cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó se vaa cunúj nij yuvií se nana nij apóstol cune' Jesucristó man do', yo'ó nij síi uun chij yanj chuman' Jerusalén do', nana naqui'yaj cunúj nij so' che'é nij síi yaníj a. ⁵ Ne xa' nij x'ne' nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó, tzaj ne doj a canoco' nij so' se tucuañ Jesucristó, ne doj a cunuu rii' nij x'ne' daj a güii a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa naqui'yaa 'o síi ne estadó Macedonia rihaan Pabló, qui'yaj Diose a

⁶ Dan me se caráan Nimán Diose chrej rihaan nij so' nata' nij so' se nana Diose estadó cu'naj Asia, ne che'é dan cachén nij so' rej cu'naj Frigia do', rej cu'naj Galacia do' a. ⁷ Gaa ne vaj nij so' chrej ndaa rej cu'naj Misia, gaa ne guun rá nij so' ca'anj nij so' estadó cu'naj Bitinia a. Tzaj ne ne ca'vee qui'yaj nij so' danj, qui'yaj Nimán Diose ma'. ⁸ Che'é dan cachén nij so' rej cu'naj Misia, ne nanij nij so' ndaa chuman' Troas a. ⁹ Ne dan me se rej nij naqui'yaa 'o rasuñ rihaan Pabló, qui'yaj Diose a. Ne dan me se nicun' 'o síi ne estadó Macedonia ni'yaj Pabló, ne canacuún snó'o yo' man Pabló, cataj so':

—Ca'na' so' ndaa estadó Macedonia nihánj, ne racuúj so' man núj á —taj so' rquee so' man Pabló a.

¹⁰ Gaa ne nu' nanó rá ca'anj ran' núj daj gaa qui'yaj núj ne ca'vee ca'anj núj ndaa estadó Macedonia a. 'O se cachríj rá ya núj se vaa Diose me síi ca'ne' suun rihaan núj nata' núj se nana Diose nana sa' rihaan nij síi ne estadó Macedonia yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é chana cu'naj Lidia chana cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

¹¹ Dan me se chuman' Troas ro', cavii núj rihoo chéé rihaan na, ne 'o chrej ca'anj

núj cuchí' núj ndaa rej cu'naj Samotracia a. Ne yo'ó güii ca'anj núj rquee rihoo ndaa chuman' cu'naj Neápolis a. ¹² Gaa ne cavii núj chuman' yo', ca'anj núj chuman' cu'naj Filipos a. Ne chuman' Filipos ro', me chuman' nocoo naj estadó Macedonia, ne chuman' cuchruj nij síi cavii Romá me yo' a. Dan me se guun raan núj doj güii chuman' Filipos yo', ¹³ ne güii naránj rá nij yuvií israelítá curihañj núj ta'yaa xij rej atúj yuvií chuman' yo', ne ca'anj núj tu'va 'o chráá a. 'O se guun rá núj se vaa rej yo' me rej cunuu chre' nij yuvií israelítá cachínj ni'yaj nij so' rihaan Diose a. Dan me se cayáan núj rihaan yo'óó, ne ca'mii núj ga nij chana cunuu chre' rej yo', ¹⁴ ne yáán 'o chana cu'naj Lidia, ne no' ro', me chana ráñ natu'vej yatzíj mantá tintá sa' inañ, ne chana cavii chuman' Tiatira me no', ne chana yaníj aráj guee rihaan Diose me no' a. Dan me se cunoo no' se nana Pabló, ne racuúj ndo'o Diose sij 'nij ra'a man ní' man no' se vaa ca'vee cuchumán rá no' se nana Pabló yo' a. ¹⁵ Gaa ne cata' ne nij tucua no' a. Gaa ne canacuún no' man núj, cataj no':

—Sese 'unj me chana amán ya rá ni'yaj man Diose sij 'nij ra'a man ní', rá nij soj, ne caran' soj ve' tucuañ doj güii á —taj chana cu'naj Lidia rihaan núj a.

Ne rquee ndo'o no' man núj, ne caran' núj ve' tucua no' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa catúj roj síi cu'naj Pabló ga Silas taga' che'é se quirii roj so' nana chree nimán 'o chana yaan rii suerté, tzaj ne racuúj Diose man roj so' a

¹⁶ Dan me se yo'ó güii ca'anj uún núj rej cachínj ni'yaj núj rihaan Diose, ne nari' tuvi' 'o chana yaan ga núj, ne nuu 'o nana chree nimán no', ne qui'yaj canaán ndo'o nij síi uun chij rihaan no' sa'anj, qui'yaj no' gaa quirii no' suerté che'é yuvií a. ¹⁷ Dan me se canoco' ndo'o no' man núj ga Pabló, ne caguáj no', cataj no':

—Nij síi nihánj ro', me síi nuu rihaan Diose síi nicun' xtá', ne nata' nij so' rihaan soj me tucuaán canoco' soj ne ca'vee naníj soj rihaan sayuun ei —taj no', ni'yaj no' man núj a.

¹⁸ Dan me se guun que'ee güii qui'yaj no' danj, gaa ne guun rmií Pabló, qui'yaj no', ne che'é dan canicaj so' ca'mii so' rihaan nana chree nuu nimán no', cataj so':

—Nihánj me se che'é suun nucuaj rqué Jesucristó manj a'ne' 'unj suun rihaan so' se vaa curihañj so' nimán chana nihánj á —taj Pabló rihaan nana chree yo' a.

Gaa ne nu' curihañj nana chree nimán no' a.

¹⁹ Dan me se nij síi uun chij rihaan chana yaan yo' me se xcax nij so' cuentá se vaa che'é se curihañj nana chree nimán chana

yo' ro', che'é dan se ca'vee qui'yaj canaán nij so' doj sa'anj qui'yaj chana yaan yo', rá nij so' a. Che'é dan quita'aa nij so' man Pabló ga Silas, ne nucuaj rij ní man roj so' ca'anj nij so' yu'vee ndaa rihaan nij sí nicaj suun uun chij rihaan chuman' yo' a. ²⁰ Gaa ne ca'anj nicaj nij so' man roj sí cu'naj Pabló ga Silas rihaan roj cuese uun chij rihaan chuman' yo', gaa ne cataj nij so' a:

—Roj sí nihánj me se nanj yuvij israelitá me roj so', ne uun rmií rá nu' níj sí man chiháán ní 'yaj roj so' nanj á. ²¹ 'O se nata' roj so' tucuaán naca rihaan núj, ne nuvee tucuanj no xcúun ní'nicaj ní' me tucuaán yo' che'é se sí nocó' gobiernó ne Romá me ní' á —taj nij so' rihaan roj cuese uun chij rihaan chuman' yo' a.

²² Gaa ne 'o cunihaan guun rá nij yuvij man chuman' yo', ne caxrij yuvaa ndo'o nij so' man Pabló ga Silas a. Gaa ne nucuaj cuxuun roj cuese sagan' Pabló ga Silas ndaa se quitzin' yatzéj, ne ca'ne' roj cuese suun rihaan nij tanuu se vaa go' ndo'o nij tanuu rutzij xraá roj so' a. ²³ Ne gaa quisij cayuun roj so', ne tagüéj nij tanuu man roj so' rá taga', ne ca'ne' roj cuese yo' suun rihaan sí tumé taga' se vaa cütumé uxrá so' man roj so' a. ²⁴ Dan me se gaa cuno sí tumé taga' nana yo', ne canu' so' man roj so' rá 'o ve' rej rque taga' yo', ne caxrij so' tacóo roj so' rque yu'uj taj rque caj a.

²⁵ Dan me se rej nij yan' achíin ni'yaj ndo'o roj sí cu'naj Pabló ga Silas ne achraá roj so' chra' rihaan Diose, ne uun níj sí man taga' se vaa 'yaj roj so', ²⁶ ne dan me se cachén ndo'o yuún, ne ndaa nasqui' ndo'o tacóo ve' taga' yo', ne x'núj nu' níj ta'yaá taj rihaan taga' yo', ne nache nu' aga' ne' nuu' chihá ra'a cunudanj nij sí 'nij taga' yo' a. ²⁷ Ne nanuu rá sí tumé taga', ne quene'en so' se vaa táá ya'núj uun nij ta'yaá, gaa ne guun rá so' se vaa aj cunánj nij sí man taga', ne che'é dan quirii so' taneé so' neé espadá, ne daj doj se ticavi' so' man ma'an so' a. ²⁸ Tzaj ne nucuaj ndo'o caguáj sí cu'naj Pabló rihaan so', cataj Pabló:

—Se guun qui'yaj chi'ij so' man ma'an so' ma'. 'O se man chre' cunudanj núj nihánj nanj ei —taj Pabló, caguáj so' a.

²⁹ Gaa ne canacúun sí tumé taga' se vaa ca'na' njicaj ní ya'an chuguun rihaan so', ne yoo ndo'o catúj so' rá taga', ne ri'ij ndo'o man so' che'é se chu'vi' so', ne cayáán ruj so' ndaa canó tu'va so' rihaan yo'óo rihaan roj sí cu'naj Pabló ga Silas a. ³⁰ Dan me se ca'anj nicaj so' man roj so' xe', ne xná'anj so' man roj so', cataj so':

—Daj qui'yáj, gaa ne ca'vee nanii 'unj rihaan sayuun quirán' 'unj nihánj ga —taj so', xná'anj so' man roj so' a.

³¹ Gaa ne cataj roj so':

—Cuchuman rá so' ni'yaj so' man Jesucristó sji 'nij ra'a man ní', gaa ne nanii so' rihaan sayuun nihánj do', rihaan chrej chi'ij uun chij nimán so' do' a. Ne danj inanj qui'yaj nij tuvij soj, gaa ne cavij sa' cunudanj soj rihaan Diose á —taj roj so' rihaan sí tumé taga' yo' a.

³² Gaa ne nata' roj so' se nana Diose sji 'nij ra'a man ní' rihaan nu' níj tucua' so' a. ³³ Dan me se rej níj me yo', ne maan orá dan nicaj sí tumé taga' yo' man roj so', ne na'nu' so' xraá roj so' rej canó rutzij, ne nu' qui'yaj so' danj, ne nu' cata' ne nu' níj tucua' so' a. ³⁴ Gaa ne ca'anj nicaj so' man roj so' rej xraj rej ne ma'an so', ne go' so' se chá chá roj so' a. Gaa ne dan me se guun niha' uxrá rá nij tucua' so', che'é se cuchumán rá nij so' ni'yaj nij so' man Diose a.

³⁵ Gaa ne rej ranga' me se ca'neé roj cuese man misión taga', ne cataj nij misión rihaan sí tumé taga' a:

—Na'nej so' man roj snó'o yo' á —taj nij so' a.

³⁶ Gaa ne cuchí' sí tumé taga' yo' rihaan Pabló, ne nata' so' se nana' nij misión rihaan Pabló, cataj so':

—Ca'neé roj cuese nana se vaa na'nej 'unj man roj soj nanj á. Che'é dan cuano nihánj me se ca'vee ca'anj roj soj, ne gaa xej nimán roj soj á —taj so' rihaan Pabló a.

³⁷ Gaa ne cataj Pabló rihaan nij misión a:

—Dan me se roj cuese yo' ro', nda' se sji romanó me rój, tzaj ne ne naqui'yaj cuu roj so' che'é rój, ne maan se go' rma'an ní rutzij xraá rój, qui'yaj roj so', ne quene'en cunudanj nij yuvij man rój se vaa cayuun rój, gaa ne caxrij roj so' taga' man rój a. Ne nihánj me se uun rá roj so' quirij yuve roj so' man rój xe', tzaj ne se guun danj ma'. Tananj ca'na' ma'an roj so' nihánj, gaa ne ve'é quitaj yaan roj so' rihaan rój curihanj rój taga' nihánj á —taj Pabló rihaan nij misión ca'na' taga' a.

³⁸ Dan me se nata' nij misión se nana Pabló rihaan roj cuese yo', gaa ne kuchu'vi' ndo'o roj so' gaa cuno roj so' nana se vaa sji romanó me Pabló ga Silas a. ³⁹ Gaa ne cuchí' roj cuese taga', gaa ne ca'mii sa' roj so' ga roj sí cu'naj Pabló ga Silas a. Gaa ne quitáá yaan roj cuese rihaan roj so' curihanj roj so' taga', ne ve'é cachíin ni'yaj roj cuese rihaan Pabló ga Silas se vaa qui'yaj roj so' se ndo'o, curihanj roj so' chuman' yo' a. ⁴⁰ Dan me se gaa quisij curihanj roj so' taga', gaa ne ca'anj roj so' tucua' chana cu'naj Lidia a. Gaa ne gaa quene'en roj so' man níj tinúu nij so' sí nocó' man Jesucristó, ne ca'mii roj so' ga nij so', ne cunuu xej nimán nij so' qui'yaj se nana roj so', gaa ne curihanj roj so' chuman' yo', ne ca'anj roj so' a.

17

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'maan rá nij síi man chuman' Tesalónica ni'yaj nij so' man Pabló ga Silas a

¹ Dan me se cachén roj so' chuman' Anfípolis do', chuman' Apolonia do', gaa ne catúj roj so' chuman' Tesalónica a. Ne chuman' Tesalónica ro', ne 'o ve' tuculyón nij yuvi israelitá se tucuanj Moisés a. ² Dan me se catúj Pabló rá ve' yo' rej nuu chre' nij yuvi israelitá yo', ndaa vaa u'yón inanj so' quí'yaj so' a. Ne va'núj ya güii cuetan' naránj rá nij so' nanó Pabló cuentó ga nij so' che'é nana no rihaan danj Diöse a. ³ Dan me se cataj xna'anj Pabló rihaan nij so' se vaa síi ca'neé Diöse tinanii man yuvi rihaan sayuun me se no xcúun so' quirán' so' sayuun ne caví' so' ne cunqu i'na' uún so', ne cataj Pabló se vaa ma'an Jesucristó síi nata' Pabló che'e rihaan nij so' ro', ma'an ya so' me síi ca'neé Diöse tinanii man yuvi rihaan sayuun a. ⁴ Gaa ne ta'aj nij síi israelitá cuno se nana Pabló ro', cuchumán rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó, ne guun tuvi' nij so' ga Pabló ne ga Silas a. Ne cuchumán rá que'ee ndo'o nij síi yanj a'mii xna'ánj griego aráj guee inanj rihaan Diöse do', que'ee nij chana' raa doj ne chuman' yo' do', cuchumán rá a.

⁵ Tzaj ne guun xcój ruvaa rá yo'ó nij yuvi israelitá ni'yaj nij so' man roj síi cu'naj Pabló ga Silas, ne che'é dan nano' nij so' doj síi chí'ii man yu'vee, ne cunuu chre' ndo'o yuvi, quí'yaj nij síi chí'ii yo', gaa ne naxumaan ndo'o sayuun chuman' yo', quí'yaj nij so' a. Gaa ne cuchí' nij yuvi yo' rihaan ve' tucua síi cu'naj Jasón ve' caran' síi cu'naj Pabló ga Silas, ne guun rá nij yuvi quiríi nij so' man roj so' ndaa rihaan yuvi cunuu chre' a. ⁶ Dan me se nuvi' roj so' ne rá ve' yo' gaa cuchí' nij yuvi nano' man roj so' ma'. Che'é dan quiríi nij yuvi man ma'an síi cu'naj Jasón do', man yo'ó nij tinúú ní' síi nocq' man Jesucristó do', ne nucuj rij nij yuvi man nij so' ndaa rihaan nij síi uun chij rihaan chuman' yo' a. Gaa ne caguáj nij yuvi, cataj nij yuvi:

—Nij síi nihánj 'yaj natuná tucuaán jaj rihaan yuvi man nu' caxra' rihaan chumij, tzaj ne nihánj me se ndaa chiháan ní' na' nij so' tirí' nij so' yaj nanj chuguanj. ⁷ Ne síi cu'naj Jasón nihánj me se taj ya'anj so' man roj so' adonj. Ne cunudanj nij so' ro', inanj se vaa na'vej rá síi cu'naj César quí'yaj yuvi 'yaj nij so' nanj á. 'O se tuculyón nij so' rihaan yuvi se vaa Jesucristó me yo'ó síi nicaj suun rey uun chij rihaan ní' nanj ei —taj nij yuvi israelitá, caguáj nij so', cuno nij síi uun chij rihaan chuman' Tesalónica yo' a.

⁸ Dan me se cuyanj ndo'o rá nij síi uun chij do', yo'ó nij yuvi ne chuman' yo' do', gaa

cuno nij so' nana yo', ⁹ gaa ne cata' tu'va nij tuvi' síi cu'naj Jasón se vaa se guun quí'yaj nij so' doj sayuun, ne ndaa cuchruj nij so' sa'anj, ne na'neé nij síi uun chij yo' chrej man nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'mii natáj síi cu'naj Pabló ga Silas se nana Diöse rihaan nij síi man chuman' Berea a

¹⁰ Dan me se maan orá rej nij güii yo' ca'neé nij tinúú ní' síi man chuman' Tesalónica man síi cu'naj Pabló ga Silas ca'anj roj so' ndaa chuman' Berea a. Gaa ne cuchí' roj so', ne catúj roj so' rá ve' tuculyón nij yuvi israelitá se tucuanj Moisés a. ¹¹ Ne nij síi israelitá yanj chuman' Berea me se sa' doj vaa nimán nij so' rihaan nij síi israelitá yanj chuman' Tesalónica yo' a. 'O se aran' rá nij so' cuno nij so' se nana Diöse, ne daj a nij güii yanj ndo'o nayaa nij so' danj Diöse, che'é se guun rá nij so' xcaj nij so' cuentá sese ya ya cuyaan vaa se nana Pabló ga nana no rihaan danj Diöse a. ¹² Che'é dan que'ee ndo'o nij so' cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a. Ne nij síi yanj a'mii xna'ánj griego me se que'ee tuvi' nij so' chana' ni'yanj nimán do', snó'o do', cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a.

¹³ Dan me se xcaj nij síi israelitá yanj chuman' Tesalónica cuentá se vaa ndaa chuman' Berea nata' uún síi cu'naj Pabló se nana Diöse rihaan nij yuvi a. Che'é dan ca'anj nij so' chuman' Berea yo', ne ca'mii ne nij so' che'é Pabló, ne cuyanj rá nij síi man Berea ni'yaj nij so' man síi cu'naj Pabló ga Silas, quí'yaj nij síi man Tesalónica yo' a. ¹⁴ Gaa ne nu' ca'neé nij tinúú ní' man Pabló ca'anj so' ndaa tu'va na ya'anj, tzaj ne quináj síi cu'naj Silas do', síi cu'naj Timoteo do', chuman' Berea yo' a. ¹⁵ Ne ta'aj nij síi man Berea yo' me se ca'anj tacuaché man Pabló, ne ca'anj nicaj nij so' man so' ndaa chuman' Atenas a. Gaa ne rqué Pabló nana rihaan nij síi man Berea nata' nij so' rihaan síi cu'naj Silas ga Timoteo se vaa cuaj ca'na' roj so' rihaan Pabló a. Gaa ne canicaj nij síi man Berea yo' quinán' nij so' chiháan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nij nana ca'mii natáj Pabló rihaan nij síi man chuman' Atenas a

¹⁶ Dan me se gaa na'vij Pabló ca'na' roj síi cu'naj Silas ga Timoteo chuman' Atenas, ne ve'ee ndo'o nimán Pabló gaa quene'en so' se vaa man ndo'o ya'anj quí'yaj ra' a nij síi man Atenas yo' rque chuman' yo', ¹⁷ ne che'é dan nanó ndo'o so' cuentó ga nij yuvi israelitá do', ga nij síi yanj aráj guee rihaan Diöse do', rá ve' tuculyón nij so' se tucuanj Moisés a. Ne daj a güii ca'anj so' yu'vee, ne nanó so' cuentó ga me ma'an síi chéé yu'vee yo' a. ¹⁸ Dan me se man ndo'o síi chruun yanj ne chuman' Atenas yo', ne ta'aj nij so' me síi

tucu'yón se naná síi cu'naj Epicuro, ne yo'ó ta'aj nij so' cu'naj estoico a. Ne doj tuvi' nij so' nanó cuentó ga Pabló a. Dan me se ta'aj nij so' cataj:

—Me taj síi nihánj tu'va rma'an so' danj, rá soj ga —taj nij so', xna'anj nij so' man tuvi' nij so', ni'yaj nij so' man Pabló a.

Ne yo'ó ta'aj nij so' cataj:

—Síi nata' se naná ya'anj curuvi' naca me so' nanj á —taj yo'ó ta'aj nij yuvií, ese nata' Pabló se naná Jesucristó naná sa' rihaan nij so', ne nata' Pabló se vaa ca'vee cunuú i'na' uún nij síi cavi' a.

¹⁹ Dan me se ca'anj nicaj nij so' man Pabló raá 'o quij le'ej cu'naj Areópago, ne cataj nij so' rihaan Pabló:

—Qui'yáá so' se ndo'o cataj xna'anj so' rihaan núj daj vaa nij naná naca naná tucu'yón so' rihaan yuvií á. ²⁰ 'Q se caráya'anj ndo'o núj ta'aj nij naná ca'mii so' cuno núj, ne che'é dan me rá núj xcaj núj cuentá daj vaa tucuaán tucu'yón so' a —taj nij síi man Atenas rihaan síi cu'naj Pabló a.

²¹ 'Q se nij síi man chuman' Atenas do', nij síi 'na' aran' chuman' Atenas do', inañj uun rá nij so' nata' nij so' naná naca do', nari' nij so' naná naca do', nanj adonj.

²² Dan me se canicun' Pabló tanuu sca'núj nij so' raá quij cu'naj Areópago, gaá ne cataj so' rihaan nij so':

—Cuno soj sijn man chuman' Atenas nihánj ca'mij á. Aj ne'enj se vaa sijn aran' ndo'o rá na'vij rihaan nij ya'anj me nij soj adonj.

²³ 'Q se gaá cachenj chuman' man soj, ne quene'én 'unj nij rej na'vij soj rihaan nij ya'anj nocó' soj, ne quene'én 'unj yo'ó chraan altar, ne naná no rihaan chraan altar yo' cataj, “Rej na'vij ní rihaan ya'anj ne ne'en ní' man a”, taj naná no rihaan chraan altar yo' a. Ne xa' 'unj, tzaj ne nihánj me se nata' 'unj rihaan nij soj che'é ma'an ya'anj yo' ya'anj na'vij soj rihaan, ya'anj ne ne'en soj man nanj adonj.

²⁴ “Dan me se Diose ro', me ya'anj qui'yaj nu' chumij do', nu' rasuun man rihaan chumij do', ne se ca'vee guun tucua' so' ve' uel' yuvií cané so' che'é se so' me síi 'nij ra'a nu' rej xta' nu' yo'óo nu' a. ²⁵ 'Q se so' me síi 'yaj vaa i'na' ní', ne so' me síi 'yaj naránj ní' naná, ne dan me se rqúe so' nu' rasuun achiin man ní' adonj. Ne che'é dan taj vaj rasuun achiin man so', ne se ca'vee raçuíj yuvií man so' ma'. ²⁶ Ne orún' snó'o qui'yaj so' asij rqúe ro', veé ton dan qui'yaj so' man daj a x'ne' nij yuvií, che'é rej cayáán nij yuvií rihaan nu' cachra' chumij adonj. Ne aj ne'en Diose me daj yo' cayáán 'o 'o x'ne' nij yuvií rihaan chumij, ne aj ne'en Diose me rej guun ran' to'óo 'o 'o x'ne' nij yuvií ei. ²⁷ 'Q se guun rá Diose se vaa xcaj nij yuvií cuentá che'é Diose ne nari' nij yuvií man Diose chugañj. 'Q se nuveé sijn ne gan' ndo'o rihaan 'o 'o ní'

me Diose ma'. ²⁸ 'Q se vaa i'na' ní', 'yaj so', ne che'é ní', 'yaj so', ne vaa ní' rihaan chumij nihánj, 'yaj so' adonj. 'Q se ta'aj tuvi' nij soj síi chruun yanj cachrón naná nihánj rihaan yanj se vaa: “'Q se ndaa ta'níi so' me ní' adonj”, taj ta'aj tuvi' ma'an soj nanj ei. ²⁹ Ne che'é se ta'nij Diose me ní' ro', che'é dan ne nó xcúún ní' guun rá ní' se vaa ase vaa Diose ro', danj vaa nij aga' oró míi titaa ní' do', nij aga' platá catzjí titaa ní' do', nij yahij acóq ní' do' ma'. 'Q se inañj rasuun avii raá ma'an ní' yuvií me nij rasuun vaa danj ei.

³⁰ “Dan me se asij rqúe me se ne qui'yaj Diose sayuun man nij síi na'vij rihaan aga' do', rihaan yahij do' ma'. 'Q se ne ca'vee xcaj nij yuvií cuentá ma'. Tzaj ne yaj me se cataj xna'anj Diose rihaan nij yuvií man cunudanj nij chuman' naj rihaan chumij se vaa canicaj nimán nij yuvií canocq' nij yuvií tucuaán sa' adonj. ³¹ Ne dan me se cachrón Diose 'o güii ca'ne' nica' so' cacun' che'é cunudanj nij yuvií man rihaan chumij a. Ne aj cune' so' man 'o snó'o guun síi ca'ne' cacun' che'é yuvií a. Ne che'é se cunuú i'na' uún snó'o yo', qui'yaj Diose, gaá cavi' so', ne che'é dan no xcúún cunudanj yuvií cuchuman rá nij yuvií se vaa veé ya' snó'o yo' me so' adonj —taj Pabló rihaan nij síi man Atenas yo' a.

³² Dan me se gaá cuno nij síi man Atenas naná se vaa cunuú i'na' uún 'o síi cavi', ne ta'aj nij so' ca'nga' nacoq, ne yo'ó ta'aj nij so' cataj:

—Ndaa yo'ó güii uún me se ca'na' núj cuno núj se naná so' nanj ei —taj yo'ó ta'aj nij síi man chuman' Atenas yo' a.

³³ Veé dan, ne curihañj Pabló sca'núj nij so' a. ³⁴ Tzaj ne doj nij yuvií guun tuvi' ga Pabló, ne cuchumán rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a. Ne yo'ó so' me 'o síi uun chij cu'naj Dionisio, ne yo'ó no' me chana cu'naj Dámaris, ne vaa doj yuvií ga nij so' uún a.

18

Naná nihánj taj xna'anj che'é suun qui'yaj suun Pabló chuman' Corinto a

¹ Cachén doj, gaá ne cavii Pabló chuman' Atenas, ca'anj so' ndaa chuman' Corinto a. ² Tihaj yuun nari' tuvi' so' ga 'o síi israelitá cu'naj Aquila, ne xa' so', tzaj ne sijn cavii rej cu'naj Ponto me so', ne gaá cayáán so' chuman' Romá, ne ca'ne' síi nicaj suun emperador cu'naj Claudio suun se vaa cavij cunudanj nij yuvií israelitá chuman' Romá ca'anj yanjij nij so' a. Che'é dan cavii so' ga nica' so' chana cu'naj Priscila yo'óo nocqo cu'naj Italia, ne che'é dan sijn ca'na' naca chuman' Corinto me roj so' a. Dan me se cuchi' Pabló rihaan roj so', ³ ne che'é se cuyaán vaa suun 'yaj suun Pabló ga suun 'yaj suun roj so' ro', che'é dan caran' Pabló

gá roj so', ne qui'yaj suun so' gá roj so' a. ⁴ Ne daj a nij güii cuetan' naránj rá nij yuvij israelitá me se ca'mii so' gá nij yuvij cunuu chre' rá ve' tucu'yón nij yuvij israelitá se tucuanj Moisés, ne cuchumán rá doj síf israelitá do', doj síf yanij a'mii xna'ánj griego do', gaa cuno nij so' se nana so' a.

⁵ Dan me se gaa cavii síf cu'naj Silas ga Timoteo estadó Macedonia ca'na' roj so' chuman' Corinto, ne yo' o ca'née nimán Pabló nata' so' se nana Diose rihaan nij yuvij, ne inanj cataj xna'anj so' rihaan nij yuvij israelitá se vaa Jesucristó me síf ca'née Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun a. ⁶ Tzaj ne ca'mii canó tuvi' nij yuvij israelitá gá Pabló, ne quij ca'mii nij so' che'é Pabló a. Che'é dan tucuyuu so' yo'óo tachruu nq rihaan sagan' so', gaa ne cataj so' rihaan nij yuvij a:

—Ma'an inanj soj me rá ca'anj rihaan ya'an nanj á. Ne tumé 'unj cacun' se vaa quiran' soj sayuun qui'yaj Diose ma'. Ne yaj me se rej rihaan nihánj me se ca'anj 'unj nata' 'unj se nana Diose rihaan nij síf yanij nanj á —taj Pabló rihaan nij so' a.

⁷ Gaa ne cavii so' rej mán nij so', ne ca'anj so' ve' tucua' o síf cu'naj Titó Justo, ne so' ro', me 'o síf yanij ne 'o síf aráj guee' rihaan Diose me so', ne ve' tucua' so' ro', ne rej x'nuj ve' tucu'yón nij yuvij israelitá se tucuanj Moisés a.

⁸ Dan me se 'o síf cu'naj Crispo síf 'nij ra'a ve' tucu'yón nij yuvij israelitá se tucuanj Moisés ro', me 'o so', ne cuchumán rá nu' nij tucua' so' ni'yaj nij so' man Diose sijn 'nij ra'a man ní' a. Gaa ne cuchi' nana rihaan nij síf man Corinto se vaa síf cu'naj Crispo me síf cuchumán rá ni'yaj man Diose sijn 'nij ra'a man ní', ne che'é dan cuchumán rá uún que'ee' nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó, ne cata' ne cunudanj nij so' a.

⁹ Ne rej nij me se naqui'yaa Diose sijn 'nij ra'a man ní' rihaan Pabló, ne cataj so' a:

—Se chucu'ví' so' ma'. Yo' o ca'mii so' se nanaj, ne se gaa dinj tu'vá so' ma'. ¹⁰ Q se vaj 'unj ga so', ne taj vaj síf go' mán so' ne qui'yaj chí'ij mán so' ma'. ¹¹ Q se man xurá yuvij man chuman' nihánj canocó' manj adonj —taj Diose sijn 'nij ra'a man ní' rihaan Pabló a.

¹¹ Gaa ne dan me se quínaj Pabló 'o yo' taá yanée, tucu'yón so' se nana Diose rihaan nij síf man chuman' Corinto yo' a.

¹² Dan me se yo' dan me se síf cu'naj Galión me síf nicaj suun gobernador uun chij rihaan chuman' Corinto yo' a. Ne naxumaan yuvij israelitá, ne yo' o me nimán nij so' ni'yaj nij so' man Pabló, ne ca'anj nicaj nij so' man Pabló rihaan síf nicaj suun cu'naj Galión yo', che'é rej naqui'yaj cu' so' che'é Pabló a. ¹³ Gaa ne cataj nij so' a:

—Síf nihánj ro', 'yaj tanáj xco yuvij se tucuanj núj che'é suun na'v'ij nij yuvij rihaan Diose, ne inq doj na'v'ij nij yuvij rihaan Diose, 'yaj síf nihánj ei —taj nij yuvij israelitá yo', ni'yaj nij so' man Pabló a.

¹⁴ Daj doj tzin' se cavii nana tu'va Pabló, tzaj ne ma'an síf cu'naj Galión me síf ca'mii rihaan nij yuvij israelitá yo', ne cataj so' a:

—Cunq soj sijn israelitá ca'mij á. Sese vaa cacun' chí'ij qui'yaj síf nihánj, ne nq xcúnj cunoj se vaa taj soj saj á. ¹⁵ Sese taj, gaa ne che'é inanj se nana soj do', che'é se tucuanj soj do', araa soj cacun' xraá so', gaa ne che'é dan ma'an soj nq xcúnj ca'ne' cacun' che'é so' nanj adonj. 'Q se xa' 'unj nihánj, tzaj ne na'vej xurá raj naqui'yaj cu' 'unj che'é rasuun vaa danj ma' —taj síf cu'naj Galión rihaan nij yuvij israelitá yo' a.

¹⁶ Gaa ne quirrii so' man cunudanj nij so' tucua' suun a. ¹⁷ Gaa ne quita'aa cunudanj nij yuvij man síf cu'naj Sóstenes síf 'nij ra'a man ve' tucu'yón nij so' se tucuanj Moisés, ne go' nij so' chruun xraá so' rihaan tucua' suun a. Tzaj ne ne rihuun rá síf cu'naj Galión yo' gaa qui'yaj nij so' danj a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nanicaj Pabló nan' so' chuman' Antioquia a

¹⁸ Dan me se guun que'ee' doj güii guun raan Pabló ga nij tinúu ní' síf ne chuman' Corinto, gaa ne cataj so' se vaa ca'anj so', ne cavii so' rque rihoo chée' rihaan na, ne ca'anj so' ndaa estadó cu'naj Siria, ne ca'anj chana cu'naj Priscila do', síf cu'naj Aquila do', ga so' a. Tzaj ne asino yaan caca caan nii raq Pabló, qui'yaj Pabló, gaa vaj nij so' chuman' Cencrea, che'é se aj cata' tu'va so' 'o nana rihaan Diose a. ¹⁹ Dan me se cuchi' nij so' chuman' Efeso, ne tanáj Pabló man roj so' chuman' yo' a. Gaa ne catúj ma'an so' rá ve' tucu'yón nij yuvij israelitá se tucuanj Moisés, ne ca'mii so' ga nij yuvij che'é se nana Diose a. ²⁰ Ne cachúin ni'yaj nij síf man chuman' Efeso se vaa guun raan so' doj chíhään nij so', tzaj ne ne ca'vej so' a. ²¹ Tzaj ne cataj so' a:

—Ca'anj 'unj nanj ei. Vaa che'é ndo' o canicún' 'unj 'o cha'anj canuú chuman' Jerusalén, tzaj ne sese Diose ca'vej, ne ndaa yuún xé ca'na' uún 'unj a —taj so', ne cavii so' rque rihoo chée' rihaan na, ne tanáj so' man chuman' Efeso yo' a.

²² Dan me se ca'anj so' ndaa chuman' Cesarea, ne cavii so' ca'anj ni'yaj so' man x'ne' nij síf amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Jerusalén a. Gaa ne nanij so' ndaa chuman' Antioquia a. ²³ Ne guun raan so' doj chuman' Antioquia, gaa ne ca'anj so' ndaa vaa naj 'o 'o chuman' naj estadó Galacia do', estadó Frigia do', ne nari' nucuaj rá cunudanj nij síf tucu'yón se nana Jesucristó yanj nij chuman' yo', qui'yaj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é síi cu'naj Apolos a

²⁴ Dan me se vaa 'o síi israelitá cu'naj Apolos, ne sij cavii chuman' Alejandria me so', ne sij ve'é ndo'o a'mii me so', ne sa' uxrá nari' so' danj Diose a. Dan me se ca'anj so' ndaa chuman' Efeso a. ²⁵ Ne aj nari' so' se tucuanj Diose sij 'nij ra'a man ní', ne guun ndo'o rá nimán so', ne che'é dan nicá nata' so' ne tucuyón so' se nana Jesucristó rihaan nij yuvij a. Tzaj ne ataa xcax so' cuentá se vaa no xcúun yuvij cata' ne yuvij che'é Jesucristó, ne inanj quene'en so' daj qui'yaj síi cu'naj Juan gaa cuta' ne Juan man yuvij a. ²⁶ Dan me se guun che'le so' ve'é ca'mii natáj so' rá ve' tucuyón nij yuvij israelitá man chuman' Efeso se tucuanj Moisés a. Ne cuno chana' cu'naj Priscila do', síi cu'naj Aquila do', gaa ne nicaj tuvi' roj so' ga so', ne nicá doj ne sa' doj tucuyón roj so' se tucuanj Diose man Apolos a.

²⁷ Dan me se guun rá síi cu'naj Apolos cachén so' ndaa estadó Acaya, gaa ne doj a nari' nucua' so' qui'yaj nij tinúu ní' síi man chuman' Efeso, ne qui'yaj nij so' yanj cartá nayaá nij síi tucuyón se nana Jesucristó man estadó Acaya, ne cataj nij so' se vaa ve'é nicaj tuvi' nij síi man Acaya ga síi cu'naj Apolos yo' a. Gaa ne gaa chuchi' síi cu'naj Apolos ndaa estadó Acaya, ne racuj ndo'o so' man nij tinúu ní' síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó che'é se luj qui'yaj Diose a. ²⁸ 'Q se cunaj uxrá tihaan so' rihaan nij yuvij israelitá ne amán rá ni'yaj man Jesucristó se vaa taj danj Diose se vaa Jesucristó me síi ca'neé Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun, ne ca'mii canó tuvi' so' ga nij so' rej man ndo'o nij yuvij, ne qui'yaj canaan se nana síi cu'naj Apolos rihaan se nana nij síi israelitá yo' a.

19

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'na' Nimán Diose rihaan nij síi tucuyón se nana Jesucristó yanj chuman' Efeso a

¹ Dan me se gaa cayáan síi cu'naj Apolos chuman' Corinto, ne cachén Pabló rej xraj doj chuchi' so' chuman' Efeso, ne nari' so' doj síi tucuyón se nana Jesucristó a. ² Gaa ne xná'anj Pabló man nij so' a:

—Ne catúj Nimán Diose nimán nij soj gaa cuchumán rá soj ni'yaj soj man Jesucristó na' —taj Pabló, xná'anj so' man nij so' a.

Gaa ne cataj nij so' a:

—Taj ma'. 'Q se a ne cuno núj nana se vaa vaa 'o Nimán Diose a ma' —taj nij so' rihaan Pabló a.

³ Gaa ne xná'anj Pabló man nij so' a:

—Ne me síi che'le cata' ne nij soj ga —taj so', xná'anj so' man nij so' a.

Gaa ne cataj nij so' a:

—'Q se cata' ne núj ndaa vaa cataj xna'anj síi cu'naj Juan nanj a —taj nij so' rihaan Pabló a.

⁴ Gaa ne cataj Pabló rihaan nij so' a:

—Xa' Juan, tzaj ne cuta' ne so' man yuvij che'é yan canicaj nimán nij yuvij canoco' nij yuvij tucuaán sa' a. Ne cataj Juan rihaan nij yuvij se vaa síi ca'na' rej xco Juan ro', me síi no xcúun nij yuvij cuchuman' rá nij so' ni'yaj nij so' man, ne síi ca'na' rej xco Juan ro', me Jesucristó a —taj Pabló rihaan nij síi ne chuman' Efeso a.

⁵ Dan me se gaa cuno nij so' nana vaa danj, gaa ne cata' ne nij so' che'é Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' a. ⁶ Gaa ne cuta' Pabló ra'a so' raá nij so', ne catúj Nimán Diose nimán nij so', ne ca'mii nij so' xna'ánj naca, ne nata' nij so' nana rqué Diose rihaan ma'an nij so' nata' nij so' a. ⁷ Ne cunudanj nij snó'o me se quisij ya 'o chuvij nij so' ta' asuun a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj Pabló ca'mii so' ga yuvij man rá escuela' 'nij ra'a síi cu'naj Tiranno a

⁸ Gaa ne catúj Pabló rá ve' tucuyón nij yuvij israelitá man chuman' Efeso se tucuanj Moisés, ne va'núj yavii 'o rihaan inanj ca'mii so' ga nij so' che'é se me rá so' cuchuman' rá nij so' nana che'é suun uun chij Diose nimán yuvij do', rihaan chumij nihánj vaa güii do' a. ⁹ Tzaj ne nichraj ndo'o rá ta'aj nij so', ne ne ca'vej rá nij so' cuchuman' rá nij so' nana sa' yo' ma'. Gaa ne quij ca'mii nij so' che'é tucuaán noco' ní' cuno cunudanj nij yuvij man rá ve' yo', gaa ne che'é dan tanáj Pabló man nij síi nichraj rá yo', ne ca'anj yanij nij síi tucuyón se nana Jesucristó rihaan nij so', qui'yaj Pabló, ne ca'anj so' ve' escuela' 'nij ra'a 'o síi cu'naj Tiranno, ne daj a güii ca'mii so' ga yuvij rá ve' escuela' yo' a. ¹⁰ Ne quisij vij ya yo' qui'yaj so' danj, ne che'é dan cunudanj nij síi israelitá ga nij síi yanj a'mii xna'ánj griego yanj estadó Asia xcax cuentá che'é se nana Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quiran' nij ta'núú síi cu'naj Esceva sayuun, qui'yaj 'o nana chree a

¹¹ Dan me se guun nucua' Pabló qui'yaj so' suun sa' noco'o, qui'yaj Diose, ¹² ne ndaa nicaj nii se vitó Pabló do', yatzj numji catuun Pabló do', ca'anj nii cuta' nii raá nij síi ran', ne nahuun sa' nij síi ran', ne curihanj nana chree nimán nij síi ran' yo', qui'yaj Diose a. ¹³ Ne vaa doj síi israelitá chéé canó chuman', ne nij so' me síi uta' ra'a raá síi ran' ne urihanj nana chree nimán nij síi ran' yo', 'yaj nij so' a. Ne cata' tu'va nij so' se chuvij Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' se vaa guun rá nij so' racuj so' man nij so' qui'yaj nij so' ndaa vaa 'yaj Pabló a. Dan me se cataj nij so' rihaan nana chree

a: “Nihánj me se a'né! 'unj suun rihaan nij soj nana chree se vaa curihañj soj nimán síi ran' nihánj che' é Jesucristó síi a' mii natáj síi cu'naj Pabló che' é á”, taj nij so' a. ¹⁴ Ne vaa chij ta'níi 'o síi israelitá cu'naj Esceva, ne xrej atá suun nocqo doj me so', ne chij nij ta'níi so' ro', ca'mii ñanj rihaan 'o nana chree nuu nimán 'o so' a. ¹⁵ Gaa ne nana chree yo' ro', ca'mii rihaan nij so', ne cataj yo':

—Ne 'unj me se ne'enj man Jesucristó, ne ne'enj ñanj me Pabló a. Tzaj ne soj me se ne ne'en uxrá 'unj man soj a ma! —taj nana chree yo' rihaan chij nij so' a.

¹⁶ Gaa ne síi nuu nana chree yo' nimán ro', güéj so', ne tuguáj tuvi' so' ga nij so', ne nucuaj so' doj rihaan nij so', ne qui'yaj canaán so' man cuñu' chij nij so' a. Dan me se canánj nij so', curihañj nij so' rá ve' yo', ne cánj uun vaa nij so', ne quiran' ndo'o nij so' sayuun, qui'yaj síi nuu nana chree nimán yo' a.

¹⁷ Gaa ne xcaj cunudañj nij yuviñ israelitá ga nij yuviñ yanij a' mii xna'ánj griego yanj chuman' Efeso yo' cuentá se vaa quiran' chij nij so', ne che' é dan cucu'vi' ndo'o cunudañj nij so', ne cataj nij so' se vaa sa' uxrá vaa Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' a. ¹⁸ Ne que'eej nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó me se naxra' tu'va nij so', ne nata' yaj nij so' che' é cacun' qui'yaj nij so' a. ¹⁹ Ne que'eej nij síi qui'yaj chree gaa rque doj ro', naqui'yaj chre' nij so' danj nij so' yanj libró no nana chree, ne caxri' ya'an nij so' man nij yanj yo', ni'yaj cunudañj nij yuviñ a. Gaa ne narij nij so' cuentá me ñanj sa'anj nó nij yanj yo', ne quisij vij chihaa chí' mij sa'anj platá catziñ nó nij yanj tucuaaa nij so' a. ²⁰ Veé dan me se cha'nuu xra se nana Jesucristó sij 'nij ra'a man ní', ne nari' nucuaj doj se nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'maan rá nij síi 'yaj ya'anj aga' yanj chuman' Efeso ni'yaj nij so' man Pabló a

²¹ Veé dan gaa ne ca'néé nimán Pabló cachén so' estadó cu'naj Macedonia ga Acaya ne ca'anj so' ndaa chuman' Jerusalén, ne cataj so' se vaa asa' quisij ca'anj so' ndaa chuman' Jerusalén, ne no xcúun so' ca'anj ni'yaj so' ndaa chuman' Romá, taj so' a. ²² Gaa ne ca'néé so' vij tuvi' nij síi 'yaj suun ga so' catuu roj so' rej Macedonia a. Dan me se síi cu'naj Timoteo do', síi cu'naj Erasto do', me roj síi ca'néé so', ne ma'an so' guun raan doj güii estadó Asia a. ²³ Ne güii dan me se guun ndo'o sayuun che' é se tucuañj ni' sij nocq' man Jesucristó a. ²⁴ Dan me se vaa 'o síi cu'naj Demetrio ne síi 'yaj suun aga' me so', ne nij tuvi' nij so' nicaj aga' platá catziñ ne 'yaj nij so' nuviñ le'ej nii, ne ase vaa ma'an nuviñ na'v'ij yuviñ rihaan ya'anj chaña cu'naj

Diana vaa yo' a. Ne 'yaj canaán ndo'o nij so' sa'anj a. ²⁵ Dan me se canacúun síi cu'naj Demetrio man cunudañj nij síi 'yaj suun ase vaa suun 'yaj suun ma'an so' ne chuman' Efeso yo', ne ca'mii natáj so' rihaan nij so', cataj so':

—Cunoj nij soj nana ca'mij rihaan soj, tinuj. Dan me se aj ne'en soj se vaa che' é suun 'yaj suun ni' ro', che' é dan 'yaj canaán ndo'o ni' sa'anj á. ²⁶ Ne nihánj me se aj ne'en ni' ñanj 'yaj síi cu'naj Pabló yo', ne ca'na' nana rihaan ni' se vaa vaj so' nata' so' se nana so' se vaa xa' ya'anj 'yaj yuviñ, tzaj ne nuveé ya'anj ya me ya'anj vaa ñanj ma'. Ne nuveé inañj chuman' Efeso nihánj me rej tu'va so' ñanj ma'. Tanañj vaj so' ndaa nu' estadó Asia nihánj ta' asuun, ne cuchumán rá que'eej ndo'o yuviñ man estadó Asia nihánj cuno nij so' se nana Pabló, ne tanáj nij so' se tucuañj ni' qui'yaj Pabló adqñ. ²⁷ Dan me se xraj ne vaa güii nachri' yuviñ ni'yaj yuviñ se suun ni', gaa ne dan me se guun rá uún nij yuviñ se vaa taj se gún' nuviñ na'v'ij ni' rihaan ya'anj chaña sa' ndo'o cu'naj Diana a ma'. Ne cataj nij yuviñ se vaa nuveé ya'anj sa' me no' ma'. Ne xa' no', tzaj ne nu' ni' sij man estadó Asia nihánj do', ndaa yuviñ man rihaan nu' chumiñ do', na'v'ij rihaan no' ei —taj síi cu'naj Demetrio cuno nij tuvi' so' a.

²⁸ Dan me se gaa cuno nij so' se nana Demetrio, ne cuyanj uxrá rá nij so', ne caguáj nij so', cataj nij so':

—Gueé uxrá Diana ta'anj ni' sij man Efeso ei —taj nij so', caguáj nij so' a.

²⁹ Gaa ne yo' o' nachej raaj cunudañj nij yuviñ man chuman' Efeso yo', ne quita'aa nij yuviñ man síi cu'naj Gayo ga síi cu'naj Aristarco che' é se sij chéé ga Pabló me roj so', ne sij cavii estadó Macedonia me roj so' a. Dan me se nicaj cunudañj nij yuviñ man roj so', ca'anj nij yuviñ, ne canánj nij so' catúj nij so' rej estadó nuu chre' que'eej ndo'o yuviñ a. ³⁰ Ne guun rá Pabló catuu so' rej man nij yuviñ, tzaj ne ne ca'vej rá yo'ó nij síi tucuyón se nana Jesucristó ca'anj so', ne ne ca'vee catuu Pabló rej yo' qui'yaj tuvi' so' a ma'. ³¹ Ne ta'aj nij síi uun chij rihaan nu' estadó Asia ro', me tuvi' Pabló, ne ca'néé nij so' nana rihaan Pabló se vaa ñanj chihaa mij se guun catuu Pabló rej cunuu chre' nij yuviñ a.

³² Dan me se inq' doj vaa nana caguáj 'o 'o ta'aj nij yuviñ, che' é se nachej se nana nij so' a. Ne me doj uxrá doj nij so' ne ne'en ñanj me che' é cunuu chre' nij so' ma'. ³³ Dan me se tiguíj ra'a nii man síi cu'naj Alejandro, ne canicun' so' rihaan nij yuviñ, qui'yaj nij yuviñ israelitá, ne guun rá ta'aj nij yuviñ se vaa ca'mii Alejandro rihaan nij so' a. Gaa ne tucunó ra'a so' rihaan nij yuviñ se vaa ñanj gaaj tu'va nij yuviñ, gaa ne ca'vee ca'mii

nacaj so' rihaan chuman' a. ³⁴ Tzaj ne xcaj nij yuvij cuentá se vaa sij israelitá me síi canicun' rihaan nij so', ne che'é dan yo'q caguáj cunudanj nij yuvij, cataj nij so':

—Guee uxrá Diana ta'anj ní' sij man Efeso ei —taj taran' nij yuvij, ne cunu' víj ya orá caguáj nij so' danj a.

³⁵ Ndaa sij, gaa ne ca'ne' rá nij yuvij caguáj nij so', qui'yaj síi uta' yanj tucua' suun, ne cataj ma'an so' rihaan nij yuvij a:

—Cunq soj sij man chuman' Efeso ca'mij á. Ya ya cunudanj yuvij man rihaan chumij ne'en se vaa chuman' Efeso nihánj me chuman' na'víj rihaan ya'anj guee cu'naj Diana ga yahij quini' rej xta' cuya'an vaa ga no' adonj. ³⁶ Che'é se ya vaa nu' nana nihánj ro', che'é dan nq xcúun nij soj dínj cumán soj, ne xcaj soj cuentá, ne se guun qui'yaj soj a doj se nij ma'. ³⁷ 'Q se ca'na' roj snó'o nihánj, qui'yaj soj, ne nuveé sij qui'yaj se nij rque nuví me roj so', ne nuveé sij ca'mii nana nij che'é ya'anj na'víj ní' rihaan me roj so' ma'. ³⁸ Dan me se xa' nij tuví' síi cu'naj Demetrio, tzaj ne sese me rá nij tuví' nij so' cuta' nij so' cacun' xráá 'o yuvij, ne vaa ya'núj rihaan nij so' ca'anj nij so' rihaan cuese, ne ca'vee cuta' nij so' cacun' xráá tuví' nij so' nanj á. ³⁹ Ne sese me rá soj naqui'yaj cuu soj doj che'é yo'ó rasuun, ne güii nuu chre' ní' ndaa vaa tucuaán noco' ní' ro', güii dan me ca'vee qui'yaj soj danj ei. ⁴⁰ 'Q se nihánj me se ca'vee cuta' nii cacun' xráá ní' se vaa qui'yaj rma'an ní' sayuun cuan', ne se guun nucuaj ní' cataj xna'anj ní' me che'é me ca'na' ní' ne caguáj ndo'o ní' nihánj ma' —taj síi uta' yanj tucua' suun rihaan nij yuvij, ⁴¹ gaa ne na'née so' chrej man taran' nij so' a.

20

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj Pabló estadó cu'naj Macedonia ga Grecia a

¹ Dan me se gaa cha'nuu nij yuvij yo', gaa ne canacúun Pabló man nij síi tucu'yón se nana Jesucristó se vaa cunu' chre' nij so' ga so', ne nago' so' chrej nucaj man nij so' a. Gaa ne quita'aa so' ra'a cunudanj nij so', ne cataj so' se vaa ca'anj so', ne veé dan cavii so' ne ca'anj so' ndaa estadó Macedonia a. ² Dan me se cachén so' nu' estadó Macedonia yo', ne nago' ndo'o so' chrej nucaj man nij síi noco' man Jesucristó ne chuman' yo', gaa ne ca'anj so' ndaa estadó cu'naj Grecia a. ³ Dan me se quisj va'núj yavii guun raan so' estadó Grecia yo', gaa ne guun rá so' cavij so' rque rihoo chée rihaan na ne ca'anj so' estadó cu'naj Siria, tzaj ne xcaj so' cuentá se vaa guun rá nij yuvij israelitá qui'yaj nij so' sayuun man so', ne che'é dan ca'née nimán so' asino yaan cachee tacoj so' cachén so' sca'núj estadó Macedonia gaa ne canicaj so' ndaa estadó Siria a. ⁴ Ne yo'q tuví' nij síi

cachée ga Pabló ro', me síi cu'naj Sópater, ne ta'nú síi cu'naj Piro me so', ne síi cavii chuman' Berea me so' a. Ne yavíj tuví' nij so' me síi cavii chuman' Tesalónica, ne Aristarco do', Segundo do', cu'naj roj so' a. Ne yo'ó so' me síi cu'naj Gayo, ne síi cavii chuman' Derbe me so' a. Ne vaa síi cu'naj Timoteo, ne yavíj tuví' nij so' me síi cavii estadó Asia, ne Tíquico do', Trófimo do', cu'naj roj so' a. ⁵ Dan me se guun yaan nij so' rihaan núj, ca'anj nij so' chuman' Troas, gaa ne na'víj nij so' man núj rej yo' a. ⁶ Gaa ne gaa cachén cha'anj chá nij yuvij israelitá chraa yo'óo trigó, ne cavii núj 'o rihoo chée rihaan na, ne cavii núj chuman' Filipos, ca'anj núj, ne cachén 'un' güii, gaa ne cuchi' núj rihaan nij so' chuman' Troas yo' a. Gaa ne guun raan núj yo'ó chij güii chuman' yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunu' i'na' uún 'o síi cavi', qui'yaj Pabló a

⁷ Dan me se güii cotungó me se gaa cunu' chre' taran' núj cuxra' ta'aj núj rachruún, ne ca'mii natáj Pabló nana rihaan yo'ó nij tinúú ní' a. 'Q se guun rá so' cavij so' rangá' yo'ó güii ca'anj so' níchrej, ne che'é dan yo'q ca'mii so' ndaa guun ta'aj yan' a. ⁸ Ne ve' nata' rej nuu chre' nij so' me se man ndo'o aga' ya'an chuguun rá ve' yo' a. ⁹ Dan me se táá 'o síi tachruu cu'naj Eutico 'o ta'yaa le'ej, ne che'é se xcaan ndo'o ca'mii Pabló, gaa ne che'é dan ca'na' ndo'o ne rihaan Eutico, ne yuun che'e cotoj so', ne quini' so' ca'anj so' rej taj xe' a. Dan me se ndaa rej nata' va'núj raq ve' táá so' gaa quini' so' a. Gaa ne nanij yo'ó nij so' rihaan yo'óo, ne maxcáj nij so' man so', tzaj ne aj cavi' un' so' nanj á. ¹⁰ Gaa ne nanij Pabló, ne ca'anj quinaj Pabló rihaan nee man síi cu'naj Eutico yo', ne na'yaan Pabló man so', ne cataj Pabló rihaan yo'ó nij so' a:

—Se cucu'vi' soj ma'. 'Q se vaa i'na' so' ei —taj Pabló rihaan nij so' a.

¹¹ Gaa ne cavii uún Pabló ga yo'ó nij so' rá ve' nata' yo', ne cuxra' ta'aj so' rachruún chá nij so', ne dan me se gaa quisj chá nij so', gaa ne ca'mii natáj so' doj rihaan nij so' ndaa se quisj güii a. Gaa ne curihañj Pabló, ca'anj so' a. ¹² Dan me se cunu' i'na' uún xnii quini' ne ca'anj nicaj nii man so', ne guun xej ndo'o nimán taran' nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cavii nij tuví' Pabló chuman' Troas, ne ca'anj nij so' ndaa chuman' Mileto a

¹³ Dan me se cavii núj rque rihoo chée rihaan na, ne táá yaan núj rihaan Pabló, ca'anj núj chuman' cu'naj Asón a. 'Q se guun rá Pabló cachee tacoj so' ca'anj so' chuman' Asón, ne che'é dan guun ya ca'mii Pabló ga núj se vaa nari' tuví' núj ga so' chuman' Asón ne ca'anj taran' núj a. ¹⁴ Dan me se gaa nari' tuví' núj ga Pabló chuman' Asón, ne cavii so'

rque rihoo gá núj, ne ca'anj taran' núj ndaa chuman' Mitilene a. ¹⁵ Gaa ne cavii rihoo chuman' Mitilene, qui'yaj núj, ne yo'ó güii me se cachén núj nichrun' rej naj chuman' cu'naj Quío a. Ne yo'ó güii uún me se cuchí' núj ndaa rej cu'naj Samos, ne yo'ó güii uún me se ca'anj núj ndaa chuman' cu'naj Mileto a. ¹⁶ Q se guun ya rá Pabló se vaa se cachén so' chuman' Efeso, che'é se na'vej rá so' guun raañ so' estadó Asia ma'. Tananj guun rá so' cuchí' ra'yanj so' chuman' Jerusalén che'é cha'anj Pentecostés canuú a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Pabló ga nij síi chij nicaj yu'unj man x'ne' nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Efeso a

¹⁷ Dan me se gaa caran' Pabló chuman' Mileto, ne ca'née so' nana rihaan nij síi chij nicaj yu'unj man x'ne' nij yuvij cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Efeso se vaa ca'na' nij so' rihaan so' a. ¹⁸ Dan me se gaa ca'na' nij so' rihaan Pabló, ne cataj Pabló rihaan nij so' a:

—Aj ne'en nij soj daj vaa 'unj daj a güii canej ga soj asij nacá ca'na' 'unj estadó Asia nihánj ndaa cuano a. ¹⁹ Q vaa nica' nimán 'unj nuu 'unj rihaan Diose sji 'nij ra'a man ní', ne ne'en soj daj vaa ta'veé 'unj, ne daj vaa quirán' 'unj sayuun che'é se nuchruj raa nij síi israelitá qui'yaj nij so' sayuun manj a. ²⁰ Dan me se ne a'ne' rá 'unj ga suun natá' 'unj rihaan soj nu' nana qui'yaj cavij sa' soj doj, ne tucu'yón 'unj nana yo' rihaan soj rej cuno que'ee yuvij ca'mij do', ndaa rá ve' tucua' ma'an soj do', tucu'yónj man soj a. ²¹ Ne 'o xraan inanj cataj xna'anj 'unj rihaan nij yuvij israelitá do', rihaan nij yuvij yanj a'mii xna'ánj griego do', se vaa no xcúun nij so' canicaj nimán nij so' canoco' nij so' man Diose ne cuchuman' rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' a.

²² Ne nihánj me se guun ya raj se vaa no xcúnj ca'anj 'unj chuman' Jerusalén, qui'yaj Nimán Diose, tzaj ne ne'enj daj quiránj sese cuchij yo' ma'. ²³ Tzaj ne ne'en 'unj se vaa me ma'an chuman' vaj 'unj, ne Nimán Diose 'o xraan inanj taj xna'anj rihaan 'unj se vaa vaa güii, ne caxrij níi taga' manj ne qui'yaj níi sayuun manj nanj adonj. ²⁴ Tzaj ne a doj ne chu'vi' 'unj sese ndaa ticavi' níi mán 'unj rihaan chumij nihánj a ma'. Tzaj ne ve'é inanj me raj tjsíj suun ca'ne' Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' rihanj, ne che'é dan 'o xraan inanj taj xna'anj 'unj nana sa' rihaan yuvij che'é se luj qui'yaj Diose che'é taran' ní' a. ²⁵ Ne nihánj me se ne'én 'unj se vaa nij soj sji cuno nana ca'mii natáj 'unj che'é suun uun chij Diose nimán yuvij do', rihaan chumij nihánj vaa güii do', a 'ó soj se quene'en uún manj daj chihaa mij a ma'. ²⁶ Che'é dan me cuano yaj me se cataj yá

'unj rihaan soj se vaa nuveé 'unj me síi tumé cacun' sese ca'anj ni'ya 'o tuvi' soj rihaan Diose ma'. ²⁷ Q se ne a'ne' rá 'unj ga suun taj xna'anj 'unj rihaan cunudanj soj nu' se vaa me rá Diose cuno soj ma'.

²⁸ Dan me se ase vaa tumé yuvij man daán yuvij matzinj ro', danj qui'yaj soj, tumé soj man ma'an soj do', man x'ne' nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó do' á. Dan me se Nimán Diose me síi cune' man soj nicaj yu'unj soj man x'ne' nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó a. Ne dan me se quiránj Jesucristó man cunudanj nij síi noco' x'ne' yo' che'é ton cavii man ma'an so' adonj. ²⁹ Dan me se ne'enj se vaa asa' ca'anj 'unj, ne catuú síi chi'ij sca'núj soj, ne ase vaa xca'yanj ca'nu' yuvaa ro', danj gaa nij síi chi'ij yo', ne se caráj x'naa nij so' man nij tinúú ní' nij síi noco' man Jesucristó, ne qui'yaj ndo'o nij síi chi'ij yo' sayuun man nij so' a. ³⁰ Ne ndaa tuvi' ma'an ya soj me síi guun che'é tuguáj nij so' nana yo' che'é se guun rá nij so' canoco' nij síi tucu'yón se nana Jesucristó man ma'an nij so' a. ³¹ Che'é dan yo'ó ni'yaj soj, ne xcaj soj cuentá 'a. Q inanj nanj rá soj se vaa rque vaa nu' ya yo' me se ne ca'ne' raj ga suun narque chrej nucuj man 'o 'o nij soj nuvij nigan' ma'. Ne ndaa ta'veé 'unj che'é soj adonj.

³² Ne cuano nihánj me se nucuj rá 'unj man ma'an Diose se vaa tumé Diose man soj, ne nucuj rá 'unj man se nana Diose se vaa cuno soj nana yo' ne ca'vee qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é soj a. Dan me se sa' doj canoco' soj man Diose, qui'yaj se nana Diose yo', ne guun tuvi' soj ga cunudanj yo'ó nij síi cunuu sa' rihaan Diose, ne ca'vee quirí' soj xna'anj ni'yaj cata' tu'va Diose gaa rque adonj.

³³ Dan me se ne sji uun ne rá guun si'yaj si'yaj yo'ó yuvij, se aga' platá catzji do', se aga' oró míi do', se yatzij sa' do', me 'unj ma'. ³⁴ Ne aj ne'en ma'an nij soj se vaa ma'anj ra'aj nihánj qui'yaj suun che'é rej ca'vee quirí' 'unj nij rasuun achiin manj do', achiin man nij síi chéé gaj do' a. ³⁵ Cunudanj qui'yaj suun 'unj, che'é se guun raj xcaj soj cuentá se vaa no xcúun soj qui'yaj suun ma'an soj, che'é rej ca'vee racuj soj man tinúú ní' síi achiin rasuun man a. Ne yo'ó cunuú rá soj nana nihánj nana ca'mii ma'an Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' a: "Síi rque rasuun rihaan tuvi' ro', uun niha' rá so' doj rihaan síi rí' rasuun yo' ra'a tuvi' a", taj síi 'nij ra'a man ní' a —taj Pabló rihaan nij síi chij nicaj yu'unj man x'ne' nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Efeso a.

³⁶ Dan me se gaa quisj ca'mii Pabló nu' nana yo', gaa ne canicun' ruj so' ga nij so', ne cachíin ni'yaj Pabló rihaan Diose ga taran' nij so' a. ³⁷ Gaa ne ta'vee uxrá cunudanj nij

so', ne na'yaan nij so' man Pabló, ne cachrón tu'va nij so' xruu Pabló a. ³⁸ 'O se quinano doj rá nij so' che'é se nana Pabló nana se vaa daj chihaa mij se quene'en uún nij so' man Pabló ma'. Gaa ne ca'anj tanáj nij so' man Pabló ndaa rej cavii so' rque rihoo cheé rihaan na a.

21

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa ca'anj Pabló ndaa chuman' Jerusalén a

¹ Dan me se gaa tanáj xco núj man nij síi man chuman' Efeso, ne ca'anj núj vaj núj rque rihoo, ne yo'ó chre ca'anj núj, cuchí' núj rej cu'naj Cos, ne yo'ó güii me se cuchí' núj ndaa rej cu'naj Rodas, ne ca'anj uún núj, cuchí' núj ndaa chuman' cu'naj Pátara a. ² Gaa ne nari' núj yo'ó rihoo ca'anj ndaa rej cu'naj Fenicia a. Gaa ne cavii núj rque rihoo, ne ca'anj núj a. ³ Gaa ne quene'en núj yo'óó taj rihaan na ya'anj cu'naj Chipre, ne tanáj xco núj Chipre rej nichruun núj, ne cachén núj ca'anj núj ndaa estadó Siria a. Dan me se cuchí' núj chuman' Tiro, ne 'o se yo' me rej guun rá nij síi tumé rihoo tu-cuayuu nij so' cargá man rque rihoo rihaan yo'óó yo' a.

⁴ Dan me se nano' núj man nij síi tucu'yón se nana Jesucristó yanj chuman' Tiro yo', ne nari' núj man nij so', ne chíj güii caran' núj chuman' yo' a. Dan me se gaa nari' tuvi' núj, ne dan me se nata' nij so' nana rqué Nimán Diose rihaan nij so' rihaan Pabló se vaa se guun ca'anj Pabló chuman' Jerusalén a. ⁵ Dan me se gaa quisij chíj güii yo', ne curihanj núj ca'anj núj rej taj rihoo rihaan na, ne cachéé cunudanj nij tucua' nij síi tucu'yón se nana Jesucristó ga núj ndaa se cuchí' núj tu'va chuman' a. Gaa ne canicun' ruj núj rihaan yo'óó chruu naj tu'va na ya'anj rej yo', ne cachín ni'yaj núj rihaan Diose, ⁶ ne cataj núj rihaan tuvi' núj se vaa ca'anj núj, ne dan me se cavii núj rque rihoo, ne canicaj nij so' quinán' nij so' tucua' nij so' a.

⁷ Dan me se tanáj núj chuman' Tiro yo', ne ca'anj uún núj rque rihoo, ne cuchí' núj ndaa chuman' cu'naj Tolemada, ne nanó núj cuentó ga nij tinúú ní' síi yanj chuman' yo', ne quinánj núj orún' güii ga nij so' a. ⁸ Ne yo'ó güii me se cavii uún núj rque rihoo ga Pabló, ca'anj núj, ne cuchí' núj chuman' Cesarea, gaa ne catúj núj ndaa chuman' Cesarea, ne ca'anj núj ve' tucua' síi cu'naj Felipé síi nata' se nana Diose nana sa' rihaan yuvi a. Ne so' ro', me 'o tuvi' chíj nij síi rqué se chá rihaan nij chana' cavi' nica yanj chuman' Jerusalén gaa rqué doj a. Ne caran' núj tucua' so' a. ⁹ Ne vaa ca'anj ta'núú so' chana' yaan, ne ca'anj nij no' me níi nata' nana rqué Diose rihaan a. ¹⁰ Dan me se gaa guun raan núj que'ee güii tucua' síi cu'naj

Felipé, ne nanij 'o síi cavii estadó Judea, ne síi nata' nana rqué Diose rihaan me so', ne Agabo cu'naj so' a. ¹¹ Dan me se ca'na' so' rihaan núj, ne nicaj so' marque 'nij catuun Pabló, numíj so' tacóo Pabló dq', ra'a Pabló dq' a. Gaa ne cataj so' a.

—Síi si'yaj yatzíj nihánj me se ase vaa qui'yáa 'unj cuano nihánj ro', danj gaa qui'yaj nij síi israelitá man chuman' Jerusalén, numíj nij so' man so', ne taacuachén nij so' man so' ra'a nij síi yanj adonj —taj síi cu'naj Agabo yo' a.

¹² Dan me se gaa cuno núj nana yo', ne rquee uxrá núj ga nij síi yanj chuman' Cesarea yo' rihaan Pabló se vaa se cavii so' ca'anj so' ndaa chuman' Jerusalén ma'. ¹³ Gaa ne cataj Pabló:

—Taj che'é ta'vee soj ne quinano rá 'unj qui'yaj soj ma'. 'O se 'unj nihánj me se a'vej raj numíj nii manj ne ndaa ticaví' nii manj rej Jerusalén che'é se síi nata' che'é Jesucristó s'ij 'nij ra'a man ní' mej chuguanj —taj Pabló rihaan nij so' a.

¹⁴ Ne taj se qui'yá' cuno so' se nana núj a ma'. Che'é dan ca'ne' rá núj, ne cataj nij:

—Qui'yaj Diose s'ij 'nij ra'a man ní' ndaa vaa me rá ma'an so' qui'yaj so' á —taj núj a.

¹⁵ Dan me se quisij caran' núj chuman' Cesarea yo', gaa ne qui'yaj chuvii núj, ne cavii núj ca'anj núj ndaa chuman' Jerusalén a. ¹⁶ Ne cheé ta'aj nij síi tucu'yón se nana Jesucristó yanj chuman' Cesarea ga núj, ne táa yaan nij so' rihaan núj ca'anj núj ve' tucua' 'o síi cu'naj Mnasón, caran' núj a. Ne síi cu'naj Mnasón me se s'ij cavii yo'óó taj rihaan na ya'anj cu'naj Chipre me so', ne aj quisij que'ee yo' tucu'yón so' se nana Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuchí' Pabló chuman' Jerusalén a.

¹⁷ Dan me se gaa cuchí' núj chuman' Jerusalén, ne guun niha' ndo'o rá nij tinúú ní' síi man Jerusalén nana' nij so' cuentó ga núj a. ¹⁸ Ne yo'ó güii me se ca'anj ni'yaj núj ga Pabló man síi cu'naj Santiagó ne catúj núj rque 'o ve' ne so', ne nari' chre' núj man nu' nij síi chíj nica'j yu'unj man nij yuvi' cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó ga Santiagó a. ¹⁹ Dan me se ve'é ca'mii sa' taran' núj, gaa ne cataj xna'anj Pabló rihaan nij síi chíj nuu chre' ga Santiagó ndaa 'o 'o se vaa qui'yaj Diose ga nij síi yanj ga nata' Pabló se nana Diose rihaan nij síi yanj yo' a. ²⁰ Ne gaa cuno nij síi chíj se nana Pabló, ne cataj nij so' se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose ga nij síi yanj a. Gaa ne cataj nij tuvi' Santiagó rihaan Pabló a:

—Aj ne'éen so' se vaa que'ee mij tuvi' ní' s'ij israelitá amán rá ni'yaj man Jesucristó, tinuj. Ne nij so' ro', me síi yanj uxrá qui'yaj nu' ndaa vaa taj se tucuanj Moisés a. ²¹ Ne

cuchi' nana ne rihaan nij so' se vaa tucu'yón so' man cunudanj nij yuvij israelitá yanj chiháán nij sí yanj se vaa tanáj xcō nij so' se nana Moisés, ne cataj so' se vaa ca'ne' rá nij so' ga suun uta' ta'nga' man ta'ní do', ga suun noco' se tucuanj Moisés do' a. ²² Me se nō xcúún ní' qui'yaj ní', rá so' ga. 'Q se ya cunū chre' yuvij gaa xcāj cunudanj nij so' cuentá se vaa ca'ná' so' nihánj adonj.

²³ "Che' é dan me rá nūj qui'yáá so' ndaa vaa cataj nūj rihaan so' á. Dan me se vaa ca'anj tinúú ní', ne aj cata' tu'va ma'an nij so' rihaan Diose che' é 'o rasuun qui'yaj nij so' rihaan Diose a. ²⁴ Ne me rá nūj nīcaj tuví so' ga nij so', ne cunū guee so' rihaan Diose ga nij so', gaa ne naru'vee so' che' é xcuu nago' nij so' rihaan Diose, gaa ne ca'vee cacā caan nī raā nij so' ne quisij nū' se vaa cata' tu'va nij so' rihaan Diose á. Gaa ne xcāj nij tinúú ní' cuentá se vaa xa' nana cuno nij so' che' é so', tzaj ne ne ya vaa nana yo' ma'. Ne ma'án so' me sí noco' raan man se tucuanj Moisés a.

²⁵ "Ne xa' nij sí yanj amán rá ni'yaj man Jesucristó, tzaj ne aj ca'neé nūj yanj cartá rihaan nij so', ne cataj xna'anj nū rihaan nij so' se vaa taj che' é canocō' ma'an nij so' se tucuanj Moisés ma'. Maan se xcāj nij so' cuentá, ne se chá nij so' rasuun rque yuvij rihaan ya'anj cacó'j yuvij ma'. Ne se chá nij so' ton ma'. Ne se chá nij so' nee xcuu tuguáj nī gaán chihá ma'. Ne snó'o do', chana do', se cotoj nij so' ga yo'ó yuvij sese ne nicā nij so' me yo' ma'. Danj taj yanj ca'neé nūj rihaan nij so' adonj —taj nij sí chij yo' rihaan Pabló a.

²⁶ Gaa ne nicāj tuví' Pabló ga ca'anj nij snó'o yo', ne yo'ó güii me se cunū guee so' ga nij so' rihaan Diose, ne catāj so' rá nuví nocōo, ne nata' so' rihaan xrej me güii quisij cunū guee nij so' rihaan Diose ne ca'na' nīcaj nij so' nij rasuun guee nago' 'o' o' nij so' rihaan Diose a.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa quita'aa nī man Pabló rá nuví nocōo a

²⁷ Dan me se gaa nichrun' quisij chij nij güii nuu guee 'un' nij so' rihaan Diose, ne nij sí israelitá cavii estadó Asia ro', quene'en nij so' man Pabló rá nuví nocōo, ne naxumaan cunudanj nij yuvij man rej yo', qui'yaj nij so', ne quita'aa nij so' man Pabló a. ²⁸ Ne caguáj nij sí cavii estadó Asia, cataj nij so':

—Cunō soj sīj israelitá ca'mij nūj, ne raçuj soj man nūj á. 'Q se sí nihánj ro', me sí tucu'yón man nij yuvij yanj cunudanj chuman' se vaa nij vaa ní' sīj israelitá do', se vaa nij vaa tucuaán noco' ní' do', se vaa nij vaa nuví nocōo nihánj do', taj so' a. Ne ndaa yuvij yanj catāj nuví nocōo nihánj, ne

quiri' rej guee nihánj, qui'yaj so' nanj á —taj nij so', ni'yaj nij so' man Pabló a.

²⁹ 'Q se aj quene'en nij so' man sí cu'naj Tróximo sí yanj cavii chuman' Efeso se vaa vaj so' ga Pabló rque chuman' Jerusalén, ne guun rá nij so' se vaa catāj sí cu'naj Tróximo yo' rá nuví nocōo, qui'yaj Pabló a.

³⁰ Dan me se naxumaan cunudanj nij yuvij man chuman' Jerusalén yo', ne cunánj nij so' ndaa nuví nocōo, gaa ne quita'aa nij yuvij man Pabló, ne nucuaj rij nij so' man so' xe', ne nū' naráán nī nij ta'ya' rihaan nuví nocōo yo' a. ³¹ Dan me se guun rá nij yuvij ticaví' nij yuvij man Pabló, ne cuchi' nana rihaan sí 'nij ra'a man cunudanj nij tanuu romanó man chuman' Jerusalén se vaa ca'maan ndo'o rá nij sí man chuman' Jerusalén ne naxumaan ndo'o sayuun a.

³² Ne nicāj so' tanuu nīcaj so' sí 'nij ra'a 'o cientó tanuu, ne cunánj so' ndaa rej man nij yuvij yo' a. Ne gaa quene'en nij yuvij se vaa ca'na' sí un chij rihaan cunudanj nij tanuu do', se vaa ca'na' nij tanuu do', gaa ne ca'ne' rá nij so' ga suun o' man Pabló a. ³³ Gaa ne cuchi' sí 'nij ra'a man nij tanuu yo' rihaan Pabló, ne quita'aa so' man Pabló, ne ca'ne' so' suun se vaa nūmūj nij tanuu vj aga' ne' man Pabló, ne xná'anj so' man nij yuvij me sí me Pabló ne daj qui'yaj so' a.

³⁴ Ne inō vaa nana caguáj 'o' o' nij yuvij a. Dan me se ne ca'vee xcāj so' cuentá daj me che' é me ca'maan rá nij yuvij ma'. 'Q se caguáj ndo'o nij yuvij, ne ne ca'vee cunō so' se nana nij yuvij ma'. Che' é dan ca'ne' so' suun rihaan nij tanuu se vaa ca'anj nīcaj nij tanuu man Pabló rá cuarteé man nij tanuu a. ³⁵ Ne gaa cuchi' nij tanuu cuarteé, gaa ne che' é se man ndo'o nij yuvij a'maan rá ni'yaj man Pabló, gaa ne ndaa atā xtā' ma'an nij tanuu man Pabló, che' é se guun ndo'o rá nij yuvij quirij' nij so' man Pabló go' nij so' man so' a.

³⁶ 'Q se canoco' raan nij yuvij man nij tanuu, ne caguáj nij yuvij, cataj nij yuvij:

—Ticaví' soj man so' cuaj ei —taj nij yuvij, caguáj nij yuvij, ni'yaj nij yuvij man Pabló a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun che'e Pabló nacaj so' man so' rihaan nij sí israelitá a

³⁷ Dan me se daj doj catū Pabló cuarteé man nij tanuu, qui'yaj nij tanuu, gaa ne cataj Pabló rihaan sí 'nij ra'a man cunudanj nij tanuu a:

—Ne ca'vee ca'mij 'o' nana rihaan so' na' —taj so', xná'anj so' man sí 'nij ra'a man nij tanuu a.

Ne so' cataj:

—Ne'én so' ca'mij so' xna'anj griego na'.

³⁸ Ne nuveé so' me sí cavii rej cu'naj Egiptó sí me rá cunū' ga gobiernó ne ca'anj nīcaj ca'anj mij nij sí me rá ticaví' man yuvij

ndaq rej tacaan asij rque doj na' —taj sí' 'njj ra'a man nij tanuu, xná'anj so' man Pabló a.

³⁹ Gaa ne cataj Pabló rihaan so' a:

—'Unj ro', me 'o sí' israelitá cavii chuman' Tarso chuman' naj estadó Cilicia, ne chuman' vaa suun ndo'o me chihánj á. Rqueé 'unj rihaan so', ne ca'vej rá so' ca'mij doj ga nij yuvii á —taj Pabló rihaan sí' 'njj ra'a man nij tanuu a.

⁴⁰ Dan me se ca'vej rá so', ne che'é dan canicun' Pabló rej xta' rej atúj nii cuarteé, ne tucunó ra'a so', che'é rej cunuu dínj tu'va nij yuvii a.

Dan me se guuu dínj tu'va nij yuvii, gaa ne guun che'e Pabló ca'mii so' xna'ánj hebreo rihaan nij yuvii, ne cataj so':

22

¹—Cunó soj ca'mij, tinuj, ta'nuj. Ne nano xrej soj se vaa ca'mii nacaj 'unj manj —taj Pabló rihaan nij sí' israelitá a.

² Dan me se xcaj nij yuvii israelitá cuentá se vaa ca'mii Pabló xna'ánj hebreo, ne che'é dan ndaq dínj ma'an mán nij so' a. Gaa ne cataj uún Pabló a:

³—Dan me se ya sí' israelitá mé 'unj, ne ca'ngaa 'unj chuman' Tarso chuman' naj estadó Cilicia a. Tzaj ne cachij 'unj chuman' Jerusalén nihánj, ne nari' 'unj noco' 'unj nu' se tucuanj xii ní', qui'yaj maestró Gamaliel a. Ne cuano nihánj me se sij yanj qui'yaj nu' ndaa vaa me rá Diosé mé 'unj ase vaa 'yaj ma'an soj güii cuan' adonj. ⁴ Ne qui'yaj ndo'oj sayuun man nij yuvii noco' se tucuanj Jesucristó yo', ne guun ndo'o raj cavi' nij so' a. Dan me se snó'o do', chana do', numij, ne canú' 'unj man nij so' taga', ⁵ ne xrej ata suun noco'o doj do', nij sí' uun chij rihaan ní' do', me sí' cataj se vaa ya vaa nana nihánj nana natá' 'unj rihaan soj adonj. 'O se ma'an nij so' rque yanj cartá rihaan 'unj nayaa tuvi' ní' sí' man chuman' Damasco, gaa ne ca'anj 'unj chuman' Damasco, ne guun rá 'unj cunumij 'unj man nij yuvii noco' man Jesucristó yanj chuman' Damasco, che'é rej ca'na' nij so' chuman' Jerusalén nihánj ne quiran' nij so' sayuun, qui'yaj adonj.

⁶—Dan me se vaj 'unj chrej, ne caxuj me ta' asuun, ne nichrún' 'unj chuman' Damasco, gaa ne taj ni'yón cuchuguun nu' xta' nu' anicaj rej nicun' 'unj a. ⁷ Gaa ne quinij 'unj rihaan yo'óo, ne cunó 'unj se vaa ca'mii 'o so' rihanj, ne cataj so': “Saulo, Saulo, me che'é 'yáa so' sayuun manj, ga”, taj sí' ca'mii rihanj, xná'anj so' manj a. ⁸ Gaa ne: “Me sí' mé so', Señor!”, cataj 'unj rihaan so', xná'anj 'unj man so' a. Gaa ne cataj so': “'Unj ro', me Jesús sí' cavii chuman' Nazaret, ne sí' 'yaj ndo'o so' sayuun man mej adonj”, taj so' rihanj a. ⁹ Gaa ne dan me se nij sí' vaj ga 'unj ro', ya quene'en nij so' ya'an chuguun

rej nicun' 'unj, tzaj ne ne cunó nij so' nana ca'mii Jesús rihanj a ma'. ¹⁰ Gaa ne cataj 'unj rihaan so' a: “Daj qui'yáa 'unj, rá so' ga”, taj 'unj, xná'anj 'unj man so' a. Gaa ne sí' 'njj ra'a man ní' ro', cataj: “Naxumaan so', ne ca'anj so' chuman' Damasco, gaa ne asa' cuch' so' yo', ne cataj xna'anj nii rihaan so' che'é nu' se vaa nq xcúun so' qui'yáa so' á”, taj sí' 'njj ra'a man ní' rihanj a. ¹¹ Dan me se che'é se nucuj ndo'o chuguun ya'an yo' ro', che'é dan ne ca'vee curuvj' rlij rihanj, ne che'é dan nij sí' cheé gaj ro', quita'aa nij so' ra'aj, racuj nij so' manj, ne ca'anj 'unj catúj 'unj chuman' Damasco a.

¹²—Dan me se chuman' Damasco ro', yáan 'o sí' cu'naj Ananías, ne sí' ve'é noco' man Diosé me so', ne sí' qui'yaj nu' se tucuanj Moisés me so', ne cunudanj nij yuvii israelitá yanj chuman' Damasco taj se vaa sij sa' me so' a. ¹³ Dan me se ca'na' so' rihanj ne canicun' so' x'núj, ne cataj so': “Nachuguun rihaan so', gaa ne ni'yaj so', tinuj Saulo”, taj so' rihanj a. Ne maan ora dan nachuguun rihanj, ne quene'enj man so' a. ¹⁴ Gaa ne cataj sí' cu'naj Ananías: “Diosé sí' noco' xii ní' gaa naá ro', nari' so' mán so' che'é rej xcaj so' cuentá daj me rá so' qui'yaj so' che'é yuvii, ne guun rá so' quene'en so' man Jesucristó sí' sa' inanj ne cunó so' nana ca'mii so' rihaan so' á. ¹⁵ Gaa ne guún so' sí' ne'en che'é so', ne dan me se ca'anj so', ne nata' so' rihaan nu' nij yuvii che'é se vaa quene'en so' do', che'é nij nana cunó so' do' a. ¹⁶ Ne nihánj me se se guun raan so' doj a ma'. Maan se naxumaan so', ne cata' ne so', ne cachinj ni'yáa so' rihaan Jesucristó che'é rej tinaruvii Diosé nu' cacun' xráa so' á”, taj sí' cu'naj Ananías yo' rihanj a.

¹⁷—Dan me se nanicaj 'unj ca'ná' 'unj chuman' Jerusalén nihánj, ne gaa cachín ni'yáa 'unj rihaan Diosé, ne naqui'ya' 'o rasuun rihaan 'unj, ¹⁸ ne dan me se quene'en 'unj man Jesucristó, ne cataj so' rihanj a: “Yoó so' cuaj, curihanj so' rque chuman' Jerusalén nihánj á. 'O se se cunó nij sí' man chuman' Jerusalén nana nata' so' rihaan nij so' che'é 'unj ma'”, taj so' rihanj a. ¹⁹ Gaa ne cataj 'unj rihaan so' a: “Tzaj ne aj ne'en nij so' se vaa 'unj me sí' catúj daj a nij ve' tucu'yón nij so' se tucuanj Moisés, ne quita'aa 'unj nij sí' cuchumán rá ni'yaj mán so', ne canú' 'unj man nij so' taga' ne gó' 'unj cuartá xráa nij so', Señor. ²⁰ Ne aj ne'en nij so' se vaa gaa cavi' sí' cu'naj Esteban sí' nata' rihaan yuvii che'é so', ne 'unj me sí' 'o vaa rá ga nij sí' ticavi' man so', ne dan me se cutumej sagan' nij so' gaa go' nij so' yahij man Esteban adonj. Che'é dan cunó nij so' se nanaj nanj á”, taj 'unj rihaan Jesucristó a. ²¹ Gaa ne cataj so': “Ca'anj so' á. 'O se 'unj ca'nej mán so' ca'anj so' gan' rihaan nij sí' yanj a”, taj

so' rihanj a —taj Pabló rihaan nij síí israelitá yo' se xna'anj nij so' a.

²² Dan me se ndaa dan ca'mii Pabló nana yo', ne nanó xrej nij síí israelitá se nana so' a. Tzaj ne gaa canicaj so' ca'mii so' che'é nij síí yanj, gaa ne canicaj uun nij so', nucuaj caguáj nij so', cataj nij so':

—Cavi' síí nihánj á. Ne nó xcúún síí nihánj gaa i'na' so' rihaan chumij nihánj a ma' —taj nij so', caguáj nij so' a.

²³ Dan me se caguáj ndo'o nij so', ne quirii nij so' roto nij so', ne taman' ndo'o nij so' yo'óo tachruu xta' che'é se ca'maan ndo'o rá nij so' a. ²⁴ Gaa ne ca'ne' síí uun chij suun rihaan nij tanuu se vaa ca'anj nıcaj nij so' man Pabló rá cuartee ne nij so', gaa ne go' nij so' cuartá xráá Pabló, che'é rej cataj xna'anj so' me che'é caguáj nij yuviı danj ni'yaj nij so' man Pabló a. ²⁵ Dan me se nıcaj nij tanuu nuj xcaan, numıj nij tanuu man Pabló, ne gaa qui'yaj nij so' danj, gaa ne ca'mii Pabló rihaan 'o síí nicun' rej nicun' so', ne tanuu uun chij rihaan 'o cientó tanuu me so', ne dan me se cataj Pabló rihaan so' a:

—Nó xcúún soj go' soj cuartá xráá 'o síí guun chihanj Romá gaa ataa ca'ne' nii cacun' che'é so' axe —taj so' rihaan tanuu yo' a. ¹

²⁶ Gaa cuno tanuu yo' nana ca'mii Pabló rihaan so', ne ca'anj so' cataj xna'anj so' rihaan síí uun chij rihaan cunudanj nij tanuu, ne cataj so':

—Ya me rá so' go' ni' cuartá xráá so' na'. 'O se sij romanó me snó'o nihánj ei —taj so' rihaan tuvi' tanuu so' tanuu uun chij rihaan cunudanj nij tanuu a.

²⁷ Gaa ne cuchı' tanuu uun chij yo' rihaan Pabló, ne xna'anj so' man Pabló, cataj so':

—Cataj so' 'o nana rihanj á. Ya ya sij romanó mé so' na' —taj so', xna'anj so' man Pabló a.

—Vej adonj —taj Pabló rihaan so' a.

²⁸ Gaa ne cataj tanuu uun chij yo' rihaan Pabló a:

—'Unj nihánj, tzaj ne nocoo ndo'o sa'anj go' 'unj che'é rej ca'vee guún 'unj 'o síí romanó nanj á —taj so' rihaan Pabló a.

Gaa ne cataj Pabló:

—Tzaj ne 'unj ro', me síí romanó asij ca'ngaa 'unj adonj —taj so' rihaan tanuu uun chij yo' a.

²⁹ Nu' ca'mii so' danj, ne nu' ca'anj yanj nij tanuu guun rá go' cuartá xráá Pabló a. Ne ma'an tanuu uun chij rihaan nij so' cuhu'vi', che'é se xcaj so' cuentá se vaa sij romanó me Pabló ne aj numıj so' man Pabló a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Pabló gaa canicun' so' rihaan juntá qui'yaj nij síí uun chij rihaan nij yuviı israelitá a

³⁰ Ne ranga' yo'lo güii me se tanuu uun chij rihaan cunudanj nij tanuu ro', guun ya rá so' xcaj so' cuentá me che'é guun rá nij síí israelitá cuta' nij so' cacun' xráá Pabló a. Che'é dan ca'ne' so' suun se vaa nachıe nij tanuu man Pabló, ne ca'ne' so' suun se vaa cunuu chre' nij xrej ata suun nocoo doj do', nu' nij síí uun chij rihaan nij yuviı israelitá do', qui'yaj nij so' juntá a. Gaa ne catıj Pabló rej man nij so', qui'yaj so', ne canicun' Pabló tanuu rihaan nij so' a.

23

¹ Dan me se ni'yaj uxrá Pabló man taran' nij síí uun chij yo', ne cataj so':

—Cunıj soj ca'mıj, tinuj. Nu' cavii nu' ca'na' ro', inanj sa' uxrá 'yaá 'unj rihaan Dıose, rej so'. Taj cacun' tumej ma' —taj Pabló rihaan nij so' a.

² Gaa ne xrej ata suun nocoo doj síí cu'naj Ananías ro', ca'ne' so' suun rihaan nij síí nicun' rej x'núú Pabló se vaa coxro nij so' tu'va Pabló, gaa ne danj qui'yaj nij so' a. ³ Gaa ne cataj Pabló rihaan síí cu'naj Ananías yo' a:

—Vaa güii coxro Dıose tu'vá so' á. 'O se síí nucui' rá mé so' á. 'O se táá so' naqui'yaj cuú so' che'ej sese qui'yaá 'unj cacun' rihaan se tucuanj Moisés, rá so' a. Tzaj ne nihánj me se tananj ca'ne' so' suun se vaa coxro nii tu'vaj, ne se tucuanj Moisés taj se vaa ne nó xcúún so' a 'o xco' qui'yaá so' danj ma' —taj Pabló rihaan síí cu'naj Ananías a.

⁴ Gaa ne nij síí nicun' rej x'núú Pabló ro', cataj nij so' rihaan Pabló a:

—Ne nó xcúún so' caxrıı yuvaı so' man síí cune' Dıose guun xrej ata suun nocoo doj ma' —taj nij so' rihaan Pabló a.

⁵ Gaa ne cataj Pabló:

—Ne quene'én 'unj se vaa xrej ata suun nocoo doj me síí tu'va danj, man tinuj. 'O se danj Dıose taj se vaa se ca'mii chí'ıı ni' ni'yaj ni' síí uun chij rihaan nij tuvi' ni' a ma' —taj Pabló rihaan nij so' a.

⁶ Dan me se xcaj Pabló cuentá se vaa ta'aj nij síí uun chij yo' me síí saduceo ne yo'ó ta'aj nij so' me síí fariseo, ne che'é dan caguáj so', cataj so' rihaan cunudanj nij so' a:

—Síí fariseo mej, ne ta'nıı síí fariseo mej, tinuj. Ne nihánj me se cuta' nii cacun' xráj che'é se 'unj me síí amán rá se vaa cunuu i'na' uún nij síí cavi' vaa güii, tinuj —taj Pabló rihaan cunudanj nij so' a.

⁷ Dan me se gaa ca'mii Pabló danj, ne ca'maan rá nij síí fariseo do', nij síí saduceo do', ni'yaj nij so' tuvi' nij so', ne xra' ta'aj nij so' a. ⁸ 'O se nij síí saduceo ro', taj se vaa se ca'vee cunuu i'na' uún nij síí cavi' ma'. Ne se mozó Dıose do', nimán yuviı do', taj vaj ma', taj nij síí saduceo yo' a. Tzaj ne nij síí fariseo ro', taj se vaa ya ya cunuu i'na' uún

nij sí cavi' vaa güii, ne vaa se mozó Diose, ne vaa nimán yuvij, taj nij so' a.

⁹ Dan me se caguáj ndo'o cunudanj nij sí uun chij yo', ne canicun' ta'aj nij sí fariseo atā suun naqui'yaj çu se tucuanj Moisés rihaan yuvij, ne ca'mii canó tuvi' nij so' ga nij sí saduceo, cataj nij so':

—Nuvi' cacun' tumé sí nihánj, rá núj ma'. 'Q se ca'vee se aj ca'mii 'o nimán rihaan so' ca'vee se aj ca'mii 'o se mozó Diose rihaan so' ca'vee nanj á —taj nij so', ca'mii nacaj nij so' man Pabló a.

¹⁰ Gaa ne ca'maan uxrá rá cunudanj nij so', ne che'é dan cuchu'vi' tanuu uun chij doj se vaa cutun' nij so' man Pabló, ne che'é dan ca'ne' so' suun rihaan nij tanuu se vaa ca'anj nij tanuu quita'aa nij tanuu man Pabló ne quirij nij tanuu man Pabló sca'núj nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá yo' ne ca'anj nıcaj nij tanuu man Pabló rá cuarteé man nij tanuu a.

¹¹ Ti'nuu yo'ó güii me se curuvi' ma'an Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' rihaan Pabló, ne cataj so' rihaan Pabló a:

—Gaa nucuaj nimán so' á. 'Q se ase vaa 'o xraan taj xna'anj so' rihaan nij sí man chuman' Jerusalén nihánj che'é 'unj ro', danj gaa cataj xna'anj so' rihaan nij sí man chuman' Romá uún che'é 'unj adonj —taj sí 'nij ra'a man ní' rihaan Pabló a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun rá nij sí israelitá ticavi' nij so' man Pabló a

¹² Dan me se yo'ó güii cunuu chre' nij sí israelitá che'é rej qui'yaj nij so' sayuun man Pabló, ne cataj nij so' rihaan Diose a:

—Sese cha núj do', sese co'ó núj na do', gaa ataa cavi' Pabló qui'yaj núj, ne ca'vee qui'yáa so' sayuun man núj á —taj nij so' rihaan Diose a.

¹³ Ne vıj chihaa táa doj nij so' me nij sí guun 'o rá qui'yaj danj man Pabló a.

¹⁴ Gaa ne nij sí me rá ticavi' man Pabló ro', cuchí' nij so' rihaan nij xrej atā suun nocoo doj do', rihaan nij sí uun chij do', ne cataj nij so' a:

—Aj cata' tu'va núj rihaan Diose se vaa ca'vej rá núj qui'yaj Diose sayuun man nij sese cha núj me ma'an rasuun gaa ataa cavi' Pabló qui'yaj núj a. ¹⁵ Che'é dan soj ga yo'ó nij sí uun chij ro', cataj xna'anj soj rihaan tanuu uun chij doj se vaa me rá soj ca'ná' uún Pabló rihaan soj che'é se me rá soj xcaj sa' soj doj cuentá che'é Pabló, cataj soj rihaan tanuu yo' a. Tzaj ne cumān núj rá chrej, caráán nıj chrej man Pabló, ne se gaa i'na' Pabló cuchí' Pabló rihaan soj, qui'yaj núj a man adonj —taj nij so' rihaan xrej atā suun nocoo doj do', rihaan tuvi' nij so' sí uun chij do' a.

¹⁶ Tzaj ne cuno xticun' Pabló se vaa ca'mii nij so' che'é rej caráán nij so' chrej man

Pabló, ne che'é dan ca'anj so' catúj so' rá cuarteé, gaa ne nu' tacuachén so' nana rihaan Pabló a. ¹⁷ Gaa ne canacúún Pabló ca'na' yo' o' nij tanuu uun chij rihaan 'o cientó tanuu rihaan so', ne cataj so' rihaan tanuu yo' a:

—Catúu sí tachruu nihánj nata' so' rihaan tanuu uun chij doj, qui'yáa so' á. 'Q se vaa nana me rá so' nata' so' rihaan tanuu uun chij doj a —taj Pabló rihaan tanuu yo' a.

¹⁸ Che'é dan nicaj tanuu yo' man xticun' Pabló, ca'anj so' rihaan tanuu uun chij rihaan cunudanj nij tanuu, ne cataj so' rihaan tanuu a:

—Sí cu'naj Pabló sí 'nij taga' ro', canacúún so' manj cuchij rihaan so', ne cachúun ni'yaj so' rihanj se vaa ca'na' sí tachruu nihánj rihaan so' qui'yáa a. 'Q se vaa nana me rá sí tachruu nihánj nata' so' rihaan so', taj Pabló a —taj tanuu yo' rihaan tanuu uun chij doj a.

¹⁹ Dan me se coro' tanuu uun chij yo' ra'a xticun' Pabló, gaa ne ca'anj yanij roj so', gaa ne xná'anj tanuu yo' man so', cataj so':

—Me nana nata' so' rihanj, rá so' ga —taj so' rihaan sí tachruu yo' a.

²⁰ Gaa ne so' cataj:

—Nij sí israelitá ro', cuyaān guun rá nij so' se vaa cachınj ni'yaj nij so' rihaan so' se vaa a'yuj ca'anj nıcaj so' man Pabló rej cunuu chre' nij sí uun chij rihaan nij so' a. 'Q se cataj nij so' se vaa me rá nij so' xcaj nij so' cuentá sa' doj che'é Pabló a. ²¹ Tzaj ne se cuchumán rá so' se nana nij so' ma'. 'Q se vaa vıj chihaa tuvi' nij so' táa doj caráán chrej man Pabló, ne aj cata' tu'va nij so' rihaan Diose se vaa se chá nij so' do', se co'o nij so' na do', gaa ataa cavi' Pabló qui'yaj nij so', ne sese se cavi' Pabló qui'yaj nij so', ne ca'vee qui'yaj Diose sayuun man nij so', taj nij so' nanj á. Ne cuano nihánj me se me ndo'o rá nij so' se vaa cata' tu'vá so' se vaa ya ca'anj nıcaj so' man Pabló rihaan nij sí uun chij yo' adonj —taj xticun' Pabló rihaan tanuu uun chij doj a.

²² Ne tanuu yo' ro', na'née so' chrej man sí tachruu yo', ne ca'ne' so' suun rihaan sí tachruu se vaa se cataj xna'anj so' rihaan a 'o yuvij se vaa aj nata' so' nana vaa danj rihaan tanuu yo' ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'née tanuu uun chij doj man Pabló rihaan sí nıcaj suun gobernador cu'naj Félix a

²³ Dan me se canacúún tanuu uun chij yo' man vıj nij tanuu uun chij rihaan 'o cientó tanuu, ne cataj so' rihaan roj so' a:

—Nıcaj roj soj vıj cientó tanuu chéé tacyó do', va'nıj chihaa chí' tanuu taj xráa cuayó do', vıj cientó tanuu nıcaj chruun lanzá do', ne cumān chruun soj cavi' soj aga' uun nıj corá, ca'anj soj chuman' Cesarea á. ²⁴ Ne

quirijj soj 'o cuayó quitaj síi cu'naj Pabló, gaa ne cuchij' Pabló rihaan síi nicaj suun gobernador cu'naj Félix, qui'yaj soj, ne dan me se quinanjii so' rihaan nij síi israelitá a —taj tanuu uun chij doj cuno roj so' a.

²⁵ Gaa ne qui'yaj so' 'o yanj cartá, ne ase vaa nana nihánj ro', danj vaa nana cachrón so' rihaan yanj cartá yo' a: ²⁶ "Unj sij cu'naj Claudio Lisias ro', 'yáá 'unj yanj cartá nihánj ca'nej 'unj rihaan so' sij nicaj suun gobernador cu'naj Félix sij sa' ndo'o a. Ve'é cayáán so' á. ²⁷ Xa' síi ca'nej 'unj rihaan so' nihánj, tzaj ne quita'aa nij síi israelitá man so', ne guun rá nij so' ticavi' nij so' man so' a. Gaa xcaxj 'unj cuentá, ne nacaj núj gá nij tanuu man so', che'é se xcaxj 'unj cuentá se vaa sij romanó me so' a. ²⁸ Dan me se guun rá 'unj xcaxj 'unj cuentá me che'é me guun rá nij síi israelitá cuta' nij so' cacun' xráá so', ne che'é dan ca'anj nicaj 'unj man so' rihaan nij síi uun chij rihaan nij so' a. ²⁹ Ne xcaxj 'unj cuentá se vaa inanj che'é tucuaán noco' ma'an nij so' me cuta' nij so' cacun' xráá so' a. Tzaj ne taj vaj cacun' chí'ij tumé so' ma'. Taj che'é cavi' so' do', taj che'é qui'nij so' taga' do' ma'. ³⁰ Tzaj ne cataj xna'anj níi rihanj se vaa guun rá ta'aj nij síi israelitá ticavi' nij so' man so', ne che'é dan ca'nej 'unj man so' rihaan so', ne cataj 'unj rihaan nij síi me rá cuta' cacun' xráá so' se vaa cuchij' nij so' rihaan so' ne ca'mii nij so' gá so' a", taj nana cachrón tanuu uun chij doj rihaan yanj cartá ca'neé so' rihaan síi nicaj suun gobernador cu'naj Félix a.

³¹ Dan me se qui'yaj nij tanuu ndaa vaa cataj xna'anj so' rihaan nij so', ne rej nij ca'anj nicaj nij so' man Pabló ndaa chuman' cu'naj Antipatris a. ³² Gaa ne yo'ó güii me se cavii nij tanuu taj xráá cuayó, ca'anj nij so' gá Pabló, ne yo'ó nij tanuu ro', canicaj nij so' chuman' Jerusalén ndaa cuarteé a. ³³ Dan me se gaa catúj nij tanuu taj xráá cuayó gá Pabló chuman' Cesarea, ne nago' nij so' yanj cartá yo' ra'a síi nicaj suun gobernador, ne tucuachén nij so' man Pabló rihaan so' uún a. ³⁴ Gaa quisij nayaa so' yanj cartá, ne xna'anj so' me estadó cavii Pabló, ne cataj xna'anj níi rihaan so' se vaa cavii Pabló estadó Cilicia a. ³⁵ Gaa ne cataj so' rihaan Pabló a:

—Naqui'yaj cuú 'unj che'é so' asa' ca'na' nij síi cuta' cacun' xráá so' á —taj so' rihaan Pabló a.

Gaa ne ca'ne' so' suun rihaan nij tanuu se vaa ca'anj nicaj nij tanuu man Pabló rá tucua' suun noco' cune' síi cu'naj Herodes ne tumé nij tanuu man so' a.

24

Nana nihánj taj xna'anj che'é cacun' cuta' níi xráá Pabló a

¹ Dan me se cachén 'unj' güii, gaa ne nanij xrej ata suun noco' doj cu'naj Ananías ndaa chuman' Cesarea, ne ca'anj ta'aj nij síi uun chij rihaan nij yuvii israelitá do', 'o síi a'mii natá cu'naj Tértulo do', gá so', ne cuta' nij so' cacun' xráá Pabló rihaan síi nicaj suun gobernador a. ² Dan me se gaa nacacúún nii ca'na' síi cu'naj Pabló, ne ca'na' Pabló, ne guun che'é síi cu'naj Tértulo cuta' so' cacun' xráá Pabló rihaan síi cu'naj Félix, cataj so':

—Che'é se so' me síi acax ndo'o cuentá ro', che'é dan dínj mán núj sij israelitá, ne naxcaxj ndo'o chiháán núj, ³ ne cunudanj núj me síi taj se vaa inanj sa' xra' qui'yáá so', Félix sij sa' ndo'o a. Ne: "O guun ni'yaj ndo'o níi", taj taran' núj rihaan so' me rej ma'an vaj núj a. ⁴ Tzaj ne taj che'é guun rmii so' doj qui'yaj ma'. Ne che'é dan rqueé 'unj rihaan so' se vaa ve'é danj gaa inaj nimán so', ne cunó so' doj tzin' se nana núj nanj adonj.

⁵ Dan me se xcaxj núj cuentá se vaa xa' síi nihánj, tzaj ne ase vaa yuvee xij man naa vaa so', ne so' me síi 'yaj se vaa ino vaa rá cunudanj nij síi israelitá yanj rihaan chumii nihánj ne xra' ta'aj nij so', ne so' me síi uun chij rihaan nij síi noco' 'o tucuaán ne se tucuanj síi cavii chuman' Nazaret a. ⁶ Ne ndaa guun rá so' qui'yaj chí'ij so' man nuvíi noco', ne che'é dan quita'aa núj man so', ne guun rá núj ca'ne' núj cacun' che'é so' ndaa vaa a'mii tucuaán noco' ma'an núj a. ⁷ Tzaj ne síi cu'naj Lisias tanuu uun chij rihaan taran' nij tanuu man chuman' Jerusalén ro', ca'nej yuvaa so' man síi nihánj ra'a núj, ⁸ ne cataj xna'anj so' rihaan nij síi me rá cuta' cacun' xráá Pabló se vaa ca'na' nij so' rihaan so' nihánj a. Ne dan me se ma'an so' me síi guun nucuaj naqui'yaj cuu che'é nu' rasuun nihánj, ne xcaxj ma'an so' cuentá che'é cacun' cuta' núj xráá Pabló nanj adonj —taj síi cu'naj Tértulo cuno síi cu'naj Félix a.

⁹ Gaa ne yo'ó nij yuvii israelitá ro', caraa ndo'o nij so' cacun' xráá Pabló, ne cataj nij so' se vaa ya vaa se nana síi cu'naj Tértulo yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nana ca'mii ma'an Pabló rihaan síi nicaj suun gobernador cu'naj Félix yo' a

¹⁰ Gaa ne guun ra'a síi nicaj suun gobernador cataj so' se vaa ca'vée ca'mii Pabló, ne che'é dan cataj Pabló a:

—Ne'én 'unj se vaa quisij que'ee yo' guún so' síi a'ne' cacun' che'é nij síi man chiháán núj, ne che'é dan uun niha' raj ca'mii nacaj 'unj che'é ma'anj rihaan so' á. ¹¹ Ne guun nucuaj ma'an so' xcaxj so' cuentá se vaa ataa quisij chuvij güii asij cavii 'unj chuman' Jerusalén caraa guee 'unj rihaan Diosé a. ¹² Ne rá nuvíi noco' do', rá nij ve' tucu'yón núj sij israelitá se tucuanj Moisés do', rque chuman' do', ne cano' tuvii 'unj gá yuvii ma'.

Nē a doj ne ca'maan rá nij yuvij quí'yáá 'unj ma'. ¹³ Nē se ca'vee t̄haan nij sí níhánj se vaa vaa che'é cuta' nij so' cacun' xráj ma'.

¹⁴ "Tzaj ne cataj yá 'unj rihaan so' se vaa xa' tucuáán tucu'náj nij sí níhánj tucuáán ne ro', dānj 'yáá 'unj aráj guee 'unj rihaan Diose sij noco' nij xíi 'unj a. 'Q se amán raj nu' nanaŋ nō rihaan yanj nō se tucuānj Moisés do', se nanaŋ nij sí nata' se nanaŋ Diose gaa naá do' a. ¹⁵ Nē nucuaŋ rá 'unj man Diose ndāa vaa 'yaj ma'an nij sí níhánj se vaa vaa güii cunuŋu i'na' uún nij sí sa' cavi' do', nij sí chí'ij cavi' do' a. ¹⁶ Che'é dan nu' se vaa 'yáŋ, tzaj ne ve'é inānj 'yáŋ che'é rej se guun quitaj cacun' xráj rihaan Diose do', rihaan yuvij do' ma'.

¹⁷ "Dan me se cachén que'ee yo', gaa ne guun rá 'unj rque 'unj caridad rihaan tuví 'unj sí níque ne rque 'unj rasuun guee rihaan Diose, ne che'é dan ca'anj 'unj ndāa chuman' Jerusalén a. ¹⁸ Nē gaa quí'yáá 'unj dānj, ne nari' doj sí israelitá cavii estadó Asia mán 'unj rá nuvíi nocoŋ, ne aj cunuŋ sa' 'unj rihaan Diose daj vaa taj se tucuānj nūj a. Tzaj ne taj vaj yuvij vaj ga 'unj, ne taj vaj sayuun chí'ij quí'yáá 'unj gaa nari' nij so' manj ma'. ¹⁹ Nē xa' nij so', tzaj ne sese vaa cacun' tumé 'unj rá nij so', ne nō xcúún nij so' ca'na' ma'an nij so' canicun' nij so' níhánj rihaan so' á. ²⁰ Nē sese taj, ne nō xcúún ma'an nij sí níhánj cataj xna'anj nij so' rihaan so' me cacun' tumé 'unj nari' nij so' gaa canicun' 'unj rihaan juntá quí'yaj nij sí atá suun rihaan nūj á. ²¹ 'Q se vaa orún' nanaŋ caguáj 'unj gaa canicun' 'unj rihaan nij sí uun hij rihaan nij yuvij israelitá yo', ne dan me se cataj 'unj dānj: "Maan che'é se 'unj me sí amán rá se vaa vaa güii cunuŋ i'na' uún nij sí cavi' quí'yaj Diose ro', che'é dan naquí'yaj cuu nij soj che'ej cuan' a", cataj 'unj rihaan nij so' a —taj Pabló rihaan sí nícaj suun gobernador cu'naj Félix a.

²² Ese sí cu'naj Félix ro', me sí quene'en sa' daj vaa se tucuānj ní' sijn noco' man Jesucristó, gaa ne cataj so' se vaa guun raan doj, gaa ne ca'ne' so' cacun' che'é Pabló a. Che'é dan cataj so':

—Asa' ca'na' tanuu uun hij cu'naj Lisias níhánj, ne naquí'yaj cuú 'unj che'é nij soj á —taj sí cu'naj Félix a.

²³ Nē ca'ne' sí cu'naj Félix suun rihaan tanuu uun hij rihaan 'o cientó tanuu se vaa cutumé tanuu man Pabló, tzaj ne ca'vee cachee uun Pabló doj, ne ca'vee ca'na' nij tuví' Pabló raçuŋj nij so' doj man Pabló, quí'yaj tanuu, taj sí cu'naj Félix yo' a.

Nanaŋ níhánj taj xna'anj se vaa yo' o' nij Pabló taga', quí'yaj sí cu'naj Félix a

²⁴ Dan me se cachén doj güii, gaa ne ca'na' sí cu'naj Félix ga níca so' chanaŋ israelitá cu'naj Drusila, ne canacúún so' se vaa ca'na'

Pabló rihaan so', ne cuno so' nanaŋ ca'mii Pabló rihaan so' che'é tucuáán noco' ní' sijn amán rá ní'yaj man Jesucristó a. ²⁵ Dan me se cataj xna'anj Pabló rihaan sí cu'naj Félix se vaa nō xcúún ní' cunuŋ sa' ní' rihaan Diose ne nō xcúún ní' cutumé ní' man ma'an ní' se vaa ve'é inānj quí'yaj ní' a. Nē ca'mii so' che'é güii ca'ne' Diose cacun' che'é yuvij a. Gaa ne cucu'vi' ndo'o sí cu'naj Félix, ne cataj so':

—Cuaŋ níhánj me se ca'anj so' yaj, tzaj ne asa' vaa i'núj rihanj, ne canacunj uún 'unj mán so' á —taj so' rihaan Pabló a.

²⁶ Danj cataj Félix che'é se me rá so' caráán Pabló sa'anj rihaan ma'an so' che'é rej quirij so' taga' man Pabló, rá so' a. Che'é dan que'ee güii canacúún so' man Pabló ca'na' Pabló rihaan so', ne ca'mii so' ga Pabló a.

²⁷ Dan me se quisij vij ya yo' 'nij Pabló taga', gaa ne x'néj suun ra'a sí cu'naj Félix, ne catúj sí cu'naj Porcio Festo a. Nē guun rá sí cu'naj Félix quí'yaj so' se luj che'é nij yuvij israelitá, ne che'é dan tanáj so' man Pabló taga' a.

25

Nanaŋ níhánj taj xna'anj se vaa cataj Pabló se vaa guun rá so' naquí'yaj cuu sí nícaj suun emperador che'é so' a

¹ Quisij va'núj güii yáán sí cu'naj Festo sí nícaj suun gobernador, gaa ne curihanj so' chuman' Cesarea cavii so' ndāa chuman' Jerusalén a. ² Gaa ne nij xrej atá suun nocoŋ doj do', nij sí raá doj rihaan nij yuvij israelitá do', cuta' nij so' cacun' xráá Pabló rihaan sí cu'naj Festo a. Gaa ne nucuaŋ ³ cachín ní'yaj nij sí israelitá rihaan sí cu'naj Festo se vaa ca'ne' so' suun se vaa ca'na' Pabló ndāa chuman' Jerusalén a. 'Q se guun rá nij so' caráán nij so' chrej ne ticavi' nij so' man Pabló a. ⁴ Che'é dan cataj sí cu'naj Festo se vaa tumé nij tanuu man Pabló chuman' Cesarea a. 'Q se rque doj güii nucuj' so' chuman' Cesarea, taj so' a. ⁵ Gaa ne cataj uún sí cu'naj Festo rihaan nij sí israelitá a:

—Che'é dan sese nij tuví' soj sí guun nucuaŋ ca'anj ndāa chuman' Cesarea ga 'unj ro', ca'anj nij so', ne sese vaa se chí'ij quí'yaj sí cu'naj Pabló, ne cuta' nij so' cacun' xráá Pabló á —taj sí cu'naj Festo rihaan nij so' a.

⁶ Dan me se guun raan sí cu'naj Festo 'o tūnj güii chuman' Jerusalén ta' asuun, gaa ne naniŋ so' ndāa chuman' Cesarea, gaa ne yo'ó güii me se ca'anj quitaj so' chruun xlá sa' rej naquí'yaj cuu so' che'é yuvij, gaa ne ca'ne' so' suun rihaan nij tanuu se vaa ca'na' Pabló rihaan so' quí'yaj nij tanuu a. ⁷ Gaa ne gaa ca'na' Pabló rihaan so', ne maŋ nij sí israelitá nanij ndāa chuman' Jerusalén, ne canicun' nij so' nu' anicaj rej x'núj Pabló, ne

caraa ndo'o nij so' cacun' nocqo xráá Pabló, tzaj ne ne ca'vee tiháan nij so' se vaa ya ya qui'yaj so' cacun' yo' ma'. ⁸ Gaa ne canicaj Pabló, ca'mii nacaj so' che'é ma'an so', cataj so':

—Taj cacun' qui'yáá 'unj rihaan se tucuanj nij sí israelitá do', rihaan nuvíi nocqo do', rihaan sí nicaj suun emperador cu'naj César do' a ma' —taj Pabló rihaan sí cu'naj Festo yo' a.

⁹ Dan me se guun rá sí cu'naj Festo qui'yaj so' se luj che'é nij yuvij israelitá, ne che'é dan cataj so' rihaan Pabló a:

—Ne me rá so' ca'anj so' ndaa chuman' Jerusalén ne ndaa ti'yaj ca'ne' 'unj cacun' che'é so' che'é nij rasuun nihánj na' —taj so', xná'anj so' man Pabló a.

¹⁰ Gaa ne cataj Pabló rihaan so' a:

—Nihánj me nicún' 'unj rihaan so', sij cune' sí nicaj suun emperador cu'naj César se vaa ca'ne' so' cacun' che'é yuvij á. Ne che'é dan no xcuún so' ca'ne' so' cacun' che'é 'unj rihaan adonj. Ne qui'yáá 'unj cacun' rihaan a 'o' nij sí israelitá ma'. Ne aj ne'én so' se vaa ya vaa nana nihánj nana a'mii 'unj rihaan so' chuguanj. ¹¹ Dan me se sese vaa cacun' qui'yáá 'unj ne sese vaa che'é ticavi' nii mán 'unj, ne a'vej 'unj cavi' 'unj á. Tzaj ne sese cacun' rmi' inanj me se nana nij sí nihánj, ne taj a 'o' sí no xcuún tucuachén mán 'unj rihaan nij so' ma'. Cuanqo nihánj me se achíin ni'yáá 'unj rihaan sí nicaj suun emperador cu'naj César se vaa ma'an so' ca'ne' cacun' che'é 'unj adonj —taj Pabló rihaan sí cu'naj Festo a.

¹² Dan me se nuchruj raa sí cu'naj Festo ga nij sí narqué chrej man so' daj qui'yaj nij so', gaa ne cataj so' rihaan Pabló a:

—Aj cachíin ni'yáá so' rihaan sí cu'naj César se vaa ma'an so' ca'ne' cacun' che'é so' á. Che'é dan ca'anj so' rihaan so' adonj —taj so' rihaan Pabló a.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa ca'na' Pabló rihaan sí nicaj suun rey cu'naj Agripa do', rihaan ra'vij so' chana cu'naj Berenice do' a

¹³ Dan me se cachén doj güii, gaa ne sí nicaj suun rey cu'naj Agripa do', chana cu'naj Berenice do', ca'na' chuman' Cesarea, ca'na' ni'yaj roj so' sí nicaj suun gobernador cu'naj Festo a. ¹⁴ Ne guun raan roj so' que'ee güii chuman' Cesarea a. Che'é dan cataj xna'anj sí cu'naj Festo rihaan sí nicaj suun rey yo' che'é Pabló a. Dan me se cataj so':

—Dan me se sí quináj taga' nihánj qui'yaj sí cu'naj Félix me yo'o so', ¹⁵ ne gaa nuu 'unj chuman' Jerusalén, ne nij xrej ata' suun nocqo doj do', nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá do', cataj xna'anj nij so' rihaan 'unj che'é so', ne guun rá nij so' se vaa narj' 'unj

cacun' xráá so' ne qui'yáá 'unj sayuun man so' a. ¹⁶ Gaa ne cataj xna'anj 'unj rihaan nij so' se vaa nuveé se tucuanj núj sij romanó me tucuachén un ni' man 'o' so' ticavi' nii man so' ma'. Tananj asino yaan quene'én sí ata' cacun' man nij sí cuta' cacun' xráá so', gaa ne ca'mii nacaj so' che'é ma'an so', cataj 'unj rihaan nij so' a.

¹⁷ "Dan me se ca'na' nij so' chuman' Cesarea nihánj, ne ne guun raan 'unj ma'. Tzaj ne yo'ó güii me se quitáá 'unj chruun xlá sa' rej a'ne' 'unj cacun' che'é yuvij, gaa ne ca'ne' 'unj suun rihaan nij tanuu se vaa ca'na' sí 'nij taga' yo' rihaan 'unj qui'yaj nij so' a. ¹⁸ Ne gaa ca'na' so', ne nij sí guun rá cuta' cacun' xráá so' ro', canicun' nij so' ne cuta' ndo'o nij so' cacun' xráá so', tzaj ne nuveé cacun' chíi me cacun' cuta' nij so' xráá so', rá 'unj ma'. ¹⁹ 'O se ino doj vaa rá nij so' ga sí 'nij taga' yo', ni'yaj nij so' tucuáan nocqo' ma'an nij so' do', 'o' sí cavi' cu'naj Jesús do' a. 'O se vaa i'na' sí cu'naj Jesús, cataj sí 'nij taga' cu'naj Pabló yo' a.

²⁰ "Dan me se ne quene'én 'unj daj naqui'yaj cuj che'é rasuun vaa danj ma'. Che'é dan xná'anj 'unj man sí cu'naj Pabló yo' sese guun rá so' ca'anj so' chuman' Jerusalén, ne ca'vee ca'ne' 'unj cacun' che'é so' che'é nij rasuun yo', taj 'unj rihaan so' a. ²¹ Tzaj ne cachíin ni'yaj Pabló se vaa yo'o qui'nij so' taga' nihánj ndaa se ca'vee naqui'yaj cuu sí nicaj suun emperador che'é so' a. Che'é dan ca'ne' 'unj suun rihaan nij tanuu se vaa yo'o cutumé nij so' man Pabló taga' ndaa se ca'nej 'unj man so' rihaan sí cu'naj César yo' a —taj sí cu'naj Festo rihaan sí cu'naj Agripa a.

²² Gaa ne cataj sí cu'naj Agripa rihaan sí cu'naj Festo a:

—Me rá 'unj cunq ma'an 'unj ca'mii snó'o yo' á —taj so' rihaan sí cu'naj Festo a.

—A'yuj me se cunó so' ca'mii so' adonj —taj sí cu'naj Festo rihaan sí cu'naj Agripa a.

²³ Ne yo'ó güii me se ve'é ndo'o qui'yaj nij yuvij gaa ca'na' sí nicaj suun rey cu'naj Agripa do', chana cu'naj Berenice do', ne catúj roj so' rá ve' 'yaj nii juntá a. Ne ca'na' tanuu uun chij rihaan 'o' mij tanuu ca'na' nij sí raa man chuman' Cesarea yo' ca'na' ga roj so' a. Gaa ne ca'ne' sí cu'naj Festo suun rihaan nij tanuu se vaa ca'na' Pabló rihaan nij so' qui'yaj nij tanuu a. ²⁴ Ne gaa catúj Pabló, ne cataj sí cu'naj Festo rihaan sí cu'naj Agripa a:

—Cunó so', sij nicaj suun rey Agripa. Cunoj soj sij cunuu chre' ga núj nihánj á. Nihánj me se ni'yaj nij soj man sí nihánj á. 'O se rque chuman' Jerusalén do', ndaa ma'an chuman' nihánj do', ca'na' ndo'o nij yuvij israelitá rihanj ne caguá' nij so' cataj nij so' se vaa ne no xcuún so' gaa i'na' so'

doj a ma'. ²⁵ Tzaj ne xcaj 'unj cuentá se vaa taj se chi'ijí qui'yaj so', ne taj che'é ticavi' níi man so' qui'yáa 'unj ma'. Tzaj ne ma'an so' cachíin ni'yaj rihaan síi nicaj suun emperador se vaa ca'ne' ma'an emperador cacun' che'é so', ne che'é dan guun raj se vaa ca'nej 'unj man so' rihaan síi nicaj suun emperador adonj. ²⁶ Tzaj ne ne cavií raá 'unj me nana cachron 'unj rihaan yanj ca'nej 'unj rihaan síi nicaj suun emperador yo' che'é cacun' tumé síi nihánj ma'. Che'é dan ca'na' so' rihaan so' sij nicaj suun rey Agripa do', rihaan yo'ó nij soj do', che'é rej naqui'yaj cuu nij soj che'é so' ne cataj xna'anj nij soj rihaan 'unj me nana cachron 'unj rihaan yanj che'é so' á. ²⁷ 'Q se snúú rma'án 'unj, sese ca'nej 'unj man 'o síi 'nij taga' rihaan síi nicaj suun emperador, sese nuvi' nana cataj xna'anj 'unj rihaan so' che'é cacun' tumé síi 'nij taga' yo', rá 'unj a —taj síi cu'naj Festo rihaan yo'ó nij so' a.

26

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Pabló rihaan síi nicaj suun rey cu'naj Agripa a

¹ Gaa ne cataj síi cu'naj Agripa rihaan Pabló a:

—Ca'vee ca'mii so' che'é so' á —taj so' rihaan Pabló a.

Gaa ne ticun' ra'a Pabló, ne ca'mii nacaj so' che'é ma'an so', cataj so':

² —Aj cavii sa' uxrá 'unj nihánj, che'é se vaa i'núj rihanj ca'mii nacaj 'unj manj rihaan so' cuan', sij nicaj suun rey cu'naj Agripa. Ne nihánj me se ca'mij che'é nu' cacun' cuta' yo'ó nij síi israelitá xrá a. ³ 'Q se ne'én 'unj se vaa so' me síi nicaj cuentá che'é nu' se tucuanj ní' sij israelitá, ne ne'én so' daj vaa nu' nana nocó' ní' a. Che'é dan achíin ni'yáa 'unj rihaan so' se vaa qui'yáa so' se ndo'o, ne gaa inaj nimán so', ne cunó so' nana a'mij á.

⁴ "Dan me se gaa síi tachruu mé 'unj, ne cayáan 'unj chuman' Jerusalén ga yo'ó nij síi israelitá, ne aj ne'en cunudanj nij síi israelitá se vaa qui'yáj gaa mej síi tachruu a. ⁵ Ne sese guun rá nij so', ne guun nucuaj nij so' cataj xna'anj ma'an nij so' se vaa sij fariseo mé 'unj asino yaan, ne qui'yáa 'unj nu' ndaa vaa 'yaj nij síi fariseo, ne nij síi fariseo ro', me síi nicá doj nocó' se tucuanj ní' nanj á. ⁶ Ne nihánj me se cuta' nij síi israelitá cacun' xrá, ne nicun' 'unj nihánj rihaan so', che'é se guun ya raj se vaa qui'yaj Diose nu' ndaa vaa cata' tu'va so' rihaan xii ní' gaa naá a. ⁷ Ne nuvíj nigan' yo'ó na'vij cunu' chujij nij x'ne' níi síi israelitá rihaan Diose, che'é se guun ya rá ma'an nij so' se vaa qui'yaj Diose nu' danj che'é nij so' a. Ne che'é rasuun yo' rasuun qui'yaj Diose che'é ní' ro', che'é dan cuta' nij so' cacun' xrá,

nanj rey Agripa. ⁸ Ne me che'é ne amán rá soj se vaa ca'vee cunuu i'na' uún nij síi cavi' qui'yaj Diose ga.

⁹ "Dan me se 'unj nihánj me se gaa rque me se guun ya ya rá 'unj qui'yaj ndo'o 'unj sayuun man nij síi nocó' man Jesucristó síi cavii chuman' Nazaret a. ¹⁰ Ne danj qui'yáa 'unj rque chuman' Jerusalén nanj á. 'Q se 'unj me síi canu' man que'ee nij síi sa' nocó' man Diose taga', ne rqué nij xrej atá suun nocoo doj se nucuaj rihanj se vaa qui'yáj danj a. Ne gaa ca'ne' núj cacun' che'é nij so' se vaa cavi' nij so', ne ndaa 'unj me síi cataj se vaa no xcúún nij so' cavi' nij so' adonj. ¹¹ Ne guun que'ee ndo'o ca'anj 'unj cunudanj nij ve' tucu'yón ní' sij israelitá se tucuanj Moisés, ne qui'yáa 'unj sayuun man nij síi nocó' man Jesús, ne ndaa rqueé 'unj man nij so' ca'mii chi'ijí nij so' che'é Jesucristó, ne che'é se ca'maan ndo'o rá 'unj ni'yaj 'unj man nij so', ne ndaa canocó' 'unj man nij so' ndaa yo'ó chuman' naj gan' che'é rej qui'yáa 'unj doj sayuun man nij so' adonj.

¹² "Dan me se gaa qui'yáj danj, ne 'o güii me se ca'anj 'unj chuman' Damasco, ne aj rqué nij xrej atá suun nocoo doj rej nucuaj, ne ca'neé nij so' mán 'unj ca'anj 'unj qui'yáa 'unj sayuun man nij síi nocó' man Jesucristó yanj chuman' Damasco yo' a. ¹³ Cunó so' nana ca'mij rihaan so' nihánj, nanj rey. 'Q se caxuj me yo', ne vaj 'unj chrej, ne rej xtá' ro', cuchuguun 'o ya'an nu' anicaj rej nicun' 'unj ga nij síi vaj chrej ga 'unj, ne ne nucuaj doj ya'an yo' rihaan naán güii á. ¹⁴ Dan me se quiniij taran' núj rihaan yo'óo, ne cunó 'unj ca'mii yo'ó so' rihaan 'unj, ne xna'ánj hebreo ca'mii so', cataj so': "Me che'é 'yáa so' sayuun manj, ga Saulo'. 'Q se me rá so' qui'yáa so' sayuun manj, tzaj ne man ma'án so' 'yáa so' sayuun ase 'yaj scúj o' tacanj rihaan chruun sihaq nicaj síi 'yaj suun ga yuntá nanj á", taj síi ca'mii rihanj a. ¹⁵ Gaa ne taj 'unj: "Me síi mé so', Señor!", taj 'unj, xna'anj 'unj man so' a.

"Gaa ne cataj síi 'nij ra'a man ní': "'Unj ro', me Jesús, ne sij 'yáa so' sayuun man mej adonj. ¹⁶ Tzaj ne naxagaa so', canicun' cayá so' á. 'Q se nihánj me se curuvi' 'unj rihaan so' che'é se narii 'unj mán so' qui'yaj suun so' rihanj ne nata' so' rihaan yuvií che'é nij rasuun nari' so' chuanq do', che'é rej quene'én so' manj do', che'é nij rasuun nari' so' asa' curuvi' uún 'unj rihaan so' rej rihanj doj do' a. ¹⁷ Dan me se tinanii 'unj mán so' rihaan nij síi man chiháan so' yuvií israelitá do', rihaan nij síi yanj do', ne yaj ca'nej 'unj mán so' rihaan nij so', ¹⁸ che'é rej naxra' rihaan nij so' ne xcaj nij so' cuentá qui'yáa so', gaa ne tanáj xco nij so' rej rmi' rej uun chij síi chree rihaan nij so', ne canicaj nij so' rihaan Diose rej ranga' rej guun nucuaj

nij so' xcaj nij so' cuentá a. Gaa ne ca'vee quinavij nu' cacun' tumé nij so', ne ca'vee cavij sa' nij so' ga nij sí cunuu sa' nimán rihaan Diose, sese cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' mán 'unj, qui'yáá so' á', taj sí 'nij ra'a man ní' rihaan a.

¹⁹ "Ne xcaj so' cuentá, sij nicaj suun rey Agripa. 'O se ne guun nichraj nimanj ma'. Tananj qui'yáá 'unj nu' ndaa vaa cataj Jesucristó rihanj gaa curuvi' so' rihanj rej xta' a.

²⁰ Asino yaan natá' 'unj chuman' Damasco do', chuman' Jerusalén do', nu' estadó Judea do', gaa ne natá' 'unj ndaa rej man nij sí yanij uún a. Natá' 'unj rihaan cunudanj nij yuvij se vaa canicaj nimán nij yuvij canocó' nij so' Diose, ne ve'é qui'yaj nij so' ndaa vaa 'yaj sí canicaj ya nimán nanj adonj. ²¹ Che'é dan quita'aa nij yuvij israelitá mán 'unj rá nuví nocóo, ne guun rá nij so' ticaví' nij so' manj a.

²² "Che'é dan nicun' 'unj rihaan nij soj cuano, ne ta'aj soj me sí yanj un ne ta'aj soj me sí raa atá suun, tzaj ne Diose me sí racuí manj ndaa cuano nihánj, ne che'é dan natá' 'unj se nana Diose rihaan nij soj a. Tzaj ne ne ino vaa nana natá' 'unj rihaan nij soj cuano se nana nij sí nata' se nana Diose gaa naá do', se nana ma'an sí cu'naj Moisés do', gaa cataj xna'anj nij so' daj guun rej rihaan nij so' ma'. ²³ Dan me se ma'an nij so' cataj se vaa sí ca'nej Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun me se quiran' so' sayuun, ne guun so' sí cunuu i'na' uún asino yaan rihaan yo'ó nij sí cavi', ne nata' so' nana ya rihaan nij yuvij israelitá do', rihaan nij yuvij yanij do' a —taj Pabló rihaan sí cu'naj Agripa yo' a.

²⁴ Dan me se gaa ca'mii so' danj rihaan sí cu'naj Agripa, ne caguáj sí cu'naj Festo, cataj so':

—Snúú so', Pablo. Che'é se tucu'yón ndo'o so' yanj ro', che'é dan guun snuj raá so' nanj á —taj so' rihaan Pabló a.

²⁵ Gaa ne cataj Pabló rihaan sí cu'naj Festo yo' a:

—Ne snuj 'unj, man Festo sij uun chij. Tananj ya vaa nana natá' 'unj, ne nana ve'é vaa no xcúun ní' cunó ní' me nij nana yo' a. ²⁶ 'O se sij nicaj suun rey me sí nihánj, ne so' me sí ne'en daj vaa nu' rasuun natá' 'unj rihaan nij soj cuano á. Ne ne chu'ví 'unj natá' 'unj nu' nana nihánj rihaan so' ma'. 'O se aj xcaj sí cu'naj Agripa nihánj cuentá che'é nu' rasuun nihánj, rá 'unj á. 'O se nuveé rasuun 'nij yuvé me rasuun nihánj a man adonj —taj Pabló rihaan sí cu'naj Festo a.

²⁷ Ne cataj so' rihaan sí cu'naj Agripa a:

—Ne cataj so' 'o nana rihanj, Agripa. Amán rá so' daj taj se nana nij sí nata' se nana Diose gaa naá na'. Aj ne'en 'unj se vaa

amán rá so' nanj adonj —taj Pabló rihaan sí cu'naj Agripa yo' a.

²⁸ Gaa ne cataj Agripa rihaan so' a:

—Ca'mij so' doj rihanj, gaa ne cuaj guún 'unj sí noco' man Jesucristó, rá so' na' —taj Agripa rihaan Pabló a.

²⁹ Gaa ne cataj Pabló rihaan so' a:

—Achín ni'yáá 'unj rihaan Diose se vaa, ca'vee se doj nana ca'mij, ca'vee se nocóo ndo'o ca'mij, tzaj ne nuveé curuún so' cuchuman rá se nanaj ma'. Tananj me rá 'unj cuchuman rá cunudanj soj sij uno nana a'mij cuano, ne ase vaa 'unj ro', danj gaa soj uún nanj adonj. Tzaj ne se cunumij soj ga aga' né' nihánj, rá 'unj ma' —taj Pabló rihaan nij so' a.

³⁰ Gaa ne canicun' caya sí nicaj suun rey do', sí nicaj suun gobernador do', chana cu'naj Berenice do', yo'ó nij sí yanj ga nij so' do', ³¹ ne curihanj nij so', ne cataj nij so' rihaan tuvi' nij so' se vaa taj vaj cacun' qui'yaj Pabló, ne ne no xcúun so' cavi' so' do', qui'nij so' taga' do' ma'.

³² Gaa ne cataj sí cu'naj Agripa rihaan sí cu'naj Festo a:

—Sese ne cachinj ni'yaj sí nihánj se vaa ca'nej César cacun' che'é so', ne ca'vee curihanj so' taga' asuun saj á —taj sí cu'naj Agripa rihaan sí cu'naj Festo a.

27

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'neé sí cu'naj Festo man Pabló ca'anj Pabló chuman' Romá a

¹ Dan me se guun ya rá sí cu'naj Festo se vaa ca'anj núj ndaa yo'óo nocóo Italia rej ne sí nicaj suun emperador cu'naj César a. Gaa ne tacuachén so' man Pabló do', man yo'ó doj sí 'nij taga' do', rihaan 'o tanuu uun chij rihaan 'o cientó tanuu, ne Julio cu'naj tanuu yo', ne sí nuj rihaan ma'an sí nicaj suun emperador me so' a. ² Dan me se cavii núj ga tinú' Aristarco sí cavii chuman' Tesalónica chuman' naj estadó Macedonia rque 'o rihoo chéé rihaan na a. Ne xa' rihoo yo', tzaj ne rihoo cavii chuman' Adramitio me yo', ne ca'anj yo' ndaa nij chuman' naj tu'va na ya'anj estadó Asia a. ³ Ne yo'ó güii me se cuchí' núj chuman' cu'naj Sidón, ne ve'é inanj qui'yaj sí cu'naj Julio ga Pabló, ne ca'vej rá so' ca'anj Pabló rihaan nij tuvi' Pabló sí yanj chuman' Sidón yo', che'é rej taj ya'anj nij so' man Pabló a.

⁴ Gaa ne cavii uún núj rque rihoo, ne ca'anj uún rihoo, ne cachén núj rej sur rej nichrun' yo'óo taj rihaan na ya'anj cu'naj Chipre a. 'O se go' ndo'o nana rej rihaan rihoo yo' a. ⁵ Gaa ne cachén uún núj rihaan na ya'anj, ne cachén núj tu'va estadó Cilicia do', estadó Panfilia do', ne cuchí' núj ndaa chuman' Mira chuman' naj estadó Lisia a.

⁶ Nē chuman' yo' ro', nari' tanuu yo' 'o rihoo cavii chuman' Alejandría, nē rihoo ca'anj ndaa Italia me yo' a. Che'é dan cavii nūj rque rihoo yo' qui'yaj tanuu yo' a. ⁷ Dan me se nanaj ndo'o cachéé rihoo yo' rque que'ge güii, nē che'é dan sayuun ndo'o vaa cuchí' nūj rihaan chuman' Gnido a. Nē ne ca'vee ca'anj nūj a doj, qui'yaj nana ma'. Che'é dan cachén nūj nichrun' yo'óó taj rihaan na ya'anj cu'naj Creta, nē nichrun' rej cu'naj Salmón rej naj yo'óó Creta cachén nūj a. ⁸ Nē sayuun uxrá vaa cachén nūj rej yo', nē cuchí' nūj ndaa 'o rej cu'naj Buenos Puertos, nē nichrun' naj chuman' yo' ga chuman' cu'naj Lasea a.

⁹ Dan me se aj cachén ndo'o güii, qui'yaj rihoo yo', nē aj cachén güii toco' nij yuvi israelitá x'naa man ma'an nij so' che'é se aráj guęę nij so' rihaan Diose, nē nichrun' quisij dió avii nana yuvaa rihaan na ya'anj a. Che'é dan cuchu'vi' nūj se vaa quirán' nūj sij man rque rihoo yo' sayuun a. Che'é dan narqué Pabló chrej rihaan nij síi man rque rihoo yo', ¹⁰ nē cataj so' rihaan nij so' a:

—Ne'én 'unj se vaa xa' rihoo nihánj, tzaj nē sese yo'ó ca'anj rihoo nihánj, nē quirán' ndo'o nij rasuun man rque rihoo nihánj do', ma'an rihoo nihánj do', sayuun, nē quirí' ndo'o nij yo', qui'yaj nana yuvaa, nē ndaa cavi' ma'an ní' adonj —taj Pabló rihaan nij so' a.

¹¹ Tzaj nē tanuu uun chij rihaan 'o cientó tanuu yo' ro', nē cuchuman' rá so' se nana Pabló ma'. Tananj cuchuman' rá so' se nana síi tuguáj rihoo do', síi si'yaj rihoo do' a. ¹² Dan me se rej cu'naj Buenos Puertos yo' ro', nuveé rej sa' quinaj rihoo nu' dió avii nana yuvaa me rej yo' a. Che'é dan nocoo doj ta'yaj nij síi man rque rihoo cataj se vaa guun rá nij so' curihanj rihoo rej yo', nē guun rá nij so' se vaa cuchí' rihoo chuman' Fenice nē guun raan rihoo chuman' yo' nu' dió avii nana yuvaa a. Nē chuman' Fenice ro', me chuman' naj yo'óó cu'naj Creta, nē caráán quij rihaan nana yuvaa rej chuman' Fenice, rá nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é sayuun quirán' nij so' rihaan na ya'anj, qui'yaj nana yuvaa a

¹³ Dan me se cavii 'o nana catun' rej rque tu'va na ya'anj, nē guun rá nij so' se vaa guun nucuaj nij so' qui'yaj nij so' ndaa vaa guun rá nij so' a. Che'é dan guun che'é rihoo ca'anj rihoo, nē nichrun' yo'óó cu'naj Creta vaj nij so' qui'yaj nana a. ¹⁴ Dan me se doj orá vaj rihoo, gaa nē taj ni'yón cavii 'o nana yuvaa rej xraj rihaan na ya'anj, nē go' uxrá nana yuvaa rihaan rihoo, nē nana cu'naj Euroclidón me yo' xna'anj griego a. ¹⁵ Nē ne guun nucuaj rihoo ca'anj rihoo rej rihaan rihoo nē qui'yaj canaán rihoo

rihaan nana yuvaa ma'. Che'é dan ca'ne' rá nūj, nē canicaj rihoo nē vaj rma'an rihoo, qui'yaj nana yo' a. ¹⁶ Nē cachén nūj nichrun' yo'ó yo'óó nii taj rihaan na ya'anj, nē yo'óó cu'naj Claudia me yo' a. Nē sayuun uxrá guun nucuaj nūj naxcaj nūj rihoo cunii nocoo' rej xcó rihoo xij nē naqui'yaj raan nūj man rihoo cunii yo' rque rihoo xij yo' a. ¹⁷ Nē gaa quisij naxcaj nūj man rihoo cunii yo', nē numjij nij so' ne' naqui'yaj raan nij so' man rihoo xij yo' a. Dan me se cuchu'vi' ndo'o nij so' se vaa cano rihoo rihaan yo'óó chruu naj rque na ya'anj rej cu'naj Sirte nē quirí' nu' rihoo yo' a. Che'é dan nacué nij so' mantá o' nana rihaan, che'é rej se ca'anj yoo rihoo ma'. Nē me rej ma'an go' nana ro', ca'anj rihoo uún adonj.

¹⁸ Nē yo'ó güii me se che'é se go' uxrá nana rihaan nūj, nē che'é dan quirí'ij nij so' nij rasuun man rque rihoo rque na ya'anj, ¹⁹ nē güii va'nuj me se ma'an nij so' ra'a nij so' ri'ij nij so' nij rasuun rasuun ma'an yuvi tuguáj rihoo rque na ya'anj, che'é rej cunu yoo rihoo nē nij so' a. ²⁰ Nē güii do', yati' do', ne curuvi' ni'yaj nūj que'ge güii a ma'. Nē yo'ó go' nana yuvaa rihaan nūj, nē che'é dan guun ya' rá nūj se vaa daj chihaa mįj se ca'vee quinani nūj rihaan sayuun yo' a ma'. ²¹ Dan me se a 'óo nij síi man rque rihoo ne cha' nij so', nē che'é dan canicun' Pabló sca'núj nij so', nē cataj so':

—Ve'é doj sese cuno nij soj se nanaj, tinuj. 'Q se sese ne cavii ní' yo'óó cu'naj Creta, nē ne quirán' ní' sayuun nihánj, nē ne ca'anj ni'ya cunudanj nij rasuun asuun saj ma'. ²² Nē nihánj me se cuno soj chrej nago' 'unj man soj, nē naqui'yaj niha' soj nimán soj á. 'Q se a 'óo tuvi' nij soj se cavi' ma'. Maan orún' rihoo nihánj ca'anj ni'ya a. ²³ 'Q se 'unj me síi nocoo' man Diose, nē 'yaj suun 'unj che'é so', nē ni' cua'aa ro', canicun' yo'ó se mozó Diose rihanj, ²⁴ nē cataj so': "Se cuchu'vi' so', man Pablo. 'Q se no' xcúún so' canicún' so' rihaan síi cu'naj César, nē nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan so' se vaa aj guun rá Diose se vaa caráán Diose rihaan sayuun che'é so' ga cunudanj nij síi nuu rque rihoo nihánj adonj", taj se mozó Diose rihanj a. ²⁵ Che'é dan naqui'yaj niha' soj nimán soj, tinuj. 'Q se 'unj me síi amán ya' rá ni'yaj Diose se vaa qui'yaj Diose nu' ndaa vaa cataj xna'anj se mozó Diose rihanj adonj. ²⁶ Tzaj nē 'o se cataj se mozó Diose rihanj se vaa ya' quirí' rihoo nihánj tu'va 'o yo'óó taj rihaan na ya'anj adonj —taj Pabló rihaan yo'óo nij so' a.

²⁷ Dan me se quisij xca'anj güii vaj nūj rihaan na ya'anj cu'naj Adria, qui'yaj nana a. Nē rej yan' ro', guun rá nij síi tuguáj rihoo se vaa daj doj cuchí' nūj rihaan 'o yo'óó a. ²⁸ Che'é dan xcaj ta'nga' nij so' me daj métró cunu yoo nuú na, nē xcaj nij so' cuenta

se vaa icō xnu' yaan metró nuû na rej yo' a. Gaa ne na'vij nij so' 'o orá nii, ne xcaj ta'nga' uún nij so', ne xcaj nij so' cuentá se vaa icō chij guee metró cunuu nuû na a. ²⁹ Che'é dan cachu'vi' nij so' se vaa cano rihoo yo' rihaan yuvej naj rque na ya'anj, ne cachran' rihoo a. Che'é dan ca'anj nij so' rej xco rihoo, ne tananij nij so' ca'anj aga' ganchó rque na ya'anj, che'é rej nucu'lu' aga' yo' rque nij yuvej naj rque na ya'anj, ne canicun' rihoo yo' a. Ne guun ndo'o rá nij so' se vaa cuaj cuaj quisij güii ne guun nucuaj nij so' quene'en nij so' me rej vaj nij so' a. ³⁰ Gaa ne nij sí tuguáj rihoo ro', guun rá nij so' cunanj ma'an inanj nij so', ne quinaniij nij so' rihaan sayuun quiran' tuvi' nij so' qui'yaj rihoo yo', rá nij so' a. Che'é dan tu'va rma'an nij so' cataj nij so' se vaa ca'anj nij so' tananij nij so' doj aga' ganchó rque na ya'anj rej tacúun rihoo, ne ca'anj tananij nij so' rihoo cunii yo' rihaan na ya'anj catuu nij so' a. ³¹ Tzaj ne ca'mii Pabló rihaan tanuu uun chij rihaan 'o cientó tanuu do', rihaan yo'ó nij tanuu do', cataj so':

—Sese se quináj nij síi nihánj rque rihoo nihánj, ne se ca'vee quinanij ma'an soj rihaan sayuun a ma' —taj Pabló rihaan nij so' a.

³² Gaa ne ca'anj nij tanuu, ca'ne' nij tanuu ne' numji rihoo cunii yo', ne quinij ma'an rihoo cunii yo' rihaan na ya'anj, ca'anj ni'ya ma'an yo' a.

³³ Ne nichrun' rá ranga', ne nago' Pabló chrej man yo'ó nij so' se vaa cha nij so' doj se chá a. Ne cataj so':

—Cuan' me síj 'o xnu' güii quinanó ndo'o rá nij soj, ne a doj ne chá soj se chá ma'.

³⁴ Che'é dan narque 'unj chrej man nij soj cuano se vaa cha soj á. Gaa ne guun nucuaj soj quinanij soj rihaan sayuun nanj á. 'O se a 'o yuvé raá a 'o nij soj se ca'anj ni'ya a ma' —taj so' rihaan yo'ó nij so' a.

³⁵ Síj ca'mii so' danj, gaa ne nicaj so' rachruún, ne nago' so' graciá rihaan Diose che'é rachruún ni'yaj cunudanj nij so', gaa ne cuxra' ta'aj so' rachruún, ne guun che'e so' chá so' a. ³⁶ Gaa ne guun niha' rá cunudanj nij so', ne ndaa ma'an nij so' chá uún a. ³⁷ Ne cunudanj núj síj vaj rque rihoo yo' ro', me vj cientó táa va'nuj chihaa xnu' yaan ya yuvij a. ³⁸ Ne gaa quisij caraa rque nij so', ne quir'ij nij so' nu' núu trigó rihaan na ya'anj, che'é rej gaa yoo doj rihoo a.

³⁹ Dan me se quisij güii, ne quene'en núj yo'óo, tzaj ne ne cunuu yaan núj yo'óo yo' a ma'. Tzaj ne quene'en nij so' 'o rej atúj yanij doj tzin' na ya'anj, ne naj yo'óo chruu tu'va na ya'anj rej yo' a. Ne guun rá nij so' ca'anj rihoo rej yo' sese ca'vee ca'anj rihoo a. ⁴⁰ Che'é dan ca'ne' nij so' ne' noco' nij aga' ganchó, ne quináj nij aga' ganchó rque na ya'anj, qui'yaj nij so' a. Ne nache nij so' ne'

numji chruun tuguáj rihoo, ne naxumaan mantá rej tacúun rihoo, qui'yaj nij so', ne guun rá nij so' go' nana rihaan mantá ne ca'anj rihoo rej naj yo'óo chruu yo', rá nij so' a. ⁴¹ Tzaj ne ca'anj rihoo canó rihoo xráá 'o tacaan yo'óo chruu naj rque na, ne raan canó tacúun rihoo yo'óo chruu, ne ne ca'vee curihanj yo' a ma'. Ne nucuaj ndo'o go' na rej xco rihoo, ne daj doj quir'ij rej xco rihoo, qui'yaj na yo' a. ⁴² Ne guun rá nij tanuu ticavi' nij so' man nij sí 'nij taga' tumé nij so', che'é rej se ca'vee go' nij so' xtáj rihaan na ne cunanj nij so' rihaan nij tanuu a. ⁴³ Tzaj ne tanuu uun chij rihaan 'o cientó tanuu ro', ne ca'vej rá so' cavi' Pabló ma'. Che'é dan caráan so' chrej se qui'yaj yo'óo nij tanuu danj ma'. Ne ca'ne' so' suun se vaa nij síi ne'en go' xtáj rihaan na ro', güej asino nij so' rihaan na go' nij so' xtáj rihaan na ca'anj nij so' rihaan yo'óo a. ⁴⁴ Ne yo'óo nij so' ro', cano nij so' rcuchra' do', chruun cavii rihoo yo' gaa cachran' rihoo do', ne ca'anj nij so' rihaan yo'óo yo', taj so' a. Ne danj qui'yaj nij so', ne cuchi' cunudanj nij so' rihaan yo'óo, ne quinani cunudanj nij so' a.

28

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Pabló yo'óo cu'naj Malta a

¹ Dan me se gaa cuchi' sa' núj yo'óo taj rihaan na ya'anj yo', ne xcaj núj cuentá se vaa yo'óo cu'naj Malta me yo' a. ² Ne nij síi chihanj yo'óo yo' ro', ve'e uxrá qui'yaj nij so' ga núj a. 'O se nicaj tuvi' ndo'o nij so' ga núj, ne che'é se caman' maan ne acoj tihá', ne che'é dan naran' nij so' ya'an cunuu guun núj a. ³ Gaa ne naran' Pabló 'o nánj rca', ne cuta' so' rihaan ya'an a. Ne che'é se ya'aan ndo'o ya'an, ne che'é dan curihanj 'o xcuáá yuvaá rque rca' yo', ne canó xo' ra'a Pabló a. ⁴ Ne gaa quene'en nij síi man rej yo' se vaa noco' xcuáá ra'a Pabló, ne cataj nij so' rihaan tuvi' nij so' a:

—Ya ya síj ticavi' yuvij me síi nihánj nanj á. 'O se nda' se quinanij so' rihaan na ya'anj, tzaj ne che'é se tumé so' cacun', ne che'é dan ne no xcuún so' gaa i'na' so' ma' —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

⁵ Tzaj ne nacunan' Pabló ra'a so', ne quinij xcuáá rihaan ya'an, ne ne qui'yaj chí'ij xcuáá a doj man Pabló a ma'. ⁶ Tzaj ne nij síi man yo'óo yo' ro', guun rá nij so' se vaa caraa cu'maan ra'a so', ase taj ni'yón cavi' so' ne naxru' so' rihaan yo'óo, tzaj ne gaa guun raan na'vij nij so' quiran' so' danj, ne gaa quene'en nij so' se vaa ne quiran' so' a doj se chí'ij, ne noná nij so' se nana nij so', ne cataj nij so' se vaa 'o ya'anj me Pabló a.

⁷ Dan me se nichrun' rej yo' me se naj to'óo síi uun chij doj rihaan yo'óo taj rihaan na ya'anj yo', ne Publio cu'naj so' a. Ne

nicaj tuvi' so' ga núj, ne va'núj güii ve'é taj ya'anj so' man núj a. ⁸ Dan me se nacaa ndo'o rej Publio yo', ne naj so' rihaan yuvéé, ne ran' ndo'o so' chi'ii tón a. Gaa ne catúj Pabló rej naj so', ne cachíin ni'yaj Pabló rihaan Diose che'é so', gaa ne cuta' Pabló ra'a Pabló xráá so', ne dan me se nahuun sa' so', qui'yaj Pabló a. ⁹ Gaa quisij qui'yaj Pabló danj, ne yo'ó nij síi anó chi'ii yanj yo'ó yo' ro', ca'na' nij so' uún rihaan Pabló, ne nahuun sa' nij so', qui'yaj Pabló a. ¹⁰ Gaa ne caráj cochroj uxrá nij so' rihaan núj, ne gaa curihanj núj yo'ó yo', ne rqué nij so' rihaan núj cunudanj nij rasuun cachiin man núj a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuchí' Pabló chuman' Romá a

¹¹ Dan me se cachén va'núj yavii, gaa ne cavii núj rque yo'ó rihoo che'é rihaan na ca'anj núj a. Ne xa' rihoo yo', tzaj ne rihoo quináj sa' tu'va yo'ó taj rihaan na ya'anj yo' nū' nij yavii avii nana yuvaá me yo', ne rihoo cavii chuman' Alejandra me yo', ne no se tinanga' roj ya'anj cuaté cu'naj Cástor ga Pólux rihaan rihoo yo' a. ¹² Dan me se cuchí' núj chuman' cu'naj Siracusa, ne va'núj güii caran' núj chuman' yo' a. ¹³ Gaa ne cavii uún rihoo chuman' Siracusa, ne cachén rihoo nichrun' tu'va na ya'anj, ne cuchí' rihoo ndaa chuman' Regio a. Gaa ne cachén 'o güii, gaa ne cavii 'o nana rej rque rihaan na ya'anj, ne ca'anj rihoo, ne rej vij güii cuchí' núj ndaa chuman' cu'naj Puteoli a. ¹⁴ Ne chuman' Puteoli ro', nari' núj doj tinúú ní', ne cachíin ni'yaj nij so' rihaan núj se vaa caran' núj chij güii ga nij so' a. Ne gaa quisij chij nij güii, ne nayón núj chrej, ne ca'anj núj chrej vaj ndaa chuman' Romá a. ¹⁵ Ne cuchí' nana che'é núj rihaan nij tinúú ní' síi yanj chuman' Romá, ne ca'na' nij so' nari' tuvi' nij so' ga núj chuman' cu'naj Foro de Apio do', chuman' cu'naj Tres Tabernas do' a. Ne gaa quene'en Pabló man nij so', ne nago' so' graciá rihaan Diose, ne nari' nucuj nimán so' a.

¹⁶ Ne gaa quisij catúj núj chuman' Romá, ne tacuachén tanuu uun chij rihaan 'o cientó tanuu man nij síi 'nij taga' rihaan yo'ó tanuu uun chij doj, ne ca'vej rá nij síi nicaj suun caran' Pabló rá 'o ve' ne cayáán orún' so' ga tanuu tumé man so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Pabló ga nij síi uun chij rihaan nij yuvii israelitá yanj chuman' Romá a

¹⁷ Dan me se cachén va'núj güii, gaa ne canacuún Pabló man nij síi uun chij rihaan nij yuvii israelitá yanj chuman' Romá se vaa cunuq chre' nij so' ga so' a. Ne gaa quisij cunuq chre' nij so', ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Xa' 'unj nihánj, tzaj ne taj vaj cacun' qui'yáá 'unj rihaan tuvi' ní' sij israelitá do',

rihaan se tucuanj xii ní' do' man tinuj. Tzaj ne tuvi' ní' síi yanj chuman' Jerusalén ro', numij nij so' manj ne tacuachén nij so' manj rihaan nij síi romanó adonj. ¹⁸ Ne nij síi romanó ro', taj se vaa taj che'é cavi' 'unj rá nij so' gaa naquiyaj cyu nij so' che'ej ma'. Ne guun rá nij so' quirij nij so' taga' manj a. ¹⁹ Tzaj ne cuta' ndo'o nij síi israelitá yo' cacun' xráj, ne che'é dan nó xcúnj cachinj ni'yaj rihaan síi cu'naj César se vaa ca'ne' so' cacun' che'ej a. Tzaj ne taj a 'o cacun' cuta' 'unj xráá soj sij man chiháán 'unj ma'. ²⁰ Che'é dan canacuún 'unj man nij soj ca'na' soj, che'é se guun rá 'unj quene'en 'unj man soj do', ca'mii 'unj ga soj do' a. 'O se che'é síi ca'vee qui'yaj cavi' sa' ní' sij israelitá me se numii 'unj 'yaj aga' ne' nihánj adonj —taj Pabló rihaan yo'ó nij síi israelitá yo' a.

²¹ Gaa ne cataj nij so' rihaan Pabló a:

—Xa' nij tuvi' ní' síi yanj estadó Judea, tzaj ne taj yanj cartá ca'neé nij so' rihaan núj nayaa núj ma'. Ne a 'o tinúú ní' ne ca'na' rihaan núj nata' nana chi'ii che'é so' rihaan núj ma'. ²² Ne vaa che'é cataj ma'án so' rihaan núj daj uun rá so', rá núj a. 'O se tucuaán ino noco' nij tuvi' nij soj me se ne'en núj se vaa me rej ma'an a'mii chi'ii yuvii che'é tucuaán yo' nanj á —taj nij so' rihaan Pabló a.

²³ Dan me se cacrón nij so' güii ca'na' uún nij so' ve' yanj Pabló, ne güii yo' me se ca'na' que'ee tuvi' nij so' a. Gaa ne nata' Pabló rihaan nij so' che'é suun uun chij Diose nimán yuvij do', rihaan chumij nihánj vaa güii do' a. Ne nayaa so' se tucuanj síi cu'naj Moisés do', nana cacrón nij síi nata' se nana Diose rihaan yanj gaa naá do', ne cataj xna'anj so' me che'é no xcúun nij so' cuchuman rá nij so' cunq nij so' se nana Jesucristó a. Dan me se asij na'yaan guun che'e so' ca'mii so' rihaan nij so', ne ndaa ca'anj güii navij ca'mii so' a. ²⁴ Ne ta'aj nij so' ro', cuchuman rá se nana so', ne yo'ó ta'aj nij so' ne cuchuman rá nana yo' ma'. ²⁵ Ne ne guun cuyaán rá cunudanj nij so' a ma'. Ne guun che'e nij so' ca'anj nij so' a. Tzaj ne gaa ataa ca'anj nij so', ne ca'mii Pabló orún' nana rihaan nij so', cataj so':

—Cunaj uxrá vaa nana nihánj nana rqué Nimán Diose rihaan xii ní' gaa ca'mii síi cu'naj Isaías síi nata' se nana Diose gaa naá rihaan nij so' a. ²⁶ Nana ca'mii Isaías rihaan nij so' me nana ca'mii ma'an Diose rihaan so' a: "Cuchi' so' rihaan nij so' ne cataj xna'anj so' rihaan nij so' se vaa catuu uxrá nana xreé nij so', tzaj ne se xcaj nij so' cuentá ma'. Ne ni'yaj uxrá nij so', tzaj ne se quene'en nij so' ma'. ²⁷ 'O se caráán ma'an nij yuvii nihánj rihaan nij so' che'é rej na'vej rá nij so' quene'en ma'an nij so', ne caráán nij so' xreé nij so', che'é rej na'vej rá nij so' cunq nij so' uún a. Ne ne atúj nana

nimán nij so', 'yaj nij so', che'é yan na'vej rá nij so' xcaj nij so' cuentá ne canicaj nimán nij so' ma'. 'Q se na'vej rá nij so' nahuun sa' nimán nij so' qui'yáa 'un̄j a man adon̄j", me se nanā Diose ca'mii síi cu'naj Isaías gaa naá a. ²⁸ Che'é dan xcaj soj cuentá se vaa aj ca'an̄j nanā nihán̄j rihaan nij síi yan̄j, ne nij so' me síi cuchuman̄ rá se vaa tinanii Diose man nij so' rihaan chrej chi'ii uun chij nimán nij so' a. 'Q se nij so' me síi cun̄o ya nanā nihán̄j nan̄j á —taj Pabló rihaan nij síi uun chij rihaan nij yuvii israelitá yan̄j chuman' Romá yo' a.

²⁹ Sij ca'mii so' dan̄j, gaa ne cavii nij yuvii israelitá yo' ca'an̄j nij so', ne ca'mii canó tuvi' ma'an̄ nij so' gā tuvi' nij so' a.

³⁰ Dan me se vij ya yo' cayáan Pabló chuman' Romá yo', ne ma'an̄ so' go' tu'vee ve' ne so' a. Ne ve'é ca'mii so' gā cunudan̄j nij síi ca'na' n̄i'yaj man so' a. ³¹ Ne ca'mii natáj so' che'é suun uun chij Diose nimán yuvii do', rihaan chumii nihán̄j vaa güii do', ne tucu'yón so' se nanā Jesucristó s̄j 'nij ra'a man ní', ne a doj ne chuchu'vi' so', ne ne caráan̄ nii chrej rihaan so' qui'yaj so' dan̄j a ma'.

Nihánj me 'o yanj cartá qui'yaj síi cu'naj Pablo ca'néé so' rihaan nij yuvii noco' man Diose yanj chuman' cu'naj Romá a

¹ 'Uñj me síi cu'naj Pablo, ne 'yaj sunj rihaan Jesucristó a. Dan me se canacúin Jesucristó mán 'uñj guún 'uñj apóstol che'é rej nata' 'uñj se-nana Diose nana sa' rihaan yuvii, ² ne dan me se gaa naá cataj Diose rihaan nij síi nata' se-nana Diose gaa naá, ne vaa güii tñanaii ya Diose man yuvii rihaan sayuun, ne cuno nij síi nata' se-nana Diose, ne cachrón nij so' nana ca'mii Diose rihaan yanj cu'naj danj Diose nanj adonj.

³⁻⁴ Dan me se cataj xna'anj Diose che'é Jesucristó sij 'nij ra'a man ní', ne dan me se ta'nii Diose me Jesucristó, ne sij noco' xna'anj tuvi' ga síi cu'naj David síi cane gaa naá me so', ne dan me se ase vaa nee man síi cu'naj David ro', danj vaa nee man so' uún, tzaj ne cavi' so', gaa ne cunuu i'na' uún so', ne che'é dan me ne'en ní' se vaa ya ta'nij Diose me so' ne síi sa' nimán me uún so' a.

⁵ Inanj che'é Jesucristó me qui'yaj Diose se luj che'ej se vaa cune' Diose manj ca'anj 'uñj rihaan nij yuvii yanj a. Dan me se ne ca'anj 'uñj rihaan nij yuvii israelitá ma'. Tzaj ne ca'anj 'uñj rihaan nij yuvii yanj, ne dan me se me rá Diose cataj xna'anj 'uñj se-nana Diose rihaan nij yuvii yanj yo', che'é rej cuchuman rá nij so' nana sa' yo', gaa ne cuno nij so' rihaan Diose adonj. ⁶ Ne yuvii yanj me ta'aj nij soj uún, ne canacúin Jesucristó man ma'an soj sij yanj canoco' soj man so' adonj.

⁷ Dan me se 'yáa 'uñj yanj nihánj ca'nej 'uñj rihaan nij soj sij yanj chuman' Romá sij 'ee ndo'o rá Diose man, ne dan me se canacúin Diose man soj guun soj síi gaa sa' nimán, ne me raj qui'yaj Rejní' Diose qui'yaj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' qui'yaj se luj che'é soj, ne me raj gaa xej nimán soj, qui'yaj uún roj so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me ndo'o rá síi cu'naj Pablo cuchí' so' chuman' Romá a

⁸ Cuno yuvii man nu' cachra' rihaan chumij se vaa amán rá nij soj ni'yaj soj Diose, ne che'é dan me nago' 'uñj gracia rihaan Diose, ne racuíj Jesucristó mán 'uñj nago' 'uñj gracia rihaan Diose che'é cunudanj soj ei. ⁹ Dan me se 'yaj suun 'uñj rihaan Diose, ne natá' 'uñj nana sa' se-nana ta'nii Diose síi cu'naj Jesucristó, ne che'é dan ne'en Diose se vaa ya ya niganj achíin ni'yáj rihaan Diose che'é soj ei. ¹⁰ Ne gaa achíin ni'yáj rihaan Diose, ne achíin ni'yáj che'é soj, ne

dan me se achíin ni'yáj rihaan Diose se vaa ca'vej so' cuchij chiháan soj vaa güii, ¹¹ ne me raj quene'enj man soj, ne me raj narquej chrej nucuaj man soj, che'é rej quinarí' nucuaj nimán soj a. ¹² Dan me se nucuaj ndo'o rá cunudanj ní' man tuvi' ní', ne che'é dan me asa' nari' tuvi' ní', ne narque ní' chrej nucuaj man tuvi' ní' á. ¹³ Ne me raj quene'en soj se vaa guun que'ee güii cachronj cuchij chiháan soj, tinuj, nocoj. Tzaj ne ne ca'vee cuchij, che'é se vaa ndo'o suun rihanj, tzaj ne ase vaa natá' 'uñj rihaan yo'ó nij yuvii yanj ro', danj gaa guee nata' 'uñj rihaan soj a. Ndaa síj, gaa ne cunuu rii doj tuvi' ní', qui'yaj ní' adonj. ¹⁴ Dan me se che'é se no xcúin 'uñj nata' 'uñj rihaan cunudanj nij yuvii yanj ro', che'é dan nata' 'uñj rihaan soj, ne dan me se rihaan nij síi man chuman' nocoj do', rihaan nij síi yanj quij do', rihaan nij síi avii raq do', rihaan nij síi ne nicaj cuentá do', rihaan cunudanj nij so' natá' 'uñj a. ¹⁵ Che'é dan niha' ndo'o raj cuchij chuman' Romá ca'mii natáj 'uñj se-nana Diose nana sa' rihaan soj uún adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa vaa ndo'o yu'vee nó se-nana Diose nana sa' a

¹⁶ Taj a doj chrej na'aj nó rihanj ca'mij se-nana Diose nana sa' ma'. 'O se nana nucuaj uxrá me se-nana Diose, ne dan me se ca'mii Diose se-nana Diose cuno yuvii, ne cuchuman rá nij yuvii cuno nij yuvii nana, ne tñanaii Diose man nij yuvii rihaan sayuun, ne dan me se asino yaan me rá Diose tñanaii Diose man nij yuvii israelitá rihaan sayuun, ne me rá uún Diose tñanaii Diose man nij yuvii yanj rihaan sayuun uún adonj. ¹⁷ Dan me se cataj se-nana Diose rihaan ní' se vaa ca'vee cunuu sa' nimán ní' rihaan Diose, qui'yaj Diose, gaa ne amán rá ní' ni'yaj ní' Diose, ne che'é dan cunuu sa' nimán ní' rihaan Diose a. Ndaa síj, gaa ne cuchuman doj rá ní' ni'yaj ní' man Diose a. Veé 'o cuyaan vaa nana nihánj ga nana no rihaan danj Diose, taj yo' se vaa: "Maan che'é se amán rá ní' ni'yaj ní' man Diose, che'é dan cunuu sa' nimán ní', ne gaa i'na' ní' rihaan Diose nu' cavii nu' ca'anj adonj", taj danj Diose a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é cacun' qui'yaj yuvii a

¹⁸⁻¹⁹ Aj cataj xna'anj Diose síi nicun' xta' rihaan ní' se vaa a'maan rá Diose ni'yaj Diose cunudanj se chí'ii 'yaj nij yuvii, ne me rá Diose xcaj nij yuvii cuentá se vaa síi uun chij sa' me so', ne che'é dan qui'yaj Diose daj a rasuun man rihaan chumij nihánj ni'yaj yuvii a. Aj ne'en yuvii rasuun, ne xcaj nij yuvii cuentá se vaa síi uun chij sa' ndo'o me Diose, tzaj ne inanj cacun' 'yaj nij yuvii, ne che'é dan taj se 'yá' cuno nij yuvii nana ya a ma'. Che'é dan me a'maan rá Diose

ni'yaj Diose man nij yuvij a. ²⁰ Dan me se gaa qui'yaj Diose chumii, ne curuvi' nu' rasuun qui'yaj Diose ni'yaj yuvij, ne nuvi' ma'an Diose ni'yaj yuvij, tzaj ne ne'en yuvij nij rasuun qui'yaj Diose, ne xcaj nij yuvij cuentá se vaa síi uun chij ndo'o me Diose, ne dan me se xcaj nij yuvij cuentá se vaa ya orún' so' me Diose, ne xcaj nij yuvij cuentá se vaa gaa nucuj ndo'o Diose nu' cavii nu' ca'anj, rá Diose a. Che'é dan sese cataj nij yuvij se vaa ne ne'en nij yuvij daj vaa Diose, ne síi ne me nij yuvij nanj adonj. ¹ Q se aj quene'en nij yuvij nu' rasuun qui'yaj Diose adonj.

²¹ Dan me se aj quene'en nij yuvij daj vaa Diose, tzaj ne ne cataj nij yuvij se vaa sa' vaa Diose ma'. Ne nago' nij yuvij gracia' rihaan Diose ma'. Me rá nij yuvij cavii raá ma'an nij so' daj vaa Diose, tzaj ne se guun nucuj nij so' qui'yaj nij so' danj ma'. Che'é dan inanj raá ma'an nij so' vaj nij so', ne ne ca'vee xcaj nij so' cuentá a ma'. ²² Síi cuu raá me nij so', taj ma'an nij so', tzaj ne ca'mii ne nij so', ne tananj nahuun nij so' síi ni'yon doj a. ²³ Diose me síi vé'e ndo'o vaa, ne daj chihaa nj me avi' so', ne che'é dan ne xcuún yuvij canoco' yuvij man so' adonj. Tzaj ne na'vej rá nij yuvij canoco' nij yuvij Diose ya ma'. Maan se yuvij do', xtáj do', xcuu do', xcuáa do', tinanga' nij yuvij, ne yo'ó rasuun 'anj ni'ya uun rihaan yo'óó nihánj tinanga' nij so', ne taj nij so' se vaa ya'anj me tinanga' nij so', taj nij so' nanj adonj.

²⁴ Che'é dan ca'ne' rá Diose ga nij so' qui'yaj nij so' me se nij me rá ma'an nij so' qui'yaj nij so', ne inanj se nij ndo'o qui'yaj nij so' nanj adonj. Dan me se qui'yaj ndo'o nij so' cacun' man ma'an nij so', ne inanj se nij qui'yaj nij so' ga tuvi' nij so', ²⁵ ne se nana Diose nana ya ne ca'vej nij so' cunó nij so' a ma'. Maan se nana ne cuno nij so' nanj adonj. Ne na'vij nij so' rihaan nij rasuun qui'yaj Diose, tzaj ne rihaan ma'an Diose ne na'vij nij so' ma'. Ne Diose me síi guun chij uxrá rihaan cunudanj rasuun nu' cavii nu' ca'anj adonj. Veé danj gaa ya ei.

²⁶ Che'é dan ca'ne' rá Diose ga nij yuvij qui'yaj ma'an nij yuvij se nij, ne nij chana me se ne ca'vej rá nij chana cotoj nij no' ga nica nij no' a ma'. ¹ Q se naqui'yaj nij ta'aj nij chana chii man nij chana, ne otoj nij no' ga tuvi' chana ma'an nij no' nanj adonj. ²⁷ Ne adi' se 'yaj nij chana ga tuvi' chana nij no' ro', danj qui'yaj guce' nij snó'o uún ga tuvi' snó'o so' uún nanj adonj. Dan me se síj cotoj nij snó'o ga nica nij so', ne guun rá nij so' cotoj nij so' ga tuvi' snó'o nij so', ne nij ndo'o qui'yaj nij snó'o, ne quiran' nij so' sayuun che'é se nij qui'yaj nij so' adonj.

²⁸ Ne ca'vej rá nij yuvij quene'en nij yuvij daj vaa Diose a ma'. Che'é dan ca'ne' rá Diose ga nij yuvij, ne navij raá nij yuvij snúú

nanj á. Ndaa síj, gaa ne inanj se nij 'yaj nij yuvij, ne dan me se 'yaj nij so' inanj se na'vej rá Diose qui'yaj nij so' nanj adonj. ²⁹ Quij vaa nimán nij yuvij a. Inanj me rá nij yuvij guun nij yuvij síi ru'vee doj, ne uun xcoj ruvaa rá nij yuvij ni'yaj nij so' tuvi' nij so' a. Ticavi' nij yuvij tuvi' nij yuvij, gaa ne anicaj nij yuvij unu' nij so' a. Nano' ndo'o nij yuvij daj qui'yaj nij yuvij, qui'yaj chi'ii nij yuvij man tuvi' nij yuvij a. Nanó nij so' cuentó ne che'é tuvi' nij so', ³⁰ ne nij a'mii nij so' che'é tuvi' nij so' a. Na'vej uxrá rá nij so' ne'en nij so' Diose a ma'. Inanj nana xcoj ruvaa a'mii nij so' ga tuvi' nij so' a. Síi sa' uxrá me nij so', rá nij so', ne che'é dan guun chij nij so', rá nij so' a. Niganj yaj a'yuj nuchruij raá nij so' daj gaa qui'yaj nij so', qui'yaj chi'ii nij so' man tuvi' nij yuvij a. Ne uno nij so' a'mii rej nij so' a'mii nii nij so' a'mii a ma'. ³¹ Síi ni'yon me nij so', ne a 'ó tuvi' nij so' ne nucuj rá ni'yaj man nij so' a ma'. Ne 'ee rá nij so' tuvi' nij so' ma'. ³² Ne'en nij so' se vaa quiran' nij so' sayuun, qui'yaj Diose, tzaj ne ne acaj nij so' cuentá ni'yaj nij so' nana a'mii Diose a ma'. Maan se inanj cacun' 'yaj nij so', ne ndaa niha' rá nij so' ni'yaj nij so' man yo'ó yuvij 'yaj cacun' adonj.

2

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Diose asa' ca'ne' Diose cacun' che'é 'o' o' yuvij a

¹ Me che'é taj so' se vaa orún' tuvi' so' tumé cacun' ga. ¹ Q se 'o' cuyaán vaa cacun' 'yaj ma'an so' ga cacun' 'yaj tuvi' so', ne sese cuta' so' cacun' xráa tuvi' so', ne cuta' uún nii cacun' xráa ma'an so' adonj. ² Ya uxrá Diose me síi ca'ne' cacun' che'é cunudanj síi 'yaj danj adonj. Dan me se inanj nana ya ca'mii Diose güii ca'ne' so' cacun' che'é yuvij, ne nu' síi chi'ii ro', quiran' ndo'o nij so' sayuun, qui'yaj Diose ei. ³ Dan me se utá' so' cacun' xráa tuvi' so', ne 'o' cuyaán vaa cacun' 'yaj ma'an so' uún a. Asa' ca'vee quinanij so' rihaan sayuun asa' ca'ne' Diose cacun' che'é cunudanj yuvij, rá so' ga. ⁴ Me che'é ne guun ya rá so' se vaa me rá Diose qui'yaj sa' Diose che'é so' ga. Ne me rá uún Diose caraa x'naa Diose che'é so' adonj. Na'vej rá Diose qui'yaj Diose sayuun man so' ma'. Ne ne'en so' ase Diose me síi 'ee rá ni'yaj man so' a. Ne me rá Diose canicaj nimán so' canoco' so' man so' adonj.

⁵ Tzaj ne veé dan me se na'vej uxrá rá so' tanáj so' chrej noco' so', ne na'vej rá so' canicaj nimán so' canoco' so' man Diose ma'. Ne vaa güii ca'ne' Diose cacun' che'é yuvij, ne ca'mii ya Diose, ne caxrii yuvaa Diose man cunudanj nij síi tumé cacun', ne dan me se caxrii yuvaa Diose man ma'an so' uún adonj. Ma'an so' qui'yaj caxrii yuvaa Diose man so' nanj á. ⁶ Dan me se ca'ne'

Diose cacun' che'é 'o 'o yuvij, ne sese sa' qui'yaj yo'o so', ne sa' qui'yaj Diöse ga so', ne sese yo'o so' qui'yaj cacun', ne ca'anj so' rihaan ya'an, qui'yaj Diöse a. Danj gaa qui'yaj Diöse adonj.

⁷ Dan me se ta'aj yuvij racu'ij man tuvi' nij so', ne inanj 'yaj nij so' se sa' che'é tuvi' nij so', che'é rej cataj Diöse se vaa sa' qui'yaj nij so' a. Me rá nij so' cayáan nij so' ga Diöse nu' cavii nu' ca'anj, ne ya uxrá danj gaa qui'yaj Diöse á. Cayáan nij so' ga Diöse nu' cavii nu' ca'anj, qui'yaj Diöse adonj. ⁸ Xcoj ruvaa ndo'o rá yo'ó ta'aj yuvij, ne ne uno nij so' nana ya ma'. Maan se tucuáan chí'ij inanj noco' nij so', ne che'é dan caxri'ij yuvaa Diöse man nij so' a. ⁹ Qui'yaj Diöse sayuun man cunudanj nij síi qui'yaj se nij, ne quiran' ndo'o nij so' sayuun, qui'yaj Diöse, ne asino ca'ne' Diöse cacun' che'é nij síi israelitá, gaa ne guun che'e so' ca'ne' so' cacun' che'é nij yuvij yanij a.

¹⁰ Tzaj ne sa' uxrá qui'yaj Diöse ga nij yuvij qui'yaj se sa', ne Diöse me síi cataj se vaa sa' qui'yaj nij so', ne gaa xej nimán nij so', ne se cuchu'vi' nij so', qui'yaj Diöse ma'. Danj qui'yaj uún Diöse che'é nij yuvij israelitá qui'yaj se sa', gaa ne danj qui'yaj uún so' che'é nij yuvij yanij a. ¹¹ Veé 'o cuyaan vaa cunudanj ní' rihaan Diöse, ne 'o cuyaan qui'yaj Diöse che'é 'o 'o ní', ne dan me se ase vaa qui'yaj ní' gaa cayáan ní' rihaan chumij nihánj ro', danj gaa guée qui'yaj Diöse ga ní' adonj.

¹² Yuvij noco' se-tucuanj Moisés me nij yuvij israelitá, ne che'é dan, sese ne 'yaj nij yuvij israelitá nu' se-tucuanj Moisés, ne qui'yaj Diöse sayuun man nij so' a. Ne noco' nij yuvij yanij se-tucuanj Moisés, tzaj ne ne'en ma'an nij so' daj me rá Diöse qui'yaj nij so', ne che'é dan quiran' nij so' sayuun sese se ca'vej rá nij so' qui'yaj nij so' ndaa vaa taj Diöse adonj. ¹³ Ca'vee se ne'en uxrá ní' daj vaa se-tucuanj Moisés, tzaj ne sese se qui'yaj ní' ndaa vaa taj tucuáan yo', ne se cunuun sa' nimán ní' rihaan Diöse ma'. Tzaj ne sese qui'yaj ní' ndaa vaa taj tucuáan yo', ne ya cunuun sa' nimán ní' rihaan Diöse adonj. ¹⁴ Nda' se ne ne'en nij yuvij yanij se-tucuanj Moisés, tzaj ne avii inanj raá ma'an nij so' qui'yaj ma'an nij so' ndaa vaa me rá Diöse qui'yaj yuvij adonj. Ne'en ní' se vaa 'yaj ma'an nij so' se vaa me rá Diöse qui'yaj nij so', ne xcaj ní' cuentá se vaa nicaj nij so' tucuáan me rá Diöse canoco' yuvij, ¹⁵ ne che'é se vaa 'yaj nij so' ro', che'é dan ne'en ní' se vaa ne'en ma'an nij so' daj me rá Diöse qui'yaj yuvij, ne dan me se sese 'yaj nij so' se nij, ne ne'en ma'an nij so' se vaa na'vej Diöse qui'yaj nij so' danj a. Ne nuchruj raá nij tuvi' nij so' me tucuáan sa' qui'yaj nij so', ne che'é dan ne'en ní' se vaa ya ne'en nij so' daj me rá Diöse qui'yaj nij

so' adonj. ¹⁶ Ne danj gaa ca'ne' Diöse cacun' che'é nij so' giüi ca'ne' Diöse cacun' che'é nimán yuvij á. Danj a'mii se-nana Jesucristó nana sa' a'mij rihaan yuvij ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne noco' sa' nij yuvij israelitá se-tucuanj Moisés ma'

¹⁷ Tzaj ne ya yuvij israelitá mé so', rá so' á. Nucuj rá so' se vaa cavij sa' so', qui'yaj se-tucuanj Moisés, ne ne'en so' Diöse, rá so' á. ¹⁸ Ne'en so' daj me rá Diöse qui'yáa so', ne tucuyón so' se-tucuanj Moisés, ne inanj sa' 'yáa so', rá ma'an so' á. ¹⁹ Ne'en ma'an so' tahaan so' chrej man nij yuvij aráan rihaan, rá so' á. ²⁰ Ne'en so' tucuyón so' man nij yuvij ni'yon do', man nij xnii do', rá so' á. Che'é se tucuyón so' se-tucuanj Moisés, ne che'é dan ne'en so' nu' nana ya, rá so' á. ²¹ Sese ne'en so' tucuyón so' man yo'ó yuvij ro', me che'é na'vej rá so' tucuyón so' man ma'an so' ga. A'mii natáj so' rihaan yuvij se vaa se qui'yaj ituu yuvij ma'. Tzaj ne ma'an so' me síi ituu, ne me che'é 'yaj ituu so' ga. ²² Se cotoj yuvij ga nica tuvi' yuvij, taj so', tzaj ne me che'é otoj so' ga nica tuvi' so' ga. Nij ndo'o vaa ya'anj acóy yuvij, rá so', tzaj ne me che'é 'yaj ituu so' sa'anj nuu tacóo nij ya'anj yo' ga. ²³ Sa' uxrá 'yáa so' uno so' nu' se-tucuanj Moisés, taj so', tzaj ne veé dan me se 'yaj ndo'o so' cacun' na'vej rá Diöse qui'yáa so', ne che'é dan a'nga' nacoj yuvij ni'yaj nij yuvij Diöse, 'yáa so' adonj. ²⁴ 'O se aj qui'yaj soj ndaa vaa taj nana no rihaan danj Diöse adonj. Nanj taj danj Diöse, ne: "Ma'an soj sij israelitá 'yaj a'mii yuvij yanij nana nij che'é Diöse á". Nihánj me nana ca'mii Diöse che'é ma'an soj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me rá Diöse canoco' nimán yuvij man Diöse a

²⁵ Cuta' nii ta'nga' man nee mán so' asanj. Cunaj vaa yo', sese ya' uno so' nana ca'mii Diöse, tzaj ne sese ne uno so' se-nana Diöse, ne taj se gún' man ta'nga' yo' ma'. ²⁶ Ne xa' síi yanij, tzaj ne sese 'yaj so' se vaa me rá Diöse qui'yaj yuvij, ne ase vaa síi taj ta'nga' man ro', danj vaa guée so' rihaan Diöse adonj. ²⁷ Dan me se ne'en so' sij israelitá nu' se-tucuanj Moisés, ne cuta' nii ta'nga' mán so', tzaj ne sese se cunó so' rihaan Diöse, ne cuta' nii cacun' xráa so', cataj nii se vaa sa' doj 'yaj síi yanij ase 'yáa so' á. Nda' se taj ta'nga' táa man síi yanij, tzaj ne 'yaj so' ndaa vaa me rá Diöse qui'yaj so' a, cataj nii a.

²⁸ Tzaj ne ca'vee se qui'yaj yo'o so' nu' se-tucuanj nij yuvij israelitá, tzaj ne nuveé sij israelitá ve'é noco' man Diöse me so', qui'yaj tucuáan yo', ni'yaj Diöse ma'. Ca'vee se cuta' nii ta'nga' nee man yo'o so', tzaj ne se ca'vee guun so' síi sa' uno rihaan Diöse, qui'yaj ta'nga' yo' ma'. ²⁹ Ca'vee se nu' nana no rihaan yanj noco' yo'o so', tzaj ne nuveé sij israelitá ve'é noco' man Diöse me so',

qui'yaj yanj yo', nì'yaj Diose ma'. Tzaj ne me ma'an síu noco' ya man Diose ne nahuun sa' nimán, ne ase vaa yo' o yuvií israelitá ro', danj gaa so' rihaan Diose, ne ca'vee se ca'mii yuvií nana chi'ij che'é so', tzaj ne ne rihuun rá so' ma'. 'Q se ma'an Diose cataj se vaa sa' uxrá qui'yaj so' adonj.

3

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose che'é nij yuvií israelitá a

¹ A me se ca'vee doj qui'yaj canaán ní' sji israelitá, rá so' ga. Ne a me rasuun quirí' ní' qui'yaj yan ata' ní' ta'nga' ga. ² 'Q se vaa se uun ya ní' sji israelitá ei. Dan me se asino cataj xna'anj Diose nu' se-nana Diose rihaan xii ní' gaa naá, ne nucuaj rá Diose man ní' se vaa cutumé sa' ní' se-nana so', ne se quini'yón ní' man yo', rá Diose a. ³⁻⁴ Ta'aj tuvi' ní' ne cuchuman rá nì'yaj se-nana Diose ma'. Tzaj ne taj se 'yaj ma'. A 'ó güi se quini'yón Diose nana ca'mii so' rihaan ní' sji israelitá ma'. Nucuaj rá ní' man so' se vaa qui'yaj so' cunudanj se vaa cata' tu'va so', ne dan me se ca'vee se nana ne a'mii nu' yuvií, tzaj ne ya vaa cunudanj nana ca'mii Diose adonj. Danj Diose taj se vaa sese cunq yuvií nana a'mii Diose, ne xcaj yuvií cuentá se vaa ya a'mii so', ne sese nana' nij yuvií cacun' xráá Diose, ne a 'ó cacun' se nari' yuvií xráá Diose ma'. Danj a'mii danj Diose che'é ma'an Diose nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sa' uxrá 'yaj Diose axrj yuvaa Diose man yuvií tumé cacun' a

⁵ Vaa ta'aj nij yuvií cataj: "Me che'é yuvaa Diose man ní' gaa 'yaj ní' cacun' ga. Nese tananj sa' 'yaj ní', gaa ne ca'vee xcaj nii cuentá, gaa ne quene'en nii se vaa ní' ro', me síu chi'ij ne orún' raa Diose ro', me síu sa', cataj nii a". Danj cataj ta'aj nij yuvií, ⁶ tzaj ne ne chihán' uxrá tu'va nij so' danj a ma'. 'Q se sa' uxrá vaa 'yaj Diose axrj yuvaa Diose man yuvií tumé cacun', ne dan me se no xcuún Diose ca'ne' Diose cacun' che'é cunudanj yuvií, ne che'é dan no xcuún so' qui'yaj so' sayuun man yuvií qui'yaj cacun' adonj. ⁷ Ne vaa ta'aj nij yuvií cataj uún a: "Sese a'mii ne 'unj, ne sa' 'yá, gaa ne doj xcaj nii cuentá se vaa Diose me síu a'mii nana ya a. Sa' uxrá vaa Diose, cataj nii a. Yuvií ro', me síu a'mii ne, ne orún' Diose me síu a'mii nana ya, cataj nii a. Che'é dan me taj che'é cuta' Diose cacun' xráj ma'". Danj a'mii uún ta'aj nij yuvií, ⁸ ne taj uún nij so', ne: "Sa' doj qui'yaj ndo'o ní' cacun', gaa ne cavij sa' Diose doj, qui'yaj ní' á", taj uún nij yuvií a. Ne a'mii nij so' nana nij che'é núj, ne taj nij so' se vaa 'o cuyaán vaa nana a'mii núj ga nana a'mii nij so', taj nij so', a'mii ne nij so'

a. Ve'é uxrá qui'yaj Diose, sese qui'yaj Diose sayuun man nij síu ne yo' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunudanj yuvií tumé cacun' a

⁹ Me nana ca'mii ní' che'é ní' sji israelitá ga. Sa' doj vaa ní' rihaan nij yuvií yanij na'. Taj ma'. Maan se aj cataj 'unj se vaa 'o cuyaán vaa se quij qui'yaj ní' sji israelitá ga se quij qui'yaj nij yuvií yanij, ne cunudanj ní' tumé cacun' a. ¹⁰ Ase vaa nana taj 'unj ro', danj vaa nana no rihaan danj Diose a. Taj yo': "Taj yan vaj a yo' o yuvií sa' ma'. ¹¹ A 'ó yuvií ne ne'en daj vaa Diose ma'. A 'ó yuvií ne tucu'yón daj vaa Diose ma'. ¹² Tanáj cunudanj yuvií se-tucuanj Diose, ne taj se gún' man nij yuvií a ma'. A 'ó yuvií ne 'yaj se sa' ma'. ¹³ Ase vaa ri'yuj nee man xnangá naj rihaan santó ro', danj vaa ri'yuj nana a'mii nij síu tumé cacun' yo' adonj. 'Q se nana tiha' yu'unj a'mii nij so', ne dan me se ase vaa na xnaj man tu'va xcuáá ro', danj vaa nana tu'va nij so', ne 'yaj chi'ij nij so' man nimán yuvií adonj. ¹⁴ Dan me se inanj a'mii chree nij so' che'é tuvi' nij so' a. ¹⁵ Cheé ndaa unánj nij so' ga tacóo nij so', che'é rej ticavi' nij so' tuvi' nij so' a. ¹⁶ Doj a rá' vaj nij so' 'yaj nij so' sayuun a. ¹⁷ Doj a rá' vaj nij so', ne unu' nij so' ga tuvi' nij so' a. Ne a 'ó tucuáán sa' ne ne'en nij so' nica'j nij so' ma'. ¹⁸ Ne chu'vi' nij so' qui'yaj Diose sayuun man nij so' ma'". Danj vaa taj danj Diose che'é cunudanj yuvií nanj adonj.

¹⁹ Dan me se yuvií noco' se-tucuanj Moisés me ní' sji israelitá, ne dan me se ne'en ní' se vaa nu' nana yo' nana no rihaan danj Diose ro', taj xna'anj rihaan ní' daj vaa ma'an ní' a. Ndaa sji, gaa ne guun na'aj ní' ga yo' o nij yuvií man rihaan chumií nihánj, ne quene'en cunudanj ní' se vaa vaa che'é qui'yaj Diose sayuun man ní' nanj adonj. ²⁰ 'Q se taj a yo' o yuvií ne quisij qui'yaj nu' ndaa vaa taj se-tucuanj Moisés, ne che'é dan taj se 'yá' cunuu sa' a doj yuvií rihaan Diose qui'yaj tucuáán yo' a ma'. Maan se nari' yuvií se-tucuanj Moisés, ne xcaj yuvií cuentá se vaa ya ya sji tumé cacun' me ma'an nij yuvií rihaan Diose ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunudanj yuvií cuchumán rá nì'yaj man Jesucristó ro', cunuu sa' nij so' rihaan Diose a

²¹ Ne yaj me se tihaan Diose rihaan yuvií daj qui'yaj so' ne tinavij so' cacun' che'é yuvií a. Dan me se se cunuu sa' yuvií qui'yaj inanj nana ca'mii Diose rihaan síu cu'naj Moisés ma'. 'Q se cataj danj Diose cataj nij síu nata' se-nana Diose gaa naá cataj se vaa ²² cuchuman rá yuvií nì'yaj yuvií Jesucristó, gaa ne tinavij Diose cacun' che'é nij yuvií, ne cunuu sa' nij yuvií rihaan Diose a. Taj a 'ó yuvií ino' vaa rihaan Diose ma'. ²³ 'Q se cunudanj yuvií tumé cacun' nanj adonj.

Ne quisij uxrá nij yuvij cunu sa' inañj nij yuvij ndaa vaa Diose a ma'. ²⁴ 'Q se maan che'é rej cunuu 'ee rá Diose man cunudanj yuvij ne qui'yaj ma'an Diose se luj che'é nij yuvij me ca'vee tinavij Diose cacun' che'é nij yuvij adonj. Dan me se ca'née Diose man Jesucristó rihaan chumij, che'é rej ca'nee so' cacun' xráá nij sí amán rá ni'yaj man so', ²⁵ ne dan me se ca'née Diose man Jesucristó nayan Jesucristó rihaan yuvij tumé cacun', ne cuchuman rá nij sí tumé cacun' se vaa cavi' Jesucristó che'é nij so', ne quinanii nij so' rihaan sayuun nanj adonj. Dan me se ne'en ní' se vaa tinavij Diose cacun' che'é yuvij, ne xcaj ní' cuentá se vaa vaa nicá rá Diose gaa tinavij Diose cacun' che'é nij yuvij cane gaa naá a. Yuvij cane gaa naá ro', ne quiran' nij so' sayuun che'é cacun' tumé nij so' ma'. ²⁶ Maan se caráj x'naa Diose, ne na'vij Diose ndaa se cavi' Jesucristó, gaa ne quinavij cacun' che'é nij sí cane gaa naá sí amán rá ni'yaj man Diose a. Ne xcaj uún ní' cuentá se vaa vaa nicá rá Diose gaa a'ne' so' cacun' che'é yuvij yanj rihaan chumij cuano a. Dan me se nicá vaa rá Diose, ne uun nucuj Diose tinavij so' cacun' tumé cunudanj ní' sji amán rá ni'yaj man Jesucristó, gaa ne guun ní' sí sa' rihaan Diose adonj.

²⁷ Se-tucuanj Moisés me se taj se 'yaj tucuaán yo' che'é cacun' tumé yuvij ma'. Dan me se nuveé che'e suun sa' qui'yaj suun ní' me navij cacun' xráá ní' ma'. Maan se che'é se amán rá ní' ne'en ní' Jesucristó, che'é dan navij cacun' tumé ní' adonj. Che'é dan se guun cataj ní' maan che'é se cuno ní' nu' nana cataj xna'anj Diose rihaan Moisés, che'é dan guun ní' sí sa' ma'. Se ca'mii ní' danj ma'. Maan se inañj che'é Jesucristó me quinanii ní' rihaan sayuun nanj adonj. ²⁸ Dan me se cuchuman rá yuvij ni'yaj yuvij man Jesucristó, ne quinavij cacun' xráá yuvij yo' a. Taj se 'yaj ase ca'vee daj a se luj qui'yaj nij yuvij ma'. Maan se inañj che'é Jesucristó navij cacun' xráá yuvij nanj adonj. Dan me nana guun ya rá ní' cuno ní' adonj. ²⁹ Ne nuveé se-Diose inañj ní' sji israelítá me Diose ma'. 'Q se se-Diose taran' nij yuvij man rihaan chumij me Diose nanj adonj. ³⁰ Orún' Diose nicun', ne sese cuchuman rá nij yuvij israelítá ni'yaj nij yuvij Diose, ne cataj Diose se vaa sa' qui'yaj nij so', ne sese cuchuman rá yuvij yanj ni'yaj nij so' Diose, ne cataj uún Diose se vaa sa' qui'yaj nij so' uún nanj adonj.

³¹ Dan me se aj cataj núj se vaa taj se gún' man nana cataj xna'anj Diose gaa naá, rá soj na'. Daj chihaj mǐj se guun danj rá soj ma'. Vaa se gún' man yo' ei. Vaa che'é ndo'o cuchruj Moisés tucuaán ca'mii Diose che'é ní' ei. Inañj danj a'mii núj nanj adonj.

4

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj sí cu'naj Abraham, ne cunuu sa' so' rihaan Diose a

¹ Sí cu'naj Abraham me se xji ní' sji israelítá me so' gaa naá, ne ne'en ní' se vaa nuveé che'e se vaa qui'yaj ma'an so' me cavii sa' so' ma'. ² 'Q se ne nó xcúun Abraham cataj Abraham se vaa maan che'é se sa' qui'yaj so', che'é dan guun niha' rá Diose ni'yaj Diose man so' ma'. Taj che'é ca'mii so' danj ma'. Ne'en Diose se vaa ne ya vaa nana yo' ma'. ³ Maan se ma'an danj Diose taj: "Cuchumán rá sí cu'naj Abraham ni'yaj so' Diose, ne che'é dan cataj Diose se vaa sji sa' me Abraham a. Danj ca'mii Diose che'é so' a". Inañj danj a'mii danj Diose nanj adonj.

⁴ Dan me se sese yo'o mozó 'yaj suun rihaan 'o ru'vee, ne naru'vee ru'vee rihaan mozó yo', ne nó xcúun mozó yo' qui'yaj canaan so' tu'vee so' a. ⁵ Tzaj ne ino qui'yaj Diose ga Abraham, ne dan me se ne qui'yaj suun Abraham rihaan Diose ma'. Ne nó xcúun Diose naru'vee Diose rihaan Abraham ma'. Maan che'é se xcaj Abraham cuentá se vaa ca'vee tinavij Diose cacun' tumé yuvij ro', che'é dan cuchuman rá Abraham ni'yaj so' Diose, ne che'é dan cataj Diose se vaa sji sa' me so', ne danj qui'yaj uun Diose se luj che'é so' nanj adonj.

⁶ 'Q cuyaán vaa nana a'mij nihánj ga nana ca'mii sí cu'naj David gaa naá gaa cataj xna'anj David se vaa niha' rá yuvij tinavij ma'an Diose cacun' xráá, yuvij ne nó xcúun qui'yaj suun rihaan Diose a. Cataj sí cu'naj David a: ⁷ "Cavii sa' sí x'néj cacun' xráá qui'yaj Diose á. Nu' se nij qui'yaj so' ro', navij cuano á. ⁸ Cavii sa' so', ne ne'en so' se vaa a doj cacun' se cuta' uún Diose xráá so' daj chihaj mǐj ma'".

⁹ Ne orún' nij yuvij israelítá yuvij ata' ta'nga' man me avii sa' rihaan Diose, rá soj na'. Ndaa nij yuvij yanj yuvij nuvi' ta'nga' ata' man avii sa' uún rihaan Diose, rá soj xa'. Cunudanj yuvij me ca'vee cavii sa' rihaan Diose ei. 'Q se aj ne'en ní' se vaa taj danj Diose: "Cuchumán rá sí cu'naj Abraham ni'yaj so' Diose, ne che'é dan cataj Diose se vaa sji sa' me so' a". Danj taj danj Diose a.

¹⁰ Dan me se cataj Diose se vaa navij cacun' tumé sí cu'naj Abraham yo', che'é se cuchumán rá so' ni'yaj so' Diose, ne daj sji me Abraham gaa ca'mii Diose danj, rá soj ga. Sji cata' ta'nga' man me so', rá soj na'. Taj ma'. 'Q se danj ca'mii Diose gaa ataa cata' ta'nga' man so' nanj adonj. ¹¹ Cachén xca'anj yo' ca'mii Diose danj che'é so', gaa ne cuta' ma'an so' ta'nga' man so', ne tihaan so' rihaan nij yuvij man rihaan chumij se vaa aj tinavij ya Diose cacun' xráá so', ne dan me se guun so' xji cunudanj nij yuvij

nuu sa' rihaan Diose yuvij ne ata' ta'nga' man, ne ase vaa qui'yaj sí cu'naj Abraham ro', danj 'yaj uún nij so' a. Dan me se cuchumán rá sí cu'naj Abraham ni'yaj so' Diose gaa ataa cata' ta'nga' man so', ne danj 'yaj uún nij sí yanj a. ¹² Ne xii nij yuvij ata' ta'nga' man me uún so', sese ya noco' nij so' tucuáan noco' ma'an so', ne dan me se cuchumán rá nij so' ni'yaj nij so' Diose, ne tuvi' sí cu'naj Abraham guun nij so' a. Dan me se xii ní me sí cu'naj Abraham, sese qui'yaj ní ndaa vaa qui'yaj so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuchumán rá sí cu'naj Abraham cuno so' nana ca'mii Diose rihaan so' a

¹³ Dan me se ne'en ní se vaa cata' tu'va Diose rihaan sí cu'naj Abraham se vaa vaa güii, ne nijaj yu'unj ma'an Abraham do', nijaj yu'unj nij ta'nú ta'nij si'no Abraham do', man cunudanj chumij, ne dan me se ya ya guun yo' to'óo nij so', cataj Diose rihaan sí cu'naj Abraham, ne nuveé che'e se canoc' Abraham nu' se-tucuanj Moisés me ca'mii Diose danj rihaan Abraham ma'. 'O se aj cuchumán rá so' cuno so' nana ca'mii Diose rihaan so', ne che'é dan cunuu sa' so' rihaan Diose, ne che'é dan me cataj xna'anj Diose rihaan so' se vaa ya ya nijaj yu'unj so' man cunudanj chumij yo' adonj. ¹⁴ 'O se sese inanj nij sí guun nucuaj qui'yaj nu' se-tucuanj Moisés me nij sí nijaj yu'unj chumij, ne taj che'é cuchumán rá ní nana cata' tu'va Diose rihaan Abraham a ma'. ¹⁵ 'O se xa' se-tucuanj Moisés, tzaj ne taj a yo'ó sí uun nucuaj qui'yaj nu' tucuáan yo', ne che'é dan axrij yuvaá uun Diose rihaan yuvij, 'yaj tucuáan yo' adonj. (Tzaj ne sese nuvi' tucuáan vaa danj noco' yuvij, ne taj cacun' tumé nij yuvij che'é tucuáan yo' ma'.)

¹⁶ Che'é dan cunudanj ní' sij amán rá ni'yaj man Diose ro', me nij sí nijaj yu'unj man chumij, ne veé dan me se luj qui'yaj Diose che'é ní' me yo', gaa ne ca'vee quisij ya nu' nana cata' tu'va Diose che'é taran' ní' a. Dan me se nuveé inanj nij sí guun nucuaj qui'yaj nu' se-tucuanj Moisés me nij sí cavii sa' danj ma'. Tananj cavii sa' taran' ní' sij amán rá ni'yaj man Diose, ndaa vaa qui'yaj Abraham adonj. 'O se xii taran' ní' me so' adonj. ¹⁷ 'O se danj Diose taj se vaa cune' Diose man so' guun so' xii yuvij man que'ee ndo'o chuman' a. Danj taj danj Diose che'é so', ne dan me se xii ní' me so' rihaan Diose á. 'O se cuchumán rá so' ni'yaj so' Diose, ne Diose ro', me sí 'yaj nuu i'na' uún nij sí cavi', ne Diose me sí a'mii che'é rasuun ataa curuvj' rihaan chumij nihánj, ne taj so' se vaa aj nicun' nij rasuun nanj adonj.

¹⁸ Ne nucuaj rá sí cu'naj Abraham man Diose se vaa gaa ta'nú so', qui'yaj Diose, tzaj ne ne quene'en so' daj me qui'yaj Diose ne

gaa ta'nú so' ma'. Maan se cuchumán rá so' cuno so' nana ca'mii Diose rihaan so', gaa ne guun so' xii yuvij man que'ee ndo'o chuman' adonj. 'O se aj cataj Diose rihaan so' se vaa gaa ndo'o ta'nú ta'nij si'no so', ne veé danj qui'yaj gaeé Diose ga so' adonj. ¹⁹ Dan me se quisij so' 'o cientó yo', ne taj vaj ta'nú so', tzaj ne ne quirí' rá so' che'é rej chii nga me so' ne chana' ituun me nicá so' chana' cu'naj Sara ma'. 'O se yo' o cuchumán rá so' ne'en so' Diose nanj adonj. ²⁰ Ne ca'vej rá so' cataj so' se vaa se ca'vee qui'yaj Diose ndaa vaa cataj Diose rihaan so' ma'. Tananj cuchumán ndo'o doj rá so' ni'yaj so' Diose, gaa ne nari' nucuaj doj man so' a. Cataj so' se vaa sa' uxrá vaa Diose, ²¹ ne guun ya rá so' se vaa guun nucuaj Diose qui'yaj Diose cunudanj se vaa cataj Diose a.

²² Che'é dan me cataj Diose: "Sij sa' me Abraham a". Danj ca'mii Diose che'é so', ²³ tzaj ne nuveé che'e orún' sí cu'naj Abraham a'mii nana yo' nana no' rihaan danj Diose ma'. ²⁴ 'O se che'é ma'an ní' no nana yo' rihaan danj Diose uún, che'é rej sij amán rá ni'yaj man Diose me ní' uún, ne dan me se aj cataj Diose se vaa sij sa' me ma'an ní' uún adonj. Veé dan me se amán rá ní' se vaa cunuu i'na' uún Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' qui'yaj Diose á. ²⁵ Dan me se ca'vej rá Diose cavi' Jesucristó che'é cacun' qui'yaj ní', ne cunuu i'na' uún so', qui'yaj Diose, che'é yan me rá Diose cunuu sa' ní' rihaan ma'an Diose adonj.

5

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cavii sa' uxrá ní' che'é se cunuu sa' nimán ní' rihaan Diose a

¹ Dan me se amán rá ní' quene'en ní' Diose, ne che'é dan navij cacun' tumé ní', ne cunuu sa' nimán ní' rihaan Diose, ne che'é dan me ne chu'vi' ní' yaj, ne vaa dínj nimán ní' che'é Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' adonj. Ne yuvaá Diose man ní' ma'. ² Dan me se amán rá ní' ni'yaj ní' man Jesucristó, ne che'é dan cavii sa' uxrá ní', qui'yaj Diose, ne yaj ro', vaa che'é guun niha' ndo'o rá ní' cataj xna'anj ní' rihaan yo'ó yuvij se vaa vaa güii ca'anj ní' cayáan ní' rej sa' ndo'o rej yanj ma'an Diose adonj. ³ Ne vaa che'é guun niha' rá ní' che'é sayuun ran' ní', ne dan me se ne'en ní' se vaa che'é sayuun ran' ní' me se nari' nucuaj doj nimán ní', ⁴ ne che'é dan uun niha' rá Diose ni'yaj Diose man ní', ne che'é dan uun ya rá ní' se vaa vaa güii cayáan ní' ga so' a. ⁵ Che'é dan se guun na'aj ní' ma'. 'O se rqué Diose Nimán Diose man ní', ne Nimán Diose taj xna'anj rihaan ní' se vaa 'ee rá Diose man ní' adonj.

⁶ 'O se Jesucristó me se gaa ne guun nucuaj ma'an ní' sij man rihaan chumij nihánj

qui'yaj sa' ní' dɔ', gaa nuveé sji noco' man Diose me ní' dɔ', ne cavi' Jesucristó che'é ma'an ní', gaa güii cachrón ma'an Diose cavi' so' ei. ⁷ Dan me se taj vaj yuvij ca'vej rá nayón rihaan tuvi' cavi' ma'. Ca'vee se sí' ne tumé cacun' me tuvi' yuvij, tzaj ne se ca'vej rá yuvij cavi' yuvij che'é so' ma'. Ca'vee se ndaa sí' sa' uxrá nimán me tuvi' yuvij, tzaj ne doj yuvij quisij rá cavi' che'é tuvi' nanj adonj. ⁸ Tzaj ne ino vaa Diose ga yuvij ei. Dan me se nda' se tumé ní' cacun', tzaj ne cavi' Jesucristó che'é ní', ne nayón so' rihaan ní', qui'yaj Diose, ne veé dan me se tihaan Diose rihaan ní' se vaa 'eé ndo'o rá Diose man ní' adonj.

⁹ Dan me se aj cunuu sa' ní' rihaan Diose cuano, che'é se cavi' Jesucristó, ne che'é dan ne'en ní' se vaa a 'ó güii se caxrij yuvaá Diose man ní' che'é cacun' tumé ní' ma'. 'Q se tinanii Jesucristó man ní' rihaan sayuun qui'yaj Diose man ní' a. ¹⁰ Dan me se asino yaan yuvaá Diose man cunudanj yuvij che'é cacun' tumé nij yuvij, tzaj ne ca'neé Diose ta'núí Diose cavi' so' che'é yuvij, ne guun tuvi' ní' ga Diose, qui'yaj so' a. Ne cunuu i'na' uún Jesucristó, ne che'é dan ne'en ní' se vaa yaj quinanij ní' rihaan sayuun asa' ca'ne' Diose cacun' che'é cunudanj yuvij man rihaan chumij nihánj ei. ¹¹ Ne uun niha' rá ní' cataj xna'anj ní' rihaan tuvi' ní' che'é se vaa qui'yaj Diose che'é ní', ne danj 'yaj ní' che'é Jesucristó sji 'njij ra'a man ní' ei. 'Q se so' me sí' qui'yaj guun tuvi' ní' ga Diose adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa qui'yaj canaán Jesucristó rihaan cacun' xna'anj rihaan chumij nihánj a

¹² Dan me se orún' snó'o cu'naj Adán me sí' guun yaan qui'yaj cacun' asino yaan, ne dan me se xij cunudanj nij yuvij man rihaan chumij me so', ne qui'yaj so' cacun', ne tanáj so' cacun' rihaan cunudanj nij yuvij man rihaan chumij, ne che'é dan ase vaa tumé Adán cacun' ro', danj vaa tumé cunudanj nij yuvij cacun' rihaan Diose a. 'Q se che'é cacun' qui'yaj Adán me se ya guun che'e yuvij qui'yaj yuvij cacun', gaa ne guun che'e nij yuvij cavi' nimán nij yuvij, ne che'é dan nu' 'na' avi' nimán cunudanj nij yuvij man rihaan chumij nihánj cuano adonj. ¹³ Dan me se asij ataa ca'mij Diose tucuaán cuchruj Moisés ro', asij danj me qui'yaj yuvij cacun', tzaj ne taj vaj se-tucuanj Moisés cuno nij yuvij ma'. Che'é dan ne qui'yaj nij yuvij cacun' rihaan se-tucuanj Moisés ma'. ¹⁴ 'Q se cavi' nimán sí' cu'naj Adán cavi' nimán cunudanj tuvi' so' cavi' nimán, ne ndaa yuvij ne qui'yaj cacun' ndaa vaa qui'yaj sí' cu'naj Adán ro', ndaa nimán nij so' cavi' gaa ataa quinaj se-tucuanj Moisés ne gaa cuchruj Diose se-tucuanj Moisés uún a.

Dan me se ase vaa quiran' cunudanj nij yuvij man rihaan chumij sayuun, qui'yaj orún' sí' cu'naj Adán ro', danj vaa cavi' sa' que'eé nij yuvij man rihaan chumij, qui'yaj orún' Jesucristó uún a. ¹⁵ Dan me se ne'en ní' se vaa orún' sí' cu'naj Adán qui'yaj cacun' rihaan Diose, ne quisij cacun' yo' tiri' yo' man nimán cunudanj nij yuvij man rihaan chumij cuano, ne che'é dan nu' 'na' avi' nimán nij yuvij nanj adonj. Tzaj ne doj a nucuaj Diose rihaan Adán ei. Che'é dan guun ya rá ní' se vaa doj a guun nucuaj Diose racuj Diose man me ma'an yuvij, ne doj a ca'vee cavi' sa' nij yuvij che'é se luj qui'yaj Jesucristó che'é nij so' nanj adonj. ¹⁶ Dan me se gaa qui'yaj orún' sí' cu'naj Adán cacun', ne quitáa cacun' xráa nij yuvij, tzaj ne ino uxrá vaa se luj qui'yaj Jesucristó che'é ní', ne dan me se gaa quisij qui'yaj ndo'o ní' cacun' ne cavi' so' che'é ní', ne dan me se güéj cacun' xráa ní', qui'yaj so' adonj. ¹⁷ 'Q se ne'en ní' se vaa gaa qui'yaj orún' sí' cu'naj Adán cacun' yo', ne quiran' cunudanj nij yuvij man rihaan chumij sayuun se vaa nu' 'na' avi' nimán cunudanj nij yuvij a. Che'é dan ní' sji cunuu sa' rihaan Diose che'é se luj qui'yaj orún' Jesucristó che'é ní' me se doj a ne'en ní' se vaa gaa i'na' nimán ní' ne guun chij ní' rihaan chumij nihánj che'é so' adonj.

¹⁸ Dan me se che'é orún' cacun' qui'yaj Adán me táa cacun' xráa cunudanj nij yuvij man rihaan chumij, tzaj ne orún' suun sa' ndo'o qui'yaj suun Jesucristó, ne che'é dan ca'vee güej cacun' xráa cunudanj nij yuvij, qui'yaj so', ne ca'vee yo'o gaa i'na' nimán nij yuvij a. ¹⁹ Dan me se sí' cu'naj Adán ro', orún' so' ne ca'vej rá cuno rihaan Diose, ne che'é dan que'eé ndo'o yuvij tumé cacun', tzaj ne cuno orún' sí' cu'naj Jesucristó rihaan Diose, ne che'é dan cunuu sa' que'eé yuvij rihaan Diose adonj.

²⁰ Dan me se cataj xna'anj Diose daj gaa se-tucuanj Moisés rihaan Moisés gaa naá, tzaj ne quene'en Diose se vaa sí' se cuno rihaan Diose me yuvij ne tananj guun que'eé doj cacun' qui'yaj yuvij che'é se-tucuanj Moisés a. Dan me se quisij cataj xna'anj Diose daj gaa se-tucuanj Moisés rihaan so', gaa ne doj a guun rá yuvij qui'yaj yuvij se chi'í á. Tzaj ne gaa xna'anj doj cacun' tumé yuvij, ne Diose me sí' quirii nimán qui'yaj doj se luj che'é nij yuvij, ne dan me se tinavij Diose cacun' tumé nij yuvij, gaa ne qui'yaj canaán se luj yo' rihaan cacun' yo' a. ²¹ Dan me se asino guun chij ndo'o cacun' rihaan nimán yuvij, gaa ne guun che'e yuvij cavi' nimán yuvij che'é cacun', ne quiran' nij yuvij sayuun nu' cavi' nu' ca'anj a. Tzaj ne qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é nij yuvij, che'é rej qui'yaj canaán se luj yo' rihaan cacun', ne guun chij ndo'o se luj yo' rihaan nimán nij yuvij, ne che'é dan nuu sa' nimán

nij yuvij rihaan Diose, ne cayáan nij yuvij ga Diose nu' cavii nu' ca'anj a. Danj qui'yaj Diose che'é ní' gaa cavi' Jesucristó s'ij 'n'ij ra'a man ní' rihaan rcutzé adonj.

6

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ní' sij amán rá ni'yaj man Jesucristó me se se ca'vee canoco' ní' chrej chí'ij yaj ma'

¹ Daj qui'yaj ní', rá soj ga. 'O qui'yaj ní' cacun', ne qui'yaj Diose doj se luj che'é ní', rá soj na'. ² Taj ma'. Se guun qui'yaj ní' danj ma'. 'O se aj tanáj ní' chrej chí'ij á. Asa' ca'vee canoco' uún ní' chrej chí'ij, rá soj ga. ³ 'O se aj ne'en ya soj se vaa gaa cata' ne ní' che'é Jesucristó, ne ase vaa cavi' so' rihaan chumij nihánj ro', danj cavi' ní' rihaan tucuaán chí'ij, ne se ca'vee canoco' ní' tucuaán chí'ij cuano a ma'. ⁴ Dan me se ase vaa quiran' Jesucristó gaa cachin' nii man so' rque yo'óo ro', danj quiran' ní' gaa cata' ne ní', ne dan me se gaa cachin' nii man so' rque yo'óo, ne va'n'uj güii ne cachee so' rihaan yo'óo ma'. Ne ase vaa ne cachee so' rihaan yo'óo ro', danj gaa ní' cuano che'é se cata' ne ní', ne se cachéé ní' chrej chí'ij cuano ma'. Gaa ne ase vaa cunuu i'na' uún Jesucristó gaa cavi' so', qui'yaj Diose ro', danj gaa cunuu naca nimán ní', ne ve'é uxrá qui'yaj ní' cayáan ní' ga tuvi' ní', qui'yaj Diose ei. 'O se síi sa' nucuaj me Diose ei. ⁵ Dan me se sese ya ya tanáj ní' chrej chí'ij che'é so' ro', ne ya ya cunuu sa' nimán ní' che'é so' adonj.

⁶ Ne'en ní' se vaa vaa chí'ij nimán ní' gaa ataa cavi' Jesucristó che'é ní', tzaj ne cavi' so' rihaan rcutzé che'é ní', ne veé dan me se navij se chí'ij man nimán ní', qui'yaj so' gaa cavi' so', ne taj che'é qui'yaj ní' se chí'ij ne guun ní' se-mozó cacun' yaj a ma'. ⁷ 'O se ase vaa na'vee qui'yaj xngaa cacun' ro', danj vaa ní', ne se ca'vee canoco' ní' chrej chí'ij yaj a ma'. ⁸ Dan me se cavi' Jesucristó, ne canoco' ní' man so', ne dan me se cavi' se chí'ij man nimán ní' ei. Ne cunuu i'na' uún so', ne che'é dan amán rá ní' se vaa ca'vee cayáan sa' nimán ní' ga so' nanj adonj. ⁹ Dan me se ne'en ní' se vaa cunuu i'na' uún Jesucristó, ne daj chihaa mij se ca'vee cavi' uún so' a man adonj. ¹⁰ 'O se síi cavi' ro', daj chihaa mij se ca'vee qui'yaj so' cacun', ne síi cunuu i'na' uún me se che'é orún' Diose ne so' ei. ¹¹ Ne che'é dan cataj ma'an soj se vaa aj cavi' se chí'ij man nimán nij soj, ne se qui'yaj uún nij soj cacun' a ma'. 'O se canoco' nij soj man Jesucristó, ne daj se 'yaj guee so', yanj so' che'é rej qui'yaj suun so' rihaan Diose ro', danj qui'yaj ní' uún a.

¹²⁻¹³ Che'é dan se ca'vej rá soj guun chij cacun' rihaan nee man soj ma'. Ne'en soj se vaa vaa güii cavi' nee man soj, ne che'é

dan se guun ca'vej rá soj qui'yaj nee man soj náa guun se nij ma'. Dan me se ase vaa síi cavi' vaa soj gaa rque, tzaj ne racu'ij Diose man soj, ne che'é dan ase vaa síi cunuu i'na' uún vaa soj, ne che'é dan nu' nee man soj qui'yaj suun che'é Diose, qui'yaj soj, ne inanj suun sa' qui'yaj suun soj che'é Diose á. ¹⁴ Se guun chij cacun' rihaan soj yaj a ma'. 'O se ne'en soj se vaa se cuta' Diose cacun' xráa soj sese se canoco' soj nu' se-tucuanj Moisés ma'. Tzaj ne me rá Diose qui'yaj Diose se luj che'é soj, ne quina'vij cacun' tumé soj, ne cavii sa' soj, qui'yaj ma'an Diose, ne che'é dan taj che'é guun chij cacun' rihaan soj a man adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa qui'yaj suun ní' rihaan inanj Diose a

¹⁵ Ta'aj yuvij cataj: "Sese danj vaa, ne sese se cuta' Diose cacun' xráa ní' che'é se-tucuanj Moisés, ne sese qui'yaj Diose se luj che'é ní', ne ca'vee qui'yaj ndo'o ní' cacun' nanj á". Danj cataj ta'aj yuvij, tzaj ne quij ndo'o vaa nana yo' nana tu'va nij yuvij ei. ¹⁶ Ne acaj soj cuentá se vaa sese chrej chí'ij canoco' soj, ne guun soj se-mozó cacun' a. Danj inanj guun chij cacun' rihaan soj, ne inanj uun cacun' qui'yaj soj, qui'yaj cacun', gaa ne quirí' nimán soj, qui'yaj cacun' tumé soj a. Tzaj ne sese cunjo soj rihaan Diose, ne cunuu soj rihaan Diose, ne cunuu sa' nimán soj rihaan Diose nanj ei. ¹⁷ Gaa rque me se se-mozó cacun' me soj, tzaj ne guun rá ma'an soj cunjo soj nana tucu'yón n'ij rihaan soj che'é Diose, ne che'é dan nagó' 'unj gracia rihaan Diose adonj. ¹⁸ Dan me se quina'ni soj rihaan cacun', ne inanj se sa' uun rá Diose 'yaj soj a. ¹⁹ (Dan me se nana nica' achrón 'unj rihaan yanj nihánj naya' soj a. Ne'é'n 'unj se vaa se guun nucuaj soj cunjo soj nana nachran' ma'.) Dan me se gaa rque me se ca'vej rá soj qui'yaj nee man soj se chí'ij, ne qui'yaj soj inanj cacun' rihaan Diose, gaa ne guun niha' rá soj qui'yaj soj doj cacun' uún a. Tzaj ne cuano nihánj me se ca'vej soj qui'yaj soj inanj se sa' ndaa vaa uun rá Diose, gaa ne guun soj síi sa' nimán rihaan Diose á.

²⁰ Dan me se gaa se-mozó cacun' me soj, ne guun rá soj se vaa ne nó xcúun soj qui'yaj soj se sa' ma'. ²¹ Che'é dan me cavii sa' soj gaa canoco' soj chrej chí'ij, rá soj na'. Taj ma'. Ma'an se uun na'aj soj cuano che'é cacun' aj qui'yaj soj gaa rque, ne che'é cacun' yo' me se quirí' nimán soj, ne ca'anj soj rihaan ya'an nu' cavii nu' ca'anj adonj. ²² Tzaj ne yaj ro', aj quina'ni soj rihaan cacun', ne nuvee se-mozó cacun' me soj, tananj rihaan Diose nuú soj, ne che'é suun sa' 'yaj suun soj rihaan Diose ro', che'é dan cunuu sa' nimán soj, gaa ne cayáan soj ga Diose nu' cavii nu' ca'anj ei. ²³ Dan me se che'é cacun'

'yaj yuvij me se yo'o guun yanij nimán nij yuvij rihaan Diose nu' cavii nu' ca'anj, tzaj ne quí'yaj ma'an Diose se luj che'é ní' sji 'nij ra'a Jesucristó man se vaa ca'vee cayáán ní' ga so' nu' cavii nu' ca'anj adonj.

7

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quistj canoco' ní' se-tucuanj Moisés, ne cuano nihánj ca'nej nimán ní' quí'yaj suun ní' che'é Diose a

¹ Dan me se aj ne'en nij soj daj vaa se-tucuanj Moisés, tinuj, nocoj. Che'é dan ne'en soj se vaa ne nó xcúún nij sí cavi' canoco' nij so' tucuáán yo' ma'. ² Ne dan me se sese vaa nicá chana, ne cané no' ga nicá no', taj nana cataj xna'anj Diose rihaan Moisés gaa naá yo' a. Tzaj ne sese cavi' nicá chana, ne ca'vee ca'anj no' xcaj no' yo'ó snó'o a. ³ Tzaj ne sese yanj nicá chana ne xcaj chana yo'ó snó'o, ne tumé ndo'o no' cacun', tzaj ne sese cavi' nicá chana, ne ca'vee xcaj chana yo'ó snó'o, ne nuveé cacun' me yo' gaa ma'.

⁴ Ne ase vaa chana cavi' nicá ro', danj vaa ma'an ní', tinuj, nocoj. 'O se che'é se cavi' Jesucristó ro', che'é dan quistj canoco' ní' se-tucuanj Moisés nanj á. Ne cunuu i'na' uún Jesucristó, ne canoco' ní' man so', ne che'é dan guun nucuaaj ní' quí'yaj suun ní' suun sa' che'é Diose a. ⁵ Asij rque me se quí'yaj suun ndo'o ní' che'é se-tucuanj Moisés, ne guun ndo'o rá ní' cunú ní' rihaan Diose, tzaj ne ne guun nucuaaj ní' cunú ní' ma'. Maan se tananj a guun doj rá ní' quí'yaj ní' cacun', gaa ne doj a vaa cacun' quí'yaj nee man ní', ne che'é dan vaa güii cavj' nu' nimán ní' ei. ⁶ Dan me se gaa naá canoco' uxrá ní' tucuáán yo' tucuáán no' rihaan yanj, ne no xcúún ní' canoco' ní' tucuáán yo', rá ní' gaa rque, tzaj ne yaj nihánj me se taj che'é canoco' ní' tucuáán yo' a ma'. 'O se aj cunuu sa' nimán ní', ne a'neé nimán ma'an ní' quí'yaj suun ní' che'é Diose cuano adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa che'é se-tucuanj Moisés xcaj ní' cuentá se vaa tumé ní' cacun', tzaj ne taj se yá' cunuu sa' nimán ní' rihaan Diose quí'yaj tucuáán yo' ma'

⁷ Guun rá ní' se vaa tucuanj chi'ij me se-tucuanj Moisés na'. Taj a doj ma'. 'O se se-tucuanj Moisés yo' quí'yaj don ca'vee xcaj 'unj cuentá me se uun cacun' a. Dan me se gaa naá cataj Diose se vaa na'vej rá Diose guun rá ní' si'yaj tuvi' ní', ne veé dan me se xcaj 'unj cuentá se vaa tananj a guun ndo'o raj si'yaj tuvij gaa quene'én 'unj tucuáán yo', ne danj inanj vaa nimanj nanj á. ⁸ Veé dan me se xcaj 'unj cuentá daj vaa se-tucuanj Moisés, gaa ne guun che'ej guun ndo'o raj quí'yaj cacun' uún a. Sese nuvi' tucuáán canoco' ní' ne ne uun rá ní' quí'yaj ní' cacun' asuun saj ma'. ⁹ Ne asij ataa nari'

'unj se-tucuanj Moisés, ne guun raj se vaa sa' quí'yaj, tzaj ne narij se-tucuanj Moisés, gaa ne guun che'ej guun raj quí'yaj cacun' se vaa na'vej rá Diose, ¹⁰ ndaa sji, gaa ne quiri' nu' nimanj nanj adonj. Sese cunú yuvij nu' se-tucuanj Moisés, ne ve'é uxrá cayáán nij yuvij, ne che'é dan vaa tucuáán yo', tzaj ne 'unj nihánj me se daj doj se quiri' nu' nimanj, quí'yaj tucuáán yo' adonj. ¹¹ Dan me se gaa narij se-tucuanj Moisés, ne guun raj canocoj nu' tucuáán yo', ne cavij sa' 'unj, quí'yaj tucuáán yo', raj a. Tzaj ne tananj a guun chi'ij ndo'o raj doj, quí'yaj cacun' 'nij nimanj, ne tiha' yu'unj cacun' yo' manj, ne che'é dan doj a quí'yaj cacun', ne quiri' nu' nimanj a adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa na'vee canoco' ní' se-tucuanj Moisés, che'é se uun hij cacun' rihaan nee man ní' a

¹² Dan me se guee uxrá se-tucuanj Moisés nanj á. 'O gaa nicá nimán ní', sese cunú ní' man yo' ei. Ne cunaj uxrá vaa yo' ei. ¹³ 'Unj me se quiri' nimanj quí'yaj se-tucuanj Moisés tucuáán sa', rá nij soj na'. Taj ma'. Maan se che'é cacun' quí'yáa 'unj me quiri' nimanj nanj á. Gaa cunú se-tucuanj Moisés, ne guun che'ej quí'yaj cacun', ne que'ee ndo'o cacun' quí'yaj, gaa ne xcaj 'unj cuentá se vaa man ndo'o cacun' nimanj a.

¹⁴ Ne'en ní' se vaa nana ca'mii Nimán Diose me se-tucuanj Moisés, tzaj ne yuvij uun mej, ne inanj cacun' ne'enj quí'yaj a. ¹⁵ Ne ne'enj daj me che'ej me yáa 'unj danj ma'. Dan me se me raj quí'yaj se sa', tzaj ne inanj cacun' 'yá, ne se chi'ij na'vej raj quí'yaj, tzaj ne inanj se chi'ij 'yá nanj adonj. ¹⁶ Chi'ij vaa cacun' quí'yaj, raj, ne dan me se ne'én 'unj se vaa sa' vaa se-tucuanj Moisés a. ¹⁷ Dan me se ne quí'yaj ma'anj cacun' ma'. Tzaj ne uun hij ndo'o cacun' rque nee manj, ne che'é dan nee manj quí'yaj cacun' a.

¹⁸⁻¹⁹ Ne'enj se vaa taj se yá' quí'yaj nee manj se sa' ma'. Dan me se me raj quí'yaj se sa', tzaj ne na'vee quí'yaj nee manj se sa' ma'. Ne se chi'ij na'vej raj quí'yaj, tzaj ne dan me se inanj se chi'ij 'yá, 'yaj nee manj adonj. ²⁰ Che'é dan me taj 'unj se vaa ne 'yaj ma'anj se chi'ij manj. 'O se uun hij ndo'o cacun' rque nee manj, ne che'é dan inanj nee manj 'yaj se chi'ij yo' a. ²¹ Me raj quí'yaj se sa' uun rá Diose, tzaj ne na'vee quí'yaj danj ma'. 'O se tananj inanj 'na' cacun' rihanj a.

²² Ne'enj se vaa sa' vaa se-tucuanj Moisés, ²³ tzaj ne me ndo'o rá nee manj quí'yaj yo' cacun', ne na'vej nee manj cunú yo' rihaan Diose ma'. Inanj tucuáán chi'ij me rá nee manj canoco' yo' adonj. Dan me se na'vej raj

qui'yáj cacun', tzaj ne nee manj inanj me rá se vaa qui'yáj cacun' a.

²⁴ Dan me se níquej, raj nanj ei. Inanj cacun' yaj nee manj, ne che'é dan quirí' nu' nimanj, ne vaa güii ca'anj 'unj rihaan ya'an, qui'yaj nee manj asuun nanj adonj. ²⁵ Ne me síi tñanij manj rihaan nee manj, rá soj ga. 'O se guun ni'yaj ndo'o ní' rihaan Diose se vaa tinanij Jesucristó síj 'nij ra'a man ní' manj rihaan sayuun yo' adonj.

Dan me se xa' ma'anj, tzaj ne noco' uxrá ma'anj se-tucuanj Diose, tzaj ne xa' nee manj, tzaj ne inanj se chí'ii yaj nee manj a.

8

Nana nihánj taj xna'anj se vaa xcax' n' cuentá che'é inanj Nimán Diose, ne cavii sa' nimán ní' a

¹ Yaj me se daj chíhaa míj se cuta' Diose cacun' xráa ní' síj noco' man Jesucristó ma'. ² 'O se 'unj nihánj me se che'é se canocó' 'unj man Jesucristó, ne che'é dan Nimán Diose me síi guun chíj rihaan nimanj, gaa ne dan me se cunuú sa' nimanj, ne che'é dan quinani 'unj rihaan cacun', ne se cavi' nu' nimanj qui'yaj cacun' a man adonj. ³ Ne guun nucuaj nee man ní' canoco' nee man ní' nu' se-tucuanj Moisés, ne che'é dan se guun nucuaj ní' quinani ma'an ní' rihaan cacun' tumé ní' ma'. Tzaj ne Diose me síi tinanij man ní' rihaan cacun' yo', ne ca'neé Diose ma'an ta'nii Diose rihaan chumij, ne ase vaa nee man ní' ro', danj vaa nee man so' uún a. Xa' nee man ní', tzaj ne tumé ní' cacun', qui'yaj nee man ní', ne che'é dan ca'na' so', ne cayáan so' ga ní', ne cavi' so' che'é ní' a. Tzaj ne taj cacun' tumé ma'an so', ne che'é dan taj che'é qui'yaj ní' cacun' yaj ma'. ⁴ Cuanq yaj me se taj che'é qui'yaj ní' inanj se vaa me rá nee man ní' qui'yaj ní' ma'. Inanj rihaan orún' Nimán Diose cunq ní', ne qui'yaj ma'an ní' ndaa vaa me rá Diose qui'yaj ní' a. Dan me se Nimán Diose yaj uno ma'an ní' se-tucuanj Moisés adonj.

⁵ Dan me se ta'aj yuvij xcax' cuentá inanj che'é nee man nij so', tzaj ne inq doj vaa yuvij noco' man Nimán Diose, ne dan me se che'é inanj se vaa me rá Nimán Diose xcax' nij so' cuentá adonj. ⁶ Sese inanj che'é nee man ní' xcax' ní' cuentá, ne cavi' nu' nimán ní' a. Tzaj ne sese che'é Nimán Diose xcax' ní' cuentá, ne cavii sa' ní', ne ca'vee cayáan ní' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, ne gaa xej nimán ní', qui'yaj Nimán Diose adonj. ⁷ Sese inanj che'é nee man ma'an ní' xcax' ní' cuentá, ne taj ri'yunj ní' man Diose vaa gaa adonj. Se guun nucuaj ma'an ní' cunq ní' se-tucuanj Diose vaa gaa ma'. ⁸ Ne aran' rá Diose ni'yaj Diose man nij yuvij acax' cuentá che'é nee man ma'an nij yuvij a man adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sese yanj Nimán Diose ga ní', ne sa' doj gaa ní' a

⁹ Tzaj ne inq doj vaa nij soj sese ya yanj Nimán Diose ga soj á. Che'é dan ne yaj soj ndaa vaa me rá nee man soj qui'yaj soj ma'. Tzaj ne inanj rihaan Nimán Diose uno soj, ne dan me se sese nuvi' Nimán Jesucristó yáan ga yo'o so', ne nuveé síj 'nij ra'a Jesucristó man me so' ma'. ¹⁰ Ne'en soj se vaa cavi' nee man ní' che'é cacun' qui'yaj nee man ní', tzaj ne sese yanj Jesucristó ga ní', ne 'o vaa sa' ní' rihaan Diose, ne che'é dan 'o vaa i'na' nimán ní' adonj. ¹¹ Ne ne'en soj se vaa cunuú i'na' uún Jesucristó gaa cavi' so', qui'yaj Diose, ne ma'an Nimán Diose nuú nimán soj, ne che'é dan cunuú naca nee man soj asa' cavi' soj, qui'yaj uún Diose a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa yuvij uno a'mii Nimán Diose me ta'nii Diose a

¹² Che'é dan ne nó xcúun ní' qui'yaj ní' ndaa vaa me rá nee man ní' ma'. Se racuúj ní' man nee man ní', man tinuj, man nocoj. ¹³ 'O se sese aráya'anj ndo'o soj man nee man soj, ne ca'anj yanj soj rihaan Diose, qui'yaj ma'an soj adonj. Tzaj ne sese cunq soj nana a'mii Nimán Diose, ne se ca'vej rá soj qui'yaj nee man soj cacun', gaa ne yo'o gaa i'na' nimán soj adonj. ¹⁴ 'O se yuvij uno a'mii Nimán Diose me ta'nii Diose ei. ¹⁵ Ne'en soj se vaa chu'vi' mozo ne'en so' se-ru'vee so', tzaj ne na'vej rá Diose qui'yaj soj danj rihaan Diose ma'. Se cucu'vi' nimán soj ne'en soj Diose ma'. 'O se ne nicaj yu'unj Diose man soj, ne guun ta'nij Diose man soj, ne che'é dan me gaa niha' rá soj cataj soj: "Ataj" rihaan Diose á. ¹⁶ Dan me se yo'o a'mii Nimán Diose ga nimán ní', ne taj Nimán Diose se vaa ta'nii Diose me ní' a. ¹⁷ Che'é dan vaa güii rque ndo'o Diose se sa' rihaan ní' ga Jesucristó, ne 'o cuyan gaa se sa' rihaan Jesucristó ga ní' a. Veé dan me che'é se ran' ní' sayuun ndaa vaa quiran' Jesucristó ro', che'é dan cavii sa' ní' ga so', ne guun chíj ní' ga so' vaa güii adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa vaa güii, ne ve'é ndo'o gaa cunudanj chumij, qui'yaj Diose che'é ní' a

¹⁸ Veé dan me se ran' xa' ní' sayuun cuano, tzaj ne vaa güii, ne doj a cavii sa' ní' rihaan sayuun ran' ní' cuano adonj. 'O se ataa cataj xna'anj Diose rihaan ní' che'é nu' se sa' n'caj ní', tzaj ne asa' rque Diose nu' se sa' rihaan ní', ne quini'yon ní' nu' sayuun quiran' ní' ei. Danj vaa raj nanj adonj. ¹⁹ Na'vij uxrá cunudanj nij rasuun man rihaan chumij nihánj quisij güii tñhaan Diose man nij ta'nii Diose rihaan chumij, gaa ne quene'en chumij daj gaa nij so' a. ²⁰ Cuanq ro', taj yu'vee nó nij rasuun man rihaan chumij ma'. Gaa qui'yaj Diose chumij, ne vaa sa' cunudanj nij rasuun yo', tzaj ne quirí' nij rasuun che'é

cacun' qui'yaj yuvij, ne ca'vej rá Diosē quirij' nu' nij rasuun yo', tzaj ne ne'en Diosē ²¹ se vaa vaa güii cunuū sa' cunudanj nij rasuun yo' rihaan chumij, ne asa' quisij güii yo', ne taj rasuun quirij' taj rasuun cuchruū ma'. 'Q se ve'é ndo'o gaa nu' nij rasuun yo' ei. Dan me se ase vaa ma'an nij ta'nú Diosē ro', danj gaa uún nij rasuun uún, ne ve'é ndo'o gaa nij yo' adonj.

²² Dan me se ne'en ní' se vaa ran' uxrá nu' rasuun man rihaan chumij sayuun cuano, ne me uxrá rá yo' cunuū naca uún yo', ne na'v'ij yo' quisij güii cunuū sa' yo' adonj. ²³ Vaj á doj, ne ráchej ma'an ní' uún, ne na'v'ij ní' cunuū naca ma'an ní' uún a. Dan me se yanj Nimán Diosē ga ní', ne sa' uxrá vaa Nimán Diosē, ne che'é dan ne'en ní' se vaa rque Diosē se sa' doj rihaan ní', ne ne'en ní' se vaa vaa güii, ne quene'en yuvij se vaa guun ta'nij Diosē man ma'an ní', ne cunuū sa' nu' nee man ní' a. ²⁴ Dan me se tinanii Diosē man ní' rihaan chrej chí'ij uun chij nimán ní', ne che'é dan guun ya rá ní' se vaa cavij sa' ní', tzaj ne ataa quene'en ní' nu' se vaa qui'yaj Diosē che'é ní', ne che'é dan nucuaj ndo'o rá ní' man Diosē se vaa ya ya qui'yaj so' che'é ní' a. ²⁵ Ne ne'en ní' daj qui'yaj Diosē che'é ní' ma'. Maan se nucuaj rá ní' man Diosē, ne che'é dan se gaa ra'yanj nimán ní' ma'. Maan se gaa nanaj nimán ní', ne na'v'ij ní' ndaa se cavij sa' ní' qui'yaj Diosē adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa racujj ndo'o Diosē man ní' a

²⁶ Sese ne ne'en ní' qui'yaj ní' nu' se vaa no xcúun ní' qui'yaj ní', ne Nimán Diosē racujj man ní', ne guun nucuaj ní' a. Ne ne'en ní' daj ca'müj ní' gaa achíin ni'yaj ní' rihaan Diosē ma'. Che'é dan achíin ni'yaj Nimán Diosē che'é ní', ne taj xna'anj Nimán Diosē rihaan Diosē nana me rá ma'an ní' ca'müj ní' a. ²⁷ Dan me se Nimán Diosē ne'en daj me rá ní' cataj xna'anj ní' rihaan Diosē, ne uno Diosē a'müj Nimán Diosē che'é ní' ei. Ne'en Nimán Diosē me se achíin man ní', ne achíin ni'yaj Nimán Diosē rihaan Diosē se vaa rque Diosē se vaa achíin man ní' a. Dan me se ne'en Diosē se vaa inanj se vaa a'vej rá Diosē njcaj ní' achíin ni'yaj Nimán Diosē, ne danj 'yaj Nimán Diosē che'é cunudanj ní' sij cunuū sa' nimán rihaan Diosē adonj.

²⁸ Dan me se ne'en ní' se vaa racujj ndo'o Diosē man ní' sij aráj cochroj rihaan Diosē ei. 'Q se canacúun Diosē man ní' cayáan ní' ga Diosē nu' cavij nu' ca'anj, ne che'é dan me avij sa' nu' suun 'yaj suun ní' ga Diosē adonj. ²⁹ Gaa naá me se quene'en Diosē se vaa canoco' ní' man so' vaa güii, gaa ne yo'q guun rá Diosē se vaa naqui'yaj sa' Diosē nimán ní', ne ase vaa ta'nú Diosē sí' cu'naj Jesucristó ro', danj gaa ní' uún, ne

vaa güii cuman ndo'o tinúú Jesucristó do', ra'vij Jesucristó do', ne so' guun sí' chava' rihaan cunudanj ní' a. ³⁰ Gaa ne canacúun Diosē man ní', gaa ne cunuū sa' ní' rihaan Diosē, qui'yaj Diosē, gaa ne ya guun chij ní' ga Diosē, qui'yaj ma'an Diosē adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa daj chihaa mij se guun tanáj Diosē man ní' ma'

³¹ Dan me se Diosē me tuvi' ní', ne che'é dan taj sí' quisij qui'yaj sayuun man ní' ma'. ³² 'Q se ne cuchu'vij' Diosē rque Diosē ma'an ta'nú Diosē cavij' che'é ní', ne che'é dan guun ya rá ní' se vaa rque Diosē nu' se sa' rihaan ní', ne cavij sa' ní' adonj. ³³ Ní' sij narii Diosē man me se se guun cuta' yuvij cacun' xráa ní' rihaan Diosē ma'. 'Q se ma'an Diosē cataj se vaa cunuū sa' ní' rihaan so' a. ³⁴ Taj yuvij cuta' cacun' xráa ní' sij narii Diosē man ma'. 'Q se cavij' Jesucristó che'é ní', ne cunuū i'na' uún Jesucristó, ne cuano nicun' so' x'núú Diosē, ne ma'an so' me sí' achíin ni'yaj rihaan Diosē che'é ní' adonj.

³⁵ A 'ó güii se guun yanj Jesucristó rihaan ní', qui'yaj nij yuvij ma'. Yo'o 'ee rá Jesucristó man ní' ei. Ca'vee se quiran' ní' sayuun do', ca'vee se quinaan ndo'o rá ní' do', ca'vee se quitaj ri'yunj yuvij man ní' do', ca'vee se quina'aan rque ní' do', ca'vee se quinavij sa'anj rihaan ní' do', ca'vee se cavij ní' do', tzaj ne daj chihaa mij se guun yanj Jesucristó rihaan ní' ma'. ³⁶ No nana rihaan danj Diosē se vaa che'é se noco' ní' man Diosē, che'é dan me rá yuvij ticavi' yuvij man ní' daj a orá, ne ase vaa ticavi' nii man matzinj ro', danj me rá nii ticavi' nii man ní', taj danj Diosē a. ³⁷ Tzaj ne ca'vee se daj a sayuun ran' ní', tzaj ne taj se 'yaj ma'. 'Q se Jesucristó me sí' 'ee rá man ní', ne che'é dan qui'yaj canaán uxrá ní' rihaan sayuun adonj.

³⁸⁻³⁹ 'Q se guun ya raj se vaa a 'ó rasuun se ca'vee qui'yaj guun yanj Diosē rihaan ní' ma'. Ca'vee se gaa i'na' ní' do', ca'vee se cavij ní' do', tzaj ne yo'o 'ee rá Diosē man ní' a. Ca'vee se ma'an nij se-mozó Diosē me rá qui'yaj guun yanj Diosē rihaan ní', tzaj ne se ca'vee qui'yaj canaán nij so' ma'. Ca'vee se daj a sayuun quiran' ní', tzaj ne se tanáj Diosē man ní' ma'. Se guun yanj Diosē rihaan ní' qui'yaj yuvij do', qui'yaj sí' chree do', qui'yaj nana chree do', qui'yaj naj guun rasuun do' ma'. Se guun nucuaj nij so' qui'yaj nij so' danj ma'. Taj a 'ó rasuun man xta' taj a 'ó rasuun man rej rque yo'óo qui'yaj ca'vee guun yanj Diosē rihaan ní' ma'. A 'ó rasuun qui'yaj Diosē se ca'vee qui'yaj danj ma'. Yo'o 'ee rá Diosē man ní', ne che'é dan ca'neé so' man Jesucristó rihaan ní', ne 'nij ra'a Jesucristó man ní', ne 'ee rá so' man ní' adonj.

9

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nanó ndo'o rá síi cu'naj Pablo che'é tuvi' so' nij yuvij israelitá a

¹ Noco' nu' ní man Jesucristó, ne se ca'mii ne 'unj rihaan nij soj ma'. 'Q se yanj Nimán Diose ga 'unj, ne ma'an Nimán Diose cataj rihaan se vaa nana ya ca'mij á. ²⁻³ Dan me se inanj nanó ndo'o raj che'é nij tuvij nij yuvij israelitá, ne me raj nayonj rihaan nij so', ne ndaa ca'née nimanj quínaj ma'anj rihaan sayuun, qui'yaj Diose, ne yo'o nacaj Diose man nij so' rihaan sayuun quirán' nij so', ne ca'née nimanj tanáj Jesucristó manj, ne nacaj Jesucristó man nij so' a. ⁴ Dan me se yuvij israelitá me nij so', ne guun ta'nij Diose man nij so', rá Diose á. Quene'en nij so' se vaa chuguun ndo'o Diose gaa canicun' ma'an Diose ga nij so' gaa naá, ne cataj xna'anj Diose rihaan nij so' daj qui'yaj Diose che'é nij so', ne cataj xna'anj Diose rihaan nij so' daj qui'yaj ma'an nij so' a. Tucu'yón Diose man nij so' daj qui'yaj nij so' gaa na'váj nij so' rihaan Diose, ne cataj Diose rihaan nij so' se vaa ya ca'nej Diose 'o síi tñanij man nij so' rihaan sayuun a. ⁵ Xij nij yuvij israelitá me nij síi man gaa naá síi cu'naj Abraham do', síi cu'naj Isaac do', síi cu'naj Jacob do' a. Yo'o tuvi' nij so' me Jesucristó síi ca'née Diose tñanij man yuvij rihaan sayuun, ne Jesucristó me se Diose me so', ne uun chij so' rihaan cunudanj a. Ve'é ca'mii ní che'é so' nu' cavii nu' ca'anj ei. Ve'é danj gaa ya ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa inanj nij yuvij israelitá narií Diose me ya ya yuvij israelitá rihaan Diose a

⁶ Dan me se gaa naá cataj Diose se vaa ya canoco' nij yuvij israelitá man so' nu' cavii nu' ca'anj, ne me che'é ne noco' nij yuvij israelitá man Diose cuano, rá soj ga. 'Q se quisij ya ndaa vaa ca'mii Diose, tzaj ne ne narií ya Diose man cunudanj nij yuvij israelitá ma'. Nuveé ya ya yuvij israelitá me cunudanj nij so' rihaan Diose ma'. ⁷ Abraham síi cayáan gaa naá ro', doj ta'ní ta'nij si'no so' guun ta'ní Diose, ne dan me se cataj danj Diose se vaa orún' nij ta'ní ta'nij si'no síi cu'naj Isaac me ya ya ta'ní ta'nij si'no síi cu'naj Abraham rihaan Diose á. Danj ca'mii Diose rihaan síi cu'naj Abraham gaa naá a. ⁸ Dan me se cataj Diose se vaa se guun ta'nij Diose man cunudanj nij ta'ní ta'nij si'no síi cu'naj Abraham ma'. Maan se ta'aj nij so' narií Diose, ne inanj che'é nij síi narií Diose ca'mii Diose, gaa cata' tu'va Diose se vaa ya canoco' nij so' man so' a. ⁹ Dan me se gaa ataa ca'ngaa síi cu'naj Isaac síi narií Diose man, ne ca'mii Diose che'é so', cataj Diose se vaa nasij 'o yo', gaa ne ca'na' uún Diose rihaan Abraham, ne

ya gaa 'o ta'nij snó'o chana cu'naj Sara a. Ne snó'o cunii yo' ro', me Isaac a. Danj cataj Diose rihaan Abraham a.

¹⁰ Ne vaa chana cu'naj Rebeca uún, ne cotoj no' ga orún' nica no' síi cu'naj Isaac, ne nari' no' ndaa ne'ej cuaté nuu rque no' a. ¹¹⁻¹² Gaa ataa ca'ngaa ne'ej, ne cataj xna'anj Diose rihaan no' se vaa qui'yaj suun ne'ej taj yaan ca'ngaa rihaan ne'ej noco' xco, cataj Diose a. 'Q se ataa ca'ngaa ne'ej, ne taj a 'ó roj so' qui'yaj sa' do', qui'yaj chi'ij do' ma'. Taj se sa' qui'yaj síi guun chij rihaan tinúú, ne taj cacun' tumé síi qui'yaj suun che'é tinúú ma'. Maan se inanj danj qui'yaj Diose narií Diose man yo'o so' guun chij so' rihaan tinúú so', che'é rej aj guun rá Diose daj gaa suun cata 'o 'o so' rihaan Diose nanj ei. ¹³ Dan me se taj danj Diose se vaa cunuu 'ee rá Diose ne'en Diose man nij tuvi' síi cu'naj Jacob síi noco' xco, tzaj ne qui'ri' nij tuvi' síi cu'naj Esaú rihaan Diose, taj danj Diose adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'vee narií Diose naj guun yuvij a

¹⁴ Dan me se nij qui'yaj Diose rihaan síi cu'naj Esaú, rá soj na'. Taj a doj ma'. ¹⁵ 'Q se gaa naá ca'mii Diose rihaan síi cu'naj Moisés, cataj Diose a:

—No xcúún 'unj gaa 'ee rá 'unj ne'en 'unj naj guun yuvij a. —Danj ca'mii Diose rihaan Moisés gaa naá a.

¹⁶ Dan me se ca'vee se daj a me rá yuvij, ca'vee se daj a qui'yaj yuvij, tzaj ne se ca'vee qui'yaj nij yuvij se vaa me rá ma'an nij yuvij ma'. Orún' Diose me síi cataj me síi cunuu 'ee rá so' man adonj.

¹⁷ Ne rihaan danj Diose nó nana ca'mii Diose rihaan síi cu'naj Faraón gaa cataj Diose:

—Guún so' síi nicaj suun, qui'yaj, gaa ne quene'en yuvij daj quirán' so', qui'yaj, ne xcax nij yuvij cuentá se vaa Diose síi nucuaj mej a. —Nanj cataj Diose rihaan síi cu'naj Faraón gaa naá a.

¹⁸ Dan me se ne'en ní se vaa sese me rá Diose cunuu 'ee rá Diose man 'o so', ne cunuu 'ee rá Diose man so', ne sese me rá Diose guun nichraj rá 'o so', ne guun nichraj rá so', qui'yaj uún Diose a.

¹⁹ Vaa yuvij cataj: “Che'é dan, me che'é uta' Diose cacun' xráa yuvij ga. 'Q se inanj se me rá Diose qui'yaj ní 'yaj ní' á”. Danj cataj ta'aj yuvij a. ²⁰ Tzaj ne ne nó xcúún ní cataj ní se vaa ne nó xcúún Diose qui'yaj so' ndaa vaa 'yaj so' ma'. 'Q se Diose me síi qui'yaj man ní, ne ne nó xcúún ní cachinj na'anj ní man Diose me che'é cavii nij ta'aj ní ma'. ²¹ Dan me se síi 'yaj xruj me se doj yo'óo niqúú gaa rihaan so', gaa ne ca'vee qui'yaj so' xruj a. Doj yo'óo niqúú nicaj so' qui'yaj so' xruj ve'é ndo'o vaa, gaa ne doj

yo'óo niquii nı́caj so' qui'yaj so' xruj nij doj a. Ca'vee qui'yaj so' daj me rá ma'an so' á. ²² Ne ase vaa 'yaj síi 'yaj xruj ro', danj vaa 'yaj Dıose, ne dan me se quirı' ndo'o ta'aj yuvıi qui'yaj Dıose, ne vaa güii ca'anj nij so' rihaan ya'an a. Uun yuvaá Dıose man nij so' che'é cacun' 'yaj nij so', ne me rá Dıose caxrıi yuvaá Dıose man nij so', ne me rá Dıose tıhaan Dıose se vaa nucuaj ndo'o Dıose, tzaj ne aráj x'naa uxrá Dıose ni'yaj Dıose man nij yuvıi, ²³ che'é rej guun rá Dıose tıhaan Dıose rihaan nij yuvıi nu' ndaa vaa qui'yaj so' che'é yo'óo nij yuvıi, ne yo'óo nij so' me se aj guun rá Dıose se vaa guun chıj nij so' gá so', ne che'é dan cunuu 'ee rá so' man nij so', gaa ne xcaj cunudanj nij yuvıi cuentá se vaa síi uun chıj sa' ndo'o me Dıose ei. ²⁴ Ma'an ní' me nij yuvıi guun chıj gá Dıose, ne dan me se ta'aj ní' me yuvıi israelıtá, ne yo'óo ta'aj ní' me yuvıi yanıj, tzaj ne canacúun Dıose man 'o 'o ní' guun chıj ní' ga so' adonj.

²⁵ Ase vaa nana a'mij nihánj ro', danj vaa nana ca'mıi Dıose gaa naá nana cachrón síi cu'naj Oseas rihaan yanj a. Dan me se cataj Dıose a:

—Yuvıi ne noco' manj me se ne 'ee raj man nij so' ma'. Tzaj ne vaa güii guun nij so' tuvıj, ne vaa güii cunuu 'ee raj man nij so' adonj. ²⁶ Dan me se maan rej nicun' 'unj gaa cataj 'unj se vaa nuveé tuvi' 'unj me nij yuvıi ro', maan dan canicún' 'unj cataj 'unj se vaa ta'nıj ma'anj me nij so' a. 'O se Dıose vaa i'na' mej adonj. —Danj ca'mıi Dıose gaa naá a.

²⁷ Ne nucuaj ca'mıi síi cu'naj Isaías gaa naá che'é nij yuvıi israelıtá a. Cataj so':

—Ca'vee se guun que'ee uxrá nij síi israelıtá, ne ndaa ase uun rá' ne'én' yo'óo chruu naj tu'va na ya'anj guun rá' quene'én' man nij tuvı' nij so', tzaj ne taj que'ee nij so' cavıi sa' ma'. 'O se doj tuvi' nij so' cavıi sa' nanj adonj. ²⁸ Orá le'ej níi qui'yaj suun Dıose nu' suun vaa rihaan so' ca'ne' so' cacun' che'é nu' yuvıi man rihaan chumıi adonj. —Danj ca'mıi síi cu'naj Isaías a. ²⁹ Veé dan ca'mıi uun síi cu'naj Isaías che'é nij yuvıi israelıtá, ne cataj uun so'— Guun nucuaj ndo'o Dıose guun chıj Dıose á. Ne ní' me se avi' ní' che'é cacun' tumé ní', tzaj ne tınanıi Dıose man doj tuvi' ní' sıj israelıtá rihaan sayuun a. Sese taj tuvi' ní' quinanıi rihaan sayuun, ne cavı' cunudanj nij yuvıi man chıháan ní', ne quınavıj chıháan ní', ne ase vaa navıj chuman' Sodoma do', ase vaa navıj chuman' Gomorra do', danj gaa quınavıj chıháan ní' nanj adonj. —Veé danj ca'mıi síi cu'naj Isaías che'é nij yuvıi israelıtá gaa naá a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne cunuu sa' nij yuvıi israelıtá rihaan Dıose, che'é se ne

cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a

³⁰ Xcaj ní' cuentá daj qui'yaj nij yuvıi israelıtá do', daj qui'yaj nij yuvıi yanıj do', rihaan Dıose á. Dan me se nuveé yuvıi israelıtá me nij yuvıi yanıj, ne ne guun rá nij so' qui'yaj suun nij so' yan cunuu sa' ma'an nij so' rihaan Dıose, tzaj ne ta'aj nij so' me síi amán rá ni'yaj man Dıose, ne che'é dan 'o cunuu sa' nij so' rihaan Dıose ei. ³¹ Ino qui'yaj que'ee nij yuvıi israelıtá a. Dan me se qui'yaj suun uxrá nij so' nano' nij so' chrej cunuu sa' ma'an nij so' rihaan Dıose, tzaj ne ne narı' nij so' chrej sa' ma'. ³² Dan me se ne narı' nij so', che'é se ne cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó ma'. Ne guun ya rá nij so' se vaa racuıj Dıose man nij so' cunuu sa' nij so' rihaan Dıose ma'. Maan se cunuu sa' ma'an nij so', rá nij so', ne qui'yaj suun uxrá nij so' che'é rej ca'vee cunuu sa' ma'an nij so', rá nij so' a. Ne ca'vej rá nij so' cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó, ne dan me se ase vaa 'o yuvej aráan chrej ro', danj vaa Jesucristó rihaan nij so', ne ase vaa uun na'aj yuvıi naxru' rihaan yuvej ro', danj vaa guun na'aj nij yuvıi israelıtá che'é se ne ca'vej rá nij so' cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó adonj.

³³ 'O cuyaan vaa nana a'mij gaa nana a'mıi danj Dıose che'é Jesucristó, ne dan me se gaa naá cataj Dıose a:

—Ni'yaj so' ei. Aj cuné' 'unj yo'óo yuvıi chuman' cu'naj Jerusalén, ne ase vaa 'o yuvej vaa so', nucuaj ndo'o so' a. Naxru' yuvıi, qui'yaj yuvej yo', ne guun na'aj nij yuvıi quene'en nij yuvıi man so', tzaj ne sese cuchuman rá yo'óo so' quene'en so' man síi cuné' 'unj, ne se guun na'aj so' ma'. Tananj cavıi sa' so' adonj. —Dan me nana ca'mıi Dıose che'é Jesucristó a.

10

¹ Dan me se achıın ni'yaj ndo'oj rihaan Dıose che'é nij tuvi' 'unj nij yuvıi israelıtá, tinuj, nocoj. 'Ee rá 'unj man nij so', ne che'é dan me ndo'o raj quinanıi nij so' rihaan sayuun a. ² Dan me se sa' qui'yaj nij so' gaa guun ndo'o rá nij so' cunuu sa' nij so' rihaan Dıose, tzaj ne ne ne'en nij so' daj qui'yaj nij so' ne ca'vee cunuu sa' nij so' rihaan Dıose ma'. ³ Ne xcaj nij so' cuentá che'é se vaa aj qui'yaj Dıose che'é nij so', ne ne xcaj nij so' cuentá se vaa ca'vee cunuu sa' nij so' rihaan Dıose, qui'yaj ma'an Dıose ma'. Maan se nano' ma'an nij so' chrej cunuu sa' ma'an nij so' rihaan Dıose, ne che'é dan ataa qui'yaj nij so' ndaa vaa me rá Dıose qui'yaj nij so', ne che'é dan ataa cunuu sa' nij so' adonj. ⁴ Gaa naá, ne canoco' yuvıi se-tucuanj Moisés, ne veé dan me se cunuu sa' nij so' rihaan Dıose, rá nij so', tzaj ne

yaj nihánj me se aj quisij se-tucuanj Moisés, qui'yaj Jesucristó, ne 'o se yo' o amán rá ní ni'yaj ní' man Jesucristó, gaa ne cunūu sa' ní' rihaan Diose nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quinani
cunudanj nij yuvi *cuchumán rá ni'yaj man*
Jesucristó rihaan sayuun a

⁵ Gaa naá cachrón síi cu'naj Moisés nana rihaan yanj, ca'mii so' che'é se-tucuanj ma'an so', ne cataj so' se vaa sese guun nucuaj yuvi cunō yuvi nu' tucuáan cuchruj ma'an so', ne cayaán nij yuvi rihaan Diose nu' cavii nu' ca'anj a. Danj ca'mii Moisés gaa naá a. ⁶ Tzaj ne cunō nihánj me se aj xcaj ní' cuentá se vaa nuu sa' ní' rihaan Diose che'é yan cuchumán rá ní' cuno ní' nana ca'mii so', ne che'é dan yo' o a'mii ní' ga síi cu'naj Moisés gaa naá, taj ní' se vaa taj che'é cavii yuvi rej xta' do', nana' nij yuvi man síi tinani man nij so' rihaan sayuun, ⁷ ne taj che'é ca'anj yuvi rej rque yo'óo do', nana' nij yuvi man so' rej man nimán ma'. Danj taj ní' ga síi cu'naj Moisés a.

⁸ Ne cataj uún síi cu'naj Moisés se vaa nana achiin mán so' ro', nuveé nana ca'na' rej gan' me nana yo' ma'. Tananj ndaa tu'va ma'an so' do', ndaa nimán ma'an so' do', nuú nana yo' nanj adonj, taj Moisés, ne nana yo' me nana a'mii yuvi taj yuvi se vaa amán rá yuvi ni'yaj yuvi man Jesucristó, ndaa vaa a'mii natáj núj rihaan yuvi ei. ⁹ 'O se sese ca'mii yá so' cataj so' rihaan tuví' so' se vaa Jesucristó 'nij ra'a mán so', ne sese guun ya rá so' se vaa cunuu 'nga' uún Jesucristó, qui'yaj Diose, gaa cavi' so', ne quinani so' rihaan sayuun a. ¹⁰ 'O se nimán ní' me se yo' me cuchuman rá ní' ne'en ní' Jesucristó, ne ca'vee cunūu sa' ní' rihaan Diose, ne tu'va ní' me se yo' me ca'mii ya ní' cataj ní' se vaa nocō' ní' man Jesucristó, ne ca'vee quinani ní' rihaan sayuun adonj.

¹¹ Dan me se taj uún danj Diose se vaa xa' síi amán rá ni'yaj man Jesucristó, tzaj ne se guun na'aj so' ma'. Ya cavii sa' so' adonj. Danj taj danj Diose a. ¹² 'O se 'o cuyaán vaa cunudanj yuvi rihaan Jesucristó, ne dan me se yuvi israelitá do', yuvi yanj do', 'o cuyaán vaa nij so' rihaan Jesucristó, tzaj ne 'nij ra'a Jesucristó man cunudanj nij so', ne uun nucuaj uxrá Jesucristó racuj so' man cunudanj yuvi achín ni'yaj rihaan so' a. ¹³ Dan me se taj uún danj Diose a: "Yuvi achín ni'yaj rihaan síi 'nij ra'a man ní' ro', quinani cunudanj nij so' rihaan sayuun, ne cavii sa' nij so' adonj". Danj taj danj Diose a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa achiin
ca'mii natáj nii che'é Jesucristó rihaan yuvi
ataa cunō nana che'é so' a

¹⁴ Tzaj ne taj che'é cachinj ni'yaj yuvi rihaan Jesucristó, sese ataa cuchuman rá nij yuvi ni'yaj nij yuvi man Jesucristó ma'.

Ne se ca'vee cuchuman rá nij yuvi ni'yaj nij yuvi man so', sese ataa cunō nij yuvi se-nana so' ma'. Ne se ca'vee cunō nij yuvi, sese taj síi a'mii natáj rihaan nij yuvi ma'. ¹⁵ Ne se cuhi' síi a'mii natáj rihaan yuvi, sese se ca'née nii man so' ma'. Dan me se a'mii uún danj Diose, taj yo': "Ve'é ndo'o 'yaj síi ca'anj ca'mii natáj nana sa' ei". Danj taj danj Diose a.

¹⁶ Tzaj ne vaa yuvi na'vej rá cunō nana sa' ma'. Inanj danj ca'mii síi cu'naj Isaías gaa cachín ni'yaj so' rihaan Diose, ne cataj so':

—Ataj síi chij. Doj yuvi amán rá cuno nana ca'mii núj a —taj so' rihaan Diose a.

¹⁷ Tzaj ne veé dan me se asino a'mii natáj nii rihaan yuvi che'é Jesucristó, gaa ne uno nij yuvi, ne xcaj nij yuvi cuentá che'é se vaa taj xna'anj Diose rihaan nij yuvi, gaa ne chumán rá nij yuvi ni'yaj nij yuvi man Diose nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa na'vej rá
nij yuvi israelitá cunō nij so' se-nana Jesu-
cristó nana sa' ma'

¹⁸ Tzaj ne cataj ta'aj yuvi se vaa ataa cuhi' nana sa' rihaan nij yuvi israelitá a. Danj ca'mii ta'aj nij so', tzaj ne aj cuhi' nana sa' rihaan nij yuvi israelitá ei. Dan me se taj danj Diose se vaa aj quene'en cunudanj nij yuvi man rihaan chumii se-nana Diose nana sa' a. Danj a'mii danj Diose á.

¹⁹ Tzaj ne yo'óo ta'aj yuvi cataj se vaa ne ne'en ya nij yuvi israelitá se vaa tinani Diose man cunudanj nij yuvi man rihaan chumii rihaan sayuun ma'. Danj cataj uún nij yuvi yo', tzaj ne taj ma'. Maan se aj ne'en nij yuvi israelitá ei. 'O se gaa naá cachrón síi cu'naj Moisés nana ca'mii Diose rihaan nij yuvi israelitá rihaan yanj, gaa cataj Diose se vaa vaa güii xcaj nij yuvi israelitá cuentá se vaa cavii sa' nij yuvi yanj, qui'yaj Diose, ne che'é dan guun xcoj ruvaa rá nij yuvi israelitá quene'en nij so' nij yuvi yanj yo' a. 'O se nuveé yuvi acaj cuentá me yuvi yanj, ne che'é dan guun xcoj ruvaa rá nij yuvi israelitá che'é se vaa cavii sa' nij yuvi yanj qui'yaj Diose ei. Danj ca'mii Diose gaa naá a.

²⁰ Ne 'o cuyaán vaa nana nihánj ga nana cachrón uún síi cu'naj Isaías rihaan yanj gaa naá, ne dan me se quisij rá so' cataj so' se vaa nij yuvi yanj me se ne nana' nij so' man Diose, tzaj ne nari' nij yuvi yanj man Diose, ne nda' se ne guun rá nij so' quene'en nij so' me rej vaj Diose, tzaj ne curuvi' Diose rihaan nij so' a. Danj taj síi cu'naj Isaías gaa naá a.

²¹ Tzaj ne inō vaa nana ca'mii Diose rihaan nij yuvi israelitá gaa naá, taj síi cu'naj Isaías a. Dan me se cataj Diose rihaan nij yuvi israelitá se vaa 'o me rá Diose nacaj Diose man nij yuvi israelitá, tzaj ne ne

ca'vej rá nij so' cunq̄o nij so' rihaan Dioso ma'. Inanj tucuáá nij so' rihaan Dioso nanj á. Danj taj Dioso, ne cachrón síf cu'naj Isaías rihaan yanj a.

11

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunuu 'eē rá Dioso ni'yaj Dioso ta'aj nij yuvij israelitá a

¹ Che'é se tucuáá nij yuvij israelitá rihaan Dioso, che'é dan quiri'ij yanj Dioso man nij so', rá soj na'. Taj ma'. 'Q se ma'anj me síf israelitá uún ei. Ne dan me se xii 'unj me síf cu'naj Abraham gaa naá, ne xii 'unj me síf cu'naj Benjamín uún ei. ² Ne quiri'ij yanj Dioso man nij yuvij israelitá ma'. 'Q se ga ataa qui'yaj Dioso chumi, ne 'o quene'en Dioso se vaa canocq̄o nij so' man Dioso a.

Ne'en nij soj daj taj danj Dioso che'é síf cu'naj Elías gaa naá a. Dan me se cuta' Elías cacun' xráá nij yuvij israelitá, ³ ne cataj so':

—Ataj síf chij. Ticavi' nij yuvij israelitá man nij síf nata' se-nana so' rihaan yuvij che'é so' á. Tiri' nij so' rej quina'vij yuvij rihaan so' á. Taj orunj quináj nanj á. Ne me rá nij so' ticavi' nij so' mán 'unj uún adonj. —Danj ca'mii síf cu'naj Elías rihaan Dioso a.

⁴ Gaa ne ca'mii uún Dioso rihaan so', cataj Dioso:

—Taj ma'. Ne taj oruún so' ma'. Tzaj ne vaa 'o cunuj chij mij yuvij israelitá nocq̄o manj, ne a 'ó nij so' ne na'vij rihaan ya'anj cu'naj Baal ya'anj ne vaa i'na' ma'. —Danj ca'mii Dioso rihaan síf cu'naj Elías a.

⁵ Ne veé danj vaa uún nij yuvij israelitá síf man cuano, ne cunuu 'eē rá Dioso man nij yuvij israelitá, ne narii Dioso man doj tuvi' nij so' ei. ⁶ Inanj danj qui'yaj ma'an Dioso che'é ta'aj nij yuvij israelitá, tzaj ne nuveé che'é se sa' qui'yaj ma'an nij so' me narii Dioso man nij so' ma'. Sese che'é se sa' qui'yaj nij so' narii Dioso man nij so', ne taj che'é cataj ní se vaa cunuu 'eē rá uún Dioso man nij so' ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa vaa güii cunuu sa' uún nij yuvij israelitá rihaan Dioso a

⁷ Cuanq̄o ro', cunudanj nij yuvij israelitá me rá cunuu sa' rihaan Dioso, tzaj ne ne guun nucuj cunudanj nij so' cunuu sa' ma'an nij so' ma'. Tzaj ne narii Dioso man ta'aj nij so', ne cunuu sa' ta'aj nij so' rihaan Dioso, ne quináj uún yo'ó ta'aj nij yuvij israelitá yo' a. Ne xa' níf síf quináj me se ne guun nucuj nij so' daj chihāá mij xcaj nij so' cuentá che'é Dioso ma'. ⁸ Dan me se nanj taj uún danj Dioso, taj yo': "Ne ca'vee xcaj nij so' cuentá, qui'yaj Dioso ma'. 'Q se ase vaa síf tuchrj do', ase vaa síf so'q do', danj vaa nij so', ne danj vaa nij so' ndaa cuano nanj adonj". Danj ca'mii danj Dioso che'é nij yuvij israelitá a. ⁹ 'Q cuyaān vaa nana

nihánj gaa nana ca'mii síf cu'naj David gaa naá uún, ne cataj so' se vaa ase ran' xcuu ata' ra'nga' ro', danj quirān' nij yuvij israelitá a. Dan me se cavii sa' uxrá nij so' rihaan chumi nihánj, tzaj ne taj ni'yón quirān' nij so' sayuun, ne quirān' nij so' sayuun che'é nu' sayuun qui'yaj nij so' a. ¹⁰ Se guun nucuj nij so' xcaj nij so' cuentá, maān se quinanq̄o ndo'o rá nij so' che'é sayuun quirān' nij so' a. Danj ca'mii síf cu'naj David che'é se vaa quirān' nij yuvij israelitá, ne ya danj quirān' guēē nij so' nanj adonj.

¹¹ Dan me se ne cuchuman' rá nij yuvij israelitá nana ca'mii Dioso, gaa ne quiri'ij nij so' rihaan Dioso, ne veé danj gaa nij so' nu' cavii nu' ca'anj, rá nij soj na'. Taj ma'. 'Q se che'é se vaa qui'yaj nij yuvij israelitá, che'é dan vaa ya'núj rihaan nij yuvij yanj quinanij nij so' rihaan sayuun, gaa ne guun xcoj ruvaā rá nij yuvij israelitá quene'en nij so' nij yuvij yanj a. ¹² Gaa ne canicaj rá nij yuvij israelitá, ne canocq̄o nij so' Dioso adonj. Dan me se che'é se quiri'ij nij so' rihaan Dioso, ne che'é dan cavii sa' cunudanj nij yuvij man rihaan chumi, ne ndaa nij yuvij yanj cavii sa', tzaj ne asa' nuu sa' nij yuvij israelitá rihaan Dioso, ne doj a cavii sa' uún cunudanj nij yuvij man rihaan chumi adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se guun ca'mii xta' nij yuvij yanj rihaan nij yuvij israelitá ma'

¹³ Cuanq̄o ro', ca'mij rihaan nij soj sij yanj, ne aj cune' Jesucristó mán 'unj guún 'unj apóstol nata' se-nana so' rihaan nij soj sij yanj adonj. Ne aj guun que'eē ndo'o ca'mij rihaan nij yuvij israelitá che'é suun ca'ne' Jesucristó rihanj, ne dan me se aj guun que'eē ndo'o cataj xna'anj 'unj rihaan nij so' se vaa a'mii natáj 'unj se-nana Dioso rihaan nij soj sij yanj a. ¹⁴ 'Q se me raj guun xcoj rá nij so' ni'yaj nij so' man soj sij yanj, gaa ne canocq̄o ta'aj nij so' nana nocq̄o soj, gaa ne quinanij nij so' rihaan sayuun, raj a. ¹⁵ Gaa quiri'ij yanj Dioso man nij yuvij israelitá, ne cunuu rca'aān yo'ó nij yuvij man rihaan chumi gaa Dioso, ne che'é dan asa' nacaj uún Dioso man nij so' rihaan israelitá, ne cavii sa' uxrá ma'an nij yuvij israelitá uún a. Dan me se ase vaa síf cavi' vaa nij so' cuano ei. Na'vee quinanij nij so' rihaan sayuun, tzaj ne asa' nacaj uún Dioso man nij so', ne ase vaa síf na'núj ro', danj gaa nij so', cavii sa' uxrá nij so' ei. ¹⁶ Ya nacaj uún Dioso man nij yuvij israelitá nanj á. 'Q se ne'en ní se vaa sese go' ní ta'aj tan' rihaan Dioso, ne cunuu guēē ya stan' nii rihaan Dioso, ne sese sa' vaa yáá chruun rihaan Dioso, ne sa' vaa cunuj chruun yo' rihaan Dioso ei. Che'é dan ne'en ní se vaa sese cunuu sa' ta'aj nij yuvij

israelitá rihaan Diose, ne gaa sa' cunudanj nij yuvij israelitá rihaan Diose adonj.

¹⁷ Ne'en soj se vaa ne cuchuman rá ta'aj nij yuvij israelitá ni'yaj nij so' Diose ma'. Che'é dan, ase vaa 'yaj nii man ta'aj nij ra'a chruun olivó ne rii chruj ro', danj vaa qui'yaj Diose man nij so', ne quiril'ij yanij Diose man nij síe ne cuchuman rá yo', gaa ne nacaj Diose man soj sij yanij, ne dan me se ase vaa ra'a chruun olivó nicun' rco' quij vaa soj, tzaj ne nacaj Diose man soj, caxrij Diose man soj tacóo chruun olivó sa', ne guun soj 'o chruun sa' vaa, ne vaa i'na' soj, 'yaj yáa chruun yo' nanj ei. ¹⁸ Tzaj ne se guun cataj soj se vaa sa' doj vaa soj rihaan ra'a chruun ca'anj yanij qui'yaj Diose ma'. Dan me se sese vaa se uun uxrá ma'an soj rá soj, ne me ma'an rá soj nanj ei. Dan me se xcaj soj cuentá se vaa taj se uun soj rihaan yáa chruun yo' mei. 'Q se ma'an yáa chruun yo' 'yaj don 'vee vaa i'na' soj sij uun ra'a chruun chuguanj. Xa' soj, tzaj ne maan chruun le'ej nata' nayón uun me soj nanj ei. ¹⁹ Xraj, ne cataj yo'o tuvi' soj: "Tzaj ne quiril'ij yanij Diose man yo'ó nij ra'a chruun yo' che'é rej ca'vee caxrij so' mán 'unj tacóo chruun yo' ei", rá yo'o tuvi' soj a. ²⁰ Tzaj ne maan che'é se nuveé sij amán rá ni'yaj Diose me ta'aj nij yuvij israelitá yo' me quiril'ij yanij Diose man nij so', ne maan che'é se amán rá soj ni'yaj soj Diose me nicun' soj rihaan Diose cuano chuguanj. Tzaj ne se guun cataj soj se vaa vaa se uun ndo'o soj ma'. 'Q se cuchu'vi' nimán soj ei.

²¹ Dan me se nda' se chruun cavii man raaj chruun ya me nij síe israelitá, tzaj ne ne caraaj x'naa Diose man nij so', ne quiril'ij yanij Diose man ma'an ya nij so', ne che'é dan táa a soj, ne se cuchu'vi' Diose quiril'ij yanij Diose man soj sij ra'a chruun cavii quij a mei. ²² Dan me se xcaj soj cuentá, ne nda' se yuvaa ya Diose ne ne'en Diose qui'yaj Diose sayuun man nij yuvij 'yaj se nij rihaan Diose, tzaj ne cunuu 'ee rá Diose man soj, ne ve'é ndo'o qui'yaj Diose rihaan soj ei. Ne ve'é qui'yaj Diose rihaan soj nu' cavii nu' ca'anj, sese se ca'anj yanij soj rihaan Diose ei. Sese ca'anj yanij soj, ne quiril'ij yanij Diose man soj nanj adonj. ²³ Ne 'o rasuun uún me se nij yuvij quiril'ij yanij Diose me se sese ca'ne' rá nij so' ga suun ne amán rá ni'yaj man Diose, ne ca'vee caxrij uún Diose man nij so' tacóo chruun sa' yo' uún ei. 'Q se guun nucuaj Diose qui'yaj Diose danj ei. ²⁴ Tanaanj soj, ne chruun le'ej cavii raaj chruun olivó man rco' me soj, tzaj ne ca'vee ca'na' soj naxij soj tacóo chruun sa', ne táa a nij síe israelitá, ne maan ra'a chruun sa' me nij so', ne taj sayuun ca'vee ca'na' uún nij so' nana uún so' tacóo chruun sa' cavii nij so' a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me rá Diose gaa 'ee rá Diose man cunudanj yuvij a

²⁵ Dan me se me raj xcaj soj cuentá che'é nana cataj xna'anj Diose rihaan ni', tinuj, nocoj. Sij cuno soj nana nihánj, gaa ne se guun ca'mii xta' soj ma'. Cuanó nihánj me se na'vee xcaj nij yuvij israelitá cuentá che'é se vaa qui'yaj Diose che'é nij so' ma'. Che'é dan vaa ya'núj catuu soj sij yanij canoco' soj man Diose adonj. Ne xa' nij síe yanij narii Diose, tzaj ne vaa güii canoco' cunudanj nij so' man Diose, gaa ne cuchuman rá nij yuvij israelitá ni'yaj nij so' man Diose, ²⁶ gaa ne tinanii Diose man cunudanj nij yuvij israelitá rihaan sayuun ei. Danj a'mii danj Diose ei. Dan me se taj yo': "Chuman' Jerusalén cavii 'o síe tinanii man yuvij, ne tinavij so' se chilij man nimán nij yuvij israelitá a. ²⁷ Danj qui'yaj ya 'unj che'é nij so' güii tinavii 'unj cacun' che'é nij so' adonj". Dan me nana ca'mii Diose, nana no rihaan danj Diose a. ²⁸ Dan me se ne guun ya rá nij yuvij israelitá se-nana Diose nana sa' ma'. Che'é dan guun yanij nij so' rihaan Diose, ne vaa ya'núj rihaan Diose catuu soj sij yanij a. Tzaj ne asij naa narii Diose man xii nij yuvij israelitá, ne che'é dan yo' 'ee rá Diose man nij so' ndaa cuano adonj. ²⁹ Daj chihaa mij se natuná Diose se-nana Diose ma'. Se ca'vee ca'neé uún Diose se vaa go' Diose rihaan yuvij ma'. 'Q se gaa naa narii Diose man nij yuvij israelitá canoco' nij so' man so', ne se ca'vee cataj uún Diose se vaa se ca'vee rá so' nacaj so' man nij so' ma'.

³⁰ Dan me se asino yaan ne cuno nij soj sij yanij rihaan Diose ma'. Tzaj ne ne cuchuman rá que'ee nij yuvij israelitá ni'yaj nij so' man Diose, ne che'é dan cunuu 'ee rá Diose man soj a. ³¹ Veé dan me se cunuu 'ee rá Diose man soj cuano, tzaj ne ne uno nij yuvij israelitá rihaan Diose ma'. Inanj danj vaa nij so' cuano, qui'yaj Diose, gaa ne vaa güii cunuu 'ee rá uún Diose man nij so' adonj. ³² Dan me se 'o cuyaan vaa nij yuvij israelitá ga nij yuvij yanij, qui'yaj Diose, ne cunudanj nij yuvij na'vee rá cuno rihaan Diose, ne che'é dan vaa ya'núj rihaan Diose cunuu 'ee rá Diose man cunudanj nij yuvij, ne racuij uun Diose man cunudanj nij yuvij yo' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sa' uxrá vaa Diose adonj

³³ Inanj sa' uxrá avii raaj Diose nanj á. Sa' uxrá ne'en so', ne se guun nucuaj yuvij naqui'yaj cuu yuvij nu' se vaa 'yaj Diose ma'. Veé danj ca'mii 'o síe nata' se-nana Diose gaa naa, cataj so': ³⁴ "Taj vaj yuvij quisij nari' nana avii raaj Diose ma'. Me yuvij ca'vee nago' nana cuu man Diose, rá soj ga. ³⁵ Me rasuun ca'vee rque yuvij man Diose, rá soj ga. 'Q se ne achiiin si'yaj yuvij man

Diose ma'. Ne 'yaj xcuún Diose rihaan yuvii ma'". Danj taj síi nata' se-nana Diose gaa naá yo' a. ³⁶ Dan me se ma'an Diose qui'yaj cunudanj rasuun, ne che'é ma'an Diose man rasuun rihaan chumii, ne se rasuun Diose me cunudanj rasuun a. Ve'é uxrá ca'mii ní' che'é Diose nu' cavii nu' ca'anj adonj. Veé danj gaa ya ei.

12

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é qui'yaj suun ní' rihaan Diose a

¹ Nuu 'ee ndo'o rá Diose man ní', tinuj, nocoj. Che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj nihánj cuano se vaa qui'yaj suun soj rihaan Diose yaj gaa vaa i'na' soj á. Inanj suun sa' che'é Diose qui'yaj suun soj, gaa ne guun niha' rá Diose, qui'yaj soj ei. Ne'en soj se vaa no xcuún soj qui'yaj soj danj ei. ² Se cataj soj se vaa sa' ndo'o vaa tucuáan noco' cunudanj nij yuvii man chiháan soj ma'. Tzaj ne ca'vej rá soj cunuu sa' nimán soj qui'yaj Diose, ne xcaj naca soj cuentá daj qui'yaj soj gaa yáan soj rihaan chumii nihánj, gaa ne nari' soj daj me rá Diose qui'yaj soj, ne xcaj soj cuentá me se me se sa' ni'yaj Diose á. Dan me se xcaj soj cuentá daj qui'yaj soj ne guun niha' rá Diose, ne xcaj soj cuentá me suun sa' qui'yaj suun soj ne cavii sa' soj doj nu' cavii nu' ca'anj adonj.

³ Dan me se qui'yaj Diose se luj rihanj, ca'ne' Diose suun rihanj tucu'yonj man nij soj, ne che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan 'o 'o soj daj qui'yaj soj qui'yaj suun soj rihaan Diose á. Dan me se ino gaa suun qui'yaj suun 'o 'o soj rihaan Diose, ne che'é dan xcaj 'o 'o soj cuentá me suun qui'yaj suun 'o 'o soj, ne racuj Diose man soj se vaa guun ya rá 'o 'o soj, ne a me suun guun nucuaj 'o 'o soj qui'yaj suun soj suun rqué Diose man soj a. Tzaj ne se nanó rá soj, ne se guun rá soj cataj soj suun nocoj doj ma'. Maan se xcaj soj cuentá, ne cataj soj se vaa sa' vaa suun vaa rihaan soj ei.

⁴ 'O se aj ne'en ní' se vaa vaa ndo'o nee man ní', ne dan me se vaa ra'a ní' vaa tacóo ní' vaa, ne vaa que'ee doj nee man ní', ne ino vaa suun 'yaj suun ra'a ní' do', tacóo ní' do', xréé ní' do', tu'va ní' do', ne ino doj vaa suun 'yaj suun yo'o yo'o nee man ní' a. ⁵ Dan me se aj canoco' cunudanj ní' man Jesucristó, ne che'é dan ase vaa nu' nee man 'o yuvii ro', danj vaa nu' ní', ne ino vaa suun vaa rihaan 'o 'o ní', tzaj ne racuj tuvi' ní', ⁶ gaa ne guun nucuaj 'o 'o ní' qui'yaj suun 'o 'o ní' suun vaa rihaan 'o 'o ní' a. Danj 'yaj Diose che'é 'o 'o ní', tzaj ne ino vaa suun ne'en 'o 'o ní' qui'yaj suun ní', qui'yaj Diose a. Che'é dan sese vaa suun rihaan yo'o ní' ca'mii natáj ní' rihaan yuvii che'é Diose, ne sese uun ya rá ní' se vaa ya vaa nana nari' ní',

ne ca'mii natáj ní' á. ⁷ Sese ca'ne' Diose suun rihaan yo'o ní' suun racuj ní' man yuvii, ne danj qui'yaj ní' qui'yaj suun ní' che'é tuvi' ní' uún á. Sese vaa suun rihaan yo'o ní' suun tucu'yón ní' se-nana Diose, ne danj qui'yaj uún ní', tucu'yón ní' se-nana Diose á. ⁸ Sese vaa suun rihaan yo'o ní' nago' ní' chrej nucuaj, ne danj qui'yaj ní' á. Sese vaa suun rihaan yo'o ní' go' ní' rasuun rihaan nij síi nique, ne guun niha' rá ní' qui'yaj ní' danj á. Sese vaa suun rihaan yo'o ní' guun chij ní' rihaan tuvi' ní', ne qui'yaj suun uxrá ní' nicaj yu'unj ní' man tuvi' ní' á. Sese vaa suun rihaan ní' cunuu 'ee rá ní' tuvi' ní' do', racuj ní' tuvi' ní' do', ne gaa niha' rá ní' qui'yaj ní' danj á.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' rihaan tuvi' ní' a

⁹ Se cataj soj se vaa 'ee rá soj man tinúu soj, sese ne ya 'ee rá soj tinúu soj ma'. Se tu'va rma'an soj danj ma'. Tzaj ne ya gaa 'ee rá soj tinúu soj, ne se ca'vej rá soj qui'yaj soj se chi'ii ma'. Tzaj ne inanj se sa' qui'yaj soj á. ¹⁰ Gaa 'ee ndo'o rá soj man tinúu soj síi noco' man Jesucristó, ne guun niha' rá soj caraaj cochroj soj rihaan tinúu soj á. ¹¹ Se gaa rmii soj ma'. Tzaj ne gaa niha' rá soj qui'yaj suun soj che'é síi 'njj ra'a man ní' ei. ¹² Ne'en soj se vaa vaa güii cavii sa' ndo'o soj, qui'yaj Diose, ne che'é dan gaa niha' rá soj á. Ca'nej nucuaj soj nimán soj quirán' soj sayuun me rá yuvii qui'yaj yuvii man soj, ne se ca'ne' rá soj ga suun achii'n ni'yaj rihaan Diose ma'. ¹³ Sese vaa se achiin rihaan tinúu soj síi sa' noco' man Diose ro', ne racuj soj si'yaj soj rihaan nij so' a. Ne ve'é qui'yaj soj ca'vej soj caraaj yuvii tucuaj soj do', cha yuvii chraa ga soj do' á.

¹⁴ Xa' síi 'yaj sayuun man soj, tzaj ne ve'é qui'yaj soj rihaan nij so', ne se ca'mii chree soj che'é nij so' ma'. Tzaj ne cachinj ni'yaj soj rihaan Diose se vaa cavii sa' nij so' qui'yaj Diose a. ¹⁵ Guun niha' rá soj ga nij yuvii niha' rá, ne ta'vee soj ga síi ta'vee, ¹⁶ ne ve'é qui'yaj soj rihaan tinúu soj nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó a. Se guun rá soj cataj ma'an soj suun sa' doj ma'. Maan se nanó' soj man nij yuvii uun taj suun ata, ne canicun' soj ga nij so' a. Se cataj soj se vaa sij avii ndo'o raaj me soj ma'.

¹⁷ Sese qui'yaj yuvii se chi'ii man soj, ne se guun rá soj qui'yaj soj se chi'ii man nij yuvii ma'. Tananj ve'é qui'yaj soj rihaan cunudanj yuvii, ne inanj se sa' qui'yaj soj ni'yaj cunudanj yuvii á. ¹⁸ Ve'é cumán soj ga cunudanj yuvii, sese ca'vej rá nij yuvii, ne se cunu' ma'an soj ga yuvii ma'. ¹⁹ Se qui'yaj soj sayuun man yuvii 'yaj sayuun man soj ma'. Maan se ca'ne' rá soj, ne Diose me síi naru'vee rihaan nij yuvii qui'yaj sayuun, ne vaa güii caxrii yuvaaj Diose man nij so'

a. Danj me raj qui'yaj nij soj, tinuj, nocoj. 'Q se danj Diose taj se vaa no xcúun Diose naru'vee ma'an Diose, ne vaa güii naru'vee Diose che'é sayuun nanj á. Danj taj danj Diose a. ²⁰ Tzaj ne ino qui'yaj soj rihaan yuviij taj ri'yunj man ní' cuango, taj danj Diose a. Nihánj me nana a'mii danj Diose a: "Sese na'aan rque síi taj ri'yunj man soj, ne go' soj chraa chá so' á. Sese nacoq so' na, ne go' soj na co'o so' á. Danj qui'yaj soj, ne guun na'aj síi taj ri'yunj man soj, ne quinanq rá so' che'é sayuun qui'yaj so' ei". Danj taj danj Diose a. ²¹ Se guun qui'yaj canaán chi'ij rihaan soj ma'. Se guun guun ma'an soj síi nocoq chrej chi'ij ma'. Maan se inanj se sa' qui'yaj soj rihaan síi chi'ij, gaa ne qui'yaj canaán soj rihaan síi chi'ij, ne canoco' so' chrej sa' nicaj soj adonj.

13

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunq ní' rihaan nij síi nicaj suun a

¹ Cuno cunudanj nij soj rihaan nij síi nicaj suun man tucua suun chiháan soj ei. 'Q se sese nuveé Diose rá, ne se guun nucuaj nij so' quirij ta'nga' nij so' ma'. Diose me síi cune' man nij síi nicaj suun adonj. ² Che'é dan cunq soj rihaan nij síi nicaj suun, ese danj me rá Diose qui'yaj soj, ne sese tucuaá soj rihaan nij síi nicaj suun, ne cuta' Diose cacun' xraá soj adonj. ³ Yuvij ne 'yaj sayuun ro', taj che'é cucu'vi' nij so' rihaan nij síi nicaj suun ma'. Maan se inanj síi 'yaj sayuun cucu'vi' rihaan nij so', ne che'é dan sese na'vej rá soj cucu'vi' soj rihaan nij síi nicaj suun, ne ve'é qui'yaj soj, ne ve'é ca'mij nij síi nicaj suun che'é soj adonj. ⁴ Dan me se 'yaj suun nij síi nicaj suun rihaan ma'an Diose, ne vaa suun rihaan nij síi nicaj suun racu'ij nij so' man soj, ne cavij sa' soj ei. Tzaj ne sese qui'yaj soj cacun', ne cucu'vi' soj rihaan nij so' á. 'Q se ne atá rma'an nij so' suun ma'. 'Yaj suun nij so' che'é Diose, ne racu'ij nij so' man Diose axrj yuvaá Diose man nij síi 'yaj cacun' adonj. ⁵ Che'é dan cunq soj rihaan nij síi nicaj suun, ne cucu'vi' soj qui'yaj nij so' sayuun man soj sese qui'yaj soj cacun', ne xcaj soj cuentá se vaa me rá Diose qui'yaj soj á. ⁶ 'Q se o' soj sa'anj ata' rihaan nij síi nicaj suun, ne ne'en soj se vaa 'yaj suun nij so' rihaan Diose, ⁷ ne dan me se no xcúun soj naru'vee soj sa'anj ata' ei. Caraá cochroj soj rihaan nij síi nicaj suun, ne ve'é ca'mij soj rihaan nij so' ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa gaa 'ee rá ní' tuvi' ní' a

⁸ Se gaa xcúun rihaan nij soj ga tuvi' soj ma'. Tzaj ne vaa 'o xcúun rihaan soj ga tuvi' soj adonj. Nihánj ro', me xcúun vaa rihaan soj ga tuvi' soj adonj. No xcúun soj gaa 'ee rá soj tuvi' soj, ne sese ya 'ee rá soj

tuvi' soj, ne ase vaa síi qui'yaj nu' ndaa vaa taj se-tucuanj Moisés ro', danj gaa soj uún adonj. ⁹ Dan me se aj ne'en soj nu' nana cataj xna'anj Diose rihaan Moisés gaa naá, ne dan me se na'vej rá Diose cotoj yuvij ga nica tuvi' yuvij, ne na'vej rá Diose ticavi' yuvij man tuvi' yuvij, ne na'vej rá Diose qui'yaj ituu yuvij, ne na'vej rá Diose guun rá yuvij ni'yaj yuvij si'yaj tuvi' yuvij man adonj. Nihánj me nana cataj xna'anj Diose gaa naá, ne vaa uxrá doj nana cataj xna'anj uún Diose, tzaj ne vaa orún' nana achiin uxrá qui'yaj ní' cuango, ne nana yo' taj: "A se 'ee rá so' man ma'an so' ro', danj gaa 'ee rá so' man tuvi' so' á". Nihánj me nana achiin uxrá cunq ní', ne sese cunq ní' ne qui'yaj ní' ndaa vaa taj nana nihánj, ne sij 'yaj nu' nana cataj xna'anj Diose rihaan Moisés gaa naá me ní' ei. ¹⁰ Sese 'ee rá soj tuvi' soj, ne se qui'yaj chi'ij soj man tuvi' soj, ne che'é dan sese 'ee rá soj tuvi' soj, ne sij uno nu' nana cataj xna'anj Diose rihaan Moisés gaa naá me ma'an soj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa qui'yaj Jesucristó ro', danj gaa qui'yaj ní' uún a

¹¹ Danj qui'yaj nij soj, gaa 'ee rá nij soj tuvi' soj ei. 'Q se ne'en soj daj vaa chumij nihánj cuango nanj á. Xcaj soj cuentá á. Dan me se asij naca cuchumán rá ní' ni'yaj ní' man Jesucristó, ne nichrun' güii cavij sa' ní' cayáan ní' ga Diose, rá ní', tzaj ne cuango nihánj me se ya nichrun' güii cavij sa' ní' cayáan ní' ga Diose ei. ¹² Dan me se ase vaa chumij gaa vaa rmi' ro', danj vaa cunudanj nij yuvij man rihaan chumij nihánj cuango, ne vaa rmi' rihaan nij so', ne ne ne'en nij so' a doj ma'. Tzaj ne daj doj quisij güii ca'na' Jesucristó, ne che'é dan ca'ne' rá ní' ga cacun', ne se qui'yaj ní' ndaa vaa 'yaj yuvij chéé rej nij ma'. 'Q se adj' se chuguun rej ranga' ro', danj gaa chuguun nimán ní', qui'yaj ní', ne yo'o gaa nucuaj ní' qui'yaj suun ní' che'é Diose á. ¹³ Che'é se chuguun nimán ní', che'é dan inanj ve'é qui'yaj ní', ne se cachéé ní' cha'anj snúu rma'an, se guun xno ní', ne se qui'yaj ní' cacun' ga chana, ne se cunu' ní', ne se guun xcoj ruvaa rá ní' ne'en ní' tuvi' ní' a. ¹⁴ Se guun rá ní' qui'yaj ní' ndaa vaa me rá nee man ní' ma'. Se ca'vej rá ní' qui'yaj ní' cacun' ma'. Tzaj ne tucu'yón ní' ndaa vaa qui'yaj Jesucristó, ne ase vaa qui'yaj so' ro', danj gaa qui'yaj uún ní' nanj adonj.

14

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se cuta' ní' cacun' xraá tinúu ní' síi chá naj guun rasuun, ne se nachri' ní' ni'yaj ní' man tinúu ní' síi na'vej rá chá rasuun a

1-2 Ta'aj yuvij guun ya rá se vaa a'vej rá Diose chá yuvij naj guun rasuun, tzaj ne yo'ó ta'aj yuvij ro', chu'vi' nij so' chá nij so' nee a. Na'vej rá Diose chá nij so' nee, rá nij so', ne che'é dan inanj cuéj chá nij so' a. Dan me se se nachri' nij soj ni'yaj nij soj man nij yuvij na'vej rá chá naj guun rasuun ma'. Sese danj vaa rá nij so', ne se ca'mii cunu' nij soj ga nij so' ma'. 3 Se guun nachri' síf chá naj guun rasuun ni'yaj so' man síf chá inanj cuéj ma'. Se cuta' síf chá inanj cuéj cacun' xráá síf chá naj guun rasuun ma'. 'O se quene'en so' se vaa 'nij ra'a Diose man síf chá naj guun rasuun do' nanj adonj. 4 Xa' síf chá naj guun rasuun, tzaj ne ne 'yaj suun so' rihaan síf chá inanj cuéj ma'. 'O se rihaan Jesucristó 'yaj suun so', ne che'é dan ne nó xcúun síf chá inanj cuéj cuta' so' cacun' xráá so' ma'. Tzaj ne ma'an Jesucristó ca'ne' cacun' che'é so', ase cavij sa' so' ni', ase quiran' so' sayuun ni', ne dan me se ne ne'en ní ma'. Dan me se nucuj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' tucuyón so' man síf chá naj guun rasuun daj qui'yaj so', ne cavij sa' so', qui'yaj Jesucristó adonj.

5 Dan me se ta'aj yuvij taj se vaa guéj ta'aj güii, ne yo'ó ta'aj yuvij taj se vaa 'o cuyaan vaa nij güii, ne taj güii guéj rihaan yo'ó ta'aj nij so' a. Ino vaa rá 'o 'o ta'aj nij yuvij, ne che'é dan me xcaj yo'ó yo'ó nij soj cuentá daj vaa rá yo'ó yo'ó soj, ne guun ya rá yo'ó yo'ó soj daj vaa rá soj el. 6 Xa' síf taj se vaa vaa güii guéj, tzaj ne danj vaa rá so' che'é síf 'nij ra'a man ní', ne danj nanj síf chá naj guun rasuun, ne danj 'yaj so' che'é síf 'nij ra'a man ní' uún a. Danj 'yaj yo'ó yo'ó nij so', ne nago' nij so' graciá rihaan Diose a. Ne xa' síf na'vej rá chá naj guun rasuun, tzaj ne veé danj vaa rá so' che'é síf 'nij ra'a man ní' uún, ne dan me se nago' so' graciá rihaan Diose uún a. 7 'O se nuveé che'e orún' ní' vaa i'na' 'o 'o ní' ma'. Nuveé che'e orún' ní' cavi' 'o 'o ní' ma'. 8 'O se sese vaa i'na' ní', ne vaa i'na' ní' qui'yaj suun ní' rihaan síf 'nij ra'a man ní', ne ca'vee se cavi' ní', tzaj ne yo'ó qui'nij ra'a so' man ní' nanj adonj. 9 Dan me se me rá Jesucristó njcay yu'unj so' man yuvij vaa i'na' do', man yuvij cavi' do', ne che'é dan cavi' so', ne che'é dan cunuu i'na' uún so' a.

10 Dan me se taj che'é cuta' ní' cacun' xráá tinúú ní', ne taj che'é nachri' ní' ni'yaj ní' man tinúú ní' ma'. 'O se canicun' cunudanj ní' rihaan Diose vaa güii, ne ca'ne' ma'an Diose cacun' che'é ní' nanj adonj. 11 Dan me se danj Diose taj se vaa ya ya canicun' ruj cunudanj yuvij rihaan Diose vaa güii, ne ve'é ndo'o ca'mij cunudanj yuvij che'é Diose a. Danj a'mii danj Diose a. 12 Dan me se vaa güii nata' 'o 'o ní' rihaan Diose che'é se vaa qui'yaj ní' gaa cayáan ní' rihaan chumij nihánj nanj adonj.

Nanaq nihánj taj xna'anj se vaa se ca'vej rá ní' quiran' tinúú ní' cacun' che'é se vaa 'yaj ní' a

13 Che'é dan quisij cataj ní' se vaa tumé tinúú ní' cacun' á. Tzaj ne cataj ya nij soj se vaa se qui'yaj tinúú soj cacun', qui'yaj ma'an soj a. 14 Gaa canoco' 'unj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní', ne guun ya raj se vaa a 'ó rasuun ne yu'va' quita'a' ma'. Tzaj ne sese vaa yo'ó so' uun rá se vaa cacun' cha' 'o rasuun, ne ya uxrá cacun' chá so' a. 15 Sese yu'va' cha' yo'ó rasuun rá tinúú so', ne sese chá so' maan, ne guun rá so' chá so' uún, ne dan me se chá so' maan, gaa ne quiran' so' cacun', qui'yáá so' á. Sese danj qui'yáá so', ne nuveé sij 'ee rá man tinúú mé so' gaa a ma'. Se ca'vej rá so' quiran' tinúú so' cacun' che'é se chá so' ma'. 'O se ne'en so' se vaa cavi' Jesucristó che'é ma'an tinúú so' adonj. 16 Ne se guun qui'yaj soj ca'mij yuvij nanaq nij che'é tucuaán sa' noco' soj ma'.

17 'O se nicaj yu'unj Diose man ní', ne che'é dan se nanó rá ní' che'é se chá ní' do', che'é se co'ó ní' do' ma'. Tzaj ne xcaj ní' cuentá che'é tinúú ní' á. 'O se che'é rej uun chij Diose, tzaj ne nuveé che'e se chá ní' do', nuveé che'e se co'ó ní' do', me yo'ó ma'. Maan se che'é rej cunuu sa' nimán ní' ne che'é rej guun nihá' rá ní' ne che'é rej gaa xej nimán ní' qui'yaj Nimán Diose me yo' a. 18 Dan me se sese xcaj ní' cuentá che'é tinúú ní', ne ya sij noco' man Jesucristó me ní', ne guun nihá' rá Diose ne'en Diose man ní', ne cataj yuvij ne amán rá ni'yaj man Jesucristó se vaa ve'é 'yaj ní' a.

19 Che'é dan danj inanj qui'yaj ní', gaa ne gaa dínj cuman ní', ne racuj ní' tinúú ní', gaa ne sa' doj cuman ní', ne sa' doj canoco' ní' man Jesucristó adonj. 20 Dan me se qui'yaj suun Diose nimán tinúú so', ne che'é dan se ca'vej rá so' quirí' rá tinúú so' che'é se chá ma'. Ne'en ní' se vaa sa' vaa daj a rasuun qui'yaj Diose chá yuvij do', co'ó yuvij do', tzaj ne sese yu'va' cha' 'o rasuun rá yo'ó so', ne cacun' chá so' man yo' adonj. 21 Sese yu'va' cha' 'o rasuun rá tinúú so', ne se chá so' maan, ne cunaj qui'yáá so' á. Sese yu'va' co'ó 'o na rá tinúú so', ne se co'ó so' maan, ne cunaj qui'yáá so' á. Tadó so' se quiran' tinúú so' cacun' che'é se vaa qui'yáá so' á.

22 Sese guun rá so' se vaa a'vej rá Diose chá so' naj guun rasuun, ne inanj danj gaa rá ma'an so' rihaan Diose á. Se natá so' danj rihaan yuvij ma'. Guun nihá' rá so' rihaan Diose sese ne'en so' se vaa sa' vaa rá so', ne'en so' me se a'vej rá Diose qui'yáá so' nanj á. 23 Tzaj ne sese ne ne'en yo'ó so' sese ca'vej Diose chá so' 'o rasuun ní', sese se ca'vej Diose chá so' ní', ne se chá so' ma'. Sese chá so', ne tumé so' cacun' rihaan Diose che'é se ne guun ya rá so' se vaa a'vej Diose

chã so', maan se chá ma'an so', ne che'é dan tumé so' cacun' adonj. Veé danj inanj vaa nu' se vaa qui'yaj ní' ei. Sese ne guun ya rá ní' se vaa a'vej rá Diose qui'yaj ní' 'o rasuun, ne se qui'yaj ní' danj ma'. Sese qui'yaj ní' danj, ne tumé ní' cacun' rihaan Diose nanj adonj.

15

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xciúun ní' racuúj ní' tinúú ní' a

¹ Xa' ní' sjj amán rá se vaa a'vej rá Diose chá ní' naj guun rasuun, tzaj ne no xciúun ní' racuúj ní' man nij yuvij na'vee cuchuman rá se vaa a'vej rá Diose chá nij so' naj guun rasuun a. Ne racuúj ní' man yuvij na'vee cuchuman rá se vaa 'o cuyaan vaa nu' güii rihaan Diose á. Se qui'yaj ní' se inanj me rá ní' qui'yaj ní' ma'. ² Tzaj ne racuúj 'o 'o ní' tinúú ní', ne guun niha' rá tinúú ní', ne sa' doj gaa tinúú ní', ne sa' doj quene'en tinúú ní' canoco' tinúú ní' Diose a. ³ 'Q se ne qui'yaj Jesucristó se me rá ma'an Jesucristó qui'yaj so' ma'. 'Q se danj Diose taj se vaa nana nij ca'mii yuvij che'é Diose ro', ca'mii uun yuvij che'é Jesucristó, ne ca'vej rá Jesucristó ca'mii nij yuvij nana nij che'é ma'an so' a. Danj a'mii danj Diose che'é ma'an Jesucristó a. ⁴ Gaa naá me se cachrón nii nana rihaan danj Diose yan quinarj' ma'an ní' daj qui'yaj ní' gaa ne guun nucuaj ní' qui'yaj canaan ní' rihaan sayuun ne quinarj' nucuaj nimán ní' gaa ne ca'vee guun ya rá ní' se vaa vaa güii cavij sa' ní' a. ⁵ Dan me se Diose me sí' 'yaj uun nucuaj nimán ní', ne sí' noco' man Jesucristó me nij soj, ne che'é dan me raj yo'o cuyaan gaa rá taran' nij soj, qui'yaj Diose a. ⁶ Gaa ne 'o cuyaan ca'mii nij soj che'é Diose, ne ve'é ca'mii nij soj che'é Diose Rej Jesucristó sjj 'njn ra'a man ní' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é se vaa qui'yaj Jesucristó che'é nij yuvij israelitá do', che'é nij yuvij yanj do' a

⁷ Che'é dan ve'é ca'mii soj ga tinúú soj gaa 'na' tinúú soj rihaan soj á. Danj qui'yaj Jesucristó, ve'é ca'mii so' ga ní' ei. Che'é dan danj qui'yaj guex ní', ve'é ca'mii ní' ga tinúú ní', ne ve'é ca'mii tinúú ní' che'é Diose á. ⁸ Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj che'é suun qui'yaj suun Jesucristó che'é nij yuvij israelitá, ne gaa naá me se cataj xna'anj Diose rihaan xji nij yuvij israelitá daj qui'yaj Diose che'é nij so', ne quisij ya nu' nana yo', qui'yaj Jesucristó a. ⁹ Ne gaa ca'na' Jesucristó, ne ve'é ca'mii nij yuvij yanj che'é Diose, qui'yaj so' a. 'Q se che'é se vaa qui'yaj Jesucristó, che'é dan xcaj nij yuvij yanj cuentá se vaa cunuu 'eje rá Diose ne'en Diose man nij so' ga nij yuvij israelitá, ne che'é dan ve'é ca'mii nij yuvij yanj che'é Diose a. Danj a'mii danj Diose a.

Taj xna'anj danj Diose nana ca'mii sí' cu'naj David rihaan Diose gaa naá, gaa cataj so':

—Che'é dan ve'é ca'mij rihaan nij yuvij yanj che'é so', ne cachraj chra' rihaan so' a. —Danj ca'mii sí' cu'naj David gaa naá a.

¹⁰ Ne taj uun danj Diose se vaa guun niha' rá nij yuvij yanj ga nij yuvij israelitá a. ¹¹ Ne taj uun danj Diose se vaa ve'é ca'mii cunudanj nij yuvij yanj che'é Diose a. ¹² Ne cataj uun sí' cu'naj Isaias gaa naá se vaa cuman yo'o ta'núú ta'nij si'no sí' cu'naj Isai rej sí' cu'naj David gaa naá, ne ca'na' so', ne guun chij so' rihaan nij yuvij yanj a. Gaa ne gaa nucuaj rá nij yuvij yanj man so' se vaa tinanii so' man nij so' rihaan sayuun a. Danj taj sí' cu'naj Isaias che'é Jesucristó a. ¹³ Dan me se nucuaj rá ní' ne'en ní' Diose, ne ne'en ní' se vaa vaa güii cavij sa' ní', qui'yaj Diose á. Dan me se amán rá nij soj ni'yaj soj Diose, ne che'é dan me raj guun niha' ndo'o rá soj, ne gaa xej nimán soj, qui'yaj Diose, gaa ne guun ya doj rá soj se vaa cavij sa' soj vaa güii, qui'yaj Nimán Diose adonj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é suun qui'yaj suun Pablo rihaan Diose a

¹⁴ Veé dan me se guun ya raj se vaa sí' sa' me ma'an soj, tinuj, nocoj. Xcaj ndo'o soj cuentá, ne ne'en soj nago' soj chrej sa' man tinúú soj ei. ¹⁵⁻¹⁶ Tzaj ne ca'ne' ndo'oj suun rihaan soj gaa qui'yaj yanj cartá nihánj nanj á. 'Q se ne'en soj se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose che'ej, ne ase vaa 'yaj suun xrej rihaan Diose ro', danj vaa 'yaj suun ma'anj rihaan Jesucristó, ne dan me se 'yaj sunj tucu'yonj se-nana Diose nana sa' man soj sjj yanj, ne vaa güii nacaj Diose man soj, ne che'é dan tucu'yonj man soj, ne me raj ca'vej Diose nacaj Diose man soj, ne me raj cunuu sa' nimán soj rihaan Diose ei. Dan me se gaa sa' soj, qui'yaj Nimán Diose, ne che'é dan ca'ne' ndo'oj suun rihaan soj, ne nu' nana nihánj cachronj rihaan yanj cartá nihánj a. ¹⁷ Dan me se racuúj ndo'o Jesucristó manj, ne che'é dan niha' raj che'é nu' se vaa 'yaj rihaan Diose ei.

¹⁸ Dan me se se ca'mij che'é se vaa aj qui'yaj yo'o yuvij ma'. 'Q se ne nó xcúnj qui'yaj danj ma'. Maan se cataj xna'anj 'unj che'é inanj se vaa qui'yaj Jesucristó gaa racuúj so' manj se vaa guun nucuaj cataj xna'anj 'unj rihaan soj sjj yanj che'é ma'an so', ne che'é dan cuno soj sjj yanj se-nana Diose, ne dan me se Jesucristó me sí' racuúj manj narij nu' nana nihánj ca'mij rihaan soj, ne veé so' racuúj manj 'yaj sunj nu' suun 'yaj sunj nanj adonj. ¹⁹ Dan me se suun sa' nocoo 'yá, 'yaj Jesucristó, ne Nimán Diose racuúj manj ca'mij se-nana Diose, 'yaj uun Jesucristó, gaa ne xcaj yuvij yanj nu' anicaj chuman' Jerusalén cuentá

che'é se-nana Jesucristó nana sa', ne ndaa yuvij yanj yo'ó chuman' gan' doj ndaa estadó cu'naj Ilírico do', xcaj cuentá che'é se-nana Jesucristó nana sa', ne dan me se cuno nij so' nana, qui'yá a. ²⁰Q se inanj me raj cataj xna'anj 'unj che'é Jesucristó rihaan yuvij ataa quene'en nana che'é so', ne se tucu'yonj man yuvij aj nari' nana che'é so' ma'. ²¹Veé danj a'mii uún danj Diose, taj yo': "Yuvij ataa quene'en se-nana so' ro', xcaj nij so' cuentá a". Danj taj danj Diose nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj Pablo chuman' Jerusalén, ne ca'anj uún so' chuman' Romá a

²² Che'é dan ne ca'vee cuchij rihaan nij soj a. Quisij que'ee güii cachronj se vaa cuchij rihaan nij soj, tzaj ne ne ca'vee cuchij rihaan soj ma'. ²³ Tzaj ne cuano nihánj me se navij suun rihanj chuman' nihánj, ne guun que'ee guun raj cuchij rihaan nij soj, ²⁴ ne che'é dan me quene'en 'unj man soj gaa ca'anj 'unj rej cu'naj España, raj a. Me rá 'unj carán' 'unj chiháán soj doj güii, ne niha' raj cayánj ga soj, ne nana ni' cuentó, gaa ne ca'anj ta'aj soj gaj rej cu'naj España, raj a.

²⁵ Dan me se ca'anj 'unj chuman' Jerusalén cuano, ne qui'yaj sunj rihaan nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' yo' adonj. ²⁶ 'Q se nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj estadó cu'naj Macedonia do', estadó cu'naj Acaya do', me se me ndo'o rá nij so' rque nij so' doj sa'anj rihaan nij sí nique amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Jerusalén ei. ²⁷ Danj me rá ma'anj nij so' qui'yaj nij so', ne cataj xna'anj ma'anj nij so' rihanj se vaa me ndo'o rá nij so' racujij nij so' man nij sí nique yanj chuman' Jerusalén yo' adonj. 'Q se yuvij israelitá me nij sí man Jerusalén, ne nij yuvij israelitá qui'yaj nari' yuvij yanij se-nana Diose, ne che'é dan cunuu sa' nimán nij yuvij yanij, taj nij sí yanij man roj estadó yo' adonj. Che'é dan no xcuún roj yuvij yanij racujij nij so' man nij yuvij amán rá ni'yaj man Jesucristó man Jerusalén, rá nij so' a. 'Q se sa'anj achiin man nij so', ne che'é dan rque nij yuvij yanij doj sa'anj man nij so' adonj. ²⁸ Che'é dan vaa suun rihanj taçuachenj sa'anj rihaan nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Jerusalén, ne dan me se nagoj sa'anj rihaan nij so', ne x'nuu rihanj, ne asa' ca'anj 'unj yo'óo noco cu'naj España ne vaj 'unj chrej, ne carán' 'unj chiháán soj a. ²⁹ 'Q se ne'enj se vaa me rá Jesucristó cuchij rihaan soj, ne racujij so' manj cuchij chiháán soj ei.

³⁰ Dan me se che'é se canoco' nu' ní' man sí cu'naj Jesucristó sjj 'njj ra' a man ní', che'é dan 'ee rá ní' tinúu ní', 'yaj Nimán Diose, ne che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj se

vaa racujij soj manj cachinj ni'yaj ní' rihaan Diose che'ej á. ³¹ Cachinj ni'yaj soj se vaa quinanij rihaan nij sí israelitá yanj estadó Judea síi ne amán rá ni'yaj man Jesucristó a. Cachinj ni'yaj nij soj se vaa ve'é nacaj nij sí man chuman' Jerusalén sa'anj rá'aj nagoj man nij so' a. Dan me se me raj gaa nica' nimán nij so', ne ca'vej rá nij so' nacaj nij so' sa'anj rque nij yuvij yanij a. ³² Gaa ne guun niha' uxrá raj asa' cuchij chiháán soj, ne cuchij' yá 'unj chiháán soj, sese ca'vej Diose, gaa ne cunuu cujij rá taran' ní' ei. ³³ 'Q se me raj gaa xej nimán soj, qui'yaj Diose adonj. Veé danj gaa ya ei.

16

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é cumán nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó nij sí yanj chuman' Romá, rá Pablo a

¹ Cuchi' chana cu'naj Febe rihaan nij soj, ne dan me se ra'vij ní' níi noco' man Jesucristó me no', ne 'yaj suun ndo'o no' rihaan nij yuvij amán rá ni'yaj man Jesucristó nij sí yanj chuman' cu'naj Cencrea a. ² Sjj noco' man Diose me soj, ne che'é dan ve'é ca'mii soj ga no' á. 'Q se racujij no' man que'ee yuvij, ne racujij no' man ma'anj, ne che'é dan sese vaa se cachijn man no', ne racujij soj man no' ei.

³ Cataj soj rihaan chana cu'naj Priscila do', rihaan sí cu'naj Aquila do', se vaa ve'é cayáán roj so', raj á. 'Q se qui'yaj suun roj so' gaj che'é Jesucristó a. ⁴ Dan me se ca'née nimán roj so' cavi' roj so' che'ej, ne che'é dan nago' 'unj gracia rihaan roj so', ne nago' núj ga nij sí yanij gracia rihaan roj so' a. ⁵ Cataj uún soj rihaan nij yuvij noco' man Jesucristó yuvij nuu chre' tucua roj so' se vaa ve'é cumán nij so', raj á. Ne danj cataj uún soj rihaan sí cu'naj Epeneto á. 'Q se 'ee raj man so', ne so' me sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó asino yaan rihaan cunudanj nij yuvij man estadó cu'naj Asia a.

⁶ Ne cataj soj rihaan chana cu'naj Mariá se vaa ve'é cayáán no' á. 'Q se que'ee ndo'o qui'yaj suun no' che'é soj a. ⁷ Ne cataj soj rihaan sí cu'naj Andrónico do', rihaan sí cu'naj Junias do', se vaa ve'é cayáán roj so', raj á. 'Q se yuvij israelitá me roj so' gaj, ne qui'nij roj so' taga' gaj uún a. Nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se-nana so' rihaan yuvij ro', ne'en man roj so', ne gaa asij ataa cuchuman raj ni'yaj 'unj man Jesucristó, ne cuchumán rá roj so' ni'yaj roj so' man Jesucristó a. ⁸ Ne cataj soj rihaan sí cu'naj Amplias se vaa ve'é cayáán so', raj á. 'Q se noco' núj man Jesucristó, ne che'é dan 'ee raj man so' a. ⁹ Ne cataj soj rihaan sí cu'naj Urbano se vaa ve'é cayáán so' á. 'Yaj suun so' gaj che'é Jesucristó a. Ne cataj

uún soj rihaan síi cu'naj Estaquis se vaa ve'é cayáán so', raj, che'é rej 'eë raj man so' a.

¹⁰ Ne cataj soj rihaan síi cu'naj Apeles se vaa ve'é cayáán so', raj á. Ne'en ní se vaa síi nocq' raan man Jesucristó me so' a. Cataj soj rihaan nij tuvi' síi cu'naj Aristóbulo se vaa ve'é cumañ nij so', raj á. ¹¹ Ne cataj soj rihaan síi cu'naj Herodión se vaa ve'é cayáán so' á. 'Q se síi israelitá me so' gaj a. Ne cataj soj rihaan nij síi nocq' man Jesucristó nij tuvi' síi cu'naj Narciso se vaa ve'é cumañ nij so', raj á. ¹² Ne cataj soj rihaan chana cu'naj Trifena do', rihaan chana cu'naj Trifosa do', se vaa ve'é cayáán roj no', raj á. 'Q se 'yaj suun ndo'o roj chana yo' che'é síi 'nij ra'a man ní' a. Ne cataj soj rihaan chana cu'naj Pérsida se vaa ve'é cayáán no', raj á. 'Eë rá ní' man no', ne que'eë ndo'o qui'yaj suun no' che'é síi 'nij ra'a man ní' a. ¹³ Ne cataj soj rihaan síi cu'naj Rufo se vaa ve'é cayáán so', raj, che'é se sa' uxrá nocq' so' man síi 'nij ra'a man ní' a. Cataj uún soj rihaan nii so' se vaa ve'é cayáán no', raj á. 'Q se ase vaa ve'é 'yaj chana rihaan ta'nú chana ro', danj 'yaj no' rihanj a.

¹⁴ Ne cataj soj rihaan síi cu'naj Asíncrito do', rihaan síi cu'naj Flegonte do', rihaan síi cu'naj Hermas do', rihaan síi cu'naj Patrobas do', rihaan síi cu'naj Hermes do', rihaan cunudanj yo'ó nij tinúú ní' síi yanj ga nij so' do', se vaa ve'é cumañ nij so' á. ¹⁵ Cataj soj rihaan síi cu'naj Filólogo do', rihaan chana cu'naj Julia do', rihaan síi cu'naj Nereo do', rihaan ra'vij so' do', rihaan síi cu'naj Olímpas do', rihaan cunudanj yo'ó nij síi sa' nocq' man Diose yanj ga nij so' do', se vaa ve'é cumañ cunudanj nij so', raj á. ¹⁶ Gaa nari' tuvi' nij soj, ne ve'é ndo'o ca'miij soj ga tinúú soj á. Danj qui'yaj nij soj, tijaan nij soj se vaa 'eë rá nij soj tinúú soj ei. Ne cunudanj nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj nu' rihaan chumij me se ve'é cumañ nij soj, rá nij so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun yanij ní' rihaan nij síi qui'yaj quixra' ta'aj ní' ga tinúú ní' a

¹⁷ Chrej nucuj me narquej rihaan soj nihánj, tinuj, nocqj. Dan me se vaa yuvij me rá cunu' soj ga tinúú soj che'é nana aj nari' soj, ne guun na'aj soj che'é se-nana Diose, qui'yaj nij so', ne che'é dan guun yanij soj rihaan yuvij 'yaj danj á. ¹⁸ Ne 'yaj suun nij so' rihaan Jesucristó s'ij 'nij ra'a man ní' ma'. Maan se 'yaj suun nij so' che'é ma'an nij so' adonj. 'Q se ve'é ndo'o vaa nana a'miij nij so' che'é yuvij, ne danj 'yaj nij so', tiha' yu'unj nij so' man yuvij, ne ndaa yuvij ne tumé cacun' tiha' yu'unj nij so' man ei. ¹⁹ Dan me se aj cuno cunudanj yuvij se vaa sa' uxrá cuno soj se-nana Diose, ne che'é dan guun niha' raj che'é soj, ne me raj xcaj soj cuentá,

ne qui'yaj soj se sa' ni'yaj Diose a. Tzaj ne na'vej raj nari' soj qui'yaj soj tucuaán chi'ij mei. ²⁰ Dan me se vaa xej nimán ní', 'yaj Diose á. Ra'yanj qui'yaj canaán soj rihaan síi cu'naj Satanás, qui'yaj Diose, ne me raj qui'yaj Jesucristó s'ij 'nij ra'a man ní' se luj che'é soj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é cumañ nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Romá, rá nij tuvi' Pabló a

²¹ Dan me se ve'é cumañ nij soj, rá síi cu'naj Timoteo síi 'yaj suun gaj a. Ne síi cu'naj Lucio do', síi cu'naj Jasón do', síi cu'naj Sosípater do', nu' nij so' me síi taj se vaa ve'é cumañ soj, rá nij so' a. Yuvij israelitá me nij so' gaj a. ²² Síi cu'naj Tercio mej, ne 'unj me síi achrón se-nana síi cu'naj Pabló rihaan yanj nihánj, ne ve'é cumañ nij soj, raj a. ²³ Ne me rá síi cu'naj Gayo se vaa ve'é cumañ nij soj, ne ve' tucua' so' yáán 'unj, ne nuu chre' cunudanj nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó ve' tucua' so' a. Ne ve'é cumañ soj, taj síi cu'naj Erasto, ne síi ata' sa'anj rihaan chuman' nihánj me so' a. Ne ve'é cumañ soj, raj tinúú ní' síi cu'naj Cuarto a. ²⁴ Dan me se me raj qui'yaj Jesucristó s'ij 'nij ra'a man ní' se luj che'é cunudanj nij soj a. Veé danj gaa ya ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sa' uxrá vaa Diose a

²⁵ Guun nucuj Diose racuj Diose man soj nari' soj nu' nana sa' ca'mij rihaan soj a. Nana sa' che'é Jesucristó me nana yo' a. Dan me se gaa naá me se ne ca'vee xcaj yuvij cuentá che'é se-nana Diose ma'. Tzaj ne yaj ro', ne tihaan Diose se-nana Diose rihaan ní' a. ²⁶ Dan me se ca'ne' Diose suun rihaan nij síi nata' se-nana Diose gaa naá, cachron nij so' se-nana Diose rihaan yanj, ne danj qui'yaj nij so', ne xcaj cunudanj nij yuvij cuentá che'é se-nana Diose, ne me rá Diose cuchumán rá nij yuvij se-nana Diose, ne canocq' nij yuvij man Diose, ne Diose me se daj chihaa mij se cavi' so' ma'.

²⁷ Ne Diose me se oruun Diose, ne raa orún' so' avij cunudanj nana cuu sa' a. Sa' uxrá qui'yaj ta'nú so' Jesucristó che'é ní', ne che'é dan ve'é ca'miij ní' che'é Diose nu' cavij nu' ca'anj a. Sa' uxrá qui'yaj so' adonj. Ya yanj danj guun adonj.

Nihánj me 'o yanj cartá qui'yaj síi cu'naj Pabló ca'néé so' rihaan nij yuvii noco' man Diose yanj chuman' cu'naj Corinto a

¹ 'Unj ro', me síi cu'naj Pabló, ne me rá Diose cataj xna'anj 'unj rihaan yuvii che'é Jesucristó, ne che'é dan cune' Jesucristó mán 'unj guún 'unj apóstol nata' se-nana so' rihaan yuvii a. Ne vaa tinúú ní' síi cu'naj Sóstenes, ne ne so' gaj nihánj, ² ne 'yaj núj yanj nihánj ca'nej núj rihaan nij soj sij amán rá ní'yaj man Diose yanj chuman' Corinto sij naqui'yaj guéé nimán che'é Jesucristó a. Dan me se canacúún Diose man soj guun soj síi naqui'yaj guéé nimán, ne veé ca'nej yanj nihánj cacheé rihaan cunudan' yo'ó nij síi yanj me rej ma'an síi táá tu'vā se-chuvii Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' a. Dan me se síi 'nij ra'a man nij so' ne síi 'nij ra'a man ma'an ya ní' me ya so' a. ³ Me rá núj qui'yaj Rej ní' Diose qui'yaj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' qui'yaj ndo'o se luj che'é soj, ne me rá núj gaa xej nimán soj, qui'yaj roj so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nago' síi cu'naj Pabló graciá rihaan Diose che'é nij síi cuchumán rá ní'yaj man Jesucristó yanj chuman' cu'naj Corinto a

⁴ Niganj nagó' 'unj graciá rihaan Diose che'é nij soj che'é se luj qui'yaj Diose che'é soj che'é se noco' soj man Jesucristó adonj. ⁵ 'Q se che'é Jesucristó ro', cavii sa' uxrá soj, qui'yaj Diose á. Dan me se uxrá xcaj soj cuentá, ne uxrá nari' soj nana sa', qui'yaj Diose, ⁶ ne danj qui'yaj soj che'é se sa' uxrá nari' soj se-nana Jesucristó nana tucu'yón 'unj man soj a. ⁷ Ne á 'ó se sa' rqué Nimán Diose rihaan ní' ne achiin man síj á ma'. 'Q se aj vaa nu' yo' rihaan soj, ne na'vij ndo'o soj ca'na' uún Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' rihaan chumii nihánj nanj adonj. ⁸ Ne so' me síi racuíj ndo'o man soj, ne guun nucuaj soj canoco' raan soj man so' ndaa güii ca'ne' so' cacun' che'é yuvii, ne se tumé soj cacun', qui'yaj so' á ma'. ⁹ Vaa che'é gaa nucuaj rá ní' man Diose, ne Diose me síi canacúún man soj guun tuv' soj ga tá'nú so' Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nij qui'yaj nij síi cuchumán rá ní'yaj man Jesucristó yanj chuman' Corinto, naqui'yaj nij so' que'ee x'ne' man nij so' a

¹⁰ Dan me se cunó soj ca'mij, tinuj, nocoj. Ne che'é se-chuvii ya Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' ro', me achúin n'iyáj yaj rihaan nij soj se vaa yo'ó cuyaán gaa rá taran' soj do',

yo'ó cuyaán ca'mii soj do', yo'ó rcua'aan gaa soj do', raj chuguanj. ¹¹ Dan me se cataj xna'anj nij tuvi' síi cu'naj Cloé rihanj se vaa unu' soj ga tinúú soj ne uun vij ndo'o soj, nanj tinuj, nocoj. ¹² Dan me se ta'aj nij soj taj: "Unj me síi noco' se-nana síi cu'naj Pabló a". Yo'ó ta'aj nij soj taj: "Unj me síi noco' se-nana síi cu'naj Apolos a". Yo'ó ta'aj nij soj taj: "Unj me síi noco' se-nana síi cu'naj Pedró a". Yo'ó ta'aj nij soj taj: "Unj me síi noco' se-nana Jesucristó a". Dan me se danj vaa 'o' ta'aj soj a. ¹³ Ne me che'é 'yaj soj danj ga. 'Q se nuvi' que'ee Jesucristó vaa ma'. Taj che'é gaa rcutze x'ne' soj ma'. Cavi' ma'an 'unj rihaan rcutze che'é soj na'. Cata' ne soj che'é ma'an 'unj na'. Taj ma'. Che'é dan, me che'é taj ta'aj soj se vaa sij noco' manj me ta'aj soj ga.

¹⁴⁻¹⁵ Dan me se ne cuta' ne 'unj man soj ma'. Maan se orún' síi cu'naj Crispo do', síi cu'naj Gayo do', cata' ne qui'yá, ne che'é dan se ca'vee cataj soj se vaa che'ej cata' ne soj ma'. Danj gaa, ne guun niha' raj á. 'Q se cata' ne soj che'é Jesucristó, cataj soj, ne ca'mii ya soj á. ¹⁶ Cuta' ne uún 'unj man nij tucua' síi cu'naj Estéfanas, tzaj ne ne nuú sa' raj sese cuta' ne 'unj man yo'ó ta'aj yuvii á ma'. ¹⁷ 'Q se nuvi' suun cuta' ne yuvii ataj ma'. 'Q se ca'néé xa' Jesucristó manj nataj se-nana Diose nana sa' rihaan yuvii, tzaj ne na'vej rá so' cavii raá 'unj nana cuu nachran' ca'mii 'unj ma'. Maan se nana nica inanj ca'mii 'unj, gaa ne ca'vee xcaj yuvii cuentá se vaa nuveé nana avii raaj yuvii me nana yo', maan ne se-nana Jesucristó ya me yo' adonj. Dan me se ya xcaj nij yuvii cuentá se vaa ya cavi' Jesucristó rihaan rcutze che'é nij so', ne ca'vee cuchuman rá nij yuvii cunó nij yuvii nana nica ca'mii 'unj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa che'é se ca'néé Diose man Jesucristó rihaan chumii nihánj, che'é dan ne'en ní' se vaa avii ndo'o raaj Diose a

¹⁸ Dan me se vaa yuvii cacaa nu' cavii nu' ca'anj, ne nata' nii nana se vaa cavi' Jesucristó rihaan rcutze uno nij yuvii yo', tzaj ne taj se 'yá' cuchuman rá nij yuvii ma'. Nana snúú rma'an me nana yo' rihaan nij so' nanj adonj. Tzaj ne ino vaa rá ní' sij cavii sa', ne ne'en ní' se vaa che'é nana yo' ro', guun nucuaj Diose tinanii Diose man ní' rihaan sayuun adonj. ¹⁹ Ne danj Diose taj: "Nij síi avii ndo'o raaj ro', guun nij so' síi ní'yon, qui'yá, ne se guun nucuaj nij so' xcaj nij so' cuentá che'é nana sa', qui'yá ma'", taj nana no rihaan danj Diose á. ²⁰ Ne daj ran' nu' nij síi avii ndo'o raaj man rihaan chumii nihánj cuano, rá soj ga. Yaj nihánj me se nana snúú rma'an avii raaj nij so', qui'yaj Diose nanj adonj. ²¹ 'Q se nij síi man rihaan

chumiġ nihánj ro', ne caviġ raġ nij so' daj vaa Diose ma'. Tzaj ne síŋ cuu raġ me Diose, ne ma'an Diose caráán chrej rihaan nij so', gaa ne se gaa nanj xcaj nij so' cuentá che'é so' adonj. 'Q se me rá Diose cunoj nij yuviġ nana a'mii natáj núj, ne sese cunoj nij yuviġ, ne tinanii Diose man nij yuviġ rihaan sayuun, ne dan me se nda' se nana snúú rma'an me nana a'mii núj, rá ta'aj nij yuviġ ro', tzaj ne orún' nana yo' me nana tinanii man yuviġ rihaan sayuun nanj adonj.

²² Ne xa' nij yuviġ israelitá, tzaj ne me uxrá rá nij so' qui'yaj Diose suun sa' nocco quene'en nij so', ne xa' nij yuviġ yanj, tzaj ne me rá nij so' cunoj nij so' nana cuu á. ²³ Tzaj ne a'mii natáj núj nana se vaa cavi' Jesucristó rihaan rcutze che'é yuviġ, ne na'aj nij yuviġ israelitá cunoj nij so' nana yo', ne nij yuviġ yanj taj se vaa nana snúú rma'an me nana yo' uún adonj. ²⁴ Tzaj ne aj canacúún Diose man ta'aj nij yuviġ israelitá do', man ta'aj nij yuviġ yanj do', se vaa canoco' nij so' man so', ne gaa uno nij so' nana a'mii natáj núj, ne uun ya rá nij so' se vaa síŋ ca'née Diose tinanii man yuviġ rihaan sayuun me Jesucristó, ne xcaj nij so' cuentá se vaa ya nucuaj ndo'o Diose ne ya avii ndo'o raġ Diose, che'é se ca'née Diose man Jesucristó rihaan chumiġ nihánj adonj. ²⁵ Dan me se nda' se nana snúú rma'an me nana rqué Diose, rá ta'aj nij yuviġ, tzaj ne nuveé nana snúú rma'an me nana yo' ma'. 'Q se avii doj raġ Diose rihaan nij yuviġ nanj ei. Ne nda' se ninaj ndo'o Diose, rá ta'aj nij yuviġ, tzaj ne ne ninaj Diose ma'. 'Q se Diose ro', me síŋ nucuaj ndo'o doj rihaan nij yuviġ nucuaj ndo'o adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa che'é se síŋ ni'yon me ní', che'é dan ne'en ní' se vaa inanj che'é Jesucristó me caviġ sa' ní' a

²⁶ Dan me se xcaj nij so' cuentá daj qui'yaj Diose gaa canacúún Diose man ma'an soj, tinuj, noccoj. Doj vaa nij síŋ avii ndo'o raġ 'nij sca'núj soj á. Doj vaa nij síŋ nucuaj 'nij sca'núj soj á. Doj vaa nij síŋ xna'anj 'nij sca'núj soj á. Nuveé yuviġ sa' doj rihaan yo'ó yuviġ me ma'an soj ma'. ²⁷ Maan se inanj síŋ ni'yon narii Diose, ne dan me se nacaj Diose man nij síŋ ni'yon, che'é rej me rá Diose guun na'aj nij síŋ avii ndo'o raġ nanj á. Ne síŋ un narii Diose, ne dan me se nacaj Diose man nij so', che'é rej me rá Diose guun na'aj nij síŋ vaa suun nanj adonj. ²⁸ Ne taj yu'vee nó nij síŋ narii Diose man ma', taj nij yuviġ man rihaan chumiġ nihánj, tzaj ne nacaj Diose man nij so', ne qui'yaj canaan nij so' rihaan nij síŋ guun chij doj man rihaan chumiġ nihánj adonj. ²⁹ Dan me se asa' quisj, gaa ne a 'ó yuviġ se quisj rá ca'miġ sa' che'é ma'an rihaan Diose se vaa sij sa' uxrá me ma'an a. ³⁰ Dan me se Diose

me síŋ 'yaj 'nij ra'a Jesucristó man soj, ne che'é orún' Jesucristó avii raġ ní', qui'yaj Diose á. Che'é orún' Jesucristó cunuu sa' nimán ní' rihaan Diose á. Che'é Jesucristó me ní' síŋ sa' rihaan Diose, qui'yaj Diose á. Che'é Jesucristó quinanii ní' rihaan sayuun, qui'yaj Diose á. ³¹ Che'é dan no xcuún ní' qui'yaj ní' ndaqa vaa taj danj Diose á. Dan me se taj danj Diose: "Se ca'mii sa' ní' che'é ma'an ní' ma'. Inanj che'é ma'an Diose guun rá ní' ca'miġ sa' ní' á". Danj taj danj Diose adonj.

2

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne ca'miġ Pabló nana nachran' rihaan nij síŋ man Corinto ma'. Maan se inanj cataj xna'anj so' se vaa cavi' Jesucristó rihaan rcutze che'é ní' a

¹ Ne'en nij soj se vaa gaa cuchí' 'unj chiháan soj, ne natá' 'unj se-nana Diose rihaan soj, ne ne guun rá 'unj ca'miġ 'unj nana nachran' ndo'o rihaan soj, man tinuj, man noccoj. 'Q se ne guun rá 'unj cataj soj se vaa avii ndo'o raá 'unj ma'. ² Tananj yo'ó guun rá 'unj cataj xna'anj 'unj che'é orún' Jesucristó se vaa cavi' so' rihaan rcutze che'é soj a. ³ Dan me se gaa cuchí' 'unj rihaan soj, ne guun na'aj 'unj ca'miġ 'unj, ne cuchu'vi' nimanj, ne quiril'j ndo'o manj nanj á. ⁴ Ne xa' nana natá' 'unj rihaan nij soj, tzaj ne nuveé nana caviġ raġ yuviġ me nana yo' ma'. Tzaj ne cunoj nij soj nana, ne guun ya rá soj se vaa Nimán Diose rqué nana yo' manj, ne guun ya rá soj se vaa ma'an Diose rqué se nucuaj manj ca'miġ nana yo' rihaan soj adonj. ⁵ Che'é dan nuveé che'é se caviġ ndo'o raá 'unj me cuchumán rá soj cunoj soj nana yo' ma'. Tananj che'é se vaa rqué Diose se nucuaj man ní' me cuchumán rá soj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ino uxrá vaa nana avii raġ nij síŋ man rihaan chumiġ nihánj ga se-nana Diose nana sa' a

⁶ Dan me se nana cuu a'mii núj rihaan nij yuviġ vaa chij rá, tzaj ne nuveé nana avii raġ yuviġ man rihaan chumiġ nihánj cuano me nana a'mii núj ma'. Ne a'mii núj nana avii raġ nij síŋ uun chij rihaan chumiġ nihánj ma'. 'Q se ne'en níŋ se vaa nichrun' ca'neġ Diose suun uun chij atá nij so' nanj adonj. ⁷ Tzaj ne a'mii núj se-nana Diose nana cuu adonj. Dan me se gaa ataa qui'yaj Diose chumiġ, ne yo'ó guun rá Diose se vaa cunoj yuviġ nana cuu yo', ne caviġ sa' yuviġ, ne ve'é ndo'o gaa yuviġ, tzaj ne nij síŋ man gaa naá ro', ne quene'en nij so' nana yo' ma'. Ndaa yaj me tihaan naca Diose nana yo' rihaan yuviġ nanj adonj. ⁸ Ne quene'en nij síŋ uun chij man rihaan chumiġ nihánj se-nana Diose nana cuu ma'. Dan me se Jesucristó me síŋ guun chij ndo'o rej xta', ne sese quene'en nij síŋ uun chij man rihaan chumiġ nihánj

se-nana Diose, ne ne cachron nij so' man Jesucristó rihaan rcutze asuun saj ma'.

⁹ Tzaj ne danj Diose taj se vaa a 'ó yuvij ne guun nucuaj xcaj cuentá che'é se vaa qui'yaj Diose che'é ní s'ij aráj cochroj rihaan Diose a. Danj taj danj Diose á. ¹⁰ Tzaj ne tihaan Nimán Diose man núj che'é nij rasuun qui'yaj Diose che'é ní s'ij aráj cochroj rihaan Diose, ne dan me se tihaan Nimán Diose rasuun yo' man núj, qui'yaj ma'an Diose á. Dan me se nuchruj raá Nimán Diose cunudanj rasuun, ne sa' uxrá nuchruj raá Nimán Diose daj vaa ma'an Diose adonj.

¹¹ 'Q se a 'ó yuvij ne ne'en daj vaa rasuun 'nij yuve nimán yo'ó yuvij ma'. 'Q se orún' nimán yuvij ne'en daj vaa nimán ma'an yuvij nanj adonj. Ne danj vaa Diose uún a. A 'ó ní se ca'vee xcaj cuentá daj vaa Diose ma'. Maan se orún' Nimán Diose me síf ne'en daj vaa Diose nanj adonj. ¹² Ne ino uxrá vaa nimán núj ga nimán nij yuvij man rihaan chumij nihánj, ne xa' núj, tzaj ne nuu Nimán Diose nimán núj, ne che'é dan me xcaj núj cuentá daj vaa nij se sa' rqué Diose rihaan ní' adonj. ¹³ Dan me se gaa nata' núj rihaan yuvij che'é nij se sa' rqué Diose rihaan ní', ne ne a'mii núj nana avii raá yuvij ma'. Maan se a'mii núj nana tucu'yón Nimán Diose man núj, ne tucu'yón núj nana yo' rihaan yuvij nuu Nimán Diose nimán adonj.

¹⁴ 'Q se na'vej rá yuvij man rihaan chumij nihánj cunó nij so' nana a'mii Nimán Diose ma'. 'Q se snúu rma'an nana a'mii Nimán Diose, rá nij so', ne ne racuúj Nimán Diose man nij so' naqui'yaj cuu nij so' nana yo' a man adonj. Che'é dan taj se 'ya' cunó nij so' ma'. ¹⁵ Xa' síf racuúj Nimán Diose man, tzaj ne ne'en so' naqui'yaj cuu so' cunudanj rasuun, tzaj ne se ca'vee naqui'yaj cuu yo'ó yuvij man so' ma'. Se guun nucuaj nij yuvij xcaj nij yuvij cuentá daj vaa rá so' ma'. ¹⁶ Dan me se danj Diose taj: "A 'ó yuvij ne ne'en daj vaa rá síf 'nij ra'a man ní' ma'. Se guun nucuaj yuvij nago' yuvij chrej man síf 'nij ra'a man ní' ma'". Danj taj danj Diose á. Ne ase vaa rá Jesucristó ro', danj vaa rá ma'an núj, ne che'é dan se guun nucuaj yuvij naqui'yaj cuu yuvij man núj a man adonj.

3

Nana nihánj taj xna'anj che'é suun qui'yaj suun Pabló rihaan Diose se vaa tucu'yón so' se-nana Diose rihaan níf s'ij man Corinto a

¹ Dan me se ase vaa yuvij tihaj guun che'e canoco' man Jesucristó ro', danj vaa nij soj gaa cuchí' 'unj rihaan soj, tinuj, nocoj. 'Q se vaa ni'yón doj rá soj, ne ataa doj nari' soj cunó soj rihaan Nimán Diose, ne qui'yaj ndo'o soj se vaa me rá nee man soj qui'yaj

soj, ne che'é dan ne ca'vee ca'mij nana chij rihaan soj a ma'. ² Ne guun nucuaj soj cunó soj nana chij a'mii Nimán Diose a ma'. Maan se inanj nana tucu'yón nii man xnií ca'mii 'unj rihaan soj, ne veé danj vaa soj ndaa se cuano nihánj, ne ne guun nucuaj soj cunó soj nana chij a man adonj. ³ Dan me se 'yaj ndo'o soj se vaa me rá inanj nee man soj qui'yaj soj, ne dan me se uun xcoj ruvaa ndo'o rá soj ni'yaj soj tinúu soj, ne che'é dan unu' soj ga tinúu soj, ne che'é dan me ne'en núj se vaa ne uno soj a'mii Nimán Diose a man chuguanj. Maan se ase vaa naj guun yuvij man rihaan chumij nihánj ro', danj vaa soj adonj.

⁴ Dan me se taj yo'ó tuvi' soj: "Sij nocó' man síf cu'naj Pabló mej á". Ne yo'ó so' ro', taj: "Sij nocó' man síf cu'naj Apolos mej á". Danj a'mii 'o' 'o' ta'aj soj, ne che'é dan ase vaa naj guun yuvij man rihaan chumij nihánj vaa soj, rá 'unj nanj á. ⁵ Daj s'ij me síf cu'naj Apolos, ne daj s'ij mej, rá soj ga. Maan se síf 'yaj suun uun rihaan síf 'nij ra'a man ní' me núj, ne ino vaa suun ata' 'o' 'o' núj, qui'yaj so', ne che'é suun qui'yaj suun núj ro', che'é dan amán rá soj ni'yaj soj man síf 'nij ra'a man ní' a. ⁶ Dan me se asino yaan cataj xna'anj 'unj se-nana Diose rihaan soj, gaa ne cuchí' síf cu'naj Apolos uún rihaan soj, gaa ne sa' doj tucu'yón so' nu' se-nana Diose rihaan soj, tzaj ne man'an Diose me síf qui'yaj canoco' sa' nimán soj man so', ⁷ ne che'é dan taj che'é canoco' soj manj do', man síf cu'naj Apolos do' ma'. Maan se no xcuún soj canoco' soj man orún' Diose adonj. ⁸ Ne 'o' cuyaán vaa 'unj ga síf cu'naj Apolos, ne vaa güii naru'vee Diose rihaan núj che'é suun 'yaj suun núj, ⁹ ne dan me se 'yaj suun núj che'é Diose, ne ca'ne' Diose suun rihaan núj tucu'yón núj se-nana Diose rihaan soj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcuún 'o' 'o' síf me rá tucu'yón se-nana Diose tumé so' man ma'an so', gaa ne sa' tucu'yón so' a

¹⁰ Dan me se ase vaa síf ve'é uchruj ta'nga' chihón cayáán ve' ro', vaa 'unj, ne ve'é uchruj 'unj tucuáán canoco' soj, che'é yan ca'ne' Diose suun yo' rihaan, ne cuano ro', tucu'yón yo'ó so' nana rihaan soj a. Dan me se no xcuún 'o' 'o' síf tucu'yón nana rihaan soj tumé so' man ma'an so', ne sa' gaa nana tucu'yón so' rihaan soj á. ¹¹ Se guun uchruj nii yo'ó tucuáán rihaan soj ma'. 'Q se se-tucuanj Jesucristó me tucuáán uchruj 'unj rihaan soj, ne ne nó xcuún nii uchruj nii yo'ó tucuáán rihaan soj man adonj. ¹² Ne ve'é ndo'o tucu'yón ta'aj nij yuvij se-tucuanj Jesucristó rihaan soj, ne nana nij doj tucu'yón yo'ó ta'aj nij yuvij rihaan soj, ¹³ tzaj ne vaa güii quene'en ní' daj vaa nana tucu'yón 'o' 'o' so' rihaan soj, ne dan

me se ca'na' uún Jesucristó rihaan chumiñ nihánj, ne xa' suun qui'yaj suun 'o 'o núj sij tucu'yón se-nana Diöse, tzaj ne cachén suun yo' rque ya'an, qui'yaj Jesucristó, ne quene'en núj daj vaa nana tucu'yón 'o 'o núj nanj adonj.

¹⁴ Dan me se sese se cacaa nana tucu'yón yo' o so', ne quene'en ní' se vaa ve'é tucu'yón so' se-nana Diöse, ne naru'vee Diöse rihaan so', ¹⁵ tzaj ne sese cacaa nú' nana tucu'yón so', ne quene'en ní' se vaa taj yu'vee nó nana tucu'yón so' rihaan yuviñ, ne a 'ó xco' se naru'vee Diöse rihaan so' nu' che'é suun qui'yaj suun so' a ma'. Dan me se quinanñi ma'an so' rihaan sayuun, tzaj ne nana tucu'yón so' cacaa, ne orún' so' quinanñi rihaan sayuun nanj adonj. ¹⁶⁻¹⁷ Ne ne'en soj se vaa sese tirj' yo' o so' man ve' na'vij yuviñ rihaan Diöse ro', ne tirj' Diöse man so' uún, ne ase vaa ve' na'vij yuviñ rihaan Diöse ro', ta'nga' danj vaa ma'an soj rihaan Diöse, ne yanj Nimán Diöse ga soj, ne che'é dan ne nó xcuún yuviñ tucunu' yuviñ man soj ma'. 'O se sese cunu' soj ga tinúu soj, ne quirj' soj, ne tirj' Diöse man sí' qui'yaj danj man soj, ne cacaa so' adonj.

¹⁸ Sese vaa yo' o tuvi' soj avii ndo'o raq nana cuu hij nana uno yuviñ man rihaan chumiñ nihánj cuano, ne dan me se ca'ne' rá so' ga rej a'mii danj nanj ei. Se guun tiha' yu'unj so' man ma'an so' ma'. Maan se xcaj so' cuentá ne naqui'yaj so' sí' snúu rma'an man so', ga ne ca'vee quisij so' guun so' sí' avii ndo'o raq doj chuguanj. Dan me se tananj a nari' so' nana ya, ne ya nu' cavij sa' so' doj nanj adonj. ¹⁹ Nana avii raq yuviñ man rihaan chumiñ nihánj cuano ro', daj chíhaa mij taj se uun nana yo' rihaan Diöse ma'. 'O se danj Diöse taj se vaa yuviñ avii raq ro', me rá nij so' tiha' yu'unj nij so' tuvi' nij so', tzaj ne nicaj Diöse nana avii raq nij so', ne tiha' yu'unj Diöse man ma'an nij so' nanj adonj. Danj taj danj Diöse ei. ²⁰ Ne taj uún danj Diöse se vaa ne'en Diöse se vaa taj yu'vee nó nana avii raq yuviñ man rihaan chumiñ nihánj a ma'. Danj taj danj Diöse a.

²¹ Che'é dan ne nó xcuún ní' ca'miñ xta' ní' che'é nana avii raq yo' o yuviñ ma'. Se guun cataj ní' se vaa sa' doj avii raq yo' o so', ne yo' o so' nij 'yaj, cataj ní' ma'. Tzaj ne xcaj ní' cuentá daj a'mii 'o 'o nij so' á. 'O se nana a'mii yuviñ do', nu' rasuun man rihaan chumiñ nihánj do', ca'vee cavij sa' doj ma'an soj qui'yaj me ma'an rasuun yo', ne vaa se uun nana a'mii nij snó'o do', rasuun man rihaan chumiñ nihánj do', rihaan soj ei. ²² Dan me se nana a'mij do', nana a'mii sí' cu'naj Apolos do', nana a'mii sí' cu'naj Pedró do', vaa se uun nana yo' rihaan soj, ne rasuun man rihaan chumiñ nihánj ro', vaa se uun yo' rihaan soj á. Ne sese vaa i'na' soj, ne cavij sa' soj, che'é se vaa i'na' soj a. Sese

cavij soj, ne ca'vee cavij sa' soj uún a. Ne sese ran' soj cuano nihánj do', sese quiran' soj rej rihaan ní' do', ne nu' nij rasuun yo' me vaa se uun rihaan soj á. ²³ 'O se sí' noco' man Jesucristó me soj, ne ta'nij Diöse me Jesucristó uún a.

4

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sí' 'nij ra'a man ní' me sí' naqui'yaj cuu man ní' vaa giñi a

¹ Dan me se me rá núj xcaj cunudanj yuviñ cuentá se vaa sij 'yaj suun rihaan Jesucristó me núj, ne nó xcuún núj nata' núj nana me rá Diöse tijaan naca Diöse man yuviñ nanj á. ² Dan me se nó xcuún núj qui'yaj suun núj nu' suun ca'ne' Diöse rihaan núj, ne se ca'vee ca'ne' rá núj ga suun yo' a ma'. ³ Tzaj ne ca'vee se naqui'yaj cuu soj manj do', ca'vee se naj guun cuese naqui'yaj cuu che'ej do', tzaj ne taj se 'yaj ma'. 'O se a ma'an 'unj ne naqui'yaj cuu 'unj daj 'yaj ma'. ⁴ A 'ó cacun' ne tumé 'unj cuano, rá 'unj, tzaj ne dan me se ne ne'en 'unj daj vaa man ma'anj ma'. 'O se orún' sí' 'nij ra'a man ní' me sí' nó xcuún naqui'yaj cuu che'ej nanj adonj. ⁵ Che'é dan se guun naqui'yaj cuu soj cacun' che'é yuviñ ma'. Maan se na'vij soj ca'na' uún sí' 'nij ra'a man ní' rihaan chumiñ nihánj ei. Cuano nihánj me se ne ne'en sa' ní' daj vaa 'yaj 'o 'o yuviñ, tzaj ne asa' ca'na' sí' 'nij ra'a man ní', ne tijaan so' rihaan ní' daj vaa 'yaj 'o 'o yuviñ man rihaan chumiñ nihánj, ne sese sa' qui'yaj yo' o so', ne ma'an Diöse cataj se vaa sa' qui'yaj so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne noco' sa' nij sí' man Corinto nana tucu'yón Pabló man nij so' a

⁶ Dan me se aj cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa ma'an Jesucristó naqui'yaj cuu che'é núj ga sí' cu'naj Apolos, ne me raj quene'en soj man núj, ne xcaj soj cuentá se vaa nó xcuún soj cuño soj nana aj cataj xna'anj Diöse rihaan ní' nana nó rihaan yanj á. Dan me se se cataj soj se vaa sa' doj vaa yo' o tuvi' núj rihaan yo' o tuvi' núj ma'. ⁷ Sa' doj vaa so' rihaan yo' o yuviñ, rá so' na'. Me sí' cataj rihaan so' se vaa sa' doj vaa so' ga, man tinuj, man nocoj. Si'yáa so' ro', me se me sí' rqué yo' rihaan so' ga. Ma'an so' qui'yaj na'. Ase Diöse qui'yaj xa'. Sese rqué Diöse nu' si'yáa so' rihaan so', ne taj che'é ca'miñ xta' so' a doj ma'. ⁸ Ne xa' soj, tzaj ne a 'ó rasuun ne achiin man soj, rá soj, ne ru'vee me soj, rá soj, ne rii ta'nga' ndo'o soj, rá soj a. Ne xa' núj, tzaj ne a doj ne rii ta'nga' núj, rá soj a. Sese ya rii ta'nga' soj, ne guun niha' uxrá raj, ne ndaa a núj quirij ta'nga' ga soj ei.

⁹ Ne xa' núj apóstol cune' Jesucristó man nata' se-nana so' rihaan cunudanj nij yuviñ man rihaan chumiñ nihánj, tzaj ne ase vaa

sí náj rma'an ro', danj vaa núj rihaan chumij nihánj, ne sij daj doj cavi' me núj, qui'yaj Diose, raj a. Che'é dan ni'yaj ndo'o nij síj man rihaan chumij nihánj ni'yaj ma'an nij se-mozó Diose ni'yaj ndo'o man núj, che'é se vaa síj yanj rma'an me núj a. ¹⁰ Dan me se ase vaa síj ni'yon vaa núj rihaan chumij nihánj, che'é Jesucristó, tzaj ne síj cuu raq me soj che'é Jesucristó, rá soj a. Ne síj nucuj ndo'o me soj, rá soj, tzaj vej núj me se síj inaj me núj a. Ne ve'é ndo'o aráj cochroj yuvij rihaan soj, tzaj ne xa' ma'an núj, tzaj ne tananj a nachri' yuvij ni'yaj yuvij man núj a.

¹¹ Nu' ca'na' me se achiin se chá rihaan núj dq', achiin se co'q núj dq', achiin yatzij quitaj xráá núj dq' á. Tucuxru' ndo'o nii man núj, ne ne'en nij se vaa taj vej to'óo núj a. ¹² Dan me se 'yaj suun ndo'o núj, gaa ne a'vee ri' núj se achiin man núj a. Nachri' nii ni'yaj nii man núj, tzaj ne a'mii núj nana luj rihaan nij síj nachri' ni'yaj man núj, ne 'yaj nii sayuun man núj, tzaj ne ne a'ne' rá núj gá suun vaa rihaan núj a man adonj. ¹³ Nana' nij a'mii nii rihaan núj, tzaj ne nana sa' a'mii núj gá nij síj a'mii nij che'é núj a. Ase vaa nacaj na'nu' nii rihaan cunudanj rasuun man rihaan chumij ro', danj vaa núj rihaan chumij nihánj nu' ca'na', ne ve'é danj vaa núj ndaq cuano nihánj nanj adonj.

¹⁴ Dan me se quisij cachron 'unj nana nihánj nayaq soj, ne nuveé che'q se me raj guun na'aj soj me cachronj nana nihánj ma'. 'Q se ase vaa ta'nij vaa soj rihanj, tinuj, nocoj, ne che'é se 'ee raj man soj, che'é dan me raj narquej chrej sa' man soj ei. ¹⁵ Ca'vee se cuchij' chi' mij síj tucu'yón che'é Jesucristó rihaan soj, tzaj ne asinoj me síj cataj xna'anj se-nana Diose nana sa' rihaan soj á. Canoco' soj man Jesucristó gá 'unj, ne che'é dan ase vaa rej soj vaa 'unj, tinuj, nocoj. ¹⁶ Che'é dan me cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa ase vaa 'yáá 'unj ro', danj gaa qui'yaj guq soj uún a. ¹⁷ Che'é dan ca'nej 'unj man síj cu'naj Timoteo cuchij' so' rihaan soj, ne síj noco' man síj 'nij ra'a man ní' me so' gá 'unj, ne che'é dan ase vaa ta'nij vaa so' a. 'Ee raj man so', ne nucuj raj man so' nanj adonj. Cataj xna'anj uún so' rihaan soj nu' tucuaán noco' 'unj che'é Jesucristó, ne 'q cuyanj vaa nana tucu'yón so' gá nana tucu'yón 'unj rihaan nij síj amán rá ni'yaj man Jesucristó man cunudanj nij human' rej vej 'unj a.

¹⁸ Guun che'q ta'aj nij soj ca'mii xta' ta'aj nij soj, ne xa' nij síj a'mii xta', tzaj ne se cuchij' ma'anj rihaan soj, rá nij so' a. ¹⁹ Tzaj ne ra'yanj ya cuchij' ma'anj rihaan soj, sese ca'vej síj 'nij ra'a man ní', gaa ne nuveé inanj che'é nana a'mii xta' nij so' xcax 'unj cuentá ma'. 'Q se xcax 'unj cuentá sese ya quisij nij so' qui'yaj nij so' ndaq vaa taj nij so' adonj. ²⁰ 'Q se se guun chij ní' gá Diose

qui'yaj nana tu'va un ní' ma'. 'Q se guun chij ní' gá Diose, qui'yaj suun guun nucuj ní' qui'yaj suun ní' che'é Diose adonj. ²¹ Me se me rá soj qui'yá gá soj asa' cuchij' 'unj rihaan soj gá. Me rá soj qui'yáá 'unj sayuun man soj na'. Ase me rá soj gaa 'ee rá 'unj man soj ne ve'é ca'mij gá soj xa'.

5

Nana nihánj taj xna'anj se vaa a'ne' Pablo suun rihaan nij síj man Corinto se vaa quirij yanij nij so' man 'q síj tumé cacun' 'nij sca'núj nij so' a

¹ Dan me se nata' nii rihanj se vaa 'nij 'q síj tumé ndo'o cacun' sca'núj nij soj, ne cacun' chi'ij ndo'o me yo', ne a nij síj ne noco' man Diose ne 'yaj danj ma'. Dan me se vaa yo'q síj otoj gá nica' rej 'nij sca'núj soj, taj nii ei. ² Me che'é a'mii xta' soj gá. Me che'é ne nanó rá soj gá. Me che'é ne quirij yanij soj man síj tumé cacun' 'nij sca'núj soj gá. ³⁻⁴ Nuvi' ya xa' 'unj ne gá soj cuano, tzaj ne nuchruj raq ndo'oj che'é soj, ne nana nihánj ro', a'mii 'unj, ne ase uun rá soj gaa nej gá soj ro', danj guun rá soj cunq soj nana nihánj á. Che'é dan asa' cunuu chre' soj, ne xcax soj cuentá che'é rej ya nicun' nimán 'unj sca'núj soj, qui'yaj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní', ne che'é Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' taj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa ya tumé ndo'o snó'o yo' cacun', ⁵ ne taj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa tacuachén soj man síj tumé cacun' yo' rihaan síj chree cu'naj Satanás, gaa ne quirán' ndo'o nee man so' sayuun, qui'yaj síj chree, gaa ne sese xcax sa' so' cuentá, ne gaa asa' ca'na' síj 'nij ra'a man ní' ca'ne' so' cacun' che'é yuvij, gaa ne quinanij nimán so', qui'yaj síj 'nij ra'a man ní' a.

⁶ Ne chihán' uxrá vaa gaa a'mii xta' soj, man tinuj, man nocoj. Ne'en soj se vaa yo'óo cu'naj levadura 'yaj naraa nana rque rachruún a. Doj tzin' yo'óo cu'naj levadura 'yaj naraa nana rque noco' ndo'o cunj adonj. Ne ase vaa levadura rihaan cunj yo' ro', danj vaa orún' síj 'yaj cacun' rihaan soj, ne dan me se quirij' que'ee soj, qui'yaj orún' síj tumé cacun' 'nij sca'núj soj ei. ⁷ Che'é dan me, ne quirij yanij soj nu' se nij 'nij sca'núj soj, gaa ne ase vaa cunj naca' sa' ro', danj gaa soj, ne se guun qui'nij se nij sca'núj soj a ma'. Xa' soj, tzaj ne ya vaa sa' soj, qui'yaj Jesucristó, ne dan me se aj cavi' so' che'é ní', ne ase vaa caráan matzinj rihaan sayuun che'é nij yuvij israelitá gaa naá ro', danj vaa caráan Jesucristó rihaan nu' sayuun che'é ní', ne se quirán' ní' sayuun che'é cacun' tumé ní' a ma'. ⁸ Che'é dan, ase vaa navij rá nij yuvij israelitá cha'anj pascuá cha'anj avi' matzinj che'é nij so' ro', danj gaa ve'é ndo'o qui'yaj ma'an' ní' rihaan Diose cuano, che'é rej cavi' Jesucristó che'é ní' á. Dan me

se yuviꝝ israelítá ro', ri'lj nij so' nu' se cu'naj levadura man tucuaꝝ nij so' gaa navij rá nij so' cha'anj pascuá, ne 'o cuyaꝝn qui'yaj ní ga nij so', quiri'lj ní nu' se chi'ij man nimán ní, gaa ne se gaa chi'ij nimán ní ei. Se qui'yaj ní se nij qui'yaj ní gaa rque ma'. Tananj ca'mij chij ní, ne inanj tucuaꝝn ya qui'yaj ní á.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sese vaa 'o sít taj se vaa tinúú ní me so', tzaj ne sese 'yaj ndo'o so' cacun', ne se chá ní chraa ga so' a

⁹ Aj ca'neé 'unj nana rihaan soj rihaan yo'ó yanj se vaa se cunu chre' soj ga nij sít 'yaj cacun' ga chana adonj. ¹⁰ Tzaj ne ne ca'mij 'unj che'é sít man rihaan chumij nihánj sít ne noco' man Jesucristó ma'. Dan me se nij so' me sít 'yaj ndo'o cacun' ga chana, ne uun xcoj ruvaa rá nij so' ne'en nij so' tuvi' nij so', ne 'yaj ituu' nij so' si'yaj tuvi' nij so', ne na'v'ij nij so' rihaan ya'anj ne vaa i'na' uún a. Tzaj ne sese me rá soj guun yanj soj ga nij sít 'yaj cacun' man rihaan chumij nihánj, ne me rej ca'anj soj ga. 'O se man nij so' rihaan nu' cachra' chumij nihánj, ne se ca'vee curihañj soj rihaan nij so' rihaan chumij nihánj ma'. ¹¹ Maan se che'é soj cachron' 'unj nana nihánj se vaa se guun cunu chre' soj ga yo'ó sít taj uun tinúú man soj, ne ne ya noco' so' man Jesucristó, ne 'nij so' sca'núj soj ei. Dan me se sese tinúú soj me so', taj yo'ó so', tzaj ne sese 'yaj so' cacun' ga chana do', sese uun xcoj ruvaa rá so' do', sese na'v'ij so' rihaan ya'anj ne vaa i'na' do', sese nachri' so' ni'yaj so' tuvi' so' do', sese sít xno me so' do', sese sít ituu me so' do', ne se cunu chre' soj ga so' do', a ne nó xcúún so' cataj tinuj soj man so' a mei. Ne a 'ó chraa se chá soj ga so' a ma'.

¹²⁻¹³ Dan me se ne nó xcúún 'unj ca'ne' 'unj cacun' che'é nij sít ne noco' man Diose ma'. Ma'an Diose nó xcúún ca'ne' cacun' che'é nij so' adonj. Tzaj ne no xcúún soj ca'ne' soj cacun' che'é nij tinúú soj sít nuu chre' ga soj, ne danj Diose taj: "Quir'ij yanj soj man sít chi'ij 'nij sca'núj ma'an soj á". Danj taj danj Diose adonj.

6

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne nó xcúún ní ca'mij ní che'é pleitó man sca'núj ní rihaan nij cuesꝝ man chiháan ní a. Ne se guun qui'yaj ní cacun' man tinúú ní ma'

¹ Gaa unu' soj ga tinúú soj, ne 'anj soj uchruj soj cacun' rihaan cuesꝝ sít ne amán rá ni'yaj man Jesucristó ne ne 'anj soj rihaan yo'ó tuvi' nij sít sa' noco' man Diose man chuguanj. Nij uxrá vaa 'yaj soj danj ei. ² Ne ne ne'en soj se vaa vaa güii, ne ca'ne' ní s'ij sa' noco' man Diose cunudanj cacun' che'é cunudanj nij yuviꝝ man rihaan chumij nihánj a. Sese ca'ne' soj cacun' che'é

cunudanj chumij vaa güii, gaa ne me che'é se guun nucuaꝝ soj ca'ne' soj cacun' che'é cacun' le'ej nii cuano ga. ³ Ne ne'en soj se vaa vaa güii, ne ndaa che'é ya se-mozó Diose ca'ne' ní cacun' vaa güii a. Che'é dan me ya guun nucuaꝝ ya soj ca'ne' soj cacun' che'é daj a nij sít man rihaan chumij nihánj cuano ei. ⁴ Che'é dan, sese vaa cacun' sca'núj soj rihaan chumij nihánj, ne ca'anj cuchruj soj cacun' rihaan naj guun sít amán rá ni'yaj man Jesucristó ei. Me ma'an sít nica' doj rihaan cunudanj soj ro', guun nucuaꝝ so' ca'ne' so' cacun' che'é tinúú soj ei. ⁵ Dan me se vaa che'é guun na'aj ya soj che'é se vaa 'yaj soj danj ei. Ne nuvi' a 'ó tinúú soj sít guun nucuaꝝ naqui'yaj cuu man pleitó che'é tinúú soj sít man sca'núj soj a a. ⁶ Tzaj ne nuveé, maan se inanj unu' soj ga tinúú soj, maan ne ndaa 'anj soj uchruj soj cacun' 'yaj soj rihaan nij sít ne amán rá ni'yaj man Jesucristó, ne nij uxrá vaa 'yaj soj adonj.

⁷ Che'é yan unu' soj ga tinúú soj me se aj tumé uxrá soj cacun' vaa nanj adonj. Aj quiri' nu' soj, ne sa' doj sese ca'ne' cachrij rá soj qui'yaj chi'ij tinúú soj man soj do', ca'ne' rá soj qui'yaj ituu cachrij tinúú soj man si'yaj soj do', nanj ei. ⁸ Tzaj ne na'vej rá soj qui'yaj soj danj, maan ne tananj a ma'an soj 'yaj chi'ij man tinúú soj do', 'yaj ituu soj si'yaj tinúú soj do', nanj chihá'. ⁹ Ne ne'en soj se vaa se cayaán nij sít chi'ij ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj a'. Se guun tihá' yu'unj soj man ma'an soj ma'. 'O se sít chi'ij do', sít na'v'ij rihaan ya'anj ne vaa i'na' do', sít otoj ga nica' tuvi' do', chii chana do', sít otoj ga chii chana do', ¹⁰ sít ituu do', sít uun xcoj ruvaa rá do', sít xno do', sít nachri' ni'yaj tuvi' do', sít tihá' yu'unj man tuvi' do', se cayaán nij so' ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj a ma'.

¹¹ Dan me se danj inanj qui'yaj ta'aj soj gaa rque, tzaj ne yaj me se x'ne' cacun' taj xráa soj, ne cunu sa' nimán soj, ne cunu sa' soj rihaan Diose, qui'yaj Jesucristó s'ij 'nij ra'a man ní do', qui'yaj Nimán Diose sít noco' ní man do', cuano ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne nó xcúún ní qui'yaj ní cacun' ga chana ma'

¹² Dan me se taj ya uún nii, ne: "Sít vaa ya'núj rihaan mej a. Ca'vee qui'yáa 'unj naj guun rasuun me raj qui'yáa á". Tzaj ne se cavii sa' 'unj, qui'yaj naj guun rasuun me raj qui'yáa a ma'. Dan me se ya uxrá sít vaa ya'núj rihaan mej, tzaj ne se ca'vej raj guun chij a doj rasuun rihanj ma'. ¹³ Dan me se taj ya uún nii, ne: "Vaa rque ní a. Che'é dan cha ní a. Inanj che'é rque ní ro', vaa se chá yo' a. Ne che'é se chá yo' vaa rque ní uún", taj uún nii a. Dan me se ya uxrá ei. Danj vaa roj yo' ei. Tzaj ne Diose qui'yaj navij roj yo' nanj chuguanj. Dan me se xa' nee

man ní, tzaj ne nuveé se qui'yaj naj guun rasuun chi'ij ga chana me yo' ma'. Se cayáan ga síi 'nj ra'a man ní me yo', ne rej ne so' me uún yo' chuguanj. ¹⁴ Dan me se nda' rá se vaa naquiyaj i'na' Diose man síi 'nj ra'a man ní' gaa cavi' so' ro', danj guun nucuaj Diose guu i'na' uún ma'an ní' qui'yaj uún so' nanj adonj.

¹⁵ Ne ne ne'en soj se vaa nee man nij soj me se ase vaa nee man Jesucristó ro', vaa nee man soj a. Dan me se ca'vee nicaj ní' nee man Jesucristó, ne cunu rcaua'gan yo' ga chana niha' rá ga chii, qui'yaj ní' ma'. Se ca'vee gaa danj qui'yaj ní' a ma'. ¹⁶ Dan me se ne ne'en soj se vaa síi otoj ga chana niha' rá ro', nuu 'o nee man so' ga chana yo' a. Dan me se ase vaa orún' yuvij vaa so' ga chana yo' nanj chuguanj. Danj Diose taj: "Ase vaa orún' yuvij ro', danj vaa roj so' a". Danj a'mii danj Diose ei. ¹⁷ Tzaj ne sese guun tuvi' ní' ga síi 'nj ra'a man ní', ne 'o vaa nimán ní' ga so' adonj.

¹⁸ Týmé uxrá soj man soj, ne naxuun soj man soj rihaan nij chana niha' chana me rá cotoj ga soj ei. Se ca'vej uxrá rá soj qui'yaj soj danj ma'. Naj guun cacun' qui'yaj ma'an snó'o ro', nuveé cacun' qui'yaj so' man ma'an nee man so' me cacun' yo' ma'. Tzaj ne sese qui'yaj snó'o cacun' ga chana niha' rá, ne yo' me cacun' qui'yaj so' man ma'an nee man so' adonj.

¹⁹ Ne ne ne'en soj se vaa ase vaa nuvi' sa' ndo'o vaa nee man soj, ne rej yanj Nimán Diose me yo' a. Dan me se Diose me síi rque nee man soj rihaan soj, ne nuveé si'yaj ma'an soj me nee man soj a man adonj. ²⁰ Dan me se vaa ndo'o yu'vee nó soj rihaan Diose, ne nocoo ndo'o naru'vee so' gaa quiránj so' man soj, ne che'é dan no xcuún soj qui'yaj suun nee man soj che'é Diose, ne ve'é ndo'o ca'mii yuvij che'é Diose, qui'yaj soj ei.

7

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' sese vaa nica' ní' do', sese taj vaj nica' ní' do' a

¹ Ne cuano nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj che'é rasuun xná'anj soj manj a. Dan me se sa' vaa sese se xcaj tuvi' snó'o ga chana saj adonj. Sa' vaa sese quinaj uun so', cayáan ma'an so' adonj. ² Tzaj ne cuano nihánj me se 'yaj ndo'o yuvij cacun' ga chana, ne che'é dan ca'vee a doj xcaj snó'o man nica' so' nanj á. Dan me se no xcuún snó'o xcaj so' man chana, ne no xcuún chana xcaj no' man snó'o, ³ ne ve'é qui'yaj snó'o cotoj so' ga chana nica' so', ne ve'é qui'yaj chana cotoj no' ga snó'o nica' no' uún a. No xcuún roj so' cotoj roj so' ga tuvi' roj so' ei. ⁴ Dan me se chana ro', se quirii ta'nga' no' rihaan nee man ma'an no' ma'.

'O se nica' no' quirii ta'nga' rihaan nee man no', ne vaa snó'o uún, ne se quirii ta'nga' so' rihaan nee man ma'an so' uún ma'. 'O se nica' so' quirii ta'nga' rihaan nee man so' uún adonj.

⁵ Se guun cataj yo'o so' se vaa na'vej rá so' cotoj so' ga nica' so' ma'. Tzaj ne sese 'o cuya'gan guun rá roj nica' roj so' se vaa me rá roj so' guun yanj roj so' rihaan tuvi' roj so' che'é yan yo'o cachinj ni'yaj roj so' rihaan Diose doj güi, ne ca'vee qui'yaj roj so' danj ei. Dan me se ndaa quisij cachin ni'yaj roj so' rihaan Diose, gaa ne cunu rcaua'gan uún roj nica' roj so', cotoj rcaua'gan uún roj so' ei. Sese se cuno soj nana nihánj, ne cxarii síi chree chrej chi'ij rque soj, che'é se se guun nucuaj soj guun yanj soj rihaan nica' soj que'ee güi ma'.

⁶ Ne a'né' 'unj suun rihaan soj se vaa xcaj tuvi' soj, man tinuj, man nocoj. Maan se ataj 'unj se vaa sese me rá soj xcaj tuvi' soj, ne ca'vee qui'yaj soj danj ei. ⁷ Dan me se sa' doj sese 'o cuya'gan gaa cunudanj yuvij ga 'unj, ne guun nucuaj cunudanj nij yuvij cayáan ma'an nij yuvij, rá 'unj, tzaj ne se guun nucuaj cunudanj yuvij qui'yaj nij so' danj a ma'. Dan me se ndaa ino vaa se nucuaj 'o' ni' 'yaj ní', 'yaj Diose, ne dan me se ino vaa se nucuaj yo'o tinúú ní' qui'yaj so', ne ino doj vaa se nucuaj yo'o tinúú ní' qui'yaj so' uún a.

⁸ Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj sij yaan do', rihaan soj chana yaan do', rihaan soj chana cavi' nica' do', se vaa sa' vaa sese guun nucuaj soj cayáan ma'an soj, ne ase vaa uun ma'anj ro', danj gaa cane ma'an soj tzaj adonj. ⁹ Tzaj ne sese se guun nucuaj nij soj cayáan ma'an soj, ne táa a se xcaj tuvi' cachrij soj nanj ei. Che'é se acaa tiha' gaa me uun rá soj cotoj soj ga 'o chana, táa a se xcaj tuvi' cachrij soj nanj adonj.

¹⁰ Nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj sij vaa nica' daj qui'yaj soj ga nica' soj ei. Dan me se nuveé nana cavi' ra' ma'anj me nana nihánj ma'. 'O se nana cataj xna'anj síi 'nj ra'a man ní' rihaan ní' me nana nihánj adonj. Dan me se se cunanj chana rihaan nica' no' ma'. ¹¹ Sese cunanj chana rihaan nica' no', ne quinaj uun no', ne se xcaj no' yo'o snó'o ma'. Maan se ca'vee canicaj uún no' nan' no' rihaan nica' no', ne guun tuvi' uún no' ga nica' no' ei. Ne snó'o uún me se se tanáj so' man nica' so' ma'.

¹² Vaa doj nana cataj xna'anj uún 'unj rihaan soj sij vaa nica', tzaj ne nuveé nana cataj xna'anj síi 'nj ra'a man ní' me nana nihánj, tzaj ne nana ya me nana nihánj, raj adonj. Dan me se sese vaa nica' yo'o tinúú ní', ne nuveé chana amán rá ni'yaj man Jesucristó me no', tzaj ne taj che'é quirii tinúú ní' man no', sese a'vej rá no' cane no' ga so' a. ¹³ Ne sese vaa chana ra'vij ní' chana

amán rá ni'yaj man Jesucristó, ne nica' no' ne amán rá ni'yaj man Jesucristó, tzaj ne canē no' ga so', ne taj che'é cunanj no' rihaan so', sese a'vej rá so' canē no' ga so' ma'.¹⁴ Snó'o ne amán rá ni'yaj man Jesucristó ro', me rá Diose qui'yaj suun Diose nimán so' che'é nica' so' chana' ra'vij ni', ne chana' ne amán rá ni'yaj man Jesucristó ro', me rá Diose qui'yaj suun Diose nimán no' che'é nica' no' tinúú ni', ne che'é dan me cunuú sa' ta'níi roj so' rihaan Diose, qui'yaj Diose vaa güii adonj. Sese se qui'yaj Diose danj, ne sij yo'o tumé cacun' me ta'níi soj rihaan Diose asuun tzaj adonj. Nihánj me se che'é se sij amán rá ni'yaj man Diose me ma'an soj, ne ya uxrá cunuú sa' ta'níi soj rihaan Diose vaa nanj adonj.

¹⁵ Sese nica' ni' ne amán rá ni'yaj man Jesucristó, ne me rá nica' ni' ca'anj yanij yo' rihaan ni', ne ca'ne' cachrij rá ni' ca'anj nica' ni' nanj ei. Gaa ya'núj rihaan ni' gaa nanj adonj. Sese ne amán rá nica' ni' ni'yaj nica' ni' man Jesucristó, ne taj che'é qui'yaj ni' fuerzá man nica' ni' canē nica' ni' ga ni' a ma'. 'Q se canacúun Diose man ni' che'é rej dínj cuman ni' adonj. ¹⁶ Asa' ne'én so' chana' gaa xraj, ne ca'vee quinaniij snó'o nica' so' rihaan sayuun qui'yáá so' ga. Ne asa' ne'én so' snó'o quinaniij chana' nica' so' rihaan sayuun qui'yaj uún so' ga.

¹⁷ Veé ndaa se vaa 'o 'o ni' gaa canacúun Diose man ni' ca'na' ni' xrej so' ro', veé danj gaa ni' nanj á. 'Q se nihánj me chrej narqué 'uj ni' man daj a nij síi noco' man Jesucristó man daj a chuman' a. ¹⁸ Sese Diose me síi canacúun man síi aj taj ta'nga' man canoco' so' man so', gaa ne taj se 'yaj mei. Veé danj gaa quitaj ta'nga' man nij so' nanj ei. Ne veé danj vaa nij síi nuvi' ta'nga' táá man uún gaa canacúun Diose man nij so' canoco' nij so' man Diose uún, ne taj che'é guun rá nij so' cano' ta'nga' man nij so' ma'. Veé danj gaa cachrij nij so' nanj ei. ¹⁹ Dan me se ca'vee se taj ta'nga' man ni', ca'vee se nuvi' ta'nga' táá man ni', ca'vee se, tzaj ne taj se 'yaj ma'. Maan se inanj no' xcúun ni' cunó ni' nu' nana' cataj xna'anj Diose rihaan ni' nanj adonj. ²⁰ Veé ase vaa ni' gaa canacúun Diose man ni' canoco' ni' man Diose ro', veé danj gaa cayáán ni' rej rihaan ni' nanj ei.

²¹⁻²² Dan me se sese mozó mé so' gaa canacúun Diose man so' canoco' so' man Diose, ne se nanó rá so' ma'. 'Q se mozó sji canacúun Diose man canoco' man Diose ro', nuveé mozó uun me so', ni'yaj Diose ma'. 'Q se vaa ya'núj rihaan so' canoco' so' man síi 'nij ra'a man ni' nanj adonj. Ne síi ne uun mozó gaa canacúun Diose man so' me se no' xcúun so' guun so' mozó nuu rihaan Jesucristó yaj adonj. Tzaj ne sese gaa ya'núj rihaan mozó guun yanij so' rihaan ru'vee rií ta'nga' rihaan so', ne vaa che'é

guun yanij so' chuguanj. ²³ Sayuun ndo'o quiran' Diose gaa quiránj Diose man soj, ne che'é dan se ca'vej rá soj quiríi ta'nga' rma'an yuvij rihaan soj a ma'. ²⁴ Dan me se ase vaa cayáán ni' gaa canacúun Diose man ni' canoco' ni' man Diose ro', veé danj gaa cayáán ni' rej rihaan ni' che'é Diose, tinuj, nocoj.

²⁵ Cataj xna'anj 'uj rihaan nij soj che'é rej xcaj tuvi' ni', tinuj, nocoj. Nuveé nana' cataj xna'anj síi 'nij ra'a man ni' rihaan ni' me nana' nihánj, tzaj ne cunuú 'ee rá síi 'nij ra'a man ni' manj, ne che'é dan me ca'ne' so' suun rihanj, ne che'é dan cataj xna'anj 'uj rihaan soj daj me raj, ne ca'vee guun nucuaj rá soj man nana' nihánj nana' cataj xna'anj 'uj rihaan soj a. ²⁶ Dan me se vaj ni' quiran' ndo'o ni' sayuun rihaan chumiij nihánj, ne che'é dan me sa' a doj sese cayáán ma'an snó'o ndaa vaa ne so' cuano, raj a.

²⁷ Dan me se sese vaa nica' so', ne se nanó rá so' rej quiríi' so' man nica' so' ma'. Ne sese nuvi' nica' so', ne se xcaj so' chana' ma'. ²⁸ Tzaj ne sese xcaj so' 'o chana, ne nuveé cacun' me yo' mei. Ne sese xcaj chana' yaan man 'o snó'o, ne nuveé cacun' me yo' uún mei. Tzaj ne nij síi vaa nica' ro', me se quiran' nij so' sayuun rihaan chumiij nihánj, ne me raj quinaniij soj rihaan sayuun yo' ei.

²⁹ Dan me se me raj quene'len soj se vaa nichrun' quisij güii ca'na' uún Jesucristó rihaan chumiij nihánj, ne che'é dan me se nicaj raan ni' man rasuun man rihaan chumiij nihánj ma'. 'Q se ra'yanj navij nu' rasuun man rihaan chumiij nihánj nanj ei. Dan me se síi vaa nica' ro', ase vaa síi yaan ro', danj gaa so' cayáán so' á. ³⁰ Ne síi nanó ndo'o rá ro', se ta'vee so' ma'. Ne síi niha' ndo'o rá ro', se ca'nga' so' ma'. Ne síi naránj natu'vej ro', ase vaa síi nuvi' rasuun rihaan danj gaa so', ne inanj qui'yaj suun so' che'é Jesucristó á. ³¹ Ne síi 'yaj suun ga chumiij nihánj ro', ase vaa síi ne achiin chumiij nihánj rihaan ro', danj gaa so' á. 'Q se vaj navij chumiij nihánj, ne ino' uxrá gaa chumiij nihánj vaa güii nanj ei.

³² Ne na'vej raj nana' ndo'o rá nij soj ma'. Dan me se síi nuvi' nica' vaa ro', inanj acaj so' cuentá daj qui'yaj so', ne guun niha' rá síi 'nij ra'a man ni' ni'yaj síi 'nij ra'a man ni' man so' a. ³³ Tzaj ne síi vaa nica' ro', me se acaj ndo'o so' cuentá che'é chumiij nihánj daj qui'yaj so', gaa ne guun niha' rá nica' so' ni'yaj no' man so', ³⁴ ne uun vij rá so' a. Ne ase vaa snó'o ro', danj vaa chana' uún, ne chana' yaan do', chana' ne vaa nica' do', inanj che'é síi 'nij ra'a man ni' acaj no' cuentá, ne acaj ndo'o no' cuentá daj qui'yaj no' che'é rej inanj sa' uxrá gaa nee man no' do', nimán no' do', rihaan Diose a. Tzaj ne chana' vaa nica' ro', me se acaj ndo'o no' cuentá che'é chumiij nihánj daj qui'yaj no',

gaa ne guun niha' rá nica' no' ni'yaj so' man no' a. ³⁵ Maan che'é se inanj me raj cavij sa' soj me a'mij nana' nihánj rihaan soj ei. Nuveé che'é se me raj caránj chrej rihaan soj daj qui'yaj soj me a'mij nana' nihánj rihaan soj ma'. Maan che'é se me raj ve'é inanj qui'yaj soj ne yo' o canoco' sa' soj man sí' 'nij ra'a man ní' ro', che'é dan ca'mij danj, ne na'vej raj guun vij rá soj a man adonj.

³⁶ Dan me se vaa ta'ní' ta'aj soj chana yaan, ne sa' doj cae ma'an no' tucua' soj, rá soj, tzaj ne sese chana yaan cachij me no' ne me ndo'o rá no' xcax no' man snó'o, ne sese aj xcax rej no' cuentá se vaa nanó rá no' 'yaj ma'an so', gaa ne ca'vee go' so' man no' rihaan snó'o, ne xcax tuvi' roj so' ei. Dan me se sese se ca'vee quinaj uun no', rá rej no', ne no' xcúun rej no' rque so' man no' adonj. Nuveé cacun' me yo' ma'. Ca'vee xcax tuvi' chana yaan ga 'o snó'o ei. ³⁷ Tzaj ne sese me ndo'o rá rej chana se vaa cané no' tucua' so', ne cané no', ne sese taj che'é xcax chana man snó'o, ne guun nucuj rej no' qui'yaj so' ndaa vaa me rá ma'an so' qui'yaj so' a. Cané ta'nij chana so' tucua' so', qui'yaj so', ne sa' uxrá va' 'yaj so' sese danj 'yaj so' ei. ³⁸ Che'é dan me, sí' o' ta'nij chana' rihaan snó'o ro', sa' 'yaj so', ne sí' na'vej rá go' ta'nij chana' rihaan snó'o ro', me se sa' doj 'yaj so' adonj.

³⁹ No' xcúun chana' cayáan chana' ga nica' chana' ndaa se cavi' so', tzaj ne sese cavi' nica' chana', ne ca'vee xcax chana' man naj guun snó'o me rá ma'an no' xcax no', tzaj ne no' xcúun no' xcax no' man sí' noco' man sí' 'nij ra'a man ní' a. ⁴⁰ Tzaj ne sese quinaj uun no', ne ve'é doj gaa cané ma'an no' ei. Danj inanj vaa rá 'unj, ne ase vaa yáan Nimán Diose ga soj ro', danj vaa ne Nimán Diose ga 'unj uun nanj ei.

8

Nana' nihánj taj xna'anj se vaa se guun quirán' tinúú ni' sayuun, qui'yaj ni' ma'

¹ Ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj che'é nee aj cuta' ní' rihaan ya'anj cacój yuvij a. Ne'en ní' se vaa sí' acaj cuentá me cunudanj ní', ne nuveé se ya'anj tiha' me ne'en ní', ne ca'mij xta' ní' ma'. ² O se nij ndo'o vaa sese danj qui'yaj ní' adonj. Tzaj ne sese 'e'g rá ní' man tinúú ní', ne racuj ní' man tinúú ní', gaa ne cavi' sa' tinúú ní' doj á. ² Dan me se sí' taj se vaa sa' uxrá ne'en ma'an so' ro', ataa doj narj' so' nana' achiin man so' ei. ³ Tzaj ne sese ya' aráj cochroj yo' o so' rihaan Diose, ne ya' ne'en Diose man so' uun adonj.

⁴ Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa ne nó xcúun ní' chá ní' nee cuta' ní' rihaan ya'anj cacój yuvij a. Ne ya' ne'en ní' se vaa taj se guun ya'anj cacój yuvij rihaan chumij nihánj ma'. Ne xa' Diose, tzaj ne oruun ya' so' adonj. ⁵ Dan me se man ndo'o

ya'anj noco' nij yuvij man rihaan chumij nihánj, ne tumé ya'anj yo' man nij yuvij, rá nij yuvij, ne ya'anj me yo', rá nij so', ne ta'aj ya'anj yo' rii ta'nga' rej xta', ne yo'ó ta'aj ya'anj yo' rii ta'nga' rihaan yo'ó, rá nij so' a. ⁶ Ne xa' ní', tzaj ne ne'en ní' se vaa oruun ya' Diose á. Rej ní' Diose me so', ne orún' so' me sí' qui'yaj cunudanj rasuun man rihaan chumij nihánj, ne inanj che'é ma'an so' vaa i'na' ní' a. Ne vaa orún' sí' 'nij ra'a man ní', ne Jesucristó cu'naj so', ne che'é so' curuvi' nu' rasuun man rihaan chumij nihánj, ne che'é so' cunuun i'na' cunudanj ní' ya' adonj.

⁷ Tzaj ne nuveé cunudanj tinúú ní' ne'en nana' nihánj ma'. Tzaj ne 'o se vaa ta'aj nij so' canoco' man ya'anj cacój yuvij gaa rque, ne ta'aj nij tinúú ní' me se ne nucuj nimán nij so', ne gaa chá nij so' nee cuta' ní' rihaan ya'anj me se uun vij rá nij so' ni'yaj nij so' man nee yo', che'é se nee cuta' ní' rihaan ya'anj me yo', rá nij so' a. Cacun' me chá' man nee cuta' ní' rihaan yo', rá nij so', ne che'é dan me sese chá' nij tinúú ní' sí' vaa danj rá man nee yo', ne quirí' rá nij so' nanj adonj. Dan me se qui'yaj nij so' cacun' rihaan Diose, rá nij so', ne che'é dan me no' xcúun ní' racuj ní' man tinúú ní', ne se chá' ní' nee yo', sese cacun' me yo' rihaan tinúú ní' mei. ⁸ Nuveé che'é se chá' ní' me cavij sa' ní' doj rihaan Diose ma'. Dan me se ca'vee se se chá' ní' man nee yo' do', tzaj ne se quina' aan tiha' rque ní' do' a ma'. Ne ca'vee se chá' ní' man nee yo', tzaj ne se nari' nucuj tiha' ní' do', qui'yaj nee yo' nanj ma'. Nuveé nee yo' me 'yaj vaa i'na' ní' a man adonj.

⁹ Nda' se ca'vee chá' soj me ma'an rasuun, tzaj ne tadó soj se vaa maan che'é se chá' quirán' tinúú soj cacun', qui'yaj soj á. ¹⁰ O se sese aj ne'en so' nu' rasuun nihánj, tzaj ne 'anj so' rej na'v'j ní' rihaan ya'anj cacój yuvij, ne ca'anj cayáan so' chá' nee yo' ga' nij sí' na'v'j rihaan ya'anj yo', gaa ne ne'en tinúú so' sí' ne nucuj nimán, gaa ne dan me se ndaa a so' ndaa a ca'anj cayáan chá, gaa ne uun vij rá so' che'é se chá' yo', gaa ne 'yaj so' cacun' rihaan sí' 'nij ra'a man ní' ma'an soj nanj adonj. ¹¹ Dan me se quirí' rá so' che'é se vaa qui'yaj soj nanj adonj. Dan me se ma'an soj me se guun ya' rá xa' soj chá soj, tzaj ne tinúú soj sí' ne guun ya' rá ro', me se quirí' so' gaa nanj adonj. Dan me se cavi' Jesucristó che'é tinúú soj, tzaj ne quirí' tinúú soj, qui'yaj ma'an soj, sese danj qui'yaj soj chuguanj. ¹² Dan me se qui'yaj soj cacun' rihaan tinúú soj, ne quirí' rá so', qui'yaj soj, ne yo' me cacun' cutumé soj rihaan Jesucristó sese danj qui'yaj soj adonj. ¹³ Che'é dan me sese quirán' tinúú 'unj sayuun che'é nee chá' 'unj, ne daj chihaa mij se chá' 'unj nee, gaa ne se gaa nanj quirán' tinúú 'unj sayuun, qui'yáa' 'unj a ma'.

9

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nda' se no xciún Pabló ca'nege so' rasuun rihaan nij sí uno nana a'mii natáj so', tzaj ne ne 'yaj so' danj ma'. Maan se inanj me rá so' cavii sa' nij so' rihaan Diose a

¹ Ne'en soj se vaa nuveé mozó uun mé 'unj ma'. Apóstol cune' Jesucristó man nata' se-nana so' rihaan cunudanj yuvij man rihaan chumij mej, ne quene'en yá 'unj man Jesucristó sij 'nij ra'a man ní', ne che'é suun qui'yaj suun 'unj canoco' ma'an nij soj man sí 'nij ra'a man ní' adonj. ² Dan me se vaa yuvij taj se vaa nuveé yá apóstol cune' Jesucristó man mé 'unj, tzaj ne yá ne'en soj se vaa cune' Jesucristó mán 'unj nata' 'unj se-nana so' rihaan soj, ne dan me se che'é se canoco' soj man sí 'nij ra'a man ní', che'é dan xcaj yuvij cuentá se vaa ya cune' Diose mán 'unj nata' 'unj rihaan yuvij che'é so' adonj. ³ Ne gaa achii'n na'anj nij yuvij manj sese ya ya cune' Diose manj, ne dan me se taj xna'anj 'unj rihaan nij yuvij se vaa ya ya canoco' nij soj man Jesucristó che'é nana nata' 'unj rihaan soj a.

⁴ Che'é dan no xciún núj chá núj chraa á. No xciún núj co'q núj á. ⁵ No xciún núj xcaj núj man ra'vij núj ní noco' man Jesucristó, ca'anj no' me rej ma'an ca'anj núj á. Ne'en soj se vaa nij tinúú sí 'nij ra'a man ní' do', sí cu'naj Pedró do', yo'ó nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se-nana so' rihaan yuvij do', vaa nica' 'q 'o nij so' a. ⁶ No xciún núj nica'j núj sa'anj rque yuvij a. Me che'é vj ran' guee núj ga sí cu'naj Bernabé me sí 'yaj suun che'é rej quirí' núj sa'anj chá núj gaa chéé núj ga soj ga. Me che'é ne 'yaj núj ndaa vaa 'yaj yo'ó nij apóstol cune' Jesucristó man nata' rihaan yuvij che'é so', rá soj ga. ⁷ Tanuu ro', o' so' sa'anj che'é se vaa achii'n rihaan ma'an so' na'. Taj, man tinuj, man nocoj. Maan se gobiernó rque nu' se vaa achii'n rihaan tanuu yo' ei. Ne sí 'yaj suun naa ro', me se inanj 'yaj suun rma'an so' náa. Taj, man tinuj, man nocoj. Maan se me rá so' chá so' se achij man raá naa yo' ei. Ne sí tumé matzinj ro', cataj so' se vaa ne nó xciún so' co'q so' stoo matzinj na'. Taj, man tinuj, man nocoj. 'Q se anuu so' too, ne co'q so' ei. Ne danj vaa guee núj, raj, tinuj, nocoj. Vaa núj, ne no xciún núj nica'j núj se vaa me rá soj rque soj rihaan núj nanj adonj.

⁸ Nuveé nana avii raá yuvij me nana nihánj ma'. 'Q cuyaan a'mii se-tucuanj Moisés ga nana nihánj, ne: "Se numij so' tu'va scúj gaa 'yaj suun xo' gaa tuguáj che'é xo' 'núú trigó cunuu sa' 'núú trigó ma'", taj se-tucuanj Moisés yo' a. Inanj che'é scúj nanó rá Diose, rá soj na'. ¹⁰ Ase che'é ma'an yá ni' a'mii nana nihánj xa'. Che'é ma'an yá

ní' a'mii nana nihánj ei. Sí uxra' yo'ó ro', me se no xciún so' gaa nucuaj rá so' se vaa ya quirí' so' ta'aj se achij rihaan yo'ó yo', vaa güii ei. Ne sí rii tan' ro', no xciún so' gaa nucuaj rá so' se vaa quirí' ma'an so' ta'aj tan' rii so' man rque naa yo' chuguanj.

¹¹ Ne ase vaa sí 'yaj suun yo'ó ro', danj vaa núj che'é soj, ne dan me se caxrij núj se-nana Diose nimán soj, ne cavii sa' nij soj nu' cavii nu' ca'anj, ne che'é dan, sese rque soj doj se chá man rihaan chumij nihánj rihaan núj, ne nuveé se ya'anj tiha' me yo' rihaan núj ma'. ¹² Sese no xciún no'yo yuvij chá nij so' se vaa rque soj rihaan nij so', ne táá a núj, ne doj a no xciún núj chá núj se vaa rque soj rihaan núj, raj a. Tzaj ne ne achii'n núj se chá rihaan soj ma'. 'Q se chu'vi' núj se vaa guun rá yuvij se vaa a'mii natáj núj se-nana Diose che'é sa'anj do', che'é se chá do', ne se cuchumán rá nij yuvij cunó nij yuvij se-nana Diose nana sa', rá núj, ne che'é dan na'vej rá núj nica'j núj sa'anj che'é nana a'mii natáj núj ma'. 'Q se a'vej rá núj quiran' núj me ma'an sayuun che'é se-nana Diose nanj adonj.

¹³ Ne'en soj se vaa nij sí 'yaj suun rihaan Diose rque nuví ro', chá nij so' ta'aj rasuun 'anj nica'j yuvij rque nuví yo', ne nij sí racuíj man yuvij rque rasuun rihaan Diose ro', chá ma'an nij so' ta'aj rasuun yo', ne dan me se no xciún nij so' chá nij so' rasuun yo' adonj. ¹⁴ Ne xa' núj sij nata' se-nana Diose nana sa' rihaan yuvij, tzaj ne cataj xna'anj sí 'nij ra'a man ní' rihaan ní' se vaa no xciún núj qui'yaj núj se vaa 'yaj nij sí 'yaj suun rá nuví yo', ne no xciún núj chá núj se vaa rque yuvij rihaan núj che'é se-suun núj suun nata' se-nana Diose rihaan yuvij a. Danj taj sí 'nij ra'a man ní' adonj.

¹⁵ Tzaj ne a 'ó güii ne qui'yaj danj ma'. Nuveé che'é se me raj rque soj rasuun rihanj me cachronj nana nihánj ma'. 'Q se nda' se cavij, tzaj ne se guun raj daj chihaa mij rque soj sa'anj manj ma'. 'Q se sí nucuaj nimán mej adonj. Sese cata'aa 'unj sa'anj, ne cataj yuvij se vaa tu'va rma'an 'unj taj 'unj se vaa se cata'aa 'unj sa'anj che'é se-suun 'unj suun a'mii natáj se-nana Diose nana sa', ne che'é dan daj chihaa mij se qui'yaj danj ma'. ¹⁶ Dan me se a'mii natáj 'unj se-nana Diose, tzaj ne se ca'mii xta' 'unj che'é suun yo' mei. Maan se suun ca'ne' Diose rihaan 'unj me suun yo', ne sese se ca'mii natáj 'unj se-nana Diose nana sa', gaa ne quiran' 'unj cacun' noco' ndo'o gaa nanj adonj. ¹⁷ Sese guun niha' raj qui'yaj sunj suun ca'ne' Diose rihanj, ne naru'vee Diose rihanj, tzaj ne ca'vee se ne gaa niha' raj qui'yaj sunj che'é Diose, tzaj ne daj chihaa mij se ca'ne' raj ga suun a'mii natáj se-nana Diose ma'. Maan se yo'q qui'yaj sunj nanj ei. ¹⁸ Ne me se naru'vee Diose rihanj, rá soj ga. 'Q se inanj

ca'vej rá Diose rque uun 'unj se-nana Diose rihaan yuvii, ne cunō uun yuvii se-nana Diose nana sa' ca'miū natáj 'unj, ne se rque yuvii sa'anj rihaanj ma'. Nō xcúnj cachinj sa'anj rihaan yuvii cuno nana sa', tzaj ne na'vej rá Diose qui'yáj danj ma'. Maan se cunō uun nij yuvii, ne se luj rque Diose manj me nana yo' a. Se naru'vee yuvii rihaanj ma'.

¹⁹ Nuveé mozó mej rihaan yuvii ma'. A 'ó yuvii se guun nucuaj quirii ta'nga' rihaanj, tzaj ne naqui'yaj yá 'unj mozó manj rihaan cunudanj yuuii, che'é se me raj cunū rii ndo'o yuvii, ne cumān doj nij so' canoco' man Jesucristó adonj. ²⁰ Dan me se gaa vaa 'unj sca'núj nij yuvii israelitá, gaa ne naqui'yaj manj ndaa vaa 'yaj ma'an nij so', gaa ne ca'vee canoco' nij so' se-tucuanj Jesucristó, che'é se me raj cunō nij so' se-nana Jesucristó ei. Ase vaa nij sí noco' uxrá se-tucuanj Moisés ro', danj vaa ma'anj gaa taj xna'anj 'unj rihaan nij so' che'é Jesucristó ei. Taj che'é canoco' ma'anj se-tucuanj Moisés, tzaj ne maan che'é rej me raj cunō nij so' se-nana Jesucristó me 'yáj danj nanj adonj. ²¹ Ase vaa nij sí ne noco' se-tucuanj Moisés ro', danj vaa 'unj gaa taj xna'anj 'unj rihaan nij so' che'é Jesucristó, che'é rej me raj cunō nij so' se-nana Jesucristó, ne dan me se ne 'yáá 'unj naj guun se vaa me raj qui'yáj ma'. 'Q se unō 'unj rihaan Diose, ne unō 'unj cunudanj nana cataj xna'anj Jesucristó rihaan ní' adonj. ²² Ase vaa nij sí ne guun ya rá se vaa a'vej rá Diose chá nij so' naj guun rasuun ro', danj vaa ma'anj gaa tucu'yonj se-nana Diose rihaan nij so', che'é rej me raj raan doj canoco' nij so' man Jesucristó ei. Dan me se ase vaa 'o 'o nij yuvii ro', danj vaa naqui'yaj man ma'anj gaa taj xna'anj 'unj rihaan 'o 'o nij so' che'é Jesucristó, gaa ne canoco' ta'aj 'o 'o nij yuvii man Jesucristó, qui'yáj adonj.

²³ Inanj danj 'yáá 'unj ga se-nana Diose nana sa', gaa ne cavii sa' ma'anj, qui'yaj se-nana Diose, raj a. ²⁴ Ne'en soj se vaa nij sí unánj tico tuvi' ro', nucuaj unánj cunudanj nij so', tzaj ne orún' tuvi' nij so' 'yaj canaán, ne dan me se ase vaa 'yaj suun ndo'o sí 'yaj canaán ro', danj gaa soj qui'yaj suun soj che'é Jesucristó, gaa ne qui'yaj canaán soj, ne cavii sa' soj ei. ²⁵ Dan me se sí me rá qui'yaj canaán gaa tico nii ro', tumé uxrá so' man ma'an so' daj qui'yaj so', ne se náj qui'yaj rma'an so' ma'. 'Q se me rá so' guun nucuaj so' qui'yaj canaán so' 'o cachriin coj cunuū raa so', tzaj ne nuveé 'o cachriin coj gaa nu' cavii nu' ca'anj me yo' ma'. Maan se vaa güii canacojo yo' nanj adonj. Tzaj ne inō vaa se rque Diose man ní' sese qui'yaj canaán ní', ne dan me se se rque Diose man ní' ro', yo'o gaa yo' nu' cavii nu' ca'anj, ne che'é dan cütumé uxrá ní' man ma'an ní' ei.

²⁶ Xa' sí unánj tico tuvi', tzaj ne ne'en so' me rej cuchí' so', ne ne 'anj so' naj guun chrej ma'. Ne danj 'yaj guee 'unj nanj á. Dan me se ne'en yaj me rej cuchí' 'unj, ne che'é dan inanj 'yaj sunj adonj. Ne sí tico tuvi' cuxru', tzaj ne ne o' so' rihaan nana uun ma'. 'Q se ne'en so' daj qui'yaj so', ne qui'yaj canaán so', ne ase 'yaj so' ro', danj 'yáj adonj. Ne'enj daj qui'yáj, ne qui'yaj cananj ni'yaj Diose, ne danj 'yaj guee 'unj nanj á. ²⁷ Dan me se sí tico tuvi' cuxru' ro', me se o' so' man ma'an so', che'é se me rá so' gaa sca' nee man so', gaa ne qui'yaj canaán so' man tuvi' so' a. Uxrá tumé so' man nee man ma'an so', ne ase vaa tumé so' man ma'an so' ro', danj vaa tumé man ma'anj a. Dan me se ca'miū natáj 'unj rihaan yo'o yuvii se vaa canoco' nij so' man Jesucristó, ne na'vej raj cataj Jesucristó se vaa ne canoco' ya ma'anj man so' ma'.

10

Nana nihánj taj xna'anj se vaa tadó uxrá ní' se vaa se qui'yaj ní' cacun' rihaan Diose, ne se na'vij ní' rihaan ya'anj cacójo yuvii a

¹ Me raj xcaj nij soj cuentá che'é xii núj sji israelitá nij sí cumán gaa naá, gaa ne quene'en soj me che'é canoco' raan ní' man sí 'nj ra'a man ní', tinuj, nocoj. Xii núj sji israelitá nij sí cumán gaa naá ro', me se caráán ngaa rihaan güii xráá cunudanj nij so', qui'yaj Diose, ne cachén sa' nij so' tanuū na ya'anj, ne canō nij so' ndaa rej xco na ya'anj, qui'yaj Diose, ² ne gaa cachén nij yuvii israelitá rej caráán ngaa rihaan güii xráá nij so' do', gaa cachén sa' nij so' ndaa rej xco na ya'anj do', ne yo' me cata' ne nij so' vaa, ne cunuū rcua'aan nij so' ga sí cu'naj Moisés, ne canoco' cunudanj nij so' man Diose ga sí cu'naj Moisés ei. ³ Ne vaa se rque Jesucristó rihaan nij so' chá cunudanj nij so', ⁴ ne vaa na rque Jesucristó rihaan nij so' co'o cunudanj nij so', ne rque Jesucristó cunudanj rasuun cachiin man nee man nij so' do', man nimán nij so' do', nanj adonj. Dan me se cachéé Jesucristó ga nij so' me rej ma'an vaj nij so', ne ase vaa yuvej quixra' cavii na co'o nij yuvii israelitá ro', danj vaa Jesucristó rihaan nimán nij so', rque Jesucristó nu' se vaa cachiin man nimán nij so' adonj. ⁵ Tzaj ne ne guun niha' uxrá rá Diose ni'yaj Diose man que'ee nij so' ma'. Doj tzin' tuvi' nij so' me sí sa' rihaan Diose, ne che'é dan cavii nu' yo'o ta'aj nij so' rej tacaan, qui'yaj Diose ei.

⁶ Xcaj raa ní' daj qui'yaj nij yuvii israelitá gaa naá, ne xcaj ní' cuentá daj qui'yaj ní' yo' yaj á. Dan me se guun ndo'o rá nij yuvii israelitá qui'yaj nij so' se nij, gaa ne quiran' nij so' sayuun, ne che'é dan xcaj ní' cuentá se vaa ne nó xcúun ní' guun rá ní' qui'yaj

ní' se nij ma'. ⁷ Dan me se quina'v'ij ta'aj nij so' rihaan ya'anj cacój yuvij, ne dan me se cayáan nij yuvij israelitá rej rihaan nij ya'anj yo', gaa ne chá nij so' chraa, gaa ne co'lo nij so' na, gaa ne canicun' nij so', gaa ne quij tico tuvi' nij so' ga tuvi' nij so' rihaan ya'anj yo', taj danj Diose a. Gaa ne quiran' ndo'o nij so' sayuun, che'é yan qui'yaj nij so' danj a. Dan me se xcaj ní' cuentá se vaa se quina'v'ij ní' rihaan ya'anj cacój yuvij ma'. ⁸ 'O se qui'yaj yo'ó ta'aj nij yuvij israelitá cacun' ga chana, ne dan me se cavi' ico va'nuj m'ij tuvi' nij so' rque 'o güii yo', qui'yaj cacun' yo' a. Che'é dan xcaj ní' cuentá se vaa se qui'yaj ní' danj ma'. ⁹ Ne ne cuchu'v'i' nij yuvij israelitá qui'yaj nij so' cacun' ma'. Maan se guun rá nij so' quene'en nij so' sese ya ya qui'yaj Diose sayuun man nij so' che'é cacun' tumé nij so' a. Doj a qui'yaj nij so' cacun', tzaj ne cavi' que'ee nij so', qui'yaj xcuáá, ne che'é dan xcaj ní' cuentá se vaa se qui'yaj ní' danj ma'. ¹⁰ Ne ca'mii ta'aj nij so' nana nij rihaan Diose, se vaa ne ve'é qui'yaj Diose rihaan nij so' a. Ne che'é dan cavi' yo'ó ta'aj nij so', qui'yaj se-mozó Diose síf ca'née Diose rihaan ní' so', ne che'é dan xcaj ní' cuentá se vaa se qui'yaj ní' danj ma'.

¹¹ Inanj danj quiran' nij yuvij israelitá nij síf cumán gaa naá, gaa ne cachrón nii nana nihánj che'é nij so' rihaan yanj, che'é yan xcaj ní' cuentá daj qui'yaj ní' yo' yaj a. Nichrun' quinavij chumij nihánj, ne che'é dan no xcúun ní' xcaj ní' cuentá daj qui'yaj ní' a. ¹² Sese sa' uxrá noco' ní' man Jesucristó rá ní', ne tumé uxrá ní' man ní' se gaa nanj ca'anj yanj ní' ne quiri' ní' a. ¹³ Xa' soj, tzaj ne ne cachén soj rihaan sayuun nocojo ndo'o ne guun nucuaj soj quiran' soj ma'. Maan se inanj sayuun le'ej nii 'vee guun nucuaj soj 'na' rihaan soj nanj adonj. Tzaj ne vaa che'é gaa nucuaj rá soj man Diose, gaa ne se gaa nanj ca'na' sayuun nocojo ndo'o rihaan soj ei. Tzaj ne asa' ca'na' sayuun nocojo ndo'o rihaan soj, ne gaa nucuaj rá soj man Diose, ne racúij so' man soj daj gaa qui'yaj soj, gaa ne quinanij soj rihaan chrej chí'ij yo', gaa ne se gaa nanj qui'yaj soj cacun' chuguanj. Dan me se daj chí'haa m'ij se guun nucuaj sayuun nocojo yo' qui'yaj canaan yo' rihaan soj ma'. 'O se Diose racúij nanj adonj.

¹⁴ Che'é dan tumé uxrá soj man soj ei. Se quina'v'ij soj rihaan ya'anj cacój yuvij, man tinuj, man nocoj. ¹⁵ Síf aj acaj cuentá me soj, raj, ne che'é dan me nachruj raá soj nana a'mij á. ¹⁶ Dan me se gaa nuu chre' ní', ne vaa yo'ó tazá na vinó rihaan ní', ne nago' ní' graciá rihaan Diose che'é tazá se vaa che'é inanj orún' Diose gaa na vinó yo', ne ase vaa ton man Jesucristó ro', danj vaa na vinó yo' rihaan ní' a. Ne ne'en ní' se vaa cavi' Jesucristó che'é nu' nij tinuj ní' a. Gaa ne

uxra' ta'aj ní' rachrúun, gaa ne chá taran' ní' doj rachrúun yo', ne ase vaa nee man Jesucristó ro', danj vaa rachrúun yo' rihaan ní' a. Ne ne'en ní' se vaa cavi' Jesucristó che'é nu' nij tinuj ní' a. ¹⁷ Dan me se orún' rachrúun vaa rihaan ní' chá cunudanj ní' a. Che'é dan me ase vaa orún' yuvij ro', danj vaa cunudanj nij tinuj ní' a. ¹⁸ Ne xcaj soj cuentá se vaa ase vaa 'yaj ní' cuano ro', danj qui'yaj nij yuvij israelitá nij síf man gaa naá, chá cunudanj nij so' nee rque nij so' rihaan Diose, ne che'é dan ase vaa orún' yuvij ro', danj vaa cunudanj ní' so' rihaan Diose a.

¹⁹ Xcax ní' soj cuentá ní'yaj soj nana a'mij á. Yu'va' chá' nee uta' nii rihaan ya'anj cacój yuvij na'. Taj ma'. Ya ya'anj me nij ya'anj cacój yuvij na'. Taj ma'. ²⁰ Inanj me rá 'unj cataj 'unj se vaa nee uta' nii rihaan ya'anj cacój yuvij ro', nuveé Diose me síf rque nii nee yo' rihaan ma'. Maan se rihaan nana chree rque nii nee yo' nanj adonj. Ne na'vej raj guun tuvi' soj ga nij nana chree ma'. ²¹ Sese co'lo soj na vinó che'é síf 'nij ra'a man ní', ne se ca'vee canicaj soj co'lo soj na vinó che'é nij nana chree ma'. Se guun co'lo soj v'ij na yo' ma'. Sese chá soj chraa rihaan síf 'nij ra'a man ní', ne se ca'vee canicaj soj chá soj chraa rihaan nij nana chree ma'. ²² Sese danj qui'yaj ní', ne caxrii yuvaá síf 'nij ra'a man ní' man ní' man ní' nanj adonj. Che'é se sa' Diose, ne nano' ní' daj qui'yaj ní', gaa ne ca'maan rá Diose ní'yaj Diose man ní' na'. Taj ma'. Sese danj qui'yaj ní', ne se guun nucuaj ní' quinanij ní' rihaan so' a ma'.

²³ "Ca'vee qui'yaj naj guun se me raj á", taj ta'aj yuvij, ne ya vaa nana a'mii nij so', tzaj ne se cavii sa' ní' a doj, qui'yaj naj guun se 'yaj ní' ma'. Se cunuu sa' ní', qui'yaj naj guun se 'yaj ní' man chuguanj. ²⁴ Se guun nana' ní' se sa' gaa rihaan ma'an inanj ní' ma'. 'O se no xcúun ní' nana' ní' se sa' gaa rihaan yo'ó yuvij adonj. Danj qui'yaj ní', gaa ne cavij sa' doj ní' ei.

²⁵ Ca'vee chá soj naj guun nee ane' rihaan yu'vee, ne se nanó rá soj sese nee cuta' nii rihaan ya'anj cacój yuvij me nee yo' mei. Maan se chá unj soj ei. ²⁶ Danj Diose taj se vaa nu' cachra' chumij do', cunudanj rasuun man rihaan chumij do', me si'yaj síf 'nij ra'a man ní' a. Danj taj danj Diose, ne taj che'é cuchu'v'i' ní' chá ní' man si'yaj síf 'nij ra'a man ní' ma'.

²⁷ Sese nacúun yo'ó síf ne amán rá ní'yaj man Jesucristó man soj chá soj chraa ga so', ne ca'vee ca'anj soj chá soj ga so', sese danj me rá soj, ne ca'vee chá soj naj guun rasuun rque so' chá soj ei. Se xcax soj cuentá sese nee cuta' nii rihaan ya'anj cacój yuvij me nee yo' ma'. Chá soj cuaj ei. ²⁸ Tzaj ne sese cataj xna'anj yo'ó so' rihaan soj se vaa nee uta' nii rihaan ya'anj cacój yuvij me nee chá soj, ne se chá soj man nee yo' a mei. 'O se

síí cataj xna'anj rihaan soj ro', ne guun ya rá so' se vaa ca'vee chá soj nee yo', ne che'é dan me se guun chá soj a ma'.²⁹⁻³⁰ Dan me se ne'en ma'an soj se vaa nuveé cacun' me chá soj nee yo' ma'. Tzaj ne tinúú soj síí cataj xna'anj rihaan soj ro', cacun' me chá' nee yo', rá so', ne che'é dan me se táá a se chá soj nee yo' a man adonj. Ca'vee chá 'unj nee yo', raj, tzaj ne sese chá 'unj nee yo', gaa ne cuta' tinúú 'unj cacun' xráj, ne nda' se nago' 'unj gracia rihaan Diose che'é nee yo', tzaj ne cataj tinúj se vaa chí'ii vaa nimanj, ne na'vej uxrá raj ca'mii tinúj danj a ma'. Che'é dan me taj che'é chaj nee yo' ma'.

³¹ 'Q se veé danj qui'yaj soj uún ei. Dan me se nu' se chá soj do', nu' se co'q soj do', naj guun se qui'yaj soj do', inanj che'é Diose qui'yaj soj cunudanj nij rasuun yo', gaa ne ve'é doj ca'mii yuvii che'é Diose, qui'yaj soj chuguanj. ³² Tanañj uún, ne se quinanó rá nij yuvii israelitá do', nij yuvii yanij do', cunudanj nij síí noco' man Jesucristó do', qui'yaj soj ma'. ³³ Inanj danj 'yaj ma'anj, ne nu' se vaa me rá 'o 'o ta'aj yuvii qui'yáá 'unj ro', 'yáá 'unj, ne ne 'yáá 'unj inanj se me raj qui'yáa ma'. 'Q se 'yáá 'unj ndaa vaa me rá nij yuvii nanj adonj. 'Q se nanó' 'unj chrej cavii sa' cunudanj nij yuvii doj, gaa ne quinanii nij so' rihaan sayuun che'é se sa' yo' adonj. Inanj danj qui'yaj soj uún ei.

11

¹ Dan me se xcay 'unj cuentá daj qui'yaj Jesucristó, ne inanj danj 'yáá 'unj, ne xcay soj cuentá daj 'yáá 'unj, ne inanj danj qui'yaj soj uún ei.

Nanañ nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' gaa na'vii ní' rihaan Diose a

² A'ó güii ne quini'yon nij soj manj, ne ve'é 'yaj soj nu' tucuaán tucu'yonj rihaan soj, ne che'é dan sa' uxrá qui'yaj soj á. ³ Me raj xcay soj cuentá se vaa uun chij Jesucristó rihaan nu' snó'o, ne snó'o uun chij rihaan chanañ nica' so', ne uun chij Diose rihaan Jesucristó a.

⁴ Dan me se gaa achíin ni'yaj snó'o rihaan Diose do', gaa nata' so' se-nana Diose cunodanj nij síí amán rá ni'yaj man Jesucristó do', ne sese caráán so' raá so', ne nij ndo'o 'yaj so' rihaan ma'an so' do', rihaan Jesucristó do', vaa ei. ⁵ Ne chanañ me se gaa achíin ni'yaj no' rihaan Diose do', gaa nata' no' se-nana Diose cunodanj nij síí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó do', ne sese se caráán no' raá no', ne nij 'yaj no' rihaan ma'an no' do', rihaan nica' no' do', vaa ei. Ase vaa chanañ raá cañ ro', vaa no', ⁶ sese se ca'vej rá no' caráán raá no' ei. Táá a se ca'vej cachrij rá no' caca cañ nii raá no', sese ne na'aj no' gaa danj raá no' ei. Sese na'aj no', ne caráán no' raá no' adonj.

⁷ Ne no' xcúún núj snó'o caráán núj raá núj ma'. 'Q se ase vaa Diose ro', danj vaa ma'an núj snó'o, ne che'é dan ni'yaj yuvii man snó'o ne xcay yuvii cuentá se vaa ve'é ndo'o vaa Diose síí qui'yaj man snó'o adonj. Ne ni'yaj yuvii man chanañ ne xcay yuvii cuentá se vaa ve'é ndo'o vaa snó'o, che'é se cúu man snó'o ro', guun chanañ a. ⁸ Ne'en soj se vaa cúu man ma'an snó'o ro', cavii chanañ, ne nuveé cuj man chanañ cavii snó'o ma'. ⁹ Ne nuveé che'e chanañ me qui'yaj Diose man snó'o ma'. Che'e snó'o ro', me qui'yaj Diose man chanañ adonj. ¹⁰ Che'é dan no' xcúún chanañ tñhaañ chanañ se vaa uun chij snó'o rihaan no', ne che'é dan caráán no' raá no', ne quene'en nij se-mozó Diose se vaa ve'é 'yaj no' ei.

¹¹ Tzaj ne ní' sij noco' man síí 'nij ra'a man ní' ro', se guun cataj ní' se vaa taj se uun snó'o rihaan chanañ, ne se guun cataj ní' se vaa taj se uun chanañ rihaan snó'o ma'. ¹² 'Q se che'e snó'o guun chanañ rihaan chumii nihánj, tzaj ne che'é chanañ me a'ngaa snó'o, ne Diose me síí qui'yaj man cunudanj ní' adonj. ¹³ Nuchruj raá ma'an soj daj qui'yaj soj á. Cunaj vaa cachñj ni'yaj chanañ rihaan Diose sese se caráán raá no', rá soj na'. Taj ma'. ¹⁴ Ne'en cunudanj yuvii se vaa sese gaa xcañ ndo'o yuvé raá snó'o, ne guun na'aj so', ¹⁵ tzaj ne sese xcañ yuvé raá chanañ, ne ve'é vaa no', rá yuvii a. Me rá Diose gaa xcañ yuvé raá chanañ, ne che'é dan me rqué Diose yuvé raá no', me rá Diose caráán yo' raá no' ei. ¹⁶ Sese vaa 'o síí na'vej rá cunod nanañ nihánj, ne taj se qui'yaj ní' a ma'. 'Q se nuvi' yo'ó tucuaán canoco' ní' a ma'. 'Q se veé nihánj me tucuaán noco' ní' do', tucuaán noco' taran' nij síí amán rá ni'yaj man Jesucristó man cunodanj chuman' do', nanj adonj.

¹⁷ Vaa yo'ó nanañ cataj xna'anj uún 'unj rihaan soj, tzaj ne se cataj 'unj se vaa ve'é 'yaj soj ma'. Mañ se nij 'yaj soj gaa nuu chre' soj, ne se cavii sa' soj, qui'yaj se vaa 'yaj soj ma'. Mañ se nij doj cavii soj adonj. ¹⁸ Asino yañ cataj xna'anj 'unj rihaan soj che'é se vaa ne cuyaañ vaa rá taran' soj a man chuguanj. Dan me se ca'na' nanañ rihanj, ne cunoj se vaa gaa nuu chre' soj, ne uun yanij ta'aj soj rihaan tuvi' soj, ne ino vaa rá ta'aj 'o 'o soj, ne xa' nanañ yo', tzaj ne nanañ ya ya me nanañ yo', raj nanj á. ¹⁹ 'Q se cunaj uxrá vaa cuxra' ta'aj soj man ma'an soj axee. Ne yaj me se xcay ní' cuentá ni'yaj ní' me tuvi' soj me síí noco' ya man Jesucristó raá adonj. ²⁰ Dan me se gaa nuu chre' soj, navij rá soj chá xti'nq soj che'é síí 'nij ra'a man ní', rá soj, tzaj ne ino uxrá 'yaj soj, ne nuveé che'e ya síí 'nij ra'a man ní' chá xti'nq soj ga tinúú soj a ma'. ²¹ Mañ se che'é ma'an soj chá xti'nq 'o 'o soj, ne dan me se ta'aa 'o 'o soj chá ma'an soj, ne na'vej rá soj

go' soj chraa chá tinúú soj ma'. Che'é dan ma'aan rque yo'q ta'aj tinúú soj, 'yaj soj ei. Ne yo'ó ta'aj soj me se uun xnq soj ei. ²² Sese inanj me rá soj chá soj do', co'q soj do', ne me che'é ne quinan' soj tucuá soj chá soj do', co'q soj do' ga. Taj yaj tucuá soj vaa, don 'yaj soj danj na'. Nachri' soj ni'yaj soj man tinúú soj síi noco' man Jesucristó, don 'yaj soj danj na'. Me che'é me rá soj guun na'aj nij tinúú soj nij síi nique ga. Daj cataj 'unj rihaan soj, rá soj ga. Ca'vee cataj 'unj se vaa sa' uxrá 'yaj soj axee.

²³ Dan me se cataj xna'anj síi 'nij ra'a man ní' rihanj daj qui'yaj ní' gaa chá xti'no ní' che'é so', ne aj cataj xna'anj 'unj nana yo' rihaan soj á. Dan me se gaa quisj güii tacuachén síi cu'naj Judas man Jesucristó síj 'nij ra'a man ní' rihaan nij síi taj ri'yunj man Jesucristó, gaa ne maan ti'nuu dan ro', nicaj síi 'nij ra'a man ní' rachrúun. ²⁴ ne nago' so' graciá rihaan Diose che'é rachrúun yo', ne guun che'e so' cuxra' ta'aj so' man rachrúun yo', gaa ne dan me se cataj so':

—Nihánj me nee manj, ne inanj che'é soj vaa nihánj adonj. Chá soj man nihánj, gaa ne yo'q cunuú rá soj manj á —taj Jesucristó rihaan nij síi noco' man so' a.

²⁵ Gaa ne quisj chá xti'no nij so', gaa ne nicaj Jesucristó 'o copá nuu na vinó, gaa ne cataj uún so':

—Na vinó nihánj ro', me ton manj, ne che'é ton manj ro', rqué naca Diose 'o nana rihaan soj daj qui'yaj Diose ga soj, ne me ma'an güii co'q soj na nihánj, ne na'nuj rá soj manj á —taj Jesucristó rihaan nij síi noco' man so' a.

²⁶ Dan me se me ma'an güii chá soj rachrúun yo' do', me ma'an güii co'q nij soj na vinó yo' do', ne tihaan soj rihaan taran' nij yuviñ man rihaan chumiñ se vaa cavi' Jesucristó che'é soj, ne inanj danj qui'yaj soj ndaa se quisj güii ca'na' uún Jesucristó rihaan chumiñ nihánj a.

²⁷ Che'é dan me sese nij 'yaj yo'q tinúú ní' gaa chá so' rachrúun do', gaa 'o so' na vinó do', che'é síi 'nij ra'a man ní', ne tumé so' cacun', che'é yan 'yaj so' danj adonj. Tumé so' cacun' rihaan nee man síi 'nij ra'a man ní' do', rihaan ton man síi 'nij ra'a man ní' do', nanj adonj. ²⁸ Che'é dan xcaj 'o 'o nij soj cuentá daj qui'yaj 'o 'o soj, gaa ne ve'é chá soj rachrúun do', ve'é co'q soj na vinó do' á. ²⁹ Sese ne acaj soj cuentá sese nee man síi 'nij ra'a man ní' me se chá soj, ne quiran' soj sayuun, ne sese ne acaj soj cuentá sese ton man síi 'nij ra'a man ní' me se 'o soj, ne quiran' soj sayuun ei. ³⁰ Dan me se maan che'é se nij 'yaj soj rihaan síi 'nij ra'a man ní' ro', che'é dan aj ran' que'ee soj sayuun chuguanj. Dan me se ta'aj soj anó chi'iñ man, ne yo'ó ta'aj soj yo'q inaj, ne yo'ó ta'aj soj aj cavi' nanj ei.

³¹ Sese naqui'yaj cuu ní' che'é ma'an ní' daj vaa ní', gaa ne se qui'yaj síi 'nij ra'a man ní' sayuun ma'. ³² Tzaj maan che'é se nij 'yaj ní', rá síi 'nij ra'a man ní', ne che'é dan 'yaj so' sayuun man ní', che'é rej quinari' ní' daj qui'yaj ní' caviñ sa' ní' adonj. Sese nari' sa' ní' chrej sa', gaa ne se quiran' ní' sayuun qui'yaj Diose, asa' qui'yaj so' sayuun man cunudanj yuviñ man rihaan chumiñ nihánj, gaa güii qui'yaj Diose sayuun man nij so' ma'.

³³ Che'é dan, gaa nuu chre' soj chá soj, gaa ne na'vij soj ca'na' cunudanj tinúú soj, tinuj, nocoj. ³⁴ Sese na'aan ndo'o rque yo'q tuvi' soj ta' asuun, ne chá so' chraa tucuá so', gaa ne se quiran' soj sayuun che'é se vaa 'yaj soj gaa nuu chre' soj ei. Ne yo'ó nana xná'anj soj manj ro', cataj xna'anj 'unj nana yo' rihaan soj asa' cuchij chiháan soj ei.

12

Nana nihánj taj xna'anj che'é suun sa' nicaj ní' 'yaj Nimán Diose a

¹ Me raj xcaj soj cuentá che'é suun sa' nicaj ní' 'yaj Nimán Diose, tinuj, nocoj. ² Ne'en soj se vaa gaa ataa canoco' soj man Diose, ne 'anj yanij soj rihaan Diose, ne chéé soj rihaan ya'anj acóy yuviñ, qui'yaj nii, ne náá qui'yaj rma'an nii man soj, tihá yu'unj nii man soj ei. Ne nij ya'anj yo' me se ne uno nij yo' nana a'mii soj a man adonj. ³ Che'é dan xa' ní' síj noco' man Jesucristó nihánj me se inq 'yaj ní', ne che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nda' se cataj yo'q so' se vaa quij ndo'o vaa Jesucristó, tzaj ne nuveé nana rqué Nimán Diose rihaan so' me nana a'mii so' a ma'. Tzaj ne sese cataj yo'q so' se vaa 'nij ra'a Jesucristó man ní', ne nana yo' me nana rqué Nimán Diose rihaan so', don a'vée a'mii so' danj adonj. Che'é se racuj Nimán Diose man ní', che'é dan guun nucuaj ní' ca'miñ ní' danj ei.

⁴ Dan me se inq vaa 'o 'o suun sa' rqué Nimán Diose man ní' nicaj 'o 'o ní' chuguanj. Tzaj ne orún' Nimán Diose me síi rqué man 'o 'o suun sa' yo' ei. ⁵ Ne inq vaa 'o 'o suun 'yaj suun 'o 'o ní' rihaan tinúú ní' ei. Tzaj ne veé orún' síi 'nij ra'a man ní' me 'yaj nu' rasuun yo' ei. ⁶ Ne inq vaa suun 'yaj suun Diose nimán 'o 'o ní', tzaj ne veé orún' Diose 'yaj nu' daj a rasuun sa' yo' ei. Ne Diose me síi 'yaj suun nimán 'o 'o ní', ne inanj ma'an so' 'yaj don a'vée qui'yaj suun ní' ei.

⁷ Dan me se vaa suun sa' nicaj 'o 'o ní', 'yaj Nimán Diose, ne che'é dan ne'en ní' se vaa yanj Nimán Diose ga ní', ne che'é suun sa' nicaj ní' ro', caviñ sa' doj nu' nij tinuj ní', qui'yaj ní' adonj. ⁸ Dan me se yo'q tinúú ní' a'mii nana cuu, 'yaj Nimán Diose, ne avii ndo'o raq yo'ó tinúú ní', 'yaj uún ma'an Nimán Diose, ⁹ ne yo'ó tinúú ní' me

síi nucuaj ndo'o rá man Diose se vaa racuíj ndo'o Diose man ní', ne inanj danj vaa rá so', 'yaj uún ma'an Nimán Diose, ne uun nucuaj yo'ó tinúú ní' tinahuun so' man síi ran', 'yaj uún ma'an Nimán Diose, tzaj ne veé orún' Nimán Diose 'yaj nanj adonj. ¹⁰ Yo'ó tinúú ní' me síi uun nucuaj 'yaj suun sa' nocoo, ne yo'ó tinúú ní' uun nucuaj nata' nana rqué Diose rihaan, ne yo'ó tinúú ní' me síi uun nucuaj xcaj cuentá daj vaa nana a'mii 'o 'o ní', ne so' ro', me síi ne'en sese se-nana Nimán Diose a'mii ní' ní', ase se-nana síi chree a'mii ní' a. Dan me se ne'en so' nu' nana a. Ne vaa yo'ó tinúú ní' a'mii xna'ánj naca xna'ánj ne ne'en a ma'an nij so' ma'. Ne yo'ó tinúú ní' ro', me síi nata' daj ca'mii tinúú ní' síi a'mii xna'ánj naca yo' a.

¹¹ Ne ma'an Nimán Diose me síi 'yaj uun nucuaj 'o 'o tinúú ní' qui'yaj suun tinúú ní' suun sa' nica'j so', ne orún' Nimán Diose me síi 'yaj suun nimán 'o 'o ní' nanj adonj. Ne'en Nimán Diose daj vaa 'o 'o ní', ne rqué so' rihaan 'o 'o ní' se vaa me rá so' rqué so' man ní', ne dan me se ndaa ino vaa se rqué so' rihaan 'o 'o ní' a.

¹² Ne'en nij soj se vaa vaa orún' nee man ní', tzaj ne man que'ee rej 'yaj suun man ní' adonj. Man ra'a ní' do', man tacóo ní' do', man xréé ní' do', man rlij rihaan ní' do' a. Dan me se que'ee nee 'yaj suun man ní', tzaj ne orún' ní', ne ase vaa nee man orún' yuvij ro', danj vaa taran' ní' sji nocoo' man Jesucristó adonj. Dan me se 'o yuvij me ní' nanj ei. ¹³ Dan me se canoco' cunudanj ní' man Jesucristó, ne cayáan Nimán Diose ga 'o 'o ní', ne che'é dan cata' ne ní', gaa ne cunuu rcua'aan taran' ní', ne che'é dan ase vaa nee man orún' yuvij ro', vaa taran' ní' cuano nanj chuguanj. Ino vaa ta'aj 'o 'o ní', ne veé dan me se ta'aj ní' me yuvij israelitá do', ta'aj ní' me yuvij yanj do', ta'aj ní' me mozó do', ta'aj ní' ne uun mozó me do', tzaj ne ase vaa nee man orún' yuvij ro', vaa taran' ní' cuano, ne yanj ndo'o Nimán Diose ga cunudanj ní' cuano ei.

¹⁴ Ne'en soj se vaa ne 'o cyaan vaa cunudanj nee man yo'ó yuvij ma'. Maan se ino vaa 'o 'o rej 'yaj suun man yuvij adonj. ¹⁵ Dan me se ca'vee se guun rá tacóo ní' se vaa, che'é se na'vee qui'yaj suun yo' se-sun ra'a ní' ro', che'é dan naxuun yo' man ma'an yo' rihaan ní' cataj yo', tzaj ne se guun nucuaj yo' qui'yaj yo' danj ma'. 'O se nee man ma'an ma' ní' me tacóo ní' nanj adonj. ¹⁶ Ne ca'vee se guun rá xréé ní' se vaa, che'é se na'vee qui'yaj suun yo' se-sun rlij rihaan ní', ne che'é dan naxuun yo' man ma'an yo' rihaan ní', tzaj ne se guun nucuaj yo' qui'yaj yo' danj ma'. 'O se nee man ma'an ní' me xréé ní' nanj adonj. ¹⁷ Ne vaa se uun nu' nee man ní' rihaan ní', ne sese inanj rlij rihaan ní' me nu' nee man ní', ne asa' ca'vee

ní', rá soj ga. Ne sese inanj xréé ní' me nu' nee man ní', ne asa' ca'vee naxuun ní' nana, rá soj ga.

¹⁸ Diose me síi qui'yaj nu' nee man ní', ne Diose ro', me síi rqué suun rihaan 'o 'o nee man ní' daj qui'yaj nij yo' ei. ¹⁹ Sese cyaan gaa cunudanj nee man ní', ne nuveé yuvij me ní' ma'. ²⁰ Dan me se nda' se ino vaa 'o 'o nee man ní', tzaj ne ve'é vaa nu' nee man ní' ei. ²¹ Ne nó xcuún rlij rihaan ní' cataj yo' rihaan ra'a ní': "Taj se uún so' rihanj ma'". Se guun tu'va yo' danj ma'. Ne ne nó xcuún ra'a ní' cataj yo' rihaan tacóo ní': "Taj se uún so' rihanj ma'". Se guun tu'va yo' danj ma'.

²² 'O se nee man ní' nee ninaj doj ro', doj a achiin nee yo' man ní', ²³ ne nee man ní' nee nij doj ro', ve'é a doj niqee sa' yo', 'yaj ní', ne na'vej rá ní' quene'en yuvij man nee yo', ne che'é dan aráan ní' yatzij man nee yo' a. ²⁴ Tzaj ne nee man ní' nee ve'é doj ro', taj se qui'ya' caráan ní' yatzij man nee yo' ma'. Ne ve'é ndo'o vaa rcua'aan nu' nee man ní', qui'yaj Diose, ne ve'é doj qui'yaj so' che'é nee man ní' nee cunii doj, ²⁵ che'é rej na'vej rá so' gaa yanj nee yo' man ní' a. Maan se ve'é cütumé 'o nee man ní' man tuvi' nee man ní', rá Diose, ²⁶ ne sese quiran' chi'ij doj nee man ní', ne nana rá nu' nee man ní', ne danj inanj uún, ne sese ve'é cavij sa' doj nee man ní', ne guun niha' rá nu' nee man ní' uún a.

²⁷ Yaj me se aj canoco' taran' soj man Jesucristó, ne che'é dan ase vaa nee man Jesucristó vaa cunudanj nee, ne ase vaa doj nee man Jesucristó vaa 'o 'o nij soj á. ²⁸ Ne Diose ro', me síi cune' man 'o 'o soj qui'yaj suun soj che'é cunudanj nij síi nocoo' man Jesucristó, ne ino vaa suun ca'ne' Diose rihaan 'o 'o soj, ne dan me se asino cune' Diose man níj sji apóstol nata' se-nana so' rihaan cunudanj nij yuvij man rihaan chumij, gaa ne cune' uún Diose man níj síi nata' nana rqué Diose rihaan nij so' a. Gaa ne cune' uún Diose man nij síi tucu'yón se-nana Diose rihaan yuvij, gaa ne cune' uún Diose man nij síi 'yaj suun sa' nocoo' a. Gaa ne cune' uún Diose man nij síi uun nucuaj tinahuun man yuvij ran', ne cune' uún Diose man nij síi racuíj man yuvij quiran' sayuun a. Ne cune' Diose man nij síi uun chij rihaan ní' síi nocoo' man Jesucristó, ne cune' Diose man nij síi ne'en ca'mii xna'ánj naca a.

²⁹ Tzaj ne nuveé apóstol nata' se-nana Jesucristó rihaan cunudanj yuvij man rihaan chumij me taran' soj ma'. Nuveé sji nata' nana rqué Diose rihaan nij so' me cunudanj soj ma'. Nuveé sji tucu'yón se-nana Diose rihaan tinúú ní' me cunudanj soj ma'. Ne uun nucuaj cunudanj ní' qui'yaj suun ní' suun sa' nocoo' ma'. ³⁰ Ne uun nucuaj taran' soj tinahuun taran' soj man yuvij ran' ma'. Ne a'mii cunudanj soj xna'ánj naca ma'.

Ne uun nucuaj taran' soj cataj xna'anj soj me taj nana a'mii tinúú ní' gaa a'mii tinúú ní' xna'ánj naca' ma'. ³¹ 'Q se nanó' soj daj qui'yaj soj, gaa ne ca'ne' Diose suun rihaan soj qui'yaj suun soj ní' suun sa' doj á. Sese danj qui'yaj soj, ne cavii sa' taran' soj chuguanj. Tzaj ne me rá 'unj cataj 'unj yo'ó nana rihaan soj, ne me ya raj nari' soj yo'ó tucuaán sa' inanj ei.

13

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcúún ní' cunuú 'ee rá ní' man yuvi á

¹ Dan me se ca'vee se ca'mij xna'ánj a'mii yuvi do', ca'vee se ca'mij xna'ánj a'mii se-mozó Diose do', tzaj ne sese ne 'ee raj tuvij, ne se guun niha' rá yuvi cuno yuvi nana ca'mij ma'. Maan se tu'va rma'anj, cataj nij yuvi, ne ase uun gaa agüiin aga' do', ase uun gaa anó aga' do', ta'nga' danj vaa se-nanaj, cataj yuvi nanj á. ² Ca'vee se ve'é ndo'o natá 'unj nana rque Diose manj do', ca'vee se ne'enj nu' nana tihaan Diose rihaan yuvi do', ca'vee se sa' uxrá avii raj do', ca'vee se amán uxrá raj ni'yaj 'unj man Diose do', ca'vee se guun nucuaj natunaj rej nicun' 'o quij xcaan che'é se amán uxrá raj ni'yaj 'unj man Diose do', tzaj ne sese ne 'ee raj tuvij, ne taj se uun 'unj gaa a ma'. ³ Ca'vee se rque uun 'unj cunudanj si'yáj rihaan nij sí' nique do', ca'vee se rque 'unj ndaa nee man ma'anj do', tzaj ne sese ne 'ee raj man nij sí' nique, ne se cavii sa' 'unj daj chihaa mij ma'.

⁴ Ne ra'yanj rá sí' 'ee rá man tuvi' qui'yaj so' sayuun man tuvi' so' ma'. Tzaj ne vaa inaj nimán so', ne 'ee rá so' man tuvi' so', ne inanj ve'é 'yaj so' rihaan tuvi' so' á. Ne uun xcoj ruvaa rá sí' 'ee rá man tuvi' ni'yaj so' tuvi' so' ma'. Ne a'mii xtá' so' ma'. 'Q se nica' vaa nimán so' a. ⁵ Sí' 'ee rá man tuvi' ro', inanj ve'é 'yaj so' rihaan tuvi' so', ne ne aráya'anj so' inanj ma'an so' ma'. 'Q se aráya'anj so' tuvi' so' a. Ne ra'yanj rá so' caxrii yuvaa so' ma'. Ne nuú rá so' sayuun qui'yaj yuvi man so' gaa rque ma'. ⁶ Nuveé sjj niha' rá ne'en man yuvi 'yaj cacun' me so' ma'. Tzaj ne niha' rá so' ne'en so' se vaa uno yuvi nana ya a. ⁷ Uun nucuaj so' ran' so' naj guun sayuun, ne ne tanáj ma'an so' man tinúú so' ma'. 'Q se yo'o amán rá so' uno so' cunudanj nana sa', ne yo'o ne'en so' se vaa inanj sa' uxrá cavii ní' vaa güii, ne inanj danj vaa rá sí' 'ee rá man tuvi' adonj.

⁸ Xa' suun 'ee rá tuvi', tzaj ne yo'o gaa yo' nu' cavii nu' ca'anj ei. Cuanó nihánj me se man sí' nata' nana rque Diose rihaan nij so', tzaj ne vaa güii ca'ne' rá nij so' ga suun yo' ei. Ne cuanó nihánj me se man yuvi a'mii xna'ánj naca' xna'ánj ne ne'en ma'an yuvi, tzaj ne vaa güii ca'ne' rá nij so' ga suun a'mii

xna'ánj yo' a. Ne cuanó nihánj me se man sí' avii ndo'o raa, 'yaj Nimán Diose, tzaj ne vaa güii se go' nij so' doj nana rihaan yuvi á ma'. ⁹ Dan me se nu' nana sa' a'mii ní' do', nu' nana cuu avii raa ní' 'yaj Diose do', me se ta'aj guee nana me yo' nanj adonj. Tzaj ne vaa güii quinavij yo' nanj adonj. ¹⁰ 'Q se güii quinán' ní' rihaan Diose me se Diose me sí' qui'yaj yo'o quene'en ní' cunudanj nana, ne se cachiin á doj nana ca'mii ní' a ma'.

¹¹ Gaa mej xnii me se a'mii xnii 'unj, ne daj se uun rá xnii, danj uun raj, ne daj se nuchruj raa xnii, danj nuchruj raa 'unj a. Tzaj ne yaj cachij 'unj, guún 'unj snó'o nocoo, ne tanáj xco 'unj nu' se vaa qui'yaj gaa mej xnii a. Dan me se ase vaa se 'yaj inanj xnii ro', danj vaa 'yaj ní' cuanó, tzaj ne vaa güii tanáj xco ní' man nu' se vaa 'yaj ní' cuanó á. ¹² Vaa se ne'en ní' cuanó, rá ní', tzaj ne ne ne'en sa' ní' man yo' ma'. Dan me se ase vaa yuvi ni'yaj rihaan 'o se ni'yaj rihaan ro', danj vaa ní', ne sese ne naruvii rihaan se ni'yaj rihaan, ne se quene'en sa' yuvi rihaan yuvi ma'. Ne danj vaa ní' uún, ne man ndo'o rasuun ne ne'en sa' ní' ei. Tzaj ne vaa güii canicun' ní' rihaan ma'an Diose, ne sa' uxrá quene'en ní' man ma'an so' a. Cuanó nihánj me se ne ne'enj cunudanj, tzaj ne vaa güii, ne ase vaa ne'en Diose manj ro', danj gaa quene'enj man cunudanj adonj. ¹³ Tzaj ne vaa va'nuj suun sa' no xcúún ní' qui'yaj ní' cuanó, ne dan me se guun nucuaj rá ní' man Diose, ne guun ya rá ní' se vaa ya cavii sa' ní', ne gaa 'ee rá ní' tuvi' ní' a. Yo' me va'nuj se no xcúún ní' qui'yaj ní', tzaj ne orún' suun gaa 'ee rá man tuvi' ro', yo' me suun nocoo doj rihaan cunudanj yo'ó suun ei.

14

Nana nihánj taj xna'anj che'é xna'ánj naca' xna'ánj ne ne'en ma'an yuvi á

¹ Che'é dan yo'o gaa suun 'ee rá man tuvi' nimán soj ei. Tzaj ne nanó' soj daj qui'yaj soj, ne njacaj soj suun sa', qui'yaj Nimán Diose ei. Tzaj ne doj á guun rá soj nata' soj nana rque Diose rihaan soj ei. 'Q se sa' doj vaa suun yo' chuguanj. ² Dan me se xa' sí' a'mii xna'ánj naca', tzaj ne ne a'mii so' rihaan yuvi ma'. Rihaan Diose a'mii so', ne taj sí' uno nana a'mii so' ma'. 'Q se racuj Nimán Diose man so' a'mii so' nana tihaan Diose rihaan ma'an so' adonj. ³ Tzaj ne sí' nata' nana rque Diose rihaan, tzaj ne rihaan yuvi a'mii so', ne sa' doj xcaj nij yuvi cuentá daj qui'yaj nij yuvi canoco' nij yuvi man Diose, ne nari' nucuaj nimán nij yuvi, qui'yaj so', ne se nanó rá nij yuvi ma'. 'Q se guun niha' doj rá nij so' adonj. ⁴ Dan me se sí' a'mii xna'ánj naca' ro', orún' ma'an so' noco' sa' doj man Diose, 'yaj so', tzaj ne sí' nata' nana rque Diose rihaan me se sa' doj

noco' cunudañj nij síf amán rá ni'yaj man Jesucristó man Diose, 'yaj so' adonj. ⁵ Me raj ca'mií taran' soj xna'ánj naca, tzaj ne sa' doj nata' soj nana rqué Diose rihaan soj ei. Dan me se sa' doj 'yaj síf nata' se-nana Diose rihaan síf a'mií xna'ánj naca, tzaj ne sese guun nucuaj síf a'mií xna'ánj naca cataj xna'anj so' rihaan nij yuvij me taj nana a'mií so' gaa uun che'e so' a'mií so' xna'ánj naca, ne sa' doj qui'yaj so', ne cavij sa' doj nij síf amán rá ni'yaj man Jesucristó, qui'yaj so', sese danj qui'yaj so' adonj.

⁶ Cuno soj ca'mij, tinuj, nocoj, ne dan me se sese cuchí 'unj rihaan soj, ne cuno soj sese inañj xna'ánj naca ca'mij rihaan soj, rá soj na'. Taj ma'. Me nana narí' soj, sese danj qui'yaj ga. Tzaj ne sese tijaán 'unj yo'q nana naca nana ca'mií Diose rihaan rihaan soj, ne cuno soj doj, ne sese cavij ndo'o raá 'unj do', sese nata' 'unj nana rqué Diose manj do', sese tucu'yonj rihaan soj do', ne cuno sa' soj doj ei. ⁷ Dan me se ne'en soj daj vaa ya'ánj, ne ne vaa i'na' ya'ánj, tzaj ne vaa che'é agüiin sca' yo', ne sese ne tica'mií sca' nii man ya'aá nuu rihaan ya'ánj yo' gaa anicaj 'o' 'o' chra', gaa ne asa' ca'vee xcay yuvij cuentá me chra' me achraá nii rihaan ya'ánj yo' ga. ⁸ Sese ne tunacaj nii se-nana chruun a'yánj yo' gaa a'yánj nii, gaa ne asa' ca'vee xcay nij tanuu cuentá se vaa ca'anj nij so' cunu' nij so' ga. ⁹ Ne ase vaa ya'ánj do', chruun a'yánj do', ta'nga' danj vaa nij soj uún, ne sese ca'mií soj xna'ánj naca, ne sese se gaa nicá nana ca'mií soj, ne asa' ca'vee cuno yuvij me taj soj ga. 'O se se ca'mií soj rihaan yuvij a ma'. Maan rihaan nana un ca'mií soj, raj a.

¹⁰ Dan me se man uxrá xna'ánj a'mií yuvij rihaan chumií nihánj, raj, ne vaa yuvij uno cunudañj nij xna'ánj yo', ¹¹ tzaj ne sese ca'mií yo'q so' xna'ánj a'mií ma'an so' rihaan, ne sese se cunoj nana ca'mií so', gaa ne sji 'na' yo'ó chuman' guun so' rihaan, ne tananj 'unj, ne guún 'unj sji 'na' yo'ó chuman' rihaan so' a.

¹² Che'é dan me xcay soj cuentá daj qui'yaj ma'an soj uún, ne dan me se guun rá soj nica' soj suun sa', qui'yaj Nimán Diose, tzaj ne nano' soj daj qui'yaj soj, ne ca'vee nica' soj suun sa' doj suun racu'íj man cunudañj yo'ó nij síf amán rá ni'yaj man Jesucristó, qui'yaj Nimán Diose a. 'O se cavij sa' soj doj, sese danj qui'yaj soj adonj. ¹³ Che'é dan me sese vaa yo'q tinúú soj síf a'mií xna'ánj naca, ne no xcúún so' cachinj ni'yaj so' rihaan Diose se vaa guun nucuaj so' cataj xna'anj so' me taj nana ca'mií so' rihaan nij yuvij cuno nana yo' adonj. ¹⁴ Tzaj ne sese ca'mií 'unj xna'ánj naca cachinj ni'yáá 'unj rihaan Diose, ne inañj maan nimán 'unj me cachinj ni'yaj rihaan Diose, ne cúú yavej, tzaj ne se cachín ni'yaj yo' rihaan Diose a ma'. ¹⁵ 'O se me se no xcúún 'unj qui'yaj ga. 'O se

no xcúún 'unj asino yaan cachinj ni'yaj rihaan Diose ga nimanj, gaa ne cachinj ni'yaj cúú yavej uún rihaan Diose, ne asino yaan cachraa 'unj chra' rihaan Diose ga nimanj, gaa ne nu' cúú yavej cachraa chra' uún rihaan Diose adonj. ¹⁶ Danj qui'yaj soj che'e se asa' nuu chre' soj cachinj ni'yaj soj rihaan Diose, ne 'na' nij síf ataa narí' sa' se-nana Diose a. Ne sese inañj nimán so' cachinj ni'yáá so' rihaan Diose do', sese inañj nimán so' nago' so' graciá rihaan Diose do', sese inañj nimán so' cataj se vaa sa' vaa Diose do', ne asa' ca'vee cuno síf 'na' naca nana ca'mií so' ga. Asa' ca'vee cataj so' se vaa ya uxrá vaa nana ca'mií so' ga. ¹⁷ Ca'vee se ve'é uxrá gaa nana cachinj ni'yáá so' rihaan Diose, tzaj ne yo'ó so' ro', se ca'vee guun niha' rá so', qui'yáá so' ma'.

¹⁸ Nagó' 'unj graciá rihaan Diose che'é se xcaan vaa xna'ánj naca a'mij rihaan taran' nij soj, che'é se 'unj me síf ne'en doj xna'ánj naca rihaan taran' soj a. ¹⁹ Tzaj ne gaa nuu chre' 'unj ga nij tinúú ní' nij síf amán rá ni'yaj man Jesucristó, ne no xcúnj ca'mij nana avii cúú yavej rihaan nij so', ne dan me se ca'vee se chí' ní' nana xna'ánj naca ca'mij, tzaj ne se cavij sa' doj tinúú, qui'yaj nana yo' a ma'. Tzaj ne sese ca'mij nuj se 'un' guce nana cavij cúú yavej rihaan tinúú ní', tzaj ne cavij sa' nij so' doj, qui'yaj nana yo', che'é se nana uno nij so' me yo' ei.

²⁰ Gaa sca' raaj nij soj, tinuj, nocoj. Se gaa raaj soj ase vaa raaj 'o' xnií ma'. Dan me se ase vaa ne'ej ataa narí' qui'yaj cacun' ro', danj gaa soj, tzaj ne gaa sca' raaj soj ei. ²¹ Dan me se vaa nana no rihaan danj Diose taj se vaa: "Ca'nej 'unj yuvij man ganj cuchí' rihaan nij yuvij israelitá, ne yo'ó xna'ánj quinata' nij so' rihaan nij yuvij israelitá, tzaj ne se cuno nij yuvij israelitá nana ca'mij rihaan nij so' ma'." Danj cataj Diose rihaan nij yuvij israelitá gaa naá a. ²² Dan me se xcay ní' cuentá se vaa nuveé che'e ma'an ní' sji amán rá ni'yaj man Jesucristó vaa xna'ánj naca xna'ánj ne ne'en a' 'o' yuvij yo' ma'. 'O se che'é nij síf ne amán rá ni'yaj man Jesucristó vaa xna'ánj naca yo', ne dan me se cuno nij so' xna'ánj naca, gaa ne xcay nij so' cuentá se vaa nuveé sji noco' man Diose me ma'an nij so' a. Ne se-nana Diose nana nata' nii ro', nuveé che'e nij síf ne amán rá ni'yaj man Jesucristó vaa nana yo' ma'. 'O se che'é ní' sji amán rá ni'yaj man Jesucristó vaa nana yo' adonj.

²³ Dan me se sese inañj xna'ánj naca ca'mií taran' soj gaa nuu chre' soj, ne catuu nij síf ataa narí' sa' tucuáan noco' ní' catuu síf ne amán rá ni'yaj man Jesucristó catuu rá ve' ga nij soj, ne daj cataj nij so', rá soj ga. Se cuno nij so' xna'ánj ca'mií soj a ma'. Che'é dan: "Snúú rma'an nij soj", cataj nij so' nanj adonj. ²⁴ Tzaj ne sese nata' taran' soj nana

rqué Diose rihaan soj, ne catuu nij sí ataa nari! tucuaán noco! ní! catuu nij sí ne amán rá ni'yaj man Jesucristó catuu rá ve!, gaa ne xcaj nij so' cuentá che'é cacun' tumé nij so', qui'yaj taran' soj, ne quinano rá nij so' che'é cacun' tumé nij so', qui'yaj taran' soj chuguanj. ²⁵ Cuno nij so' nana ca'mii taran' soj, gaa ne xcaj nij so' cuentá che'é nu' se chi'ii man nimán nij so', ne ca'anj canicun' ruij nij so', gaa ne na'vuj nij so' rihaan Diose, ne cataj ya nij so' se vaa ya Diose ne ga soj ei.

²⁶ Che'é dan nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj daj qui'yaj soj, tinuj, nocoj. Gaa nuu chre' soj, ne ino gaa se qui'yaj 'o' o' soj ei. Yo'o tinúu soj cacha'á 'o' chra', ne tuculyón yo'ó tinúu soj se nana Diose rihaan soj, ne nata' yo'ó tinúu soj nana rqué Diose rihaan so', ne ca'mii yo'ó tinúu soj xna'anj naca, ne cataj xna'anj yo'ó tinúu soj me taj nana ca'mii tinúu soj sí ca'mii xna'anj naca, ne inanj danj qui'yaj soj, racuij taran' soj man tinúu soj, gaa ne ve'é doj canoco' sa' soj man Jesucristó a.

²⁷ Sese vaa vuj va'nuj soj me rá ca'mii xna'anj naca, ne ca'vee ca'mii nij so', tzaj ne sese que'ee soj doj me rá ca'mii, gaa ne se ca'vee ma'. 'O se dínj tu'va ta'aj soj, gaa ne canicun' yo'ó tuvi' soj nata' so' me nana me ca'mii nij sí ca'mii xna'anj naca yo' á. ²⁸ Tzaj ne sese taj vaj a 'ó soj guun nucuaj nata' che'é nana ca'mii nij sí ca'mii xna'anj naca, ne táa a se se ca'mii nij so' xna'anj naca rihaan yuvij a ma'. Maan se dínj gaa tu'va nij so' gaa nuu chre' soj á. Inanj rihaan ma'an nij so' do', rihaan Diose do', ca'mii nij so' xna'anj naca yo' á.

²⁹ Dan me se ve'e danj qui'yaj guee soj asa' nata' soj se nana Diose uún a. Nata' vuj va'nuj tinúu soj, sí rqué Diose se nana so' rihaan, ne nuchruj raá yo'ó tinúu soj nana nata' nij so', sese ya ya se nana Nimán Diose me nana nata' nij so' a. ³⁰ Sese nata' yo'ó so', ne sese guun rá yo'ó so' nata' so' yo'ó nana rqué Diose rihaan ma'an so', ne ca'ne' rá sí nicun' a'mii yo' ca'mii yo'ó tinúu so' á. ³¹ Ve'e dan me se gaa ya'núj rihaan taran' soj, ne ndaa yo'ó yo'ó soj nata' nana rqué Diose rihaan soj, ne nari' cunudanj soj nana achii man soj, gaa ne nari' nucuaj nimán taran' soj a. ³² Sese uun nucuaj nij sí nata' nana rqué Diose rihaan nij so' quirii ta'nga' nij so' rihaan nimán ma'an nij so', ne uun nucuaj nij so' ca'ne' rá nij so' ga nana a'mii nij so' adonj.

³³⁻³⁴ Dan me se xa' Diose, tzaj ne nuve'e sji tinachej rasuun me Diose ma'. 'O se Diose ro', me sí 'yaj nica vaa nu' rasuun adonj.

Dínj gaa tu'va chana gaa nuu chre' nij soj sji amán rá ni'yaj man Jesucristó á. Ne nó xcúun chana ca'mii chana ma'. Maan se danj nana xrej no' á. Inanj danj taj

se-tucuanj Moisés, ne inanj danj vaa tucuaán noco' cunudanj ní! sji sa' noco' man Diose man daj a chuman' a. ³⁵ Sese vaa 'o' nana me rá chana nari' no', ne xna'anj no' man snó'o nica no' ve' tucua no', ne cataj xna'anj so' rihaan no' a. Tzaj ne nij vaa sese canicun' chana ca'mii no' rihaan cunudanj nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó gaa nuu chre' nij so' adonj.

³⁶ Nuve'e nana cavií raá nij soj me se nana Diose ma'. Nuve'e inanj soj me sí cuchi' se nana Diose rihaan ma'. Che'é dan me xcaj soj cuentá daj vaa tucuaán noco' núj sji amán rá ni'yaj man Jesucristó á. ³⁷ Sese guun rá yo'ó so' se vaa ne'en so' nata' so' nana rqué Diose rihaan so' do', sese guun rá so' se vaa yanj Nimán Diose ga ma'an so' do', ne xcaj so' cuentá se vaa nana nihánj nana cahrón 'unj che'é soj ro', nana cataj xna'anj ma'an sí 'nij ra'a man ní' rihaan ní' me nana nihánj a. ³⁸ Sese vaa yo'ó sí taj se vaa nuve'e nana cataj xna'anj sí 'nij ra'a man ní' me nana nihánj, ne se cuchumán rá ní' se vaa sji nata' se nana Diose me ma'an so' ma'. ³⁹ Che'é dan me nana' uxrá soj daj qui'yaj soj, ne guun nucuaj soj nata' soj nana rqué Diose rihaan soj, tinuj. Ne se cataj soj se vaa se ca'vee ca'mii yuvij xna'anj naca mei. ⁴⁰ Tzaj ne ve'é inanj qui'yaj soj nu' se vaa 'yaj soj, ne chij inanj qui'yaj soj nu' se suun Diose ei.

15

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunuu i'na' yá uún Jesucristó gaa cavi' so', ne danj gaa cunuu i'na' ya ma'an ní' uún a

¹ Yaj me se me raj na'nuj rá soj nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj, tinuj, nocoj. Dan me se nana sa' aj nata' 'unj rihaan soj asij rque me nana nihánj, ne cuno soj nana nihánj, ne raan noco' soj man nana nihánj a. ² Dan me se che'e nana nihánj nana nata' 'unj rihaan soj me quinanj soj rihaan sayuun, sese yo'ó raan canoco' soj nana nihánj ei. Tzaj ne sese tu'va rma'an soj do', sese ne ya noco' soj nana sa' nihánj do', ne se cavií sa' soj ma'. Maan se quiran' soj sayuun nanj adonj.

³ 'O se asino yaan natan nana sa' nari' 'unj rihaan soj, ne nana cataj xna'anj ní' rihaan me nana nihánj, se vaa cavi' Jesucristó che'é cacun' tumé ní', ndaa vaa taj danj Diose a. ⁴ Dan me se cachin' ní' man so' rque yo'ó, gaa ne dan me se cachén va'nuj güi, ne cunuu i'na' uún so', ne dan me se ase vaa tu'va guee danj Diose vaa quiran' so' a. ⁵ Dan me se curuvi' so' ni'yaj sí cu'naj Pedró, ne gaa doj, gaa ne curuvi' uún so' ni'yaj nu' chuvij nij apóstol cune' so' man nata' se nana so' a.

⁶ Cachén doj güi, gaa ne curuvi' uún so' rihaan 'un' cientó táa doj tinúu ní' sí noco'

man so' a. Dan me se ta'aj nij so' cavi', tzaj ne yo'ó ta'aj nij so' vaa i'na' cuano gza ní' a. ⁷ Gaa ne cachén doj, gaa ne curuvi' uún Jesucristó ni'yaj síí cu'naj Santiagó, ne veé dan, gaa ne curuvi' uún so' ni'yaj cunudanj nij apóstol cune' so' man nata' se-nana so' a. ⁸ Veé dan, gaa ne curuvi' uún so' ni'yaj ma'anj a. Síí noco' xcó taran' nij síí quene'en man so' mej, ne ase vaa 'o ne'ej ni'ya' vaa 'unj rihaan nij so' nanj ei. 'Q se ne nó xcúún 'unj guún 'unj apóstol rihaan nij so' a ma'.

⁹ 'Q se gaa ataa canocoj man Jesucristó, ne qui'yaj ndo'oj sayuun man nij síí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó, ne che'é dan yaj mej síí noco' rihaan cunudanj nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se-nana so' a. Che'é dan nuveé sij no xcúún nata' rihaan yuvi' che'é so' mej, raj a ma'. ¹⁰ Tzaj ne sa' uxrá qui'yaj Diose che'ej, ne racuj ma'an Diose manj, ne che'é dan mej apóstol cuano adonj. Nuveé se qui'yaj rma'an Diose danj manj ma'. 'Q se 'unj nihánj ro', me síí 'yaj suun doj rihaan cunudanj nij apóstol cune' Jesucristó man, tzaj ne nuveé ma'anj 'yaj suun ma'. 'Q se che'é se racuj Diose manj ro', che'é dan 'yaj danj, ne ma'an Diose 'yaj danj adonj. ¹¹ Ne a'mii natáj 'unj a'mii natáj yo'ó nij apóstol cune' Jesucristó man a'mii natáj se-nana Diose nana sa', ne che'é se ca'mii natáj cunudanj núj rihaan soj, che'é dan cuchumán rá soj cuno soj nana sa' yo' ei.

¹² Dan me se ne'en soj se vaa a'mii natáj núj se vaa cunuu i'na' uún Jesucristó gaa cavi' so', ne che'é dan me che'é taj ta'aj yuvi' 'nij sca'núj soj se vaa se ca'vee cunuu i'na' uún nij síí cavi' ga. ¹³ Sese ya se ca'vee cunuu i'na' uún nij síí cavi', gaa ne me che'é cunuu i'na' uún Jesucristó, rá soj ga. ¹⁴ Sese ya ne cunuu i'na' uún Jesucristó, gaa ne tu'va rma'an núj gaa a'mii natáj núj aj na'. Amán rma'an rá soj ni'yaj soj nana ne a'mii núj gaa aj na'. ¹⁵ Aj cataj xna'anj núj rihaan soj se vaa cunuu i'na' uún Jesucristó, qui'yaj Diose, tzaj ne sese se ca'vee cunuu i'na' uún nij síí cavi', gaa ne ne cunuu i'na' uún Jesucristó vaa gaa na'. Síí ne me núj, ne ca'mii ne núj che'é ma'an Diose vaa gaa aj na'. ¹⁶ 'Q se sese se ca'vee cunuu i'na' uún nij síí cavi', gaa ne ne cunuu i'na' uún Jesucristó vaa gaa a ma'. ¹⁷ Ne sese ya ne cunuu i'na' uún Jesucristó, ne nana amán rá soj yo' ro', nana tiha' yu'unj me yo' vaa gaa asanj. Ne quirán' ma'an soj sayuun che'é nu' cacun' tumé soj, ¹⁸ ne nij síí cavi' síí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó me se cuchumán rma'an rá nij so', ne ca'anj nij so' rihaan ya'an vaa gaa nanj asanj. ¹⁹ Ne ní' sij guun ya rá se vaa cavi' sa' ní' qui'yaj Jesucristó me se doj a quij quirán' ní' rihaan daj a nij yuvi' man rihaan chumi' nihánj vaa gaa asanj.

Dan me se che'é se nana tiha' yu'unj noco' ní', gaa ne doj a quij quirán' ní' vaa gaa ei.

²⁰ Tzaj ne, taj ma'. 'Q se ya uxrá cunuu i'na' uún Jesucristó gaa cavi' so' adonj. Che'é se cunuu i'na' uún so' ro', che'é dan ne'en ya ní' se vaa cunuu i'na' uún nij síí cavi' cuchumán rá ni'yaj man so' adonj. ²¹ Dan me se che'é se orún' snó'o me qui'yaj cavi' cunudanj yuvi' man rihaan chumi' ro', che'é dan orún' snó'o me qui'yaj cunuu i'na' uún yuvi' adonj. ²² Dan me se che'é se vaa qui'yaj orún' síí cu'naj Adán ne cavi' taran' yuvi' ro', veé danj qui'yaj Jesucristó, ne che'é orún' so' ro', me cunuu i'na' uún cunudanj yuvi' noco' man so' adonj.

²³ Tzaj ne ndaa 'o 'o orá quisij 'o 'o rasuun adonj. Dan me se Jesucristó me síí cunuu i'na' asino yaan rihaan cunudanj yuvi', gaa ne güii ca'na' uún so' rihaan chumi' nihánj ro', me se asino nij síí cuchumán rá ni'yaj man so' cunuu i'na' uún ei. Dan me se quisij cunuu i'na' taran' nij síí noco' man so', ²⁴ gaa ne quinavij nu' chumi' nihánj a. Dan me se asino yaan ca'ne' Jesucristó nu' suun ata' taran' nij yuvi' do', taran' nij ya'anj uun chij rihaan chumi' nihánj do', gaa ne nago' Jesucristó nu' chumi' nihánj rihaan Rej ní' Diose, gaa ne ma'an Diose guun chij rihaan chumi' nihánj adonj. ²⁵ 'Q se no xcúún Jesucristó guun chij Jesucristó rihaan chumi' nihánj ndaa se qui'yaj canaán ya ya so' rihaan taran' nij síí taj ri'yunj man so' adonj. ²⁶ 'Q se síí taj ri'yunj man Jesucristó me se 'yaj avi' yuvi', ne dan me se yo'ó qui'yaj canaán Jesucristó rihaan se 'yaj avi' yuvi', gaa ne quisij quinavij cunudanj nij síí taj ri'yunj man Jesucristó ei.

²⁷ Danj Diose taj se vaa qui'yaj canaán Jesucristó rihaan cunudanj rasuun, qui'yaj Diose a. Danj a'mii danj Diose, tzaj ne se guun chij Jesucristó rihaan ma'an Diose ma'. 'Q se Diose me síí qui'yaj guun chij so' rihaan cunudanj yo'ó nij rasuun adonj. ²⁸ Asa' guun chij Jesucristó rihaan nu' rasuun qui'yaj Diose, ne guun chij Diose rihaan ma'an Jesucristó, ne dan me se qui'yaj canaán Jesucristó rihaan cunudanj rasuun, qui'yaj Diose, gaa ne guun chij Diose rihaan ma'an so', gaa ne Diose me síí guun chij ndo'ó rihaan cunudanj rasuun adonj.

²⁹ Sese se cunuu i'na' síí cavi', gaa ne me che'é ata' ne nii che'é 'o xngá, rá soj ga. Sese se cunuu i'na' ya uún nij síí cavi', gaa ne ata' ne rma'an nii che'é síí cavi' a. Tzaj ne 'o se ya uxrá cunuu i'na' uún nij síí cavi', rá nii ei. ³⁰ Me che'é niganj vaj núj rihaan sayuun che'é se-nana Diose, rá soj ga. ³¹ Ya inan' danj vaj núj rihaan sayuun, tinuj, nocoj. Ne'en soj se vaa niha' ndo'ó rá núj che'é suun 'yaj suun núj sca'núj soj che'é síí 'nij ra'a man ní', ne dan me se ya taj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa maan na'vij núj 'o 'o güii

cavi! núj che'é se-nanā Diose ei. ³² Quiran' ndo'oj sayuun chuman' Efeso, ne dan me se ase vaa sayuun ran' síi unu' ga xcuu yuvaa ro', ta'nga' danj vaa sayuun quiranj, ne me che'é qui'yaj danj, rá soj, sese yuun che'e cavj ga. 'O se qui'yaj suun un' unj vaa gaa nanj ei. Sese ya uxrá se cunuu i'na' uún nij síi cavi', gaa ne doj a ve'é sese canoco' ní nanā a'mii yuvij man rihaan chumij nihánj chuguanj. Dan me se yuvij man rihaan chumij nihánj taj: "Daj doj quisij güii cavi' ní á. Che'é dan cha ní' chraa do', co' o ní' tzi do', yaj gaa vaa i'na' ní' á", taj nij yuvij man rihaan chumij nihánj yuvij ne guun ya rá se vaa cunuu i'na' uún ní' a. Tzaj ne ne 'yaj núj danj ma'. 'O se ne'en ya núj se vaa cunuu i'na' ya uún nij síi cavi' adonj.

³³ Ca'ne' rá soj ga suun tiha' yu'unj man ma'an ei. Nda' se sa' vaa nimán soj, tzaj ne sese cachee soj ga síi chí'ij, ne nuu chí'ij nimán soj, qui'yaj nij so' ei. ³⁴ No xcuún soj xcax nacá soj cuentá, ne ca'ne' rá soj ga suun 'yaj cacun' ei. 'O se ta'aj soj me síi ne ne'en uxrá daj vaa Diose, raj a ma'. 'O se vaa che'é guun na'aj soj chuguanj.

Nanā nihánj taj xna'anj daj quiran' ní' güii cunuu i'na' uún ní' a

³⁵ Tzaj ne vaa yuvij cataj: "Asa' ca'vee cunuu i'na' uún nij síi cavi' ga. Daj gaa nee man nij so' asa' cunuu i'na' uún nij so' ga", taj nij yuvij, xná'anj nij yuvij a. ³⁶ Tzaj ne síi ni'yon mé so', sese danj a'mii so' chuguanj. Ne'en so' daj ran' 'núú unó so' ei. Asino yaan uchruu 'núú yo' rque yo'óo, gaa ne xtun' ma'an 'núú yo', gaa ne xra' naa le'ej man 'núú yo' a. Sese se cuchruu 'núú yo' rque yo'óo, ne daj chihaa míj se xra' naa ma'. 'O se ase vaa ran' 'núú gaa unó nii man yo' rque yo'óo ro', danj gaa quiran' ní' adonj.

³⁷ Ne sese cunó so' yo' o caán 'núú trigó do', naj guun caán do', rque yo'óo, ne nuveé ma'an coj me se caxrij so' rque yo'óo ma'. Maan se caán me yo', tzaj ne síj xra' yo', gaa ne nahuun yo' coj adonj. ³⁸ Tzaj ne ino vaa coj xra' man 'o 'o caán, ne ase vaa me rá Diose gaa 'o 'o coj ro', ta'nga' danj vaa 'o 'o coj xra', 'yaj Diose adonj. ³⁹ Ne ne 'o' cuyaan vaa ní' nee ma'. 'O se ca'vee se nee man yuvij do', ca'vee se nee man xcuu do', ca'vee se nee man xtáj do', ca'vee se nee man xcuj do', tzaj ne ino vaa a'ngaa 'o 'o nij nee yo' adonj. ⁴⁰ Ne man rasuun rej xtá', ne man rasuun rihaan yo'óo, ne ino doj vaa rasuun man rej xtá' ga rasuun man rihaan yo'óo nihánj, tzaj ne ve'é uxrá vaa cunudanj nij rasuun yo' ei. ⁴¹ Dan me se ve'é vaa güii do', ve'é vaa yavii do', ve'é vaa yati' do', tzaj ne ino vaa ruvi' 'o 'o nij rasuun yo' gaa ní'ya' man nij yo', ne veé danj ino vaa 'o 'o nij yati' uún chuguanj.

⁴² Dan me se ase vaa ino vaa 'o 'o nij rasuun yo' ro', vaa 'o 'o ní' uún chuguanj. Ne nee man ní' asa' quisij cunuu i'na' uún ní' me se ino gaa nee yo' ga nee man ní' cuano chuguanj. Ne nee man ní' cuano, tzaj ne daj doj cavj yo', ne vaa güii cavi' ní', gaa ne cachin' nii man nee man ní' rque yo'óo, gaa ne cunuu ino yo' ei. Tzaj ne asa' cunuu i'na' uún ní', gaa ne daj chihaa míj se cavi' uún nee man ní' a ma'. ⁴³ Xa' nee man ní' cuano, tzaj ne nij vaa yo', tzaj ne asa' cunuu i'na' uún ní', ne inanj ve'é ndo'o gaa nee man ní' asa' cunuu i'na' uún ní' ei. Tzaj ne cuano me se taj se 'yá' guun nucuj yo' ma'. Tzaj ne asa' cunuu i'na' uún ní', ne gaa nucuj ndo'o nee man ní' adonj. ⁴⁴ Nee man un rihaan chumij nihánj cuano me ní', tzaj ne asa' cunuu i'na' uún ní', ne nee yo' o canoco' sa' man Diose guun nee man ní' adonj. Dan me se sese ne'en ní' se vaa ya vaa nee man ní' cuano, ne veé danj ya uxrá gaa yo'óo nee sa' man ní', qui'yaj Diose ei. Ne nee yo' me yo' o canoco' sa' man Diose chuguanj.

⁴⁵ Ne danj Diose taj se vaa snó'o qui'yaj Diose asino yaan me síi cu'naj Adán, ne gaa tihaj qui'yaj Diose man so' me se ca'neé Diose nanā vaa i'na' rque nee man so' a, taj danj Diose a. Dan me se ase vaa síi cu'naj Adán ro', danj vaa síi cu'naj Jesucristó, tzaj ne ino doj vaa Jesucristó, ne dan me se gaa cunuu i'na' uún Jesucristó, ne cunuu ino un' nee man so', ne dan me se 'vee vaa i'na' ndaa ma'an ní', 'yaj so' a. Ne che'é dan cunuu i'na' uún taran' ní' chuguanj. ⁴⁶ Tzaj ne asino yaan vaa nee man ní' gaa man ní' rihaan chumij nihánj, gaa ne vaa güii, gaa ne ma'an ní' nicaj nee sa' doj yo' a. ⁴⁷ Xa' snó'o qui'yaj Diose asino yaan, tzaj ne yo'óo un guun so' a. Dan me se nicaj Diose yo'óo man rihaan chumij nihánj, qui'yaj Diose man so', tzaj ne xa' yo'óo snó'o, tzaj ne Jesucristó me so', ne so' me síi cavii rej xtá' ca'na' rihaan ní' adonj. ⁴⁸ Ne ase vaa síi cu'naj Adán síi guun yo'óo ro', ta'nga' danj vaa cunudanj yuvij man rihaan chumij nihánj, tzaj ne ase vaa Jesucristó síi cavii rej xtá' ro', ta'nga' danj vaa cunudanj yuvij yanj rej xtá' nanj á. ⁴⁹ Gaa man ní' rihaan chumij nihánj me se ase vaa Adán síi guun yo'óo ro', danj vaa ma'an ní', tzaj ne vaa güii, ne ase vaa Jesucristó síi cavii rej xtá' ro', ta'nga' danj gaa ní' adonj.

⁵⁰ Cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj se vaa se guun nucuj nee man ní' do', ton man ní' do', cúu man ní' do', cayáan yo' ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj, man tinuj, man nocoj. 'O se se guun cuman rasuun cuchruu ga rasuun ne uchruu mei.

⁵¹ Tzaj ne cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj yo' o nanā yuve tihaan nacá Diose rihanj, se vaa se cavi' taran' ní' ma'. 'O se vaa

güii, ne rque grún' orá le'ej nii yuun che'q cunuü ino taran' ní', ⁵² ne dan me se daj se uun rá' gaa nanij doj yuvé scu'lu' rihan' ro', danj guun un doj rá' asa' quisij orá cunuü ino ní' nanj adonj. Dan me se güii quinavj chumij nihánj me se nu' ca'yanj se-mozó Diose chruun a'yanj, ne cunuü ino taran' ní' nanj adonj. 'Q se asa' ca'yanj so' chruun a'yanj, ne cunuü i'na' nu' nij síi cavi', tzaj ne ino gaa nij so', ne se cavi' uún nij so' daj chihaa mij gaa a ma'. Dan me se quisij cunuü i'na' nij síi cavi', gaa ne cunuü ino taran' ní' sij gaa i'na' rihaan chumij nihánj adonj.

⁵³ Sese ase vaa ní' cuano nihánj ro', danj gaa ní' ca'anj ní' rihaan Diose, rá ní', gaa ne se ca'vee daj chihaa mij ma'. 'Q se vaa che'é asino cunuü sa' nee man ní', gaa ne ca'vee quinán' ní' rihaan Diose adonj. Dan me se che'é se nichrun' cavi' nee man ní', che'é dan vaa che'é cunuü sa' yo', ne daj chihaa mij se cavi' yo' gaa a ma'. ⁵⁴ Dan me se asa' nanó nee se cavi' uún xráa ní', gaa ne daj chihaa mij se cavi' nee man ní' a ma'. 'Q se güii dan ro', quisij ya nu' nana nihánj nana no rihaan danj Diose nana taj: 'Sa' uxrá qui'yaj canaán ní', ne daj chihaa mij se cavi' ní' a ma'. 'Q se quisij ní' qui'yaj canaán ní' rihaan ta'naj 'yaj avi' yuvi adonj. ⁵⁵ Me rej vaj ta'naj 'yaj avi' yuvi ga. Me rej vaj se nucaj so' ga. Yaj me se se nanó rá ní' se vaa quirán' uún ní' sayuun ma'. 'Q se daj chihaa mij se cavi' ní' ma'. 'Q qui'yaj canaán ya ní' adonj", taj danj Diose, ne quisij ya nu' nana yo' adonj. ⁵⁶ Se nucaj ta'naj 'yaj avi' ní' ro', me cacun' tumé ní' adonj. Ne che'é se-tucuanj Moisés qui'yaj ní' cacun', ⁵⁷ tzaj ne tinavij Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' cacun' tumé ní', ne dan me se ya qui'yaj xcaán ní', qui'yaj Diose, ne che'é dan no xuún ní' nago' ní' gracia rihaan Diose ei.

⁵⁸ Ne'en soj se vaa 'ee raj man soj, tinuj, nocoj. Che'é se vaa cataj 'unj rihaan soj ro', che'é dan raan canoco' soj man Jesucristó á. Se ca'ne' rá soj ma'. 'Q se niganj qui'yaj suun ndo'o soj che'é síi 'nij ra'a man ní' á. Ne'en soj se vaa suun 'yaj suun soj che'é síi 'nij ra'a man ní' ro', nuveé suun snúú rma'an me yo' ma'. 'Q se cavij sa' soj che'é se noco' sa' soj man so' adonj.

16

Nana nihánj taj xna'anj che'é sa'anj naqui'yaj chre' nij síi man chuman' cu'naj Corinto rque nij so' man nij síi nique man chuman' cu'naj Jerusalén a

¹ Cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj che'é sa'anj naqui'yaj chre' soj rque soj man nij síi nique síi sa' noco' man Diose á. Dan me se qui'yaj soj ndaa se vaa cataj xna'anj 'unj rihaan nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó

yanj estadó Galacia, ² ne rque 'o 'o cotungó ro', ca'nej sa' soj doj sa'anj tucua soj che'é nij síi nique á. Sese nocoj doj qui'yaj canaán yo'o soj, ne nocoj doj ca'nej sa' soj, ne sese doj doj qui'yaj canaán yo'o soj, ne doj doj ca'nej sa' soj á. Ve'é cutumé soj sa'anj yo' ndaa se cuchí' 'unj chiháán soj á. 'Q se na'vej raj naqui'yaj chre' soj sa'anj ndaa güii cuchí' 'unj ma'. 'Q se güii yo' aj naqui'yaj chre' soj sa'anj, raj ei. ³ Asa' cuchí' 'unj rihaan soj, ne go' soj sa'anj naqui'yaj chre' soj man tinúú soj síi me rá soj nicaj sa'anj yo' a. Ne tinúú soj síi nicaj sa'anj yo' ro', ca'anj nicaj nij so' sa'anj yo' ndaa chuman' Jerusalén a. Ne me raj nicaj nij so' yanj cartá ca'anj nij so', ne yanj cartá yo' ro', cataj xna'anj yo' rihaan nij síi man Jerusalén se vaa vaj sa'anj yo' rihaan nij so', 'yaj nij tinúú ní' a. ⁴ Sese vaa che'é ca'anj ma'anj chuman' Jerusalén, ne nicaj tuvi' núj ca'anj núj a.

Nana nihánj taj xna'anj me güii cuchí' Pablo chuman' cu'naj Corinto a

⁵ Cachén 'unj estadó Macedonia, gaa ne cuchí' 'unj chiháán soj a. Se guun raan 'unj estadó Macedonia ma'. ⁶ 'Q se xraj, ne carán' 'unj chiháán soj que'ee güii, tzaj ne ne ne'enj sese canej ga soj nu' yavii ayuu yu've' man adonj. 'Q se veé maan chiháán soj me raj cavii 'unj ca'anj 'unj adonj. ⁷ Na'vej raj cachén ra'yanj uún 'unj chiháán soj ma'. 'Q se me raj guun raan 'unj que'ee güii, sese ca'vej síi 'nij ra'a man ní' danj gaa adonj. ⁸ Tzaj ne me raj cunuü 'unj chuman' Efeso nihánj ndaa se cachén ya cha'anj Pentecostés adonj. ⁹ 'Q se vaa ndo'o rej rihanj qui'yaj sunj se-suun Diose, tzaj ne 'o se man ndo'o síi taj ri'yunj man ní' chuman' yo' ei.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nij tinúú Pablo síi canoco' man Jesucristó a

¹⁰ Tzaj ne sese cuchí' síi cu'naj Timoteo rihaan soj, ne ve'é ca'mij soj ga so', gaa ne guun niha' rá so' ga soj ei. 'Q se 'yaj suun so' che'é síi 'nij ra'a man ní', ne ase vaa 'yaj sunj ro', ta'nga' danj vaa 'yaj suun ma'an so' che'é síi 'nij ra'a man ní' adonj. ¹¹ Se nachri' soj ni'yaj soj man so' ma'. Maan se dínj cuman soj ga so', ne ve'é racuj soj man so' yan ca'na' uún so' rihanj nihánj á. Na'vij uxraj ca'na' uún so' ga yo'o nij tinúú ní' adonj.

¹² Ne tinúú ní' síi cu'naj Apolos me se cataj xna'anj ndo'oj rihaan so' se vaa cuchí' so' ga yo'o nij tinúú ní' rihaan soj, tzaj ne ne ca'vej so' cuchí' so' cuano mei. Tzaj ne ndaa güii quix'núj rihaan so' asuun, gaa ne cuchí' so' rihaan soj a.

¹³ Tumé soj man soj á. Raan canoco' soj man Jesucristó á. Gaa nucaj nimán soj, ne 'o ca'nej nimán soj qui'yaj suun soj á. ¹⁴ Ne gaa 'yaj suun soj nu' suun vaa rihaan soj, ne uxrá gaa 'ee rá soj man tinúú soj á.

15-16 Ne'en nij soj man nij tucua tinúú ní' sí cu'naj Estéfanos se vaa nij so' me sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó asino yaan rihaan cunudanj nij yuvij man estadó Acaya a. Ne ca'née nimán ma'an nij so' qui'yaj suun nij so' racujij nij so' man nij sí sa' nocq' man Diosé á. Cuanq nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa ve'é cunq soj rihaan cunudanj yuvij 'yaj suun ndaa vaa 'yaj suun nij so', tinuj, nocoj. Ne cunq uún soj rihaan cunudanj nij sí a'née ndo'o nimán qui'yaj suun ga nij so' ei. 17 Guun niha' ndo'o raj se vaa ca'na' ma'an sí cu'naj Estéfanos do', sí cu'naj Fortunato do', sí cu'naj Acaico do', ei. Dan me se guun niha' uxrá raj gaa ca'na' va'nuj nij sí nihánj rej nej, ne gaa quene'enj man nij so', ne ndaa ma'an ya soj quene'enj nda' rá se 'yaa raj nanj ei. 'Q se nayón nij so' rihaan soj ei. 18 Dan me se nuu cujij nimanj, qui'yaj nij so', ne dan me se nuu cujij nimán ma'an soj, qui'yaj uún nij so' a. 'Q se nij yuvij vaa danj me se no xcúún ya soj caraá cochroj soj rihaan nij so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é saludó a'née nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó a'née ma'an Pabló a'née a

19 Cunudanj nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó man estadó Asia a'née saludó rihaan soj, ga sí cu'naj Aquila do', chana cu'naj Priscila do', taran' nij sí amán rá nuu chre' tucua roj so' do', a'née ndo'o saludó rihaan soj a. 20 Dan me se cunudanj nij tinúú ní' a'née saludó rihaan nij soj ei. Gaa nari' tuvi' soj, ne ve'é ndo'o ca'mij soj ga tinúú soj, ne go' soj 'o xto guęę rihaan tinúú soj asa' nari' tuvi' soj ei.

21 A'née ma'anj saludó do' rihaan soj uún ei. Nihánj me nana cachrón ma'anj ra'aj ya rihaan yanj nihánj adonj.

22 Sese vaa yo'q tuvi' soj ne amán rá ni'yaj man sí 'nij ra'a man ní', ne quene'en soj se vaa ya quiran' sí vaa danj sayuun nanj chuguanj. Ya ca'na' uún sí 'nij ra'a man ní' ei.

23 Me rá 'unj qui'yaj ndo'o Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' se luj che'é soj ei. 24 Ne se sa' 'eę rá yuvij nuu nimanj 'yaj Jesucristó me se a'néj rihaan soj cunuú nimán soj ei.

Nihánj me síj vîj yanj cartá qui'yaj síi cu'naj Pabló ca'néé so' rihaan nij yuvîi noco' man Diose yanj chuman' cu'naj Corinto a

¹ 'Unj me síi cu'naj Pabló sij apóstol cune' Jesucristó man nata' se-nana so' rihaan yu-vîi, ndaa vaa me rá ma'an Diose qui'yáj a. Yanj tinú' Timoteo gaj, ne 'yaj núj yanj nihánj ca'nej núj rihaan soj sij noco' man Diose yanj chuman' cu'naj Corinto, ne ca'nej núj yanj nihánj rihaan cunudanj yo'ó nij soj sij sa' noco' man Diose yanj nu' estadó cu'naj Acaya uún a. ² Dan me se me rá núj qui'yaj ndo'o Rej ní' Diose do', Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' do', se luj che'é nij soj, ne me rá núj gaa xej nimán soj qui'yaj roj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quiran' ndo'o nij tuvi' Pabló sayuun, tzaj ne tinanii Diose man nij so' rihaan sayuun yo' a

³ Ve'é ndo'o vaa Diose ei. Se-Diose Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' me Diose, ne Rej Jesucristó me uún Diose chuguanj. Ne so' me síi 'ee ndo'o rá man yuvií, ne so' me síi racuí ndo'o nana sa' nimán yuvií chuguanj. ⁴ Ca'vee se me ma'an sayuun ran' núj, tzaj ne Diose ro', me síi narqué ndo'o chrej nucuaaj man núj, ne che'é dan guun nucuaaj núj nago' núj chrej nucuaaj man tinúu núj güii quirán' tinúu núj sayuun uún chuguanj. Che'é dan asa' ran' tinúu núj sayuun, ne ca'vee nago' núj chrej nucuaaj man tinúu núj chrej narqué ma'an Diose man núj nago' núj man tinúu núj chuguanj. ⁵ Dan me se nda' rá se vaa quiran' uxrá Jesucristó sayuun ro', danj vaa 'na' uxrá sayuun xráá núj, ne che'é dan cunuun 'ee uxrá rá Jesucristó man núj che'é sayuun ran' núj ei. Che'é dan nari' nucuaaj rá núj che'é Jesucristó, 'yaj Diose a. ⁶ 'Q se sese ran' núj sayuun, ne che'é yan nari' nucuaaj nimán soj do', che'é yan nanij soj rihaan cacun' tumé soj do', me ran' núj sayuun adonj. Dan me se sese Diose rqué se nucuaaj nuu' nimán núj, ne veé danj gaa guée cunuú se nucuaaj nimán soj asa' quiran' soj sayuun se vaa ran' núj adonj. ⁷ Dan me se yo'q guun ya rá núj ni'yaj núj man soj che'é se vaa ran' soj ei. 'Q se nda' rá se vaa 'na' sayuun xráá soj ro', veé danj vaa a'néé Diose se nucuaaj nimán soj uún chuguanj. Ase vaa ran' núj sayuun ro', danj vaa ran' guée soj sayuun, ne ase vaa nari' nucuaaj rá núj 'yaj Diose ro', danj vaa nari' nucuaaj rá soj 'yaj uún Diose a.

⁸ Me rá núj na'núj rá soj se vaa quiran' núj sayuun estadó Asia, tinuj, nocoj. Ne me rá núj quene'en soj se vaa uxrá quiran'

ya núj sayuun, ne daj doj se cavi' ya núj ei. ⁹ Dan me se 'o sayuun nocoj ya ya me yo', ne nuveé sayuun guun nucuaaj yá' me sayuun yo' a ma'. 'Q se ne gaa ya ya rá núj gaa i'na' núj a ma'. 'Q se ca'néé nimán núj quinaj nimán núj rej yo' nanj adonj. Nda' rá se vaa síi nata' se-cacun' cavj' ro', danj vaa guun rá núj nanj adonj. Tzaj ne 'o se cunaj uxrá quiran' núj danj, gaa ne yuun che'é, gaa ne se gaa nucuaaj rá núj man ma'an núj ma'. 'Q se vaa che'é gaa nucuaaj ya rá núj man Diose síi naqui'yaj i'na' man yuvií cavi' nanj adonj. ¹⁰ Dan me se daj doj se cavi' núj, tzaj ne Diose me síi tinanii man núj rihaan sayuun yo', ne so' me síi tinanii man núj rihaan sayuun quiran' núj rej rihaan, ne nucuaaj rá núj man so', ne ya ya tinanii so' man núj rihaan sayuun, ¹¹ che'é se racuí ndo'o soj man núj achíin ni'yaj soj rihaan Diose che'é núj ei. Dan me se cuno Diose se vaa achíin ni'yaj que'ee yuvií rihaan so' che'é núj, ne qui'yaj so' se luj che'é núj tinanii so' man núj rihaan sayuun ei. Ne nago' que'ee ní' graciá rihaan Diose che'é se vaa tinanii so' man núj rihaan sayuun ei.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é ne cuchí' Pabló chuman' cu'naj Corinto a

¹² Ne'en núj se vaa quinanij núj rihaan sayuun, ne niha' ndo'o rá núj, che'é se ne'en núj se vaa nuvi' cacun' tumé núj a. 'Q se ve'é qui'yaj núj ga soj gaa chéé núj rihaan chumij nihánj, ne ne tiha' yu'unj núj man soj ma'. Maan se cuno núj rihaan Diose, ne ca'mii chij núj rihaan soj, ne ne qui'yaj núj inanj se vaa cavii raq ma'an núj ma'. 'Q se ma'an Diose racuí man núj, ne qui'yaj núj inanj se vaa me rá Diose qui'yaj núj nanj adonj. ¹³⁻¹⁴ Dan me se taj vaj nana nachran' cachrón núj nayaá soj ma'. Inanj nana guun nucuaaj soj nayaá soj do', inanj nana guun nucuaaj soj cuno soj do', me nana cachrón núj nayaá soj nanj adonj. Cuanó ro', aj nari' soj ta'aj nana cataj xna'anj núj rihaan soj, ne me rá núj nari' guée soj nu' nana yo' ei. Danj me rá núj, che'é yan guun niha' rá núj che'é soj güii ca'na' uún Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' rihaan chumij nihánj, ne veé danj guun niha' rá soj che'é núj uún ei.

¹⁵ Che'é se guun ya raj se vaa cavii sa' taran' ní' vaa güii, che'é dan guun raj ca'anj 'unj chiháán soj, gaa ne quisij vîj ca'anj ni'yaj 'unj man soj, che'é se me raj guun niha' rá soj doj, raj a. ¹⁶ Dan me se gaa vaj 'unj ca'anj 'unj estadó Macedonia, ne guun raj caranj chiháán soj gaa cachén 'unj chrej ca'anj 'unj estadó yo' ei. Dan me se guun raj caranj chiháán soj rej ca'anj 'unj ne rej 'na' niquej uún ei. Danj guun raj qui'yáj che'é se guun raj racuí soj manj ca'anj 'unj estadó Judea ei. Tzaj ne ne caranj chiháán soj gaa ca'naj nihánj a mei.

¹⁷ Me che'é me ne carán' 'unj chiháan soj, rá soj ga. Guun vij rá 'unj gaa cataj 'unj se vaa guun rá 'unj carán' 'unj chiháan soj, rá soj na'. Gaa nuhrúj raa 'unj daj qui'yáj, ne naj guun nana avii raá 'unj ca'mii 'unj, rá soj na'. 'Q cuyaán vaa nana ya ga nana ne rihanj, rá soj na'. ¹⁸ Taj ma'. 'Q se Diose me testigó se vaa ya uxrá vaa nu' nana a'mii núj rihaan soj ei. Xá' núj, tzaj ne ne a'mii rma'an núj nana rihaan soj ma'. ¹⁹ 'Q se a'mii natáj ma'anj ga síi cu'naj Silvano do', síi cu'naj Timoteo do', rihaan soj che'é ta'nii Diose síi cu'naj Jesucristó, ne ne tinachej núj nana ne ga nana ya gaa a'mii natáj núj rihaan soj ma'. Tananjan inanj nana ya me nana a'mii núj rihaan soj, che'é se quene'en núj se vaa ya uxrá vaa nu' se-nana Jesucristó nana sa' chuguanj. ²⁰ Cunudanjan nij nana cata' tu'va Diose che'é ní' ro', ni'yaj ní' man Jesucristó ne xcaj ní' cuentá se vaa ya vaa nu' nana yo' chuguanj. Ne che'é se sij noco' man Jesucristó me ní', che'é dan taj ní' "Veé danj gaa ya ei", taj ní' rihaan Diose, ne sa' doj xcaj yuvij cuentá se vaa ve'é ndo'o 'yaj Diose á. ²¹ Diose me síi racuúj man núj noco' sa' núj man Jesucristó ga soj, ne so' me síi cune' man núj qui'yaj suun núj rihaan so' a. ²² Ne so' me síi cataj se vaa ya ya ta'nij so' me ní', ne ca'neé so' Nimán so' cayáan nimán ní', ne che'é dan guun ya rá ní' se vaa ya rque so' se sa' man ní', vaa güii adonj.

²³ Tzaj ne sese ne cuchij rej man soj, ne me raj quene'en Diose nimanj, se vaa ya vaa nana a'mij rihaan soj cuano nihánj, ne che'é se ne ca'vej ya raj qui'yáj sayuun man soj, che'é dan ne cuchij chuman' Corinto adonj. ²⁴ 'Q se ne me rá núj quirij ta'nga' núj rihaan soj daj qui'yaj soj canoco' soj man Jesucristó ma'. 'Q se síi 'yaj suun ga soj yan cavij sa' soj ne guun niha' rá soj me núj, ne aj nari' sa' soj canoco' ma'an soj man Jesucristó nanj adonj.

2

¹ Maan che'é se guun raj yo'o gaa niha' nimán soj ro', che'é dan ne cuchij rej man soj nanj adonj. ² Sese nana rá soj qui'yáj, gaa ne me síi qui'yaj guun niha' raj ga. 'Q se soj me síi naqui'yaj niha' nimanj adonj. Tzaj ne sese nuvi' soj, gaa ne a me síi qui'yaj danj ga. ³ 'Q se che'é dan qui'yáj yanj cartá yo', ndaa vaa me rá ma'anj, che'é se ne ca'vej raj cuchij ne quinano raj qui'yaj soj ei. Tzaj ne 'o se no xcúun soj guun niha' raj qui'yaj soj, ne ndaa ma'an soj do', guun niha' rá gaa chuguanj. ⁴ Tzaj ne gaa qui'yáj yanj cartá yo' me se nuu quitziú ndo'o raj, ne nanó ndo'o raj, ne ndaa ta'vee ma'anj, qui'yaj suun nanó rá chuguanj. Tzaj ne nuveé che'e se me raj quinano rá soj me qui'yáj yanj cartá yo' ma'. 'Q se me raj quene'en soj se vaa 'eé uxrá raj man soj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é na'mii sa' uún nij síi man Corinto ga tinúú nij so' síi tanáj cacun' tumé so' a

⁵ Tzaj ne sese vaa yo'o síi 'yaj nanó raj doj, ne nuveé inanj ma'anj nanó rá 'yaj so', cataj ní' vaa ma'. 'Q se ndaa ma'an soj do', nanó rá, cataj ní' vaa, che'é se na'vej rá ní' cuta' ní' doj vaa nanj adonj. ⁶ Ne sayuun cuta' soj xraá síi qui'yaj cacun' yo' me se veé dan ca'vee, ne ca'neé soj sayuun xraá so' nanj ei. Taj che'é qui'yaj soj doj sayuun man so' a ma'. ⁷ Maan se caraá x'naa soj rihaan so', ne veé dan quisij qui'yaj soj sayuun man so', tadó soj se nanó ndo'o rá so', qui'yaj soj, ne quirij' nimán so', qui'yaj soj ei. ⁸ Che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa me raj ve'é qui'yaj soj, gaa ne guun ya rá so' se vaa ya 'eé rá soj man so' ei. ⁹ Gaa qui'yáj yanj cartá ca'neé rihaan soj gaa rque, ne ca'neé 'unj suun rihaan soj se vaa qui'yaj soj sayuun man síi qui'yaj cacun' yo', che'é rej me rá 'unj xcaj 'unj cuentá daj sij me soj, ne me raj quene'enj sese sij uno nu' nana a'mij rihaan me soj a. ¹⁰ Sese ca'vej rá soj caraá x'naa soj che'é so', ne veé danj qui'yáj, ne caraá x'naj che'é so', che'é rej me raj cavij sa' doj soj, ne ne'enj se vaa tumé Jesucristó man ní' ei. ¹¹ Danj qui'yaj ní', gaa ne se gaa nanj qui'yaj canaán síi cu'naj Satanás man ní' ei. 'Q se aj ne'en ní' daj me rá so' qui'yaj so' ga ní' ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cavii Pabló chuman' cu'naj Troas, ne ca'anj so' estado cu'naj Macedonia a

¹² Dan me se ca'anj 'unj chuman' cu'naj Troas ca'mii natáj 'unj se-nana Jesucristó nana sa', ne dan me se vaa ndo'o rej ca'mii natáj 'unj nana sa', qui'yaj síi 'nij ra'a man ní', ¹³ tzaj ne ne nari' 'unj man tinúú ní' síi cu'naj Titó, ne nanó ndo'o raj, ne che'é dan tanáj 'unj man nij tinúú ní' síi ne chuman' Troas yo', ne cavii 'unj ca'ná' 'unj estado Macedonia nihánj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nana a'mii natáj nij tuvi' Pabló rihaan nij yuvij a

¹⁴ Tzaj ne nago' ní' graciá rihaan Diose, che'é se Diose me síi 'yaj se vaa 'yaj canaán uxrá núj rihaan síi chree che'é Jesucristó a. Ne Diose me síi 'yaj uno yuvij man rihaan nu' cachra' chumij nana sa' a'mii núj che'é Jesucristó, ne yo'o cha'nuu nana sa' yo' rihaan nu' cachra' chumij, nda' rá se vaa avii se gun' daj man yaj gaa naxra' yo' ro', danj vaa cha'nuu se-nana Diose chuguanj. ¹⁵ Dan me se nda' rá se vaa yachruu squii gun' daj, ne achén yo' sca'núj nij síi quinanj rihaan sayuun, ne achén yo' sca'núj nij síi ca'anj rihaan ya'an, danj vaa núj gaa nata' núj se-nana Jesucristó rihaan yuvij che'é Diose ei. ¹⁶ Ne xa' nij síi ca'anj rihaan ya'an, tzaj ne nda' rá se vaa gun' squii rihaan

nij yuvij cavi' ro', danj vaa se-nana Diose rihaan nij so' ei. Tzaj ne xa' nij sí quinanij rihaan sayuun me se nda' rá se uun rá' gaa sa' uxrá gun' squí ro', danj uun rá nij so' gaa uno nij so' se-nana Diose ei. Tzaj ne a me sí uun nucuaj 'yaj danj, rá soj ei. ¹⁷ Q se núj me se ne 'yaj núj ndaa vaa 'yaj ta'aj nij sí a'mii natáj se-nana Diose a ma'. 'Q se ta'aj nij so' me se me inanj nij sí me rá qui'yaj canaan sa'anj che'é se-nana Diose, ne xa' núj, tzaj ne inanj nana ya me rá núj ca'mii núj, ne na'vej rá núj ca'neé núj sa'anj che'é se-nana Diose rihaan yuvij ma'. 'Q se Diose me sí ca'ne' suun rihaan núj ca'mii natáj núj, ne tumé Diose man núj daj ca'mii núj, ne sí noco' man Jesucristó me núj adonj.

3

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa 'o yanj cartá qui'yaj Jesucristó vaa nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Corinto ga nu' ní' a

¹ Dan me se gaa a'mii núj nana nihánj me se uun che'le uún núj a'mii núj che'é ma'an núj, rá soj na'. Taj mei. Dan me se ase vaa yanj cartá vaa nu' ní' sji amán rá ni'yaj man Jesucristó ei. Dan me se nuvé che'le nucuí' rá núj a'mii núj danj ma'. 'Q se veé danj vaa ya ei. Nda' se me rá soj tihaa núj yanj cartá a'mii sa' che'é núj chiha'. Nda' se me rá soj cachinj núj yanj cartá a'mii sa' che'é núj rihaan soj chiha'. 'Q se taj ma'. Ne vaa danj mei. 'Q se aj ne'en soj man núj á. Ne taj che'é qui'yaj soj yanj cartá cataj xna'anj rihaan yo'ó yuvij daj sji me núj ma'. ² 'Q se ase vaa yanj cartá a'mii che'é núj vaa ma'an soj adonj. Dan me se aj ne'en cunudanj yuvij daj vaa nimán núj se vaa 'ee rá núj man soj, ne che'é dan xcaj nij yuvij cuentá se vaa sij sa' me núj ei. ³ Dan me se ne'en ya ya ní' adj' se vaa yanj cartá qui'yaj ma'an Jesucristó vaa soj chuguanj. Tzaj ne nuvé yanj cartá qui'yaj náj gaa tinta me yo' ma'. Nuvé letrá cachrón ní rihaan yahij me yo' ma'. 'Q se letrá cachrón ya ma'an Jesucristó ndaa nimán soj me nana yo' adonj. Ne yo' me qui'yaj Nimán Diose, ne che'é Nimán Diose me nuú nana yo' ndaa rque nimán soj ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun nucuaj nij tuvi' Pabló ca'mii natáj nij so', qui'yaj ma'an Diose a

⁴ Yo'ó nucuaj rá núj man Diose che'é Jesucristó se vaa ya racuúj Diose man núj ei. ⁵ Dan me se ne nó xcúún núj cataj núj se vaa guun nucuaj núj qui'yaj suun núj che'é Diose ma'. 'Q se ma'an Diose me sí 'yaj uun nucuaj núj qui'yaj suun núj adonj. ⁶ Ne Diose me sí qui'yaj guun nucuaj núj cataj xna'anj núj che'é tucuáán naca cuchruj Diose che'é yuvij adonj. Ne xa' tucuáán naca yo', tzaj ne nuvéé inanj tucuáán

no rihaan yanj daj vaa no xcúún ní' canoco' ní' me tucuáán naca yo' ma'. 'Q se se guun nucuaj ní' canoco' ní' tucuáán no rihaan yanj ma'. Xa' tucuáán no rihaan yanj, tzaj ne cavi' nimán ní', qui'yaj tucuáán vaa danj ei. Dan me se xa' tucuáán naca cuchruj Diose che'é ní', tzaj ne tananj a cunyu i'na' nimán ní' qui'yaj Nimán Diose che'é tucuáán naca yo' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é ndo'o vaa nana a'mii natáj nij tuvi' Pabló nana a'mii che'é Nimán Diose a

⁷ Nana cataj xna'anj Diose rihaan Moisés gaa naá ro', cachrón Diose nana yo' rihaan yahij caxra', ne cataj so' se vaa sí se cuno nu' nana yo' ro', yuun che'le cavi' so', taj so' a. Dan me se gaa tucuachén Moisés tucuáán yo' rihaan nij yuvij, ne cuchuguun uxrá rihaan so', ne ndaa do' do' quina'áj ya'an rihaan Moisés, tzaj ne ne guun nucuaj nij yuvij israelitá ni'yaj nij so' rihaan Moisés ma'. ⁸ Táá a suun vaa rihaan núj suun nata' se-tucuanj Nimán Diose chuguanj. ⁹ 'Q se nanj se-tucuanj Moisés, tzaj ne sa' uxrá ca'mii ní' ni'yaj ní' se-suun Moisés suun nata' che'é tucuáán 'yaj 'na' cacun' xráá yuvij, ne táá a se-suun núj, ne sa' doj 'yaj núj nata' núj tucuáán 'yaj nuu sa' yuvij rihaan Diose ei. ¹⁰ Dan me se gaa naá ro', ve'é ndo'o chuguun rihaan Moisés, rá nij yuvij israelitá, tzaj ne yaj ro', me se ne ve'é vaa nana nga yo' rihaan ní' a ma'. Ne tucuáán naca cuchruj Diose che'é ní' ro', yo' ve'é vaa rihaan ní' yaj adonj. 'Q se ve'é doj vaa tucuáán cuchruj Diose cuano rihaan nana ca'mii Diose gaa naá nanj adonj. ¹¹ 'Q se doj orá cuchuguun rihaan Moisés, qui'yaj nana ca'mii Diose rihaan so' gaa naá, tzaj ne sa' doj vaa nana ca'mii Diose cuno ní' yaj, ne ve'é uxrá doj cumán ní' nu' cavii nu' ca'anj, qui'yaj nana naca yo' adonj.

¹² Che'é se guun ya rá núj se vaa gaa i'na' núj nu' cavii nu' ca'anj, che'é dan niha' rá núj, ne ne na'aj núj a ma'. ¹³ Ne 'yaj núj ndaa vaa qui'yaj Moisés gaa naá ma'. Dan me se caráán so' yatzj rihaan so', che'é yan ne ca'vej rá so' ni'yaj nij yuvij israelitá rihaan so' daj guun quiti'inj chuguun rihaan so' a. ¹⁴ Dan me se ne quene'en nij so' daj vaa canicun' se chuguun rihaan Moisés ma'. 'Q se ne guun nucuaj nij so' xcaj nij so' cuentá a man adonj. Ne inanj danj vaa uún nij yuvij israelitá ndaa cuano nihánj, ne aráán rihaan nij so' gaa nayaa nij so' nana ca'mii Diose gaa naá, ne taj se 'yá' xcaj nij so' cuentá che'é nana yo' a man adonj. Inanj nij sí noco' man Jesucristó me sí uun nucuaj xcaj cuentá che'é nana yo' nanj ei. ¹⁵ Tzaj ne veé danj vaa ndaa cuano, ne ne guun nucuaj nij yuvij israelitá xcaj sa' nij so' cuentá gaa nayaa nij so' se-tucuanj Moisés ma'. Veé

danj aráán rihaan nij so' nanj á. ¹⁶ Ne gaa canicaj ní' noco' ní' man síi 'nij ra'a man ní', gaa ne x'néj yatzíj aráán rihaan ní', ne a'vee ruvi' sa' rihaan ní' ni'yaj ní' ei. ¹⁷ (Dan me se daj vaa ese Nimán Diose me síi 'nij ra'a man ní', ne dan me se rej yanj Nimán Diose me se vaa ya'núj rej yo' ei.) ¹⁸ Ne taj se aráán rihaan taran' ní' ma'. 'Q se uun nucuaj ní' ne'en ní' man síi 'nij ra'a man ní', se vaa ve'é uxrá vaa so', ne ase vaa so' ro', danj gaa uún ma'an ní', che'é se ni'yaj ní' man so' ei. Dan me se do' do' naqui'yaj sa' síi 'nij ra'a man ní' nimán ní', ne dan me se ne so' nimán ní', ne ase vaa ma'an so' ro', danj gaa taran' ní' uún adonj.

4

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nda' se ran' ndo'o nij tuvi' Pabló sayuun, tzaj ne uun nucuaj nij so' a'mii natáj nij so' se-nana Diose, qui'yaj Diose a

¹ Dan me se cunuu 'eéj rá Diose man núj, ne ca'ne' so' suun rihaan núj ca'mii natáj núj, ne che'é dan ne ri' rá núj ca'mii natáj núj se-nana Diose ma'. ² Tananj á 'o tanáj xco núj nu' nij rasuun na'aj chí'ii 'yaj yuve nii ei. Se cuhu'vi' núj quene'en yuvi' me 'yaj núj ma'. Se ca'mii núj nana tiha' yu'unj ma'. Se ca'mii ne núj che'é se-nana Diose ma'. Inanj nana ya ca'mii núj cunó cunudanj yuvi', ne xcaj ma'an nij yuvi' cuentá se vaa ya vaa nana a'mii núj, ne Diose me síi cunó nu' nana ca'mii núj nanj ei. ³ Tzaj ne sese nana yuve me nu' nana a'mii natáj núj, rá ta'aj nij yuvi', ne inanj nij síi chí'ii ca'anj rihaan sayuun me nij síi uun danj rá nanj ei. ⁴ Ne xa' nij so', tzaj ne ne amán rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó ma'. 'Q se caráán xréé nij so', qui'yaj síi chree síi noco' nij so' man, ne ne guun nucuaj nij so' xcaj nij so' cuentá che'é se-nana Jesucristó ma'. Ne ne'en nij so' se vaa sa' ndo'o vaa Jesucristó ma'. Ne xa' Jesucristó, tzaj ne ase vaa ma'an Diose vaa so' ni'yaj ní' man so' adonj.

⁵ Xa' núj, tzaj ne ne a'mii natáj núj che'é ma'an núj ma'. Inanj che'é Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' a'mii natáj núj, ne taj núj se vaa che'é se noco' ní' man so', che'é dan sji 'yaj suun rihaan soj me núj ei. ⁶ 'Q se Diose me síi cataj se vaa chuguun rihaan chumii, ne danj ca'mii Diose gaa naá uxrá gaa vaa rmi' rihaan chumii nihánj, gaa ne chuguun rihaan chumii nihánj, ne yaj me se chuguun nimán núj, qui'yaj uún Diose á. Che'é dan me guun nucuaj núj cataj xna'anj núj rihaan yuvi' se vaa sa' uxrá vaa Diose, ne sese cunó nij yuvi' se-nana Jesucristó, ne xcaj nij so' cuentá se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose adonj.

⁷ Dan me se nuu nu' rasuun sa' yo' nimán núj, tzaj ne ase vaa 'o xruj yo'óo niqúii uun

vaa núj, ne che'é dan ne'en ya ní' se vaa nu' se sa' nucuaj yo' 'na' 'yaj Diose ei. Ne nuvéé ma'an núj 'yaj veé 'na' se sa' yo' ma'. Diose me síi rqué se nucuaj man núj che'é rej ca'vee nata' núj se-nana so' adonj. ⁸ Dan me se me rej ma'an vaj núj me se 'yaj nii sayuun man núj, tzaj ne rqué Diose rej quinanii núj rihaan sayuun yo' a. Chu'vi' nimán núj, tzaj ne ne ri' nimán núj ma'. ⁹ Noco' uxrá yuvi' man núj che'é yan me rá nij so' go' nij so' man núj, tzaj ne ne tanáj Diose man núj ma'. 'Yaj ya nii sayuun man núj, tzaj ne ne avi' núj á ma'. ¹⁰ Niganj ne'en ya núj se vaa ase guun rá nii gaa ticavi' nii man Jesucristó ro', cunudanj me rá nii ticavi' nii man núj adonj. Che'é se ne cavi' núj, gaa ne caráya'anj uxrá nij yuvi' adonj. Ne xcaj nij yuvi' cuentá se vaa vaa i'na' núj che'é se 'nij Jesucristó nimán núj ne tumé so' man núj adonj. ¹¹ Dan me se vaa i'na' núj rihaan chumii nihánj, tzaj ne niganj ne'en núj se vaa ca'vee cavi' núj che'é se noco' núj man Jesucristó, ne ne'en yuvi' se vaa ca'vee cavi' núj, tzaj ne xcaj nij yuvi' cuentá se vaa vaa i'na' núj che'é se 'nij Jesucristó nimán núj ne racui ndo'o so' man núj adonj. ¹² Dan me se núj me se sji daj doj cavi' me núj, tzaj ne soj ro', tananj á yo' gaa i'na' nimán nij so' á.

¹³ No nana ca'mii 'o síi cane gaa naá rihaan danj Diose se vaa cataj so':

—Cuchumán raj ni'yaj 'unj man Diose, ne che'é dan ca'mij che'é so' a —taj yo' o síi cane gaa naá yo' a.

Ne ase vaa cuchumán rá síi cane gaa naá yo' ro', danj vaa amán rá núj, ne che'é dan a'mii núj che'é Diose, ¹⁴ che'é se ne'en núj se vaa Diose me síi qui'yaj cunuu i'na' uún Jesucristó sji 'nij ra'a man ní', ne che'é dan cunuu i'na' uún ma'an núj gaa Jesucristó, qui'yaj uún Diose, gaa ne canicun' núj rihaan Jesucristó, qui'yaj uún Diose, ne danj qui'yaj uún Diose che'é soj uún adonj. ¹⁵ 'Q se inanj che'é soj ran' núj nu' se vaa ran' núj, tzaj ne che'é se me rá núj nicaj que'eé soj se luj qui'yaj Diose, gaa ne guun rii doj ní' sji nago' gracia rihaan Diose, ne guun rii doj ní' sji ve'é a'mii che'é Diose adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nata' ndo'o nij tuvi' Pabló se-nana Diose, che'é se ne'en nij so' se vaa naru'vee Jesucristó rihaan nij so' a

¹⁶ Che'é dan se ca'ne' rá núj ma'. Dan me se núj me se daj doj cavi' nee man núj, tzaj ne daj á güii tananj á nahuun sca' doj nimán núj nanj ei. ¹⁷ Cuanó yaj me se vaa doj sayuun ran' núj, tzaj ne ra'yanj cachén nu' sayuun yo', ne che'é sayuun ro', ve'é uxrá cavi' núj nu' cavi' nu' ca'anj ei. ¹⁸ Che'é dan ne xcaj núj cuentá che'é nij rasuun ruvi' ni'yaj yuvi' ma'. 'Q se rasuun ruvi' ni'yaj yuvi' ro', vaa güii quinavij nu' rasuun yo', ne che'é dan inanj che'é nij rasuun ne ruvi'

ni'yaj yuvij cuano xcaj núj cuentá, che'é se rasuun cumañ nu' cavii nu' ca'anj me rasuun yo' adonj.

5

¹ Dan me se ne'en núj se vaa ase vaa 'o ve' mantá uta' uun nii 'o orá le'ej nii ne' doj orá a'néj nii mantá ro', vaa nee man núj, ne' yanj nee man núj gaa vaa i'na' núj rihaan chumij nihánj, tzaj ne' ne'en núj se vaa ca'vee navij nee man núj vaa güii, ne' asa' navij yo', gaa ne' rque Diose yo'ó nee naca cunuú núj, ne' daj chíhaa muj se quinavij nee naca yo' a ma'. Tananj a cayáan núj rej xta' nu' cavii nu' ca'anj adonj. ² 'O se aráj chej núj, che'é se me uxrá rá núj cunuú núj nee naca yo', nee qui'yaj Diose rej xta' che'é núj a. ³ Ne' nee naca yo' me caráan xráa núj, gaa ne' se gaa nanj gaa canj núj ei.

⁴ Dan me se nuú núj nee nga nihánj cuano, ne' che'é dan nanó rá núj, ne' aráj chej núj, che'é se na'vej rá núj caví' núj a man adonj. Dan me se na'vej rá núj tanáj núj nee nuu núj cuano, tzaj ne' me ndo'o rá núj cunuú núj nee naca yo', ne' veé dan me se nee man núj nee daj doj caví' nihánj ro', cunuú naca uún yo', ne' gaa i'na' yo' nu' cavii nu' ca'anj ei. ⁵ Ne' Diose me sí' 'yaj suun nimán núj yan ca'vee cunuú naca nee man núj vaa güii, ne' rque so' Nimán so' man núj, ne' che'é dan guun ya rá núj se vaa cunuú naca ya núj adonj. ⁶ Che'é dan niganj vaa nucuaj nimán núj, ne' dan me se ne'en núj se vaa gaa vaa nee man núj nihánj cuano ro', ne' taj vaj núj ne' rej xta' ga sí' 'nij ra'a man ní' ma'. ⁷ 'O se ataa quita'aa núj se vaa rque Diose rihaan núj, tzaj ne' amán rá núj ni'yaj núj man Diose se vaa ya vaa nana cataj xna'anj so' rihaan núj, ne' che'é dan uno núj rihaan so' nanj adonj. ⁸ Dan me se nari' nucuaj nimán núj, ne' uun rá núj se vaa cunaj uxrá gaa tanáj núj nee man núj, ne' ca'anj núj cayáan núj ga sí' 'nij ra'a man ní', ne' sa' doj cavii núj asa' qui'yaj núj danj adonj.

⁹ Che'é dan me ndo'o rá núj guun niha' rá sí' 'nij ra'a man ní' ni'yaj so' man núj á. Ca'vee se cayáan núj rihaan chumij nihánj, ca'vee se cayáan núj rej xta', tzaj ne' me rá núj guun niha' rá sí' 'nij ra'a man ní' ni'yaj so' man núj nanj adonj. ¹⁰ Ne'en núj se vaa vaa güii no' xcúun taran' ní' canicun' taran' ní' rihaan Jesucristó, ne' naqui'yaj cju so' che'é ní' a. Gaa ne' naru'vee Jesucristó rihaan ní' che'é se vaa qui'yaj ní' gaa vaa i'na' ní' rihaan chumij nihánj, ne' sese sa' qui'yaj ní', ne' se sa' naru'vee Jesucristó rihaan ní', ne' sese nij qui'yaj ní', ne' se nij quinicaj ní' nanj adonj.

¹¹ Chu'vi' núj che'é se ne'en núj se vaa qui'yaj sí' 'nij ra'a man ní' sayuun man nij sí' tumé cacun', ne' che'é dan nago' núj chrej nucuaj man yuvij canoco' nij yuvij man

so', ne' aj ne'en Diose daj vaa nimán núj a. Ne' guun ya rá 'unj se vaa xcaj ma'an nij soj cuentá daj vaa nimán núj nanj adonj. ¹² Nuveé che'e se me rá núj ca'mii núj nana sa' che'é ma'an núj me a'mii 'unj danj ma'. Maan se me rá núj guun nucuaj soj ca'mii nacaj soj ni'yaj soj man núj nanj adonj. 'O se nij sí' taj ri'yunj man núj me se inanj xcaj nij so' cuentá daj ruvi' yuvij ni'yaj nij so', tzaj ne' ne' acaj nij so' cuentá daj vaa nimán yuvij ma'. ¹³ Ca'vee se snúu rma'an núj rá nij so', tzaj ne' inanj che'é se noco' núj Diose me 'yaj núj ndaa vaa 'yaj núj, ne' ca'vee se nuvi' nana niha' nimán núj rá nij so', tzaj ne' inanj che'é se me rá núj racuj núj man soj me 'yaj núj ndaa vaa 'yaj núj adonj.

¹⁴ 'O se ne'en núj se vaa 'ee rá Jesucristó man cunudanj yuvij, ne' che'é dan 'o me rá núj cataj xna'anj núj rihaan yuvij che'é so' a. 'O se guun ya rá núj se vaa orún' Jesucristó me sí' cavi' che'é cunudanj yuvij, ne' che'é dan ase vaa sí' cavi' ro', danj vaa cunudanj nij yuvij noco' man so' ni'yaj nij so' chrej chí'ij a. ¹⁵ Ne' che'é se cunuú sa' nimán nij yuvij ro', che'é dan se guun rá nij yuvij se vaa vaa i'na' ní' yuvij rihaan chumij nihánj che'é yan qui'yaj suun nij yuvij che'é ma'an nij yuvij ma'. 'O se gaa i'na' nij so' che'é yan canoco' nij so' man Jesucristó, ne' Jesucristó me se so' me sí' cavi' che'é nij so', ne' cunuú i'na' uún so' che'é yan cavii sa' nij yuvij doj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa a'mii natáj nij tuvi' Pabló se vaa ca'vej rá yuvij tianii Diose man nij yuvij rihaan sayuun a

¹⁶ Che'é dan me ca'ne' rá núj ga suun acaj cuentá ndaa vaa ruvi' yuvij ni'yaj tuvi' yuvij á. Asij rque me se nanj yuvij me Jesucristó rá núj, ne' inanj xcaj núj cuentá ndaa vaa ruvi' so', tzaj ne' yaj me se ne' 'yaj núj danj a ma'. ¹⁷ Ne' che'é se cunuú sa' nimán núj, che'é dan ne'en núj se vaa me ma'an yuvij amán rá ni'yaj man Jesucristó ro', cunuú sa' nimán so', qui'yaj Diose á. Ne' sí' amán rá ro', se guun rá uún so' qui'yaj so' ndaa vaa qui'yaj so' gaa rque ma'. 'O se sí' acaj naca cuentá me so' adonj.

¹⁸ Ne' xa' nu' nihánj, tzaj ne' Diose me sí' 'yaj nu' nihánj che'é yuvij, ne' so' me sí' qui'yaj cunuú rcua'aan ní' ga ma'an so' che'é se vaa qui'yaj Jesucristó, ne' ca'ne' ma'an Diose suun rihaan núj cataj xna'anj núj rihaan yuvij se vaa ca'vee cunuú rcua'aan nij yuvij ga Diose adonj. ¹⁹ Dan me se ma'an Diose ca'née man Jesucristó rihaan chumij nihánj, ne' che'é se vaa qui'yaj Jesucristó ro', che'é dan ca'vee cunuú rcua'aan yuvij ga Diose, qui'yaj Diose, ne' tirí' Diose cuentá cacun' vaa rihaan nij yuvij a. Ne' Jesucristó me sí' rque

nana nihánj man núj cataj xna'anj núj nana nihánj rihaan yuvij, qui'yaj uún Diosé ei.

²⁰ Dan me se a'mii núj se-nana Jesucristó rihaan yuvij, ne ma'an Diosé rqué se-nana Diosé rihaan núj ca'mii núj che'é ma'an Diosé, ne che'é dan achíin ni'yaj ndo'o núj rihaan nij yuvij, ne a'mii núj nana nihánj rihaan nij yuvij a: "Cunqu rcua'aan nij soj ga Diosé ei." ²¹ A 'ó cacun' ne tumé Jesucristó ma'. Tzaj ne naraa Diosé nu' cacun' tumé ní' xráá ma'an Jesucristó, ne quiran' Jesucristó sayuun che'é cacun' yo', ne che'é dan ca'vee cunqu sa' ya ní' rihaan Diosé che'é se sij noco' man Jesucristó me ní' adonj." Yo' me nana a'mii natáj núj rihaan yuvij nanj adonj.

6

¹ Dan me se 'yaj suun núj suun ca'ne' Diosé rihaan núj, ne che'é dan taj xna'anj núj rihaan soj se vaa se quiri'ij yanj soj se luj qui'yaj Diosé che'é soj ma'. ² 'O se nana nihánj me nana ca'mii Diosé á:

—Maan güii cunó 'unj cachíin ni'yaj soj rihanj, ne güii dan me racuj 'unj man soj cavij sa' soj a —cataj Diosé gaa naá a.

Ne xcax soj cuentá se vaa cuano nihánj me güii cunuu 'ee rá Diosé man soj, ne cuano nihánj me güii ca'vee cavij sa' soj chuguanj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa tumé ndo'o nij tuvi' Pablo man ma'an nij so' daj 'yaj nij so' che'é yan cunq yuvij nana a'mii nij so' a

³ Ne tumé uxrá núj man núj che'é chrej sa', che'é se na'vej rá núj guun yanj soj rihaan chrej sa' a. Ne na'vej rá núj cataj soj se vaa nij vaa suun 'yaj suun núj rihaan Diosé uún a. ⁴⁻⁵ 'O se me rá núj ni'yaj soj man núj ne cataj soj se vaa ya ya sij 'yaj suun rihaan Diosé me núj, ne che'é dan a'vee se daj á ran' núj sayuun, tzaj ne vaa inaj nimán núj nanj adonj. Dan me se ran' núj sayuun, ne achiin rasuun man núj, ne chu'vi' nimán núj, ne o' nii cuxru' xráá núj, ne axrj' nii taga' man núj, ne nuu chre' nii caxrij yuvaa nii man núj, ne 'yaj suun ndo'o núj che'é se qui'yaj canaán núj cha núj, ne vaa güii narij ndo'o núj nej, ne vaa güii, ne ne vaa ya'núj rihaan núj cha núj, tzaj ne vaa inaj nimán núj, ne ne a'ne' rá núj a ma'. ⁶ Ne a'neé nimán núj qui'yaj suun núj rihaan Diosé, ne núj ro', ne uun yuvaa núj man tuvi' núj ma'. Tananj ve'é 'yaj núj rihaan tuvi' núj, ne noco' núj Nimán Diosé, ne ya ya 'ee rá núj man tuvi' núj adonj. ⁷ Nana ya a'mii núj, ne rqué Diosé se nucuaj man núj, ne cunuu sa' nimán núj rihaan Diosé, ne che'é dan a'vee unu' núj ga sí chree, ne tumé núj man núj se vaa se qui'yaj sí chree chi'ij man núj a. ⁸ Vaa yuvij a'mii sa' che'é núj, ne vaa yuvij a'mii nij che'é núj, ne vaa yuvij taj se vaa sí ne me núj, tzaj ne nana ya a'mii núj ei. ⁹ Ne

nuvi' se uun núj, taj uún nii, tzaj ne sij ne'en uxrá yuvij man me núj a. Ne taj uún nii se vaa daj doj cavi' núj, tzaj ne ne'en soj se vaa vaa nucuaj núj a. Ne ma'an Diosé 'yaj sayuun man núj che'é rej narj' núj cunq núj doj rihaan Diosé, tzaj ne ne avi' núj, 'yaj Diosé ma'. ¹⁰ Ne nanó rá núj che'é sayuun, tzaj ne niha' rá núj rihaan Diosé uún a. Ne sí níque me núj, tzaj ne avij sa' doj que'ee yuvij, 'yaj núj a. Ne taj si'yaj núj, tzaj ne cunudanj chumij nihánj me si'yaj núj a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me rá Pablo cunuu 'ee rá nij sí man Corinto ni'yaj nij so' man nij tuvi' Pablo a

¹¹ Dan me se nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj sij man chuman' Corinto daj vaa nimán núj a. Dan me se ne'en soj se vaa 'ee ndo'o rá núj man soj á. ¹² Nuveé che'é se vaa qui'yaj núj me nanó rá soj ma'. Maan che'é se ne nucuaj rá soj man núj ro', che'é dan nanó rá soj adonj. ¹³ Daj se uun rá nii ne'en nii ta'núí nii ro', danj vaa uun raj ne'enj man soj, ne che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa, ase vaa qui'yaj núj che'é soj ro', danj qui'yaj uún soj che'é núj, ne gaa nucuaj rá soj man núj á.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcúin ní' tanáj ní' chrej chi'ii, ne cunuu sa' nimán ní' rihaan Diosé a

¹⁴ Se guun guun tuvi' soj ga nij sí ne amán rá ni'yaj man Jesucristó ma'. Se guun qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj nij so' ma'. Asa' ca'vee cuyaán gaa rej ranga' ga rej rmi', rá soj ga. Che'é dan, asa' ca'vee guun tuvi' sí me rá qui'yaj sa' ga sí me rá qui'yaj cacun', rá soj ga. ¹⁵ Asa' ca'vee cuyaán gaa rá Jesucristó ga sí chree, rá soj ga. Ne ca'vee cuyaán gaa rá sí amán rá ni'yaj man Diosé ga sí na'vej rá cuchuman rá, rá soj na'. Taj ma'. ¹⁶ Ne xa' ní' sij noco' man Diosé, tzaj ne asa' ca'vee cunuu chre' ní' ga ya'anj cacój yuvij, rá soj ga. Xa' ya'anj cacój yuvij, tzaj ne ne vaa i'na' yo' ma'. Ne xa' Diosé, tzaj ne sí vaa i'na' me so', ne ne so' nimán ní' ei. 'O cuyaán vaa nana nihánj ga nana ca'mii Diosé gaa naá gaa cataj Diosé:

—Cayáan 'unj ga nij so', ne cachee 'unj ga nij so', ne guún 'unj Diosé noco' nij so', ne guun nij so' yuvij tumé 'unj man a —taj Diosé gaa naá che'é ní' sij noco' man so' a.

¹⁷ Ne cataj uún Diosé rihaan ní' sij noco' man so':

—Che'é dan guun yanj soj rihaan nij sí chi'ij yo', ne a 'ó se chi'ij se qui'yaj soj, gaa ne nacaj 'unj man soj, ¹⁸ ne guun Rej soj manj, ne guun soj ta'núj a. Veé danj síj nana cataj xna'anj 'unj sij 'nj ra'a man soj rihaan soj, ne sij guun nucuaj qui'yaj nu' nana nihánj mej adonj —taj uún Diosé rihaan ní' a.

7

¹ Dan me se nu' nana nihánj nana ca'mii ya Diose gaa naá ro', ca'mii Diose nana yo' rihaan ní', tinuj, nocoj. Che'é dan quirii yanj ní' man cunudanj se chi'ii qui'yaj ní' asjij rque do', man cunudanj se chi'ii man nimán ní' do', ne gaa kuj nimán ní' á. Ne naqui'yaj sa' inañj ní' nimán ní', che'é se uxrá aráj cochroj ní' rihaan Diose á.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun niha' rá Pabló cuno so' nana se vaa cuno nij síi man Corinto se-nana Pabló a

² Me rá núj ve'é ca'mii soj ga núj á. 'Q se a 'ó soj ne qui'yaj chi'ii núj man ma'. A 'ó soj ne tiha' yu'unj núj man ma'. ³ Dan me se nuveé che'e se me rá 'unj cutá' 'unj cacun' xrá soj me a'mij danj ma'. 'Q se aj cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa 'ee uxrá rá núj man soj, ne ca'vee se gaa i'na' ní' do', ca'vee se cavi' ní' do', tzaj ne yo' o gaa 'ee rá núj man soj nanj adonj. ⁴ Inañj nucuaj ndo'o rá 'unj ni'yaj 'unj man soj se vaa ve'é qui'yaj soj, ne niha' ndo'o rá 'unj ni'yaj 'unj man soj, ne nda' se sayuun ran' núj, tzaj ne uun niha' ndo'o raj adonj.

⁵ Dan me se ca'anj núj estadó Macedonia, tzaj ne taj se 'ya' cané sa' núj a ma'. 'Q se qui'yaj ndo'o nii sayuun man núj, ne vaa yuvii ca'mii cunu' ga núj, ne cucu'vi' ndo'o núj a. ⁶ Tzaj ne Diose me síi racuij ndo'o man nij síi ni'yanj nimán, ne dan me se racuij ndo'o Diose man núj se vaa ca'na' tinú' Titó rihaan núj, qui'yaj Diose, ne cunuu cuj rá núj, qui'yaj so' a. ⁷ Ne veé uún so' me síi cataj xna'anj rihaan núj se vaa guun niha' rá so' quene'en so' man soj, ne cataj xna'anj so' se vaa me ndo'o rá soj quene'en soj man núj do', se vaa nanó rá soj che'é síi qui'yaj cacun' 'nj sca'núj soj do', se vaa niha' rá soj ca'mii sa' soj che'é núj do', ne che'é dan doj a guun niha' raj adonj.

⁸ Dan me se nda' se quinanó rá soj, qui'yaj yanj cartá ca'néj, tzaj ne cunaj qui'yaj, raj ei. 'Q se quinanó rá soj che'é se cataj xna'anj 'unj che'é cacun' tumé soj, tzaj ne ne'én 'unj cuano se vaa ya quinanó rá soj doj güii, qui'yaj yanj cartá yo' chuguanj. Dan me se ne guun niha' raj gaa cachronj nana nucuaj yo' rihaan soj ma'. ⁹ Tzaj ne yaj me se guun niha' raj, ne nuveé che'e inañj se quinanó rá soj me guun niha' raj ma'. Che'é se tanáj soj cacun' tumé soj, ne canicaj nimán soj ro', che'é dan guun niha' raj adonj. 'Q se quinanó rá soj, ne canicaj nimán soj ndaa vaa me rá Diose qui'yaj soj, ne che'é dan ne quiran' soj sayuun, qui'yaj núj a ma'. Tananj a cavii sa' soj doj, qui'yaj núj adonj. ¹⁰ 'Q se sese quinanó rá ní' ndaa vaa me rá Diose qui'yaj ní', ne canicaj nimán ní', ne cavi' sa' ní', ne guun rá ní' se vaa sa' qui'yaj Diose che'é ní' adonj. Tzaj ne sese

quinanó rá ní' ndaa vaa nanó rá nij síi man rihaan chumii nihánj, ne quirii' nu' nimán ní' nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj. ¹¹ 'Q se xcaj soj cuentá se vaa ve'é ndo'o qui'yaj soj, che'é se quinanó rá soj che'é cacun' qui'yaj soj, qui'yaj Diose á. 'Q se cunaj ca'mii soj che'é nana ca'mii núj do', ne niha' rá soj ni'yaj soj cacun' tumé yuvii 'nij sca'núj soj do', caráj cochroj ndo'o soj ni'yaj soj Diose do', guun rá soj quene'en soj man núj do', guun niha' rá soj qui'yaj soj sayuun man síi qui'yaj cacun' do' a. Nu' nihánj qui'yaj soj, tihaan soj se vaa nuveé sij tumé cacun' me ma'an soj ma'. 'Q se síi sa' me soj nanj ei.

¹² Nuveé che'e síi tumé cacun' me qui'yáa 'unj yanj cartá yo' ma'. Nuveé che'e síi qui'yaj so' cacun' rihaan me qui'yáa 'unj yanj cartá yo' ma'. 'Q se qui'yáa 'unj yanj cartá yo' che'é se guun rá 'unj xcaj ma'an soj cuentá se vaa niha' rá ma'an soj cunó soj nana ca'mii núj rihaan soj, che'é se noco' nu' ní' man Diose adonj. ¹³ Ne che'é se vaa qui'yaj soj ro', che'é dan guun niha' rá núj nanj adonj.

Ne dan me se guun niha' rá núj che'é se cunuu cuj rá síi cu'naj Titó ne guun niha' rá so', qui'yaj soj a. ¹⁴ Dan me se ca'mii 'unj nana sa' rihaan síi cu'naj Titó che'é soj, ne quisij ya nu' nana ca'mii 'unj rihaan so' che'é soj vaa ei. Dan me se ya vaa nu' nana a'mii núj rihaan soj, ne ya vaa nana ca'mii núj rihaan Titó, ne che'é dan taj a yo'ó chrej na'aj nó rihaan 'unj ma'. ¹⁵ Ne nuu rá síi cu'naj Titó se vaa uxrá ve'é cuno soj nana cataj xna'anj so' rihaan soj, ne uxrá caráj cochroj soj rihaan so' asjij cuhi' so' rihaan soj, ne cucu'vi' so' caxrii yuvaa so' man soj a. Che'é dan uxrá doj 'ee rá so' man soj chuguanj. ¹⁶ Guun niha' rá 'unj, che'é se ca'vee gaa nucuaj yá yá 'unj man soj adonj.

8

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nij síi man Corinto, ne quirii' nij so' sa'anj rihaan nij síi man Jerusalén a

¹ Ne cataj xna'anj núj rihaan soj che'é se luj qui'yaj Diose che'é nij síi sa' noco' man Diose man estadó Macedonia, tinuj, nocoj. ² Dan me se quiran' uxrá nij so' sayuun, tzaj ne guun niha' uxrá rá nij so', ne nda' se síi niqé ndo'o me nij so', tzaj ne guun niha' rá nij so' quirii' nij so' sa'anj rihaan tinúu nij so' síi niqé a. Nda' rá se 'yaj síi ru'vee 'yaj nij so' nanj adonj.

³ Dan me se cavii raa ma'an nij so' rque nij so' nu' se vaa guun nucuaj nij so' rque nij so' ei. Nuveé sij quirii' sa'anj me nij so' vaa, tzaj ne quirii' nij so' noco' sa'anj adonj. ⁴ Ne cachín ni'yaj uxrá nij so' rihaan núj se vaa qui'yaj núj se ndo'o ca'vej núj qui'yaj nij so' ndaa vaa qui'yaj yo'ó tinúu ní' síi quirii'

sa'anj rihaan yo'ó nij sí sa' noco' man Diose,⁵ ne doj a qui'yaj nij so' rihaan se vaa me rá núj qui'yaj nij so' nanj chuguanj. Dan me se asino yaan guun rá nij so' qui'yaj nij so' nu' se vaa me rá sí 'nij ra'a man ní' qui'yaj nij so', gaa ne guun rá uún nij so' qui'yaj nij so' nu' se vaa me rá núj qui'yaj nij so', ne dan me se sa' uxrá cuno nij so' rihaan Diose nanj adonj.

⁶ Che'é dan cataj xna'anj núj rihaan sí cu'naj Titó se vaa cuchí' so' rihaan soj sij ne chuman' Corinto, ne cataj so' se vaa ase vaa qui'yaj nij sí man estadó Macedonia ro', danj gaa ca'vee qui'yaj ma'an nij so' uún, gaa ne quisij quirrii taran' soj sa'anj rihaan nij sí nique yo' ei. ⁷ Dan me se 'yaj suun ndo'o nij soj nu' suun sa' adonj. Tzaj ne soj me se veé danj sí nucuaj ndo'o rá man Jesucristó me soj do', sí a'mii sa' me soj do', sí avii raá me soj do', sí niha' rá qui'yaj suun me soj do', sí 'ee rá man núj me soj do' ei. Che'é dan guun soj sí rii ndo'o sa'anj rihaan tinúú á.

⁸ Se ca'ne' 'unj suun rihaan soj daj qui'yaj soj ma'. Maan se me rá 'unj xcaj 'unj cuentá sese ya ya 'ee rá soj tinúú soj ndaa vaa 'ee rá nij sí man Macedonia tinúú nij so' a. ⁹ 'Q se aj ne'en soj se vaa qui'yaj ndo'o Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' se luj che'é ní' á. Dan me se ru'vee ndo'o so' gaa cayáán so' rej xta', tzaj ne naqui'yaj nique so' man so' ne ca'na' so' rihaan chumij nihánj che'é ní', gaa ne che'é se danj qui'yaj so' ro', che'é dan cavii sa' doj ní' nanj adonj.

¹⁰ Maan se cataj xna'anj 'unj se vaa me raj qui'yaj soj á. Ne'en soj se vaa yo' cachén qui'yaj suun ndo'o soj, ne guun che'e soj racuj soj man nij sí nique, ne che'é dan cavii sa' soj doj, sese ¹¹ tinavij soj suun guun che'e soj ei. Dan me se ase vaa ya ya guun niha' rá soj racuj soj asij tacóo gaa guun che'e soj ro', veé danj guun rá soj tinavij soj nu' suun yo', ne racuj soj sa'anj guun nucuaj soj man nij sí nique ei. ¹² Sese ya ya rii nimán soj rque soj sa'anj yo', ne guun niha' rá Diose nacaq Diose sa'anj guun nucuaj soj rque soj a. Se cataj Diose rque soj doj sa'anj, sese se guun nucuaj soj qui'yaj soj danj ma'. ¹³ Nuveé che'e se me rá núj cunuq nique soj ne cunuq ru'vee yo'ó yuvij me a'mii núj danj ma'. 'Q se me rá núj cuyaán gaa nu' nij tinuj ní' adonj. ¹⁴ Maan se cuano nihánj ro', vaa ndo'o sa'anj rihaan soj, ne nique ndo'o yo'ó tinúú ní', ne che'é dan no xcuún soj racuj soj man nij so' ei. Ne xraj, ne cachijn sa'anj rihaan soj, ne sese vaa sa'anj rihaan yo'ó tinúú ní', ne racuj nij so' man soj, gaa ne cuyaán gaa nij tinuj ní' a. ¹⁵ Ne ase vaa nana nihánj ro', danj vaa nana no rihaan danj Diose che'é nij yuvij israelitá, taj yo': "Ne quinaj se chá rihaan sí vaa ndo'o se chá rihaan ma'. Tananj uún, ne

ne cachijn se chá rihaan sí vaa doj se chá rihaan ma'", taj nana yo' a.

¹⁶ Nago' uxrá núj graciá rihaan Diose, che'é se ase vaa me ndo'o rá núj racuj núj man soj ro', danj vaa guun ndo'o rá sí cu'naj Titó racuj so' man soj, qui'yaj Diose chuguanj. ¹⁷ Dan me se cuno so' nana cataj xna'anj núj rihaan so' se vaa ca'anj so' chíháán soj, tzaj ne guun niha' rá ma'an so' racuj so' man soj, ne che'é dan quirrii nimán so' ca'anj so', ne dan me se ca'anj so' chíháán soj a.

¹⁸ Ne cuchí' yo'ó tinúú ní' gá sí cu'naj Titó, ne yo'ó so' ro', me sí a'mii natáj ndo'o se nana Diose nana sa', ne che'é dan ve'é a'mii taran' nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó ni'yaj nij so' man so' ei. ¹⁹ Ne ca'ne' taran' nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó suun rihaan so' ca'anj so' gá núj racuj so' man núj tacuachén núj sa'anj yo' rihaan nij sí nique yo', gaa ne uxrá ve'é ca'mii yuvij che'é sí 'nij ra'a man ní', ne guun niha' doj rá ma'an núj qui'yaj suun núj suun yo' chuguanj. ²⁰ Tzaj ne na'vej rá núj cataj yuvij se vaa caxrj yuve núj ta'aj sa'anj ma'. ²¹ 'Q se nuchruj raá núj daj qui'yaj núj ne guun niha' rá sí 'nij ra'a man ní' ni'yaj so' man núj, ne guun niha' rá yuvij uún ni'yaj nij yuvij man núj adonj.

²² Ne ca'nej uún núj man yo'ó tinúú ní' gá roj so' á. Guun que'ee uxrá quene'en núj se vaa sij ya ya me rá qui'yaj suun me so', ne yaj ro', guun ya rá so' se vaa ya ya racuj soj man nij sí nique, ne che'é dan niha' doj rá so' qui'yaj suun so' che'é soj nanj adonj. ²³ Dan me se xa' tinú' Titó, tzaj ne sí 'yaj suun ga 'unj me so', 'yaj suun so' che'é ma'an soj, ne yavij roj tinúú ní' ro', sí cune' nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó cutumé sa'anj yo' me roj so', ne ve'é ca'mii yuvij che'é Jesucristó, qui'yaj roj so' nanj adonj. ²⁴ Che'é dan gaa 'ee rá soj man nij so', ne ve'é ndo'o qui'yaj soj gá nij so', gaa ne quisij ya 'unj nana ve'é ca'mii núj che'é soj rihaan nij so', ne quene'en taran' nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó daj qui'yaj soj ei.

9

¹ Taj che'é cataj xna'anj 'unj rihaan soj che'é sa'anj quirrii soj rihaan nij sí sa' noco' man Diose ma'. ² 'Q se aj ne'en 'unj se vaa guun niha' rá soj quirrii soj sa'anj rihaan nij so', ne ve'é ca'mii 'unj rihaan nij tinúú ní' sí man estadó Macedonia che'é soj, cataj 'unj: "Yo' cachén ro', guun che'e nij sí man estadó Acaya quirrii nij so' sa'anj rihaan nij sí sa' noco' man Diose adonj", taj 'unj che'é soj, gaa ne guun niha' doj rá que'ee nij so' quirrii ma'an nij so' sa'anj a.

³ Tzaj ne ca'nej 'unj nij tinúú ní' cuchí' nij so' rihaan soj, ne racuj nij so' man soj qui'yaj soj nu' se vaa cataj xna'anj 'unj che'é

soj rihaan nij síi man estadó Macedonia a. Me rá 'unj račujíj nij so' man soj naqui'yaj chre' soj sa'anj yo', gaa ne quisij ya nu' nana ca'mii núj che'é soj, raj a. ⁴'Q se sese cuchí' ta'aj nij síi man estadó Macedonia chiháán soj ga núj, ne sese xcáj nij so' cuentá se vaa taj vaj sa'anj nuu chre' qui'yaj soj, ne guun na'aj uxrá núj ei. Ne guun na'aj doj ma'an soj che'é nana ca'mii núj se vaa guun ya rá núj se vaa quiríj soj sa'anj adonj.

⁵ Che'é dan guun rá núj se vaa ca'nej núj man nij tinúú ní' cuchí' nij so' rihaan soj chuguanj. Dan me se asino yaan cuchí' nij tinúú ní' rihaan soj, ne račujíj nij so' man soj naqui'yaj chre' soj sa'anj yo', ne asa' cuchí' núj, gaa ne aj cunuu chre' sa'anj yo' a. 'Q se danj qui'yaj soj, gaa ne se gaa nanj guun rá nij síi man Macedonia se vaa na'vej rá soj qui'yaj soj se vaa cataj soj a. 'Q se quene'en nij so' se vaa ya me rá soj qui'yaj suun soj nu' suun yo' ei.

⁶ Dan me se ne'en soj se vaa síi unó doj tzin' 'núú ro', doj tan' quiríj so', ne síi unó nocqo uxrá 'núú ro', nocqo uxrá tan' quiríj so', ne ase vaa ran' síi unó 'núú ro', danj quirán' soj che'é sa'anj rque soj vaa adonj. ⁷Xcáj yo'q yo'q soj cuentá me daj sa'anj rque yo'q soj, ne se quinanó rá soj che'é sa'anj rque soj mei. Se cataj soj se vaa maan che'é se no xcúún soj rque soj sa'anj, che'é dan rque soj ma'. 'Q se síi niha' rá quiríj sa'anj rihaan tinúú ro', 'eé rá Diose man so' adonj. Che'é dan inanj sa'anj rii nimán soj ro', go' soj á. ⁸ Ne guun nucuaj Diose rque ndo'o Diose nu' se sa' man soj, ne ca'vee se me ma'an sayuun quirán' soj, tzaj ne niganj nıcaj soj nu' se cachıın man soj, ne guun nucuaj soj qui'yaj soj nu' suun sa' ca'ne' Diose rihaan soj chuguanj. ⁹ Ase vaa nana nihánj vaa nana no rihaan danj Diose, taj yo': "Síi niha' rá račujíj man nij síi niqúe ro', daj chihaa míj se quini'yón Diose se sa' qui'yaj so' a ma'", taj danj Diose a. ¹⁰ Dan me se Diose me síi rque 'núú rihaan síi unó naa, ne Diose me síi rque se chá rihaan síi na'aan rque, ne cavıı sa' uxrá nij tinúú ní' che'é se sa' qui'yaj soj, qui'yaj uún Diose ei. ¹¹ Ne me a' se sa' nıcaj soj, gaa ne guun niha' doj rá soj račujíj soj man tinúú ní', ne nago' tinúú ní' graciá rihaan Diose che'é se vaa rque soj sa'anj man núj taquachén núj rihaan nij so' ei.

¹² Ne xa' suun qui'yaj suun ní' che'é tinúú ní', tzaj ne nuveé inanj suun qui'yaj suun ní' yan caraa rque nij síi sa' nocq' man Diose me yo' ma'. 'Q se suun qui'yaj suun ní' yan nago' ndo'o yuvıı graciá rihaan Diose me suun yo' adonj. ¹³ Ne quene'en nij yuvıı se vaa ya uno soj se-nana Jesucristó nana sa' nocq' ní', ne quene'en nij yuvıı se vaa niha' rá soj rque soj sa'anj soj man nij síi sa' yanj chuman' Jerusalén do', man taran' nij tinúú

nı' do', ne che'é dan guun ya rá nij so' se vaa ya ya sıj nocq' man Diose me soj, ne ve'é uxrá ca'mii nij so' che'é Diose a. ¹⁴ Ne cunuu 'eé rá ma'an nij tinúú ní' man chuman' Jerusalén man soj, ne cachıın ni'yaj nij so' rihaan Diose che'é soj, che'é yan uxrá račujíj Diose man soj qui'yaj suun soj che'é nij so' nanj ei. ¹⁵ Nago' uxrá ní' graciá rihaan Diose che'é se ve'é uxrá qui'yaj Diose che'é ní', ne daj chihaa míj se guun nucuaj ní' cataj ní' nu' se vaa qui'yaj Diose che'é ní' a ma'.

10

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcúún nij síi man Corınto cunq' nij so' rihaan Pabló, ne se cunq' nij so' rihaan níj síi tiha' yu'unj a

¹ Xa' 'unj sıj cu'naj Pabló, tzaj ne me rá 'unj gaa 'unj ndaa rá se vaa ma'an Jesucristó adonj. Dan me se na'vej rá 'unj caxrıı yuvaa 'unj man soj ma'. Maan se ve'é inanj ca'mıj ga soj, raj a. Ne'en soj se vaa vaa yuvıı 'nij sca'núj soj taj se vaa ve'é uxrá a'mii 'unj rihaan soj gaa nicún' 'unj rihaan soj, tzaj ne axrıj yuvaa 'unj man soj gaa nicun' yanıj 'unj a. Danj tu'va man nij yuvıı yo', tzaj ne cuano nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj ² se vaa qui'yaj soj se ndo'o, ne se qui'yaj tuchi' soj cuman soj, ne asa' cuchí' 'unj, gaa ne se caxrıj yuvaa 'unj man soj man ruguanj. Ya quisij rá 'unj caxrıı yuvaa 'unj man nij síi taj se vaa inanj 'yaj núj se vaa me rá nee man núj qui'yaj núj nanj á. Tzaj ne taj che'é caxrıı yuvaa 'unj man ma'an soj, sese ve'é qui'yaj soj ma'.

³ Dan me se vaa i'na' nee man núj cuano, tzaj ne ne unu' ma'an nee man núj ga síi chree ma'. ⁴ Xa' se nucuaj núj, tzaj ne nuveé se nucuaj man rihaan chumiı nihánj me yo' ma'. 'Q se se nucuaj rque ma'an ya Diose man núj me yo' adonj. Che'é dan guun nucuaj núj qui'yaj canaán núj rihaan cunudanj nij síi me rá cunú' ga Diose, ne dan me se tırı' núj nana tiha' yu'unj nana avıı raq yuvıı, ⁵ ne tırı' núj nu' nana aráán chrej rihaan yuvıı cunq' nij yuvıı se-nana Diose, gaa ne guun rá nij yuvıı cunq' nij yuvıı rihaan Jesucristó, qui'yaj núj a. ⁶ Ne asa' cunq' ma'an soj rihaan Diose, ne guun nucuaj núj qui'yaj núj sayuun man cunudanj nij tuvi' soj síi na'vej rá cunq' rihaan Diose ei.

⁷ Dan me se nı'yaj sa' soj man núj, ne xcáj soj cuentá daj vaa núj, ne sese vaa yo'q tuvi' soj me rá se vaa ya ya nocq' so' man Jesucristó, ne xcáj so' cuentá se vaa ase vaa nocq' so' man Jesucristó ro', ta'nga' danj vaa nocq' ma'an núj uún man Jesucristó nanj adonj. ⁸ Dan me se ne'en soj se vaa ca'ne' síi 'nij ra'a man ní' suun rihanj, ne veé dan me se na'vej rá so' tırı' 'unj man soj ma'. 'Q se me rá so' cavıı sa' soj doj qui'yaj nanj adonj. Ne ca'vee se ve'é ca'mıj che'é suun

atá 'unj, tzaj ne se guun na'aj 'unj daj chihaa mǎj ma'. 'O se ma'an ya sǐ 'nij ra'a man ní ca'ne' suun rihanj se vaa ya nǒ xcúnj ca'nej suun rihaan soj se vaa naqui'yaj sa' soj doj nimán soj adonj.

⁹ Dan me se na'vej uxrá rá 'unj guun rá soj se vaa maan che'é se me rá 'unj tuchu'ví 'unj man soj me a'neé 'unj nij yanj cartá rihaan soj a mei. ¹⁰ 'O se ne'en soj se vaa cataj ta'aj nij sǐ 'nij sca'núj soj se vaa nda' se nana nucuaj achrón 'unj rihaan yanj cartá, tzaj ne gaa nicún' 'unj rihaan soj, ne ne guun nucaáa' 'unj ca'mii sca' 'unj rihaan soj, taj nij so' a. Maan se taj yu'vee nǒ nana a'mii 'unj rihaan soj gaa nicún' 'unj rihaan soj, taj nij so' a. ¹¹ Tzaj ne xcáj nij sǐ a'mii danj cuentá se vaa ase vaa nana achrón núj rihaan yanj cartá gaa nuvi' nǒ yáan ga soj ro', ta'nga' danj gaa suun qui'yaj suun núj asa' cuchi' núj rihaan soj adonj.

¹² Dan me se xa' nij sǐ a'mii danj, tzaj ne taj nij so' se vaa sa' uxrá vaa ma'an nij so', ne che'é dan se quisǐj rá núj cataj núj se vaa 'yaj nij so' ndaa vaa 'yaj ma'an núj a. 'O se ne'en núj se vaa nuveé sǐj acáj cuentá me nij so' ma'. 'O se ma'an nij so' taj se vaa cunudanj yuvij 'yaj tucuaán noco' nij so' ro', me sǐ sa', ne taj uún nij so' se vaa ma'an nij so' me sǐ sa' doj rihaan yo'ó nij yuvij noco' tucuaán noco' ma'an nij so', ne inanj danj tu'va nij so', ¹³ tzaj ne daj chihaa mǎj se ca'mii xta' núj ndaa vaa tu'va nij so' danj ma'. Maan se inanj che'é suun ca'ne' ma'an Diose rihaan ma'an núj me ca'mii núj a. Ne Diose me sǐ ca'ne' suun rihaan núj nata' núj se-nana Diose ndaa rihaan ma'an soj nanj adonj.

¹⁴ Dan me se ne 'anj núj qui'yaj suun núj rej na'vej rá Diose ca'anj núj ma'. 'O se me rá Diose cuchi' núj rihaan soj cataj xna'anj núj se-nana Jesucristó nana sa' rihaan soj, ne danj qui'yaj núj, ne asino núj me sǐ cataj xna'anj se-nana Jesucristó rihaan soj nanj adonj. ¹⁵ Dan me se se ca'mii xta' núj che'é se vaa qui'yaj yo'ó yuvij ma'. Se cataj núj se vaa ma'an núj me sǐ qui'yaj se vaa qui'yaj suun yo'ó yuvij ma'. Ne nǒ xcúún núj qui'yaj núj danj ma'. Maan se na'vij ndo'o núj se vaa cuchuman doj rá soj ni'yaj soj man Diose, gaa ne uxrá doj qui'yaj suun núj sca'núj soj, ndaa vaa me rá Diose qui'yaj núj, ¹⁶ gaa ne ndaa guun nucuaj núj cataj xna'anj núj se-nana Diose nana sa' rihaan nij yuvij man yo'ó chuman' gan' doj uún a. Tzaj ne taj che'é cataj núj se vaa ma'an núj me sǐ qui'yaj se vaa qui'yaj suun yo'ó so' a ma'.

¹⁷ 'O se sǐ me rá ca'mii sa' che'é ma'an ro', nǒ xcúún so' cataj so' se vaa sa' qui'yaj so' canoco' so' man sǐ 'nij ra'a man ní' ei. ¹⁸ 'O se sese cataj yo'ó so' se vaa ma'an so' qui'yaj sa', ne taj se 'yaj ma'. Tzaj ne sese cataj sǐ 'nij ra'a man ní' se vaa sa' qui'yaj so', ne ya sa' qui'yaj so' chuguanj.

11

¹ Me rá 'unj ca'vej rá soj ca'mii snuj 'unj doj rihaan soj ei. 'O se danj vaa ma'an, tzaj ne 'o se caraa x'naa soj doj chuguanj. Dan me se yo'ó danj qui'yaj soj nanj á. ² Dan me se ase vaa me ndo'o rá Diose cutumé Diose man soj ro', danj vaa me rá 'unj cutumé 'unj man soj ei. 'O se ase vaa yo'ó chana yaan taj cacun' tumé ro', danj vaa cunudanj nij soj rihaan 'unj, ne cataj 'unj rihaan Jesucristó se vaa ya nacaj so' man soj canoco' soj man orún' so', taj 'unj rihaan so' ei. ³ Tzaj ne chu'ví 'unj se vaa ase vaa tiha' yu'unj xcuáa man chana cu'naj Eva gaa naá ro', danj gaa tiha' yu'unj sǐ chree man soj, ne se guun nucuaj soj xcáj sa' soj cuentá, gaa ne tanáj xcǒ soj man nana sa' nari' soj gaa canoco' soj man Jesucristó, raj nanj adonj. ⁴ 'O se ca'vee se ca'na' me ma'an yo'ó so' rihaan soj, ne ca'vee se nata' so' yo'ó nana rihaan soj che'é Jesucristó, ne ca'vee se inǒ doj gaa se-nana so' ga se-nana núj, tzaj ne nuveé sǐj rihuun rá me soj a ma'. Ase ra'yanj tanáj xcǒ soj Nimán Diose canoco' soj yo'ó nana xee. ⁵ Taj che'é tiha' yu'unj nij sǐ ca'na' man soj ma'. 'O se sǐ sa' ndo'o me nij so', rá soj, ne apóstol cune' Jesucristó man me nij so', rá soj, tzaj ne nuveé sǐj sa' doj me nij so' rihaan 'unj, rá 'unj a ma'. ⁶ Nda' se ataa nari' sa' 'unj ca'mii nataj 'unj rihaan soj, tzaj ne aj ne'en soj se vaa sǐj avii raá mej, ne nu' se vaa qui'yaj núj ve'é qui'yaj núj, quene'en cunudanj soj nanj adonj.

⁷ Ne'en soj se vaa ne ca'nee 'unj sa'anj man soj gaa ca'mii nataj 'unj se-nana Diose nana sa' rihaan soj ma'. Ne dan me se nuu níqué 'unj doj, tzaj ne cavii sa' soj doj adonj. Che'é dan nij qui'yáa 'unj, rá soj na'. Cacun' me se vaa qui'yáa, rá soj na'. ⁸ Ne nicaj 'unj sa'anj rqué nij sǐ amán rá ni'yaj man Jesucristó sǐ man yo'ó chuman', ne cutún' 'unj sa'anj yo'ó guun nucaáa 'unj qui'yaj suun 'unj che'é soj nanj adonj. ⁹ Ne gaa cayáan 'unj ga soj, ne gaa cachiin rasuun man 'unj, ne a'ó rasuun ne cachinj 'unj man soj a ma'. Maan se nij tinúú ní' nij sǐ ca'na' estadó Macedonia ro', rqué nij so' nu' se vaa cachiin manj, ne dan me se ne caraa chrúú 'unj a doj rihaan soj a ma'. Dan me se veé danj qui'yáa rej rihaan, ne se caráj chrúú rihaan soj, raj man adonj.

¹⁰ Che'é se yanj Jesucristó ga 'unj, che'é dan ne'en soj se vaa ya vaa nana a'mii 'unj rihaan soj, ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa se guun daj chihaa mǎj cataj yuvij man estadó man soj se vaa quita'aj se-sa'anj soj ma'. ¹¹ Me che'é tu'vaj danj, rá soj ga. Danj tu'vaj che'é se ne 'ee raj man soj, rá soj na'. Taj ma'. 'O se Diose me sǐ ne'en se vaa ya ya 'ee rá 'unj man soj ei.

¹² Tzaj ne ne'en soj se vaa me rá yo'ó nij so' cataj nij so' se vaa 'o cuyaan vaa se 'yaj núj

ga se 'yaj nij so', ne che'é dan ase vaa 'yaá 'unj cuano ro', ta'nga' danj qui'yáá 'unj xraj, ne se ca'néj 'unj sa'anj man soj ma'. Ne se ca'vee cataj nij so' se vaa 'o cuyaan 'yaj nij so' ga nuj a ma'. ¹³ Dan me se taj nij so' se vaa me nij so' apóstol cune! Jesucristó man nata' se-nana so', tzaj ne a'mii ne nij so', ne dan me se 'yaj suun nij so' rihaan soj, tzaj ne tiha' yu'unj nij so' man soj nanj adonj. Ne ase vaa apóstol cune! Jesucristó man ro', danj vaa nij so' rihaan soj a. ¹⁴ Tzaj ne taj se 'yaj sese cuchumán rá soj ni'yaj soj man nij so' ma'. 'Q se ma'an sít chree cu'naj Satanás naqui'yaj ino man, ne naqui'yaj sít chree yo' man yo' yo' se-mozó Diose chuguun ndo'o, ne tiha' yu'unj so' man soj nanj adonj. ¹⁵ Ne ase vaa 'yaj sít chree ro', danj 'yaj uún nij so' a. Che'é dan, nuveé se ya'anj tiha' me yo', sese ne'en nij sít 'yaj suun che'é sít cu'naj Satanás qui'yaj nij so' danj a ma'. Ca'vee natuná nij so' man ma'an nij so' guun nij so' sít 'yaj suun che'é rej cunuú sa' nimán yuvij ei. Tzaj ne che'é se 'yaj ndo'o nij so' sayuun ro', che'é dan uxrá quirán' nij so' sayuun nu' cavii nu' ca'anj adonj.

¹⁶ Dan me se cataj xna'anj uún 'unj rihaan soj se vaa se guun cataj soj se vaa sij snúú mé 'unj ma'. Ca'vee se sij snúú ya ya mé 'unj rá soj, tzaj ne ve'é nacaj soj manj, ne ve'é cunó soj nana ca'mij, ne ca'mii xta' 'unj doj che'é ma'anj nda ase vaa 'yaj yo'ó nij so' ei. ¹⁷ (Nuveé nana rqueé sít 'nij ra'a man ní' rihaan 'unj me nana nihánj nana ca'mii 'unj rihaan soj cuano ma'. Tananj che'é se snúú rma'anj, don ca'mii 'unj nana nihánj rihaan soj nanj ei.) ¹⁸ Dan me se che'é se que'ee yuvij a'mii xta' che'é se vaa qui'yaj ma'an nij so' ro', che'é dan ca'mii xta' ma'an 'unj doj rihaan soj gaa ei. ¹⁹ 'Q se ne'en 'unj se vaa sít avii ndo'o raq me soj, rá ma'an soj, ne che'é dan ne ne'en soj se vaa sij snúú me nij sít ca'na' rihaan soj, ne che'é dan niha' rá soj ve'é cunó soj rihaan nij so' a. ²⁰ Ne nda' se rii ta'nga' ndo'o nij so' rihaan soj do', nda' se a'néj nij so' nu' si'yaj soj do', nda' se tiha' yu'unj nij so' man soj do', nda' se sa' doj vaa nij so' rihaan soj rá nij so' do', nda' se ase vaa sít oxro xruú soj vaa nij so' do', tzaj ne ve'é uno soj rihaan nij so' á. ²¹ Che'é dan guun na'aj nuj doj tzin' rihaan soj, che'é se ne guun nucuaj nuj qui'yaj nuj se nij yo' rihaan soj a mei. 'Q se che'é se ne quisij rá nuj qui'yaj quij nuj ro', che'é dan sa' doj vaa yo'ó nij so', rá soj asanj.

Ne nda' se nana snuj me nana nihánj, tzaj ne ase vaa quisij rá nij so' ca'mii xta' nij so' ro', danj gaa quisij rá ma'anj ca'mii xta' ma'anj rihaan soj ei. ²² Dan me se yuvij israelitá me nij so', taj nij so' na'. 'Q se veé danj sij israelitá me ma'anj uún nanj á. Noco' xna'anj tuvi' nij so' ga sít cu'naj Abraham sít cane gaa naá, taj nij so' na'.

'Q se veé danj sij noco' xna'anj tuvi' ga so' mej uún nanj ei. ²³ 'Yaj suun nij so' che'é Jesucristó, taj nij so' na'. 'Q se veé danj qui'yaj suun gaa 'unj do', nanj á. 'Q se nihánj me nana snuj cataj 'unj rihaan soj se vaa 'unj me sít 'yaj suun doj che'é Jesucristó rihaan nij so' nanj ei. Dan me se 'unj nihánj ro', me sít qui'nij doj taga' che'é Jesucristó rihaan nij so' do', uxrá go' nii cuartá xráá 'unj che'é Jesucristó do', que'ee güii daj doj se cavi' 'unj che'é Jesucristó do', ²⁴ quisij 'un' ya quita'aa nij sít uun chij rihaan nij yuvij israelitá manj, ne ico xnu' ca'anj ya go' nij so' cuartá xrá a. ²⁵ Va'nuj go' nii chruun xrá a. Ne yuun go' nii yahij manj a. Quisij va'nuj quiri' rihoo vaj 'unj rihaan na ya'anj, ne ca'anj cunuú rihoo yo' rque na ya'anj, ne 'o güii 'o yan' quitaá 'unj rihaan na ya'anj cunuú ndo'o ya a. ²⁶ Dan me se aj cachéé ndo'oj nu' nij chrej, ne vaa ndo'o sayuun quirán' 'unj rihaan chráá do', che'é sít ituú do', che'é nij sít israelitá ne noco' man Jesucristó do', che'é nij sít yanj do', che'é yuvij yanj chuman' do', che'é nij yuvij yanj quij do', che'é na ya'anj do', che'é sít tiha' yu'unj manj se vaa tinú me nij so' do' á.

²⁷ Dan me se aj suun ndo'o quirán' 'unj rihaan nij sayuun, ne que'ee yan' ne ca'vee cotoj, ne ta'aj güii me se quina'aa ndo'o rquej, ne yo'ó ta'aj güii canacoó ndo'oj na, ne quisij que'ee ndo'o ne quirij chraa chaj, ne ta'aj güii me se go' ndo'o ya nuvij xrá, ne yo'ó ta'aj güii me se ne quirí' yá 'unj yatzíj caráan xráá 'unj uún, ne dan me se vaa canj yá 'unj nda' rasuun nanj á. ²⁸ Tzaj ne se ca'mii 'unj che'é yo'ó sayuun quirán' 'unj a ma'. Maan se nihánj nanó rá 'unj che'é cunudanj nij sít amán rá ni'yaj man Jesucristó man 'o' o' human' a. ²⁹ Sese ne nucuaj nimán yo'q tinúú ní', ne ase vaa ran' nimán so' ro', danj ran' nimanj, ne sese qui'yaj yo'q tinúú ní' cacun', ne uun na'aj uxrá ma'anj adonj.

³⁰ Dan me se, sese me rá soj ca'mii xta' 'unj, tzaj ne inanj cataj xna'anj yaj se vaa ne guun nucuaj ma'anj qui'yaj suun ma'anj a ma'. ³¹ Diose Rej Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' ro', ne'en se vaa a'mii yá 'unj, ne ve'é uxrá ca'mii ní' che'é so' nu' cavii nu' ca'anj nanj ei. ³² Gaa ca'anj 'unj chuman' cu'naj Damasco ro', ne sít nicaj suun 'yaj suun che'é rey cu'naj Aretas ro', caráan so' rej atúj yuvij chuman', che'é yan guun rá so' quita'aa so' manj, ³³ tzaj ne na'nú nij tuvi' 'unj yo'q ta'yaa nii taj chraan nicun' nu' anicaj tu'va chuman' yo', ne ca'néé nij so' rá 'o scaa manj, ne tinanj nij so' rej xe' manj, ne dan me se curihanj 'unj chuman' yo', ne quinaniú 'unj rihaan sít nicaj suun yo' ei.

12

¹ Dan me se taj a doj se quirij' ní' che'é yán ca'mii sa' ní' che'é ma'an ní', tzaj ne nihánj me ca'mii 'unj che'é doj rasuun curuvi' rihanj ei. Ne cataj xna'anj 'unj che'é se vaa tihaan sí' 'nij ra'a man ní' rihanj a. ² Dan me se ne'enj man 'o sí' amán ndo'o rá ni'yaj man sí' 'nij ra'a man ní' ei. Ne quisj xca'anj yo' nicaj Diose man so', ca'anj so' rej xta', qui'yaj Diose, ne ndaa va'núj xta' cavii so' ca'anj so' ei. Dan me se ma'anj me yo' ei. Tzaj ne ne ne'enj sese inanj nimanj cavii ní', ase nu' nee manj cavii ca'anj ní', ne ne'en uxraj ma'. Orún' Diose me sí' ne'en daj vaa 'unj gaa cavii 'unj ca'anj 'unj a. ³⁻⁴ Ne ne'én 'unj se vaa cavii 'unj ndaa rej sa' ndo'o yanj ma'an Diose, qui'yaj Diose, ne cunó 'unj nana sa' ndo'o nana ne nó xcúún yuvii ca'mii yuvii a. Tzaj ne ne ne'enj sese inanj nimanj cavii ca'anj ní', ase nu' nee manj cavii ca'anj ní', ne ne'en yaj a mei. Orún' Diose me sí' ne'en daj vaa 'unj gaa cavii 'unj ca'anj 'unj ei.

⁵ Dan me se ve'é ca'mij che'é se vaa quiranj nda' rasuun, tzaj ne se ca'mij che'é se vaa qui'yáj danj ma'. Maan se inanj cataj xna'anj 'unj se vaa nuveé 'o sí' sca' mej ma'. ⁶ Dan me se ca'vee se ve'é ca'mij che'é ma'anj, tzaj ne se ca'mii snuj 'unj ma'. 'O se nana ya ca'mij á. Dan me se me rá 'unj xcáj yuvii cuentá che'é inanj daj vaa 'yáá 'unj ni'yaj nij so' do', che'é inanj nana a'mii 'unj uno nij so' do', gaa ne ca'vee xcáj sa' nij yuvii cuentá daj sij mé 'unj á. Tzaj ne taj che'é cataj xna'anj 'unj yo'ó nana rihaan nij yuvii a mei. Che'é dan se cataj xna'anj 'unj ⁷ che'é cunudanj nij nana tihaan naca Diose rihanj a mei.

Dan me se ne ca'vej rá Diose ca'mii xta' 'unj ma'. Che'é dan ca'vej Diose qui'yaj sí' chree cu'naj Satanás sayuun man nee manj, che'é rej se guun rá 'unj se vaa sij sa' ndo'o mej a. ⁸ Ne quisj va'núj ya cachíin ni'yáá 'unj rihaan sí' 'nij ra'a man ní' se vaa ca'nee so' sayuun yo' rihanj a. ⁹ Tzaj ne 'o se cataj so' rihanj a:

—Ma'anj racujj mán so', ne cavii sa' so' á. Che'é dan se ca'néj 'unj sayuun yo' rihaan so' ma'. 'O se che'é se vaa ninaj nee mán so' ro', che'é dan guun nucaáá 'unj racujj 'unj mán so' qui'yaj suun so' adonj —taj sí' 'nij ra'a man ní' rihanj a.

Che'é dan guun niha' rá 'unj cataj xna'anj 'unj se vaa ninaj 'unj, ne guun nucaj Jesucristó racujj so' manj qui'yaj sunj a. ¹⁰ Dan me se che'é se ninaj 'unj do', che'é se uun na'aj 'unj do', che'é se rán' 'unj sayuun do', che'é se 'yaj ndo'o nii sayuun manj do', che'é nu' se rán' 'unj che'é Jesucristó do', che'é dan guun niha' ndo'o raj chuguanj. 'O se che'é se sí' ninaj mej ro', che'é dan guun nucaáj qui'yaj sunj nanj adonj.

¹¹ Dan me se nda' rá se tu'va 'o sí' snúú tu'vaj, tzaj ne ma'an soj qui'yaj don tu'vaj danj ca'mii snuj 'unj doj ei. 'O se ma'an soj me sí' nó xcúún cataj se vaa sa' 'yáj ei. Nda' se taj yu'vee nó 'unj, tzaj ne nuveé sij sa' doj me yo'ó nij so' rihanj ma'. Dan me se sij sa' uxrá me nij so', ne ma'an nij apóstol cune' ya ma'an Jesucristó me nij so', rá soj, tzaj ne nuveé sij sa' doj me nij so' rihanj ma'. ¹² 'O se 'unj me se suun sa' nocoo ya qui'yáj ni'yaj soj, ne suun sa' nocoo 'yaj nij apóstol cune' Jesucristó man me suun sa' qui'yáj ni'yaj soj, ne dan me se naqui'yaj naj ndo'o 'unj nimanj, ne ne ca'ne' raj ga suun 'yaj suun sa' nocoo yo' ma'. ¹³ 'O se caraa x'naa soj doj rihanj sese nij ca'mij rá soj ei. Xa' 'unj, tzaj ne a doj ne naqui'yaj yanj 'unj man soj ma'. 'O se orún' rasuun me naqui'yaj yanj 'unj adonj. Ne ca'vej ya raj naqui'yaj chrúj rihaan soj ma'. Tzaj ne sese nij qui'yáj ne cachinj 'unj sa'anj rihaan soj, rá soj, ne caraa x'naa soj ei.

¹⁴ Dan me se aj qui'yaj chuvii uún 'unj cuchí' 'unj rihaan soj, gaa ne quisij va'núj cuchí' 'unj rihaan soj, ne asa' cuchí' 'unj rej man soj, ne se ca'néj 'unj rasuun man soj ma'. Maan se me raj cunó sa' ma'an soj rihanj ei. Dan me se ase vaa ta'nij vaa soj rihanj, ne ne nó xcúún xnii caraa sa' xnii rasuun che'é rej xnii ma'. 'O se maan rej xnii nó xcúún caraa sa' rasuun che'é ta'nij so' adonj. ¹⁵ Guun niha' rá 'unj cutun' 'unj sa'anj che'é nimán soj, ne ndaa nimán yá 'unj me raj qui'yaj sunj che'é nimán soj chuguanj. Dan me se che'é se 'ee raj man soj, ne doj a rá soj chihá'. Me che'é 'yaj soj danj ga. ¹⁶ Dan me se ne ca'nee 'unj rasuun man soj ma'. Tzaj ne vaa yuvii cataj se vaa tiha' yo'unj uxrá 'unj man soj, ¹⁷ ne cataj nij yuvii se vaa ca'neé 'unj yo'ó so' cuchí' so' rihaan soj, ne racujj yo'ó so' manj tiha' yo'unj núj man soj, ne ca'néj núj rasuun rihaan soj, cataj nij yuvii adonj. ¹⁸ Dan me se ya cataj xna'anj 'unj rihaan sí' cu'naj Titó se vaa cuchí' so' rihaan soj, ne ca'neé 'unj yo'ó tinúú ní' ca'anj ga so' á. Tiha' yo'unj sí' cu'naj Titó man soj na'. Taj ma'. 'O se veé orún' Nimán Diose noco' núj ga sí' cu'naj Titó, ne cuyaan qui'yaj sí' cu'naj Titó ga 'unj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me rá Pabló tanáj nij sí' man Corinto chrej chí'ii, ne se canó xcúún Pabló qui'yaj so' sayuun man nij sí' tumé cacun' a

¹⁹ Dan me se che'é se chu'vi' ndo'o núj se vaa cuta' soj cacun' xráá núj me se ca'mii ndo'o núj nu' nana nihánj, rá soj na'. Taj ma'. 'O se ne'en Diose daj a'mii núj, ne che'é se sij noco' man Jesucristó me núj, ne ca'mii núj nu' nana nihánj che'é se 'ee rá núj man soj, ne me rá núj narí' sa' soj canoco' soj

man Diose, tinuj, nocoj. ²⁰ 'Q se chu'ví' 'unj doj tzin' se vaa cuchí' 'unj chiháán soj ne quene'enj se vaa ne 'yaj soj ndaa vaa no xcúún soj qui'yaj soj, ne cataj soj se vaa ne 'yáá 'unj ndaa vaa me rá soj qui'yáá 'unj a. Chu'ví' 'unj se vaa quene'én 'unj se vaa guun yuvaa soj rihaan tinúú soj do', se vaa guun xcój ruvaa rá soj ni'yaj soj tinúú soj do', se vaa caxrii yuvaa soj man tinúú soj do', se vaa cuxra' ta'aj soj man ma'an soj ne guun rá soj cunu' soj do', se vaa nano soj cuentó ne che'é tinúú soj do', se vaa ca'mii xtá' soj do', se vaa gaa sayuun sca'núj soj do' chuguanj. ²¹ Dan me se chu'ví' uún 'unj se vaa asa' cuchí' 'unj rihaan soj, ne guun na'aj ndo'o 'unj qui'yaj Diose che'é soj, ne quinano ndo'o rá 'unj che'é que'ee nij tinúú ní' nij sít tumé cacun', che'é se na'vej rá nij so' tánáj nij so' cacun' ne cunu sa' nimán nij so' a. 'Q se yo'q cutumé nij so' cacun' se vaa nij ndo'o 'yaj nij so' do', se vaa 'yaj nij so' cacun' ga yo'ó chana do', nanj ei.

13

¹ Dan me se cuchí' uún 'unj, ne quisij va'nuj cuchí' 'unj rihaan soj, ne sese vaa yo'q tinúú soj sít tumé cacun', ne sese canicun' vj sít quene'en do', sese canicun' va'nuj sít quene'en do', ne quirí' so' sayuun nanj á. ² Gaa quisij vj cuchí' 'unj rihaan soj, ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sese cuchí' uún 'unj rihaan soj, ne se caráj x'naj quene'enj man sít qui'yaj cacun' ma'. Ne cuano nihánj me se nuví' 'unj ne rej man soj, tzaj ne cataj xna'anj uún 'unj rihaan soj se vaa ya ya qui'yáá 'unj sayuun man cunudanj nij sít tumé cacun' yo' ei. ³ 'Q se ca'vee don ma'an soj me rá quene'en sese ya ya Jesucristó me sít rqué nana a'mii 'unj rihaan soj ei. Xa' Jesucristó, tzaj ne nuveé sij ninaj me so' rihaan soj ma'. 'Q se sij guun nucuaj ndo'o tumé man soj me Jesucristó ei. ⁴ Dan me se ca'vej rá Jesucristó guun nucuaj doj yuvi rihaan so', ne cachrón nii man so' rihaan rcutze, tzaj ne guun nucuaj so' cunu i'na' uún so', qui'yaj Diose, ne che'é se noco' núj man Jesucristó ro', che'é dan ase vaa sít ninaj vaa ma'an núj rihaan chumij nihánj, tzaj ne Diose ro', me sít rque se nucuaj man núj, gaa ne guun nucuaj núj ga Jesucristó qui'yaj suun núj ga nij soj nanj adonj.

⁵ Xcaj ma'an soj cuentá sese ya ya noco' soj se-tucuanj Jesucristó ei. Ne'en soj se vaa yanj Jesucristó ga soj na'. Ase ne ne'en soj xa'. Ya ne Jesucristó ga soj, sese nuveé sij tiha' yu'unj me soj chuguanj. ⁶ 'Q se amán ya raj, ne me raj quene'en soj se vaa nuveé sij tiha' yu'unj me núj man chuguanj. ⁷ 'Q se achíín ni'yaj núj rihaan Diose se vaa a 'ó se chí'ii se qui'yaj soj mei. Nuveé che'e se me rá núj cataj yuvi se vaa sa' qui'yaj núj me

achíín ni'yaj núj danj ma'. 'Q se che'é se me rá núj qui'yaj sa' inanj soj, che'é dan achíín ni'yaj núj danj rihaan Diose ei. Ca'vee se cataj yuvi se vaa sít tiha' yu'unj me ma'an núj, tzaj ne yo'q qui'yaj sa' soj ei. ⁸ 'Q se se guun nucuaj núj tiha' yu'unj núj man Diose daj vaa nimán 'o 'o ni' ma'. Maan se inanj a tananj rquee núj ca'mii núj nana ya che'é 'o 'o ni' a. ⁹ Ne ca'vee se nuveé sij nucuaj me núj, tzaj ne uun niha' rá núj che'é se sij nucuaj me soj, ne achíín ni'yaj núj rihaan Diose se vaa rque Diose nu' se vaa achiin man soj, gaa ne qui'yaj suun soj che'é so' a. ¹⁰ Che'é dan cuano nihánj me se cachrón 'unj nana nihánj rihaan yanj cartá naya soj a. Dan me se nda' se nuví' 'unj yáán ga soj cuano, tzaj ne cachrón 'unj nana nihánj, gaa ne güii cuchí' 'unj rihaan soj me se gaa suun rihanj qui'yaj ndo'oj sayuun man soj a. Dan me se ca'ne' sít 'nij ra'a man ní' suun rihanj cutumej man soj, ne dan me se na'vej rá so' quirí' soj qui'yaj ma'. 'Q se me rá so' racuaj 'unj man soj yan canoco' sa' soj man so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa a'néé nij tuvi' Pablo saludó rihaan nij sít man Corinto a

¹¹ Ne vaa doj nana me raj cataj xna'anj 'unj rihaan soj, tinuj, nocoj. Dan me se gaa niha' nimán soj ei. Racuaj soj nana sa' man tinúú soj yan guun nucuaj soj canoco' soj man Diose á. Se guun cano tuvi' soj ga tuvi' soj ma'. 'Q se cuyaan gaa nimán soj ga tuvi' soj ei. Ne cayáán Diose ga soj ei. 'Q se Diose me sít 'yaj nuu 'ee rá ní' tinúú ní', ne vaa xej nimán ní', 'yaj Diose a. ¹² Ne gaa nari' tuvi' soj ga tinúú soj, ne uxrá ve'é ca'mii soj ga tinúú soj ei. Danj me rá Diose qui'yaj soj chuguanj. ¹³ Ve'é cayáán nij soj, rá cunudanj nij sít sa' rihaan Diose ei. ¹⁴ Dan me se me rá núj qui'yaj ndo'o Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' se luj che'é cunudanj soj, ne me rá núj gaa 'ee rá Diose ni'yaj Diose man cunudanj soj, ne me rá núj ve'é ca'mii cunudanj soj ga tinúú soj qui'yaj Nimán Diose nanj adonj.

Nihánj me 'o yanj cartá qui'yaj síí cu'naj Pabló ca'néé so' rihaan nij yuvii noco' man Diose yanj estadó cu'naj Galacia a

¹ Síí cu'naj Pabló mej, ne dan me se gaa cavi' Jesucristó, ne cunuu i'na' uún so', qui'yaj Diose, ne Jesucristó do', Rej ní Diose do', me roj síí cune' mán 'unj guún 'unj apóstol nata' se-nana Jesucristó rihaan cunudanj nij yuvii man rihaan chumij a. Nuveé inanj yuvii me síí cune' mán 'unj ma'. Ma'an ya Diose cune' mán 'unj adonj. ² Dan me se taran' nij tinúú ní' síí ne ga 'unj ro', 'yaj yanj cartá nihánj ga 'unj, ne ca'nej núj yanj nihánj rihaan nij soj sij amán rá ni'yaj man Jesucristó sij yanj nij chuman' naj rihaan estadó Galacia a. ³ Dan me se me rá núj qui'yaj Rej ní' Diose qui'yaj Jesucristó sij 'nj ra'a man ní' qui'yaj ndo'o se luj che'é nij soj, ne me rá núj gaa xej nimán soj qui'yaj roj so' adonj. ⁴ Dan me se chi'ij vaa nimán yuvii man rihaan chumij nihánj cuano, ne me rá Rej ní' Diose quinanj ní' rihaan sayuun quiran' nij yuvii man rihaan chumij nihánj, ne che'é dan ca'vej Jesucristó sij 'nj ra'a man ní' cavi' ya ma'an so' che'é cacun' tumé ní' adonj. ⁵ Sa' uxrá vaa 'yaj Diose, cataj ní' nu' cavi' nu' ca'anj a. Veé danj gaa ya ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se canoco' ní' yo'ó nana ma'. Maan se inanj se-nana Jesucristó canoco' ní' a

⁶ Ne ne'en uxraj me che'é me rá nij soj tanáj ra'yanj soj man Diose ne canoco' soj yo'ó nana ma'. Ne'en soj se vaa qui'yaj ndo'o Jesucristó se luj che'é soj, ne che'é dan canacúun ma'an Diose man soj canoco' soj man so', ne me che'é me rá soj tanáj soj man Diose ga. ⁷ Nuveé se vaa yo'ó se-tucuanj Diose ma'. Maan se vaa nij síí me rá naqui'yaj ino se-tucuanj Jesucristó chuguanj. Tzaj ne inanj se-nana Diose nana cataj xna'anj núj rihaan soj che'é Jesucristó me nana sa' adonj. ⁸ Che'é dan se ca'vej rá soj nata' yuvii yo'ó nana naça rihaan soj mei. 'Q se inanj nana nata' núj rihaan soj asij rque ro', cuchuman' rá soj ei. Dan me se ca'vee se ndaa ma'an núj do', ca'vee se ndaa 'o se-mozó Diose nanij rej xta' do', nata' yo'ó nana naça rihaan soj, tzaj ne yo'ó guun ya rá soj se vaa quiran' ndo'o síí a'mii yo'ó nana yo' sayuun qui'yaj Diose á. 'Q se taj síí no xcuún natuna se-nana Diose ma'. ⁹ Dan me se aj cataj xna'anj núj rihaan soj, ne cuano nihánj me cataj xna'anj uún 'unj rihaan soj, se vaa sese ino gaa nana nata' yo'ó so' rihaan soj ga nana canoco' soj asij

rque, ne guun ya rá soj se vaa quiran' uxrá síí nata' yo'ó nana yo' sayuun, qui'yaj Diose ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa inanj me rá síí cu'naj Pabló gaa niha' rá Diose ni'yaj Diose man so' a

¹⁰ Me rá 'unj gaa niha' rá yuvii ni'yaj yuvii mán 'unj, rá soj na'. Taj mei. 'Q se inanj me rá 'unj gaa niha' rá Diose ni'yaj Diose manj ei. Dan me se gaa rque me se inanj me rá 'unj gaa niha' rá yuvii ni'yaj yuvii manj, tzaj ne yaj ro', me taj ma'. Sese inanj guun rá 'unj gaa niha' rá yuvii ni'yaj yuvii mán 'unj, ne nuveé sij 'yaj suun che'é Jesucristó mé 'unj a man chuguanj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nana a'mii natáj Pabló ro', orún Jesucristó me síí tucuyón nana yo' man so' a

¹¹ Me rá 'unj xcax nij soj cuentá se vaa se-nana Diose nana sa' a'mii natáj 'unj ro', nuveé nana cavi' raaj yuvii me nana yo' ma'. ¹² Ne nuveé yuvii nata' nana yo' rihanj ma'. Ne taj síí tucuyón nana yo' manj ma'. Tzaj ne ma'an ya Jesucristó me síí qui'yaj xcax 'unj cuentá che'é nana sa' yo' adonj.

¹³ Aj ne'en soj daj vaa raj asij rque doj adonj. Dan me se gaa canoco' 'unj tucuaán noco' nij yuvii israelitá, ne dan me se qui'yaj ndo'o 'unj sayuun man taran' nij síí cuchuman' rá ni'yaj man Diose, ne qui'yaj suun uxrá 'unj che'é se me rá 'unj tíri' 'unj man nij so' a. ¹⁴ Ne tucuaán noco' nij yuvii israelitá ro', 'unj me síí noco' sa' doj tucuaán yo' rihaan que'ee nij tuvi' 'unj síí israelitá vaa cuyaan ga 'unj ei. Ne 'unj ro', me síí a'néé sa' doj nu' se-tucuanj xii 'unj sij israelitá adonj.

¹⁵ Tzaj ne asij ataa ca'ngaa 'unj, ne guun rá Diose se vaa qui'yaj sunj che'é so' ei. Dan me se qui'yaj ndo'o Diose se luj che'ej se vaa canacúun so' manj qui'yaj sunj che'é so', ¹⁶ ne tihaan so' ta'núí so' Jesucristó rihanj, che'é se me rá so' ca'anj 'unj nata' 'unj se-nana so' nana sa' rihaan nij yuvii yanj nanj adonj. Tzaj ne 'unj me se a doj ne ca'anj 'unj xna'anj 'unj man yuvii daj qui'yaj canocoj man Diose ma'. ¹⁷ Dan me se vaa nij síí yanj chuman' Jerusalén, ne apóstol cune' Jesucristó nata' se-nana so' rihaan yuvii me nij so', ne dan me se asij ataa cune' Jesucristó mán 'unj ro', cune' Jesucristó man nij so', tzaj ne ne cuchí' 'unj rihaan nij so' xna'anj 'unj man nij so' daj qui'yaj ma'. Maan se ra'yanj ca'anj 'unj cuaj estadó Arabia, ne canicaj 'unj ca'naj chuman' Damasco adonj.

¹⁸ Quisij va'núj ya yo' nocoj man Jesucristó ta' asuun, gaa ne ca'anj 'unj chuman' Jerusalén, gaa ne cunuu yaan 'unj man síí cu'naj Pedró a. Dan me se nanó 'unj cuentó ga so', ne cayáan 'unj tucua' so' rque xnu'

güii a. ¹⁹ Ne dan me se gaa canej ga so' me se quene'enj man síí cu'naj Santiagó tinúú síí 'nij ra'a man ní' uún a. Tzaj ne orún' so' quene'enj nanj á. Ne ne quene'én 'unj man yo'ó nij apóstol ma'. ²⁰ Ne'en ya Diose se vaa ya vaa nana nihánj nana cachrón 'unj rihaan yanj nihánj adonj. Nuveé nana ne me nana nihánj ma'.

²¹ Dan me se curihanj 'unj chuman' Jerusalén, ne cachéé 'unj nu' chuman' naj estadó Siria do', nu' chuman' naj estadó Cilicia do', ²² tzaj ne nij síí man estadó Judea síí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó ro', me se ne quene'én nij so' mán 'unj ma'. ²³ Maan se cuno nij so' cuentó cataj xna'anj tuvi' nij so' che'é 'unj se vaa síí chi'ii ndo'o mé 'unj, tzaj ne yaj nihánj cuano me se sij a'mii natáj se-nana Diose mé 'unj cuano, taj nij so', caráya'anj nij so' a. "Síí qui'yaj ndo'o sayuun man ní' gaa rque me se cuano nihánj nata' ma'an so' nana sa' nana noco' ní' nana me rá so' tiri' so' gaa rque chuguanj", taj tuvi' nij so' a. ²⁴ Dan me se caráya'anj ndo'o nij so', ne cataj nij so' se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose se vaa quene'en nij so' manj a.

2

¹ Dan me se cachén xca'anj yo' gaa curihanj 'unj chuman' Jerusalén, gaa ne canicaj uún 'unj ca'anj 'unj chuman' Jerusalén ga síí cu'naj Bernabé, ne dan me se nicaj núj man síí cu'naj Titó ca'anj núj rej yo' a. ² Dan me se ca'anj 'unj chuman' Jerusalén, che'é se cataj xna'anj Diose rihaan 'unj se vaa me rá Diose ca'anj 'unj chuman' Jerusalén, ne cataj xna'anj 'unj rihaan nij tinúú ní' síí israelitá daj vaa nana sa' nana ca'mii natáj 'unj rihaan nij soj sij yanj a. Tzaj ne quirii yanj 'unj man nij síí uun chij doj rihaan nij so', ne natá' 'unj rihaan ma'an inanj nij so' che'é nana a'mii natáj 'unj rihaan nij soj a. Dan me se me rá 'unj xcaj sa' nij síí uun chij yo' cuentá daj vaa se-nanaj, gaa ne se gaa nanj tiri' nij so' nu' suun qui'yaj suun 'unj che'é Jesucristó a.

³ Ne nicun' síí cu'naj Titó ga 'unj, ne nda' se nuveé sij israelitá me so', tzaj ne ne qui'yaj nij síí man Jerusalén fuerzá man so' cata' ta'nga' man so' ma'. ⁴ Tzaj ne doj nij síí tiha' yu'unj, ne dan me se taj nij so' se vaa tinúú ní' me nij so', tzaj ne nuveé tinuj ní' me nij so' ma'. 'O se tu'va rma'anj nij so' nanj adonj. Dan me se catúj yuve nij so' rej nuu chre' núj, ne me rá nij so' quene'én yuve nij so' daj qui'yaj núj a. Tzaj ne xa' ní' sij canoco' man Jesucristó, tzaj ne daj chihag mij ne nó xcuún ní' canoco' ní' nu' se-tucuñj Moisés a ma'. Che'é dan guun rá nij so' xcaj nij so' cuentá daj 'yaj ní', gaa ne tihagan uún nij so' man ní' canoco' ní' nana noco' nij so', rá a nij so' a. ⁵ Tzaj ne ne núj

me se a 'ó xco' nii ne cuno núj rihaan nij so' a ma'. 'O se guun rá núj se vaa ve'é ya quinaj nu' se-nana Diose nana ya rihaan soj, rá núj adonj. ⁶ Dan me se ase vaa síí uun chij vaa ta'aj nij síí man Jerusalén, rá nii, tzaj ne taj vaj síí sa' doj rihaan tuvi', rá 'unj a ma'. Maan se 'o cyaan vaa cunudanj yuvi' rihaan Diose nanj adonj. Dan me se nij síí uun chij yo' ro', ne cataj xna'anj nij so' a doj nana rihaan 'unj ma'. Maan se cunaj vaa nana ca'mii natáj 'unj, taj nij so' a.

⁷⁻⁸ Dan me se Diose me síí qui'yaj guun nucuaj síí cu'naj Pedró nata' so' se-nana Diose nana sa' rihaan nij yuvi' israelitá, ne danj qui'yaj guee Diose ga 'unj uún, ne dan me se guun nucuáá 'unj nata' 'unj se-nana Diose nana sa' rihaan nij yuvi' yanj, qui'yaj Diose, ne che'é dan me xcaj nij síí uun chij man Jerusalén cuentá se vaa ne cachijn doj nana mán 'unj a. Maan se ase vaa ata' síí cu'naj Pedró suun nata' rihaan nij yuvi' israelitá, qui'yaj Diose ro', danj vaa ata' 'unj suun nata' rihaan nij yuvi' yanj, qui'yaj uún Diose a. ⁹ Ne quene'en síí cu'naj Santiagó do', síí cu'naj Pedró do', síí cu'naj Juan do', se vaa qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é 'unj do', che'é síí cu'naj Bernabé do', se vaa guun nucuáá 'unj nata' 'unj se-nana Diose nana sa' rihaan yuvi', qui'yaj Diose, ne guun ya nu' rá nij so' se vaa Diose me síí ca'ne' suun rihaan núj ei. Dan me se síí uun chij rihaan nij síí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó man Jerusalén me nij so', tzaj ne guun ya rá nij so' se vaa tuvi' ma'an nij so' me núj, ne 'o cyaan vaa suun vaa rihaan núj ga suun vaa rihaan nij so', rá nij so' a. Dan me se ne nata' nij so' se-nana Diose nana sa' rihaan nij yuvi' israelitá, ne nananj núj uún, ne nata' núj rihaan nij síí yanj, cataj nij so' uún a. ¹⁰ Tzaj ne orún' ya rasuun me cachín ni'yaj ndo'o nij so' rihaan núj se vaa asinoj nij síí nique me racuj núj, taj nij so' a. Tzaj ne tumé ndo'o núj man nij síí nique, ne asino yo' me 'yaj núj chéé núj ei.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nana cataj xna'anj Pabló rihaan síí cu'naj Pedró, se vaa inanj che'é Jesucristó cunuu sa' ní' rihaan Diose a

¹¹ Cachén doj güii, gaa ne cuchi' síí cu'naj Pedró chuman' cu'naj Antioquía a. Tzaj ne qui'yaj so' doj se nij, ne tumé so' cacun' che'é se nij qui'yaj so', rá 'unj, ne che'é dan ca'mii rihaan yaj ga so' rihaan cunudanj yuvi', ne cataj 'unj se vaa tumé so' cacun' che'é se vaa qui'yaj so' a. ¹² Dan me se gaa ca'na' so' chuman' Antioquía, ne xcaj so' cuentá se vaa ca'vee cha so' chraa ga nij yuvi' yanj, ne danj qui'yaj so', ne chá so' chraa ga nij so' chuguanj. Tzaj ne gaa namán nij síí ca'na' suun qui'yaj síí cu'naj Santiagó chuman' nihánj, gaa ne cucu'vi'

Pedró ca'miij ní síf man Jerusalén síf taj se vaa nõ xcuún cunudanj nij snó'o noco' man Dioşe cata' ta'nga' man nij so' a. Dan me se chu'vi' Pedró se vaa xcax nij so' cuentá se vaa chá so' chraa ga nij yuviij yaníj, ne cataj nij so' se vaa ne nõ xcuún so' qui'yaj so' danj, rá so', ne che'é dan me ca'ne' rá so' ga rej chá chraa ga nij yuviij yaníj, ne naxuun yaníj so' man so' rihaan nij yuviij yaníj nanj adonj. ¹³ Quene'en ma'an so' se vaa ca'vee chá so' chraa ga nij yuviij yaníj, tzaj ne nuveé sij 'o vaa rá ga nana a'miij me so' a ma'. Ne ase vaa qui'yaj so' ro', ta'nga' danj qui'yaj uún taran' nij yuviij israelitá, ne ndaa síf cu'naj Bernabé qui'yaj cacun' ga nij so' se vaa ca'ne' rá so' ga rej chá chraa ga nij yuviij yaníj nanj adonj.

¹⁴ Dan me se xcax 'unj cuentá se vaa ne raan noco' nij so' se-nana Dioşe nana ya ma'. Dan me se ca'miij yá 'unj rihaan Pedró, ne cunõ taran' nij so', ne cataj 'unaj:

—Síf israelitá mé so', tzaj ne ne noco' so' tucuáán noco' nij yuviij israelitá ma'. Maan se ase vaa 'yaj nij yuviij yaníj ro', danj vaa 'yáá so' chuguanj. Me che'é qui'yáá so' ruerzá man nij yuviij yaníj canocó' nij yuviij yaníj tucuáán noco' nij yuviij israelitá ga. ¹⁵ Dan me se yuviij israelitá me ní á. Nuveé yuviij yaníj yuviij 'yaj ndo'o cacun' me ní ma'. ¹⁶ Tzaj ne ne'en ní' se vaa nda' se ve'é noco' yo'o so' se-tucuanj Moisés, tzaj ne se cunuu sa' ma'an so' rihaan Dioşe ma'. 'O se cunuu sa' ya so' rihaan Dioşe sese cuchuman rá so' ni'yaj ní' man Jesucristó adonj. Dan me se cuchumán rá ma'an ní' ni'yaj ní' Jesucristó, yan cunuu sa' ní' rihaan Dioşe, tzaj ne se cunuu sa' ní', qui'yaj se-tucuanj Moisés ma'. Inanj danj taj danj Dioşe á. A 'o yuviij se cunuu sa' rihaan Dioşe qui'yaj se-tucuanj Moisés ma', taj uún danj Dioşe adonj. ¹⁷ 'O se ní' me se canoco' ní' man Jesucristó, gaa ne ca'vee x'neç cacun' xráá ní' qui'yaj so', rá ní', tzaj ne 'o se veé danj 'yaj ní' cacun' ta' rasuun chiha'. Me che'é 'yaj ní' danj ga. 'O se Cristó me síf ca'ne' suun qui'yaj ní' cacun', rá so' na'. Taj ma'. —Nu' nana nihánj me nana ca'miij 'unj rihaan síf cu'naj Pedró adonj.

¹⁸ Dan me se ma'an 'unj me síf tiri' chrej canoco' se-tucuanj Moisés, ne veé dan, gaa ne sese guun che'e uún 'unj naqui'yaj sa' uún 'unj man chrej yo', ne dan me se ma'an inanj yá 'unj me síf tumé cacun' gaa nanj adonj. ¹⁹ Asij rque me se canoco' 'unj tucuáán yo', tzaj ne quiri' rá 'unj, qui'yaj tucuáán yo', ne yaj me se ase vaa cavi' Jesucristó rihaan rcutze ro', danj vaa cavi' 'unj rihaan tucuáán yo' chuguanj. Ne yaj me se inanj che'é Dioşe gaa i'na' 'unj ei. ²⁰ Che'é se amán rá 'unj ni'yaj 'unj Jesucristó ro', maan che'é dan vaa i'na' 'unj ei. Yaj me se nuvé 'unj me síf yanj cuano' ma'. 'O se Jesucristó

me síf yanj nimanj, ne che'é dan vaa i'na' 'unj cuano' ei. Che'é se amán rá 'unj ni'yaj 'unj man ta'níi Dioşe ro', che'é dan inanj noco' 'unj man so' gaa che'é 'unj rihaan chumiij nihánj adonj. Ne dan me se maan che'é se cunuu 'eç uxrá rá so' mán 'unj ro', che'é dan ca'ne' guçe rá so' cavi' so' rihaan rcutze che'é 'unj nanj adonj. ²¹ Ne na'vej rá 'unj tanáj yaníj 'unj se luj qui'yaj Dioşe che'é 'unj ma'. 'O se vaa che'é ya qui'yaj Dioşe se luj adonj. Dan me se sese ca'vee ya navij cacun' che'é qui'yaj se-tucuanj Moisés, gaa ne cavi' uun ma'an Jesucristó vaa gaa aj na'. Taj ma'. 'O se ne cavi' uun so' me.

3

Nana nihánj taj xna'anj se vaa inanj che'é se amán rá ní' ni'yaj ní' man Jesucristó, che'é dan yanj Nimán Dioşe ga ní' a

¹ Síf nij snúu rma'an ya me soj sij man estadõ Galacia nanj chuguanj. Me che'é guun rá soj tanáj soj tucuáán sa' ga. Vaa síf qui'yaj chree man soj na'. Nuveé se sa' uxrá nata' níi rihaan soj se vaa cavi' Jesucristó rihaan rcutze che'é so' á. ² 'O se me rá 'unj xna'anj 'unj 'o nana man soj chuguanj. Che'é se canoco' nij soj se-tucuanj Moisés me yáán Nimán Dioşe ga soj na'. Ase che'é se amán rá soj cunõ soj se-nana Jesucristó me yáán Nimán Dioşe ga soj xa'. ³ 'O se síf nij snúu rma'an ya me soj nanj chuguanj. Gaa guun che'e soj canoco' soj man Jesucristó, ne guun nucaj rá soj man Nimán Dioşe se vaa raçuíj Nimán Dioşe man soj, tzaj ne yaj me se nucaj rá soj man ma'an soj se vaa cunuu sa' soj qui'yaj ma'an soj nanj ason. ⁴ Nu' se sa' qui'yaj Dioşe che'é soj gaa canoco' naca' soj man Jesucristó ro', taj yu'vee nó yo', qui'yaj soj a' man ason. Ya ya aj na'. Ne cuchuman ya raj se vaa qui'yaj soj a' meí. ⁵ Gaa rqué Dioşe Nimán so' rihaan soj qui'yaj ndo'o soj rasuun sa', gaa ne me che'é qui'yaj Dioşe danj, rá soj ga. Che'e se canoco' soj se-tucuanj Moisés me qui'yaj Dioşe danj na'. Taj meí. Dan me se che'é se amán rá soj ni'yaj soj man Jesucristó me qui'yaj Dioşe danj chuguanj.

⁶ Dan me se ase vaa qui'yaj síf cu'naj Abraham síf cayáán gaa naá ro', inanj danj qui'yaj soj ei. Dan me se síf cu'naj Abraham ro', me se cuchumán rá so' ni'yaj so' Dioşe, ne che'é dan cataj Dioşe se vaa sij sa' me Abraham, ne cunuu sa' so' rihaan Dioşe á. Inanj danj a'miij danj Dioşe adonj. ⁷ Che'é dan xcax soj cuentá se vaa ní' sij amán rá ni'yaj man Dioşe me se ase vaa síf cu'naj Abraham ro', ta'nga' danj vaa ma'an ní' chuguanj.

⁸ Dan me se gaa naá ne'en Dioşe se vaa cuchuman rá nij yuviij yaníj ni'yaj nij so' man Dioşe, ne ne'en Dioşe se vaa cunuu sa'

nij so' rihaan Diose, qui'yaj ma'an Diose, ne che'é dan me nata' Diose se-nana Diose nana sa' rihaan Abraham, cataj Diose:

—Che'é se vaa qui'yáa so' ro', che'é dan me qui'yáa 'unj se luj che'é taran' nij yuvij yanij adonj —taj Diose rihaan síi cu'naj Abraham asij taj vaj a 'ó yuvij ne'en se-nana Diose nana sa', ne nu' nana yo' nana ca'mii Diose rihaan síi cu'naj Abraham ro', canó nana yo' rihaan danj Diose a.

⁹ Dan me se cuchumán rá Abraham ni'yaj so' Diose, ne qui'yaj Diose se luj che'é so', ne ase vaa qui'yaj Diose che'é síi cu'naj Abraham ro', danj qui'yaj uún Diose che'é taran' nij síi cuchumán rá ni'yaj man so', ne qui'yaj uún Diose se luj che'é nij so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se ca'vee cunuú sa' ní' rihaan Diose, qui'yaj se-tucuanj Moisés a ma'

¹⁰ Tzaj ne a'mii uún danj Diose che'é yuvij nucuaj rá man se-tucuanj Moisés, taj yo': "Sese se qui'yaj yo'ó so' cunudanj nij nana no' rihaan danj Diose nana cataj xna'anj Moisés ro', ne so' me síi cachran' xna'anj ni'yaj rihaan Diose á", taj danj Diose, ne a 'ó yuvij se guun nucuaj qui'yaj nu' se-tucuanj Moisés a ma'. Che'é dan me taran' nij yuvij nucuaj rá man se-tucuanj Moisés ro', quiran' nij so' sayuun, qui'yaj Diose adonj.

¹¹ Tzaj ne: "Síi amán rá ni'yaj man Diose ro', me se cunuú sa' so' rihaan Diose, ne cayáán so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj a", taj uún danj Diose, ne che'é dan me ne'en ní' se vaa inañj nij yuvij amán rá ni'yaj man Diose me yuvij cunuú sa' rihaan Diose á. Se cunuú sa' nij yuvij nucuaj rá man se-tucuanj Moisés ma'. ¹² Dan me se xa' se-tucuanj Moisés, tzaj ne ne che'e yan cuchumán rá me nanj' rihaan sayuun ma'. Mañ che'é yan qui'yá' nu' rasuun taj tucuáán yo' me nanj' rihaan sayuun, taj se-tucuanj Moisés nanj adonj.

¹³ Dan me se gaa naá me se ne guun nucuaj ní' qui'yaj ní' nu' se-tucuanj Moisés ma'. Che'é dan me sij cachran' xna'anj ni'yaj me ya ní' gaa rque, tzaj ne cavi' Jesucristó rihaan rcutzé che'é ní', ne guun so' síi cachran' xna'anj ni'yaj che'é ní', ne che'é dan se quiran' ma'an ní' sayuun danj chihqa mij a man chuguanj. "Síi aj noco' rihaan rcutzé me síi cachran' xna'anj ni'yaj rihaan Diose", taj danj Diose á. Dan me se guun Jesucristó 'o síi cata se-cacun' cunudanj ní' nago' so' nu' nij cacun' yo' rihaan rcutzé, ne cuano nihánj me se síi vaa uun xráá me ní' cuano ei. ¹⁴ Ndaa sij, gaa ne se luj cata' tu'va Diose rihaan síi cu'naj Abraham ro', ca'na' se luj yo' ndaa rihaan nij yuvij yanij, che'é se vaa qui'yaj Jesucristó a. Dan me se gaa naá, ne cata' tu'va Diose se vaa catuú Nimán Diose nimán ní', ne cuchumán rá ní' ni'yaj

ní' man Diose, ne che'é dan catúj ya Nimán Diose nimán taran' ní' cuano ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cata' tu'va Diose rihaan síi cu'naj Abraham cataj Diose se vaa rque ndo'o Diose se sa' rihaan nij ta'nii ta'nij si'no Abraham a

¹⁵ Ne ca'mii 'unj che'é ndaa vaa 'yaj nij síi man rihaan yo'óo nihánj, tinuj, nocoj. Sese vaa vij roj so' numij nana, ne asa' quisij numij roj so' nana, gaa ne naxcaj roj so' 'o yanj a'mii che'é ndaa vaa qui'yaj roj so', gaa ne dan me se ndaa vaa taj yanj naxcaj roj so' ro', 'yaj roj so' a. Se guun ca'ne' rá roj so' ma'. ¹⁶ Ne dan me se ta'nga' danj qui'yaj gué Diose ga síi cu'naj Abraham, ne dan me se cunumij roj so' nana ndaa vaa qui'yaj Diose ga síi cu'naj Abraham a. Dan me se cataj Diose se vaa cavii sa' so' do', cavii sa' ta'nii ta'nij si'no so' do' a. (Dan me se danj a'mii danj Diose, tzaj ne ne cataj Diose se vaa cavii sa' que'ee ta'nii ta'nij si'no síi cu'naj Abraham ma'. 'O se che'é orún' ta'nii ta'nij si'no síi cu'naj Abraham ca'mii danj Diose adonj. Ne síi cu'naj Jesucristó me síi cavii sa' nanj adonj.)

¹⁷ Ne inañj nihánj me nana me rá 'unj cataj xna'anj 'unj rihaan soj ei. Dan me se Diose cataj rihaan síi cu'naj Abraham daj qui'yaj Diose che'é Abraham do', che'é ta'nii ta'nij si'no Abraham do', ne cachén yo'ó ca'anj cientó táá yo'ó ico chí' yo', gaa ne rque Diose se-tucuanj Moisés, tzaj ne ne quirí' nana cata' tu'va Diose qui'yaj Diose che'é síi cu'naj Abraham qui'yaj se-tucuanj Moisés ma'. 'O se ya qui'yaj so' ndaa vaa cataj so' adonj. ¹⁸ Dan me se sese che'e se-tucuanj Moisés me rque Diose rasuun sa', gaa ne nuveé che'e yan cata' tu'va so' rque so' rasuun sa' asij naá me yo' gaa a ma'. Mañ se ca'mii uun so' vaa gaa nanj adonj. Tzaj ne sese inañj nij síi noco' se-tucuanj Moisés me síi nıcaj nij rasuun sa' yo', gaa ne taj yu'vee nó nana cata' tu'va Diose rihaan Abraham gaa naá vaa gaa a ma'. Tzaj ne ne vaa danj a ma'. 'O se che'é nana ca'mii Diose rihaan Abraham me nıcaj ní' nij rasuun sa' ei. Dan me se quirí' uun ní' nu' nij rasuun sa' yo', qui'yaj Abraham chuguanj. Ne a doj sa'anj ne cyru'vee ní' che'é nu' rasuun sa' yo' a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa rque Diose se-tucuanj Moisés che'é yan xcaj yuvij cuenta se vaa síi tumé ndo'o cacun' me yuvij a

¹⁹ Dan me se sese danj vaa, gaa ne me che'é rque Diose se-tucuanj Moisés, rá soj ga. Rque Diose tucuáán yo' rihaan Moisés che'é cacun' tumé yuvij, ne me rá Diose canoco' yuvij tucuáán yo' ndaa se ca'na' ta'nii ta'nij si'no Abraham síi cu'naj Jesucristó rihaan chumij nihánj, gaa ne so' ro',

me sí rque nu' nij rasuun sa' rihaan yuvij, ndaa vaa cataj Diose rihaan sí cu'naj Abraham gaa naá ei. Dan me se guun rá Diose se vaa gaa ca'na' Jesucristó, ne ca'ne' rá yuvij gá se-tucuañj Moisés yo' adonj. Tzaj ne se-mozó Diose me nij sí cataj xna'anj tucuáán yo' rihaan sí cu'naj Moisés, gaa ne cataj xna'anj so' tucuáán yo' rihaan nij yuvij a. Dan me se cataj xna'anj Moisés rihaan nij yuvij, ²⁰ tzaj ne gaa ca'mii Diose rihaan sí cu'naj Abraham, ne ma'an ya so' ca'mii adonj. Taj vaj sí ca'mii che'é Diose ma'. Taj vaj sí cataj xna'anj rihaan Diose daj me rá sí cu'naj Abraham ma'. Maan se ma'an ya so' me sí ca'mii gá sí cu'naj Abraham, ése orún' ya so' me Diose nanj adonj.

²¹ Tzaj ne taj ri'yunj se-tucuañj Moisés man nana cata' tu'va Diose rihaan Abraham gaa naá, rá soj na'. Daj chihaa mú ne vaa danj ma'. Tzaj ne sese guun nucuaj yuvij qui'yaj yuvij 'o tucuáán rque Diose, ne ya cunuú sa' yuvij rihaan Diose, qui'yaj tucuáán yo' ei. Tzaj ne se guun nucuaj yuvij qui'yaj yuvij tucuáán vaa danj ma'. ²² Che'é dan me taj danj Diose se vaa cunudanj yuvij tumé ndo'o cacun' nanj adonj. Inañ danj vaa tumé taran' yuvij cacun', taj danj Diose, ne che'é dan me nana cata' tu'va Diose rihaan sí cu'naj Abraham ro', quisij ya nu' nana yo' che'é taran' ní' sij amán rá ni'yaj man Jesucristó adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa gaa ca'na' Jesucristó, ne taj che'é canoco' ní' se-tucuañj Moisés a man adonj

²³ Tzaj ne gaa ataa doj quisij güii cuchuman' rá ní' ni'yaj ní' man Jesucristó, ne inañ se-tucuañj Moisés canoco' ní', ne ase vaa 'o sí tumé man ní' ro', danj vaa se-tucuañj Moisés rihaan ní' gaa rque ei. Inañj se-tucuañj Moisés vaa rihaan ní' canoco' ní' ndaa se ca'na' güii tihaan Diose rihaan ní' se vaa cuchuman' rá ní' ni'yaj ní' man Jesucristó a. ²⁴ Dan me se ase vaa sí tumé man xnii daj qui'yaj xnii ro', ta'nga' danj vaa se-tucuañj Moisés rihaan ní' gaa rque, cutumé yo' man ní' ndaa se ca'na' Jesucristó ei. Ndaa síj, gaa ne no xcuún ní' cuchuman' rá ní' ni'yaj ní' man so', ne ca'vee cunuú sa' ní' rihaan Diose adonj. ²⁵ Cuaño ro', nihánj me se aj cuchuman' rá ní' ni'yaj ní' man Jesucristó, ne che'é dan me taj che'é tumé se-tucuañj Moisés man ní' a ma'.

²⁶ Che'é se amán rá nij soj ni'yaj soj man Jesucristó ro', che'é dan ta'nii Diose me taran' soj cuaño nanj adonj. ²⁷ Dan me se che'é se cata' ne soj che'é Jesucristó ro', che'é dan me ase vaa Jesucristó ro', ta'nga' danj vaa soj cuaño nanj ei. ²⁸ Ne se cataj soj se vaa ta'aj soj me yuvij israelitá ne yo'ó ta'aj soj me yuvij yanij ma'. Ne se cataj soj se vaa ta'aj soj me mozó ne yo'ó ta'aj soj,

nuveé sij uun mozó me yo'ó ta'aj soj, cataj soj ma'. Ne se cataj soj se vaa ta'aj soj me snó'o ne yo'ó ta'aj soj me chana' ma'. 'O se tananj ase vaa orún' yuvij vaa taran' soj, ne 'o cuyaán vaa taran' soj che'é se noco' soj man Jesucristó nanj ei. ²⁹ Che'é se sij noco' man Jesucristó me soj ro', che'é dan ma'an ya ta'nii ta'nij si'no sí cu'naj Abraham me soj rihaan Diose, ndaa vaa cataj Diose rihaan sí cu'naj Abraham se vaa rque so' rasuun sa' rihaan taran' nij ta'nii ta'nij si'no sí cu'naj Abraham adonj.

4

¹ Ne ne'en soj daj vaa xnii, se vaa vaa güii, ne guun si'yaj xnii nu' rasuun man tucuá rej xnii ei. Tzaj ne gaa xnii me so', ne ase vaa mozó ro', danj vaa so' tucuá rej so' gaa yaán rej so' ei. ² Dan me se vaa yuvij tumé man xnii daj qui'yaj xnii, ne inañ danj vaa tumé ni man xnii ndaa se cachij ya xnii, gaa ne vaa güii ca'vej rá rej xnii quita'aa xnii rasuun man tucuá xnii ei. ³ Ne ase vaa xnii ataa cachij ro', ta'nga' danj vaa ma'an ní' gaa rque, ne inañ ne'en ní' canoco' ní' man nij ya'anj uun chij rihaan chumij nihánj a.

⁴ Tzaj ne quisij güii me rá Diose rque Diose nu' se sa' rihaan ní', ne che'é dan ca'neé Diose ta'nii so' ca'na' ta'nii so' rihaan chumij nihánj, ne cuchruj 'o chana' man ta'nii Diose, ne sí noco' se-tucuañj Moisés me nu' nij tuvij' so' gaa cayáán so' rihaan chumij nihánj adonj. ⁵ Dan me se me rá Jesucristó racuíj so' man taran' ní' sij noco' tucuáán noco' yuvij man rihaan chumij nihánj, se vaa ca'vee tanáj ní' tucuáán noco' yuvij man rihaan chumij, ne nica'j ní' nu' se sa' me rá Diose rque Diose rihaan ta'nii Diose ei. Ne danj me rá Jesucristó qui'yaj so' che'é ní' chuguañj. ⁶ Cuaño nihánj me se ta'nii Diose me nij soj ei. Che'é dan ca'neé Diose man Nimán ta'nii so' nimán ní', ne che'é dan me: "Ataj chij. Rej núj mé so' á", taj ní', aguá' ní', 'yaj Nimán ta'nii so' ei. ⁷ Che'é dan me nuveé mozó me soj rihaan Diose cuaño nihánj ma'. Ase vaa mozó vaa soj gaa rque, tzaj ne xa' yaj, nahuun soj ta'nii Diose, ne vaa güii nacaj soj nu' se sa' rque Diose rihaan nij ta'nii so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne nó xcuún ní' qui'yaj ní' tucuáán noco' yuvij man rihaan chumij nihánj cuaño mei

⁸ Gaa rque me se ne ne'en ya soj daj vaa Diose ma'. Che'é dan me qui'yaj suun soj rihaan ya'anj uun chij rihaan rasuun man rihaan chumij nihánj, tzaj ne nuveé ya'anj ya me nij ya'anj qui'yaj suun soj rihaan ma'. ⁹ Tzaj ne cuaño nihánj me se ne'en nij soj man ma'an ya Diose ei. Tzaj ne sa' doj cataj 'unj se vaa ne'en Diose man nij soj chuguañj. Sese aj ne'en soj man ma'an

ya Diose, gaa ne me che'é canicaj uún soj canoco' soj man nij ya'anj uun chij rihaan rasuun man rihaan chumij nihánj ga. Ne'en soj se vaa se guun nucuaj nij so' raçuuj nij so' man soj ma'. Taj yu'vee a 'o xco' nó ma'an nij so' ma'. Me che'é me rá uún soj qui'yaj suun soj rihaan nij so' ga. ¹⁰ Ne navij rá soj güii guëe do', navij rá soj cha'anj che'é 'o 'o yavii do', vaa dió guëe rihaan soj do', vaa yo' guëe rihaan soj do' ga. Me che'é 'yaj soj danj ga. ¹¹ Nanó ndo'o rá 'unj se vaa 'yaj soj, ne nanó rá 'unj se vaa quirí' rma'an nu' suun qui'yaj suun 'unj tucu'yón 'unj se-nana Diose nana sa' man nij soj nanj chuguanj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nanó rá Pabló che'é se tanáj nij sí man Galacia nana tucu'yón so' man nij so' a

¹² Ase vaa 'unj ro', danj gaa guëe soj, ése ndaa adi' se vaa soj ro', danj vaa guëe 'unj, tinuj, nocoj. Che'é dan me daj se 'yaj guëe cuano ro', danj qui'yaj guëe soj ei. Nuveé che'é se qui'yaj chi'ij soj manj ma'. Tananj a, ne inanj ve'é qui'yaj soj gaa cayáán 'unj ga soj ei. ¹³ Aj ne'en soj se vaa che'é se canó chi'ij manj, che'é dan natá' 'unj se-nana Diose nana sa' rihaan soj gaa asino yaan ei. ¹⁴ Ne gaa quirán' 'unj rihaan soj me se ne nachri' soj ni'yaj soj manj ma'. Tananj a, ne caráya'anj ndo'o soj ni'yaj soj manj, ne ndaa adi' ve'é 'yaj nii ga 'o se-mozó Diose ro', danj qui'yaj soj, gaa ne ve'é ndo'o ca'mii soj gaj ei. Ne ase vaa ma'an ya Jesucristó ro', ta'nga' danj vaa 'unj, rá soj, ¹⁵ ne che'é dan me guun niha' uxrá rá nij soj ne ve'é uxrá cuno soj nana ca'mij, ne cunuú 'ee uxrá rá soj manj nanj adonj. Dan me se cataj ya' ta' asuun, ne sese guun nucuaj nij soj qui'rij soj rlij rihaan soj cunuú yo' rihanj, ne ca'vej rá soj qui'yaj soj danj, nda' rasuun nanj chuguanj. Tzaj ne yaj me se me che'é ne niha' rá soj gaa uno soj nana a'mij cuano ga. ¹⁶ Maan che'é se ca'mij nana ya rihaan soj, che'é dan mej sí taj ri'yunj man soj, rá soj nanj na'. Taj ma'.

¹⁷ Dan me se aráya'anj uxrá yo'ó nij so' man soj, tzaj ne ne cunaj daj chihaa mij 'yaj nij so' ma'. Maan se me rá nij so' tanáj xco soj nana noco' ni' sij amán rá ni'yaj man Jesucristó, ne inanj ma'an nij so' canoco' soj, rá nij so' nanj adonj. ¹⁸ Sese ve'é 'yaj yuvij ga soj, ne cunaj uxrá sese caraya'anj nij yuvij man soj, rá 'unj á. Tzaj ne yo'ó danj qui'yaj nij so', sese ya me sa' rá nij so' ni'yaj nij so' man nij soj ei. Tzaj ne taj ma'. Me che'é gaa yáán 'unj ga soj, gaa ne uun che'é nij so' 'yaj nij so' se sa' ga soj ga. Nuveé se sa' 'yaj nij so' ga soj man chuguanj. ¹⁹ Dan me se ase vaa ta'nii 'unj ne'ej ro', danj vaa nij soj, tinuj, nocoj. Cuanó nihánj me se uun che'é uún 'unj nanó ndo'o raj che'é soj ndaa vaa nanó raj gaa rque, ne me rá 'unj se vaa nari' sa'

ya soj se-nana Diose nana sa' ya ei. Dan me se ase vaa nanó rá chana nichrun' cuchruj ne'ej che'é se ne ne'en no' sese ca'ngaa sa' ta'nii no' ro', danj vaa nanó rá 'unj che'é soj cuano chuguanj. Ne veé inanj danj nanó ndo'o rá uún 'unj che'é nij soj ndaa nari' ya ya soj ndaa vaa qui'yaj ma'an ya Jesucristó nanj ei. ²⁰ 'Q se 'vee, ne ndaa cuano cayáán yá 'unj ga soj, gaa ne ca'mii ma'an yá 'unj ga soj, raj ei. Tzaj ne ne ne'en yaj daj nanó raj che'é soj a mei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sese noco' ni' se-tucuanj Moisés, ne mozó me ni', ne ne nó xcúun ni' qui'yaj ni' danj a ma'

²¹ Me rá 'unj cataj ya soj 'o nana rihanj ei. Me rá nij soj canoco' soj se-tucuanj Moisés, tzaj ne ne'en soj daj taj nana cachrón Moisés rihaan yanj yo' na'. ²² Dan me se cachrón Moisés nana nihánj rihaan yanj, se vaa vaa vij ta'nii sí cu'naj Abraham sno'o cunii, ne yo'ó ta'nii so' me ne'ej cuchruj mozó chana nuu rihaan so', ne yo'ó ta'nii so' me ne'ej cuchruj ma'an nica so' a. Xa' nica so', tzaj ne nuveé mozó me chana nica so' ma'. Nica ya so' me yo' adonj. ²³ Dan me se ne'ej cuchruj mozó chana ro', me se ase vaa a'ngaa naj guun ne'ej ro', danj vaa ca'ngaa so' a. Tzaj ne xa' ne'ej cuchruj ma'an nica Abraham, tzaj ne aj cata' tu'va Diose daj qui'yaj Diose che'é so' asij gaa ataa ca'ngaa so' a.

²⁴⁻²⁵ Ne ase vaa cuentó che'é roj chana cuchruj ne'ej ro', danj vaa yo'ó nana tucu'yón ni', rá 'unj, ne ase vaa roj chana ro', danj vaa vij nana cataj xna'anj Diose rihaan yuvij a. Dan me se yo'ó chana me se-mozó Abraham, ne Agar cu'naj se-chuvij no', ne ase vaa mozó chana cu'naj Agar ro', ta'nga' danj vaa nana cataj xna'anj Diose rihaan sí cu'naj Moisés gaa ca'mii Diose ga Moisés xráa quij xcaan cu'naj Sinaí a. Se-tucuanj Moisés me nana yo', ne ase vaa mozó ro', danj vaa yuvij noco' nana yo' a. Nicun' quij xcaan cu'naj Sinaí rej cu'naj Arabia, tzaj ne ase vaa chana cu'naj Agar ro', ta'nga' danj vaa nij yuvij man chuman' Jerusalén cuano a. Dan me se taran' nij yuvij man chuman' Jerusalén me yuvij israelitá yuvij noco' se-tucuanj Moisés, ne ase vaa mozó ro', danj vaa taran' nij so' nanj ei. ²⁶ Tzaj ne sí man yo'ó chuman' Jerusalén chuman' naj rej xta' me ni', ne nuveé mozó me ni' ma'. 'Q se aj guun nii ni' man chuman' Jerusalén naj rej xta' adonj.

²⁷ Nihánj me nana no rihaan danj Diose a: "Gaa niha' nimán so', chana ituun á. Ataa cuchruj so' ne'ej, tzaj ne gaa niha' uxrá nimán so' á. 'Q ruún so' cuano, tzaj ne vaa güii, ne doj a gaa ta'nii so' rihaan ta'nii chana otoj ga sno'o adonj". Inanj danj a'mii danj Diose che'é nica Abraham chana cuchruj man sí cu'naj Isaac a.

²⁸ Ne ase vaa ta'núú no' síí cu'naj Isaac ro', ta'nga' danj vaa nij soj, tinuj, nocoj. Soj me ne'ej se vaa cataj ya Diose ca'ngaa ya ei. Ne ase vaa cavii sa' síí cu'naj Isaac ro', danj cavii sa' soj uún ei. ²⁹ Ne'en nij soj se vaa xnií ca'ngaa ma'an ta'núú yo'ó chana ro', me se taj ri'yunj ndo'o so' man ne'ej tucua ya ve' chuguanj. Dan me se ta'nga' danj ran' guee ní' cuano nihánj, ne dan me se 'yaj ndo'o nij yuvij noco' ma'an se-tucuanj Moisés sayuun man ní' sij cunuu sa' nimán che'é Nimán Diose chuguanj.

³⁰ Tzaj ne xcaj ní' cuentá me taj danj Diose ei. Dan me se taj yo' se vaa: "Quiríi so' man roj ta'nij mozó chana ca'anj yanij roj ta'nij no' á. 'Q se orún' ta'núú niça so' níí ne uun mozó me síí guun síí si'yaj nu' si'yáá so' vaa güii ei. Ne xa' ta'núú chana uun mozó, tzaj ne daj chihaa míj ne nó xcúún ta'núú mozó chana yo' quirí' yo' ta'aj si'yáá so' ma'". Dan me se danj vaa nana ca'mii Diose rihaan Abraham nana no rihaan danj Diose a. ³¹ Dan me se nuveé ta'nij mozó chana me ní', man tinuj, man nocoj. Nuveé yuvij 'yaj suun ndo'o canoco' se-tucuanj Moisés me ní' ma'. Maan se ase vaa ta'núú chana ne uun mozó ro', danj vaa ní', ne á 'ó tucuaán ne nó xcúún ní' canoco' ní' a ma'.

5

¹ Maan se aj ca'nej Jesucristó nu' suun taj xráá ní', ne che'é dan vaa ya'núú rihaan ní' canoco' ní' man Diose cuano ei. Che'é dan me ca'nej nucuaaj soj nimán soj, ne se ca'vej uún soj qui'yaj suun soj suun uun mozó a ma'. Se guun rá soj canoco' soj nu' se-tucuanj Moisés a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa taj che'é cuta' nii ta'nga' man nee man ní' ma'

² Xcaj nij soj cuentá se vaa nihánj me nana taj xna'anj ma'an 'unj sij cu'naj Pabló rihaan soj ei. Dan me se sese cuta' nii ta'nga' man soj, ne taj yu'vee nó Jesucristó rihaan soj vaa gaa a ma'. ³ Nihánj me cataj xna'anj uún 'unj rihaan soj se vaa taran' nij snó'o a'vej rá cuta' nii ta'nga' man ro', no xcúún nij so' canoco' nij so' nu' se-tucuanj Moisés adonj. ⁴ Ta'aj nij soj me rá canoco' se-tucuanj Moisés, ne cunuu sa' nij so' rihaan Diose, rá nij so', tzaj ne nuveé sij noco' man Jesucristó me síí 'yaj danj ma'. 'Q se síí tanáaj xco se luj qui'yaj Diose che'é ní' me nij so' adonj. ⁵ Xa' ní', tzaj ne nuu Nimán Diose nimán ní', ne amán rá ní' ni'yaj ní' man Jesucristó, ne che'é dan me guun ya rá ní' se vaa vaa güii cunuu sa' ní' rihaan Diose, ne yo'ó na'vij ní' ndaa se quisij ya güii yo' adonj. ⁶ Xa' ní' sij noco' man Jesucristó me se taj se 'yaj sese quitaj ta'nga' man ní', taj se 'yaj sese se quitáa ta'nga' man ní', taj se 'yaj ma'. 'Q se amán rá ní' ni'yaj ní'

man Jesucristó, ne che'é dan cunuu 'ee rá ní' ni'yaj ní' man tinúú ní', ne che'é roj yo' me cavii sa' ní' adonj.

⁷ Gaa rque me se aj sa' uxrá noco' soj man Diose tzaj niha'. Me síí caráán chrej rihaan soj se cuchumán rá soj cunúo soj nana ya yaj ga. ⁸ Xa' nana uno soj cuano, tzaj ne nuveé Diose me síí ca'mii nana yo' rihaan soj ma'. Dan me se xa' Diose, tzaj ne yo'ó canacúún so' man soj canoco' soj man orún' ya so' adonj. ⁹ Ne'en nij soj se vaa yo'ó cu'naj levadura se 'yaj namij rque rachrúún, me se doj tzin' yo' araa nii rque cunj, tzaj ne namij rque cunudanj cunj, 'yaj yo', ne ase vaa yo'ó cu'naj levadura ro', ta'nga' danj vaa nana ne uno soj adonj. Dan me se doj tzin' nana ne uno soj, tzaj ne ca'anj ni'ya que'ee nij soj, qui'yaj nana ne yo' ei.

¹⁰ Dan me se 'unj me se yo'ó amán raj ni'yaj 'unj man síí 'nij ra'a man ní' se vaa yo'ó cuyaan gaa rá soj ga 'unj chuguanj. Ne síí a'mii yo'ó nana ro', tzaj ne 'yaj chruj so' rihaan soj se vaa se canoco' sa' soj man Diose chuguanj. Che'é yan 'yaj so' danj ro', che'é dan quirán' so' sayuun, qui'yaj Diose nanj adonj. Me ma'an sij me so', tzaj ne ya quirán' so' sayuun, qui'yaj Diose ei.

¹¹ A'mii natáj ma'an 'unj rihaan yuvij se vaa cuta' nii ta'nga' man yuvij, rá soj na'. Taj, man tinuj, man nocoj. Sese danj vaa nana a'mii natáj 'unj, ne ne guun na'aj yuvij cunúo yuvij nana se vaa cavi' Jesucristó rihaan rcutze asuun saj ma'. Tzaj ne guun na'aj nij yuvij ei. Ne maan che'é dan 'yaj ndo'o nij yuvij sayuun manj adonj. ¹² Dan me se vaa che'é cataj ní' se vaa nij síí 'yaj sayuun man soj ro', 'o se veé, ne vaa che'é ca'ne' nij so' nu' nee man ma'an nij so' vaa tzaj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é qui'yaj ní' nu' se vaa me rá Nimán Diose qui'yaj ní' á

¹³ Dan me se canacúún Diose man nij soj guun niha' nimán soj canoco' soj man so', tinuj, nocoj. Tzaj ne se guun rá soj se vaa ca'vee qui'yaj soj náá guun se me rá nee man ma'an soj qui'yaj soj ma'. Tananj cunuu 'ee rá soj tinúú soj, ne yo'ó qui'yaj suun soj che'é tinúú soj ei. ¹⁴ Dan me se 'o cuyaan ya vaa nu' se-tucuanj Moisés ga orún' nana nihánj chuguanj: "Adj' se 'ee rá so' man ma'an so' ro', ta'nga' danj gaa 'ee rá so' man yo'ó yuvij á". Ne nihánj me nana no xcúún ní' cunúo ní', ne sese danj qui'yaj ní', ne síí 'yaj nu' se-tucuanj Moisés me ya ní' adonj. A 'ó nana se cachiiun cunúo uún ní', sese danj qui'yaj ní' a ma'. ¹⁵ Tzaj ne sese cunú' soj do', sese guun xcoj ruvaa rá soj ni'yaj soj tuvi' soj do', sese qui'yaj soj sayuun man tuvi' soj do', ne dan me se tadó uxrá soj ei. 'Q se sese danj uun rá soj, ne

quiri' cunudanj tuvi' soj, qui'yaj soj nanj chuguanj.

¹⁶ Ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa yo'o cunq soj a'mii Nimán Diose gaa chéé soj rihaan chumij nihánj, ne sese inanj danj qui'yaj soj, ne daj chihaa mij se guun qui'yaj soj se vaa me rá nee man ma'an soj qui'yaj soj ma'. ¹⁷ Dan me se inq uxrá vaa se me rá nee man ní' qui'yaj yo' ga se me rá Nimán Diose qui'yaj yo' ei. Dan me se inq me rá 'o 'o roj yo' ei. Sese me rá ní' cunq ní' rihaan Nimán Diose, ne aráán nee man ní' chrej rihaan ní' cunq ní' rihaan Diose chuguanj. Ne sese me rá ní' qui'yaj ní' se nij me rá nee man ní' qui'yaj yo', ne aráán Nimán Diose chrej rihaan ní' se qui'yaj ní' danj ma'. Ne unu' Nimán Diose ga nee man ní', ne ca'vee se me rá ní' qui'yaj ní' ndaa vaa me rá ma'an ní' qui'yaj ní', tzaj ne se guun nucuaj ní' qui'yaj ní' danj a man adonj. ¹⁸ Tzaj ne sese noco' soj man Nimán Diose, ne taj che'é canoco' soj se-tucuanj Moisés a me.

¹⁹ Dan me se aj ne'en soj daj vaa rasuun me rá nee man ma'an soj qui'yaj yo' ei. Me rá yo' qui'yaj yo' cacun' ga yo'o chana do', me rá yo' qui'yaj yo' se nij ndo'o do', me rá yo' qui'yaj yo' se na'aj ndo'o do', ²⁰ quina'vij soj rihaan ya'anj acóy yuvij do', me rá uún yo' ca'mii soj ga síi chruun nano' so' chrej che'é soj do', uun xcoj ruvaa rá soj ni'yaj soj tinúú soj do', unu' soj ga tinúú soj do', axrj yuvaa soj man tinúú soj do', inanj me rá 'o 'o soj cavij sa' uún soj do', uxra' ta'aj nij soj man nij soj do', ²¹ uun xcoj ruvaa rá soj ni'yaj soj tinúú soj do', achráá ndo'o soj chra' xno ga tuvi' soj do', ne dan me se que'ee doj tuvi' cacun' nihánj 'yaj uún soj, 'yaj nee man ma'an soj nanj adonj. Aj cataj xna'anj 'unj rihaan soj, ne cuano nihánj me se cataj xna'anj uún 'unj rihaan soj se vaa yuvij 'yaj danj ro', daj chihaa mij se cayáán nij so' ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj a ma'.

²² Tzaj ne sese inanj rihaan Nimán Diose cunq ní', ne cunuú 'ee rá ní' tuvi' ní' do', guun niha' rá ní' do', gaa xej nimán ní' do', gaa inaj nimán ní' do', ve'é qui'yaj ní' rihaan yuvij do', yo'o cuchuman rá ní' do', ²³ síi ni'yanj a'mii guun ní' do', ve'é cutumé ní' man ní' daj qui'yaj ma'an ní' do', qui'yaj Nimán Diose ei. Inanj danj gaa ní' sese ve'é cunq ní' rihaan Nimán Diose nanj adonj. Yo' me sese qui'yaj ní' ndaa vaa taj nana nihánj, ne taj cacun' quitaj xraá ní' qui'yaj nana nihánj a ma'. ²⁴ Dan me se ní' sij aj canoco' man Jesucristó ro', me se aj ticavi' Jesucristó man nu' se chi'ij man nimán ní', gaa cavi' so' rihaan rutze, ne dan me se quisj qui'yaj nee man ní' cacun', ne daj chihaa mij se qui'yaj uún ní' se chi'ij me rá nee man ní' qui'yaj yo' a ma'. ²⁵ Dan me se che'é se cunuú sa' nimán ní', qui'yaj

Nimán Diose, che'é dan yo'o cunq ní' nu' se vaa cataj xna'anj Nimán Diose rihaan ní' ei. ²⁶ Se ca'mii xtá' ní' a 'o xco' a ma'. Se ca'mii ra'yunj ní' rihaan tinúú ní' a ma'. Se guun xcoj ruvaa rá ní' ni'yaj ní' tinúú ní' a ma'.

6

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é racuj ní' man tinúú ní' a

¹ Sese ya xcaj nij soj cuentá se vaa qui'yaj 'o tinúú soj cacun', ne soj sij ve'é noco' Nimán Diose ro', nago' soj chrej man síi tumé cacun' daj qui'yaj so' rej rihaan so', tinuj, nocoj. Tzaj ne nica' gaa nimán soj, ne ve'é ca'mii soj nana sa' ga síi tumé cacun' ei. Dan me se tadó soj ga ma'an soj gaa nago' soj chrej ei. Sese se tadó soj, ne ma'an soj do' ca'anj chrej chi'ij nanj chuguanj. ² Dan me se ca'vee se me ma'an sayuun ran' tinúú soj, tzaj ne racuj soj man so' ei. Sese danj qui'yaj soj, ne síi qui'yaj nu' tucuáán cuchruj Jesucristó che'é ní' me soj gaa nanj chuguanj. ³ Ne sese vaa síi guun rá se vaa síi sa' me ma'an so', ne síi ne ne'en uxrá me so', ne síi tiha' yu'unj man ma'an me so' nanj ei. ⁴ Tzaj ne naqui'yaj cuu 'o 'o ní' daj 'yaj ma'an ní', ne sese ve'é 'yaj ní', ne guun niha' rá ní' che'é se vaa ve'é 'yaj ma'an ní' ei. Tzaj ne ne nó xcúún ní' naqui'yaj cuu ní' daj 'yaj tinúú ní' ma'. Se cataj ní' se vaa sa' doj 'yaj ní' rihaan tinúú ní' ma'. ⁵ Maan se inq vaa suun atá 'o 'o ní', ne no xcúún 'o 'o ní' cata ní' suun vaa rihaan ma'an ní' nanj adonj.

⁶ Dan me se síi tucu'yón se-nana Diose ro', me se no xcúún so' cuxra' ta'aj so' nu' se sa' rihaan síi tihaan se-nana Diose nana sa' rihaan so' a.

⁷ Tzaj ne se tiha' yu'unj soj man ma'an soj ma'. Se ca'vee tiha' soj man Diose ma'. Dan me se sese 'yaj yo'o so' sayuun rihaan chumij nihánj, ne gaa ndo'o sayuun quitaj xraá so', ⁸ ne sese qui'yaj yo'o so' inanj se vaa me rá nee man ma'an so' qui'yaj so', ne nee man so' qui'yaj quiri' nu' so' nanj adonj. Sese qui'yaj yo'o so' inanj se vaa me rá Nimán Diose qui'yaj so', ne Nimán Diose qui'yaj gaa i'na' so' cayáán so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj adonj. ⁹ Se guun rmi' ní' qui'yaj sa' ní' ma'. Sese se quiri' rá ní', ne quisj gúii cachrón Diose, ne sa' uxrá doj cavij ní', qui'yaj Diose ei. ¹⁰ Dan me se yaj vaa ya'núj rihaan ní' ro', qui'yaj suun ndo'o ní' che'é se sa' cuano ei. Che'é dan ve'é uxrá qui'yaj suun ní', racuj ní' man cunudanj yuvij ei. Tzaj ne doj a guun rá ní' racuj ní' man nij tinúú ní' nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun niha' rá Pablo inanj che'é se cavi' Jesucristó rihaan rutze che'é ní' a

¹¹ Nij'yaj soj ei. Xij ndo'o vaa letrá cachrón ra'aj ma'anj che'é nij soj chuguanj. ¹² Nij sí me rá ve'é ca'mii yuvij che'é ro', ma'an nij so' me sí me rá cata' ta'nga' man soj nanj adonj. Danj 'yaj nij so' che'é se na'vej rá nij so' qui'yaj yuvij sayuun man nij so' che'é se noco' nij so' man Jesucristó sí cavi' rihaan rcutzē nanj chuguanj. Maan che'é dan a'mii nij so' danj rihaan soj nanj adonj. ¹³ Dan me se ata' ta'nga' man nij so', tzaj ne ne noco' sa' ma'an nij so' se-tucuanj Moisés ma'. Tzaj ne inanj me rá nij so' cata' ta'nga' man soj, gaa ne ca'mii xta' nij so' cataj nij so' se vaa cata' ta'nga' man soj qui'yaj ma'an ya nij so', che'é se qui'yaj nij so' fuerzá man soj, cataj nij so' a. ¹⁴ Ne xa' 'unj, tzaj ne daj chíhaa mǐj se ca'mii xta' 'unj ma'. 'O se guun niha' rá 'unj inanj che'é se cavi' Jesucristó sǐj 'nij ra'a man ní' rihaan rcutzē che'é ní', ne xa' chumii nihánj, tzaj ne ase vaa se cavi' ro', danj vaa chumii nihánj rihaan 'unj, ne taj yu'vee nó chumii nihánj rihaan 'unj, ne yo'ó tanáj 'unj man se vaa 'yaj nij yuvij man rihaan chumii nihánj nanj adonj. ¹⁵ Taj se 'yaj sese taj ta'nga' man ní' do', taj se 'yaj sese nuvi' ta'nga' táa man ní' do' ma'. Núj naqui'yaj naca Diose man ní', ne cavii sa' ya ní' nanj adonj. ¹⁶ Me rá 'unj gaa xej nimán taran' soj sǐj noco' tucuáan nihánj, ne gaa 'ee rá Diose man soj ei. Ya yuvij israelitá me soj rihaan Diose nanj chuguanj.

¹⁷ Dan me se aj quiran' ndo'o nee mán 'unj sayuun che'é se 'yaj suun 'unj che'é Jesucristó natá' 'unj rihaan yuvij che'é so', ne che'é dan na'vej rá 'unj qui'yaj soj doj sayuun mán 'unj a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me rá Pabló qui'yaj Jesucristó se luj che'é nij sí man Galacia a

¹⁸ Me rá 'unj qui'yaj ndo'o Jesucristó sǐj 'nij ra'a man ní' se luj che'é nimán nij soj, tinuj, nocoj. Ya uxrá ei. Veé danj gaa ya ei.

Nihánj me 'o yanj cartá qui'yaj síi cu'naj Pabló ca'néé so' rihaan nij yuvii noco' man Diose yanj chuman' cu'naj Efeso a

¹ Síi cu'naj Pabló mej, ne cune' Jesucristó mán 'unj guún 'unj apóstol nata' se-nana so' rihaan nij yuvii, che'é se danj me rá Diose qui'yaj a. ² Yáa 'unj yanj cartá nihánj ca'nej 'unj rihaan nij soj sji sa' rihaan Diose yanj chuman' cu'naj Efeso sji amán rá ni'yaj man Jesucristó a. ² Me rá 'unj qui'yaj ndo'o Rej ní' Diose do', qui'yaj Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' do', se luj che'é nij soj, ne me rá 'unj gaa xej nimán nij soj, qui'yaj roj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nu' se luj qui'yaj ndo'o Diose che'é nij yuvii israelitá do', che'é ní' sji yanj do' a

³ Inanj sa' uxrá vaa Diose Rej Jesucristó sji 'nj ra'a man ní', ne ve'é ndo'o qui'yaj so' che'é ní', ne rqué ndo'o so' se sa' man ní', ne se sa' cavii rej xta' cavii ma'an ya Nimán Diose me rqué Diose man ní', che'é se síi noco' man Jesucristó me ní' a. ⁴ Ne dan me se che'é se sji noco' man Jesucristó me ní', che'é dan me asij ataa qui'yaj Diose chumii nihánj me narii so' man ní' guun ní' síi sa' rihaan ma'an so', ne se tumé ní' cacun', rá so' a ma'. Ne dan me se cunuu 'eé rá so' man ní', ⁵ ne cune' so' man ní' canoco' ní' man Jesucristó ne guun ta'nij ma'an so' man ní', ndaa vaa qui'rii nimán ma'an so' qui'yaj so' che'é ní', ⁶ gaa ne che'é dan ve'é ca'mii ní' ni'yaj ní' man Diose, ne cataj ní' se vaa ve'é ndo'o qui'yaj so' se luj che'é ní', che'é se noco' ní' man Jesucristó síi 'eé rá so' man adonj.

⁷ Ne che'é se cavi' Jesucristó che'é ní' ro', che'é dan navij cacun' xráá ní', che'é se sa' uxrá vaa rá Diose ni'yaj Diose man ní', ⁸ ne Diose ro', me síi qui'yaj ndo'o se luj che'é ní' se vaa rqué ndo'o so' nana çuu man ní', ne xcaj ndo'o ní' cuentá, qui'yaj so' adonj. ⁹ Q se so' me síi qui'yaj xcaj ní' cuentá che'é nana naça nana a'mii che'é daj me rá ma'an so' qui'yaj so' che'é ní' sji noco' man Jesucristó, ¹⁰ asa' quisij güii ca'na' uún Jesucristó rihaan chumii nihánj a. Dan me se güii yo' me se guun chij Jesucristó rihaan cunudanj rasuun, qui'yaj Diose, ne guun chij Jesucristó rihaan taran' nij rasuun man rej xta' do', rihaan cunudanj nij rasuun man rihaan chumii nihánj do' a.

¹¹⁻¹² Ne che'é Jesucristó me se narii Diose man núj sji israelitá sji amán rá ni'yaj man Jesucristó, ne dan me se narii so' man núj che'é se aj cune' so' man núj guun núj nij

síi gaa nucuaj rá gaa asino yaan man Jesucristó, che'é rej ve'é nata' núj se vaa sa' uxrá vaa Diose a. Dan me se inanj danj guun rá Diose qui'yaj so', ne so' me síi avii ndo'o raa daj qui'yaj, ne so' me síi 'yaj nu' ndaa vaa avii raa so' qui'yaj so' adonj.

¹³ Ne vaa nij soj sji yanj uún, ne cuno soj nana ya se vaa ca'vee cavii sa' uxrá ní' qui'yaj Jesucristó, ne cuchumán rá soj ni'yaj soj man Jesucristó, ne che'é Jesucristó me se ca'na' Nimán Diose catúj Nimán Diose nimán soj, ne Nimán Diose me se ca'na' rihaan ní' sji noco' man Diose, ndaa vaa cata' tu'va Diose gaa naá, ne che'é se nuu Nimán Diose nimán ní' ro', che'é dan ne'en ya ní' se vaa me ní' ta'nii Diose ¹⁴ ne ya rque ndo'o Diose se sa' man ní' vaa güii nanj adonj. Dan me se rque Diose Nimán Diose rihaan ní', cataj Diose se vaa ya nacaj Diose man ní' vaa güii, ne quinani ní' rihaan sayuun, che'é rej ve'é nata' taran' ní' se vaa sa' uxrá vaa Diose a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa achii'n ni'yaj Pabló rihaan Diose se vaa xcaj sa' doj nij síi man Efeso cuentá che'é Jesucristó qui'yaj Diose a

¹⁵ Dan me se cunó 'unj nana se vaa amán rá nij soj ni'yaj nij soj man Jesucristó sji 'nj ra'a man ní', ne cunó 'unj nana se vaa 'eé rá soj man taran' nij síi sa' noco' man Diose, ne che'é se vaa qui'yaj Diose che'é ní' sji noco' man Jesucristó ro', che'é dan ¹⁶ yo' o nagó 'unj graciá rihaan Diose che'é soj gaa achii'n ni'yáa 'unj che'é soj rihaan Diose adonj. ¹⁷ Dan me se Diose me síi ca'néé man Jesucristó sji 'nj ra'a man ní' ca'na' so' rihaan chumii, ne Rej ní' nicun' xta' me uún Diose, ne síi uun chij sa' uxrá me so', ne che'é dan achii'n ni'yáa 'unj rihaan Diose se vaa rque ndo'o so' nana çuu sa' nimán soj, ne achii'n ni'yáa 'unj se vaa guun nucuaj soj nari' soj nu' nana naça tihaan so' man ní', gaa ne sa' doj xcaj ma'an soj cuentá che'é so' ei.

¹⁸ Dan me se xcaj soj cuentá sa' doj, ne quene'en soj me che'é nacúun Diose man soj, ne quene'en soj nu' se vaa qui'yaj Diose che'é soj, ne guun rá soj se vaa vaa che'é ndo'o canoco' soj man Jesucristó adonj. Quene'en soj se vaa sa' uxrá vaa se qui'yaj Diose che'é taran' ní' sji sa' noco' man so', ¹⁹ ne quene'en soj se vaa guun nucuaj ndo'o Diose raçuj Diose man ní' sji amán rá ni'yaj man so' a. Nucuaj ndo'o Diose adonj.

²⁰ Che'é se nucuaj Diose ro', che'é dan cunuu i'na' ya uún Jesucristó, qui'yaj Diose gaa cavi' Jesucristó, ne guun chij uxrá Jesucristó rej xta' rej x'nuj Diose, qui'yaj uún Diose adonj. ²¹ Veé dan, ne uun chij ya Jesucristó rihaan taran' nij yuvii do', rihaan taran' nij ya'anj rií ta'nga' rihaan chumii

nihánj do', tzaj ne ne doj cuano me uun chij so' ma'. ¹Q se guun chij so' nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj. ²²Ne uun chij Jesucristó rihaan cunudanj rasuun qui'yaj Diose, ne dan me se Diose me sí qui'yaj rii ta'nga' Jesucristó rihaan cunudanj rasuun che'é ní sji amán rá ni'yaj man so' adonj. ²³Ne ase vaa nee man Jesucristó ro', danj vaa ní, uno ní rihaan so', ne dan me se so' me sí 'nii ra'a man cunudanj rasuun man rihaan nu' cachra' chumii, ne so' me sí rque nu' se vaa achiin man nu' nij rasuun man rihaan chumii nihánj adonj.

2

Nana nihánj taj xna'anj daj vaa cavii sa' ní' sji yaní, qui'yaj Diose, ne sí cunuu sa' nimán rihaan Diose me ní' cuano, che'é se luj qui'yaj uun Diose che'é ní' a

¹Gaa rque me se ma'an nij soj me sí tumé ndo'o cacun', ne che'é dan quiri' nu' nimán nij soj, ne taj se qui'yá' ca'vee quinanii soj rihaan sayuun a ma'. ²Dan me se qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj yuvii man rihaan chumii nihánj, ne qui'yaj soj nu' rasuun chí'ii rasuun niha' rá sí chree sí rii ta'nga' rihaan chumii nihánj cuano sí cheé uun chij rque nana, ne so' me sí rii ta'nga' rihaan nimán nij yuvii na'vej rá cuno rihaan Diose a. ³Ne ase vaa 'yaj nij yuvii vaa danj ro', danj qui'yaj guee taran' ní' gaa rque, ne qui'yaj ní' cacun' ga nij so', ne qui'yaj ní' inanj se me rá nee man ní' qui'yaj ní' a. Inanj se cavii raq ma'an ní' qui'yaj ní', ne yuvii ca'maan rá Diose ni'yaj Diose man me ní' gaa rque, ne ase vaa nij yuvii cheé rihaan chumii nihánj cuano ro', ta'nga' danj vaa ní' gaa rque ei.

⁴Tzaj ne cunuu 'ee ndo'o rá Diose man ní', ⁵ne quene'en Diose se vaa aj quiri' nu' nimán ní' che'é cacun' tumé ní', ne che'é dan, ase vaa cunuu i'na' uún Jesucristó, qui'yaj Diose ro', ta'nga' danj vaa uún ní' cunuu sa' nimán ní', qui'yaj Diose, ne che'é dan ca'vee cayáan ní' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj. (Dan me se maan che'é se luj qui'yaj Diose che'é soj me se ca'vee quinanii soj rihaan chrej chí'ii uun chij nimán soj ne cavii sa' soj ei.) ⁶Ne ase vaa cavii Jesucristó cayáan so' rej xta', qui'yaj Diose ro', danj qui'yaj uún Diose che'é ní', che'é se sji noco' man Jesucristó me ní', ne vaa güii cavii ní' cayáan ní' ga so' rej xta' ei. ⁷Ndaa sji, gaa ne nu' cavii nu' ca'anj quene'en nij yuvii se vaa qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é ní', ne dan me se quene'en nij yuvii se vaa cunuu 'ee ndo'o rá Diose man ní' che'é se sí noco' man Jesucristó me ní' nanj adonj.

⁸Dan me se xcaj nij soj cuentá se vaa inanj che'é se luj qui'yaj Diose che'é soj me quinanii soj rihaan chrej chí'ii uun chij

nimán soj ne cavii sa' soj á. Dan me se maan che'é se amán rá soj ni'yaj soj man so' me cavii sa' soj ei. Nuveé ma'an soj me sí 'yaj a'vee avii sa' soj ma'. Maan se Diose racuíj man soj don a'vee avii sa' soj nanj adonj. ⁹Nuveé che'e rasuun sa' qui'yaj soj me cavii sa' soj ma'. ¹⁰Q se na'vej Diose ca'mii xta' yuvii cataj yuvii se vaa ma'an nij yuvii me sí qui'yaj cavii sa' nij yuvii ma'. ¹⁰Q se Diose me sí qui'yaj man ní', ne qui'yaj Diose man ní' che'é rej canoco' ní' man Jesucristó ne ve'é qui'yaj suun ní' suun sa', rá Diose, ne che'é ma'an Diose me a'vee qui'yaj suun ní' suun sa' yo' nanj adonj.

¹¹Dan me se ne'en soj se vaa nuveé yuvii israelitá me soj ma'. ¹²Q se yuvii yaníj me soj, ne dan me se cataj núj sji israelitá se vaa nij vaa nee man soj adonj. Tzaj ne cusa' núj ta'nga' man nee man ma'an núj, ne che'é dan me sí ata' ta'nga' me núj, taj yuvii ni'yaj yuvii man núj adonj. Yo'o xcaj soj cuentá ¹²se vaa gaa rque ro', nuveé sji noco' man Jesucristó me nij soj ma'. ¹³Q se sji yaníj rihaan núj sji israelitá me soj gaa naá nanj adonj. Dan me se nuveé sji no xcuún a '6 xco' canoco' man Diose me soj gaa rque ma'. Maan se sji 'yaj rma'an rihaan chumii me soj nanj adonj. Dan me se ya cata' tu'va Diose che'é ní' sji israelitá se vaa cavii sa' núj, tzaj ne taj nana cata' tu'va Diose che'é nij soj gaa rque ma'. Dan me se aj quene'en nij soj se vaa se cavii sa' nij soj do', se racuíj Diose man nij soj do', gaa man adonj. Maan se cheé uun nij soj rihaan chumii gaa rque nanj adonj. ¹³Tzaj ne yaj me se nda' se ne quene'en uxra' soj man Diose, tzaj ne ca'na' Jesucristó cavi' Jesucristó che'é soj, ne guun che'e soj canoco' soj man Diose, qui'yaj Jesucristó, ne guun che'e Jesucristó naqui'yaj chre' so' man nij soj che'é ton cayanj man so' rihaan rcutze nanj adonj.

¹⁴Ne Jesucristó ro', me sí naqui'yaj dínj man núj sji israelitá ga soj sji yaníj, gaa ne orún' ya chuman' me taran' ní' cuano, qui'yaj so' a. ¹⁵Q se tiri' so' chingá ca'ne' tanu' man ní' ga tuvi' ní', gaa cavi' ma'an so' rihaan rcutze, ¹⁵ne dan me se chingá yo' ro', me se-tucuanj Moisés, ne yo'o tinavij Jesucristó tucuaán yo' nanj adonj. Che'é dan me 'o cuyaán vaa taran' ní' cuano, ne cunuu 'ee rá ní' man tuvi' ní', qui'yaj Jesucristó, ne yo'o cunuu naca nimán ní', qui'yaj Jesucristó, ne dínj vaa nimán taran' ní', qui'yaj ya so' adonj. ¹⁶Che'é se cavi' Jesucristó rihaan rcutze ro', che'é dan orún' ya chuman' me ní' cuano, ne yo'o qui'yaj canaán Jesucristó man nu' se a'maan rá man nimán taran' ní', ne dan me se cunuu rcua'agan taran' ní' ga Diose, qui'yaj Jesucristó a.

¹⁷Dan me se ca'na' Jesucristó, ne nata' so' rihaan nu' soj sji yaníj do', rihaan núj sji israelitá sji nicaj se-tucuanj Diose do', se

vaa dínj cuman taran' ní' rihaan Diose á.
 18 'Q se che'é Jesucristó me se nuu Nimán Diose nimán taran' ní', ne che'é dan vaa ya'núj rihaan taran' ní' cachinj ni'yaj ma'an ní' rihaan Rej ní' Diose adonj.

19 Che'é dan nuvéé sijn man yo'ó chuman' me soj á ma'. 'Q se sijn ne'en man Diose me nij soj cuano nanj adonj. Nuveé sijn noco' yo'ó tucuaán me soj ma'. Maan se ma'an soj me síí cunuu sa' nimán, ne noco' nu' taran' ní' man Diose yaj adonj. 20 Xa' tucuaán noco' taran' ní' cuano ro', ase vaa 'o ve' sa' yaj níi xráá yuvej sa' inanj ro', danj vaa ní', ne nij yuvej sa' yo' ro', me núj sijn apóstol cune' Jesucristó dō', nij síí nata' se-nana Diose gaa naá dō', ne yuvej sa' doj rihaan taran' nij yuvej naj tacóó ve' yo', tzaj ne ma'an ya Jesucristó me yo' vaa nanj chuguanj. 21 Dan me se yo'ó chre' gaa ní' sijn noco' man Jesucristó, gaa ne yo'ó cuyaán naxcaj nuvíí ei. Ne nuvíí yo' ro', me nu' ní' sijn noco' man síí 'nj ra'a man ní' nanj adonj. 22 Ne ma'an nij soj ro', me se che'é se noco' soj man síí 'nj ra'a man ní', che'é dan cunuu rcua'laan soj ga yo'ó nij síí guun nuvíí, ne nihánj me se ma'an ya Nimán Diose yáán sca'núj taran' ní' ei.

3

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'ne' Diose suun rihaan Pabló nata' so' se-nana Diose nana sa' rihaan ní' sijn yanj a

1 Ne'en nij soj se vaa 'nj 'unj taga' che'é se noco' 'unj man Jesucristó, ne 'yaj suun 'unj a'miú natáj 'unj rihaan nij soj sijn yanj che'é so', 2 ne aj ne'en soj se vaa atá 'unj suun qui'yaj Diose che'é soj sijn yanj nanj adonj. Dan me se qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é 'unj, ne ca'ne' so' suun rihanj qui'yaj sunj che'é soj ei. 3 Dan me se tihaán naca Diose rihanj daj me rá Diose qui'yaj Diose che'é nij yuvij man rihaan chumiú nihánj, ne aj cachrón 'unj doj nana che'é se vaa tihaán Diose manj rihaan yanj cartá ca'néé 'unj rihaan soj gaa rque adonj. 4 Nayaá soj yanj cartá yo', ne xcax soj cuentá che'é nu' nana nari' 'unj nana che'é nu' se vaa qui'yaj Jesucristó che'é yuvij ei. 5 Gaa rque ro', ne cataj xna'anj Diose nana yo' rihaan yuvij ma'. Tzaj ne ndaa yaj ro', me tihaán Nimán Diose nana yo' rihaan núj sijn apóstol sijn sa' cune' Jesucristó man nata' se-nana so' rihaan yuvij, ne tihaán so' nana yo' rihaan yo'ó nij síí nata' se-nana Diose rihaan yuvij a. 6 Dan me se tihaán so' nana se vaa cunq nij soj sijn yanj se-nana Diose nana sa', ne cunuu sa' soj ga núj sijn israelitá adonj. Ne nana cata' tu'va Diose che'é nij síí canoco' man Jesucristó ro', quisj ya nu' nana yo' che'é nij soj sijn yanj ga núj sijn israelitá nanj chuguanj.

7 Ne vaa ndo'o suun rihanj nata' 'unj nana sa' yo', ne yo' me se luj qui'yaj Diose che'é adonj. Nda' se ne nó xcúún 'unj quirí' 'unj se luj nihánj, tzaj ne ma'an ya Diose me síí rque se luj nihánj manj nanj ei. So' me síí nucuaj ndo'o, ne guun nucuaj qui'yaj sunj, qui'yaj Diose nanj chuguanj. 8 Nda' se síí nica' doj rihaan taran' nij síí sa' noco' man Diose mej, tzaj ne qui'yaj Diose se luj yo' rihanj, ne ca'ne' so' suun rihanj nataj nana sa' rihaan nij soj sijn yanj se vaa sa' uxrá vaa se qui'yaj Jesucristó che'é ní' adonj. 9 Ne me rá Diose cataj xna'anj 'unj rihaan yuvij nu' se vaa qui'yaj so' che'é nij yuvij a. Dan me se Diose me síí qui'yaj nu' rasuun, ne aj ne'en so' daj qui'yaj so' che'é yuvij, tzaj ne ne cataj xna'anj so' rihaan yuvij nu' cavii nu' ca'na' ma'. 10 Tzaj ne nij ya'anj man rej xta' ro', me rá Diose xcax nij so' cuentá cuano se vaa inanj nana cuu sa' ndo'o avii raa Diose, ne quene'en nij so' man taran' ní' sijn noco' man Jesucristó, ne xcax nij so' cuentá se vaa avii ndo'o raa Diose adonj. 11 Dan me se guun rá Diose nu' cavii nu' ca'na' se vaa qui'yaj so' danj tió man ní', ne guun rá so' se vaa ca'nej so' man Jesucristó sijn 'nj ra'a man ní' rihaan chumiú nihánj a. 12 Ne che'é se amán rá ní' ni'yaj ní' Jesucristó ro', che'é dan ca'vee cachinj ni'yaj ma'an ní' rihaan Diose, ne taj che'é cucu'vi' ní' ca'miú ní' ga Diose ma'.

13 Che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa se cucu'vi' nimán soj quene'en soj sayuun quirán' 'unj che'é soj ma'. Maan se tananj á cavij sa' soj doj che'é sayuun rán' 'unj nihánj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa achúín ni'yaj Pabló rihaan Diose se vaa sa' doj xcax nij síí man Efeso cuentá se vaa 'ee ndo'o rá Jesucristó man ní' a

14 Che'é se cavii sa' ndo'o nij soj ga núj, che'é dan canicun' ruj 'unj, ne achúín ni'yáá 'unj rihaan Rej ní' Diose che'é soj adonj. 15 Dan me se Diose me Rej nu' taran' nij x'ne' nij síí man rej xta' dō', Rej nu' taran' nij x'ne' ní' sijn man rihaan chumiú nihánj dō', 16 ne achúín ni'yáj rihaan so' che'é soj se vaa nari' nucuaj nimán soj qui'yaj Nimán Diose adonj. 17 Ne achúín ni'yáj se vaa cuchuman doj rá soj quene'en soj man Jesucristó, ne yo'ó natuu Jesucristó nimán soj qui'yaj Diose, gaa ne yo'ó cunuu 'ee rá soj man taran' tinúú soj adonj. 18-19 Ndaa sijn, gaa ne nari' nucuaj ndo'o nimán soj, ne guun nucuaj soj xcax sa' soj cuentá se vaa 'ee uxrá rá Jesucristó man ní', ne quene'en taran' ní' sijn cunuu sa' nimán rihaan Diose se vaa 'ee uxrá rá Jesucristó man ní' adonj. Taj á 'ó síí guun nucuaj ma'an quene'en se vaa 'ee uxrá rá Jesucristó man ní' ma'. Tzaj ne guun nucuaj ní' xcax ní' cuentá se vaa 'ee uxrá rá Jesucristó man ní', qui'yaj Diose, ne

qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é ní, ne dan me se cunuq sa' inañj ní, ndaa vaa ma'an Diose adonj.

²⁰ Dan me se yaj me se síi sa' uxrá me Diose, ne uun nucaj so' rque so' nu' rasuun achúin ní' gaa rihaan ní' a. Tzaj ne ne rque so' maan inañj nij rasuun achúin ni'yaj ní' gaa rihaan ní' ma'. 'O se rque so' nu' rasuun achúin ní' rihaan so', ne rque so' yo'ó doj a rasuun rihaan ní' ei. ²¹ Che'é dan cataj ní' sijn noco' man Jesucristó se vaa inañj sa' uxrá vaa Diose, ne yo'ó danj ca'mií ní' ga ta'níi ní' nu' cavii nu' ca'anj che'é Jesucristó a. Veé danj gaa ya ei.

4

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é qui'yaj ní' rihaan tinúú ní', che'é se ase vaa nee man yo'ó yuvií ro', danj vaa taran' nij tinuj ní' a

¹ Ne'en nij soj se vaa 'nij 'unj taga' che'é se noco' 'unj man síi 'nij ra'a man ní', ne cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj se vaa ve'é qui'yaj ma'an soj rihaan Diose á. Diose me síi canacúun man soj canoco' soj man so', ne che'é dan ve'é canoco' soj man so' gaa chéé soj rihaan chumií nihánj á. ² Ne guun nij soj síi ni'yanj a'mií, ne ve'é qui'yaj soj ga tinúú soj, ne se guun yuvaa soj man tinúú soj ma'. Maan se inañj cunuú 'ee rá soj man tinúú soj, ne gaa inaj nimán soj ga tinúú soj á. ³ Ne se cunu' soj ga tuvi' soj, ne se quitaá ri'yunj soj tuvi' soj ma'. Maan se dínj cumañ soj ga tinúú soj á. Ve'é cunq taran' soj rihaan Nimán Diose, ne ase vaa nimán orún' yuvií ro', danj gaa nimán soj ga tinúú soj á. ⁴ Dan me se orún' ya yuvií me ní' vaa, ne orún' ya nimán ní' vaa, ne dan me se orún' ya Nimán Diose me nuú nimán ya ní', ne guun ya rá taran' ní' se vaa canacúun Diose man taran' ní', ne 'o cuyaan cavii sa' taran' ní', qui'yaj Diose adonj. ⁵ Oruun síi 'nij ra'a man ní', ne oruun nana sa' amán rá ní', ne sijn cata' ne che'é Jesucristó me taran' ní', ⁶ ne orún' Rej taran' ní' Diose uún a. Nicaj yu'unj so' man taran' ní', ne 'yaj suun so' nimán taran' ní', ne yanj so' ga taran' ní' nanj adonj.

⁷ Tzaj ne ndaa 'o 'o ní' rque Jesucristó 'o 'o suun sa' rihaan a. Dan me se yo' me rsuun sa' rque Jesucristó, ndaa vaa me rá so' rque so' man ní' ei. Ne qui'yaj ndo'o Diose se luj rihaan 'o 'o ní' se vaa guun nucaj 'o 'o ní' qui'yaj suun ní' suun ca'ne' Jesucristó rihaan ní' a. ⁸ 'O cuyaan vaa nana nihánj ga nana no rihaan danj Diose, ne dan me se nana no rihaan danj Diose taj se vaa qui'yaj canaán Jesucristó rihaan nij síi taj ri'yunj man so', gaa ne ca'anj nicaj so' man nij so' rej xta', gaa ne rque so' se sa' rihaan nij yuvií a. Danj taj danj Diose a. ⁹ (Ne nana yo' taj se vaa cavii so' xta', ne ne'en ní' se vaa asino yaan nanj so' rej man nij síi cavii rque yo'ó

a. ¹⁰ Ne orún' so' me síi nanij rej man nij síi cavii, ne orún' so' me síi cavii rej xta' uún adonj. Dan me se xta' doj cavii so' rihaan daj a rasuun, gaa ne guun so' síi nicaj yu'unj man daj a rasuun adonj.)

¹¹ Ne ma'an so' me síi cune' man ta'aj ní' guun ta'aj ní' apóstol nata' se-nana so' rihaan cunudanj nij yuvií man rihaan chumií, ne yo'ó ta'aj ní' me síi cune' so' nata' nana tihaan naca Diose rihaan so', ne yo'ó ta'aj ní' me síi cune' so' nata' se-nana Diose nana sa' rihaan nij síi ataa cuchuman rá ni'yaj man so', ne yo'ó ta'aj ní' me síi nicaj yu'unj man nij síi amán rá ni'yaj man so', qui'yaj so', ne yo'ó ta'aj ní' me síi ticha'nuu se-nana Diose rihaan nu' tinúú ní', qui'yaj so', ne dan me se ndaa ino vaa 'o 'o suun sa' nicaj 'o 'o ní', qui'yaj Jesucristó a. ¹² Dan me se danj qui'yaj Jesucristó, che'é se me rá Jesucristó guun nucaj ní' sijn cunuú sa' rihaan Diose qui'yaj suun ní' raçuij ní' man tinúú ní', gaa ne ve'é doj cumañ taran' ní' sijn noco' man Jesucristó, ne sa' doj qui'yaj suun ní' rihaan so' nanj adonj. ¹³ Ne sa' doj cuchuman rá ní' quene'en ní' ta'núí Diose, ne sa' doj quene'en ní' daj vaa so', ne ve'é cunuú rcua'aan taran' ní' adonj. Chij inañj gaa rá ní', gaa ne daj se sa' ndo'o vaa Jesucristó ro', danj gaa sa' taran' ní' nanj adonj.

¹⁴ Tzaj ne cuano ro', me se ase vaa xnií vaa ní', ne vaa yuvií tiha' yu'unj ndo'o man ní', ne dan me se nuchruj raa ndo'o nij yuvií daj qui'yaj nij so', ne tiha' yu'unj nij so' man ní', ne tucu'yón ndo'o nij síi tiha' yu'unj nana naca man ní', ne amán rá ní' uno ní' náa guun nana tiha' yu'unj yo', 'yaj nij so' a. Tzaj ne asa' quisij cunuú chij rá ní', ne se cuno ní' nana tiha' yu'unj yo' a ma'. ¹⁵ Maan inañj nana ya ca'mií ní' rihaan tinúú ní', che'é se 'ee rá ní' man tinúú ní', gaa ne sa' doj quene'en ní' canoco' ní' man Jesucristó, nu' se vaa qui'yaj ní' adonj. Dan me se ase vaa rii ta'nga' cúu yave yuvií rihaan nu' nee man yuvií ro', danj vaa rii ta'nga' Jesucristó rihaan ní' adonj. ¹⁶ Ne maan che'é so' ro', me ase vaa oro' tuvi' nu' cúu man yo'ó yuvií ro', danj vaa noco' tuvi' ní' ga tinúú ní', ne narqué Jesucristó se nucaj achiin rihaan nu' nij tinuj ní', ne che'é dan ve'é doj cumañ taran' ní', ne ve'é doj cunuú 'ee rá ní' tinúú ní' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'ne' rá ní' ga suun 'yaj ndaa vaa 'yaj nij síi ne amán rá ni'yaj man Jesucristó, ne ve'é qui'yaj ní' ga tinúú ní' do', ga síi 'nij ra'a man ní' do' ei

¹⁷ Che'é dan me cataj xna'anj ya 'unj 'o nana rihaan soj, che'é se noco' ní' man síi 'nij ra'a man ní' ei. Dan me se quisij qui'yaj soj se vaa 'yaj yo'ó nij síi yanj nij síi ne amán rá ni'yaj man Jesucristó nanj ei. Nij síi yanj yo' me se noco' nij so' nana snúú

rma'an nana avii raq ma'an nij so', ¹⁸ ne ne uun nucauj nij so' xcaj sa' nij so' cuentá a ma'. Se cavii sa' nimán nij so', qui'yaj Diose ma'. Maan se quiran' nij so' sayuun che'é se síf ni'yon me nij so' ne nichraj ndo'o rá nij so' adonj. ¹⁹ Ne rihuun rá nij so' che'é cacun' 'yaj nij so' ma'. Tananj yo'o noco' nij so' tucuáan chi'ij, ne 'yaj ndo'o nij so' cacun' se vaa me rá nee man nij so' qui'yaj nij so', ne niha' ndo'o rá nij so' qui'yaj nij so' cacun' yo' a. Ne a'ne' rá nij so' ga suun 'yaj cacun' a ma'.

²⁰ Tzaj ne ino uxrá vaa nana nari' soj asij guun che'e soj canoco' soj man Jesucristó ei. ²¹ Ya uxrá cuno nij soj se-nana Jesucristó, ne nari' nij soj nana ya adonj. ²² Nana nari' nij soj taj se vaa no xcúun soj tanáj soj chrej chi'ij chrej canoco' soj asino yaan a. Dan me se inan' se me rá nee man soj qui'yaj soj asino yaan, ne che'é dan tiha' yu'unj síf chree man soj, ne veé danj vaj soj, ne ca'anj soj rihaan ya'an nanj á. ²³ Tzaj ne cuano nihánj no xcúun soj ca'vej soj cunuú sa' nimán soj, ne xcaj naca soj cuentá ei. ²⁴ Ne ca'vej soj guun soj yuvij naca qui'yaj Diose á. Dan me se Diose me síf qui'yaj cunuú nica ya nimán soj, ne cunuú sa' ya nimán soj, qui'yaj so' adonj.

²⁵ Che'é dan ca'ne' rá soj ga nana ne, ne inan' nana ya ca'mii soj rihaan tinúú soj, che'é se ase vaa nee man ma'an soj ro', vaa nee man taran' nij tinuj ni' a. ²⁶ Nda' se a'maan ndo'o rá soj, tzaj ne se qui'yaj soj cacun' ma'. Ne ra'yanj na'maan rá uún soj cuaj ei. Se ca'vej rá soj yo'o gaa yuvaa nimán soj cunuú güii ma'. ²⁷ Se gaa ya'núj rihaan síf chree caxrii síf chree chrej chi'ij rque soj, qui'yaj soj mei. ²⁸ Sese vaa síf ituu 'nij sca'núj soj, ne ca'ne' rá nij so' ga suun 'yaj ituu rasuun ei. Maan se ve'é qui'yaj suun ma'an nij so' suun sa', gaa ne sese achiin rasuun rihaan tinúú so', ne guun nucauj so' rque ma'an so' rasuun rihaan tinúú so' ei. ²⁹ Se ca'vej soj ca'mii soj nana quij ma'. Maan se inan' guun rá soj ve'é ca'mii soj, ne nana sa' nana achiin man tinúú soj ro', yo' me nago' soj rihaan tinúú soj á. Ne cavii sa' doj taran' nij síf cunó nana ca'mii soj, sese sa' ca'mii soj ei.

³⁰ Ne se guun quinanó rá Nimán Diose, qui'yaj soj ma'. Che'é se yanj Nimán Diose ga soj ro', che'é dan ne'en ya soj se vaa cavii sa' soj asa' quisij güii tinanii Diose man ni' rihaan sayuun adonj. Che'é se Nimán Diose yáan nimán soj ro', che'é dan me ne'en Diose se vaa ta'nij ya Diose me soj adonj. ³¹ Ca'ne' rá soj ga suun nachri' ni'yaj tinúú á. Ca'ne' rá soj ga suun axrj yuvaa man tinúú á. Ca'ne' rá soj ga suun a'maan rá á. Se caguáj soj doj rihaan tinúú soj ma'. Se ca'mii soj doj nana nij che'é tinúú soj ma'. Quiri'ij soj cunudan'j chrej chi'ij yo' á. ³² Dan

me se ve'é qui'yaj soj rihaan tinúú soj á. Gaa 'ee rá soj ni'yaj soj tinúú soj á. Ne'en soj se vaa caráj x'naa Diose che'é cacun' tumé ni', che'é se cavi' Jesucristó che'é ni' a. Che'é dan no xcúun ya soj caraa x'naa soj ni'yaj soj tinúú soj adonj.

5

¹ Ne'en nij soj se vaa ta'nij Diose me soj cuano, ne 'ee uxrá rá Diose man soj, ne che'é dan ase vaa 'yaj ma'an Diose ro', danj gaa qui'yaj uún ma'an soj ei. ² Gaa 'ee rá soj man tinúú soj gaa chéé soj rihaan chumii nihánj á. Inanj danj qui'yaj Jesucristó, cunuú 'ee rá so' man ni', ne ca'vej so' cavii so' che'é ni', ne ase vaa se luj nago' yuvij rihaan Diose ro', ta'nga' danj vaa Jesucristó che'é ni' nanj chuguanj.

³ Se qui'yaj soj cacun' ga chana ma'. A 'ó se chi'ij se qui'yaj soj ma'. Ne se guun niha' rá soj quiri' ndo'o soj rasuun ma'. Síf sa' noco' man Diose me soj, ne daj chihaa mii se qui'yaj soj a doj cacun' vaa danj mei. ⁴ Ne se ca'mii soj nana chi'ij do', nana nij do' ma'. Se ca'mii soj nana snúu rma'an ma'. 'Q se taj che'é ca'mii soj nana vaa danj mei. Maan se no xcúun soj nago' inan' soj graciá rihaan Diose ei. ⁵ Dan me se síf 'yaj cacun' ga chana ro', quiran' so' sayuun, ne síf niha' rá quiri' ndo'o rasuun ro', quiran' so' sayuun adonj. 'Q se ase vaa síf na'vrij rihaan ya'anj cacóy yuvij ro', danj vaa uún síf niha' rá quiri' ndo'o rasuun ei. Xcaj ya soj cuentá se vaa a 'ó síf 'yaj cacun' yo' se cayáan ga Diose asa' quisij güii guun chij Jesucristó do', guun chij Diose do', rihaan chumii nihánj a ma'.

⁶ Se ca'vej rá soj ca'mii yuvij nana ne rihaan soj ne tiha' yu'unj nij yuvij man soj ma'. Se qui'yaj soj se chi'ij me rá nij yuvij qui'yaj soj ma'. Maan se yo' me se 'yaj nij síf na'vej rá cunó rihaan Diose, ne che'é dan axrj yuvaa Diose man nij so' adonj. ⁷ Che'é dan naxuun yanij soj man soj rihaan nij síf 'yaj danj ei. ⁸ Asij rque ro', ase vaa nij síf chéé rej rmi' ro', danj vaa ma'an soj, ne nuvi' cuentá nicaj soj ma'. Tzaj ne yaj ro', canoco' soj man síf 'nij ra'a man ni', ne che'é dan ase vaa síf chéé rej ranga' ro', danj vaa soj, nicaj ndo'o soj cuentá, ne che'é dan ve'é qui'yaj soj gaa chéé soj rihaan chumii nihánj ei. ⁹ Síf chéé rej ranga' ro', sa' 'yaj so', ne nica vaa rá so', ne nana ya inan' a'mii so' adonj. ¹⁰ Dan me se nuchruj raa soj daj qui'yaj soj, ne guun niha' rá síf 'nij ra'a man ni' quene'en so' man soj adonj.

¹¹ Tzaj ne se guun guun tuvi' soj ga nij síf chi'ij ne acaj guun ne qui'yaj soj se chi'ij ga nij so' ma'. 'Q se xa' se vaa 'yaj nij so', tzaj ne taj se guun yo' rihaan nij so' a ma'. 'Q se tananj a guun rá soj tahaan soj man nij síf 'yaj danj se vaa ne sa' vaa se 'yaj nij so' a. ¹² 'Q se xa' se vaa 'yaj yuve' nij so',

tzaj ne ndaa uun na'aj ya' ca'mij' che'é se vaa 'yaj yuve nij so' chuguanj. ¹³ Tzaj ne sese tihaan ni' rihaan nij yuvij daj vaa nu' rasuun 'yaj yuve nij so', gaa ne quene'en nij so' daj vaa yo', ne xcaj ya' nij so' cuentá se vaa nij vaa qui'yaj nij so' ei. ¹⁴ 'Q se ya'an chuguun me se ya' ruvi' nu' nij rasuun, 'yaj ya'an adonj. Che'é dan taj nana' nihánj: "Narij soj nej, sji otoj sca'núj nij xngá, ne naxagaa soj, canicun' caya soj, ne Cristó me sí quichuguun rihaan soj a", taj nana' yo' a.

¹⁵ Che'é dan tumé uxrá nij soj daj vaa 'yaj soj gaa chéé soj rihaan chumij nihánj ei. Se qui'yaj soj se vaa 'yaj nij se ne'en ma'. Tananj qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj sí cuñ raa á. ¹⁶ Ne se ca'ne' uun rá soj cachén ndo'o orá rihaan soj ma'. 'Q se uun ndo'o cacun' cuano' nihánj, ne che'é dan no' xcúun soj qui'yaj suun ndo'o soj 'yaj gaa vaa ya'núj rihaan soj chuguanj. ¹⁷ Ne se guun soj sí ni'yon ma'. Tananj xcaj soj cuentá daj me rá sí 'nij ra'a man ni' qui'yaj soj ei. ¹⁸ Ne se guun xno' soj ma'. Che'é se uun xno' yuvij ro', che'é dan 'yaj ndo'o nij yuvij cacun' chi'ij ndo'o adonj. Tzaj ne yo'o' cunuú Nimán Diose nimán soj ei. ¹⁹ Ase vaa nana' achraá soj rihaan Diose ro', danj gaa nana' ca'mij soj rihaan tinúu soj á. Ne cachraa' nimán soj chra' rihaan sí 'nij ra'a man ni' á. ²⁰ Ne niganj nago' soj gracia' rihaan Diose che'é cunudanj rasuun, che'é se sí noco' man ta'nú Diose Jesucristó sji 'nij ra'a man ni' me soj á. ²¹ Ne ve'é qui'yaj cunudanj soj ndaa vaa me rá tuvi' soj, ne yo'o' cunuú rá soj se vaa Jesucristó me sí ca'ne' cacun' che'é ni' vaa güii a.

Nana' nihánj taj xna'anj daj qui'yaj 'o' o' ni' rihaan tuvi' ni' a

²² Dan me se ve'é qui'yaj nij chana' ndaa vaa me rá niça no' á. Dan me se daj se uun rá ni' ni'yaj ni' man sí 'nij ra'a man ni' ro', danj guun rá chana' ni'yaj chana' niça no' á. ²³ Dan me se Jesucristó me sí qui'yaj cavii sa' ni' sji noco' man so' rihaan sayuun, ne guun chi' so' rihaan ni', ne che'é dan daj se uun rá ni' ni'yaj ni' man so' ro', danj inanj guun rá chana' ni'yaj no' man niça no' a. ²⁴ Ne ase vaa uno' taran' ni' sji noco' man Jesucristó rihaan Jesucristó ro', ta'nga' danj qui'yaj nij chana' cunú no' nu' nana' sa' a'mii niça no' rihaan no' á.

²⁵ Ne nij snó'o ro', me se gaa 'ee' uxrá rá nij so' man niça nij so' uún á. Dan me se ase vaa 'ee' rá Jesucristó man taran' ni' sji noco' man so' ro', danj gaa 'ee' rá nij snó'o man niça nij so' uún adonj. Ne'en soj se vaa ca'neé nimán Jesucristó cavii' so' che'é ni' sji noco' man so', ²⁶ che'é se me rá so' cata' ne ni' ne naruvij nimán ni' ne x'ne'e' cacun' taj xraá ni' ne cunú ni' se-nana' Diose ne cunú sa' ni' rihaan Diose, rá Jesucristó a. Danj me rá Jesucristó qui'yaj so' che'é taran' ni' sji

noco' man so' adonj. ²⁷ Ndaa sji, gaa ne vaa güii, ne cachron' so' man ni' sji noco' man so' rihaan ma'an so', ne ve'é uxrá gaa taran' ni' ni'yaj so', ne a 'ó cacun' do', a 'ó se nij do', se quitaá xraá ni' a ma'. Maan se ase vaa vaa sa' Diose ro', danj gaa sa' taran' ni' adonj.

²⁸ Dan me se ase vaa 'yaj Jesucristó che'é ni' sji noco' man so' ro', danj qui'yaj uún nij snó'o che'é niça snó'o, ne ase vaa aráya'anj snó'o man nee man ma'an so' ro', danj gaa caraya'anj so' man niça so' uún á. Dan me se ase vaa nee man ma'an ni' ro', danj vaa chana' niça ni' rihaan ni', ne che'é dan me se sese aráya'anj snó'o man niça snó'o, ne sí aráya'anj man ma'an me uún so' nanj chuguanj. ²⁹ Ne a 'ó yuvij se qui'yaj chi'ij man nee man ma'an ma'. Tananj sese na'aan rque ni', ne ri' ni' se cha' ni', ne aráya'anj uxrá ni' man nee man ni' nanj adonj. Dan me se ase vaa 'yaj Jesucristó aráya'anj Jesucristó man taran' ni' sji noco' man so' ro', danj inanj 'yaj uún ni' aráya'anj uxrá ni' man nee man ni' ei. ³⁰ Dan me se ase vaa nee man ma'an Jesucristó ro', danj vaa taran' ni' sji noco' man so' rihaan so' uún adonj. ³¹ Ne nihánj me nana' no' rihaan danj Diose a: "Che'é dan tanáj snó'o man rej so' do', man ni' so' do', ne ve'é nacaj snó'o man chana' niça so', ne ase vaa orún' yuvij ro', danj gaa roj so' a", taj danj Diose a.

³² Nana' noco' ndo'o me nana' nihánj nana' tihaan naca' Diose rihaan ni', ne a'mii nana' nihánj che'é Jesucristó do', che'é taran' ni' sji noco' man so' do', nanj adonj. ³³ Dan me se sese snó'o me soj, ne no' xcúun 'o' 'o' soj gaa 'ee' rá soj man niça soj, ne ase vaa aráya'anj soj man ma'an soj ro', danj gaa caraya'anj soj man niça soj ei. Ne chana' ro', no' xcúun chana' caraa' cochroj chana' rihaan niça chana' uún ei.

6

¹ Ne nij xnii noco' man sí 'nij ra'a man ni' ro', no' xcúun nij xnii ve'é cunú nij xnii rihaan rej xnii do', rihaan ni' xnii do' ei.

² Nihánj me 'o' nana' noco' taj xna'anj danj Diose rihaan ni' a: "Ve'é caraa' cochroó so' rihaan rée so' do', rihaan ni' so' do' á", taj danj Diose rihaan ni', ne cata' tu'va Diose se vaa sese cunú ni' nana' nihánj, ne sa' uxrá qui'yaj Diose che'é ni', ne orún' nana' nihánj me nana' ca'mii Diose asino' yaan' rihaan nu' yo'ó nij tuvi' nana' nihánj adonj. ³ Dan me se cataj Diose se vaa sese danj qui'yaj ni' ndaa nihánj, gaa ne cavii sa' ni', ne guun que'ee' doj güii cané ni' rihaan chumij nihánj a. Danj qui'yaj Diose che'é ni', sese cunú ni' rihaan rej ni' do', rihaan ni' ni' do' adonj.

⁴ Ne sese rej xnii me soj, ne se ca'maan rá ta'nú soj qui'yaj soj ma'. Tananj ve'é ta'cuachij soj man ta'nú soj, ne dan me se tu'cu'yón soj suun man ta'nú soj, ne tu'cu'yón

soj se-nana sít 'njj ra'a man ní' man ta'níi soj á.

⁵ Ne mozó ro', me se ve'é cunq so' rihaan se-ru'vee so', ne gaa ni'yanj nimán mozó, ne caraá cochroj uxrá mozó rihaan se-ru'vee mozó á. Ase vaa 'yaj mozó rihaan ma'an Jesucristó ro', danj qui'yaj uún mozó rihaan se-ru'vee mozó á. ⁶ Ne se qui'yaj mozó yo' se vaa 'yaj nij sít vaa quij nimán ma'. Dan me se níj sít vaa quij nimán ro', me rá nij so' gaa niha' rá se-ru'vee nij so' nj'yaj so' man nij so', tzaj ne inanj gaa ni'yaj ru'vee man nij so' 'yaj suun nij so', ne se guun qui'yaj soj danj ma'. Tananj 'o ca'nej nimán soj qui'yaj suun soj, ne guun rá soj se vaa se-mozó Jesucristó me soj, ne qui'yaj soj nu' se vaa me rá Diose qui'yaj soj á. ⁷ Guun niha' rá soj qui'yaj suun soj á. Se guun rá soj se vaa rihaan yuvij 'yaj suun soj mei. Tananj guun rá soj se vaa mozó 'yaj suun rihaan ma'an sít 'njj ra'a man ní' me soj á. ⁸ Xcaj soj cuentá se vaa sese qui'yaj suun sa' ní', ne taj se 'yaj sese ca'vee se mozó me ní' do', ca'vee se nuveé mozó me ní' do', taj se 'yaj mei. Dan me se ya naru'vee sít 'njj ra'a man ní' che'é suun 'yaj suun sa' ní' nanj adonj.

⁹ Ne soj sji ru'vee ro', me se ve'é qui'yaj uún soj ga se-mozó soj ei. Ca'ne' rá soj ga suun axrij yuvaá man mozó, ne ca'ne' rá soj ga suun tuchu'vi' man mozó uún á. 'O se ne'en soj se vaa nicun' sít 'njj ra'a man soj do', man se-mozó soj do', rej xta', ne 'o cuyaaan vaa taran' ní' rihaan so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní', ne ca'vee qui'yaj canaán ní' rihaan sít chree a

¹⁰ Taj vaj yo'ó nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj, man tinuj, man nocoj. Yo'ó gaa chre' soj ga sít 'njj ra'a man ní' ei. Ca'vej soj ca'nej sít 'njj ra'a man ní' se nucuaj nimán soj, ne daj se vaa se nucuaj nicaaj ma'an so' ro', danj gaa se nucuaj nicaaj ma'an soj, qui'yaj so' chuguanj. ¹¹ Dan me se nu' se nucuaj rqué Diose man soj ro', ca'nej soj se nucuaj yo' nimán soj, ne guun nucuaj soj qui'yaj canaán soj rihaan sít chree gaa me rá sít chree tiha' yu'unj sít chree man soj ei. ¹² 'O se nuveé inanj yuvij man rihaan chumij nihánj me nij sít unu' ga soj mei. 'O se nij ya'anj rii ta'nga' rihaan chumij nihánj me nij sít unu' ga soj, ne ase vaa nimán vaa nij so', ne vaj nij so' rque nana vaj xta' ndo'o, ne chi'ij ndo'o vaa nij so', ne yuvij man rihaan chumij nihánj cuang, tzaj ne vaj ndo'o nij so' rej rmi', ne che'é dan rii ta'nga' ndo'o nij ya'anj yo' rihaan nij so' adonj. ¹³ Che'é dan ca'nej soj nu' se nucuaj rqué Diose man soj nimán soj, ne güii qui'yaj ndo'o sít chree sayuun rihaan chumij nihánj ro', ne guun nucuaj soj qui'yaj canaán soj rihaan sít chree ei. Ne asa' cunu' soj ga sít

chree yo', ne sít gaa nucuaj doj rihaan sít chree guun soj adonj.

¹⁴ Dan me se nana' soj daj qui'yaj soj cunu' soj ga sít chree yo' á. Uxrá canoco' soj nana ya, ne ase vaa nuj 'njj catuun tanuu ro', danj gaa nana yo' rihaan soj, ne guun nucuaj soj cunu' soj ga sít chree yo' ei. Ne ca'vej soj cunu sa' nimán soj rihaan Diose, ne ase vaa aga' aráán nu' rucuaa tanuu ro', danj gaa se caráán nimán soj, qui'yaj Diose, gaa ne se guun nucuaj sít chree qui'yaj chi'ij sít chree yo' nimán soj a mei. ¹⁵ Ne gaa listó soj, ne cavij soj ca'anj soj, nata' soj se-nana Diose nana sa' rihaan yuvij, ne cunq nij yuvij nana sa' yo', ne cavij sa' nij yuvij, ne ve'é cayáán nij yuvij ga Diose, qui'yaj nana sa' yo' ei. Ne ase vaa canuj 'njj tacóo tanuu ro', danj gaa nana sa' yo' rihaan soj a. Qui'yaj canaán soj rihaan sít chree qui'yaj nana sa' yo' adonj. ¹⁶ Ne niganj gaa nucuaj uxrá rá soj man Jesucristó, gaa ne ase vaa tanuu noco' rcuchra' manj ra'a ro', danj gaa ma'an soj uún, ne sese go' sít chree chruun taj tanj raá acó' ya'an man soj, ne guun nucuaj soj tina'áj soj ya'an yo' chuguanj. ¹⁷ Ne guun ya rá soj se vaa quinanj soj rihaan sayuun, qui'yaj Diose, ne ase vaa nave aga' nuu raá tanuu ro', danj gaa nana sa' cunuú raá soj, ne se guun nucuaj sít chree qui'yaj sít chree se chi'ij man soj, che'é se guun ya rá soj se vaa quinanj soj rihaan sayuun adonj. Ne canoco' uxrá soj se-nana Diose nana sa' nana rqué Nimán Diose rihaan ní', ne ase vaa neé espadá noco' ra'a tanuu ro', danj gaa se-nana Diose rihaan soj, ne guun nucuaj soj go' soj man sít chree, qui'yaj se-nana Diose yo' adonj.

¹⁸ Ne niganj cachinj ni'yaj uxrá soj rihaan Diose, ne raculj Nimán Diose man soj cachinj ni'yaj soj ei. Se ca'ne' rá soj ma'. Tananj a yo'ó cachinj ni'yaj uxrá soj che'é taran' ní' sij sa' noco' man Diose ei. ¹⁹ Ne cachinj ni'yaj soj che'é ma'an 'unj se vaa rque Diose nana cuu ca'müj 'unj rihaan yuvij, ne sca' tihaán 'unj nu' se-nana Diose nana sa' rihaan nij yuvij á. Dan me se nana tihaan naca Diose man ní' me nana sa' yo', ²⁰ ne ndá' se numüj 'unj aga' ne', tzaj ne 'unj me sít quirí' suun nata' nana sa' yo' rihaan yuvij, ne cachinj ni'yaj soj rihaan Diose se vaa se cuchu'vi' 'unj ca'müj 'unj nana sa' yo' rihaan yuvij, che'é se no xcúún yá 'unj ca'müj sca' yá 'unj nana sa' yo' rihaan yuvij adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'neé Pabló man sít cu'naj Tíquico cuchí' so' rihaan nij sít man Efeso a

²¹ Cataj xna'anj tinúú ní' sít cu'naj Tíquico rihaan soj nu' se vaa quirán 'unj a. 'Ee ndo'o rá 'unj man so', ne ve'é ndo'o 'yaj suun so' rihaan 'unj, che'é se sít noco' man sít 'njj ra'a

man ní' me núj chuguñj. Ne a'ne' rá so' ga suun 'yaj suun ma'. Tananj 'o 'yaj suun so' che'é se-nanā Diose nanj adonj. ²² Ne me rá 'unj quene'en soj nu' se vaa quiran' núj, ne me rá 'unj quinarí' nucuaj nimán soj, ne che'é dan ca'nej 'unj man so' cuchí' so' rihaan soj ei.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa me rá Pabló qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Efeso a

²³ Me rá 'unj gaā xej nimán nij tinuj nij soj, ne gaā 'eē rá soj tinúú soj, ne gaā nucuaj rá soj man Diose, qui'yaj Rej ní' Diose do', qui'yaj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' do' adonj. ²⁴ Ne me rá 'unj qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é taran' nij soj sij yo'q aráj cochroj rihaan Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' nu' cavii nu' ca'anj a.

Nihánj me 'o yanj cartá qui'yaj síi cu'naj Pabló ca'néé so' rihaan nij yuvii noco' man Diose yanj chuman' cu'naj Filipos a

¹ Síi cu'naj Pabló ga síi cu'naj Timoteo me rój, ne síi 'yaj suun rihaan Jesucristó me rój, ne nihánj me se 'yaj rój yanj cartá nihánj ca'nej rój rihaan cunudanj nij soj sij sa' rihaan Diose noco' man Jesucristó sij yanj chuman' cu'naj Filipos a. Me rá rój nayaa nij soj nayaa nij síi uun chij rihaan soj nayaa nij síi 'yaj suun che'é soj nayaa yanj cartá nihánj a.

² Dan me se me rá rój qui'yaj Rej ní' Diose qui'yaj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' qui'yaj se luj che'é nij soj, ne me rá rój gaa xej nimán nij soj qui'yaj rój so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa achín ni'yaj ndo'o Pabló rihaan Diose che'é nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' cu'naj Filipos a

³ Gaa na'nuj rá 'unj man nij soj, ne nagó' 'unj graciá rihaan Diose che'é soj a. ⁴ Ne gaa achín ni'yáj rihaan Diose, ne uun niha' ndo'o raj gaa achín ni'yáj che'é taran' soj rihaan Diose chuguanj. ⁵ Dan me se nagó' 'unj graciá rihaan Diose che'é se vaa gaa cuno soj se-nana Diose, ne yuun che'e racuíj soj manj cataj xna'anj cunudanj ní' se-nana Diose rihaan yuvii, ne veé danj 'yaj soj ndaa cuano ei. ⁶ Veé danj nagó' 'unj graciá rihaan Diose che'é soj che'é se guun ya raj se vaa ya uxrá guun che'e ya Diose qui'yaj suun ma'an Diose nimán soj, ne guun ya raj se vaa guun nucuaj soj tinavij soj nu' suun ca'ne' Diose rihaan soj, qui'yaj uún Diose, ne asa' quisij güii ca'na' uún Jesucristó rihaan chumij nihánj ro', ne quisij guee nu' suun vaa rihaan soj adonj. ⁷ Ne vaa che'é ya ca'mij danj che'é taran' nij soj, ese ya no xcutún soj chuguanj. Dan me se ya caráya'anj uxrá soj manj, ne gaa 'nij 'unj taga' do', gaa ca'mii 'unj rihaan nij síi na'vej rá cuno se-nana Diose do', gaa vaj 'unj rihaan nij síi nicaj suun che'é yan a'ne' nij so' cacun' che'e'j do', gaa tucu'yón 'unj se-nana Diose man yuvii do', ne racuíj ndo'o cunudanj nij soj manj, ne che'é dan me se soj sij 'yaj suun gaj me se me ndo'o ya raj quene'enj man soj ei. ⁸ Ne Diose me síi ne'en ya se vaa ase vaa 'ee rá Jesucristó man nij soj ro', veé danj 'ee guee rá ma'anj man cunudanj nij soj chuguanj.

⁹ Ne achín ni'yáj rihaan Diose se vaa cunuu 'ee doj rá soj tuvi' soj 'o 'o güii, ne sa' doj xcaj soj cuentá daj vaa 'o 'o rasuun, ¹⁰ gaa ne inanj chrej sa' doj naríj soj canoco'

soj nanj adonj. Ndaa síj, gaa ne asa' ca'na' uún Jesucristó rihaan chumij nihánj, ne sa' inanj gaa nimán soj, ne taj cacun' cutumé soj a ma'. ¹¹ Dan me se ya guun soj yuvii cunuu sa' nimán, ese ya qui'yaj canaan soj nacaj ndo'o soj rihaan cacun', ne dan me se gaa güii ca'na' uún Jesucristó me se cataj nii se vaa sa' uxrá vaa Diose síi naqui'yaj sa' nimán soj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuno ndo'o yuvii se-nana Diose nana sa' a

¹² Me rá 'unj xcaj nij soj cuentá se vaa cavii sa' doj se-nana Diose nana sa' che'é nu' sayuun quirán' 'unj, tinuj, nocoj. ¹³ Dan me se nij tanuu man tucua' suun do', cunudanj nij yuvii man nihánj do', ne'en nij so' se vaa 'nij 'unj taga' che'é se canoco' 'unj man Jesucristó, ¹⁴ ne yo'ó nij tinúú ní' síi noco' man síi 'nij ra'a man ní' ro', nari' nucuaj nimán que'ee ndo'o nij so', che'é se ne'en nij so' se vaa 'nij 'unj taga', ne ne chu'vi' nij so' ca'mii nij so' se-nana Diose rihaan yuvii cuano ma'.

¹⁵ Dan me se, ta'aj nij so' a'mii natáj se-nana Jesucristó che'é se uun xcoj ruvaa rá nij so' ni'yaj nij so' manj, tzaj ne yo'ó ta'aj nij so' a'mii natáj che'é se me inanj rá nij so' qui'yaj sa' nij so' adonj. ¹⁶ Nij síi sa' yo' ro', 'ee rá nij so' manj, ne ne'en nij so' se vaa cune' Diose manj ca'mij rihaan nij yuvii na'vej rá cuno nana sa' yo' a. ¹⁷ Tzaj ne yo'ó nij so' ro', me se che'é se guun xcoj ruvaa rá nij so' ni'yaj nij so' manj, che'é dan a'mii natáj nij so' se-nana Jesucristó, tzaj ne ne a'mii chíj nij so' ma'. Maan se danj 'yaj nij so' che'é se me rá nij so' nana doj rá 'unj che'é se 'nij 'unj taga' adonj. ¹⁸ Tzaj ne ca'vee se vaa nica' nimán ta'aj nij so' do', ca'vee se ne vaa nica' nimán ta'aj nij so' do', tzaj ne taj se 'yaj ma'. Maan se nata' cunudanj nij so' se-nana Jesucristó rihaan yuvii, ne che'é dan guun niha' raj adonj. Tzaj ne vaa güii, ne guun niha' doj rá ya 'unj nanj ei. ¹⁹ O se ne'en 'unj se vaa cavii sa' 'unj doj vaa güii, che'é nu' se vaa rán' 'unj nihánj adonj. Dan me se guun ni'yaj ní' che'é se achín ni'yaj soj rihaan Diose che'é 'unj, ne guun ni'yaj ní' che'é se racuíj ya Nimán Diose manj, ne che'é dan cavii sa' yá 'unj doj ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa vaa i'na' Pabló che'é Jesucristó a

²⁰ Dan me se daj chihaa mij se canó chrej na'aj rihanj, raj ma'. Ca'vee quitaj xta' rihanj ca'mij nana ya rihaan nij yuvii, ne dan me se guun ya raj se vaa se guun na'aj 'unj ma'. Dan me se asij rque' ro', xcaj ndo'o yuvii cuentá se vaa sa' uxrá vaa Jesucristó, qui'yáj, ne ca'vee se gaa i'na' 'unj do', ca'vee se cavi' 'unj do', tzaj ne danj inanj qui'yáj cuano nihánj, rá 'unj, ne se chucu'vi' 'unj daj chihaa mij, rá 'unj ma'. ²¹ Vaa i'na'

'unj che'é Jesucristó, ne sese cavi' 'unj che'é Jesucristó, ne cavi' sa' 'unj doj, qui'yaj so' adonj. ²² Dan me se sese yo' o gaa i'na' 'unj rihaan chumij nihánj, ne gaa ya'núj rihanj qui'yaj sunj che'é Jesucristó, ne che'é dan ne ne'enj ase sa' doj cavi' 'unj ni', ase sa' doj canej ni', ne ne'enj daj qui'yá' a mei. ²³ 'Q se sa' cuyaán vaa roj chrej chuguánj. Dan me se sese cavi' 'unj, ne quínán' 'unj rihaan Jesucristó, ne ve'é uxrá doj gaa uún nanj ei. ²⁴ Tzaj ne achiin doj cayánj quitihanj se-nana Diöse rihaan soj, ²⁵ ne che'é dan ne'én 'unj se vaa se guun cavi' 'unj cuano ma'. Maan se quínaj 'unj ga soj doj, ne racuj 'unj man soj, ne sa' doj canoco' soj Diöse, qui'yá' adonj. Ndaa sij, gaa ne guun niha' doj rá soj rihaan Diöse adonj. ²⁶ Dan me se asa' curihanj 'unj taga', ne quene'en uún soj manj, ne che'é dan ve'é uxrá doj ca'mij soj che'é Jesucristó ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é qui'yaj suun ni' che'é Jesucristó a

²⁷ Sí noco' se-nana Jesucristó nana sa' me nij soj, ne che'é dan cunó soj tucuaán yo', ne ve'é qui'yaj soj cané soj ga tinúú soj á. Ne sese cuchí' 'unj chiháán soj, ne quene'én 'unj se vaa cuyaán vaa rá cunudanj soj a. Dan me se nda' se se cuchí' 'unj, tzaj ne nda' se nana uún cunój se vaa cuyaán vaa rá cunudanj soj á. Dan me se cuyaán gaa rá soj, ne racuj soj tinúú soj, ne yo' o qui'yaj suun soj che'é nana sa' noco' ní' á. ²⁸ Ne daj chihaa mij se cuchu'vi' soj ni'yaj soj man nij sí' taj ri'yunj man ní' ma'. Ne yo' me quene'en nij so' daj 'yaj soj, ne xcaj nij so' cuentá se vaa xa' ma'an nij so', tzaj ne cacaa nij so' vaa güii, ne xa' soj, tzaj ne cavi' sa' soj a. Veé danj xcaj ya nij so' cuentá, qui'yaj Diöse nanj adonj. ²⁹ Maan che'é Jesucristó qui'yaj ndo'o Diöse se luj rihaan soj se vaa cuchumán rá soj ni'yaj soj man Jesucristó qui'yaj ma'an Diöse adonj. Tzaj ne yo' o se luj qui'yaj Diöse me se ca'vej rá Diöse quirán' soj sayuun che'é Jesucristó, ne doj a ve'é gaa sese quirán' soj sayuun che'é so' adonj. Ne yo' me yo' o se luj qui'yaj uún Diöse rihaan soj a. ³⁰ Dan me se cuyaán vaa sayuun ran' soj ga sayuun rán' 'unj nanj ei. Tzaj ne aj ne'en soj daj vaa canó tuvi' 'unj ga sayuun yo' adonj. Ne cuano nihánj me se aj cuchí' uún nana nihánj rihaan soj se vaa anó tuvi' uún 'unj ga sayuun nanj adonj.

2

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa rá Jesucristó ro', danj gaa rá ma'an ni' uún a

¹ Ya ya nari' nucaj nimán ní', 'yaj Jesucristó, rá soj na'. Ya ya uun niha' nimán ní', 'yaj tinúú ní' sí' 'eé rá man ní', rá soj na'. Ya ya ve'é mán nu' nij tinuj ní', 'yaj Nimán Diöse, rá soj na'. Ya ya nuu 'eé rá

ní' sij noco' man Jesucristó man tinúú ní' sí' quiran' sayuun, rá soj na'. Dan me se nana nihánj ro', me ya uxrá vaa nanj adonj. ² Che'é dan qui'yaj soj ndaa vaa taj nana nihánj, gaa ne guun niha' uxrá raj, ne dan me se cuyaán gaa nimán soj ga tinúú soj, ne cunuu 'eé rá soj man tinúú soj, ne guun niha' uxrá raj adonj. ³ Se guun xcoj ruvaa rá soj ni'yaj soj tinúú soj ma'. Se guun rá soj se vaa cataj tinúú soj se vaa sa' uxrá vaa ma'an soj ma'. Tzaj ne gaa nica' nimán soj, cataj soj se vaa sa' doj vaa tinúú soj rihaan ma'an soj á. ⁴ Se caraya'anj soj man inanj ma'an soj ma'. Tzaj ne caraya'anj 'o 'o soj man tinúú soj á.

⁵ Ase vaa rá ma'an Jesucristó ro', danj gaa rá ma'an soj uún á. ⁶ Ne Jesucristó me se Diöse ya me so', ne so' me sí' no xcuún guun chij ndo'o, tzaj ne ne guun niha' ndo'o rá so' guun chij so' ma'. ⁷ Tananj a tanaj so' nu' suun uun chij yo', ne guun so' yuvij guun so' se-mqzó yuvij guun so', ne ase vaa yuvij ro', danj vaa so' gaa ca'na' so' rihaan chumij nihánj adonj. ⁸ Dan me se cunuu nica' nimán so', ne cuno so' ca'mii Diöse, ne ndaa ca'vej rá so' cachron nii man so' rihaan rcutze ya, ne veé danj me nó so' gaa cavi' so' nanj adonj. ⁹ Che'é dan guun chij ndo'o so' rej xta', qui'yaj Diöse, ne guun so' sí' guee doj rihaan cunudanj yuvij, qui'yaj uún Diöse nanj adonj. ¹⁰ Che'é dan vaa güii, ne canicun' ruj cunudanj nij sí' man xta' do', nij sí' man rihaan chumij do', nij sí' man rej raae yo'ó do', asa' cuno nij so' se-chuvji Jesucristó, ¹¹ ne cataj ya nij so' se vaa ma'an Jesucristó me sí' 'nij ra'a man ní', ne quene'en nij so' se vaa sa' uxrá qui'yaj Rejní' Diöse adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa qui'yaj suun ni' yan cunuu sa' nimán ní' a

¹² Che'é dan cunó soj ca'mij, tinuj, nocoj. Gaa cayáán 'unj ga soj, ne cuno soj nu' nana ca'mij, ne qui'yaj suun uxrá rej che'é rej quinavij nu' chrej chí'ij uun chij nimán soj, ne cunuu sa' nimán soj a. Cuano nihánj me se nda' se nuvi' 'unj yáán ga soj, tzaj ne me rá 'unj doj cunó soj a. Ase 'yaj xnii gaa chu'vi' xnii ni'yaj xnii rej xnii ro', danj gaa qui'yaj soj cuchu'vi' soj ni'yaj soj Diöse, ne doj a qui'yaj suun soj che'é rej quinavij nu' chrej chí'ij uun chij nimán soj, ne cunuu sa' nimán soj rihaan Diöse á. ¹³ Diöse me sí' 'yaj suun nimán soj yan guun rá soj cunó soj se-nana so', ne so' me sí' qui'yaj guun nucaj soj qui'yaj soj nu' se vaa me rá so' qui'yaj soj adonj.

¹⁴ A 'o güii se ca'mii tu'va yuve soj che'é tinúú soj ma'. Inanj ve'é qui'yaj suun soj ga tinúú soj á. ¹⁵ Ne guun soj sí' sa', ne taj cacun' cutumé soj rihaan Diöse mei. Ne nda' se chéé soj ga yuvij vaa quij nimán man

rihaan chumiġ nihánj cuango, tzaj ne ve'é cunq soj rihaan Diose, ne yo'o ya guun ta'nij Diose man soj chuguanj. Dan me se ase vaa ve'é ndo'o vaa chuguun yatí' rej xta' ro', danj ve'é uxrá quene'en yuviġ man soj vaj soj rihaan chumiġ nihánj, ne¹⁶ raan canoco' soj se-nana Diose nana 'yaj vaa i'na' nimán ní', gaa ne guun niha' raj ni'yaj 'unj man soj gaa güii ca'na' uún Jesucristó rihaan chumiġ nihánj, che'é se quene'en so' se vaa qui'yaj suun uxraj tucu'yoniġ man soj ne cavii sa' nu' suun qui'yaj sunj a.

¹⁷ Ne nda' se ndaa ayanj ma'an ton manj che'é sayuun rán' 'unj che'é se me ndo'o raj yo'o cuchuman rá soj ni'yaj soj Diose, tzaj ne guun niha' ndo'o raj, ne tucuachenj doj se niha' nuu nimanj nimán soj ei. ¹⁸ Ne guun niha' rá soj uún, ne guun niha' rá 'unj che'é soj a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuchí' síi cu'naj Timoteo do', síi cu'naj Epafrodito do', chuman' cu'naj Filipos a

¹⁹ Me rá 'unj ca'nej 'unj man síi cu'naj Timoteo cuchí' so' rihaan soj, sese ca'vej rá Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' cuchí' so' a. Ne canicaj so' ca'na' so' rihanj, ne cataj xna'anj so' rihanj daj quirán' soj, gaa ne guun niha' raj a. ²⁰ Orún' so' me síi nanó ndo'o rá che'é soj daj ran' soj, ne taj vaj yo'ó síi sa' ase sa' orún' so' ma'. ²¹ Tzaj ne yo'ó nij so' ro', inanj che'é ma'an nij so' aráya'anj nij so', tzaj ne ne aráya'anj nij so' che'é Jesucristó ma'. ²² Tzaj ne aj ne'en soj se vaa síi sa' uxrá me síi cu'naj Timoteo, ne daj se 'yaj xnii 'yaj suun xnii ga rej xnii ro', danj vaa 'yaj Timoteo 'yaj suun so' che'é se-nana Diose gaj ei. ²³ Che'é dan xcaj 'unj cuentá daj quirán' 'unj rej rihaan, gaa ne nu' ca'nej 'unj man so' cuchí' so' rej yanj so'. ²⁴ Ne nucuaj rá 'unj man síi 'nij ra'a man ní' se vaa ra'yanj cuchí' ma'anj rihaan soj adonj.

²⁵ Vaa che'é ndo'o ca'nej 'unj man tinúú ní' síi cu'naj Epafrodito cuchí' so' rihaan soj vaa nanj ei. So' me síi qui'yaj suun ndo'o gaj rej man síi taj ri'yunj man ní', ne ma'an nij soj me síi ca'néé man so' ca'na' so' rque so' se vaa achiin manj, ²⁶ ne me ndo'o rá so' quene'en uún so' man nij soj nanj adonj. Dan me se nanó rá so' se vaa cunú soj nana che'é so' se vaa canó chí'ij man so' adonj. ²⁷ Ya daj doj se cavi' so', tzaj ne cunuu 'eġ rá Diose man so', ne cunuu 'eġ rá Diose mán 'unj do', ne ne cavi' so' ma'. 'Q se sese cavi' síi cu'naj Epafrodito, ne nanó ndo'o raj nanj ei. ²⁸ Che'é dan ra'yanj ca'nej 'unj man so' cuchí' so' rihaan soj, ne guun niha' rá soj quene'en soj man so', ne che'é dan se nanó rá 'unj che'é soj ma'. ²⁹ Che'é dan asa' cuchí' so', ne gaa niha' ndo'o rá soj ca'miġ soj ga so' ei. Dan me se ya tinúú ní' sij noco' man síi 'nij ra'a man ní' me so' ei. Caráa cochroj soj

rihaan cunudanj nij yuviġ 'yaj ndaa vaa 'yaj síi cu'naj Epafrodito yo' ei. ³⁰ 'Q se daj doj se cavi' so' che'é suun qui'yaj suun so' che'é Jesucristó nanj adonj. Dan me se ca'néé nimán so' cavi' so' che'é se nayón so' rihaan soj racuġ so' manj nanj chuguanj.

3

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sa' doj vaa Jesucristó rihaan cunudanj a

¹ Dan me se gaa niha' rá soj ni'yaj soj síi 'nij ra'a man ní', tinuj, nocoj. Ne sayuun vaa cachrón uún 'unj nana nihánj nayaa soj ma'. Ne cavii sa' doj soj, sese cunq soj nana nihánj chuguanj. ² Dan me se tumé soj man soj sese cuchí' nij síi chí'ij, nij síi niha' rá ca'ne' neġ man yuviġ rej man soj á. 'Q se ase vaa chuvee ro', danj vaa nij so' adonj. ³ Ne xa' ní', tzaj ne ino' 'yaj ní' ei. 'Q se síi ya cunuu sa' rihaan Diose me ní', ne inanj Nimán Diose noco' ní' gaa 'yaj suun ní' rihaan Diose adonj. Ne nucuaj rá ní' man ma'an ní' se vaa cavii sa' ní' che'é se vaa 'yaj ma'an ní' ma'. Tananj niha' rá ní' nata' ní' se vaa Jesucristó me síi 'yaj ca'vee cavii sa' ní' adonj.

⁴ Dan me se nij síi chí'ij ro', sa' uxrá 'yaj ma'an nij so', rá nij so', ne che'é dan cavii sa' nij so' qui'yaj ma'an nij so', rá nij so', tzaj ne 'unj nihánj me se sa' doj qui'yaj ma'anj rihaan nij so' ei. ⁵ Dan me se ya síi israelitá mej, ne gaa cachén tunj güii manġaa 'unj, ne cuta' nii ta'nga' man neġ ca'na' a. Yo'o ta'nii ta'nij si'no' síi cu'naj Benjamín gaa naá mej, ne xii 'unj do', réj do', ma'anj do', me síi a'mii xna'anj hebreo, ne síi fariseo mej, ne canocó' 'unj se-tucuanj Moisés ga nij so' a. ⁶ Gaa rque doj, ne síi nichraj nimán mej, ne qui'yaj uxraj sayuun man nij síi noco' man Jesucristó, che'é se me raj guun niha' rá Diose ni'yaj Diose manj, ne ve'é uxrá canocó' 'unj nu' se-tucuanj Moisés, ne a' lo nana yo' ne quinaj, qui'yá ma'.

⁷ Ne sa' uxrá qui'yá, raj gaa rque, tzaj ne yaj ro', quene'enj se-nana Jesucristó, ne nu' rasuun qui'yá gaa naá ro', ase vaa sigui ri'yuj vaa nu' rasuun qui'yá gaa naá, raj nanj ei. ⁸ Dan me se che'é se me ndo'o raj xcaj sa' 'unj cuentá che'é Jesucristó sij 'nij ra'a manj ro', che'é dan nu' se vaa qui'yá gaa rque ro', daj se me raj ne'enj sigui ri'yuj ro', danj me raj ne'enj man yo' cuango, ne che'é se ni'ya uun me yo' rihanj ro', che'é dan ca'vee canocó' 'unj man Jesucristó adonj. ⁹ Gaa ne vaa güii, ne cunuu sa' 'unj rihaan Diose, tzaj ne nuveé se-tucuanj Moisés me se qui'yaj cunuu sa' 'unj rihaan Diose ma'. Maan se che'é se amán rá 'unj ni'yaj 'unj Jesucristó ro', che'é dan me cunuu sa' 'unj qui'yaj ma'an Diose adonj. ¹⁰ Inanj me rá 'unj sa' doj xcaj 'unj cuentá che'é

Jesucristó á. Dan me se nucuaj Diose, ne cunuú i'na' uún Jesucristó gaa cavi' so', qui'yaj Diose, ne che'é dan me ndo'o raj quene'enj daj qui'yaj Diose che'é 'unj a. Ne ase vaa quiran' Jesucristó sayuun ro', danj gaa quiran' ma'an 'unj sayuun ga so', raj, ne ase vaa ca'vej rá Jesucristó cavi' so' che'é ní' ro', danj gaa 'unj, raj, ne yo'o qui'yaj sunj che'é tinúú 'unj rihaan Diose adonj. ¹¹ Ndaa sij, gaa ne sese yo'o canoco' 'unj man so', ne ca'vee cunuú i'na' uún 'unj asa' cavi' 'unj, qui'yaj so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa qui'yaj suun uxrá ní', ne ca'anj ní' rej xtá', qui'yaj Diose a

¹² Nuveé se aj quisij 'unj cunuú sa' 'unj, taj 'unj ma'. Maan se ataa quisij 'unj se vaa me rá Diose gunj, ne che'é dan me yo'o raan noco' 'unj man Jesucristó, che'é rej me raj cunuú sa' 'unj, vaa güii a. Jesucristó me síi qui'yaj canoco' 'unj man so', che'é se me rá ma'an so' cunuú sa' 'unj adonj. ¹³ 'Unj me síi ne'en se vaa ataa quisij 'unj se me raj gunj, tinuj, nocoj. Che'é dan qrün' suun vaa rihanj cuanoj nihánj me 'yaj tanáj xco 'unj nu' se vaa qui'yáj asij rque, ne guun niha' uxrá raj qui'yáj nu' se vaa qui'yáj rej rihanj, ¹⁴ ne 'yaj suun uxráj, ne ca'na' güii qui'yaj cananj qui'yaj Diose, ne cavi' sa' 'unj, qui'yaj Diose, ne nacunj Diose manj cavi' 'unj rej xtá', che'é se 'unj me síi noco' man Jesucristó adonj. ¹⁵ Ne sese aj cuchumán sa' rá ní', ne inanj danj gaa rá taran' ní' á. Tzaj ne sese ino vaa rá nij soj, ne Diose me síi tñhaan rihaan soj me ma'an nana cachijn rihaan soj a. ¹⁶ Tzaj ne tucuáán aj nari' ní' ro', raan canoco' ní' tucuáán yo' á.

¹⁷ Xcáj nij soj cuentá daj 'yaj ma'anj do', daj 'yaj nij síi noco' manj do', ne cuyaán danj qui'yaj soj ga núj á. ¹⁸ Ino vaa rá que'ee yuvi, ne aj cataj xna'anj uxráj rihaan soj che'é nij so', ne nihánj me cataj xna'anj uún 'unj rihaan soj daj vaa nij so', tzaj ne 'o se ta'veé 'unj che'é nij so' nanj adonj. Dan me se cavi' Jesucristó che'é ní' rihaan rcutze, tzaj ne me rá nij so' tirí' nij so' se vaa qui'yaj Jesucristó che'é ní' adonj. ¹⁹ Vaa güii cacaa ndo'o nij so' ei. Inanj nee man nij so' aráya'anj nij so', tzaj ne Diose ne noco' nij so' ma'. Nij 'yaj nij so', tzaj ne ne na'aj nij so' ma'. Tzaj ne sa' uxrá 'yaj nij so', rá ma'an nij so' chuguñj. Inanj che'é rasuun ruvi' rihaan chumiñ nihánj xcáj nij so' cuentá nanj adonj. ²⁰ Xa' ní', tzaj ne ino vaa ní', ne chiháán ní' me rej xtá', ne na'vij uxrá ní' cavi' Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' rej xtá' ca'na' so' tñnani so' man ní' rihaan sayuun, ²¹ ne njicaj so' nee man ní', ne ndá' se ninaj uxrá nee man ní' cuano, tzaj ne natuna so' man yo', ne ase vaa nee man so' nee sa' ndo'o ro', danj inanj gaa nee man ní', qui'yaj so' adonj. Dan me

se che'é se me so' síi guun nucuaj qui'yaj canaán rihaan cunudanj rasuun, ne che'é se quirij ta'nga' so' rihaan cunudanj rasuun ro', che'é dan ne'en ní' se vaa guun nucuaj so' natuna so' man nee man ní' ei.

4

¹ Dan me se 'ee ndo'o raj man soj, ne me uxrá raj ni'yaj 'unj man soj, tinuj, nocoj. Niha' ndo'o raj, qui'yaj soj, ne vaa güii cataj Diose se vaa sa' uxrá danj qui'yáj, tucu'yón 'unj man soj, ne che'é rá vaa che'é cunó soj nu' nana nihánj, ne raan canoco' soj man síi 'nij ra'a man ní', tinuj, nocoj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nago' Pabló chrej sa' man nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' cu'naj Filipos a

² Achúin ni'yáa 'unj rihaan chana cu'naj Evodia do', rihaan chana cu'naj Síntique do', se vaa yo'o cuyaán gaa rá roj no', che'é se chana noco' man síi 'nij ra'a man ní' me roj no' á. ³ Vaa so', ne tuví' 'unj síi sa' noco' raan man Diose mé so', ne síi 'yaj suun ga 'unj me uún so', ne dan me se achúin ni'yáj rihaan so' racuj so' man roj chana yo', tinuj. Roj chana nihánj ga yo'o síi cu'naj Clemente do', yo'o nij tinúú 'unj do', qui'yaj suun ndo'o nij so' racuj nij so' mán 'unj ca'mii núj se nana Diose nana sa' rihaan yuvi, ne no se chuvii nij so' rihaan yanj taj rihaan Diose se vaa gaa i'na' nij so' rihaan Diose nu' cavi' nu' ca'anj ei.

⁴ Gaa niha' niganj rá soj ni'yaj soj man síi 'nij ra'a man ní' á. Dan me se cataj xna'anj uún 'unj rihaan soj se vaa no xcuún soj gaa niha' niganj rá soj ei.

⁵ Inanj ni'yanj ca'mii soj rihaan cunudanj yuvi man rihaan chumiñ nihánj, ne xcáj nij yuvi cuentá se vaa síi sa' me soj á. Nichrun' ca'na' uún síi 'nij ra'a man ní' nanj adonj. ⁶ Se nanó rá soj mei. Tzaj ne cachinj ni'yaj soj rihaan Diose, ne me ma'an rasuun achiiin man soj, ne cachinj soj rihaan Diose, ne nago' soj gracia rihaan Diose ei. ⁷ Danj qui'yaj soj, gaa ne yo'o gaa dínj nimán soj, qui'yaj Diose, che'é se sij noco' man Jesucristó me soj, ne dan me se guun nucuaj Diose qui'yaj canaán Diose rihaan cunudanj nana cavi' raá yuvi nanj adonj.

⁸ Dan me se inanj che'é se ya do', che'é se sa' do', che'é tucuáán sa' do', che'é se luj do', che'é se nicea vaa nimán do', che'é se ni'yanj do', nuchruj raá soj, tinuj, nocoj. Dan me se sese ve'é vaa se 'yaj yo'o so' rá soj, ne xcáj soj cuentá, ne nuchruj raá soj daj 'yaj so' ei. ⁹ Nu' nana tucu'yón 'unj man soj do', nu' rasuun qui'yáa 'unj quene'en soj do', nu' nana ca'mii 'unj cunó soj do', danj qui'yaj uún soj á. Gaa ne cayáán ma'an Diose ga soj, ne Diose me síi naquiyáj dínj nimán yuvi ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sa' uxrá qui'yaj nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Filipos racuj nij so' man Pabló a

¹⁰ Guun niha' ndo'o raj rihaan síi 'nij ra'a man ní', che'é se yo'ó uun che'e soj caráyaj'anj soj manj ne rqué soj nu' se vaa cachiin manj ei. 'O se ne taj 'unj rihaan soj se vaa ne racuj soj manj ma'. Maan se gaa rque me se ne gaa ya'núj rihaan soj racuj soj manj man adonj. ¹¹ Nuveé che'e se vaa doj rasuun achiin manj me tu'vaj danj rihaan soj cuano ma'. Nda' se doj rasuun man rihanj, tzaj ne ne nanó rá 'unj ma'. 'O se aj narí' 'unj naqui'yaj inaj 'unj nimanj, ne niha' inanj raj nanj adonj. ¹² Dan me se vaa güii achiin ndo'o rasuun manj, ne vaa güii vaa ndo'o rasuun rihanj, tzaj ne ca'vee se vaa raan rquej do', ca'vee se na'aan rquej do', ca'vee se vaa se achiin manj do', ca'vee se man ndo'o rasuun rihanj do', tzaj ne taj se 'yaj ma'. Maan se daj a güii vaa inaj nimanj, ne vaa niha' raj, ne ne nanó raj ma'. ¹³ Che'é se rqué ndo'o Jesucristó se nucuaj manj ro', che'é dan uun nucuaj 'yaj sunj nu' suun vaa rihanj adonj.

¹⁴ Tzaj ne cunaj uxrá qui'yaj soj racuj soj manj gaa quirán' 'unj sayuun gaa rque chuguanj. ¹⁵ Ne'en ma'an soj se vaa gaa curihanj 'unj estadó Macedonia ne guun che'ej tucu'yonj se-nana Diose, ne nu' rqué soj sa'anj manj cuaj nanj niha'. Taj vaj yo'ó yuvi' cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó racuj manj ma'. Maan se orún' soj me síi racuj manj nanj niha'. ¹⁶ Ne gaa cayánj qui'yaj sunj chuman' Tesalónica, ne yavíj nu' rqué uún soj sa'anj cachiin manj rihanj a'. ¹⁷ Nuveé che'e se me raj rque uun soj doj sa'anj manj me tu'va uún 'unj danj nihánj cuano ma'. Maan se che'é se me raj naru'vee Diose doj se sa' rihaan soj, che'é dan tu'vaj danj adonj. ¹⁸ Dan me se nacaj 'unj cunudanj se vaa ca'née soj rihanj, ne a' ó rasuun ne achiin manj a ma'. Ne sa'anj ca'née soj rihanj ga síi cu'naj Epafrodito me se narqué so' nu' sa'anj yo' rihanj, ne guun niha' rá Diose ne'en Diose se vaa rqué soj sa'anj yo' manj, ne ase vaa xcuu sa' acaa rihaan chraan altar, ne daj ndo'o gun' yo' ro', danj vaa sa'anj yo' ni'yaj Diose adonj. ¹⁹ Dan me se 'unj me síi noco' man Diose, ne sese vaa se achiin man soj, ne rque Diose nu' rasuun yo' rihaan soj che'é se me soj síi noco' man Jesucristó, ne xa' Diose, tzaj ne taj vaj rasuun achiin rihaan Diose ma'. 'O se so' me síi uun chij rihaan cunudanj rasuun, ²⁰ ne ve'é uxrá uun chij Rej ní' Diose, cataj ní' nu' cavii nu' ca'anj adonj. Veé danj gaa ya ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é cumán nij síi cuchumán rá ni'yaj man

Jesucristó yanj chuman' cu'naj Filipos, rá nij tuvi' Pabló a

²¹ Me raj cataj nij soj rihaan cunudanj nij síi sa' rihaan Diose síi noco' man Jesucristó se vaa ve'é cayáan nij so' raj, ne vaa nij tinúu ní' síi man gaj, ne ve'é cumán nij soj, rá nij so', ²² ne vaa nij síi sa' noco' man Diose man chuman' nihánj, ne ve'é cumán soj, rá daj a nij so' uún, ne vaa nij síi 'yaj suun tucua' síi nicaj suun emperador cu'naj César, ne ve'é cumán soj, rá nij so' uún adonj.

²³ Me raj qui'yaj ndo'o Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' se luj che'é soj ei.

Nihánj me 'o yanj cartá qui'yaj síí cu'naj Pabló ca'néé so' rihaan nij yuvii noco' man Diose yanj chuman' cu'naj Colosas a

¹ 'Unj ro', me síí cu'naj Pabló, ne sij apóstol cune' Jesucristó man nata' se-nanā so' rihaan yuvii mej ndaq vaa guun rá Diose, ne yanj tinú' Timoteo ga 'unj cuano a.

² 'Yaj rój yanj nihánj ca'nej rój rihaan nij soj sij sa' noco' man Diose yanj chuman' cu'naj Colosas a. Che'é se amán rá soj ni'yaj soj man Jesucristó ro', che'é dan nuu tinuj ní', ne nucuaj rá rój ne'en rój man soj cuano, tinuj, nocoj.

Me rá rój qui'yaj Rej ní' Diose se luj che'é soj, ne me rá rój gaa xej nimán soj, qui'yaj Diose uún ei.

Nana nihánj taj xna'anj che'é se vaa achúin ni'yaj Pabló rihaan Diose che'é nij síí cuchumán rá ni'yaj man Diose yanj chuman' Colosas a

³ Niganj achúin ni'yaj rój rihaan Diose Rej Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' che'é soj, ne nago' rój graciá rihaan Diose che'é soj, ⁴ che'é se ca'na' nana rihaan rój se vaa amán rá soj ni'yaj soj man Jesucristó ne 'ee rá soj ne'en soj cunudanj yo'ó nij síí sa' noco' man Diose a. ⁵ Dajj vaa rá soj cuano, che'é se cuno soj se-nanā Jesucristó nana ya, ne guun ya rá soj se vaa man ndo'o se sa' rej xtá' nacaj soj vaa güii ei. ⁶ Dan me se aj cuchi' nana sa' nihánj rihaan cunudanj nij yuvii man rihaan chumii, ne cuchumán rá que'ee nij yuvii cuno nij yuvii nana sa' yo', ne 'o cuyaan qui'yaj nij soj ga yo'ó nij síí cuno nana yo', ne dan me se gaa cuchi' nana nihánj rihaan soj, ne cuno soj, ne xcaj soj cuentá che'é se luj qui'yaj Diose che'é ní', ne cuchumán rá soj adonj. ⁷ Ne síí cu'naj Epafras me síí tucu'yón nana yo' man soj, ne dan me se síí 'yaj suun ga núj me so', ne 'ee rá núj man so', ne yo'ó 'yaj suun so' rihaan Jesucristó che'é soj adonj. ⁸ Ne cataj xna'anj so' rihaan núj se vaa 'ee uxrá rá soj man tinúú soj, qui'yaj Nimán Diose adonj.

⁹ Che'é dan gaa cuno núj nana cataj so' rihaan núj, ne niganj achúin ni'yaj núj rihaan Diose che'é soj se vaa rque Nimán Diose nana sa' cuu nimán soj, ne xcaj soj cuentá daj me rá Diose qui'yaj soj, ¹⁰ che'é rej qui'yaj soj nu' se vaa nō xcúún ní' sij noco' man síí 'nij ra'a man ní' qui'yaj ní', ne guun niha' rá Diose ni'yaj Diose man soj ei. Ne cunudanj suun sa' qui'yaj suun ndo'o soj, gaa ne sa' doj xcaj soj cuentá daj vaa ma'an Diose ei. ¹¹ Diose me síí uun

chij ndo'o, ne achúin ni'yaj núj se vaa ca'nej ndo'o Diose se nucuaj nimán soj, gaa ne ca'vee gaa raan rá soj rihaan sayuun qui'yaj yuvii man soj, ne gaa inaj nimán soj, ne gaa niha' rá soj, ¹² ne nago' soj graciá rihaan Diose Rej Jesucristó ei. Nu' dan me se vaa achúin ni'yáá 'unj rihaan Diose che'é soj, ne ne'en soj se vaa aj cunuu sa' ní' qui'yaj Diose, ne che'é dan me vaa güii quiri' ní' se sa' rque Diose man taran' nij síí sa' noco' man so', che'é se yuvii xcaj cuentá chéé rej ranga' me ní' chuguanj. ¹³ Asino yaan me se guun hij síí chree rihaan ní', ne inanj cacun' qui'yaj ní', ne ase vaa síí chéé rej rmi' ro', dajj vaa ní', ne taj se qui'yá' xcaj ní' cuentá che'é Diose tzaj ma'. Tzaj ne yaj me se tinanii Diose man ní' rihaan síí chree, ne guun hij Jesucristó ta'níí Diose rihaan ní', qui'yaj Diose yaj ei. Dan me se 'ee ndo'o rá Diose man ta'níí so', ¹⁴ ne che'é ta'níí so' navij cacun' tumé ní', ne che'é dan se qui'yaj Diose sayuun man ní' a man adonj. Tananj tinanii Jesucristó man ní' rihaan sayuun adonj.

Nana nihánj taj xna'anj me síí me Jesucristó a

¹⁵ Ne ruvi' Diose ni'yaj yuvii ma'. Maan se quene'en ní' man Jesucristó, ne xcaj ní' cuentá daj vaa ma'an Diose adonj. Asij ataa qui'yaj Diose chumii, ne aj nicun' Jesucristó ga so' ei. ¹⁶ Dan me se nicun' Jesucristó ga Diose gaa qui'yaj Diose se man xtá' do', se man rihaan chumii do', nu' rasuun che'é ni'yaj yuvii do', nu' rasuun ne ruvi' ni'yaj yuvii do', nij ya'anj uun hij rihaan chumii nihánj do', cunudanj rasuun yo' me se qui'yaj Diose á. Dan me se ca'ne' Diose suun rihaan Jesucristó qui'yaj Jesucristó nu' rasuun, ne che'é dan qui'yaj Jesucristó nu' rasuun yo', ne inanj che'é Jesucristó vaa nu' rasuun yo', ne dan me se me rá Diose nicaj yu'unj Jesucristó man chumii nanj adonj. ¹⁷ Asij ataa curuvj' rasuun man rihaan chumii nihánj, ne nicun' Jesucristó, ne che'é orún' Jesucristó vaa cunudanj rasuun yo' cuano ei.

¹⁸ Ne so' me síí uun hij ndo'o rihaan ní' ei. Dan me se ase vaa rii ta'nga' cúú yave yuvii rihaan ma'an yuvii ro', dajj vaa rii ta'nga' Jesucristó rihaan cunudanj ní' sij noco' man so' chuguanj. Asino so' me síí cunuu i'na' uún gaa cavi' so', ne dajj inanj gaa cunuu i'na' uún ní', qui'yaj so', gaa ne guun so' síí sa' doj rihaan cunudanj ní' ei. ¹⁹ Ase vaa ma'an Diose ro', dajj vaa Jesucristó, qui'yaj Diose, ne so' me síí nicaj cunudanj se sa' ei. ²⁰ Asino quiri' nu' chumii rihaan Diose che'é cacun' qui'yaj yuvii, tzaj ne cavi' Jesucristó rihaan crutze che'é yuvii, qui'yaj Diose, ne ca'vee cunuu sa' yuvii do', nu' chumii do', rihaan Diose, ne guun niha' rá

Diose nǐ'yaj Diōse nu' se man rihaan chumiij do', nu' se man xta' do', nanj adonj. Yo' me se vaa qui'yaj Diōse gaa ca'néé Diōse man Jesucristó rihaan chumiij nihánj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunuu rcua'aan ní' ga Diōse, qui'yaj Jesucristó a

²¹ Gaa naá me se yuvii yanij me soj, ne yuvij taj ri'yunj man Diōse me soj gaa naá ei. 'Q se quij vaa rá soj, ne inanj se chí'ii qui'yaj soj, ne síi taj ri'yunj man Diōse guun soj gaa rque che'é se ne guun soj tuvi' Diōse gaa rque ma'. ²² Tzaj ne guun Jesucristó yuvii, ne cavi' so', ne che'é dan cunuu rcua'aan soj ga Diōse, qui'yaj so', ne vaa güii canicun' soj rihaan Diōse, qui'yaj Jesucristó, ne sij sa' guun soj rihaan Diōse, ne taj cacun' cütumé soj a ma'. ²³ Dan me se cavii sa' soj, sese yo'q canoco' soj se-tucuanj Jesucristó nanj adonj. Raan canoco' soj man so' ei. Aj cuno soj se-nana Diōse nana sa', ne che'é dan guun ya rá soj se vaa cavii sa' soj, ne se guun cataj soj se vaa ne ya vaa nana sa' cuno soj ma'. 'Q se nana ca'mii natáj nii rihaan cunudanj nij yuvii man rihaan chumiij me nana sa' yo', ne 'unj nihánj me síi a'mii natáj se-nana Diōse nana sa' yo' rihaan yuvii nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é suun 'yaj suun Pabló che'é nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

²⁴ Aj quirán' 'unj sayuun che'é nij soj, ne nihánj me guun niha' raj che'é sayuun rán' 'unj á. Dan me se ase vaa sayuun quirán' Jesucristó che'é nij síi noco' man so' ro', danj vaa sayuun rán' ma'án 'unj che'é nij soj sij noco' man so' a. ²⁵ Síi 'yaj suun che'é nij soj sij noco' man Jesucristó mej, ne Diōse me síi cune' mán 'unj natá' 'unj cunudanj se-nana Diōse rihaan nij soj a. ²⁶ 'Q vaa yuve se-nana Diōse nana sa' gaa naá, tzaj ne ndaa yaj me tinaruvi' sa' Diōse nu' se-nana Diōse nana sa' rihaan ní' sij sa' noco' man so' yaj ei. ²⁷ Dan me se guun rá Diōse xcaj cunudanj ní' sij sa' noco' man so' cuentá che'é nana naca nihánj se vaa sa' uxrá qui'yaj Diōse che'é soj sij yanij nanj adonj. Dan me se nuveé yuvii israelitá me nij soj ma'. Yuvii yanij me soj, tzaj ne yanj Jesucristó nimán soj, ne che'é dan guun ya rá ní' se vaa vaa güii cavii sa' uxrá soj ga Diōse nanj adonj. ²⁸ Ne ma'an núj me síi nata' rihaan cunudanj yuvii che'é Jesucristó, ne nago' núj chrej nucuaaj man nij yuvij se vaa canoco' nij yuvii man Jesucristó, ne tucuyón núj nana sa' cuu rihaan cunudanj yuvii, che'é rej gaa asa' cachrón núj man nij so' rihaan Diōse, ne sa' inanj gaa nij so', che'é se sa' uxrá noco' nij so' man Jesucristó a. ²⁹ Che'é dan 'yaj suun uxraj tucuyónj se-nana Jesucristó a. Ne danj 'yáj che'é se nucuaaj do', nana sca' nuu nimanj qui'yaj Jesucristó do' ei.

2

¹ Me rá 'unj quene'en nij soj se vaa 'yaj suun ndo'oj che'é soj do', che'é nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Laodicea do', che'é yo'ó nij yuvii amán rá yuvii ataa quene'en manj do' a. ² 'Q se rquee ndo'oj nari' nucuaaj nimán soj ne yo'q cunuú se sa' nimán soj cumán soj ga tuvi' soj, ne yo'q nari' ndo'o soj ndaa guun ya ya rá soj nana naca se vaa Jesucristó me se veé ma'an so' me nana naca yo' ei. ³ Dan me se veé rihaan Jesucristó me mán sa' cunudanj rasuun cuu do', rasuun sa' do', nu' yo'ó rasuun achiin quene'en yuvii do' ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se cuno ní' nana tiha' yu'unj a. 'Q se inanj Jesucristó canoco' ní' a

⁴ Nana nihánj me taj xna'anj 'unj rihaan nij soj che'é se na'vej rá 'unj tiha' yu'unj yuvii man soj a. Dan me se vaa yuvii me rá caxrii nana chí'ii rque soj, tzaj ne me rá 'unj caráán 'unj chrej rihaan nij yuvii se vaa se qui'yaj nij so' danj ga soj ma'. ⁵ Nda' se nuvi' 'unj nicun' ni'yaj soj, tzaj ne nicun' nimán 'unj ga soj chuguanj. 'Q se guun niha' uxrá ya raj se vaa 'o sa' mán soj, ne yo'q Jesucristó nucuaaj rá soj, mán soj ei. ⁶ Dan me se nda' rá se guun rá soj gaa guun che'é soj canoco' soj man Jesucristó ro', danj guun rá soj yo'q canoco' chre' soj man so' ei. ⁷ Dan me se yo'q guun xej soj rihaan so', ne yo'q canicun' raan soj rihaan so', ne yo'q cunó soj rihaan so', ne tucuyón uxrá soj tucuaán tucuyón núj man soj, ne yo'q so' cuchuman rá soj ni'yaj soj, ne nago' uxrá soj graciá rihaan Diōse á.

⁸ Tumé soj man soj se gaa nanj tiha' yu'unj yuvii man soj á. Me rá nij yuvii canoco' soj se-tucuanj nij so', tzaj ne nuvi' yu'vee nó se-tucuanj nij so' rihaan tucuaán sa' noco' ní' mei. Maan se nana tiha' yu'unj me nana a'mii nij so', ne se quinanii soj rihaan cacun' tumé soj, qui'yaj nana yo' a man adonj. Maan se nana yo' ro', nana tucuyón nanj tuvi' nij yuvij rihaan nij yuvij me nana yo', ne se-nana nij ya'anj man rihaan chumiij nihánj me nana yo', tzaj ne nuveé se-nana Jesucristó me nana yo' ma'. ⁹ 'Q se ase vaa ma'an Diōse ro', danj vaa Jesucristó, tzaj ne vaa nee man Jesucristó, ne che'é dan ruvi' Jesucristó rihaan ní', ne ne'en ní' Jesucristó, ne xcaj ní' cuentá daj vaa ma'an Diōse uún chuguanj. ¹⁰ Ne Jesucristó me síi guun chij rihaan nij ya'anj man rihaan chumiij nihánj, ne yanj Jesucristó ga soj, ne che'é dan taj se achiin man soj cuano mei. ¹¹ Tananj uún, ne maan che'é se nuu rcua'aan soj ga Jesucristó ro', maan che'é dan aj taá ta'nga' sa' inanj man soj vaa ei. Nuveé ta'nga' taj nee man yuvii me ta'nga' yo' ma'. Ta'nga' 'yaj ca'vee tanáj soj nu' rasuun chí'ii me yo'

adonj. 'O se che'é yan tanáj soj nu' rasuun chí'ii ro', che'é dan ase vaa táá ta'nga' man soj vaa ya ei. ¹²'O se gaa cata' ne soj, ne ase vaa cachin' nii man Jesucristó rque yo'óo rque va'núj güii ne na'núj uún so' ro', danj vaa soj, che'é se cuchumán rá soj se vaa veé ya Diose sijn nucuaj ndo'o qui'yaj ya cunuu i'na' ya uún Jesucristó ei.

¹³Gaa naá gaa ataa quene'en soj sijn yanij man Jesucristó, ne qui'yaj ndo'o soj cacun', ne taj ta'nga' cuta' nii man nee man soj ma'. Tzaj ne ca'néj uun Diose nu' cacun' taj xráá ní', ne ase vaa cunuu i'na' uún Jesucristó gaa cavi' so' ro', danj vaa soj, ne yo'q cunuu sa' nimán soj, qui'yaj Diose ei. ¹⁴Ne dan me se tinavij so' nu' suun vaa rihaan ní' suun cunq ní' nu' se-tucuaj Moisés, ne xa' se-tucuaj Moisés yo', tzaj ne que'ee ndo'o nana ne guun nucuaj ní' qui'yaj ní' ndaa vaa taj tucuáán yo' a ma'. 'O se che'é se ne guun nucuaj ní' cunq ní' nu' tucuáán yo' ro', che'é dan cutumé ndo'o ní' cacun', qui'yaj yo' adonj. Tzaj ne gaa go' nii caquí ra'a Jesucristó ne cachrón nii man so' rihaan rcutze, gaa ne Diose me síf tinavij man nu' suun vaa rihaan ní' cunq ní' nu' se-tucuaj Moisés yo' adonj. ¹⁵Maan che'é rasuun sa' qui'yaj Jesucristó ro', maan che'é dan qui'yaj canaán Diose rihaan taran' nij ya'anj man rihaan chumi' nihánj, ne yo'q caxrj yuve Diose man nij ya'anj man nihánj vaa, ne guun na'aj ndo'o taran' nij ya'anj yo', qui'yaj Diose chuguaj.

¹⁶Che'é dan se ca'vej rá soj cataj xna'anj yuvij rihaan soj daj qui'yaj soj ma'. Se guun cataj yuvij me rasuun se ca'vee cha soj do', me rasuun se ca'vee co'q soj do', me güii quinavij rá soj cha'anj do', daj qui'yaj soj güii naránj rá soj do' ma'. Se ca'vej soj cataj xna'anj yuvij daj qui'yaj soj mei. ¹⁷Tucuáán tucu'yón nij yuvij rihaan soj ro', tucuáán yo' me se canoco' nij yuvij israelitá gaa naá, ne xcaj nij so' cuentá daj gaa qui'yaj ní' gaa cayáán ní' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, qui'yaj tucuáán yo', tzaj ne yaj ro', che'é Jesucristó me se xcaj ní' cuentá sa' doj, se vaa ma'an so' canoco' ní' nu' cavii nu' ca'anj, ne taj che'é canoco' ní' yo'óo tucuáán cuano ma'. Tananj orún' so' canoco' ní' nanj adonj.

¹⁸Se ca'vej soj quirí' soj qui'yaj nij síf taj se vaa nicá' ndo'o a'mii nij so' mei. Ca'vee se cataj nij so' se vaa na'vij nij so' rihaan se-mozó Diose do', ca'vee se nucui' ndo'o rá nij so' se vaa ne'en nij so' rasuun tihaan Diose rihaan nij so' taj nij so' do', tzaj ne tu'va rma'an nij so', ne maan rasuun avii

raa ma'an nij so' me tu'va rma'an nij so' danj ei. ¹⁹Dan me se taj cúu yave nij so' táá gaán chíhá nij so' vaa, ese taj Jesucristó rihaan nij so' mei. Ne uno nij so' se-nana Jesucristó ma'. Ne Jesucristó me se ase vaa rii ta'nga' cúu yave ní' rihaan nee man ní' ro', danj vaa rii ta'nga' Jesucristó rihaan taran' ní' sijn noco' man so', ne sa' doj noco' ní' man Diose, 'yaj Jesucristó, ne inanj danj me rá Diose qui'yaj ní' nanj adonj. Ne ase vaa vaa sca' nee man ní' 'yaj ya'aa man ní' ro', danj vaa cuyaan rá taran' ní' sijn noco' man Diose 'yaj Jesucristó adonj.

²⁰Che'é se cavi' Jesucristó che'é nij soj ro', che'é dan ne nó xcúun soj daj chíhaa mjí cunq soj se-nana nij ya'anj man rihaan chumi' nihánj a mei. Che'é dan, me che'é 'yaj ndo'o soj se vaa 'yaj nij yuvij man uun rihaan chumi' nihánj ga. Dan me se me che'é niha' rá soj cunq soj nana se vaa ²¹vaa rasuun se guun cha soj do', vaa rasuun se guun xcaj tu'va soj daj chá yo' do', vaa rasuun se guun cano ra'a soj do' ga. ²²Me che'é uno rma'an soj nana vaa danj ga. 'O se rasuun yo' me se cha yuvij man rasuun yo', ne quinavij nu' rasuun yo' vaa güii adonj. Ne xa' nana vaa danj, tzaj ne nana avii raa uun yuvij me nana yo', ne niha' rá nij yuvij cataj nij yuvij nana vaa danj rihaan tuvi' nij yuvij nanj adonj. ²³Ne avii raa yuvij uno nana yo', taj nii, ne sa' uxrá nari' nij so' chrej canoco' nij so' Diose, taj nii, ne síf ni'yanj a'mii me nij so', taj nii, tzaj ne ne ya ya sijn noco' man Diose me nij so' ma'. Maan se che'é nana noco' nij so' ro', 'yaj ndo'o nij so' naj guun cacun' me rá nee man nij so' qui'yaj nij so' nanj adonj.

3

¹Dan me se ase vaa cunuu i'na' uún Jesucristó ro', danj vaa cunuu sa' nimán soj, ne canoco' soj chrej sa', qui'yaj Jesucristó a. Che'é dan che'é inanj rasuun man rej xta' xcaj soj cuentá, ne cuano nihánj me se x'nuú Diose rej nuva' Diose nicun' Jesucristó cuano ei. ²Dan me se xcaj soj cuentá che'é rasuun man rej xta', ne se nanó rá soj che'é rasuun man rihaan chumi' nihánj mei. ³Dan me se aj cavi' nee man soj rihaan chumi' nihánj vaa, ne cuano nihánj me se táá nimán soj rej xta' rej yanj Diose, 'yaj Jesucristó ei. ⁴Ne che'é dan ca'vee cayáán soj ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, ne vaa güii ca'na' uún Jesucristó rihaan chumi' nihánj, ne curuví' soj ga so', ne ve'é ndo'o gaa cumán soj ga so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é tucuáán nga ne che'é tucuáán cuchruj Pabló che'é ní' a

⁵Yaj me se se qui'yaj uún nij soj cacun' qui'yaj soj asij naá mei. Se qui'yaj soj se

vaa 'yaj yuvij man rihaan chumij nihánj a ma'. ¹⁰Q se sa' xcaj soj cuentá, ne orún' nica soj cotoj ga soj, ne se guun rá soj qui'yaj soj se nij a ma'. Se guun rá soj qui'yaj ituu soj si'yaj tuvi' soj ma'. Ase vaa yuvij na'v'ij rihaan naj guun ya'anj ro', danj vaa yuvij 'yaj ituu si'yaj tuvi' adonj. Nij vaa Diose, ne sa' doj vaa rasuun yo', rá nij so', ne ⁶che'é cacun' yo' guun yuvaa uxrá Diose, ne qui'yaj ndo'o Diose sayuun man nij síi 'yaj cacun' yo' adonj. ⁷Q cuyaan vaa cacun' yo' ga cacun' qui'yaj ma'an soj asij naá, gaa canoco' soj tucuaán chí'ij ei.

⁸Tzaj ne cuano nihánj me se se qui'yaj nij soj danj ma'. Se guun yuvaa soj ma'. Se guun rá soj qui'yaj soj chí'ij man yo'ó yuvij ma'. Se ca'mii soj nana nij che'é tuvi' soj ma'. Se nachri' soj ni'yaj soj tuvi' soj ma'. ⁹Se ca'mii ne soj che'é tuvi' soj ma'. Yo' me se qui'yaj soj gaa ataa canoco' soj man Jesucristó, tzaj ne yaj me se cunuú sa' soj, ne se qui'yaj soj a doj danj a mei. ¹⁰Cunuú sa' nimán soj, qui'yaj Diose, ne che'é dan sa' doj namán nana sa' cuu raá soj 'o 'o güii adonj. Ne'en soj se vaa Diose me síi qui'yaj man soj, ne ase vaa ma'an Diose ro', danj gaa uún soj ei. ¹¹Yaj me se taj se 'yaj sese naj guun yuvij me soj mei. Ca'vee se sij israelitá do', ca'vee se sij yaníj do', ca'vee se sij taj ta'nga' man do', ca'vee se nuveé sij taj ta'nga' do', ca'vee se sij man yo'ó chuman' do', ca'vee se sij ru'vee do', ca'vee se sij niqúe do', ca'vee se sij chéé ma'an do', taj se 'yaj a doj mei. Orún' ya ya rasuun sa' me Jesucristó, ne orún' so' me nicun' rihaan daj a rasuun nanj ei.

¹²Dan me se narii Diose man soj canoco' soj man soj, ne guun soj síi sa' noco' man Diose, ne 'ee rá Diose man soj, ne che'é dan cunuú 'ee rá soj tuvi' soj chuguanj. Dan me se gaa sa' nimán soj, ne ca'mii sa' soj, ne se guun yuvaa soj man tuvi' soj ma'. Maan se gaa inaj nimán soj ei. ¹³Sese qui'yaj chí'ij tuvi' soj rihaan soj, ne caraá x'naa yo'ó yo'ó soj rihaan tuvi' soj ei. Danj qui'yaj síi 'nij ra'a man ní' che'é soj, caráj x'naa so' rihaan soj, ne che'é dan danj qui'yaj soj rihaan tuvi' soj ei. ¹⁴Nu' yo' qui'yaj soj, ne vaa yo'ó se sa' doj qui'yaj uún soj, ne yo' me se gaa 'ee ya ya rá soj tuvi' soj, ne yo' me qui'yaj guun raan cumán soj ei. ¹⁵Ne ca'vej soj gaa dínj nimán soj qui'yaj Jesucristó a. Che'é se me rá ma'an Diose gaa dínj nimán soj, che'é dan narii Diose man soj, ne naqui'yaj rcua'aañ so' man nu' nij tinuj soj, ne che'é dan nago' soj graciá rihaan Diose ei. ¹⁶Cuno uxrá soj se nana Jesucristó, ne cavii nana sa' cuu raá soj, ne tucu'yón soj nana sa' rihaan tuvi' soj, ne nago' soj chrej sa' man tuvi' soj ei. Cachraá soj chra' rihaan Diose, ne nago' soj graciá rihaan Diose ei. ¹⁷Yuvij noco' man Jesucristó me soj, ne che'é dan xcaj soj cuentá daj me rá Jesucristó qui'yaj soj

do', daj me rá Jesucristó ca'mii soj do', daj qui'yaj soj canoco' soj man Jesucristó síi 'nij ra'a man ní' do', ne maan che'é Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' nago' soj graciá rihaan Rej ní' Diose ei.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj 'o 'o ní' rihaan tuvi' ní' a

¹⁸Cataj xna'anj 'unj rihaan nij chana vaa nica, se vaa ve'é cunoj nij no' rihaan nica nij no' á. Danj vaa no xcuún nij no' qui'yaj nij no', ese chana noco' man síi 'nij ra'a man ní' me nij no' a.

¹⁹Ne ve'é gaa 'ee rá nij snó'o man nica nij so' uún á. Se caxri'j yuvaa nij snó'o man nica nij so' ma'. Se qui'yaj qui'j snó'o man no' ma'.

²⁰Ve'é cunoj nij xnii nu' nana a'mii rej xnii nu' nana a'mii níi xnii uún á. Danj qui'yaj nij xnii noco' man síi 'nij ra'a man ní', ne guun niha' rá Diose ni'yaj Diose man xnii ve'é uno a.

²¹Se ca'mii rej xnii nana chí'ij rihaan xnii, gaa ne se quirí' nimán xnii, qui'yaj rej xnii a.

²²Cuno sa' mozó rihaan se-ru'vee mozó á. Se naqui'yaj rmii mozó man mozó rihaan se-ru'vee mozó ma'. Nda' se nuvi' se-ru'vee mozó, tzaj ne yo'ó qui'yaj suun mozó á. Síi 'nij ra'a man ní' ro', tumé so' man mozó yo', ne che'é dan cuchu'v'í mozó ne ve'é qui'yaj suun so' a. ²³Ne rihaan yuvij uun 'yaj suun mozó ma'. Tanaanj rihaan síi 'nij ra'a man ní' 'yaj suun so', ne che'é dan 'o ca'nej nimán so' qui'yaj suun uxrá so' nu' suun vaa rihaan so', ne se naqui'yaj rmii so' nimán so' ma'. ²⁴Aj ne'en soj se vaa ma'an síi 'nij ra'a man ní' me síi qui'yaj cayáan soj rej sa' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, ne che'é dan ve'é qui'yaj suun soj rihaan Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' á. ²⁵Ne síi qui'yaj cacun' ro', inanj sayuun quirán so', ne 'o cuyaan qui'yaj Diose ca'ne' Diose cacun' che'é mozó do', che'é ru'vee do', che'é taran' yuvij do', nanj adonj. Xa' Diose, taj vaj ne taj vaj síi cunii do', taj vaj síi le'ej do', taj vaj síi uun chíj do', rihaan Diose man adonj.

4

¹Dan me se ve'é qui'yaj soj sij ru'vee rihaan se-mozó soj uún á. Se tíha' yu'unj soj sij ru'vee man se-mozó soj ma'. Xcaj soj sij ru'vee cuentá se vaa ase vaa mozó rihaan soj ro', danj vaa ma'an soj rihaan Diose uún ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachinj ni'yaj nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó rihaan Diose che'é Pabló a

²Dan me se yo'ó cachinj ni'yaj uxrá soj rihaan Diose daj a güii ei. Se ca'ne' rá soj ga suun achíin ni'yaj rihaan Diose mei. Ne tadó soj cumán soj, ne niganj nago' soj graciá rihaan Diose á. ³Dan me se cachinj ni'yaj uún soj rihaan Diose che'é núj se vaa

gaa ya'núj rihaan núj ca'miij núj se-nana Jesucristó nana tihaan naca Diose rihaan ní' á. Che'é nana yo' me 'nij 'unj taga' nihánj cuano ei. ⁴Vaa suun rihaan 'unj tihaán 'unj se-nana Jesucristó rihaan yuviij, ne che'é dan cachinj ni'yaj soj rihaan Diose se vaa ca'vee ca'miij natáj sca' 'unj rihaan nij so' ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nuchruj raa ni' daj ca'miij ní' rihaan nij sí' ataa cuchuman rá ni'yaj man Jesucristó a

⁵ Asa' chéé soj ga nij sí' ataa cuchuman rá ni'yaj man Jesucristó, ne sa' nuchruj raa soj daj ca'miij soj ga nij so', ne se quiri' uun tiempó qui'yaj soj ga nij so' mei. ⁶Nu' cuentó nanó soj ga nij so' me se inanj cuentó ve'é do', inanj cuentó sa' aran' rá nij so' do', inanj cuentó a'miij danj Diose do', ca'miij soj, ne quene'en soj me nana ca'miij soj rihaan 'o 'o sí' xna'anj man soj che'é tucuaán noco' soj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é cumán nij sí' cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Colosas, rá nij tuvi' Pabló a

⁷ Tinúu ní' sí' 'ee ndo'o rá ní' man sí' sa' ndo'o 'yaj suun gaj che'é sí' 'nij ra'a man ní' sí' cu'naj Tiquico me sí' ca'nej 'unj cuchí' nıcaj nana che'é núj rihaan soj ei. ⁸Ne me rá 'unj cataj xna'anj so' rihaan soj daj quiran' núj, gaa ne guun ya rá soj, ne nari' nucuaaj nimán soj ei. ⁹Ne ca'nej 'unj man tinú' Onésimo cuchí' so' ga tinú' Tiquico yo', ne sí' man chiháán soj me tinú' Onésimo, ne 'ee rá ní' man so', ne nucuaaj rá 'unj man so', ne cataj xna'anj roj so' rihaan soj nu' se vaa quiran' núj rej nihánj ei.

¹⁰Aj ne'en soj man sí' cu'naj Aristarco uún a. Cuanó nihánj me se 'nij so' taga' ga 'unj, ne me rá so' se vaa ve'é cumán soj a. Ne vaa sí' cu'naj Marcos tinúu tachruu sí' cu'naj Bernabé a. Veé danj ve'é cumán soj, rá so' uún a. Aj cuchí' nana rihaan soj che'é sí' cu'naj Marcos, se vaa sese cuchí' so' chiháán soj, ne ve'é ca'miij soj ga so' á. ¹¹Ne ne'en soj man sí' cu'naj Jesús Justo uún a. So' ro', me rá se vaa ve'é cumán soj a. Sí' cu'naj Aristarco do', sí' cu'naj Marcos do', sí' cu'naj Jesús do' a. 'O se orún' va'nuj nij so' me yuviij israelitá 'yaj suun ga núj che'é yan guun chíj Diose rihaan chumiij nihánj, ne nari' nucuaaj doj rá 'unj, qui'yaj nij so' ei.

¹²Ne ve'é cumán soj, rá sí' cu'naj Epafras uún a. Sí' cavii chiháán soj me so', ne 'yaj suun uxrá so' che'é Jesucristó, ne nu' güii achín ni'yaj uxrá so' rihaan Diose che'é soj, ne me rá so' gaa chíj rá soj, ne guun ya rá soj se vaa ne'en soj daj me rá Diose qui'yaj soj, ¹³ne 'unj me sí' ne'en ya se vaa qui'yaj suun uxrá so' che'é soj do', che'é nij yuviij amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Laodicea do', che'é nij yuviij amán rá ni'yaj

man Jesucristó yanj chuman' Hierápolis do' a. ¹⁴Doctor sí' cu'naj Lucas sí' 'ee ndo'o rá ní' me se me rá uún so' se vaa ve'é cumán soj a. Ne tananj sí' cu'naj Demas uún, ne me rá so' se vaa ve'é cumán soj a.

¹⁵Cataj soj rihaan nij yuviij amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Laodicea do', rihaan chana cu'naj Ninfas do', rihaan nij yuviij amán rá na'vıj rihaan Diose tucua no' do', se vaa ve'é cumán nij so', rá 'unj ei. ¹⁶Asa' navij nayaa soj yanj cartá nihánj, ne ca'nej soj yanj nihánj ca'anj yo' rihaan nij yuviij amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Laodicea, ne nayaa nij so' uún á. Ne ca'nej nij so' yanj ca'neé 'unj rihaan nij so', nayaa soj uún a.

¹⁷Ne cataj soj rihaan sí' cu'naj Arquiipo se vaa 'o ca'nej nimán so' qui'yaj suun so' nu' suun ca'ne' sí' 'nij ra'a man ní' rihaan so' á.

¹⁸Ma'anj ra'aj sji cu'naj Pabló cachron nana nihánj adonj. Se quini'yón soj se vaa 'nij 'unj taga' ma'. Me rá 'unj qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é nij soj ei.

Nihánj me 'o yanj cartá qui'yaj síi cu'naj Pabló ca'néé so' rihaan nij yuvii noco' man Diose yanj chuman' cu'naj Tesalónica a

¹ Síi cu'naj Pabló do', síi cu'naj Silvano do', síi cu'naj Timoteo do', me núj, ne tu'va taran' núj avii 'yaj núj yanj nihánj ca'nej núj rihaan nij soj sji yanj chuman' cu'naj Tesalónica sji noco' man Rej ní' Diose do', man Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' do' a. Me rá núj qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é soj, ne me rá núj gaa xej nimán soj, qui'yaj Diose a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' cu'naj Tesalónica ro', sa' uxrá noco' nij so' man Diose a

² Niganj nago' núj graciá rihaan Diose che'é cunudanj soj, ne gaa achíin ni'yaj núj rihaan Rej ní' Diose, ne achíin ni'yaj ndo'o núj che'é taran' nij soj ei. Dan me se yo'q ³ nuú rá núj se vaa qui'yaj suun ndo'o soj che'é se amán rá soj ni'yaj soj man Jesucristó, ne caran' rá soj ni'yaj soj man so', ne nuú rá núj se vaa ne'en soj se vaa cavii sa' soj qui'yaj Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' vaa güii, ne che'é dan yo'q a'néé nimán soj qui'yaj suun soj che'é so' adonj. ⁴ Dan me se 'eé rá Diose man soj, tinuj, nocoj. Ne ne'en núj se vaa narii Diose man soj canoco' soj man so' adonj.

⁵ 'Q se cuno soj nana sa' nana nata' núj rihaan soj, ne ne cuno rma'an soj nana yo' ma'. Dan me se gaa cuno soj nana yo', ne yuun che'e guun ya rá soj se vaa nana ya me yo', ne guun nucuaj ndo'o soj canoco' soj nu' nana yo' ei. 'Q se Nimán Diose ne ga soj ei. 'Q se gaa cane núj ga soj, ne quene'en soj daj qui'yaj núj che'é se me rá núj cavii sa' soj a. ⁶ Ne ase qui'yaj gueé núj do', ase 'yaj gueé síi 'nij ra'a man ní' do', danj qui'yaj gueé soj chuguanj. Dan me se nda' se quiran' soj sayuun qui'yaj nij yuvii ne amán rá ni'yaj man Jesucristó, tzaj ne yo'q canoco' soj se-nana Diose, ne guun niha' rá soj, qui'yaj Nimán Diose adonj. ⁷ Ne cunudanj nij yuvii noco' man Diose man estadó Macedonia do', man estadó Acaya do', xcaj nij so' cuentá che'é se vaa qui'yaj soj, ne danj qui'yaj gueé nij so' uún ei.

⁸ Dan me se aj cuno ndo'o yuvii se-nana síi 'nij ra'a man ní', qui'yaj soj, ne dan me se nuveé inanj nij yuvii man estadó Macedonia do', nij yuvii man estadó Acaya do', me yuvii cuno nana se vaa amán rá soj ni'yaj soj man Diose ma'. 'Q se yuvii man rihaan nu'

cachra' chumii me yuvii cuno nana yo' nanj adonj. Che'é dan me taj che'é cataj xna'anj núj rihaan nij yuvii che'é se vaa qui'yaj soj ma'. ⁹ Ma'an nij yuvii taj xna'anj rihaan tuvi' nij so' se vaa ve'é uxrá ca'mii soj ga núj gaa cayáan núj ga soj, ne taj xna'anj nij so' se vaa tanáj soj ya'anj canoco' soj gaa rque, ne dan me se chruun cacó' soj do', yahij cacó' soj do', me nij ya'anj yo', ne yaj me se canicaj soj canoco' soj man Diose síi vaa i'na' ya ya, ¹⁰ ne na'vji soj ca'na' uún ma'an Jesucristó ta'nii Diose rej xta' a. Ne Jesucristó ro', me síi cunuu i'na' ya uún qui'yaj Diose gaa cavi' so', ne tinanii Jesucristó man ní' rihaan sayuun asa' quisij güii caxrii yuvaa Diose man nij síi tumé cacun' ne qui'yaj Diose sayuun man nij so' ei.

2

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é tucu'yón síi cu'naj Pabló se-nana Diose nana sa' rihaan nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' cu'naj Tesalónica a

¹ Ne'en ma'an soj se vaa cavii sa' suun qui'yaj suun núj gaa cayáan núj ga soj, tinuj, nocoj. ² Dan me se asino yaan quiran' núj sayuun chuman' Filipos, ne nachri' ndo'o nij síi man chuman' yo' ni'yaj nij so' man núj, tzaj ne che'é se sji noco' man Diose me núj, che'é dan nda' se sayuun ndo'o vaa nata' núj se-nana Diose nana sa' rihaan soj qui'yaj nij síi man chíháan soj, tzaj ne ne cuchu'vi' núj ma'. Tananj ca'néé nimán núj nata' núj doj nana sa' rihaan soj a.

³ Vaa che'é a'mii natáj núj se-nana Diose rihaan soj, ne dan me se nuveé sji noco' tucuáan ne me núj ma'. Ne qui'vaa nimán núj ma'. Nuveé sji tiha' yu'unj man yuvii me núj ma'. ⁴ 'Q se guun nucuaj rá Diose man núj, ne ca'ne' so' suun rihaan núj nata' núj se-nana so' nana sa', ne danj 'yaj gueé núj adonj. Ne uun rá núj se vaa cataj yuvii se vaa ve'é 'yaj núj ma'. Maan se me rá núj guun niha' rá Diose ni'yaj Diose man núj, ne che'é dan 'yaj suun núj che'é Diose, ne Diose me síi acaj cuentá che'é núj daj vaa nimán núj adonj. ⁵ Ne'en soj do', ne'en ma'an Diose do', se vaa ne ca'mii ya'anj ndo'o núj ga soj che'é rej ca'vee ca'neé núj sa'anj man soj ma'. ⁶ Ne guun rá núj cataj soj do', cataj yo'ó yuvii do', se vaa ve'é 'yaj núj ma'. Nda' se Jesucristó me síi cune' man núj guun núj apóstol nata' se-nana so', tzaj ne ne cachinj núj rasuun rihaan soj ma'.

⁷ Tananj ase 'yaj nij chana ga ta'nii chana ro', danj qui'yaj núj ga soj gaa cayáan núj ga soj, ne ve'é inanj qui'yaj núj ga soj adonj.

⁸ Dan me se cunuu 'eé rá núj man soj, ne che'é dan nuveé inanj se-nana Diose me se vaa rque núj man soj ma'. Rque núj se-nana Diose man soj, ne yo'q ca'néé nimán

núj qui'yaj suun núj che'é soj uún adonj. ⁹Dan me se ne'en soj se vaa nuvíi nigan' 'yaj suun núj, gaa ne ri' núj sa'anj, ne ránj ma'an núj se chá núj, ne ne ca'vej rá núj ca'hee núj se chá man soj, man tinuj, man nocoj. Danj inanj qui'yaj núj gaa ca'mii natá' núj se-nana Diose nana sa' rihaan soj adonj.

¹⁰Quene'en ma'an soj do', quene'en Diose do', se vaa sij nica nimán me núj rihaan soj sij amán rá ni'yaj man Diose, ne dan me se qui'yaj núj inanj se me rá Diose qui'yaj núj, ne ne qui'yaj núj cacun' a ma'. ¹¹Ne'en soj se vaa ase vaa 'yaj snó'o ga ta'núí snó'o ro', danj vaa qui'yaj núj ga 'o 'o nij soj, ne dan me se guun nucujá nimán soj, qui'yaj núj, ne narqué núj chrej nucujá man soj ¹²se vaa qui'yaj soj se vaa no xcúun soj qui'yaj soj che'é se narii Diose man soj cane soj ga Diose güii guun chij Diose rihaan chumij nihánj, ne ve'é ndo'o cumán soj ga Diose a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó man chuman' Tesalónica ro', quiran' nij so' sayuun, qui'yaj nij síi ne amán rá ni'yaj man Jesucristó man chiháán nij so' a

¹³Niganj nago' núj graciá rihaan Diose che'é soj ei. Dan me se gaa cuno soj se-nana Diose nana ca'mii natá' núj rihaan soj, ne ne cataj soj se vaa se-nana yuvij uun me nana yo' ma'. Ya cataj soj se vaa se-nana Diose me nana nata' núj, ne veé ya se-nana Diose me yo' adonj. Ne nuu sa' nimán soj, 'yaj nana yo', che'é se cuchumán rá soj cuno soj nana yo' ei. ¹⁴'Q se ase vaa quiran' nij síi noco' man Diose síi man estadó Judea ro', danj quiran' uún soj, che'é se sij noco' man Jesucristó me taran' soj, tinuj, nocoj. Dan me se quiran' nij síi man estadó Judea sayuun, qui'yaj nij yuvij israelitá síi man chiháán nij so', ne quiran' uún soj sayuun, qui'yaj nij síi man chiháán soj ei. ¹⁵Ne xa' nij síi israelitá yo', tzaj ne nij so' me síi ticavi' man Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' do', man nij síi nata' se-nana Diose gaa naá do', ne veé uún nij so' canoco' ndo'o man núj, guun rá nij so' go' nij so' man núj uún nanj adonj. Nij ndo'o 'yaj nij so' ni'yaj Diose, ne taj ri'yunj nij so' man cunudanj yuvij uún adonj. ¹⁶Dan me se me rá núj nata' núj se-nana Diose rihaan soj sij yanij che'é yan quinanj soj rihaan sayuun, tzaj ne aráán ndo'o nij síi israelitá yo' chrej rihaan núj, ne guun noco'o uxrá cacun' quitaj xráá nij so' nu' cavii nu' ca'anj, ne che'é dan yo'o ca'maan rá Diose ni'yaj Diose man nij so', ne yuun che'é quiran' nij so' sayuun, qui'yaj Diose ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me ndo'o rá síi cu'naj Pabló quene'en so' man nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó man chuman' cu'naj Tesalónica a

¹⁷Xa' yaj me se guun gan' ya núj doj rihaan chiháán soj doj güii nihánj, tzaj ne 'o nuú rá núj man soj, ne che'é dan me ndo'o rá núj quene'en yucuan' núj man soj, ¹⁸ne che'é dan guun rá núj cuchí' núj rihaan soj, ne xa' 'unj sij cu'naj Pabló me se guun que'ee ndo'o me raj cuchij rej man soj, tzaj ne caráán Satanás chrej rihaan núj cuchí' núj rihaan soj ei. ¹⁹Dan me se asa' ca'na' uún Jesucristó rihaan chumij nihánj ne guun niha' uxrá rá núj che'é soj, ne nata' núj rihaan Jesucristó se vaa ve'é canoco' soj man so' qui'yaj núj, ne cavij sa' núj rihaan so' che'é soj ei. Taj vaj yo'ó yuvij 'yaj danj a ma'. 'Q se orún' ya soj me síi 'yaj danj ei. ²⁰'Q se soj me síi qui'yaj cavii sa' núj, ne soj me síi qui'yaj guun niha' rá núj adonj.

3

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj síi cu'naj Timoteo rihaan Pabló se vaa sa' uxrá cuchumán rá nij síi man chuman' Tesalónica ni'yaj nij so' man Jesucristó a

¹Che'é dan ne ca'vej uxrá rá núj cane ranj taran' núj chuman' nihánj a ma'. Che'é dan cavii raá núj se vaa vij ran' guéé rój me síi quinaj chuman' Atenas nihánj, ²ne dan me se ca'neé núj man tinú' Timoteo cuchí' so' rej man soj a. Dan me se so' me síi 'yaj suun ndo'o rihaan Diose ga núj suun nata' se-nana Jesucristó nana sa', ne me rá núj ra'cuí so' man soj, narque so' chrej nucujá man soj, ne raan doj canoco' soj man Jesucristó, qui'yaj so', ³ne a' ló tuvi' soj se quiri'ij tucuán noco' soj che'é sayuun qui'yaj yuvij man soj, rá núj a ma'. 'Q se ne'en soj se vaa no xcúun ní' quiran' ní' sayuun rihaan chumij nihánj, ⁴ne gaa cayáán núj ga soj, ne cataj ya núj rihaan soj se vaa xraj, ne quiran' ní' sayuun, ne ne'en soj se vaa ya quiran' ní' sayuun niha'. ⁵Che'é se me uxrá rá 'unj quene'en 'unj daj quiran' soj, ne che'é dan ca'neé 'unj man Timoteo cuchí' so' rej man soj, ne cataj xna'anj so' rihanj daj 'yaj soj noco' soj man Diose, raj a. Dan me se quinano rá 'unj sese aj caxrij síi chree chrej chí'ij rque soj do', sese quiri' nu' suun qui'yaj suun núj che'é soj do', raj a.

⁶Dan me se canicaj uún Timoteo namán so' rihaan núj, ne cataj xna'anj so' se vaa ve'é uxrá amán rá soj ni'yaj soj man Jesucristó, ne 'ee rá soj tinúú soj, taj so', ne niganj ve'é nuú rá soj man núj, taj so', ne ase vaa me rá núj quene'en núj man soj ro', danj vaa rá soj me rá soj quene'en soj man núj, taj so', ne guun niha' ndo'o rá núj gaa cuno núj se-nana so' adonj. ⁷Dan me se quiran' ndo'o núj sayuun gaa rque gaa qui'yaj suun núj yan cuchuman' rá soj ni'yaj soj Diose, tzaj ne cuano' nihánj me guun niha' uxrá rá núj che'é rej nata' Timoteo che'é soj rihaan

núj, tinuj, nocoj. ⁸ Dan me se che'é se raan noco' soj man síi 'nij ra'a man ní', che'é dan vaa che'é gaa niha' rá núj qui'yaj suun núj rihaan chumij nihánj adonj. ⁹ Dan me se guun niha' uxrá rá núj rihaan Dioso che'é soj, ne che'é dan nq xcuún núj nago' ndo'o núj graciá rihaan Dioso che'é soj, ¹⁰ ne nuvji nigan' cachinj ni'yaj núj rihaan Dioso se vaa ca'vej Dioso quene'en núj man soj, ne sese ataa narí' soj nu' tucuáán noco' ní', ne me rá núj narque núj doj chrej sa' man soj, ne sa' doj canoco' soj Dioso nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunuú 'ee rá ní' man cunudanj yuvij a

¹¹ Me rá núj raquíj ma'an Rej ní' Dioso raquíj Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' raquíj man núj cuchí' núj rihaan soj, ¹² ne ase vaa 'ee rá núj man soj ro', danj gaa cunuú 'ee ndo'o rá soj ni'yaj soj tinúú soj do', cunudanj yuvij do', qui'yaj síi 'nij ra'a man ní', rá núj a. ¹³ Ndaa síj, gaa ne yo'ó cunuú sa' nimán soj rihaan Rej ní' Dioso gaa güii ca'na' uún Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' rihaan chumij nihánj gaa cunudanj nij se-mozó so' síi guee, ne a 'ó cacun' se tumé soj vaa gaa man adonj.

4

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní', ne ve'é cumán ní' ga nij tinúú ní' a

¹ Yaj me se che'é se sji aj noco' man síi 'nij ra'a man ní' me nu' ní' ro', che'é dan cuano nihánj me cataj xna'anj núj rihaan soj se vaa doj a canoco' soj nu' tucuáán noco' soj tucuáán cuchruj núj rihaan soj gaa cataj núj daj qui'yaj soj gaa máan soj rihaan chumij nihánj gaa ne gaa niha' rá Dioso ni'yaj Dioso man soj, tinuj, nocoj. ² 'O se aj ne'en soj se vaa vaa doj nana cataj xna'anj núj rihaan soj che'é Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' nanj á. ³ 'O se nihánj me se vaa me rá Dioso qui'yaj soj, ne dan me se me rá Dioso guun soj síi sa' rihaan so', ne na'vej rá Dioso cotoj nij snó'o ga náa guun chana' ma'. ⁴ Maan se ve'é qui'yaj 'o 'o snó'o, nanq' so' grún' chana xcax so', ne ve'é qui'yaj snó'o rihaan Dioso, ne ve'é qui'yaj so' rihaan chana' uún a. ⁵ Dan me se se guun canoco' soj tucuáán noco' nij yuvij ne ne'en man Dioso ma'. Maan che'é se ve'é vaa chana' rihaan nij so', ne uun rá nij so' xcax nij so' man chana, tzaj ne ne acax nij so' cuentá daj qui'yaj nij so' taj ya'anj nij so' man chana' ma'. ⁶ Sese cunq' soj nana nihánj, ne se guun soj síi tiha' yu'unj man tinúú ní' che'é chana' ma'. 'O se aj cataj ya núj rihaan soj se vaa qui'yaj síi 'nij ra'a man ní' sayuun man yuvij tiha' yu'unj man tinúú nanj adonj. ⁷ Nuveé che'e se me rá Dioso qui'yaj ní' cacun' me canacúún Dioso man ní' ma'. Canacúún Dioso man ní', tzaj ne che'é rej cunuú sa' nimán ní' rihaan Dioso

me canacúún Dioso man ní' adonj. ⁸ Che'é dan xcax soj cuentá se vaa síi ri'ij yanj man nana nihánj ro', nuveé se-nana yuvij me ri'ij yanj so' ma'. Se-nana Dioso síi rque Nimán cunuú nimán ní' me nana ri'ij so' nanj adonj.

⁹ Dan me se taj che'é cachron 'unj nana rihaan yanj cartá nihánj cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nq xcuún soj gaa 'ee rá soj man tinúú soj ma'. 'O se ma'an Dioso me síi tucu'yón man soj se vaa qui'yaj soj danj adonj. ¹⁰ 'O se danj inanj 'yaj ya soj nuu 'ee rá soj man nu' nij tinúú ní' síi man estadó Macedonia, tzaj ne inanj me rá núj narque núj chrej man soj se vaa doj a cunuú 'ee rá soj man tinúú ní', tinuj, nocoj. ¹¹ Ne guun rá soj gaa dínj cumán soj, ne se tiguíj soj man soj rihaan se-suun tinúú soj ma'. Maan se ndaa se-suun 'o 'o soj qui'yaj suun so' á. Danj inanj vaa chrej narque núj rihaan soj asij rque á. ¹² Sese danj qui'yaj soj, ne nij síi ne amán rá ni'yaj man Jesucristó ro', cataj nij so' se vaa ve'é 'yaj soj ei. Ne se cachiin a doj rasuun man soj ma'. 'O se ma'an soj nanq' rej cavij rasuun achiin man soj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj quiran' ní' asa' quisij güii ca'na' uún Jesucristó rihaan chumij nihánj a

¹³ Me rá núj quene'en soj daj quiran' nij tinúú ní' nij síi noco' man Jesucristó nij síi cavi', tinuj, nocoj. Ne se quinanó rá soj che'é tinúú ní' síi cavi' ma'. Dan me se nij síi ne amán rá ni'yaj man Dioso ro', nanó ndo'o rá nij so' che'é tuvi' nij so' síi cavi' che'é se taj se qui'yá' cavij sa' tuvi' nij so', rá nij so' a. ¹⁴ Tzaj ne cuchumán ya' rá ní' se vaa cavi' Jesucristó, ne cunuú i'na' uún so', qui'yaj Dioso, ne che'é dan ne'en ní' se vaa xa' nij tinúú ní' síi cavi', tzaj ne che'é se cavi' Jesucristó che'é nij so' ro', che'é dan cunuú i'na' uún nij so', ne ca'na' uún nij so' ga so', qui'yaj Dioso adonj.

¹⁵ Nihánj me nana cataj xna'anj ma'an síi 'nij ra'a man ní' rihaan núj, ne dan me se asa' quisij güii ca'na' uún síi 'nij ra'a man ní' rihaan chumij nihánj, ne ní' sji gaa i'na' rihaan chumij nihánj ro', se quitáa yaan ní' rihaan nij síi cavi' ma'. ¹⁶ 'O se caguaj ma'an síi 'nij ra'a man ní' gaa cavij so' rej xta' nanj so' rihaan chumij nihánj, ne caguaj nij se-mozó Dioso nij síi uun chij doj, ne ca'yanj se-mozó Dioso xrúún Dioso chruun a'yanj, gaa ne nij tinúú ní' nij síi canoco' man Jesucristó nij síi cavi' me se asino nij so' cunuú i'na' a. ¹⁷ Ne sese gaa i'na' ní' cayáán ní' rihaan chumij nihánj, ne nacaj nij se-mozó Dioso man ní', ne cavij ní' rej xta' raq' naaa ga nij síi cunuú i'na' uún, ne narí' tuvi' ní' ga síi 'nij ra'a man ní' rej xta', gaa ne cayáán ní' ga síi 'nij ra'a man ní' nu' cavij nu' ca'anj nanj adonj. ¹⁸ Nihánj me nana cataj

xna'anj soj rihaan tinúú soj, ne narj' nucauj nimán 'o 'o soj, qui'yaj nana nihánj ei.

5

Nana nihánj taj xna'anj se vaa xcaj 'n' cuentá daj qui'yaj ní' ndaa se quisij güii ca'na' uún Jesucristó a

¹ Taj che'é cachron núj nana rihaan yanj cartá nihánj cataj xna'anj núj rihaan soj me güii ca'na' uún Jesucristó, man tinuj, man nocoj. ² 'Q se aj ne'en ya soj se vaa ase vaa ne ne'en ní' me güii catuj sít ituj qui'yaj ituj so' ro', danj vaa ne ne'en ní' me güii ca'na' uún sít 'nij ra'a man ní' rihaan chumij nihánj a ma'. ³ Dan me se vaa güii cataj yuvij: "Yaj me se dínj vaa rihaan chumij, ne taj che'é cuchu'vi' ní' ma'", cataj ní' yuvij a. 'Q se güii yo' me taj ní'yón ase vaa ran' chana cuchruj ne'ej ro', danj gaa quirán' ndo'o nij yuvij sayuun, ne se quinanií nij so' ma'. 'Q se yuun che'é cutuna nij so' nanj adonj.

⁴ Xa' soj, tzaj ne nuveé sij chéé rej rmi' ne acaj cuentá me soj, man tinuj, man nocoj. 'Q se güii ca'na' uún Jesucristó me se taj che'é cuchu'vi' soj ndaa vaa chu'vi' nij sít ne'en man sít ituj ma'. ⁵ Ino vaa soj rihaan nij sít ne amán rá ní'yaj man Jesucristó ei. Dan me se xa' soj, tzaj ne sij chéé ranga' man naán güii me soj, ne sij acaj sa' cuentá me soj uún, ne nuveé sij chéé rej rmi' do', rej nij do', me soj ma'. 'Q se sij chéé rej ranga' me soj ei. ⁶ Che'é dan se guun guun ní' sít otoj nda' rá se vaa 'yaj ta'aj nii ma'. 'Q se vaa che'é ní'yaj ranga' rlii rihaan ní' ei. Se canoco' ní' tucuaán noco' yo'ó nij yuvij mei. Tananj yo'ó gaa yu've ní', ne se gaa xno ní' mei. ⁷ Dan me se nij sít man rihaan chumij nihánj ro', sít vaj rej rmi' me nij so', ne taj se 'lá' xcaj nij so' cuentá ma'. Che'é dan ase vaa 'o sít otoj nu' do', ase vaa sít xno do', vaa nij so', ne ne ne'en nij so' daj 'yaj nij so' a ma'. ⁸ Xa' ní', tzaj ne sij vaj rej ranga' me ní', ne acaj ní' cuentá daj qui'yaj ní' nanj á. Dan me se yo'ó gaa nucaj rá ní' man sít 'nij ra'a man ní', ne gaa 'ee rá ní' man tinúú ní', ne ase vaa aráán rihaan nimán tanuu 'yaj aga' no rucuaá tanuu ro', danj gaa caráán rihaan nimán ní' a. Ne guun ya rá ní' se vaa ya cavij sa' ní', ne ase vaa avii sa' tanuu 'yaj aga' nuu raá tanuu ro', danj gaa cavij sa' ní' che'é se guun ya rá ní' se vaa cavij sa' ní' a.

⁹ Nuveé che'e se me rá Diose caxrij yuvaa Diose man ní' me cataj Diose se vaa canoco' ní' man so' ma'. 'Q se cataj Diose danj che'é se me rá Diose quinanií ní' rihaan sayuun ne cavij sa' ní' che'é Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' adonj. ¹⁰ Ne Jesucristó me sít cavi' che'é ní', ne che'é dan ca'vee se cavi' ní', ca'vee se gaa 'l'na' ní', tzaj ne cayáán rcua'agan cunudanj ní' ga so' adonj. ¹¹ Che'é dan ase vaa 'yaj soj cuano ro', danj inanj

qui'yaj soj, raj a. Dan me se nago' soj nana sa' man tinúú soj, nari' nucauj nimán tinúú soj, ne racuj soj man tinúú soj yan sa' doj canoco' nij tinuj nij soj man Diose á.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nago' Pabló chrej man nu' nij sít noco' Diose a

¹² Cuanó nihánj me cataj xna'anj núj rihaan soj se vaa caraá cochroj soj rihaan nij sít uun chij rihaan soj, tinuj, nocoj. Dan me se nij so' ro', me sít nicaj yu'unj man soj rihaan sít 'nij ra'a man ní', ne narque nij so' chrej sa' man soj, ¹³ ne 'yaj suun ndo'o nij so' che'é soj, ne che'é dan gaa 'ee rá soj man nij so', ne caraá cochroj soj rihaan nij so' á. Ne ve'é cumanj soj ga tinúú soj á. ¹⁴ Ne cuano nihánj me cataj xna'anj núj rihaan soj se vaa nago' soj chrej nucaj man nij sít rmi' se vaa qui'yaj suun nij so', tinuj, nocoj. Sese vaa 'o sít chu'vi' nimán, ne ca'mii soj nana sa' rihaan so', ne nari' nucaj nimán so', qui'yaj soj á. Racuj soj man nij yuvij ninaj, ne gaa inaj nimán soj ní'yaj soj man cunudanj yuvij á. Se guun ca'maan ra'yanj rá soj ma'. ¹⁵ Tumé soj man soj se guun qui'yaj chi'ij yo'ó tuvi' soj man sít 'yaj chi'ij man soj ma'. Mañ se inanj suun sa' qui'yaj suun soj che'é tuvi' soj do', che'é cunudanj yuvij do' á.

¹⁶ Niganj gaa niha' rá soj, ¹⁷ ne se ca'ne' rá soj ga suun achíin ní'yaj rihaan Diose mei. ¹⁸ Ne ca'vee se me ma'an sayuun quirán' soj, tzaj ne yo'ó nago' soj graciá rihaan Diose á. Danj me rá Diose qui'yaj soj che'é se sij noco' man Jesucristó me soj adonj.

¹⁹ Se guun caráán soj chrej rihaan Nimán Diose tucu'yón Nimán Diose nana sa' man soj ma'. ²⁰ Se qui'rij yanij soj man nana cataj xna'anj naca Nimán Diose rihaan soj ma'. ²¹ Tzaj ne xcaj soj cuentá daj vaa 'o 'o nana cunó soj, gaa ne quene'en soj sese ya nana ca'mii Nimán Diose me yo', ne sa' cunuú rá soj nu' nana sa' yo' á. ²² Ne a 'o se nij se ca'vej rá soj qui'yaj soj ma'. ²³ Diose ro', me sít naqui'yaj xej nimán ní', ne me rá núj cunuj sa' inanj nimán soj rihaan so', qui'yaj ma'an so', ne me rá núj tumé Diose man ma'an soj ndaa se quisij güii ca'na' uún Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' rihaan chumij nihánj, ne dan me se me rá núj tumé Diose man nimán soj do', man nee man soj do', ne a 'o cacun' se tumé soj a mei. ²⁴ Dan me se Diose me sít nacúun man soj canoco' soj man so', ne vaa che'é gaa nucaj rá soj man so' se vaa tumé so' man soj adonj.

²⁵ Ne cachinj ní'yaj soj rihaan Diose che'é núj, tinuj, nocoj.

²⁶ Asa' nari' tuvi' soj ga tinúú ní' sít noco' man Diose, ne ve'é ca'mii soj ga nij so', ne go' soj 'o xto man nij so' rihaan Diose ei. ²⁷ Mañ che'é se sít 'nij ra'a man ní' rque suun manj, che'é dan me no xcúnj cataj

xna'anj 'uñj rihaan soj se vaa nayaꞤ soj yanj
cartá nihánj rihaan cunudanj nij tinúú ní'
síí nocq' man DiosꞤ ei. ²⁸ Ne me rá núj
qui'yaj ndo'o Jesucristó sij 'nij ra'a man ní'
se luj che'é soj adqñj.

**Nihánj me síj vij yanj cartá
qui'yaj síi cu'naj Pabló
ca'néé so' rihaan nij yuvii
noco' man Diose yanj
chuman' cu'naj Tesalónica
a**

¹ Síi cu'naj Pabló do', síi cu'naj Silvano do', síi cu'naj Timoteo do', me núj, ne 'yaj núj yanj cartá nihánj ca'nej núj rihaan nij soj síj yanj chuman' cu'naj Tesalónica síj noco' man Rej ní' Diose do', man Jesucristó síj 'njíj ra'a man ní' do' a. ² Me rá núj qui'yaj Rej ní' Diose do', qui'yaj Jesucristó síj 'njíj ra'a man ní' do', se luj che'é soj, ne me rá núj gaa xej nimán soj, qui'yaj roj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é noco' nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Tesalónica man Diose a

³ Sa' uxrá doj canoco' nij soj man Diose, ne cunuu 'eé doj rá 'o 'o soj tinúú soj daj a güii, ne che'é dan no xcúún núj niganj nago' núj graciá rihaan Diose che'é soj, tinuj, nocoj. ⁴ Ne ma'an núj nata' rihaan nij yuvii noco' man Diose yanj que'eé chuman' se vaa ve'é 'yaj soj, ne dan me se taj núj se vaa 'yaj ndo'o níi sayuun man soj, tzaj ne yo'o amán rá soj ni'yaj soj man Diose, ne 'o vaa sca' rá soj rihaan sayuun, ne yo'o noco' raan soj man Diose ei. Dan me se yo'o a'mii sca' ya ma'an núj che'é soj rihaan daj a nij síi noco' Diose yanj daj a chuman' se vaa uxrá táa ri'yunj níi man soj ne uxrá ran' soj sayuun, taj núj rihaan nij so' ei.

Nana nihánj taj xna'anj che'é güii qui'yaj Diose sayuun man nij yuvii 'yaj sayuun man nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

⁵ Che'é se vaa 'yaj soj, che'é dan ne'en ní' se vaa nicá vaa nana cataj xna'anj Diose che'é soj a. Dan me se nuchruj raá Diose che'é soj, ne cataj xna'anj Diose se vaa ca'vee cayáán soj ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj, ne che'é ma'an güii dan ran' soj sayuun nanj á. ⁶ Dan me se ne'en ní' se vaa nicá vaa rá Diose qui'yaj Diose sayuun man nij yuvii qui'yaj sayuun man soj, ⁷ ne nicá vaa rá Diose cataj xna'anj Diose se vaa navj güii ran' soj sayuun, ne naraan rá soj ga núj, ne veé danj naraan rá taran' ní' güii curuví' uún Jesucristó síj 'njíj ra'a man ní' do', curuví' nij se-mozó so' síi nucuaj ndo'o do', curuví' rej xtá' rque 'o ya'an chuguun a. ⁸ Ne qui'yaj Jesucristó sayuun man nij yuvii ne ne'en man Diose do', man nij yuvii na'vej rá cunq se-nana Jesucristó síj 'njíj ra'a man ní' nana sa' do' a. ⁹ Dan me se quirán' nij so' sayuun che'é

cacun' qui'yaj nij so', ne dan me se rej yanj cumán nij so', cacaa nij so' nu' cavii nu' ca'anj a. Se quene'en nij so' man síi 'njíj ra'a man ní' do', se quene'en nij so' se vaa ve'é ndo'o vaa so' do', yan nucuaj ndo'o so' do' ma'. ¹⁰ 'Q se güii ca'na' uún síi 'njíj ra'a man ní' rihaan chumii nihánj me se cataj nij síi sa' noco' man so' se vaa ve'é ndo'o vaa so', ne sa' uxrá vaa nu' se vaa qui'yaj so' a. 'Q se cuchumán ya rá soj cunq soj nana nata' núj rihaan soj ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa achíin ni'yaj Pabló rihaan Diose se vaa racuj Diose man nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

¹¹ Che'é dan niganj achíin ni'yaj núj rihaan Diose che'é soj se vaa ca'vee quisij soj guun soj nu' ndaa vaa me rá Diose guun soj gaa canacúún Diose man soj canoco' soj man so' a. Ne achíin ni'yaj núj se vaa racuj ndo'o Diose man soj qui'yaj suun soj nu' suun sa' me rá soj qui'yaj suun soj, che'é se síj amán rá ni'yaj man Jesucristó me soj a. ¹² Dan me se ndaa síj, gaa ne ca'vee cavii sa' doj Jesucristó síj 'njíj ra'a man ní' ni'yaj yuvii che'é se vaa qui'yaj ma'an soj, ne cavii sa' ma'an soj ni'yaj yuvii che'é se síj noco' man Jesucristó me soj a. Danj inanj me se luj me rá Diose síi noco' ní' man do', Jesucristó síj 'njíj ra'a man ní' do', qui'yaj roj so' che'é soj adonj.

2

Nana nihánj taj xna'anj che'é síi chíi ca'na' rihaan chumii a

¹ Dan me se aj ne'en soj se vaa ca'na' uún Jesucristó síj 'njíj ra'a man ní', ne cunuu chre' ní' ga so', tinuj, nocoj. Che'é dan cataj xna'anj núj rihaan soj cuano ² se vaa se guun vjij ra'yanj rá soj ma'. Se caráya'anj soj nana cunq soj se vaa aj quisij güii ca'na' uún Jesucristó rihaan chumii ma'. Nuveé nana ya me nana yo' ma'. Ca'vee se nana ca'mii Nimán Diose me yo' taj níi, ca'vee se danj a'mii 'o síi a'mii natáj taj níi, ca'vee se nana cachrón núj rihaan 'o yanj cartá me yo' taj níi, tzaj ne taj se 'yaj ma'. 'Q se ataa quisij güii ca'na' uún Jesucristó adonj. ³ Dan me se na'vej uxrá ráj tihá' yu'unj níi a doj man soj a mei. Dan me se asino tucuaj yuvii rihaan Diose, ne ca'na' yo'o síi chíi'ri rihaan chumii, ne síi se ca'vej rá cunq rihaan Diose guun so' a. Dan me se xa' so', tzaj ne síj aj cacaa guun so' vaa güii ei. ⁴ Dan me se quinachri' so' man cunudanj ya'anj, ne a 'o rasuun se ca'vej rá so' na'vjj yuvii rihaan ma'. Dan me se catuú ma'an so' nuvíi noco' cayáán so' rej na'vjj yuvii rihaan Diose, gaa ne ca'mii ne so' cataj so' se vaa ma'an so' me Diose á.

⁵ Sese na'núj rá soj, ne nu' nana nihánj me nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj asij rque

doj gaa cayáan 'unj ga soj ei. ⁶ Ne aj ne'en soj me rasuun aráan chrej rihaan síi chí'ijí yo', se vaa se ca'vee ca'na' so' cuano ma'. Dan me se caráan chrej rihaan so' ndaa se quisij güii cachrón Diose ca'na' so', gaa ne ca'na' so' adonj. ⁷ Cuanó nihánj me se uun ndo'o cacun', tzaj ne ataa quene'en ní' daj gaa nu' cacun' qui'yaj síi chí'ijí yo' ei. Ne xa' síi aráan chrej ca'na' síi chí'ijí, tzaj ne vaa güii naxuun so' man ma'an so', ⁸ gaa ne ca'na' síi chí'ijí yo' síi na'vej rá cunó rihaan Diose, gaa ne quene'en ní' daj guun ei. Tzaj ne asa' ca'na' Jesucristó s'ij 'nij ra'a man ní', ne ca'yanj uun so' man síi chí'ijí yo', ne quirí' nu' so' adonj. ⁹ Síi chree síi cu'naj Satanás me síi qui'yaj ca'na' síi chí'ijí yo', ne ma'an síi chree qui'yaj guun nucuaj síi chí'ijí yo' qui'yaj ndo'o so' suun nocoqo ní'yaj yuvii, che'é yan tiha' yu'unj so' man nij yuvii a. ¹⁰ Ne nu' se chí'ijí ndo'o qui'yaj so', tiha' yu'unj so' man nij yuvii ca'anj cacaa nu' cavii nu' ca'anj a. Ne nij yuvii yo' me se nuveé yuvii aran' rá cunó nana ya nana qui'yaj quinanj níj so' rihaan sayuun me nij so' ma'. ¹¹ Che'é dan ma'an Diose qui'yaj cuchuman rá níj so' nana ne, ne canoco' níj so' chrej tiha' yu'unj, qui'yaj Diose adonj. ¹² Danj inanj qui'yaj Diose ga cunudanj níj yuvii ne cuchuman rá nana ya, ne inanj chrej chí'ijí niha' rá níj so' canoco' níj so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa narii Diose man ní' canoco' ní' man so' a

¹³ Tzaj ne no xcúun nú niganj nago' núj graciá rihaan Diose che'é soj s'ij 'eé rá síi 'nij ra'a man ní' man, tinuj, nocoj. 'O se narii Diose man soj cunuq sa' soj qui'yaj Niman Diose, ne cuchuman rá soj cunó soj nana ya, ne quitaj yaan soj rihaan yo'ó níj síi cavii sa' nu' cavii nu' ca'anj adonj. ¹⁴ Dan me se gaa nata' núj se-nana Diose nana sa' rihaan soj, ne canacúun Diose man soj se vaa cavii sa' soj ga so', ne che'é dan daj se ve'é ndo'o vaa Jesucristó s'ij 'nij ra'a man ní' ro', danj gaa soj uún adonj. ¹⁵ Che'é dan canoco' raan soj tucuaán cuchruj núj rihaan soj gaa ca'mii núj ga soj do', gaa qui'yaj núj yanj cartá ca'née núj rihaan soj do' ei. ¹⁶⁻¹⁷ Ne me rá núj quinari' nucuaj nimán soj, qui'yaj ma'an Jesucristó s'ij 'nij ra'a man ní' do', Rej ní' Diose do' a. Ne Diose ro', me síi 'eé rá man ní', ne qui'yaj ndo'o so' se luj ga ní' se vaa naqui'yaj nucuaj so' nimán ní' nu' cavii nu' ca'anj, ne guun ya rá ní' se vaa cavii sa' ní', qui'yaj uún so' ei. Ne me rá núj guun nucuaj soj qui'yaj suun soj nu' suun sa', ne ca'mii soj nu' nana sa', qui'yaj Diose adonj.

3

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachinj

n'i'yaj níj síi cuchuman rá n'i'yaj man Jesucristó rihaan Diose che'é síi cu'naj Pabló a

¹ Dan me se vaa yo'ó nana me rá núj ca'nej núj rihaan soj, tinuj, nocoj. Ne me rá núj cachinj n'i'yaj soj rihaan Diose se vaa xna'anj uxrá se-nana síi 'nij ra'a man ní', ne cavii sa' nana yo' rej cunó yo'ó yuvii nana yo', ndaa vaa cavii sa' nana yo' gaa cunó ma'an soj nana yo' a. ² Ne cachinj n'i'yaj soj che'é núj se vaa quinanj núj rihaan níj síi chí'ijí uún á. 'O se vaa yuvii ne amán rá n'i'yaj man Jesucristó a man adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa vaa che'é gaa nucuaj rá ní' man síi 'nij ra'a man ní' a

³ 'O se síi sa' ndo'o me síi 'nij ra'a man ní', ne vaa che'é ndo'o gaa nucuaj rá ní' man so', ne so' me síi qui'yaj nari' nucuaj rá soj, ne tumé so' man soj se vaa se qui'yaj canaán síi chree rihaan soj adonj. ⁴ Ne nucuaj rá níj man síi 'nij ra'a man ní' se vaa yo'ó 'yaj ya soj nu' se vaa cataj núj rihaan soj, ne dan me se ve'é 'o danj ya qui'yaj soj ei.

⁵ Ne me rá núj se vaa racúij síi 'nij ra'a man ní' man ma'an soj daj qui'yaj soj, caraa cochroj soj rihaan Diose, ne yo'ó canoco' soj man Diose ndaa vaa qui'yaj ma'an Jesucristó, ne se ca'ne' rá soj ga suun 'yaj danj ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se gaarmii ní' ma'

⁶ Ne che'é se s'ij noco' man síi 'nij ra'a man ní' me nu' ní', ne che'é dan cataj xna'anj 'unj yo'ó nana rihaan soj, tinuj, nocoj. Dan me se guun yanuj soj rihaan nu' níj tinúu ní' níj síi noco' chrej rmii na'vej rá qui'yaj suun ei. 'O se s'ij ne noco' tucuaán narqué núj rihaan me níj so' nanj adonj. ⁷ 'O se aj ne'en soj se vaa no xcúun soj qui'yaj soj ndaa vaa qui'yaj núj gaa cayáan núj ga soj, ne dan me se ne vaa rmii núj gaa cane núj ga soj ma'. ⁸ Ne ne chá yun núj chraa rihaan soj ma'. 'O se nu' se chá núj naru'vee núj sa'anj rihaan soj adonj. Tzaj ne 'o se nuvii nigan' qui'yaj suun uxrá núj quirí' núj chá núj, ne ne qui'yaj suun soj che'é núj, qui'yaj núj ma'. ⁹ Dan me se sese guun rá núj cachinj núj se chá rihaan soj, ne cunó xcúun núj qui'yaj núj danj, tzaj ne ne ca'vej rá núj qui'yaj núj danj ma'. Maan se guun rá núj cuchruj núj tucuaán rihaan soj daj qui'yaj ma'an soj adonj. ¹⁰ 'O se gaa cayáan núj ga soj, ne tananj nata' núj nana nihánj rihaan soj ca'mii soj a: "sese vaa 'o síi na'vej rá qui'yaj suun, ne se chá so' chraa ma'", taj núj rihaan soj adonj.

¹¹ Aj cuchi' nana rihaan núj se vaa ta'aj síi rmii 'nij sca'núj soj, ne níj so' me se na'vej rá níj so' qui'yaj suun níj so', tzaj ne na'née rma'an níj so' nana rihaan tuvi' níj so' a. ¹² Che'é Jesucristó s'ij 'nij ra'a man ní' a'ne' núj suun cuano rihaan yuvii 'yaj danj, se vaa dínj gaa tu'va níj so', ne qui'yaj suun níj

so', ne inanj se chá qui'yaj canaán ma'an nij so' chá nij so' á.

¹³ Ne xa' ma'an soj, tzaj ne se ca'ne' rá soj qui'yaj suun soj suun sa', man tinuj, man nocoj. ¹⁴ Sese yo'q tuvi' soj na'vej rá cunq nana cachrón núj rihaan yanj nihánj, ne xcaj soj cuentá me síi na'vej rá cunq nana, ne se cayáán rcua'aan soj ga so' ma'. Ndaa sij, gaa ne guun na'aj so' a. ¹⁵ Tzaj ne se nachri' soj n'yaj soj man síi rmij yo' ma'. Tananj ve'é qui'yaj soj, nago' soj chrej nucuj man so' á. 'Q se tinúú soj me so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é cumān nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yo', rá síi cu'naj Pabló a

¹⁶ Qrún' síi 'nij ra'a man ní' ne'en qui'yaj gaa xej nimán ní', ne me rá núj qui'yaj so' danj che'é soj nu' güii a. Ne ca'vee se me ma'an sayuun quirān' soj, tzaj ne dínj gaa nimán soj, qui'yaj so' á. Ne me rá núj cayáán síi 'nij ra'a man ní' ga taran' soj adonj.

¹⁷ Ma'anj sij cu'naj Pabló ra'aj achronj nana nihánj se vaa ve'é cumān soj raj a. Danj inanj 'yáá 'unj doj nana rihaan cunudanj nij yanj cartá a'néé 'unj, ne nanj vaa letrá achronj a. ¹⁸ Me rá núj qui'yaj ndo'o Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' se luj che'é cunudanj soj adonj.

Nihánj me 'o yanj cartá qui'yaj síi cu'naj Pabló ca'néé so' rihaan síi cu'naj Timoteo a

¹ 'Unj nihánj me síi cu'naj Pabló síi uun apóstol síi nata' se-nānā Jesucristó rihaan yuvij a. Yo' me suun ca'ne' Diose dō', Jesucristó dō', rihanj, ne Diose me síi tinanii man ní' rihaan sayuun, ne guun ya rá ní' se vaa cavij sa' ní' qui'yaj Jesucristó adonj.

² 'Yáa 'unj yanj cartá nihánj ca'nej 'unj rihaan so' sij cu'naj Timoteo a. Dan me se tihaán 'unj se-nānā Diose rihaan so', ne cuchumán rá so' nana yo', ne che'é dan ase vaa 'o ta'nij ro', danj vaa ya so' rihanj ei.

Me rá 'unj qui'yaj Rej ní' Diose qui'yaj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' qui'yaj ndo'o se luj che'é so', ne gaa 'ee rá roj so' mán so', ne gaa xej nimán so', qui'yaj roj so', raj a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nij síi tucu'yón tucuáan ne a

³ Dan me se aj ne'en so' se vaa gaa ataa ca'anj 'unj estadó Macedonia, ne cataj xna'anj 'unj rihaan so' se vaa cané so' chuman' Efeso á. Dan me se me rá 'unj cataj xna'anj so' rihaan ta'aj nij síi man Efeso se vaa se tucu'yón nij so' tucuáan ne rihaan nij tinúú ní' mei. ⁴ Dan me se cataj so' rihaan nij tinúú ní', ne a se cuta' xrej nij so' cuentó yo' ma'. 'O se cuentó man gaa naá dō', cuentó che'é daj vaa daj a xij nij so' man gaa naá dō', me yo' ei. 'O se a'mii unu' uxrá yuvij che'é nana yo', tzaj ne ne racuñ nana yo' man ní' canoco' ní' man Diose ma'. 'O se me rá Diose gaa nucuaj rá ní' man ma'an Diose ei. ⁵ 'O se che'é suun a'ne' 'unj rihaan so' me se a'ne' 'unj suun yo' rihaan so' che'é rej gaa 'ee rá ní' tuvi' ní' ndaa nimán ya ya ní' ndaa vaa cuchumán ya rá ní' ni'yaj ní' man Jesucristó ei. ⁶ Dan me se vaa ta'aj nij yuvij, ne ta'aa nij so' yo'ó chrej a'mii nij so', ne dan me se ri' rma'an tiempó, 'yaj nij so', a'mii nij so' che'é yo'ó tucuáan ei. ⁷ 'O se me rá nij so' guun nij so' maestró tucu'yón se-tucuanj Moisés, tzaj ne na'vee ran' nij so' a ma'. A ma'an nij so' ne ne'en nana tucu'yón nij so' a mei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa inanj che'é nij síi yaj cacun' vaa se-tucuanj Moisés a

⁸ Ne'en ní' se vaa sa' vaa se-tucuanj Moisés, ne cataj Diose rihaan Moisés daj qui'yaj nij yuvij israelitá canoco' nij so' man Diose, tzaj ne xcaj ní' cuentá me che'é me ca'mii Diose danj á. ⁹ Ne'en ní' se vaa xa' yuvij nica nimán, tzaj ne taj tucuáan achiin man yuvij nica nimán canoco' nij so' Diose ma'. 'O se ma'an Diose uun chij nimán nij so' daj gaa qui'yaj nij so' nanj á. Maan se

che'é nij yuvij 'yaj cacun' dō', yuvij na'vej rá canoco' Diose dō', yuvij a'mii nana nij che'é Diose dō', yuvij ticavi' rej dō', yuvij ticavi' nii dō', ¹⁰ síi 'yaj cacun' ga yo'ó chana dō', chii chana dō', síi otoj ga chii chana dō', yuvij tu'vej man tuvi' dō', yuvij a'mii nana ne dō', yuvij na'vej rá cunō nana ya dō', me cuchruj Diose se-tucuanj Moisés adonj. ¹¹ Inanj danj a'mii se-nānā Diose nana sa' che'é se-tucuanj Moisés, ne 'unj me síi cune' Diose nata' nana yo' rihaan yuvij se vaa ve'é uxrá yáan Diose, ne guun chij so' nu' cavii nu' ca'anj ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunuu 'ee ndo'orá Jesucristó man síi cu'naj Pabló, ne 'ee ndo'orá Jesucristó man cunudanj ní' sij noco' man so' uin a

¹² Nagó' 'unj graciá rihaan Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' che'é se guun nucuáa 'unj qui'yaj suun 'unj, qui'yaj so' a. Dan me se nucuaj rá so' mán 'unj, ne cune' so' mán 'unj qui'yaj suun 'unj rihaan so' adonj. ¹³ Asino yaan me se nij uxrá ca'mii 'unj che'é Jesucristó, ne qui'yaj ndo'o 'unj sayuun man so', ne ca'mii xta' 'unj ni'yaj 'unj man so', tzaj ne quene'en Jesucristó se vaa che'é se ne quene'en ya 'unj daj vaa so' ro', che'é dan ne cuchumán rá 'unj ni'yaj 'unj man so' a. Tzaj ne cunuu 'ee rá Jesucristó manj, ne ne qui'yaj so' sayuun manj ma'.

¹⁴ Tanaanj sa' uxrá qui'yaj uun Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' manj, se vaa cuchumán rá 'unj ni'yaj 'unj man so', ne cunuu 'ee raj tuvij, qui'yaj so' adonj. ¹⁵ Dan me se ya uxrá vaa nana nihánj, ne taran' ní' nō xcúun cunō nana nihánj se vaa me rá Jesucristó tinanii so' man nij yuvij rihaan chrej chi'ij uun chij nimán nij so', ne na'vej rá so' quiran' nij so' sayuun ma'. Che'é dan ca'na' so' rihaan chumij nihánj ei. Dan me se noco' doj cacun' qui'yáa 'unj rihaan cacun' qui'yaj taran' yo'ó nij yuvij, ¹⁶ tzaj ne cunuu 'ee rá Jesucristó ni'yaj so' manj, che'é se guun rá Jesucristó se vaa xcaj yo'ó nij síi cuchuman rá ni'yaj man so' cuentá se vaa canoco' nij so' man Jesucristó, ne x'nee cacun' xráa nij so', ne ca'vee cayáan nij so' ga so' nu' cavii nu' ca'anj ei. ¹⁷ Nu' cavii nu' ca'anj cataj ní' se vaa sa' uxrá vaa Diose, ne so' me síi guun chij nu' cavii nu' ca'anj, ne daj chihaa mǐj se cavi' so' ma'. Ne ruvi' so' ni'yaj yuvij ma'. Taj vaj 'ó Diose ma'. Orún' so' me Diose ya adonj. Veé danj gaa ya ei.

¹⁸⁻¹⁹ Timoteo. Ase vaa ta'nii ya ma'anj vaa ya so' ei. Dan me se a'ne' ya 'unj suun rihaan so' yo'ó ca'mii cunu' sa' ya so' che'é chrej sa' ya nihánj ei. Daj chihaa mǐj se ca'ne' rá so' ma'. Tzaj ne yo'ó gaa nica nimán so', ne yo'ó gaa nucuaj rá so' cuchuman rá so', gaa ne quisij ya ndaa vaa ya ca'mii nij síi naruvi' Diose rihaan che'é so' ei. Dan me se vaa ta'aj

nij sí quiri' rá, ne ne cuchuman ya rá nij so' ma'. ²⁰ Dan me se vij tuvi' nij so' me roj sí cu'naj Himeneo ga Alejandro sí ca'mii nij che'é Diose a. Dan me se nago' ya 'unj man roj so' ra'a Satanás, gaa ne ri' rá roj so', gaa ne xcaj roj so' cuentá, ne yuún che'e me se se ca'mii nij roj so' che'é Diose ma'.

2

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachinj ni'yaj ni' rihaan Diose che'é cunudanj yuvií a

¹ Nihánj me se asino yaan a'ne' 'unj suun rihaan nij soj se vaa cachinj ni'yaj soj rihaan Diose che'é cunudanj yuvií, ne nago' soj graciá rihaan Diose che'é cunudanj nij yuvií, ² ne cachinj ni'yaj soj che'é cunudanj nij sí nicaj suun, gaa ne gaa dínj cayáán ni' rihaan chumií nihánj, ne ve'é qui'yaj ni', canoco' ni' man Diose á. ³ Sa' uxrá vaa sese danj qui'yaj ni' ni'yaj Diose, ne aj ne'en soj se vaa Diose me sí 'yaj avii sa' ni' ei. ⁴ Me rá Diose racuj Diose man cunudanj yuvií, che'é rej cavii sa' cunudanj yuvií, ne me rá Diose narj' cunudanj yuvií nana ya ei.

⁵ 'Q se oruun Diose, ne oruun 'o snó'o cataj xna'anj rihaan ni' daj vaa Diose, ne so' me sí racuj man yuvií cunuu sa' yuvií rihaan Diose, ne yo'o snó'o cu'naj Jesucristó me sí qui'yaj danj ei. ⁶ Ne Jesucristó me se ca'ne' rá so' caví' so' che'é cunudanj yuvií, ne nanij nij yuvií rihaan sayuun a. Dan me se cachrón Diose güii caví' Jesucristó, ne güii dan caví' Jesucristó, ne tihaan Jesucristó se vaa me uxrá rá Diose cavii sa' cunudanj yuvií a. ⁷ Ne cune' Diose mán 'unj guún 'unj apóstol nata' rihaan yuvií se vaa me rá Diose cavii sa' nij yuvií, tzaj ne ne tucuyón 'unj man nij yuvií israelitá ma'. Maan se inanj nij yuvií yanj tucuyón 'unj daj qui'yaj nij so', se vaa cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' man Diose, ne cunó nij so' nana ya ca'mii Diose, taj 'unj rihaan nij so' adonj. Xa' nana nihánj, tzaj ne nana ya uxrá me nana nihánj, ne ne a'mii ne 'unj ma'.

⁸ Dan me se gaa nuu chre' soj sij amán rá ni'yaj man Jesucristó, ne me rá 'unj cachinj ni'yaj nij snó'o rihaan Diose, ne naxcaj ra'a nij so' rej xta' cachinj ni'yaj nij so' rihaan Diose, ne yo'o guun rá nij so' se vaa ve'é canoco' nij so' man Diose, ne se ca'maan rá nij so' do', se canó tuvi' nij so' do', se ca'mii cunu' nij so' do', 'o se sa' inanj cachinj ni'yaj nij so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj chana cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

⁹ Ne xa' chana, tzaj ne se guun rá chana cunuu chana yatzi' sa' ndo'o vaa ma'. Maan se ve'é qui'yaj chana caráán chana nee man chana, gaa ne cataj nii se vaa chana sa' me no' ei. Tzaj ne se caxri' chana que'ee quitzi' yuvé raá chana do', se toco' chana que'ee

caquíí xréé chana do', se ca'neé chana ticuu gaán chihá no' do' ma'. ¹⁰ Tzaj ne qui'yaj suun chana racuj chana man yuvií, ne quene'en nii se vaa ya vaa nana a'mii chana yo', se vaa noco' no' man Diose adonj. ¹¹ Ve'é cunó chana ga tucuyón nii nana sa' man no' á. ¹² Se ca'vee tucuyón chana man snó'o ma'. Se guun guun chij chana rihaan snó'o ma'. Maan se dínj gaa tu'va chana adonj.

¹³ Dan me se gaa guun che'e chumií, ne asino qui'yaj Diose man snó'o cu'naj Adán, gaa ne qui'yaj Diose man chana cu'naj Eva adonj. ¹⁴ Ne tiha' yu'unj sí chree man sí cu'naj Adán ma'. Tzaj ne chana tiha' yu'unj so', ne qui'yaj no' cacun' rihaan Diose, qui'yaj sí chree adonj. Che'é dan se guun chij chana rihaan snó'o ma'. ¹⁵ Tzaj ne cavii sa' nij chana che'é se cunuu se uun nij chana se vaa cuchruj chana ne'ej adonj. Danj gaa cavii sa' chana, sese cuchuman rá chana ni'yaj chana man Diose do', sese cunuu 'ee rá chana tuvi' chana do', sese cunó chana se-nana Diose do', sese tumé chana man ma'an chana daj qui'yaj no' do' adonj.

3

Nana nihánj taj xna'anj daj gaa nij snó'o guun sí chij nicaj yu'unj man nij yuvií noco' man Diose a

¹ Ya vaa nana nihánj ei. Sese me rá yo'o so' guun so' sí chij nicaj yu'unj man nij yuvií noco' man Diose, ne sa' vaa suun me rá so' ca'a so' ei. ²⁻³ Che'é dan inanj snó'o ne a'mii chree nii che'é guun sí chij nicaj yu'unj man nij yuvií noco' man Diose á. Orún' nicá so' nica' so', ne sí chij vaa rá guun so', ne sí a'mii nicá inanj guun so', ne sí aráj cochroj do', sí aráj x'naa do', sí 'yaj se luj rihaan taran' yuvií do', sí yo'o a'neé nimán racuj man yuvií do', sí aran' rá caran' yuvií tucua do', sí ne'en tihaan sa' man yuvií do', sí ne aran' rá gaa xno do', sí ne aran' rá cunu' ga yuvií do', sí se guun rá gaa que'ee uxrá si'yaj do', guun so' ei. ⁴ Maan se yan gaa so' me se inanj sí tumé sa' uxrá tucua guun chij do', yan ve'é uxrá cunó ta'ní so' rihaan so' do', se tucuaá nij xnií rihaan so' do' adonj. ⁵ 'Q se sese ne ne'en so' guun chij so' rihaan tucua so', ne asa' ca'vee cutumé so' man cunudanj nij yuvií noco' man Diose ga. ⁶ Sese sí noco' naa se-tucuanj Diose me yo'o so', ne se gaa nanj ca'mii so' ne quiran' so' sayuun ga sí chree se vaa cacaa so', qui'yaj Diose ei. ⁷ Tananj uún, ne chij gaa rá so' ga nij yuvií ne noco' man Jesucristó, gaa ne xcaj nij so' cuentá se vaa ya chij a'mii sí nicaj yu'unj man nij sí noco' man Jesucristó, gaa ya rá nij so' a. 'Q se danj qui'yaj sí me rá quincay yu'unj man

nij sí noco' man Jesucristó, gaa ne se gaa nanj tiha' yu'unj sí chree man so' ei.

Nana nihánj taj xna'anj daj gaa nij snó'o do', nij chana do', guun diácono a

⁸ Ne véé danj gaa guéé nij sí guun diácono uún, ne sí n'yanj guun nij so' á. Se ca'mii nij so' nana tiha' yu'unj mei. Se gaa niha' rá nij so' co'q ndo'o nij so' na vinó mei. Se tiha' yu'unj nij so' man yuvij ca'nee uun nij so' sa'anj mei. ⁹ Canoco' raan nij so' nana tucu'yón Diose man ní' á. Se guun vij rá nij so' ma'. ¹⁰ 'Q se asino xcaj nii cuentá n'iyaj nii man nij so' sese taj cacun' tumé nij so', gaa ne ca'vee guun nij so' diácono ei. ¹¹ Véé danj gaa guéé nij chana me rá guun diácona, ne chíj gaa rá nij no' do', chíj ca'mii nij no' rihaan nij yuvij do', se gaa ne nij no' do', se guun xnó nij no' do', yo'q ve'é qui'yaj nij no' daj á rasuun do' ei. ¹² Xa' nij sí guun diácono, tzaj ne orún' nica' nij so' njcaj nij so' do', sa' cutumé nij so' man ta'núí nij so' do', sa' cutumé nij so' man nu' nij tucua' nij so' do' ei. ¹³ Ne sese sa' 'yaj nij so' nu' suun vaa rihaan nij so', ne sí sa' me nij so', cataj nij yuvij noco' man Diose, ne se cuhu'vi' nij so' cataj xna'anj nij so' daj qui'yaj ní' canoco' ní' man Jesucristó ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sa' uxrá vaa nana cataj xna'anj Diose rihaan ní' nana canoco' ní' a

¹⁴ Dan me se cacrón 'unj nana nihánj rihaan yanj nihánj, ne ca'nej 'unj rihaan so' á. Tzaj ne me ndo'o rá 'unj cuchí' 'unj rihaan so' rque doj güii ei. ¹⁵ Tzaj ne asa' ne cuchí' ra'yanj 'unj, ne taj se 'yaj mei. Aj ne'én so' daj qui'yaj so' sij noco' man Diose gaa yáán soj ga tinúú soj ei. 'Q se tucua' Diose me ma'an cunudanj soj sij noco' man Diose sí vaa i'na' ya ei. Che'é ma'an soj me se acay yuvij cuentá se vaa ya vaa se-nana Diose ne ma'an soj me sí nica'j nana ya ei. ¹⁶ Ne'en cunudanj ní' sij amán rá n'iyaj man Jesucristó se vaa sa' uxrá vaa nana cataj xna'anj Diose rihaan ní' nana canoco' ní', ne nihánj me nana yo' a: "Ca'na' Jesucristó a. Curuvi' so' n'iyaj yuvij a. Guun so' yuvij a. Ve'é ndo'o qui'yaj so', cataj Nimán Diose, ne quene'en rihaan nij se-mozó Diose daj qui'yaj so' a. Dan me se nata' nii che'é so' rihaan nij yuvij yanj yuvij ne noco' se-nana Diose, ne cuchumán rá ta'aj nij so' quene'en nij so' man so' a. Ne quinan' so' xta', qui'yaj Diose, ne ve'é ndo'o yáán so' rej xta' cuano adonj". Dan me nana noco' ní' a.

4

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunó ta'aj yuvij se-nana nij sí ne, gaa ne quiri'ij nij yuvij se-tucañj Diose a

¹ Tzaj ne taj xna'anj Nimán Diose se vaa vaa güii, ne quiri'ij ta'aj yuvij se-tucañj

Diose, ne canoco' nij so' yo'ó tucuaán, ne cunó nij so' nana tiha' yu'unj nana tucu'yón nij nana chree adonj. ² Dan me se cuchumán rá nij so' nana ca'mii sí taj a'mii sa' tu'va rma'an ei. Ne sí ne ndo'o me nij so' ei. Ne xa' nij sí ne yo', tzaj ne a'mii rma'an nij so', ne nimán nij so' me se nda' rá se vaa táá yaan cavi' i'na' ro', vaa táá yaan chí'ij nimán nij so' a. ³ Ne tucu'yón nij sí ne rihaan yuvij se vaa se ca'vee xcaj yuvij chana, ne cacun' me yo', taj nij so' a. Ne tucu'yón nij so' se vaa se ca'vee cha yuvij náá guun rasuun uún a. Tzaj ne 'o se nu' nij rasuun man rihaan yo'ó me se rasuun chá nago' graciá rihaan Diose me yo', rá Diose, don araa so' rasuun yo' rihaan yo'óó che'é nij sí mán raá nana ya ei. ⁴ Dan me se nu' rasuun qui'yaj Diose me se sa', ne ne nó xcúún ní' nachri' ní' n'iyaj ní' man se vaa qui'yaj Diose che'é ní' ma'. Maan se nica'j ní' man yo', ne nago' ní' graciá rihaan Diose che'é rasuun yo' cha ní' ei. ⁵ Ne'en ní' daj taj se-nana Diose, ne che'é dan ne'en ní' se vaa sese cachinj n'iyaj ní' asino yaan rihaan Diose, ne Diose me sí naqui'yaj sa' yo' cha ní' ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é qui'yaj suun Timoteo suun ca'ne' Diose rihaan so' a

⁶ Sese tucu'yón so' nana nihánj rihaan yo'ó nij tinúú ní' sí noco' man Jesucristó, ne sí ve'é 'yaj suun rihaan Jesucristó mé so', ne sí ve'é nari' nu' nana noco' ní' mé so' chuguanj. 'Q se tucu'yón nii nana sa' yo' rihaan so', ne cuchumán rá so', ne canoco' so' nana yo', ne che'é dan guun nucuáá so' tucu'yón so' nana yo' rihaan tinúú ní' a. ⁷ Se cunó so' cuentó nata' yuvij cuentó ne ya a'mii che'é Diose ma'. 'Q se nana snúú rma'an me nana yo' nanj á. Tzaj ne tucu'yón so' daj qui'yáá so', ne ve'é doj canoco' so' se-tucañj Diose á. ⁸ Nda' se vaa yu'vee nó suun 'yaj suun nee man ní', tzaj ne vaa doj yu'vee nó nimán ní', canoco' nimán ní' man Diose ei. Che'é suun 'yaj suun nimán ní' me se cavij sa' ní' gaa yáán ní' rihaan chumij nihánj, ne ne'en ní' se vaa cavij sa' ní' cayáán ní' ga Diose nu' cavij nu' ca'anj ei. ⁹ Ya vaa nana yo', ne vaa che'é cunó ní' man yo' chuguanj. ¹⁰ Dan me se nucua'j rá ní' man Diose sí vaa i'na' se vaa cavij sa' ní' qui'yaj Diose, ne che'é dan 'yaj suun uxrá ní', ne ne chu'vi' ní' ca'mii yuvij nana nij che'é ní' a mei. Orún' Diose ca'vee cavij sa' cunudanj yuvij ei. Ne ya cavij sa' cunudanj nij yuvij amán rá n'iyaj man Diose adonj. ¹¹ Tucu'yón so' nana yo' rihaan yuvij, ne ca'ne' so' suun rihaan nij yuvij se vaa canoco' nij yuvij nana yo' á.

¹² 'Q se xnii mé so', ne ataa cachij so', tzaj ne taj se 'yaj yo' mei. Se guun cataj yuvij se vaa taj se uún so' mei. Maan se ve'é qui'yáá

so' nu' tucuáán noco' ní', se vaa ve'é ca'miij so' do', ve'é qui'yaá so' do', gaa 'ee rá so' man tinúú so' do', gaa nucuaj rá so' man Diose do', cutumé so' mán so' se qui'yaá so' cacun' do', gaa ne xcaj nij síu noco' man Diose cuentá daj 'yaá so', ne danj qui'yaj nij so' uún adonj. ¹³ Asa' guun raan 'o xco' le'ej nii cuchij, ne nayaa so' se-nana Diose cunqo nij so', tucu'yón sa' so' man nij so', ne inanj danj gaa suun qui'yaj suun so' ndaa güii cuchij 'unj rihaan so' ei. ¹⁴ Se quini'yón so' suun sa' ca'ne' Diose rihaan so' mei. 'O se che'é suun sa' yo' me tihaan Diose 'o nana che'é so' rihaan nij síu chij nicaj yu'unj man nij yuvij noco' man Diose, ne cuta' nij so' ra'a nij so' raá so' ei. ¹⁵ Dan me se yo' o ca'nej so' raá so' man nij rasuun yo', gaa ne quene'en cunudanj nij yuvij se vaa vaj nari' so' qui'yaj suun so' se-suun Diose, ni'yaj nij yuvij ei. ¹⁶ Xcaj so' cuentá se vaa 'yaá so' do', se vaa tucu'yón so' do' á. Canocó so' nu' nana nihánj, gaa ne cavij sa' ma'an so' cavij sa' nij yuvij uno nana a'mii so' cavij sa', qui'yaá so' a.

5

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'miij ní' rihaan 'o 'o yuvij noco' man Diose a

¹ Se caxrij yuvaa so' man nij chíi nga ma'. Maan se ve'é ca'miij so' rihaan nij so' nago' so' chrej sa' man nij so' á. Daj se a'mii so' rihaan rée so' ro', danj ca'miij so' rihaan nij chíi nga á. Ase a'mii so' rihaan tinúú so' ro', danj ca'miij so' rihaan nij síu tachruu uún a. ² Ase a'mii so' rihaan níu so' ro', danj ca'miij so' rihaan nij vichij uún a. Ase a'mii so' rihaan ra'vij so' ro', danj ca'miij so' rihaan nij chana tachruu á. Se ca'miij so' a doj nana chíi ga nij no' ma'.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nij chana cavi' nica a

³ Caraa cochróo so' rihaan nij chana cavi' nica á. Go' so' rasuun achiin man nij no', sese nuvi' tuvi' chana racuj man chana a. ⁴ Tzaj ne sese vaa ta'nú chana do', ta'nij si'no chana do', ne taj ya'anj nij so' man chana yo' á. Danj qui'yaj nij so', gaa ne quinari' nij so' suun ca'ne' Diose rihaan nij so' se vaa taj ya'anj nij so' man tuvi' nij so' á. 'O se danj gaa ya, gaa ne cunuú rá nij so' se vaa asij xnii me nij so', ne taj ya'anj nii nij so' do', xcua'anj nij so' do', man ma'an nij so', ne ase vaa qui'yaj nii nij so' do', ase vaa qui'yaj xcua'anj nij so' do', man nij so' ro', danj qui'yaj ma'an nij so' man nii nij so' do', man xcua'anj nij so' do' ei. Yo' me, gaa ne guun niha' rá Diose ni'yaj Diose man nij so' a. ⁵ Sese ya chana nique me yo' o no', ne gaa nucuaj rá no' ni'yaj no' Diose á. Se-suun no' guun suun achúin ni'yaj rihaan Diose nuvij nigan' a. ⁶ Tzaj ne sese me inanj rá no' guun

niha' rá no' rihaan chumiij nihánj, ne nda' se vaa i'na' nee man no', tzaj ne nimán no' me se aj cavi' a. ⁷ Nago' so' nana nihánj rihaan nij síu amán rá ni'yaj man Diose, ne se cuta' yuvij a doj cacun' xraá nij so' mei. ⁸ Sese vaa yuvij ne'avej rá taj ya'anj man tuvi' yuvij do', man nij tucua yuvij do', ne nuveé yuvij noco' se-tucuanj ní' sij noco' man Diose me nij so' ma'. Nij doj 'yaj yuvij yo' rihaan nij yuvij ne amán rá ni'yaj man Diose adonj.

⁹ Inanj se-chuvij nij chana vaj va'nuj chihaa yo' taj doj cachron so' rihaan yanj no se-chuvij nij chana cavi' nica á. Ne inanj se-chuvij chana nica raan man orún' nica cachron so' uún á. ¹⁰ Ne quene'en cunudanj nii man nij no' se vaa ve'é 'yaj suun nij no' che'é tuvi' nij no' do', se vaa ve'é tucuachij nij no' ta'nú nij no' do', se vaa raqué nij no' chraa chá yuvij ca'na' rej man gan' do', se vaa na'nu' nij no' tacóo nij yuvij noco' man Diose do', se vaa racuj nij no' man nij síu quiran' sayuun do', ne nij no' me ca'vee cachron so' se-chuvij rihaan yanj no se-chuvij nij chana cavi' nica a.

¹¹ Tzaj ne se cachron so' se-chuvij chana ta'aj rihaan yanj ma'. 'O se vaa güii guun niha' rá nij chana ta'aj yo' canoco' nij no' yo' o chíi, ne quiri'ij nij no' suun ata' nij no' che'é Jesucristó nanj adonj. ¹² Sese danj qui'yaj nij chana ta'aj, gaa ne cutumé nij no' cacun' che'é se tanaj nij no' suun 'yaj suun che'é Jesucristó a. ¹³ Tananj uún, ne ne yáan xej nij no' ve', ne cheé rma'an nij no' daj a ve', ne uun rmiij nij no', ne achén uun tiemp'o, 'yaj nij no', ne nanó nij no' cuentó ne uún, ne tiguíj nij no' se-cuento nij no' rihaan se-cuento nij yo' o yuvij, ne a'mii nij no' náa guun rasuun ne nó xcúun nij no' ca'miij nij no' a. ¹⁴ Maan che'é dan me rá 'unj xcaj nij chana ta'aj yo' yo' o chíi, ne cuchruj nij no' ne'ej, ne cutumé nij no' ve' tucua' nij no', ne danj gaa, gaa ne se ca'vee ca'miij nij síu taj ri'yunj man ní' nana chíi che'é ní' adonj. ¹⁵ 'O se vaa ta'aj nij chana cavi' nica, ne aj quiri'ij ta'aj nij no' tucuáán noco' ní', ne canoco' nij no' man síu cu'naj Satanás nanj adonj. ¹⁶ Tzaj ne sese vaa chana noco' man Diose, ne sese vaa tuvi' nij no' chana cavi' nica 'nij sca'núj nij no', ne racuj chana noco' man Diose man tuvi' no' chana cavi' nica á. Gaa ne se cachiin taj ya'anj cunudanj nij síu noco' man Diose man chana cavi' nica yo' a. Maan se taj ya'anj nij so' man nij chana quináj uun inanj ei.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' man nij síu uun chij nicaj yu'unj man nij yuvij noco' man Diose a

¹⁷ Vij ya nuu che'e soj go' soj tu'vee nij síu uun chij nicaj yu'unj man nij síu noco' man Diose ei. Danj qui'yaj soj, ne caraa cochroj soj rihaan nij so' sese ya sij 'yaj suun

uxrá a'mii natáj se-nana Dioso me nij so' do', sese ya tucu'yón nij so' nana rihaan yuvij do' ei. ¹⁸ Danj Dioso taj, ne: "Se numij so' tacuún scúj gaa 'yaj suun scúj utun' scúj 'núú trigó cunuú sa' 'núú trigó ma'", taj yo' a. Ne taj uún yo': "Nacaj mozó sa'anj tu'vee so' sese 'yaj suun so' á". Danj taj danj Dioso a. Ne che'é dan xcáj ní' cuentá se vaa nō xcúún ní' naru'vee ní' rihaan nij sí' 'yaj suun tucu'yón man ní' á. ¹⁹ Sese cutá' nii cacun' xráá 'o sí' uun chij nicaj yu'unj man nij sí' nocó' man Dioso, ne se cuchumán rá so' ma'. Tzaj ne sese vaa vjv va'núj sí' quene'en se vaa tumé so' cacun', ne cunó so' nana ca'mii nij so' á. ²⁰ Sese vaa 'o sí' uun chij qui'yaj ndo'o cacun', ne ca'ne' so' cacun' che'é so' quene'en cunudanj yo'ó nij sí' uun chij, gaa ne cucchu'vij' ní' so' qui'yaj ma'an nij so' cacun' uún a.

²¹ Nihánj me suun ca'ne' 'unj rihaan so' ni'yaj Dioso do', ni'yaj Jesucristó do', ni'yaj nij se-mozó Dioso narij Dioso man do' a. Dan me se ca'ne' so' cacun' che'é yuvij, ne 'o cuyaán qui'yáá so' gá 'o 'o nij so' a. Taj se 'yaj sese sij sa' doj me yo'q so' rihaan so' ma'. Maan se ca'ne' yá so' cacun' me ma'an cacun' tumé 'o 'o nij so' a. ²² Se gaa ra'yanj rá so' cutá' ra'á so' raá me ma'an 'o so' che'é yan guun so' sí' cata suun che'é Dioso mei. 'Q se sese sij tumé cacun' me so', ne taj che'é racuj so' man so' guun chij so' ma'. Danj inanj qui'yáá so', gaa ne se gaa nanj cutumé so' se-cacun' so' a. Dan me se yo'q inanj se ca'vee catuu a yo'ó se chi'ij mei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa co'q sí' cu'naj Timoteo doj tzin' na vinó a

²³ Che'é se ran' ndo'o so', ne ve'ee rqué so', ne se co'o so' inanj na uun ma'. Maan se co'q so' doj tzin' na vinó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa vaa güii, ne ya quene'en ní' me yuvij tumé cacun' do', me yuvij qui'yaj suun sa' do' a

²⁴ Vaa yuvij tumé cacun', ne ndá' se ataa quirán' nij so' sayuun, tzaj ne aj ne'en cunudanj yuvij man rihaan chumij se vaa tumé nij so' cacun' ei. Tzaj ne ino vaa yo'ó ta'aj nij yuvij tumé cacun' uún ei. Ndá' se ne ne'en nii se vaa cacun' qui'yaj nij so', tzaj ne vaa güii quirán' nij so' sayuun che'é cacun' tumé nij so', ne quene'en nii man nij so', ne xcáj nii cuentá se vaa ya tumé nij so' cacun' adonj. ²⁵ Veé danj vaa uún nij suun sa' 'yaj suun yo'ó ta'aj nij yuvij, ne canó yuvij ni'yaj man nij suun sa' adonj. Tzaj ne sese vaa suun sa' ne ruvi' do', ne acáj yuvij cuentá do', ne taj se 'yaj mei. Maan se vaa güii, ne xcáj cunudanj yuvij man rihaan chumij cuentá se vaa sa' qui'yaj suun nij so' ei.

6

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é qui'yaj suun mozó rihaan se-ru'vee mozó a

¹ Ne nij mozó me se ve'é caraá cochroj nij mozó rihaan se-ru'vee nij so' a. 'Q se yo' me qui'yaj nij so', gaa ne se gaa nanj ca'mii chi'ij yuvij che'é Dioso do', che'é nana tucu'yón ní' do' a. ² Ne sese sí' nocó' man Dioso me ru'vee, ne se guun cataj mozó: "Tinúú 'unj me se-ru'vee 'unj, ne taj che'é qui'yaj suun nucuáá 'unj rihaan so' ma'". Se guun ca'mii mozó danj ma'. Maan se ve'é qui'yaj suun so' rihaan se-ru'vee so', ne gaa 'ee rá so' se-ru'vee so' á. 'Q se ne'en mozó se vaa sij nocó' man Dioso me se-ru'vee mozó, ne guun niha' rá mozó se vaa cavij sa' 'o tinúú so' che'é suun 'yaj suun so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nij sí' tucu'yón yo'ó tucuáán ro', nij 'yaj nij so', ne inanj me rá nij so' qui'yaj canaán nij so' sa'anj a

Nana nihánj me chrej nucuaj nago' so' man nij yuvij a. ³ Ino vaa ta'aj nij sí' tucu'yón yo'ó tucuáán, ne ino vaa nana a'mii nij so' gá nana ya ca'mii Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' adonj. Nuveé se-tucuanj Dioso me tucuáán tucu'yón nij so' ma'. ⁴ Sí' sa' uxrá me nij so', rá nij so', tzaj ne sí' tuchrij me nij so', ne ne ne'en uxrá nij so' a ma'. Niha' uxrá rá nij so' ca'mii cunu' nij so' che'é nana a'mii nij so', ne che'é dan uun xcój ruvaa rá nij so' ni'yaj nij so' tuvi' so', ne unu' ndo'o nij so', ne a'mii nacóq nij so' che'é Dioso, ne nij 'yaj nij so', uta' nij so' cacun' rmi' xráá tuvi' nij so' adonj. ⁵ Sí' ni'yón me nij so', ne na'vee xcáj nij so' cuentá a ma'. Nana ya na'vee cuno nij so' mei. Maan se sese ve'é canocó' nij so' man Dioso, ne qui'yaj canaán ndo'o nij so' sa'anj, rá nij so' adonj.

⁶ Dan me se ya uxrá danj vaa, ne sij quirij' uxrá ya se sa' me ní', tzaj ne yo'q gaa xej nimán ní' canocó' ní' Dioso, gaa ne ca'vee guun ní' sí' ru'vee rej xtá' ei. ⁷ Dan me se xcáj ní' cuentá, ne gaa ca'ngaa ní' rihaan chumij nihánj, ne taj se nicaj ní' ca'na' ní' ma'. Ne taj rasuun nicaj ní' ca'anj ní' asá' cavi' ní' uún mei. ⁸ Che'é dan me sese vaa se chá ní' do', sese vaa yatáj taj xráá ní' do', ne taj che'é guun rá ní' nicaj ní' doj rasuun ma'. ⁹ Tzaj ne xa' nij yuvij me rá guun ru'vee me se achiin que'ee rasuun man nij so', rá nij so', ne ne se dan me unu' nucuaj nij so' canocó' nij so' man Dioso a mei. Ne ndaa uun rá nij so' qui'yaj nij so' cacun' che'é rej qui'yaj canaán nij so' rasuun gaa rihaan nij so', ne dan me se ran' ndo'o nij so' sayuun, ne síj, gaa ne yuun che'e quirij' nij so' nanj ei. ¹⁰ Maan che'é se uun ndo'o rá yuvij ni'yaj yuvij sa'anj ro', che'é dan 'na' daj a sayuun ei. Man yuvij aran' rá sa'anj,

ne che'é dan quiri'ij nij so' se-tucuanj Diose tucuaán canoco' nij so' asij rque doj, gaa ne quiran' ndo'o nij so' sayuun, ne quinanó ndo'o rá nij so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é cuno ní' nu' se-nana Diose a

¹¹ Tzaj ne so' sij noco' man Diose me se se guun rá so' qui'yaj canaán so' noco sa'anj ma'. Tananj gaa niha' rá so' qui'yáa so' se vaa me rá Diose qui'yáa so' á. Gaa nucuaj rá so' man Diose, ne cunuu 'ee doj rá so' tuvi' so', ne caraá x'naa so', ne se caxrij yuvaa so' man tuvi' so' ma'. Ve'é inanj qui'yáa so' che'é nij so' á. ¹² Qui'yaj suun uxrá so' suun sca' sa' ca'ne' Diose rihaan ní' sij noco' man so', gaa ne cayáán so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj a. Che'é dan cune' Diose mán so' qui'yaj suun so', ne cataj yá so' se vaa ya qui'yaj suun so' che'é Diose gaa canoco' so' man so' ei. Dan me se danj ca'mii so' cuno que'ee tinúú ní', ne se ca'ne' rá so' ca'anj yanj so' rihaan chrej sa' rque Diose mei.

¹³ Ne'én so' se vaa Diose me sí qui'yaj vaa i'na' ní', ne ne'én so' daj qui'yaj sí cu'naj Jesucristó gaa canicun' so' rihaan sí nicaj suun sí cu'naj Poncio Pilato, se vaa nata' ya so' che'é suun cata so' a. Ne cunó Diose cunó Jesucristó cunó chrej narqué 'unj nihánj mán so' á. ¹⁴ Dan me se cunó so' se-nana Diose, ne qui'yáa so' cunudanj yo' á. Se qui'yáa so' cacun' ma'. Danj qui'yáa so' ndaa güii ca'na' uún Jesucristó sij 'njij ra'a man ní' rihaan chumij nihánj á. ¹⁵ 'Q se Diose me sí qui'yaj ca'na' so' güii cachrón ma'an Diose, ne xa' Diose, tzaj ne sa' uxrá vaa so', ne orún' so' uun nucuaj guun chij rihaan chumij nihánj, ne uun chij so' rihaan cunudanj nij sí nicaj suun vaa rihaan chumij nihánj adonj. ¹⁶ Orún' so' me sí uun nucuaj qui'yaj gaa i'na' ní' nu' cavii nu' ca'anj, ne yanj so' rejaco' ya'an chuguun rej na'vee quinichrun' yuvi' ei. A 'ó yuvi' ne quene'en man so', ne daj chihaa mij se ca'vee quene'en yuvi' man so' ma'. Che'é dan caraá cochroj ní' rihaan so', ne so' me sí nucuaj ndo'o nu' cavii nu' ca'anj adonj. Veé danj gaa ya ei.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nij ru'vee a

¹⁷ Nago' so' chrej nucuaj man nij sí ru'vee yanj rihaan chumij nihánj cuano se vaa se guun cataj nij so' se vaa sij sa' uxrá me nij so' che'é se vaa sa'anj rihaan nij so' mei. Se gaa nucuaj rá nij so' man si'yaj nij so' mei. 'Q se sese quiran' nij so' sayuun, ne se racuj si'yaj nij so' man nij so' ma'. Che'é dan yo'o gaa nucuaj rá nij ru'vee man Diose, ne Diose me sí rque cunudanj se sa' rihaan ní', che'é rej guun niha' rá ní' qui'yaj rasuun yo' a. ¹⁸ Maan se cataj xna'anj so' rihaan nij sí ru'vee se vaa suun sa' qui'yaj

suun nij so', che'é rej guun ru'vee nij so' rihaan Diose, ne ve'é rque nij so' rasuun achiin man tinúú nij so' sí nique á. ¹⁹ Danj qui'yaj nij ru'vee che'é rej cataj Diose vaa güii se vaa ya cuno ru'vee yo' rihaan Diose, gaa ne cayáán ru'vee yo' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, ne doj a gaa i'na' nij sí cayáán ga Diose rihaan nij sí man rihaan chumij nihánj cuano adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se cuno ní' yo'ó nana ma'

²⁰ Yo'o tumé so' se-suun Diose suun ca'ne' Diose rihaan so', tinuj. Se cunó so' yo'ó nana cuu tucu'yón nii, nana a'mii yuvi' un ma'. Nuveé se-nana Diose me yo' a ma'. 'Q se avii ndo'o raá nij sí noco' yo'ó nana, rá nij so', tzaj ne ne ne'en uxrá nij so' a ma'. ²¹ Vaa yuvi' noco' yo'ó nana yo', tzaj ne veé danj aj tanáj nij so' se-tucuanj Diose nanj adonj.

Me rá 'unj qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é taran' soj adonj.

Nihánj me síj vij yanj cartá qui'yaj síi cu'naj Pabló ca'néé so' rihaan síi cu'naj Timoteo a

¹ 'Unj nihánj me síi cu'naj Pabló, ne cune' Jesucristó mán 'unj guún 'unj apóstol nata' rihaan yuvij se vaa gaa i'na' ní' nu' cavii nu' ca'anj qui'yaj Jesucristó, ne yo' me suun me rá Diose qui'yaj sunj adonj.

² 'Yáá 'unj yanj nihánj ca'nej 'unj rihaan so' síj cu'naj Timoteo a. 'Ee rá 'unj mán so', tinuj. Ase vaa 'o ta'níi 'unj, danj vaa so' rihanj á. Me rá 'unj qui'yaj ndo'o Diose Rej ní' do', Jesucristó síj 'nj ra'a man ní' do', se luj che'é so', ne me rá 'unj gaa 'ee rá roj so' mán so', ne gaa xej nimán so', qui'yaj roj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun niha' doj rá ní' qui'yaj suun ní' rihaan Diose a

³ Dan me se 'unj nihánj me síi 'yaj suun rihaan Diose ndaa vaa qui'yaj nij xii 'unj gaa naá, ne nuvi' cacun' tumej mei. Ne dan me se tananj nagó' 'unj graciá rihaan Diose che'é so', ne yo'ó nuú raj mán so', ne 'o achíin ni'yáj che'é so' rihaan Diose nuvíi nigan' ei. ⁴ Ne na'nuj rá 'unj se vaa ta'veé so' gaa tanáj 'unj mán so', ne che'é dan me ndo'o rá 'unj quene'en uún 'unj mán so', gaa ne cunuu cujj nimanj qui'yáá so', raj a. ⁵ Dan me se achíin ni'yáá 'unj che'é so' che'é se nuú rá 'unj se vaa ne tíha' yu'unj so' mei. Ya nocó' so' man Diose, ne dan me se tucuaán nicaj níi so' chana cu'naj Eunice ga Xua'áán so' chana cu'naj Loida ro', nicaj ma'an so' uún, raj a. ⁶ Che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan so' se vaa yuun che'e ca'nej so' nimán so' qui'yaj suun so', ndaa vaa rqué Diose se nucujaj mán so' qui'yaj suun so', gaa cutaj ra'aj raá so' á. ⁷ Q se nuveé síj chu'vi' nimán me ní', qui'yaj Diose ma'. Tananj nari' nucujaj nimán ní', ne nuu 'ee rá ní' tuvi' ní', ne tumé ní' man ní' me daj 'yaj ní', qui'yaj Diose adonj.

⁸ Che'é dan se guun na'aj so' nata' so' rihaan yuvij che'é síi 'nj ra'a man ní' mei. Ne se guun na'aj so' che'é se 'nj 'unj taga' ma'. Se cuhu'vi' so' quírán' so' sayuun ma'. Raçu'j so' manj ca'mi' natáj ní' se-nana Diose nana sa', ne Diose me síi qui'yaj guun nucujaj ní' adonj. ⁹ Ne Diose me síi tinanii man ní' rihaan sayuun, ne canacúun so' man ní' canoco' ní' man so' ei. Nuveé che'e suun qui'yaj suun ma'an ní' me qui'yaj Diose danj ma'. Maan se danj guun rá ma'an so' qui'yaj so', ne guun rá so' qui'yaj yun so' se luj che'é ní' ei. Asij ataa qui'yaj so' chumi, ne qui'yaj so' se luj che'é ní' che'é se

sij nocó' man Jesucristó me ní' a. ¹⁰ Ne yaj me se tihaan Diose rihaan ní' nu' se sa' nuu nimán so', se vaa ca'na' Jesucristó síi tinanii man ní' rihaan sayuun, qui'yaj Diose a. Yaj me se se ca'vee cavi' ní', qui'yaj Jesucristó yaj a mei. Tzaj ne yo'ó gaa i'na' nimán ní' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, qui'yaj so', ne danj taj se-nana Jesucristó nana sa' adonj.

¹¹ Ne 'unj nihánj me síi cune' Diose se vaa guún 'unj apóstol nata' nana yo' rihaan yuvij, ne tucu'yonj nana yo' man yuvij adonj.

¹² Maan che'é dan rán' 'unj sayuun nihánj cuano, tzaj ne ne na'aj 'unj a doj se vaa rán' 'unj mei. 'O se ne'en 'unj se vaa Diose me síi cuchumán raj ni'yaj 'unj man, ne guun ya raj se vaa uun nucujaj so' tumé so' manj qui'yaj sunj nu' suun ca'ne' so' rihanj, ne danj inanj qui'yaj so', raçu'j so' manj ndaa güii ca'na' uún Jesucristó adonj.

¹³ Dan me se aj cunó so' nij nana ya ca'mii 'unj rihaan so' á. Ne ase cunó so' ro', danj qui'yáá so', ne yo'ó gaa nucujaj rá so' man Diose, ne gaa 'ee rá so' man tuvi' so' che'é se síj nocó' man Jesucristó mé so' á. ¹⁴ Ne Nimán Diose nuu nimán so' ro', raçu'j mán so' se vaa yo'ó qui'yaj suun so' suun sa' suun ca'ne' Diose rihaan so' qui'yáá so' á. Ne ve'é nicaj so' tucuaán sa' nari' so' á.

¹⁵ Aj ne'en so' se vaa cunudanj nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj estadó Asia ro', tanáj nij so' manj, ne canoco' nij so' yo'ó tucuaán a. Vij tuvi' nij so' me síi cu'naj Figelo do', síi cu'naj Hermógenes do' a. ¹⁶ Me rá 'unj gaa 'ee rá Diose man nij tucua' síi cu'naj Onesíforo a. 'O se aj guun que'ee ndo'o racuj so' manj, ne ndaa nuu cujj nimán 'unj qui'yaj so', ne ne guun na'aj so' se vaa 'nj 'unj taga' ma'. ¹⁷ Tzaj ne gaa ca'na' so' chuman' Romá, ne cuaj nano' so' manj, ne nari' so' manj ei. ¹⁸ Me ndo'o raj gaa 'ee rá síi 'nj ra'a man ní' man so' se vaa se quírán' so' sayuun gaa güii ca'na' uún síi 'nj ra'a man ní' rihaan chumi' nihánj a. Ne so' me síi ne'en doj rihanj se vaa qui'yaj suun ndo'o síi cu'naj Onesíforo che'é ní' síj nocó' man Jesucristó gaa cane so' chuman' Efeso a.

2

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se cunánj ní' rihaan sayuun a

¹ Ase vaa 'o ta'nij, danj vaa so' rihanj, tinuj. Ne me rá 'unj ca'vej rá so' nari' nucujaj nimán so', qui'yaj Jesucristó síi 'yaj ndo'o se luj che'é ní' a. ² Dan me se man ndo'o síi cuno nana cataj xna'anj 'unj rihaan so', ne me rá 'unj tucu'yón so' nana yo' man doj nij snó'o luj nicaj tuvi' ga so' guun nij so' síi gaa nucujaj nimán nata' rihaan yuvij guun nij so' uún a.

³ Se cuhu'vi' so' quírán' so' sayuun che'é se síj nocó' man Jesucristó mé so' mei. Maan

se ase vaa uno tanuu nana a'mii tanuu uun chij ro', danj gaa cuno ma'an so' se-nana Jesucristó á. ⁴ Dan me se vaa nij tanuu 'nij cuarteé, ne ne avii yanj nij so' 'yaj suun nij so' ma'. Maan se ve'é 'yaj suun nij so' inanj suun a'ne' nii rihaan nij so', che'é se me rá nij so' guun niha' rá tanuu uun chij 'yaj so' man nij so' a. Ne ase 'yaj gué tanuu, danj qui'yáa so', ve'é qui'yaj suun so' rihaan grún' Jesucristó á. ⁵ Dan me se ve'é danj 'yaj nij síf tico canaán uún, ne no xcúún nij so' cuno sa' nij so' nu' suun a'ne' nii rihaan nij so' qui'yaj nij so' adonj. Tzaj ne sese se cuno sa' nij so' suun a'ne' nii rihaan nij so' qui'yaj nij so', ne daj chihaa míj se qui'yaj canaán nij so' cachriin yâj cunuú raq nij so' ma'. Che'é dan sese me rá so' qui'yaj canaán so' 'yaj Jesucristó, ne ve'é cuno so' rihaan so' ei. ⁶ Ne ve'é danj vaa síf 'yaj suun ndo'o naq uún, ne gaa rii nii naq, ne so' me síf quirí' tan' asino yaan gaa cuxra' ta'aj ní tan' uún adonj. Ne ase vaa ran' síf 'yaj suun naq ro', danj quirán' ma'an so', ne cavij sa' uxrá so' sese yo'q qui'yaj suun so' che'é Diose ei. ⁷ Cuno so' nana nihánj, ne raquíj Diose mán so' nari' so' cunudanj yo'ó nij nana chuguanj.

⁸ Se quini'yón so' man síf cu'naj Jesucristó a doj mei. Se quini'yón so' se vaa cunuú i'na' uún so' gaa cavi' so', ne se quini'yón so' se vaa noco' xna'anj tuvij so' ga síf cu'naj David síf cayáan gaa naá mei. Nihánj me nana sa' a'mii natáj 'unj á. ⁹ Che'é nana nihánj quirán' 'unj sayuun, ne ndaj 'nij 'unj taga', ne ndaj rá se vaa ran' síf tumé cacun' chuguanj. 'Q se taj se 'yaj mei. Xa' se-nana Diose, tzaj ne se ca'vee numj ní man yo' do', se ca'vee cavij sa' ní taga' man nana yo' do' mei. ¹⁰ Che'é dan ne chu'vi' 'unj quirán' 'unj me ma'an sayuun che'é nij síf narií Diose man ma'. 'Q se danj gaa quirán' 'unj, gaa ne ca'vee cavij sa' ní taga' man nana yo' do', se vaa qui'yaj Jesucristó che'é ní, ne ve'é ndo'o gaa ní' ga Diose nu' cavij nu' ca'anj a. ¹¹ Ya vaa nana nihánj ei. "Ne sese aj cavi' ní' ga so', ne gaa i'na' ní' ga so' uún a. ¹² Sese se cunánj ní' rihaan sayuun, ne guun chij ní' ga so' uún a. Sese cataj ní' se vaa nuveé sij noco' man so' me ní, ne cataj so' se vaa nuveé tuvij so' me ní uún a. ¹³ Nda' se ne sa' rá ní' ga so', tzaj ne so' me se sa' inanj so' ga ní' uún a. 'Q se ne ne'en so' naqui'yaj ino so' nana ca'mii so' rihaan ní' a man adonj". Nana ya cuno ní' me nu' nana nihánj ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se cuno ní' nana a'mii rma'an yuvij ma'

¹⁴ Dan me se cataj xna'anj so' rihaan nij síf noco' man Diose se vaa se quini'yón nij so' nana nihánj mei. Ne nago' so' chrej nucuj man nij so' se vaa se canó tuvij nij so' che'é nana tucu'yón nij so' ma'. 'Q se taj che'é

qui'yaj nij so' danj man adonj. Maan se síf quene'en che'é yan unu' nij so' ro', quirí' rá nij so' adonj. ¹⁵ Ca'nej nucuj nimán so', gaa ne ca'vee cataj Diose se vaa síf ve'é qui'yaj suun rihaan so' mé so', ne se cuno rej na'aj rihaan so' che'é suun 'yaj suun so' mei. Tananj nata' nica so' se-nana Diose nana ya ei.

¹⁶ Se nanó xrej so' nana a'mii rma'an ta'aj yuvij ma'. A'mii a'mii uun nij so', tzaj ne che'é nana a'mii nij so' ro', me se doj a 'yaj nij so' se vaa na'vej rá Diose qui'yaj nij so' adonj. ¹⁷ Ase vaa ran' yuvij nó luj yuvaq ro', danj quirán' nij síf cuno nana a'mii nij so', ne nij doj quirán' nij yuvij uno nana avii tu'va nij so' adonj. Vij tuvi' nij so' me síf cu'naj Himeneo do', síf cu'naj Fileto do' chuguanj. ¹⁸ Dan me se cataj roj so' se vaa aj quisij cunuú i'na' uún nij síf cavi', ne se cunuú i'na' uún doj yuvij, taj roj so' a. Danj tu'va roj so', tzaj ne ne ne'en uxrá roj so' a doj a ma'. Tzaj ne vaa ta'aj yuvij cuchumán rá nana ca'mii roj so', ne che'é dan ca'ne' rá nij yuvij ga suun nucuj rá man Diose, qui'yaj roj so', ¹⁹ tzaj ne aj cuchruj sca' Diose tucuáan noco' ní, ne aj naj se-selló so', qui'yaj so' a. Ne nihánj me nana no rihaan se-selló so' a: "Ne'en síf 'nij ra'a man ní' man nij síf noco' man so' a". Ne yo'ó nana no rihaan se-selló so' taj: "Nu' nij síf nata' se vaa sij noco' man síf 'nij ra'a man ní' me nij so' ro', no xcúún nij so' tanáj nij so' nu' chrej chí'ij á". Dan me roj nana noco' ní' adonj.

²⁰ Dan me se ve' tucuá' o' ru'vee me se mán xruj tu'vee ndo'o do', man xruj aga' oró míí do', man xruj aga' platá catzij do' a. Tananj uún, ne vaa xruj nij doj do' uún a. Vaa se rii ní man chruun do', vaa se rii ní man yo'óo niquíí do' a. Dan me se vaa se sa' doj, ne vaa uún se nij doj uún a. ²¹ Dan me se sese guun yanj so' ga nij yuvij tu'va rma'an yo', ne ase vaa xruj sa' doj ro', danj gaa ma'an so' rihaan nij so' a. Dan me se inanj suun sa' doj qui'yaj suun so' che'é Diose, ne guun nucuaá so' qui'yaj suun so' nu' suun sa' che'é Diose á.

²² Tzaj ne se ca'vej rá so' qui'yáa so' ndaa vaa me rá nij síf tachruu qui'yaj nij so' mei. Maan se guun rá so' qui'yáa so' se sa' ní' yaj Diose á. Gaa nucuj rá so' man so' a. Gaa 'ee rá so' tuvij so' á. Dínj cayáan so' ga yo'óo nij síf sa' nimán nij síf achíín ni'yaj rihaan síf 'nij ra'a man ní' á. ²³ Se ca'vej rá so' cano' tuvij so' ga yuvij che'é nana mei. Ne acaj nij síf 'yaj danj cuentá ma'. Sij ataa nari' sa' me nij so' nanj adonj. Ne che'é se vaa 'yaj nij so', che'é dan unu' ndo'o nij so' ga tuvi' nij so' ei.

²⁴ Ne nó xcúún síf 'yaj suun che'é síf 'nij ra'a man ní' cunu' so' danj ma'. Maan se ve'é qui'yaj so' che'é cunudanj yuvij, ne ve'é tucu'yón so', ²⁵ ne tijaan so' chrej sa' man nij síf me rá cunu' ga so' uún a. 'Q se xcaj

so' cuentá se vaa ca'vee raçuji Diose man nij so', ne quinano rá nij so' che'é cacun' tumé nij so', ne quinari' nij so' nana ya a. ²⁶ Gaa ne ca'vee xcaj nij so' cuentá, gaa ne quinani' nij so' rihaan sí chree a. Ne sí chree me se so' me sí tiha' yu'unj man nij yuvij, ne quita'aa so' man nij so', ne cuano nihánj me se 'yaj so' ndaa vaa me rá ma'an so' qui'yaj so' man nij so' adonj.

3

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nij sí chi'íi asa' nichrun' ca'na' uún Jesucristó a

¹ Ne'én so' se vaa asa' nichrun' ca'na' uún Jesucristó, ne guun ndo'o sayuun a. ² 'Q se gaa 'ee uxrá rá nij yuvij man ma'an yuvij, ne guun ndo'o rá nij yuvij qui'yaj canaán nij so' sa'anj, ne cataj uxrá nij so' se vaa sij sa' ndo'o me ma'an nij so', ne nij ndo'o ca'mii nij so' che'é Diose uún a. Se cuno nij so' ca'mii rej nij so' do', nii nij so' do', uún ma'. Ca'mii nij so', ne se nago' nij so' graciá che'é rasuun, ne se guun rá nij so' canoco' nij so' man Diose mei. ³ Se gaa 'ee rá nij so' man tuvi' nij so', ne o ra'yunj tuvi' nij so', ne nango ndo'o nij so' cuentó ne che'é tuvi' nij so', ne se guun na'aj nij so' ni'yaj nij so' man nij so' mei. Ne se guun nucuaj nij so' ca'ne' rá nij so' ga suun chi'íi nicaj nij so' mei. Inanj quij gaa nij so' ei. Ne inanj quinachri' nij so' ni'yaj nij so' rasuun sa' ei. ⁴ Ne inanj sí tiha' yu'unj tuvi' guun uún nij so' ei. Ne inanj ca'nej nimán nij so' qui'yaj nij so' chrej chi'íi ei. Ne yo'o ndaa raan rma'an cuman se nucu' rá nimán nij so', ne inanj nano' nij so' rasuun me rá ma'an nij so' a. Se nano' nij so' a doj man Diose a ma'. ⁵ Ase vaa yuvij noco' Diose ro', danj gaa nij so', tzaj ne daj chihaa mij se ca'vej rá nij so' naqui'yaj sa' Diose nimán nij so' ma'. Naxuun yanj so' mán so' rihaan nij sí vaa danj ei.

⁶ Atúj nij so' rá ve' tucua chana ne nicaj cuentá, ne tiha' yu'unj nij so' man nij chana atá daj a cacun' quij avij raá ma'an no' a. ⁷ Niganj tucuyón nij chana yo' nu' nana sa', tzaj ne daj chihaa mij ne guun nucuaj nij no' xcaj nij no' cuentá che'é nana ya yo' a mei. ⁸ Ne xa' nij sí chi'íi yo', tzaj ne nda' rá se vaa quiran' 'o sí chruun cu'naj Janes ga sí chruun cu'naj Jambres gaa quitáa ri'yunj roj so' man sí cu'naj Moisés gaa naá ro', danj quiran' guée nij sí taj ri'yunj man inanj nana sa' ei. 'Q se sí man inanj nana chi'íi raá me nij so' do', sí aj tanáj xco man Diose do', me nij so' ei. ⁹ Tzaj ne se quisj nij so' xna'anj nana chi'íi yo' ndaa gan' ndo'o qui'yaj nij so' mei. 'Q se cunudanj nij yuvij man rihaan chumij xcaj cuentá se vaa sij nij snúú rma'an me nij so', ne se cuchumán rá nij yuvij a doj ca'mii nij so' mei. 'Q se nda' rá se vaa quiran' roj sí cu'naj Janes ga sí

cu'naj Jambres gaa ne cuchuman rá yuvij ca'mii roj so' ro', danj quiran' nij sí chi'íi yo' ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nda' se quiran' ní' sayuun, tzaj ne yo'o canoco' ní' se-nana Diose a

¹⁰ Ne xa' ma'an so', tzaj ne xcaj ndo'o so' cuentá che'é nana tucuyón 'unj man yuvij do', che'é tucuaán noco' 'unj do', che'é se vaa guun raj qui'yaj rej rihaan ní' do' a. Ne'én so' se vaa nucuaj ndo'o raj man Diose do', se vaa nanaj rá 'unj caxrii yuvaa 'unj man yuvij do', se vaa 'ee raj man tinúj do', se vaa yo'o nucuaj rá 'unj rihaan sayuun do' ei. ¹¹ Ne aj ne'én so' daj vaa sayuun qui'yaj nii manj, ne aj ne'én so' nu' se vaa quiran' 'unj chuman' Antioquia do', chuman' Iconio do', chuman' Lистра do', uún chuguanj. Tzaj ne sí 'nj ra'a man ní' me sí tinanii manj rihaan nu' sayuun quiran' 'unj ei. ¹² Dan me se cunudanj uún nij yuvij me rá canoco' man Diose yuvij amán rá ni'yaj man Jesucristó ro', quiran' sayuun uún che'é Jesucristó ei. ¹³ Tzaj ne xa' nij sí tiha' yu'unj, tzaj ne tananj a doj a doj a ca'anj nij so' tiha' yu'unj nij so' man nij yuvij do', tiha' yu'unj nij yuvij man nij ma'an nij so' do' ei.

¹⁴ Ne ma'an so', tzaj ne yo'o canoco' so' nana cuchumán rá so' nana nari' so' á. 'Q se aj ne'én so' me ní' me roj chana tucuyón nana yo' mán so' ei. ¹⁵ Ne aj ne'én so' se vaa asij ne'ej mé so', ne quene'én so' daj taj nij yanj guée, ne yanj yo' me se qui'yaj ca'vee xcaj ní' cuentá, ne che'é dan cuchumán rá so' ni'yaj so' man Jesucristó, ne cavij sa' so' nu' cavij nu' ca'anj yaj adonj. ¹⁶ 'Q se ma'an Diose qui'yaj cachrón nii nu' nana man rihaan yanj yo' adonj. Ne che'é dan vaa se guun ndo'o man nana yo' rihaan ní' adonj. 'Q se vaa ndo'o rasuun nari' ní' uno ní' nana man rihaan yanj yo', ne taj xna'anj yo' rihaan ní' che'é cacun' tumé ní', ne axrij yuvaa yo' man ní' che'é cacun' 'yaj ní', ne tucuyón yo' man ní' daj qui'yaj ní' ve'é qui'yaj ní' canoco' ní' man Diose, ne taj xna'anj yo' rihaan ní' daj gaa sa' nimán ní' uún a. ¹⁷ 'Q se ní' sij noco' man Diose me se danj gaa ya, gaa ne yo'o ca'vee cunúú nana sa' nimán ní', ne yo'o qui'yaj ní' daj a rasuun sa' ei.

4

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se ca'ne' rá ní' ga suun a'mii natáj se-nana Diose rihaan yuvij ma'

¹ Cuano nihánj me se me rá 'unj cuno Diose cuno Jesucristó sí ca'na' uún guun chij rihaan chumij nihánj sí ca'ne' cacun' che'é sí vaa i'na' do', che'é sí cavi' do', se vaa ca'ne' yá 'unj suun rihaan so' ² ca'anj so' nata' so' nana sa' á. Taj se 'yaj sese vaa

ya'núj rihaan so' do', se ne vaa ya'núj rihaan so' do', taj se 'yaj ma'. Maan se ca'miñ natáj yá so' ei. Cataj xna'anj so' rihaan yuviñ che'é cacun' tumé nij yuviñ, ne cataj so' se vaa nij ndo'o 'yaj nij so', ne naggo' so' chrej nucuañ man nij so' qui'yaj nij so' inañj se sa' ei. Tzaj ne se gaa ra'yanj rá so' caxriñ yuvaa so' man nij yuviñ mei. Tananj yo'o gaa inaj nimán so', ne ve'é tucu'yón so' man nij so' ei. ³ 'Q se vaa güii, ne se ca'vej rá nij yuviñ cunq nij yuviñ nana 'yaj ca'vee cunqu sa' nimán nij so' man chuguanj. Maan se guun rá nij so' cunq nij so' yo'ó nana naca, ne che'é dan nana' nij so' que'egé sí tucu'yón yo'ó nana me rá ma'an nij so' man nij so' a. ⁴ Ne ca'anj nij so' rej nuvi' nana ya cunq nij so', ne nanj cuentó ne cunq nij so' a. ⁵ Tzaj ne so' me se ca'nej sa' inañj so' tucuaán sa', ne gaa inaj nimán so' gaa rán' so' sayuun, ne yo'ó nata' so' se-nana Diose rihaan nij sí ataa xcaj cuentá á. Dan me se qui'yaj suun so' nu' suun ca'ne' Diose rihaan so' á.

⁶ Xa' 'unj, tzaj ne nichrun' cavi' 'unj che'é Diose, ne quinaj chumiñ nihánj nanj ei. ⁷ 'Unj me se quisij qui'yaj suun uxrá yaj suun ca'ne' Diose rihañ, ne yo'ó canocó 'unj se-tucuanj Jesucristó, ⁸ ne cuano nihánj me se maan se na'vij uún 'unj quisij güii ca'na' uún sí 'nij ra'a man ní' rihaan chumiñ nihánj, ne rque' so' 'o cachriin yá cunuú raá 'unj, ne cataj so' se vaa nuvi' cacun' taj xrá a. Dan me se cuese nice nimán ya me Jesucristó, ne nuveé che'é orún' 'unj me qui'yaj so' danj ma'. Ne veé danj qui'yaj so' che'é cunudanj nij yuviñ me ndo'o rá ca'na' uún so' rihaan chumiñ nihánj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuchi' Timoteo rihaan Pabló a

⁹ Ra'yanj ca'na' so' rej nuu 'unj nihánj ca'na' so' ni'yaj so' manj ei. ¹⁰ 'Q se tanáj sí cu'naj Demas manj, che'é se caran' doj rá so' ni'yaj so' rasuun man rihaan chumiñ nihánj, ne ca'anj so' chuman' Tesalónica nanj ei. Sí cu'naj Crescente ca'anj estadó Galacia, ne sí cu'naj Titó ca'anj estadó Dalmacia ei. ¹¹ Daj orún' sí cu'naj Lucas nicun' ga 'unj nihánj cuano nanj ei. Nicej so' man sí cu'naj Marcos ca'na' so' ei. 'Q se vaa ndo'o suun qui'yaj suun 'unj, ne racuj so' manj, raj a. ¹² Ne sí cu'naj Tíquico me se ca'néj 'unj man so' ca'anj so' chuman' Efeso ei. ¹³ Tanáj 'unj se-rotó 'unj tucua' sí cu'naj Carpo sí ne chuman' Troas, ne nicej so' man yo' ca'na' so' doj ei. Dan me se nicej so' nij daán 'unj do', nij yanj nuj xcuu do', ca'na' so', che'é se ra'yanj ndo'o achiin yo' manj nihánj ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa qui'yaj ndo'o sí cu'naj Alejandro sayuun man Pabló a

¹⁴ Dan me se xa' sí cu'naj Alejandro sí 'yaj suun aga', tzaj ne qui'yaj ndo'o so'

sayuun manj, ne narque sí 'nij ra'a man ní' sayuun man so' che'é sayuun qui'yaj so' manj, raj a. ¹⁵ 'Q se tadó so' ga so' se gaa nanj qui'yaj so' sayuun man so' á. 'Q se na'vej uxrá rá so' cunq yuviñ se-nana ní' a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa racuj Jesucristó man Pabló gaa canicun' Pabló rihaan cuese a

¹⁶ Gaa ca'anj 'unj rihaan nij sí nicej suun qui'yaj nii, ne nuvi' a 'ó tinúú ní' racuj manj a ma'. Maan se tanáj cunudanj nij so' man orún' 'unj rihaan nij sí nicej suun, tzaj ne na'vej raj ca'aa Diose cacun' xráá nij so' a mei. ¹⁷ 'Q se canicun' sí 'nij ra'a man ní' ga 'unj, ne so' me sí qui'yaj guun nucuaá 'unj nata' 'unj nu' se-nana Diose cuano cunudanj nij yuviñ yanj, ne tinanii so' manj rihaan sayuun nocoo, ¹⁸ ne so' me sí tinanii manj rihaan daj a se nij me rá nii qui'yaj nii manj, ne so' me sí qui'yaj caviñ sa' 'unj cayáán 'unj ga so' asa' nanij so' rej xta' ne guun chij so' rihaan chumiñ nihánj a. Ve'é inañj ca'miñ ní' che'é so' nu' caviñ nu' ca'anj á. Veé danj gaa ya ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é cumañ nij tuvi' Timoteo, rá nij tuvi' Pabló a

¹⁹ Me rá 'unj se vaa ve'é cumañ chana cu'naj Prisca do', nice no' sí cu'naj Aquila do', nij tucua' sí cu'naj Onesíforo do' ei. ²⁰ Quináj sí cu'naj Erasto chuman' Corinto, ne sí cu'naj Tróximo me se ran' so' a. Che'é dan tanáj 'unj man so' chuman' Mileto nanj ei. ²¹ Ra'yanj ca'na' so' nihánj yaj gaa ataa ca'na' yavii acoj ndo'o a. Ve'é cayáán so', rá sí cu'naj Eubulo do', sí cu'naj Pudente do', sí cu'naj Lino do', chana cu'naj Claudia do', taran' nij tinúú ní' do' ei. ²² Me rá 'unj cayáán sí 'nij ra'a man ní' ga nimán so', ne qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é nij soj a.

Nihánj me 'o yanj cartá qui'yaj síi cu'naj Pabló ca'néé so' rihaan síi cu'naj Titó a

¹ 'Unj ro', me síi cu'naj Pabló, síi 'yaj suun che'é Diose, ne cune! Jesucristó mán 'unj guún 'unj apóstol ca'anj rihaan nij yuvij narii Diose man che'é rej narj' nij so' se-tucuanj Jesucristó, ne narj' nij so' se-nanā Diose nanā ya, ne ve'é uxrá canoco' nij so' man Diose, qui'yaj nanā ya yo' a. ² Gaa ne guun ya rá nij yuvij se vaa çayáán nij yuvij ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, ndaa vaa cata' tu'va Diose asij naá ndo'o, ne xa' Diose, tzaj ne ne a'mii ne Diose ma'. ³ Gaa ne gaa quisij güii cachrón Diose, ne tihaan Diose rihaan ní' se vaa ca'vee çayáán ní' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj a. Danj qui'yaj so' gaa ca'ne! so' suun rihaan se vaa ca'mii natáj 'unj se-nanā so', ne xa' so', tzaj ne so' me síi tinanii man ní' rihaan sayuun adonj.

⁴ Dan me se qui'yáá 'unj yanj nihánj ca'nej 'unj rihaan so' sij cu'naj Titó a. Amán rá so' se-nanā Jesucristó nanā cataj xna'anj 'unj rihaan so', ne cuyaan vaa nanā amán rá ní', ne che'é dan ase vaa 'o ta'nij ro', danj vaa so' rihanj, tinuj. Me rá 'unj qui'yaj Rej ní' Diose do', qui'yaj Jesucristó síi tinanii man ní' rihaan sayuun do', se luj che'é so', ne gaa xej nimán so', qui'yaj roj so' a.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa cune! síi cu'naj Titó doj síi guun chij nicej yu'unj man nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj estadó cu'naj Creta a

⁵ Tanáj 'unj mán so' estadó Creta, che'é se vaa doj suun ataa tñnavíi 'unj rej yo', ne me rá 'unj tñnavíi so' suun yo' a. Dan me se me rá 'unj cune! so' doj síi guun chij nicej yu'unj man nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj 'o 'o chuman' yo' a. ⁶ Dan me se aj cataj xna'anj 'unj rihaan so' daj gaa nij síi uun chij cune! so' á. Inañj síi nuvi' cacun' tumé do', síi nicej raan nice do', síi amán rá ta'nú ni'yaj man Jesucristó do', cune! so' á. Tzaj ne sese sij 'yaj cacun' ga chana do', sij tucuaá rihaan rej do', me ta'nú yo'o so', ne se cuné! so' man so' ma'. ⁷ Dan me se inañj síi nuvi' cacun' tumé guun síi uun chij, che'é se sij nicej yu'unj man nij yuvij noco' man Diose me síi uun chij yo' adonj. 'O se se ca'mii xta' nij síi uun chij ma'. Se gaa ya'aan rá nij so' ma'. Se guun xno' nij so' ma'. Se go' nij so' tuvi' nij so' ma'. Se tiha' yu'unj nij so' tuvi' nij so' che'é yan ca'ne' nij so' sa'anj man tuvi' nij so' ma'. ⁸ Maan se ve'é qui'yaj nij so' ca'vej nij so' cotoj yuvij 'na' yo'ó chuman' tucuaá nij so', ne rque' nij so' chraa çaj nij

yuvij á. Gaa niha' rá nij so' ni'yaj nij so' man yuvij 'yaj se sa', ne xcaj nij so' cuentá daj 'yaj ma'an nij so' uún á. Inañj ve'é qui'yaj nij so' rihaan tuvi' nij so' do', rihaan Diose do' a. Se guun nij so' síi 'yaj canaán se chi'ij rihaan ma'. ⁹ Raan canoco' nij so' se-nanā Diose nanā tucuyón nuj rihaan nij síi noco' man Diose a. Danj qui'yaj nij so', gaa ne guun nucuj nij so' nago' nij so' se-tucuanj Diose tucuaán sa' man yo'ó nij yuvij, ne guun nucuj nij so' tihaan nij so' rihaan nij síi tucuyón yo'ó tucuaán ei.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa qaráan síi cu'naj Titó chrej rihaan nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó se vaa se canoco' nij so' yo'ó tucuaán a

¹⁰ Dan me se man ndo'o síi tucuaá do', síi tu'va rma'an do', síi tiha' yu'unj do', estadó Creta, ne síi chi'ij doj rihaan yo'ó nij so' me nij síi taj se vaa no'xcúun nij snó'o noco' man Jesucristó cata' ta'nga' man nij so', taj nij síi chi'ij yo' a. ¹¹ Vaa che'é ndo'o ca'ne! rá nij so' ga nanā vaa danj qui'yáá so' ei. 'O se ri' ndo'o rá que'ee' nij tucua' yuvij, 'yaj nij so' gaa tucuyón nij so' nanā vaa danj nanā ne nó xcúun nij so' tucuyón nij so' nanj adonj. Ne inañj sa'anj qui'ri' uun nij so', rá nij so', don 'yaj chi'ij nij so' adonj.

¹² Dan me se yo'o tuvi' ma'an nij so' síi nata' se-nanā ya'anj noco' nij so' ro', cataj so' se vaa xa' nij síi man Creta, tzaj ne síi ne me nij so', ne xcuu chi'ij me nij so', ne inañj síi rmii me rá caraa rque uún me nij so', taj ma'an tuvi' nij so' ni'yaj so' man nij so' a. ¹³ Ne dan me se ya' uxrá cataj so' che'é nij tuvi' so' ei. Che'é dan sca' inañj cataj xna'anj so' che'é se-cacun' nij so' rihaan nij so', gaa ne ca'vee canicaj nij so' canoco' nij so' se-tucuanj ní' sij amán rá ni'yaj man Jesucristó, ne gaa sa' nij so' ei. ¹⁴ Dan me se danj qui'yáá so', gaa ne se gaa nanj xcaj nij so' cuentá che'é nij cuentó uun nanó nij yuvij israelitá ei. Ne se cuno nij so' se vaa taj nij yuvij na'vej rá canoco' man Diose man rihaan chumii nihánj rihaan nij so' ma'. Sese xcaj nij so' cuentá a'mii yuvij uún, ne tanáj nij so' tucuaán ya nanj adonj.

¹⁵ Dan me se yuvij vaa sa' nimán, tzaj ne sa' vaa cunudanj rasuun rihaan nij so', ne xa' yuvij vaa chi'ij nimán, tzaj ne daj a rasuun ruvi' ni'yaj nij síi chi'ij síi na'vej rá cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó ro', chi'ij vaa taran' rasuun rihaan nij so' nanj adonj. ¹⁶ Ne ne'en nij so' man Diose, taj ma'an nij so', tzaj ne ni'yaj ní' se vaa 'yaj nij so', ne xcaj ní' cuentá se vaa ne ne'en uxrá nij so' man Diose a ma'. Tananj síi chi'ij me nij so', ne síi ne uno me nij so', ne taj vaj a doj suun sa' ne ne'en nij so' qui'yaj suun nij so' man adonj.

2

Nana nihánj taj xna'anj che'é tucuáán cuchruj síi cu'naj Titó che'é nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

¹ Ne ma'án so' me se tucu'yón so' nu' nana sca' achiin man nij so' á. ² Cataj xna'anj so' rihaan nij chíi nga se vaa se guun xno' nij so' ma'. Gaa ni'yanj nij so' á. Xcaj nij so' cuentá daj qui'yaj nij so' á. Yo'o cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' man Diose, ne gaa 'ee rá nij so' tuvi' nij so', ne daj chihaa mij se ca'ne' rá nij so' ga se-tucuanj Jesucristó che'é sayuun ma'. ³ Dan me se ve'e danj ve'é ndo'o qui'yaj nij chana' hij uún, gaa ne ca'vee xcaj yuvi' cuentá se vaa chana' sa' noco' uxrá man Diose me nij no', guun rá nij yuvi' a. Se quinano' nij chana' hij cuentó ne che'é tuvi' nij no' ma'. Se gaa niha' rá nij no' co'o ndo'o nij no' na vinó ma'. Tananj guun nij no' chana' ve'é tucu'yón man tuvi'. ⁴ Gaa ne ca'vee nago' no' chrej sa' man nij chana' ta'aj se vaa gaa 'ee rá nij chana' ta'aj nica' no' do', ta'níi no' do' a. ⁵ Ne ve'é cutumé nij chana' ta'aj daj qui'yaj ma'an nij no' do', inan'j nica' no' cotoj ga no' do', ve'é cutumé nij no' ve' tucua' nij no' do' á. Ne chana' sa' guun nij no', ne ve'é cunó nij no' rihaan nica' nij no' á. Danj qui'yaj nij no', cataj chana' hij rihaan nij no', gaa ne se gaa nanj ca'mii yuvi' ne amán rá ni'yaj man Jesucristó nana nij che'é se-nana Diose a.

⁶ Ne nago' so' chrej nucuaj man nij síi tachruu uún se vaa xcaj nij so' cuentá daj gaa qui'yaj nij so' á. ⁷ Ne ma'án so' ro', ve'é qui'yaj suun so' nu' suun sa', ne quene'en nij tinúu ní' daj 'yáa so', gaa ne cuya'an qui'yaj nij so' ga so' á. Inanj tucuáán sca' tucu'yón so' á. Ne guún so' o' síi ni'yanj a'mii a. ⁸ Inanj nana sa' ca'mii so' á. Gaa ne guun na'aj nij síi taj ri'yunj man ní' che'é se se ca'vee ca'mii nij so' nana nij che'é ní' a.

⁹ Ne cataj xna'anj so' rihaan nij mozó se vaa ve'é cunó nij mozó rihaan se-ru'vee mozó, ne qui'yaj suun nij mozó nu' suun ca'ne' nij ru'vee rihaan nij so' á. Ne qui'yaj mozó guun niha' rá se-ru'vee mozó ni'yaj so' man mozó yo' á. Se ca'mii cunu' mozó ga se-ru'vee mozó ma'. ¹⁰ Se qui'yaj ituu mozó si'yaj se-ru'vee mozó ma'. Tananj ve'é qui'yaj mozó, ne xcaj se-ru'vee mozó cuentá se vaa ca'vee gaa nucuaj rá ru'vee man mozó se vaa me ma'an rasuun qui'yaj mozó, gaa ne ve'é inan'j ca'mii yuvi' che'é tucuáán tucu'yón ní' tucuáán che'é Diose síi tinanii man ní' rihaan sayuun adonj.

¹¹ Dan me se aj xcaj ní' cuentá se vaa qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é cunudan'j yuvi', se vaa ca'vee quinanii' cunudan'j nij yuvi' rihaan chrej chíi' uun hij nimán nij yuvi', ¹² ne che'é dan xcaj ní' cuentá se vaa no' xcuún ní' ca'ne' rá ní' ga rasuun na'vej

rá Diose qui'yaj ní' a. Ne se qui'yaj ní' inan'j se vaa me rá nee man ní' qui'yaj yo' ma'. 'O se xcaj ní' cuentá daj qui'yaj ní', ne tucuáán nica' qui'yaj ní', ne qui'yaj ní' inan'j se vaa me rá Diose qui'yaj ní' gaa vaj ne ní' rihaan chumii nihánj cuano' á. ¹³ Ne na'vii ndo'o ní' ca'na' uún Jesucristó síi tinanii man ní' rihaan sayuun, ne dan me se guun niha' uxrá rá ní' che'é se guun ya' rá ní' se vaa ca'na' uún so' a. Ne xa' so', tzaj ne quene'en ní' se vaa ve'é uxrá vaa so', ne Diose uun hij ndo'o me ya' so' adonj. ¹⁴ Ne so' me síi ca'ne'e nimán cavi' che'é ní', che'é rej ca'vee ca'ne' rá ní' ga me ma'an tucuáán chíi' canoco' ní' gaa rque, ne ca'vee cunu' sa' ní', ne guun ní' yuvi' noco' man orún' so', ne guun niha' ndo'o rá ní' qui'yaj suun ní' suun sa' adonj. ¹⁵ Nana nihánj me chrej sa' ya nago' so' rihaan nij tinúu ní', ne sca' ndo'o ca'mii so', ca'ne' so' suun rihaan nij so', gaa ne ca'ne' rá nij so' ga se chíi' á. Ne danj qui'yáa so' do', danj ca'mii so' do', gaa ne daj chihaa mij se guun cataj yuvi' se vaa taj yu'vee no' so' do', nana a'mii so' do' a.

3

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é qui'yaj ní' rihaan yuvi' che'é se tinanii Diose man ní' rihaan sayuun a

¹ Cataj uún so' rihaan nij yuvi' se vaa caraa cochroj nij yuvi' rihaan nij síi nica'j suun, ne cunó nij yuvi' rihaan nij so' á. Ca'vej nij yuvi' qui'yaj suun nij yuvi' suun a'ne' nij síi nica'j suun rihaan nij so', ne me ma'an suun sa' qui'yaj suun nij so' á. ² Se ca'mii chíi'ij nij so' ni'yaj nij so' tuvi' nij so' ma'. Se cunu' nij so' ga tuvi' ní' so' ma'. Maan se ve'é inan'j qui'yaj nij so', ne nica' ndo'o ca'mii nij so' rihaan cunudan'j yuvi' a.

³ Dan me se asij rque, ne síi ni'yon rma'an me ma'an ní', ne ne cunó ní' rihaan tuvi' ní', ne canoco' ní' tucuáán tiha' yu'unj, ne qui'yaj ní' náa guun se vaa guun rá ní' qui'yaj ní' a. Dan me se quij me rá ní' ni'yaj ní' tuvi' ní', ne guun xcoj ruvaa rá ní' ni'yaj ní' tuvi' ní', ne quitáa ri'yunj tuvi' ní' ni'yaj nij so' man ní', ne nachri' ní' man tuvi' ní' a.

⁴ Tzaj ne gaa xcaj ní' cuentá che'é Diose síi tinanii man ní' rihaan sayuun, se vaa so' me síi me rá racuíj man ní', gaa ne dan me se quene'en ní' se vaa cunu' 'ee rá so' man ní' a. ⁵ Dan me se tinanii Diose man ní' rihaan chrej chíi'ij uun hij nimán ní' ei. Nuve'e che'e se sa' qui'yaj ma'an ní' me tinanii Diose man ní' rihaan sayuun ma'. Maan se cunu' 'ee rá ma'an Diose quene'en so' man ní', ne rque Diose Nimán Diose rihaan ní', don cunu' naca' nimán ní' ne cunu' sa' nimán ní' adonj. ⁶ Dan me se maan che'é Jesucristó síi tinanii man ní' rihaan sayuun me qui'yaj ndo'o Diose se luj rihaan ní', ne

ndāa ayuu rma'an se luj, qui'yaj so' ei. ⁷ Se luj qui'yaj so' me se tinavij so' cacun' xráá ní, nē cunuu sa' ní, qui'yaj so', nē maan che'é dan ca'anj ní cayáán ní ga so' nu' cavii nu' ca'anj ndaa vaa me rá ya ní ei. ⁸ Ya uxrá vaa nu' nanā nihánj adonj.

Nanā nihánj taj xna'anj che'é nij yuvii 'yaj unu' nij síi cuchumán rá ni'yaj man Diose a

Nē me rá 'unj sca' ca'mii so' nu' nanā nihánj rihaan nij yuvij amán rá ni'yaj man Diose, che'é rej xcaj nij so' cuentá se vaa nõ xcúún nij so' qui'yaj suun nij so' suun sa' inanj á. Sese danj qui'yaj nij so', nē sij vaa sa' me nij so', nē cavii sa' doj yuvii, qui'yaj nij so' adonj. ⁹ Tzaj nē se canó tuvi' so' ga yuvii mei. Síi ni'yon me síi 'yaj danj chuguanj. Se nanó rá so' che'é xíi so' ga naá daj sij me nij so' ma'. Se canó tuvi' so' che'é se-tucuanj Moisés mei. 'O se qui'yaj rma'an danj nanj ei. Taj cuentá ní 'yá danj ma'. ¹⁰ Sese vaa 'o síi 'yaj unu' ndo'o yuvii, nē cataj xna'anj so' rihaan so' se vaa ca'ne' rá so' ga suun 'yaj unu' yuvii a. Ndaa vij ca'mii so' rihaan so', nē sese se ca'vej rá so' cunõ so', nē ca'anj yanj so' rihaan so' ei. ¹¹ 'O se xa' síi 'yaj unu' yuvii, tzaj nē aj tanáj so' tucuaán ya, nē tumé so' cacun' ei. Nē maan che'é cacun' atá so' 'yaj tananj yuun che'e ri' so' nanj ei.

Nanā nihánj taj xna'anj che'é suun a'ne' síi cu'naj Pabló rihaan síi cu'naj Titó a

¹² Ca'nej 'unj man síi cu'naj Artemas cuchí' so' rihaan so', nē sese se ca'vee cuchí' so', nē ca'nej 'unj man síi cu'naj Tíquico a. Asa' cuchí' so' rihaan so', nē ra'yanj cuchí' so' chuman' Nicópolis, ga nē nari' tuvi' ní ei. 'O se guun rá 'unj cayáán 'unj chuman' yo' yavii acoj ndo'o adonj. ¹³ Ra'cuíj so' man síi cu'naj Zenas licenciado síi a'mii che'é yuvii rihaan cuesé do', man síi cu'naj Apolos do', qui'yaj chuvii roj so' ca'anj roj so' ei. Taj se cachiiin man roj so', qui'yáa so' ma'. 'O se me ma'an rasuun achiin man roj so', nē go' so' ei.

¹⁴ Nē me rá 'unj nari' yo'ó nij tinúú ní qui'yaj suun ndo'o nij so' suun sa' che'é tuvi' nij so' síi achiin ya rasuun man uún chuguanj. Se taj, nē taj se gún' man nij so' ma'.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa ve'é cumán nij tuvi' Titó, rá nij tuvi' síi cu'naj Pabló a

¹⁵ Me rá cunudanj nij yuvii yanj ga 'unj cuano se vaa ve'é cayáán so' ei. Nē cataj so' rihaan nij síi 'ee rá man ní' nij síi noco' man Diose se vaa ve'é cumán cunudanj nij so' ei. Me rá 'unj qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é cunudanj nij soj ndaa cayuu rma'an se luj qui'yaj Diose ei.

Nihánj me 'o yanj cartá qui'yaj síi cu'naj Pabló ca'néé so' rihaan síi cu'naj Filemoó a

¹ 'Unj ro', me síi cu'naj Pabló síi 'njj taga' cuano che'é se nocó' 'unj man Jesucristó, ne nicun' tinúú ní' Timoteo ga 'unj cuano, ne dan me se 'yáá 'unj yanj nihánj ca'nej 'unj rihaan so' síj cu'naj Filemoó a. 'Ee rá 'unj mán so', ne tuvi' ní' síi 'yaj suun ga 'unj mé so', ² ne veé danj vaa uún nu' níj síi nocó' man Diose nuu chre' tucua' so' do', ra'vij ní' chana' cu'naj Apia do', síi cu'naj Arquipo síi yo'o rquee che'é suun 'yaj suun ní' do', nu' rihaan nij so' 'yáá 'unj yanj nihánj ca'nej 'unj rihaan nij soj ei.

³ Me rá 'unj qui'yaj Rej ní' Diose qui'yaj Jesucristó síj 'nij ra'a man ní' qui'yaj ndo'o se luj che'é nij soj, ne gaa xej nimán nij soj, qui'yaj roj so', raj ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nago' Pabló graciá rihaan Diose che'é síi cu'naj Filemoó che'é se canoco' sa' síi cu'naj Filemoó man Diose a

⁴ Daj a güii gaa tananj nanj achíin ni'yáá 'unj rihaan Diose, achíin ni'yáá 'unj che'é so', ne nagó' 'unj graciá rihaan Diose che'é so' ei. ⁵ Danj 'yáá 'unj, che'é se ca'na' nana' rihanj se vaa amán ndo'o rá so' ni'yaj so' man Jesucristó síj 'nij ra'a man ní', ne 'ee ndo'o rá so' man cunudanj nij síi sa' nocó' man so' vaa cunó 'unj ei. ⁶ Dan me se che'é se aj canocó' so' se-tucuanj Jesucristó ga yo'ó nij tinúú ní', ne che'é dan achíin ni'yáá 'unj se vaa ca'vee xcax yo'ó nij so' cuentá che'é nu' se sa' nicaj nij tinuj nij so' qui'yáá so', gaa ne ca'vee cavij sa' doj Jesucristó qui'yaj taran' nij soj a. ⁷ 'Q se guun niha' uxrá rá 'unj, ne nari' nucua'j nimán 'unj, che'é se 'ee rá so' man tinúú so' ne nuu cu'j rá nij síi sa' nocó' man Diose 'yáá so', tinuj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me rá Pabló ve'é nacaj uún síi cu'naj Filemoó man síi cu'naj Onésimo a

⁸ Ndá se uun chij ndo'o 'unj ne ca'vee ca'ne' 'unj suun rihaan so' qui'yáá so' ndaa vaa suun qui'yáá so', tzaj ne taj ma'. ⁹ Maan se ve'é rquee 'unj mán so' qui'yáá so' ndaa vaa no' xcúún so' qui'yáá so' ei. 'Unj síj cu'naj Pabló nihánj me se aj chíi nga' mej ne 'nij 'unj taga' cuano che'é se nocó' 'unj man Jesucristó ei. 'Q se ne'én 'unj se vaa 'o 'ee rá so' tinúú so', ne che'é dan cachinj ni'yáá 'unj doj rihaan so' ¹⁰ che'é síi cu'naj Onésimo a. Dan me se ase vaa 'o ta'nij ro', danj vaa so' rihanj cuano, che'é se gaa 'nij 'unj taga', ne cataj xna'anj 'unj rihaan so' che'é Jesucristó,

ne guun che'é so' canoco' so' man Jesucristó nanj adonj. ¹¹ Dan me se asij rque' doj me se taj se gún' a doj man so' rihaan so' ma'. Tzaj ne cuano nihánj me se cunuu sa' so', ne vaa se guun so' rihaan ní' cuano ei.

¹² Dan me se aj ca'néé 'unj man so' cuchí' uún so' rihaan so', ne ne'én so' se vaa 'ee uxrá raj man so' adonj. ¹³ Ne guun rá 'unj nayon so' rihaan so' quinaj so' nihánj rej 'nij 'unj taga' nihánj che'é se-nana' Jesucristó nana sa', ne qui'yaj suun so' rihaan 'unj nihánj che'é so', raj ei. ¹⁴ Tzaj ne ne ca'vej rá 'unj quinaj so' rej nihánj, che'é se ndaa tu'va ma'an yá so' cavij, gaa ne quinaj so', raj ei. 'Q se ne guun raj qui'yá' fuerzá mán so' qui'yáá so' se ndo'o che'ej ma'. Maan se inanj se rii nimán ma'an so' qui'yáá so' se ndo'o yo' che'ej, raj ei. ¹⁵ Dan me se maan che'é rej ca'vee cayáán so' ga so' nu' cavii nu' ca'anj ro', che'é dan ca'anj yanij so' doj rihaan so' doj güii ei. ¹⁶ Tzaj ne yaj me se se guun so' mozó uun rihaan so' nu' cavii nu' ca'anj yaj a ma'. Tananj a sa' doj gaa so' rihaan yo'ó nij mozó rihaan so', ne 'o tinúú ní' síi 'ee rá ní' man guun so' ei. 'Q se 'ee uxrá raj man so', ne táá a so', ne doj a gaa 'ee rá ma'an so' man so' a ei. 'Q se síj 'yaj suun rihaan so' me so' rihaan chumij nihánj, ne síj nocó' man síi 'nij ra'a man ní' me uún so', ne doj a gaa ya rá so' man so' ei.

¹⁷ Dan me se sese tinuj ya ní', ne ve'é na'mii sa' so' ga so', ne daj se uun rá so' ne'én so' manj ro', danj guun rá so' quene'én so' man so' ei. ¹⁸ Ne sese qui'yaj chíi so' mán so' do', sese vaa xcúún qui'yaj so' rihaan so' do', ne ma'an 'unj naru'vee rihaan so' se vaa qui'yaj xcúún so' ei. ¹⁹ Ma'anj ra'aj síj cu'naj Pabló cachronj nana nihánj se vaa naru'vee 'unj cunudanj se vaa qui'yaj xcúún so' rihaan so' ei. Veé danj vaa xcúún rihaan so' do', tzaj ne taj che'é cataj xna'anj 'unj rihaan so' se vaa xcúún rihaan ma'an so' se vaa quinanií so' rihaan sayuun nu' cavii nu' ca'anj, qui'yaj ma'anj gaa natá' 'unj se-nana' Jesucristó rihaan so' ma'. ²⁰ Dan me se me inanj rá 'unj qui'yáá so' se ndo'o che'ej, che'é se síj nocó' man síi 'nij ra'a man ní' me ní', tinuj. 'Q se ndaa cunuu cu'j rá 'unj, qui'yáá so' che'é Jesucristó ei.

²¹ Dan me se gaa cachrón 'unj nana nihánj, ne nucua'j rá 'unj mán so' se vaa qui'yáá so' nu' nihánj, ne ndaa doj a qui'yáá so' rihaan se vaa cataj xna'anj 'unj rihaan so' chuguanj. ²² Ne me rá 'unj naqui'yaj chuyii so' ve' cané 'unj doj ga so' á. 'Q se guun ya raj se vaa che'é se cachíin ni'yaj soj rihaan Diose che'ej ro', che'é dan racuj Diose manj cuchij rihaan soj, raj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me rá nij tuvi' Pabló se vaa ve'é cayáán síi cu'naj Filemoó a

²³ Me rá síí cu'naj Epafras se vaa ve'é cayáán so' á. 'Nij so' taga' ga 'uj, che'é se sij nocq' man Jesucristó me so' a. ²⁴ Ne síí cu'naj Marcos dq', síí cu'naj Aristarco dq', síí cu'naj Demas dq', síí cu'naj Lucas dq', me rá uún se vaa ve'é cayáán so' a. Taran' nij so' me síí 'yaj suun ga 'uj adonj.

²⁵ Me rá 'uj qui'yaj ndo'o Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' se luj che'é nimán nij soj adonj.

Nihánj me 'o yanj cartá qui'yaj yo'o so' ca'néé so' rihaan nij yuvij israelitá noco' man Diose a

*Nana nihánj taj xna'anj se vaa sa' uxrá
vaa ta'núí Diose sí cu'naj Jesucristó a*

¹ Nata' uxrá Diose se-nana Diose rihaan nij sí nata' se-nana Diose gaa naá, ne nata' nij so' nana yo' rihaan xii ní' nij sí cumán gaa naá a. Dan me se do' do' cataj xna'anj Diose se-nana so' rihaan nij sí nata' yo', ne ino vaa qui'yaj Diose ga 'o 'o nij so', gaa cataj xna'anj Diose se-nana Diose rihaan 'o 'o nij so' a. ² Tzaj ne yaj gaa nichrun' ca'anj ni'ya chumij nihánj me se cataj xna'anj ma'an ya ta'núí Diose se-nana Diose rihaan ní', qui'yaj Diose, ne ta'núí Diose me se so' me sí cune' Diose man se vaa guun chij so' rihaan cunudanj rasuun vaa güii, ne so' me sí qui'yaj cunudanj chumij, qui'yaj Diose ei. ³ Ne ase vaa ma'an Diose ro', danj vaa so' chuguanj. Dan me se ni'yaj ní' man so', ne xcaj ní' cuentá se vaa ve'é ndo'o vaa Diose, ne xcaj ya ní' cuentá daj vaa ma'an Diose ei. Ne che'é se sij nucua'j ndo'o me so' ro', che'é dan maan nana avij uun tu'va so', ne 'o mán chre' nu' rasuun, ne se quiri' a 'o rasuun qui'yaj so' ma'. Che'é dan tinavij so' cacun' tumé ní', gaa ne ca'anj cayáan so' rej xtá' ndo'o rej x'nuj Diose, ne rej nuva' Diose yáan so' cuano ei. ⁴ Dan me se guun so' sí sa' doj rihaan nij se-mozó Diose, ne noco' uxrá doj vaa suun atá so' rihaan suun atá taran' nij se-mozó Diose nanj chuguanj. ⁵ 'O se aj ne'en soj nana nihánj nana ca'mii Diose che'é ta'núí so' a:

—Ta'núj mé so' á. Cuanó nihánj me se quene'en yuvij se vaa ta'núj mé so', qui'yaj a. —Danj ca'mii Diose che'é ta'núí Diose, tzaj ne nuveé rihaan se-mozó Diose ca'mii Diose nana vaa danj ma'.

Ne nihánj me nana ca'mii Diose che'é ta'núí Diose, cataj Diose:

—Guún 'unj rej so', ne guun so' ta'núj a —cataj uún Diose che'é ta'núí Diose a. Tzaj ne ne ca'mii so' nana vaa danj che'é se-mozó so' ma'. Maan che'é ta'núí so' ca'mii so' nana yo' adonj.

⁶ Dan me se so' me sí guun sí chava' rihaan taran' ní' sij noco' man Diose a. Ne danj Diose taj se vaa asa' ca'na' uún so' rej cumán taran' nij yuvij gaa i'na' rihaan chumij nihánj qui'yaj Diose, ne quina'vij taran' nij se-mozó Diose rihaan so', taj danj Diose a.

⁷ Ne a'mii uún danj Diose che'é nij se-mozó Diose, taj yo' se vaa nana uun do',

nda' rá se vaa daa ya'an do', vaa se-mozó Diose, qui'yaj Diose a.

⁸ Tzaj ne vaa doj nana nó rihaan danj Diose nana a'mii rihaan ma'an ta'núí Diose, ne nana yo' taj: “Diose mé so', ne quiri' ta'ngá' so' nu' cavii nu' ca'anj, ne nica' gaa rá so' njcaj yu'unj so' man yuvij nu' cavii nu' ca'anj a. ⁹ Niha' inanj rá so' canocó' so' chrej sa', tzaj ne nachri' uxrá so' chrej chi'ij ei. Che'é dan Diose sí uun chij rihaan so' ro', cune' so' mán so', se vaa cavij sa' so' doj rihaan nij tuví' so' a”, taj danj Diose a.

¹⁰ Ne taj uún danj Diose: “Asij guun che'e chumij nihánj, ne so' me sí cune' man chumij nihánj, Señor. Ne ma'an so' ra'a yá so' qui'yáa so' nu' se man rej xtá' adonj. ¹¹ Ne vaa güii, ne quina'vij nu' nihánj, tzaj ne daj chihaa mij se quina'vij so' ma'. Dan me se ase vaa yatzij nga' ro', danj gaa nu' chumij nihánj do', nu' rej xtá' do' ei. ¹² Ne ase vaa yatzij ro', danj gaa narumii so' man roj yo', ne guun ino roj yo', qui'yáa so' ei. Tzaj ne se cunuu ino ma'an so' ma'. 'O veé danj gaa so', ne daj chihaa mij se cavi' so' man chuguanj”, taj uún danj Diose che'é ma'an ta'núí Diose a.

¹³ Ne ca'mii uún Diose rihaan ta'núí Diose, cataj so':

—Cayáan so' rej x'núú 'unj rej nuva' 'unj, ne qui'yaj canaan 'unj rihaan nij sí taj ri'yunj mán so', ne quiri' ta'ngá' so' rihaan nij so' a —cataj Diose rihaan ta'núí Diose a. Tzaj ne a 'o rihaan se-mozó so' ne ca'mii so' danj ma'.

¹⁴ Dan me se xa' nij se-mozó Diose, tzaj ne nana uun me nij so' a. 'Yaj suun nij so' rihaan Diose, ne ca'néé Diose man nij so' qui'yaj suun nij so' rihaan ní' sij cavij sa' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj ei. Ne sa' doj vaa ta'núí Diose rihaan nij se-mozó Diose nanj chuguanj.

2

*Nana nihánj taj xna'anj se vaa no' xcúún
uxrá ní' cunó ní' se-nana Jesucristó a*

¹ Che'é dan doj a nó xcúún ní' cunó sa' ní' nana aj nari' ní' ei. Sese se qui'yaj ní' danj, ne do' do' tanáj ní' chrej sa' yo', ne quini' ní' xrej Diose, ne ca'anj ni'ya ní' gaa nanj chuguanj. ² 'O se ya uxrá vaa se-nana Diose nana cataj xna'anj nij se-mozó Diose rihaan sí cu'naj Moisés gaa naá ei. Tzaj ne nij yuvij me se ne cunó nij so' nana yo' ma'. Tzaj ne nica' ya qui'yaj Diose sayuun man 'o 'o nij yuvij ne cunó nana yo' chuguanj. ³ Che'é dan, asa' ca'vee quina'vij ma'an ní' rihaan sayuun, sese se xcaj sa' ní' cuentá che'é chrej sa' chrej qui'yaj naca Diose quina'vij ní' rihaan sayuun, rá soj ga. Dan me se asino ma'an sí 'nij ra'a man ní' me sí cuchruj chrej sa' yo', gaa ne nij sí cunó nana ca'mii so' ro', cataj xna'anj nij so' se-nana

so' nana sa' yo' rihaan ní, ne nari' sa' ní nana yo', qui'yaj nij so' ei. ⁴ Ne qui'yaj ndo'o ma'an Diose suun sa' nocqo ni'yaj yuvij, ne rque ndo'o so' Nimán so' cunuú nimán yuvij adonj. Danj inanj guun rá Diose qui'yaj Diose, che'é se guun rá so' cunq ni' se-nana sí' njj ra'a man ní yo' ei.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nu' se vaa quiran' Jesucristó che'é ní' a

⁵ Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj che'é güi guun chij Diose rihaan chumij nihánj a. Ne ne cunq' Diose man nij se-mozó Diose se vaa quirij ta'nga' nij so' rihaan chumij nihánj ma'. ⁶ Maan se vaa nana no rihaan danj Diose nana ca'mii yo'o so' rihaan Diose, ne cataj so' se vaa: "Taj yu'vee nó a doj yuvij ma'. Me che'é nuú uxrá rá so' man yuvij ga. Taj yu'vee nó a 'ó ta'nii yuvij ma'. Me che'é nuu 'ee rá so' man nij so' ga. ⁷ Tzaj ne sijn noco' doj tzin' me nij yuvij rihaan nij se-mozó so', qui'yáa so' chuguanj. Gaa ne ve'é uxrá cavij sa' nij yuvij, ne ve'é uxrá ca'mij ni che'é nij yuvij, qui'yáa so' asanj. ⁸ Ne quirij ta'nga' nij yuvij rihaan cunudanj rasuun, qui'yáa so' uún asanj", taj nana no rihaan danj Diose yo' a. Ne dan me se ya quirij ta'nga' nij yuvij rihaan cunudanj rasuun adonj. Tzaj ne ne'en ní se vaa yaj me se ataa quirij ta'nga' nij yuvij rihaan cunudanj rasuun a. ⁹ Tzaj ne ni'yaj ní man Jesucristó, ne ndá' se ya ya sijn noco' doj guun so' rihaan nij se-mozó Diose rque doj yo', tzaj ne yaj me se aj guun chij ndo'o so', ne ve'é ndo'o a'mii ni che'é so', qui'yaj Diose a. Ne danj cavij sa' so', che'é se cavi' so' a. 'O se sese ne cavi' so', ne ne ca'vee nayon so' rihaan cunudanj ní' a ma'. Tzaj ne yaj me se qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é ní se vaa nayón Jesucristó rihaan ní' nanj adonj.

¹⁰ Dan me se Diose me sí qui'yaj nu' rasuun che'é ma'an inanj so' chuguanj. Dan me se vaa güi, ne nucuj' ndo'o nij ta'nii Diose rihaan Diose rej xta', qui'yaj Diose, ne Jesucristó me sí narqué chrej sa' canoc' nij ta'nii Diose, ne quinanii nij so' rihaan sayuun, ne cavij sa' nij so' chuguanj. Che'é dan vaa che'é quiran' Jesucristó sayuun rihaan yo'óo nihánj qui'yaj Diose, ne maan che'é se quiran' Jesucristó sayuun ro', ne che'é dan me guun chij ndo'o so' ne ne achiin cavij sa' nu' so', qui'yaj Diose nanj ei. ¹¹ Dan me se ta'nij Diose me Jesucristó, ne ta'nij Diose me ní yuvij cunuú sa' rihaan Diose che'é Jesucristó, ne che'é dan ne guun na'aj Jesucristó cataj so' se vaa tinú so' dq', ra'vij so' dq', me ní ma'. ¹² Dan me se cataj so': "Nata' 'unj rihaan nij tinú che'é so', ne ve'é cachraj chra' che'é so' asa' cunuú chre' núj rihaan so' a", cataj so', ca'mii so' nana no rihaan danj Diose a. ¹³ Ne ca'mii uún so',

cataj so': "Gaa nucuj raj ni'yaj 'unj man Diose adonj", taj so' a. Ne guun che'é uún so', cataj so': "Ni'yaj soj manj ga nij ta'nii Diose sí rque Diose manj vij", taj uún Jesucristó a. Dan me se nu' nana nihánj me nana ca'mii Jesucristó che'é ní sijn tinúú Jesucristó dq', ra'vij Jesucristó dq', nana no rihaan danj Diose adonj.

¹⁴ Dan me se che'é se vaa neq vaa cúu vaa ton vaa man ní sijn ta'nii Diose ro', che'é dan ase vaa ma'an ní ro', danj gaa guq Jesucristó, ne ca'na' so', ne cavi' so' a. Ne gaa cavi' so' me se qui'yaj canaán so' rihaan sí 'yaj avi' ní a. Dan me se sí chree me sí 'yaj avi' ní, ne Jesucristó me sí ca'vee qui'yaj canaán che'é yan cavi' so' ei. ¹⁵ Ne guun nucuj so' nacaj so' man ní sijn chéé rihaan cacun', ne gaa rque me se ndaq chéé chu'vi' cavi' rma'an ní che'é se inanj cacun' qui'yaj ní chuguanj. Tzaj ne che'é se vaa cavi' Jesucristó che'é ní, che'é dan güej sayuun yo' xráa ní ne sí chéé ma'an me ní ei. ¹⁶ 'O se ne ca'na' Jesucristó tinanii so' man nij se-mozó Diose rihaan sayuun ma'. Maan se ca'na' so' tinanii so' man ní ta'nij ta'nij si'no sí cu'naj Abraham sí cane gaa naa rihaan sayuun adonj. ¹⁷ Che'é dan me naqui'yaj so' man so', ne ndá' rá se vaa guq nij tinúú ya so' ro', vaa so' adonj. Danj qui'yaj so' che'é rej ca'vee cunuú 'ee rá so' man ní, ne guun so' xrej atá suun nocqo doj rihaan Diose che'é ní, ne guun nucuj rá ní ni'yaj ní man so', ne tinavij so' cacun' tumé ní sijn noco' man Diose adonj. ¹⁸ 'O se che'é se quiran' ma'an ya so' sayuun se vaa guun rá sí chree caxrij sí chree chrej chi'ij rque so' ro', che'é dan guun nucuj so' racuj so' man ní asa' guun rá sí chree caxrij sí chree chrej chi'ij rque ma'an ní adonj.

3

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sa' doj vaa Jesucristó rihaan sí cu'naj Moisés sí cane gaa naa a

¹ Dan me se sijn sa' me soj rihaan Diose, tinuj, nocoj. Ne nacúún Diose sí nicun' xta' man soj se vaa cavij sa' soj ga so' adonj. Che'é dan xcaj soj cuentá che'é Jesucristó, ne sijn ca'née Diose rihaan ní me so', ne cataj xna'anj so' rihaan ní nana ya che'é Diose, ne ase vaa xrej atá suun nocqo doj vaa uún so', tinavij ya so' cacun' tumé ní rihaan Diose ei. Inanj danj vaa nana noco' ní nanj ei. ² Ne ve'é 'yaj suun Jesucristó nu' suun ca'ne' Diose rihaan so', ndá' rá se vaa ve'é qui'yaj suun sí cu'naj Moisés nu' suun ca'ne' Diose rihaan so' qui'yaj suun so' che'é nij yuvij noco' man Diose adonj. ³ Dan me se xcaj sa' ní cuentá che'é Jesucristó ei. 'O se sa' uxrá doj vaa so' rihaan sí cu'naj Moisés yo' nanj chuguanj. Dan me se ne'en

soj se vaa doj yu'vee nó síi cune' ve' rihaan ma'an ve' yo' ei. Ne ase vaa síi cune' ve' vaa Jesucristó, ne cavii sa' taran' ní' ga Diose, qui'yaj so', ne ase vaa ve' yo' vaa ní' do', vaa síi cu'naj Moisés do', nanj ei. ⁴ Dan me se vaa 'o ya mjí síi 'yaj daj a nij ve' ei. Tzaj ne orún' Diose me síi qui'yaj daj a rasuun nanj ei. ⁵ Ne síi cu'naj Moisés me se ve'é ya qui'yaj suun so' nu' suun ca'ne' Diose rihaan so' adonj. Tzaj ne nanj mozó me so' rihaan nij yuvii narii Diose, ne cataj xna'anj so' rihaan nij yuvii che'é nij nana nata' Diose rihaan nij yuvii rej rihaan nij yuvii adonj. ⁶ Tzaj ne Jesucristó me se nuveé mozó me so' ma'. Tananj ta'nú síi tucua ya ve' me so' ei. Ne veé danj 'yaj suun so' nu' suun vaa rihaan so' rá ve', ne dan me se ma'an ya ní' me ve' yo', sese yo'ó guun ya rá ní' se vaa cavii sa' ní', qui'yaj Diose, ne sese guun niha' rá ní' cataj xna'anj ní' rihaan tuvi' ní', ne sese se cuchu'vi' ní' canoco' ní' man Diose ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se gaa nichraj nimán ní' ni'yaj ní' Diose a

⁷ Che'é dan cuno ní' nana nihánj nana ca'mii Nimán Diose á: “Cuan' ro', sese ya cuno soj nana ca'mii Diose, ⁸ ne se naquiyaj nichraj soj nimán soj ndaa rá se vaa qui'yaj nij síi cumán gaa naá gaa cachéé nij so' rej tacaan a. Dan me se cunu' nij so' ga Diose, ne guun rá nij so' xcaj nij so' cuentá sese ya qui'yaj Diose sayuun man nij so' a. ⁹ Veé danj qui'yaj xii soj nij síi cumán gaa naá rihaan Diose, ne quene'en nij so' nu' nij suun sa' nocoo qui'yaj suun 'unj che'é nij so' ¹⁰ vj chihaa ya yo' a. Che'é dan ca'maan raj ní'yaj 'unj man nij so', ne cataj 'unj se vaa ne ne'en uxrá nij so' a ma'. 'O se ne quene'en uxrá nij so' daj qui'yaj nij so' canoco' nij so' manj a ma'. ¹¹ Dan me se ca'maan raj, ne guun ya raj daj quiran' nij so', ne yo'ó cataj 'unj se vaa daj chihaa mjí se quinaránj ya rá nij so' ga 'unj a man chuguanj”, taj nana ca'mii Nimán Diose a.

¹² Dan me se cutumé uxrá soj man soj se gaa nanj gaa quij nimán yo'ó tuvi' soj cataj so' se vaa taj vaj Diose, man tinuj, man nocoo. Dan me se se gaa nanj tanáj xco yo'ó tuvi' soj man Diose síi vaa i'na' ya ma'. ¹³ Cuanó nihánj me se nago' soj chrej nucuj man tinúú soj daj a güii gaa vaa ya'núj rihaan soj ei. Danj qui'yaj soj, se gaa nanj guun nichraj rá tinúú soj qui'yaj nana ne chí'ii a. ¹⁴ 'O se yaj me se guun ní' síi cavii sa' ga Jesucristó, ne cavii sa' ya ní' ga so' sese yo'ó cuchuman rá ní' cuno ní' nana ya, ndaa vaa qui'yaj ní' gaa guun che'é ní' canoco' ní' man Jesucristó chuguanj.

¹⁵ Dan me se danj Diose taj: “Cuan' ro', sese ya cuno soj nana ca'mii Diose, ne se naquiyaj nichraj soj nimán soj nda' rá se vaa qui'yaj nij síi cumán gaa naá a. Dan me

se cunu' nij so' ga Diose a”, taj danj Diose a. ¹⁶ Ne me síi ne ca'vej rá cuno se-nana Diose, ne cunu' nij so' ga Diose, rá soj ga. Ne taran' nij síi cavii Egipto ga síi cu'naj Moisés me nij so' chuguanj. Veé ya nij so' ei. ¹⁷ Ne me síi me ca'maan rá Diose ní'yaj Diose rque vj chihaa ya yo', rá soj ga. Ne sij ca'maan rá Diose ní'yaj Diose me nij síi qui'yaj cacun', ne cavi' nij so' rihaan yo'ó tacaan a. ¹⁸ Ne me rihaan nij síi cataj Diose se vaa daj chihaa mjí se cachén nij so' naraan rá nij so' ga Diose, rá soj ga. Rihaan nij síi ne ca'vej rá cuno rihaan so' me yo' na'. Veé ya nij so' ei. ¹⁹ Ne'en ní' se vaa che'é se ne cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' man Diose ro', che'é dan ne guun nucuj nij so' quinaráan rá nij so' ga Diose chuguanj.

4

¹ Che'é dan cutumé uxrá ní' man ní' ei. Tadó ní' se gaa nanj caráán ní' xréé ní' rihaan nana cataj xna'anj Diose rihaan ní' se vaa catuu ní' chrej ca'anj ní' naraan rá ní' ga Diose á. 'O se adj' se vaa síi ne ruvi' rihaan ro', gaa ní', sese se cutumé ní' man ní' adonj. ² Ne ase vaa catúj se-nana Diose xréé nij síi cumán gaa naá ro', danj vaa guge catúj se-nana Diose xréé ma'an ní' cuano ei. Gaa cuno nij so' se-nana Diose me se cuno un nij so' nana yo', ne taj se gún' nana yo' rihaan nij so' a ma'. Dan me se nata' nii nana yo' rihaan nij so', tzaj ne ne cuchuman rá nij so' daj chihaa mjí nana yo' a man chuguanj. ³ 'O se orún' ní' sij amán rá ní'yaj man Diose me nij síi ca'anj quinaráan rá ga Diose nanj ei. Inanj danj ca'mii Diose, cataj Diose: “Dan me se ca'maan raj, ne guun ya raj daj quiran' ní' so', ne yo'ó cataj 'unj se vaa daj chihaa mjí se quinaránj rá nij so' ga 'unj a mei”, taj Diose a. Ne dan me se gaa naá gaa quisj qui'yaj Diose chumii nihánj, ne navij suun rihaan Diose, ne ca'ne' rá Diose a. ⁴ Ne vaa nana no rihaan danj Diose nana taj xna'anj che'é güii chij, ne taj nana yo': “Ne güii chij quinaránj rá Diose che'é yan quisj qui'yaj suun Diose nu' suun qui'yaj suun so' a”, taj nana yo' a. ⁵ Ne vaa nana taj uún, ne: “Daj chihaa mjí se quinaránj ya rá nij so' ga 'unj a man chuguanj”, taj uún Diose a.

⁶ Dan me se ataa ta'aj nij yuvii catuu quinaráan rá ga Diose adonj. Tzaj ne xa' nij síi aj cuno se-nana Diose gaa naá ne ca'vej rá nij so' cuno nij so' me se daj chihaa mjí se quinaránj rá nij so' ga Diose ma'. Dan me se yo' me quiran' nij so' che'é se ne ca'vej rá nij so' cuno nij so' nana sa' adonj. ⁷ Che'é dan cachrón uún Diose yo'ó güii canoco' yuvii man so', ne cuano nihánj me güii cachrón Diose canoco' yuvii man so' ei. Ne ma'an síi cu'naj David ca'mii se-nana Diose nana yo' nana aj cachrón 'unj rihaan yanj nihánj,

cataj so': "Yaj ro', sese ya catúj se-nana Diose xréé soj, ne se naqui'yaj nichraj soj nimán soj ma'", taj síi cu'naj David yo' a.

⁸ Ne che'é se ne quinaráan rá nij síi cumán gaa naá, qui'yaj síi cu'naj Josué ro', che'é dan me cachén ndo'o güii, gaa ne ca'mii síi cu'naj David che'é yo'ó güii canoco' yuvij man Diose, ne quinaráan rá nij yuvij ga Diose adonj. ⁹ Dan me se ne'en ní' se vaa ya uxrá vaa güii quinaráan rá ní' sij noco' man Diose adonj. ¹⁰ 'Q se nij síi naránj rá ga Diose me se aj quisij qui'yaj suun nij so', ne navij suun rihaan nij so' ei. Ase vaa qui'yaj Diose gaa navij se-suun Diose rihaan Diose ro', danj 'yaj nij so' chuguanj. ¹¹ Che'é se nano' ní' daj qui'yaj ní' quinaráan rá ní' ga Diose, gaa ne se guun tumé a 'ó tuvi' ní' cacun' tumé nij síi cumán gaa naá ma'. Dan me se ve'é cunó taran' ní' rihaan Diose adonj.

¹² 'Q se vaa l'na' ya se-nana Diose adonj. Ne nucuaj uxrá yo', ne ase vaa yo'ó neé espadá sihaa nu' niha rihaan ro', vaa yo', tzaj ne nuveé inanj cúu do', nee do', me se a'ne' yo' ma'. 'Q se a'ne' yo' ndaa nimán ya ní', ne che'é se-nana Diose yo' ro', uun nucuaj Diose xcax Diose cuentá daj vaa nimán ya ní' chuguanj. ¹³ Ne nu' nij rasuun vaa yuve ro', ruvi' nu' nij yo' rihaan Diose chuguanj. 'Q se ranga' uxrá rihaan Diose ei. Ne ruvi' nu' rasuun ni'yaj so', ne ya ruvi' sa' nu' rasuun ni'yaj Diose ei. Ne veé rihaan ma'an ya Diose ro', me ca'anj ní' nago' ní' cuentá adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa xrej atá suun nocoó doj ro', danj vaa Jesucristó rihaan ní' a

¹⁴ Tzaj ne vaa 'o xrej sa' xrej atá suun nocoó doj nicaj yu'unj man ní' adonj. Ne sij cavii xta' doj rihaan rej xta' me so', ne Jesucristó ta'nii Diose ya me uún so' nanj chuguanj. Che'é dan niceaj raan ní' tucuaán noco' ní' ei. ¹⁵ 'Q se nuveé xrej ne ne'en daj vaa sayuun ran' ní' me so' ma'. 'Q se aj ne'en so' daj vaa chrej chi'ii 'na' rihaan ní' adonj. Che'é dan cunuun 'ee rá so' man ní' gaa ninaj ní' rihaan sayuun adonj. Dan me se ase vaa ma'an ní' ro', vaa so', ne ase vaa sayuun 'na' rihaan ní' ro', danj vaa sayuun ca'na' rihaan so', tzaj ne ne qui'yaj so' a 'ó xco' cacun' ma'. ¹⁶ Che'é se xrej me so' che'é ní' ro', che'é dan se cuchu'vi' ní' a doj mei. Tananj quinchrun' ní' rihaan chrej sa', gaa ne ca'vee cunuun 'ee rá Diose man ní', ne asa' 'na' sayuun rihaan ní', ne ca'vee cata' tu'va ní' man so', ne nacaj so' man ní' rihaan sayuun chuguanj. Dan me se ya cunuun 'ee rá Diose man ní', ne sese vaa güii quiran' ní' sayuun, ne qui'yaj so' se luj che'é ní' adonj.

5

¹ 'Q se xa' nij xrej atá suun nocoó doj xrej une' yuvij, tzaj ne atá nij so' suun se vaa racujij nij so' man yuvij me rá cunuun sa' rihaan Diose ei. Dan me se racujij nij so' man nij yuvij rque yuvij xcuu cacaa rihaan Diose che'é cacun' tumé nij yuvij a. ² Danj 'yaj nij so', che'é se nanj yuvij me nij so', ne che'é dan ne uun nucuaj nij so' qui'yaj nij so' inanj se sa' a man adonj. Che'é dan ca'vee guun 'ee rá nij so' ni'yaj nij so' man nij síi ne ne'en do', man nij síi vaj chrej chi'ii do' a. Ne che'é cacun' tumé ma'an nij so' ro', ³ che'é dan ase vaa uta' nij so' xcuu cacaa rihaan Diose che'é cacun' tumé yuvij ro', inanj danj no xcuún nij so' cuta' nij so' xcuu cacaa rihaan Diose che'é cacun' tumé ma'an nij so' uún adonj.

⁴ Ne taj síi une' man ma'an cata suun nocoó yo' ma'. 'Q se inanj síi nacúun Diose me síi cata suun nocoó adonj. Danj quiran' síi cu'naj Aarón síi cane gaa naá, ne nacúun Diose man so' cata so' suun nocoó yo' gaa naá ei. ⁵ Ne ase vaa quiran' síi cu'naj Aarón ro', danj quiran' Jesucristó chuguanj. Ne cune' so' man ma'an so' se vaa cavij sa' so' guun so' xrej atá suun nocoó doj ma'. 'Q se Diose cune' man so', cataj Diose: "Ta'nij mé so' á. Cuañ nihánj me se quene'en yuvij se vaa ta'nij mé so', qui'yá nanj á", taj nana no rihaan danj Diose nana ca'mii Diose rihaan Jesucristó a. ⁶ Ne vaa yo'ó nana uún nana ca'mii Diose rihaan Jesucristó, ne nana yo' taj se vaa: "Xrej mé so' nu' cavii nu' ca'anj a. Dan me se ase vaa xrej cu'naj Melquisedec xrej cane gaa naá ro', danj vaa ma'an so' nanj á", taj doj nana no rihaan danj Diose nana ca'mii Diose rihaan Jesucristó a. ⁷ Dan me se gaa chée Jesucristó rihaan chumij nihánj, ne cachíin ni'yaj uxrá so' rihaan Diose se vaa tinanii Diose man so' se cavi' so', ne che'é dan ndaa ta'vee ma'an so', ne che'é se sij aráj cochroj ya rihaan Diose me so', che'é dan cunó ya Diose ca'mii so', ⁸ ne ta'nij ya Diose me so', tzaj ne taj se qui'yá' quinanij so' rihaan sayuun a ma'. Che'é sayuun quiran' so' ro', che'é dan tananj a nari' sa' so' cunó so' adonj. ⁹ Dan me se guun so' síi uno nu' se-nana rej, ne che'é dan guun so' síi tinanii man taran' ní' sij uno rihaan so' rihaan sayuun, ne dan me se cavij sa' ní' nu' cavii nu' ca'anj, qui'yaj so' ei. ¹⁰ Ne guun uún so' xrej atá suun nocoó doj, qui'yaj Diose, ne ase vaa xrej cu'naj Melquisedec vaa uún so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcuún ní' xcax ní' cuentá sa' doj che'é se-nana Jesucristó a

¹¹ Vaa uxrá yo'ó nana me rá 'unj cataj xna'anj 'unj rihaan soj che'é síi cu'naj Melquisedec yo', ne sayuun uxrá vaa cataj

xna'anj 'unj nana yo' rihaan soj, che'é se nuveé sij niha' rá cunó ra'yanj me soj mei. ¹² Dan me se guun que'ee yo' noco' soj man Jesucristó, ne no xcuún soj tucu'yón soj se-nana Jesucristó rihaan tuvi' soj, tzaj ne se guun nucuaj soj qui'yaj soj danj man asan. ¹³ Q se achiin 'o sí tucu'yón asij tacóo se-nana Diose man soj, rá soj, ne che'é dan ase vaa ne'ej vaa soj, ne ne'ej me se ne ne'len ne'ej cha ne'ej se chá ma'. Tihaj utzii ne'ej nanj adonj. Ne ta'nga' danj vaa soj, ne tihaj ndaa tacóo se-nana Diose guun nucuaj soj cunó soj, rá soj nanj adonj. ¹⁴ Dan me se sí utzii too ro', ase vaa ne'ej un vaa so', ne ataa nari' so' daj qui'yaj so' ne cunqu sa' so' rihaan Diose ei. ¹⁵ Ne ase vaa sí noco' sí chá nú' rasuun sca' ro', danj vaa sí acaj ndo'o cuentá, ne tucu'yón niganj so' nuchruj raq so' che'é rasuun, ne che'é dan ne'en so' nuchruj raq so' me se me se sa' do', me se me se nij do', ne xcaj so' cuentá che'é nú' rasuun yo' chuguanj.

6

¹ Che'é dan se guun rá ní' tucu'yón uún ní' nana aj nari' ní' gaa guun che'e ní' canoco' ní' man Jesucristó mei. Tzaj ne yo'o tananj guun rá ní' nari' ní' nana chij doj nana cachjin rihaan ní' canoco' sa' ní' man Jesucristó ei. Dan me se aj nari' ní' nana se vaa canicaj nimán ní' tanaj ní' tucuaán chí'ij canoco' ní' asij rque á. Ne aj nari' ní' nana se vaa cuchuman rá ní' ni'yaj ní' man Diose ei. ² Ne aj nari' ní' nana se vaa cata' ne ní' á. Ne aj nari' ní' nana se vaa cuta' ní' ra'a ní' raq tinúú ní' gaa nago' ní' suun man tinúú ní' á. Ne aj nari' ní' nana se vaa cunqu i'na' uún nij sí cavi' á. Ne aj nari' ní' nana se vaa ca'ne' Diose cacun' che'é yuvij daj quiran' yuvij nú' cavii nú' ca'anj á. ³ Dan me se quisij tucu'yón ní' nana nihánj, ne cachén ní' tucu'yón ní' nana noco' doj, sese ca'vej rá Diose qui'yaj ní' danj á.

⁴ Q se sese aj xcaj ní' cuentá che'é se-nana Diose do', sese aj nicaj ní' nú' nij se sa' rque Diose rihaan ní' do', sese aj cayáan Nimán Diose ga ní' do', ⁵ sese aj nari' ní' se vaa taj se-nana Diose che'é ní' do', sese aj ne'len ní' suun sa' qui'yaj suun Diose naqui'yaj sa' Diose chumij nihánj do', ⁶ gaa ne sese cunqu ino nimán ní' ne tanaj rma'an ní' se-tucuanj Jesucristó, gaa ne daj chihaa mij se guun nucuaj ní' canicaj uún nimán ní' canoco' uún ní' chrej sa' a man chuguanj. Maan se sí 'yaj danj ro', me rá so' cavi' uún ta'nii Diose rihaan rcutze che'é so', ne me rá so' ca'nga' naco' yuvij ni'yaj yuvij man Jesucristó che'é so', rá so' adonj. Dan me se nú' yo' me rá ní' quiran' uún Jesucristó, sese guun rá ní' canicaj uún nimán ní' canoco' uún ní' man so' adonj.

⁷ Q se ase vaa yo'óo vaa ní' rihaan Diose, ne sese aman' uxrá maan rihaan yo'óo, ne sese sa' uxrá avii naa do', cuéj do', rihaan yo'óo yo' chá nij sí qui'yaj suun yo'óo yo', ne cavii sa' uxrá yo'óo yo', qui'yaj Diose ei. ⁸ Tzaj ne sese quixra' uxrá coj tanj un do', tanj ya'aa un do', rihaan yo'óo yo', ne quiran' uxrá yo'óo yo' sayuun, qui'yaj Diose, ne cacaa nú' yo'óo yo', qui'yaj Diose nanj ei.

⁹ Ee rá 'unj man soj, tinuj, nocoj. Ne nda' se nana nucuaj ca'mii 'unj rihaan soj nihánj, tzaj ne guun ya' rá 'unj se vaa sa' uxrá qui'yaj soj, ne ya' cavii sa' soj, qui'yaj Diose ei. ¹⁰ Q se nuveé sij chí'ij me Diose ma'. Sij vaa nica' rá me Diose, ne yo'o cunuú rá Diose taran' nij suun sa' qui'yaj suun soj gaa canoco' soj man so' ei. Ne yo'o cunuú rá Diose se vaa aran' uxrá rá soj cunó soj nana a'mii Diose nanj chuguanj. Dan me se qui'yaj suun uxrá soj racuj soj man nij sí sa' noco' man Diose gaa rque, ne 'o danj qui'yaj ya' soj ei. ¹¹ Tzaj ne me uxrá rá 'unj se vaa 'o yaan guun ya' rá taran' nij tinuj soj se vaa cavii sa' ya' uxrá soj qui'yaj Jesucristó, ne guun niha' rá soj canoco' raan soj man so' ndaa se quisij güii ca'na' uún so' ei. ¹² Ne se gaa rmiij soj ma'. Maan se ve'é xcaj soj cuentá daj 'yaj nij sí chumán sa' rá ni'yaj man Diose, ne ase vaa 'yaj nij so' ro', danj qui'yaj uún soj, gaa ne ca'vee chuguanj. Dan me se nij sí chumán sa' rá me se ne a'ne' rá nij so' ma'. ¹³ Q se yo'o noco' nij so' man Jesucristó, gaa ne vaa güii nacaj nij so' nú' se sa' cataj xna'anj Diose se vaa rque Diose man ní' sij noco' man Diose adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Diose gaa cataj xna'anj Diose rihaan sí cu'naj Abraham daj qui'yaj Diose che'é so' a

¹³ Dan me se quisij cataj xna'anj Diose rihaan sí cu'naj Abraham daj qui'yaj Diose che'é so', gaa ne guun rá Diose cuta' Diose raq yo'o sí sa' ndo'o, ne cuchuman rá sí cu'naj Abraham se vaa ya' vaa nana cataj xna'anj Diose rihaan so' a. Tzaj ne ne nana' Diose yo'ó so' ma'. Maan se ma'an Diose cataj se vaa ya' danj qui'yaj Diose adonj. ¹⁴ Dan me se cataj Diose rihaan sí cu'naj Abraham a:

—Ya' uxrá cavii sa' so', qui'yaj, ne ya' uxrá xna'anj ndo'o nij ta'nii ta'nij si'no so', qui'yaj nanj á —taj Diose rihaan sí cu'naj Abraham a.

¹⁵ Ne ya' danj quiran' sí cu'naj Abraham, gaa inaj nimán so', yo'o noco' so' man Diose, ne cavii sa' uxrá ya' so', ndaa vaa cataj xna'anj Diose rihaan so' nanj ei. ¹⁶ Dan me se tananj nij yuvij, ne sese guun rá yo'o so' cano' tuvi' so' che'é 'o nana, ne cuta' so' raq 'o rasuun ca'mii so', gaa ne cuchuman rá tuvi' so', qui'yaj so' chuguanj. Tzaj ne

inanj raá yo' o rasuun sa' doj rihaan ma'an yuvij uta' yuvij adonj. ¹⁷ Ne gaa ca'mii Diose ga nij sí nacaj nu' se sa' rque so', ne guun rá so' cuchuman sa' doj rá nij so' che'é nana ca'mii so', ne che'é dan cuta' ma'an ya Diose raá yo' o rasuun, ca'mii Diose a. ¹⁸ Dan me se asino ca'mii ya Diose, gaa ne cuta' Diose raá ma'an so' a. Dan me se quisij vij nana ca'mii so', ne daj chihaa mij se natuná Diose se-nana so' ma'. 'O se ne uun nucuaj Diose a'mii Diose nana ne ma'. Che'é dan me ndo'o rá ní' racuj Diose man ní', ne che'é dan vaa che'é ndo'o cuchuman rá ní', ne guun ya rá ní' se vaa ya cavii sa' ní', ndaa vaa cataj xna'anj Diose rihaan ní' nanj adonj. ¹⁹ Ne sese yo' o guun ya rá ní', ne gaa sca' nimán ní', ne se cuhu'vi' nimán ní' ma'. 'O se ya uxrá vaa nana amán rá ní', ne che'é nana yo' ca'vee quinán' ní' rihaan ma'an Diose adonj. ²⁰ Dan me se aj taj yaan Jesucristó rihaan ní' quinán' so' rihaan Diose qui'yaj suun so' che'é ní', ne so' me sí guun xrej atá suun nocgo doj, ne ase vaa sí cu'naj Melquisedec gaa naá ro', danj gaa guee so' nu' cavii nu' ca'anj adonj.

7

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa xrej cu'naj Melquisedec vaa Jesucristó, ne xrej sa' uxrá me Jesucristó che'é ní' a

¹ Dan me se xa' xrej cu'naj Melquisedec, tzaj ne sí nicaj suun rey guun chij rihaan chuman' cu'naj Salem me so', ne xrej me uún so' rihaan Diose sí nicun' xtá' adonj. Gaa nanačaj sí cu'naj Abraham 'na' nique so' gaa quisij qui'yaj canaan so' man yo' o nij sí nicaj suun rey sí canu' ga so', ne dan me se ca'anj caran' sí cu'naj Melquisedec man so' chrej 'na' nique so', ne ve'é cataj sí cu'naj Melquisedec se vaa me rá so' qui'yaj Diose se luj che'é sí cu'naj Abraham yo' a. ² Gaa ne xa' nij rasuun qui'yaj canaan Abraham ro', rque so' 'o rasuun rihaan daj a chi' rasuun rihaan Melquisedec, ne diezmo cu'naj yo' a. Ne se-chuvij sí cu'naj Melquisedec taj se vaa sí nicaj suun rey sí 'yaj inanj se sa' me ma'an so' a. Ne sí nicaj suun rey ne chuman' Salem me uún so', ne nana Salem taj se vaa sí nicaj suun rey qui'yaj cuman dínj yuvij me so', taj nana yo' a. ³ Ne xa' so', tzaj ne taj rej so' taj nii so' taj tuvi' so' taj ma'. Ne taj güii ca'ngaa so', ne taj güii cavi' so' dq' a ma'. Dan me se ase vaa ma'an ta'ní Diose vaa so', gaa guun so', ne xrej guun so' nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj.

⁴ Dan me se xa' sí cu'naj Abraham, tzaj ne xii taran' ní' sji israelitá me so', ne rque so' diezmo rihaan sí cu'naj Melquisedec che'é nij rasuun qui'yaj canaan ma'an so' adonj. Che'é dan me xcax soj cuentá daj sij me sí cu'naj Melquisedec yo', se vaa sij sa'

uxrá me so' nanj ei. ⁵ Dan me se xa' nij ta'ní ta'nij si'no sí cu'naj Leví, tzaj ne cune' Diose man nij so' guun nij so' xrej che'é nij yuvij israelitá ei. Ne a'néj nij so' diezmo man nij sí israelitá, ndaa vaa taj se-tucuanj Moisés yo' adonj. Ne ase vaa tinúu nij yuvij israelitá vaa nij so', che'é se ta'ní ta'nij si'no sí cu'naj Abraham me nij so' ga yo' o nij yuvij israelitá adonj.

⁶ Tzaj ne nuveé tuvi' nij so' me sí cu'naj Melquisedec ma'. Tzaj ne so' me sí ca'néj diezmo man sí cu'naj Abraham chuguanj. Ne nda' se sij cavii sa' qui'yaj ma'an Diose me sí cu'naj Abraham, tzaj ne cuno so' se-nana sí cu'naj Melquisedec se vaa qui'yaj Diose se luj che'é so' adonj. ⁷ Dan me se ne'en taran' ní' se vaa sí a'mii nana sa' se vaa qui'yaj Diose se luj che'é tuvi' ro', so' me sí atá suun nocgo doj rihaan tuvi' so' sí uno nana sa' yo' adonj. Che'é dan me sij atá suun nocgo doj me sí cu'naj Melquisedec rihaan sí cu'naj Abraham adonj. ⁸ Ne xa' nij ta'ní ta'nij si'no sí cu'naj Leví, tzaj ne a'néj nij so' diezmo man yuvij, tzaj ne nanj yuvij me nij so', ne vaa güii cavi' nij so' ei. Ne xa' sí cu'naj Melquisedec, tzaj ne danj Diose taj se vaa yo' o vaa i'na' so' nanj adonj. ⁹ Ne nda' se a'néj nij ta'ní ta'nij si'no Leví diezmo man yuvij, tzaj ne vaa che'é cataj ní' se vaa gaa rque Abraham diezmo rihaan sí cu'naj Melquisedec, gaa ne rque ma'an nij so' diezmo uún rihaan sí cu'naj Melquisedec adonj. ¹⁰ 'O se nicaj Abraham semilla guun nij ta'ní ta'nij si'no Leví gaa nari' tuvi' so' ga sí cu'naj Melquisedec adonj.

¹¹ Dan me se nij ta'ní ta'nij si'no sí cu'naj Leví ro', ta'ní ta'nij si'no sí cu'naj Aarón me nij so', ne tucu'yón nij so' se-tucuanj Moisés rihaan nij yuvij israelitá, tzaj ne ne quisij guun sa' inanj nij yuvij israelitá, qui'yaj nij so' ma'. 'O se danj Diose taj se vaa ase vaa sí cu'naj Melquisedec ro', danj gaa yo' o xrej cune' Diose, tzaj ne nuveé tuvi' sí cu'naj Aarón me xrej naca yo' a. ¹² Ne che'é se nuu ino doj xrej, che'é dan nuu ino tucuaán tucu'yón xrej yo' rihaan nij yuvij, ne canoco' nij yuvij yo' yo' o tucuaán yo' adonj. ¹³ Ne danj Diose taj se vaa xrej naca yo' ro', me tuvi' yo' o x'ne' nij yuvij israelitá, ne taj tuvi' nij so' guun xrej rihaan Diose gaa rque ma'.

¹⁴ 'O se sí 'nij ra'a man ní' ro', so' me yo' o ta'ní ta'nij si'no sí cu'naj Judá, ne ne cataj Moisés se vaa guun ta'ní ta'nij si'no sí cu'naj Judá yo' 'o xrej canicun' rihaan Diose gaa rque ma'. ¹⁵ Dan me se ase vaa sí cu'naj Melquisedec vaa yo' o xrej naca yo' adonj. Ne che'é dan ya uxrá ino doj vaa tucuaán nocgo' ní', qui'yaj so' adonj. ¹⁶ Ne yo' o xrej naca yo', tzaj ne nuveé che'é se-tucuanj yuvij yun me guun so' xrej ma'. 'O se ase vaa ma'an yuvij vaa tucuaán nocgo' ma'an yuvij, ne che'é dan vaa güii quínavij tucuaán nocgo'

nij yuvij nanj chuguanj. Tzaj ne xa' xrej nacá yo', tzaj ne guun nucuaj yo' gaa i'na' so' nu' cavii nu' ca'anj, ne daj chihaa mij se navij xrej yo' man adonj. ¹⁷ 'Q se danj Diose taj: "Xrej mé so' nu' cavii nu' ca'anj a. Dan me se ase vaa xrej cu'naj Melquisedec xrej cane gaa naá ro', danj vaa ma'an so' á", taj danj Diose a.

¹⁸ Dan me se taj se uun tucuáan nga yo' a ma'. Ne ne guun nucuaj yo' raquíj yo' man yuvij a man chuguanj. Che'é dan quinavij tucuáan nga yo', qui'yaj Diose nanj adonj. ¹⁹ 'Q se taj vaj a doj rasuun cunuu sa' qui'yaj se-tucuaj Moisés ma'. Dan me se navij tucuáan nga, ne yo'ó tucuáan sa' nacá noco' ní' cuano, ne guun ya rá ní' se vaa cavii sa' ní', qui'yaj tucuáan nacá yo' adonj. 'Q se che'é tucuáan nacá yo' qui'yaj ca'vee cuchí' ma'an ní' rihaan Diose adonj.

²⁰⁻²¹ Ne xa' nij ta'núí ta'nij si'no sít cu'naj Leví, tzaj ne taj raá a 'ó rasuun cuta' Diose gaa cune' Diose man nij so' a ma'. Tzaj ne xa' Jesucristó me se vaa se cuta' Diose raá gaa cune' Diose man so' adonj. Dan me se danj Diose taj: "Cuta' sít 'nij ra'a man ní' raá ma'an so', ne daj chihaa mij se nanicaj se-nana so', qui'yaj so' ma'. Dan me se cataj so' se vaa xrej guún so' nu' cavii nu' ca'anj a", taj danj Diose a. Ne che'é se cuta' Diose raá ma'an so' ro', ²² che'é dan ne'en ya ní' se vaa sa' doj vaa tucuáan noco' ní' sese sij noco' man Jesucristó me ní', ne sa' doj qui'yaj Diose che'é ní' adonj. ²³ Ne nij ta'núí ta'nij si'no sít cu'naj Leví ro', yuvij caví' vaa güii me nij so', ne che'é dan a 'ó nij so' se cayáan guun xrej nu' cavii nu' ca'anj ma'. Che'é dan aj cayáan que'ee nij so' a. ²⁴ Tzaj ne Jesucristó me se daj chihaa mij se caví' so' ma'. Che'é dan orún' so' me xrej qui'yaj suun rihaan Diose che'é ní' nu' cavii nu' ca'anj adonj. Se gaa yo'ó xrej rihaan so' ma'. ²⁵ Dan me se yo'ó vaa i'na' so', ne cachinj ni'yaj so' rihaan Diose che'é ní' nu' cavii nu' ca'anj ei. Che'é dan nu' ní' sij cuchí' rihaan Diose che'é so' me se guun nucuaj so' tjanii so' man ní' rihaan sayuun nu' cavii nu' ca'anj adonj.

²⁶ Dan me se vaa che'é ndo'o guun so' xrej atá suun nocoj doj che'é ní' adonj. 'Q se sít guee ya me so', ne taj vaj a doj cacun' tumé so' ma'. 'Q se sít sa' inanj nimán me so', ne gan' uxrá yáan so' ga ní' sij tumé cacun' nanj adonj. Dan me se xta' doj yáan so' rihaan nu' rej xta' ei. ²⁷ Ne nij xrej atá suun nocoj doj man rihaan chumij nihánj ro', 'o 'o güii nó xcúún nij so' caxrii ya'an nij so' xcuu rihaan Diose che'é cacun' tumé ma'an nij so' asino yaan, gaa ne caxrii ya'an uún nij so' xcuu rihaan Diose che'é cacun' tumé nij yuvij nanj chuguanj. Tzaj ne Jesucristó me se ne nó xcúún so' qui'yaj so' danj ma'. 'Q se xa' so', tzaj ne ca'neé nimán ma'an so' caví' so'

che'é cacun' tumé ní' nanj adonj. Taj che'é caví' uún so' che'é ní' ma'. ²⁸ Ne se-tucuaj Moisés taj se vaa cune' yuvij man nanj yuvij cayáan nij yuvij xrej, ne che'é dan nanj sít tumé cacun' me nij xrej yo' nanj adonj. Tzaj ne quinavij tucuáan nga yo', gaa ne cuta' Diose raá ma'an Diose, ne cune' Diose man ta'núí Diose, ne sít sa' inanj me so' nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj.

8

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sa' doj vaa se-tucuaj Jesucristó rihaan se-tucuaj Moisés a

¹ Dan me se nihánj me nana nocoj doj rihaan taran' nij nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj nihánj, ne nana nihánj taj se vaa sa' inanj vaa Jesucristó sít guun xrej atá suun nocoj doj xrej 'yaj suun rihaan Diose che'é ní' ei. Ne rej xta' yáan so' rej nuva' Diose, ² ne 'yaj suun so' rihaan Diose rá ve' ne rej xta', ne nuveé 'o ve' cune' yuvij uun me ve' yo' ma'. 'Q se ve' cune' ma'an sít 'nij ra'a man ní' me ve' yo' adonj. ³ 'Q se nij xrej atá suun nocoj doj man rihaan chumij nihánj ro', nó xcúún nij so' rque nij so' rasuun do', xcuu cacaa do', rihaan Diose adonj. Che'é dan me nij so' xrej ei. Che'é dan nó xcúún Jesucristó rque uún so' yo'ó rasuun rihaan Diose ei. ⁴ Dan me se nuveé xrej man rihaan chumij nihánj me Jesucristó ma'. 'Q se sese sij man rihaan chumij nihánj me Jesucristó, ne taj che'é guun so' xrej ma'. Maan se rihaan chumij nihánj man xrej rque rasuun rihaan Diose ndaa vaa taj Moisés nanj ei. ⁵ Ne nij xrej man rihaan chumij nihánj ro', ne 'yaj suun nij so' ga ma'an nij rasuun man rej xta' ma'. Maan se ase vaa se tinanga' uun do', ase vaa se-cachun' nij rasuun man rej xta' do', vaa suun 'yaj suun nij so' nanj adonj. Che'é dan me asj ca'ne' Diose suun rihaan sít cu'naj Moisés cune' so' ve' mantá xj ve' na'vji nij yuvij israelitá rihaan Diose, ne nago' so' chrej rihaan Moisés daj qui'yaj so', cataj so'.

—Xcaj so' cuentá se vaa ase vaa ve' tihaán 'unj rihaan so' raaj quij ro', danj gaa guee ve' cune' so' á —taj Diose rihaan Moisés a.

⁶ Tzaj ne cuano ro', sa' doj vaa tucuáan noco' ní' gaa 'yaj suun ní' rihaan Diose a. 'Q se sa' uxrá doj vaa sít tucu'yón rihaan ní' daj qui'yaj ní' ne cavii sa' ní' rihaan Diose, ne gaa cune' Diose man so', ne cataj xna'anj Diose rihaan ní' se vaa sa' doj qui'yaj Diose ga ní' rihaan nij sít cumán gaa naá a. ⁷ 'Q se sese inanj sa' uxrá vaa nana cataj xna'anj Diose rihaan Moisés, ne taj che'é cataj xna'anj Diose yo'ó nana che'é ní' ma'. Tzaj ne cataj Diose se vaa ca'mij Diose yo'ó nana ei. ⁸ Dan me se cuta' Diose cacun' xraá nij sít man gaa naá, cataj Diose

se vaa vaa yo'ó nana cachiin uún rihaan nij so', cataj Diose:

—Ní'yaj so' 'na' güii, —taj sí 'nij ra'a man ní— ne cataj xna'anj naca 'unj rihaan nij ta'ní ta'nij si'no sí cu'naj Israel do', rihaan nij ta'ní ta'nij si'no sí cu'naj Judá do', daj qui'yaj nij so', ne cavii sa' nij so' rihanj á. ⁹ Ne ino doj gaa nana naca yo' gaa nana cataj xna'anj 'unj rihaan xii nij so' sij cumán gaa naá, gaa quita'aa 'unj ra'a nij so', ne quirii 'unj man nij so' Egipto a. Tzaj ne tanáj xco nij so' nana yo', gaa ne na'néj ra'a nij so' nanj adonj —taj sí 'nij ra'a man ní' a—. ¹⁰ Dan me se ino doj gaa nana naca yo' nana tucu'yonj rihaan nij ta'ní ta'nij si'no sí cu'naj Israel asa' quisij güii yo' adonj —taj sí 'nij ra'a man ní' a—. ¹¹ Q se ca'nej 'unj se-nanaj nimán nij so', ne quene'en ma'an nij so' daj me rá 'unj qui'yaj nij so' adonj. Ne guún 'unj Diose canoco' nij so', ne guun nij so' yuvij cutumé 'unj adonj. ¹² Ne se tucu'yón nij so' rihaan tuvi' nij so' do', rihaan tinúu nij so' do', daj qui'yaj nij so' canoco' nij so' manj a ma'. Se cataj nij so': “Xcaj so' cuentá che'é Diose vuj”, se cataj nij so' ma'. ¹³ Q se quene'en cunudanj nij so' manj nanj adonj. Dan me se quene'en sí cunij do', quene'en sí chij doj do', manj nanj adonj. Quene'en cunudanj nij so' manj, ¹⁴ che'é se cunuu 'eé raj man nij so', ne se qui'yáj sayuun man nij so' che'é cacun' tumé nij so' a ma'. Quinavij cacun' taj xráá nij so', qui'yáj nanj adonj —taj Diose a.

¹⁵ Veé danj ca'mii Diose che'é nana naca yo', ne che'é dan ne'en ní' se vaa guun nga nana cataj xna'anj so' rihaan sí cu'naj Moisés, ne che'é dan taj se uun se-nana Moisés yo' a ma'. Nichrun' navij nana nga yo' nanj adonj.

9

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa cunuu sa' nee man nij yuvij israelitá rihaan Diose qui'yaj ton man xcuu ro', danj vaa cunuu sa' nimán ní' rihaan Diose, qui'yaj ton man Jesucristó a

¹ Dan me se gaa ca'mii Diose rihaan Moisés asino yaan, ne cataj xna'anj Diose daj qui'yaj nij yuvij israelitá gaa na'víj nij so' rihaan Diose, ne cataj xna'anj Diose daj gaa ve' guée cuné' nij yuvij israelitá rihaan chumij nihánj a. ² Dan me se cune' nij yuvij israelitá ve' ne rihaan tuvi' ve', ne rá ve' yo' ro', nuú aga' taj aga' ya'an do', chruun mesá cuta' ní rachrúun rihaan Diose do', ne ve' cu'naj rej guée me ve' yo' a. ³ Ne vaa yo' o' yatzij cortiná canoco' rej xco rej guée yo', ne rej xco yatzij cortiná yo' ne yo'ó ve' cu'naj rej guée doj a. ⁴ Ne rá ve' rej guée doj yo' nicun' aga' oró mí, ne aga' cacaa squí rihaan Diose me aga' oró mí tu'vee

ndo'o yo' a. Ne vaa se-chrunj Diose chrúun guée, ne chrúun qui'yaj sí cu'naj Moisés gaa ca'mii Diose se-nana Diose rihaan so' me yo' a. Ne nu' xráá chrúun yo' nó aga' oró mí a. Ne rque chrúun yo' ro', nuú xruj oró, ne rque xruj oró cunuú ne chá cu'naj maná a. Ne x'núu xruj oró yo' ro', naj xrúun sí cu'naj Aarón chruun vará, ne chruun xra' ma'an coj rihaan me yo', ne x'núu chruun vará yo' ro', naj yahij nó se-nana Diose nana guun rá Diose cunó nij sí israelitá a. ⁵ Ne xráá chrúun guée yo' ro', táá víj aga', ne ase vaa se-mqzó Diose ro', danj vaa curuvi' roj aga' yo', ne querubines cu'naj roj aga' yo' a. Dan me se táá roj aga' yo' che'é Diose, ne caráan xcóo roj yo' man chrúun guée yo', ne rej xráá chrúun guée yo' ro', me rej tinavij Diose cacun' che'é yuvij a. Tzaj ne se nataj doj che'é rasuun yo' cuano a meí.

⁶ Dan me se nu' nij rasuun yo' mán rque roj ve' yo' a. Ne daj a güii atúj nij xrej rá ve' rej guée yo', 'yaj suun nij xrej rihaan Diose che'é nij yuvij a. ⁷ Tzaj ne rque 'ó ve' rej guée doj yo' ro', orún' güii rque 'o yo' atúj xrej atá suun nocoo doj rá ve' yo' nanj adonj. Ne dan me se rej guée doj yo' me se inanj ton nicaj xrej atúj xrej rej yo' adonj. Ne ton yo' me se yo' me ton che'é cacun' tumé ma'an xrej do', che'é cacun' qui'yaj nij yuvij gaa ne xcaj nij yuvij cuentá se vaa cacun' me se vaa qui'yaj nij so' do' adonj. ⁸ Inanjan danj vaa tucuáán tihaan Nimán Diose a. Dan me se yo' o' ne ve' cu'naj rej guée yo', ne che'é dan ne nó xcúun yuvij catuu yuvij rej guée doj yo' ma'. ⁹ Ne ase vaa rej guée ro', vaa yo' yaj adonj. Dan me se se cunuu sa' inanjan yuvij rihaan Diose qui'yaj rej guée yo' ma'. Ne yo' yaj me se rque yuvij rasuun do', xcuu cacaa do', rihaan Diose, tzaj ne taj se qui'yá' cunuu sa' inanjan nimán yuvij rihaan Diose qui'yaj rasuun yo' a ma'. ¹⁰ Maan se ase vaa tucuáán nocoo' yuvij che'é se chá yuvij do', che'é se 'o yuvij do', che'é daj 'yaj yuvij na'ya' yuvij do', vaa tucuáán che'é rasuun rque yuvij rihaan Diose nanj á. Dan me se tucuáán nocoo' yuvij man yaj me tucuáán yo', ne taj xna'anj nana yo' rihaan yuvij daj qui'yaj yuvij ne cunuu sa' nee man yuvij rihaan Diose adonj. Tzaj ne asa' quisij nari' yuvij tucuáán naca cuchruj Diose, gaa ne ino uxrá qui'yaj nij yuvij canoco' nij yuvij Diose ei.

¹¹ Dan me se guun Jesucristó xrej atá suun nocoo doj, ne cavii sa' uxrá ní', qui'yaj so', ne 'yaj suun so' yo'ó rej guée, tzaj ne nu-veé ve' cune' yuvij rihaan chumij nihánj me yo'ó rej guée yo' ma'. ¹² Ne orún' uun catúj so' rá rej guée yo', ne yuun che'é navij cacun' tumé ní' nu' cavii nu' ca'anj, qui'yaj so' nanj adonj. Tzaj ne nuveé nanj ton man tana do', ton man scúj le'ej do', me nicaj so' ma'. Maan se ton man ma'an ya

so' nicaj so' gaa catúj so' rihaan Diose, ne qui'yaj canaán ya so' nanj adonj. ¹³ Dan me se sese ton man tana do', ton man scúj toró do', yaj man nij scúj vacá cacaa do', taman' xrej man nij yuvij, ne cunuú sa' nee man nij yuvij yo' rihaan Diose, ¹⁴ gaa ne táá a ton man Jesucristó, ne sa' doj vaa yo' rihaan nu' nij rasuun yo' nanj chuguanj. Dan me se taj a doj cacun' tumé Jesucristó ma'. 'Q se cayáan Nimán Diose ga so', ne che'é dan rqué so' man ma'an so' rihaan Diose chuguanj. Che'é dan me doj a cunuú sa' nimán ní', qui'yaj ton man Jesucristó, ne quinavij cacun' tumé ní' che'é se chí'ii qui'yaj ní' asij rque doj a. 'Q se daj chí'aa múj se cavii sa' ní', qui'yaj ma'an ní' ma'. Maan se cavi' uun ní', qui'yaj ma'an ní' nanj ei. Tananj uún, ne taj che'é qui'yaj ní' se vaa 'yaj ní' nu' 'na' mei. Maan se yaj ro', qui'yaj ní' nu' rasuun rej rihaan ní', ne canoco' inanj ní' man Diose síi vaa i'na' yaj ei.

¹⁵ Dan me se Jesucristó se se cavi' so' che'é rej quene'en so' se vaa ne guun nucuj yuvij canoco' nij yuvij nu' tucuáan cataj xna'anj Diose asino yaan rihaan síi cu'naj Moisés chuguanj. Che'é dan Jesucristó me síi narqué tucuáan naca che'é ní', cataj xna'anj so' nana naca rihaan ní' daj qui'yaj ní', cavij sa' ní' rihaan Diose a. Che'é dan ní' sji canacúun Diose man ro', nacaj ní' nu' se sa' cataj xna'anj Diose se vaa rqué so' rihaan ní' nu' cavii nu' ca'anj ei. ¹⁶ Dan me se sese vaa si'yaj yo'q so' rasuun guun si'yaj yo'ó yuvij, ne asa' cavi' so', ne asino yaan cavi' so', gaa ne guun ya rá yuvij se vaa cavi' so', gaa ne ca'vee guun rasuun yo' si'yaj yo'ó yuvij yo' adonj. ¹⁷ 'Q se asa' quisij cavi' yo'q so', gaa ne quisij ya nu' se-nana so' che'é si'yaj so' ei. Tzaj ne se guun quita'aa yuvij si'yaj yo'q so' sese ataa cavi' so' mei. ¹⁸ Che'é dan gaa cataj xna'anj Diose asino yaan rihaan síi cu'naj Moisés daj qui'yaj nij yuvij israelitá cavij sa' nij so' rihaan Diose, ne vaa xcuu cavi' che'é nana yo' nana cataj xna'anj Diose, ne dan me se che'é ton cayanj man xcuu yo' ro', che'é dan quisij ya nu' se-nana Diose che'é nij yuvij yo' adonj. ¹⁹ Dan me se gaa quisij cataj xna'anj síi cu'naj Moisés rihaan nij yuvij nu' nana me rá Diose cunúo nij yuvij, gaa ne nicaj so' ton man scúj le'ej nicaj so' na nicaj so' cachij matzinj cachij maree nicaj so' coj cu'naj hisopo nicaj so', gaa ne taman' so' ton yo' rihaan yanj no se-nana Diose do', rihaan taran' nij yuvij do' adonj. ²⁰ Ne cataj xna'anj so' rihaan nij yuvij a:

—Che'é ton nihánj quisij ya nu' nij nana cataj xna'anj Diose rihaan ní' daj qui'yaj ní' cavij sa' ní' rihaan Diose adonj —taj Moisés rihaan nij yuvij a.

²¹ Gaa ne taman' uún so' ton yo' rihaan ve' mantá guéj do', rihaan nu' nij rasuun

rásuun nij xrej gaa na'vúj nij xrej rihaan Diose do' a. ²² Dan me se inanj ton me se vaa achiin che'é rej nahuun sa' que'ee uxrá rasuun rihaan Diose, taj se-tucuanj Moisés a. Ne sese nuvi' ton, ne se caráj x'naa Diose n'iyaj Diose cacun' tumé yuvij ma'.

²³ Dan me se xa' nij rasuun taman' Moisés ton rihaan, tzaj ne ase vaa nij rasuun man rej xta' rej nicun' Diose vaa nij rasuun yo', ne achiin ton che'é rej cunuú sa' nij rasuun yo' rihaan Diose, ne che'é dan avi' xcuu, 'yaj Moisés chuguanj. Tzaj ne sa' uxrá doj vaa ma'an nij rasuun man rej xta' rihaan nij rasuun man rihaan chumij nihánj, ne che'é dan achiin se sa' doj rihaan ton man xcuu yan cunuú sa' nij rasuun man rej xta' rej catuú ní' rihaan Diose ei. ²⁴ Dan me se ma'an Jesucristó me síi rqué ton man ma'an so', che'é rej cunuú sa' nij rasuun man rej xta' che'é ní' ei. 'Q se nuveé rej guéj nuú rá ve' cune' ma'an yuvij me rej catúj Jesucristó ma'. 'Q se rej guéj man rihaan chumij nihánj ro', ase vaa rej nicun' ma'an Diose rej xta' vaa yo', tzaj ne nuveé ya ya rej nicun' Diose me yo' ma'. Tzaj ne yaj me se catúj ma'an Jesucristó rej xta' yo', ne cuano nicun' so' rihaan ma'an Diose, ne achín ni'yaj so' rihaan Diose che'é ní' adonj. ²⁵ Tzaj ne se qui'yaj so' ndaa vaa 'yaj nij xrej ata suun nocoo doj man rihaan chumij nihánj ma'. Nij xrej me se nicaj nij xrej ton man xcuu atúj nij xrej rá rej guéj doj yo' daj a yo' adonj. Tzaj ne ne cachijn niganj rque Jesucristó ton man ma'an so' rihaan Diose man adonj. ²⁶ 'Q se sese vaa che'é qui'yaj so' danj, ne no xcúun so' que'ee ndo'o quirán' so' sayuun asij gaa qui'yaj Diose chumij nihánj ndaa cuano adonj. Tzaj ne yaj ro', nichrun' quinavij chumij nihánj, ne ndaa yaj ca'na' Jesucristó rihaan chumij nihánj, ne orún' uun cavi' so' che'é ní', ne navij nu' cacun' tumé ní' nanj adonj.

²⁷ Dan me se ne'en ní' daj quirán' 'o 'o ní' sji man rihaan chumij nihánj, ne dan me se ne'en ní' se vaa orún' uun cavi' 'o 'o ní', gaa ne canicun' ní' rihaan Diose, ne ca'ne' so' cacun' che'é ní' nanj adonj. ²⁸ Ne dan me se che'é se orún' uun cavi' Jesucristó, ne tinavij so' cacun' tumé que'ee yuvij ro', vaa güii ca'na' uún so' rihaan chumij nihánj ei. Tzaj ne nuveé che'ej rej cavi' uún so' che'é cacun' tumé yuvij me ca'na' so' ma'. 'Q se ca'na' so', ne ní' sji na'vúj ndo'o man so' ro', cavij sa' ní' rihaan Diose, qui'yaj so' adonj.

10

¹ 'Q se ase vaa nij se sa' quene'en ní' rej xraj vaa se-tucuanj Moisés, tzaj ne nuveé ma'an nij se sa' yo' me tucuáan yo' ma'. 'Q se ticavi' nii man xcuu, ne rqué nii xcuu yo' rihaan Diose, ne inanj danj 'yaj nii 'o yo' 'o yo' nanj adonj. Dan me se taj güii yo'q cunuú

sa' ya nij sí rqué rasuun yo' rihaan Diose ma'.² Dan me se x'néj cacun' xráá nij sí rqué xcuu rihaan Diose, tzaj ne quene'en uún nij so' se vaa vaa doj cacun' tumé uún nij so', ne che'é dan se ca'ne' rá nij so' ga suun rqué xcuu cavi' rihaan Diose a ma'.³ Dan me se che'é xcuu cavi' rqué nij so' rihaan Diose ro', che'é dan 'o yo' 'o yo' me se ne quini'yón nij so' se vaa sij tumé ya cacun' me nij so' a man adonj. ⁴ 'O se taj se qui'yá' quinavij cacun' tumé yuvij qui'yaj ton man scúj toró dō', ton man tana dō' a ma'.⁵ Che'é dan ca'na' Jesucristó rihaan chumij nihánj, ne ca'mii so' rihaan Diose, cataj so':

—Taj se uun xcuu rque nij yuvij cavi' rihaan so' a ma'. Taj se uun nu' nij rasuun rque yuvij rihaan so' a ma'. Tzaj ne nee manj ro', vaa se uun rihaan so', ne che'é dan qui'yáá so' nee manj adonj. ⁶ Dan me se ne niha' rá so' ni'yaj so' xcuu acaa che'é cacun' ma'.⁷ Dan me se cataj 'unj: "Veé 'unj nicun' rihaan so' 'na'. Rihaan daán so' yanj libró nó nana a'mii che'é 'unj, se vaa qui'yáá 'unj nu' se vaa me rá so' qui'yáj, Ataj", taj 'unj rihaan so' a —taj nana ca'mii Jesucristó rihaan Diose nana nõ rihaan danj Diose a.

⁸ Dan me se cataj so' se vaa xcuu rqué yuvij rihaan Diose do', 'núu rqué yuvij rihaan Diose do', xcuu acaa do', xcuu avi' che'é cacun' dō', ne achiin rihaan Diose ma'. Ne ne niha' rá Diose ni'yaj Diose rasuun yo' a man adonj. Ne nanj rasuun yo' me se rqué nij sí noco' se-tucuanj Moisés rihaan Diose nanj adonj.

⁹ Gaa ne cataj uún so' a:

—Veé 'unj nicun' rihaan so', 'na' qui'yáá 'unj nu' se vaa me rá so' qui'yáj á —taj uún so' a.

Veé dan me tinavij so' tucuaán nga yo', ne vaa tucuaán naca cuchruj so' canoco' ní' a.¹⁰ Ne che'é se yuun che'e nago' Jesucristó man ma'an so' rihaan Diose ndaa vaa guun rá Diose qui'yaj so' ro', che'é dan aj cunuu sa' ní' rihaan Diose adonj.

¹¹ Ne xa' taran' nij xrej, tzaj ne yo' o nicun' nij so' 'yaj suun nij so' rihaan Diose daj a güii, ne nanj xcuu dō', 'núu dō', rqué nij so' rihaan Diose, tzaj ne taj se qui'yá' x'neé cacun' xráá yuvij qui'yaj rasuun yo' ma'.¹² Tzaj ne Jesucristó me se orún' yun ca'vej so' cavi' so' che'é nij yuvij, ne yuun cavi' so' che'é nu' cacun' ata' nij yuvij nanj adonj. Dan me se rqué ma'an so' man so' rihaan Diose che'é nu' cacun' tumé yuvij, gaa ne ca'anj cayáán so' x'núu Diose rej nuva' Diose ei.¹³ Ne cuano nihánj me se na'vij yun Jesucristó ndaa se qui'yaj canaán Diose rihaan taran' nij sí taj ri'yunj man Jesucristó, gaa ne quirij ta'nga' Jesucristó rihaan taran' nij so' adonj.¹⁴ 'O se orún' yun nago' so' man ma'an so' rihaan Diose, ne che'é dan yo' o cunuu sa' nij sí sa' noco' man

Diose nu' cavii nu' ca'anj ei.¹⁵ Ne ma'an Nimán Diose taj xna'anj uún rihaan ní' daj quiran' ní' ei. Asino yaan cataj so':

¹⁶ —Dan me se ino doj gaa nana naca yo' nana tucu'yón 'unj rihaan nij so' asa' quisij güii yo' adonj. 'O se ca'nej 'unj xrej 'unj nimán nij so', ne cachron 'unj letrá nana yo' cúu raá nij so' daj qui'yaj nij so', ne quene'en ma'an nij so' qui'yaj nij so' rasuun sa' adonj —taj sí 'nj ra'a man ní' a.

¹⁷ Gaa ne cataj uún so':

—Ne güej nu' cacun' tumé nij so' xráá nij so', qui'yáj á —taj uún Nimán Diose a.

¹⁸ Ne che'é se aj caráj x'naa Diose che'é cacun' tumé ní' ro', che'é dan ca'ne' rá ní' ga suun rqué rasuun rihaan Diose che'é cacun' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nõ xcuún ní' canoco' raan ní' man Diose a

¹⁹ Dan me se che'é se cayanj ton man Jesucristó ro', che'é dan taj che'é cuchu'vij' ní' catuu ní' rá rej guee xta' a ma'. Dan me se taj che'é cuchu'vij' ní' canicun' ní' rihaan ma'an Diose, man tinuj, man nocoj.²⁰ 'O se cavi' nee man Jesucristó, ne inanj danj ca'núj so' chrej naca rihaan ní' catuu ní' rihaan Diose, ne gaa i'na' ní' rihaan Diose nanj adonj.²¹ Ne xrej sa' uxrá me uún Jesucristó che'é ní' sij noco' man Diose nanj ei.²² Che'é dan nõ xcuún ní' cuchij' ní' rihaan Diose, ne che'é se amán rá ní' ni'yaj ní' man Jesucristó, che'é dan guun ya uxrá rá ní' se vaa ca'vee canoco' sa' ní' man Diose, ne 'o cuyaán gaa rá taran' ní' ei. Dan me se 'o cuyaán gaa rá taran' ní', che'é yan quisij nanó rá ní' che'é cacun' tumé ní', ne cunuu sa' ya nimán ní', qui'yaj ní', gaa canoco' ní' man Jesucristó nanj chuguanj. Ne cata' ne ní' rque na sa', ne cunuu sa' ya nee man ní' nanj adonj.

²³ Ne yo' o cuchiaan rá ní' se vaa ya cavi' sa' ní', ne se guun vij rá ní' daj chihaa mój mei. 'O se vaa che'é gaa nucuaj rá ní' man sí cataj se vaa sa' qui'yaj so' che'é ní' á.²⁴ Ne xcaj ní' cuentá che'é tinúu ní' daj qui'yaj ní' ne sa' doj cunuu 'ee rá nij tinúu ní' man tuvi' so', ne doj a qui'yaj suun nij tinúu ní' suun sa' che'é Diose a.²⁵ Ne se tanáj ní' tucuaán nuu chre' ní' ga tinúu ní' ma'. 'O se vaa yuvij ne noco' tucuaán yo', tzaj ne nõ xcuún soj nago' soj chrej nucuaj man tinúu soj gaa nuu chre' soj ei. Ne yaj ro', me se doj a cunuu chre' soj, che'é yan ne'en soj se vaa nichrun' quisij güii ca'na' uún Jesucristó rihaan chumij nihánj nanj adonj.

²⁶ 'O se sese aj canoco' ní' nana ya nana nari' ní', gaa ne sese quirij nimán ní' qui'yaj ní' cacun', ne taj vaj yo' o se vaa qui'yaj ní' gaa ne caraá x'naa Diose uún che'é cacun' tumé ní' a ma'.²⁷ Dan me se niqúe ní', ne vaa güii ca'ne' Diose cacun' che'é ní', ne gaa yo' o

ya'an, ne guun niha' uxrá rá ya'an yo' cha ya'an yo' man nij sí taj ri'yunj man Diose nanj adonj. ²⁸ Xa' nij sí nocó' se-tucuanj Moisés, tzaj ne sese 'yaj 'o tuvi' nij so' cacun', ne sese vaa vj va'nuj sí quene'en se vaa 'yaj so' cacun', ne se cunuu 'eé rá nii man so' a ma'. Maan se avi' so' cuaj, 'yaj nii nanj á. ²⁹ Ne nij uxrá doj gaa sayuun quirán' sí taj ri'yunj man ma'an ta'ní Diose adonj. 'Q se ton man Jesucristó ro', qui'yaj cunuu sa' ní rihaan Diose ne yo'o canoco' ní chrej sa' cuchruj Diose che'é ní ei. Tzaj ne taj yu'vee nó ton yo', rá nij sí tanáj xco se-nana Jesucristó a ma'. Ne quij a'mii nij so' rihaan Nimán Diose sí qui'yaj ndo'o se luj che'é ní ei. ³⁰ 'Q se aj ne'en ní daj ca'mii Diose, cataj Diose:

—'Unj me sí no xcúun qui'yaj sayuun man yuvi tumé cacun' a. Ya naru'vee 'unj nu' che'é se vaa qui'yaj nij so' rihaan chumi nanj á —taj Diose a.

Ne taj uún Diose:

—'Unj sji 'nj ra'a man soj ro', ca'nej cacun' che'é soj sji nocó' manj adonj —taj uún Diose a.

³¹ Dan me se cuchu'vi' ndo'o vaa me se vaa quirán' nij sí tanáj ra'a Diose vaa i'na' ya adonj.

³² Dan me se cunuú rá soj daj qui'yaj soj gaa guun che'e soj canoco' soj man Jesucristó ei. Dan me se gaa guun che'e soj canoco' soj man Jesucristó, ne sí xcaj cuentá me soj, ne guun nucuaj soj quirán' soj sayuun, ne yo'o raan canoco' soj man Jesucristó chuguanj. ³³ Ne quene'en yuvi daj sji me soj, ne nachri' nij yuvi ni'yaj nij yuvi man soj, ne qui'yaj nij yuvi sayuun man soj, ne guun tuvi' soj ga yo'ó nij sí ran' sayuun yo' a. ³⁴ 'Q se cunuu 'eé rá soj man tinúú soj nij sí 'nj taga', ne guun niha' rá soj ni'yaj soj se vaa ca'né yuvi si'yaj soj che'é se sji nocó' man Jesucristó me soj a. 'Q se ne'en soj se vaa sa' doj vaa si'yaj soj rasuun nicaj soj rej xta', ne rasuun yo' me se daj chihaa mjí se quinavij rasuun yo' a man adonj. ³⁵ Dan me se se gaa cuchu'vi' soj canoco' soj man Jesucristó, ne se ca'ne' rá soj ma'. Ne 'o veé danj gaa rá soj nu' cavii nu' ca'anj ei. Che'é yan a'neé nucuaj nimán soj ro', vaa güii, ne nocoo ya vaa rasuun quirí' soj ei. ³⁶ 'Q se vaa che'é gaa inaj nimán soj, ne yo'o qui'yaj soj se vaa me rá Diose qui'yaj soj, ne vaa güii nacaj soj nu' se vaa cataj Diose nacaj soj chuguanj.

³⁷ Dan me se danj Diose taj se vaa nichrun' ca'na' sí ca'na', ne se guun raan so' ma'. ³⁸ Ne sí sa' rihaan Diose ro', maan che'é se amán rá so' ro', che'é dan yo'o cayáan so' ga Diose adonj. Tzaj ne sese cancaj so' rej xco so', ne se gaa niha' rá Diose quene'en Diose man so' a ma', taj danj Diose a.

³⁹ Tzaj ne nuveé sji anicaj rma'an rej xco me ní' ma'. Che'é dan se quirí' ní' ma'. 'Q se sji nucuaj rá man Diose me ní, ne che'é dan quinanií nimán ní' rihaan sayuun adonj.

11

Nana nihánj taj xna'anj daj 'yaj sí amán rá ni'yaj man Diose a

¹ Vaa se ne ruvi' ni'yaj yuvi, tzaj ne guun ya rá ní' se vaa ya vaa nu' nij rasuun yo' ei. Tzaj ne orún' ní' sji amán rá ni'yaj man Diose me nij sí amán rá se vaa ya vaa nu' nij rasuun yo' chuguanj. ² Ne nij sí man gaa naá ro', amán rá nij so' ni'yaj nij so' Diose, ne che'é dan gaa naá cataj Diose se vaa sí sa' me nij so' ei.

³ Xa' ma'an ní', tzaj ne che'é se amán rá ní' ni'yaj ní' Diose ro', che'é dan xcaj ní' cuentá se vaa ca'mii Diose, gaa ne guun nu' nij chumi, qui'yaj so' adonj. Dan me se nicaj Diose rasuun ne ruvi', ne qui'yaj Diose nu' rasuun ruvi' ni'yaj ní' adonj.

⁴ Xa' sí cu'naj Abel, tzaj ne che'é se cuchumán rá so' ni'yaj so' Diose ro', che'é dan sa' doj vaa se rqué so' rihaan Diose, ne tinúú so' Caín me se nij doj vaa rasuun rqué so' man Diose adonj. Che'é dan cataj Diose se vaa sa' vaa nimán sí cu'naj Abel, ni'yaj Diose che'é nij rasuun rqué sí cu'naj Abel rihaan Diose a. Dan me se che'é se cuchumán rá so' ni'yaj so' Diose ro', che'é dan yaj taj xna'anj yuvi che'é so' daj qui'yaj so' gaa naá nanj adonj.

⁵ Xa' sí cu'naj Enoc, tzaj ne che'é se cuchumán ndo'o rá so' ni'yaj so' Diose ro', che'é dan vaa i'na' so' cavii so' ca'anj so' rej xta' rej yanj Diose, ne ne ca'vej rá Diose caví' so' ma'. Dan me se nano' ndo'o nii man so', tzaj ne ne nari' nii man so' a ma'. Maan se nacaxj nu' Diose man so' ca'anj so' rej xta' nanj adonj. 'Q se gaa ataa cavii so' rej xta', ne cataj xna'anj Diose che'é so' se vaa guun niha' uxrá rá Diose ni'yaj Diose man so', che'é se sí sa' guun so' rihaan Diose ei. ⁶ Tzaj ne sí ne amán rá ni'yaj man Diose ro', daj chihaa mjí se guun niha' rá Diose ni'yaj Diose man so' a ma'. 'Q se sí me rá cuchí' rihaan Diose ro', no xcúun so' cuchuman rá so' se vaa ya vaa Diose, ne vaa che'é cuchuman rá so' se vaa naru'vee ma'an Diose rihaan nij sí nano' ya man Diose ei.

⁷ Dan me se sí cu'naj Noé, tzaj ne che'é se cuchumán ndo'o rá so' ni'yaj so' Diose ro', che'é dan, nda' se ataa quene'en so' daj gaa sayuun qui'yaj Diose man chumií nihánj, tzaj ne maan che'é se ve'é cuno so' nana cataj xna'anj Diose rihaan so', ne che'é dan qui'yaj so' rihoo xij chéé rihaan na, ne che'é dan me quinanií nij tuvi' nij so' rihaan sayuun yo' adonj. Ne maan che'é se

cuchumán ya rá so' ni'yaj so' Diose, che'é dan cuta' so' cacun' ya xraá nij yuvij man rihaan chumij se vaa ne ca'vej rá nij yuvij cunjo nij yuvij se-nana Diose, ne guun ma'an so' sí sá' ni'yaj Diose adonj.

⁸ Dan me se sí cu'naj Abraham uún me se che'é se cuchumán ndo'o rá so' ni'yaj so' Diose ro', che'é dan cunjo so' rihaan Diose gaa canacúun Diose man so', ne cavii so' ca'anj so' rej rque Diose yo'óo guun to'oj so' vaa güii a. Dan me se a doj ne quene'en so' me rej cuchí' so', tzaj ne ne guun vij rá so' ma'. Maan se cavii so' ca'anj so' adonj. ⁹ Dan me se maan che'é se cuchumán rá so' ni'yaj so' Diose ro', che'é dan cavii so' chiháan so' ca'anj so' rej cataj xna'anj Diose se vaa guun to'oj so' ei. Ne gaa cuchí' so' yo'óo yo', ne to'oj yo'óo yuvij me yo'óo yo', tzaj ne veé danj quináj sí cu'naj Abraham yo', ne cuta' so' ve' mantá, ne yáan so' ga ta'níi so' sí cu'naj Isaac do', ta'nij si'no so' sí cu'naj Jacob do' a. Taran' nij so' me sí guun to'oj yo', cataj Diose rihaan sí cu'naj Abraham a. ¹⁰ Danj qui'yaj sí cu'naj Abraham, cunjo so' rihaan Diose, che'é se sij na'vij ndo'o cayáan yo'óo chuman' nocgo chuman' naj rej xta' me so' a. Ne nuveé ve' mantá uun me chuman' yo' ma'. 'Q se raan ndo'o vaa tacóo nu' ve' naj chuman' yo' ei. 'Q se ma'an Diose cuchruj chuman' yo', ne ma'an Diose qui'yaj nu' chuman' yo' adonj.

¹¹ Dan me se che'é se cuchumán rá sí cu'naj Abraham ni'yaj so' Diose ro', che'é dan nda' se chana' ityun me nice so' chana' cu'naj Sará, ne nda' se chii nga me ma'an so', tzaj ne guun nucuaj rá so' man Diose se vaa ca'ngaa ta'níi so', che'é se cuchumán rá so' se vaa Diose me sí qui'yaj nu' se vaa cataj xna'anj ma'an Diose rihaan so' adonj. ¹² Dan me se nda' se daj doj cavi' sí chii nga yo', tzaj ne xna'anj ndo'o nij so', ne ase vaa que'ee ndo'o nij yati' man rej xta' ro', danj vaa guun que'ee uxrá nij tuví' nij so' nij sí israelitá yo', ne dan me se ase vaa naj yo'óo chruu tu'va na ya'anj ro', cunudanj vaa xna'anj nij so' nanj adonj.

¹³ Dan me se yo'óo cuchumán rá taran' nij sí man gaa naá ni'yaj nij so' Diose ndaa se cavi' taran' nij so' ei. Ne ne quirí' ma'an nij so' se vaa cataj xna'anj Diose se vaa rque Diose rihaan nij tuví' nij so' ma'. Tzaj ne quene'en nij so' se vaa vaa güii qui'yaj Diose cunudanj yo', ne che'é dan guun niha' rá nij so' nanj adonj. Ne cataj xna'anj nij so' se vaa nuveé chihanj nij so' me chumij nihánj ma'. Maan se vaj uun nij so' doj rihaan chumij nihánj, ne sí man yo'óo chumij me nij so', cataj ma'an nij so' nanj adonj. ¹⁴ Ne sí a'mii danj me se nata' nij so' se vaa nano' uxrá nij so' yo'óo chumij guun chihanj nij so' ei. ¹⁵ Ne sese guun rá nij so' se vaa sij chihanj chumij nihánj me nij so', ne gaa ya'núj rihaan nij so'

nanicaj nij so' chiháan nij so' chuman' naj rihaan chumij nihánj, tzaj ne ne guun rá nij so' danj ma'. ¹⁶ 'Q se guun ndo'o rá nij so' cane nij so' chuman' sa' doj chuman' naj rej xta' ei. Ne sese taj vaj chuman' sa' cayáan nij so' vaa güii, ne guun na'aj Diose gaa nanj ei. Tzaj ne taj che'é guun na'aj Diose ma'. 'Q ya vaa chuman' nocgo cayáan nij so', qui'yaj Diose ei.

¹⁷ Ne che'é se cuchumán rá sí cu'naj Abraham ni'yaj so' Diose ro', che'é dan gaa guun rá Diose quene'en Diose sese raan ya nocó so' man Diose, ne ca'vej rá sí cu'naj Abraham ticavi' so' rihaan Diose man or'un ta'níi so' Isaac sí rque ma'an Diose man so' a. Dan me se danj qui'yaj sí cu'naj Abraham yo', che'é se me ndo'o rá so' ni'yaj so' Diose a. Ne Isaac me sí rque Diose guun ta'nij sí cu'naj Abraham, ndaa vaa cataj xna'anj Diose rihaan so' se vaa gaa ta'níi so' a. ¹⁸ Dan me se cataj xna'anj Diose rihaan sí cu'naj Abraham se vaa cumaj ndo'o ta'níi ta'nij si'no sí cu'naj Abraham qui'yaj sí cu'naj Isaac yo' a. ¹⁹ Ne nda' se guun ndo'o rá sí cu'naj Abraham ca'ngaa ta'níi ta'nij si'no so', tzaj ne ca'vej rá so' ticavi' so' man sí cu'naj Isaac rihaan Diose nanj chuguanj. 'Q se guun rá so' se vaa guun nucuaj Diose cunuu i'na' uún yuvij qui'yaj Diose asa' cavi' yuvij, rá so' a. Dan me se ya uxrá, ne daj doj se cavi' sí cu'naj Isaac, qui'yaj Abraham, tzaj ne caráan Diose rihaan so', ne tanáj uún Diose man sí cu'naj Isaac rihaan sí cu'naj Abraham a.

²⁰ Dan me se sí cu'naj Isaac me se che'é se cuchumán rá so' ni'yaj so' Diose ro', che'é dan cataj so' se vaa qui'yaj Diose se luj che'é roj ta'níi so' sí cu'naj Jacob ga sí cu'naj Esau a. Ne cataj xna'anj so' daj gaa quiran' roj ta'níi so' rej rihaan roj so' a.

²¹ Dan me se sí cu'naj Jacob me se che'é se cuchumán rá so' ni'yaj so' Diose ro', che'é dan gaa nichrun' cavi' so', ne cataj so' se vaa qui'yaj Diose se luj che'é roj ta'níi sí cu'naj José, ne dan me se ru'maan so' se-garroté so' rihaan yo'óo, ne quina'v'j ndo'o so' rihaan Diose a.

²² Ne dan me se sí cu'naj José me se che'é se cuchumán rá so' ni'yaj so' Diose, che'é dan gaa nichrun' cavi' so', ne nuchruj raa so' daj qui'yaj nij yuvij israelitá ga cúu man so' asa' curihanj nij so' Egipto vaa güii, ne che'é dan cataj xna'anj so' se vaa asa' cavii nij sí israelitá rej Egipto, ne quirij nij so' cúu man ma'an so' n'icaj nij so' ca'anj nij so', cataj so' rihaan nij so' a.

²³ Dan me se Moisés me se che'é se cuchumán rá nij tuví' sí cu'naj Moisés ni'yaj nij so' Diose ro', che'é dan va'núj ya yavii caxrij yuve nij so' man Moisés gaa ca'ngaa so' a. Danj qui'yaj nij so' che'é se quene'en nij so' se vaa ve'é ndo'o vaa ne'ej yo' a. Ne

ne cuchu'vi' nij so' rihaan síí nicaj suun rey síí cataj xna'anj se vaa cavi' nu' ta'níí nij so' ne'ej sno' o cunii a ma'.

²⁴ Che'é se cuchumán rá ma'an síí cu'naj Moisés ni'yaj so' Diose ro', che'é dan gaa cachij so', ne ne ca'vej rá so' cataj yuvi se vaa ta'nij si'nqo síí nicaj suun rey cu'naj Faraón me so' ma'. ²⁵ 'Q se ca'neé nimán so' quirán' so' sayuun ga nij yuvi nocó' man Diose nanj adonj. 'Q se sa' a doj vaa canocó' man Diose, rá so', ne nij vaa guun niha' rá' qui'yá' cacun' rihaan Diose yaj vaa i'na' rihaan chumií nihánj, rá so' a. ²⁶ Dan me se vaa yu'vee ndo'o nó sayuun quirán' so' che'é síí ca'nej Diose tinanii man yuvi man rihaan chumií nihánj rihaan sayuun, ne taj yu'vee nó taran' nij rasuun sa' man rej cu'naj Egipto, rá so', ne ve'é a doj canocó' man Diose, rá Moisés a. 'Q se aj navij nu' nuchruj raá so' che'é nu' rasuun sa' rque Diose man so' ei. ²⁷ Che'é se cuchumán rá so', che'é dan tanáj so' Egipto ca'anj so', ne ne cuchu'vi' so' daj qui'yaj síí nicaj suun rey man so' ma'. Nda' se ne ruvi' Diose ni'yaj yuvi, tzaj ne ase 'yaj síí ruvi' nicun' Diose rihaan ro', danj qui'yaj síí cu'naj Moisés, yo' o canoco' so' man Diose adonj. ²⁸ Che'é se cuchumán rá so' ni'yaj so' Diose, che'é dan cuchruj so' cha'anj cu'naj pascuá navij rá nij yuvi israelitá se vaa caxrii nij so' ton matzinj tu'va ta'yaa rihaan tucuá nij so', gaa ne se gaa nanj cavi' ta'níí nij so' síí chava' qui'yaj se-mozó Diose síí 'yaj avi' ndo'o yuvi, taj Moisés rihaan nij so' a.

²⁹ Dan me se nij yuvi israelitá me se che'é se cuchumán rá nij so' ni'yaj nij so' Diose ro', che'é dan guun nucuj nij so' cachén nij so' tanuu na ya'anj cu'naj Na Ya'anj Ve'ej a. Ne ca'ne' na ya'anj yo' man yo', ne quináj yo'óo nacoo inanj cachén nij so', qui'yaj Diose a. Tzaj ne gaa guun rá nij síí man Egipto cachén nij so' rihaan yo'óo nacoo yo' me se caráan na xráá nij so', ne canó xráá nij so', qui'yaj na yo' a.

³⁰ Ne che'é se cuchumán rá nij yuvi israelitá ni'yaj nij so' Diose ro', che'é dan cachén chij ya güii gaa aman tucuachriin nij so' nu' anicaj chuman' cu'naj Jericó, ne ca-nee nu' chingá nicun' nu' anicaj tu'va chuman' yo', qui'yaj Diose, che'é yan cuchumán rá nij so' ni'yaj nij so' Diose a.

³¹ Dan me se che'é se cuchumán rá chana niha' rá ga chíi chana cu'naj Rahab ni'yaj no' Diose ro', che'é dan ne cavi' no' ga yo'óo nij síí man chíháan no' síí ne ca'vej rá cunq rihaan Diose a. Maan se ve'é naca no' man roj síí israelitá síí me rá quene'en daj vaa nu' chíháan no', ne ne qui'yaj no' sayuun man roj so' a.

³² Ne me yo'óo nana cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj, rá soj ga. 'Q se achén ndo'o orá,

'yáá 'unj, ne ataa cataj xna'anj 'unj che'é síí cu'naj Gedeón do', che'é síí cu'naj Barac do', che'é síí cu'naj Sansón do', che'é síí cu'naj Jefe do', che'é síí cu'naj David do', che'é síí cu'naj Samuel do', che'é yo'óo taran' nij síí nata' se-nana Diose gaa naá do', nanj chuguanj. ³³ Dan me se che'é se cuchumán rá nij so' ni'yaj nij so' Diose ro', che'é dan qui'yaj canaan nij so' rihaan síí nicaj suun rey do', ca'ne' sa' nij so' cacun' che'é yuvi do', quiri' nij so' se vaa cataj xna'anj Diose quiri' ya nij so' do', guun nucuj nij so' caráan nij so' tu'va chuvaá do', ³⁴ tina'áj nij so' ya'an yuva se gaa nanj cacaa nij so' qui'yaj ya'an do', quinanii nij so' rihaan yuvi nicaj neé espadá me rá tacavi' man nij so' do', nari' nucuj nij so' qui'yaj Diose gaa ninaj nij so' do', guun nucuj nij so' qui'yaj canaan nij so' rihaan síí man yo'óo chuman' síí cunu' ga nij so' do' ei. ³⁵ Ne vaa nij chana cuchumán rá ni'yaj man Diose se vaa ya cunuu i'na' uún tuvi' nij chana síí cavi', ne ya uxrá cunuu i'na' uún tuvi' nij chana yo' ei.

Ne yo'óo ta'aj nij síí cuchumán rá ni'yaj man Diose ro', quita'aa nii numij nii man nij so', ne go' uxrá nii man nij so' ndaa se cavi' nij so' ei. Dan me se cavi' nij so' che'é se ne ca'vej rá nij so' cataj nij so' se vaa nij vaa Diose a. 'Q se sa' doj cavi' nij so' che'é Diose, ne ve'é doj cunuu i'na' uún nij so' vaa güii qui'yaj Diose, rá nij so' a. ³⁶ Ne yo'óo ta'aj nij so' me se ca'nga' nacoo yuvi ni'yaj yuvi man yo'óo ta'aj nij so', ne go' yuvi cuartá xráá nij so', ne yo'óo ta'aj nij so' me se numij nii aga' ne' ra' a nij so', ne caxrii nii taga' man nij so' chuguanj. ³⁷ Yo'óo ta'aj nij so' cavi', qui'yaj yuvi gaa go' nij yuvi yahij man nij so' a. Ne ta'aj nij so' ro', ca'ne' aga' seraa a'ne' chruun man nij so' a. Go' yuvi neé espadá man ta'aj nij so' a. Ne dan me se taran' nij síí sa' yo' me se cachéé yun nij so' rej xraj rej rque rihaan chumií nihánj, ne taj vaj ve' sa' cayáan nij so' ma'. Ne inanj nuj matzinj do', nuj tana do', cunuú nij so' ei. Ne síí nique uxrá me nij so', ne síí cachiin ndo'o rasuun rihaan guun uún nij so', ne síí nij uxrá quiran' guun uún nij so', qui'yaj yuvi ei. ³⁸ Dan me se sij sa' uxrá me nij so', ne ne nó xcúun nij yuvi man rihaan chumií nihánj cayáan nij so' ga nij yuvi nihánj a man adonj. Dan me se táá ri'yunj yuvi man nij so' rihaan chumií nihánj, ne dan me se unánj nij so' tucuá nij so', ne yaj nij so' rej tacaan do', rej quij do', atúj nij so' rque yu'uj taj yuvej do', rque yu'uj taj rque yo'óo do', 'yaj nij yuvi yo' nanj adonj.

³⁹ Ne dan me se nda' se guun niha' rá Diose ni'yaj Diose man cunudanj nij so' che'é se cuchumán rá nij so' ni'yaj nij so' Diose, tzaj ne ne quiri' nij so' nu' se vaa cataj xna'anj Diose se vaa qui'yaj Diose che'é nij

síi noco! man so! ma'. ⁴⁰ 'Q se aj ne'en Diose se vaa sa' doj gaa suun qui'yaj suun ni' che'é so!, ne che'é dan ne ca'vej rá Diose cunuú sa' inañj nij síi cumán gaa naá yo' rihaan Diose, gaa ataa cunuú sa' ma'an ní' rihaan so! ma'. 'Q se che'é ní' me guun raan qui'yaj Diose nu' se sa' che'é nij síi cumán gaa naá yo' adonj.

12

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se ca'ne' rá ní' gá suun noco' man Diose á

¹ Dan me se sa' uxrá vaa nij síi man gaa naá, ne cuano nihánj me se man nij so' nu' anicaj rej x'nuj ní' ni'yaj nij so' man ní' daj 'yaj ma'an ní' adonj. Che'é dan ne daj qui'yaj ní', rá soj ga. Maan se tanáj xco ní' nu' se vaa caráan chrej rihaan ní' qui'yaj suun ní', ne tanáj xco ní' nu' chrej chi'ijí ei. 'Q se sayuun ndo'o vaa tanáj xco ní' chrej chi'ijí yo' adonj. Ne dan me se yo'o qui'yaj suun ní' nu' suun vaa rihaan ní' ei. Dan me se ase vaa síi unánj tico tuvi' ro', danj gaa ní', ne se ca'ne' rá ní' ca'anj ní' rej rihaan ní' ma'. ² Tzaj ne yo'o ni'yaj ní' rej nicun' Jesucristó, ne veé so' me síi cuchruj tucuaán amán rá ni'yaj man Diose ei. Dan me se cuchumán rá ma'an so' ni'yaj so' Diose, ne so' me síi quisij qui'yaj ya nu' suun vaa rihaan so' che'é rej canoco' ní' man so' adonj. Dan me se guun rá Jesucristó se vaa cavij sa' yuvij qui'yaj so', ne quene'en so' se vaa guun niha' rá so' sese cavij sa' nij yuvij, ne che'é dan guun nucaj so' cavi' so' rihaan rcutze, ne ne xcaj so' cuentá che'é rej ca'nga' nacoó yuvij ni'yaj yuvij man so' ma'. Ne xcaj ní' cuentá se vaa x'núú Diose rej nuva' Diose ro', ne so' cuano, uun chij so' gá Diose chuguanj. ³ Che'é dan me nuchruj raa soj se vaa ase vaa taj ri'yunj yuvij tumé cacun' man soj ro', danj táa ri'yunj yuvij tumé cacun' man uún so' chuguanj. Tzaj ne ne ca'ne' rá so' ma'. Tananj soj uún, ne nuchruj raa soj, ne se ninaj nimán soj mei.

⁴ Dan me se 'yaj ndo'o nij síi tumé cacun' sayuun man soj, tzaj ne aj ne'enj se vaa na'vej uxrá rá soj qui'yaj soj cacun' ga nij so' ma'. Ne ndá' se sayuun 'yaj nij so' man nij soj, tzaj ne ne cavi' nij soj, qui'yaj nij so' mei. ⁵ Ne aj ni'yón soj chrej nucaj no' rihaan danj Diose, nanj raj a. Dan me se ase vaa ta'nú Diose vaa soj, taj nana yo' chuguanj. Ne nihánj me se taj nana yo' ei: "Cunó so' ca'mij, ta'nij ne'ej. Se guun nachri' so' chrej sa' rquee síi 'nij ra'a man ní' mán so' ma'. Ne se quirí' rá so' asa' caxrij yuvaa síi 'nij ra'a man ní' mán so' che'é cacun' 'yáa so' mei. ⁶ 'Q se síi 'nij ra'a man ní' me se tucu'yón so' man taran' ní' sij 'eé rá so', ne uun yuvaa so' man taran' nij síi nacaj so' guun ta'nij so', sese qui'yaj nij so' cacun' adonj." Dan

me se nu' nana yo' me a'mii danj Diose ei. ⁷ Dan me se sese guun nucaj soj gaa axrij yuvaa Diose man soj, ne cunaj ndo'o vaa yo' ei. Dan me se ase 'yaj nij síi man nihánj ga ta'nú so' ro', danj 'yaj Diose ga soj chuguanj. Ne me sij ta'nij me yo'o so' sese ne yuvaa rej so' man so' ne ne narqué rej so' chrej rihaan so' ga. Daj chihaa mij se cavij sa' síi vaa danj ma'. ⁸ 'Q se cunudanj yuvij yuvaa rej man sese qui'yaj nij so' cacun' ei. Tzaj ne sese ne yuvaa rej ní' Diose man soj, ne nuveé ta'nij Diose me soj gaa a ma'. Dan me se taj vaj rej soj gaa mei.

⁹ Dan me se vaa rej ní' síi ne rihaan chumij nihánj, ne caráj cochroj ní' rihaan nij so' gaa narqué nij so' chrej rihaan ní' daj qui'yaj ní' adonj. Che'é dan táa á doj sese cunó sa' ní' rihaan Diose chuguanj. 'Q se rej nimán ya ní' me Diose chuguanj. Dan me se yo'o gaa i'na' nimán ní', qui'yaj so' ei. ¹⁰ Dan me se gaa me ní' xnii ro', doj güii me yo', ne güii yo' me se tucu'yón rej ní' rihaan ní' daj qui'yaj ní' cavij sa' ní', ne narqué so' chrej man ní' adonj. Dan me se qui'yaj rej ní' ndaa vaa me rá ma'an so' ga ní' ei. Dan me se Diose me se sa' uxrá doj cavij sa' ní', qui'yaj xrej so' chrej sa' chuguanj. Dan me se ase vaa Diose, sa' inañj vaa so' ro', danj gaa sa' inañj ma'an ní', qui'yaj Diose ei. ¹¹ Tzaj ne ya uxrá, ne gaa tihaj narqué nii chrej man ní', ne sayuun uxrá vaa narj' ní' daj qui'yaj ní', ne ne niha' uxrá rá ní' ma'. 'Q se nanó rá ní', gaa sayuun vaa yo' adonj. Tzaj ne achén doj, ne nuu sa' nimán ní' 'yaj chrej sa' yo', ne nuu xej nimán ní', 'yaj yo' ei.

¹² Che'é dan ase 'yaj síi naqui'yaj nica ra'a do', tacóo do', danj qui'yaj soj, naqui'yaj nica soj nimán soj sese vaa vij nimán soj ei. ¹³ Ne ase 'yaj síi naqui'yaj sa' chrej cachee yuvij ro', danj qui'yaj soj, nuchruj raa soj daj qui'yaj nimán soj ei. Asa' quisij qui'yaj soj danj, gaa ne ca'vee se nuveé sij noco' sa' chrej sa' me soj, tzaj ne se tanáj nu' soj chrej sa' ma'. 'Q se cunuú sa' soj adonj.

¹⁴ Dan me se tirquee soj gaa dínj cayáan soj ga cunudanj yuvij ei. Ne tirquee soj cunuú sa' soj ndaa vaa ma'an Diose ei. 'Q se sese taj vaj se sa' yo', ne daj chihaa mij se quene'en ní' man síi 'nij ra'a man ní' ma'. ¹⁵ Ne tumé soj man soj, gaa ne se gaa nanj tanáj yo'o tinúú soj se luj qui'yaj Diose che'é ní' ei. Dan me se se guun nachri' yo'o tinúú soj ni'yaj so' tinúú so' ma'. Tadó uxrá soj che'é se 'Q síi nachri' ni'yaj tinúú ro', qui'yaj quirí' rá que'ee tinúú soj ei. ¹⁶ Ne se guun cataj yo'o tinúú soj se vaa taj se uun se-nana Diose mei. 'Q se ase vaa síi cu'naj Esaú síi cane gaa naá vaa síi a'mii danj chuguanj. Dan me se síi chava' me síi cu'naj Esaú, tzaj ne nu' rasuun sa' tanáj rej so' rihaan so' me se cutu'vej so' nu' rasuun sa' yo' rihaan tinúú so', che'é se guun rá so' rquee tinúú so'

doj se chá chá so' chuguanj. ¹⁷ Ne aj ne'len soj se vaa cachén doj, gaa ne guun rá uún síi cu'naj Esaú cataj rej so' se vaa nacaj uún so' se sa' yo', tzaj ne quináj uun so' nanj ei. 'Q se taj se qui'yá' tucua'anj ni'ya' so' nana ca'mii so' a ma'. Nda' se ndaa ta'vee ma'an so' che'é yan guun rá so' quirí' so' se sa' yo', tzaj ne ne quirí' so' daj chihaa mǎj a ma'.

¹⁸ Dan me se tumé uxrá soj man soj ei. 'Q se cavii sa' soj doj rihaan nij síi israelitá vaa nanj chuguanj. Nij so' me se cuchí' nij so' tacóo quij xcaan rej rque Dioso se-nana Dioso rihaan síi cu'naj Moisés, ne quene'len nij so' caco' ya'an raá quij quene'len nij so' rej rmi' ndo'o quene'len nij so' nana yuvaa quene'len nij so' do' ei. ¹⁹ Tananj uún, ne cuno nij so' chruun a'yánj cuno nij so' nana ca'mii ma'an Dioso rihaan nij so' do' ei. Dan me se cucu'vi' uxrá nij so', ne cachíin ni'yaj nij so' rihaan Dioso se vaa ne ca'vej rá nij so' ca'mii ma'an Dioso se-nana Dioso rihaan nij so' a. ²⁰ 'Q se nana sayuun ndo'o me nana cataj xna'anj Dioso rihaan nij so', rá nij so', ne dan me se cataj Dioso rihaan nij so' se vaa sese ndaa xcuu cachee xráa quij yo', ne go' nij so' yahij man xcuu yo' ndaa se cavi' xcuu cuaj, taj Dioso rihaan nij so' a. ²¹ Dan me se cucu'vi' ndo'o nij yuvii ni'yaj nij yuvii quij yo', ne ndaa ma'an síi cu'naj Moisés cataj se vaa cucu'vi' uxrá so' ne ndaa quirí'íj ma'an man so', taj so' a.

²² Tzaj ne ino uxrá quiran' nij soj ga nij so' nanj ei. Dan me se xa' soj, tzaj ne ca'vee cuchí' ma'an soj chuman' Jerusalén chuman' naj rej xta' nanj chuguanj. Ne chuman' Jerusalén naj rej xta' me se ase vaa chuman' Jerusalén naj raá quij cu'naj Sion rihaan chumij nihánj ro', vaa chuman' yo' ei. Ne ma'an Dioso síi vaa i'na' yáan chuman' Jerusalén naj rej xta' yo', ne yo' me rej man mǎj mǎj se-mozó Dioso me rej yo', ne navij ndo'o rá nij se-mozó Dioso cha'anj che'é Dioso rej yo' adonj. ²³ Ne dan me se cunu chre' soj ga taran' nij ta'nú Dioso, ne ase vaa síi chavá' vaa cunudanj nij ta'nú Dioso yo', ne ne nij so' ga ma'an ya Dioso rej xta' yo', ne no se-chuvii nij so' rihaan yanj taj rej xta' yo' ei. Ne ca'vee cuchí' soj rihaan ma'an ya Dioso síi a'ne' cacun' che'é cunudanj yuvii adonj. Ne ca'vee cuchí' soj rej ne nimán nij síi aj cunu sa' inanj rihaan Dioso ei. ²⁴ Ne ca'vee guun tuvi' soj ga Jesucristó, ne so' ro', me síi cucuhrj tucuaán naca che'é ní' daj qui'yaj ní' canoco' ní' man Dioso ei. Dan me se sa' a doj a'mii ton cayanj man Jesucristó vaa ton cayanj man síi cu'naj Abel qui'yaj tinúu so' síi cu'naj Cain nanj adonj.

²⁵ Sa' uxrá ni'yaj soj sese se nachri' soj ni'yaj soj man síi narqué chrej sa' man soj ei. Dan me se ma'an ya Dioso me so', ne tadó uxrá soj ei. Dan me se tananj nij síi

ne ca'vej rá cuno rihaan síi cataj xna'anj se-nana Dioso rihaan nij so' rihaan yo'óo nihánj gaa naá me se ne quinanii' nij so' mei. Táa a ní' sǎj man cuano, ne a'mii síi nicun' rej xta' rihaan ní', ne sese nachri' ní' ni'yaj ní' xrej so' chrej sa', ne daj chihaa mǎj se quinanii' ní' a ma'. ²⁶ Dan me se gaa ca'mii Dioso gaa naá, ne quinaan ya yo'óo, ne cuano nihánj me se taj xna'anj so' se vaa quinaan uún yo'óo, qui'yaj so' chuguanj. Tzaj ne nuveé inanj yo'óo me se quinaan ma'. 'Q se yo'óo do', rej xta' do', quinaan, qui'yaj so' adonj. ²⁷ Ne che'é se quinaan ni' yo' yo', che'é dan ne'len ní' se vaa quinavij nu' nij rasuun, qui'yaj Dioso ei. Ne rasuun qui'yaj Dioso ruvi' ni'yaj ní' cuano me se quinaan adonj. Ne nij rasuun ne ruvi' rihaan ní' me se se quinaan rasuun yo' ma'. 'Q se gaa rasuun yo' nu' cavii nu' ca'anj adonj. ²⁸ Dan me se guun ní' sǎj chihanj rej sa' ndo'o rej guun chíj ní' ga Dioso, ne daj chihaa mǎj se quinaan chuman' yo' a ma'. Che'é dan guun ni'yaj uxrá ní' rihaan Dioso, ne che'é dan yo'q qui'yaj suun ní' rihaan Dioso, ne guun niha' rá Dioso, qui'yaj ní' ei. Ne caraá cochroj uxrá ní' rihaan Dioso nanj á. ²⁹ 'Q se ase vaa 'o ya'an vaa Dioso síi noco' ní', ne cacaa nu' se chí'ii, qui'yaj so' adonj.

13

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní', ne ve'é canoco' ní' man Dioso a

¹ Yo'o gaa 'ee rá soj man tinúu soj ei. ² Se tanáj xco soj suun a'mii sa' ga yuvii 'na' yo'óo chuman' ma'. 'Q se cunu rá soj ndaa vaa qui'yaj síi ca'mii sa' ga yuvii 'na' yo'óo chuman' asǎj rque ei. Ne ne quene'len nij so' se vaa se-mozó Dioso me síi ca'mii ga nij so' ma'. 'Q se ndaa síj, gaa ne quene'len nij so' adonj. ³ Se ni'yón soj tinúu soj síi 'nij taga' ma'. Dan me se guun rá soj ndaa adi' se ma'an soj 'nij taga' ga tinúu soj a. Ne se ni'yón soj tinúu soj síi ran' sayuun 'yaj yuvii ma'. Dan me se guun rá soj ndaa adi' se ma'an soj 'yaj yuvii sayuun man a. ⁴ Ne ve'é uxrá sese xcaj soj 'o chana adonj. Nuveé se na'aj me yo' ma'. Ne nuveé cacun' me sese otoj soj ga nica ma'an soj ma'. Tzaj ne síi otoj ga yo'óo chana do', síi otoj ga nica tuvi' do', me se qui'yaj Dioso sayuun man so' adonj. ⁵ Se guun soj síi 'ee rá ni'yaj sa'anj ma'. Maan se gaa xej nimán soj che'é doj rasuun man rihaan soj ei. 'Q se ma'an Dioso cataj xna'anj rihaan ní', ne:

—Daj chihaa mǎj se taná' lunj man soj ma' —taj Dioso rihaan ní' a.

⁶ Che'é dan vaa che'é ca'mii ní' nana nihánj nana no rihaan danj Dioso a: “Che'é se racuíj síi 'nij ra'a man ní' manj, che'é dan se cucu'vi' lunj ma'. 'Q se nuveé se ya'anj

tiha' me sauyun qui'yaj yuvij manj ma'", cataj ni' a.

⁷ Nuchruj raꝥ soj daj 'yaj nij síi uun chij rihaan soj, nij síi cataj xna'anj se-nana Diose rihaan soj á. Xcaj uxrá soj cuentá daj 'yaj nij so' gaa yanj nij so' rihaan chumij nihánj, ne xcaj uxrá soj cuentá daj gaa quirán' nij so' vaa güii a. Ne ase vaa nucaj uxrá rá nij so' ni'yaj nij so' Diose ro', danj gaa qui'yaj soj uún, ne gaa nucaj rá soj ni'yaj soj Diose ei.

⁸ Dan me se orún' Jesucristó me síi nicun' asj rque, ne veé so' me síi nicun' cuano, ne veé so' me síi canicun' nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj.

⁹ Se ca'vej soj tiha' yu'unj nii man soj ga yo'ó tucuáan naca mei. 'Q se aj sa' uxrá vaa sese narj' nucaj nimán soj che'é se luj qui'yaj Jesucristó che'é ní' ei. Tzaj ne se narj' nucaj nimán soj qui'yaj se chá mei. 'Q se se cavii sa' nij síi noco' tucuáan yo' tucuáan che'é se chá ma'. ¹⁰ Dan me se ase vaa síi nicun' mesá altar rihaan, ne man rasuun sa' rihaan 'yaj Diose ro', danj vaa ní' chuguanj. Ne orún' ní' me síi no xcuún chá rasuun taj rihaan mesá altar yo' ei. Ne nij síi 'yaj suun che'é tucuáan nga tucuáan noco' nii rá nuvíi nocoꝥ ro', ne no xcuún nij so' chá nij so' nij rasuun sa' taj rihaan se-mesa ní' a ma'. ¹¹ Dan me se 'anj nicaj xrej atá suun nocoꝥ doj ton man xcuu rá rej gueꝥ doj che'é nij yuvij, ne ton che'é cacun' tumé yuvij me ton yo' a. Ne nu' neꝥ man scúj yo' me se rii nii man neꝥ yo' rej tu'va chuman', ne axrj y'a'an nii nu' neꝥ yo' nanj adonj. ¹² Che'é dan danj qui'yaj gueꝥ Jesucristó cavi' so' tu'va chuman' rej atúj yuvij chuman', gaa ne cunuu sa' nij yuvij rihaan Diose che'é ton cayanj man ma'an so' nanj adonj.

¹³ Che'é dan me cuano nihánj me se no xcuún ní' curihañj ní' ne cuchí' ní' rihaan so' tu'va chuman' a. Dan me se ase qui'yaj so' ca'vej rá so' nachrj' yuvij ni'yaj yuvij man so' ro', danj qui'yaj ní' ca'vej rá ní' nachrj' yuvij ni'yaj yuvij man ma'an ní' á. ¹⁴ 'Q se rihaan chumij nihánj ro', taj vaj chiháan ní' chuman' quinaj nu' cavii nu' ca'anj mei. 'Q se nano' ní' yo'ó chuman' cané ní' vaa güii ei. ¹⁵ Che'é se vaa qui'yaj Jesucristó ro', che'é dan yo'ó cataj ní' rihaan Diose se vaa ve'é uxrá vaa qui'yaj Diose nanj adonj. Ne dan me se nuvéé inañj rasuun man rihaan chumij nihánj me se vaa nago' ní' man Diose ma'. 'Q se nana sa' tu'va ní' me se vaa nago' ní' man so' ei. ¹⁶ Ne se tanáj soj suun sa' 'yaj soj, suun racujj soj man tinúú soj síi nique mei. 'Q se yo'ó se sa' nago' ní' man Diose me uún yo', ne uun niha' rá Diose ni'yaj Diose man síi 'yaj danj adonj.

¹⁷ Ve'é cunꝥ soj rihaan nij síi uun chij rihaan soj á. 'Q se síi tumé man nimán soj me nij so', ne vaa güii xna'anj Diose man nij so' daj qui'yaj nij so' che'é soj adonj. Ne

ve'é cunꝥ soj, ne guun niha' rá nij so' cataj xna'anj nij so' che'é soj chuguanj. Ne se rnuj soj rihaan nij síi guun chij mei. 'Q se sese rnuj soj rihaan nij so', ne rnuj nij so' rihaan Diose che'é soj, ne se cavii sa' soj mei.

¹⁸ Cachinj ni'yaj soj rihaan Diose che'é núj á. 'Q se guun ya rá núj se vaa taj vaj cacun' tumé núj ma'. 'Q se inañj me rá núj qui'yaj sa' núj gaa yáan núj rihaan chumij nihánj ei. ¹⁹ Ne cuano nihánj me se uxrá doj cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa cachinj ni'yaj soj se vaa ca'vej rá Diose ra'yanj cuchí' uún 'unj rihaan soj ei.

Nihánj me taj síi 'yaj yanj nihánj se vaa ve'é cayáan nij síi nayaa yanj nihánj rá so' a

²⁰ Dan me se Diose me síi 'yaj vaa xej nimán ní', ne so' me síi qui'yaj cunuu i'na' uún Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' gaa cavi' so' a. Ne Jesucristó me se ase vaa síi tumé matzinj vaa so', ne ase vaa daán so' matzinj vaa ní', ne tumé so' man ní' sji noco' man so', ne síi sa' uxrá me so', ne che'é ton man so' me nicaj ní' yo'ó tucuáan cuchruj so' che'é ní' se vaa canoco' ní' man Diose a. Ne me rá 'unj ²¹ guun nucaj soj qui'yaj suun soj nu' suun sa', ne qui'yaj soj nu' se vaa me rá Diose qui'yaj soj, qui'yaj ma'an Diose chuguanj. Ne dan me se guun ní' se niha' rihaan Diose, qui'yaj ma'an Diose che'é Jesucristó ei. Ne ve'é ndo'o cayáan so' nu' cavii nu' ca'anj adonj. Veé danj gaa ya ei.

²² Cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa ve'é cunꝥ soj nana nihánj, tinuj, nocoꝥ. 'Q se chrej nucaj narqué 'unj man soj me nana nihánj, ne doj vaa nana nihánj nana cachrón 'unj rihaan yanj cartá nihánj nayaa soj ei.

²³ Xcaj soj cuentá se vaa curihañj tinú' Timoteo taga', ne sese ra'yanj ca'na' so' rihanj, ne cuchí' núj rihaan soj ra'yanj ei.

²⁴ Cataj soj rihaan taran' nij síi uun chij rihaan soj do', rihaan taran' nij síi sa' rihaan Diose do', se vaa ve'é cayáan nij so' raj ei. Nij tinúú ní' nij síi man rej cu'naj Italia ro', ve'é cayáan nij soj, rá nij so' chuguanj.

²⁵ Me rá 'unj qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é taran' nij soj nanj adonj. Amén.

Nihánj me 'o yanj cartá qui'yaj síi cu'naj Santiago ca'néé so' rihaan nij yuvij noco' man Diose a

¹ 'Unj ro', me síi cu'naj Santiago síi 'yaj suun rihaan Diose do', rihaan Jesucristo sij 'nij ra'a man ní' do', ne 'yáá 'unj yanj nihánj ca'nej 'unj rihaan taran' soj síi noco' man Diose sij ca'anj cayáán que'ee chuman' naj rihaan chumij a. Dan me se ase vaa chuvij nij x'ne' yuvij israelitá yuvij noco' man Diose gaa naá ro', danj vaa guee soj rihaan Diose nanj ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa rque Diose nana cuu sa' rihaan ní' a

² Dan me se asa' ca'na' me ma'an sayuun rihaan soj, ne guun niha' rá soj, tinuj, nocoj. ³ 'Q se ne'en soj se vaa asa' ca'na' sayuun rihaan soj che'é se me soj síi amán rá ni'yaj man Diose, ne tananj cunuu nucuaj doj nimán soj ei. ⁴ Maan se gaa nanaj uxrá nimán soj rihaan sayuun, gaa ne ca'vee cavij sa' nu' se-suun soj, ne síi cachij nu' nimán ya guun soj, ne se cachin a doj se sa' man nimán soj a man adonj.

⁵ Sese yo'lo tuvi' soj me rá nari' nana cuu sa', ne cachin ni'yaj so' rihaan Diose, ne rque Diose nana cuu sa' yo' man so' chuguanj. 'Q se nuveé sij nachri' man síi achin ni'yaj me Diose ma'. Tananj niha' rá so' gaa achin ní' rasuun man so', ne rque so' nu' se sa' man cunudanj yuvij ei. ⁶ Tzaj ne yo'lo cuchuman ya rá síi achin ni'yaj rihaan Diose ni'yaj so' man Diose, gaa ne ca'vee, ne se guun vij rá so' mei. Tzaj ne sese guun vij nimán 'o so', ne ase chéé nuú na ya'anj gaa o' nana rihaan na ya'anj ro', danj vaa nimán síi uun vij nimán, chéé nuú uxrá nimán so' uún, ⁷ ne taj che'é guun rá so' sese rque Diose rasuun man so' a ma'. ⁸ 'Q se síi vij vaa nimán me se daj chihaa mij se ca'vee yo'lo qui'yaj suun so' a doj suun sa' a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj che'é ru'vee do', che'é síi nique do' a

⁹ Ne soj sij nique, tzaj ne gaa niha' rá soj che'é se sij cavij sa' rihaan Diose me soj ei. ¹⁰ Ne vaa nij soj sij ru'vee uún, ne gaa niha' rá soj che'é se nua nica' nimán soj rihaan Diose á. 'Q se ase vaa navij yucuan' yaj man tacaan ro', danj gaa quinaavij nij ru'vee nucuaj rá ni'yaj sa'anj, vaa güii, nanj adonj. ¹¹ Dan me se gaa uun xta' güii, ne uun ya'aan naán, gaa ne nacoj coj, ne uun che'e yaj yo' ayuu yo' raaj coj a. Núj ayuu yo', ne taj se gún' man yo' gaa ma'. Ne veé danj vaa guee nij ru'vee uún, ne yo'lo nuú rá nij so' rej qui'yaj

canaán nij so' sa'anj, ne dan me se vaj cavij nij so' ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nuveé sij 'yaj uun rá ní' qui'yaj ní' cacun' me Diose ma'

¹² Síi nucuaj nimán rihaan sayuun ro', so' me síi cavij sa', ne cataj Diose se vaa:

—Che'é se raan noco' so' manj ro', che'é dan ca'vee cayáán so' gaj nu' cavij nu' ca'anj —cataj Diose, ndaa vaa cataj Diose se vaa ya qui'yaj Diose che'é nij síi aráj cochroj rihaan so' a.

¹³ Sese me rá ní' qui'yaj ní' cacun', ne se guun cataj ní' se vaa Diose me síi qui'yaj guun rá ní' qui'yaj ní' cacun' ma'. A 'ó xco' na'vej rá Diose qui'yaj Diose cacun' mei. Ne nuveé Diose me síi axrij chrej chí'ij rque a 'ó yuvij a ma'. ¹⁴ 'Q se ma'an inanj ní' me rá qui'yaj se chí'ij che'é se ve'é vaa se chí'ij yo' rihaan ní' nanj adonj. ¹⁵ Tzaj ne sese qui'yaj ní' ndaa vaa me rá ma'an ní' qui'yaj ní', ne qui'yaj ní' cacun', ne asa' quisij qui'yaj ndo'o ní' cacun', gaa ne yuun che'e quiri' nu' nimán ní' vaa gaa nanj ei.

¹⁶ Se cuchuman rá soj nana ne, man tinuj, man nocoj. ¹⁷ Xcaj soj cuentá se vaa daj a se sa' vaa rihaan ní' ro', Diose me se rque nij yo', ne dan me se maan rej yanj ma'an ya síi 'yaj avii ya'an chuguun ro', maan dan 'na' nu' se sa' do', se luj do', se ni'yanj do' ei. Dan me se se ca'vee natuna se-nana so' nana sa' nana nica' ya ya mei. Dan me se 'o vaa rá so', ne na'vee cunuu ino Diose a ma'. Yo'lo sa' 'yaj so' ga ní' nanj adonj. ¹⁸ Guun rá so' guun ta'nij so' man ní', gaa ne cuno ní' se-nana so' nana ya, qui'yaj so', ne che'é dan asino ní', guun ta'nij so' man ní' gaa asino yaan, gaa ne vaa güii naqui'yaj sa' so' man cunudanj nij rasuun qui'yaj so' rihaan chumij nihánj a.

Nana nihánj taj xna'anj me síi noco' ya man Diose a

¹⁹ Se quini'yón soj nana nihánj, man tinuj, man nocoj. Gaa niha' rá taran' ní' nana xrej ní' se-nana Diose ei. Tzaj ne se gaa niha' rá ní' ca'mij ní' do', ca'maan rá ní' do' mei. ²⁰ 'Q se sese a'maan ndo'o rá ní', ne se ca'vee qui'yaj sa' ní' ndaa vaa me rá Diose qui'yaj ní' ma'. ²¹ Yuun che'e ca'ne' rá soj ga suun 'yaj se nij, ne gaa nica' nimán soj, ne cunq soj nana ca'néé Diose nimán soj, ne ca'vee quinanij nimán soj rihaan sayuun ei. ²² Se guun catuu rma'an se-nana Diose xréé ní' ma'. Tzaj ne qui'yaj ní' ndaa vaa taj Diose ei. Sese se qui'yaj ní' danj, ne tihá' yu'unj ní' man ma'an ní' gaa nanj á. ²³ 'Q se síi atúj rma'an se-nana Diose xréé ro', ase vaa síi ni'yaj rihaan espejo ro', danj vaa so', ²⁴ ne síi ni'yaj rihaan espejo me se xcaj so' cuentá se vaa canó nacaj rihaan so', tzaj ne 'anj so', gaa ne yuun che'e ni'yón so' nacaj no rihaan so' a. ²⁵ Ne ase vaa espejo ro', danj

vaa tucuáán sa' cuchruj Diose rihaan ní, ne xcaj ní' cuentá daj me rá Diose qui'yaj ní, 'yaj tucuáán sa' yo', ne ne sayuun vaa uno ní' rihaan Diose, 'yaj tucuáán yo' ma'. Se guun ní' síi tucu'yón rma'an nana yo' ne ni'yón nana yo' ma'. Tzaj ne cavii ní' qui'yaj ní' ndaa vaa taj nana yo' ei. Ne sese se ca'ne' rá ní' ga nana yo', ne Diose me síi qui'yaj cavii sa' ní' adonj.

²⁶ Sij ve'é noco' man Diose me soj, rá soj na'. Sese nanó soj cuentó che'é tuvi' soj, ne nuveé sij noco' ya man Diose me soj ma'. Sij tiha' yu'unj man ma'an me soj nanj chuguanj. ²⁷ Cataj xna'anj 'unj rihaan soj me síi me síi noco' ya man Rej ní' Diose a. Síi racuij man xnií nique do', síi racuij man chana nique do', síi ne noco' man síi chi'ii man rihaan chumii nihánj do', so' me síi noco' ya man Diose adonj.

2

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xciún ní' qui'yaj ní' se luj rihaan daj a yuvií a

¹ Amán rá soj ni'yaj soj man Jesucristó síi uun chij ndo'o rihaan ní', tinuj, nocoj. Che'é dan se guun cataj soj se vaa sa' doj vaa síi ru'vee rihaan síi nique ma'. ²⁻³ Xcaj soj cuentá, ne gaa nuu chre' soj cachraa soj rihaan Diose, ne sese atúj 'o síi ru'vee nuu yatzíj sa' rej man soj, ne 'nij ra'a so' se'ej tu'vee ndo'o, ne aráya'anj ndo'o soj man so', ne taj soj se vaa quitaj so' chruun xlá sa' a. Ne sese atúj 'o síi nique nuu yatzíj tachrinj rej man soj, ne ne a'mii nocoj soj ga so' ma'. Ca'vee canicun' caya so' do', ca'vee cane so' rihaan yo'óo rej tajoj soj do', nanj ei. ⁴ Tzaj ne sese danj qui'yaj soj, ne sa' doj vaa ru'vee rihaan síi nique, rá soj, ne ase vaa cuese chi'ii nimán na'vej rá xcaj sa' cuentá che'é yuvií vaa soj nanj chuguanj.

⁵ Nano xrej soj nana ca'mij, tinuj, nocoj. Narii Diose man nij síi nique guun nij so' síi amán uxrá rá ni'yaj man so' ei. Nique nij so' rihaan yo'óo nihánj, tzaj ne aráj cochroj nij so' rihaan Diose, ne che'é dan cata' tu'va Diose se vaa ya cayáán nij so' ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj adonj. ⁶ Tzaj ne nij soj me se nij ndo'o 'yaj soj rihaan nij síi nique chuguanj. Xcaj soj cuentá se vaa ru'vee me síi 'yaj sayuun man soj, ne 'anj soj rihaan cuese, 'yaj nij ru'vee a. ⁷ Ne nana nij a'mii nij ru'vee che'é Jesucristó síi cata' ne soj che'é a.

⁸ Dan me se vaa che'é qui'yaj ní' nana ca'mii síi cu'naj Moisés nana no rihaan danj Diose nana ya, ne dan me se taj nana yo': "Gaa 'ee rá ní' man tuvi' ní' ndaa rá se vaa 'ee rá ní' man ma'an ní'", taj nana yo', ne sese qui'yaj soj nana yo', ne cunaj 'yaj soj ei. ⁹ Tzaj ne sese narii soj yuvií ru'vee inanj, gaa ne tumé ndo'o soj cacun' che'é se ne

'yaj ya soj se-tucuanj Diose adonj. ¹⁰ Sese vaa 'o síi 'yaj nu' se-tucuanj Diose, ne sese vaa orún' nana na'vej so' qui'yaj so', ne ase vaa síi ne uno daj chihaa mij rihaan Diose ro', vaa so' ei. ¹¹ 'Q se cataj Diose se vaa se cotoj ní' ga nicá tuvi' ní', ne veé cataj uún Diose se vaa se ticavi' ní' tuvi' ní' a. Vaa síi ne otoj ga nicá tuvi', tzaj ne ticavi' so' tuvi' so', gaa ne síi 'yaj danj ro', me se yuun che'é tiri' so' se-tucuanj Diose tucuáán noco' so' gaa nanj adonj. ¹² Che'é dan ve'é ca'mii soj, ne ve'é qui'yaj soj, ne cunuú rá soj se vaa vaa güii ca'ne' Diose cacun' che'é ní', ni'yaj Diose se-tucuanj Diose chuguanj. 'Q se ne sayuun vaa cunó ní' nana yo' ma'. ¹³ 'Q se asa' ca'ne' Diose cacun' che'é yuvií, ne se gaa 'ee rá Diose ni'yaj Diose man síi ne 'ee rá man tuvi' ma'. Tzaj ne se ni'yanj rá me se yo' me qui'yaj canaán rihaan sayuun adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuchuman rá ní' ni'yaj ní' Diose, ne qui'yaj ní' se luj uún a

¹⁴ Cuno soj ca'mij, tinuj, nocoj. Sese taj ní' se vaa amán rá ní' ni'yaj ní' Diose, ne sese ne 'yaj ní' a doj se luj rihaan tuvi' ní', ne ca'vee quinanij ní' rihaan sayuun, rá soj na'. Taj ma'. Se ca'vee a doj man adonj. ¹⁵ Xcaj soj cuentá ei. Sese vaa tinuú ní' do', ra'vij ní' do', ne achiin se chá achiin yatzíj cunuú so' do', ¹⁶ ne sese cataj ní' rihaan síi achiin rasuun man, ne: "Ca'anj sa' so', ne dínj gaa nimán so' ei. Rque Diose yatzíj quitaj xráá so' do', rque Diose se chá chá so' do' ei", cataj ní' rihaan síi achiin man, gaa ne sese se quirii ní' se vaa achiin man tuvi' ní', ne taj se guun se-nana ní' gaa a ma'. ¹⁷ Veé danj vaa ya, ne sese taj ní' se vaa síi amán rá ni'yaj man Diose me ní', ne sese taj se luj 'yaj ní', gaa ne nuveé sij amán ya rá me ní' gaa a mei.

¹⁸ Tzaj ne ta'aj nii cataj rihaan tuvi' se vaa so' me se síi amán rá ni'yaj man Diose mé so', ne 'unj nihánj me se síi 'yaj se sa' rihaan Diose mé 'unj, cataj nii chuguanj. Tzaj ne xcaj so' cuentá, ne asa' ca'vee xcaj yuvií cuentá se vaa síi amán rá ni'yaj man Diose mé so', sese nuvi' a 'ó se sa' 'yáá so' ga. Tzaj ne 'unj nihánj me se che'é se sa' 'yáá 'unj ro', che'é dan ne'en yuvií se vaa síi amán rá ni'yaj man Diose mé 'unj chuguanj. ¹⁹ Dan me se cunaj 'yáá so' se vaa amán rá so' se vaa oruun Diose, tzaj ne danj 'yaj guce nij nana chree uún, ne che'é dan chu'vi' nij so' ndaa ri'lj ma'an man nij so' che'é sayuun qui'yaj Diose man nij so' vaa güii a. ²⁰ Síi ni'yón mé so', sese uun rá so' se vaa taj che'é qui'yáá so' se luj, ne nihánj me se tiháán 'unj rihaan so' se vaa sese taj se luj 'yaj ní', ne amán rma'an rá ní' ni'yaj ní' Diose nanj chuguanj. ²¹ Dan me se xii ní' síi cu'naj Abraham me se ne'én so' se vaa ca'vej so' ticavj' so' ta'nii so' síi cu'naj Isaac rihaan mesá altar go' so' man ta'nii

so' rihaan Diose a. Ne che'é se vaa qui'yaj so' danj ro', che'é dan cunuu sa' so' rihaan Diose ei. ²² Xcaj so' cuentá se vaa che'é se cuchumán rá Abraham ni'yaj so' man Diose ro', che'é dan me guun rá so' qui'yaj so' se luj che'é Diose, ne che'é se qui'yaj so' danj ro', che'é dan ne'en ní' se vaa cuchumán nu' rá so' ni'yaj so' man Diose chuguanj. ²³ Ne quisíj ya nu' se-nanā Diose nanā nihánj a: "Cuchumán rá Abraham ni'yaj so' man Diose, ne che'é dan cataj Diose se vaa sij sa' me Abraham a". Ne síí chéé ga Diose me uún Abraham, taj nii uún a.

²⁴ Xcaj soj cuentá se vaa che'é se luj 'yaj ní' ro', che'é dan nuu sa' ní' rihaan Diose, ne nuvéé che'e se taj ní' se vaa amán rá ní' ni'yaj ní' man Diose doj me nuu sa' ní' rihaan Diose ma'. ²⁵ Dan me se Rahab chanā niha' rá me se cunuu sa' no' rihaan Diose gaa qui'yaj no' se luj rihaan roj síí ca'néé Diose man ca'mií nanā sa' rihaan no' a. Cunuu sa' no' rihaan Diose che'é se luj qui'yaj no', ne dan me se ve'é racuíj no' man roj síí israelítá ca'anj suun chiháán no' caxríj yuve no' man roj so' rihaan nij síí guun rá ticavi' man roj so', gaa ne ca'néé no' man roj so' yo'ó chrej vaa dínj nan' roj so' tucúá roj so' a.

²⁶ Dan me se sese nuvi' nimán 'o so', ne nuvéé sij vaa i'na' me so' ma'. Mañ cúú cavi' uun me so', ne ase vaa xnganá nuvi' nimán rque ro', danj vaa síí taj se vaa amán rá ni'yaj man Diose, ne nuvi' a doj se luj 'yaj so', ne taj se gún' man nanā tu'va uun so' a man adonj.

3

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa 'yaj chí'íi ní' man tuvi' ní', sese ne tumé ní' nanā avii tu'va ní' a

¹ Tinuj. Nocoj. Se guun gaa que'ee síí narqué chrej man soj ma'. 'O se núj sij narqué chrej ro', ne'en soj se vaa doj a caraā Diose cacun' xráá núj sese se cuno núj rihaan Diose ei. ² 'O taran' ní' avii nanā chí'íi tu'va nanj adonj. Tzaj ne sese vaa 'o síí ne a'mií nanā chí'íi, ne so' me síí ca'vee guun nucuaj guun chij rihaan nu' nee man so' chuguanj. ³ Xcaj soj cuentá ni'yaj soj man cuayó á. Nda' se xij vaa cuayó, tzaj ne anu' ní' aga' le'ej nii tu'va xo', gaa ne cunó xo' rihaan ní' ca'anj xo' me rej ma'an me rá ní' chuguanj. ⁴ Ne xcaj soj cuentá ni'yaj soj man rihoo chéé rihaan na uún á. Xij vaa rihoo, ne nucuaj ndo'o o' nanā rihaan rihoo, ne rcuchra' le'ej nii vaa rásuun nii tuguáj nii rihoo, tzaj ne ca'anj yo' me rej ma'an me rá nii ca'anj yo' uún ei.

⁵ Ne ta'nga' danj vaa guēe daa ní' uún, ne tzin' vaa daa ní', tzaj ne nucuaj uxrá daa ní' nanj adonj. Dan me se ne'en soj se vaa

orún' ya'an le'ej nii ro', ca'vee qui'yaj yo' cacaa cunú' quij ei. ⁶ Ne ase vaa ya'an vaa nanā a'mií daa ní', ne ase vaa nu' chí'íi man rihaan chumií nihánj ro', danj vaa nanā a'mií daa ní', ne ndga ri' nu' nee man ní', 'yaj daa ní' nanj adonj. Unu' ní' ga tuvi' ní', 'yaj daa ní', che'é se síí chree me síí 'yaj a'mií daa ní' nanā chí'íi nanj á. ⁷ A'vee uun chij yuvií rihaan me ma'an xcuu, ne dan me se rihaan xcuu man quij do', rihaan xtáj do', rihaan xcuáá do', rihaan xcuaj do', uun chij yuvií, ⁸ tzaj ne taj se 'ya' guun chij a doj yuvií rihaan daa ma'an yuvií ma'. Avii ndo'o nanā chí'íi tu'va ní', ne taj se 'yá' guun dínj tu'va ní', 'yaj daa ní' íā ma'. Ase vaa na xnaj taj tu'va xcuáá yuvaa ro', danj vaa nanā chí'íi avii tu'va ní', 'yaj daa ní', ne 'yaj chí'íi yo' man tuvi' ní' chuguanj. ⁹ Dan me se tu'va ní' me avii nanā luj a'mií ní' che'é Rej ní' Diose síí 'nij ra'a man ní', ne veé daa ní' a'mií nanā chree che'é tuvi' ní' uún a. Ne dan me se ase vaa Diose ro', danj vaa nij tuvi' ní' gaa qui'yaj Diose man taran' ní' a. ¹⁰ Veé tu'va ní' avii nanā luj ne veé tu'va ní' avii nanā chree, 'yaj daa ní', ne nij uxrá vaa 'yaj ní' danj, nanj tinuj, nocoj. ¹¹ Se ca'vee cavii na chihan' ga na 'ne' rque orún' curuj na ma'. ¹² Taj rutzí' avii raā chruun rcoo ma'. Ne rcoo ne avii raā chruun rcue'é ma'. Ne danj nanj na uún, ne se ca'vee curihanj na chihan' rej nuu na 'ne', ne taj che'é cavii nanā chí'íi tu'va ní', sese rej nuu nanā sa' me nimán ní' a man adonj.

Nanā nihánj taj xna'anj me síí me síí nicaj tucúáán sa' cavii rihaan Diose a

¹³ Sese vaa ta'aj soj síí acaj cuentá ne avii ndo'o raā soj, rá soj, ne ve'é inanj qui'yaj soj sij vaa danj rá rihaan tuvi' soj, ne xcaj tuvi' soj cuentá se vaa che'é se avii raā soj ro', che'é dan síí ni'yanj nimán me soj, ne che'é dan me ve'é inanj 'yaj soj a. ¹⁴ Tzaj ne sese xcoj ruvaa rá soj, ne sese me inanj rá soj quiríj ta'nga' soj rihaan tuvi' soj, gaa ne se guun ca'mií xtá' soj cataj soj se vaa síí acaj cuentá avii raā me soj a ma'. 'O se nuvéé sij acaj cuentá me síí 'yaj danj mei. ¹⁵ Sese sij xcoj ruvaa rá me soj, ne nuvéé sij nicaj tucúáán sa' cavii rihaan Diose me soj a ma'. Inanj tucúáán cavii raā nij síí man rihaan yo'óó nihánj uun me tucúáán nicaj soj, ne danj inanj 'yaj yuvií che'é se nanā chree uno nij yuvií nanj adonj. ¹⁶ Rej yanj síí xcoj ruvaa rá me se taj se qui'ya' gaa dínj ma'. Me a' se chí'íi 'yaj nij so' nanj á. ¹⁷ Tzaj ne síí nicaj tucúáán sa' cavii rihaan Diose me se yo'ó vaa sa' nimán so', ne che'é dan 'o chij yáán so', ne ne unu' so' 'yá' ga yuvií ma'. Yo'ó luj a'mií so' ga tuvi' so', ne ne naqui'yaj so'ó so' xréé so' gaa a'mií tuvi' so' ga so' ma'. 'Ee rá so' ni'yaj so' tuvi' so', ne inanj se sa' 'yaj so', ne yo'ó cuyañ ve'é 'yaj so' rihaan nu' nij

yuvij, ne 'yaj so' nu' ndaa vaa taj so' a. Ne nij sí 'yaj danj ro', me sí nica'j ya tucuaán sa' cavii rihaan Diose chuguanj. ¹⁸ Dan me se sí 'yaj dínj ne yuvij ga tuvi' yuvij ro', ma'an so' me sí ne dínj ga tuvi', ne che'é dan cunu sa' nij tuvi' so' rihaan Diose, qui'yaj so' nanj adonj.

4

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se guun rá ní' cavij sa' ní' rihaan chumij nihánj a

¹ Me che'é unu' ndo'o nij soj ga tuvi' soj, rá soj ga. Nuveé che'e se me ndo'o rá soj cavij sa' soj rihaan chumij nihánj, ne che'é dan na'vee gaa xej nimán soj a. Ne nuveé che'e dan unu' soj ga tuvi' soj a. ² Me ndo'o rá soj gaa rasuun sa' rihaan soj, tzaj ne ne ca'vee quirj' soj rasuun yo' cumán yo' rihaan soj a. Dan me se che'é dan unu' xcoj ruvaa ndo'o rá soj ni'yaj soj man sí vaa rasuun rihaan adonj. Tzaj ne soj me se taj se 'ya' quirj' soj, ne che'é dan unu' soj ga tuvi' soj ei. Tzaj ne nuvi' rasuun sa' rihaan soj, che'é se ne achíin ni'yaj soj rihaan Diose adonj. ³ Ne nda' se achíin ni'yaj soj rihaan Diose, tzaj ne ne rqué Diose nij rasuun yo' rihaan soj, che'é se chí'ij ndo'o vaa nimán soj gaa achíin ni'yaj soj rihaan Diose ei. Dan me se me inanj rá soj cavij sa' ma'an inanj soj rihaan chumij nihánj qui'yaj nij rasuun yo' ei.

⁴ Ne ase vaa chana otoj ga yo'ó chíi ro', danj vaa soj, ne ne noco' ya soj man Diose a ma'. Xcaj soj cuentá se vaa sí me rá cavij sa' rihaan chumij nihánj ro', so' me sí taj ri'yunj man Diose adonj. Ya uxrá ei. ⁵ Ne xcaj soj cuentá se vaa ne tu'va rma'an nana nihánj nana a'mii danj Diose a: "Diose qui'yaj nimán ní', ne me uxrá rá Diose canoco' nimán ní' man orún' so'", taj danj Diose a. ⁶ Ne uxrá doj 'yaj Diose se luj che'é ní', ne che'é dan no nana nihánj rihaan danj Diose a: "Aráan Diose chrej rihaan nij sí xta' nimán se cavij sa' nij so', tzaj ne 'yaj Diose se luj che'é nij sí vaa nica' nimán", taj danj Diose a.

⁷ Che'é dan cunjo soj rihaan Diose á. Naqui'yaj so'o soj xréé soj rihaan sí chree, ne cunanj sí chree rihaan soj á. ⁸ Quinichrun' soj rihaan Diose, gaa ne quinichrun' Diose rihaan soj á. Nij sí tumé cacun' ro', tanáj nij so' se-tucuanj nij so' tucuaán chí'ij, ne nij sí un vij rá canoco' man Diose ro', naqui'yaj nica' nij so' nimán nij so' á. ⁹ Se gaa niha' rá soj ca'nga' soj mei. Vaa che'é quinano' rá soj ta'vee soj che'é cacun' tumé soj ei. ¹⁰ Naqui'yaj nica' soj nimán soj rihaan sí 'nj ra'a man ní', gaa ne cavij sa' soj, qui'yaj so' chuguanj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se ca'mii ní' nana nij che'é tuvi' ní' ma'

¹¹ Se guun nana soj cuentó ne che'é tuvi' soj, man tinuj, man nocoj. Sí nanó cuentó ne do', sí araa cacun' xráa tuvi' do', so' me sí taj se vaa taj che'é cunjo ní' cunudanj se-tucuanj Diose chuguanj. Ne sí a'mii danj ro', nuveé sji uno se-tucuanj Diose me so' ma'. Maan se sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Diose me un so' nanj ei. ¹² Dan me se orún' Diose ya me sí cuchruj se-tucuanj Diose, ne veé orún' Diose me sí ca'ne' cacun' che'é ní' vaa güii, ne so' me sí guun nucuaj tinanii man ní' rihaan sayuun, ne veé so' me sí guun nucuaj ca'nej man ní' rihaan ya'an ei. Tzaj ne ní' me se yuvij un me ní', ne taj che'é caraa ní' cacun' xráa tuvi' ní' ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne ne'en ní' daj quiran' ní' a'yuj a

¹³ Ne vaa soj sji a'mii nana nihánj uún a: "Cuan' se, a'yuj se, ca'anj núj 'o chuman' cayáan núj 'o yo', ne quiraan núj rasuun natu'vee núj, ne qui'yaj canaán ndo'o núj sa'anj", taj soj, ne nihánj me se cunjo soj ca'mij á. ¹⁴ Nij soj me se ne ne'en uxrá soj daj quiran' soj a'yuj a ma'. 'O se ase vaa ngaa ya'aan ro', danj vaa soj rihaan chumij nihánj, ne nanj ngaa ya'aan 'o orá le'ej ní, ne ra'yanj naxtun' uún ngaa ya'aan yo' nanj adonj. ¹⁵ Che'é dan no xcúun soj cataj soj: "Sese me rá sí 'nj ra'a man ní', ne ca'vee gaa i'ng' ní', ne ca'vee qui'yaj suun ní' á", cataj soj á. ¹⁶ Tzaj ne soj me se a'mii xta' ndo'o soj rihaan Diose, ne chí'ij ndo'o vaa nu' nana xta' a'mii soj adonj. ¹⁷ Tzaj ne sese ne'en ní' daj me rá Diose qui'yaj ní', ne ne 'yaj ní' ndaa vaa me rá Diose qui'yaj ní', gaa ne guun ní' sí tumé ndo'o cacun' nanj adonj.

5

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quiran' ndo'o nij ru'vee sayuun a

¹ Ne soj sji ru'vee me se yaj me se quene'en soj ei. Ta'vee uxrá soj che'é sayuun quiran' soj vaa güii chuguanj. ² Ne rihaan Diose me se ase vaa se cuchruu vaa nu' si'yaj soj, ne ase vaa yatzi' navij chá xcuu vaa nu' sagan' soj, ³ ne ase vaa aga' navij qui'yaj tucunj yoo ro', danj vaa nu' se-sa'anj soj, ne tucunj yoo yo' ro', ni'yaj Diose, ne xcaj Diose cuentá se vaa sí yanu' me soj rihaan sí nique, ne che'é dan cacaa ma'an soj, qui'yaj tucunj yoo yo' adonj. Dan me se uxrá caraa sa' soj sa'anj rihaan chumij nihánj, tzaj ne nichrun' ca'anj ni'ya chumij nihánj nanj adonj. ⁴ Dan me se acáj ndo'o Diose cuentá se vaa ne naru'vee sa' soj tu'vee se-mozó soj sí rii xnaa soj a. Ne aguáj ndo'o nij mozó yo' rihaan Diose che'é se-sa'anj nij so' chuguanj. Ne catúj se-nana nij so' xréé Diose sji un chíj ndo'o rej xta' nanj ei. ⁵ Ne dan me se un niha' uxrá rá soj rihaan chumij nihánj, ne inanj rasuun sa' uxrá mán

rihaan soj, ne ase vaa xcáa namij ro', danj vaa soj, ne ne acaj soj cuentá se vaa nichrun' ca'na' sayuun rihaan soj a ma'. ⁶ Tzaj ne dan me se cuta' ndo'o soj cacun' xráa nij sí sa', ne ndaa ticavi' soj man ta'aj tuvi' nij so', ne ca'ne' sa' guee rá nij so' cavi' tuvi' nij so', qui'yaj soj a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa gaa inaj nimán ni' cachinj ni'yaj ni' rihaan Diose a

⁷ Che'é dan gaa inaj nimán soj na'vij soj ndaa se quisij guii ca'na' uún sí 'nij ra'a man ní', tinuj, nocoj. Xcaj soj cuentá daj 'yaj síf unó naa ei. Naj vaa nimán so' na'vij so' maan che'é rej cachij sa' ve'é xnaa so', gaa ne quirij so' tan' adonj. ⁸ Danj qui'yaj guee soj, ne gaa inaj nimán soj, ne ca'nej nucuaj soj nimán soj, che'é se nichrun' ca'na' síf 'nij ra'a man ní' ei. ⁹ Se ca'mii soj nana nij che'é tuvi' soj, ne se gaa nanj quitaj cacun' xráa ma'an soj, man tinuj, man nocoj. 'O se aj nicun' chruun sí ca'ne' cacun' che'é ní' rej ta'yaa ei. ¹⁰ Xcaj soj cuentá, ni'yaj soj nij síf nata' se-nana Diose gaa naá se vaa nucuaj nimán nij so' rihaan sayuun, ne ase vaa qui'yaj nij so' ro', danj gaa qui'yaj soj ei. ¹¹ Ne uxrá cavii sa' nij síf nucuaj nimán rihaan sayuun, rá ní', ni'yaj ní' man nij so', ne aj cuno soj se vaa nucuaj nimán síf cu'naj Job rihaan sayuun gaa naá, ne aj ne'en soj se vaa avii sa' nu' nij síf vaa danj, 'yaj síf 'nij ra'a man ní', che'é se 'ee uxrá rá so' ni'yaj so' man ní' chuguanj.

¹² Dan me se nana nihánj me nana nocoj doj rihaan nu' nij nana, tinuj, nocoj. Se cuta' soj raá Diose ca'mii soj mei. Se cataj soj chumanj yo'óo man soj, sese se ca'mii ya soj mei. Ne me ma'an yo'óo rasuun, ne se ca'mii soj danj che'é ma'. Sese ca'vee qui'yaj soj, rá soj, ne: "Ca'vee ei", cataj uun soj, ne sese se ca'vee qui'yaj soj, rá soj, ne: "Se ca'vee ma'", cataj uun soj, gaa ne se cuta' Diose cacun' xráa soj man chuguanj.

¹³ Sese vaa 'o tuvi' soj ran' sayuun, ne cachinj ni'yaj so' rihaan Diose á. Sese vaa 'o tuvi' soj niha' rá, ne cachraa so' chra' rihaan Diose á. ¹⁴ Sese vaa 'o tuvi' soj ran', ne nacunj so' man nij síf chij nicaj yu'unj man nij síf noco' man Jesucristó ca'na' nij so', ne cata' tu'va nij so' se-chuvij síf 'nij ra'a man ní', ne cutaa nij so' casté raá síf ran', ne cachinj ni'yaj nij síf chij yo' rihaan Diose che'é síf ran' a. ¹⁵ Sese ya amán rá nij síf achín ni'yaj rihaan Diose se vaa racuj Diose man síf ran', ne nahuun síf ran' yo', qui'yaj síf 'nij ra'a man ní', ne sese tumé síf ran' yo' cacun', ne quinavij cacun' xráa so' a. ¹⁶ Che'é dan ndaa 'o 'o ní' nata' ya rihaan tinúu ní' che'é cacun' tumé ní', ne ndaa 'o 'o ní' cachinj ni'yaj rihaan Diose che'é tuvi' ní', gaa ne nahuun ní', qui'yaj Diose a. Sese vaa 'o síf vaa nicá ya nimán achín ni'yaj uxrá

rihaan Diose, ne cuno ya Diose, ne qui'yaj Diose ndaa vaa cachín ni'yaj so' ei. ¹⁷ Nanj yuvij me síf cu'naj Elías síf cayáan gaa naá, ne ase vaa ma'an ní' vaa so', tzaj ne cachín ni'yaj so' rihaan Diose se vaa se caman', ne quisij ndaa va'nuj ya yo' táa yanéé ne caman' qui'yaj so', qui'yaj Diose gaa cachín ni'yaj so' rihaan Diose ei. ¹⁸ Ndaa síj, gaa ne cachín ni'yaj uún so' maan rihaan Diose, gaa ne caman' uún, qui'yaj Diose, gaa ne cavii sa' naa a.

¹⁹ Cuno soj ca'mij, tinuj, nocoj. Sese tanáj xco 'o tuvi' soj se-tucuanj Diose tucuaán ya, ne sese guun nucuaj yo'óo tuvi' soj qui'yaj canaán so' canicaj uún síf ca'anj yanij yo' canoco' so' tucuaán sa', ²⁰ ne dan me se síf qui'yaj canaán yo' me se so' me síf tinanii man tuvi' rihaan sayuun adonj. Ne guun nucuaj so' tinanii so' man nimán tuvi' so' rihaan sayuun ei. Dan me se ca'nej noco' ndo'o so' cacun' xráa tuvi' so' adonj.

Nihánj me 'o yanj cartá qui'yaj síi cu'naj Pedró ca'néé so' rihaan nij yuvii noco' man Diose a

¹ 'Uñj ro', me síi cu'naj Pedró, ne apóstol cune' Jesucristó ca'anj nata' rihaan yuvii che'é so' mej a. Ne qui'yáá 'unj yanj nihánj ca'nej 'unj rihaan soj sij narii Diose man canoco' man so' sij cha'nuu ca'anj estadó Ponto do', estadó Galicia do', estadó Capadocia do', estadó Asia do', estadó Bitinia do', che'é sayuun quiran' soj a. ² Asij naá quene'en Rej ní' Diose se vaa canoco' soj man so', ne che'é dan quinarií so' man soj, gaa ne guun che'e soj canoco' soj man grún' Diose, qui'yaj Nimán Diose, che'é se me rá so' cunq soj rihaan so', ne me rá so' cunuú sa' nimán soj qui'yaj ton man Jesucristó ton cayanj man so' gaa cavi' so' che'é ní' a.

Me rá 'unj qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é soj, ne gaa xej ndo'o nimán soj qui'yaj Diose a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa na'vij ní' güii cayáan ní' rihaan Diose a

³ Cunaj uxrá vaa Diose Rej Jesucristó sij 'njj ra'a man ní', cataj ní' á. Dan me se cunuú 'ee uxrá rá so' ni'yaj so' man ní', ne che'é dan naqui'yaj i'na' so' man Jesucristó, ne che'é se cunuú i'na' uún Jesucristó ro', che'é dan guun ta'njj Diose man ní', ne che'é se ta'njj Diose me ní', che'é dan guun niha' rá ní' ne na'vij ní' quisij güii cayáan ní' rihaan Diose nu' cavii nu' ca'anj ei. ⁴ Ne dan me se vaa se sa' nicaj Diose rque Diose man soj asa' nucui' soj rihaan so', ne daj chihaa mij se quiri' se sa' yo', ne yo'o gaa sa' yo' nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj. ⁵ Nucuañ ndo'o Diose, ne che'é se amán rá soj ni'yaj soj man Jesucristó, che'é dan tumé Diose man soj, che'é rej ca'vee cavii sa' soj asa' quisij güii ca'anj ni'ya chumij nihánj ne quene'en ní' nu' se vaa qui'yaj so' che'é ní' ei.

⁶ Che'é dan guun niha' uxrá rá soj nanj á. Dan me se ndá' se cuano nanó rá soj che'é sayuun 'na' rihaan soj doj güii nanj rihaan chumij nihánj cuano, tzaj ne aj guun niha' ndo'o rá soj, che'é se ne'en soj se vaa cavii sa' soj vaa güii, qui'yaj Diose chuguanj. ⁷ Dan me se ne'en soj se vaa aga' oró míi me se se man uun rihaan chumij nihánj me yo', ne vaa güii ca'anj ni'ya yo' ga chumij nihánj, tzaj ne axrj ya'an nii man aga' oró míi yo', che'é rej me rá nii xcaj nii cuentá sese aga' sa' me yo' ní', ase aga' nij me yo' a. Ne ase vaa ya'an rihaan aga' oró míi yo' ro', danj vaa sayuun rihaan soj, ne che'é sayuun ran' soj ro', che'é dan acanj ní' cuentá

sese ya ya amán rá soj ni'yaj soj man Diose ní', ase 'yaj ma'an soj a. Tzaj ne sa' doj vaa soj rihaan aga' oró míi yo', ne daj chihaa mij se ca'anj ni'ya soj, sese amán ya rá soj ni'yaj soj man Diose mei. Dan me se uxrá cavii sa' Diose, qui'yaj soj, ne uxrá ca'mii sa' yuvii che'é Diose, asa' ca'na' uún Jesucristó rihaan chumij nihánj chuguanj.

⁸ Ne Jesucristó me se ndá' se ne quene'en rihaan soj man so', tzaj ne amán rá soj ni'yaj soj man so', ne ne ne'en xa' rihaan soj man so' nihánj cuano, tzaj ne che'é se cuchumán ya rá soj ni'yaj soj man so' ro', che'é dan guun niha' uxrá rá soj che'é se aj ne'en soj se vaa cavii sa' uxrá soj adonj. ⁹ Ne che'é se amán rá soj ni'yaj soj man Diose ro', che'é dan cavii sa' nimán soj rihaan so' ei.

¹⁰ Dan me se nij síi nata' se-nana Diose gaa naá ro', nata' nij so' che'é se luj qui'yaj Diose che'é soj, ne guun ndo'o rá nij so' xcaj nij so' cuentá daj gaa cavii sa' yuvii qui'yaj Diose, ne naqui'yaj cçu nij so' cúu yave nij so' che'é nu' nij rasuun sa' chuguanj. ¹¹ Dan me se naqui'yaj cçu uxrá ya nij so' aman ca'na' síi ca'nej Diose rihaan chumij a. 'Q se nicaj yu'unj Nimán Jesucristó man nij so', ne ma'an Nimán Jesucristó cataj xna'anj rihaan nij so' daj quiran' ma'an Jesucristó asa' ca'na' so' do', che'é suun sa' ca'a so' asa' quisij quiran' so' sayuun do' a. ¹² Dan me se cataj xna'anj Diose rihaan nij so' se vaa nuvee ma'an nij so' me nij síi quene'en ca'na' síi ca'nej Diose ma'. Tananj nu' nij soj me nij síi quene'en man síi ca'nej Diose, asa' ca'na' so', taj Diose rihaan nij síi nata' se-nana Diose gaa naá yo' a. Ne nihánj me se nij síi nata' se-nana Diose nana sa' yo' yaj ro', ca'néé Diose Nimán Diose rihaan nij so', ne aj nata' nij so' nu' se vaa qui'yaj Jesucristó síi ca'néé Diose rihaan chumij nihánj cuno soj a. Ne ndaa nij se-mozó Diose síi yanj xta' me rá quene'en daj gaa cavii sa' ní' qui'yaj Jesucristó ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nacúún Diose man ní' guun ní' síi sa' inanj rihaan so' a

¹³ Che'é dan 'o ca'nej nimán soj qui'yaj soj ndaa vaa me rá Diose ei. Gaa chij rá soj ga tuvi' soj, ne yo'o gaa nucuañ rá soj man Diose se vaa qui'yaj ndo'o so' se luj che'é soj asa' ca'na' uún Jesucristó rihaan chumij nihánj ei. ¹⁴ Dan me se guun soj síi uno sa' rihaan Diose ei. Gaa naá me se ne quene'en soj daj vaa Diose, ne inanj guun rá soj qui'yaj soj se nij, tzaj ne yaj me se se guun qui'yaj uún soj danj mei. ¹⁵ Tananj che'é se síi sa' inanj me Diose síi nacúún man soj canoco' soj, che'é dan ma'an soj ro', nq xcúún guun síi sa' ei. ¹⁶ Che'é dan nq nana nihánj rihaan danj Diose a: "Síi sa' inanj mé 'unj, ne che'é

dan guun soj síf sa' inañj uún á", taj Diose rihaan nij síf canoco' man so' gaa naá a.

¹⁷ Diose ro', me síf nica inañj a'ne' cacun' che'é 'o 'o ní' ndaa vaa 'yaj 'o 'o ní', ne che'é se: "Ataj chij", taj soj rihaan Diose gaa achín n'iyaj soj rihaan so' ro', che'é dan 'o caraq cochroj soj rihaan so' doj nij güii cayaán soj rihaan yo'óo nihánj á. ¹⁸ Aj ne'en soj daj qui'yaj Diose gaa tinanii so' man soj rihaan tucuaán nij rma'an canoco' nij xij soj síf cumán gaa naá, ne nuveé sa'anj me se go' Diose gaa tinanii so' man soj ma'. Sa'anj me se se navij uun me yo' ei. ¹⁹ Tzaj ne ca'neé Diose man Jesucristó cavi' ya so' cayanj ton man so' che'é ní', ne ase vaa avi' matzinj le'ej sa' inañj 'yaj nij síf israelitá che'é cacun' tumé nij so' ro', danj vaa cavi' Jesucristó che'é ní', ne so' me se vaa yu'vee ndo'o nó so' che'é se taj cacun' tumé so' man chuguanj. ²⁰ Dan me se asij ataa qui'yaj Diose chumij, ne aj ne'en Diose se vaa cavi' Jesucristó che'é ní', ne cuano gaa nichrun' quinavij chumij nihánj me se curuvi' Jesucristó rihaan chumij nihánj che'é ma'an nij soj ei. ²¹ Ne che'é se vaa qui'yaj Jesucristó che'é soj ro', che'é dan amán rá soj ni'yaj soj man Diose síf naqui'yaj i'na' man Jesucristó, ne cune' Diose man so' se vaa guun chij so' a. Ne che'é se danj qui'yaj Diose ro', che'é dan amán rá soj ni'yaj soj man Diose, ne na'vij soj quisij güii cavi' sa' ndo'o soj qui'yaj so' a.

²² Dan me se uno soj se-nana Diose nana ya, ne che'é dan cunuu sa' nimán soj, ne che'é dan nq xcúun soj gaa 'eé rá soj man tuvi' soj adonj. Se cataj rma'an soj se vaa 'eé rá soj man tuvi' soj ma'. Ya gaa 'eé ndo'o rá soj man tuvi' soj ei. ²³ 'O se cunuu i'na' nimán soj, qui'yaj se-nana Diose, ne nuveé se cavi' me se-nana Diose ma'. Tananj ase vaa 'o rasuun vaa i'na' vaa se-nana Diose, ne daj chihaa mij se ca'anj ni'ya yo' mei. ²⁴ Che'é dan nó nana nihánj rihaan danj Diose a: "Ase vaa coj chrin' man tacaan ro', danj vaa taran' ní', ne ase vaa yaj taj raa coj ro', danj vaa suun sa' 'yaj ní' a. Daj se vaa nacoq coj ne navij saj ayuu ro', danj vaa ní' navij ní' a. ²⁵ Tzaj ne daj chihaa mij se navij se-nana síf 'nij ra'a man ní' ma'". Danj taj nana nq rihaan danj Diose, ne se-nana Diose yo' me nana sa' nata' núj rihaan soj adonj.

2

¹ Che'é dan ca'ne' rá soj ga suun noco' tucuaán chi'ij ei. Se nachri' soj ni'yaj soj nu' tuvi' soj mei. Se tiha' yu'unj soj man tuvi' soj mei. 'O ndaa taj soj ro', veé danj qui'yaj guqej soj ei. Se guun xcqj ruvaa rá soj ni'yaj soj tuvi' soj mei. Se nanó soj cuentó ne che'é tuvi' soj ma'. ² Ase vaa me ndo'o rá leé nq cutzji leé nq too ro', danj guun ndo'o rá soj tucuyón soj se-nana Diose nana ya, ne

ase vaa racuj too man leé nq achij leé nq ro', danj gaa racuj se-nana Diose man soj cunuu sca' nimán soj chuguanj. Dan, gaa ne cavi' sa' ndo'o soj, qui'yaj Diose ei. ³ 'O se aj ne'en soj se vaa ve'é ndo'o 'yaj síf 'nij ra'a man ní' che'é ní' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa yuvej sa' vaa Jesucristó a

⁴ Ca'na' soj rihaan Jesucristó ei. Ase vaa 'o yuvej xij sa' uchruj nii asino yaan tacóo ve' gaa nachraj nii ve' ro', danj vaa so', tzaj ne nij síf man rihaan chumij nihánj me se nachri' nij so' ni'yaj nij so' yuvej yo', tzaj ne síf sa' ndo'o narii Diose me so' nanj adonj. ⁵ Ne ase vaa nij yuvej le'ej nii nata' xraá yuvej xij ro', danj vaa taran' soj, sese canoco' raan soj man Jesucristó, ne ve'é cuman rcua'aan soj, qui'yaj Jesucristó, gaa ne cunuu sa' nimán soj, gaa ne ase vaa xrej ro', danj gaa soj rihaan Diose, ne ase vaa se sa' nago' nij xrej rihaan Diose ro', danj gaa se sa' qui'yaj soj che'é se me soj síf noco' man Jesucristó, gaa ne caran' rá Diose se vaa 'yaj soj ei.

⁶ Che'é dan nó nana nihánj rihaan danj Diose a: "Ni'yaj so' ei. Aj cuné' 'unj yo'o yuvi' chuman' Jerusalén naj rej cu'naj Sion, ne ase vaa 'o yuvej vaa so', nucuun ndo'o so' chuguanj. Sij sa' ndo'o me so', ne quinarii 'unj man so', ne ase vaa yuvej xij une' yuvi' tacóo ve' ro', danj gaa so', ne sese cuchuman rá yo'o so' quene'en so' man síf cuné' 'unj, ne se guun na'aj so' ma'. Tananj cavi' sa' ndo'o so' adonj". Danj cataj Diose, ca'mii so' che'é Jesucristó gaa naá a. ⁷ Vaa yu'vee ndo'o nó Jesucristó rihaan soj sij amán rá ni'yaj man so', tzaj ne xa' nij síf ne amán rá ni'yaj man Jesucristó me se quisij ya ndaa vaa taj nana nihánj nana nq rihaan danj Diose adonj: "Yuvej quir'ij nij síf cune' ve' ro', guun yuvej sa' doj rihaan taran' nij yuvej naj tacóo ve' yo' nanj adonj", taj danj Diose a. ⁸ Ne: "Naxru' yuvi', qui'yaj yuvej yo', ne guun na'aj nij yuvi' gaa quene'en nij yuvi' man so'", taj yo'óo nana nq rihaan danj Diose a. Ne nij síf ne amán rá ni'yaj man Jesucristó me se che'é se ne cunq nij so' se-nana Diose ro', che'é dan naxru' nij so' ne quir'ij nij so' a. Dan me se ca'neé ra'a Diose man nij so' quiran' nij so' danj nanj ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa narii Diose man ní' sij noco' man Jesucristó a

⁹ Xa' soj, tzaj ne sij narii Diose me soj, ne xrej uun chij ya nuu rihaan Diose me soj, ne sij cunuu sa' nimán me soj, ne yuvi' man chuman' nocoq sa' ndo'o ya uun chij Diose rihaan me soj, ne che'é se me rá Diose nata' soj che'é se sa' qui'yaj so' ro', che'é dan narii so' man soj ei. Dan me se sij noco' tucuaán rmi' me soj gaa naá, tzaj ne canacúun Diose man soj xcqj soj cuentá, ne cunaj uxrá vaa

se-tucuanj Diose tucuaán noco' soj cuano ei.¹⁰ Dan me se gaa naá me se nuveé yuvij 'nij ra'a Diose me soj, ne ne gaa 'ee rá Diose n'iyaj Diose man soj ma'. Tzaj ne yaj me se cunuun 'ee rá so' ni'yaj so' man soj, ne guun soj sí chéé ga ma'an Diose, ne 'nij ra'a Diose man soj ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa qui'yaj suun ni' rihaan Diose á

¹¹ Dan me se 'ee ndo'o raj man soj, ne qui'yaj soj se ndo'o uxrá, ne cunō soj ei. Nuveé chihanj ní me chumij man ní cuano, man tinuj, man nocoj. Ase vaa 'o sí aran' me ma'an rej ro', danj vaa ní rihaan chumij nihánj cuano ei. Che'é dan se guun qui'yaj soj rasuun chi'ij me rá nee man soj qui'yaj soj ma'. 'O se unu' se chi'ij yo' ga nimán ní adonj. ¹² Ne ve'é inanj qui'yaj soj rej ne soj sca'núj nij sí chi'ij man rihaan chumij nihánj, gaa ne sese guun rá nij so' cuta' nij so' cacun' rmi' xráá soj se vaa nij 'yaj soj, gaa ne xcaj nij so' cuentá se vaa ve'é inanj 'yaj soj ei. Gaa ne güii cuchí' Diose rihaan nij so' me se cataj nij so' se vaa sa' uxrá vaa Diose chuguanj.

¹³ Che'é se sji noco' man sí 'nij ra'a man ní me soj ro', che'é dan cunō soj rihaan taran' nij sí nicaj suun ei. Dan me se cunō soj rihaan sí nicaj suun nocoj emperador, che'é se sji uun chij doj me so' ei. ¹⁴ Ne dan me se cunō soj rihaan yo'ó nij sí nicaj suun gobernador noco' do' nij uún, che'é se sji a'ne' suun sí nicaj suun emperador rihaan me nij so', ne nō xcúun nij so' qui'yaj nij so' sayuun man nij sí chi'ij do', ca'mij sa' nij so' che'é nij sí sa' do' chuguanj. ¹⁵ Ne me rá Diose qui'yaj ní se sa', gaa ne cunuun dínj tu'va nij sí ne acaj cuentá sí tu'va rma'an nana nij che'é Jesucristó chuguanj. ¹⁶ Ne'en ní se vaa sji chéé uun me ní, tzaj ne se guun cataj ní se vaa che'é dan me ca'vee qui'yaj ní me ma'an se chi'ij ma'. Tananj guun ní sí 'yaj suun rihaan Diose ei. ¹⁷ Dan me se ve'é ca'mij soj gá daj a yuvij, ne gaa 'ee rá soj man nu' nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó, ne cunō soj rihaan Diose, ne ve'é caraḡ cochroj soj rihaan sí nicaj suun emperador ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa ca'ne' sa' guēē rá Jesucristó gaa quiran' so' sayuun ro', danj gaa qui'yaj ní a

¹⁸ Ve'é cunō soj rihaan se-ru'vee soj sji uun mozó á. Nuveé inanj rihaan nij ru'vee sa' ru'vee ni'yanj a'mij cunō soj ma'. Veé danj cunō uún soj rihaan nij ru'vee nij 'yaj do' uún nanj ei. ¹⁹ Ne sese quiran' ta'aj soj sayuun qui'yaj se-ru'vee ta'aj soj ru'vee chi'ij, che'é se maan se sji noco' man Diose me sí ran' sayuun yo', ne sese a'ne' sa' guēē rá sí ran' sayuun yo' ga suun tucuaá

rihaan ru'vee, gaa ne cunaj uxrá 'yaj so' ni'yaj Diose adonj.

²⁰ Dan me se sí tumé ya cacun' ro', vaa che'é cayuun so', ne nda' se ca'vee ca'ne' guēē rá so' ayuun so' do', ran' so' sayuun do', tzaj ne se cataj ní se vaa cunaj 'yaj so' ran' so' sayuun a ma'. Maan che'é cacun' tumé so' me ayuun so' nanj á. Tzaj ne sí inanj se sa' 'yaj me se sese ca'ne' sa' guēē rá so' quiran' cachrij so' sayuun che'é Diose, ne cunaj uxrá qui'yaj so' nanj á. 'O se Diose ro', me sí naru'vee nu' sayuun quiran' so' che'é so' nanj adonj. ²¹ 'O se canacúun Diose man ní canoco' ní man so' ne quiran' ní sayuun adonj. Tananj Jesucristó, tzaj ne quiran' so' sayuun che'é ní, ne ca'ne' sa' guēē rá so' gaa quiran' so' danj adonj. Dan me se ndaa rá se vaa ca'ne' rá Jesucristó gaa quiran' so' sayuun che'é ní ro', danj gaa guēē ca'ne' rá ní quiran' ní sayuun, rá so' ei. ²² Ne Jesucristó me se a 'ó nana ne do', a 'ó cacun' do', ne narí' ní tu'va so' me. ²³ Ca'mij chree yuvij che'é so', tzaj ne ne ca'mij chree so' che'é nij yuvij ma'. Quiran' so' sayuun, tzaj ne ne ca'mij so' nana quij ma'. Tananj guun rá so' se vaa Diose sí a'ne' nicaj cacun' che'é ní ro', so' me sí ca'ne' cacun' che'é so' vaa güii a. ²⁴ Cacun' tumé ní ro', nata' xráá Jesucristó gaa cavi' so' rihaan crutze, che'é rej ca'ne' rá ní' ga suun 'yaj cacun' ne inanj tucuaán sa' canoco' ní a. Ne che'é se go' ní xráá so' ro', che'é dan nahuun sa' nimán soj a.

²⁵ Dan me se ase vaa matzinj cha'nuu rco' ro', vaa soj gaa naá, ne ne canoco' soj man Diose gaa naá, tzaj ne yaj ro', canicaj nimán soj, ne guun che'e soj canoco' soj man Jesucristó, ne ase vaa sí ve'é ndo'o tumé daán matzinj ro', danj vaa so' ga soj cuano, ne ve'é nicaj yu'unj so' man soj cuano ei. Dan me se so' me sí uun chij rihaan nimán soj cuano chuguanj.

3

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj yuvij ga nica yuvij a

¹ Ase vaa nō xcúun mozó cunō mozó rihaan se-ru'vee mozó ro', danj vaa nō xcúun soj chana cunō soj rihaan nica soj á. Gaa ne ca'vee se na'vej rá nica ta'aj soj cunō nij so' se-nana Diose, tzaj ne che'é se ve'é ndo'o 'yaj soj rihaan nica soj ro', che'é dan guun rá nica soj canoco' nij so' man Diose ga soj chuguanj. Dan me se ca'vee se se guun rá nica soj ca'mij natáj soj rihaan nij so', tzaj ne che'é se ve'é ndo'o 'yaj ma'an soj, che'é dan guun rá nica soj canoco' nij so' man Diose ei. ² Dan me se xcaj nij so' cuentá se vaa chana aráj cochroj rihaan nica me soj, ne nuveé chana niha' rá me soja. ³ Se caraya'anj ndo'o soj chana che'é rej niqee sa' soj ma'. Se

nanó rá soj che'é rej daj gaa yuvé raá soj do', che'é caquíí canoco' xrée soj do', che'é ticuu cunuú chihá soj do', che'é yatzj tu'vee cunuú soj do' ma'. Se guun rá soj se vaa ve'é gaa soj qui'yaj rasuun danj ma'. ⁴ Dan me se xcáj soj cuentá che'é nimán ma'an soj che'é rej gaa sa' nimán soj á. 'Q se ve'é gaa nimán soj, ne dínj gaa nimán soj, ne nimán soj me se daj chihaa mjí se quirí' yo' ma'. Ne ve'é gaa soj, gaa ne caran' rá Diose ni'yaj Diose man soj adonj. ⁵ Danj qui'yaj nij chana canoco' man Diose cumán gaa naá, ne nucuaj rá nij no' man Diose, ne ve'é cuno nij no' rihaan nica nij no', che'é rej ve'é gaa nij no' a. ⁶ Ne danj qui'yaj chana cu'naj Sará, ne ve'é cuno no' rihaan nica no' síí cu'naj Abraham, ne: "Síí chij", cataj no' ni'yaj no' man so' a. Dan me se sese sa' inanj qui'yaj soj, ne sese a 'ó xco' se cuchu'vi' soj, gaa ne guun soj ta'nij si'no níí cu'naj Sará uún chuguanj.

⁷ Ne tananj soj sno'o uún, ne xcáj soj cuentá me se achiin man nica soj, ne ve'é cayáan soj ga no' ei. Xcáj soj cuentá se vaa nucuaj soj doj rihaan no', ne che'é dan ve'é qui'yaj soj ga no' á. Ne xcáj soj cuentá se vaa 'o cuyaán cayáan chana rihaan Diose nu' cavii nu' ca'anj a. Sese ve'é qui'yaj soj, ne se guun vij rá soj gaa achíin ni'yaj soj rihaan Diose ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nda' se quiran' nij síí 'yaj se sa' sayuun cuano, tzaj ne vaa güii cavii sa' uxrá nij so' a

⁸ Daj yo'ó nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj, ne dan me se cuyaán gaa nimán taran' soj ga tuvi' soj, ne dan me se ase 'ee rá soj tinúú a'ngaa soj ro', danj gaa 'ee rá soj man tuvi' soj yo'ó nij síí amán rá ni'yaj man Jesucristó á. Raquíj soj man nij síí ran' sayuun, ne gaa nica' nimán soj ei. ⁹ Ca'vee se qui'yaj chí'ij yuvij man soj, tzaj ne se qui'yaj chí'ij soj man nij yuvij ma'. Ca'vee se ca'mii chree yuvij che'é soj, tzaj ne se ca'mii chree soj che'é nij yuvij ma'. Tananj ve'é ca'mii soj ga nij yuvij ei. 'Q se canacúun Diose man soj, che'é rej qui'yaj soj danj, gaa ne ca'vee ca'mii luj Diose che'é ma'an soj chuguanj. ¹⁰ 'Q se nana nihánj nó rihaan danj Diose, taj yo' se vaa: "Sese me rá yo'q so' guun niha' rá so' cayáan so', ne sese me rá so' cavii sa' so', ne se ca'mii so' nana nij se ca'mii so' nana ne se ca'mii so' nana chree do' ma'. ¹¹ Naxuun so' man so' rihaan suun chí'ij, ne inanj se sa' qui'yaj so' á. Dan me se nana' ndo'o so' rej ca'vee cayáan dínj so' ga tuvi' so', ne yo'q canoco' so' man chrej dínj yo' a. ¹² 'Q se ni'yaj ndo'o Diose daj ran' nij síí vaa sa', ne nanó xrej Diose nu' nana achíin ni'yaj nij so' rihaan so', tzaj ne taj ri'yunj Diose ni'yaj Diose man nij síí 'yaj chí'ij a", taj nana no' rihaan danj Diose a.

¹³ Ne se guun rá yuvij qui'yaj chí'ij yuvij man soj, sese sij niha' rá qui'yaj sa' me soj ma'. ¹⁴ Tzaj ne ca'vee se quiran' soj sayuun che'é se sij vaa sa' inanj me soj, tzaj ne vaa che'é guun niha' rá soj chuguanj. 'Q se vaa güii cavii sa' soj adonj. Che'é dan se nanó rá soj, ne se cuchu'vi' soj che'é se vaa qui'yaj yuvij man soj ma'. ¹⁵ Caraa cochroj soj ni'yaj soj man Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' ei. Xcáj soj cuentá daj gaa ca'mii soj ga me ma'an síí xná'anj man soj me che'é me guun rá soj se vaa cavii sa' soj qui'yaj Diose vaa güii a. ¹⁶ Ve'é nata' soj rihaan nij síí xná'anj man soj, ne se naqui'yaj xta' soj nimán soj asa' nata' soj se-nana Diose ma'. A 'ó xco' se qui'yaj soj cacun' ma'. Gaa ne nij síí nachri' ni'yaj man soj sij noco' man Jesucristó che'é se ve'é inanj 'yaj soj me se guun na'aj nij so' che'é nana quij tu'va ma'an nij so' adonj. ¹⁷ Ne sese ca'vee rá Diose ne sese quiran' ní' sayuun che'é se qui'yaj sa' ní', ne cunaj quiran' ní' sayuun ei. Tzaj ne sese maan che'é se qui'yaj ní' cacun' ne quiran' ní' sayuun, ne nij uxrá vaa quiran' ní' sayuun gaa ei.

¹⁸ Tzaj ne Jesucristó me se nda' se taj cacun' tumé so', tzaj ne gaa cachée so' rihaan chumij nihánj, ne quiran' ndo'o so' sayuun che'é cacun' tumé ní' sij tumé cacun', che'é rej ca'vee nucuí' ní' rihaan Diose chuguanj. Dan me se cavi' maan nee man Jesucristó, tzaj ne cunuu i'na' nimán so' adonj. ¹⁹ Gaa ne ca'anj so' ca'mii natáj so' rihaan nij nana chree 'nij taga' rmi' a. ²⁰ Ne nij nana chree me se ne ca'vee rá nij so' cuno nij so' rihaan Diose gaa naá gaa cayáan síí cu'naj Noé adonj. Dan me se Noé me se 'yaj so' rihoo ne a'mii natáj so' se-nana Diose se vaa caman' uxrá, tzaj ne ne cuchuman rá nij yuvij ma'. Tzaj ne caráj x'naa Diose che'é nij yuvij, ne na'vij ndo'o Diose canicaj nimán nij so', tzaj ne ne canicaj nimán nij so', ne canó xraá nij so' gaa ca'na' na ya'anj a. Ne daj yo'ó tunj guee yuvij catúj rque rihoo, ne quinanií nij so' rihaan na ya'anj, qui'yaj na yo' nanj adonj. ²¹ Ne veé na me se 'yaj nanií ní' rihaan sayuun yo' yaj ei. Na ata' ne ní' me yo' chuguanj. Nuveé che'e rej guun rá ní' güej nacaj xraá ní' cata' ne ní' ma'. Che'é rej cataj ní' rihaan Diose se vaa guun rá ní' se vaa navij chrej chí'ij uun chij nimán ní' ne inanj se sa' guun rá ní' qui'yaj ní' rej rihaan ní' me se che'é dan cata' ne ní' adonj. Ne inanj che'é se cunuu i'na' uún Jesucristó gaa cavi' so' ro', che'é dan ca'vee quinanií ní' sij cata' ne rihaan sayuun chuguanj. ²² Dan me se quisij cunuu i'na' uún Jesucristó, gaa ne quinán' so' rej xta', ne x'núú Diose rej nuva' Diose yáan so' cuano, ne uun chij so' rihaan cunudanj nij se-mozó Diose do', rihaan nu' nij nana uun chij rihaan nij rasuun man rihaan chumij nihánj do', rihaan yo'ó nij síí

man rej xta' adonj.

4

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní'yaj che'é se nichrun' ca'na' uún Jesucristó rihaan chumij nihánj a

¹ Dan me se che'é se quiran' ndo'o Jesucristó sayuun gaa me so' yuvij ro', che'é dan nq xcuún soj ca'nej nucaj soj nimán soj, gaa ne ca'vee guun nucaj soj rihaan sayuun quiran' soj ei. Ne'en soj se vaa sí quiran' nee sayuun che'é Diose me se daj chihaa mij se qui'yaj canaan cacun' rihaan so' ma'. ² Dan me se doj güii quinaj cayáan so' rihaan chumij nihánj me se se qui'yaj uún so' me ma'an se nij me rá nee man so' qui'yaj so' ma'. Tananj qui'yaj so' ndaa vaa me rá Diose qui'yaj so' ei. ³ Dan me se gaa naá me se ya qui'yaj ndo'o soj nu' nij rasuun nij ndaa vaa me rá nij sí yanj chuguanj. Dan me se cachée soj chrej chí'ii do', chrej a'mii ga chana niha' rá do', chrej uun xno do', chrej a'mii chree do', yo'ó nij chrej chí'ii do', 'yaj soj chuguanj. Ne na'vij soj rihaan ya'anj cacó yuvij ndaa vaa na'vej rá Diose qui'yaj soj ei. ⁴ Tzaj ne yaj me se ca'ne' rá soj ga suun chéé ga nij sí chí'ii ne 'yaj ndo'o se nij ga nij so' chuguanj. Che'é dan yaj me se ma'anj rá nij so' ni'yaj nij so' man soj, ne a'mii chree nij so' che'é soj cuano ei. ⁵ Tzaj ne aj nicun' chruun Jesucristó ca'ne' so' cacun' che'é nij sí vaa i'na' do', che'é nij sí cavi' do', ne nij sí chí'ii yo' ro', nq xcuún nij so' nata' nij so' rihaan Jesucristó che'é nu' nij se chí'ii qui'yaj nij so' ei. ⁶ Maan che'é dan me ca'mii nata' Jesucristó se-nana Diose nana sa' ndaa rihaan nij sí cavi', che'é rej nda' se quiran' nij so' sayuun ga yo'ó nij yuvij che'é cacun' qui'yaj nij so' rihaan chumij nihánj, tzaj ne ca'vee cayáan nimán nij so' rihaan Diose nu' cavii nu' ca'anj a.

⁷ Nichrun' un' ca'anj ni'ya chumij nanj ei. Che'é dan gaa chij inan' rá soj, ne yo'q xcaj soj cuentá, gaa ne ca'vee cachinj ni'yaj soj rihaan Diose chuguanj. ⁸ Ne suun sa' nocojo doj qui'yaj soj me nihánj, ne gaa 'ee rá soj man tuvi' soj nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó, ne sese 'ee rá ní' tuvi' ní', gaa ne quina'vij ndo'o nij cacun' tumé tuvi' ní', qui'yaj ní' adonj. ⁹ Ca'vej soj caran' tuvi' soj sí amán rá ni'yaj man Jesucristó ve' tucua soj, ne go' soj se chá chá nij so', ne se guun cataj soj se vaa sayuun uxra' vaa 'yaj soj danj ma'. ¹⁰ Dan me se qui'yaj Diose se luj che'é 'o 'o ní', rqué Diose suun rihaan 'o 'o ní' qui'yaj suun ní' che'é tinúú ní', ne ino' doj vaa suun 'yaj suun 'o 'o ní' che'é tinúú ní', ne che'é dan nq xcuún soj ra'cuíj soj man tinúú soj, ndaa vaa uun nucaj soj chuguanj. ¹¹ Sese ca'mij natáj yo'q tuvi' soj, ne yo'q cunuú rá so' se vaa se-nana Diose me nij nana a'mii natáj

so' á. Sese qui'yaj suun yo'q tuvi' soj che'é soj, ne qui'yaj so' nu' ndaa vaa guun nucaj so' qui'yaj so' qui'yaj Diose á. Gaa ne ca'vee ca'mij sa' yuvij che'é Diose ni'yaj nij yuvij man soj sij noco' man Jesucristó ei. Ne Diose me se nu' cavii nu' ca'anj ca'mij sa' ní' che'é so', ne guun chij ndo'o so' adonj. Veé danj gaa ya ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se nanó rá ní' che'é sayuun ran' ní' a

¹² Se ca'anj rá soj che'é sayuun quiran' soj, man tinuj, man nocoj. Ya quiran' ndo'o soj sayuun, che'é rej ca'vee xcaj soj cuentá sese sij amán ya rá ni'yaj man Diose me soj chuguanj. Ne se guun rá soj se vaa orún' soj me sí ran' sayuun ma'. ¹³ Maan se guun niha' rá soj che'é se ase quiran' Jesucristó sayuun ro', danj vaa ran' guee soj ga so', gaa ne güii ca'na' uún so' guun chij so' rihaan chumij nihánj me se sij'vee guun niha' doj rá soj ei. ¹⁴ Sese nachri' yuvij ni'yaj yuvij man soj che'é se sij noco' man Jesucristó me soj, ne vaa che'é guun niha' rá soj adonj. 'O se yanj Nimán Diose ga soj, ne uun chij ndo'o Nimán Diose ei.

¹⁵ A 'o soj se guun sí ticavi' yuvij do', sí ituu do', sí chí'ii do', sí tiguú man do' ma'. Tadó soj ei. Vaa che'é quiran' sí vaa danj sayuun ei. ¹⁶ Tzaj ne sese quiran' yo'q tuvi' soj sayuun che'é se sij noco' man Jesucristó me so', ne taj che'é guun na'aj so' ma'. Tananj che'é se sij noco' man Jesucristó me so' ro', che'é dan cataj so' se vaa sa' vaa Diose a. ¹⁷ 'O se yaj me se aj guun che'é Diose ca'ne' Diose cacun' che'é ní' sij tucua Diose a. Che'é dan ne'en ní' se vaa nij doj quiran' nij sí na'vej rá cunq se-nana Diose nana sa' asa' ca'ne' Diose cacun' che'é nij so' chuguanj. ¹⁸ 'O se danj Diose taj: "Nanj sí noco' ndo'o man Diose, tzaj ne sayuun ndo'o quinanij nij so' rihaan sayuun, ne táá a nij sí ne noco' man Diose do', táá a nij sí chí'ii do', ne ca'anj ya nij so' rihaan ya'an ei". Danj taj nana nq rihaan danj Diose a. ¹⁹ Che'é dan xa' soj sij ran' sayuun ndaa vaa me rá Diose quiran' soj, tzaj ne yo'q inan' qui'yaj sa' soj, ne dan me se ca'vej rá soj nicaj yu'unj Diose man nimán soj á. 'O se Diose me sí qui'yaj man soj, ne vaa che'é gaa nucaj rá soj man so' ei.

5

Nana nihánj taj xna'anj che'é chrej narqué Pedró rihaan nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

¹ Rihaan soj sij chij nicaj yu'unj man nij sí noco' man Jesucristó man daj a chuman' ca'mij cuano a. 'O se sí chij mé 'unj ga soj, ne sí quene'en sayuun se vaa quiran' Jesucristó mé 'unj, ne dan me se ve'é guun chij 'unj ga Jesucristó asa' ca'na' uún so'

rihaan chumiꝝ nihánj, raj a. ² Ase vaa nicaj yu'unj yuvij man matzinj ro', danj gaa ve'é nıcaj yu'unj soj man nij sí nocõ' man Diose ndaa vaa ca'ne' Diose suun rihaan soj á. Se naqui'yaj 'eꝝ soj man soj rihaan suun yo' ma'. Maꝝ se ve'é qui'yaj suun soj che'é Diose ei. Ne se guun inanj rá soj qui'yaj canaan soj che'é suun 'yaj soj ma'. Tananj gaa niha' rá soj che'é ma'an suun yo' ei. ³ Ne se guun niha' rá soj qiriꝝ ta'nga' soj rihaan nij sí nocõ' man Jesucristó ma'. Inanj ve'é qui'yaj suun soj ga nij so', ne quene'en nij so' daj qui'yaj soj, gaa ne xcaj nij so' cuentá daj qui'yaj ma'an nij so' uún a. ⁴ Gaa ne asa' curuvi' Jesucristó sí nicaj yu'unj man taran' ni' sij nicaj yu'unj man nij sí nocõ' man Jesucristó me se ca'na' 'õ cachriin corona sa' inanj cunuú raꝝ ni', qui'yaj so', ne dan me se nu' cavii nu' ca'anj ve'é ndo'o gaa ní', qui'yaj Jesucristó chuguanj.

⁵ Tananj soj sij tachruu, ne cunõ soj rihaan nij sí chij, ne veé dan me taran' soj me se naqui'yaj nıca' soj nimán soj rihaan tuvi' soj á. 'O se nana nihánj nó rihaan danj Diose, taj yo' se vaa: "Aráan Diose chrej rihaan nij sí xta' nimán se cavii sa' nij so', tzaj ne 'yaj Diose se luj che'é nij sí nıca' nimán a", taj nana yo' a. ⁶ Che'é dan me yo'õ naqui'yaj nıca' soj nimán soj rihaan Diose sí nucaj ndo'o, ne cunõ soj rihaan so', gaa ne vaa güii, ne cavii sa' soj, qui'yaj so' adõnj. ⁷ A 'õ xco' se nanó rá soj ma'. Diose ro', me sí nanó ndo'o rá daj ran' soj, ne che'é dan me 'õ gaa nucaj rá soj man so' ei.

⁸ Gaa sca' rá soj, ne tumé soj man soj daj qui'yaj soj ei. 'O se vaa sí taj ri'yunj ni'yaj man soj, ne sí chree me so', ne ase 'yaj chu-vaꝝ aguáj chéé nano' xcuu cha ro', danj 'yaj sí chree, chéé so' nano' so' man sí ca'vee tirij' so' man chuguanj. ⁹ 'O raan canocõ' soj man Diose, ne daj chihaa mij se cunõ soj rihaan sí chree mei. Xcaj soj cuentá se vaa ase vaa sayuun ran' soj ro', danj vaa guee sayuun ran' taran' nij sí nocõ' man Jesucristó man rihaan chumiꝝ nihánj chuguanj. ¹⁰ Dan me se Diose ro', me sí 'yaj daj a se luj che'é soj, ne so' me sí canacuún man soj cavii sa' uxrá soj ga so' nu' cavii nu' ca'anj che'é Jesucristó, ne asa' quisij quiran' soj sayuun doj güii rihaan chumiꝝ nihánj, gaa ne cunõ' sa' Diose man soj, ne naqui'yaj sca' so' man soj, ne gaa nucaj inanj rá soj, qui'yaj so' adõnj. ¹¹ Ne guun chij ndo'o Diose nu' cavii nu' ca'anj, ne daj a güii ve'é cayáan so' nanj adõnj. Amén.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é cayáan nij sí ca'anj yanj cartá nihánj rihaan, rá nij tuvi' Pedró a

¹² Veé danj sij natá' 'unj doj nij nana nõ rihaan yanj nihánj, ne tinú' Silvano me sí cachrõn se-nanaj rihaan yanj nihánj, ne dan

me se tinúú ní' sí nucaj rá ní' man me so', ne dan me se nana nihánj me se narquej chrej nucaj rihaan soj, ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa tucuaán nocõ' ní' ro', ma'an ya tucuaán yo' me rej 'yaj Diose se luj che'é ní' chuguanj. Raan canocõ' soj tucuaán yo' ei. ¹³ Dan me se nij tinúú ní' sí man chuman' nihánj chuman' cu'naꝝ Babilonia ro', me rá nij so' se vaa ve'é cumã soj a. Narii Diose man nij so' ga soj canocõ' taran' nij soj man Diose, ne vaa tinú' Marcos, ne ase vaa 'õ ta'nij ro', vaa so' rihanj, ne ve'é cayáan soj, rá so' uún a.

¹⁴ Ve'é uxrá ca'mii soj nana luj ga tinúú soj sí amán rá ni'yaj man Jesucristó gaa nari' tuvi' soj á.

Ne me ndo'o rá 'unj gaa xej nimán cunudanj soj sij nocõ' man Jesucristó qui'yaj Diose nanj chuguanj.

Nihánj me síj vij yanj cartá qui'yaj síi cu'naj Pedró ca'néé so' rihaan nij yuvii noco' man Diose a

¹Unj ro', me síi cu'naj Simón Pedró síi 'yaj suun rihaan Jesucristó, ne apóstol cune' so' nata' rihaan yuvii che'é so' mej, ne qui'yáá 'unj yanj nihánj ca'nej 'unj rihaan soj sij noco' man Jesucristó, ne dan me se cuyaán yu'vee nó soj ga nú rihaan Diose ei. Dan me se síi nicá nimán me Jesucristó, ne amán rá soj ga nú ni'yaj soj man Diose, qui'yaj Jesucristó, ne so' ro', me Diose síi noco' ní, ne so' me síi tinanii man ní' rihaan sayuun adonj.

²Me rá 'unj xcaj ndo'o soj cuentá che'é Diose do', che'é Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' do', gaa ne ca'vee quirí' ndo'o soj se luj ne gaa xej nimán soj, qui'yaj roj so' ei.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' ne canoco' raan ní' man Jesucristó a

³Dan me se canacúun Diose man ní' cavii sa' uxrá ní' ne guun chij ní' ga ma'an so', ne Jesucristó me se ya'anj ndo'o rá so', ne so' me síi qui'yaj xcaj ní' cuentá che'é Diose, ne che'é dan ca'vee cayáán sa' ní' ga Diose, ne ve'é canoco' ní' man Diose, ne taj a doj rasuun cachiin man ní', qui'yaj so' ma'. ⁴Ne che'é dan cata' tu'va so' che'é nij se luj qui'yaj ndo'o so' che'é ní', che'é rej ca'vee quinanií soj rihaan se chí'li nuu nimán nij síi man rihaan chumii nihánj, ne ase vaa ma'an Diose ro', danj gaa soj ei.

⁵Ne che'é dan soj sij amán rá ni'yaj man Jesucristó me se yo'o naqui'yaj cuu soj che'é se-tucuánj Diose, ne naqui'yaj sca' ndo'o soj nimán soj, ne asa' guun sca' nimán soj, gaa ne terquee soj xcaj soj cuentá sa' doj che'é se-nana Diose, ⁶ne asa' quene'en sa' soj se-nana Diose, gaa ne terquee soj guun soj síi tumé sa' man ma'an daj qui'yaj ma'an, ne asa' quisíj tumé sa' soj man ma'an soj, gaa ne terquee soj guun nucuaj nimán soj rihaan sayuun, ne asa' quisíj guun nucuaj nimán soj rihaan sayuun, gaa ne terquee soj qui'yaj soj ndaa vaa me rá Diose qui'yaj soj, ⁷ne asa' quisíj nari' soj qui'yaj soj ndaa vaa me rá Diose, gaa ne terquee soj cunuun ni'yanj nimán soj, ne asa' quisíj cunuun ni'yanj nimán soj, gaa ne terquee soj cunuun 'ee rá soj ni'yaj soj tuvi' soj ei.

⁸Dan me se sese doj a nari' soj qui'yaj soj nu' danj daj a güii, gaa ne se ca'vee guun soj síi ni'yon síi ne ne'en qui'yaj suun che'é Diose a ma'. Tananj sa' uxrá doj quene'en soj man Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' adonj. ⁹Tzaj ne síi ataa nari' qui'yaj nu' ndaa vaa

taj 'unj nihánj me se ase vaa síi ne ruvi' gan' ni'yaj vaa so', se vaa síi tuchrii vaa so', ne nichrun' yá tacúun so' ruvi' ni'yaj so', ne taj se 'yá' xcaj so' cuentá che'é nij rasuun noco' doj a man adonj. Ne dan me se quini'yón so' nu' cacun' naruvii xráá so' gaa rque nanj adonj.

¹⁰Che'é dan me doj a tananj terquee ndo'o soj canoco' raan soj man Diose, tinuj, nocoj. Dan, gaa ne quene'en ya soj se vaa nacúun Diose man soj ne narii Diose man soj cavii sa' soj ga so', ne daj chihaa míj se quirí' soj rihaan Diose ma'. ¹¹Gaa ne Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' síi tinanii man ní' rihaan sayuun ro', ve'é uxrá nucuí' sa' soj rej guun chij so' nu' cavii nu' ca'anj, qui'yaj so' chuguánj.

¹²Che'é dan nda' se aj ne'en soj nana nihánj, ne nda' se aj guun che'e soj canoco' soj se-nana Diose nana ya vaa rihaan soj, tzaj ne nana niganj 'unj nana nihánj rihaan soj se gaa nanj quini'yón soj ei. ¹³Vaa che'é ndo'o nanj nana nihánj rihaan soj yaj gaa vaa i'na' 'unj rihaan chumii nihánj, raj chuguánj. ¹⁴Q se aj ne'enj se vaa nichrun' caví' 'unj, ndaa vaa cataj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' rihaan, ¹⁵ne che'é dan yo'o qui'yáj ndaa daj a ca'vee ma'an, gaa ne nda' se cavij, tzaj ne yo'o cunuú rá soj nana sa' nihánj ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quene'en nij tuvi' Pedró se vaa síi uun chij me Jesucristó a

¹⁶Q se gaa cataj xna'anj núj rihaan soj se vaa ca'na' uún Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' rihaan chumii nihánj ne gaa nucuaj ndo'o so' asa' ca'na' so', ne nuveé cuentó avii raá ma'an núj me yo' ma'. Rihaan ma'an núj quene'en núj se vaa síi sa' uxrá me so' adonj. ¹⁷Ya sij uun chij me so', cataj Diose, gaa ca'mii Diose nana nihánj rihaan so' a: "Ta'nii 'unj síi 'ee ndo'o raj man mé so', ne niha' ndo'o raj ni'yaj mán so' adonj", taj Diose rihaan so' adonj. ¹⁸Xréé ma'an núj cuno núj nana nihánj nana cavii rej xta' gaa cumán núj xráá quij guéé ga so' ei.

¹⁹Che'é se quene'en núj ndaa vaa guun chij Jesucristó qui'yaj Diose, che'é dan doj a cuchumán rá núj nana cacrón nij síi nata' se-nana Diose gaa naá chuguánj. Ne sa' qui'yaj soj, sese xcaj ma'an soj cuentá che'é nana ca'mii nij so' ei. 'Q se ase vaa ya'an chuguun racuíj man nij síi yanj rej rmi' ro', danj vaa se-nana nij so', racuíj yo' man ní' gaa yáán ní' chumii nihánj adonj. Tzaj ne vaa güii quene'en soj man ma'an Jesucristó, ne se cachiin uún se-nana nij síi man gaa naá rihaan soj ma'. 'Q se ase vaa yati' xta'ngaa chuguun gaa rej nichrun' rá ranga' ro', danj gaa so', quene'en nimán soj rej sa', qui'yaj so' a. ²⁰Maan se asino yaan xcaj soj

cuentá che'é se-nānā nij síí nata' se-nānā Diose gaa naá, ne nuveé raa ma'an nij so' cavii nana cachrón nij so' rihaan yanj ma'.²¹ 'Q se a 'ó yuvij qui'yaj ca'na' se-nānā Diose rihaan chumií nihánj cunq' yo'ó nij yuvij ma'. Mañ se Nimán Diose me síí qui'yaj ca'mii nij yuvij nana cavii rihaan ma'an ya Diose adonj.

2

Nana nihánj taj xna'anj che'é nij síí nago' tucuáán ne a

¹ Tzaj ne cumán uxrá nij síí ne nata' se-nānā Diose gaa naá rihaan nij síí israelítá, ne ndāa rá se vaa nij síí ne gaa naá ro', ta'nga' danj vaa nij síí ne cuchí' rihaan soj narque tucuáán ne rihaan soj adonj. Ne sese cuchuman rá soj, ne ca'anj soj rihaan ya'an ga nij so' a. Dan me se Jesucristó sijn 'nij ra'a man ní' ro', cavi' so' che'é rej ca'vee quinanií nij so' rihaan sayuun, tzaj ne ma'an nij so' me se inañ nana ne a'mii nij so' che'é Jesucristó, ne che'é dan quiran' ra'yanj ya nij so' sayuun, qui'yaj Diose a.² Tzaj ne canoco' que'ee nij síí amán rá ni'yaj man Jesucristó man nij síí ne yo', ne qui'yaj ndo'o nij so' nu' tucuáán chí'ii, ne che'é tucuáán chí'ii 'yaj nij so' ro', che'é dan ca'mii nij síí ne amán rá ni'yaj man Diose nana nij che'é se-tucuanj Diose tucuáán ya ei.³ Guun rá nij síí narque tucuáán ne yo' qui'yaj canaán ndo'o nij so' sa'anj, ne che'é dan nana' nij so' nana ne ca'mii nij so' rihaan nij soj, tzaj ne asij naá cataj Diose se vaa quiran' ndo'o nij so' sayuun vaa güii, ne ya uxrá quiran' nij so' sayuun ei.

⁴ Dan me se aj ne'en soj se vaa ne caraa x'naa Diose a rihaan ma'an nij se-mozó so' gaa qui'yaj nij so' cacun' a ma'. Ya ca'née Diose man nij so' rej quiran' nij so' sayuun, ne numj Diose aga' ne' man nij so', nago' Diose man nij so' rej rmj' quiran' nij so' sayuun, ne dan me se danj gaa cumán nij so' ndāa güii ca'ne' Diose cacun' che'é nij so' adonj.⁵ Ne aj ne'en soj se vaa ne caraa x'naa Diose a rihaan nij síí cumán gaa naá ma'. Mañ tunj guee nij tuví' síí cu'naj Noé síí ca'mii natáj nana sa' rihaan yuvij se vaa ca'vee cunuu sa' nij yuvij rihaan Diose ro', inañ nij so' me nij síí quinanií rihaan sayuun qui'yaj Diose, gaa ca'ne' rá Diose ca'na' na ya'anj, ne canó xráá nij síí chí'ii man rihaan chumií nihánj, che'é se ne cunq' nij so' rihaan Diose adonj.⁶ Tananj uún, ne ne'en soj se vaa yuun che'e cacaa nu' roj chuman' cu'naj Sodoma ga Gomorra, qui'yaj Diose uún, ne dan me se cataj Diose se vaa daj chihaa m'j se cumán uún yuvij roj chuman' yo', ne danj qui'yaj Diose che'é se guun rá Diose xcaj ní' cuentá daj quiran' nu' nij síí na'vej rá cunq' rihaan Diose a.⁷ Tzaj

ne tinanií Diose man síí cu'naj Lot rihaan sayuun yo', che'é se síí nicā nimán me síí cu'naj Lot yo', ne quiri' rá síí cu'naj Lot che'é se chí'ii qui'yaj nij síí tucuáá rihaan Diose nij síí cumán roj chuman' yo' a.⁸ Dan me se gaa cayáán síí nicā nimán yo' chiháán nij so', ne daj a güii quene'en so' se chí'ii qui'yaj nij síí chí'ii yo', ne cunó so' nu' nana chí'ii ca'mii nij so' a. Veé dan, ne quiri' ndo'o rá so' a.

⁹ Tzaj ne síí 'nij ra'a man ní' me se nacaj so' man nij síí noco' man so', ne tinanií so' man nij so' rihaan sayuun, ne veé danj guun nucua' so' tumé so' man nij síí chí'ii, ne yo'ó quiran' nij síí chí'ii yo' sayuun ndāa se quisij güii ca'ne' so' cacun' che'é nij so' adonj.¹⁰ Dan me se táá a qui'yaj so' man nij síí chéé se-tucuanj ma'an, ne 'yaj nij so' ndāa vaa me rá nee man ma'an nij so', ne nachri' nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó sijn 'nij ra'a man ní', ne síí a'mii xtá' ndo'o me nij so', ne a 'ó xco' ne na'aj nij so' a ma'. Ne ne chu'vi' nij so' ca'mii nij so' nana nij che'é nij ya'anj uun chij rihaan nij rasuun man rihaan chumií nihánj a ma'.¹¹ Ne nanj sijn nucua' doj me nij se-mozó Diose nij síí noco' sa' man so', tzaj ne ne quisij rá nij so' cuchí' nij so' rihaan síí 'nij ra'a man ní' ne cuta' nij so' cacun' xráá nij ya'anj yo' ma'.

¹² Tzaj ne ase vaa xcuu ne acaj cuentá, ne ta'aa nii, ne ticavi' nii man ro', danj vaa nij síí narque tucuáán ne yo' ei. Ne acaj nij so' cuentá daj vaa nij ya'anj, tzaj ne a'mii nij so' nana nij che'é nij ya'anj yo', ne che'é dan quiran' nij so' sayuun ndāa vaa quiran' ma'an nij ya'anj yo' vaa güii, qui'yaj Diose,¹³ ne dan me se naru'vee Diose sayuun rihaan nij so' che'é sayuun qui'yaj nij so' man tuvi' nij so' adonj. Niha' rá nij so' qui'yaj nij so' se nij rej ranga', ne veé danj niha' ndo'o rá nij so' gaa chá nij so' chraa ga soj, ne che'é dan tiri' nij so' man soj gaa nuu chre' soj cha soj chraa adonj.¹⁴ Inañ me rá nij síí narque tucuáán ne ni'yaj nij so' man chana niha' rá, ne ne a'ne' rá nij so' ga suun 'yaj cacun' a ma'. Tiha' yu'unj nij so' man nij síí ne nicaj raan se-tucuanj Diose, ne yo'ó vaa nimán nij so' me rá nij so' quiri' ndo'o nij so' sa'anj ei. Ase vaa xnií mañá ndo'o ro', danj vaa nij so', ne ya quiran' ndo'o nij so' sayuun vaa güii chuguanj.

¹⁵ Tanáj nij so' se-tucuanj Diose tucuáán nicā, ne canoco' nij so' tucuáán ne, ne ase vaa qui'yaj síí cu'naj Balaam ta'nií Beor gaa naá ro', danj qui'yaj nij so' ei. Ne síí cu'naj Balaam me se che'é se guun rá so' ni'yaj so' sa'anj, ne qui'yaj so' cacun',¹⁶ tzaj ne ase vaa a'mii yuvij ro', danj ca'mii daán so' burró rihaan so', ne cuta' daán so' burró cacun' xráá so', ne dan me se caráán daán so' burró chrej rihaan so' qui'yaj chí'ii rma'an so' rihaan Diose, qui'yaj Diose adonj.

¹⁷ Ne ase vaa curuj na utun' ro', danj vaa nij so', ne ase vaa nga achen rma'an 'yaj nana ne ne aman' maan 'yaj ro', danj vaa nij si narque tucuaan ne yo', ne guun na'aj ndo'o nij yuvij nucuaj ra man nij so' ei. Aj cataj Diose se vaa cune' Diose man nij so' rej rmi' ndo'o nu' cavii nu' ca'anj adonj.

¹⁸ Dan me se a'mii xta' ndo'o nij so' nana nij rma'an, ne uno nij si cuchuman naca ra ni'yaj man Jesucristo, ne nda' se tihaj guun yanij nij so' rihaan nij si ne acaj cuentá man rihaan chumij nihánj, tzaj ne nanicaj nij so', ne tanáj nij so' chrej sa', ne 'yaj uún nij so' se chi'ii ndaa vaa me ra ma'an nij so' qui'yaj nij so', ¹⁹ ne taj nij si narque tucuaan ne rihaan yuvij, ne: "Ca'vee qui'yaj soj me ma'an se me ra soj ei", taj nij si narque tucuaan ne rihaan nij si cuchuman naca ra yo', tzaj ne ma'an nij so' ro', me mozo 'yaj suun che'é rej quirij nu' nimán yuvij adonj. 'O se me ma'an rasuun 'yaj canaan rihaan ni' ro', yo' me rasuun 'yaj suun ni' rihaan, ne mozo me ni' rihaan yo' adonj. ²⁰ 'O se gaa rque me se xcaj nij so' cuentá che'é Jesucristo sji 'nij ra'a man ni' si tinani man ni' rihaan chrej chi'ii uun chij nimán ni' do', rihaan cunudanj chrej chi'ii man rihaan chumij nihánj do', tzaj ne yaj me se nanicaj nij so' qui'yaj uún nij so' chi'ii, ne ndaa qui'yaj canaan chrej chi'ii yo' rihaan nij so', ne dan me se asino yaan me se maan ta'nga' nij vaa nij so', tzaj ne yaj me se chi'ii doj vaa nij so' adonj. ²¹ Cavij sa' nij so' doj sese ne quene'en nij so' se-tucuanj Diose tucuaan nica se vaa yaj quene'en nij so' se-tucuanj Diose, gaa ne nanicaj uún nij so' tanáj nij so' tucuaan sa' nago' Diose man nij so' saj adonj. ²² Ase vaa 'yaj nij so' vaa nana ya nihánj a: "Uchráan chuvee, gaa ne anicaj uún xo' chá xo' se-cuchranj xo' a", ne vaa se-nana xcaa uún taj: "Quisj cane xcaa na sa', gaa ne anicaj uún xo' natú xo' ra sigui' a", vaa yo'ó nana taj xna'anj daj 'yaj nij si narque tucuaan ne yo' a.

3

Nana nihánj taj xna'anj se vaa taj ni'yón ca'na' uún Jesucristo rihaan chumij nihánj a

¹ Nihánj me yanj vij ca'nej 'unj rihaan soj, tinuj, nocoj. Rihaan roj yanj nihánj nanoj se-nana Diose rihaan soj che'é se me raj xcaj soj cuentá che'é rej sa' ei. 'O se sji me ya ra canoco' man Diose me soj, ² ne me raj ninuj rá soj nana ca'mii nij si vaa sa' rihaan Diose si nata' se-nana Diose gaa naá, ne me raj ninuj rá soj se-nana Jesucristo sji 'nij ra'a man ni' si tinani man ni' rihaan sayuun nana narque núj sji apóstol cune' so' man rihaan soj a.

³ Tzaj ne vaa che'é ndo'o xcaj nij soj cuentá, ne ca'na' sí a'nga' nacoj ni'yaj man

soj asa' nichrun' ca'na' uún Jesucristo rihaan chumij nihánj, ne naá guun se nij guun rá nij so' qui'yaj nij so' a. ⁴ Gaa ne cataj nij so' nana nihánj rihaan soj a: "Cataj nij si nata' se-nana Diose gaa naá rihaan xii ni' se vaa ca'na' uún Jesucristo rihaan chumij nihánj, tzaj ne ne ca'na' uún so' chihá'. Veé danj vaa cavi' xii ni', ne taj vaj so' ca'na' man asanj. Veé ase vaa chumij ga asino curuvi' chumij ro', veé danj vaa guee chumij ndaa cuano nanj asanj", cataj nij so' ca'nga' nacoj nij so' rihaan soj a.

⁵ Dan me se danj cataj nij so' che'é se na'vej rá nij so' xcaj nij so' cuentá ndaa vaa curuvi' chumij gaa naá qui'yaj Diose ei. Tzaj ne ca'mii Diose, ne guun rej xta', ne curihanj yo'óo nacoj rque na ya'anj chuguanj. ⁶ Gaa ne gaa naá me se ca'anj ni'ya nij yuvij man rihaan chumij, qui'yaj maan do', na ya'anj do' ei. ⁷ Tzaj ne xta' ga yo'óo man ni' cuano me se ma'an Diose ca'mii, ne cataj Diose se vaa quinaj roj yo' ndaa se quisj güii ca'ne' Diose cacun' che'é nij si chi'ii, gaa ne nu' che'e cacaa nij so' chuguanj. Ne güii yo' me se ca'nej Diose ya'an, ne cacaa nu' xta' ga yo'óo man ni' cuano, ne ca'anj ni'ya uún yo' adonj.

⁸ Se quini'yón soj nana nihánj, man tinuj, man nocoj. Ase vaa 'o mij yo' vaa orún' güii rihaan sí 'nij ra'a man ni', ne ase vaa orún' güii vaa 'o mij yo' rihaan so' ei. ⁹ Ta'aj nij yuvij me se guun raan ndo'o Diose qui'yaj Diose ndaa vaa cataj so' gaa naá, rá nij so', tzaj ne se guun raan Diose mei. Maan se inaj nimán Diose ni'yaj Diose man soj, ne na'vej rá Diose cavi' nimán a doj tuvi' soj mei. Tananj me rá so' canicaj nimán taran' soj ne tanáj xcoj soj tucuaan chi'ii chuguanj.

¹⁰ Tzaj ne taj ni'yón quisj güii ca'ne' Diose cacun' che'é yuvij ei. Dan me se cariin ndo'o ca'anj ni'ya xta', ne quina'vij nu' nij se man rej xta' cacaa, ne ca'anj ni'ya yo'óo ga nu' se man rihaan yo'óo adonj. ¹¹ Che'é se ca'anj ni'ya chumij, che'é dan se guun nana rá soj che'é rasuun man rihaan chumij nihánj ma'. Tananj xcaj soj cuentá che'é rej daj qui'yaj soj canoco' raan soj man Diose ei. ¹² Na'vij soj quisj güii yo', ne ve'é canoco' soj man Diose che'é rej ra'yanj doj quisj güii yo' chuguanj. Ne güii yo' me se quina'vij nu' xta' cacaa, ne nacune nu' nij rasuun man rej xta' yo' ei. ¹³ Tzaj ne aj cataj Diose se vaa ya gaa yo'óo yo'óo naca, ne gaa yo'óo rej xta' naca, ne inanj se sa' qui'yaj nij si cuman rej yo' asa' quisj ei. Dan me se na'vij ndo'o ni' quisj güii yo' cuaj ei.

¹⁴ Che'é se na'vij ni' güii yo' ro', che'é dan terquee soj doj qui'yaj soj se sa' inanj rihaan Diose, ne se gaa nanj cutumé soj cacun' asa' ca'na' uún Jesucristo ei. Ne díng gaa nimán soj, tinuj, nocoj. ¹⁵ Xcaj soj cuentá se vaa na'vij Diose nanj che'é se me rá so' quinanij

nij yuvij rihaan sayuun chuguanj. Veé danj taj uún nij nana cachrón tinú' Pabló rihaan yanj ca'néé so' rihaan soj, ndaa vaa chrej çuu narqué Diose rihaan so' a. ¹⁶ Dan me se daj a nij yanj cartá qui'yaj Pabló ro', ca'mii so' che'é rasuun nihánj, ne vaa doj nana çuu sayuun çunó' nó rihaan yanj qui'yaj so', ne dan me se nij síi ne ne'en do', nij síi uun vij rá me se tinicaj nij so' se-nana Pabló, ne a'mii ne nij so' che'é Pabló, taj nij so' se vaa ino vaa tucuáán tucu'yón so' a. Ne danj 'yaj nij so' ga yo'ó nij nana no rihaan danj Diose uún, ne che'é dan quirán' ndo'o nij so' sayuun vaa güii adonj.

¹⁷ Aj cataj xna'anj 'unj rihaan soj che'é nij síi narqué tucuáán ne ca'na' rihaan soj vaa güii, tinuj, nocoj. Che'é dan tadó uxrá soj se gaa nanj canoco' soj tucuáán ne narqué nij síi na'vej rá cunó rihaan Diose yo' ei. Sese canoco' soj se-nana nij so', ne guun vij rá soj, qui'yaj nij so' ei. ¹⁸ Che'é dan yo'ó guun rá soj ni'yaj soj se luj rqué Diose rihaan soj, ne yo'ó guun rá soj xcaj soj cuentá sa' doj che'é Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' síi tinanii man ní' rihaan sayuun adonj. Vaa che'é ndo'o cataj ní' se vaa sij sa' ndo'o me so' ne sij sa' ndo'o guun so' nu' cavii nu' ca'anj adonj. Veé danj gaa ya ei.

Nihánj me 'o yanj cartá qui'yaj sí cu'naj Juan ca'néé so' rihaan nij yuvij noco' man Diose a

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj sí cu'naj Juan che'é se vaa quene'en rihaan ma'an so' a

¹ Dan me se núj me se cataj xna'anj núj rihaan nij soj che'é 'o sí cane gaa naá asij guun che'e Diose qui'yaj Diose chumií, ne inanj se vaa cuno ma'an núj do', se vaa quene'en rihaan ma'an núj do', se vaa cuta' núj ra'a núj xraá do', che'é inanj rasuun vaa danj cataj xna'anj núj rihaan soj a. Dan me se cataj xna'anj núj che'é se-nana Diose, ne so' me sí qui'yaj cayaán ní' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj adonj. ² Dan me se so' me sí qui'yaj cayaán ní' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, ne ca'na' so', ne quene'en núj man so', ne nihánj me se nata' núj rihaan nij soj che'é so' se vaa asino canicun' so' ga Diose rej yanj Diose gaa naá, gaa ne yaj me se ca'na' so' rej ne ní' a. ³ Dan me se nata' núj rihaan ma'an nij soj che'é se vaa quene'en núj do', che'é se vaa cuno núj do', che'é rej ca'vee cunu rcua'aan soj ga núj, ne dan me se cunu rcua'aan ní' ga Rej ní' Diose, ga ta'núí so' Jesucristó a. ⁴ Ne achrón núj nana nihánj rihaan yanj nayaá soj, che'é rej ca'vee guun niha' uxra' rá taran' ní' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa ya'an chuguun ro', danj vaa Diose, ne ca'vee cunu sa' nimán ní' qui'yaj so' a

⁵ Ne nihánj ro', me nana cataj xna'anj Jesucristó cuno núj, ne nata' núj nana nihánj rihaan soj, ne dan me se ase vaa 'o ya'an chuguun vaa Diose, ne rej vaj Diose me se nuvi' rej rmi' rej vaj so' ma'. ⁶ Che'é dan sese cataj ní' se vaa sij chéé ga Diose me ní', ne sese chéé ní' rej rmi', gaa ne tu'va rma'an ní' vaa gaa nanj ei. Ne ne noco' ní' tucuaán ya yo' gaa a ma'. ⁷ Tzaj ne sese chéé ní' rej chuguun sa' rej vaj ma'an Diose, ne ve'é sa' mán taran' ní', ne quinvavij nu' cacun' tumé ní', qui'yaj Jesucristó sí cavi' che'é ní', ne yo'c cunu sa' nimán ní' ei. ⁸ Dan me se sese cataj ní' se vaa a doj cacun' ne tumé ní', ne dan me se tiha' yu'unj ní' vaa gaa nanj adonj. Ne nuveé sij a'mii nana ya me ní' gaa a ma'. ⁹ Tzaj ne sese nata' ya ní' rihaan Diose che'é cacun' tumé ní', ne Diose me se vaa che'é gaa nucuaj rá ní' se vaa nica' qui'yaj so' che'é ní', ne dan me se cataj so' se vaa navij cacun' tumé ní', ne tinavij so' nu' se chi'ii man nimán ní' adonj. ¹⁰ Dan me se sese cataj ní' se vaa a doj ne qui'yaj ní' cacun', ne sij tu'va rma'an me ní', ne 'yaj ní' síf ne man

ndaá ma'an Diose vaa gaa nanj chuguun. Dan me se aj cataj ya Diose se vaa tumé ní' cacun' nanj ei. Ne sese ca'mii ní' danj, ne nuveé sij uno se-nana Diose me ní' gaa mei.

2

Nana nihánj taj xna'anj che'é nana no xcúun ní' cunó ní' a

¹ Ase vaa ta'núí 'unj ro', danj vaa soj, tinuj, nocoj. Ne achrón 'unj nu' nana nihánj rihaan yanj nihánj, che'é rej se qui'yaj soj cacun' mei.

Dan me se sese qui'yaj ní' cacun', ne vaa 'o síf nica' nimán a'mii yu'unj che'é ní' rihaan Rej ní' Diose, ne Jesucristó me sí a'mii yu'unj che'é ní' ei. ² Ne so' me sí cavi' che'é rej ca'vee quinvavij cacun' tumé ní' adonj. Tzaj ne nuveé che'e doj se-cacun' ní' me cavi' so' ma'. Cavi' so' che'é cacun' tumé cunudanj nij yuvij man rihaan chumií adonj.

³ Dan me se nihánj me rej ne'en ní' se vaa sij noco' man Jesucristó me ní' a. Dan me se sese 'yaj ní' ndaa vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan ní', ne sij noco' ya man so' me ní' adonj. ⁴ Tzaj ne sese taj yo'c so' se vaa sij noco' man Jesucristó me so' ne ne 'yaj so' ndaa vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan ní', ne síf ne me so', ne nuveé sij a'mii nana ya me so' mei. ⁵ Tzaj ne síf uno se-nana Jesucristó ro', so' me síf ya ya aráj cochroj rihaan Diose chuguun. Che'é dan, sese qui'yaj ní' danj, ne ca'vee guun ya rá ní' se vaa sij noco' man Jesucristó me ní' ei. ⁶ Ne síf taj se vaa yo'c noco' man Jesucristó ro', ase vaa qui'yaj Jesucristó ro', danj inanj nó xcúun so' qui'yaj ma'an so' uún adonj.

⁷ Dan me se 'ee raj man soj, tinuj, nocoj. Ne nihánj me se cachron 'unj 'o nana naca rihaan yanj nihánj cunó soj chuguun. Tzaj ne nuveé nana naca me nana nihánj ma'. Veé nana cuno soj asij guun che'e soj canoco' soj man Jesucristó me nana nihánj nanj adonj. ⁸ Dan me se cachron uún 'unj nana naca nihánj cunó soj, ne ya ya nana naca tucuyón Jesucristó me nana nihánj, ne cuno soj nana naca nihánj adonj. ⁹ O se vaj navij rej rmi' rihaan chumií nihánj, ne Jesucristó ro', me ya'an chuguun, ne dan me se guun che'e se-nana so' cuchuguun se-nana so' rihaan chumií nihánj ei. ⁹ Ne xa' síf taj se vaa vaj so' rej chuguun ga se-nana Jesucristó ne nachri' so' ni'yaj so' man tinúú so', ne sij vaj guée rej rmi' me ya so' nanj chuguun. ¹⁰ Ne síf 'ee rá man tinúú me se so' me síf chéé rej chuguun ga se-nana Jesucristó, ne se ca'vee quirj' so' ma'. ¹¹ Ne xa' síf nachri' man tinúú, tzaj ne so' me síf vaj rej rmi', ne 'o chéé guée so' rej rmi' nanj á. Ne ne'en so' me rej vaj so' a ma'. ¹⁰ O se caráán rihaan so', qui'yaj rej rmi' vaj so'

nanj adonj. Na'vee a doj xcaj so' cuentá a ma'.

¹² Dan me se achrón 'unj nu' nana nihánj nayaa soj xnii, ne 'o se che'é se noco' soj man Jesucristó ro', che'é dan quinavij cacun' tumé soj rihaan Diose ei.

¹³ Achrón 'unj nu' nana nihánj nayaa soj sij vaa ta'nii, ne 'o se aj ne'en soj man sí cayáan ga Diose gaa guun che'e Diose qui'yaj Diose chumij nihánj a.

Achrón 'unj nu' nana nihánj nayaa soj sij tachruu, ne 'o se aj qui'yaj canaán soj rihaan sí chree ei.

¹⁴ Achrón 'unj nu' nana nihánj nayaa soj xnii, ne 'o se aj ne'en soj man Rej ní' Diose adonj.

Achrón 'unj nu' nana nihánj nayaa soj sij vaa ta'nii, ne 'o se aj ne'en soj man sí cayáan ga Diose gaa guun che'e Diose qui'yaj Diose chumij nihánj ei.

Achrón 'unj nu' nana nihánj nayaa soj sij tachruu, ne 'o nucaj ndo'o nimán soj rihaan sayuun, ne yo'o uno soj se-nana Diose, ne aj qui'yaj canaán soj rihaan sí chree ei.

¹⁵ Se guun rá soj ni'yaj soj chumij nihánj do', nij rasuun man rihaan chumij nihánj do' mei. 'O se xa' sí me rá ni'yaj chumij nihánj, tzaj ne nuveé sij aráj cochroj rihaan Rej ní' Diose me so' man chuguanj. ¹⁶ 'O se rihaan chumij nihánj vaa ndo'o se me rá yuvij qui'yaj yuvij do', vaa ndo'o se me rá yuvij ni'yaj yuvij do', vaa ndo'o rasuun 'yaj uun xta' nimán yuvij do', tzaj ne nuveé rasuun cavii rihaan Rej ní' Diose me nu' nij rasuun vaa danj ma'. 'O se nanj rasuun man rihaan chumij nihánj me nij rasuun yo' nanj adonj. ¹⁷ Ne vaj navij chumij nihánj ei. Ne vaj navij nu' se vaa me rá nij yuvij man rihaan chumij nihánj qui'yaj nij so' ei. Tzaj ne sí 'yaj ndaa vaa me rá Diose me se cayáan so' nu' cavii nu' ca'anj ga Diose chuguanj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é sí tu'va rma'an se vaa sij tinanii man yuvij rihaan sayuun me so' a

¹⁸ Dan me se ase vaa ta'nij vaa soj, ne me raj cunjo soj nana nihánj ei. 'O se nichrun' quinavij chumij nihánj, ne aj cuno soj nana se vaa ca'na' 'o sí quitaj yu'unj, ne cataj so' se vaa sij ca'neé Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun me so', ne nihánj me se aj ca'na' que'ge sí tu'va danj, ne che'é dan ne'en ya ní' se vaa ya nichrun' quinavij chumij nihánj ei. ¹⁹ Dan me se ase vaa tinúú ní' vaa nij so' asij rque, tzaj ne ca'anj yanij nij so' rihaan ní', ne nuveé ya ya tinuj ní' me nij so' a ma'. 'O se ca'anj yanij nij so' rihaan ní' che'é rej ca'vee xcaj ní' cuentá se vaa nuveé tinuj ní' me taran' nij so' a man adonj.

²⁰ Ne xa' soj, tzaj ne cune' Diose man soj, ne guun nucaj soj xcaj soj cuentá, qui'yaj Diose, ne ne'en soj cunudanj rasuun ei. ²¹ Nuveé che'e se ne ne'en soj nana ya me cachrón 'unj nana nihánj nayaa soj ma'. Tzaj ne achrón 'unj nana nihánj nayaa soj che'é se sij ne'en nij nana ya me soj, ne aj ne'en soj se vaa ino doj vaa nana ne ga nana ya nana noco' ní' adonj.

²² Ne sí ne me se so' me sí taj se vaa nuveé sij ca'neé Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun me Jesucristó chuguanj. Dan me se taj so' se vaa ma'an so' me Cristó ca'neé Diose, taj so' chuguanj. Ne dan me se ne aráj cochroj so' rihaan Rej ní' Diose do', rihaan ta'nii Diose do' ma'. ²³ Dan me se xa' sí ne aráj cochroj rihaan ta'nii Diose, tzaj ne sij ne noco' man Rej ní' Diose me so' ei. Tzaj ne sí nata' ya se vaa ve'é noco' so' man ta'nii Diose ro', so' me sí noco' ya man Rej ní' Diose uun adonj.

²⁴ Ne xa' soj, tzaj ne yo'o cunjo soj nana cuno soj gaa guun che'e soj canoco' soj man Jesucristó ei. Sese qui'yaj soj danj, ne sij noco' man ta'nii Diose do', man ma'an ya Rej ní' Diose do', me soj chuguanj. ²⁵ Ne nihánj me nana cata' tu'va ma'an Jesucristó rihaan ní', se vaa ca'vee cayáan ní' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj ya ei.

²⁶ Dan me se cachrón 'unj nu' nana nihánj nayaa soj che'é rej xcaj soj cuentá che'é nij sí me rá tiha' yu'unj man soj adonj. ²⁷ Ne xa' soj, tzaj ne che'é se cune' Diose man soj ro', che'é dan yo'e noco' soj man Diose, ne taj che'é tucu'yón nii doj nana man soj a ma'. Tananj che'é se cune' Diose man soj, che'é dan aj nari' soj nana che'é nu' rasuun, ne inanj nana ya nari' soj ei. Nuveé nana ne me nana nari' soj, qui'yaj Diose ma'. Dan me se yo'o noco' soj man Diose, ndaa vaa tucu'yón ya so' man soj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ta'nij Diose me ní' a

²⁸ Dan me se ase vaa ta'nij vaa nij soj rihanj, ne me rá 'unj se vaa yo'o canoco' raan soj man Jesucristó, che'é rej asa' ca'na' uun so' rihaan chumij nihánj, ne se guun na'aj soj a doj ma'. Tananj guun niha' rá soj ca'mii soj ga so' ei. ²⁹ Dan me se ne'en soj se vaa sí sa' inanj me Jesucristó, ne che'é dan ne'en soj se vaa nu' nij sí 'yaj sa' ro', taran' nij so' me sí cunuu sa' nimán qui'yaj so' adonj.

3

¹ Dan me se xcaj soj cuentá se vaa cunuu 'ee uxrá rá Rej ní' Diose ni'yaj so' man ní', ne ndaa ta'nii Diose guun ní', qui'yaj Diose chuguanj. Ne ta'nij Diose me xa' ní' adonj. Che'é dan ne ne'en nij sí man rihaan chumij nihánj man ní' daj sij me ní' man

chuguānj. ¹Q se tanānj uún, ne ne ne'en nij so' man ma'an Diose uún a man adonj. ²Dan me se 'eē raj man nij soj, tinuj, nocoj, ne cuanō nihánj me se ta'nij Diose me ní', ne ataa xcāj ní' cuentá daj sij guun ní' qui'yaj Diose vaa güii ei. Maan se ne'en ní' se vaa asā' ca'na' so', ne ase vaa so' ro', danj gaa ma'an ní' uún adonj. ³Q se quene'en ní' man so', ne xcāj ya ní' cuentá daj vaa xa' so' nanj adonj. ³Ne nij síi nucuaj rá man nana nihánj se vaa ya vaa nana nihánj me se ya cunuū sa' nimán nij so' qui'yaj nij so', ne ase vaa sa' nimán Jesucristó ro', danj gaa sa' nimán nij so' uún adonj.

⁴Dan me se nu' nij síi 'yaj cacun' ro', nij so' me nij síi na'vej rá cunō rihaan Diose, ⁵ne ne'en nij soj se vaa ca'na' Jesucristó rihaan chumij nihánj, che'é rej ca'vee tinavj so' cacun' tumé yuvij, ne a doj cacun' taj tumé so' ma'. ⁶Ne taran' nij síi yo'o noco' man so' ro', ne 'yaj nij so' cacun' ma'. Ne nij síi noco' tucuáán 'yaj cacun' ro', nuveé sij ne'en man Jesucristó me nij so' man adonj. ⁷Dan me se ase vaa ta'nij vaa soj rihanj, tinuj, nocoj, ne se guun tihā' yu'unj a doj yuvij man soj man chuguānj. Síi 'yaj sa' ro', síi sa' me so', ne ase vaa ma'an Jesucristó vaa so' adonj. ⁸Ne síi 'yaj cacun' me se síi noco' se-tucuanj síi chree me so' ei. ⁹Q se asij guun che'e Diose qui'yaj Diose chumij nihánj, ne sij 'yaj inanj cacun' me síi chree nanj adonj. Ne ca'na' ta'níi Diose rihaan chumij nihánj, che'é rej ca'vee tiri' so' nu' se vaa 'yaj síi chree yo' ei. ⁹Ne taran' nij síi cunuū sa' nimán qui'yaj Diose ro', ne 'yaj nij so' cacun' a ma'. ¹⁰Q se Diose me síi qui'yaj cunuū sa' nimán nij so', ne se ca'vee yo'o qui'yaj so' cacun', ése ma'an Diose qui'yaj ca'ngaa naca nij so' nanj adonj. ¹⁰Ne nihánj me xcāj ní' cuentá ni'yaj ní', gaa ne cunuū yaan ní' ta'níi Diose do', ta'níi síi chree do' ei. Dan me se nij síi ne 'yaj se sa' ro', nuveé sij noco' man Diose me nij so' ma'. Dan me se nuveé sij 'eē rá man tinúú me nij so' a man adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nō xcúún ní' cunuū 'eē rá ní' man tuvi' ní' a

¹¹Q se nana nihánj me nana cuno soj asij guun che'e soj canoco' soj man Diose, ne nana nihánj taj se vaa nō xcúún ní' cunuū 'eē rá ní' man tuvi' ní' chuguānj. ¹²Dan me se se qui'yaj ní' ndaa vaa qui'yaj síi cu'naj Caín gaa naá ma'. ¹³Q se sij noco' tucuáán chí'ij me so', ne ticavi' so' tinúú so' adonj. Ne me che'é qui'yaj so' danj, rá soj ga. ¹⁴Q se nu' rasuūn qui'yaj so' me se inanj chí'ij ndo'o qui'yaj ma'an so', ne tinúú so' me se sa' inanj vaa rasuūn qui'yaj tinúú so', ne che'é dan guun xcoj ruvaa rá so' ni'yaj so' tinúú so' adonj.

¹³Dan me se se ca'anj rá soj sese quitaj ri'yunj nij síi man rihaan chumij nihánj ni'yaj nij so' man soj, man tinuj, man nocoj. ¹⁴Q se che'é se cunuū 'eē rá ní' man tinúú ní' ro', che'é dan ne'en ní' se vaa aj tanáx xco ní' chrej chí'ij chrej qui'yaj cavi' ní', ne aj cunuū sa' nimán ní', ne ca'vee cayáán ní' ga Diose ei. Ne síi ne 'eē rá man tuvi' me se adi' se vaa nij síi cavi' ro', vaa nij so' nanj adonj. ¹⁵Dan me se xa' taran' nij síi nachri' ni'yaj man tinúú me se ase vaa síi ticavi' man tinúú ro', vaa nij so', ne ne'en soj se vaa daj chihaa mij se ca'vee gaa i'na' síi vaa danj rihaan Diose nu' cavi' nu' ca'anj ma'. ¹⁶Ne Jesucristó ro', me síi ca'vej rá cavi' che'é ní', ne che'é dan ne'en ní' se vaa 'eē rá so' man ní' adonj. Ne che'é dan nō xcúún ní' ca'nej nimán ní' cavi' ní' che'é tinúú ní' chuguānj.

¹⁷Dan me se sese vaa ndo'o rasuūn man rihaan chumij nihánj nīcaj yo'o so', ne nda' se ne'en so' se vaa achiin ndo'o rasuūn man tinúú so' tzaj ne na'vej rá so' ra'cuūj so' man tinúú so', ne nuveé sij arāj cochroj rihaan Diose me so' a man adonj. ¹⁸Dan me se ase vaa ta'nij vaa soj chuguānj. Dan me se se guun cataj uun ní' nana uun se vaa arāj cochroj ní' rihaan Diose chuguānj. Qui'yaj ya ya ní' se sa' ndaa vaa me rá Diose qui'yaj ní', ne ya ya sij arāj cochroj rihaan Diose me ní' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa taj che'é guun na'aj ní' ni'yaj ní' Diose ma'

¹⁹Dan me se sese qui'yaj ní' danj, ne quene'en ní' se vaa sij noco' ya nana ya me ní', ne dan me se guun ya ya rá nimán ní' rihaan Diose ei. ²⁰Q se nda' se ca'vee quinano rá ní' che'é cacun' tumé ní', tzaj ne sa' doj vaa Diose rihaan nimán ní', ne Diose me síi ne'en cunudanj adonj. ²¹Dan me se 'eē raj man nij soj, tinuj, nocoj. Ne sese nuvi' cacun' tumé ní', ne se cucu'vi' ní' ca'mij ní' ga Diose ma'. ²²Dan me se me ma'an rasuūn cachinj ní' rihaan Diose, ne rque Diose cunudanj se vaa cachinj ni'yaj ní' rihaan so', che'é se sij uno se-nana so' me ní', ne uun niha' rá so' ni'yaj so' se sa' 'yaj ní' ei. ²³Dan me se nihánj me se vaa me rá Diose qui'yaj ní' a. Me rá Diose cuchuman rá ní' ni'yaj ní' man ta'níi so' Jesucristó, ne me rá Diose cunuū 'eē rá ní' ni'yaj ní' man tuvi' ní' ndaa vaa ca'ne' Diose suun rihaan ní' a. ²⁴Ne síi uno se-nana Diose ro', so' me síi yo'o noco' man Diose, ne yo'o ne Diose ga so' adonj. Ne nihánj me rej ne'en ní' se vaa yo'o ne Diose ga ní' ei. Che'é se xcāj ní' cuentá se vaa 'yaj suun Nimán Diose nimán ní', che'é dan ne'en ní' se vaa ne Diose ga ní' adonj.

4

Nana nihánj taj xna'anj me nana ca'vee cuno ní a

¹ 'Ee raj man nij soj, tinuj, nocoj. Ne se guun cuno soj me ma'an nana ma'. Asino xcaj soj cuentá sese nana rqué Nimán Diose me nana ca'mii yo'ó so', ne sese Nimán Diose me sí rqué nana yo', ne ca'vee cuno soj nana yo' ei. 'O se aj ca'na' ndo'o sí ne, ne taj nij so' se vaa sij nata' se-nana Diose me nij so', tzaj ne tu'va rma'an nij so' nanj ei. Dan me se danj tu'va nij so' rihaan nij sí man rihaan chumiñ nihánj che'é se me rá nij so' cuchuman rá nij sí man rihaan chumiñ nihánj chuguanj. ² Tzaj ne nihánj me se vaa qui'yaj soj, gaa ne ca'vee xcaj soj cuentá me nana me nana ca'mii Nimán Diose ei. Sese cataj yo'ó so' se vaa Jesucristó me sí ca'née Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun, ne guun Jesucristó yuvij ca'na' so', cataj yo'ó so', ne nana yo' me se-nana Nimán Diose adonj. ³ Tzaj ne nu' nij sí taj se vaa nuvee sij ca'née Diose man me Jesucristó me se nuvee nana rqué Nimán Diose me yo' ma'. 'O se se-nana nij sí ne tu'va rma'an me yo', ne dan me se aj cuno soj se vaa ca'na' nij so', ne cataj nij so' se vaa sij ca'née Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun me ma'an nij so' ei. Ne yaj nihánj me se aj mán ndo'o nij so' rihaan chumiñ nihánj yaj cuano chuguanj.

⁴ Tzaj ne yaj nihánj me se sí cunuu sa' nimán qui'yaj Diose me nij soj, tinuj, nocoj. Ne aj qui'yaj canaán soj rihaan nij sí ne cuno ei. 'O se nuñ Nimán Diose nimán soj, ne nucuaj doj Nimán Diose rihaan sí chree vaj rihaan chumiñ nihánj chuguanj. ⁵ Ne nij sí ne yo', tzaj ne sí man rihaan chumiñ nihánj me nij so', ne che'é dan inanj a'mii nij so' ndaa vaa nari' nij so' rihaan chumiñ nihánj, ne uno nij sí man rihaan chumiñ nihánj se-nana nij so' ei. ⁶ Tzaj ne sí cunuu sa' nimán qui'yaj Diose me ní, ne nij sí ne'en man Diose ro', uno nij so' se-nana ní a ma'. Che'é dan ne'en ní me sí nuñ Nimán Diose nimán, ne ne'en ní me sí nuñ nana tiha' yu'unj nimán chuguanj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcúún ní cunuu 'ee rá ní man tuvi' ní, che'é se 'ee rá Diose man ní a

⁷ 'Ee raj man nij soj, tinuj, nocoj. Ne no xcúún ní cunuu 'ee rá ní man tuvi' ní adonj. 'O se Diose me sí rqué rej nucuaj rihaan ní cunuu 'ee rá ní man tuvi' ní a. Che'é dan nu' sí 'ee rá man tuvi' me se sí cunuu sa' nimán qui'yaj Diose me nij so' adonj. Ne ne'en nij so' man Diose adonj. ⁸ Ne sí ne 'ee rá man tuvi' me se ataa xcaj nij so' cuentá che'é Diose ei. 'O se ataa xcaj nij so' cuentá se vaa Diose me sí 'ee inanj rá

man ní adonj. ⁹ Ne nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj me che'é ne'en ní se vaa 'ee rá Diose man ní a. Dan me se nda' se orún' ya ta'nii Diose, tzaj ne ca'née Diose man ta'nii ma'an ya Diose rihaan chumiñ nihánj, che'é rej ca'vee gaa i'na' nimán ní nu' cavii nu' ca'anj qui'yaj so' a. ¹⁰ Ne vaa che'é xcaj ní cuentá se vaa ne caraá cochroj ní rihaan Diose asino yaan ma'. Tananj asino yaan me se cunuu 'ee rá Diose ni'yaj Diose man ní, gaa ne ca'née so' man ta'nii so' che'é rej cavi' ta'nii so' ne tinavij ta'nii so' cacun' tumé ní a. ¹¹ Ne che'é se cunuu 'ee rá Diose man ní ro', che'é dan no xcúún ní cunuu 'ee rá ní man tuvi' ní, tinuj, nocoj. ¹² A doj yuvij ne quene'en rihaan man Diose nu' cavii nu' ca'na' ma'. Tzaj ne sese gaa 'ee rá ní man tuvi' ní, ne ya ne Diose ga ní, ne aj cunuu sa' nimán ní ndaa vaa guun rá Diose gaa cunuu 'ee rá Diose man ní a.

¹³ Dan me se che'é se rqué Diose Nimán Diose rihaan ní ro', che'é dan ne'en ní se vaa sij noco' man Diose me ní ne yo'ó ne so' nimán ní a. ¹⁴ Ne aj ne'en núj se vaa ca'née Rej ní Diose man ta'nii so' rihaan chumiñ nihánj che'é rej tinanii so' man nij sí man rihaan chumiñ nihánj rihaan sayuun, ne aj nata' núj nana yo' rihaan yuvij ei. ¹⁵ Ne sí taj rihaan tuvi' se vaa ta'nii Diose me Jesucristó ro', so' me sí 'o noco' man Diose, ne 'o ne Diose ga so' chuguanj. ¹⁶ Ne aj ne'en núj se vaa 'ee rá Diose man ní, ne amán rá núj se vaa 'ee rá so' man ní ei.

Diose me sí 'ee rá man ní ei. Ne sij 'o 'ee rá man tuvi' ro', so' me sí 'o noco' man Diose, ne 'o ne Diose ga so' ei. ¹⁷ Ne che'é dan sese 'ee rá ní man tuvi' ní, ne asa' quisij güi ca'née Diose cacun' che'é yuvij, ne se cucu'vi' ní ma'. 'O se quene'en ní se vaa ase vaa qui'yaj Jesucristó gaa vaj so' rihaan chumiñ nihánj ro', danj qui'yaj ma'an ní uún adonj. ¹⁸ Che'é dan sí ya 'ee rá man tuvi' ro', a doj ne chu'vi' so' ma'. Sí chu'vi' me sí uun rá se vaa qui'yaj Diose sayuun man so', ne nuvee sij ya 'ee rá man tuvi' me sí guun danj rá ma'. ¹⁹ Dan me se 'ee rá ní man tuvi' ní che'é se asino cunuu 'ee rá ma'an Diose man ní a. ²⁰ Ne sese cataj yo'ó so' se vaa aráj cochroj so' rihaan Diose, ne sese nachri' so' ni'yaj so' tinúú so', ne sí ne me so' ei. 'O se sese ruvi' ya tinúú so' ni'yaj so' tzaj ne ne 'ee rá so' man tinúú so', ne asa' ca'vee caraá cochroj so' rihaan Diose, sese ne ruvi' Diose ni'yaj so' ga. ²¹ Ne nihánj me nana cataj xna'anj Jesucristó rihaan ní, ne cataj so' se vaa sí aráj cochroj rihaan Diose ro', no xcúún so' gaa 'ee rá so' man tuvi' so' uún adonj, taj Jesucristó a.

5

¹ Cunudanj nij sí amán rá se vaa me Jesucristó sí ca'née Diose tinanii man yuvij ri-

haan sayuun ro', aj cunuu sa' nimán nij so', qui'yaj Dioso chuguanj. Ne che'é dan sese aráj cochroj ní' rihaan Dioso, ne no xcuún ní' gaá 'e'e rá ní' man nij síi cunuu sa' nimán yo' ei. ² Ne sese aráj cochroj ní' rihaan Dioso, ne sese uno ní' nana cataj xna'anj Dioso rihaan ní', ne veé síi aráj cochroj rihaan ta'níi Dioso me uún ní' adonj. ³ Ne sese uno ní' nana cataj xna'anj Dioso rihaan ní', ne sij aráj cochroj rihaan Dioso me ní' chuguanj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sese cuchuman rá ní' ni'yaj ní' man Jesucristó, ne qui'yaj canaán ní' rihaan se nij man rihaan chumij nihánj a

Ne ne sayuun vaa cunó ní' rihaan Dioso ma'. ⁴ Q se cunudanj nij síi cunuu sa' nimán qui'yaj Dioso ro', qui'yaj canaán nij so' rihaan se nij man rihaan chumij nihánj, ne che'é se amán rá ní' ni'yaj ní' man Jesucristó ro', che'é dan aj qui'yaj canaán ní' rihaan chumij nihánj nanj ei. ⁵ Dan me se síi amán rá se vaa Jesucristó me ta'níi Dioso ro', so' me síi 'yaj canaán rihaan se nij man rihaan chumij nihánj adonj.

⁶ Nihánj me Jesucristó síi ca'na' catá' ne, ne 'o se ne ca'na' so' catá' ne uun so' ma'. Dan me se ca'na' so' catá' ne so', ne ca'na' so' cavi' so' che'é ní' uún adonj. 'Q se Nimán Dioso me se taj xna'anj Nimán Dioso rihaan ní', ne amán ya rá ní', ese ya uxrá a'mii Nimán Dioso adonj. ⁷ 'Q se va'nuj nij rasuun taj xna'anj rihaan ní' che'é Jesucristó ei. ⁸ Dan me se Nimán Dioso taj xna'anj rihaan ní' che'é Jesucristó, ne che'é se cata' ne Jesucristó, che'é dan xcax ní' cuentá che'é so', ne che'é se cavi' Jesucristó, che'é dan xcax ní' cuentá che'é so', ne cuyaán a'mii va'nuj nij rasuun yo' a. ⁹ Dan me se uno ní' nana nata' tuvi' ní' síi man rihaan chumij nihánj rihaan ní', ne che'é dan vaa che'é cunó ní' nana nata' Dioso rihaan ní' a. 'Q se sa' doj vaa Dioso rihaan yuvi, ne nata' so' rihaan ní' che'é ta'níi so' a. ¹⁰ Dan me se síi amán rá ni'yaj man ta'níi Dioso ro', so' me síi cuno se-nana Dioso a. Tzaj ne síi na'vej rá cuchuman rá se-nana Dioso ro', so' me síi uun rá se vaa síi ne me Dioso a. 'Q se ne cuchuman rá so' nana nata' Dioso rihaan so' che'é ta'níi Dioso ma'. ¹¹ Ne nana nata' Dioso rihaan ní' taj se vaa ca'vee cayáán ní' ga Dioso nu' cavii nu' ca'anj, qui'yaj Dioso, che'é rej cavi' ta'níi Dioso che'é ní' a. ¹² Síi nocó' man ta'níi Dioso me síi cayáán ga Dioso nu' cavii nu' ca'anj ya ei. Tzaj ne síi na'vej rá canocó' man so' taj ma'. Se cayáán so' ga Dioso ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa xcax ní' cuentá se vaa ca'vee cayáán ní' ga Dioso nu' cavii nu' ca'anj a

¹³ Dan me se aj cachronj nana nihánj nayaá nij soj, che'é rej quene'en soj se vaa

cayáán soj ga Dioso nu' cavii nu' ca'anj, che'é rej me soj síi amán rá ni'yaj man ta'níi Dioso ei. ¹⁴ Ne cuano nihánj me se a doj ne chu'vi' ní' cachinj ni'yaj ní' 'o rasuun rihaan Dioso a ma'. 'Q se aj ne'en ya ní' se vaa sese ca'vej rá so' n'icaj ní' rasuun cachín ni'yaj ní' rihaan so', ne rque so' adonj. ¹⁵ Ne che'é se ne'en ní' se vaa cunó so' me ma'an nana cachinj ni'yaj ní' rihaan so', che'é dan ne'en ní' se vaa qui'yaj so' ndaa vaa cachinj ni'yaj ní' rihaan so' ei.

Nana nihánj taj xna'anj che'é cacun' a

¹⁶ Dan me se sese ne'en ní' tinúu ní' 'yaj so' me ma'an cacun', ne cachinj ni'yaj ní' che'é so' rihaan Dioso, ne Dioso me síi caraa x'naa che'é cacun' qui'yaj so' adonj. Tzaj ne sese ne'en ní' man tinúu ní' 'yaj so' cacun' nocó' ndo'o cacun' qui'yaj cavi' nu' so' rihaan Dioso, ne taj che'é cachinj ni'yaj ní' rihaan Dioso che'é so' a ma'. Dan me se vaa cacun' uun, ne vaa cacun' nocó' ndo'o qui'yaj cavi' nu' ní' rihaan Dioso adonj. Tzaj ne che'é cacun' nocó' yo' me se cachín ni'yaj soj mei. ¹⁷ Dan me se me ma'an se nij 'yaj ní' me cacun' chuguanj. Tzaj ne se cavi' nu' ní' rihaan Dioso qui'yaj me ma'an cacun' yo' ma'. 'Q se ca'vee tinavij Dioso cacun' yo' ei.

¹⁸ Dan me se ne'en ní' se vaa nu' nij síi ca'ngaa nimán qui'yaj Dioso ro', daj chihaa m'j ne cheé nij so' xrej síi chree ma'. 'Q se tumé ta'níi Dioso man nij so', ne se ca'vee qui'yaj chi'ij síi chree man nij so' a. ¹⁹ Ne ne'en ní' se vaa síi nocó' man Dioso me ní' adonj. Tzaj ne cunudanj nij yuvi man rihaan chumij nihánj noco' man síi chree ei. ²⁰ Ne ne'en ní' se vaa aj ca'na' ta'níi Dioso, ne qui'yaj suun so' che'é ní', che'é rej ca'vee xcax ní' cuentá che'é Dioso ya, ne ne'en ní' se vaa me ní' síi nocó' man ma'an ya ta'níi so' Jesucristó, ne Jesucristó ro', me ma'an ya Dioso, ne so' me síi qui'yaj cayáán ní' ga Dioso nu' cavii nu' ca'anj adonj.

²¹ Ase vaa ta'nij vaa nij soj rihanj, tinuj, nocoj. Dan me se cataj 'unj rihaan soj, ne c'utumé ndo'o soj man soj rihaan ya'anj acó' yuvi man rihaan chumij nihánj ei. Ne se guun guun rá soj ni'yaj soj a 'o rasuun vaa danj ma'.

Nihánj me síj vij yanj cartá qui'yaj síi cu'naj Juan ca'néé so' rihaan nij yuvij noco' man Diose a

¹ Síi chíi nga mej, ne achrón 'unj yanj nihánj nayaa taran' nij soj sij narii Diose man sij nuu chre' rej achíin ni'yaj soj rihaan Diose a. Dan me se 'ee raj man soj, che'é rej sij noco' nana ya me taran' ní' a. Ne nuveé grún' 'unj me síi 'ee rá man soj ma'. 'Q se taran' nij síi ne'en nana ya 'ee rá man soj adonj. ² 'Ee rá núj man soj che'é se nuu nana ya nimán ní', ne yo'o cunuú nana ya yo' nimán ní' nu' cavij nu' ca'anj ruguanj. ³ Ne me rá 'unj qui'yaj Rej ní' Diose do', ta'núí so' Jesucristó do', se luj che'é nij soj, ne me rá 'unj cunu 'ee rá roj so' ní'yaj roj so' man soj, ne me rá 'unj gaa xej nimán soj qui'yaj roj so', ne yo'o canoco' soj nana ya ne gaa 'ee rá soj man tuvi' soj ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa yo'o qui'yaj ní' nana cataj xna'anj Diose rihaan ní', ne gaa 'ee rá ní' man tuvi' ní' a

⁴ Guun niha' uxrá raj, che'é se xcax 'unj cuentá se vaa ta'aj nij soj me síi yo'o noco' tucuáan ya, ndaa vaa cataj xna'anj Rej ní' Diose rihaan ní' chuguanj. ⁵ Ne nihánj me se achíin ní'yáa 'unj rihaan soj se vaa qui'yaj nij soj ndaa vaa cataj xna'anj Diose rihaan ní' a. Ne nuveé nana ca'na' naca' rihaan ní' me nana nihánj ma'. Maan se nana cataj xna'anj Diose rihaan ní' asij guun che'e ní' canoco' ní' man so' me nana nihánj adonj. Ne nana nihánj taj se vaa cunu 'ee rá ní' man tuvi' ní' a. ⁶ Sese gaa 'ee rá ní' man tuvi' ní', ne síi 'yaj ndaa vaa cataj xna'anj Diose rihaan ní' me ní' ei. Ne yo' me nana cataj xna'anj so' rihaan ní' asij guun che'e ní' canoco' ní' man so', ne me rá so' yo'o qui'yaj ní' nana yo' adonj. ⁷ 'Q se yaj me se curihanj ndo'o nij síi tiha' yu'unj rihaan chumij nihánj, ne cataj nij so' se vaa nuveé sij guun yuvij me Jesucristó a. Che'é dan me nij so' síi tiha' yu'unj a'mii nana ne, ne taj nij so' se vaa ma'an nij so' me síi ca'néé Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun a. ⁸ Cptomé ndo'o soj man soj se gaa nanj ca'anj ni'ya nu' nij rasuun sa' qui'yaj canaán soj ma'. Tzaj ne yo'o canoco' soj nana ya, gaa ne ve'é naru'vee Diose rihaan soj ei. ⁹ Ne me ma'an síi tanáj se-tucuanj Jesucristó ro', nuvi' Diose yáan ga so' ma'. Tzaj ne síi noco' raan se-tucuanj Jesucristó me se so' me síi yo'o yáan roj ta'nij Diose ga so' adonj. ¹⁰ Ne sese ca'na' 'o síi a'mii yo'ó nana rej yanj soj, ne se ca'vej rá soj catuu so' rihaan soj, ne se ca'mii sa' soj ga so' ma'. ¹¹ 'Q se síi a'mii

sa' ga so' me síi racuíj man so' qui'yaj so' se chí'ii adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuchí' Juan rej yanj nij so' a

¹² Vaa ndo'o nana me rá 'unj cataj xna'anj 'unj rihaan soj, tzaj ne na'vej rá 'unj cachron 'unj cunudanj nij nana rihaan yanj nihánj, che'é se que'ee ndo'o nana me yo' ei. Tzaj ne chujij rihaan soj, raj, gaa ne ca'vee ca'mii rihaan ma'an tuvi' ya ní', gaa ne guun niha' uxrá rá ní' gaa nari' tuvi' ní' chuguanj. ¹³ Ne nij síi narii Diose yanj chuman' nihánj ro', me rá taran' nij so' se vaa ve'é cayáan taran' soj ei.

Nihánj me síj va'nuj cartá qui'yaj síi cu'naj Juan, ne ca'néé so' yanj nihánj rihaan síi cu'naj Gayo a

¹ Síi chii nga mej, ne achrón 'unj yanj nihánj nayaá so' sij cu'naj Gayo a. 'Ee raj mán so', che'é se sij noco' nana ya me ní' a. ² Dan me se me rá 'unj se vaa cavii sa' so' ne gaa nucuáá so' á. 'Q se ya ya vaj avii sa' nimán so' nanj adonj. ³ 'Q se guun niha' uxrá rá 'unj, che'é se ca'na' doj tinúú ní' rihanj nihánj, ne nata' nij so' rihanj se vaa yo'q nocó' so' tucuáán ya ei. ⁴ Ne taj vaj yo'ó rasuun ca'vee qui'yaj guun niha' raj a ma'. Maan se orún' nana cunó 'unj se vaa ve'é noco' nij soj sij guun ta'núú 'unj man tucuáán ya, ne che'é nana yo' ro', uun niha' uxrá raj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é racuíj síi cu'naj Gayo man nij síi chéé nata' se-nana Jesucristó a

⁵ Dan me se 'ee raj mán so', ne ve'é 'yáá so' racuíj so' man nij tinúú ní' nij síi 'na' yo'ó chuman', ne che'é dan síi ve'é noco' man síi 'nij ra'a man ní' mé so', raj adonj. ⁶ Ne aj nata' nij so' rihaan nij síi amán rá yanj chuman' nihánj se vaa cunuu 'ee rá so' man nij so' chuguanj. Ne cunaj uxrá sese yo'q racuíj so' man nij so' gaa chéé nij so' que'ee chuman' yo' ei. 'Q se síi 'yaj suun rihaan ma'an Diose me nij so' adonj. ⁷ 'Q se cavii nij so' nata' nij so' se-nana síi 'nij ra'a man ní', ne taj vaj a 'ó rasuun ne quirí' nij so' ra'a nij síi na'vej rá cunq se-nana Jesucristó a man chuguanj. ⁸ Che'é dan nq xcúún ní' racuíj ní' man taran' nij síi chéé che'é Diose, gaa ne guun ní' tuvi' nij so' síi nata' nana ya rihaan yuvij ei.

Nana nihánj taj xna'anj che'é 'o síi chí'ii nimán a

⁹ Dan me se qui'yáj 'o yanj cartá ca'néé 'unj rihaan cunudanj nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chiháán so' a. Tzaj ne vaa yo'q tuvi' nij so' síi cu'naj Diótrefes, ne so' me síi me rá guun chij rihaan nij so', ne na'vej rá so' cunq so' se-nanaj ma'. ¹⁰ Che'é dan, sese cuchí' uún 'unj rihaan so', ne cataj xna'anj 'unj rihaan so' che'é se nij 'yaj so' gaa tu'va so' nana nij che'é núj ei. Ne nuveé inanj nana nij a'mii so' ma'. Dan me se gaa uchi' nij tinúú ní' chiháán so', ne ne a'mii so' ga nij tinúú ní' ma'. Tananj uún, ne me ma'an síi me rá ca'mii ga nij tinúú ní', ne aráán so' chrej rihaan nij yuvij se gaa nanj ca'mii nij yuvij ga nij tinúú ní', ne ndaa rii so' xe' man nij yuvij chuguanj. Danj 'yaj síi cu'naj Diótrefes ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é qui'yaj ní' a

¹¹ Dan me se 'ee rá 'unj mán so', tinuj. Ne se guun qui'yáá so' ndaa vaa 'yaj nij síi chí'ii ma'. Maan se qui'yáá so' ndaa vaa 'yaj nij síi vaa sa' á. 'Q se síi 'yaj se sa' ro', me síi noco' man Diose adonj. Ne síi 'yaj se chí'ii ro', ne ne'en so' man Diose a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj che'é síi cu'naj Demetrio a

¹² Cunudanj nij tinúú ní' taj xna'anj che'é síi cu'naj Demetrio se vaa síi vaa sa' me so', ne ya ya síi sa' me so' adonj. Yo' me nana taj xna'anj núj rihaan so', ne aj ne'en so' se vaa nana ya me nij nana ataj xna'anj núj rihaan so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuchí' Juan rej yanj Gayo a

¹³ Vaa ndo'o nana guun rá 'unj cataj xna'anj 'unj rihaan so', tzaj ne na'vej rá 'unj cachron 'unj nu' nana yo' rihaan yanj nihánj a man chuguanj. ¹⁴ Tzaj ne cuchij rihaan so', gaa ne ca'vee ca'mii ní' me ma'an nana rihaan tuvi' ní' ei. ¹⁵ Dínj gaa nimán so' á. Me rá nij tinúú ní' se vaa ve'é cayáán so' á. Cataj so' rihaan 'o 'o nij tinúú 'unj yanj chiháán so' se vaa ve'é cumán nij so' raj a.

Nihánj me 'o yanj cartá qui'yaj síí cu'naj Judas ca'néé so' rihaan nij yuvií noco' man Diose a

¹ 'Unj ro', me síí cu'naj Judas síí 'yaj suun rihaan Jesucristó, ne tinúú Santiagó mej a. Cachronj nana nihánj rihaan yanj ca'nej 'unj rihaan soj sij canacúún Diose man canoco' man so' a. Dan me se 'eé rá Rej ní' Diose man soj, ne nicaj yu'unj Jesucristó man soj se gaa nanj tanáj soj se-nana Diose a.

² Me raj gaa 'eé ndo'o rá Diose man soj ne gaa xej nimán soj qui'yaj Diose ne gaa 'eé ndo'o rá soj tuví' soj qui'yaj Diose a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nij síí narqué tucuáán ne a

³ Dan me se guun ndo'o raj cachronj nana rihaan yanj ca'nej 'unj rihaan soj che'é daj gaa cavíí sa' ndo'o taran' ní' vaa güii qui'yaj Diose, tinuj, nocoj. Tzaj ne 'yaj me se no xcúnj cachronj yo'ó nana rihaan yanj, ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa terquee ndo'o soj canoco' raan soj se-tucuanj Diose tucuáán tucuchén nij síí nata' se-nana Jesucristó rihaan soj sij cunuu sa' rihaan Diose a. ⁴ 'Q se aj catúj yuve doj nij síí narqué tucuáán ne sca'núj soj, ne asij naá ndo'o nó nana rihaan danj Diose che'é nij so' se vaa vaa güii quiran' nij so' sayuun, qui'yaj Diose adonj. Sij na'vej rá cunó rihaan Diose me nij so', ne aj nari' nij so' nana se vaa me rá Diose ca'neé Diose cacun' xráá nij so', ne che'é dan taj nij so' se vaa ca'vee qui'yaj nij so' me ma'an se nij ga nij chana niha' rá a. Dan me se grún' Jesucristó me síí 'nij ra'a man ní', tzaj ne taj che'é cunó nij so' rihaan Jesucristó, rá nij so' a.

⁵ Nda' se aj ne'en soj nu' nana no rihaan danj Diose, tzaj ne na'vej raj quini'yon soj nana yo', ne che'é dan noná uún 'unj nana nihánj xrée soj, ne dan me se síí 'nij ra'a man ní' ro', tinanii so' man taran' nij síí israelitá rihaan nij síí man Egipto gaa naá, tzaj ne ta'aj nij so' ro', ne cuchuman' ra' n'yaj man Diose, ne che'é dan cachén doj yo', gaa ne cavi' nij so', qui'yaj Diose a. ⁶ Ne aj ne'en soj se vaa ta'aj nij se-mozó Diose ro', ne ca'vej rá nij so' çata nij so' suun ca'ne' Diose rihaan nij so', ne curihanj nij so' rej guun rá Diose cumán nij so', ne che'é dan numj nii man nij so', ne yo'o veé danj gaa numj nij so' çayáán nij so' rej rmi' ndaa se quisij güii guéé güii ca'ne' Diose cacun' che'é nij so', ne daj chihaa mij se ca'vee quinaníí nij so' ma'. ⁷ Dan me se quiran' nij so' ndaa vaa quiran' nij síí man roj chuman' cu'naj

Sodoma ga Gomorra ga yo'ó nij chuman' naj nichrun' a. Dan me se ase vaa se chí'ii qui'yaj ta'aj se-mozó Diose yo' ro', danj vaa se chí'ii qui'yaj nij síí man nij chuman' yo', ne ndaa guun rá nij so' cotoj nij so' ga chíi chana dō', ga xcuu dō', ne che'é dan yuun che'e tucua yuu Diose ya'an chiháán nij so', ne che'é dan me ca'vee xcaj ní' cuentá se vaa sese qui'yaj ní' se chí'ii, ne cacaa ní' rihaan ya'an nu' cavii nu' ca'anj, qui'yaj Diose adonj.

⁸ Nda' se ne'en nij síí narqué tucuáán ne rihaan soj daj vaa sayuun quiran' nij síí israelitá dō', nij se-mozó Diose dō', nij síí man Sodoma dō', tzaj ne taj se qui'yá' xcaj nij so' cuentá ma'. 'Q danj 'yaj nij so' se nij, ne ase vaa síí a'nu' vaa nij so', che'é se amán rma'an rá nij so' nana ne nanj ei. Ne che'é dan 'yaj ndo'o nij so' se chí'ii, ne tucuáá nij so' rihaan Diose, ne a'mii nij so' nana chí'ii che'é nij se-mozó Diose a. ⁹ Tzaj ne ndaa síí cu'naj Migueé síí 'nij ra'a man nu' nij se-mozó Diose ro', gaa naá gaa cavi' Moisés ne canó tuví' Migueé ga síí chree che'é cúú man Moisés, ne ne quisij rá Migueé ca'mii so' nana nij rihaan síí chree ma'. Maa se cataj Migueé rihaan síí chree se vaa síí 'nij ra'a man ní' me síí caxrií yuvaá man síí chree, cataj Migueé a. ¹⁰ Tzaj ne ino 'yaj nij síí narqué tucuáán ne ga síí cu'naj Migueé yo', ne nda' se ne ne'en nij so' daj vaa nij se-mozó Diose, tzaj ne ne chu'vi' nij so' ca'mii nij so' nana nij che'é nij se-mozó Diose ma'. Ne ase vaa xcuu ne ase cuentá 'yaj naá guun se vaa me rá qui'yaj ro', danj vaa nij síí narqué tucuáán ne, ne che'é dan quiri' nij so' vaa güii adonj. ¹¹ Niquee nij so' che'é sayuun quiran' nij so' nanj adonj. 'Q se ase vaa qui'yaj síí cu'naj Caín gaa ticavi' so' man tinúú so' gaa naá ro', danj vaa 'yaj nij so', ne xcoj ruvaá rá nij so' ga tuví' nij so' a. Ne ase vaa qui'yaj síí cu'naj Balaam gaa naá ro', danj vaa 'yaj nij so', ne me ndo'o rá nij so' qui'yaj canaan nij so' sa'anj, ne che'é dan tiha' yu'unj nij so' man tuví' nij so' a. Ne ase vaa qui'yaj síí cu'naj Coré ro', danj vaa 'yaj nij so', ne dan me se tucuáá Coré rihaan Moisés, ne che'é dan chuman' yo'ó man nij tuví' nij so', qui'yaj Diose a. Ne danj quiran' gugee nij síí narqué tucuáán ne, quiran' uxrá nij so' sayuun vaa güii, qui'yaj Diose ei.

¹² Gaa nuu chre' soj chá soj chraa, ne ne chu'vi' níí síí narqué tucuáán ne yo' qui'yaj nij so' se nij, ne che'é dan ase vaa luj chí'ii ro', danj vaa nij so' rihaan soj ei. Síí taj ya'anj man ma'an me nij síí narqué tucuáán ne yo', ne ne racuúí nij so' man tuví' nij so' ma'. Ase vaa ngaa no rma'an xta' ne ne aman' 'yaj ro', vaa nij so', ne vaj nij so' rej rque dō', rej xraj dō' adonj. Ne ase vaa chruun nuvi' vaj chruj man raá gaa sj dió cumán chruj raá ro', vaa nij so', ne chruun

nacoo me nij so', ne chruun quiriháj nii quirí'íj nii rihaan yo'óo me uún nij so' adonj. Ase vaa ngaa gá chruun ro', danj vaa nij síí narqué tucuáán ne yo' ei. Asino yaan guun rá yuviij se vaa síí sa' me nij so', tzaj ne nuvi' suun sa' síj, 'yaj nij so' ma'. ¹³ Ase vaa rii ndo'o na ya'anj yatan' chí'íj rej tu'va na ya'anj ro', danj vaa rii ndo'o nij so' se chí'íj 'yaj nij so' quene'en yuviij, ne ase vaa yati' natuná rej che'é 'o 'o yavií ro', danj vaa uún nij so', ne taj che'é gaa nucuaj rá ní' man nij so' ma'. Vaa güii, ne ca'nej Diose man nij so' cayáán nij so' rej rmi' ndo'o nu' cavii nu' ca'anj nanj ei.

¹⁴ Síí cu'naj Enoc me se aj síj vatán' xii so' cachén, ne dan me se ta'núí ta'nij si'no síí cu'naj Adán me so', ne dan me se nata' so' che'é nij síí narqué tucuáán ne rihaan soj cuano, ne dan me se cataj síí cu'naj Enoc a: "Cuno soj ca'mij á. Vaa güii, ne ca'na' síí 'nij ra'a man ní' ga que'ee mój nij se-mozó so' nij síí guéé, ¹⁵ ne ca'ne' so' cacun' che'é cunudanj yuviij, ne cataj so' se vaa tumé nij síí ne noco' man Diose cacun' che'é nu' cacun' qui'yaj nij so' do', che'é nu' nana nij ca'mii nij so' che'é Diose do' a." Danj ca'mii Enoc che'é nij síí narqué tucuáán ne rihaan soj nihánj cuano a. ¹⁶ Nij so' me se taj se qui'yá' caran' rá nij so' ni'yaj nij so' se vaa 'yaj Diose do', se vaa 'yaj tuvi' nij so' do' ma'. Inanj 'yaj nij so' se nij ndaa vaa me rá ma'an nij so', ne inanj danj 'yaj nij so' nanj chuguanj. Síí xta' inanj a'mii me nij so', ne ve'é ndo'o a'mii nij so' ga ru'vee che'é se inanj me rá nij so' quirí' nij so' sa'anj man nij ru'vee adonj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é tucuáán narqué Judas rihaan nij síí cuchumán ya rá ni'yaj man Jesucristó a

¹⁷ Tzaj ne soj ro', yo'o cunuú rá soj nana cataj xna'anj nij apóstol cune' Jesucristó síj 'nij ra'a man ní' man nata' rihaan yuviij che'é so', tinuj, nocoj. ¹⁸ Nihánj me nana ca'mii nij so' rihaan soj a: "Asa' nichrun' ca'anj ni'ya chumií, ne ca'na' síí ca'nga' nacoo ni'yaj man nij síí amán rá ni'yaj man Jesucristó, ne inanj qui'yaj nij so' se nij, ne guun rá nij so' cachee nij so' ndaa vaa me rá ma'an nij so', ne se canoco' nij so' man Diose a man adonj". Danj vaa nana cataj nij apóstol che'é nij síí narqué tucuáán ne a.

¹⁹ Nij síí narqué tucuáán ne yo' ro', 'yaj uun yaníj nij síí noco' man Jesucristó rihaan tuvi' nij so' ei. Inanj che'é nee man nij so' acaj nij so' cuentá, ne che'é yo'ó rasuun ne acaj nij so' cuentá a ma'. Ne ase vaa xcuu vaa nij so', ne nuvi' nimán nij so' nuu a ma'. ²⁰ Tzaj ne soj me se yo'o raan canoco' soj se-tucuanj Diose tucuáán guéé, tinuj, nocoj. Ne ca'vej rá soj raçuíj Nimán Diose man soj cachinj ni'yaj soj rihaan Diose ei. ²¹ Yo'o

qui'yaj soj ndaa vaa me rá Diose, gaa ne yo'o gaa 'ee rá Diose man soj chuguanj. Na'vij soj güii cayáán ní' rihaan Diose nu' cavii nu' ca'anj qui'yaj Jesucristó síj 'nij ra'a man ní', che'é se 'ee rá so' man ní' ei.

²² Xa' nij síí uun víj rá, tzaj ne naqui'yaj nica soj nimán nij so' canocoo nij so' Diose ei. ²³ Nago' soj chrej nucuaj man yo'ó ta'aj nij síí tumé cacun' che'é rej quinanií nij so' rihaan ya'an a. Ne gaa 'ee rá soj man nij síí aj cuno se-nana nij síí narqué tucuáán ne ei. Tzaj ne cuchu'vi' soj se gaa nanj qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj nij so', ne quinachri' soj ni'yaj soj se chí'íj 'yaj nij so' ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sa' uxrá vaa Diose daj a güii a

²⁴⁻²⁵ Sa' uxrá vaa orún' Diose síí tinanii man ní' rihaan sayuun, ne guun nucuaj so' caráán so' rihaan ní' se qui'yaj ní' cacun' man chuguanj. Guun nucuaj so' tumé so' man ní' ndaa se quisij güii cayáán ní' rihaan so' rej guun chij so', ne gaa nica nimán ní' güii yo', qui'yaj so', ne guun niha' uxrá rá ní', qui'yaj so' adonj. Ne Jesucristó síj 'nij ra'a man ní' me síí raçuíj man ní', ne che'é dan cataj ní' se vaa sa' uxrá vaa Diose nu' cavii nu' ca'na', ne sa' uxrá 'yaj so' yaj, ne sa' uxrá qui'yaj so' nu' cavii nu' ca'anj, ne yo'o guun chij so' chuguanj. Veé danj gaa ya ei.

Yanj nihánj taj xna'anj che'é nij rasuun tihaan naca Jesucristó rihaan síi cu'naj Juan a

¹ Nihánj me nij rasuun tihaan naca Jesucristó rihaan nij síi 'yaj suun rihaan so', ndaa vaa cataj xna'anj ma'an Diosé rihaan so', ne rasuun guun ra'yanj ya vaa güii me nij rasuun yo' ei. Ne Jesucristó ro', so' me síi ca'née se-mozó rihaan síi cu'naj Juan síi nuu 'yaj suun rihaan so', ne dan me se xcaj síi cu'naj Juan cuentá che'é nu' nij rasuun nihánj, qui'yaj Jesucristó ei. ² Ne síi cu'naj Juan me síi ataj xna'anj nihánj rihaan nu' nij yuvij che'é nu' se-nana Diosé ndaa vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan so', ne rasuun quene'en ma'an so' me nu' nij rasuun nihánj adonj. ³ Ne cavij sa' uxrá nij síi nayaa nana nihánj rihaan tuvi', ne tananj uún ne cavij sa' nij síi a'née sa' nana nihánj, sese ya 'yaj nij so' ndaa vaa taj nana no rihaan yanj nihánj chuguanj. ⁴ Q se daj doj quisij ya güii ca'na' nij rasuun yo' ei.

⁴⁻⁵ Dan me se 'unj sij cu'naj Juan me síi 'yaj yanj nihánj, ca'nej 'unj rihaan cunu' chij ya x'ne' nij soj sij man estado Asia sij amán rá ni'yaj man Jesucristó a. Dan me se me rá 'unj qui'yaj ndo'o Diosé qui'yaj ndo'o Nimán Diosé qui'yaj ndo'o Jesucristó qui'yaj ndo'o se luj che'é nij soj, ne me rá 'unj gaa xej nimán soj, qui'yaj nij so' adonj. Ne Diosé ro', me síi nicun' yaj, ne asij naá nicun' so', ne vaa güii ca'na' so' adonj. Ne Nimán Diosé ro', vaa guge inanj, ne chij ya se nucuaj nicaj so', ne nicun' so' rihaan xruún Diosé chruun xlá rej rii ta'nga' Diosé ei. Ne dan me se Jesucristó me síi nata' nana ya rihaan ní', ne so' me síi cunuu i'na' uún asino yaan rihaan cunudanj nij síi cavi' síi cunuu i'na' uún vaa güii, ne uun chij so' rihaan cunudanj nij síi nicaj suun rey man rihaan chumij nihánj adonj.

Ne Jesucristó me síi 'ee rá man ní', ne aj tinanii so' man ní' rihaan cacun' tumé ní' gaa cavi' so' a. ⁶ Ne cune' so' man ní' guun ní' síi nicaj suun rey ne guun ní' xrej nuu rihaan Rej so' Diosé a. Ne ve'é guun chij so' nu' cavii nu' ca'anj adonj. Veé danj gaa ya ei.

⁷ Dan me se ca'na' so' xráa ngaa, ne quene'en cunudanj nij yuvij man so', ne ndaa nij síi qui'yaj sayuun man so' quene'en man so', ne go' cunudanj nij yuvij man rihaan chumij cuxru' nimán nij so', che'é rej quinano ndo'o rá nij so' che'é cacun' tumé nij so' adonj. Veé danj gaa ya ei.

⁸ Ne Diosé síi 'nij ra'a man ní' taj:

—'Unj me se ase vaa letrá A ga letrá Z vaa 'unj a. Dan me se veé 'unj nicun' asij rque, ne veé 'unj canicun' nu' cavii nu' ca'anj adonj. Dan me se veé 'unj nicun' yaj, ne veé 'unj nicun' asij naá, ne vaa güii cuchí' yá 'unj rihaan soj a. Ne 'unj me síi guun nucuaj qui'yaj cunudanj a —taj Diosé síi 'nij ra'a man ní' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj vaa Jesucristó gaa curuvi' so' rihaan síi cu'naj Juan a

⁹ 'Unj sij cu'naj Juan ro', tinúu soj mé 'unj, ne síi ran' sayuun ga soj mé 'unj, ne síi nucuaj nimán rihaan sayuun mej ga soj, ne danj ran' ní' che'é se sij me rá guun chij Diosé rihaan chumij nihánj me nu' ní' a. Dan me se yáan 'unj yo'óo naj tanuu na ya'anj yo'óo cu'naj Patmos, ne yo' me rej ca'née nii manj che'é se sij nata' se-nana Diosé mej ne sij taj xna'anj nana che'é Jesucristó mej a. ¹⁰ Ne 'o güii na'víj ní' rihaan síi 'nij ra'a man ní' me se quene'en nimanj rasuun, ne dan me se rej xcoj ro', nucuaj ndo'o ca'mii yo'q so' cunoj, ne daj se uun rá' gaa a'yánj nii chruun a'yánj ro', danj guun raj gaa cunoj se-nana so' adonj. ¹¹ Ne cataj so':

—'Unj ro', me ya síi canicun' asij rque, ne veé 'unj canicun' nu' cavii nu' ca'anj adonj —taj so' a. Dan me se cataj so'— Cachron so' nana che'é nu' nij rasuun quene'en so' rihaan yanj, ne ca'nej so' rihaan nij síi amán rá ni'yaj man yanj chij chuman' á. Dan me se rihaan nij síi man Efeso do', rihaan nij síi man Esmirna do', rihaan nij síi man Pérgamo do', rihaan nij síi man Tiatira do', rihaan nij síi man Sardis do', rihaan nij síi man Filadelfia do', rihaan nij síi man Laodicea do', ca'nej so' yanj yo' á —taj so' cunoj a.

¹² Gaa ne canicaj 'unj ni'yaj 'unj man síi ca'mii nana dan rihaan, ne quene'enj chij aga' oró mii aga' taj aga' ya'an a. ¹³ Ne tanuu nij aga' taj aga' ya'an ro', quene'enj 'o síi nicaj yu'unj man yuvij, ne nuu so' yatzij xcaan, ne 'nij catuun so' merque caxra' anó ndaa rucuaa so' a. Ne merque aga' oró mii me yo' a. ¹⁴ Ne raa so' do', yuvé raa so' do', me se catzij ndo'o vaa yo' a. Dan me se ase vaa cachij xráa matzinj catzij do', ase vaa yu've' do', danj vaa raa so' a. Ne rlij rihaan so' ro', ase vaa ya'an vaa yo', chuguun yo' a. ¹⁵ Ne tacóo so' ro', ase vaa aga' bronce marce axrij ya'an nii man rque chruún hornó vaa tacóo so' a. Ne daj se uun rá' unó' cayuj vaj chráa xij ro', danj guun raj cunoj nana ca'mii so' a. ¹⁶ Ne ra'a so' rej nuva' so' ro', coró so' chij yati', ne neé espadá sihaa nu' niha rihaan curihaan tu'va so', ne ase vaa nucuaj ndo'o chuguun güii ro', danj vaa chuguun nu' so' ni'yaj 'unj man so' a.

¹⁷ Dan me se gaa quene'én 'unj man so', ne naxrú' 'unj ca'anj quináá 'unj rihaan yo'óo tacóo so', ne ase vaa sí' cavi' ro', danj vaa 'unj a. Dan me se cuta' so' ra'a so' rej nuva' so' xráj, ne cataj so':

—Se cuchu'ví' so' ma'. 'Unj ro', me sí' táá yaan rihaan cunudanj, ne veé 'unj me sí' nocó' xco rihaan cunudanj adonj. ¹⁸ Ne sí' vaa i'na' mej a. Dan me se cavi' 'unj, tzaj ne cuano nihánj me se vaa i'na' uún 'unj, ne dan me se yo'ó gaa i'na' 'unj nu' cavii nu' ca'anj adonj. Ne 'unj ro', me sí' nq xcuún cataj me sí' cavi' ne me sí' ca'anj rej man nij sí' cavi' adonj.

¹⁹ "Che'é dan me cachron so' nana rihaan yanj che'é nu' se vaa quene'én so' nihánj, ne dan me se cachron so' che'é rasuun man cuano, ne cachron so' che'é rasuun ca'na' rej rihaan ní' a. ²⁰ Ne nihánj me se cataj xna'anj 'unj che'é chij nij yati' taj ra'aj ne'én so' do', che'é chij nij aga' oró mii aga' taj aga' ya'an do' a. Dan me se chij nij yati' do', nij aga' taj aga' ya'an do', ma'an nij yuvií amán rá ni'yaj manj yanj chij nij aman' me nij rasuun yo' a —taj so' rihanj a.

2

Nana nihánj me nana ca'anj rihaan nij sí' amán rá ni'yaj man Jesucristó ne chuman' Efeso a

¹ Gaa ne cataj so' rihanj a:

—Nana nihánj me nana cachron so' ca'nej so' rihaan nij sí' amán rá ni'yaj manj ne chuman' Efeso á: "Dan me se nihánj me nana ca'mii 'unj sij nicaj chij yati' ra'a rej nuva' ei. Ne sij vaj sca'núj chij nij aga' oró mii taj aga' ya'an mej ei. Dan me se cunq soj sij ne chuman' Efeso a. ² Aj ne'én 'unj daj 'yaj soj se vaa 'yaj suun uxrá soj ne nucuaj ndo'o vaa nimán soj rihaan sayuun adonj. Ne aj ne'enj se vaa na'vej uxrá rá soj ni'yaj soj man nij sí' chí'ii mei. Ne xa' nij sí' tiha' yu'unj tu'va rma'an se vaa sij cune' Jesucristó nata' rihaan yuvií che'é so' me nij so', tzaj ne aj nchurj raq soj che'é nij so', ne aj xcaj soj cuentá se vaa nuveé sij a'mii ya me nij so' a man adonj. ³ Ne nucuaj ndo'o vaa nimán soj rihaan sayuun quiran' soj che'é rej sij nocó' manj me soj, ne ne ca'ne' a doj rá soj a ma'. ⁴ Tzaj ne vaa 'o cacun' tumé soj rihanj se vaa asij rque doj me se caráj cochroj ndo'o soj rihanj, tzaj ne yaj me se do' do' ca'ne' rá soj aráj cochroj soj rihanj ei.

⁵ "Che'é dan nanuj rá soj daj qui'yaj soj gaa ataa ca'anj yanij soj rihanj, ne canicaj nimán soj, ne guun rá soj ndaa vaa guun rá soj asino yaan á. Sese se canicaj nimán soj, ne cuchí' 'unj rihaan soj, ne ca'ne' 'unj se-aga' soj aga' taj aga' ya'an rej nicun' yo' nanj adonj. ⁶ Tzaj ne nihánj me se sa' qui'yaj

soj, se vaa na'vej uxrá rá soj ni'yaj soj se vaa 'yaj nij sí' nicolaíta, ne veé danj vaa guqe, ne na'vej rá ma'anj ni'yaj 'unj se vaa 'yaj nij so' uún ma'. ⁷ Dan me se sese taj yu'uj xreé soj, ne nq xcuún soj cunq soj nana nihánj nana taj xna'anj Nimán Diose rihaan nij sí' amán rá ni'yaj manj ne 'o 'o chuman' a. Dan me se rihaan sí' 'yaj canaán rihaan nu' sayuun me se rque 'unj chruj man raq chruun qui'yaj gaa i'na' yuvií nu' cavii nu' ca'anj ga Diose cha so', ne chruun yo' ro', nicun' rej sa' ndo'o rej rihaan ma'an Diose ei." Veé danj síj nana cachron so' ca'nej so' rihaan nij sí' amán rá ni'yaj manj ne chuman' Efeso a —taj so' rihanj a.

Nana nihánj me nana ca'anj rihaan nij sí' amán rá ni'yaj man Jesucristó ne chuman' Esmirna a

⁸ Gaa ne cataj uún so' rihanj a:

—Nana nihánj me nana cachron so' ca'nej so' rihaan nij sí' amán rá ni'yaj manj ne chuman' Esmirna a: "Dan me se nihánj me nana ca'mii 'unj sij nicun' asij rque do', sij canicun' nu' cavii nu' ca'anj do', ne sij cavi' mej, tzaj ne cunuu i'na' ya uún 'unj ei. ⁹ Ne'én 'unj daj vaa sayuun ran' nij soj sij man chuman' Esmirna, ne ne'én 'unj se vaa nique ndo'o soj adonj. Tzaj ne rihaan Diose me se sí' ru'vee me ya soj ei. Ne vaa nij sí' tu'va rma'an taj se vaa yuvií israelitá me nij so', tzaj ne nuveé sij israelitá me ya nij so' ma'. Maan sij tucu'yón se-nana Satanás me nij so' nanj á. Ne ne'én 'unj se vaa a'mii nij so' nana nij che'é soj ei.

¹⁰ "Tzaj ne a doj se cuchu'vi' soj che'é sayuun quiran' soj ma'. Dan me se sí' chree ro', me se caxrii so' taga' man ta'aj soj, che'é rej cuchu'vi' soj ne tanáj soj tucuáan sa' ei. Ne chí' güii quiran' soj sayuun danj chuguanj. Dan me se nda' se ticaví' nii man soj, tzaj ne yo'ó canoco' soj manj, ne vaa güii rque 'unj 'o cachiin cunuú raq soj, che'é rej sij gaa i'na' nu' cavii nu' ca'anj ga Diose guun soj ei. ¹¹ Dan me se sese taj yu'uj xreé soj, ne nq xcuún soj cunq soj nana nihánj nana taj xna'anj Nimán Diose rihaan nij sí' amán rá ni'yaj manj ne 'o 'o chuman' a. Dan me se se quiran' sí' qui'yaj canaán yo' sayuun asa' cavi' uún nij sí' tumé cacun' a ma'." Veé danj síj nana cachron so' ca'nej so' rihaan nij sí' amán rá ni'yaj manj ne chuman' Esmirna a —taj uún so' rihanj a.

Nana nihánj me nana ca'anj rihaan nij sí' amán rá ni'yaj man Jesucristó ne chuman' Pérgamo a

¹² Gaa ne cataj uún so' rihanj a:

—Nana nihánj me nana cachron so' ca'nej so' rihaan nij sí' amán rá ni'yaj manj ne chuman' Pérgamo a: "Dan me se nihánj me nana ca'mii 'unj sij nicaj neé espadá sihaa nu' niha rihaan rihaan soj sij ne chuman'

Pérgamo a. ¹³ Ne'én 'unj rej ne nij soj, se vaa uun chij ndo'o Satanás rej yo' ei. Tzaj ne yo'q noco' soj manj, ne ne tanáj xco' soj se-tucuanj 'unj ma'. Dan me se vaa sí cu'naj Antipas sí yo'q nata' rihaan yuvij che'é 'unj, ne nda' se ticavi' nii man so' rej ne soj rej ne ma'an Satanás, tzaj ne ne ca'ne' rá soj ga se-nanaj ma'. ¹⁴ Tzaj ne vaa doj cacun' tumé soj rihanj, se vaa maan sca'núj soj 'nij sí noco' se-nana sí cu'naj Balaam sí tucu'yón rihaan sí cu'naj Balac se vaa ca'nej so' tucuaán chí'ii nimán nij sí israelitá se vaa cha nij sí israelitá rasuun rqué nii rihaan nij ya'anj cacó' nij tuv' Balac ne qui'yaj nij so' cacun' ga chana, ne dan me se quir'ij' nij sí israelitá rihaan Diöse, qui'yaj cacun' yo' ei. ¹⁵ Ne tananj uún, ne man ta'aj nij sí nicaj se-tucuanj nij sí nicolaifa sca'núj soj uún ei. Dan me se nachr'í 'unj ni'yaj 'unj tucuaán yo' ei.

¹⁶ "Che'é dan canicaj nimán soj, tanáj soj chrej chí'ii yo' ei. Se taj, ne ra'yanj cuchí' 'unj rihaan soj, ne nıcaj 'unj neé espadá nıu' tu'vaj cunu' 'unj ga nij soj adonj. ¹⁷ Sese taj yu'uj xréé soj, ne no xcuún soj cunq soj nana nihánj nana taj xna'anj Nimán Diöse rihaan nij sí amán rá ni'yaj manj ne 'o 'o chuman' a. Rihaan sí 'yaj canaán ro', rque 'unj se cu'naj maná se 'nij yuve cha so', ne caxrii 'unj 'o yahij catzıi ston so', ne quino naca 'o se-chuvıi yo'q so' nıcaj sí qui'yaj canaán, ne dan me se taj a 'ó sí ca'vee nayaá nana yo' a ma'. Maan se orún' sí nıcaj yahij catzıi yo' me sí quene'en me taj yo' nanj adonj." Veé danj sıj nana cachron so' ca'nej so' rihaan nij sí amán rá ni'yaj manj ne chuman' Pérgamo a —taj so' rihanj a.

Nana nihánj me nana ca'anj rihaan nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó ne chuman' Tiatira a

¹⁸ Gaa ne cataj uún so' rihanj a:

—Gaa ne cachron so' nana nihánj ne ca'nej so' rihaan nij sí amán rá ni'yaj manj ne chuman' Tiatira a: "Dan me se nana nihánj me nana ca'mii 'unj ta'nıj Diöse cunq soj, ne 'unj ro', ase vaa ya'an vaa rlıj rihanj, ne ase vaa aga' bronze maree vaa tacó' a. ¹⁹ Ne'én 'unj daj 'yaj nij soj se vaa 'ee rá soj tinú soj ne yo'q amán rá soj ni'yaj soj manj ne 'yaj suun soj che'é tinú soj ne yo'q nucuaj vaa nimán soj rihaan sayuun a. Dan me se doj a 'yaj suun soj yaj adonj. Gaa guun che'e soj canoco' soj manj me se doj doj 'yaj suun soj nda' rá se 'yaj soj yaj ei. ²⁰ Tzaj ne vaa cacun' tumé soj rihanj se vaa a'vej rá soj cayáán chana cu'naj Jezabel ga soj a. Ne no' me níı taj se vaa chana nata' se-nana Diöse me no', ne tucu'yón no' man yuvıi, ne tiha' yu'unj no' man nij sí 'yaj suun rihaan ma'anj ei. Ndaa sıj, gaa ne 'yaj nij so' cacun' ga chana ne chá nij so' rasuun

rqué nii rihaan ya'anj cacó' nii uún adonj. ²¹ Ne ca'ne' raj cachén doj güiı che'é rej guun raj se vaa canicaj nimán no' ne tanáj no' chrej chí'ii ne canoco' no' chrej sa' adonj. Tzaj ne na'vej rá no' canicaj rá no' ne tanáj no' se chí'ii 'yaj no' ma'. ²² Che'é dan nihánj me se quiri'ij' 'unj man no' rihaan chruun camá, ne nij sí qui'yaj cacun' ga no' ro', quiran' uxrá nij so' sayuun, qui'yaj adonj. Danj quiran' nij so' sese se canicaj nimán nij so' ne se tanáj xco' nij so' se vaa 'yaj nij so' ga no' ei. ²³ Ne yo'q cavi' ta'niı chana yo', qui'yaj, gaa ne quene'en cunudanj nij sí amán rá ni'yaj manj ne 'o 'o chuman' se vaa 'unj me sí acaj ndo'o cuentá daj vaa raq yuvıi dq', daj vaa nimán yuvıi dq', ne naru'vee 'unj rihaan 'o 'o nij soj che'é se vaa 'yaj 'o 'o nij soj chuguanj.

²⁴ "Ne nihánj me se ca'mii 'unj rihaan yo'ó nij soj sıj man chuman' Tiatira sıj ne noco' tucuaán chí'ii yo' a. 'O se tucuaán sca' yuve ndo'o me tucuaán noco' yo'ó nij so', rá ma'an nij so', tzaj ne se-tucuanj Satanás me yo' rihaan soj, ne ne narı' soj tucuaán yo' a ma'. Dan me se taj che'é cutá' 'unj doj suun xráá soj a ma'. ²⁵ Maan se yo'q noco' so' tucuaán nıcaj soj ndaa se quisıj güiı cuchı' 'unj rihaan soj ei. ²⁶ Ne sí 'yaj canaán yo'q 'yaj suun suun ca'ne' 'unj rihaan ndaa se cuchı' 'unj rihaan soj ro', guun chıj so' rihaan nij chuman' na'vej rá canoco' manj, qui'yaj adonj. ²⁷ Ne nıcaj so' vará aga' hierró, ne tumé so' man nij so', ne dan me se ndaa rá se vaa 'yaj niı gaa uxrá niı xruj ro', daj gaa qui'yaj sí guun chıj yo' chuguanj. ²⁸ Dan me se ase vaa guun chıj ma'anj qui'yaj Réj Diöse ro', danj gaa guun chıj so', ne rque 'unj yati' xta'ngaa urihanj rej nichrun' rá ranga' rihaan so' adonj. ²⁹ Sese taj yu'uj xréé soj, ne no xcuún soj cunq soj nana nihánj nana taj xna'anj Nimán Diöse rihaan nij sí amán rá ni'yaj manj ne 'o 'o chuman' a." Veé danj sıj nana cachron so' ca'nej so' rihaan nij sí amán rá ni'yaj manj ne chuman' Tiatira a —taj so' rihanj a.

3

Nana nihánj me nana ca'anj rihaan nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó ne chuman' Sardis a

¹ Gaa ne cataj uún so' rihanj a:

—Nana nihánj me nana cachron so' ca'nej so' rihaan nij sí amán rá ni'yaj manj ne chuman' Sardis a: "Dan me se nihánj me nana ca'mii 'unj sıj nıcaj Nimán Diöse dq', chıj nij yati' dq', rihaan soj sıj man chuman' Sardis, ne Nimán Diöse ro', vaa guęę so', ne chıj ya se nucuaj nıcaj so' a. Ne'én 'unj daj 'yaj nij soj, ne dan me se sí vaa i'na' ya nimán me soj, rá yuvıi, tzaj ne ase vaa sí cavi' nimán vaa soj rihanj nanj adonj. ² Dan

me se naríj soj nej rihaan soj ruguanj. Tumé soj man ma'an soj, ne ca'nej soj se nucuj nimán tinúú soj nij sí daj doj caví' nimán á. 'Q se xcax 'unj cuentá se vaa nu' se 'yaj soj, nuveé se aran' rá Diose me nij yo' ma'. Tadó soj ei.

³ "Che'é dan nanuj rá soj nana tucu'yón nii man soj do', nana cuno soj do', ne yo'q qui'yaj soj ndaa vaa taj nana yo', ne canicaj nimán soj canoc' soj chrej sa' ei. Sese se tumé soj man soj, ne ase vaa 'na' sí ituu ro', danj gaa cuchij rihaan nij soj, ne se quene'en uxrá soj me orá me cuchij rihaan soj man adonj. ⁴Tzaj ne man ta'aj tuvi' soj sij man chuman' Sardis ne qui'yaj cacun' mei. Ne che'é dan ase vaa sí nuu yatzí naruvii ro', danj vaa nij so' cuano rihanj chuguanj. Ne nij so' ro', vaa güii cunuú nij so' yatzí catzií, ne cachee nij so' gaj adonj. 'Q se no xcúún nij so' qui'yaj nij so' danj adonj. ⁵Dan me se cunudanj nij sí 'yaj canaan' ro', vaa güii rque nii yatzí catzií cunuú so', ne daj chihaa mój se tiri' 'unj se-chuvii so' no rihaan yanj no se-chuvii nij sí gaa i'na' gá Diose nu' cavii nu' ca'anj ma'. Ne nata' 'unj rihaan Réj Diose, rihaan nij se-mozó so' do', se vaa me nij so' sí noco' manj adonj. ⁶Sese taj yu'uj xréé soj, ne no xcúún soj cunó soj nana nihánj nana taj xna'anj Nimán Diose rihaan nij sí amán rá ni'yaj manj ne 'o' 'o' chuman' a." Veé danj sí nana cachron so' ca'nej so' rihaan nij sí amán rá ni'yaj manj ne chuman' Sardis a —taj so' rihanj a.

Nana nihánj me nana ca'anj rihaan nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó ne chuman' Filadelfia a

⁷ Gaa ne cataj uún so' rihanj a:

—Nana nihánj me nana cachron so' ca'nej so' rihaan nij sí amán rá ni'yaj manj ne chuman' Filadelfia a: "Dan me se nihánj me nana ca'mii 'unj sij vaa sa' inanj sij ca'née ya Diose rihaan chumij cunó soj a. Ne 'unj ro', me sí uun chij ndo'o ndaa vaa guun chij sí cu'naj David gaa naá adonj. Dan me se sese ca'núj 'unj ta'yaa, ne taj sí quisij naráán ta'yaa yo' ma'. Ne sese caráán 'unj ta'yaa, ne taj sí quisij ca'nuu uún ta'yaa yo' ma'. ⁸ Dan me se aj ne'én 'unj daj 'yaj nij soj a. Ne nihánj me se xcax soj cuentá se vaa aj ca'núj 'unj ta'yaa rej rihaan soj, ne taj sí quisij naráán ta'yaa yo' ma'. Ne nij soj me se ndá' se nuveé sij nucuj ndo'o nimán me soj, tzaj ne yo'q 'yaj soj se-nanaj, ne ne cataj soj se vaa nuveé sij noco' manj me soj ma'. Yo'q taj soj se vaa sij noco' manj me soj adonj. ⁹ Ne vaa nij sí tu'va rma'an se vaa sij israelitá me nij so', tzaj ne nuveé sij israelitá ya me nij so' ma'. Maan se sí ne me nij so', ne sí tucu'yón se-nana Satanás me uún nij so' ei. Dan me se nagoj man nij so' rihaan soj, ne cuchí' nij so' rihaan soj, ne canicun'

ruj nij so' rihaan soj, ne quene'en nij so' se vaa sij cunuú 'ee raj man me soj adonj. ¹⁰ Che'é se aj qui'yaj soj nu' se-nanaj nana taj se vaa no xcúún soj gaa nucuj nimán soj rihaan sayuun ro', che'é dan tinanii 'unj man soj rihaan sayuun ca'na' rihaan nu' chumij nihánj vaa güii, asa' xcax 'unj cuentá daj vaa nimán cunudanj nij yuvij man rihaan chumij adonj.

¹¹ "Dan me se daj doj cuchij rihaan soj chuguanj. Nicaj raan soj tucuáán nicaj soj, gaa ne se ca'vee ca'nee nii cachriin cunuú raá soj cachriin qui'yaj canaán soj rihaan soj ei. ¹² Ne sí qui'yaj canaán ro', me se ase vaa 'o' chraan xcaan nicun' tacóo nuvií noco' rej na'víj yuvij rihaan Diose ro', danj gaa so' rihanj, qui'yáj, ne se curihanj uún so' rej ne 'unj ma'. Ne rihaan so' ro', cachron 'unj va'nuj nana, ne dan me se cachron 'unj se-chuvii Diose sí noco' 'unj, ne cachron 'unj se-chuvii chuman' ne Diose noco' 'unj chuman' cu'naj chuman' Jerusalén chuman' naca nanj rihaan chumij nihánj, ne cachron 'unj se-chuvii ma'anj nana naca ya cachron 'unj rihaan so' adonj. ¹³ Sese taj yu'uj xréé soj, ne no xcúún soj cunó soj nana nihánj nana taj xna'anj Nimán Diose rihaan nij sí amán rá ni'yaj manj ne 'o' 'o' chuman' a." Veé danj sí nana cachron so' ca'nej so' rihaan nij sí amán rá ni'yaj manj ne chuman' Filadelfia a —taj so' rihanj a.

Nana nihánj me nana ca'anj rihaan nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó ne chuman' Laodicea a

¹⁴ Gaa ne cataj uún so' rihanj:

—Nana nihánj me nana cachron so' ca'nej so' rihaan nij sí amán rá ni'yaj manj ne chuman' Laodicea a: "Dan me se nana nihánj me nana ca'mii 'unj sij qui'yaj nu' nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj a. Dan me se 'unj me sí nata' ya se-nana Diose rihaan soj ndaa vaa me rá Diose qui'yáj, ne 'unj me sí qui'yaj nu' se man rihaan chumij nihánj ei. Ne qui'yáj nu' se vaa me rá Diose qui'yáj ei. ¹⁵ Dan me se ne'enj nu' se vaa 'yaj soj, ne nuveé se acoj ne nuveé se ya'aan me soj mei. Ca'vee doj a sese guun soj se acoj inanj ni', ase se ya'aan inanj ni' a. ¹⁶ Dan me se che'é se ase vaa na guun vaa soj ne nuveé se acoj nuveé se ya'aan nuveé me soj, ne che'é dan ne se uun soj rihanj ma'. Dan me se maan che'é se danj vaa soj ro', che'é dan ticamanj man soj rihaan yo'óo nanj adonj. ¹⁷ Dan me se taj soj se vaa ru'vee inanj soj, ne taj vaj a doj rasuun ne achiin rihaan soj, rá soj a. Tzaj ne ne ne'en soj sese ase vaa sí nique ndo'o vaa soj, ne ase vaa sí achiin caridad rihaan vaa soj, ne ase vaa tuchrii vaa soj, ne ase vaa sí canj nuvi' sagan' ro', vaa nu' soj nanj adonj.

18 "Che'é dan narquej rej nucuaj man soj se vaa quiraan soj aga' oró mí rihanj aga' cachén ya'an ne cunuu sa' inanj, gaa ne ca'vee cunuu ru'vee ya ya soj rihanj ei. Ne quiraan soj yatzij catzii rihanj, ne ca'vee cunuu soj, ne se quene'en yuvij se vaa nuvi' sagan' soj ne se guun na'aj soj se vaa nuvi' sagan' soj ma'. Ne quiraan soj rmedió sa' rihanj, ne caxrii soj rlij rihaan soj, gaa ne ca'vee quene'en soj, ne xcaj sa' soj cuentá ei. 19 Dan me se 'unj ro', taj xna'anj 'unj rihaan nu' nij sí 'e'e raj man daj qui'yaj nij so', ne qui'yaj sayuun man nij so' sese se cuno nij so' rihanj chuguanj. Che'é dan guun niha' rá soj cuno soj rihanj, ne canicaj nimán soj canoco' soj chrej sa' doj á. 20 Nihánj me se ase vaa 'o sí nicun' ta'yaa ne tica'mii ta'yaa ro', vaa 'unj a. Ne sese vaa yo'ó so' cuno se-nanaj, ne sese ca'nuu so' ta'yaa, ne catuj 'unj rihaan so', ne chaj chraa ga so', ne so' cha chraa ga 'unj, ne ve'é qui'yaj núj ei. 21 Ne sí qui'yaj canaan ro', cayáan so' rihaan xruún 'unj chruun xlá sa' ga 'unj, ne guun chij so' gaj, qui'yaj, ndaa vaa qui'yaj Réj Diose gaj ei. Dan me se gaa qui'yaj canaan ma'anj, ne cayáan 'unj rihaan xruún Réj Diose chruun xlá sa' ga so', ne guun chij 'unj ga so', qui'yaj so' chuguanj. 22 Sese taj yu'uj xréé soj, ne no xcuún soj cuno soj nana nihánj nana taj xna'anj Nimán Diose rihaan nij sí amán rá ni'yaj manj ne 'o 'o nij chuman' adonj." Veé danj síj nana cachron so' ca'nej so' rihaan nij sí amán rá ni'yaj manj ne chuman' Laodicea a—taj so' rihanj a.

4

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quene'en Juan ma'an chruun xlá sa' rej uun chij Diose a

1 Quisij ca'mii so' nu' nana dan, gaa ne quene'en 'unj 'o ta'yaa taj ya'núj rej xta' a. Gaa ne cuno 'unj ca'mii uún sí ca'mii asino yaan rihanj, ne se-nana so' ro', daj se uun rá' unó' a'yánj nii chruun a'yánj ro', danj guun raj gaa cunoj se-nana so' a. Ne cataj so' rihanj a:

—Cavii so' ca'na' so' nihánj, gaa ne tihanj rihaan so' nu' se vaa guun rej rihaan so' á —taj so' rihanj a.

2 Ne ra'yanj quene'en nimanj rasuun, ne quene'enj chruun xlá sa' ndo'o rej xta', ne vaa síj taj chruun xlá yo' sí uun chij ndo'o, 3 ne ase vaa yahij jaspe do', ase vaa yahij cornalina do', danj vaa so' curuvi' so' a. Ne ase vaa xcuáá cu'lúú ro', danj vaa nu' anicaj chruun xlá sa' yo', ve'é chuguun yo', ne ase vaa chuguun yahij esmeralda ro', danj vaa chuguun yo' a. 4 Ne nu' anicaj chruun xlá sa' yo' ro', nicun' yo'ó icó ca'anj chruun xlá sa', ne taj icó ca'anj sí uun chij rihaan nij chruun xlá sa' yo', ne nuu nij sí uun

chij yatzij catzii, ne nuu raq nij so' cachriin aga' oró mí a. 5 Ne rej nicun' chruun xlá nicun' tanuu tuvi' me se raan ndo'o, ne cariin ndo'o, ne caguán do'o tu'vii a. Ne chij aga' chuguun táá ya'an ro', nicun' rihaan chruun xlá sa', ne chij aga' chuguun yo' ro', me Nimán Diose sí gúeé inanj sí nicaj chij ya se nucuaj a. 6 Ne rej rihaan chruun xlá sa' yo' ro', nuu 'o na ya'anj, tzaj ne nuveé na ya me yo' ma'. Maan scuraan inanj me yo', ne ase vaa yahij cristal danj vaa yo' a.

Ne nu' anicaj chruun xlá sa' yo' ne tanuu yo'ó nij chruun xlá me se nicun' ca'anj xcuu, ne nu' anicaj man nij xcuu mán rlij rihaan nij xo' a. 7 Ne yo'ó xcuu ro', ase vaa chuvaq vaa xo' a. Ne xcuu vjj ro', ase vaa scúj le'ej vaa xo' a. Ne xcuu va'núj ro', ase vaa rihaan snó'o vaa rihaan xo' a. Ne xcuu ca'anj ro', ase vaa xtaa vaj rej xta' vaa xo' a. 8 Ne vaa vatan' scachee 'o 'o nij xo' taj xráá nij xo', ne ase vaa scachee xtáj vaa scachee nij xo' yo' a. Ne nu' xráá xo' nu' rque xo' nu' mán rlij rihaan xo' adonj. Ne nuvii nigan' me se ne a'ne' rá nij xo' ga suun taj: "Sij gúeé ndo'o me Diose sí 'nij ra'a man ní' sí uun nucuaj 'yaj cunudanj a. Ne so' me sí nicun' yaj, ne asij naá nicun' so', ne vaa güii cuchí' so' rihaan chumij a", taj ca'anj nij xcuu yo' a. 9 Ne gaa ca'mii sa' nij xcuu che'é Diose síj taj rihaan chruun xlá sa' yo' sí cayáan nu' cavii nu' ca'anj, ne gaa nago' nij xo' graciá rihaan so', 10 ne canicun' ruj icó ca'anj nij sí uun chij yo' rihaan síj taj rihaan chruun xlá sa' yo', ne quina'v'ij nij so' rihaan so', che'é rej me so' sí cayáan nu' cavii nu' ca'anj, ne tagüéj nij so' cachriin nuu raq nij so' rej rihaan chruun xlá sa' yo' a. Gaa ne cataj nij so':

11 —No xcuún ndo'o so' Diose sij 'nij ra'a man núj ca'mii sa' núj che'é so' ne guun chij ndo'o so' á. 'Q se so' me sí qui'yaj cunudanj rasuun, ne maan che'é se guun rá so' cumán nij rasuun yo' ro', che'é dan guun cunudanj nij rasuun, qui'yáá so' adonj —taj icó ca'anj nij sí uun chij yo' rihaan Diose a.

5

Nana nihánj taj xna'anj che'é yanj do', che'é matzinj le'ej no xcuún nuxra' yanj do' a

1 Ne rej nuva' síj taj rihaan chruun xlá sa' yo' ro', quene'enj 'o yanj, ne no nana nu' rej rque yanj nu' rej xraj yanj nu' a. Ne no chij selló yanj tu'va yanj yo', ne aráan selló yo' nu' anicaj tu'va yanj yo' a. 2 Gaa ne quene'en 'unj yo'ó se-mozó Diose sí nucuaj ndo'o, ne nucuaj ndo'o xná'anj so', cataj so', ne:

—Me síj no xcuún ca'neé nij selló no aráan tu'va yanj ne nuxra' so' yanj ga —taj so', xná'anj so' a.

3 Ne taj vaj a 'o sí ne rej xta' do', síj ne rihaan chumij do', síj ne rej rque chumij do',

guun nucuaj nuxra' yanj ne ni'yaj so' yanj yo' a ma'. ⁴ Che'é dan ta'vee uxraj che'é se ne nari' nii man a 'ó síf ni'yanj nimán nuxra' yanj yo' ni'yaj man yanj yo' a man adonj. ⁵ Gaa ne yo'ó tuvi' nij síf uun chij cataj rihanj a:

—Se ta'vee so' ma'. Xcax so' cuentá, ne aj qui'yaj canaán síf chuvaá ta'núí ta'nij si'no síf cu'naj Judá síf cayáán gaa naá, ne yo'ó ta'núí ta'nij si'no David me uún so', ne che'é dan ca'vee ca'nee so' chij nij selló no tu'va yanj ne nuxra' so' yanj yo' nanj adonj —taj so' rihanj a.

⁶ Gaa ne quene'én 'unj se vaa tanuu nij chruun xlá sa' do', tanuu ca'anj nij xcuu do', tanuu nij síf uun chij do', nicun' 'o matzinj le'ej, ne matzinj aj ticavi' nii man asij rque me yo' a. Ne chij cúú taj raá xo', ne chij nij rlij rihaan xo', ne nij rlij rihaan xo' ro', nij yo' me Nimán Diose síf guęę inanj síf nicaj chij ya se nucuaj síf aj ca'neé Diose rihaan nu' chumij a. ⁷ Dan me se cuchí' xo' rihaan síf taj rihaan chruun xlá sa' yo', ne quita'aa xo' yanj oro' ra'a síf taj rihaan chruun xlá rej nuva' so' a. ⁸ Ne gaa quita'aa xo' yanj, ne canicun' ruj ca'anj nij xcuu do', icó ca'anj nij síf uun chij do', rihaan matzinj le'ej yo' a. Ne nicaj 'o 'o nij so' ya'ánj sa' do', co'oo aga' oró míí caraa squíí xlá rque do', ne squíí xlá yo' ro', me nij nana achín ni'yaj nij síf sa' noco' man Diose rihaan ma'an Diose a. ⁹ Gaa ne achráá nij so' chra' naca' rihaan matzinj le'ej, cataj nij so', ne:

—No xcúún so' nicaj so' yanj ne ca'nee so' selló yánj aráán no tu'va yanj yo' á. 'O se ticavi' nii mán so', ne dan me se nicaj so' ton mán so' quiránj so' man 'o 'o nij yuvij man rihaan chumij nihánj, ne dan me se quiránj so' man nij yuvij a'mii nu' yo'ó xna'ánj, ne quiránj so' man nij yuvij man daj a chuman' man daj a yo'óo noco' do', quiránj so' che'é Diose á. ¹⁰ Gaa ne guun chij Diose rihaan nij so', qui'yáá so', ne guun nij so' xrej nuu rihaan Diose, qui'yáá so', ne vaa güii guun chij nij so' rihaan chumij adonj —taj chra' achráá nij so' a.

¹¹ Gaa ne quene'en uún 'unj, ne cunó 'unj se-nana que'ęę mij mij se-mozó Diose nicun' nu' anicaj chruun xlá sa' do', nij xcuu do', nij síf uun chij do' a. ¹² Ne nucuaj ndo'o ca'mii nij se-mozó Diose yo', cataj nij so' a:

—No xcúún ndo'o matzinj le'ej ticavi' nii man guun nucuaj ndo'o so' do', nicaj so' nu' rasuun sa' do', cavii ndo'o raá so' do', ca'mii sa' taran' ni' che'é so' do', guun chij ndo'o so' do' adonj —taj nij se-mozó Diose ni'yaj nij so' matzinj le'ej yo' a.

¹³ Gaa ne cunó 'unj se vaa ca'mii cunudanj nij rasuun qui'yaj Diose rasuun man rej xta' do', rasuun man rihaan chumij do', rasuun man rque chumij do', rasuun man rihaan

na ya'anj do', rasuun man rque na ya'anj do' a. Ne cataj nij rasuun:

—Rihaan síf taj rihaan chruun xlá sa' do', rihaan matzinj le'ej do', ca'mii sa' taran' ni' nu' cavii nu' ca'anj, ne guun chij roj so' nu' cavii nu' ca'anj ei —taj cunudanj nij rasuun a.

¹⁴ Gaa ne:

—Veé danj gaa ya ei —taj ca'anj nij xcuu yo' a.

Gaa ne canicun' ruj nij síf uun chij, ne na'vív nij so' rihaan Diose a.

6

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'neé matzinj le'ej chij nij selló yánj caráán tu'va yanj yo' a

¹ Gaa ne quene'én 'unj se vaa ca'neé matzinj le'ej yo' yo'ó tuvi' nij chij selló caráán tu'va yanj libró yo', gaa ne cunoj ca'mii yo'ó tuvi' ca'anj nij xcuu, ne ase uun rá' gaa aguáj tu'vii ro', danj guun raj gaa ca'mii xo' a. Ne:

—Cuvá' so' ni'yaj so' ei —taj xcuu yo' a.

² Gaa ne quene'én 'unj se vaa cavii 'o cuayó catzii, ne síf taj xráá cuayó yo' ro', nicaj so' curuvej, ne rque nii cachriin cunuú raá so' man so', ne sij 'yaj canaán ndo'o me so', ne cavii so' qui'yaj canaán so' a.

³ Ne gaa ca'neé matzinj le'ej selló vjv no tu'va yanj yo', ne cunó 'unj ca'mii xcuu vjv a. Ne xcuu vjv cataj:

—Cuvá' so' ni'yaj so' ei —taj xo' a.

⁴ Gaa ne cavii yo'ó cuayó, ne cuayó mareę me xo' a. Gaa ne ca'ne' níí suun rihaan síf taj xráá cuayó yo' se vaa quisij cayáán dínj yuvij rihaan chumij, qui'yaj so', ne ticavi' ndo'o yuvij tuvi' yuvij, qui'yaj so' a. Ne rque níí 'o neé espadá xij rihaan so' a.

⁵ Gaa ne gaa ca'neé matzinj le'ej selló va'nuj, gaa ne cunoj ca'mii xcuu va'nuj a. Ne cataj xo':

—Cuvá' so' ni'yaj so' ei —taj xo' a.

Gaa ne quene'enj se vaa cavii cuayó maruu, ne síf taj xráá cuayó ro', níj ra'a so' aga' romaná aga' a'neé ta'nga' nij rasuun a. ⁶ Gaa ne cunó 'unj nana cavii rej tanuu ca'anj nij xcuu, ne nana yo' cataj:

—Nu' sa'anj 'yaj canaán yuvij rque 'o güii ro', nu' yo' me quino vjv kiló 'núú trigó do', vatan' kiló 'núú cebada do', qui'yáá so' á. Tzaj ne se tiri' so' casté chá do', na vinó do' ma' —taj nana yo' a.

⁷ Gaa ne gaa ca'neé matzinj le'ej yo' selló ca'anj no tu'va yanj me se cunó 'unj ca'mii xcuu ca'anj yo' a. Ne cataj xo':

—Cuvá' so' ni'yaj so' ei —taj xo' a.

⁸ Gaa ne quene'én 'unj, ne dan me se cavii cuayó daj, ne síf taj xráá cuayó daj ro', ta'naj 'yaj avi' yuvij cu'naj so', ne rej xco' so' ro', noco' rej ca'anj nij síf cavi' a. Gaa ne ca'ne' níí suun rihaan roj so' se vaa guun chij

roj so' rihaan 'o ta'aj nij yuvij man rihaan chumij, ne nicaj roj so' nee espadá nicaj roj so' x'naa na'aaan rque nicaj roj so' chi'ij yuvaa nicaj roj so' xcuu quij nicaj roj so', ticavi' roj so' man nij yuvij yo' a.

⁹ Gaa ne gaa ca'nej matzinj le'ej selló 'un' no tu'va yanj yo', ne quene'én 'unj rej rque mesá altar, ne rque mesá altar me se naj nij nimán nij sí cavi' che'é se-nana Diose che'é yan nata' nij so' nana ya rihaan yuvij a. ¹⁰ Ne nucuaj ndo'o aguáj nij so', cataj nij so', ne:

—Ndaa me güii ca'ne' so' cacun' che'é nij sí man rihaan chumij, ne qui'yáa so' sayuun man nij so' che'é ton cayanj man núj qui'yaj nij so' ga. 'O se so' me sí vaa sa' inanj, ne sí uun chij ya rihaan núj mé so' á —taj nij nimán, aguáj nij so' a.

¹¹ Gaa ne rque ní yatzij xcaan catzij rihaan 'o 'o nij so', gaa ne cataj xna'anj ní rihaan nij so' se vaa gaa inaj nimán nij so' doj ndaa se quisij cavi' nu' nij tinúu nij so' sí 'yaj suun ga nij so' sí cavi' ndaa vaa cavi' ma'an nij so' a.

¹² Gaa ne quene'én 'unj se vaa ca'nej matzinj le'ej yo' selló vatan' no tu'va yanj yo', gaa ne cachén ndo'o yuún, ne guun maruú rihaan güii, ne ndá' rá se vaa maruú yatzij maruú ro', danj vaa güii a. Ne ase vaa ton ro', danj vaa rihaan yavii a. ¹³ Ne cayuu nij yati' man xta' rihaan yo'óo, ne nda' rá se vaa ayuu chruj higó rihaan yo'óo gaa o' nana yuvaa raá chruun man chruj higó ne tinasqui' ndo'o nana raá chruun yo' ro', danj vaa ayuu yati' a. ¹⁴ Ne quixra' rej xta', ne ase vaa yanj gaa nacué ní yanj ro', danj guun rej xta' yo' a. Ne nasqui' nu' quij nu' yo'óo taj rihaan na ya'anj do' a. ¹⁵ Gaa ne dan me se nij sí nicaj suun do', nij sí sa' do', nij sí uun chij rihaan tanuu do', nij sí ru'vee do', nij sí nucuaj do', nu' nij mozó do', nu' nij sí ne uun mozó do', catúj yuve nij so' rque yu'uj yuvej do', rque nij yuvej naj quij do' a. ¹⁶ Gaa ne cataj nij so' rihaan nij quij rihaan nij yuvej rihaan:

—Cayuu nij soj xraá núj, ne caxrij yuve soj man núj, ne se gaa nanj quene'én sí taj rihaan chruun xlá sa' yo' man núj, ne se caxrij yuvaa matzinj le'ej yo' man núj rguanj. ¹⁷ 'O se aj quisij güii guée güii caxrij yuvaa roj so' man núj, ne se quisij rá núj canicun' núj a ma' —taj nij so' rihaan quij do', rihaan yuvej do' a.

7

Nana nihánj taj xna'anj che'é nij sí israelitá catá' ta'nga' caan rihaan che'é Diose a

¹ Veé dan, gaa ne quene'én 'unj ca'anj se-mozó Diose nicun' ca'anj nij scúj chumij nihánj, ne caráán nij so' chrej rihaan ca'anj

nij nana avii rihaan chumij, se cavii nij nana rihaan yo'óo rihaan na ya'anj rihaan a doj chruun rihaan a. ² Ne ca'anj nij se-mozó Diose ro', aj ca'ne' Diose suun rihaan nij so' qui'yaj nij so' sayuun man yo'óo do', man na ya'anj do' a. Dan me se quene'én 'unj yo'óo se-mozó Diose cavii rej síj güii, ne nicaj so' selló no se-ta'nga' Diose a. Dan me se caguáj so' rihaan ca'anj nij se-mozó Diose, cataj so', ne:

³ —Se guun qui'yaj soj sayuun man yo'óo do', man na ya'anj do', man chruun do' ma'. Ca'ne' rá soj doj tzin', ne ndaa quisij cuta' núj ta'nga' caan rihaan nij sí 'yaj suun che'é Diose, ne ca'vee ei —taj so', caguáj so' a.

⁴ Gaa ne cunó 'unj me daj nij so' cuta' ní ta'nga' caan rihaan, ne ciento táa yavij chihaa ca'anj mij yuvij me nij so', ne síj man 'o 'o x'ne' nij yuvij israelitá me uún nij so' a.

⁵ Dan me se chuvij mij nij so' me ta'núí ta'nij si'no sí cu'naj Judá a. Ne chuvij mij nij so' me ta'núí ta'nij si'no sí cu'naj Rubén a. Ne chuvij mij nij so' me ta'núí ta'nij si'no sí cu'naj Gad a. ⁶ Ne chuvij mij nij so' me ta'núí ta'nij si'no sí cu'naj Aser a. Ne chuvij mij nij so' me ta'núí ta'nij si'no sí cu'naj Neftalí a. Ne chuvij mij nij so' me ta'núí ta'nij si'no sí cu'naj Manasés a. ⁷ Ne chuvij mij nij so' me ta'núí ta'nij si'no sí cu'naj Simeón a. Ne chuvij mij nij so' me ta'núí ta'nij si'no sí cu'naj Leví a. Ne chuvij mij nij so' me ta'núí ta'nij si'no sí cu'naj Isacar a. ⁸ Ne chuvij mij nij so' me ta'núí ta'nij si'no sí cu'naj Zabulón a. Ne chuvij mij nij so' me ta'núí ta'nij si'no sí cu'naj José a. Ne chuvij mij nij so' me ta'núí ta'nij si'no sí cu'naj Benjamín a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nij sí man 'o 'o chuman' a

⁹ Veé dan, gaa ne quene'én 'unj que'ee ndo'o yuvij, ne taj vaj sí guun nucuaj qui'yaj contá man nij yuvij a man chuguanj. Ne sí man cunudanj chuman' naj rihaan chumij me nij so', ne sí man 'o 'o x'ne' yuvij me nij so', ne sí a'mü nu' xna'anj a'mü yuvij me uún nij so', ne dan me se canicun' nij so' rihaan chruun xlá sa' yo' do', rihaan matzinj le'ej yo' do' a. Ne yatzij xcaan catzij nuú nij so', ne oro' nij so' ra'a chruun yuun a. ¹⁰ Ne nucuaj ndo'o caguáj nij so', cataj nij so', ne:

—Diose sí noco' ní' man sí taj rihaan chruun xlá sa' do', matzinj le'ej do', me roj sí tñanii man ní' rihaan sayuun adonj —taj nij so' a.

¹¹ Gaa ne cunudanj nij se-mozó Diose ro', canicun' nij so' nu' anicaj xruún Diose chruun xlá sa' do', nij sí uun chij do', ca'anj nij xcuu do', gaa ne canicun' ruj nij so' rihaan chruun xlá sa' yo', ne toco' nij nij so' rihaan nij so' rihaan yo'óo, ne na'vúj nij so' rihaan Diose a. ¹² Ne cataj nij so' a:

—Veé danj gaa ya ei. Ve'é inanj ca'miij ni' rihaan Diose síi noco' ni' man nu' cavii nu' ca'anj á. So' me síi avii ndo'o raa, ne nago' ni' gracia rihaan so', ne so' me síi nucuaj ndo'o nu' cavii nu' ca'anj adonj. Veé danj gaa ya ei —taj nij so' ni'yaj nij so' Diose a.

¹³ Gaa ne xná'anj yo'o tuvi' nij síi uun chij manj, cataj so':

—Ne nij síi nuu yatzij xcaan catzij ro', me sij me nij so', ne me rej cavii nij so', rá so' ga —taj so', xná'anj so' manj a.

¹⁴ Gaa ne cataj 'unj rihaan so' a:

—Ne ne'én 'unj me síi me nij so', man señor. Tzaj ne so' me síi ne'én, raj a —taj 'unj rihaan so' a.

Gaa ne cataj so' rihanj a:

—Nij síi nihánj ro', me nij síi cachén rihaan que'ee ndo'o sayuun, gaa guun sayuun noco' rihaan chumij adonj. Ne cavi' matzinj le'ej che'é nij so', ne cayanj ton man matzinj le'ej che'é nij so', ne canoco' nij so' man matzinj le'ej, ne che'é dan naruvii sagan' nij so', ne cunuu catzij sagan' nij so', qui'yaj ton cayanj man matzinj le'ej adonj.

¹⁵ Che'é dan me nicun' nij so' rihaan xrúun Diose chruun xlá sa', ne nuvij nigan' nicun' nij so' rá nuvíi noco' ne rej xta' 'yaj suun nij so' rihaan Diose, ne Diose síi taj rihaan chruun xlá sa' yo' ro', ma'an so' cayáan ga nij so', ne caráan so' rihaan sayuun che'é nij so' a. ¹⁶ Ne daj chiháe mij se quina'aan uún rque nij so' do', se canaco' nij so' na do', se go' naán xráa nij so' do', se cunuú cachi' rá nij so' do', a ma'. ¹⁷ 'Q se ma'an matzinj le'ej nicun' ma'an rej rihaan chruun xlá sa' yo' ro', cütumé man nij so', ne ca'anj nica' so' man nij so' rej xra' na sa', ne co'q nij so', gaa ne yo'o gaa i'na' nimán nij so', qui'yaj na yo' a. Ne ma'an Diose ro', me síi tinaco' na ayanj rihaan nij so' ei —taj síi uun chij yo' rihanj a.

8

Nana nihánj taj xna'anj che'é selló yánj chij do', che'é aga' nuu squii do' a

¹ Gaa ne gaa ca'néj matzinj le'ej selló chij no tu'va yanj yo', gaa ne yuun che'e cunuu dínj rej xta' 'o yanej orá a. ² Gaa ne quene'én 'unj chij nij se-mozó Diose nij síi nicun' rihaan Diose, se vaa rque nii chij chruun a'yánj rihaan nij so' a. ³ Gaa ne ca'na' yo'ó se-mozó Diose uún, ne canicun' so' rihaan mesá altar aga' oró míi nicun' rihaan xrúun Diose chruun xlá sa' a. Ne noco' ra'a so' aga' acaa squii, ne aga' oró míi me aga' yo' a. Gaa ne rque ndo'o nii squii man so' che'é rej rjcatze' so' squii rihaan mesá altar che'é nij síi vaa sa' rihaan Diose gaa achín ni'yaj nij so' rihaan Diose a. ⁴ Gaa ne cavii yachruu squii noco' ra'a se-mozó Diose yo' rihaan ma'an Diose, gaa cachín

ni'yaj nij so' rihaan Diose a. ⁵ Gaa ne dan me se ca'anj nicaj se-mozó Diose yo' aga' acaa squii yo' rihaan mesá altar, gaa ne caraa ndo'o so' ru'vi' ya'an man rihaan mesá altar yo' rá aga', gaa ne tagüej so' ya'an yo' rihaan chumij a. Gaa ne caguáj tu'vii, ne cariin ndo'o, ne quiraan ndo'o, ne cachén ndo'o yuún, qui'yaj se-mozó Diose yo' gaa tagüej yo' squii rihaan chumij a.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa ca'yánj nij se-mozó Diose chij nij chruun a'yánj a

⁶ Gaa ne chij nij se-mozó Diose nica' chij nij chruun a'yánj ro', yuun che'e guun rá nij so' ca'yánj nij so' nij chruun a'yánj yo' a.

⁷ Gaa ne ca'yánj yo'o so' xrúun so', gaa ne maan yahij do', ya'an do', nachej ga ton me se caman' yo' rihaan chumij a. Gaa ne ca'ca' nu' 'o va'núj scuj yo'óo man rihaan chumij, ne ca'ca' 'o va'núj scuj nij chruun nicun' rihaan chumij, ne nu' coj chrin' ya'lij ca'ca' uún a.

⁸ Gaa ne ca'yánj se-mozó Diose mozó vj chruun a'yánj, gaa ne cayuu 'o ya'an xij rque na ya'anj a. Ne ase vaa quij xcaan vaa ya'an xij yo' a. Gaa ne 'o va'núj scuj na ya'anj yo' ro', cunuu ton a. ⁹ Ne cavi' 'o xcuu rihaan daj a va'núj xcuu man rque na ya'anj, ne quiri' 'o va'núj scuj nij rihoo chéé rihaan na ya'anj, qui'yaj ya'an yo' a.

¹⁰ Gaa ne ca'yánj se-mozó Diose mozó va'núj chruun a'yánj, gaa ne cavii 'o yati' xij ndo'o rej xta', ne yati' yo' ro', ya'an inanj me yo', ne chuguun yo', ne adi' chuguun aga' taj ya'an raa ro', danj chuguun yo' a. Ne quini' yati' yo' rque 'o va'núj scuj nij chráa man rihaan chumij do', rque nij na yu'uj man rihaan chumij do' a. ¹¹ Ne se-chuvij yati' yo' ro', me "yati' e'", ne cunuu e' nu' na quini' yati' yo' rque, gaa ne cavi' que'ee yuvij, qui'yaj na e' yo', che'é se cunuu e' na yo', qui'yaj yati' a.

¹² Gaa ne ca'yánj se-mozó Diose mozó ca'anj chruun a'yánj, gaa ne quiran' chi'ij 'o va'núj scuj rihaan güii do', 'o va'núj scuj rihaan yavii do', 'o va'núj scuj nij yati' do', ne dan me se yo'ó cunuu rmi' 'o va'núj scuj nij yo', ne dan me se ne cuchuguun nij yo' 'o va'núj scuj rej ranga' do', ne ne cuchuguun nij yo' 'o va'núj scuj rej nij do', a ma'.

¹³ Gaa ne quene'én 'unj, ne cunó 'unj caguáj yo'ó xtaa vj tanuu rihaan risca' xta', ne dan me se cunó 'unj se vaa nucuaj ndo'o caguáj xtaa yo', taj xo', ne:

—Ai. Ai. Ai. Nique nij síi ne rihaan chumij che'é sayuun quiran' nij so' asa' quisij ca'yánj ya'núj nij se-mozó Diose síi nichrun' ca'yánj chruun a'yánj á —taj xtaa, caguáj xo' a.

9

¹ Gaa ne ca'yánj se-mozó Diose mozó 'un' chruun a'yánj, gaa ne quene'én 'unj se vaa cavii yo'ó yati' rej xta' quiniy yo' rihaan yo'óó, gaa ne rqué nii raga' rihaan so' nuxra' so' tu'va yu'uj cunuú ndo'o rej man nij nana çrèe a. ² Gaa ne nuxra' so' tu'va yu'uj cunuú ndo'o, gaa ne curihañj ndo'o catze' tu'va yu'uj yo', ne ase vaa catze' avii chrúún hornó xij ro', ðanj vaa catze' cavii tu'va yu'uj yo' a. Gaa ne caráán rihaan güii, ne guun rmi' rihaan chumii, qui'yaj catze' yo' a. ³ Gaa ne curihañj ndo'o rquíi rque catze' yo', ne ca'anj nij rquíi rihaan nu' chumii, gaa ne guun nucuaj nij rquíi yo' qui'yaj nij xo' ndaa vaa 'yaj nij xcuun, qui'yaj nii a. ⁴ Gaa ne cataj xna'anj nii rihaan nij xo' se vaa se qui'yaj sayuun nij xo' man coj çhrin' do', man coj do', man cuèj do', man nij chruun do' a. Maan se qui'yaj nij xo' sayuun man inañj nij yuvii nuvi' se-ta'nga' Diose cata' caan rihaan a. ⁵ Ne ne nó xcuún nij xo' ticavi' nij xo' man nij yuvii ma'. Maan se 'un' ya' yavii qui'yaj ndo'o nij xo' sayuun man nij yuvii a. Ne a'ngaj ndo'o man yuvii rej xta'j nij xo' a. Ne ase vaa sayuun 'yaj xcuun gaa xta'j xcuun man yuvii vaa sayuun qui'yaj nij rquíi man yuvii yo' a. ⁶ Ne güii vaj nij rquíi yo' rihaan chumii me se guun ndo'o rá nij yuvii cavj' nij yuvii, tzaj ne se ca'vee cavj' nij yuvii a ma'.

⁷ Ne nij rquíi me se ase vaa cuayó taj síi ca'anj cunu' ro', ðanj vaa nij xo' curuvi' uun nij xo', ne ase vaa cachriin aga' oró míi ro', ðanj vaa se nuu raá nij xo' a. Ne ase vaa rihaan yuvii ro', ðanj vaa rihaan nij xo' a. ⁸ Ne vaa yuvé raá nij xo', ne ase vaa yuvé raá çana vaa yuvé raá nij xo', ne ase vaa cúu yan' çhuvaá vaa cúu yan' nij xo' a. ⁹ Ne caráán aga' hierró nu' rucuáa nij xo' a. Ne ðaj se uun rá' gaa unó' que'èe çuchri' xuun cuayó 'anj rej cunu' nii ro', ðanj guun raj gaa cunój çariin scachee nij xo' gaa chéé nij xo' xta' a. ¹⁰ Ne ase vaa tane' xcuun vaa tane' nij xo', ne guun nucuaj nij xo' xta'j nij xo' man yuvii, ne che'é dan guun nucuaj nij xo' qui'yaj nij xo' sayuun man yuvii 'un' ya' yavii a. ¹¹ Ne se-mozó Diose síi tumé yu'uj cunuú ro', uun chij so' rihaan nij rquíi yo' a. Ne se-chuvii se-mozó Diose yo' me Abaddón xna'ánj hebreo, ne Apolión cu'naj so' xna'ánj griego, ne nana yo' taj se vaa sij tiri' rasuun me so' a. ¹² Dan me se navij 'o' tuvi' nij sayuun quirañ' nij yuvii, ne ataa ca'na' yavij roj sayuun quirañ' yuvii a.

¹³ Gaa ne dan me se ca'yánj se-mozó Diose mozó vatan' chruun a'yánj, gaa ne cunój nana ca'mii 'o' so' rej tanuu nij xcuú mesá altar aga' oró míi nicun' rihaan Diose a. ¹⁴ Gaa ne ca'mii so' rihaan se-mozó Diose mozó nicaj chruun a'yánj vatan', cataj so':

—Naché so' man ca'anj nij se-mozó Diose síi numii tu'va çhráá xij cu'naj Eufrates á —taj so' rihaan se-mozó Diose yo' a.

¹⁵ Gaa ne nache so' ca'anj nij se-mozó Diose síi cune' Diose cavii maan ora' yo', maan güii yo', maan yavii yo', maan yo' ya' yo', che'é rej ticavi' nij so' 'o' yuvii rihaan ðaj a va'núj yuvii man rihaan chumii nanj adonj. ¹⁶ Ne vij cientó mij mij síi taj xráá cuayó me nij síi noco' man ca'anj nij se-mozó Diose yo', taj nii cunój a. ¹⁷ Ne dan me se gaa naquiyaa nu' rasuun nihánj rihaan 'unj, qui'yaj se-mozó Diose yo', ne quene'én 'unj man nij cuayó do', man nij síi taj xráá nij cuayó do', ne nij so' ro', me se nicaj nij so' aga' caráán rucuáa nij so', ne dan me se no' se maree ndo'o, ne no' se maree risca', ne no' se míi, ndaa vaa chuguun yo'óó azufré acaa a. Ne ase vaa raá çhuvaá vaa raá nij cuayó, ne curihañj ya'an curihañj catze' curihañj yo'óó azufré curihañj tu'va nij xo' a. ¹⁸ Ne che'é ya'an do', catze' do', yo'óó azufré do', curihañj tu'va nij cuayó ro', che'é dan cavi' 'o' yuvii rihaan ðaj a va'núj yuvii man rihaan chumii, qui'yaj nij xo' a. ¹⁹ O se guun nucuaj nij cuayó ticavi' nij xo' man yuvii che'é rasuun cavii tu'va nij xo' do', che'é tane' nij xo' do' a. 'O se ase vaa xcuáá vaa tane' nij xo', ne vaa raá xcuáá yo', ne chá nij xo' man yuvii, quene'enj a.

²⁰ Ne vaa yuvii quinanii rihaan nij cuayó yo', tzaj ne ne çanicaj nimán nij so' tanáj xco' nij so' çhrej çhi'ii ma'. Tananj yo'ó na'víj nij so' rihaan nij nana çrèe do', rihaan ya'anj cacój yuvii do', ne ya'anj cacój nij yuvii me se aga' oró míi do', aga' platá catzj' do', aga' cobre maree do', yahij do', chruun do', me uun nij yo' a. Ne dan me se nuvi' rihaan yo' n'iyaj yo' do', nuvi' xréé yo' cunó yo' do', a ma'. Ne chéé nij yo' do', a ma'. ²¹ Dan me se ne çanicaj nimán nij yuvii ca'ne' rá nij yuvii ga suun ticavi' tuvi' do', ga suun a'mii ga síi çruun do', ga suun 'yaj cacun' ga çana do', ga suun 'yaj ityu' si'yaj tuvi' do', a man adonj.

10

Nana nihánj taj xna'anj che'é yanj rqué se-mozó Diose çaq síi cu'naj Juan a

¹ Gaa ne quene'én 'unj yo'ó se-mozó Diose síi nucuaj ndo'o cavii rej xta' ne nanij rihaan yo'óó, ne nu' anicaj man so' niqúee so' ngaa, ne nda' rá se vaa nicun' xcuáá cu'lúú ro', ðanj vaa nicun' raá so', ne chuguun nu' anicaj raá so', ne chuguun rihaan so', ndaa vaa chuguun güii a. Ne ase vaa çhraan acaa vaa tacóó so' a. ² Ne nicaj so' 'o' yanj cunii a. Ne cuta' so' 'o' tacóó so' rej nuva' so' rihaan na ya'anj, ne cuta' so' yo'ó tacóó so' rej nichruun so' rihaan yo'óó a. ³ Ne nucuaj

ndo'lo caguáj so', nda' adí' se aguáj chuvaá aguáj so' a. Ne gaa caguáj so' me se chíj ya caguáj tu'vii cunoj a. ⁴ Ne gaa quisíj chíj caguáj tu'vii, gaa ne guun raj cachronj nana caguáj tu'vii rihaan yanj, tzaj ne cunoj nana cavii rej xta', ne nana cunoj taj:

—Ca'nej yuve so' nana caguáj tu'vii, ne se cachron so' nana yo' rihaan yanj ma' —taj nana cavii rej xta' cunoj a.

⁵ Gaa ne se-mozó Diose síi nicun' tacóo rihaan na ya'anj do', rihaan yo'óo do', me se naxcaj ra'a so' rej nuva' so' rej xta', ⁶ ne cuta' so' raá Diose síi cayáan nu' cavii nu' ca'anj síi qui'yaj rej xta' ga nu' se man rej xta', síi qui'yaj chumij ga nu' se man rihaan chumij, síi qui'yaj na ya'anj ga nu' se man rque na ya'anj, se vaa se ca'vee guun raan a doj a ma'. ⁷ Dan me se asa' quisíj güii ca'yanj se-mozó Diose mozó chíj chruun a'yanj me se quisij nu' se vaa guun rá Diose qui'yaj so', ndaa vaa nata' so' rihaan nij síi nata' se-nana so' síi 'yaj suun che'é so' a, taj se-mozó Diose yo' a.

⁸ Gaa ne cavii doj nana rej xta', rej cavii nana cunoj asij rque doj, ne cataj nana yo':

—Cavii so' nicaj so' yanj nicaj se-mozó Diose síi taj tacóo rihaan na ya'anj do', rihaan yo'óo do' á —taj nana yo' rihanj a.

⁹ Gaa ne cavii 'unj rihaan se-mozó Diose yo', ne cataj 'unj rihaan so' se vaa rque so' doj yanj cunii yo' rihanj a. Gaa ne cataj so' rihanj a:

—Veé yanj nihánj nicaj so', ne chá nu' so' man yo' a. Dan me se tu'vá so' ro', gaa tzi' ndo'lo nda' adí' catzi' xtaan, tzaj ne rque so' me se guun e', qui'yaj yanj yo' adonj —taj se-mozó Diose yo' rihanj a.

¹⁰ Gaa ne dan me se nicaj 'unj yanj cunii rque se-mozó Diose yo' rihanj, ne chá nu' 'unj man yo', ne ase tzi' catzi' xtaan ro', danj vaa tzi' yo' tu'vaja a. Ne gaa quisíj chaj man yo', ne cunuu e' rquej, qui'yaj yo' a. ¹¹ Gaa ne cataj nii rihanj a:

—Vaa che'é ca'mii natáj uún so' che'é yuvii man que'ee chuman' man que'ee yo'óo nocoo do', che'é yuvii a'mii que'ee xna'ánj a'mii yuvii do', che'é que'ee síi nicaj suun rey do' ei —taj nii rihanj a.

11

Nana nihánj taj xna'anj che'é vij síi nata' rihaan yuvii che'é Diose a

¹ Gaa ne rque nii 'o' rihaa ase vaa 'o' vará a'neé ta'nga' manj, ne cataj Diose rihanj a:

—Cavii so' ne xcax ta'ngá' so' nuvíi nocoo rej ne Diose, ne xcax ta'ngá' so' mesá altar, ne qui'yaj contá so' nij síi na'vij rihaan Diose do' á. ² Tzaj ne xa' rej rihaan nuvíi, tzaj ne se xcax ta'ngá' so' man yo' ma'. 'O se ca'vee ca'na' nij síi yanj rej yo', ne vij chihaa vij yavii yuun che'é ru'maan che'é nij so' nu'

chuman' guce yo' adonj. ³ Ne cune' 'unj man vij roj síi nata' rihaan yuvii che'é 'unj, ne 'o' mój táá yavij cientó ne táá ya'núj chihaa güii me se ca'mii natáj roj so' rihaan yuvii, ne cunuú roj so' yatzíj ya' a —taj Diose rihanj a.

⁴ Roj so' ro', me roj chruun man chruj olivó raá do', roj aga' taj aga' ya'an nicun' rihaan síi 'nij ra'a chumij nihánj do' a. ⁵ Ne sese guun rá yo' o so' qui'yaj chí'ii so' man roj so', ne avii ya'an tu'va roj so', ne acaa síi taj ri'yunj man roj so', qui'yaj ya'an avii tu'va roj so', ne yuun che'é cavi' síi 'na' guun rá qui'yaj chí'ii man roj so' a. ⁶ Ne guun nu-cuaj roj so' caráan roj so' rej xta', che'é yan se caman' a doj maan nu' güii ca'mii natáj roj so' a. Ne guun nucuaj roj so' naqui'yaj roj so' ton man na a. Ne guun nucuaj roj so' qui'yaj chí'ii roj so' man chumij ndaa vaa me rá ma'an roj so' qui'yaj roj so' a.

⁷ Ne asa' quisíj ca'mii natáj roj so' se-nana roj so', gaa ne cavii xcuu yuvaa yu'uj cunuu ndo'lo yo' a. Ne cunu' xo' ga roj so', ne qui'yaj canaán xo', ne ticavi' xo' man roj so' a. ⁸ Gaa ne cúu man roj so' ro', quinaj uun yo' rihaan callé rá chuman' nocoo a. Ne chuman' nocoo yo' me se sese ca'mii cachron ní', ne Sodoma do', Egiptó do', cu'naj chuman' yo' a. Ne yo' me rej cachron nii rihaan rcutze man ma'an síi 'nij ra'a man roj síi nata' yo' asij rque doj a. ⁹ Ne cunudanj nij yuvii man daj a chuman' do', cunudanj nij yuvii a'mii nu' nij xna'ánj do', cunudanj nij yuvii man daj a yo'óo nocoo do', ni'yaj man roj síi cavi' va'núj güii táá yané yo' a. Ne ne ca'vej rá nij yuvii yo' cachin' nii man roj so' rihaan yo'óo santó ma'. ¹⁰ Ne nu' nij síi man rihaan chumij me se guun nihá' ndo'lo rá nij so' che'é se cavi' roj síi nata' yo', ne ndaa narque nij yuvii rasuun rihaan tuvi' nij yuvii che'é se cavi' roj so' a. Dan me se gaa vaa i'na' roj so' me quiran' ndo'lo nij yuvii sayuun, qui'yaj roj so' a.

¹¹ Ne gaa quisíj va'núj güii táá yané yo', gaa ne catúj uún nana rque roj so', qui'yaj Diose, ne cunuu i'na' uún roj so', ne canicun' caya roj so', ne dan me se nu' nij yuvii quene'en man roj so' me se cucu'vi' ndo'lo nij so' a. ¹² Gaa ne cuno roj so' nana nucuaj sca' ndo'lo cavii rej xta', ne nana yo' cataj:

—Cavii roj soj ca'na' roj soj nihánj á —taj nana yo' cuno roj so' a.

Gaa ne catúj roj so' rque ngaa, cavii roj so' xta', ne ca'anj roj so' a. Dan me se nij síi taj ri'yunj man roj so' me se quene'en nij so' se vaa cavii roj so' rej xta' a.

¹³ Ne maan ora' dan cachén ndo'lo yuún, ne canee 'o' ve' rihaan daj a chí' ve' ne chuman' yo', ne cavi' chíj mój yuvii, qui'yaj yuún, ne cucu'vi' ndo'lo yo'óo nij yuvii, ne guun che'é nij so' ca'mii sa' nij so' che'é Diose síi nicun'

rej xta' a. ¹⁴ Dan me se quisij vjij sayuun yo', ne nichrun' quisij sayuun va'nuj a.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa ca'yánj se-mozó Diose mozó chij chruun a'yánj a

¹⁵ Gaa ne dan me se ca'yánj se-mozó Diose mozó chij chruun a'yánj, gaa ne ca'mii ndo'o nij síi man rej xta', cataj nij so':

—Nihánj me yuun che'e guun chij síi 'njj ra'a man ní', ne guun chij síi ca'neé so' tinanii man yuvij rihaan sayuun, ne dan me se guun chij roj so' rihaan chumij, ne dan me se yo'o guun chij Diose nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj —taj nij síi man rej xta' a.

¹⁶ Ne ico ca'anj nij síi uun chij taj rihaan chruun xla sa' rej rihaan Diose me se ca'anj canicun' ruj nij so' rihaan Diose, ne toco' nij nij so' rihaan nij so' rihaan yo'óo, ne quina'vúj nij so' rihaan Diose a. ¹⁷ Dan me se cataj nij so':

—Narque núj gracia' rihaan so', Diose sji 'njj ra'a man núj á. So' me síi guun nucuaj qui'yaj cunudanj a. Ne síi nicun' yaj me so', síi nicun' asjj naá mé so' á. Dan me se guun ni'yaj ní' se vaa yaj me se guun nucuaj ndo'o so', qui'yáa so', ne guun chij so' rihaan chumij a. ¹⁸ Dan me se ca'maan rá nij síi man rihaan chumij ni'yaj nij so' mán so', gaa ne ca'ná' so', ne caxrj yuvaa so' man nij so' a. Ne quisij güii ca'ne' so' cacun' che'é nij síi cavi' ne naru'vee so' rihaan nij síi 'yaj suun rihaan so' nij síi ca'mii natáj se-nana so' do', rihaan nij síi vaa sa' rihaan so' do', rihaan nij síi aráj cochroj rihaan so' do' a. Dan me se ca'vee se síi nique me nij so' ní', ca'vee se síi sa' ata suun me nij so' ní', tzaj ne naru'vee so' rihaan nij so' a. Ne tiri' so' man nij síi tiri' chumij a —taj ico ca'anj nij síi uun chij rihaan Diose a.

¹⁹ Gaa ne naxra' ta'yaa rihaan nuvíi nocoo rej ne Diose rej xta', ne rá nuvíi nocoo me se curuvi' se-chrunj Diose chrúun guce' qui'yaj nii gaa ca'mii Diose se-nana Diose rihaan síi cu'naj Moisés gaa naá a. Gaa ne quiraan ndo'o, ne carijn ndo'o, ne canuu ndo'o, ne cavii ndo'o nana yuvaa, ne caguáj tu'vii, ne cachén yuún, ne caman' ndo'o maan yahij nanj adonj.

12

Nana nihánj taj xna'anj che'é chana do', che'é xcuáa tu'vii do', curuvi' rej xta' a

¹ Gaa ne dan me se naqui'yaa 'o rasuun nocoo curuvi' rej xta' rihaan 'unj, qui'yaj Diose, ne chana me yo', ne sagan' chana yo' ro', me güii, ne táa tacóo no' xraá yavii a. Ne nuu raq no' 'o cachriin nq chuvij yati' a. ² Ne chana yo' ro', nuú rque, ne ve'ee xurá rque no' che'é se me rá no' cuchruj no' ne'ej, ne che'é dan ta'vee ndo'o no' a. ³ Ne naqui'yaa uún yo'o rasuun rej xta' rihaan 'unj, qui'yaj

Diose, ne xcuáa tu'vii xij maree me yo' a. Ne vaa chij raq xo', ne chi' cúú táa raq xo', ne chij cachriin nuú raq xo' a. ⁴ Ne tane' xo' me se cuxuun yo' yo'o va'nuj scuj nij yati' man rej xta', ne cayuu nij yati' rihaan yo'óo, qui'yaj xo' a. Ne canicun' xcuáa tu'vii yo' rihaan chana cuchruj ne'ej, che'é rej cha nu' xo' man ne'ej cuchruj chana yo' a. ⁵ Gaa ne cuchruj no' ne'ej snq'o, ne so' ro', me síi njicaj vará hierró ne cutomé man cunudanj nij yuvij man rihaan chumij a. Gaa ne ca'nej nii ta'nii chana yo', ne ca'anj nicaj nii man ne'ej rihaan Diose rej táa so' rihaan chruun xla sa' yo' uun chij so' a. ⁶ Gaa ne cunanj chana ndaa rej tacaan rej qui'yaj ma'an Diose cané no', che'é rej ca'vee cayaán no', ne ca'vee rque Diose se cha no' 'o mj táa yavij cientó ne táa ya'nú chihaa güii a.

⁷ Gaa ne guun che'e nij síi man rej xta' cunu' nij so' a. Dan me se se-mozó Diose síi cu'naj Miguee' ga yo'o nij se-mozó Diose nuu rihaan so' me se cunu' ndo'o nij so' ga xcuáa tu'vii a. Ne tananj xcuáa tu'vii do', nij se-mozó ma'an xcuáa tu'vii do', cunu' ndo'o nij so' ga nij tuvij se-mozó Diose Miguee', ⁸ tzaj ne ne guun nucuaj nij so' qui'yaj canaan' nij so' man Miguee' a man adonj. Ne taj rej cuman nij so' rej xta', qui'yaj nij tuvij Miguee' a man chuguanj. ⁹ Ne xcuáa tu'vii yo' ro', xcuáa cayaán asjj naá tempó me xo', ne síi chree do', Satanás do', cu'naj xo', ne síi tiha' yu'unj man cunudanj nij yuvij man rihaan chumij me uún xo' nanj adonj. Ne go' nii man xcuáa tu'vii xij yo' rihaan chumij ga nij se-mozó so' a. ¹⁰ Gaa ne cunó 'unj nana nucuaj ca'mii yo'o so' rej xta', ne cataj so':

—Nihánj me se guun che'e Diose tinanii Diose man yuvij rihaan sayuun, ne guun nucuaj ndo'o so', ne guun chij ndo'o so' adonj. Ne guun chij síi ca'neé so' tinanii man yuvij rihaan sayuun a. 'O se síi cuta' cacun' xraá tinúú ní' nuvíi nigan' rihaan Diose ro', quirii yanij nii man so' nanj adonj. ¹¹ Ne qui'yaj canaan' nij tinúú ní' man xcuáa tu'vii che'é ton cayanj man matzinj le'ej yo' che'é nij tinúú ní', ne che'é se nata' nij so' nana ya sa' rihaan yuvij ro', che'é dan qui'yaj canaan' nij so' rihaan xcuáa tu'vii yo' nanj ei. Ne nij so' me se ne cucu'vi' nij so' sese cavi' nij so' che'é nana sa' nata' nij so' ma'. ¹² Che'é dan guun niha' rá nij soj rej xta' do', sji ne rej xta' do' ei. Tzaj ne nique ndo'o soj sji man rihaan chumij do', na ya'anj do', nanj adonj. 'O se quiri'ij nii man síi chree rihaan roj soj, ne che'é dan nuu yuvaa xurá rá so' nanj chuguanj. 'O se ne'en síi chree se vaa nichrun' ca'na' sayuun quira' so' nanj ei —taj nana ca'mii yo'o so' rej xta' a.

¹³ Gaa ne dan me se gaa xcaj xcuáa tu'vii yo' cuentá se vaa quiri'ij nii man xo' rihaan chumij, gaa ne canoco' ndo'o xo' man chana cuchruj ne'ej yo' a. ¹⁴ Tzaj ne rque nii vij

scachee xtaa xij man chana, che'é rej ca'vee cavii no' ca'anj no' rej tacaan rej ne no' qui'yaj Diose, ne yo' me rej rque Diose se cha no' va'nuy yo' taá yanée, ne gan' ndo'o cunánj no' rihaan xcuáá tu'vji a. ¹⁵ Tzaj ne quirii ndo'o xcuáá yo' na tu'va xo' rej vaj chana, ne ase vaa chráá vaa na ca'née xo' rej vaj chana, che'é rej guun rá xo' rnuu chana qui'yaj chráá yo', rá xo' a. ¹⁶ Gaa ne racuuj yo'óo man chana, ne dan me se nuxra' yo'óo tu'va yo'óo, ne chumánj yo'óo nu' chráá quirii xcuáá tu'vji tu'va yo' a. ¹⁷ Gaa ne ca'maan ndo'o rá xcuáá tu'vji ni'yaj xo' man chana, gaa ne cavii xo' cunu' xo' ga yo'óo nij ta'nii no' síi uno rihaan Diose síi nata' se-nana Jesucristó rihaan yuvij a. Gaa ne canicun' xo' rihaan yo'óo chruu naj tu'va na ya'anj a.

13

Nana nihánj taj xna'anj che'é xcuu yuvaa cavii na ya'anj a

¹ Gaa ne quene'én 'unj se vaa cavii 'o xcuu yuvaa rque na ya'anj, ne chij ya raá xo', ne chí' cúu raá chí' cúu yave xo', ne taá chí' cachriin raá nij cúu taj raá xo' a. Ne quii ndo'o vaa se-chuvij xo' nó rihaan xo' a. ² Ne ase vaa sni'yo vaa xo', ne ase vaa tacóo xcuu osó vaa tacóo xo', ne ase vaa tu'va chuvaa vaa tu'va xo' a. Ne xcuu yuvaa cavii rque na ya'anj ro', guun nucuaj ndo'o xo' guun chij xo', qui'yaj xcuáá tu'vji a. ³ Ne yo'óo raá xo' ro', aj quiran' chí'ij ndaa se daj doj se cavi' xo', tzaj ne quinahuun sa' uún man xo' a. Ne caráya'anj nij yuvij man nu' rihaan chumij ni'yaj nij yuvij man xcuu yuvaa yo', ⁴ ne quina'vji nij yuvij rihaan xcuáá tu'vji yo', che'é se guun nucuaj xcuu yuvaa yo' guun chij yo', qui'yaj ma'an xcuáá tu'vji yo' a. Ne quina'vji uún nij yuvij rihaan xcuu yuvaa uún, cataj nij yuvij:

—Me 'ó síi ca'vee qui'yaj ndaa vaa 'yaj xcuu yuvaa nihánj ga. Taj vaj a doj síi guun nucuaj cunu' ga xo' ma' —taj nij yuvij ni'yaj nij yuvij man xcuu yuvaa yo' a.

⁵ Gaa ne ca'vej rá Diose guun nucuaj xo' ca'mii xta' ndo'o xo' ndaa rihaan ma'an Diose a. Ne ca'vej rá Diose guun chij xo' vij chíhaa vij yavii a. ⁶ Gaa ne dan me se ca'mii ndo'o xo' nana chí'ij ni'yaj xo' man Diose do', ve' mantá rej ne Diose do', che'é nij síi ne rej xta' ga Diose do' a. ⁷ Ne ca'vej rá Diose cunu' xo' ga nij síi vaa sa' nimán rihaan Diose, ne dan me se qui'yaj canaán ya xo' man nij so' a. Ne ca'vej rá Diose guun chij xo' rihaan 'o 'o ta'aj yuvij do', rihaan nij yuvij man cunudanj chuman' naj rihaan chumij do', rihaan nij yuvij a'mii cunudanj nij xna'anj a'mii yuvij do', rihaan nij yuvij man nu' nij yo'óo nocoo do' a. ⁸ Ne quina'vji

cunudanj nij yuvij man rihaan chumij rihaan xo' a. Ne nij síi quina'vji rihaan xo' me se nuvi' se-chuvij nij so' no' rihaan danj matzinj le'ej síi cavi' rihaan rcutze, ne che'é dan se gaa i'na' nij so' rihaan Diose nu' cavii nu' ca'anj ma'. Ne nij síi ne quina'vji rihaan xcuu yuvaa yo' me se aj nó se-chuvij nij so' rihaan yanj yo' asij ataa qui'yaj Diose chumij nanj adonj.

⁹ Dan me se sese taj yu'uj xréé yo'óo so', ne no' xcúun so' cunoo so' nana nihánj adonj. ¹⁰ Dan me se síi 'yaj atúj yuvij taga' ro', vaa güii catúu ma'an so' uún nanj adonj. Ne síi o' neé espadá man tuvi' me se cavi' ya ma'an so', qui'yaj neé espadá nanj adonj. Nihánj me se xcaj ni' cuentá che'é nij síi vaa sa' rihaan Diose, se vaa yo'óo Diose gaa nucuaj rá nij so', ne yo'óo Diose cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so', ne yo'óo gaa nucuaj nimán nij so' rihaan sayuun ei.

Nana nihánj taj xna'anj che'é xcuu yuvaa cavii rque yo'óo a

¹¹ Gaa ne quene'én 'unj yo'óo xcuu yuvaa cavii rque yo'óo, ne taá vij cúu raá xo', ne ase vaa cúu taj raá matzinj le'ej ro', danj vaa cúu taj raá xo' a. Ne a'mii xo' ndaa vaa a'mii ma'an xcuáá tu'vji a. ¹² Ne dan me se ca'na' xo' rihaan xcuu yuvaa cavii rque na ya'anj, ne guun chij xo' rihaan yuvij ndaa vaa uun chij ma'an xcuu cavii rque na ya'anj yo' a. Dan me se quina'vji nij yuvij man nu' rihaan chumij rihaan xcuu yuvaa cavii rque na ya'anj xcuu nahuun sa' gaa daj doje se cavi', qui'yaj xcuu yuvaa cavii rque yo'óo yo' a. ¹³ Ne qui'yaj suun ndo'o xo' suun nocoo quene'en nij yuvij, ne ndaa cavii ya'an rej xta' ne quinij ya'an rihaan yo'óo, qui'yaj xo' a. ¹⁴ Dan me se qui'yaj suun xo' suun nocoo rihaan xcuu yuvaa cavii rque na ya'anj yo', qui'yaj ma'an xo', ne che'é suun nocoo yo' me se tiha' yu'unj ndo'o xo' man nij síi man rihaan chumij, ne cataj xo' rihaan nij so' se vaa qui'yaj nij so' 'o se-tinanga' xcuu cavii rque na ya'anj yo' xcuu quiran' chí'ij qui'yaj neé espadá ne cunuun i'na' uún a. ¹⁵ Dan me se guun nucuaj xo' qui'yaj xo' nayón nana nimán se-tinanga' xcuu cavii rque na ya'anj yo', ne qui'yaj uún xo' ca'mii se-tinanga' yo', ne taran' nij síi na'vej rá na'vij rihaan se-tinanga' yo' ro', me se ticavi' xo' man taran' nij so' a. ¹⁶ Gaa ne qui'yaj xcuu cavii rque yo'óo yo' fuerzá man cunudanj yuvij se vaa cuta' nii ta'nga' ra'a nij yuvij rej nuva' nij yuvij, ne se taj, ne caan rihaan nij yuvij cata' ta'nga' a. Dan me se danj qui'yaj nii man nij síi atá suun do', man nij síi chíe ma'an do', man nij síi niqúe do', man nij síi ru'vee do', man nij mozó do', man nij síi ne uun mozó do' a. ¹⁷ Ne dan me se sese nuvi' ta'nga' yo' ra'a yo'óo so' do', rihaan yo'óo so' do', ne ne ca'vee quiraaan so' rasuun do',

cutu'vee so' rasuun do', qui'yaj se-tinanga' xcuu yo' a man adonj. Ne ta'nga' yo' ro', me se-chuvij xcuu cavii rque na ya'anj, ne dan me se número me yo' ei.

¹⁸ Ne nihánj me se cavij raá soj sij nayaa nana nihánj, ne sese cuu raá soj, ne nuchruj raá soj daj taj se-número xcuu yuvaa cavii rque na ya'anj yo' ei. 'Q se número yo' ro', me se-chuvij yo'q snó'o nanj chuguanj. Ne vatan' cientó táa ya'núj chihaa vatan' me número yo' ei.

14

Nana nihánj taj xna'anj che'é cientó táa yavij chihaa ca'anj mǐj nij sǐi vaa sa' rihaan Diose a

¹ Gaa ne quene'én 'unj se vaa nicun' matz-inj le'ej yo' raá quij cu'naj Sion, ne nicun' 'o cientó táa yavij chihaa ca'anj mǐj nij so' ga so', ne no se-chuvij matz-inj le'ej do', se-chuvij Rej matz-inj le'ej do', caan rihaan nij so' a. ² Gaa ne cunó 'unj se vaa ca'mii nana cavii rej xtá' do', ne ase vaa uun ayuj vaj chraá xj do', ase uun aguáj ndo'o tu'vii do', danj vaa nana yo', ne ase vaa chra' achraá nii ya'anj vaa nana yo' a. ³ Ne achraá nij so' chra' naca inanj rihaan sǐi taj chruun xlá sa' yo' do', rihaan ca'anj nij xcuu nicun' nu' anicaj chruun xlá sa' do', rihaan nij sǐi uun chij do' a. Ne taj vaj a 'o nij sǐi ca'vee nari' cachraa chra' yo' ma'. Maan se orún' cientó táa yavij chihaa ca'anj mǐj nij sǐi vaa sa' yo' ro', me nij sǐi guun nucuaj nari' chra' yo' nanj adonj. Nij so' ro', me nij sǐi nari' Diose rihaan chumij, ne nij so' me sǐi tinanii matz-inj le'ej man rihaan sayuun gaa cavi' so' a. ⁴ Ne ne cunuú chí'ij nij so' rihaan Diose che'é chana ma'. 'Q se sǐi vaa sa' inanj me taran' nij so' nanj adonj. Ne sǐi canoco' xcó matz-inj le'ej me rej ma'an vaj xo' me uún nij so' a. Ne nij so' me nij sǐi táa yaan rihaan taran' yo'ó nij sǐi man rihaan chumij sǐi cunuú sa' rihaan Diose do', rihaan matz-inj le'ej do', gaa cavi' matz-inj le'ej yo' a. ⁵ Ne dan me se taj vaj a doj nana ne ne ca'mii nij so' ma'. 'Q se sij vaa sa' inanj me nij so' nanj ei.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii va'nuj nij se-mozó Diose a

⁶ Gaa ne quene'én 'unj yo'ó se-mozó Diose vaj tanuu rihaan risca' xtá', ne nicaj so' nana sa' nana che'é se vaa quiran' yuvij nu' cavii nu' ca'anj nata' so' rihaan nij sǐi man cunudanj nij yo'óo nocoo man rihaan chumij do', rihaan nij sǐi man cunudanj nij chuman' do', rihaan nij sǐi a'mii cunudanj nij xna'anj a'mii nij yuvij do', rihaan 'o 'o ta'aj nij yuvij man rihaan chumij do' a. ⁷ Gaa ne dan me se nucuaj ndo'o ca'mii so', cataj so', ne:

—Caraa cochroj nij soj rihaan Diose, ne ve'é ca'mii soj che'é so' ei. 'Q se aj quisij orá ca'ne' so' cacun' che'é yuvij nanj adonj. Dan me se na'vij soj rihaan so', che'é se so' me sǐi qui'yaj rej xtá' do', yo'óo do', na ya'anj do', rej avii na do' a —taj se-mozó Diose yo' cunoj a.

⁸ Gaa ne canoco' yo'ó se-mozó Diose xcó tuvi' so', ne cataj so':

—Aj quiri' nu' chuman' nocoo chuman' cu'naj Babilonia, ne qui'yaj ndo'o nij sǐi man rihaan chumij cacun' chí'ij, qui'yaj chuman' yo', ne nihánj me se caxrij yuvaa Diose man nij so' che'é cacun' chí'ij qui'yaj nij so' chuguanj —taj yo'ó se-mozó Diose yo' a.

⁹ Gaa ne canoco' se-mozó Diose mozó va'nuj rej xcó roj tuvi' so', ne nucuaj ndo'o ca'mii so', cataj so', ne:

—Sese na'vij yo'q so' rihaan xcuu yuvaa yo' do', rihaan se-tinanga' xcuu yuvaa yo' do', ne sese ca'vej rá yo'q so' cata' ta'nga' caan rihaan so' do', ra'a so' do', ¹⁰ ne ya co'q so' na vinó sayuun nucuaj caraa Diose rque tazá, ne na vinó yo' ro', me sayuun qui'yaj Diose man so' asa' caxrij yuvaa Diose man so', ne dan me se cacaa so' rihaan ya'an do', rihaan yo'óo azufré acaa do', ni'yaj nij se-mozó Diose mozó vaa sa' do', ni'yaj matz-inj le'ej do' a. ¹¹ Ne dan me se nu' cavii nu' ca'anj cavii catze' rej quiran' nij so' sayuun, ne yo'q danj quiran' nij so' nuvij nigan' nanj adonj. Danj quiran' nij sǐi na'vij rihaan xcuu yuvaa yo' do', rihaan se-tinanga' xcuu yuvaa yo' do', sǐi ca'vej rá cata' ta'nga' se-chuvij xcuu yo' do' a —taj se-mozó Diose mozó va'nuj yo' a.

¹² Ne nihánj me rej xcax ni' cuentá che'é nij sǐi vaa sa' rihaan Diose, se vaa yo'q vaa nucuaj nimán nij so' rihaan sayuun ei. 'Q se nij so' me sǐi yo'q uno nana taj xna'anj Diose, ne yo'q amán rá nij so' ni'yaj nij so' Jesucristó a.

¹³ Gaa ne cunó 'unj yo'ó nana cavii rej xtá', ne nana yo' cataj rihanj a:

—Cachron so' nana nihánj rihaan yanj á. Cachron so' se vaa nij sǐi nocoo' man sǐi 'nij ra'a man soj me se sese cavi' nij so' rej rihaan yaj, ne vaa che'é guun niha' rá nij so' ei. 'Q se cavij sa' nij so' nanj á. Ne Nimán Diose taj se vaa ca'ne' rá nij so' ga suun 'yaj suun, ne naraan rá nij so' a. 'Q se yuun che'é cavij sa' nij so' che'é suun sa' aj qui'yaj suun nij so' adonj, cachron so' á —taj nana cavii rej xtá' yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é sayuun quiran' nij sǐi man rihaan chumij nihánj a

¹⁴ Gaa ne quene'én 'unj se vaa curuvi' 'o ngaa catzij rej xtá', ne táa 'o sǐi nicaj yu'unj man yuvij xraá ngaa, ne nuu raá so' 'o cachriin aga' oró míi, ne nocoo' ra'a so'

'o aga' seraa cuyuú a'ne' coj, ne sihaa uxrá seraa yo' a. ¹⁵ Gaa ne yo'ó se-mozó Diose curihanj rque nuví nocoo, ne nucuaj ndo'o caguáj so' rihaan sí taj xráa ngaa yo' a. Dan me se cataj so', ne:

—Tacuachén so' sagá' so' aga' sihaa tacóo nij rasuun man rihaan yo'óo, ne cutá so' se man rihaan yo'óo cuaj ei. 'Q se quisij orá cutá ní' se man rihaan yo'óo nanj adonj. 'Q se aj cachij nu' se man rihaan yo'óo nanj á —taj se-mozó Diose rihaan sí taj xráa ngaa yo' a.

¹⁶ Gaa ne sí taj xráa ngaa yo' ro', me se tacuachén so' saga' so' tacóo nij rasuun man yo'óo, ne dan me se cuta so' nu' rasuun cachij man rihaan yo'óo yo' a.

¹⁷ Gaa ne curihanj yo'ó se-mozó Diose uún rque nuví nocoo ne rej xtá', ne ma'an so' nicaj yo'ó aga' seraa cuyuú sihaa uún a. ¹⁸ Gaa ne curihanj yo'ó se-mozó Diose uún rej nicun' mesá altar, ne sí guun chij rihaan ya'an me so', ne nucuaj ndo'o caguáj so' rihaan sí nicaj yo'ó aga' sihaa yo' a. Dan me se cataj so', ne:

—Tacuachén so' sagá' so' aga' seraa sihaa tacóo nij rasuun man rihaan yo'óo, ne naquiyaj chre' so' nij chruj uvá cachij rihaan yo'óo á. 'Q se aj cané nu' nij chruj uvá nanj ei —taj so' rihaan tuvi' mozó so' a.

¹⁹ Gaa ne dan me se tacuachén se-mozó Diose yo' saga' so' aga' seraa tacóo nij rasuun man rihaan yo'óo, gaa ne naquiyaj chre' so' nij chruj uvá cachij man rihaan chumij, gaa ne caraa sa' so' nij chruj uvá yo' rque 'o xruj xij rej rii ní na man nij chruj uvá, ne dan me se rej yo' me rej quiran' uxrá nij chruj uvá yo' sayuun qui'yaj Diose vaa nanj adonj. ²⁰ Gaa ne dan me se rej tu'va chuman' quirii ní man chruj uvá, ne rej yo' me canuu ní man chruj uvá yo', ne curihanj ndo'o ton rque xruj xij yo', ne quisij ton yo' ndaa tu'va nij cuayo yo' rej nuú rtá, ne va'nuj cientó táa yo'ó icó kilómetro ya cunanj ton yo' rej gan' rihaan yo'óo a.

15

Nana nihánj taj xna'anj che'é chij se-mozó Diose nij sí nicaj sayuun a

¹ Gaa ne quene'én 'unj yo'ó rasuun curuvi' rej xtá' qui'yaj Diose, ne se xij ndo'o me yo', ne rasuun caráya'anj yá' me yo' a. Dan me se quene'énj chij se-mozó Diose, ne chij sayuun ca'ng' me nicaj nij se-mozó Diose yo' a. Ne asa' quisij guun sayuun yo' rihaan chumij qui'yaj Diose, gaa ne ca'ne' rá Diose ga suun axrj yuvaá man chumij a.

² Gaa ne quene'én 'unj na ya'anj, ne ndaa raan ma'an rihaan na ya'anj yo', ne ase vaa raan vidrió ro', danj vaa raan yo', ne ase vaa ya'an vaa yo', ne nij sí qui'yaj canaan' rihaan xcuu yuvaá yo' do', rihaan se-tinanga'

xcuu yuvaá yo' do', rihaan número uun se-chuvij xcuu yuvaá yo' do', nij so' me nij sí nicun' rihaan na ya'anj vidrió yo', ne nicaj nij so' ta'anj Diose nicun' nij so' yo' a. ³ Ne achraá nij so' chra' qui'yaj sí cu'ngaj Moisés sí qui'yaj suun che'é Diose gaa naá, ne xra' matzinj le'ej me chra' yo' a. Ne nihánj me nana cachraá nij so' a:

—Xij ndo'o ne ya'anj ndo'o vaa nu' suun qui'yaj suun so', Diose sij ne'en qui'yaj cunudanj sij 'nij ra'a man núj á. Tucuáán nica ne tucuáán ya me nu' tucuáán cuchruj so', ne sí nicaj suun rey uun chij rihaan cunudanj yuvij mé so' á. ⁴ Me sí se ca'vej rá caraa cochroj rihaan so', ga man Señor. Ve'é ca'mij cunudanj yuvij ni'yaj nij yuvij mán so' a. 'Q se grún' so' me sí sa' inanj, ne ca'na' cunudanj nij yuvij man rihaan chumij, ne na'vij nij yuvij rihaan so' á. 'Q se quene'en nij so' nu' nij suun nica qui'yaj suun so' adonj —me chra' cachraá nij sí qui'yaj canaan' yo' a.

⁵ Gaa ne quene'én 'unj se vaa naxra'ta'ya rihaan nuví nocoo rej ne Diose rej xtá' rej xcaj yuvij cuentá che'é so' a. ⁶ Gaa ne curihanj chij nij se-mozó Diose nij sí nicaj sayuun rque nuví nocoo yo', ne nuú nij so' yatzj linó sa' inanj naruvij chuguun, ne 'nij catuun nij so' merque caxra' anó ndaa rucuaá nij so', ne merque aga' oró mii inanj me nij merque yo' a. ⁷ Gaa ne yo'ó tuvi' ca'anj nij xcuu ro', rque xo' chij co'oo aga' oró mii rihaan chij nij se-mozó Diose, ne sayuun qui'yaj Diose caxrii yuvaá Diose man nij sí man rihaan chumij ro', maan ndaa araa ma'an sayuun yo' rque nij co'oo a. Ne Diose, tzaj ne dan me sí gaa i'na' nu' cavii nu' ca'anj adonj. ⁸ Ne che'é se ve'é ndo'o 'yaj Diose ne che'é se nucuaj ndo'o Diose, che'é dan caraa catze' rá nuví nocoo yo', ne taj vaj sí guun nucuaj catuú rque nuví nocoo yo' ndaa se quisij chij nij sayuun nicaj chij nij se-mozó Diose taguéj nij so' rihaan chumij a.

16

Nana nihánj taj xna'anj che'é sayuun man rque co'oo nicaj chij nij se-mozó Diose a

¹ Gaa ne cunó 'unj se vaa nucuaj ca'mii 'o sí ne rá nuví nocoo yo' rihaan chij nij se-mozó Diose, cataj so':

—Cavij nij soj, tucuyuu soj se man rque se-co'oo soj rihaan yo'óo, che'é rej caxrii yuvaá Diose man nij sí man rihaan yo'óo á —taj sí ne rá nuví nocoo yo' a.

² Gaa ne guun yaan 'o se-mozó Diose, cavii so' ca'anj so', ne tucuyuu so' se nuú rque se-co'oo so' rihaan yo'óo a. Gaa ne dan me se canó ndo'o luj ri'yuj chi'ij man nij sí nq se-ta'nga' xcuu yuvaá sí na'vij rihaan se-tinanga' so' a.

³ Gaa ne se-mozó Diose mozó vij, ne tucayuu so' se man rque se-co'oo so' rihaan na ya'anj yo', ne ase vaa ton man xngangá ro', danj vaa nu' na ya'anj yo' a. Gaa ne cunudanj nij xcuu do', xcuaj do', cavi' rque na ya'anj yo' a.

⁴ Gaa ne se-mozó Diose mozó va'nuj, ne tucayuu so' se man rque se-co'oo so' rihaan nij chráá do', rihaan nij rej avii na do' a. Gaa ne guun ton man nu' nij na yo' a.

⁵ Gaa ne cunó 'unj ca'mii se-mozó Diose síf tumé na, se vaa cataj so':

—Cunaj uxrá 'yáá so' sijn nicun' yaj sijn nicun' asij naá, ne sij sa' inanj mé so' á. 'Q se ma'an so' me síf sija xna'anj se vaa guun nu' nij rasuun nihánj nanj adonj. ⁶ 'Q se nij síf man rihaan chumij ro', tucayuu nij so' ton man nij síf sa' do', ton man nij síf nata' se-nana so' do', rihaan yo'óó, ne nihánj me se rqué so' ton rihaan nij so' co'oo ma'an nij so' yaj adonj. Dan me se yaj me nayon ya cuentá ndaa vaa qui'yaj nij so' gaa naá ei —taj se-mozó Diose síf tumé na yo' a.

⁷ Gaa ne cunó 'unj se vaa ca'mii mesá altar, ne cataj yo':

—Veé danj vaa, Diose sij 'nij ra'a man núj sijn guun nucuaj qui'yaj cunudanj a. Nana ya ne nana nicá me nu' nana cataj xna'anj so' gaa ca'né' so' cacun' che'é nij yuvij yo' —taj yo' uún a.

⁸ Gaa ne se-mozó Diose mozó ca'anj ro', me se tucayuu so' se man rque se-co'oo so' rihaan güii a. Gaa ne guun nucuaj güii cacaa nij yuvij qui'yaj güii a. ⁹ Gaa ne cacaa ndo'o nij yuvij, gaa ne dan me se nda' se Diose me síf uun chij rihaan nu' nij sayuun yo', tzaj ne ca'mii chí'ijij nij yuvij ni'yaj nij yuvij man Diose, ne ne canicaj nimán nij yuvij ca'mii sa' nij yuvij che'é Diose a ma'.

¹⁰ Gaa ne se-mozó Diose mozó 'un' ro', me se tucayuu so' se man rque se-co'oo so' rihaan chruun xlá rej taj xcuu yuvaa a. Gaa ne yuun che'e cunuu rmi' nu' rej quirii ta'nga' xo' rihaan, ne dan me se que'ee ndo'o man nij síf guun chij xo' rihaan, ne ndaa chá ruj ma'an nij so' tu'va nij so' che'é yan a'ngaj man nij so' a. ¹¹ Gaa ne dan me se ca'mii chí'ijij nij so' che'é Diose, che'é se que'ee ndo'o man nij so' ne canó luj chí'ijij ri'yuj man nij so' a. Tzaj ne ne canicaj nimán nij so' tanáj nij so' se chí'ijij qui'yaj nij so' a ma'.

¹² Gaa ne se-mozó Diose mozó vatán' ro', me se tucayuu so' se man rque se-co'oo so' rihaan chráá xij cu'naj chráá Eufates, gaa ne canacoo nu' na man rque chráá yo', qui'yaj so' a. Ne dan me se guun chráá yo' chrej cachén nij síf nicaj suun rey cavii rej síf güii ca'na' nij so' a. ¹³ Gaa ne quene'én 'unj se vaa curihanj va'nuj nana chí'ijij tu'va xcuáá tu'vij do', tu'va xcuu yuvaa do', tu'va síf nata' nana ne do', ne ase vaa riquij vaa

va'nuj nij nana chí'ijij yo' a. ¹⁴ 'Q se nana chree me nij so', ne vaj nij so' 'yaj suun nij so' suun nocoo ne'en nij yuvij, ne dan me se cavii nij so' ca'anj nij so' rej ne nij síf nicaj suun rey uun chij rihaan nu' nij yuvij man rihaan chumij a. Gaa ne cunuu chre' cunudanj nij síf nicaj suun rey, qui'yaj nij nana chree, che'é rej cunú' nij síf nicaj suun rey yo' ga Diose asa' quisij güii ca'ne' Diose cacun' che'é yuvij a. Ne Diose me síf guun nucuaj qui'yaj cunudanj ei.

¹⁵ Ne nihánj me se-nana síf 'nij ra'a man ní' a:

—Dan me se ase vaa 'na' yuve síf ituu' ro', danj gaa chuj' 'unj rihaan soj á. Ne cavii sa' síf ne otoj, ne ni'yaj ranga' nij so', ne tumé sa' nij so' sagan' nij so' yatzi' catzi' á. Dan me se se gaa canj nij so' caché' nij so', ne se cunó chrej na'aj rihaan nij so' ni'yaj yuvij man nij so' ma' —taj síf 'nij ra'a man ní' ni'yaj so' man nij síf ne tumé cacun' a.

¹⁶ Gaa ne dan me se cunuu chre' nij síf nicaj suun rey yo' rej cu'naj Armagedón xna'anj hebreo, qui'yaj va'nuj nij nana chree yo'. ¹⁷ Gaa ne se-mozó Diose mozó chij me se tucayuu so' se man rque se-co'oo so' rihaan nana a. Gaa ne nucuaj ca'mii síf taj chruun xlá sa' nicun' rá nuvíi nocoo, cataj so', ne:

—Quisij guun yo' á —taj so' a.

¹⁸ Gaa ne quiraan, ne cariin ndo'o, ne caguáj ndo'o tu'vij, ne cachén uxrá yuún yuvaa, ne nucuaj doj yuún yo' rihaan nu' nij yuún cachén rihaan chumij nihánj asij guun che'e yuvij cayáan yuvij rihaan chumij nihánj a. ¹⁹ Dan me se quixra' ta'aj chuman' xij nocoo yo', ne cunuu va'nuj ta'aj chuman' xij yo', ne canee cunudanj yo'óó nij chuman' naj rihaan chumij, qui'yaj yuún a. Dan me se na'nuj rá Diose chuman' nocoo cu'naj Babilonia se vaa rque so' 'o aga' na vinó 'na' sayuun co'oo chuman' yo', ne na vinó yo' ro', me se vaa chaxij yuvaa Diose man chuman' yo' a. ²⁰ Gaa ne cunánj cunudanj nij yo'óó nanj tanuj rihaan na ya'anj do', cayuu cunudanj nij quij xcaan do', ne ne curuvi' a 'o nij quij a ma'. ²¹ Ne caman' ndo'o maan yahij xráá nij yuvij, ne vij chihaa chí' kiló me 'o 'o chraan yu've' yo' cayuu xráá nij yuvij a. Gaa ne guun che'é nij so' ca'mii chí'ijij nij so' ni'yaj nij so' man Diose che'é maan yahij go' xráá nij so' qui'yaj Diose a. 'Q se sayuun uxrá vaa sayuun quiran' nij so' nanj adonj.

17

Nana nihánj taj xna'anj che'é chana niha' rá ga chíi a

¹ Gaa ne dan me se ca'na' yo'q tuvi' chij nij se-mozó Diose nicaj chij nij co'oo, gaa ne cataj so' rihanj a:

—Cuvá' sɔ' nihánj, ne tijaán 'unj rihaan so' daj gaa sayuun quiran' chana niha' rá ga chíi chana taj rihaan que'ee nij na ya'anj ei. ² Dan me se qui'yaj chí'ij níj síf nicaj suun rey uun chij rihaan chumij ga no', gaa ne ase 'yaj níj síf xno' ro', danj qui'yaj níj síf man rihaan chumij, che'é se qui'yaj chí'ij níj so' ga no' chuguanj —taj se-mozó Diose rihanj a.

³ Gaa ne ca'anj nimán 'unj rej tacaan, qui'yaj uún se-mozó Diose a. Gaa ne dan me se quene'én 'unj 'o chana taj xráa xcuu yuvaa maree, ne nó ndo'o se-chuvji xo' xráa xo', ne níj nana yo' me se inanj nana chí'ij me níj yo', ne vaa chíj raá xo', ne táa chí' cúu raá xo' a. ⁴ Ne chana yo' ro', nuú no' yatzíj tintá ga yatzíj maree, ne nó aga' oró mí do', yahij chuguun tu'vee ndo'o do', rmií raan perlá tu'vee ndo'o do', nó rihaan sagan' no' a. Ne nicaj ra'a no' yo'o aga' tazá aga' oró mí, ne ndaa araa ayanj ma'an inanj níj se chí'ij rque aga' oró yo', ne dan me se inanj se chí'ij qui'yaj ma'an no' me se vaa araa man rque saga' no' a. ⁵ Ne caan rihaan no' ro', nó se-chuvji no', ne nana yuve me se-chuvji no', ne dan me se chuman' nocoo cu'naj Babilonia cu'naj no', ne níj taran' níj chana niha' rá ga chíi me no', ne níj cunudanj níj se chí'ij man rihaan chumij me uún no' a. ⁶ Gaa ne quene'én 'unj se vaa xno' chana yo', che'é se aj co'o ndo'o no' ton man níj síf vaa sa' rihaan Diose do', ton man níj síf nata' se-nana Jesucristó do' a. Ne ca'anj ndo'o raj ní'yaj 'unj man no' a. ⁷ Gaa ne xna'anj se-mozó Diose manj, cataj so', ne:

—Me che'é ca'anj rá sɔ' ga. 'O se cataj xna'anj 'unj rihaan so' nana yuve nana che'é chana do', che'é xcuu yuvaa ata man no' xcuu taj chíj cúu yave do', che'é chí' cúu taj raá chíj cúu yave xo' do' a. ⁸ Xcuu yuvaa ne'én sɔ' ro', me síf cayáán asij rque doj, tzaj ne taj vaj so' rihaan chumij cuano ma'. Ne rej rihaan ní' me se vaa cavii uún so' yu'uj cunuu ndo'o, gaa ne ca'anj so' rej quirí' nu' so' ei. Tananj uún, ne vaa níj síf man rihaan chumij síf ne no' se-chuvji rihaan yanj no' se-chuvji níj síf gaa i'na' nu' cavii nu' ca'anj asij ataa qui'yaj Diose chumij, ne ca'anj rá níj so' ní'yaj níj so' xcuu yuvaa yo', che'é se quene'én níj so' se vaa asij rque doj cayáán xo', ne taj vaj xo' cuano ma'. Ne rej rihaan ní' me se ca'na' uún xo' adonj. ⁹ Ne nihánj me xcaj síf avii raá cuentá a. Dan me se chíj níj raá xcuu yuvaa yo' ro', me chíj quij, ne ne chana yo' xráa níj quij yo' a. Ne chíj síf nicaj suun rey me uún chíj níj raá xcuu yuvaa yo' a. ¹⁰ Dan me se 'un' níj so' ro', aj quirí' ne aj navij cachén níj so' suun a. Ne yo'ó so' ro', ne cuano, ne ataa quisij yo'ó so' uún, ne asa' ca'na' yo'ó so', ne doj cayáán so' rihaan suun nanj á. ¹¹ Ne ma'an xcuu yuvaa yo' me se síf cayáán asij rque me so', ne taj vaj so' ne

cuano ma'. Ne síf nicaj suun rey tuj me so', tzaj ne yo'ó tuvi' yo'ó chíj níj síf nicaj suun rey me uún so', ne cavii so', ne quirí' nu' so' nanj adonj.

¹² "Ne chí' níj cúu taj níj raá xcuu yuvaa ro', me chí' níj síf nicaj suun rey uún a. Dan me se ataa cayáán níj so' qui'yaj níj so' suun a. Tzaj ne asa' qui'yaj níj so' suun rey me se orún' orá níj guun níj so' síf nicaj suun rey ne guun chíj níj so' ga ma'an xcuu yuvaa yo' ei. ¹³ Dan me se yo'ó cuyaan gaa rá taran' níj so', ne nayon xcuu yuvaa rihaan níj so' guun chíj ma'an xcuu yuvaa, qui'yaj ma'an níj so' adonj. ¹⁴ Gaa ne cunuj taran' níj so' ga matzinj le'ej, tzaj ne qui'yaj canaán níj tuvi' matzinj le'ej rihaan níj so' ei. 'O se matzinj le'ej ro', me síf 'nij ra'a man nu' síf uun chíj, ne síf nicaj suun rey uun chíj rihaan nu' síf nicaj suun rey me uún so' adonj. Ne níj tuvi' so' ro', me níj síf canacúun so' canoco' man so', ne dan me se aj narii so' man níj so', ne yo'ó amán rá níj so' ní'yaj níj so' man so' ei —taj se-mozó Diose rihanj a.

¹⁵ Gaa ne cataj uún so':

—Nij na quene'én sɔ' rej ne chana niha' rá ga chíi ro', me que'ee yuvii do', yuvii man que'ee chuman' do', yuvii a'mii que'ee xna'anj a'mii yuvii do' a. ¹⁶ Ne xcuu yuvaa yo' do', chí' níj cúu taj raá xcuu yuvaa do', nachri' ndo'o níj so' ní'yaj níj so' man chana niha' rá ga chíi yo' a. Ne quirí' nu' no', qui'yaj níj so', ne cánj uun gaa no', qui'yaj níj so', ne chá níj so' man no', ne cacaa nu' no', qui'yaj níj so' nanj ei. ¹⁷ 'O se ma'an Diose caxríj chrej rque níj so' se vaa qui'yaj níj so' ndaa vaa me rá ma'an so' qui'yaj níj so', ne che'é dan yo'ó vaa rá taran' níj so', ne nayón xcuu yuvaa rihaan níj so' guun chíj xo', qui'yaj níj so', ne veé danj guun chíj ya xo' ndaa se quisij ya nu' se-nana Diose ei. ¹⁸ Ne ma'an chana quene'én so' ro', no' me chuman' nocoo 'nij ra'a man níj síf nicaj suun rey uun chíj rihaan chumij a —taj se-mozó Diose rihanj a.

18

Nana nihánj taj xna'anj se vaa canee nu' chuman' Babilonia a

¹ Veé dan, gaa ne quene'én 'unj yo'ó se-mozó Diose cavii rej xta' nanij rihaan yo'ó, ne síf nucuj ndo'o me so' a. Ve'é ndo'o curuvi' so', ne chuguun rihaan yo'ó, qui'yaj so' a. ² Gaa ne nucuj ndo'o caguáj so', cataj so', ne:

—Canee nu' chuman' nocoo cu'naj Babilonia, ne guun chíhanj nana chree man yo', ne taga' nuu níj nana chí'ij do', yachruú do', me yo' yaj ei. ³ 'O se chuman' yo' me se rque ndo'o no' na vinó co'o cunudanj níj yuvii man rihaan chumij, ne na vinó yo' ro', me sayuun quiran' níj so' che'é cacun' chí'ij

qui'yaj nij so' gā no' a. Dan me se qui'yaj ndo'o nij sī nicaj suun rey cacun' gā no', ne nij sī naránj natu'vej ro', guun ru'vee ndo'o nij so' che'é rej ca'néj nu' nij so' nu' se sa' man chuman' yo' nanj adonj —taj se-mozó Diose yo' a.

⁴ Gāa ne cunó 'unj nanā ca'mii yo'ó so' rej xta', ne dan me se cataj so':

—Curihanj soj sij nocó' manj chuman' yo' ei. Se guun qui'yaj soj cacun' ndaa vaa 'yaj nij sī man chuman' yo' mei. Curihanj soj do', se quiran' soj sayuun ndaa vaa quiran' nij so' ei. ⁵ 'O se aj ne'en Diose se vaa nocóo ndo'o cacun' taj xráá nij so', se nihánj me se qui'yaj Diose sayuun man nij so' chuguanj. ⁶ Dan me se ase vaa qui'yaj chuman' yo' sayuun man yuvij ro', danj gāa qui'yaj guéj soj sayuun man chuman' yo', ne vij naru'vee soj sayuun man chuman' yo' ei. Dan me se rque ma'an aga' tazá tinachej chuman' yo' na co'o yuvij ro', veé maan rque aga' tazá yo' ro', vij guun che'é soj carāa soj na co'o ma'an chuman' yo' á.

⁷ Dan me se ca'mii xta' ndo'o no', ne nano' ndo'o no' se sa' gāa rihaan no', ne che'é dan qui'yaj ndo'o soj sayuun ndaa ca'ngaj ma'an nimán no', qui'yaj soj, ne ndaa que'ee ndaa cúú man no', qui'yaj soj, gāa ne xri' ndo'o rá no' ei. Dan me se taj nimán no': "Ne amán raj daj chihāa mij mei. Ma'anj me chana reiná uun chij ya, ne ne chu'vij ma'. Nuveé chana cavi' nicā mej, ne se quiran' 'unj sayuun daj chihāa mij ma'", taj no' a. ⁸ Ne che'é dan rque orún' gūii me se ca'na' nu' nij sayuun quiran' no', ne dan me se cavi' ndo'o yuvij rque no' do', quinano ndo'o rá nij yuvij do', cachén ndo'o x'naa rque no' do', cacāa nu' no', qui'yaj ya'an do', nanj ei. 'O se nucuaj ndo'o Diose sī 'nij ra'a man soj sī ca'ne' cacun' che'é chuman' yo' nanj chuguanj —taj nanā ca'mii sī ca'mii rej xta' a.

⁹ Dan me se ta'vee ndo'o nij sī nicaj suun rey uun chij rihaan chumij ni'yaj nij so' man chuman' yo' asa' quene'en nij so' se vaa avii ndo'o catze' rej acaa chuman' yo' a. 'O se nij so' me sī qui'yaj ndo'o cacun' chí'ij gā no', ne cutun' ndo'o nij so' se sa' gā no' a. ¹⁰ Ne dan me se gan' canicun' nij so' rej naj chuman' yo', che'é rej cuchu'vi' nij so' quene'en nij so' sayuun quiran' no' a. Ne cataj nij so':

—Ai. Ai. Ná'unj. Niqué so' chuman' nocóo chuman' nucuaj chuman' cu'naj Babilonia ei. 'O se rque orún' orá ca'na' sayuun rihaan so' che'é cacun' tumé so' a —cataj nij sī nicaj suun rey yo', ni'yaj nij so' man chuman' Babilonia yo' a.

¹¹ Ne nij sī naránj natu'vej rihaan chumij ro', ta'vee ndo'o nij so', ne quinano ndo'o rá nij so' ni'yaj nij so' chuman' yo' a. 'O se se ca'vee cane' a doj si'yaj nij so' rasuun,

¹² aga' oró mí do', aga' platá catzij do', yahij chuguun tu'vee ndo'o do', rmii raan perlá do', yatzij linó do', yatzij sedá do', yatzij tintá do', yatzij maree do', nu' chruun gun' daj do', nu' rasuun rii nii man cúú marfil do', nu' rasuun rii nii man chruun sa' do', nu' rasuun rii nii man aga' bronce maree do', nu' rasuun rii nii man aga' hierró ndo'o do', nu' rasuun rii nii man yahij mármol do', ¹³ quií canelá do', coj gun' daj do', na gun' daj do', squíí cu'naj mirra do', squíí xlá do', na vinó do', casté do', hariná do', 'núú trigó do', scúj do', matzinj do', cuayó do', cuchri' do', ndaa ma'an yuvij guun mozó do', se cane' daj chihāa mij uun rasuun yo', qui'yaj nij so' a ma'. ¹⁴ Ne nij sī naránj natu'vej ro', ca'mii nij so' rihaan chuman' yo', cataj nij so', ne:

—Ne nij chruj niha' ndo'o rá so' cha so' ro', navij nu' chruj yo', ne nu' se tu'vee ndo'o do', nu' se chuguun do', ca'anj ni'ya nij yo' rihaan so', ne daj chihāa mij se nari' uun so' man nij rasuun sa' vaa danj yaj a ma' —cataj nij sī naránj natu'vej rasuun a.

¹⁵ Ne nij so' ro', me nij sī cunuun ru'vee qui'yaj chuman' yo', ne gan' canicun' nij so' gā no', che'é se cuchu'vi' nij so' ni'yaj nij so' sayuun quiran' no' a. Dan me se ta'vee nij so', ne quinano ndo'o rá nij so', ¹⁶ ne cataj nij so':

—Ai. Ai. Niqué ndo'o so' chuman' nocóo nanj á. Chuman' nuu yatzij linó mé so', ne yatzij tintá do', yatzij maree do', nuú so', ne aga' oró mí do', yahij chuguun tu'vee ndo'o do', rmii raan perlá do', nó rihaan so', ¹⁷ tzaj ne rque orún' orá navij nu' nij yo' quiri' tanañ —cataj nij sī naránj natu'vej yo' a.

Ne cunudanj nij sī tuguaj rihoo chéé rihaan na ya'anj do', nu' nij sī 'yaj suun rihaan rihoo chéé rihaan na ya'anj do', canicun' nij so' rej gan' a. ¹⁸ Dan me se gāa quene'en nij so' rej avii catze' yan acaa chuman', gāa ne caguaj nij so', cataj nij so':

—Me rej naj yo'ó chuman' nocóo doj rihaan chuman' nihánj, rá soj yaj onj —cataj nij so' a.

¹⁹ Dan me se carāa nij so' yo'óo tachruu raā nij so', ne ta'vee ndo'o nij so', ne quinano rá nij so', ne cataj uun nij so', ne:

—Ai. Ai. Niqué so' chuman' nocóo nanj á. Dan me se guun ru'vee taran' nuj sij si'yaj rihoo chéé rihaan na ya'anj, qui'yaj rasuun sa' tu'vee man rque so' tzaj man. Tzaj ne nihánj me se rque orún' orá navij nu' so' nanj asuun. ²⁰ Tzaj ne guun niha' rá nij soj sij ne rej xta' do', sij vaa sa' rihaan Diose do', sij ca'née Jesucristó nata' rihaan yuvij che'é so' do', sij nata' se-nāna Diose do', ni'yaj soj chuman' yo' á. 'O se qui'yaj Diose sayuun man chuman' yo' che'é cacun' qui'yaj chuman' yo' rihaan soj ei —cataj uun nij sī tuguaj rihoo chéé rihaan na a.

²¹ Gaa ne yo'o se-mozó Diose síi nucuaj ndo'o ro', naxcaj so' yo'o yuvej xij, ne yuvej xij caxra' ndo'o me yo', ne quir'i'ij so' man yo' rque na ya'anj, ne cataj so':

—Veé danj gaa quir'an' guee so' chuman' nocoo cu'naj Babilonia ei. Dan me se quir'i'ij nii mán so' rque na ya'anj, ne daj chihaa mij se nari' uún nii mán so' rque na ya'anj a ma'. ²² Ne daj chihaa mij se cuno nii chra' rque se-callé so' chuman' a ma'. Se cuno nii cachraa ya'anj do', cachraa rihuú do', cachraa chruun a'yanj do', rque so' a ma'. Ne se gaa síi qui'yaj me ma'an suun do', se gaa máquina vāj nihaj do', se gaa a'ó rasuun rque so' a ma'. ²³ Ne se cuchuguun a'ó aga' ya'an rej náá so' do', se nara'aa yuvij rej náá so' do', se cuno nii ca'mii cachraa yuvij do', rque so' a ma'. 'O se nij síi naránj natu'vej ne rque so' ro', me se nij síi ru'vee doj rihaan cunudanj nij ru'vee man rihaan chumij me nij so' adonj. Ne nij rmedió chi'ij cane' rque so' ro', me se tiha' yu'unj yo' man cunudanj nij yuvij man rihaan chumij chuguanj. ²⁴ Ne ma'an so' tumé cacun' se vaa cavi' nij síi nata' se-nana Diose cavi' nij síi vaa sa' rihaan Diose cavi' cunudanj nij síi ticavi' nii rihaan chumij adonj —taj se-mozó Diose yo', ca'mii so' rihaan chuman' nocoo cu'naj Babilonia a.

19

¹ Veé dan, gaa ne cunó 'unj nana ca'mii nucuaj que'ee yuvij nicun' rej xta', ne cataj nij yuvij:

—Caraa guee ní' rihaan Ya'anj ei. Diose síi nocó' ní' man ro', so' me síi tinanii man ní' rihaan sayuun, ne guun chij ndo'o so', ne síi nucuaj ndo'o me so' adonj. ² 'O se nana ya nana nica inanj me nu' nana a'mii so' gaa a'ne' so' cacun' che'é yuvij adonj. 'O se yaj me naru'vee Diose rihaan nij yuvij che'é nu' cacun' qui'yaj nij yuvij rihaan Diose a. Che'é dan qui'yaj so' sayuun man chuman' nocoo chuman' guun chana' niha' rá ga chii, che'é se quir'i' nu' chumij, qui'yaj no' do', che'é nu' nij síi nuu rihaan ma'an Diose síi cavi' qui'yaj chuman' nocoo yo' do' a —taj nij yuvij yo' a.

³ Gaa ne cataj uún nij síi ca'mii rej xta' yo':

—Caraa guee ní' rihaan Ya'anj ei. Ne nu' cavi' nu' ca'anj me se yo'o cavij catze' rej acaa chuman' yo' a —taj uún nij so' a.

⁴ Gaa ne canicun' ruj icó ca'anj nij síi un chij do', ca'anj nij xcuu do', rihaan Diose síi taj rihaan chruun xlá sa' yo', ne na'vúj nij so' rihaan so', cataj nij so':

—Veé danj gaa ya ei. Caraa guee ní' rihaan Ya'anj ei —taj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é cha'anj nara'aa matzinz le'ej yo' a

⁵ Gaa ne cunó 'unj doj nana cavii rej nicun' chruun xlá sa', ne cataj nana yo':

—Ca'mii sa' inanj soj rihaan Diose síi nocó' ní' man á. Dan me se soj sij 'yaj suun rihaan so' sij aráj cochroj rihaan so' ro', ta'aj soj me síi niqúe, ne ta'aj soj me síi sa' ata suun, ne ca'mii sa' taran' soj che'é so' á —taj nana cavii rej nicun' chruun xlá sa' yo' a.

⁶ Gaa ne cunó 'unj doj nana ca'mii que'ee ndo'o yuvij, ne ase uun rá' unó' cayuj vāj chraá xij do', ase uun rá' unó' aguáj ndo'o tu'vii do', danj guun raj gaa cunoj se-nana nij so', ne cataj nij so':

—Caraa guee ní' rihaan Ya'anj ei. 'O se guun che'é Diose síi 'nij ra'a man ní' guun chij so' ei. Síi un nucuaj qui'yaj cunudanj me so' adonj. ⁷ Dan me se guun niha' uxrá rá ní', ne ca'mii sa' ní' che'é so' á. 'O se nihánj me se anuú cha'anj nara'aa matzinz le'ej, ne chana' xcaj so' man ro', aj quisij qui'yaj chuvij no' man no' nara'aa no' ga so' ei. ⁸ Ne rque níi yatzij linó sa' inanj cunuú no', ne ndaa too chuguun ma'an yatzij yo', ne naruvii sa' ndo'o yatzij yo' a. Ne yatzij yo' ro', me nu' se sa' qui'yaj nij síi vaa sa' rihaan Diose adonj —cataj nij yuvij yo' a.

⁹ Gaa ne cataj yo'o so' rihanj a:

—Cachron so' nana nihánj rihaan yanj á. Dan me se vaa che'é gaa niha' rá nij síi canacúun nii man cha xti'no' cha'anj nara'aa matzinz le'ej yo', cachron so' á —taj so' rihanj, ne cataj uún so' —Nana nihánj me nana ya ca'mii ma'an Diose adonj —taj uún so' a.

¹⁰ Gaa ne canicun' ruj 'unj rihaan so' quina'vij 'unj rihaan so' a. Tzaj ne cataj uún so' rihanj a:

—Se qui'yáá so' danj ma'. 'O se 'unj ro', me síi 'yaj suun ga nij tinuj nij soj sij nata' se-nana Jesucristó rihaan yuvij a. Rihaan orún' Diose na'vúj so' ei. 'O se nu' nana ca'mii nij síi nata' se-nana Diose ro', me nana rque Nimán Diose rihaan nij so', ne se-nana Jesucristó me nana yo' adonj —taj so' rihanj a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é síi taj xráa cuayó catziji a

¹¹ Gaa ne quene'é'n 'unj se vaa naxra' rej xta', gaa ne cavii 'o cuayó catziji, ne síi taj xráa cuayó yo' ro', me síi cu'naj síi sa' a'mii nana ya a. Ne síi no' xcuún atá suun cu'naj uún so', ne a'ne' nica so' cacun' che'é yuvij, ne sa' uxrá unu' so' a. ¹² Ne ase vaa ya'an chuguun vaa rlij rihaan so', ne que'ee ndo'o cachriin nuú raa so' a. Ne nó se-chuvij so' xráa so', tzaj ne dan me se orún' so' me síi ne'en daj cu'naj so' a. ¹³ Ne nuu so' yatzij quixij ndo'o ton man, ne tucu'náj nii se-nana Diose man so' a. ¹⁴ Ne canocó' nij tanuu man rej xta' xco so', ne táá nij so' xráa cuayó catziji, ne nuu taran' nij so' yatzij

linó sa' catzji naruvii sa' a. ¹⁵ Ne 'njj tu'va so' neé espadá shaa, ne yo' me se vaa go' so' xráá nij yuvij man rihaan chumij, ne nicaj so' vará aga' hierró, ne tumé ma'an so' man nij yuvij a. Ne ma'an so' me sí ca'ne' cacun' che'é yuvij, ne quirij so' nu' cacun' atá yuvij, ne ndá' rá se vaa ru'maan che'é nii chruj uvá ne rii nii nu' na uvá ro', veé danj gaa guée qui'yaj so', ne cavij nu' cacun' atá yuvij, qui'yaj so' a. Dan me se racuj so' man Diose sí uun nucuj qui'yaj cunudanj axrj yuvaa Diose man nij sí tumé cacun' a. ¹⁶ Ne rihaan sagan' so' ne rihaan ta'maan so' do', nó se-chuvij so', ne sí 'nij ra'a man nu' nij sí uun chij, ne sí nicaj suun rey uun chij rihaan nu' nij sí nicaj suun rey me se-chuvij so' a.

¹⁷ Gaa ne quene'én 'unj se vaa nicun' 'o se-mozó Diose tanuú rihaan güii, ne nucuj ndo'o caguáj so' rihaan cunudanj nij xtaa do', rihaan cunudanj yachruú do', cataj so', ne:

—Ca'na' cunudanj soj cunuú chre' soj, ne qui'yaj chuj Diose chá xti'no soj ei. ¹⁸ Ne dan me se nee man sí nicaj suun rey do', nee man tanuu uun chij doj do', nee man sí nucuj do', nee man cuayó do', nee man nij sí taj xráá cuayó do', nee man mozó do', nee man sí ne uun mozó do', nee man sí nique do', nee man sí sa' atá suun do', chá soj á —cataj se-mozó Diose rihaan nij xo' a.

¹⁹ Gaa ne quene'én 'unj man xcuu yuvaa yo' ga' nij sí nicaj suun rey uun chij rihaan chumij ga' nij tanuu nuú rihaan nij so', ne dan me se aj nuu chre' nij so' cunú' nij so' ga' sí taj xráá cuayó catzji do', ga' nij tanuu nuú rihaan so' do' a. ²⁰ Tzaj ne quita'aa nii man xcuu yuvaa yo' do', man sí nata' nana ne sí qui'yaj suun nocoo rihaan xcuu yuvaa do' a. Ne suun nocoo qui'yaj so' me se veé danj tiha' yu'unj ndo'o so' man nij sí ca'ne' rá quino se-ta'nga' xcuu yuvaa yo' man do', sí quina'vjj rihaan se-tinanga' xcuu yuvaa che'é suun nocoo quene'en nij so' do' a. Gaa ne dan me se quirij'ij nii man roj so' rque na ya'anj rej acaa ndo'o yo'ó azufré, ne veé danj vaa i'na' roj so' quirij'ij nii man roj so' rihaan na ya'anj yo' a. ²¹ Gaa ne neé espadá nuú tu'va sí taj xráá cuayó catzji yo' ro', me se cavi' yo'ó nij sí nocoo' xcó roj so', qui'yaj neé espadá yo' a. Dan me se chá nij xtaa do', chá nij yachruú do', man nee man nij sí cavi' yo' ndaa daj quisj caraa ma'an rque nij xo' a.

20

Nana nihánj taj xna'anj che'é mjj nij yo' numij xcuáá tu'vii a

¹ Gaa ne quene'én 'unj yo'q se-mozó Diose cavij rej xta', ne nanij so' 'na' so', ne oro' so' aga' ne' ga' raga' yavé 'njj tu'va yu'uj cunuú

rmj' ndo'o yo' a. ² Gaa ne quita'aa so' xcuáá tu'vii xcuáá cayáan gaa naá a. Ne xcuáá tu'vii yo' ro', me sí chree, ne Satanás cu'naj so' a. Gaa ne dan me se nicaj se-mozó Diose aga' ne' numij se-mozó Diose man so' rque 'o mjj ya' yo' a. ³ Gaa ne quirij'ij se-mozó Diose man so' rque yu'uj cunuú rmj' ndo'o, ne chaxrij so' raga', ne cachron' so' 'o ta'nga' selló ya' tu'va yu'uj cunuú rmj' ndo'o yo', che'é rej yo'q qui'nij yuve xcuáá yo', gaa ne se gaa nanj tiha' yu'unj uún xcuáá tu'vii yo' doj man nij yuvij man rihaan chumij rque 'o mjj ya' yo' a. Dan me se gaa quisj mjj nij yo' yo', gaa ne naché uún xcuáá tu'vii yo' doj tzin' a.

⁴ Gaa ne dan me se quene'én 'unj chruun xlá sa', ne vaa nij sí taj nij chruun xlá sa' yo' a. Dan me se ca'ne' Diose suun rihaan nij so' se vaa ca'ne' nij so' cacun' che'é nij yuvij a. Ne quene'én 'unj man yo'ó nij sí ne rej yo' a. Ne nij so' ro', me nij sí sa' cavi' che'é se-nana Jesucristó nana nata' nij so' do', che'é se-nana Diose do' a. Ne nij so' ro', ne na'vjj nij so' rihaan xcuu yuvaa do', rihaan se-tinanga' xcuu yuvaa do' ma'. Ne ne ca'vej'ij rá nij so' cata' se-ta'nga' xcuu yuvaa yo' caan rihaan nij so' do', ra'a nij so' do' ma'. 'O se cunuú i'na' uún nij so', ne 'o mjj yo' cayáan nij so' ne guun chij nij so' ga' Jesucristó a. ⁵ Ne xa' yo'ó nij sí cavi', tzaj ne ne cunuú i'na' uún nij so' ndaa se quisj ya' nu' mjj yo' yo' a. Tzaj ne nij sí taj rihaan chruun xlá sa' yo' ro', nij so' me nij sí cunuú i'na' uún asino yaan rihaan cunudanj nij yuvij a. ⁶ Dan me se sí vaa sa' inanj me se sí cavij nu' ndo'o me nij so', che'é se sí cunuú i'na' uún asino yaan me nij so' ei. Se ca'nee daj chihaa mjj cavi' uún nij so' a ma'. Tzaj ne guun nij so' xrej cayáan rihaan Diose do', rihaan Jesucristó do', ne guun chij nij so' ga' Jesucristó nu' mjj ya' yo' yo' ei.

⁷ Gaa ne asa' quisj mjj nij yo', gaa ne curihanj uún sí cu'naj Satanás taga' nuú so', ⁸ gaa ne cavij so' tiha' yu'unj so' man nij sí man rihaan nu' cachra' chumij adonj. Dan me se tiha' yu'unj so' man nij sí ne chuman' Gog do', man nij sí ne chuman' Magog do', gaa ne cunuú chre' taran' nij so', qui'yaj so', che'é rej cunuú' nij so' a. Ne ase vaa que'ee ndo'o nij yo'ó chruú naj tu'va na ya'anj ro', danj gaa que'ee nij tuv'ij nij so' nanj ei. ⁹ Dan me se cavij nij so' rihaan taa, ne tucuachiin nij so' man rej ne nij tanuu sa' nij sí vaa sa' rihaan Diose do', man ma'an chuman' 'ee rá Diose man do' a. Gaa ne maan orá yo' cavij ndo'o ya'an rej xta' nanij yo' rihaan yo'ó, gaa ne cacaa nu' nij sí chí'ij yo', qui'yaj ya'an yo' nanj adonj. ¹⁰ Gaa ne dan me se sí chree sí tiha' yu'unj man nij so' ro', quirij'ij nii man so' rque na ya'anj rej acaa ndo'o yo'ó azufré, ne yo' me rej nuú xcuu yuvaa do', sí nata' nana ne do' a. Gaa ne dan me

se nuvji nigan' quiran' ndo'o nij so' sayuun nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é chruun xlá xij catzií rej ca'ne' Diose cacun' che'é yuvií a

¹¹ Gaa ne dan me se quene'én 'unj 'o chruun xlá xij catzií, ne quene'én 'unj 'o síí taj chruun xlá yo', ne cuchu'vi' ndo'o nu' chumií dq', nu' rej xta' do', ni'yaj roj yo' man so' a. Dan me se naxuun roj yo' man roj yo' rihaan síí taj chruun xlá, ne 'o se ne nari' roj yo' rej quinaí roj yo' a ma'. ¹² Gaa ne quene'én 'unj man nij síí cavi' uún a. Dan me se síí sa' atá suun do', síí niqúe do', síí nocoq do', síí cunii do', quene'én 'unj, ne nicun' nij so' rihaan síí taj chruun xlá xij catzií yo' a. Gaa ne nuxra' nii nij yanj libró a. Dan me se nuxra' nij so' man yo'ó yanj libró nq se-chuvíi nij síí gaa i'na' nu' cavii nu' ca'anj ga Diose a. Dan me se ca'ne' Diose cacun' che'é nij síí cavi' yo', ne ni'yaj so' nana nq rihaan nij yanj libró yo' nana taj xna'anj ndaa vaa qui'yaj nij so' gaa vaa i'na' nij so' rihaan chumií a. ¹³ Dan me se narqué na ya'anj nu' nij síí cavi' rque na ya'anj, ne me rej ma'an naj nij síí cavi' yo' nurihanj nij so' canicun' nij so' rihaan síí taj chruun xlá xij catzií yo' a. Dan me se ni'yaj Diose rihaan yanj libró, ne ca'ne' Diose cacun' che'é 'o 'o nij so' ndaa vaa qui'yaj 'o 'o nij so' a. ¹⁴ Dan me se ma'an ta'naj 'yaj avi' yuvií do', nu' rej naj nimán nij síí cavi' do', quiri'íj Diose man nij yo' rihaan ya'an cacaa nij yo' a. Ne rihaan ya'an yo' ro', me rej yo'q cavi' ya uún nii nu' cavii nu' ca'anj a. ¹⁵ Ne xa' taran' nij síí nuvi' se-chuvíi rihaan yanj nq se-chuvíi nij síí gaa i'na' nu' cavii nu' ca'anj, tzaj ne quiri'íj nii man nij so' rihaan ya'an, ne yo'q cacaa nij so' ei.

21

Nana nihánj taj xna'anj che'é rej xta' naca do', che'é yo'óo naca do' a

¹ Dan me se cachén nu' rasuun nga, gaa ne quene'én 'unj rej xta' naca do', yo'óo naca do' a. 'Q se aj navij nu' rej xta' naca do', yo'óo nga do', ne na ya'anj me se nuvi' yo' naj a ma'. ² 'Q se 'unj síj cu'naj Juan me quene'en se vaa cavii chuman' guéé chuman' Jerusalén naca rej xta' rej ne Diose, ne nanij yo', ne ase uun rá' ni'ya' chana nara'aa ro', danj guun raj ni'yaj 'unj man chuman' yo' a. ³ Gaa ne dan me se cunó 'unj nana ca'mii síí taj chruun xlá sa', cataj so', ne:

—Ni'yaj soj ei. Nihánj me rej cayáán Diose ga yuvií a. Dan me se cayáán so' ga nij yuvií, ne taj ya'anj so' man nij yuvií, ne dan me se cayáán rca'aan Diose ga nij so', ne Diose síí noco' nij so' man me so' nanj adonj. ⁴ Ne ma'an Diose ro', na've nu' na ayanj rihaan nij so', ne se cavi' uún nij so' a ma'. Ne se nanó rá nij so' do', se ta'vee nij so' a doj do',

se quiran' nij so' a doj sayuun do', a ma'. 'Q se aj cachén nu' rasuun nga yo' nanj adonj —taj síí taj rihaan chruun xlá sa' yo' a.

⁵ Gaa ne cataj uún so':

—Ni'yaj soj ei. Nihánj me se qui'yaj naca uún 'unj man cunudanj nij rasuun nanj ei —taj so', gaa ne cataj uún so'— Cachron so' nana nihánj rihaan yanj á. 'Q se nana ya me nana nihánj, ne vaa che'é gaa nucuaí rá soj manj se vaa qui'yaj nu' rasuun nihánj ei —taj so' a. ⁶ Gaa ne cataj uún so' rihanj— Aj quisíj qui'yáá 'unj nu' rasuun nanj á. Ne ase vaa letrá A do', ase vaa letrá Z do', vaa 'unj, ne dan me se síj nicun' asíj rque mej, ne veé 'unj canicun' nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj. Ne rihaan síí nacoq na me se rque 'unj na co'q so', ne gaa i'na' so' nu' cavii nu' ca'anj, qui'yaj na yo' ei. Ne dan me se co'q uún so' na, ne se ca'néj 'unj a doj sa'anj man so' a ma'. ⁷ Ne síí 'yaj canaán ro', me se guun so' síí nicaj cunudanj rasuun si'yáá 'unj, ne 'unj ro', me se guun Diose taj ya'anj man nij so', ne nij so' ro', guun ta'nij ne'ej adonj. ⁸ Tzaj ne xa' nij síí cunánj rihaan sayuun do', nij síí ne noco' raan manj do', nij síí 'yaj se chi'íi do', nij síí ticavi' tuvi' do', nij síí 'yaj chi'íi ga chana do', nij síí chruun do', nij síí na'v'íj rihaan ya'anj acóí yuvií do', taran' nij síí ne do', me se vaa rej cacaa nij so' rihaan ya'an, ne rej acaa ndo'o yo'óo azufre me yo' ei. Yo' me rej cavi' uún nij so' nu' cavii nu' ca'anj nanj chuguanj —taj síí taj rihaan chruun xlá sa' yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é chuman' Jerusalén naca a

⁹ Gaa ne ca'na' yo'q tuvi' chíj nij se-mozó Diose síí nicaj chíj nij co'oo araa ndaa ayanj ma'an chíj nij sayuun a. Gaa ne cataj so' rihanj a:

—Cuvá' so' nihánj, ne tíhaán 'unj chana xcaj matzjin le'ej man rihaan so' á —taj so' rihanj a.

¹⁰ Gaa ne dan me se ca'anj nicaj so' nimanj raq quij xcaan, gaa ne tíhaan so' chuman' guéé cu'naj Jerusalén rihanj, ne cavii chuman' yo' rej xta' rej ne Diose, ne nanij yo' rihaan yo'óo a. ¹¹ Ne chuman' yo' ro', me se ma'an ta'an Diose me 'yaj chuguun cunudanj chuman' yo' nanj adonj. Ne chuguun yo' ndaa vaa chuguun yahij chuguun tu'veé ndo'o a. Dan me se ase vaa yahij jaspe vaa yo', chuguun ndo'o yo' a. ¹² Dan me se nicun' 'o chingá chraan xij xcaan nu' anicaj tu'va chuman' yo', ne taj chuvij ta'yaa tu'va chingá yo', ne nicun' se-mozó Diose tu'va 'o 'o ta'yaa yo' a. Ne nó se-chuvii chuvij nij x'ne' níj yuvií israelitá rihaan chuvij nij ta'yaa yo' a. ¹³ Dan me se rej síj güii rihaan chingá chraan ro', táa va'núj nij ta'yaa, ne rej norte rihaan chingá ro', táa ya'núj nij ta'yaa, ne rej sur rihaan

chingá chraan ro', táá ya'núj nij ta'yaa, ne rej ata' güii rihaan chingá chraan ro', táá ya'núj nij ta'yaa yo' a. ¹⁴ Ne vaa chuvij yuvej xij naj tacóo che'é chingá chraan yo', ne rihaan chuvij nij yuvej yo' ro', nó se-chuvij chuvij nij apóstol cune' matzinj le'ej man nata' se-nanā so' rihaan yuvij a.

¹⁵ Ne se-mozó Diose síi ca'mii gā 'unj ro', nicaj so' 'o vará aga' oró míi, che'é rej xcaj ta'nga' so' chuman' do', nij ta'yaa do', nu' chingá do' a. ¹⁶ Ne dan me se cuyaān vaa rej xcaān gā rej caxra' man chuman' yo' a. Gaa ne xcaj ta'nga' so' chuman' yo', ne vij mij táá yavj cientó kilómetro vaa chuman' yo' rej xcaān do', rej caxra' do', rej xtā' uún do' a. Dan me se cuyaān vaa rej xcaān do', rej caxra' do', rej xtā' do', man chuman' yo' a. ¹⁷ Gaa ne dan me se xcaj ta'nga' so' rej xcaān xtā' chingá yo', ne va'núj chihāā ca'anj metró taj doj vaa chraan chingá yo' xtā' a. Dan me se ase vaa xcaj ta'nga' yuvij rasuun ro', danj vaa xcaj ta'nga' se-mozó Diose yo' nu' chingá yo' a. ¹⁸ Ne inanj yahij jaspe me nu' chraan yo', ne inanj aga' oró míi sa' me nu' chuman' yo', ne ase vaa vidrió ro', danj vaa nu' aga' oró míi sa' yo' a. ¹⁹ Ne canó me a' yahij chuguun tu'vee ndo'o ro', nó rihaan tacóo chuman' yo' a. Dan me se yo'o yuvej xij naj tacóo chraan ro', me yahij jaspe, ne yo'o yuvej ro', me yahij ágata, ne yo'o yuvej ro', me yahij esmeralda. ²⁰ Ne yo'o yuvej ro' me yahij ónice, ne yo'o yuvej ro', me yahij cornalina, ne yo'o yuvej ro', me yahij crisólito, ne yo'o yuvej ro', me yahij berilo, ne yo'o yuvej ro', me yahij topacio, ne yo'o yuvej ro', me yahij crisopraso, ne yo'o yuvej ro', me yahij jacinto, ne yo'o yuvej ro', me yahij amatista a. Ne nu' nij yahij yo' ro', nó rihaan 'o 'o nij yuvej xij naj tacóo chingá chuman' yo' a. ²¹ Ne chuvij nij ta'yaa taj rej atúj yuvij rque chuman' ro', me rmii perlá nanj a. Dan me se orún' rmii perlá yo' me 'o 'o nij ta'yaa a. Ne inanj aga' oró míi sa' me nu' nij callé taj rque chuman' yo', ne ase vaa raan vidrió ro', vaa nu' aga' oró míi yo' a.

²² Ne nuvi' nuvií nocoo quene'én 'unj rque chuman' yo' ma'. 'O se ma'an Diose síi 'nij ra'a man ní' síi uun nucuaj rei' síi uun chij nimán nij síi nata' se-nanā so' ro', ca'née so' man se-mozó so' rihaan nij síi 'yaj suun rihaan so', che'é rej tihāan se-mozó so' rihaan nij so' rasuun nichrun' guun adonj —taj se-mozó Diose yo' rihanj a.

mij se caráán nii ta'yaa taj tu'va chuman' yo' ma'. 'O se taj vaj rej nij chuman' yo' ma'. ²⁶ Ne nu' rasuun sa' nicaj cunudanj nij yuvij man rihaan chumii me se ca'anj nicaj nii nu' rasuun sa' yo' rque chuman' yo' a. ²⁷ Tzaj ne taj vaj a doj se chi'ij catuq rque chuman' yo' ma'. 'O se síi 'yaj se chi'ij do', síi a'mii ne do', se catúj nij so' daj chihāā mij rque chuman' yo' a man adonj. Tzaj ne orún' nij síi no se-chuvij rihaan danj matzinj le'ej yanj libró no se-chuvij nij síi gaa i'na' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj ro', orún' nij so' me nij síi catuq rque chuman' yo' nanj adonj.

22

¹ Gaa ne tihaan se-mozó Diose yo' 'o chráá rihanj, ne chráá nuu na 'yaj vaa i'na' yuvij ga Diose nu' cavii nu' ca'anj me chráá yo' a. Ne ndaa chuguun raan ma'an chráá yo' a. Ne chráá yo' ro', me avii tacóo chruun xlá sa' xrúún Diose do', xrúún matzinj le'ej do' a. ² Ne tanuq callé nocoo taj rque chuman' yo' nicun' chruun 'yaj vaa i'na' yuvij ga Diose nu' cavii nu' ca'anj a. Dan me se nu' niha tu'va chráá yo' nicun' chruun yo' a. Ne vaa chuvij chruj rii chruun yo', ne dan me se ino vaa chruj rii chruun yo' 'o 'o yavii, ne dan me se cunu' yo' mán chruj raq chruun yo' a. Ne coj man ra'a chruun yo' ro', 'yaj nahuun sa' cunudanj nij yuvij man rihaan chumii a. ³ Ne taj vaj a doj rasuun chree man yo' a ma'. Ne chruun xlá sa' xrúún Diose do', xrúún matzinj le'ej do', nicun' chuman' yo', ne yo' me rej man nij síi 'yaj suun rihaan so' a. ⁴ Ne rihāan ya quene'en nij so' rihaan ma'an ya Diose, ne quino se-chuvij Diose caan rihaan nij so', ⁵ ne taj vaj rej nij quene'en nij so' rej yo' a ma'. Ne se cachiin aga' chuguun do', naán güii do', rihaan nij so' a ma'. 'O se ma'an Diose síi 'nij ra'a man ní' chuguun rihaan nij so', ne dan me se guun chij nij so' nu' cavii nu' ca'anj ga Diose nanj chuguanj.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa nichrun' ca'na' uún Jesucristó a

⁶ Gaa ne cataj uún se-mozó Diose yo' rihanj a:

—Vaa che'é gaa nucuaj rá so' man nanā ya nihánj ei. Ne Diose síi 'nij ra'a man ní' síi uun chij nimán nij síi nata' se-nanā so' ro', ca'née so' man se-mozó so' rihaan nij síi 'yaj suun rihaan so', che'é rej tihāan se-mozó so' rihaan nij so' rasuun nichrun' guun adonj —taj se-mozó Diose yo' rihanj a.

⁷ Dan me se:

—Nichrun' cuchij rihaan soj ei —taj Jesucristó rihaan ní' a.

Dan me se cavii sa' síi uno nu' nanā no rihaan yanj nihánj nanā taj xna'anj daj guun rej rihaan ní' a. ⁸ 'Unj sij cu'naj Juan ro', me síi cuno nu' nanā nihánj, ne 'unj me síi quene'en nu' rasuun nihánj a. Dan me se

gaa quisij cunó 'unj do', quene'én 'unj do', gaa ne canicun' ruj 'unj na'vij 'unj rihaan se-mozó Diose síf tíhaan nu' rasuun nihánj rihaan a. ⁹ Tzaj ne cataj so' rihaan a:

—Se qui'yaá so' danj ma'. 'Q se síf 'yaj suun rihaan Diose ga so' do', ga taran' nij tinúú so' nij síf nata' se-nanā Diose síf 'yaj nu' nanā nō rihaan yanj nihánj do', mej nanj adonj. Rihaan orún' Diose na'vij so' á —taj so' rihaan a. ¹⁰ 'Q se cataj uún so'— Se caráán yuve so' se-nanā Diose nanā taj xna'anj daj guun rej rihaan ní' nu' nanā nō rihaan yanj nihánj ma'. 'Q se nichrun' quisij güii guun nu' nij rasuun nihánj nanj adonj. ¹¹ Che'é dan nij síf 'yaj cacun' ro', yo'q qui'yaj nij so' cacun', ne síf chí'ij nimán ro', yo'q gaa chí'ij nimán so' á. Ne síf vaa nicā nimán, tzaj ne yo'q naqui'yaj sa' so' nimán so', ne síf vaa sa' rihaan Diose ro', yo'q gaa sa' so' rihaan Diose á —taj se-mozó Diose yo' a.

¹² Dan me se Jesucristó taj:

—Nichrun' cuchij rihaan soj ei. Ne nicāj 'unj se naru'vee 'unj rihaan soj chuguānj. Dan me se naru'vej rihaan 'o' 'o' soj ndāa vaa rasuun qui'yaj 'o' 'o' soj adonj. ¹³ Dan me se ase vaa letrá A do', ase vaa letrá Z do', vaa 'unj a. Dan me se 'unj ro', me síf taj yaan rihaan cunudanj, ne veé 'unj me síf noco' xcó cunudanj a. Ne veé 'unj me síf nicun' asij gaa guun chumi, ne veé 'unj ro', me síf canicun' nu' cavii nu' ca'anj a.

¹⁴ "Cavij sa' uxrá nij síf na'nu' sagan' ne navij cacun' atā so' a. 'Q se cunó xcúún nij so' chá nij so' chruj man raā chruun 'yaj gaa i'na' yuvij ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, ne catuū nij so' ta'yaa taj tu'va chuman' yo' a. ¹⁵ Tzaj ne xa' nij síf 'yaj ndāa vaa 'yaj chuvee, tzaj ne xe' ro', quinaj nij so' do', nij síf chruun do', nij síf 'yaj se chí'ij ga chana do', nij síf ticavi' man tuvi' do', nij síf na'vij rihaan ya'anj cacóy yuvij do', nij síf niha' rá ca'mij nanā ne do' a.

¹⁶ "Q se 'unj Jesucristó ro', me se ca'neé 'unj se-mozó 'unj cuchí' so' rihaan nij soj

nata' so' nanā nihánj rihaan soj, che'é rej ca'anj soj cataj xna'anj soj nanā nihánj rihaan cunudanj nij síf amán rá ni'yaj manj ne 'o' 'o' chuman' adonj. 'Unj ro', me ta'núú ta'nij si'ng síf cu'naj David, ne noco' xna'anj tuvi' so' gaj ei. Ne ase vaa yati' xta'ngaa avii nichrun' rá ranga' ro', vaa 'unj rihaan chumi adonj —taj Jesucristó a.

¹⁷ Ne dan me se Nimán Diose do', chana guun nicā Jesucristó do', taj roj so': "Cuvā' so' ei", taj roj so' a. Ne síf uno nanā nihánj ro', cataj so': "Cuvā' so' á", cataj so' rihaan tuvi' so' a.

Ne síf nacoó na ro', ca'na' so', ne co'q so' na 'yaj vaa i'na' yuvij ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, sese me rá so' a. Se naru'vee so' a' ó cha'aa che'é na yo' ma'. 'Q se co'q uun so' na yo' nanj adonj.

¹⁸ Dan me se 'unj ro', me síf nata' nu' nanā nō rihaan yanj nihánj rihaan nij soj, ne nanā taj xna'anj daj guun rej rihaan ní' me nanā nihánj chuguānj. Ne sese nutā' yo'q so' doj yo'ó nanā uún rihaan yanj nihánj, ne quirān' so' nu' sayuun taj xna'anj yanj nihánj, qui'yaj Diose adonj. ¹⁹ Ne sese tirí' yo'q so' ta'aj nij nanā nō rihaan yanj nihánj nanā taj xna'anj daj guun rej rihaan ní', gaa ne daj chihāā mij se chá so' chruj man raā chruun 'yaj gaa i'na' yuvij ga Diose nu' cavii nu' ca'anj ndāa vaa taj xna'anj yanj nihánj, qui'yaj Diose ma'. Ne se cayáán so' chuman' guēē, ndāa vaa taj xna'anj yanj nihánj, qui'yaj Diose ma'.

²⁰ Dan me se Jesucristó síf nata' ya nana nihánj me se taj so', ne:

—Ra'yanj cuchij rihaan soj ei —taj so' rihaan ní' a.

"Veé danj gaa ya ei. Cuvā' so' Jesucristó, cuvā' so' sj' nuj ra'a man nuj á", taj ní' rihaan Jesucristó adonj.

²¹ Dan me se me rá 'unj qui'yaj ndo'o Jesucristó sj' nuj ra'a man ní' se luj che'é nij soj nanj ei. Veé danj gaa ya ei.